XIV.
E.
23.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIV
E
23
NAPOLI

Digitized by Google

SUPPLEMENTUM

AD VARIAS COLLECTIONES OPERUM

CLAR. VIRI

Z. B. VAN-ESPEN

J. U. D. & SS. Canonum Professoris,

IN ACADEMIA LOVANIENSI

CONTINENS PRÆCLARA JURIS RESPONSA

EPISTOLAS, ET VARIA OPUSCULA HUJUS DOCTORIS

NONDUM EDITA; NECNON MOMENTOSAS EJUSDEM LUCUBRATIONES JAM EDITAS, QUÆ IN OMNIBUS EJUS OPERUM COLLECTIONIBUS ETIAM IN ULTIMA ANNI 1753, OMNIUM LOCUPLETIORE DESIDERANTUR.

Cum variis Monumentorum Appendicibus.

TOMUS SECUNDUS.

PARS TERTIA ET QUARTA.

NEAPOLI.

EXPENSIS ANTONII CERVONII.

PUBLICA AUCTORITATE, AC PRIVILEGIO.

MDCCLXIX.

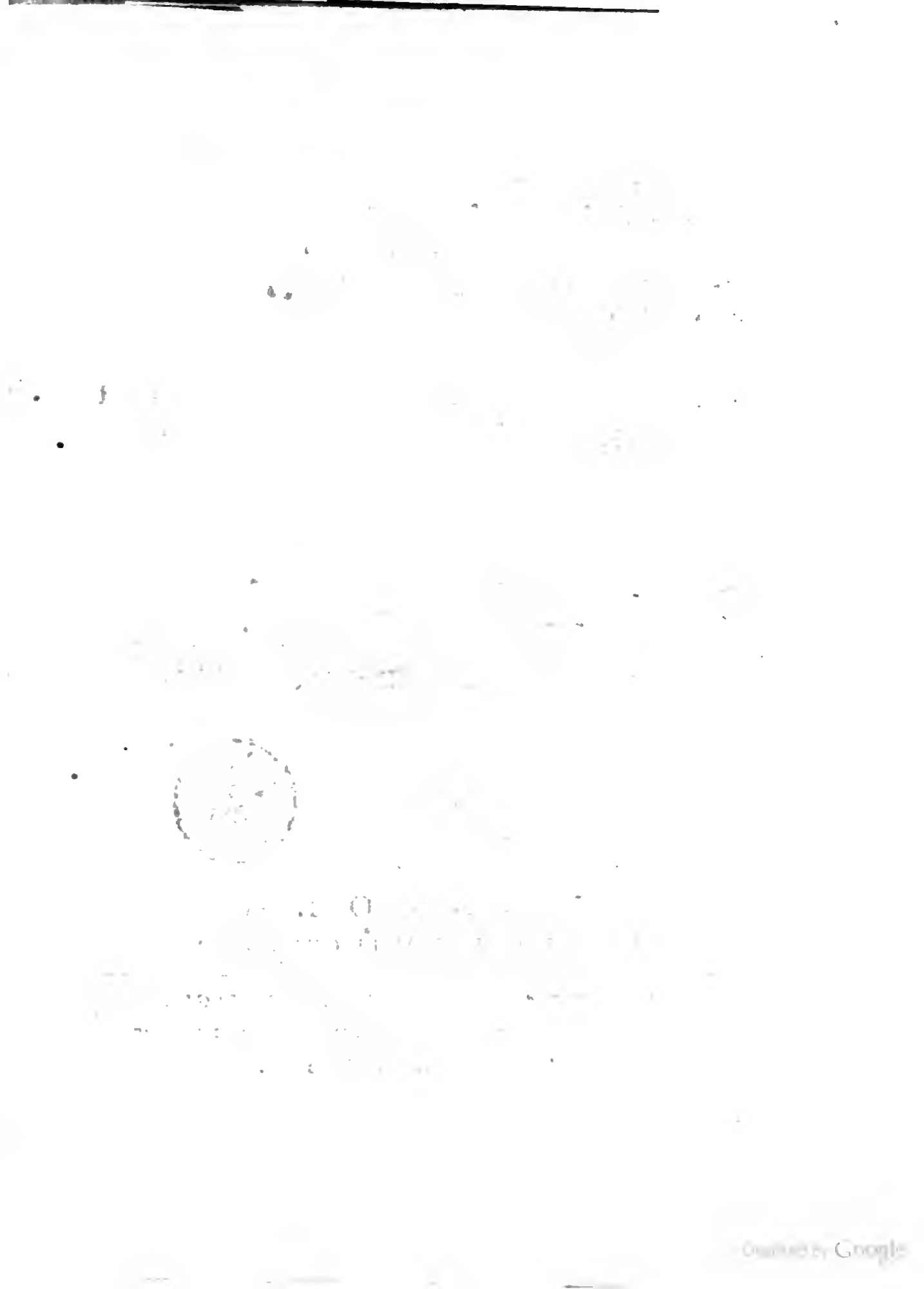

PARS TERTIA

Continens Epiſtolas ejusdem Doctoris.

Liber Primus.

EPiſtolæ Eſpenio peculiares.
Epiſtola I. *Guillelmo van de Neſſe, Paſtori S. Catharinæ Bruxellis: circa Romanam Deputationem.* pag. 1.
Epiſt. II. *Joanni Liberto Hennebel, ad Sedem Apoſtolicam Deputato.* 2.
Epiſt. III. *G. van de Neſſe: de Formulario Alexandri VII.* ibid.
Epiſt. IV. *Hennebello: ejus nominatio ab Univerſitate Lovanienſi ad Canonicatum Gandenſem. Juſtificatio Tractatus* de veneratione Sanctorum. ibid.
Epiſt. V. *Hennebello: de ſubſcriptione Formularii Alexandrini ad mentem Innocentii XII.* 3.
Epiſt. VI. *Hennebello: de variis negotiis Lovanienſibus &c. præſertim circa Formularium.* 4.
Epiſt. VII. *Hennebello: de ſubſcriptione Formularii juxta Breve Apoſtolicum, & aliis quibusdam negotiis.* 5.
Epiſt. VIII. *Hennebello: de obitu A. Arnaldi: de Programmate Archiepiſcopi Mechlin. pro publicatione Brevis Innocentii XII. &c.* 6.
Epiſt. IX. *D. Vercouven, Vice-Paſtori ad S. Cathar. Brux. circa decretum ſuſpenſionis a Lectionibus publicis contra D. Steyaert a Rectore Univerſ. Lov. prolatum &c.* 7.
Appendix ad Ep. IX.
A. *Epiſtola Internuntii (Piazza) Rectori & Univ. Lovanienſi.* 8.
B. *Epiſt. Rectoris Univ. Lovanienſis ad SS. D. Innocentium XII.* ibid.
Epiſt. X. *Hennebello: de more Univerſ. Lovanienſis appellandi a ſententia Rectoris ad V. Judices, occaſione interdicti D. Steyaert.* 9.
Epiſt. XI. *Hennebello: de eodem negotio.* 10.
Epiſt. XII. *Hennebello: de Rectoratu D. Huygens violenter turbato a D. Steyaert.* ibid.
Epiſt. XIII. *G. van de Neſſe. Conatus D. Steyaert pro revocatione ablegationis Romanæ D. Hennebel.* 11.
Epiſt. XIV. *Hennebello: circa idem negotium.* ibid.
Appendix ad Ep. XIV.
A. *Proteſtatio & Appellatio ad Sedem Apoſtolicam contra revocationem deputationis Romanæ D. Hennebel a tribus tantum Facultatibus reſolutam.* 12.
B. *Commiſſio plenaria data D. van-Eſpen a D. Hennebel.* 13.
C. *Obſervationes circa reſolutionem Univerſitatis factam die 16. Junii 1696. de revocanda deputatione Doctoris Hennebel.* ibid.
Epiſt. XV. *Hennebello: de eodem negotio.* 15.
A. *Epiſtola Facultatis Canonicæ Lovanienſis ad Innocentium XII.* ibid.
B. *Epiſt. Facultatis Artium ad Innocentium XII.* 16.
Epiſt. XVI. *Hennebello: de negotio Canonicatus Gandenſis.* 17.
Epiſt. XVII. *Hennebello: de Editione Operum Baii.* ibid.
Epiſt. XVIII. *Hennebello: circa nominationem D. Steyaert ad Conſervatoriam privilegiorum Univerſitatis Lovanienſis.* ibid.
Epiſt. XIX. *Hennebello: de reſtringendis privilegiis Academicis.* 19.
Epiſt. XX. *Hennebello: de negotio Canonicatus Gandenſis.* ibid.
Epiſt. XXI. *Hennebello: circa idem negotium.* ibid.
Epiſt. XXII. *Hennebello: circa idem negotium.* 20.
Epiſt. XXIII. *Hennebello: de variis negotiis Lovanienſibus.* ibid.
Epiſt. XXIV. *Hennebello: de negotio Capucinorum; de admiſſione D. Opſtraet ad diſputandum pro Doctoratu.* 21.

Epiſt. XXV. *Hennebello : Rectorem Univerſitatis nihil poſſe ſine Deputatis circa regimen politicum Academiæ.* ibid.
Epiſt. XXVI. D. *** *de Jurisdictione Rectorali in Academia Lovanienſi.* 22.
Epiſt. XXVII. *Hennebello : de negotio Seminarii Leodienſis contra PP. Societatis.* 23.
A. *Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant a S. A. E. le Duc de B. contre l'entrepriſe des Jeſuites ſur le Semin. de Liege.* 24.
B. *Requête de l'Univerſité & de la ville de Louvain au Conſeil d'Etat de Bruxelles contre l'invaſion du Semin. de Liege par les Jeſuites.* 25.
Epiſt. XXVIII. D. *** *de ſubſtitutione P. Deſirant in locum D. Huygens.* ibid.
Epiſt. XXIX. *Hennebello : de negotio Canonicatus Gandenſis.* 26.
Epiſt. XXX. *Hennebello : circa idem negotium, & de 53. Regula Cancellariæ Romanæ.* 27.
Epiſt. XXXI. *Hennebello : de eodem negotio.* ibid.
Epiſt. XXXII. *Hennebello : circa idem negotium.* ibid.
Epiſt. XXXIII. *Hennebello : circa idem negotium.* ibid.
Epiſt. XXXIV. *Hennebello : de eodem negotio.* 28.
Epiſt. XXXV. *Hennebello : circa idem negotium.* ibid.
Epiſt. XXXVI. *Hennebello : de eodem negotio, deque reſignatione ejusdem Canonicatus.* ibid.
Epiſt. XXXVII. *Hennebello : circa idem negotium.* 29.
Epiſt. XXXVIII. *Hennebello : de eodem negotio.* 30.
Epiſt. XXXIX. *Hennebello : circa idem negotium.* ibid.
Epiſt. XL. *Hennebello : de eodem negotio.* ibid.
Epiſt. XLI. *Hennebello : circa idem negotium.* 31.
Epiſt. XLII. *Hennebello : circa idem negotium.* ibid.
Epiſt. XLIII. *H. F. van Heuſſen : de Cleri Batav. agendi ratione poſt ſuſpenſionem Ill. Sebaſteni.* 32.
Epiſt. XLIV. *Martino de Swaen : de auctoritate Capituli Harlemenſis & ejus Provicarii, Sede vacante.* 34.
Epiſt. XLV. *P. Queſnel O. P. de eodem argumento.* ibid.
Epiſt. XLVI. *Martino de Swaen : de eodem argumento.* 35.
Epiſt. XLVII. *Patri Queſnel : de juribus Capitulorum Cleri Catholici, in Belgio Fœderato.* ibid.
Epiſt. XLVIII. *Opſtraet, ſuo & Eſpenii nomine Erkelio Canonico Capituli Ultrajectini : de juribus Capitulorum Ultrajectenſis & Harlemenſis.* ibid.
Epiſt. XLIX. *Archiepiſcopus Sebaſtenus Eſpenio : de agendi ratione Sebaſteni poſt ſuſpenſionem.* 37.
Epiſt. L. *Eſpenius Archiep. Sebaſteno.* 38.
Epiſt. LI. *Sebaſtenus Eſpenio.* 39.
Epiſt. LII. *Sebaſtenus Eſpenio.* 40.
Epiſt. LIII. *Sebaſtenus Eſpenio.* ibid.
Epiſt. LIV. *Eſpenius Sebaſteno.* ibid.
Epiſt. LV. *Sebaſtenus Eſpenio.* 41.
Epiſt. LVI. *Eſpenius Erkelio : de Capitulorum & Sebaſteni agendi ratione.* ibid.
Epiſt. LVII. *Sebaſtenus Eſpenio.* 42.
Epiſt. LVIII. *Sebaſtenus Eſpenio.* ibid.
Epiſt. LIX. *Eſpenius H. F. van Heuſſen, de D. Potkamp.* 43.
Epiſt. LX. *Eſpenius Vicario Generali Epiſcopi Atrebatenſis de Sycophantia Patris Deſirant.* 44.
Epiſt. LXI. *Eſpenius G. van de Neſſe.* 47.
Epiſt. LXII. *Eidem.* 48.
Epiſt. LXIII. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXIV. *Eidem.* 49.
Epiſt. LXV. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXVI. *Eidem.* 50.
Epiſt. LXVII. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LVIII. *Eidem : de Formulario Facultatis Theologicæ Lovanienſis.* 51.
Epiſt. LXIX. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXX. *Eidem.* 52.
Epiſt. LXXI. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXXII. *Eidem.* 53.
Epiſt. LXXIII. *Domino van de Neſſe.* ibid.
Epiſt. LXXIV. *Eidem.* 54.
Epiſt. LXXV. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXXVI. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXXVII. *Eidem.* 55.
Epiſt. LXXVIII. *Eidem.* ibid.

Epiſt.

Epiſt. LXXIX. *Eidem.* 56.
Epiſt. LXXX. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXXXI. *Eidem.* 57.
Epiſt. LXXXII. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXXXIII. *Eidem.* ibid.
Epiſt. LXXXIV. *Eidem.* 58.
Epiſt. LXXXV. *Eſpenius Hennebello.* ibid.
Epiſt. LXXXVI. *Eſpenius Hennebello.* ibid.
Epiſt. LXXXVII. *Eſpenius G. van de Neſſe.* ibid.
Epiſt. LXXXVIII. *Eſpenius eidem.* 59.
Epiſt. LXXXIX. *Eidem.* ibid.
Epiſt. XC. *Eidem.* ibid.
Epiſt. XCI. *DD. Cinck, Canſmans, & Eſpenius G. van de Neſſe.* 60.
Epiſt. XCII. *Eſpenius G. van de Neſſe.* 61.
Epiſt. XCIII. *Eſpenius G. van de Neſſe.* ibid.
Epiſt. XCIV. *Eſpenius Erkelio; de juribus Cleri Ultrajectenſis ſtrenue vindicandis.* ibid.
Epiſt. XCV. *D. Verſchuren, tam ſuo quam Eſpenii & Melis nomine, R. D. Erkelio, appellandum a comminatione cenſurarum, nec a functionibus abſtinendum ſi cenſuræ poſt appellationem ferantur.* 62.
Epiſt. XCVI. *Cyneo: de Cenſuris.* 64.
Epiſt. XCVII. *Erkelio: de modo agendi circa cenſuram in ipſum Erkelium illatam.* ibid.
Epiſt. XCVIII. *Erkelio: de nullitatibus Cenſuræ.* 65.
Epiſt. XCIX. *Eidem: de eodem argumento.* ibid.
Epiſt. C. *Erkelio: de Conſtitutione* VINEAM DOMINI. 66.
Epiſt. CI. *Heuſſenio: de ſimplici ſubſcriptione Formulario poſt B.* VINEAM DOMINI. ibid.
Epiſt. CII. *Opſtraet: (ſuo & Eſpenii nomine) D. Steenoven. An poſſit ſubſcribi Bullæ* VINEAM DOMINI, *cum hac clauſula*: ſicut veros Eccleſiæ filios decet? 68.
Epiſt. CIII. *Opſtraet (ſuo & Eſpenii nomine) Erkelio: de Proteſtatione tertium aſſerta.* ibid.
Epiſt. CIV. *Franc. Verſchuren Erkelio; (ſuo & Eſpenii nomine) an duo Capitulares poſſint eligere Vicarium ſi Capitulum ſit in defectu eligendi.* 69.
Epiſt. CV. *Fr. Verſchuren Erkelio, ſuo & Eſpenii nomine; de eodem argumento.* 70.
Appendix ad Epiſt. CV. Judicium Eſpenii in cauſa Capituli Harlemenſis. ibid.
Epiſt. CVI. *F. Verſchuren Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine; an jus Metropolitani, ut talis, ad Capitulum Metropolitanum devolvatur, Sede vacante.* 71.
Epiſt. CVII. *Fr. Verſchuren Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine; de eodem argumento.* 72.
Epiſt. CVIII. *Opſtraet Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine; de eodem argumento.* 73.
Epiſt. CIX. *Ægidio Smet; quod penes P. Præpoſitum, non penes Archiepiſcopum ſit auctoritas dimittendi Patres ex Oratorio.* ibid.
Epiſt. CX. *R. P. Ægidio Smet; de eodem argumento.* 74.
Epiſt. CXI. *Erkelio; de factis in Reſolutione 25. Maii 1717. relatis.* 75.
Epiſt. CXII. *Erkelio: an Vicarius Generalis debeat eſſe de Clero, & perſonaliter reſidere?* ibid.
Epiſt. CXIII. *D. Duguet; quid teſtimonii in cauſa Conſtitutionis Unigenitus pro veritate dare oporteat Eccleſiaſticos Belgii Catholici?* 76.
Lettre *de M. l'Evêque de Boulogne (de Langle) ſur mer a M. van-Eſpen.* 78.
Epiſt. CXIV. *Epiſcopo Bolonienſi. (de Langle.)* 79.
Epiſt. CXV. *Erkelio; de electione Archiepiſcopi Ultrajectini.* 82.
Epiſt. CXVI. *Epiſcopo Babylonenſi; de prima Babylonenſi Apologia.* ibid.
Epiſt. CXVII. *Prænobili Domino *** de Bullis dogmaticis, ac de Placito Regio pro eis requiſito.* 83.
Epiſt. CXVIII. *Ser. Principi Eugenio a Sabaudia &c.* 86.
Epiſt. CXIX. *Erkelio; de quadam prætenſa irregularitate originis ex parte matris.* 87.
Epiſt. CXX. *Erkelius Eſpenio: cujus ſententiam poſtulat de ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, occaſione Diſſertationis* D. Damen *de eodem argumento.* ibid.

Epiſt.

ELENCHUS.

Epiſt. CXXI. *D. Beſſemers Erkelio, Eſpenii nomine ad præcedens reſponſum.* 88.

Epiſt. CXXII. Eſpenius *D. J. F. Keyaerts Procuratori Generali in Magno Conſilio Mechlinienſi; ad ei denunciandum publicationem cujusdam Decreti Concilii Romani anni* 1725., *ſine Placito Regio.* ibid.

Reſponſoria D. Keyaerts. 89.

Epiſt. CXXIII. *Exc. D. Vice-Comiti de Wynants, ſuæ S. Maj. J. & C. Conſiliario in ſupremo ſuo Conſilio Viennæ.* 90.

Epiſt. CXXIV. Ill. D. Vice-Comiti van der Haegen, Cancellario Brabantiæ &c. 91.

Appendix ad Epiſtolam CXXIV.

A. *Epiſtola Doctorum Profeſſorum Facultatis Medicæ Lovanienſis D. Garelli, S. Cæſareæ & C. M. Archiatro, in gratiam. D. van-Eſpen in eodem negotio.* 92.

B. *De vita & ſcriptis Doctoris van-Eſpen Commentariolus.* 93.

Epiſt. CXXV. *Exc. D. Vicecomiti* de Wynants. 95.

Epiſt. CXXVI. *Eidem.* 96.

Epiſt. CXXVII. *Eidem.* 97.

Epiſt. CXXVIII. *Amplissimo D. de Neni, Conſiliario S. M. J. & C. Domi militiæque a Secretis Bruxellis.* 98.

Epiſt. CXXIX. *Erkelio, de Hiſtoria Eccl. Ultr. D. Hoynck ejuſque refutationibus.* 99.

Epiſt. CXXX. *Erneſta Ruth-d'Ans, Canonico S. Gudula Bruxellis, circa defenſionem ulteriorem Eſpenii.* ibid.

Lettre de M. *l'Evêque de Montpellier* (*Colbert a M. van-Eſpen.* 100.

Epiſt. CXXXI. *Ill. Epiſc. Montpeſſulano* (*Colbert*) *de Croiſſy*) *cum Commentariolo de origine & progreſſu Formularii Alexandrini in Belgio.* ibid.

Epiſt. CXXXII. *Vicecomiti de Wynants &c. circa defenſionem ulteriorem.* 104.

Epiſt. CXXXIII. *Ex. D. Coloma, Conſiliario Supremi Conſilii Viennenſis, circa idem negotium.* 105.

Epiſt. CXXXIV. *Exc. D. Rialp, Conſiliario Conſilii Intimi S. M. J. Viennenſis: De eodem negotio.* ibid.

Epiſt. CXXXV. *Ser. Principi Eugenio a Sabaudia de eodem negotio.* 106.

Epiſt. CXXXVI. *Exc. Betentieder Conſiliario Conſilii Intimi S. M. J. De eodem negotio.* 107.

Epiſt. CXXXVII. *Exc. de Rialp &c. Circa idem negotium.* ibid.

Epiſt. CXXXVIII. *Ill. D. Barchman Arch. Ultr.* ibid.

Lettre *de M. Varlet Evêque de Babylone a M. van-Eſpen ſur ſes epreuves.* 108.

Epiſt. CXXXIX. *Ill. Epiſcopo Babylonenſi.* 109.

Lettre *de M. l'Evêque de Babylone a M. van-Eſpen contenant des remarques ſur l'Ecrit qui a pour titre: Vindiciæ Reſolutionis Doct. Lovan. &c.* 110.

Epiſt. CXL. *Ill. Epiſc. Babylonenſi.* 112.

Epiſt. CXLI. *Ill. Epiſc. Babylonenſi.* 113.

Epiſt. CXLII. *Perilluſtri D.* *** *circa vexationes, quas patiebatur ex parte Archiep. Mechlin. &c.* 114.

Epiſt. CXLIII. *Exc. D. Vice-Comiti de Wynants &c. circa eadem negotia.* 115.

Epiſt. CXLIV. *Ill. Epiſc. Babylonenſi.* 117.

Epiſt. CXLV. *Erkelio; de controverſia circa reditus utrimque redimibiles &c.* 118.

Ill. Epiſc. Babylonenſis Eſpenio. 119.

Remarques de M. l'Evêque de Babylone ſur la preface du Commentaire de M. van-Eſpen, ſur le Decret de Gratien. 120.

Epiſt. CXLVI. *Domino Garelli S. M. J. & C. Medico circa diſceſſum Eſpenii ex Patria.* 125.

Epiſt. CXLVII. *D. la Pujade Agenti ad Aulam Viennenſem.* 126.

LIBER SECUNDUS

Continens Epiſtolas aliaque Monumenta, Eſpenio & pluribus aliis præclaris membris Academiæ Lovanienſis aut Eccleſiæ Belgicæ, communia.

I. Epiſtola *ad Eminentiſſimos Cardinales Eccleſiæ Romanæ de negotio Formulæ Alexandri VII.* ibid.

II. Epiſt. *ad Innocentium XII. P. M. de eodem negotio.* 128.

III. *Teſtimonium DD. van-Eſpen & Huygens circa electiones Facultatis Theologiæ Lovan. anni* 1683. 130.

IV. *Pro-*

E L E N C H U S.

IV. *Procuratio ab Eſpenio & a centum & quindecim aliis Doctoribus, Paſtoribus, Canonicis &c. Belgii, data Domino van de Neſſe Paſtori S. Catharinæ Bruxellis ut agere poſſet eorum omnium nomine, circa vanas accuſationes Janſeniſmi, Rigoriſmi, & Novitatis.* ibid.

V. Epiſt. *Rectoris Univerſitatis Lovan. & Decanorum Facultatum (inter quos Eſpenius) Ill. D. Philippo Erardo van der Noot, Epiſcopo Gandavenſi, in gratiam D. Hennebel.* 133.

VI. *Teſtimonium D. van-Eſpen, pluriumque aliorum Profeſſorum & Doctorum Academiæ Lovan. de modo & ratione, qua prolata ſunt judicia de ſcriptis D. Henrici Denis Leodienſis Eccleſiæ Theologi Canonici, quæ ſub Sacra Facultatis Theologicæ Lovanienſis nomine circumferuntur.* 134.

VII. Alterum *teſtimonium D. van-Eſpen, aliorumque Lovanienſium Theologorum in gratiam Perilluſtris ac Eruditiſſimi D. Henrici Denis Leodienſis Eccleſiæ Theologi Canonici.* 135.

VIII. Epiſt. *Eſpenii, Huygens, Hennebel & Opſtraet, ad Eminentiſſimos Cardinales contra* COMMONITORIUM *P. Defrant.* ibid.

IX. Teſtimonium *D. van-Eſpen, circa intromiſſionem Formularii Alexandri VII. in S. Facultate Theol. Lovan.* 136.

PARS QUARTA

Continens Motiva Juris, Reſolutiones, Diſſertationes &c. ejusdem Doctoris pro defenſione Jurium Cleri, Capitulorum & Epiſcoporum Eccleſiæ Romano-Catholicæ Fœderati Belgii.

I. MOTIVUM JURIS pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi. 139.

II. REFUTATIO RESPONSI ad Libellum, cui titulus: *Motivum Juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi*: ſive Elucidatio ulterior Jurium ejusdem Capituli. 153.

Cap. I. *Oſtenditur, ab Auctore Motivi Juris fundate aſſertum, & ab Auctore Reſponſi ad illud Motivum infundate negatum eſſe, Capitulum Harlemenſe, non tantum fuiſſe ſua in erectione, ſed & ſuo in progreſſu permanſiſſe verum ac legitimum Capitulum.*

§. I. *Quid cenſendum de definitione, ſeu potius de deſcriptione Capituli Cathedralis ab Auctore Reſponſi concinnata?* 156.

§. II. *Altera Capituli Cathedralis deſcriptio.* 157.

§. III. *An Capitulum Cathedrale adhuc ſubſiſtat, licet Sedes Epiſcopalis per tempus aliquod notabile per proprium Epiſcopum non impleatur?* 158.

§. IV. *Non ideo Sedes aliqua Epiſcopalis dicenda eſt eſſe confracta aut everſa, eo quod Poteſtates Religionem Romano-Catholicæ contrariam profitentes, vetent in illa novum creari Epiſcopum.* 159.

§. V. *An & quouſque Præbenda ſit neceſſaria ad hoc ut electio alicujus in Canonicum Cathedralem ſit legitima?* 161.

§. VI. *Fruſtra Auctorem Reſponſi impugnare legitimam propagationem Capituli Harlemenſis ob defectum Præbendarum.* 164.

§. VII. *Ex eo quod Canonici Harlemenſes moderni actualiter non reſideant, vel Chorum ad pſallendum quotidie non frequentent, vel divina officia in Eccleſia Cathedrali non peragant, non ſequitur legitime illos electos non eſſe.* 165.

§. VIII. *Liquet ex Concordia inter Ill. Rovenium V. A. ex una, & Capitulum Harlemenſe ex altera parte inita poſterius a priore, non tantum nomine ac titulo tenus, ſed re ipſa agnitum fuiſſe tanquam verum ac legitimum Capitulum Sede vacante.* 167.

§. IX. *Demonſtratur ex actis Capituli Harlemenſis, Capitulum iſtud per Concordiam*

diam cum Ill. D. Revenio Vic. A. anno 1616. 4. Julii initam, neque ex mente Ill. D. jam memorati, neque ex mente ſua, ruinæ ſuæ & extinctioni ſubſcripſiſſe. 170.

§. X. *Quid cenſuerit de Capitulo Harlemenſi Jacobus* de la Torre *Archiepiſcopus Epheſinus V. A.?* 171.

Cap. II. *In quo reſpondetur iis, quæ Auctor Reſponſi objicit adverſus Reſolutionem Auctoris Motivi ad quæſtionem ſecundam ei propoſitam.*

§. I. *Breviter exponuntur quæ Auctor Motivi allegat ad probandum quod Capitulum Harlemenſe, in præſenti Miſſionis Hollandicæ ſtatu, poſſit exercere per ſuum Vicarium ea, quæ de jure communi competunt Capitulo Cathedrali, Sede Epiſcopali vacante.* 174.

§. II. *Clerus ab exordio Eccleſiæ, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen ſuſcepit, totamque curam Paſtoralem habuit.* 175.

§. III. *Sedes Epiſcopalis Harlemenſis, non proprie confracta & everſa; ſed* vacans *dicenda eſt.* 177.

§. IV. *Canones, qui volunt Sedem ultra tres menſes non vacare, nequaquam evincunt Sedes illas confractas aut everſas eſſe, quæ diu proprio Epiſcopo carent.* 178.

§. V. *Ex iis, quæ circa Sedes Patriarchales, Hieroſolymitanam & Antiochenam, anno 1099. acciderunt, oſtenditur Eccleſias, de quibus in §. præcedenti, non confractas, ſed vacantes dici debere.* 179.

§. VI. *An id recte evincat Auctor ille ex Motivo Eccleſiæ, ob quod per Canones ſuos accelerari voluit novi Antiſtitis electionem?* 180.

§. VII. *Ex Bulla erectionis Sedis Harlemenſis concludi nequit Sedem illam hodie confractam & everſam eſſe.* 181.

§. VIII. *An ſuſpenſo, & in remotis agente Archiepiſcopo Seb. V. A. Capitulum Harlemenſe potuerit uti juribus & juriſdictione Capitulis Cathedralibus Sede vacante competentibus?* ibid.

§. IX. *Satisfit objectioni priori.* 184.

§. X. *An & qualis ſit declaratio Congregationis de Propaganda fide; item an & quale ſit Breve Apoſtolicum, in quibus, juxta Auctorem Reſponſi, declaratum ſit jura Epiſcopalia non competere Capitulo Harlemenſi?* 185.

§. XI. *Oſtenditur veriſimile omnino eſſe, vel Breve & Declarationem, de quibus Auctor Reſponſi, ipſiuſmet Capituli ejuſve Vicarii jura non attingere, vel ſi attingant, non citra omnem ſub-vel obreptionem obtenta fuiſſe.* 186.

§. XII. 187.

§. XIII. *Brevis eorum, quæ hac in refutatione deducta ſunt, Anacephaleoſis & Concluſio.* 188.

Appendix ad §§. VII. VIII. & IX. Capitis primi. 189.

III. RESOLUTIO Doctorum Lovanienſium data 25. Maji 1717. *in favorem Jurium Capituli Metropolitani Eccleſiæ Catholicæ Ultrajectenſis.* 193.

IV. Confirmatio Reſolutionis præcedentis. 209.

A. ADHÆSIO XI. *Doctorum Facultatis Theologicæ Pariſienſis Reſolutioni Doctorum Lovanienſium datæ die 25. Maii 1717.* 210.

B. *Adhæſio altera a LII. Doctoribus.* 211.

C. *Adhæſio tertia a XXXIX. Doctoribus.* 212.

D. *Adhæſio Totius Facultatis Jurium Pariſienſis.* 213.

V. CASUS RESOLUTIO, ſive DISSERTATIO de miſero ſtatu Eccleſiæ Ultrajectinæ, mediiſque quibus illi ſuccurrendum eſt.

Caput I. *Neceſſarius eſt Eccleſiæ Ultrajectina Epiſcopus, tum Divino, tum Canonico jure, eaque neceſſitas omnino eſt extraordinaria.*

§. I. *Epiſcopi neceſſarii ſunt jure Divino.* 217.

§. II. *Probatur neceſſitas Epiſcoporum ex jure Canonico.* 218.

§. III. *Neceſſitas Epiſcopi Ultrajectenſis eſt extraordinaria.* 219.

Cap. II. *De Jure electionis quod competit Eccleſiæ Ultrajectenſi.*

§. I. *Populus & Clerus ab antiquo ſibi Epiſcopos elegit.* 221.

§. II. *Seculo XII. jus electionis conceſſum eſt Capitulis S. Martini & S. Salvatoris.* 223.

§. III. *Capitulum, quod hodie ſubſiſtit,* ab

ab antiquo haud interrupto ordine propagatum eſt, & jus habet electionis. 225.
§. IV. *Eccleſia Ultrajectenſis non amiſit jus electionis anno* 1528. *ſub Carolo V.* 231.
§. V. *Eccleſia Ultraj. non amiſit jus electionis anno* 1559. *quo erecti ſunt in Belgio plures novi Epiſcopatus.* 232.
§. VI. *Quod Eccleſia Trajectenſis jus ſuum non perdiderit anno* 1648. *quo Rex Fœderatas Provincias abdicavit.* 233.
Cap. III. *An liceat ad Electi conſecrationem procedere ſine Confirmatione Pontificia, ſi (Pontifex) rogatus eam ſine cauſa deneget?* 236.
Cap. IV. *Quod conſecratio Epiſcopi perfici poſſit ab uno Epiſcopo, dum plures obtineri non poſſunt.* 241.
Cap. V. *An Epiſcopi teneantur ſuccurrere Eccleſiæ Ultrajectinæ? Quinam ad hoc teneantur? & quibus in rebus?* 244.
Judicium Doctorum. 250.
Authentica Diſſertationi annexa. 252.
APPENDIX AD DISSERTATIONEM de miſero ſtatu &c.
Monitum Editoris. 253.

MEMOIRES

Compoſés par les plus célébres Jurisconſultes & Theologiens de France, ſur la demande de Noſſeigneurs les Commiſſaires du Conſeil de Regence, touchant les moyens de ſe pourvoir contre le refus injuſte que faiſoit la Cour de Rome d'accorder des Bulles aux Evêques & Abbés nommés par la Cour de France. En 1718. 254.
I. Memoire. *Concernant les affaires préſentes de la France avec la Cour de Rome.* 256.
I. *De l'autorité de nos Rois dans la collation des Evêchés & des autres grands Benefices du Royaume.* ibid.
II. *Par quelle voïe on pourroit pourvoir canoniquement en France au gouvernement des Egliſes vacantes, ſi ceux que le Roy a nommés aux Evêchés & aux autres Benefices Conſiſtoriaux du Royaume, ne pouvoient obtenir des Bulles conformément aux Concordats paſſés entre les Papes & nos Rois.* 263.
II. Memoire. *Sur les moyens que l'on peut prendre pour obliger le Pape de donner des Bulles aux Evêques nommés par le Roy; & en cas qu'il le refuſe, les moyens qu'il faudra prendre pour les faire ſacrer & inſtaller dans leurs Evêchés tant pour le Spirituel que pour le Temporel.* Par M. Dupin Docteur de Sorbonne. 272.
III. Memoire. *Reponſes aux Queſtions portés dans le Memoire.*
Premiere Queſtion. Le Refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques uns des Sujets nommés par le Roy, n'eſt-il pas contraire au Concordat?
Reponſe. 276.
II. *Queſtion. L'affaire de la Conſtitution peut elle donner un prétexte au Pape de refuſer des Bulles à quelques uns des nommés? Ces deux affaires ne ſont elles pas abſolument independantes l'une de l'autre?*
Reponſe. 280.
III. *Queſtion. N'y a t-il point de conſequences à craindre de l'exemple que le Pape donne aujourd'hui de refuſer des Bulles juſqu'à ce que l'on ait ſatisfait ſur un different que l'on a avec la Cour de Rome?*
Reponſe. 281.
IV. *Queſtion. Convient-il pour le bien de l'Etat & de la Religion de laiſſer les Egliſes ſi longtems vacantes?*
Reponſe. ibid.
V. *Queſtion. Que convient il de faire, & de quelles procedures doit on uſer pour obliger le Pape de donner des Bulles?*
Reponſe. 283.
VI. *Queſtion. Si l'on juge à propos de faire une proteſtation contre le refus du Pape, dans quelle forme doit elle être faite?*
Reponſe. 286.
VII. *Queſtion. Seroit-ce un moyen convenable pour determiner la Cour de Rome à donner des Bulles, que de defendre de prendre aucune expedition de Rome juſqu'à ce que le Pape eut executé le Concordat? Ce moyen eſt il conforme à l'ordre du Royaume & à ce qui a été pratiqué dans les autres Etats? En pourroit-

roit-on eſperer de bons effets dans la conjoncture préſente?
Reponſe. ibid.
VIII. *Queſtion. Comment cette défenſe devroit elle être faite? Et comment pourvoiroit-on au gouvernement de l'Egliſe pendant que cette défenſe ſubſiſteroit?*
Reponſe. 287.
IX. *Queſtion. Cette condition donneroit-elle atteinte au Concordat? Et ne ſubſiſteroit-il pas toujours à l'egard du Roy, quoique le Pape ne l'executât pas de ſon coté?*
Reponſe. ibid.
Concluſion. ibid.
IV. Memoire. *Par M. Nicolas le Gros, Chanoine & Docteur en Theologie de Reims.* 288.
I. *Maxime. Il ne depend pas du Pape ſeul de donner au Roy la nomination aux Evêchés ou de la lui ôter. Ce n'eſt pas même, à le bien prendre, le Concordat qui rend legitime l'ordination des Evêques nommés par le Roy.* 290.
II. *Maxime. Quand ce ſeroit en vertu ſeulement du Concordat que le Roy nommeroit aux Prelatures, l'inéxecution du Concordat de la part du Pape n'ôteroit rien au Roy.* 292.
III. *Maxime. Le defaut des Bulles, quand le Pape refuſe injuſtement d'en donnee, n'empêche pas que les Evêques ne puiſſent être ſacrés.* 293.
IV. *Maxime. Le Pape refuſant injuſtement des Bulles, le Metropolitain peut ſacrer les Evêques.* 294.
V. *Maxime. Sur le refus injuſte du Metropolitain, on peut, par droit de dévolution, s'adreſſer au premier de ſes ſuffragane, enſuite aux autres Evêques de la Province, même à ceux des Provinces voiſines.* ibid.
Application de ces Maximes. 297.
V. Memoire. *D'un Docteur conſulté par un de Meſſeigneurs les cinq Commiſſaires du Conſeil de Regence, nommés pour examiner neuf Queſtions propoſées dans ce Conſeil, par rapport au refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques uns des ſujets nommés par le Roy.* 300.
VI. Memoire. *Reponſe à un Memoire anonyme ſur le refus des Bulles.* 325.
Reflexions ſur la premiere propoſition. ibid.
Reflexions ſur la deuxiéme propoſition. 328.
VII. Memoire. 330.
VIII. Memoire. *Reponſe aux Queſtions propoſées ſur le refus que le Pape fait d'accorder des Bulles à quelques uns des ſujets nommés par le Roy.* 343.
IX. Memoire. *Par* M. J. P. Gibert *Docteur en Theologie & en Droit de l'Univerſité d'Aix, célébre Canoniſte.* 353.
X. Memoire. *Servant de réponſe aux neuf Queſtions propoſées. Par M.* Chevalier *dit* le Romain, *en May* 1718. 358.
XI. Memoire. *Reflexions ſur ce que M. . . . a fait l'honneur à M. L. de lui communiquer.* 367.
VII. VINDICIÆ RESOLUTIONIS Doctorum Lovanienſium *ſuper Quæſtione de ſubſiſtentia Eccleſiæ Ultrajectenſis, ejuſque Epiſcopis & Capitulo.* Auctore Z. B. van Eſpen &c. *adverſus Anonymam Hiſtoriam de Rebus Eccleſiæ Trajectina; nec non eamdem Hiſtoriam prolixiorem, ſub nomine* Cornelii P. Hoynck van Papendrecht *editam.*
Præfatio. 369.
I. *Status Quæſtionis.* ibid.
Anonymus modeſte impugnat Reſolutionem Doctorum. 370.
Papendrechtius indigne invadit Doctores. 371.
Papendrechtius ferocit in Eſpenium. 372.
Papendrechtii parerga. 373.
Papendrechtii injuria in S. Hilarium. ibid.
Partitio harum Vindiciarum. 374.
Diſquiſitio Prima, in qua oſtenditur Eccleſiam Metropolitanam Ultrajectenſem, ejuſque Cathedram poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum ſubſiſtiſſe, & in hodiernum diem uſque ſubſiſtere.
§. I. *Quod Eccleſia conſiſtat in Paſtore & Populo in fide Catholica adunatis.*
Reſolutio Doctorum. 375.
S. Cypriani ſententia. 376.
Doctrina & exemplum S. Ignatii Martyris. ibid.
Doctrina Chriſti. ibid.
Teſtimonium Congregationis de Propaganda. Te-

377.
Teſtimonium Papendrechtii. ibid.
Sex argumenta Papendrechtii adverſus Cathedr. Eccl. Ultraject. ibid.
§. II. *Eccleſia Cathedralis non indiget externo ſplendore. Opinio Anonymi & Papendrechtii.* 378.
Eccleſia primitiva non indiguit externo ſplendore. ibid.
Aliud eſt ſecundum Papendrechtium de moderna Eccleſia. 379.
Diſcrimen inter Synagogam & Eccleſiam. ibid.
Brevis pax & proſperitas ſub Conſtantino Magno Imperatore. 380.
Perſecutio ſub Conſtantio. ibid.
Sub Juliano Apoſtata. 381.
Donatiſtæ. ibid.
Perſecutio ſub Valente. ibid.
Romana Urbis excidium ſub Alarico. 382.
Perſecutio Vandalica; item Iconoclaſtarum. ibid.
Secundum Papendr. videtur Eccleſia apicem ſplendoris attigiſſe ſeculo VIII. aut IX. 383.
Infauſtæ ſequelæ externi ſplendoris Eccleſiæ. ibid.
§. III. *Eccleſia Cathedralis non indiget diviti apparatu Præſulum aliorumque Miniſtrorum.*
Opinio Papendrechtii. 385.
Sententia S. Hieronymi. ibid.
S. Bernardi ſententia. ibid.
Decretum Concilii Trid. de modeſtia Epiſcoporum. 386.
Exemplum Bartholomæi de Martyribus. ibid.
Exemplum S. Baſilii Magni. 387.
S. Chryſoſtomi de dignitate Sacerdotis eſtimatio. 388.
Eccleſia Cathedralis nil perdit de vitali ſua vi propter formam veſtium. ibid.
Pontificale Romanum commendat ſplendorem animarum, non veſtium. 389.
§. IV. *Eccleſia Cathedralis poteſt ſalva conſiſtere, licet deſtituta ſit poteſtate coactiva, & ſtrepitu Forenſi.*
Opinio Adverſariorum. ibid.
Sententia Doctorum de poteſtate Eccleſiæ eſſentiali, ex Evangelio. 390.
Probatur ab exemplo Chriſti & Doctrina Apoſtolica Eccleſia poteſtatem eſſe mere ſpiritualem. ibid.
Ex Patribus. ibid.
Ex ſolemni oratione Romanæ Eccleſiæ. 391.
Ex Decreto Clementis III. ibid.
Ex Pontificali Romano. ibid.
Ex antiquis Canonibus. 392.
Pompaticum ſatellitium. ibid.
Jurisdictio coactiva a Principibus Catholicis conceſſa Eccleſiaſticis. ibid.
Forenſis ſtrepitus non eſt inſtitutus a Chriſto. 393.
Primi Imperatores Chriſtiani Epiſcopis largiti ſunt quoddam forum externum, ſed duntaxat velut arbitris. ibid.
Strepitus forenſis non niſi ſeculo XII. invaluit in Eccleſiis. ibid.
S. Bernardus mala Curiæ Eccleſiaſticæ deplorans. 194.
Ad Eccleſiæ Cathedralis ſubſiſtentiam non requiritur prorſus liberum ſpiritualis jurisdictionis exercitium. ibid.
§. V. *Eccleſia Cathedralis dignitate ſua haudquaquam excidit ob diuturnam viduitatem, etiam ſub ditione Principum Acatholicorum.*
Reſolutio Doctorum. 395.
Objectio Adverſariorum. ibid.
Diuturna viduitas Eccleſiæ Cathedralitatem non extinguit. ibid.
Edicta Ordinum Acatholicorum Cathedralitati Eccleſiæ Ultraj. non obſunt. ibid.
Firmæ perſtiterunt Cathedræ Epiſc. ſub perſecutione Gentilium. 396.
Item ſub perſecutione Arianorum. ibid.
Item ſub perſecutione Vandalorum. 397.
Africani non exiſtimarunt Cathedras confractas propter Edictum Traſamundi. ibid.
Cathedra Hieroſolymitana adhuc ſeculo XIII. conſiſtebat. 399.
Tract. de Neceſſ. Epiſcop. 1669. ibid.
§. VI. *Eccleſia Ultrajectina dignitate Cathedratica nequaquam excidit ſecundum Clementinam.* In pleriſque de Elect. & Elect. Poteſt.
Reſolutio Doctorum. 400.
Objectiones Papendrechtianæ. ibid.
Clementina: In Pleriſque. 401.
Recta interpretatio Clementinæ: In pleriſque. ibid.
Interpretatio Papendr. Clementinæ: In pleriſque. 402.

Perverſitas interpretationis Papendr. ibid.
§. VII. *Non poteſt Romanus Pontifex Cathedralitatem alicujus Eccleſiæ pro ſuo arbitrio & ex plenitudine poteſtatis extinguere.*
Extrema conamina Adverſariorum. 404.
Antiqua diſciplina in erectione Epiſcop. 405.
Antiqua illa diſciplina adhuc ſeculo X. perdurans. ibid.
Nova diſciplina ſeculo XII. 406.
Non ſoli R. P. poteſtas erigendi Epiſcopos a Chriſto conceſſa. ibid.
Erecti novi Epiſcopatus in Belgio non ſolius R. P. auctoritate. ibid.
Antiqua diſciplina melior. 407.
Quomodo Extinctio Epiſcopatuum ſoli Papæ cæperit attribui. ibid.
S. Leo Magnus agnovit ſe non habere poteſtatem extinguendi Cathedralitatem Eccleſiarum. 408.
Objicitur S. Bern. & reſpondetur. ibid.
Prædicta plenitudo poteſtatis Pontificiæ reſellitur. 409.
Concluſio primæ Diſquiſitionis. 412.
Diſquiſitio II. In qua demonſtratur *Saſboldum* & *Rovenium*, alioſque poſt ipſos Antiſtites, proprios fuiſſe atque ordinarios Paſtores & Epiſcopos Eccleſiæ Ultrajectinæ.
§. I. *Unaquæque Eccleſia jus habet ut a proprio Paſtore & Epiſcopo gubernetur.* ibid.
Fundamentum Reſolutionis depromptum ex S. Script. ibid.
Ex praxi primitivæ Eccleſiæ. 413.
Canones præcipiunt viduatis Eccleſiis ordinari Epiſcopum. ibid.
Item Eccleſiis populoſis. ibid.
Eccleſiis dari oportet Epiſcopum, qui ex proprio officio teneatur in iis reſidere. 414.
Quælibet Eccleſia habere debet proprium Epiſcopum, non merum Vicarium. ibid.
Cuilibet Parochiæ proprius aſſignandus Parochus ſecundum Canones. 415.
Æquitas Reſolutionis Doctorum. 416.
Prætenſa felicitas Eccleſiæ Batavicæ ſub mero Vicario Pontificio reſutata. ibid.
Exemplum Eccleſiæ Sinenſis. ibid.
Abſurda deducta ex principiis Papendrechtii. 417.
Concluſio hujus §. ibid.
Papendrechtius propriis armis victus. ibid.
Synopſis eorum, quæ in ſequentibus §§. veniunt reſellenda. 418.
§. II. *Titulus Eccleſiæ Philippenſis* Sasboldo & Rovenio *non obſuit, quominus eſſent proprii Epiſcopi Ultrajectini. Ubi de Epiſcopis* Titularibus in partibus Infidelium *diſquiritur.* ibid.
Reſolutio Doctorum S. Sedi honorifica. ibid.
Abuſus, quod Epiſcopus non habeat populum, cui ſuperintendat, ex S. Anſelmo Cantuarienſi. 419.
Abuſus Titularium Epiſcoporum reprobatus per Clementinam: In pleriſque. ibid.
Item per varia Concilia. 420.
Abuſus Titularium Epiſcoporum toleratus, non approbatus in Conc. Trid. ibid.
Curia Rom. impedivit abolitionem Titularium Epiſcoporum. 421.
Varii P. Tridentini fortiter poſtularunt totalem abolitionem Epiſcoporum Titularium in partibus. ibid.
In quo conſiſtat abuſus Titularium Epiſcoporum. 422.
Reſpondetur ad praxim Curiæ Romanæ. ibid.
Requiritur ſecundum ipſos Canoniſtas recentiores, rationabilis cauſa excuſans ordinationem Epiſcopi Titularis. ibid.
Quæ poſſit eſſe rationabilis cauſa. 423.
Quomodo ordinatio Sasboldi & Rovenii *titulo Philippenſis Eccleſiæ, excuſanda veniat?* ibid.
Aliæ cauſæ non excuſantes ſecundum Caranzam & Cajetanum. ibid.
Opinio Adverſariorum Romanis P. inhonorifica. 424.
§. III. *Amplius exponitur quid ſit ordinari ad* Titulum, *ut magis appareat abuſus Epiſcoporum mere Titularium.*
Quid ſit ad Titulum ordinari. 425.
Origo Tituli Patrimonialis. 426.
Abuſus ordinationis abſque vero Titulo. ibid.
Epiſcopi Titulares in partibus non habent verum Titulum. ibid.
Non nomen, ſed res Titulum facit. 427.
Ipſi Apoſtoli habuere proprium Titulum. ibid.
Ordo & jurisdictio Epiſcopalis olim non ſeparabantur. ibid.
Olim dicebantur ordinationes irritæ, dum vitioſe ordinatis ſubtrahebatur jurisdictio. 428.
Nomen Epiſcopi ſuperintendentem ſignificat. ibid
Diſciplina illa antiqua vigebat ſeculo XI. ibid.

Epiſco-

Epiſcopus cogitur ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam. 429.
Ordinati ad Titulum ſtabiliter illi deſerviant. ibid.
Nemo in duabus Eccleſiis intituletur. ibid.
Objectio. 430.
Praxis Curiæ Romanæ non ſemper imoxia. ibid.
§. IV. *Recte a Doctoribus Lov. pro cauſa* Sasboldi *&* Rovenii *adhibitus fuit Can.* 37. *Concilii Trullani.*
Reſolutio Doctorum. 431.
Vindicatur citatio Canonis Trullani ſub nomine VI. Synodi. ibid.
Vindicatur auctoritas Canonis 37. *Trullani.* 432.
Objectio Papendr. de ſenſu Canonis Trullani. 433.
§. V. *Reſpondetur ad argumentum, quo evincere conantur, non fuiſſe* Sasboldum *&* Rovenium *ordinatos Epiſcopos Ultrajectinos ex* Forma Proviſionis *ipſorum.*
Objectio Adverſariorum. ibid.
Probatur Sasboldum *&* Rovenium *ordinatos ad Eccleſiam Ultraj.* ibid.
Vindicantur Pontifices a mendacio in Proviſione Sasboldi *&* Rovenii. 434.
Reſpondetur ad cavillum de expeditione Litterarum Proviſionis. 435.
Quomodo Sasboldus *&* Rovenius *acceperint poſſeſſionem Epiſcopatus Ultraj.* 436.
§. VI. *Prærogativa Vicariatus Apoſtolici, qua aucti fuere* Sasboldus *&* Rovenius, *nequaquam impedivit quominus eſſent veri ac proprii Epiſcopi Ultrajectini.*
Reſolutio Doctorum. ibid.
Opinio Adverſariorum. ibid.
Refellitur opinio Adverſariorum. ibid.
Objectio quod Sasbold. *&* Rov. *paſſim vocati fuerint Vicarii Apoſtolici.* 437.
Sasbold. & Rov. *tantum fuere Vicarii Apoſt. in quibusd. S. Sedi reſervatis.* ibid.
Cur Sasboldus *&* Rov. *magni fecerint Vicariatum Apoſtolicum?* ibid.
Clementina: In Pleriſque, *hic non juvat Adverſarios.* 438.
Frequentior compellatio Vicariatus Apoſt. & Miſſionis Epiſcopatui Ultrajectino præjudicare non potuit. 439.
§. VII. *Romanus Pontifex non eſt proprius, ſive ordinarius & immediatus Paſtor Eccleſiæ Ultrajectinæ. Ubi diſquiritur de plenitudine Poteſtatis, quam volunt Summo Pontifici in perſona Petri collatam hiſce Chriſti verbis:* Tibi dabo Claves: *&:* Paſce oves meas.
Opinio Adverſariorum. ibid.
Explicatur locus de clavibus Petro datis. 440.
Omnis jurisdictionis Spiritualis fons Eccleſia. 441.
Omnibus Paſtoribus dictum: Paſce oves meas. ibid.
Sententia Symmachi Papæ de una individuaque poteſtate Antiſtitum. 442.
Omnes Epiſcopi & Paſtores Vicarii Chriſti. ibid.
Omnibus in communi Apoſtolis Eccleſia commiſſa. 443.
Apoſtolis indiſcriminatim ſucceſſere Epiſcopi. ibid.
Certo ſenſu omnes Epiſcopi Petri ſucceſſores & vicarii. 444.
Omnes Epiſcopi Fratres, Comminiſtri, Coepiſcopi Romani Pontificis. 445.
Omnes Epiſcopi ſummi Sacerdotes. ibid.
Sententia Davenportii poſt Victoriam. 446.
Solvitur objectio de paſcendis agnis & ovibus. ibid.
Summa hujus §. 447.
Concluſio quod R. P. non ſit ordinarius Paſtor Eccleſiæ Ultrajectinæ. ibid.
Viduata eſtimantur Eccleſiæ donec proprium ac peculiarem habeant Paſtorem. ibid.
Eadem Diœceſis non admittit duos Epiſcopos ordinarios. 448.
Exturbatur figmentum de mero Vicariatu Saſboldi *&* Rovenii. ibid.
Solvitur objectio formata ex textu Gerſonii. ibid.
§. VIII. *Oſtenditur opinionem Adverſariorum de plenitudine poteſtatis Pontificiæ, poſterioribus ſeculis inductam fuiſſe ex ſiniſtro intellectu dictorum S. Leonis, & quibusdam pſeudo-monumentis a Gratiano relatis.*
Opinio Adverſariorum. 450.
Opinionis Adverſariorum origo ex falſis Decretalibus. ibid.
Ex Pallii conceſſione. ibid.
Innocentius III. primus aſſertor plenitudinis poteſtatis ſeculo XIII. 451.
S. Leo non favet opinioni Adverſariorum. ibid.
Explicatur alius locus S. Leonis. 453.
Pſeudo-fragmentum Epiſtolæ Vigilii Papæ. 454.
Inane argumentum Adverſariorum ex Epiſtola cujusdam Gregorii Papæ, forte IV. ibid.

Con-

Concluſio hujus §. 405.
§. IX. *De turbis & contradictionibus Eccleſiæ Antiſtitum, ubi quidam Pontifices opinionem de plenitudine poteſtatis Papalis tentarunt in praxim reducere : ipſo* Cardinali de Luca *fatente ejusdem opinionis novitatem.*
Querimoniæ, tempore S. Bernardi, ortæ ex abuſu plenitudinis poteſtatis. 456.
Gratianus, & eum ſecuti Pontifices promoverunt hanc opinionem. ibid.
Privilegia FF. Mendicantium, & inde natæ turbæ. 457.
Malo obviat, ſed illud non auſert Bonifacius VIII. ibid.
Clemens V. in Concilio Viennenſi Prædeceſſorum ſuorum exceſſibus mederi conatur. 458.
Turbas renovat Bulla Alexandri V. quæ incipit : Regnans in Eccleſiis. ibid.
Demonſtratur novitas opinionis de plenitudine poteſtatis ex Card. de Luca. 459.
Concluſio quid cenſendum de opinione Adverſariorum? ibid.
§. X. *Non juvatur prætenſa opinio de plenitudine poteſtatis Pontificia per hodiernam diſciplinam inſtituendi, confirmandi, ordinandi Epiſcopos.*
Summa auctoritas deſignandi Epiſcopis territorium eſt penes Eccleſiam. 460.
Eccleſia reliquit olim electionem Epiſcopi Cleto & Populo; probatur ex S. Cypriano. 461.
Ex Clero Romano ſub Bonifacio I. ibid.
Ex S. Athanaſio. ibid.
Ex S. Cæleſtino & S. Leone Magno. 462.
Ex Sanctione Caroli & Ludovici Imperatorum ſeculo IX. ibid.
Eadem electionis forma Romæ viguit per XI. ſec. ibid.
Requirebatur & conſenſus Principis. ibid.
Confirmatio Epiſcoporum pertinuit olim ad Metropolitanum cum Comprovincialibus. ibid.
Item ordinatio. 463.
Ordinationem Epiſcoporum ſibi non aſſeruit S. Gregorius Magnus. ibid.
Neque Zoſimus, nec Leo Magn. nec Stephanus VI. 464.
Litteræ communicationis olim ad R. P. mitti ſolitæ non ſavent cauſæ Adverſariorum. 465.
Mutatio diſciplinæ quoad Electionem ſeculo XII. ibid.
Quoad confirmationem & ordinationem ſec. XIV. 466.
Occaſio qua circa ſec. XV. magis invaluit opinio de plenitudine poteſtatis. ibid.
Diſciplina antiqua circa proviſionem Eccleſiarum in partibus Infidelium. ibid.
Exemplum S. Athanaſii, S. Chryſoſtomi &c. 467.
Teſtimonium S. Gregorii Magni. ibid.
Clementina In pleriſque *non abſtulit omnino Epiſcopis jus ordinandi.* ibid.
Primigenia auctoritas conſtituendi Epiſcopos non eſt penes R. P. ut volunt Adverſarii. 468.
Reſervationes poſteriorum Pontificum nihil obſunt cauſæ Ultrajectenſium. ibid.
Querimoniæ adverſus reſervationes Romanorum. 469.
Sanctio Pragmatica S. Ludovici. ibid.
Guillelmus Durandus. ibid.
Sanctio Pragmatica Caroli VII. 470.
Chronicon Genebrardi. ibid.
Dominicus Soto. ibid.
Concluſio hujus §. 471.
§. XI. *Adverſarii re ipſa volunt R. P. eſſe univerſalem Epiſcopum, cujus vel ſolum nomen S. Gregorius tanquam profanum exhorruit.*
Vocabulum Univerſalis *in meliorem partem accipi poteſt.* ibid.
De Vocabulo Univerſalis *R. P. in Synodo Chalcedonenſi oblato.* ibid.
S. Gregorius plane rejecit vocabulum Univerſalis Epiſcopi. 473.
Davenportus explicat locum S. Gregorii. 474.
S. Gregorio conſonat Leo IX. ibid.
Adverſarii ſtatuunt R. P. Epiſcopum univerſalem ſenſu reprobato. ibid.
Diſtinguendum eſt jus Epiſcopale ab adventitia prærogativa Primatus. 475.
S. Gregorius agnovit æqualitatem Epiſcopatus ſeu potius unitatem. ibid.
Item ante Gregorium S. Leo Magnus. 476.
Adverſarios propria confeſſione convictos impingere in profanum ſenſum vocabuli univerſalis. ibid.
Dictum S. Cypriani de uno Sacerdote & Judice *ad ſolum R. P. falſo detortum.* 478.
Sententia S. Cypriani de eo, qui vellet ſe conſtituere Epiſcopum Epiſcoporum. 480.
Adverſariorum fictiones depulſæ. 481.

Diſqui-

Diſquiſitio tertia, ubi ſtabiliuntur fundamenta Reſolutionis Doctorum, quibus invicte probetur, Capitulum Metropolitanum Eccleſiæ Ultrajectenſis etiamnum ſubſiſtere, & gaudere iisdem juribus, quibus gaudent cetera Capitula Cathedralia ſub ditione Principum Catholicorum conſtituta.

§. I. *Non ſolus Epiſcopus, ſed is una cum Clero Eccleſiam Dei debet regere: quod probatur ex SS. Scripturis.* 482.

Presbyteri Succeſſores 72. Diſcipulorum. ibid.

De auctoritate Presbyterorum ex Act. XV. 483.

Idem ex Act. XX. ibid.

Idem ex 1. Petri V. ibid.

Canon IV. Synodi VII. Oecumenicæ refert loca Act. XX. *&* 1. Petri V. *ad Presbyteros.* 484.

Synodus Tridentina locum Act. XX. *&* 1 Petri V. *refert etiam ad Presbyteros.* 486.

§. II. *Epiſcopos una cum Clero Eccleſiam regere debere probatur ex SS. Patribus & Conciliis. Probatur ex S. Ignatio Martyre.* 486.

Ex Tertulliano, S. Cypriano & S. Cornelio Papa. ibid.

Ex S. Chryſoſtomo. 487.

Ex Canonibus Concilii Carthaginenſis IV. & Toletani IV. ibid.

Ex Conciliis Romanis ſub Leone Magno & Joanne XV. 488.

Ex antiquis Nomenclaturis Presbyterorum. ibid.

Solvitur objectio circa locum S. Cypriani. ibid.

Item circa alium locum S. Cypriani. 489.

Diſtinctæ qualitates Miniſtri Eccleſiæ & Chriſtiani in eadem perſona. 490.

De auctoritate Capitulorum Cathedralium ex Alexandro III. ibid.

Ex Concilio Burdigalenſi 1581. ibid.

Ex Concilio Tridentino. 491.

Ex Statutis Capituli Metropolitani Mechlinienſis. 492.

§. III. *Epiſcopus una cum Clero omnem ſuam juriſdictionem & auctoritatem* mutuatur ab Eccleſia, *cui traditæ ſunt Claves, & penes quam* immediate, radicaliter & quoad proprietatem *omnis juriſdictio ſpiritualis & auctoritas reſidet. Eccleſia hic intelligitur univerſalis.* ibid.

Claves Eccleſiæ traditas eſſe, probatur ex Matthæi XVIII. 493.

Idem probatur ex Patribus. 495.

Pont ſex Miniſter & ſubditus Eccleſiæ. ibid.

Omnis poteſtas reſidet penes Eccleſiam radicaliter, quoad proprietatem & immediate. 496.

Summa auctoritas Eccleſiæ, Primatui R. Pontificis non obeſt. 497.

Miniſtri inſtituuntur & operantur auctoritate Eccleſiæ. ibid.

§. IV. *Epiſcopus eſt Caput* Miniſteriale, *non vero* Eſſentiale *Eccleſiæ, cui præſidet. Reſolutio Doctorum.* 498.

Vani conatus Adverſariorum. ibid.

Caput Eſſentiale Eccleſiæ ſolus Chriſtus. ibid.

R. Pontifex Caput Miniſteriale Eccleſiæ. 499.

Quo ſenſu Epiſcopus dici poſſet Caput eſſentiale ſuæ Eccleſiæ. ibid.

Presbyteri Vicarii Chriſti. ibid.

Epiſcopus recte vocatur Caput Miniſteriale ſuæ Eccleſiæ. ibid.

Adverſarii ex propriis dictis refutati. 500.

§. V. *Integra juriſdictio reſidet penes totum Corpus, quod ex Epiſcopo & Capitulo Cathedrali Clerum repræſentante conſtat, defuncto que Epiſcopo, ad Capitulum devolvitur* jure non decreſcendi.

Epiſcopus & Clerus unum Corpus. ibid.

Deficiente Epiſcopo, juriſdictio manet penes Clerum: probatur ex Epiſtola Cleri Romani. 501.

Idem probatur ex S. Cypriano. ibid.

Capitulum Cathedrale ſucceſſit in jus Cleri. 502.

Defuncto Epiſcopo, juriſdictio devolvitur ad Capitulum jure non decreſcendi. ibid.

Juriſdictio non a Romano Pontifice, ſed ab Eccleſia derivatur in Capitula, ſeu Clerum. 503.

Diſtinguendum inter juriſdictionem & ejus exercitium. 504.

Objectio de Viſitatore Eccleſiæ viduatæ. ibid.

§. VI. *Nulla ratio ſuadet, cur Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe non gauderet iiſdem juribus, quibus gaudent cetera Capitula Cathedralia.*

Capituli, Epiſcopi & Eccleſiæ Ultrajectenſis jura connexa. 505.

Nomen Vicariotus non obeſt Capitulo. ibid.

Inter Cathedrales Clericos poſſunt eſſe Paſtores. ibid.

Capitulum Ultraject. ut tale agnitum ab indige-

digenis & exteris. ibid.
Capitulum Ultraj. probatur ex ſuo inſtituto & ſui juris limitibus. 506.
Nomen Miſſionis non obeſt Capitulo Ultrajectenſi. ibid.
§. VII. *Erectio, Extinctio, aliæve Diſpoſitio Capituli Ultraj. nequaquam jure Reſervationis aut Devolutionis ad R. Pontificem pertinet.*
Opinio Adverſariorum de extinctione Capituli Ultraj. 507.
Capitulum poteſt ſubſiſtere ſine reditibus & præbendis. ibid.
Capitulum Ultraj. æque potuit ſubſiſtere ac Harlemenſe. ibid.
Acatholici Canonicatus quoad ſpirituale occupare non potuerunt. 508.
Collatio Canonicatuum Ultraj. non fuit devoluta ad R. Pontificem. ibid.
Non militat hic præſcriptio adverſus jura Capituli. ibid.
Inertia Præſulum non præjudicat juribus Eccleſiarum. 509.
Imo nec exilium ipſum Capitulo præjudicare potuiſſet. ibid.
Objectio Adverſariorum de jure Poſtliminii refutata. ibid.
§. VII. *Quod R. Pontifex non valuerit Capitulo Ultraj. jura Capitularia eripere ex quadam plenitudine poteſtatis, quam Adulatores Curiæ Rom. illi affingunt.*
Hic iterum argumentum ſuum de plenitudine poteſtatis Pontificiæ impendunt Adverſarii. 510.
Opinionem hanc Adverſariorum dejecit S. Cyprianus. Item S. Leo Magnus. 511.
Finis harum Vindiciarum. 512.
VIII. RESPONSUM JURIS circa inſtitutionem Epiſcopi Harlemenſis. 513.

SUP-

SUPPLEMENTUM

Ad varias Collectiones Operum

Z. B. VAN-ESPEN

J. U. D. & SS. Can. Prof. in Acad. Lovanienſi.

PARS TERTIA.

CONTINENS EPISTOLAS EJUSDEM DOCTORIS.

LIBER PRIMUS,

EPISTOLÆ ESPENIO PECULIARES

EPISTOLA I.

Guillelmo van de Neſſe, Paſtori S. Catharinæ Bruxellis: circa Romanam Deputationem.

Jeſus Maria.

Revet. Adm. Domine,

Eſterna die in pleno conventu Univerſitatis, lectæ ſunt Litteræ Concilii Status, quibus ſcribitur: *Cum Doctor Hennebel jam Romam diſceſſerit ad ſopiendas quæſtiones in Facultate Theologica exortas, Univerſitas urgeat D. Steyaert, ut indilate ſe etiam itineri accingat.* Mirum in modum ad lectionem Litterarum obſtupuere fautores Steyaertii; reſolvit autem Univerſitas, conſor-

miter ad Litteras Regias cum D. Steyaert (qui a congregatione aberat) eſſe agendum. Verum cum Rector ſit totus Steyartianus eique obnoxius, non dubito quin flaccide egerit, & quantum poterit conabitur Steyaertio placere. Eam ob rem timemus ne forſan ante diſceſſum Curſoris non poſſimus accipere exemplar Litterarum in Urbem mittendum. Quapropter rogamus ut conemini a Secretario Concilii Status illud accipere: Nos interim etiam hic laborare non omittemus; & ſi quid in hoc negotio contingat die craſtino; vel Feria VI. nuntiabimus. Interim, totus veſter. Z. B. van-Eſpen. *Lovanii* 5. *Nov.* 1692.

EPISTOLA II.

Joanni Liberto Hennebel, ad Sedem Apoſtolicam Deputato.

Mirum in modum, coram tota Univerſitate, ut Deputationem impediret, D. *Champion* (*a*) exaggeravit a D. *Du Til* (*b*) negari infallibilitatem Eccleſiæ in determinando ſenſu alicujus propoſitionis; eamque male capi Romæ. Eam ipſis terminis propoſuit quibus habetur in *Perſiſtentia* (*c*). Forte conveniret in litteris ad Univerſitatem (hujus negotii) aliquam mentionem facere. 10. *April.* 1693.

EPISTOLA III.

G. van de Neſſe: De Formulario Alexandri VII.

Quid ſi D. *Theodoſius* (*d*) adeundo Suam *Reverentiam* (*e*) peteret, an Sua Reverentia intendat ut juretur *in veritate facti*, de quo in Formulario Alexandri VII. Et ſi Sua Reverentia reſpondeat prout reſpondiſſe videtur D. *Du Til*, ſe non intendere exigere juramentum *in factis*, tum D. *Theodoſius* poſſet idipſum ſcribere & in Belgium ad *Ducem* (*f*), & in Hiſpaniam ad Regem; vel alio modo dare authenticum teſtimonium. Hæc relinquo veſtro judicio an nuntianda ſint D. *Du Til*, 1694.

EPISTOLA IV.

Hennebello: ejus Nominatio ab Univerſitate Lovanienſi ad Canonicatum Gandenſem. Juſtificatio Tractatus: De veneratione Sanctorum.

Cum quarto hujus obierit Epiſcopus Gandenſis, vacavit nominatio ad ejus collationem ex parte Univerſitatis, ad quam plures per importunas & vehementes ſollicitationes aſpirabant: At die 8. in horam octavam a Rectore (*g*) vocati fuere Deputati (quorum nunc unus ſum) ad dandam dictam nominationem; atque occupati fuimus uſque ad horam undecimam. Cumque nullus de vobis cogitaret; neque voluiſſemus de vobis loqui, tamen quaſi ad vocem pueri clamantis: *Ambroſius ſit Epiſcopus*, unanimi omnium conſenſu & applauſu data fuit nominatio Dominationi veſtræ; atque concluſit Rector D. Veſtram eſſe nominandam, tota mirante Academia. Plures ob hoc præcipue gaviſi fuere, quod hic rurſus haberetur publicum teſtimonium affectus Academiæ in Dominationem Veſtram. Timent tamen amici ne quid forſan, ratione hujus nominationis, apud *Suam Celſitudinem* (*h*) molirentur contra collationem Cenſoris; cauſantes quod jam ſat Dominationi veſtræ ſit proviſum; adeoque ſpecioſo titulo poſſet a ſua collatione nondum expedita recedere. Sed conabimur, & vix dubito quin fiet, *S. Celſitudinem* de negotio hoc prævenire, & oſtendere quomodo hic nulla ſit proviſio; quod facile adhuc intra 10. aut 12. annos, nullus ſit habiturus ſuæ nominationis effectus; eo quod nominatus ex parte Facultatis Artium, qui eſt D. *Remacle*, præcedat (*i*).

Quæ in hoc congreſſu contigerint, & quomodo tandem in D. V. vota conſpiraverint ſcribere aut dicere non poſſum, eo quod omnibus ſub juramento, pacis cauſa, ſilentium fuerit impoſitum. Poterit D. V. ſi ita videatur, procuratorium mittere ad D. Remacle, ut veſtro nomine juramentum ſolitum præſtet, & a Rectore nominationem accipiat.

Quoad Articulos quod mihi objicit P. *Mulard*, * nullam habeo difficultatem (*k*) & ſi

---

(*a*) Nomen aſcititium D. *Stepaert*.
(*b*) D. *Hennebel*.
(*c*) Scriptum obletum Romæ, Sac. Congregationi a P. *Deſirant*, contra D. *Hennebel*.
(*d*) Nomen aſcititium Ducis *de Medina celi*, Legati Regis Hiſpaniæ in Aula Romana.
(*e*) Nomen aſcititium Innocentii XII.
(*f*) Baveriæ Gubernatorem Belgii.
(*g*) D. *Crabeels*.
(*h*) *Ducem Bavariæ*.
(*i*) Quod ab Eſpenio hic dicitur, eventu comprobatum eſt: hæc enim nominatio poſt annos ſex duntaxat effectum ſortita eſt; magnisque contentionibus anſam præbuit, de quibus in Litteris Eſpenii, annis 1699. & 1700. datis mentio facta eſt.
* Nomen aſcititium Patris Deſirant.
(*k*) Articuli, de quibus hic quæſtio, numero ſex, deſumpti erant ex tractatu Manuſcripto Eſpenii de *veneratione Sanctorum, eorum Reliquiis &c.*

& ſi D. V. tradantur, ſi ita videatur, poterit dicere, quod cum author ſit Doctor juris, neque ab illo ullam commiſſionem particularem habeat, permittat mihi defenſionem.

Interim tamen hæc pauca ſint pro informatione. Quoad Canonizationem SS. dico idem, & quidem iisdem verbis, quod dixere P. *Veronius* in ſua Regula Fidei a Walenburgicis laudata & probata; & P. *Lupus* in ſuis Scholiis.

De S. Barbara nihil dico niſi quod P. *Bollandus* ejusque ſocii dixere: nimirum illam apud antiquos fuiſſe ignotam, nec ullum ante *Joannem Damaſcenum* illius meminiſſe.

Circa confratenitatem Redemptionis captivorum nihil dixi niſi quod formulæ pronuntiandi Indulgentias, quæ in nulla Bulla Pontificia habentur, tribuant occaſionem fidelibus credendi quod per pauculas preces liberentur ab omni culpa & pœna; ac omnimode innocentiæ Baptiſmali reſtituantur: quod omnes mecum fatebuntur, qui paululum expenderint ipſam formulam.

De copia Indulgentiarum dico idem quod Synodus Tridentina.

De dictis Sanctorum in cultu Divæ Virginis, tantum dico, quod aliqua eorum dicta caute & cum quadam explicatione coram populo ſint proferenda; eo quod alias facile populus contra mentem dictorum Sanctorum acciperet.

De Scapulari idem dico quod pronuntiavit S. Congregatio anno 1612. ſub Paulo V.

Hæc per proviſionem. Si ulteriorem deſideret, eam mox mittam, una cum ſcriptis meis, e quibus articuli videntur formati. His vale; & per hanc octavam, qua oratio in hoc *Collegio* (*a*) die ac nocte continuatur ante Venerabile, felix cauſæ progreſſus commendabitur.

Totus veſter. (ſignatum erat) *Antoninus* (*b*).

Lovanii hac 10. *Junii* 1694.

EPISTOLA V.

Hennebello: De ſubſcriptione Formularii Alexandrini: ad mentem Innocentii XII.

R. A. D. Non dubitamus quin ex litteris de 15. Julii intellexerit, (D. V.) cui ſcopo ſerviat Charta alba a Deputatis Diœceſis noſtræ ſignata; ut nimirum a S. Congregatione petatur, ut jurare liceat ad mentem Innocenti XII.

Decretum (*c*) *Arcadii* (Archiepiſcopi Mechlinienſis) quod apud vos ambulat, videre non licuit. At unus qui vidit & legit, hodie mihi retulit in Præfatione tanquam indubitatum exprimi, mentem Innocentii XII. eſſe, quod propoſitiones damnatæ, ſint excerptæ ex Janſenii libro. Quo hoc tendat, ſat intelligitur. Spero Decretum probatum haud iri.

Dicitur P. *Maes*, e Societate Profeſſor, dixiſſe P. *Clenaerts*, (ex Ordine Auguſtini) Epiſtolas *Roullariorum* (*Jeſuitarum*) uniformiter ſignificare Epiſtolam ad *Arcadium* (*d*) non diſplicere ob doctrinam in eo contentam; ac propterea ſibi nullam ex illa Epiſtola eſſe gloriandi materiam; ſed e contra Epiſtolam illam cauſæ ſuæ multum nocituram. Utinam!

Multum exhilarat amicos reſponſum D. *Benedicti*: (Card. d'Aguirre) (*e*). Niſi D. *Durandus* (*Internuntius Bruxellenſis*) occul-

(*a*) Collegium Papæ Hadriani VI., ubi D. van Eſpen morabatur.

(*b*) *Antoninus* nomen erat aſcititium Eſpenii.

(*c*) Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis 5. Julii anni 1694. datum, de publicando (ſubdole) Brevi ab Innocentio XII. 6. Februarii ejuſdem anni dato.

(*d*) Epiſtola Hennebelli ad Archiepiſcopum Mechlinienſem de Brevi die 6. Februarii dato transmiſſa, ipſeque die 20. (vel 27.) ejusdem Menſis Februarii 1694. ſcripta.

(*e*) Patres *Horney* & *Defirant* adierunt Cardinalem D'Aguirre; contra Epiſtolam Hennebelli ad Arch. Mechlinienſem, una declamarunt; exaggerarunt eum Formulario non ſubſcribere ſincere, cum ex Epiſtola illa eſſet manifeſtum quod Janſenii Doctrinam non damnet; quodque ideo tam juſte Epiſtolam illam inſigniter caſtigarit S. Congregatio. Ad quos Card. d'Aguirre dixit: *eos ſibi aliisque turpiter illudere; Epiſtolam diſplicuiſſe S. Congregationi, ſed non propter doctrinam. Veriſſimum enim eſſe quod ex mente Sedis Apoſtolicæ non exigatur juramentum in veritatem factorum; eos eudere novos fidei articulos, neque in verbo Dei ſcripto, neque in tradito revelatos; idque ſæpe non minus noxium eſſe quam repugnare articulis ab Eccleſia jam definitis* &c. Ex Epiſt. Hennebelli de 14. Auguſti 1694.

occultaret omnia, quæ cauſæ noſtræ poſſent favere, multum bono publico ex mandato illi a S. Congr. dato, accederet; dum conſtaret illi injunctum fuiſſe, ſignificare D. *Arcadio Epiſtolam* (Hennebelli) *ob doctrinam non diſplicuiſſe*. Ex illis, quæ in ultimo concurſu circa exactionem juramenti acta ſunt, & quorum inſtrumenta authentica vobis transmiſſa ſunt, utrumque conſtare poteſt, quam parum reſolutioni S. C^is. deferat *Arcadius*; & conſequenter nullatenus a vero abeſſe quod ipſum dixiſſe ex ore alicujus domeſtici, D. *Malo*, audivit D. *Eſcuyer* (*Opſtraet*); ob cujus ab urbe abſentiam, actam authenticam cum hoc Curſore mittere non potuimus.

Mirantur amici nihil amplius audiri de Decreto contra infames illos Libellos: *Janſeniſmus omnem deſtruens Religionem* &c. Forte prohibitio Theſium Minoritarum occaſionem dabit concipiendi & edendi Decretum (*a*).

Pro Lectione Canonica vacante per mortem D. *Stapletoni*, obtuleram & ego, urgentibus amicis, Libellum una cum D. *Wau*: ***, qui tamen, neſcio quibus modis, efficere valuit apud inferiorem Conſulem quemdam feniorem, ut illi, dolentibus omnibus bonis, collata ſit, elapſa feria 2; tametſi ſtrictum Collegium in favorem meum dediſſet ampliſſimum & ſuper merita conſultum; ipſi vero admodum tenuem.

Lectio D. *Huens*, cujus collatio eſt penes totum Magiſtratum, nondum eſt collata; pro ea mirum in modum certant DD. *Loneux*, & *Tonſern*. Utinam is, qui maxime meretur, acquierat &c.

Totus veſter. *Antoninus*. 3. *Septembris* 1694.

EPISTOLA VI.

Hennebello: De variis negotiis Lovanienſibus &c. Præſertim circa Formularium.

Utinam obtineatur quod in ſupplica veſtra petiiſtis, ut nimirum ſilentium omnimode ſuper negotio Formularii, & ſenſu V. Propoſitionum imponatur! atque una declaretur & mandetur ut juramentum exigatur duntaxat juxta Breve Apoſtolicum, ad mentem Innocentii XII. Quandiu illud non habebitur, non deſiſtet *Arcadius* omnes quos infenſos habet, vexare. Avide anhelamus quid & de illius Decreto (quod hic paſſim, etiam Lovanii, ab Examinatoribus proponitur) cenſuerit S. Congregatio; & an, utendo alba charta DD. Deputatorum petieritis a S. Congregatione, *an non ſatisfiat Brevi Apoſtolico, jurando cum expreſſione hac: ad Mentem SS. Domini in Brevi expreſſam*.

Gaudemus *Reſponſiones ad Articulos* & propoſitiones objectas paſſim probari: ſperamus hinc brevi finem habere.

Difficultatibus, quæ moventur D. *Sebaſteno*, per omnia jam pene ſatisfactum, per litteras ipſius ad Suam Reverentiam, aſſerit D. *De Swaen*, (Decanus Capituli Harlemenſis,) qui huc 7. hujus advenit, & plurimum vos ſalutat; nequit tamen ſat mirari impudentiam D. *Laſſin* (Card. de Janſon) aſſerentis, neſcio quam connexionem Sebaſteni cum (Principe) Arauſiaco, cum certum ſit nullam plane intercedere; neque Sebaſtenum ullatenus ſe politicis immiſcere.

Avide præſtolabimur quem fructum producet Decretum contra Edictum Ducis Sabaudiæ (*b*); & quem, Decretum Imperato-

(*a*) Revera libellus ille, nec non Theſes a Minoribus fratribus propugnatæ Decreto die 7. Decembris ejusdem anni dato, proſcripti ſunt.

(*b*) In hoc Edicto agebatur de immunitatibus Eccleſiaſticis, Dux Sabaudiæ egit apud Pontificem potius quam apud Congregationem Immunitatis; & gemente eadem Congregatione, contra Poteſtatem Eccleſiaſticam ob Pontificis indulgentiam, triumphavit ſecularis. Ep. Henn. 11. Septembris 1706.

ratoris indirecte contra omnes Religioſos, exceptis Jeſuitis (*a*).

A multis ſeptimanis ſcripſit nobis D. *Erneſtus* (qui modo eſt in Exercitu ultra Gandavum) ſe miſiſſe Catalogum Librorum ad D. *Theodoſium* ut ipſe ex illis notaret quos deſideraret, & mox Pariſiis omnes mitterentur. Credebam jam ad vos Catalogum perveniſſe, uti & Epiſtolam Theologorum Belgii ad *Theodoſium*. Item alias eorumdem ad Suam *Reverentiam*; ſed quia nulla illarum mentio eſt in veſtris, ſuſpicor eas octiduo ſerius quam credebam miſſas fuiſſe.

De Lectione D. *Huens* adhuc acerrime certatur inter D. *Loneux* & *Tonſern*; majorque, ut dicitur, pro hoc ſpes affulget. Uterque meretur. Plura forſan ſcriberentur niſi abeſſent D. *Hilarius* (Huygens) & D. L'*Eſcuyer* (Opſtraet) ſi quid omiſſum ſit, cum proximo Curſore hic ſupplere poterit, quem hodie expectamus. At D. *Hilarium* non ante 21. hujus. Me precibus veſtris commendo &c.

P. S. Opus D. *Benedicti* (Card. D'Aguirre) avide expecto; & an receperitis exemplaria Tractatus mei in Canones. Ex præfatione D. *Benedicti* (*b*), quam miſiſtis, videmus ei contrariari circa Epiſtolas veterum Pontificum, quas ipſe genuinas, ego apocryphas ſuſtineo. Aveo videre & expendere ejus in contrarium rationes. 10. *Septembris* 1694.

EPISTOLA VII.

Hennebello: De ſubſcriptione Formularii juxta Breve Apoſtolicum, & aliis quibusdam negotiis.

Exim. D. Placet Memoriale veſtrum S. C^ni. exhibitum (*c*). Bene advertunt *Fratres*, (Em. Cardinales) *Arcadium* (Arch. Mechl.) omnimodo ſtudere ut aliquid extorqueat quo Breve ita obſervetur ut boni & timorati, quos ipſe adverſari credit, a jurando deterreantur. Speramus fore ut Decretum ipſius rejiciatur; cogaturque ſimpliciter, juxta Breve Apoſtolicum, ſine ulla Additione, juramentum exigere; quod, cum ſat videtis, quantæ rurſus turbationes in hac Diœceſi expectabuntur, ubi jam in aliis Diœceſibus circa hoc negotium pene plena pax eſt. Scrupulus quem in Congregatione 26. præcedentis menſis quidam moverunt circa vocem: *impreſſum* (*d*), vere *ſcrupulus* fuit: aut verius, uti apparet, aliquid ab amicis *Arcadii* inventum, ad imminentem ictum avertendum. Spero quod amici Bruxellenſes elucidationem mittent.

Avide præſtolamur cum ſequenti Curſore intelligere proſperum tandem finem negotii infortunatæ Epiſtolæ ad *Arcadium*. Gaudemus pariter vobiscum de acceleratione principalis negotii. Quantum poterimus inſtabimus ut poſſimus aliqua authentica teſtimonia habere circa recuſationem juramenti cum addita clauſula: *juxta Breve Apoſtolicum:* ſed occaſio non ita quotidie occurrit. Quid in hac Ordinatione Bruxellis contigerit, ex amicis Bruxellenſibus, ut ſpero, reſcies.

Obiit

(*a*) Hic veriſimiliter agitur de Imperatorio Decreto, quo cautum erat ne quis Theſes in Pragenſi urbe propugnarat niſi Gradibus inſigniretur; id eſt niſi magiſtris Jeſuitis, penes quos ſolos Graduum arbitrium erat, uſus eſſet, id porro Decretum Jeſuitæ flagitarunt data occaſione ex Theſi, quam Princeps quidam apud Dominicanos ſummo cum plauſu propugnaverat; providendum ſcilicet conſuerunt ne quid tale deinceps contingeret.

(*b*) Agitur de Præfatione præfigenda in Concilia Hiſpaniæ, in qua Caſuiſtæ inſigniter vapulabunt, ſualqua vindicias inveniet Generalis Societatis. (*Gonſalez*). Vide Ep. Henneb. 21. Aug. 1694.

(*c*) Agitur de Memoriali in cauſa DD. *Ryſſack* & *Laderiere*, quos *P. Deſirant* dixerat Aſſeſſori S. Officii repulſam in Concurſu fuiſſe paſſos, quod nonniſi ad mentem Hennebelli Formulæ Alexandri VII. ſubſcribere voluerant. Memoriali adjunctum erat inſtrumentum authenticum quo conſtabat eos non ad mentem Hennabelli, ſed *ad mentem Innocentii XII.* ſubſcribere voluiſſe. Ex Ep. Henn. 21. Aug. 1694.

(*d*) Scrupulus oriebatur ex eo quod ex inſtrumentis DD. *Ryſſack & Laderiere* non latis conſtaret utrum Arch. Mechlin ſubſignata juſſiſſe Formularium juxta ſuum programma *typis editum*; quod vox *impreſſum* non ſemper ſignificat.

Digitized by Google

Obiit 14. hujus D. Prior *Hemeleenſis*; & heri adminiſtratum fuit Viaticum D. Decano S. Jacobi, Præſidi Collegii Dalenſis, ex continua febri decumbenti. Deus miſereatur ipſorum. Heri quoque data eſt Lectio Domini *Huens* Domino *Tonſern*, cum Academiæ & civitatis applauſu.

Rectorem habemus expectatiſſimum D. *Vaes*, bonum ſatis, ut apparet; & a quo, mortuo jam Stapletono, cui totus erat addictus, nihil mali timemus. Tantum ejus juventus multis diſplicet.

Datus eſt Libellus quidam gallice conſcriptus, in 2. tomis in 12. cui titulus: *Hiſtoire des conclaves depuis Clement V. jusqu' a preſent*; in quo inter alia ſatis ad vivum exprimitur D. *Albinus*, (Card. Catanate); uti ex extracto hic juncto patet.

Plura ſcripta forſan fuiſſent, ni D. D. *Hilarius* & L' *Eſcuyer* eſſent adhuc abſentes: ille die 20. hujus expectatur; at hic quando ſit reverſurus incertum eſt, ob morbum matris. Vale, & oremus pro invicem & Eccleſia S. Dei. Totus veſter,

Antoninus. 17. *Septembris* 1694.

EPISTOLA VIII.

Hennebello: De obitu A. Arnaldi: de Programmate Archiepiſcopi Mechlin. pro publicatione Brevis Innocentii XII. &c.

Jeſus Maria.

Exim. D. Spero quod cum ſequenti Curſore binas litteras Lovanio receperis. Multum quoque nos affecit mors D. *Davy* (*a*): At dolorem nonnihil mitigant magna ætas viri, ut vix major, ſaltem cum eo vigore quo Eccleſiæ per ſua ſcripta ſervire poſſet, ſperari poſſet.

Certum eſt D. Arcadium (Arch. Mechlin.) ſuum Programma ſive Decretum non publicaſſe; imo adeo occultavit ut nemini niſi qui jurare debebat, videre licuerit. Tandem tamen amicus quidam unum exemplar furtim quodammodo accepit; atque imprimi juſſit, cujus hiſce exemplar jungo. Forſan & aliunde accipies. Non judicamus tamen convenire ut publicetur; & puto quod amicus omnia exemplaria ad ſe retraxerit. Poteritis exemplaribus vobis tranſmiſſis pro veſtra prudentia uti. Interim certum eſt, Decretum illud ſubdole admodum eſſe conceptum; atque alienum plane a mente Pontificis in Brevi expreſſa ſenſum exprimere; nec bonos inducendos ut illi Decreto ſubſcribant.

Gaudemus Decretum S. Congregationi non placere, & probamus quod pro ulteriori illius reſolutionis evulgatione inſtetis. Et quidni juxta chartam albam a Deputatis Diœceſis Mechlinienſis ſignatam, petitis a S. Congregatione, ut jurare liceat *ad Mentem Sanctiſſimi Domini in Brevi expreſſam?*

Eſt mirum, *Fratres* (Em. Cardinales) non videre, quam parum Epiſcopi Mandatis Sedis Apoſtolicæ deferant; dum tot Decreta edi vident circa modum ſignandi Formulario, cum tamen nullo illorum opus eſſet, ſed ſufficeret petere ſimpliciter *juxta Breve*; & nullus in ſuo Decreto præcipiat ne quis Janſeniſta vocetur, ni unam ex V. famoſis propoſitionibus docuiſſe convictus fuerit; cum tamen adeo enixe ipſis mandetur in ipſo Brevi, ut omni modo id efficiant.

Epiſtolam veſtram ad *Arcadium* impreſſam hic nondum vidimus: ſignum quod ſeparatim ſit impreſſa, quia ſi extaret in Relationibus publicis jam viſa eſſet: ſignum quoque quod eam adverſarii occultent, ut videant quid Roma aget.

Si in Congregatione de illius prohibitione agatur, quidni & inſtetis pro prohibitione Decreti *Arcadii*, & D. *Champion* (*Steyaert*), cum non minus in illis, imo amplius, ſilentium infringatur quam in veſtris litteris; & inſuper hæc Decreta manifeſte Breve in ſenſum a mente S. Congregationis alienum detorqueant.

De libris non transmiſſis D. *Theodoſio*, (D. de Medina Cæli) aut ſaltem librorum Catalogo, una vobiſcum miramur & dolemus; quæ moræ hujus cauſa fuerit D. Erneſtus, qui hoc negotium in ſe ſuſcepit, vobis aperire poterit. Interim nos per

(*a*) Antonius Arnaldus qui obierat 8. Auguſti præcedentis Bruxellis.

per D. de Swaen curavimus, ut cum ſarcina D. Sebaſteni miſſum ſit magnum Dictionarium hiſtoricum, in tribus, ut puto, Tomis in folio: opus D. Theodoſio, uti credo, pergratum & utile futurum.

Neſcimus quid ſit quod nulla hactenus in veſtris fiat mentio receptarum Litterarum DD. Deputatorum ad ſuam *Reverentiam* (S. Pontificem), & ad D. *Theodoſium*, quæ jam a duobus, ad minus, menſibus miſſæ ſunt. D. *Hilarius* (Huygens), qui Feria 2. elapſa redivit, occupatur in compoſitione Theologiæ, per modum *Brevium Obſervationum*; jamque tres Partes editæ ſunt. Ex Præfatione, hic juncta, totius operis ſcopum intelliget (Dominatio V.), & ſi judicet convenire ut exemplaria mittantur, mox mittentur.

Neſcit D. *Hilarius* an vobis notum ſit jam editas eſſe a ſe quinque Partes *Conferentiarum*. Valete. Oremus pro invicem. Totus veſter. *Antoninus* 24. *Septembris* 1694.

P. S. jungo Atteſtationem PP. Capucinorum (*a*). Eam in forma authentica mittam, ſi tempori veniat.

EPISTOLA IX.

D. Verouven, Vice-Paſtori ad S. Cathar. Brux. circa Decretum ſuſpenſionis a lectionibus publicis, contra D. Steyaert a Rectore Univerſ. Lov. prolatum, &c.

Die 25. hora undecima fuit Congregatio Univerſitatis, in qua lectæ fuerunt litteræ D. Internuntii ad Univerſitatem de data 21. Maji; iisque lectis propoſuit *Magnificus* D. quid Domini vellent reſponderi? Et ex deliberatione Dominorum concluſit D. Rector, Litteras eſſe ſcribendas ad Suam Sanctitatem & Suam Majeſtatem, cum omnibus Actis in cauſa D. *Steyaert*, & reſponſorias ad Internuntium; eaſque litteras committi Rectori & Deputatis, cum Seniore ſingularum Facultatum, ſine relatione ad Univerſitatem.

Die 26. Maji fuit Congregatio Deputatorum & Seniorum, in qua probatæ fuere Litteræ ad Suam Sanctitatem, & Illuſtriſſimum Dominum Internuntium. Quibus lectis productum quoque fuit quoddam Reſcriptum Apoſtolicum ad Judices Synodales diſtrictus Lovanienſis, in quo inſtituitur appellatio a Decreto Rectoris ad Sedem Apoſtolicam, ſeu ejus Internuntium, omiſſis quinque Judicibus; nec non annullatur Decretum Rectoris, a quo erat appellatum, inaudita parte, nec viſis informationibus aut actis; interdiciturque Appellatis, ſub pœna Excommunicationis ipſo facto incunda. Quo narrato ex unanimi DD. Deputatorum concluſum eſt recurrendum eſſe ad Concilium Brabantiæ atque petendam Manutenentiam pro jurisdictione Rectorali &c. ita tamen ut acta illa non uteremur niſi prius eſſet propoſitum Univerſitati.

Poſt hæc plures fuere Congregationes Deputatorum, ut deliberaretur quid hac in re eſſet agendum; ac tandem periculoſum nimis eſſe judicatum fuit dare Procuratorium ut ageretur in Concilio Brabantiæ in hoc negotio, ubi tanta animoſitas, & negotia Romæ pendent, abſque prævio Univerſitatis conſenſu.

Itaque indicta fuit Congregatio Univerſitatis die 30. ſub juramento, ad medium octavæ; in qua poſt multas altercationes concluſum eſt 1. per Deputatos & Seniores, adjuncto D. Plebano, eſſe tentandam concordiam; & ſi hæc haberi nequeat, tunc omnimode manutenendam jurisdictionem Rectoris & quinque Judicum; modum committi Deputatis cum Senioribus Facultatum, abſtrahendo tamen ab Internuntio.

Hodie (30. Maii) habebitur Congregatio, in qua proponentur media Concordiæ; ſed apparenter non acceptabuntur. Interim die craſtina mittentur Deputati, facta prius continuatione Rectoris.

Hodie mittuntur Litteræ cum omnibus Actis annexis ad Regem in Concilio Privato. 30. *Maii* 1695.

AP-

(*a*) De exactione ſubſignationis Formularii Alexandri VII. ab Archiepiſcopo Mechlinienſi.

APPENDIX ad EP. IX.

A. *Epiſtolæ Internuntii (Piazza) Rectori, & Univerſit. Lovanienſi.*

Epiſtola I. *Magnifice D., Eximii, Clariſſimi ac Doctiſſimi viri. Audio inter vos diſcordias & diſſidia quotidie creſcere, contentioneſque virtutis in apertas abiiſſe diſſenſiones, & in eo gloriam omnes quærere, unde alii venena fugerent ; quam ob rem dum talia cogito timor, & tremor venerunt ſuper me, præcipue vero cum videam Univerſitatem iſtam, quæ olim ſapientiam docebat & pietatem, factam eſſe quaſi ſcandalum noſtris & opprobrium nationibus ; quare ingemiſco intelligere ſuperiorem in ſubditos acriori animo dominium exercere & potentiam, & iſtos invidere quos venerari deberent. Acuitur ingenium, ut dicteria prodeant, non juventus inſtruatur, quæ hauſta poſtea nocentiſſima lue a ſemitis Domini aberrat ; nec ad ſedanda ejuſmodi jurgia Chriſtiana caritas, Pontificia Decreta, & Judicum authoritas ſufficiunt. Quam ob rem in hæc inſurgo invitus, & indicere ſilentium meum eſt, ut tandem rerum facie mutata pax & quies ac proximi dilectio apud vos revivi ſcat. Agite itaque, eo DD. VV. dirigant cogitationes, ut unuſquiſque a diſcordiis alienus ſit, ſed doceat ſanam doctrinam & timorem Domini, ne cogar pro debito, Pontifici ea luculentius narrare, a quibus in primis aborreo. Non mea quæro ſed veſtra. Scilicet decus veſtrum & bonam famam omnibus theſauris pretioſiorem, adeo ut tandem priſca Univerſitatis iſtius decora, quæ in contentione virtutis olim verſabantur clariori luce prodeant. Spero quidem meas exhortationes vos pro ſingulari qua colere debetis Miniſtrum Apoſtolicum obſervantia, ſequuturos; unde mihi ſit gaudium eo devenisſe ut diſſidentes animos pacaverim & mutuam inter vos dilectionem excitaverim. Hæc ſunt vota mea, quæ Patri luminum effundere non prætermittam, ut in veritate vos dirigat, & charismatum donis compleat ; inde enim hauriam felicitatem bene adminiſtrati muneris mei. Hilaris ex animo dicam, Magnifice Domine, Eximii, Clariſſ. ac Doctiſſ. viri. Vobis ad inſerviendum paratiſſimus. Piazza, Abbas S. Georgii.*

Bruxellis 21. Maji 1695.

Epiſtola II. *Magnifice Domine. Miror profecto Dominationes Veſtras mihi de muneris mei adminiſtratione multa inſinuare, plurima non parato animo ſcribere, atque de me non modeſte loqui ; quoniam venerari ſilentio ſaltem, ſi non ſequi conſilia mea debebatis, non ea quæ a me agenda ſunt proponere. Veſtrum itaque potius erat Reſcripto Apoſtolico parere, non novis difficultatibus Academiam involvere, & factis non probare Sanctæ Sedis Miniſtris obſervantiam quam verbis promittitis. Quod ad me attinet, relinquam omnia Divinæ Providentiæ, quæ non fallitur ; lætor tamen cuncta Summo Pontifici DD. VV. expoſuiſſe, dummodo ea tota Univerſitate aſſentiente innocenter ſint delata, ut infallibili judicet oraculo, quod veſtro bono erit conveniens ; & ex animo ſubſcribor Magnifice &c. 30. Maji 1695.*

B. *Epiſtola Rectoris Univ. Lovanienſis ad SS. D. Innocentium XII.* (manu Eſpenii exarata.)

Beatiſſime Pater. Proprius jam intellexi difficultatem quam cum Doctore Steyaert *vi officii mei coactus fui ſuſtinere, cauſam præcipuam fuiſſe ob quam Sanctitatis Veſtræ in Belgio Internuntius acres illas, Beatitudini Veſtræ nuper hinc miſſas, Litteras (a) ad hanc Univerſitatem ſcripſerit. In illis expoſtulat Internuntius adverſus Academiam totam :* in eo gloriam omnes quærere unde alii venena fugerent, & Univerſitatem illam, quæ olim ſapientiam docebat & pietatem, factam eſſe quaſi ſcandalum noſtris & opprobrium nationibus.

Non opus foret B. P. hæc S. V. in memoriam revocare, niſi intelligerem me præcipue notari, veluti qui cauſam ei præbuerim infamem hanc maculam Academiæ noſtræ inurendi. Græviſſime, fateor, reus forem, ſi mei cauſa malum tam ingens meruiſſet Univerſitas noſtra : plura namque fortaſſe ſecula labem iſtam, quæ illis Internuntii Litteris Aca-

(a) Ex 21. & 30. Maii.

Academiæ aſperſa eſt, non delebunt: quin & metuendum ne Univerſitas noſtra, quæ & Catholicis fuit venerationi & hæreticis timori, Miniſtri Apoſtolici exemplo explodatur quaſi ſcandalum noſtris & opprobrium nationibus. *At B. P. quam tandem increpationi adeo duræ anſam præbui hæc eſt, ut intelligo, quod adverſus Doctorem* Steyaert *proceſſerim durius. Judex ſit Sanctitas Veſtra, quæ ex actis ad ſe tranſmiſſis inſtructa eſt, an hic reus ſim. Si nihil illius, ut confido, meruiſſe deprehendat, tum denique ab æquitate Sedis Apoſtolicæ expectabo ut læſus Academiæ noſtræ, imo & veſtræ, B. P. honor redintegretur. Ego interea B. P. bonorum omnium largitorem indefeſſum precabor, ut Sanctitatem Veſtram nobis & Eccleſiæ ſuæ diu ſervet incolumem &c.*

(*Erat ſignatum*) *Cox, Univ. Lovan. Rector* 1695.

EPISTOLA X.

Hennebello: De more Univerſ. Lovanienſis Appellandi a ſententia Rectoris ad V. Judices, occaſione interdicti D. STEYAERT.

Exim. D. Ex Statutis & actis Univerſitatis hic junctis, videbitis morem eſſe & Privilegium Univerſitatis, ut a ſententia Rectoris (*a*) appelletur immediate ad quinque Judices. Inſuper ex Statutis habetur, quod quiſque e quinque Judicibus habeat ſubſtitutum, adeoque rationem D. *Champion* (Steyaert), quod ipſe eſſet unus e quinque Judicibus, eſſe frivolam: quod & ipſe oſtendit dum in cauſa incidentali inter ipſum & D. *Opſtraet*, appellavit, ſub hoc Rectoratu, ad quinque Judices; eaque in cauſa ſuum proprium Subſtitutum, ſcilicet D. *Renardi* (*b*) ſuſpectavit; de qua ſuſpectatione reliqui quinque Judices cognoverunt; & illud eſt ad quod alludit D. Commiſſarius in ſuo teſtimonio hic juncto.

Inſuper non poteſt D. *Champion* excipere, quod aliqui forſan e quinque Judicibus eſſent ſuſpecti; quia etiam inter Judices Synodales diſtrictus Lovanienſis, quos dederat D. Internuntius, erant aliqui ſuſpecti; ac præcipue Decanus S. Jacobi, a D. *Steyaert* electus, erat officio Fiſcali plane ſuſpectus, & niſi ſententiam tuliſſet ante inchoationem judicii, contra ordinem juris, indubie ſuſpectatus fuiſſet.

Notandum autem quod cauſa ſuſpectationis alicujus e quinque Judicibus facilius & celerius abſolvi poſſit, quam ſuſpectatio alicujus Judicis Synodalis. Hæc enim coram Arbitris juris, ſuper quorum electione frequenter diu diſceptandum eſt, peragenda eſt; illa vero coram ipſis quinque Judicibus non ſuſpectatis ſummarie & indilate abſolvitur: uti conſtat ex teſtimonio D. moderni Commiſſarii quinque Judicum.

Ad hæc ex Statutis hic annexis patet, quod conformiter ad Concilium Tridentinum, non poſſit appellari a ſententia Rectoris niſi a definitiva, aut interloquutoria vim definitivæ habente; Decretum autem, de quo hic agitur, erat mere proviſionale, quod poterat per definitivam ſemper reparari.

Circa infauſtam concordiam notandum, quod in illa nullatenus Rector nominetur, nec ejus conſenſus ulla mentio fiat, ſed tantum Officii Fiſcalis: cum autem conſtet, ex ipſamet confeſſione vice-Rectoris, Officium Fiſcale non interveniſſe, imo eidem contradixiſſe, quemadmodum ex acta Notoriali ſubmiſſa ſat patet, nihil illi concordiæ eſſe deferendum.

Inſuper ex actis Deputationis, quæ hic junguntur, videbit concordiam illam non fuiſſe probatam Deputatis, (*quibus*) per Univerſitatem tamen concordia commiſſa fuerat: unde veriſimile eſt, quod nec illa rurſus reſumetur.

Acta quibus noſtræ Univerſitatis exemptio a jurisdictione & authoritate Archiepiſcopi probetur, hac vice ob abſentiam

(*a*) Agitur de Decretis 18. Martii & 18. Maii, quib. Lectiones publicæ Doctori *Steyaert* interdicebantur.

(*b*) Doctor ſtrictæ Facultatis Theologicæ Lovanienſis.

Secretarii mittere non potui (*a*). Spero cum ſequenti Curſore futura parata.

Credo quod in his junctis reperiet omnia acta in lite Fiſcalis contra *Champion* (Steyaert), præter Memorialia, quæ authentica habet. Poterit ordine diſponere quo erant juncta Litteris Univerſitatis.

Menſe Maio 1695.

EPISTOLA XI.

Hennebello: de eodem negotio.

Ex actis hic junctis patet, quod Rector Univerſitatis jam pridem per ſuſpenſionem a functionibus proceſſerit contra Doctores. Meminit indubie R. V. quod ſuſpenſio decreta contra D. *Martin* fuerit ob exceſſus in argumentando contra D. *Champion* (Steyaert). Ex teſtimonio D. *Melis* videre eſt quam parum ſit diſpoſitus *Champion* ad ſilentium. 7. *Julii* 1695.

EPISTOLA XII.

Hennebello: De Rectoratu D. Huygens, violenter turbato a D. Steyaert.

Jeſus Maria.

R. A. D. Hic ſum ob cauſam Rectoratus pendentem in Concilio Privato; & ita creſcit ut credam quod Concilium Privatum illam non examinabit. Ceterum multum diſplicet Conſiliariis factum D. (*Steyaert*) quod per violentiam & via facti ſe in Rectoratum intruſerit, & ita ſcandalum cauſaverit. De jure D. (*Huygens*) & legitima ejus electione non eſt difficultas; ſed tota difficultas eſt de ejus perſona; timent enim Hiſpaniam. Unde neſcio quid tandem facient ut hoc negotium terminetur. Valde inſto ut inquiratur in authores harum turbarum & factionum, quæ ſunt in Univerſitate; eoſque pro merito puniant & coerceant. Abfuit D. Archipræſes; ſed modo reverſus eſt; ſed nondum ei loqui licuit. Ex ipſo facile diſcam quid nos agere oporteat.

D. *Lovinus* officio Rectoris fungitur. Si toto ſemeſtri continuaretur, intentum noſtrum haberemus. Unice enim intendimus excludere D. (*Steyaert*): paucum curantes quis aliorum Doctorum de ſtricta Facultate (Theologica) eligeretur.

Bruxellis, (*menſe*) *Septembri* 1695.

Totus veſter. Antoninus.

Non dubito quin adverſarii multum urgeant contra nos evocationem D. de *Swaen*; ſed ex teſtimoniis hic junctis (*b*) ſat patet, etiam

---

(*a*) Cauſa de exemptione Univerſitatis agebatur, occaſione Decreti Archipræſulis Mechlinienſis dati die Januarii decimaquinta anni 1695. quo ſeptuaginta ſcripta & amplius, proſcripta ſunt: illud Decretum foribus Scholarum Univerſitatis Lovanienſis affixum fuerat, inconſulto Rectore. Is enimvero apud Sanct. Sedem conqueſtus eſt, ſuæ jurisdictioni labem illatam eſſe ratus; rogavitque, an Univerſitatis membra ejuſmodi Decreto contra fas omne appenſo, parere in conſcientia tenerentur ut Dominus *Steyaert* palam in ſuis Lectionibus docebat. P. Deſirant ut Archiepiſcopum, a quo deputatus fuerat, eo crimine relevaret aſſeruit & Romæ, illud Decretum in juſſu penitus Archipræſulis, eo quo dictum eſt modo, pependiſſe; ſed fraudem eſſe eorum, qui negotium illi facereſcere conabantur. Factis ea de re conquiſitionibus a Rectore, Archipresbyter Lovanienſis aperte faſſus eſt id authoritate Archipræſulis ſuſceptum fuiſſe: quæ quidem declaratio occaſioni fuit ut alteram Epiſtolam Rector ad S. Congregationis Cardinales ſcriberet; data eſt die Mai 20. anni 1695.

(*b*) *Anno a Nativitate Domini* 1695. *die* 31. *Auguſti, comparuerunt in mea Notarii infraſcripti & teſtium infra nominatorum præſentia, Eximius D. Joannes* Sullivane *S. T. D. & Profeſſor Regius, Clariſſimus D. Z. B.* van-Eſpen, *J. U. D. & Profeſſor, Eruditiſſimus D. Franciſcus* Verſchueren, *S. T. L. qui in favorem veritatis & ad requiſitionem Eximii D. Gummari* Huygens, *Univerſitatis Lovanienſis Rectoris Magnifici, declaraverunt & atteſtati ſunt, prout atteſtantur per præſentes, præfatum D. Gummarum* Huygens *pluralitate votorum in publica Univerſitatis congregatione hodierna die eſſe electum Rectorem Magnificum, & more conſueto per D. Rectorem præcedentem in legitimam poſſeſſionem miſſum; quodque Eximii Domini* Steyaert *& Martin cum quibuſdam adhærentibus ſeſe tam violenter oppoſuerunt in publica Univerſitatis congregatione, ut hypomidem Rectoralem ea humeris detrahere præſumpſerint, varios Dominos intermedios vi abſtraxerint, varia ſcripta e manibus Bedelli majore vi ereptverint, chorum Templi claudi curaverint, atque ita conſuetum Miſſæ Sacrificium S. Spiritus pro felici Rectoratus ſucceſſu impedierint, & quod præfatus D.* Steyaert *eandem propria ſua authoritate ſe tanquam Rectorem poſt diſſolutam congregationem & ſolemnem prædicti Rectoris legitimi deductionem ad Templum, demum deduci juſſerit, cum quibuſdam ſibi adhærentibus. Actum Lovanii die, menſe & anno quo ſupra, præſentibus RR. DD. Paulo* Teſtelmans *& Guillelmo* Stryehwant. (*Ea erat ſignatura*) *Joan.* Sullivane, *S. T. Doctor & Profeſſor Regius. Z. B.* van-Eſpen. *F.* Verſchueren, *S. T. L. & P.* Teſtelmans, *& e me Notario. Quod atteſtor. Ægidius Denique Not.*

etiam abſentes ſeu non reſidentes, retinere ſuum ſuffragium.

EPISTOLA XIII.

G. van de Neſſe. Conatus D. Steyaert pro revocatione ablegationis Romana D. Hennebel.

R. A. D. Hodie in medium nonæ, convocata fuit Univerſitas ſub juramento, in qua propoſitum fuit quod D. *Hennebel* obtuliſſet Suæ Sanctitati aliquod Memoriale Italicum, quod verſum eſſet in latinum. Prælectis autem aliquibus laciniis, quæ videbantur injurioſæ Regi, Archiepiſcopo & Internuntio, petiit (Rector D. Steyaert) num Univerſitas cognoſceret talem libellum pro ſuo; & an non eſſet revocanda commiſſio ſive Deputatio D. *Hennebel*; utpote abutentis ſua commiſſione. Propoſitione facta, ſurrexi ego, dicens: me eſſe mandatarium D. *Hennebel*, & in ea qualitate Magnificum Dominum (Rectorem) ſuſpectare, tanquam notorie ſuſpectum & partem in hac cauſa; atque inſuper velle ut totus libellus legeretur, atque D. *Hennebel* audiretur, &c. Tandem ex reſolutione Univerſitatis concluſum fuit, Univerſitatem non probare hunc libellum, nec pro ſuo agnoſcere, neque dediſſe commiſſionem D. *Hennebel* ad illum offerendum; ſed revocationem Deputationis, laus Deo! contradicentibus tribus Facultatibus, obtinere non potuit. 21. *Febr.* 1696.

EPISTOLA XIV.

Hennebello: circa idem negotium.

Jeſus Maria.

R. A. D. Ex adjunctis videbit (D.V.) quam Tragœdiam rurſus in Academia noſtra excitaverit D. *Champion* (Steyaert), cum ſuis adhærentibus, & aliis terrore Mandatorum Hiſpanicorum perculſis (*a*).

Sat apparebit parum indifferentibus hoc totum negotium unice tendere ad impediendam pacem Academicam, quam nullo modo quærunt adverſarii, ſuffulti Litteris Hiſpanicis, & authoritate Archiepiſcopi.

Die Mercurii veni *Bruxellas*, Informaturus de hoc toto negotio, D. *Candidum* (Spada, Intern. Bruxellenſem) cui heri facile per tres quadrantes adfui, eique late de omnibus loquutus ſum; eique hodie tradidi Scriptum continens brevem totius rei geſtæ ſeriem, cujus copia hic jungitur ſub titulo *Reflexiones* &c. (*b*).

Addideram aliqua inſtrumenta, quæ pro probanda factorum veritate ſervirent; ſed rogavit, ut hæc potius ad vos dirigerem, cui acquievi. Habebis hic juncta omnia authentica inſtrumenta (*c*), quæ pro elucidanda veritate ſerviunt. Expender una cum amicis, qua via ſit apud vos agendum & oſtendendum quam turbulento modo & irregulari agant adverſarii. Video Facultates Canonicam & Artium non eſſe alienas ut de tota hac re ſcribant ad Suam Sanctitatem, exponendo quod ipſæ in hac turbatione pacis & revocatione nullas partes habeant; credantque injurioſum Suæ Sanctitati revocare Ablegatum ad ſanciendam pacem, dum jam paci ſanciendæ incumbitur. Conabimur etiam inducere Facultatem Strictam Theologicam ut titulum Deputati vobis annuat. Omnino eum in finem conduceret, ut D. *Porphyrienſis* (*d*); ſcriberet ad DD. *Charneux* & *Renardi*.

D. Advocati Bruxellenſes, aliique Juriſconſulti ſine ulla dubitatione reſolvunt D. V. debere retinere titulum, quouſque cauſa appellationis ſit finita.

Neſcio an hic petemus Judices; magis inclinant in affirmativam amici Bruxellenſes, &

(*a*) De his Mandatis, vide infra Lib. 2. Epiſtol. n. IV.

(*b*) Extat ſcriptum, circa eamdem materiam, cui titulus: *Obſervationes circa Reſolutionem Univerſitatis factam die 16. Junii 1696.* &c. Non aliud illud eſſe putamus quam ſcriptum Eſpenii, de quo hic loquitur, quodque, ex errore, in fronte *Reflexiones* præferre dicit. Quapropter huic Epiſtolæ attexendum duximus.

(*c*) Vide infra Appendicem ad hanc Epiſtolam, Litt. A. B. C.

(*d*) P. *Le Drou* ex Ordine S. Auguſtini unus ex octo Doctoribus ſtrictæ Facultatis; qui tunc Romæ degebat.

Digitized by Google

etiam Advocatus. Sed priuſquam fiat reſolvam cum amicis Lovanienſibus, quibus cras ſpero adeſſe.

D. *Candidus*, (Internuntius Bruxellenſis) conſulebat, ne quid attentaretur contra reſolutionem trium Facultatum, niſi eſſemus bene fundati; ne videremur ex parte noſtra velle pacem impedire. Dixi ei hodie, quod conſiliis ejus acquieſcens, vellem omnia maturius examinare, antequam aliquid juridice agere incipiamus. Apparet mihi D. *Candidus* vir bonus & rectus, nec ab eo nobis eſſe timendum. Sed opus eſt ut authoritate Romana animetur & roboretur; quia prævidemus quod adverſariorum minis & machinationibus quatietur.

Maxime attendendum, quod reſolutio hæc capta ſit ab adverſariis notorie ſuſpectis, & ſuſpectatis. Inſuper quod dubitari nequeat hanc rem eſſe maximi momenti; adeoque debuiſſe reſolvi ex unanimi Facultatum reſolutione. Deinde notandum, quod tres illæ Facultates reſolverint ſuper re non propoſita; atque hoc ex capite nulliter.

P. S. juſſit me per famulum ſuum vocari D. (Internuntius), quem mox adivi; dixitque ſcriptum illud non narrare ſolam ſpeciem facti, ſed hinc inde aliqua duriuſcula intermiſceri; ideoque credidit non expedire ut mitteretur per ipſum; ſed quod ipſe rei ſeriem ſcriberet; quodque reliqua D. V. poſſet ſupplere. Conſiliis acquievi. Rurſus ex omnibus quæ advertere potui, perſuadeo mihi quod cauſam ei fidere poſſimus. Vale; totus veſter.

Bruxellis, 22. *Junii* 1696. Antoninus.

APPENDIX ad EP. XIV.

A. *Proteſtatio & Appellatio ad Sedem Apoſtolicam, contra revocationem Deputationis Romanæ D. Hennebel, a tribus tantum Facultatibus reſolutam.*

Infraſcriptus, cum intellexerit hodie ſub juramento evocatam eſſe Univerſitatem in horam 8. ad deliberandum ſuper Memoriali Italico, exhibito Suæ Sanctitati per Eximium Dominum Joannem Libertum Hennebel, *hinc vigore commiſſionis per eumdem Eximium Dominum ipſi datæ ſexta Januarii noviſſime, cujus copia hic annectitur* (a), *proteſtatur in primis de præmatura hac convocatione, quandoquidem dictum Memoriale nondum tranſierit per omnes Facultates, juxta reſolutionem Deputatorum de 2. Martii proxime elapſi; adeoque hactenus per dictas Facultates examinari non potuerit.*

2. *Proteſtatur, quia ſat notum eſt hoc negotium promoveri inſtigante Eximio D.* Steyaert, *& aliis qui ſe partem oſtenderunt contra D.* Hennebel, *committendo Eximium Patrem* Deſirant, *ad agendum contra propoſitionem aſſertam ab eodem D.* Hennebel; *quique ideo tanquam non integri ut judicium ferant de dicto Memoriali, per infraſcriptum recuſantur, nominatim Magnificus Dominus Rector* Bouchy, *Profeſſor Canonum: item ex Facultate Theologica, Ex. Pater* Harney, *& DD.* Steyaert, Marcelis, Martin, Damen, *Erud. Dominus* Parmentier; *ex Facultate Canonica Clariſſimus Dominus* Wanekier; *ex Facultate Civili Clariſſimus Dominus* Herys, *& Conſultiſſimus D.* Crabeels; *ex Facultate Artium Domini* Meermans, Cagten, Lamine, van den Oever, Delhove.

3. *Cum negotium dicti Memorialis ſit magni momenti, vel ex eo quod intelligatur quod ob exhibitionem illius prætendatur revocatio Deputationis ſæpe dicti* Hennebel, *proteſtatur etiam nihil poſſe concludi ſine unanimi conſenſu quinque Facultatum.*

4. *Cum ipſa S. Sedes modo cognoſcere cæperit de meritis dicti Memorialis, illud etiam communicando parti adverſæ, nimirum dicto Patri* Deſirant, *qui aliud Memoriale oppoſuit, dixit deciſionem illius ſpectare ad S. Sedem; adeoque Univerſitatem, non ſine nota temeritatis poſſe prævenire judicium S. Sedis.*

Finaliter cum D. Hennebel *Memoriale non ediderit Univerſitatis nomine, ſed quorumdam tantum Theologorum Belgii, ſuſtinet non eſſe factum Univerſitatis, nec eam concernere.*

Qui-

(a) Vide infra Litt. B.

Quibus attentis contendit infraſcriptus, nihil contra dictum Memoriale, aut perſonam vel Deputationem D. Hennebel *attentandum eſſe; & ſi ſecus fiat proteſtatur de nullitate; & quatenus opus, appellat ex nunc pro tunc ad eamdem S. Sedem; petens inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime, de Apoſtolis reverentialibus reſponderi. Conſtituens Magiſtrum Ægidium Denique, Notarium publicum, ad hæc omnia & ſingula Magnifico Domino Rectori & Univerſitati intimanda; & actam hanc inſinuandam dabam hac 16. Junii 1696.* (*Erat ſignatum*) Z. B. Van-Eſpen.

Ego infraſcriptus Notarius, vi commiſſionis ſupra memoratæ, inſinuavi & tradidi originalem Actam, cujus hæc eſt Duplicatum, Magnifico Domino Rectori, totique Univerſitati Lovanienſi in corpore congregatæ, eamdemque coram tota Univerſitate perlegi, nec non proteſtatus ſum & appellavi, prout in eadem in caſum &c. Actum Lovanii hac 16. Junii circa nonam ante Meridiem, 1696.

Ægidius Denique.

B. Commiſſio plenaria data D. van-Eſpen, a D. Hennebel.

Infraſcriptus, conſtituo Clariſſimum Dominum Zegerum Bernardum van-Eſpen, J. U. *D. & SS. Can. Profeſſorem, eique ſpeciale mandatum do, ad, nomine meo, agendum & defendendum quidquid abſente me agere vel defendere, etiam via juris, neceſſarium judicaverit, contra quoſcumque; ſi quid vel contra me, vel doctrinam meam, vel qualitatem ſeu titulum Deputati ad Suam Sanctitatem, aliudve quidvis ad me quomodolibet pertinens a quocumque tandem attentari contingat; nec non ad Procuratorem, ſeu Procuratores aſſumendum vel aſſumendos; & generaliter ad faciendum omnia & ſingula, quæ & ubicumque expedire judicaverit; non obſtante quod magis ſpeciale mandatum requirerent, etiam cum poteſtate ſubſtituendi unum aut plures: promittens omnia rata & grata me habiturum eſſe, obligando &c. Datum Romæ hac 6. Jan.* 1696.

(*Signatum erat*)

Joannes Libertus Hennebel.

Concordat cum originali quod atteſtor.

(*Erat ſignatum*)

Ægidius Denique, *Not.*

C. Obſervationes circa reſolutionem Univerſitatis, factam die 16. Junii 1696. *de revocanda deputatione Doctoris Hennebel.*

Poſt varia diſſidia, quæ in Academia Lovanienſi *jampridem mota fuerant; poſt accuſationes varias, quæ aliis quibusdam Academicis fuerant intentatæ, ac ſpeciatim poſt accuſationem articulorum* 42. *quas Eximii Doctores* Harney & Steyaert *adſcripſerunt Doctori* Huygens *ejuſque adhærentibus: tandem reſolverunt Accuſati Romam ire, controverſiarum omnium ſtatum Suæ Sanctitati exhibere, & ab ea deciſionem ac pacem poſtulare.*

Idem ſe velle tum verbo tum ſcripto præ ſe tulerat Doctor Steyaert. *Res Univerſitati proponitur, quæ conſilium probavit, & utrique parti omne ſubſidium, pecuniario excepto, promiſit.*

Univerſitas ſuper eo negotio ſcripſit Suæ Sanctitati & Majeſtati Regiæ: Sua Sanctitas gratum id ſibi fore per Breve ſignificavit, ſimiliter ex parte Suæ Celſitudinis Bavariæ promittuntur utrique parti commendationis litteræ.

Circa Septembrem 1692. *Doctor* Hennebel *ſe itineri accingit: ſed cum ſerio rem agi videret Doctor* Steyaert, *varies libellos obtulit Concilio Status, ut iter Doctoris* Hennebel *remoraretur, aut impediret: diſcedit interim Doctor* Hennebel: *iter ipſius non probavit tantum Concilium Status, ſed & litteras dedit ad Univerſitatem, ut perſuadere conaretur Doctori* Steyaert, *ut & ipſe idem iter ſuſciperet, & ad tanti negotii deciſionem pacemque Belgii concurreret.*

Similiter eum ad iter invitavit Sua Sanctitas, ſed ipſe ſub variis prætextibus illud declinavit: tandem pro ſe R. P. Deſirant *aliquot Epiſcoporum Deputatum in ſuum ipſe locum ſubſtituit.*

Porro ut pacem Academiæ & Belgii efficacius procuraret Doctor Hennebel, *Univerſitas die quarta Aprilis* 1693. *inſignivit eum*

eum charactere ſui Deputati, unanimi omnium Facultatum conſenſu, parata etiam alicui ex altera parte eundem charakterem concedere, ſi quis modo de conſilio Univerſitatis Deputaretur. Variis modis conari viſus eſt efficere Doctor Steyaert *ne poſſet Doctor* Hennebel *negotium pacis apud Sanctam Sedem ad finem perducere. Huc tendere videtur ejus* Repetitio, *in qua palam declarat jam revocatum Patrem* Deſirant, *& ſpem pacis amplius non eſſe, auctis Romæ potius quam deciſis controverſiis. Apertius idem tentavit in fine Rectoratus ſui, die 27. Februarii 1696. cum prætextu Memorialis Italici, quod aſſerebat eſſe a Doctore* Hennebel *Suæ Sanctitati oblatum, Univerſitatem inducere conatus eſt, ut Deputationem ejuſdem Doctoris revocaret: ſed duas tantum Facultates tunc in ſuas partes trahere potuit, nimirum Theologicam latiorem & medicam.*

Iterum die ſecunda Martii inter Facultatum Deputatos, quorum unus Doctor Steyaert, *reſolutum eſt, ut totum Memoriale Doctoris* Hennebel *latine verſum, ſingulis Decanis Facultatum traderetur, ut ipſi cum ſuis Facultatibus illud examinarent, & poſtea Univerſitas ferret judicium ſuum prout voluerit, & ut in eum finem curaret Rector Magnificus fieri copiam authenticam Libelli Italici tranſmiſſi, ex qua videri poſſet an translatio latina ſit bona. Deſiſtere ab eo conſilio viſus eſt per tres integros menſes, donec ſibi etiam devinxit Facultatem juris civiles. Nec difficile hoc illi fuit, terrendo omnes ne prætextu Janſeniſmi, Rigoriſmi vel novitatis a muneribus, lectionibus, & quibuſvis functionibus Academicis removerentur.*

Itaque die decima quinta Junii 1696. Doctor Steyaert *tanquam Decanus Facultatis Theologicæ, adjunctis ſibi Decanis Facultatis Juris Civilis & Medicæ, petivit a Rectore Magnifico congregari Univerſitatem; & iterum proponi negotium Memorialis Italici, quod ipſe in fine Rectoratus ſui movere cœperat. Die ſequenti cum jam Memoriale Italicum Doctoris* Hennebel *per copias diſtributum fuiſſet Decanis Facultatum, ut ſuas reſpective Facultates informarent, & legerent qui vellent, propoſuit Rector an & quid placeret Univerſitati deſuper reſolvere: & ut dignaretur ſuum finale judicium ſuper eo depromere.*

Priuſquam ad reſolutionem procederetur, de nullitate Congregationis proteſtatus eſt Clariſſimus Dominus van-Eſpen, *nomine Doctoris* Hennebel, *conquerens in primis de præmatura iſta convocatione, quandoquidem dictum Memoriale nondum tranſierat per omnes Facultates, juxta reſolutionem Deputatorum de 2. Martii proxime elapſi, adeoque per dictas Facultates examinari non potuerit: deinde ſuſpectavit plurimos notorie adverſos Doctori* Hennebel. *Inſuper contendit nihil hoc in negotio poſſe concludi ſine unanimi conſenſu quinque Facultatum, propter rei gravitatem aliaſque rationes, maxime quod res penderet Romæ coram Summo Pontifice: denique appellavit ad Sanctam Sedem, ut ex adjunctis actis manifeſtum eſt.*

His omnibus non obſtantibus tres Facultates, ſcilicet Theologica, Civilis, & medica reſolverunt revocari Commiſſionem Deputati datam alias eximio Domino Hennebel: *addidit Theologica,* etiam independenter a Memoriali Italico Doctoris Hennebel: *aliæ autem duæ Facultates nullam Memorialis fecere mentionem, cum tamen Magnifici Rectoris propoſitio tantum eſſet de ferendo judicio ſuper Memoriali.*

Theologica Facultas eſt, non illa ſtrictior, ſed lata, in qua etiam ſunt Domini Marcelis, Martin, Daemen, *Doctori* Steyaert *addictiſſimi, & duo valde juvenes Licentiati, favore adverſariorum nuper promoti. Facultates autem Canonica & Artium reſolverunt nihil eſſe immutandum; cauſam iſtius Memorialis pendere Romæ; eſſe rem arduam; quæ proinde non poſſit niſi conſenſu omnium Facultatum determinari.*

Porro rem iſtam arduam eſſe & ſummi momenti oſtendunt rationes ſequentes: 1. quia Suæ Sanctitati injurioſum eſt, ipſa inconſulta, revocare Deputatum, qui apud Ipſam agit pro pace publica: præſertim poſtquam jam annos aliquot Sua Sanctitas tanta ſollicitudine pro pace laboravit, tum per ſe in Urbe, tum per ſuos Nuntios in Hiſpania & Belgio. Quia ejuſmodi revocatio non modo negotio pacis novum injicit impedimentum, ſed etiam novarum contentionum materiam ſubminiſtrat. 3. Quia iſta revocatio injurioſa eſt Doctori Hennebel: *neque enim alio prætextu fieri potuit, quam quod ſuo officio non bene fungebatur, cum nullas ab ipſo*

expen-

expenſas ferat Univerſitas.

Et ſane cum revocatio illa facta ſit prætextu Memorialis Doctoris Hennebel *; manifeſtum eſt revocantes debere probare cauſam illam ſufficientem eſſe, alioquin ipſum injuria & infamia afficiunt.*

Quæ omnia non modicam ſuſpicionem movent, revocationem illam ab adverſarii Doctoris Hennebel *procuratam, ne pacis negotium ad optatum finem poſſet perduci.*

EPISTOLA XV.

Hennebello: De eodem negotio.

Exim. D. Credo in cauſa revocationis Deputationis veſtræ multum urgendum, quod ejus authores tantum quærant impedire ſucceſſum & exitum pacis, ad quam procurandam Titulus Deputati vobis datus fuerat: præſertim cum ille Titulus eſſet vobis conceſſus ſine ullis Univerſitatis expenſis. Litteræ Facultatum Canonicæ & Artium, quas pro ſequenti Curſore habere ſpero, in idem tendent.

Poterit D. V. habita communicatione Reſolutionis Univerſitatis, rurſus coram Notario aliasve, prout ibidem ſtili, appellare, aut jam factam renovare poterit, ac etiam ſuſpectationem, etſi viſus fuerit ibidem eam introducere: id enim hic videtur magis expediens, quam ſi a D. *Candido* (Internuncio Bruxellenſi) peterentur Judices Appellationis. Interim poteritis amicos & Practicos Romanos conſulere; & ſi aliud videatur, nobis nuntiare., & libenter quæ poſſumus exequemur.

(*init. Jul.*) 1696.

A. *Epiſtola Facultatis Canonicæ Lovanienſis ad Innocentium XII.*

Beatiſſime Pater. Cum ſanciendæ jam pacis ſpe exultaret Eccleſia Belgica novus iterum diſſidiorum fons ex ipſa noſtra Academia erupit.

Jam anni fere quatuor ſunt cum diſſidentes inter ſe partes ſtatuerunt controverſias omnes Sedis Apoſtolicæ judicio ſubmittere: conſilium probavit Sanctitas Veſtra, & Brevi Apoſtolico Academiam dignata ſignificavit, gratas partibus, ubi ad Urbem perveniſſent, aures præbitum iri, nihilque prætermiſſum, quo ſpirituali earum quieti conſuleretur.

Ipſa etiam Univerſitas opem omnem, pecuniaria excepta, utrique parti promiſit: cumque jam a partium altera deputatus eſſet Doctor Hennebel, *quo pacis negotium tractaret felicius honorem illi & characterem Deputati ſui Academia tota decrevit. Hac nixus authoritate jam annos plusquam tres a Sanctitate Veſtra pacem poſtulat: & jam confectum iri credebatur negotium, cum die 16. Junii proxime lapſi ipſa Academia, quæ Doctori* Hennebel *ex unanimi quinque Facultatum, hoc eſt omnium conſenſu characterem Deputati ſui conceſſerat, eumdem illum ex trium tantum Facultatum ſententia auferendum judicavit. Jure an injuria id factum ſit coram, a Tribunali Apoſtolico, ad quod appellavit, intelliget Doctor* Hennebel *: nobis hoc unum propoſitum eſt, ut Beatitudini Veſtræ exponamus rationes, ob quas nobis in illam ſententiam ire viſum non fuit, aut aliquid in re hujusmodi immutare.*

Ac primum movit nos honor Sedis Apoſtolicæ, cujus ſemper ſtudioſiſſimam ſe eſſe Facultas Canonica, Decretis Sedis Apoſtolicæ tradendis & explanandis præcipue intendens, profeſſa eſt. Quid enim aliud videri poterat pacis apud Sanctam Sedem Legatum revocare quam aut pacem ab ea componendam rejicere, aut eam ad ſanciendam pacem parum idoneam agnoſcere.

Verebamur ſane ne Sanctitati Veſtræ injurioſum foret, quod poſt immenſos pro pace labores, poſt dignam Vicario Chriſti ſollicitudinem, poſt fundamenta pacis in Brevi & Decreto circa Formularii negotium editis ſapientiſſime collocata, glorioſiſſimo Pontificatui Veſtro invideri ac eripi quodammodo videretur reſtauratæ pacis gloria, quam illi a Deo reſervatam eſſe & jam inde deberi orbis univerſus agnoſcit.

Inſuper carum nobis fuit Academiæ Matris noſtræ nomen & fama. Quid enim illi, tum apud Catholicos, tum apud Acatholicos ignominioſius, quam videri diſſidia Theologica cum tanto Eccleſiæ detrimento velle fovere? Quid turpius quam commiſſam tanto conſenſu curandæ pacis provinciam, re

jam

jam non parum profecta Deputato ſuo eripere?

Ad hæc præcipue commovit nos Eccleſiæ Belgicæ tot jam annos diſſidiis laceratæ, atque ad pacem aſpirantis calamitas. Enimvero timebamus æternum de pace actum, ſi jam non modo a pace poſtulanda apud Sanctitatem Veſtram Academia deſiſteret, verum etiam revocato eo, quem ad pacem deputaverat, pacis negotium abjicere videretur. Qua in re aliud conjicere non poſſumus, quam eo collimare quosdam pacis inimicos, ut Decretorum Apoſtolicorum executione impedita liceat ipſis pro privata ſua interpretatione Mandatis Regiis abuti, & quosvis ſibi non conſentientes, nullo ſervato juris ordine, a muniis quibuscumque excludere, ut vel etiam ob tuendorum Decretorum Sanctitatis Veſtræ authoritatem viſum nobis ſuerit, in eamdem cum aliis tribus Facultatibus ſententiam non ire.

Animus non eſt, Beatiſſime Pater, adverſus Academiam noſtram ejusve judicium nos erigere; ſed fas eſſe nobis putavimus rationes noſtras ea, qua par eſt humilitate Sanctitatis Veſtræ judicio ſubmittere, ut ſi male a reliquo Academiæ corpore diſſenſimus, nos corrigat, ſin bene, reliquum Academiæ corpus ad pacis ſtudium atque ad debitam Sedi Apoſtolicæ & ejus Decretis obſervantiam reducat. Tum demum ſcilicet in Belgio pax erit, cum Decretis Sanctitatis Veſtræ, aut ſi malunt, Mandatis Regiis, ſed juxta Mandata Apoſtolica intellectis, obtemperabitur. Hanc pacem dum avidiſſime cum Belgio univerſo exſpectamus, Apoſtolicam nobis Benedictionem impertiri ad pedes Sanctitatis Veſtræ proſtrati humillime petimus, atque ut Deus Optimus Maximus illam quam diutiſſime Eccleſiæ ſuæ conſervet, votis omnibus precamur. Beatiſſime Pater, Sanctitatis Veſtræ, obedientiſſimi Filii, Decanus & Facultas Canonica Lovanienſis Joannes Liſer, *J. U. D. & SS. Can. Prof. Ord. & D. SS. Can. Fac. Decanus.* Lovanii hac 13. Julii 1696.

B. *Epiſtola Facultatis Artium Ad Innocentium XII.*

Sanctiſſime Pater. Ea eſt Chriſtiani orbis perſuaſio, Sanctitatem Veſtram non minus patrocinium ſuum bonarum artium ſtudio exhibere velle, quam procurando Eccleſiæ bono curas omnes ſuas intendere. Hinc paternas veſter in nos filios affectus facile excuſabit, quos, ne optimum Patrem vel inviti offendamus, anxietas ſollicitos reddit; anxia ſiquidem hæret Facultas Artium Academiæ Lovanienſis, ne forte Sanctitas Veſtra agrius habeat, quod Eximio D. Joanni Liberto Hennebel, *quem in Urbem nuper ablegaverat Academia noſtra, nunc Deputati titulum ademerit. Profecto non parum Academiam noſtram totumque Belgium percelluit ſubita hæc & inopinata commutatio, quod trium Facultatum calculo, dum Canonica & Artium reſiſterent acrius, ita ſit conclamatum ubi nuper vox erat una, & ſenſus omnium præfatum Exim. Dominum Joannem Libertum* Hennebel *in Urbem ablegare, ut Theologicæ diſſentiones, & Eccleſiaſtica diſſidia, qua jam dudum Academiam Lovanienſem totumque Belgium dilaceraverant, extinguantur aliquando. Animus erat omnium irreformabile Sanctitatis Veſtræ judicium præſtolari, eique totos ſe ſubjiciendo plene conquieſcere, ſive hos devios in viam veritatis reduceret, ſive illos recte ſentientes ſua authoritate confirmaret. Et modo dum Sanctitas Veſtra diſcutiendis & decidendis Theologorum diſſidiis intenditur, dum Academiæ noſtræ, totique Eccleſiæ Belgicæ, pacem parat, neſcimus quis inimicus homo tantum bonum ſiſtere moliatur, cum & hodie Academiæ noſtræ æmuli adverſarii (eruditionis & virtutis comes eſt invidia) laceſſere nos pergant, de male ſana doctrina arguere, & de Janſeniſmo calumniari perſiſtant; eo quidem conſilio ut ſtudioſam juventutem a florentiſſima Univerſitate alio divertant, cum ſummo Eccleſiæ Belgicæ detrimento. Quapropter nos ad Sanctitatis Veſtræ pedes humillime proſtrati, unum obteſtamur, ut per Eximium Dominum Joannem Libertum* Hennebel *Deputatum noſtrum preces noſtras benigne excipiat, eidemque Paternum ſuum favorem continuare dignetur, donec in te os Domini locutum ſit, & per te ponat fines ſuos pacem. Ita vovemus, Sanctiſſime Pater. S. V. humillimi, devinctiſſimi, & obſervantiſſimi ſervi & filii:* Decanus & *Facultas Artium ſtudii generalis oppidi Lovanienſis. Lovanii* 18. *Julii* 1696.

EPI-

EPISTOLA XVI.

Hennebello : De negotio Canonicatus Gandenſis.

Allaboramus hic, num apud Univerſitatem impetrare poſſimus, ut ipſa inſtet apud Executores Apoſtolicos, præcipue apud ſuum Conſervatorem, ut vobis collationem dare dignentur, cum agatur de privilegii noſtri præjudicio (*a*). Nihil omittemus quod ad hanc rem poſſit prodeſſe; & per ſequentem Curſorem ſemper nuntiabimus quid agatur, aut quid agendum. Ex mora nihil poteſt fieri præjudicii. Totus veſter. Antoninus.
Lovanii, 4. Jan. 1697.

EPISTOLA XVII.

Hennebello : De Editione operum Baii.

Exim. D. Nondum huc venit D. Bontius (*de Bont*), nec aliquid in negotio Præbendæ veſtræ terminatum eſt. Spero quod jam elapſis Feſtis Paſchalibus, amici convenire poterunt, & aliquid poſitive ſtatuere.

Dolent hic amici opera Baii cum hujusmodi reflexionibus edita eſſe : non dubito quin facile D. V. ſuſpicetur quis hujus Editionis author ſit, nimirum D. *Henegrée* (P. Gerberon)(*b*),quem revera authorem eſſe argumenta multa mihi certo perſuadent ; unde credunt amici conveniens omnino eſſe dicere publice, maxime Romæ, Lovanienſium neminem, quin nec Belgam ullum Theologum, eſſe hujus Editionis authorem ; nec eam probare Lovanienſes; quin & cum amicis expendere poterit, an non conveniat ipſum authorem dicere ; eo quod ad ſimilia edenda pronus nimium videatur; & licet ſæpe monitus, ſemper pergat ; atque iſto agendi modo negotio noſtro non parum noceat. 1697. (circa Feſta Paſch.)

Hennebello : Circa nominationem D. Steyaert ad Conſervatoriam Privilegiorum Univerſitatis Lovanienſis.

Exim. D. Die 25. Julii habita eſt congregatio Univerſitatis, in qua reſolutum fuit, ut Bullæ aliaque concernentia Conſervatoriam examinarentur per Rectorem & Decanos Facultatum ; nec non deputandos per Facultates (*c*). Ac tum Facultas Theologica (quæ pro majori parte pendet a nutu D. *Steyaert*) deputavit D. *Steyaert*.

Habita eſt hæc Deputatorum congregatio die 27. ejusdem : comparuitque cum aliis D. *Steyaert*. Cum autem duo præcipue examinanda proponebantur, primum utrum conveniret (ut) Univerſitas procederet ad electionem, ob Bullam Clementis X., qua expreſſe præcipitur ut omnes in Bullis Pontificiis nominati in Conſervatores pro talibus habeantur ; hic D. *Steyaert* dixit quod ſi ipſe eligeretur, Romam ſcriberet, & non dubitaret, quin Pontifici ſatisfaceret ; ejusque electionem probaret.

Secundum punctum erat : an caſu quo aliquis eligeretur in Conſervatorem, qui eſſet de Conſilio Univerſitatis, is deberet petere abſolutionem a juramento, & renuntiare Conſilio Univerſitatis. Hoc punctum unice concernebat D. *Steyaert ;* utpote qui ſolus erat eligibilis exiſtens de Conſilio Univerſitatis. Hic D. *Steyaert* omni modo conatus eſt probare quod inter exiſtentiam de Conſilio, & Conſervatorem nulla eſſet incompatibilitas ; adeo ut ex toto agendi modo ita ſuum, erga officium Conſervatoris, proderet affectum, ut Domini præſentes ſat mirari non poſſent hominis ambitionem.

Interim reſolvitur hoc ultimum punctum eſſe referendum ad deciſionem totius Univerſitatis ; ſed antequam id fieret ; iterato, die 29. ejusdem, Rector convocat eosdem

C Depu-

(*a*) Vide infra Epiſt. XIX.

(*b*) Hæc Editio operum Baii prohibita fuit a Congregatione Indicis die 8. Maji 1697.

(*c*) Vide circa idem negotium ſcriptiunculam cui titulus, *Lettre à M. Steyaert* &c. 5. Septembre 1697. 3. *Illuſion* &c. in fine Libri inſcripti *Defenſe des Deux Brefs* &c.

Deputatos; qui ubi congregati ſunt, dicit Rector Dominum *Steyaert* ſe excuſare, eo quod videretur eſſe ſuum negotium, & a ſe dicta 27. in congregatione Deputatorum velle habere pro *non dictis*.

In hac rurſus congregatione reſolvitur, ſecundum punctum eſſe referendum ad Univerſitatem.

Itaque die 30. ejusdem, congregatur Univerſitas ut reſolveret ſuper ſecundo illo puncto. Congregata autem Univerſitas, antequam quidquam proponeretur, tradit D. *Steyaert* ſchedulam D. Rectori, petens eam prælegi Univerſitati. Ea prælegitur Deputatis in loco congregatis, & ex ipſorum conſenſu prælegitur toti Univerſitati; eratque proprio charactere D. *Steyaert* & ab ipſo ſignata, hæc continens in ſubſtantia: „ Cum infraſcriptus intelligat Univerſitati proponendum, an electus Conſervator poſſit manere de Conſilio Univerſitatis, & hæc quæſtio unice poſſit habere locum in ſua perſona, hinc declarat quod dignitatem illam non velit, & electioni de ſua perſona faciendæ ex nunc prout ex tunc renuntiet, contentus dignitate ſua Decanali, & prærogativis & officiis ei annexis; modo ea non reſtringantur, quod ſi reſtrictio aliqua fiat, proteſtatur &c. „

Lecta hac ſchedula proponit Rector Univerſitati, quid jam agendum? Mox in Univerſitate ab adhærentibus D. *Steyaert* clamatur *ceſſat quæſtio*. Interim Facultates deliberant. Facultas Theologica inſtructa quo animo hæc renuntiatio fieret, nihil de hoc puncto dixit; ſed ſimpliciter reſolvit die ſequenti eſſe procedendum ad electionem Conſervatoris. Facultas Canonica, non obſtante hac renuntiatione, reſolvit, non eſſe conveniens ut Conſervator maneat de Conſilio Univerſitatis; qua reſolutione audita, ſurgit D. *Steyaert*, clamatque: *mirabile quod reſolvatur ſuper hac quæſtione, cum audiverint me renuntiaſſe; & neminem poſſit niſi me, concernere*. Aliæ ergo Facultates credentes ſinceram ac firmam eſſe renuntiationem, innuebant ceſſare quæſtionem; unde & Rector ex deliberatione Facultatum concluſit ad ſecundum punctum: *ceſſat quæſtio*; atque ita tacite renuntiationem acceptavit; cum alias quæſtio non ceſſaſſet.

Poſt diſſolutam congregationem, varii erant ſuper hac renuntiatione diſcurſus, variaque judicia. Qui proprius animum hominis noverant, non dubitabant eam eſſe fictam, uniceque tendere ad impediendam reſolutionem Univerſitatis ſuper propoſito puncto, quam ſibi non faventem ſuſpicabatur.

Et revera eodem die auditur, undique ex parte D. *Steyaert*, ſollicitari ut Facultates, præcipue Medica, a qua electio dependere videbatur, in partes D. *Steyaert* inclinaret.

Die itaque 31. Julii congregata Univerſitate apparet adhærentes D. *Steyaert* plane eſſe diſpoſitos ut ipſum eligerent; cumque hoc omnibus ad oculum pateret, dicebatur non ceſſare quæſtionem juxta reſolutionem Univerſitatis heſternam; quandoquidem appareat, (non obſtante) renuntiatione facta a D. *Steyaert*, aliquos ipſum velle eligere; appareatque renuntiationem tantum fuiſſe fictam. Mox adhærentes cœperunt clamare, juxta reſolutionem Univerſitatis ad electionem eſſe procedendum; nec ullo modo voluerunt quæſtionem illam examinari. Tandem poſt multos clamores proceſſum eſt ad electionem; & a 4 Facultatibus electus eſt D. *Steyaert*; quod qui res Univerſitatis norunt, certo credunt eventurum non fuiſſe, niſi caſu unus e Facultate Medica abfuiſſet.

Ex ipſo modo eligendi patenter conſtabat, neminem dubitare quin electio futura eſſet gratiſſima D. *Steyaert*; neque ullus vel verbum loquebatur de deputandis aliquibus, qui ipſum ad conſentiendum inducerent, aut ſaltem urgerent. Cum D. *Steyaert* non eſſet præſens, debebat ei, uti moris eſt & ſtili, electio legitime præſentari, ac rogari, ut eam gratam habere dignaretur. Sed de hoc non cogitatur; ſed demum poſt horas undecim, convocantur Deputati, atque ibidem reſolvitur, poſt meridiem, ſalutandum D *Steyaert*; & electionem ei legitime, & convenienti forma inſinuandam.

Interim cum eſſet eodem die Actus Licentiæ, & D. *Steyaert* in qualitate Decani S. Petri benedictionem daret, non dubitavit vel ex ſola privata ad ſe facta electionis delatione, ſe nominare *Privilegiorum*

rum Conſervatorem electum; ita ſe pronum ad acceptandum oſtendens, ut ne quidem expectare poſſet quouſque ipſi ex parte Univerſitatis electio eſſet inſinuata, & juxta conſuetum ſtilum, rogatum acceptare.

Quæ poſtea in Schola & Collegio contigerint, addi poterunt. *Menſe Auguſti* 1697.

EPISTOLA XIX.

Hennebello: De reſtringendis Privilegiis Academicis.

Ex. D. Relatum fuerat ad Rectorem, in Conventu Epiſcoporum nuper Bruxellis habito (*a*), aliquid de reſtringendis Privilegiis Academicis actum fuiſſe, idque ob prætenſos abuſus. Ea propter Univerſitas litteras humaniſſimas ad Archiepiſcopum aliosque ſcripſit, rogans ut ſi quos ſcirent abuſus, indicare vellent. Reſcripſere Archiepiſcopus & Epiſcopus Gandenſis; atque uterque pro abuſu deſignat nominationem de Perſona veſtra factam; ſed præcipue Archiepiſcopus, qui evomit omnia quæ poteſt in Perſonam Veſtram. Per ſequentem (Curſorem) copias Litterarum mittemus. Hodie reſolvit Univerſitas reſpondere, nihil contra Perſonam Veſtram aut nominationem dicetur. In ſequentibus latius omnia ſcribentur. 20. *Sept.* 1697.

EPISTOLA XX.

Hennebello: De negotio Canonicatus Gandenſis.

Jeſus Maria.

Ex. D. Secunda currentis menſis capta eſt poſſeſſio Præbendæ Gandavenſis per D. *Hellewegen* juniorem nomine veſtro; & intendimus quam primum levare Litteras manutenentiæ in Concilio Flandriæ. Scio quod vobis datæ fuerint Litteræ Commendatitiæ a D. *Peſters*, tunc Rectore; copiam authenticam oportebit habere.

Dignetur quoque ſignificare, utrum ex parte Univerſitatis vobis unquam legitime inſinuata ſit revocatio Deputationis; nec enim unquam aliquid de ſimili inſinuatione facienda in Univerſitate fuit propoſitum aut reſolutum. Si facta non ſit, conveniens videtur ut charactere Deputati uti pergat, quouſque legitime revocatio inſinuata fuerit.

Aliquando ſcriptum fuerat, ut impetraret Declarationem Pontificiam, qua reſidens in Univerſitate declararetur; ſi eam nondum petierit, deliberet cum amicis an eam, pendente jam lite, impetrare conveniat. *Menſe Oct.* 1697.

EPISTOLA XXI.

Hennebello: circa idem negotium.

Jeſus Maria.

Ex. D. Verum eſt quod, uti ſcripſit Epiſcopus Gandenſis, nominatam eſſe D. V. 20. Auguſti 1694. Congratulati quidem vobis ſumus de data nominatione 8. Junii; ſed tunc de data nominatione loquuti ſumus vulgari modo loquendi. Cum enim Rector debeat nominare de aſſenſu ſeu conſenſu quinque Deputatorum, atque hi 8. Junii unanimi ſuffragio concluſiſſent nominationem vobis dandam, jam nominatio cenſebatur, vulgari loquendi modo, vobis data. Attamen quia Rector nominare debet prævie præſtito juramento a nominando, non potuit tunc temporis D. V. abſentem nominare, neque alteri nomine veſtro dare; quia nullus habebat Procuratorium ſpeciale ad jurandum in animam veſtram; ideoque data non fuit nominatio, niſi poſtquam D. *Remacle* accepit a vobis Procuratorium; cui, in vim iſtius, data fuit nominatio a Rectore 20. Auguſti; atque ita annotatum reperio in Libro Nominationum, illa die D. V. nominatam; neque aliud annotatum eſt; quia moris non eſt annotare quod Deputati conſenſerint; quia in formula nominationis exprimitur quod fiat de aſſenſu quinque Deputatorum.

(*a*) 22. & 23. Aprilis ejusdem anni.

Nihil ergo ex Libro Nominationum vobis mittendum cenſuimus ; cum non poſſit vobis prodeſſe.

Non credimus quod ſententiæ illius *, nulla in Conſilio Flandriæ, etiamſi objiciatur, ratio habebitur. Poterit D. V. dicere, ſi petatur quare petitum teſtimonium non urgeat, quod amici non judicent neceſſarium, ſaltem quousque videatur, quid adverſarius allegabit ; & ita res hæc forſan ſua fiet. Si quod aliud expediens occurrat, per ſequentes ſuggeremus. *Menſe Nov.* 1697.

EPISTOLA XXII.

Hennebello : circa idem negotium.

Ex. D. Cauſa veſtra Gandavi per menſes aliquot quieverat ; ſed nunc adverſarius habet paratum ſcriptum prolixum ; ſed nondum eſt nobis communicatum. Dicitur quod in eo etiam aliqua perſonalia objiciat. Cum viderimus, confido quod nulla ſit in reſpondendo difficultas ; præcipue cum ſperemus, ob mandata Hiſpanica, (de 20. Dec. 1697.) cito negotia Romana finienda ; adeoque Reverentiam Veſtram ante litis inſtructionem futuram extra Urbem ; atque tunc nulla erit circa ſententiam in vos latam difficultas, ob defectum Placiti (*a*). 31. *Januar.* 1698.

EPISTOLA XXIII.

Hennebello : De variis negotiis Lovanienſibus.

Jeſus Maria.

Ex. D. Utinam hæc prolongatio data *Arcadio* (Arch. Mechlin.) tandem ſit finalis (*b*). Speramus tamen quod abſoluto negotio Cameracenſi ** poterunt interea abſolvi negotia D. *Hilarii* (*Huygens*) Decretorum &c. quæ jam videbantur præparata. Non apparet quod pars adverſa aliquid ſit reſponſura ad *Impoſturas* (*c*). Dicitur D. *Champion* (Steyaert) dixiſſe in Lectione, quod nos jam opiniones noſtras aliter exprimamus. Interim expectabimus finem. Die craſtina ſe ad Doctoratum præſentabunt DD. *Claes*, & *Verſcheuren*. Non creditur adverſarios aliquid contra ipſos oppoſituros. Quomodo ſe habeat cauſa D. *Opſtraet* melius ſcribere poterunt amici Bruxellenſes (*d*).

Initio Dec. 1698.

EPI-

---

* Agitur de ſententia lata a S. Congregetione Inquiſitionis Menſe Julii 1694. qua teſtimonium ajusdem Congragationis in favorem D. Hennebel ſuſpendebetur, ob ejus Epiſtolam ad Archiep. Mechlinienſem die 27. Menſis Februarii præcedentis ſcriptam. Vide Ep. Hennebelli, diei 22. Octobris 1697.

(*a*) De hoc negotio vide infra varias Epiſtolas, & ſupra Ep. 6. & 20. De eadem cauſa ſic loquuntur Theologi Lovanienſes in ſua ſupplicatione initio anni 1699. Concilio Sanctiori Bruxellenſi oblete : „ Il (l'Archevêq. de Malines) n'a pas „ plutôt apris que l'Univerſité avoit nommé M. „ Hennebel (le 7. Mai 1694.) à un Canonicat de l'Egliſe Cathedrale de Gand, qu'il en„ gagea M. l'Evêque da Gand de ne pas ſouffrir „ que ce Docteur jouit paiſiblement du bienfait „ de l'Univerſité. En effet ce Prelat s'eſt oppoſé „ & s'oppoſe encore actuellement à lui, & M. „ l'Archevêque en a pris occaſion d'ecrire une „ grande Lettre à l'Univerſité pour lui reprocher „ principalement le choix qu'elle a fait de M. „ Hennebel comme un abus de ſes privileges, „ qui font gemir les gens de bien. Il le taxe „ expreſſement *d'avoir été repris il y a long temps,* „ *& s'être encore ſuſpect, ſi plutôt il n'eſt con-* „ *vaincu de nouveauté pour ne rien dire de plus* „ *fort*. Il lui impute à crime ce qu'il fait à Ro„ me avec l'approbation de tout la S. Office, & „ des plus gens de bien &c. „

(*b*) Hic agitur de nova Ampliatione a Sacra Congregatione conceſſa, in cauſa accuſationum doctrinalium contra Theologos Lovanienſes interterum, per P. Deſirant, Depatatum Archiepiſcopi Mechlinienſis.

** De opere cui titulus : *Maximes des Saints*.

(*c*) Quæſtio eſt de opere Opſtratii, contra P. Deſirant, cui titulus : *Impoſturæ Libelli ſui titulus : Accuſatio & Querela populi Belgici &c.*

(*d*) De cauſa D. Opſtraet, ſic narrat D. van de Neſſe, in Epiſtola ejusdem diei. „ Cauſa D. „ Opſtraet in Concilio fortiſſime urgetur, & ſpe„ ramus celerem & felicem exitum ; deputatus „ eſt in hac Commiſſarius, quem pars adverſa „ conata eſt ſuſpectare ; ſed irrito conatu : ſimili„ ter conata eſt obtinere interdictum ab Aula, „ vel a Sanctiori Concilio ; ſed ubique eos ſpes „ ſua feſellit. „ Illud interdictum ab adverſariis D. Opſtraet demum extortum eſt die 25. Dec. 1698 ; eum iam illi a Decano Theologicæ Faculatis conceſſa erat Licentia Theſes pro Doctoratu propugnandi.

EPISTOLA XXIV.

Hennebello: De negotio Capucinorum; de admiſſione D. Opſtraet ad diſputandum pro Doctoratu, &c.

Ex. D. Speramus per frequentiorem Congregationem Fratrum (*Cardinalium*) cito abſolvendum negotium Cameracenſe; præſertim cum difficultas jam contracta videatur ad 12. propoſitiones. Faxit Deus ut hoc negotio abſoluto tandem & noſtra finem accipiant. P. d' *Enghien* ſatis familiariter & affectuoſe hactenus agit cum D. *Hilario* (Huygens) nec de illo queri poſſe dicit D. *Hilarius*. Putamus negotia PP. Capucinorum poſſe dirigi directe ad S. Congregationem; & ita evitari remiſſio ad Procuratorem generalem. Veſtrum interim erit reſpondere quid expediat.

Pater *van der Werne* Minorita Antverpienſis eſt commodus ſocius, qui vel exteriori ſua forma ſat oſtendit quod non veniat prædicaturus pœnitentiam; uti nec moribus: non credo quod multum ab eo ſit timendum.

Hic nihil occurrit quod ad promovendam honorationem SS. Sacramenti ſervire queat pro amico.

D. *Opſtraet* feria IV. admiſſus eſt ad diſputandum; & heri accepit materiam: nimirum de SS. Trinitate, de ſermone D. in monte, & de Matrimonio: idque non obſtantibus iteratis interdictis D. Rectoris; & quidem addita comminatione mulctæ 200 patacorum contra D. Decanum & D. *Opſtraet*; & caſſationem omnium, quæ hactenus acta ſunt. Jam omnia hæc a Concilio Brabantiæ caſſata eſſent, niſi infortunius aliquod circa acta interveniſſet, de quo latius ſcribent amici Bruxellenſes.

Monet D. *Hilarius*, (Huygens) omnino videri neceſſarium ut negotium PP. Capucinorum dirigatur directe ad S. Congregationem; ſi enim dirigatur ad ſuam Reverentiam (ad Summum Pontificem) ſemper impedietur, vel a D. *Tronchoir*, (C. Spada) vel a Procuratore generali (*a*).

Hac occaſione monent rurſus amici omnem operam impendendam ut R. V. ſibi deviniciat D. *Tronchoir*; quidquid enim S. Congregatio reſolvet, poterit ipſe evertere, aut ſaltem impedire executionem. Scitur enim quantopere ab eo dependeant Internutii. Vale. *Antoninus*. 12. *Dec.* 1698.

EPISTOLA XXV.

Hennebello: Rectorem Univerſitatis nihil poſſe ſine Deputatis circa regimen politicum Academiæ.

Jeſus Maria.

Ex. D. Egi cum D. *Loneux* (*b*) ſuper negotio, de quo in veſtris; at deprehendi, eum non amplius priſtina familiaritate cum D. Rectore agere; eo quod modum procedendi D. Rectoris in hoc præſenti negotio probare noluerit. Interim tamen tentare conabitur mentem D. Rectoris per alios, & ſibi & Rectori familiares.

Notandum quod Rector nihil poſſit circa ea quæ regimen politicum Academicum concernunt ſine Deputatis. Ideoque nec mirum ſi circa admiſſionem ad Gradus, quæ ſpectat ad regimen Scholaſticum, non ad jurisdictionem, nihil per ſe poſſit.

Revidimus Acta in cauſa Fiſci & Decani, de qua D. Canonicus (*Vrsien*); & invenimus quod nihil nobis prodeſſe queat, ſed magis adverſariis dare anſam cavillandi. Extractum ex Actis die craſtina mittemus. *Antoninus*. 1699.

EPI-

(*a*) Ad hæc reſpondit D. Hennebel in verbis: *Non magis ſperare licet in Congregationibus quam apud S. Sanctitatem factum aliquid iri in cauſa Capucinorum, inconſulto Procuratore generali, cum res illa ſit ſtili ordinarii. Sperari tamen id poſſet ſi interponere ſeſe dignaretur Protector Ordinit, qui non audet hactenus ob cauſas alias ſignificatas, quia nempe Pontifici parum eſt gratus. Apud illum amicos impenda.*

(*b*) Lambertus de *Loneux* Anteceſſor primarius SS. Canonum, miræ eruditionis, judicii præcellentis, &c. Vide Necrologium Belgicum p. 31.

EPISTOLA XXVI.

*D***. De jurisdictione Rectorali in Academia Lovanienſi.*

Jeſus Maria.

R. A. D. Acta in cauſa Fiſci & Decani relegimus cum D. *Bloqueau*, & ea nobis magis adverſa quam faventia invenimus; neque Facultas Sacra perrexit contra Decretum Rectoris, ſed potius detulit; neque diſputationes habitæ ſunt, niſi poſt quam ſublatum eſſet a Rectore Interdictum, rogantibus Deputatis, quorum ego unus eram.

Quod translatio jurisdictionis facta ſit in Univerſitatem probari poſſet ſequentibus argumentis.

1. Quia Facultas Artium adhuc hodie retinet juriſdictionem & correctionem ſuorum ſuppoſitorum, ſaltem quoad minora delicta; & quoad graviora hoc retinuit eadem Facultas; quod in examine & dictione ſententiæ ſemper Decanus Facultatis debeat una cum Rectore intervenire; & in ſignum jurisdictionis præfertur Decano iſtius Facultatis ſceptrum. Non legitur autem unquam vel a Pontifice aut Principe ulla jurisdictio ſpecialiter huic Facultati conceſſa; ut proinde non appareat aliunde competere quam quod ipſa eam ſibi retinuerit, aliis tribus Facultatibus eam in Rectorem transferentibus.

2. In acta translationis jurisdictionis oppidi Lovanienſis expreſſe dicitur, quod omnem jurisdictionem, & penitus omnem ſuperioritatem in ipſos Rectores pro tempore, & *Univerſitatem* ceſſit, tranſtulit & reſignavit. Habetur hæc inter Privilegia pag. 16. Puto Librum Privilegiorum eſſe penes F. Athanaſium (*van de Neſſe*).

3. A Rectore appellatur ad V. Judices, qui eliguntur ex ſingulis Facultatibus, & ſic ſinguli ſuam Facultatem repræſentant; atque ita cenſetur a Rectore appellari ad ipſam Univerſitatem, penes quam ipſa jurisdictio primario & originaliter reſidet.

4. Ipſa Univerſitas regulat ipſum jurisdictionis exercitium; uti patet ex Statutis ipſius Univerſitatis, quorum obſervantiam quilibet Rector in ſua aſſumptione juramento promittit. In his Statutis ſub titulo *De officio* & jurisdictione Rectoris habentur inter cetera quæ ſequuntur & evincunt ſuperioritatem Univerſitatis in Rectorem & ejus jurisdictionem.

Rector partem multarum nullam accipiat; eaque pars quæ ex multis olim Rectori cedebat, cedat Univerſitati.

Rector ab oppido Lovanienſi ultra unam necdum non abſit, niſi de ſpeciali permiſſu & licentia Univerſitatis.

Plura alia ibidem dicuntur de modo, quo jurisdictionem exercere debeat.

Non potuimus habere extracta authentica ex Statutis, quia liber ipſe eſt apud Rectorem: nihilominus poteſtis intrepide aſſerere & in facto ponere, quod hæc & plura habeantur in Statutis Univerſitatis; quodque adverſarii nunquam id negare audebunt. In condendis autem Statutis, Rector tantum habet ſimplex ſuffragium, ſicut quilibet alius de ſua Facultate.

Diligenter notandum quod in Bulla erectionis Univerſitatis primo detur authoritas Doctoribus & Magiſtris præſentandi ad Gradus Academicos, quos idoneos repererint; at tum poſtmodum demum detur jurisdictio Rectori; ut ſatis pateat, præſentationem & admiſſionem ad Gradus omnino diſtingui a jurisdictione, quæ datur Rectori.

D. Leſcuyer (*Opſtraet*) hodie loquens Rectori ut poſſet habere extractum ex actis, dicebat inter alia, quod hoc negotium deberet componi cum Facultate Sacra; at ille id longe rejiciens dicebat, ſe velle illud negotium terminare pro ſua jurisdictione. Ut vel inde appareat, mentem ſuam non eſſe vel ad unguem cedere. Id Amico ſignificari poterit, qui forſan Rectorem adhuc non ſat novit. Interim adhuc animus ipſius tentabitur.

An junctum extractum ex actis Univerſitatis ſervire poterit, neſcio: quia in primis Rector quaſi ultro id promiſit: Deinde Facultas Artium habet aliquam majorem authoritatem in ſua ſuppoſita, quam aliæ Facultates; interim expendite. Rector extractum dare noluit niſi ſciret: unde & ipſe copiam habere poteſt. Valete. *Antonius. Hac 6. anni 1699.*

P. S. Teſtimonium de uſu vocandi & interrogandi illos, qui ſunt de Collegio Univerſi-

verſitatis non potui habere ; ſed poterit poni in facto ; nec pars negare audebit.

EPISTOLA XXVII.

Hennebello : De negotio Seminarii Leodienſis contra PP. Societatis.

Ex. D. Gratum eſt intelligere quod urgeatur cauſa *Hilarii* ; utinam tandem audiatur, & finis cauſæ imponatur. Miratur D. *Renardi* non plura de ſuo negotio ſcripſiſſe D. Silvianum (D. *de Swaen*, aut D. *Brigode*). Litteras ipſe a ſuo Agente accepit, quibus reſpondet paucis.

Decretum Auditoris Cameræ (*a*) indubie Leodienſibus pergratùm erit. Univerſitas generoſe pergit urgere negotium hoc ; junxitque ſe civitas Lovanienſis, cujus Deputati una cum Deputatis noſtris, qui ſunt DD. de *l' Hamayde* (*b*), *Loneux* & *Cox* Regens Porci, cras tendunt Bruxellas, ut negotium promoveant apud Conſilium Status (*c*). Cum autem ſpargeretur Univerſitatem non eſſe concordem in promovendo hoc negotio, ſed tantum eſſe aliquos *Zeloſos Patres*, (verba ſunt litterarum alicujus primarii Miniſtri Ducis Bavariæ ad Rectorem) qui canſam urgerent, Rector propoſuit Univerſitati, quid placeret fieri, cum ſciretur ob hunc rumorem, negotium hærere. Et reſolutum fuit ut ſinguli Decani reſpective ſuas Facultates convocarent, atque a ſingulis nominatim exquirerent num reſolutionibus Univerſitatis conſentirent & adhærerent. Reſolutio executioni mandata eſt ; atque propoſita fuit formula, qua petebatur : num reſolutionibus Univerſitatis in negotio Seminarii Leodienſis contra PP. Societatis inhærerent, credantque illud debere promoveri, & ad id ſe vi ſui juramenti obſtringi ; & omnes, uno alterove abſente excepto, propriis nominibus ſubſcripſerunt qui ſunt de 4. Facultatibus, ſcilicet Canonica, Civili, Medica & Artium : non obſtantibus minis & ſollicitationibus P. *Sabran*. In Facultate Theologica boni omnes ſimpliciter ſubſcripſerunt ; ſoli Steyartiani effugia quæſierunt ; atque ſuis variis & diverſis reſtrictionibus ſubſcripſerunt. Mirum ! quantum alumni Facultatis ob id in ſe indignationem & averſionem concitent. Quid hæc ulterius parturient, tempus docebit.

Dolemus mortem optimi Cardinalis d' Aguirre ; & de ejus hic obitu intelleximus, ſcilicet die heſterna. Eodem die intelleximus obitum Clariſſimi D. *Chamaert* (*d*), qui bodie in Cœmeterio S. Gertrudis more civium ſepultus fuit, ubi voluerat.

Abeſt a civitate D. *van de Velde*, Ut redierit, Litteras Religioſi amici ei communicabimus.

De nocte venit Expreſſus, qui nunciavit a Rege in Hiſpania, ad Prælaturam S. Gertrudis nominatum eſſe ejusdem Abbatiæ Priorem, virum diſciplinæ regularis amantem ; eique boni omnes congratulantur & lætantur. Quid Curſor Hiſpanicus attulerit circa negotia noſtra, hactenus neſci-

---

(*a*) Hoc Decreto citantur partes coram Auditore Cameræ ; & inhibetur ne ulterius procedatur. Auditor Cameræ erat vir æquiſſimus. Unde Jeſuitæ caſſationem hujus Decreti ſollicitarunt (Ep. 13. Jul. 1699.) & obtinuerunt. Sed reintegrata fuit inhibitio (25. Iul.).

(*b*) Juris civilis Anteceſſor primarius.

(*c*) Hic agitur de Seminarii Leodienſis regimine a P. Sabran e Societate Jeſu, iniquè uſurpato. Qua de re Lovanienſis Univerſitas ad Sereniſſimam C. E. Bavariæ Libellum ſupplicem obtulerat, cujus titulus : *Requête preſentée par l'Univerſité de Louvain, à S. A. E. de Baviere, afin que par la ſaiſie des penſions & autres rentes des Jeſuites dans les Païs-bas, &c. on oblige les Jeſuites à ſe deſiſter de leur entrepriſe d'enſeigner la Philoſophie dans le Seminaire de Liege, & à reſtituer ce Seminaire aux Eccleſiaſtiques ſeculiers*. Una cum 2. Libellis typis impreſſis, quorum tituli: *Deduction & Preuves des faits contenus dans la Requête preſentée à S. A. E.* &c *Deduction ſommaire des raiſons, qu'a l'Univerſité de Louvain, de s'oppoſer à l'Etabliſſement des Jeſuites dans le Seminaire de Liege*. Alterum Eidem Celſitudini 5. Auguſti 1699. ſupplicem Libellum obtulit, adjuncta Supremi Senatus Brabantiæ *Conſulta*, data die 19 ſuperioris menſis Junii. Hæc duo ultima inſtrumenta, quia typis nunquam, quod ſciamus, mandata ſunt ad hujus Epiſtolæ calcem attexemus. Notum eſt Eſpenio *Motivum juris pro Seminario Leodienſi* anno 1699. attributum fuiſſe. Vide Vitam Eſpenii Lib. III. C. III. Art. VII.

(*d*) Olim in Alma Univerſ. Lovan. J. U. D. & Profeſſor, primum juris civilis ordinarius, deinde juris Canonici primarius. Vide *Necrologium Belgii*, p. 116.

ſcimus. Intelligetur autem ex amicis Bruxellenſibus.

Cum opus meum (*jus Eccleſiaſticum univerſum* &c.) vergat ad finem, indicare dignemini per proximum Curſorem, quot exemplaria habeatis, & quod ſit ultimum folium.

Adjungo his Decretum Rectoris contra duos Libellos (*a*). Mirantur omnes dictum a Rectore, quod *Fides Theologorum* &c. ſit *injurioſa utrique poteſtati*; cum nihil ſit quod eo vel in ſpeciem torqueri queat.

11. *Septembris* 1699. *Totus veſter*, *Antoninus*.

A. *Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant à S. A. E. le Duc de B. contre l'entrépriſe des Jéſuites ſur le Semin. de Liege.*

Monſeigneur.

Les raiſons déduites par la requête preſentée à V. A. E. de par ceux de l'Univerſité de Louvain, envoyée à nôtre avis paroiſſent trés preſſantes, & les ulterieures avancées par la Deduction *& pieces jointes qui nous ont du depuis été miſes ès mains, ſemblent convaincre qu'on ne peut ſouffrir que les PP. Jeſuites puiſſent occuper le Seminaire de Liege, & y avoir la direction des Ecoles ſuperieures; ſans expoſer à un aneantiſſement moralement ſeur ladite Univerſité, qui eſt la ſeule qui reſte à Sa Majeſté en ces Païs-bas; & pour l'erection, fondation & maintien de laquelle nos Souverains Princes ont rendu tant de peine en la Cour de Rome & ailleurs, & employé tant de fois ſucceſſives leur credit, authorité & finances: car outre que pour la ſubſiſtance de toutes les Univerſités, il eſt generalement requis qu'il n'y ait aux environs d'icelle aucun autre lieu d'étude ſuperieure à la diſtance de quelques dietes de là, il y a encor cela de particulier au regard de tout ce pays de Liege, qu'il eſt anciennement compris ſous l'erection de ladite Univerſité, & ſous ſon étenduë; que de plus les inhabitans de celui jouiſſent des mêmes nominations, addictions & autres avantages ès terres de la Domination de Sa Majeſté, que ſes propres ſujets; comme auſſi tous les autres privileges & benefices accordés par Sadite Majeſté à ladite Univerſité, qu'ils y poſſedent une bonne partie des profeſſions en toutes les facultés, des regences, & même un grand College doué de toutes les exemptions & immunités Royales; en ſorte que ſi preſentement on ſouffriroit l'étude de Philoſophie ou d'autres ſciences ſuperieures en ladite Ville de Liege: ce ſeroit demembrer de ladite Univerſité un notable pays, tel que celui de Liege, au regard duquel elle eſt fondée; ce ſeroit ſaper le droit d'adductions & de nominations qu'elle a en icelui pays en vertu de ſon erection; ce ſeroit dechirer une étude avec l'autre par le trop grand voiſinage; ce ſeroit expoſer des Provinces entieres de l'obeiſſance de Sa Majeſté, telles que Limbourg, Luxembourg, Gueldres & autres, à être ſeparées des autres pays & Provinces de Sadite Majeſté, puiſqua ledit pays de Liege les entrecoupe & ſepare, & s'attireroit par ce mojen toute la jeuneſſe ſujette de Sadite Majeſté; ès dits pays de Limbourg, Luxembourg, Gueldres & autres. Pour à quoy obvier les Sereniſſimes Archiducs nos Souverains Princes, par leurs lettres écrites au Pere Provincial des Jeſuites en 1613. ont temoigné combien qu'il leur a été à coeur de ne point ſouffrir que leſdits PP. Jeſuites enſeignaſſent la Philoſophie en ladite Ville de Liege au prejudice & deſtruction de ladite Univerſité de Louvain, puis qu'à faute de faire ceſſer cette étude audit Liege, ils ordonnerent de faire ſurçoir les leçons des dits PP. à Douay; enſemble de licentier, & renvoyer tous les étudiants ſujets de leurs dites Alteſſes. Surquoy en 1614. fut deputation de quelques uns du Corps des Etats de Brabant, & de celui de ladite Univerſité avec ceux dudit Liege; ajant été convenu que l'étude au Seminaire dudit Liege ne ſeroit que ſommaire, par des Profeſſeurs ſeculiers, & nullement Academique; leſdits PP. rebanderent leurs efforts pour obtenir la faculté de s'introduire en cette étude ou chez eux ou en la* Chaine, *lieu du Seminaire Epiſcopal; ce qui obligea les mêmes Archiducs d'écrire deux lettres ſucceſſi-*

ves

(*a*) Unus ex his Libellis titulum præferebat: *Advertentia* &c. Alter: *Fides Theologorum Belgii aſſerta* &c.

ves au Prince dudit Liege, pour lui marquer combien ce deſſein leur deplaiſoit, ſi contraire à l'erection de ladite Univerſité, à la convention ou concordat nouvellement fait à l'intervention des dits Deputés des Etats de Brabant & de ladite Univerſité, & ſi peu convenable au bon voiſinage & au bien commun, qui rendoit ladite Univerſité autant utile pour les promotions aux benefices, dignités & charges des ſujets Liegeois que de ceux de leurs dites Alteſſes Sereniſſimes. Parmi quey le calme ayant duré pendant la vie desdits Sereniſſimes Archiducs, entrepris après leur mort l'envie de reſurvre derechef l'ouvertura des dites Ecoles de Philoſophie en Liege par lesdits PP. Jeſuites. Ce qui irrita tellement le Sereniſſime Cardinal Infant que par ſes lettres de l'an 1639. reſpecteuſement écrites au Prince de Liege, aux Bourguemaitres de la même Ville, au P. Provincial desdits Jeſuites, & en particulier au P. Briant *leur Procureur, il leur reprocha l'inadmiſſibilité de cette nouveauté, ſi prejudiciable aux droits, uſages, poſſeſſions anciennes de ce pays, & des privileges de l'Univerſité de Louvain, comme auſſi au prejudice de ce qui a'etoit traité & accordé en ce même cas, de ce que ne s'enſeigneroit audit Liege qu'un ſommaire ou abregé de Philoſophie au Seminaire Epiſcopal, par des Profeſſeurs ſeculiers, pour le Clergé de Liege, ordonnant de ſuite de faire ceſſer effectivement en dedans un mois de la reception ladite nouveauté, à peine d'être contraints de fermer leur Ecole à Douay, auſſi long-tems que celles de Liege demeureroient ouvertes, & de privation des penſions & entretenements, que lesdits PP. reçevoient de Sa Majeſté. Par deça il nous ſembla Monſeigneur, qu'apres des reſolutions ſemblables il n'y échoit plus rien à conſulter, ſi non de les executer, avec autant plus de vigueur que les reiterations de ces nouveautés rendent l'entrepriſe d'autant plus digne d'animadverſion. Et les moiens ſont à la main par la multiplicité de penſions que ces PP. tirent de la bonté de Sa Majeſté; & du benefice des Ecoles, & d'autres avantages dont ils jouiſſent, auſſi bien que les Liegeois, ès terres & pays de ſon obeiſſance. Nous ſommes avec reſpect,* (plus bas etoit) *Monſeigneur de V. A. Elec. les très humbles & très obeiſſants ſerviteurs.* (etoit ſigné) *Les Chancelier & gens du Conſeil de Sa Majeſté, ordonné en Brabant. Bruxelles ce 19. de Juin 1699.*

B. *Requête de l'Univerſité & de la Ville de Louvain au Conſeil d'Etat de Bruxelles, contre l'invaſion du Seminaire de Liege par les Jeſuites.*

Au Roi.

Remontrent très humblement ceux de l'Univerſité & de la Ville de Louvain, qu'au même tems que la Conſulte de ceux du Conſeil de Brabant avec les actes ſuffiſants à juſtifier le droit des Remontrans à l'égard du Seminaire de Liege ont été delivrés à S. A. E. de Baviere, ils lui ont preſenté la Requête cy jointe, ſans avoir ſur icelle, ni ſur les dites Conſultes & actes, pû obtenir aucune reſolution juſqu'ores, ains ſeulement qu'il a envoyé ſa reponſe à Votre Majeſté & comme cette affaire eſt déterminée dés l'an 1639. par feu S. A. S. le Card. Infant, il ne s'agit de la reſoudre ulterieurement, mais ſeulement d'executer ſa deciſion. Les Remontrans proſternés aux pieds de Votre Majeſté ſupplient très humblement qu'elle ſoit ſervie d'ordonner à S. A. E. de Baviere, de faire executer par voye du Conſeil Privé, la dite deciſion de l'an 1639. qui s'y repoſe en original. Quoi faiſant &c.

Le 5. Août 1699.

EPISTOLA XXVIII.

D. *** : *De ſubſtitutione P. Deſirant in locum D. Huygens.*

Jeſus Maria.

R. A. D. Hodie indicta fuit, R. adm. D., ſtricta Facultas Theologica, ſuper variis privatis, in horam nonam matutinam. Comparuerunt ibidem quinque, P. *Harney*, *Steyaert*, *Deſirant*, *Renardi*, & *Damen*. Expectatus autem fuit P. Deſirant uſque ad quadrantem ante decimam, quando inſtabat tempus Actus Licentiæ. Propoſitum fuit quod Univerſitas miſiſſet ſuum Adviſamentum ad Ordines Brabantiæ, præterita Facultate Theologica, an non placeret

ceret deputare, nomine S. Facultatis, P. Deſirant ad Ordines Brabantiæ, qui & Deputatus fuit. Deinde lectæ ſunt Litteræ, quas adferebat P. Deſirant, ad dictos Ordines, quibus ſcribitur F. *Hilarium* (Huygens) ſæpius fuiſſe excluſum &c. Quod contra *Evodium* (Claes), ſit lata ſententia ab Officiali Namurcenſi, quæ tranſivit in rem judicatam; & contra Fr. *Silveſtrum* (Opſtraet) ordinaria vobis nota. Item quod adviſamentum ſit datum ab Univerſitate per aliquos, quos captare ſciverunt Supplicantes &c.

Significare poteritis DD. Abbatibus, aliiſque de Statibus, quod hæ Litteræ ſunt conceptæ a Facultate (Theologica) quinque tantum (Doctoribus) conſtante; quorum duo ſunt notoriæ partes; unus non habebat ſuffragium, ſcilicet P. *Harney*, unus reſtitit D. *Renardi*; ſi *Charneux* & *Lovinus* fuiſſent præſentes, certe reſtitiſſent. Atque ita uni ſcilicet *Steyaert*, tota hæc reſolutio adſcribenda. Deinde indicare poteritis, quod reſolutio ſit capta de unanimi & concordi conſenſu quatuor Facultatum; quod Facultas Theologica non fuerit præterita; ſed quod dum ageretur de dando adviſamento ipſa adfuerit: eo quod P. *Harney* Decanus videns reſolutionem ſibi non faventem, noluerit reſolutionem Facultatis referre; quod Univerſitas videns reſolvit adviſamentum concipiendum per alias 4. Facultates, & ita poſt maturam deliberationem, habitaſque varias Deputationes, factum & concluſum ac probatum fuit Adviſamentum.

Conabor apud Rectorem habere hodie Congregationem Deputatorum, ut deputetur D. Regens Porcenſis (D. Cox) ad obviandum mendaciis & impoſturis adverſæ Partis. Si obtineam, mittam Expreſſum.

Monuit Amicus, ut ſi agatur de concordia inter V. Deputatos & *Arcadium* (Arch. Mechlin.) primus articulus concordiæ ſit ut *Hilarius* (Huygens) reſtituatur in locum Facultatis, quo fama ipſius reparetur; nec inde unquam via facti deturbetur; ſed ſervetur reſpectu ipſius, ut oportet, ordo juris.

Non excidat quoque monere DD. de Ordinibus, intentionem Deputatorum (de quorum aſſenſu copia adviſamenti miſſa eſt ad D. *Silvium* (*a*) non fuiſſe, ut cauſa Poſſeſſoria nullatenus per hoc retardaretur; prætextu quod Romæ audiri debeat: cum nullo modo cauſa Poſſeſſoria ad Romanos ſpectet.

Monuit D. Procurator ut non excidat D. *Hilario* (Huygens) loqui utrique Procuratori de *Fraye*, de cauſis Collegium tangentibus, & ipſi notis. His vale; nos Deum orabimus ut omnia ex voto, & ad majorem Dei gloriam & Univerſitatis noſtræ pacem & incrementum ſuccedant: ſalutemque plurimam omnibus amicis apprecatur qui eſt.

Hac. 5. Oct. 1699. Totus veſter. Fr. Antoninus.

P. S. Si forſan deputationem non obtineam, poteritis ab Ordinibus vos petere, ut Epiſtola Facultatis Sacræ communicetur Univerſitati quod omnino optandum eſſet: non dubium enim quin Univerſitas fortiter reſcribet.

EPISTOLA XXIX.

Hennebello: De negotio Canonicatus Gandenſis.

Jeſus Maria.

Hodie ſcripſit D. Rector ad D. Abbatem S. Gertrudis, ut vellet rationem (reddere) recuſatæ collationis, cum id tendat in præjudicium Privilegiorum Univerſitatis. Cum hac Epiſtola apparenter Bruxellis ibit D. *Remacle*, ut inſtanter ſollicitet collationem. Si nihil efficere poſſimus tunc omnia neceſſaria inſtrumenta vobis mittemus; interim nullum apparet hactenus in mora periculum aut præjudicium. 1699.

EPI-

(*a*) De Buſſi Intern. Bruxell.

EPISTOLA XXX.

Hennebello: circa idem negotium; & de 53. Regula Cancellariæ Romanæ.

Jeſus Maria.

Ex. D. Regula Cancellariæ 53., etiam uſque ad Alexandrum VII. incluſive, ita fuit expreſſa: „ Item voluit quod in Lit„ teris Indulgentiarum ponatur, quod ſi Ec„ cleſiæ vel Capellæ, vel alias aliqua in„ dulgentia fuerit *per ipſum* conceſſa &c. „ in modernis vero ſignanter hujus Pontificis omiſſa ſunt hæc verba *per ipſum*. Dignetur ab aliquo rerum harum perito inquirere, quod in hac immutatione myſterium lateat; & ſi fieri poſſit per primum Curſorem reſcribere.

Hactenus collationem Præbendæ Gandenſis nec ab Ordinario, nec ab Executoribus Apoſtolicis obtinere potuimus. Abbas S. Gertrudis timet Regem & *Arcadium* (Archiep. Mechlinienſem) item Parcenſis dicit, quod quidem ſibi non timeat, ſed quod *Arcadius* ſuos nec ad confeſſiones, nec ad curam Paſtoralem admittere volet &c. Decanus Bruxellenſis, magnus amicus Epiſcopi Gandenſis, ad hunc ſcripſit; qui ei reſcripſit, ſe recuſare collationem, eo quod D. V. non reſideat in Univerſitate. Hoc accepto reſponſo recuſat & hic collationem. Unde jam cum amicis deliberamus, quid ulterius agendum; & cum Curſore ſequenti reſolutionem indicabimus. Interim meminerit: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum Cælorum*. His vale & oremus. Totus veſter. 1699.

Antoninus.

EPISTOLA XXXI.

Hennebello: De eodem negotio.

Jeſus Maria.

Ex. D. Hactenus laboravimus ut vel collationem Præbendæ Gandenſis pro vobis obtineremus, vel ſaltem authenticam haberemus denegationem eorum; & hanc pro proximo Curſore obtinere, & mittere inſtrumenta neceſſaria, vix dubitamus. Unde poteſtis omnia ita præparare, ut collationem a Sanctiſſimo petere & obtinere poſſitis; vel aliquem in partibus Sua Sanctitas deleget; V. G. Decanum S. Rumoldi; vel prout vobis & amicis videbitur expedire. Totus veſter.

Antoninus.

Poterit Domino Decano adjungi Abbas S. Michaelis Antverpienſis, vel Dilighemenſis. 1699.

EPISTOLA XXXII.

Hennebello: circa idem negotium.

Ex. D. Nihil ab Executoribus Apoſtolicis in favorem veſtrum obtinere potuimus. Unde actam recuſationis accipere debuimus, quas hiſce mittimus, una cum aliis inſtrumentis neceſſariis, ut ad Sedem Apoſtolicam, pro ſupplenda negligentia, recurſum habere poſſitis. Apparenter remittetur Supplica veſtra ad Nuntium Apoſtolicum, ut de veritate contentorum inquirat, at in eum caſum petendum erit, ut interim interdicatur Ordinario, ne quid faciat in veſtrum præjudicium. Hactenus Ordinarius nihil fecit in præjudicium veſtrum, neque alteri contulit; at timemus ne elapſis ſex menſibus, aliquando D. Arcadius tanquam Metropolitanus, jure devoluto conferat, quod facere non tam facile audebit, ſi Ordinario a Sede Apoſtolica ſit interdictum. Credo quod Romæ habeatur Bulla Sixti IV. ſed tamen pro ſecuritate cum ſequenti Curſore mittemus unam authenticatam, quam hodie mittere non potuimus. Totus veſter.

Antoninus.

EPISTOLA XXXIII.

Hennebello: circa idem negotium.

Ex. D. Epiſcopus Gandenſis Præbendam vobis debitam contulit Præſidi Seminarii ſui, qui & in vigilia Nativitatis, ut creditur, poſſeſſionem excepit. Hinc dubitamus, an conveniat Romæ collationem petere; ea enim obtenta, vi juramenti præſtiti; teneretur D. V. litigare & litem proſequi

uſque ad *recredentiam* ad minus; quæ lis ſine dubio erit admodum ſumptuoſa; debebit enim primum agi in Concilio Flandriæ, quod non ſolet multum Privilegiis noſtris favere; a ſententia vero hujus Concilii certo appellabitur ad Parlamentum Mechlinienſe, in quo indubie *Arcadius* non minus partes ſuas aget, quam in cauſa D. *Goethals*. Interim conſilium inibitur cum amicis Gandenſibus; & hoc capto ulterius quid agendum ſit ſcribemus. *Dec.* 1699.

Jungimus Epiſtolam Encyclicam D. *Champion*.

EPISTOLA XXXIV.

Hennebello: De eodem negotio.

Jeſus Maria.

Cum ex parte Epiſcopi Gandenſis ſit collata Præbenda, non videtur præjudicium utrum R. V. citius vel tardius accipiat collationem, quam primum hic adhuc creditmus tentandam, cum a Conſervatore noſtro non poſſimus obtinere collationem. Hodie mihi promiſit Rector quod ad eum ſit ſcripturus. Si nec his litteris moveatur, videbimus an ex parte Univerſitatis litteras non ſimus poſtulaturi. Interim nihil omittemus quod cauſam promovere poſſit.

Totus veſter. *Antoninus. Jan.* 1700.

EPISTOLA XXXV.

Hennebello: circa idem negotium.

Jeſus Maria.

R. A. D. Omnis difficultas quæ fuit de obtinenda collatione Præbendæ Gandenſis in veſtrum favorem, orta eſt ex ignorantia noſtra circa Privilegia Univerſitatis. Monnerat quidem me D. *Bouchy* (*a*), quod quilibet Clericus poſſet vobis Præbendam conferre, in vim clauſulæ: *ceterum*; ſed ego credebam hoc eſſe ſpeciale privilegium Facultatis Artium, & plures mecum credebant; manſique in eo errore uſque ad diem Dominicam eſapſam, quando una cum DD. *Remacle* & *Vivien* rurſus revolventes privilegia, & fundamentum dictæ clauſulæ *ceterum*, æque, imo magis directe competere deprehendimus Univerſitati quam Facultati Artium; illudque eſſe evidens: unde nulla amplius de collatione ſupereſt difficultas. Ego eam vobis conferam. At cum habita collatione vobis natum ſit *jus in re*, atque ipſam Præbendam revera obtineat, etiam ante captam poſſeſſionem, deliberet an velit capere poſſeſſionem, cujus expenſæ & jura circiter aſcendunt ad 200. florenos: non quod de jure dubitemus; ſed quia neſcimus an non intendat, atque magis expediret ut Præbendam cum aliquo viro inſigni, qui aliquod beneficium foraneum haberet, permutaret; eo quod ſupponatur quod D. V. numquam reſidebit; neque Capitulum Gandenſe ſoleat fructus abſentibus annuere; heri ſuper eo etiam ſcripſi ad Amicos Bruxellenſes, quorum judicium cum proximo Curſore ſignificabo.

Dignetur indicare quot habeatis exemplaria duorum priorum Alphabetorum mei Libri, (*jus Eccleſiaſticum Univerſum* &c.) ut cum proxima occaſione totidem ſequentium mittam. Legere dignemini; & ſi quid corrigendum occurrat ſcribite: magna enim adhuc pars libri imprimenda reſtat.

Jan. 1706.

EPISTOLA XXXVI.

Hennebello: De eodem negotio, deque reſignatione ejusdem Canonicatus.

Jeſus Maria.

Ex. D. Adverſarius veſter appellationem ſuam die 16. hujus in Parlamento Mechlinienſi introduxit. Amici, qui propius noverunt hujus Conſilii Senatores, & autboritatem & potentiam *Arcadii*, nec non Epiſcopi Gandenſis, non parum timent de proſpero bujus cauſæ ſucceſſu. Expenſas in hac appellationis inſtantia, quæ facile ad mille & quingentos florenos poſſent

(*a*) SS. Can. Profeſſor Lovanii, vir eruditus & ſummi judicii, &c. *Nechrologium Belg.* p. 34.

ſent aſcendere, etiam conſiderant. Quare hærent quid in hac cauſa agere vobis expediat. Conſiderant inſuper quod D. V. numquam in illo Canonicatu reſidebit; adeoque nec fructibus gaudebit; quia, ut ſcitis, fructus in abſentia Capitulum dare non conſuevit, unde ad reſignationem tandem veniendum eſſet; & quidem quam citiſſime, ne expenſæ ad onus veſtrum cadant, ſi contingeret ſententiam reſcindi. Reſignatarius, qui litem ſuſcipiat ſuis ſumptibus, vix reperietur; nec hactenus alius occurrit præter D. *Janſens*: virum quidem bonum, & qui in Divinis officiis eſſet admodum diligens, & vitæ ſuæ exemplo Eccleſiam Dei ædificaret: ſed tamen, ut ſcitis, modici talenti; & conſequenter reſignatio hæc non omnibus placebit; diceturque Privilegia nominationum non eſſe conceſſa ut ſimilibus Canonicatus dentur; atque hinc facile fiet, ut ſi reſignatio in ejus favorem Romæ admitteretur, hic tamen Placetum per Arcadium impediretur.

Dum hæc inter amicos agitabantur, & anxii hæreremus quid cupere deberemus, ecce advenit Gandavo D. *van Geet* Pœnitentiarius, ut nobis ſecretiſſimo ſub ſilentio indicaret quomodo Epiſcopus Gandenſis intenderet, & in ſe ſuſciperet efficere, ut quod D. *Imet* adverſarius veſter, a proſecutione Appellatinnis deſiſteret, & D. V. conſtitueret pacificum poſſeſſorem, modo ſciretur quod pacificus exiſtens, reſignaret Cannnicatum perſonæ ipſi Epiſcopo non ingratæ: perſona autem hæc eſt, D. *Sugens*, ipſius Epiſcopi Secretarius. Hæc reſignatio fieret pacifice, authoritate ordinaria, & cum retentione talis Penſionis, quæ attenta moderna veſtra conditione ſat modica, judicaretur conveniens. Fieret quoque, ut ſperatur, approbante imo inſtante Univerſitate; quia per Secretarium & Epiſcopum rogarentur præcipui de Univerſitate, ut pro hac reſignatione apud R. V. ſuoſque amicos inſtarent: quod indubie obtineretur pro bono pacis, & ut Epiſcopo faveretur: ſperatque D. Pœnitentiarius quod hac reſignatione non parum Epiſcopus leniretur, & poſſet pax aliqua Eccleſiæ Gandenſi ſperari.

Unum eſt quod hærere faciat: ſcilicet perſona Reſignatarii; de qua non omnimoda habetur certitudo qualis ſit futurus. Plures ſperant quod cum Lovanienſibus ſit futurus; atque inter alios Clariſſimus D. *Loneux* nobis amiciſſimus, qui cum Reſignatario litterarum commercium fovet, ſatis laudabiliter de illo loquitur; eumque jam ante mihi pro Reſignatario veſtro commendaverat. De illo etiam bene ſperat D. *van Geet*. Nonnullis tamen amicis Gandenſibus non parum diſplicebat, ut ex ipſis exiſtens Gandavi in proſecutione hujus cauſæ intellexi. Interim de hoc non dubitatur, quin hic Reſignatarius ſit præferendus D. *Imet* Adverſario veſtro, qui ſerventiſſimus eſt Moliniſta; & qui tamen intraret, ſi cauſa in Parlamento Mechlinienſi non bene ſuccedat.

Itaque attento incerto litis eventu, omnibuſque ſupra deſcriptis difficultatibus: attenta aliquali pace, & ſatisfactione Epiſcopi, quæ ſperatur, an conveniat huic Canonicatum reſignare, in hac utrimque incertitudine, R. V. coram Deo & cum amicis expendat; & quam primum D. *van Geet* ſuam mentem aperiat; ut tum Amici Gandenſes rem illam ſecundum Deum & bonum ſuæ Eccleſiæ dirigant, & ad effectum deducant. Et interim rem ipſam etiam Dominn commendabimus, qui ſum.

Hac 22. *anni* 1700. Totus veſter. *Antoninus*.

EPISTOLA XXXVII.

Hennebello: circa idem negotium.

Jeſus Maria.

Ex. D. Hodie mihi ſcribitur Gandavo, omnes ibidem amicos vehementiſſime improbare propoſitionem factam a D. *van Geet*, de qua in ultimis meis; quapropter & rogo R. V. ut nec eam probet; neque enim convenit ut eam probemus, quam ipſi improbant, qui & perſonam aliaſque circumſtantias melius quam nos noverint. Quid ea in re conveniat, id eſt qualiter reſignatio, & quando fieri conveniet, expendemus juxta litteras veſtras ultimas ad me datas, quas & amicis communicabo. Vale.

29. *Ja-*

29. *Januarii* 1700. Totus Veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA XXXVIII.

Hennebello: De eodem negotio.

Jeſus Maria.

Ex. D. Ex adjunctis videbit, quod ſit judicium DD. Gandenſium, rogo ut ſuper hoc puncto, nimirum reſignationis, deliberare dignetur. Super primo puncto, nimirum circa collationem D. V. ſe non inquietet; nos hic rem illam expediemus. Cum ſequenti Curſore ſpero quod vobis poterimus perſonas aliquas ſuggerere, cum quibus hæc permutatio fieri poſſet; caſu quo hoc fieri expediens judicaret: neque enim ullum eſt periculum in mora. His vale.

Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA XXXIX.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

Ex. D. Perſiſtunt amici Gandenſes, nullatenus cogitandum eſſe de Reſignatione, facienda in favorem deſignati a D. Pœnitentiario; dicuntque ulterius nihil boni ſperandum a repoſitione ad manus Ordinarii, uti in penultimis ſuis ſuggeſſerat; ſed judicant ſine remora reſignationem faciendam in favorem D. Cornelii *Janſens*, ab optimis moribus, aliiſque qualitatibus verum Eccleſiaſticum decentibus, vobis apprime noti, & indubie gratiſſimi: cui Gandenſium reſolutioni D. Hilarius & ego etiam ſubſcribimus, eo quod ipſi magis de omnibus circumſtantiis præſumantur inſtructi; & res hæc ipſos proprius concernat.

Reſignatio hæc fieri debebit, ut ſcitis, ſtilo Romæ uſitato; idque ſi fieri queat *in forma gratioſa*. Si autem fiat in forma *dignum*, curæ ſit ut detur Executor D. Decanus Mechlinienſis, vel Officialis Antverpienſis, aliuſque ſimilis, de quo ſat ſecuri ſimus, quod in executione obſtaculum non ponet. Omittendum non erit in ſupplica, Canonicatum eſſe litigioſum; atque conſequenter & ſurrogatio petenda erit.

Quam generoſe hic agat Univerſitas, ac præcipue ejus Caput (*a*), ex Litteris amicorum intelliget; neque pacem ullam ſperandam niſi in gladio & haſta; verumque ſi unquam, eſt huc hoc adagium: *para Bellum, ſi vis pacem.*

29. *Martii* 1700. Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA XL.

Hennebello: De eodem negotio.

Jeſus Maria.

Ex. D. Quia reſignationes Romæ dicuntur ſuſpenſæ, rogat D. *van Roeſt* Paſtor in *Wilderen* ad mœnia S. Trudonis, & electus in Paſtorem Xenodochii Antverpienſis, inquiri an dictus Paſtoratus de Wilderen non poſſet ſecure reponi ſimpliciter ad manus Sanctiſſimi, ut eum acciperet D. Henricus Martenus; & caſu quo id fieri queat, dignetur in id ex nunc viam parare, ſequenti autem hebdomada mittetur neceſſarium & ſufficiens procuratorium ad eam dimiſſionem faciendam, ſi Leodii id obtineri nequeat via permutationis, quæ ibidem tentatur. Sed timetur ne ſuccedat, ob potentiam cujusdam Abbatiſſæ collatricis.

Quidam *Tarhoen*, Scriba in Dataria D. V. omnia neceſſaria ſuppeditabit, etiam ſumptus neceſſarios; hic enim de cauſa eſt informatus, & ipſi omnia mittentur. D. *van Roeſt* optimæ eſt intentionis, & Reſignatarius Theologus Collegii noſtri, a bonis moribus & aliis dotibus commendabilis; habebit etiam teſtimonium capacitatis

(*a*) Agitur de unanimi oppoſitione Univerſitatis, ne P. Deſirant in ejus Conſilium admitteretur.

tis ab examinatoribus Leodienſibus (1). D. Hilarius (*Huygens*) eum etiam commendavit D. Baroni *Hargh.*

Miſſæ ſunt Litteræ Regiæ (ex 22. Martii) ad Univerſitatem & ſtrictam Facultatem Theologicam ſuper executione ſecundi Brevis ad Epiſcopos Belgii. Qua ratione commiſſus ſit error quoad omiſſionem primi Brevis propius intelligere poteritis ex F. Athanaſio (D. van de Neſſe).

Facultas ſtricta (Theologica) reſolvit, ſcilicet ex reſolutione majoris partis, in vim harum Litterarum Regiarum petendum Formularium Alexandrinum ab omnibus Graduandis, ſi modo Sedes Apoſtolica id probet. Non ordinavit hoc per modum *Statuti*, ſed per modum ordinationis. Rationes varias in contrarium allegavit D. *Renardi*; de quibus in ſequentibus, ob abſentiam D. Leſcuyer (*Opſtraet*); qui ob particularia negotia Collegii ivit Bruxellas. Interim incipiat allaborare ne in Academia fiat aliqua immutatio circa Formularium; quia rationes adhuc militant, ob quas judicatum eſt antehac, id non expedire. D. *Charneux* ſuper hoc etiam ſcribet D. Godron (*P. le Drou*). Plura cum ſequenti Curſore, quando de generoſitate Magnifici (*D. Melis Rectoris*) etiam plura intelligetis.

2. *Aprilis* 1700. Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA XLI.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

R. A. D. Adfuit hic D. Snellaerts (2), cui veſtras communicavi, qui dolet negotium reſignationis tamdiu ſuſpendi ob prætenſum tractatum pacis (3), de quo nec ſpem vel minimam habent, ut ex Litteris *Majorum* (Theologorum Lovanienſium) intelligere potuiſtis. Quapropter rogatur rurſus D. V. ne hoc reſignationis negotium propter vanam hanc pacis ſpem ulterius differat; ſed quantocius abſolvat. Neque ob dicta D. Guilelmo aliquid proceſtinet, quia a Gandenſi Antiſtite nihil plane eſſe expectandum aſſerunt qui eum propius noverunt. Accedit, quod cum Pontifex ſit tantæ ætatis, nullatenus expediat hoc negotium ullatenus differre. His maneo. Totus veſter.

14. *Maii* 1700. *F. Antoninus.*

EPISTOLA XLII.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

Cum in lite pendente Pars urgeat, reſolvimus etiam reſpondere. Optandum tamen eſſet ut viro inſigni & Eccleſiæ utili reſignatio fieri poſſet (a), qui expenſas litis (quibus R. V. vix ſufficiens in caſu quo ſuccumberet) ferre vellet. Si fieri nequeat, conabimur inducere amicos aliquos, qui ſinguli pro parte, pro expenſis contribuere vellent, & de cetero oſtendam quod ſim totus veſter.

28. *Maii* 1700. *Antoninus.*

EPI-

(1) Ad hæc reſponſum dedit D. Hennebel 1. Maii ſequentis, in verbis: „ Audire nihil hactenus vult Pontifex de reſignationibus in favorem. „ Ideoque irritus eſt omnis labor tam pro reſignatione Canonicatus mei Gandenſis, quam Paſtoratus in Wilderen. „

(2) D. Hennebel Romæ tædio feſſus excogitarat de quadam concordia cum Epiſcopis Belgicis &c. pro qua concilianda jam confecerat & Romæ vulgaverat ſcriptum quoddam ſub hoc titulo: *Memoriale Pacis.*

(3) Dominicus *Snellaert* Antverpienſis J. V. L. ex celeberrimo Philoſophiæ & Hiſtoriæ Lovanii Profeſſore, Canonicus primum Gandavenſis, deinde Antverpienſis, vir in Hiſtoria & Jurisprudentia ad ſtuporem verſatus, meritoque appellatus *Jurisprudentiæ Oraculum & Hiſtoriæ prodigium* obiit 3. Martii 1720. Vide *Necrologium* Belgii p. 35.

(a) Reſignatio Canonicatus S. Bavonis Gandenſis, de qua in hac Epiſtola & in aliis præcedentibus & ſubſequentibus, facta fuit die 18. Sept. anni ſequentis 1701. in favorem D. Cornelii *Janſſens* Presbyteri Dioceſis Antverpienſis.

Digitized by Google

EPISTOLA XLIII.

H. F. van Heuſſen (a): De Cleri Batavi agendi ratione poſt ſuſpenſionem Ill. Sebaſteni.

Myn Heer. Ik hebbe UE. twee Brieven van den 4. en van den 7. dezes ontfangen, ende hope dat UE. ook den mynen van den 6. hebbe bekomen. Ik zie uyt UE. laetſte het uytterſte gevaer van de Miſſie, ende gelove dat de middel daer UE. my van ſchryft wynig zal helpen. Ik hebbe met verſchyde perſonen geconſulteert over de Requeſte my toegezonden, dewelke met hunnen raet is verandert op de manier hier nevens gaende; gelieft deze te doen tekenen met den eerſten; want ze dient ingegeven te worden, om te voorkomen de slagen die UE. ofte andere Heeren over het hooft hangen: ende indien daer eenige komen, zo moet al wederom worden geappelleert, *a Pontifice minus informato ad melius informandum*. Het gene UE. voorts ſchryft uyt de Rechtſgeleerden, is in gebruyk; mar op dat het zoude beter kragt hebben, moet daer worden bygevoegt, *Conſtituentes ſeu repræſentantes Capitulum* &c. als in de Requeſte ſtaet uytgedrukt, indien immers de waerheid zo is. Vorders my dunkt gehoort te hebben dat deze twee Capittels gewent zyn eenige te nomineren als wanneer het Vicariaet vaceert; indien 't zo is, moet worden geinſereert ende zal veel helpen UE. manier van voortgaen, ende die juſtificeren. Alhoewel gelove dat dit alles niet veel zal uytwerken, ten zy daer kragtiger middelen worden gebruykt: want hebbe verſtaen dat de Heer Internuntius heeft gezegt dat den Heere de Cock zal blyven Vicarius ende dat de Paus geen anderen ſtellen en zal: item dat Sebaſtenus zal blyven tot Romen ofte in Italien, ofte in Duytsland, dat hy niet en mag wederkeren, *ne ſit noviſſimus error pejor*

Duas Litteras tuas, die 4. & 7. hujus datas accepi, meam quoque die ejusdem ſexta ſcriptam, ad te tranſmiſſam fuiſſe confido. Tua poſtrema Miſſionem ſummo in diſcrimine verſari intelligo; mediumque a te propoſitum parum adjumento fore autumo. De Libello ſupplice ad me tranſmiſſo, cum viris quibuſdam ſermonem habui; ipſique authores fuerunt ut in eam formam tranſmutaretur, in qua concinnatam ad te remitto. Obſecro te, ut illam cum prima ſubſignandam cures. Exhibenda enim eſt, ut ſic impendentes tibi aliiſque ictus arceantur. Si qui tamen tibi forte incuſiantur, a Pontifice minus informato ad melius informandum *iterum provocandum foret. Quod apud Juriſconſultos deprehendiſſe te dicis, in uſu eſt; ſed ut eidem majus robur accedat, addenda ſunt hæc verba:* Conſtituentes & repræſentantes Capitulum *&c. ut in libello ſupplica expreſſum eſt, ſi tamen res ita ſe habet. Ceterum audiſſe me arbitror moris eſſe duobus Capitulis, ut Vicariatu vacante, aliquem nominent. Si ita eſt, id inferi debet, multumque ad probandam veſtram agendi rationem conferet. Puto tamen hæc omnia parum profutura eſſe niſi efficaciora media adhibeantur. Certior enim factus ſum ab Internuncio dictum fuiſſe in Vicariatu Dominum de Cock permanſurum, neque alium quemquam a Summo Pontifice nominatum iri; propterea D. Sebaſtenum Romæ vel in Italia aut in Germania remanſurum, ablata reditus copia*, ne ſit noviſſimus error pejor priore. *Cumque objectum fuiſſet Internuncio neminem eſſe Romæ, a quo poſſit detineri, ad majores calamitates propulſandas; reſpondit: neminem Romæ eſſe qui illum retineat. Dixit etiam in ſola obedientia Seba-*

(a) Hugo Franciſcus van Heuſſen, Hagæ Comitanus, Oratorii D. J. Presbyter, S. T. L. primum Canonicus, deinde Decanus & Vicarius Generalis Eccleſiæ Ultrajectenſis obiit 14. Febr. 1719. Electus fuerat a Capitulo Ultrajectenſi ut Joanni de Neercaſſel, Archiepiſcopo Ultrajectino ſub titulo Caſtorienſis Eccleſiæ, ſuccederet. Scripſit varia, inter quæ eminent *Batavia Sacra* &c. 1. T. *in folio*. Et *Notitia Epiſcopatuum Foederati Belgii* &c. 2. T. *in folio* &c.

pejor priore. Ende alzo hem wierd geobjicieert dat men hem tot Romen niet houden en mochte om ſwaerder ongevallen te wagten, antwoorde hy dat hem niemand tot Romen en was houdende. Item heeft gezegd dat Sebaſtenus niet en was te helpen als door de gehoorzaemheid. Item dat geenen Internuntius en zoude hebben Sebaſtenum konnen krygen na Rome, gelyk hy te wege heeft gebragt. Als de medegaende Requeſte zal wezen getekent, gelieft die weder te zenden met een briefken van UE. aan myn Heer Cats, Procureur in den Rade van Brabant, wonende in de Stormſtrate by het Kloofter van Berlemont: hem biddende, mits hy is Notaris Apoſtolyk van te doen inſinuatie, ende het gene daar voorts toe nodig is, met voldoeninge van zynen Salaris, ende gelieft my den Brief te zenden onder couvert. Ik bidde de Heeren te zeggen dat ik deze Commiſſie geenzints mag aennemen op dat mynen naem in deze zaeke niet bekent en worde; dog ik zal daerom geenen minderen dienſt doen. De Brieven van antwoord zullen alleenlyk getekent zyn met een kruysken.

Sebaſteni ſpem omnem eſſe reponendam; nec quemquam Internuncium ita Sebaſtenum Romam evocare potuiſſe, ut ipſe (Internuncius) fecerat.

Cum Libellus ſupplex hic adjunctus ſubſignatus fuerit, oro te ut illum remittas, addita Epiſtola: ad D. Catz, in Conſilio Brabantiæ Procuratorem, qui in Stormſtrate *juxta Berlemontenſem Conventum hoſpitatur, obſecrans illum, cum ſit Notarius Apoſtolicus, ut hunc Libellum inſinuatum velit; omniaque præſtet ad id neceſſaria, ſoluta mercede (a); mitteſque ſi placet hanc Epiſtolam ad me ſub involucro. Dic quaſo, ad tuos, id muneris a me nullatenus ſuſcipi poſſe, ne in hoc negotio nomen meum appareat; nec inde minus utilis futurus ſim. Litteræ reſponſoria cruce tantum ſignabuntur.*

(Circa menſem Auguſti 1702.)

(a) D. van Heuſſen in ſua ed P. Gerberon Epiſtole anni 1702. die Auguſti quarte, relata in *Cauſa Queſnelliana* pag. 132. mentionem facit de concepto Appellationis inſtrumento ab Interouncio Bruxellenſi ad Summum Pontificem, in Belgium miſſo, ot ipſi (ſi ſuſpenſionem Capitulorum & Proviciariorum quam minabatur proferret) inſinuaretur; de quo quidem inſtromento fortaſſe loquitur D. van-Eſpen. Certum eſt ſaltem hanc Appellationem die Martii ſeata anni 1703. executioni mandatam fuiſſe, juridico Appellationis inſtrumento duorum Capitulorum Ultrajectenſis ſcilicet & Harlemenſia, *ad Papam melius infarmandum.* Cujus occaſio hæc eſt. D Codde, Archipræſul Ultrajectenſis ſub Eccleſiæ Sebaſtenæ titulo, eum eſſet a functionibus ſuſpenſus quodam Brevi Clementis XI. anni 1702. die Maii 13. ad D. Theodorum de Cock ſibi ſubſtitutum miſſo, dum adhuc ipſe Roma degeret. Duo Capitula & quatuor Provicarii D. Sebaſteni ſui juris eſſe potaverunt, exercitium jurisdictionis quæ ipſis in pari caſu competebat. Sed a D. Buſſi, Internuncio Bruxellenſi per ſimplicem Epiſtolam ejusdem anni 1702. die 4. Octobris injunctum fuit 4. Proviciariis *ut a quacumque adminiſtratione ac regimine Miſſionum iſtorum ſe totaliter abſtinerent, prout aliàs injunximus*, ut ait Internuncius. Deinde ab eodem Interouncio per alteram Epiſtolam anni 1703. die 22. Februarii, prætenſo quodam Congregationis *de propaganda fide* Decreto ejusdem menſis die tertia dato, niaam, Duobus Capitulis Ultrajectenſi & Harlemenſi exercitium jurisdictionis interdictum fuit. Ex iis Internuncii Epiſtolis, nec non a Decreto Congregationis de propaganda fide, ac a Brevi die Maii decime tertia ad D. de Cock dato, Appellarunt duo Capitula die 6 Martii 1703. Vide inſtrumentum Appellationis in Tractatu primo Hiſtorico D. Broedersen, pag. 395. Monum. L.

EPISTOLA XLIV.

Martino de Swaen (a): De authoritate Capituli Harlemenſis & ejus Provicarii, Sede vacante.

Ex. D. Quandoquidem ex veſtris litteris intelligam Vicarios Apoſtolicos ſemper agnoviſſe Capitula veſtra pro veris Capitulis, non video qua ratione dubitari queat, quin rebus ita habentibus, prout de facto ſunt, in Miſſione veſtra poſſit R. V. tanquam Provicarius a Capitulo conſtitutus, vigore authoritatis Vobis a Capitulo datæ, ad proviſionem vacantium Paſtoratuum procedere: quandoquidem certum ſit in his circumſtantiis, reputandam eſſe Sedem vacare, ipſumque Capitulum procedere poſſe & debere, quemadmodum procedunt alia Capitula Cathedralia Sede vacante: præſertim circa ea quæ concernunt curam animarum, quæ ſine diſpendio ſalutis ſubditorum protrahi nequeunt.

Neque refert quod Capitulum Veſtrum DD. Caſtorienſi & Sebaſteno commiſerit authoritatem conferendi Paſtoratus: hoc enim ipſis tanquam Vicariis ultro potuit committere, ſed per eam commiſſionem nequaquam a ſe jus illud abdicavit, ſed duntaxat ejus exercitium illis Vicariis concredidit, quamdiu illud exercere poſſent. At cum jam ratione ſuſpenſionis & abſentiæ illo uti nequeat (Ill. P. Codde Sebaſt. Arch.) rurſus exercitium conferendi ad Capitulum cedit; teneturque Capitulum, exemplo Cleri Romani tempore S. Cypriani, ipſi Eccleſiæ de Paſtoribus, aliiſque ad ſalutem animarum ſpectantibus providere. Itaque judicium meum, uti & Amicorum eſt, quod R. V. ſine ulla hæſitatione deberet ad collationem Paſtoratuum, aliaque ad curam animarum ſpectantia, authoritate Capituli Sede vacante providere.

Si autem ampliorem reſolutionem, additis motivis, deſideretis, conveniens erit extracta & inſtrumenta omnia ad hoc negotium pertinentia tranſmittere, ut iis viſis & propius examinatis ſolidior poſſit eſſe reſolutio.

Interim D. O. M. orabimus ut afflictæ veſtræ Miſſioni aſſiſtat vobiſque donet in his conflictationibus ſpiritum fortitudinis & conſilii: qui ſum Eximie Domine humill. ſam.

17. *Jan.* 1703. *Antoninus*

EPISTOLA XLV.

P. Queſnel O. P. De eodem argumento.

Sapientiſſime Domine. Circa quæſtiones in veſtris (b) propoſitas, ſæpius inter amicos hic actum fuit. De Recurſu ad Magiſtratum Civilem Acatholicum non apparet in his circumſtantiis ſat tutum, nec multum utile aut neceſſarium, quandoquidem intelligamus Ordines Hollandiæ ex ſe ſatis propenſos ut oppreſſos defendant, & iis opem impendant. Quare judicio hactenus ad eos non eſſe recurrendum.

Super ſecundo articulo ex amicorum conſilio jam reſpondi uni me interroganti, poſſe tuto procedere Provicarium authoritate ſibi a Capitulo facta, in exercitio eorum quæ ſunt Jurisdictionis Epiſcopalis; atque eo titulo dare curam animarum aliaque eo pertinentia. Submiſſaque mihi ſunt inſtrumenta, quæ evincunt Capitulum Harlemenſe ſemper ſub litiſſe, & agnitum fuiſſe ut verum ac legitimum Capitulum Cathedrale; ac per conſequens, Sede vacante, ejus eſſe per Vicarium exercere omnia, quæ Jurisdictionis ſunt Epiſcopalis. Præparo aliquod ſcriptum (c), quo jus illud pluribus adſtruatur. Ubi abſolutum fuerit ad Vos tranſmittam, ut dignetur maturiore ſuo judicio illud corrigere, addendo aut demendo quæ addenda aut demenda judicaverit. Interim precibus ac Sacrificiis Veſtris

mo

(a) Martinus de *Swaen*, Amſtelodamenſis, S. T. in Acad. Lov. Doctor, Decanus & Vicarius Generalis Capituli Harlemenſis, & Præfectus ſeu Paſtor Virginum in Angulo. Obiit 30. Martii 1713.

(b) Epiſtola, de qua hic agitur, ſcripta erat ad D. van Heuſſen. 8. Jan. 1703. & reperitur in Lucubratione cui titulus: *Juſtification des Chapitres de l'Egliſe des Prov. Unies* &c. p. 228.

(c) *Motivum Juris pro Capitulo Harlemenſi.*

me commendo qui ſum.

Hac 7. Febr. 1703. Totus tuus. *Antoninus.*

EPISTOLA XLVI.

Martino de Swaen: De eodem argumento.

Ex. D. Priores veſtras & poſteriores, cum annexa Reſolutione P. Lupi recepi, eaſque amicis communicavi, qui mecum judicant ex Actis cum prioribus tranſmiſſis ſufficienter conſtare Capitulum Harlemenſe etiamnum ſubſiſtere; & ſi P. Lupus ea vidiſſet, taliter indubie debuiſſet reſolvere; poſſetque R. V. reſpondere D. Internuntio, quod non dubitet, quin ſi Actorum haberet notitias judicaret Capitulum Harlemenſe ſemper fuiſſe, & modo eſſe verum Capitulum, repræſentans Clerum Eccleſiæ Harlemenſis, poſſeque conſequenter, Sede vacante, exercere ea quæ jurisdictionis ſunt Epiſcopalis; neque dubitare quin ſi caſus proponeretur Juriſconſultis Belgicis unanimiter reſolverent Capitulum revera exiſtere, & rebus ſic ſtantibus poſſe exercere omnem jurisdictionem Epiſcopalem, præſertim in iis quæ concernunt curam animarum, quæ moras & dilationes non patitur. Ego interim allaborabo ut quam cito potero mittam vobis *Scriptum* (*a*), quo oſtendam Capitulum Harlemenſe vere exiſtere, & argumentis Lupinis reſpondere conabor; & ſecundo oſtendere quod in his circumſtantiis Capitulum queat ſuam jurisdictionem exercere. Cupio tamen nomen meum celari, quamdiu neceſſitas revelandi non urget; ac interim oremus pro invicem; & maneo totus veſter. 14. *Febr.* 1703.

EPISTOLA XLVII.

Patri Queſnel: De juribus Capitulorum Cleri Catholici, in Belgio Fœderato (*b*).

Jeſus Maria.

Sap. D. Afflictiſſimum Miſſionis Hollandicæ ſtatum, & Litterarum D. Sylvii (*D. Internuntii*) contentum intellexeram ex litteris amicorum; iiſque reſpondi, ex amicorum conſilio, fortiter inſiſtendum juribus Capitulorum; oſtendendumque Pontifici fuiſſe ſubreptum. Juribus Capituli Harlemenſis, (credo quod idem jus competat Capitulo Ultrajectino (*c*), ſed ſuper eo hactenus conſultus non ſum) firmandis miſi ſcriptum (*d*), cujus hic copiam jungo. Rogo ut illud examinare dignetur, ſi quid addendum aut demendum judicaverit, dignetur ſignificare D. Swanio (*e*). Veſtras (*f*) quoque Dominis *du Til* (Hennebello) & l' *Ecuyer* (Opſtraetio) communicavi; qui una mecum judicant, quod fortiter inſiſtendum ſit juribus Capitulorum, & ſecundum ea generoſe pergendum. 3. *Martii* 1703.

EPISTOLA XLVIII.

Opſtraet, ſuo & Eſpenii nomine Erkelio, Canonico Capitulorum Ultrajectini: De juribus Capitulorum Ultrajectenſi & Harlemenſi.

Conſultiſſime ac Ampliſſime Domine. De laude quam immerenti tribuis, non contendam, dum confido nos aliam quam quæ apud Deum eſt laudem non quærere,

(*a*) Scriptum, de quo hic agitur, publici juris fecit D. de Swaen, die 24. Aprilis 1703. ſub hoc titulo: *Motivum juris pro Capitulo Harlemenſi*; illudque, in Monito ad Lectorem, pro ſuo adoptavit.

(*b*) Hæc Epiſtola publici juris facta fuit anno 1705. in *Cauſa Queſnelliana*, p. 152.

(*c*) Jus Capituli Ultrajectini probatum fuit ſcripto in lucem prodito menſe Oct. ejusdem anni 1703. ſub hoc titulo: *Aſſertio juris Eccleſiæ Metropolitanæ Ultrajectinæ Romano-Catholicæ &c. per J. C. Erkelium J. V. L. ejusd. Eccleſiæ Canonicum cum approbatione.*

(*d*) *Motivum juris pro Capitulo Harlemenſi.*

(*e*) Decano Capituli Harlemenſis.

(*f*) Epiſtola Queſnelli de 4 Martii 1703. ad Heuſſenium, de qua hic agitur, reperitur in ſcripto cui titulus: *Juſtification des Chapitres de l'Egliſe des Provinces unies*, pag. 346.

Digitized by Google

& uno animo velle cauſæ Dei & Eccleſiæ veſtræ opem aliquam adferre. Calamitatem & ſtatum rerum veſtrarum tum ex veſtris, ad Eſpenium Litteris, tum ex aliis quas antea ad eumdem dederat Swaenius, intelleximus: ſed ex unanimi amicorum judicio cenſemus, non tam diſputandum eſſe circa quæſita, quæ in *Caſu ad Eſpenium miſſo* (a) proponuntur, (nam cavillationibus nimis multis obnoxia ſunt,) quam inſiſtendum uni juri quod habent veſtra Capitula ad providendum Eccleſiis, Sede vacante, vel Ordinario ſuſpenſo aut procul agente. Solidiſſima ex Archivis Capituli Harlemenſis inſtrumenta Eſpenio ſubmiſerat Swaenius, quibus penes Capitulum iſtud hactenus ſemper jus illud fuiſſe indubitate conſtat. *Motivum* aliquod *juris* ex

(a) *Caſus poſitio ad Eſpenium miſſa, de qua in Epiſtola*. Petrus Archiepiſcopus Sebaſtenus, & per Hollandiam Vicarius Apoſtolicus, vir doctrina ſana & moribus Epiſcopo dignis eminens, per clandeſtinas quorumdam accuſationes (ut ex Litteris interceptis conſtat) Romam a Pontifice evocatus eſt. Auditus illic ſuper aliis quibusdam Articulis, omnia in ipſum congeſta tam ſolide diluit, ac confutavit, ut nemo neque in Urbe, neque alibi reſponſiones, ſeu purgationes ejus, jam plus quam ab anno factas, reprehendere, multo minus condemnare audeat aut poſſit. His tamen non obſtantibus, adversarii ejus, eodem artificio quo eum evocarunt, hoc eſt occultis ſuis ſuſurrationibus, effecere ut Breve quoddam datum Romæ, die 13. Maii 1702. nomine Pontificio, ad Dominum Internuntium Bruxellas miſſum fuerit, quo præfatus Archiepiſcopus, nulla cauſa aſſignata, ab omni Vicariatus sui officio ſuſpenſus declaratur, & in ejus locum Provicarius, cum poteſtate Vicarii, ſuffectus D. Theodorus de Cock, princeps, aut e principibus factionis, quæ prædictum Archiepiſcopum Sebaſtenum per cuniculos ſuffodere nititur.

Qua in re, illud peculiari animadverſione dignum eſt, Decretum ſuſpenſionis illius huc (in Hollandiam) perlatum fuiſſe, Archiepiſcopo prorſus ſuſpenſionis inferto, quæ nonniſi poſt multas ſeptimanas per Litteras hinc Romam tranſmiſſas illi primum innotuit.

Clerus pena univerſus (e 325. Miſſionariis, ſalvo juſto, 300. pro Archiepiſcopo ſubſcripſerunt) de Innocentia vigilantiſſimi Vicarii ſui, & adverſariorum calliditi machinationibus abunde perſuaſus, ſuffectum illum Provicarium agnoſcere unanimiter & conſtanter recuſat: præſagiens (imo jam nunc ex parte experiens) infinita inde ſecutura incommoda, ut ne dicamus Miſſionis hactenus florentiſſimæ apertum quoad ſpiritualia, & fortaſſis etiam quoad temporalia, hilce molitionibus imminere exitium. Nam Supremi Hollandiæ Ordines tranquillitati Reipublicæ conſulere, & perturbationibus exorituris antam præcidere ſatagentes, Programmate publice affixo, ſub pœna arbitraria vetuerunt, ne ſuffectus ille Theodorus quoquomodo ſele ingereret in dicti Vicariatus officium, aut quinquam illum in iſta Provicarii qualitate agnoſceret, aut morem ei gerere attentaret. Quo fit ut Paſtoratibus idemidem per mortem Curatorum vacantibus rite provideri nequeat; cum D. Internuntius Provicariis a Sebaſteno conſtitutis, ex vi præſumpta Brevis præfati, poteſtatis ſuæ exercitium interdicat; & Magiſtratus Acatholici ab Internuntio, vel T. de Cock (qui eodem fulcro nituntur, adeoque unus & idem in hoc negotio cenſeri debent) venientes repellant. His ita poſitis.

Quæritur primo. An ſine accuſatore aperto procedi poſſit contra Epiſcopum?

2. An vigore informationum extrajudicialium quis poni poſſit inter reos?

3. An dictus Archiepiſcopus, qui Vicariam Apoſtolicum agit in Hollandia, ab illo officio removeri poſſit ſine judiciali proceſſu?

4. Et cauſa remotionis, ſeu ſuſpenſionis ipſi non indicata, nec in Decreto remotionis expreſſa?

Præſertim cum officium illud Vicariatus dignitati illi Archiepiſcopali (in partibus infidelium exiſtenti) per modum Tituli videatur annexum?

Et remotio prænemorata fieri non poſſit ſine manifeſta remoti infamia?

5. An quamdiu præfatus Archiepiſcopus judiciario ordine, (hoc eſt accuſatore cognito; & loco dato ad abluenda crimina) ab officio ſuo non removetur, ſuſpenſio illa præfata, & ſubſtitutio D. Theodori de Cock, non ſit habenda ipſo jura irrita ac nulla?

6. An præterea non ſit evidens indicium fuiſſe Decretum illud qualecumque ſuſpenſionis illius ſub & obreptitie obtentum & emanarum, vel ex illo loco capita quod nemo ab officio ſuo ſuſpenſus declarari poſſit, qui ſuſpenſionis factæ inſcius ſit: cum alioqui per ignorantiam pergeret in munere ſuo obeundo, ſtante ſuſpenſione?

7. An ergo ex hoc etiam vitio Decretum illius ſuſpenſionis, juxta ritum Romanæ Curiæ, non debeat haberi pro caſſo & irrito?

8. Et conſequenter, an Provicarii a Sebaſteno ſtatuti, non potiantur etiamnum poteſtate ipſis facta ad Curatos in locum defunctorum mittendos, aliaque præſtanda ad munus ſpectans pertinentia?

Præſertim cum in dubio melior ſit conditio poſſidentis: & ex illa non proviſione Paſtoratuum oritura ſit magna populi obmurmuratio, languor in operibus pietatis, & demum (quod Deus avertat) vacillatio & extinctio fidei.

ex illis confecit Eſpenius, quod apud Swaenium videre licebit. Nec dubitamus, quin non minus ſolida ex Archivis Capituli veſtri eruere poſſitis. Hoc præſtate, & deinceps uni juri veſtro cum Capitulo Harlemenſi inſiſtite. Omnes ſatis intelligent nec poſſe Pontificem pro libitu, nec velle ſi poſſet, Capitula veſtra jure ſuo tam antiquo & tam certo ſpoliare; adeoque valide illa ſuam jurisdictionem exercere, dum legitime, & ſervato juris ordine ea non priventur. Hoc fundamento exiſtimo, cedendum nullatenus, ſed extrema potius ferenda. Si ſcandala oriantur, ſi populus Miniſtris deſtituatur, &c. non vobis imputabitur. Permittere ea debetis potius quam ad evertendam funditus Eccleſiam veſtram cedendo concurrere. Enimvero minora ſunt mala omnia, quæ ab aliis paulisper fieri permittetis, quam unum hoc malum quod committeretis ipſi, ſi per ignaviam cedendo Eccleſiam veſtram in manus Cokkii & Romanorum traderetis. Quid enim hinc expectandum, niſi ut optimis quibusque Sacerdotibus oppreſſis, illi ſoli Eccleſiam veſtram deinceps regant, qui nec doctrina nec pietate nec moribus idonei ſunt ad eam regendam? Atque hinc quanta animarum pernicies?

Propter hanc cauſam excommunicationes ipſas ferendas eſſe, jampridem ſcripſi ad Swaenium; nec eas ſecuturas jam ab initio præſagiebam: quæ ſi infligantur contra omnem formam juris; & tantum per privatas aliquas Epiſtolas Internuntii eas vos incurriſſe denuntietur, nequaquam propterea crederem ab Eccleſiaſtico Miniſterio ceſſandum; ſed animandos fideles, ſimulque de juſtitia proceſſus veſtri inſtruendos: ferendum autem patienter; ſi aliqua populi pars, etiam maxima, vos deſerat. Quod ſi tandem ferretur etiam Excommunicatio, juris forma ſervata, ulteriori conſilio locus erit. Hæc etiam ſunt pro reſponſo ad litteras datas ad Eſpenium, qui paratum ſe offert in hac cauſa, quidquid poterit præſtare; ut & ego qui ſum, Conſultiſſime & Ampliſſime, Amplitudinis veſtræ humill. famulus.

Lovanii 4. Maii 1703. *J. Opſtraet.*

EPISTOLA XLIX.

Archiepiſcopus Sebaſtenus Eſpenio: De agendi ratione Sebaſteni poſt ſuſpenſionem.

Clariſſime Domine. Quid Sebaſtenus circa negotia ſua tandem ſit decreturus, hactenus dubium eſt. Forte conduceret ut publico Scripto renuntiaret omni ſuo juri ad munus Vicarii Apoſtolici (a). Saltem D. Veſtra ei præſtaret ingens beneficium ſi degnaretur quamprimum huc mittere exemplar ejusmodi Scripti aut inſtrumenti, quo hunc in finem poſſet uti, & in quo hæc aut ſimilia, prout D. Veſtra judicaverit expedire, dicerentur. Tenetur Sebaſtenus tum privato ſuo honori, tum Epiſcopalis ordinis, ad quem dudum eſt aſſumptus, dignitati, ſollicite conſulere. Tenetur etiam a Clero ſuo contumelias & calumnias, & a Catholicis in Fœderato Belgio habitantibus, turbas & ſcandala, quantum poterit fieri, diligenter avertere. Ipſe vero ejusque Clerus, occaſione Decreti (contra Declarat. & Reſponſ. Sebaſteni) a S. Congregatione S. Officii die 3. Aprilis hoc anno dati, multo jam abundantius & fidentius quam antehac contumeliis & injuriis laceſſuntur. Paſſim clametur eos nunc perverſæ & hæreticæ doctrinæ certo reos eſſe & convictos aſſeritur undequaque, Sebaſtenum ideo a munere ſuo publice affixo Programmate, eſſe remotum. Hanc ob cauſam Sebaſtenus coram Deo & hominibus ſecure & ſincere declarat ſe nullius pravi, multo minus alicujus hæretici, ſive Romanæ Catholicæ adverſantis dogmatis habere conſcientiam. Notandum etiam, quod toto, quo Romæ egit tempore, cauſa ipſius e juris ordine aut Canonice acta non fuerit. Notandum præterea etiam Fœderati Belgii Catholicos exiſtimare ſponſam ſuam ſibi legitime datam: pro-

(a) D. Sebaſt. nunquam juri ſuo renuntiavit. Solummodo patienter tulit ut alius (V. G. D. Potkamp) functiones Vicarii Apoſtolici exerceret; tuta communi Doctrina & diſciplina Eccleſiæ Hollandicæ, & ſalva libertate tuendi ſuam *Innocentiam, jura & honorem*. Declar. Apol. p. 157. 172.

proinde putat eam ſibi eripi non poſſe; potiſſimum ſi id fieret ex cauſa infamante; niſi omnia juxta Canones atque ex juris ordine procederent. Perſuaſum ſibi itaque habet, ſibi licere litteras SS. D. N. Clementis XI. conteſtando exhibere, adverſus prædictum Programma, quatenus eum ſuo munere privat; & quidem gravi cum honoris ſui detrimento: putat id ſibi omnino licere, ſalva tamen quam Summo Pontifici ac Congregationi prædictæ debet reverentia & obedientia. Verum Hollandica Miſſio in præſentiarum ad eas redacta eſt miſerias & anguſtias, ut viri pietate, eruditione & prudentia conſpicui, qui Miſſionem illam apprime norunt, & diligunt, arbitrentur expedire ut Sebaſtenus tales litteras non exhibeat, ſeà omni ſuo circa iſtius Miſſionis regimen juri ultro cedat; ita tamen ut de fidei ſuæ integritate conteſtari coram toto mundo non deſinat. Sebaſtenus igitur, qui hucusque in id unice incubuit, ut Miſſioni memoratæ prodeſſet, & mala ei imminentia averteret, hiſce præſentibus litteris declarat ſe hanc ob cauſam nolle jus ſuum proſequi, aut conteſtando ad SS. D. N. ſcribere. Hunc agendi modum eo etiam ſpeciatim intuitu eligit, ut eo efficacius & felicius apud S. Sedem laborari poſſit pro novo obtinendo Vicario, qui imminentem Miſſioni Hollandicæ ruinam utcumque impediat. Sed eodem tempore iterum iterumque palam declarat ſe neſcire ſe ab orthodoxa Romano-Catholica fide, vel ad latum unguem in ullo articulo deflectere, vel unquam deflexiſſe, ſe paratum eſſe ad pleniorem fidei ſuæ rationem reddendam, quoties id rite exigetur: ſe etiam lubentiſſime correcturum quidquid minus clare, minuſve recte in ſuis Scriptis expreſſerit. Denique declarat ſe velle exhibere, ſemperque Deo dante, exhibiturum eſſe Sedi Apoſtolicæ omnem reverentiam atque obedientiam, quam ei Epiſcopus Catholicus reddere debet. Ecce Domine Clariſſime, rudenter & ſubito in chartam conjectum id quod Sebaſtenus publico ſcripto poſſet eloqui, ſi Dominationem V. ſi alios amicos fideles, ſi præcipuos de Clero Hollandiæ in eam ſententiam ire contingat. Ideo te etiam atque etiam rogo ut non graveris hujusmodi Scripti exemplar componere, ſtilo qui jus Canonicum ſapiat, & tamen Aulam Romanam non nimium irritet, offendatque. Cryſius (*a*) *nihil de his, quæ ad vos nunc ſcribo, litteris novit. Ipſe nuper, ſcienta & probante* Sophronio (*b*) *ad vos ſcripſit, & varia inſtrumenta, ut ita loquar, a vobis confici, & ad nos mitti petiit; inter quæ eligeretur quod magis e re Sebaſteni & e bono Miſſionis ejus eſſe retur. Ignoſcat D. V. audaci & importunæ poſtulationi, quam noſtræ afflictiones & neceſſitates a nobis extorſerunt. Verum optarem ut illius exemplar inſtrumenti, de quo hæc mea agit Epiſtola, primo loco mitatur; involucro quod reſponſorias veſtras continebis, imponi poſſes:* pro D. Godefroi (*b*); & *dein ad Cryſium, ſub ulteriori involucro mittendum eſſet. Nemo novit me has ad te litteras ſcribere. Prætor ut nemini etiam de his loquaris, præterquam duobus aut tribus amicis fidelioribus. Commendo me precibus veſtris, qui ſum de plenitudine cordis, Clariſſime Domine, humillimus famulus veſter.*

Godefridi (*b*). 18. *Junii* 1704.

EPISTOLA L.

Eſpenius Archiep. Sebaſteno.

Jeſus Maria.

Illuſtriſſime Domine. Examinatis & communicatis ſcriptis cum tribus fidelioribus amicis, unanimi conſenſu, & ſine ulla omnino hæſitatione aut ſcrupulo iudicavimus, nullatenus convenire ut Sebaſtenus renuntiet ſuæ curæ. 1. Quia id non petitur ab ipſo, poteſtque ſine ulla plane offenſione ſaltem manere, ut hactenus manſit, quietus, nullas functiones obeundo.

2. Nullatenus apparet convenire, ut in hac perturbatione, & rei tam incerto eventu, D. Sebaſtenus aliquid poſitive agat, aut cooperetur quod cedere poſſet in detrimentum Miſſionis, quemadmodum cedere poſſet hæc poſitiva abdicatio & renuntiatio.

Quid

(*a*) Jacobus Krys, Paſtor Amſtelodamenſis.

(*b*) Nomina aſcititia Archiepiſcopi Sebaſteni.

Quid ſi enim ea facta, deſignatur ſucceſſor Miſſioni non conveniens? Nulla amplius ſupererit ſpes eum non recipiendi; aut ſaltem difficilior erit ejus non admiſſio, quamdiu jam D. Sebaſtenus abſolute renuntiaverit, quam ſi adhuc maneat in ſuo jure. Porro indubitatum eſt tutius plane eſſe, in rebus perturbatis & incertis, ſe habere permiſſive & patiendo, quam aliquid poſitive facere, præcipue dum ad agendum non cogimur.

3. Poſſunt nonnunquam circumſtantiæ mutari. Quid enim ſi P. *Patricius* (Clemens XI.) moreretur? Quid ſi Magiſtratus media duriora adhibeat? Quid ſi novum forſan deſignatum ſucceſſorem in præjudicium Sebaſteni admittere renuat? Nonne hæc occaſionem dare poſſent aliquam compoſitionem ineundi; atque ea mediante convenientiorem ſucceſſorem accipiendi?

Denique ſi videatur quod inſignis ac Miſſioni plane conveniens detur ſucceſſor, tunc demum cogitandum eſſet de renuntiatione *pacis cauſa*; ſed antequam hoc certo ſciatur, nullatenus de renuntiatione credimus vel cogitandum.

Actam publicam, de qua in ſcriptis, nullatenus credimus emittendam; ſed temporizandum. Ego etiam neſcio num ſimili Actæ componendæ ſim idoneus; & an quidquam in eam rem in jure Canonico ſim reperturus: interim ſciat quod me libenter ac cum gaudio impendam & ſuperimpendam in his, quæ ad pacem & bonum Miſſioni conferre poſſim.

Facilior jam patebit modus quo de rebus veſtris poterimus certiores fieri, eo quod jam pateat Litterarum commercium: ſed utinam poſſemus, vel cum aliquo de ſtatu Miſſionis apprime inſtructo, os ad os loqui. Interim maneo cum amicis, totus veſter.

Antoninus. Can. 26. Junii 1704.

EPISTOLA LI.

Sebaſtenus Eſpenio.

Clar. D. Litteras quas die 18. menſis Junii vobis ſcripſi vos accepiſſe nondum intellexi. Amici aliqui hic non ceſſant Sophronium (id eſt ipſummet Sebaſtenum) urgere, ut proteſtationem publicam adverſus nuperum Decretum (a) inſtituat. Hunc in finem ſchema Proteſtationis hujus acclusum Epiſtolæ, ab aliquo eſt compoſitum. Rogo enixe D. Veſtram, ut illud corrigere, addendo, demendo, mutando, prout expedire viſum fuerit, haud gravetur. Rogo eam præterea, ut ad ſequentia mea dubia quidpiam reſponſi mihi mittere dignetur.

1. *Infra quod vel quale tempus debet fieri ejuſmodi proteſtatio: id eſt quouſque liceat eam differre?*

2. *Debet ne alicui, puta Intern. Bruxell. aut Nuntio Colon. inſinuari? An vero aliquod exemplar authenticum etiam ad Aulam Romanam, vel ad Secretarium Congregationis S. Officii mittendum eſt?*

3. *Deberet ne inſinuatio Nuntie, vel Internuntio fieri per Notarium & teſtes?*

4. *Suntne aliæ formalitates in hoc negotio obſervandæ?*

5. *An liceret, & an expediret Proteſtationem typis impreſſam publici juris facere? An hoc liceat ante factam inſinuationem?*

Notandum quod prædictum Decretum Arch. Sebaſteno hactenus neque a Nuntio Colon. neque ab Intern. Brux. neque a Congreg. S. Inquiſitionis miſſum ſit, ſed caſu dumtaxat in ejus manus, ſicut & in aliorum manus devenerit.

Deſidero ut ad has meas litteras quamprimum a Clar. D. Veſtra, ſi id abſque ejus incommodo fieri poſſit reſponſum accipere; quod mitti poſſet ad D. Krys probe occluſum, ut illud Sophronio (Sebaſteno) tradat. Hic quidem nondum firme ſtatuit illam Proteſtationem operi mandare: expedit tamen ut in omnem eventum ea quamprimum inſtructus ſit. Summopere etiam deſiderat ſcire an Clar. D. Veſtra, & alii fidentiores amici, cenſeant expedire, ut illam aliamve Proteſtationem ſua in cauſa adhibeat; licet etiam muneris ſui adminiſtrationem reſumere minime intenderet?

Si quid aliud lucis aut inſtructionis Clar. D. Veſtra nobis hoc in negotio ſuggerendum habeat,

(a) Decretum de die 3. Apr. 1704. quo Sebaſtenus a functionibus ſuis interdicitur.

habeat, precor humillime ut id mecum communicet, qui ſum affectu & cultu per quam ſingulari obſequioſiſſimus famulus veſter, Godefridi (Sebaſtenus).

P. S. Sunt inter Sebaſteni Amicos, qui non ſolum urgent ut Proteſtationem prædictam vel aliam inſtituat, ſed etiam ut ea facta Catholicos hujus regionis ita conetur inſtruere & parare, ut major aut ſaltem valde magna eorum pars ſe ejus ſubmittat regimini Epiſcopali: non obſtante Decreto, neque obſtantibus gravioribus quæ ex Urbe mitterentur. Putant illi eum id debere Eccleſiæ huic, tanquam ſponſæ ſuæ legitimæ; exiſtimant enim id unicum eſſe medium, quo iſtius Eccleſiæ ruina imminens præpediatur, utpote quo fideli ac bono ſucceſſori ingreſſus obtineatur. Optat animitus Sebaſtenus Veſtram, & amicorum qui apud vos ſunt, ſententiam addiſcere, ſuper hujuſmodi conſiliis, quæ ei maximi ponderis, & multum difficilia videntur.

3. *Julii* 1704.

EPISTOLA LII.

Sebaſtenus Eſpenio.

Veſtræ die 26. Junii ſcriptæ, hodie Sophronio (A. Sebaſteno) *redditæ ſunt, qui de iis gratias ſe debere magnas agnoſcit. Fuerunt ex ipſi eo acceptiores, quod jam magis ſperet fore ut propediem ad Epiſtolam heri ad vos miſſam reſponſum obtineat. Quia autem multum avide illud expectat, exemplar eorum, quæ heri ſcripta ſunt, huic accludo Epiſtolæ, ut ſi una forte aberraverit, altera ſaltem ad manus veſtras perveniat. Interea temporis Sophronius* (A. Sebaſtenus) *lubens amplectitur conſilium in iis quas hodie accepi, expreſſum. Sed valde adhuc dubius, imo & anxius hæret animo, quid ulterius ſibi ſit agendum. Rogo ut ipſius coram Domino meminiſci non graveris, & tribus illis amicis fidelibus mea offeras obſequia, & ut me credas conſultiſſime Domine, humillimum famulum tuum.*

4. *Julii* 1704.

EPISTOLA LIII.

Sebaſtenus Eſpenio.

Venerande Domine. Litteræ quas Godefridi (*Sebaſtenus*) *die 3. Julii ad vos ſcripſit, quaſque* Criſio *miſerat curandas, caſu adhuc hærent in ejus manibus, eo quod abſens eſſet a loco quo miſſæ fuerant. Cras ſe eas Tabellario traditurum mihi renuncia-vit. Rogo ut reſponſorias veſtras ſub adjuncta inſcriptione, Ultrajectum mittere non graveris. Vix audeo precari, ut D. Veſtra earum exemplar mittat etiam Amſtelodamum, ut hoc ſaltem recipiam, ſi aliud forte aberret. Verum ſat fideliter reddendas exiſtimem, cum apertum & liberum modo ſit litterarum commercium. Ceterum meam importunitatem ut æqui bonique conſulas, te oro, confidens anguſtias quæ me premunt apud caritatem veſtram facile veniam eſſe impetraturas. Me precibus veſtris enixe commendo. 6. Julii* 1704.

EPISTOLA LIV.

Eſpenius Sebaſteno.

Jeſus Maria.

Ill. ac R. Domine. Veſtras de 6. Julii cum adjunctis recepi, 9. ejuſdem & 11. alias ejusdem tenoris; eaſque mox amicis communicavi; atque uno conſenſu judicatum eſt, non videri conveniens ut aliqua ſolemnis Proteſtatio ſub veſtro nomine prodeat. Rationes ſunt 1. quia Decretum R. Inquiſitionis, quo decernitur veſtra a Vicariatu depoſitio, hactenus vobis legitime non eſt intimatum. Scitur quod ſententia contra aliquem lata, in quocumque etiam Tribunali, & omnibus etiam formalitatibus obſervatis, nullum habeat effectum, priuſquam ei contra quem lata eſt, legitime ſit intimata: ideoque nec debet Rever. D. V. ullam illius habere rationem, quamdiu hæc intimatio facta non ſit; ac propterea, ſi aliud non obſtaret, plane ſuaderemus ut functiones ſuas Paſtorales reaſſumeret.

Secundo. Hæc Proteſtatio indubie mirum in modum Romanos exacerbaret, ſi ſub

ſub nomine veſtro prodiret, atque omnem plane ſpem reconciliationis adimeret, bellumque apertum Romanis indictum videretur.

Ut autem amicorum deſiderio, de quo in *Poſtſcripto*, ſatisfiat, convenientius nobis videtur ſi ſcriptum juridicum publicetur, quo ſine omni plane ſtili acerbitate, aut ullis invectivis, deducantur rationes, quibus ex principiis juris Communis & Patriæ ſeu conſuetudinarii deducatur nullitas hujus Decreti depoſitionis & ſuſpenſionis; oſtendaturque, quod ſecundum principia iſtius juris, Sebaſtenus tuto poſſit ſuo munere fungi; illudque ſine nomine, per modum quaſi *Motivi* prodiret; & quo ſic populus inſtrui poſſit, & Sebaſtenus magis extra invidiam maneat: quemadmodum aliquando in ſimili cauſa pro D. *Boonen*, Arch. Mechlinienſi factum eſt.

Si placeat reſolutio, ceſſabunt quæſita: ſin minus, ad 1. reſpondeo: nullum tempus faciendæ ſimili Proteſtationi videri præfixum.

Ad ſecundum, non apparet, quod vel Internuntio alterive inſinuari debeat; cum ſententia intimata non ſit: unde habetur Reſponſum ad 3.

Ad 4. nullas alias ſolemnitates ſcio.

Ad 5. patet reſponſum ex antedictis.

Ut quid ita hærent Capitula? Quidni hæc functiones ſuas Sede vacante exerceant? Quid eos remoratur?

Circa ſcriptum memoratum, nos hic interea laborabimus, quo ulteriora de ſtatu Miſſionis præſtolamur, & quid a nobis præterea fieri optetis, intelligamus. 13. Julii 1704.

EPISTOLA LV.

Sebaſtenus Eſpenio.

M. Domine. Datas die 13. Julii recte accepi. Tibi & Amicis de conſilio ſuggeſto gratias ago. Scriptum quale commemoras, longe magis mihi placeret quam aperta Proteſtatio, a qua animum ſatis abhorrentem hactenus habui.

Scripta apud nos in cauſa Sebaſteni nuper tum Belgica, tum Latina prodierunt occaſione nuperi Decreti; ſed ipſo prorſus inſcio, nedum participe, prodierunt. Sunt valde acria, & in Urbe plurimum diſplicebunt. Unum hiſce accludo, exiſtimans vos eadem nondum vidiſſe. A Capitulis non video multum expectandum. In Ultrajectenſi quidem ſunt aliqui multum zeloſi & animoſi. Verumtamen non putem illud ad functiones exercendas facile perventurum. In Harlemenſi vix duo ſunt qui eo uſque veniendum eſſe cenſerent. Reliqui timidi & tepidi. Ordines brevi contra SANDINI (*a*) *adhærentes quidpiam decreturi dicuntur. Aſſeritur etiam quod invito Clero nullum Vicarium admiſſuri ſint. Vale. 18. Julii 1704.*

EPISTOLA LVI.

Eſpenius Erkelio: De Capitulorum, & Sebaſteni agendi ratione.

Adm. Rev. D. Laudo veſtrum pro Cleri veſtri, & ſignanter Capitulorum tuendis zelum; nec dubito quin fortiſſime pro iis tuendis ſtare debeatis: imo puto unice ab hujus tuitione ſalutem & conſervationem Miſſionis veſtræ dependere. Quare & cum ſummo animi mœrore jam aliquoties intellexi, nonnullos e Capitulo Harlemenſi in iis tuendis flacceſcere, quorum tamen prædeceſſores tam ſtrenue hactenus jura illius Capituli conſervarunt; quemadmodum in Motivo pro Capitulo illo oſtenſum eſt: illudque me ſummopere angit, quod intellexerim virum illum (*b*), qui *Motivum* illud ſub ſuo nomine publicare non dubitavit, jam in juribus illis tuendis flacceſſere dicatur: quod vix credere poſſum. Unde eum rogare intendo, ut me inſtruere dignetur, quidni veritas de illo rumore habeat.

Conſuluerat me Sebaſtenus, præcipue cum Vicariatum ſuum reſignare vellet; quod ei plane diſſuaſi. Petiit quoque an publicam aliquam actam Proteſtationis vel appellationis emitti conveniret. Reſpondi non videri id convenire: quia Proteſtatio

(*a*) Theod. de Cock.

(*b*) D. de Swaen, Decanus Harl. Capituli.

illa & appellatio nihil operaretur ; neque apparet ad quid ſerviret, aut neceſſaria eſſet : quandoquidem omnia, quæ hactenus acta ſunt contra ipſum, debeant reputari tanquam nullius momenti, & extrajudicialiter acta. Ideoque ſi Magiſtratus generoſe velit eum contra oppreſſionem tueri, apparet quod ſine ulla Proteſtationis aut appellationis acta poſſet pergere in exercitio functionum, quæ ipſi tanquam Ordinario competunt. Ut autem populo & Clero ſatisfaciat, poſſet eodem tempore, quo functiones reſumeret, edere Epiſtolam Paſtoralem, qua exponat rationes, quæ ipſum induxerunt ad tantiſper a functionibus ſuperſedendum, & ad eas tandem iterum reſumendas. Scribam eadem ad Sebaſtenum, circa *caſum* (*a*) & quæſita. Judico illum non male expreſſum, & quæſita rite deducta, niſi forte quæ Capitulum concernunt ſecerni poſſent ab iis, quæ Ordinarium ſuum Epiſcopum ſpectant. Verum neſcio ubi inveniatur Juris-Conſultus, qui iis velit ſubſcribere, neque video ad quid publicatio ſerviret. Si pro ſecuritate veſtra & confratrum aliquos privatim conſulere velitis, hoc licebit : ceterum jura Capitulorum in Motivis oſtenſa ſunt, & reliqua in Epiſtola Paſtorali oſtendi poſſent. Si quid præterea optet a me fieri poſſe, ſciat me ſemper Vobis & toti Miſſioni obſervantiſſimum famulum. *Z. B. van-Eſpen.* Hac 20. Julii 1704.

P. S. Si minus bene ſcriptum, ignoſce, quia cauſa premit.

EPISTOLA LVII.

Sebaſtenus Eſpenio.

Res noſtræ, D. mi, ſemper multum ſunt turbatæ & perplexæ. Sophronius (Sebaſtenus) *etiam continuas patitur intus animi anxietates, foris acres amicorum increpationes, ut de inimicorum in eum jactatis ſannis & opprobriis, etiam typis evulgatis dicam nihil. Inter amicos ſunt qui fervide hortantur, etiam additis neſcio quibus minis, ut munere ſuo, facta proteſtatione ſolemni, fungi incipiat. Alii id non minori ardore diſſuadent, atque etiam comminationes adjungunt. Inter priores nemini eſt ſecundus noſter Erkelius ; qui forte hac de re etiam ad vos vel dedit, vel daturus eſt litteras, zelum non vulgarem ſpirantes. Sophronius* (Sebaſtenus) *in animum ſuum hactenus inducere non potuit, ut hujus aliorumque aliquot idem ſentientium, amicorum impulſui manus daret. Rationes quæ eum deterrent, utcumque tibi notæ ſunt. Interea temporis rem ei gratiſſimam, & huic Eccleſiæ utilem is præſtavit, qui ſcriptum, de quo nuper, perficere dignabitur. Me ſpeciatim habebit obſtrictiſſimum. Neſcio an huic Epiſtolæ accluſum libellum videris. Rogo ut amicos meo nomine ſalutare, meique coram Domino recordari non graveris.*

22. *Julii* 1703.

EPISTOLA LVIII.

Sebaſtenus Eſpenio.

Clar. D. Ultimas ad vos dedi die 21. Julii. Probe accepi quas Anton. (*Eſpenius*) *23. Julii & 3. Auguſti* (*b*) *ſcripſit. De iis gratias debeo maximas.*

Putat Gerfridi (*Sebaſtenus*) *neque Clerum, neque Status, neque fideles ; ſed futuros conſtantes, paucis exceptis, ſi Sophronius* (*Sebaſtenus*) *præſenti rerum noſtrarum diſpoſitione opus aggrediatur. Proinde ſibi perſuaſum habet, ex reſumpto opere, non procreandos fructus qui deſiderantur, ſed e contra gravia valde multaque mala & incommoda exoritura. Ceterum aſſentior plane iis, qui ſtatuunt Sebaſtenum eſſe conſecratum Epiſcopum, non ut in Armenia, ſed ut in Fœderato Belgio Evangelium prædicaret, ac gregem Catholicum paſceret. Aſſentior itaque ulterius aſſerentibus eum non poſſe, ſaltem cum infamia, munere ſuo ad beneplacitum Pontificis exui & turpiter ejici.*

Non video ubi commode poſſit colloquium inſti-

(*a*) Hic caſus alter videtur is de quo ſupra in Epiſt. Opſtrati, de die 4. Martii 1703.

(*b*) Epiſtolam Eſpenii 3. Auguſti datam reuperare nequivimus.

inſtitui, ob belli tumultus, aliaque incommoda. Deinde res noſtræ ſæpius ſtatum mutant, & forte brevi iterum multum alio loco erunt. Præterea noſtrates amici inter ſe diverſæ ſunt ſententiæ, quoad mala, & quoad bona ex reſumpto opere exoritura; ſed nec in aliquibus aliis conveniunt: adeo ut longe diſcreparet relatio hujus & relatio iſtius.

Quæ ad vos ſcripta ſunt de Magiſtratu volente Roularios (*a*) *urgere, ut intra tres menſes procurent rationes Canonicas &c. Non putem hactenus ita ſe habere, neque crediderim Magiſtratum eo uſque facile venturum.*

Sebaſtenus ſuper negotio Formularii, nuper ad fratrem Romanum (*b*) *ſcripſit quæ ſequuntur.* „ *Formularium quod attinet,* „ *cujus etiam mentionem litteræ veſtræ in-* „ *gerunt, ejusdem circa illud ſum ſenſus,* „ *cujus Eximia D. Veſtra ſe eſſe, Roma* „ *exiſtens, declaravit, quemque ibi non di-* „ *ſpliciſſe aſſeritur.* „

Sebaſtenus, ut ad alias quæ contra eum moventur querelæ procedam, non cohabitat, neque unquam cohabitavit D. de Witte, *nec eo utitur, quemadmodum aliqui falſo ſibi imaginantur. Moratur quidem impræſentiarum Sebaſtenus ea in civitate in qua habitat D. de* Witte, *ſed id caſu accidit, & potiſſimum quia Sebaſtenus alibi commodum hoſpitium difficulter modo inveniret.*

Sebaſtenus neminem hactenus excitavit ad ſcribendum in vel pro cauſa ſua: imo aliquando volentes ſcribere impedivit dum potuit. Ipſo etiam inſcio ſcribuntur, imprimuntur, evulgantur, quæcumque ſuper cauſa ejus prodeunt in lucem.

Sebaſtenus minime Magiſtratum ad Edicta & Decreta condenda aut emittenda excitat; potius ea impedire conatus fuit aliquando. Eum hac in re multum ſobrie ac prudenter agere, & domi ſe continere modeſte, amicis & inimicis ejus hic ſat exploratum eſt. Quod magis eſt, palam ei vitio vertitur quod ſe præſentibus Miſſionis negotiis tam parum admiſceat, & quod Magiſtratum vix unquam vel humanitatis & obſervantiæ ergo ſalutet. Commendo me precibus veſtris, & maneo animitus &c. 11. Auguſti 1704.

EPISTOLA LIX.

Eſpenius H. F. van Heuſſen: De D. Potkamp.

Gaudeo eouſque pacem & tranquillitatem Eccleſiæ veſtræ Batavicæ eſſe promotam (*c*). Laudandus Deus, qui etiam utitur Acatholicis, ut inter Catholicos diſcordia ſopiatur, & veritatis propugnatores triumphent. Spero quod & honori, & famæ Ill. Sebaſteni conſuletur.

Quantum ad dubia a vobis propoſita, cenſeo quod Epiſtola non ſit ſcribenda ad *Blondum* (*d*) niſi poſtquam Neovicarius ad vos cum Patentibus ſuis redierit, & omnia circa ipſum completa fuerint; & tum generalibus duntaxat terminis gratiæ agendæ, & quod ſicuti hactenus tanquam boni Catholici profeſſi eſtis, reverenter obſequi Eccleſiæ & Pontificum Decretis, ita & in poſterum vos ſperetis tales in omnibus exhibere.

Quantum ad Neovicarii admiſſionem, cenſeo omnino neceſſarium ut hic ad functiones non admittatur, niſi prius more ſolito a Capitulis admiſſus fuerit: ne alias authoritas Capitulorum peſſundetur.

Quantum ad clauſulam Litteris inſerendam: *ad Beneplacitum, ad triennium* &c. cenſeo quod ob eam inſertam, non debeant abſolute & ſimpliciter Litteræ rejici, ne alias rurſus ſine Vicario maneatis: ſed ab intendentibus eſſe dicendum Neovicario, quod ipſi eam clauſulam habeant pro non adjecta: quodque ipſi injungant ut allaboret ut e litteris tollatur; & quod ipſimet ſint etiam ad hoc allaboraturi: eo quod nullatenus conveniat ſtatui Politico ut ſimilis

F 2

(*a*) Jeſuitas.

(*b*) Hennebel.

(*c*) Gerardus Potkamp Archipresbyter & Paſtor Lingenſis, Vicarius Apoſtolicus per Fœderatum Belgium conſenſu Cleri & Internuntii 14. Nov. 1705. nominatus, ut *pacem & tranquillitatem eſſet Eccleſiæ redderet ovesque diſperſas ad legitimos ſuos Paſtores* reduceret, ut ipſe loquitur, in Epiſt. Paſtorali die 14. Dec. data. Obiit biduo poſt, id eſt 16. Dec.

(*d*) D. Buſſi, Nuntium Colonienſem.

milis Miniſter ſuæ ditionis dependeat a nutu Curiæ Romanæ: quod nec Principes Catholico-Romani paterentur: imo ipſa Synodus Tridentina voluerit ut in Eccleſiis Parochialibus *Vicarii perpetui*, & non ad nutum amovibiles ponerentur, ne alias tanquam mercenarii officio ſuo ſtrenue fungi non auderent.

Circa regulamentum nihil in ſpecie occurrit, niſi ut ſatagatis hac occaſione ſtabilire authoritatem Cleri ordinarii, & Mendicantes ad ordinem mere ſubſidiarium, prout hic ſunt Stationarii, redigere.

EPISTOLA LX.

Eſpenius Vicario Generali Epiſcopi Atrebatenſis, de Sycophantia Patris Deſtrant.

[*Ut negotium Sycophantiæ, de qua agitur in Epiſtolis Eſpenianis, a LXI. ad XCIII. facilius intelligatur, hic præmittendam cenſuimus ſeriem hujus hiſtoriæ, a D. van-Eſpen elaboratam, de qua infra, Epiſt. LXXIX.*]

Initium Tragœdiæ cujus occaſione omnes illi rumores ſparſi ſunt, dedit Epiſtola quædam, de 10. Januarii hujus anni 1707. ad D. Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis ſcripta charactere ignoto, ſignata quatuor initialibus litteris prænominis & cognominis Clar. D. van-Eſpen ſcilicet Z. B. V. E. cujus copia hic jungitur (*a*).

Huic Epiſtolæ incluſum erat horrendum quoddam formulare (hic ſimiliter junctum) (*b*) ſignandum, uti petebatur a pluribus Eccleſiaſticis tam ſecularibus quam Regularibus quorum nomina in Epiſtola erant expreſſa.

Hujus Epiſtolæ primum notitiam accepit Clariſſimus præfatus circa 14. ejusdem menſis cum alia occaſione veniſſet Bruxellas ad ædes dicti Paſtoris.

Viſa copia hujus Epiſtolæ & formularii (originalis enim Epiſtola cum formulario erat apud Paſtorem a domo abſentem) cœpimus videre de ejus impertinentia, & una execrari nequitiam adverſariorum, qui ſimilibus diabolicis fallaciis & technis ſtuderent viros honeſtos & innocentes infamare & opprimere.

Cum copiam ejusdem Epiſtolæ idem Clariſſimus amicis quibusdam Lovanii communicaſſet, atque ita mox ibidem de illa Epiſtola rumor increbuiſſet, tandem & copia ejusdem pervenit ad Doctores Sacræ Facultatis; ſtatimque inter Theologiæ Studioſos de ejus authore contentiones & ſuſpiciones excitari cœperunt; quare Doctores deſiderarunt inſpicere ipſam originalem Epi-

(*a*) Eruditiſſime Domine. Salute prævia, non mihi eſt dubium quin noviſſimæ meæ litteræ redditæ ſint Eruditiſſimæ Dominationi veſtræ, quibus cognoſcere potuiſti noſtra negotia optimo in ſtatu eſſe poſita, ſi unanimes permancamus; & in ſignum unanimitatis compoſui hoc ſcriptum introcluſum, ab omnibus Amicis ſignandum. Neſcis quantam utilitatem nobis ſit allaturum hoc ſcriptum, dum ſignatum erit. Unanimiter noſtro nomine offeremus ſupplicam Statibus Hollandiæ, ut ſub eorum protectione valeamus eſſe, & referemus adverſarios noſtros eſſe homines, qui cum Gallis commercia tenent, & qui in necem & in ruinam Hollandiæ Statuum conſpirant. Exponemus fautores noſtrorum hoſtium eſſe homines, qui Gallis maxime addicti ſunt: obſecrabimus, ut adſcribi numero Civium Amſtelodamenſium poſſimus, ut hoc modo majori protectione frui poſſimus; & non dubito quin fruituri ſimus protectione Hollandica præferenda omnibus aliis. Hoc modo poterimus evadere Romanorum & inimicorum noſtrorum oppreſſiones, quæ imminent, Amici noſtri approbaverunt, & poſtquam Bruxellis ſignaveritis, nos patiter hic ſignabimus, tranſmiſſuri poſtea Mechliniam, Gandavum, ut etiam ſignent ibidem Amici noſtri. Dignaberis ſignare cum aliis Amicis, & mihi quamprimum tranſmittere, ut brevi omnia ad finem bonum poſſimus perducere. Noſtra Caterva creſcet & terrorem interet Adverſariis noſtris. Nomina pagina ſequenti ſcripta ſunt qui ſubſignabunt. Interim ſubſcribor ex corde, Eruditiſſime Domine, veſter humillimus ſervus. Z. B. V. E. Lovanii 10. Januarii 1707.

(*b*) Nos infraſcripti, vovemus & promittimus Statibus Hollandiæ, toto tempore vitæ noſtræ, obedientiam, nobis mutuo ſemper adhærere & opem ferre, nullos Delegatos Sanctæ Sedis ad nos huc miſſos veluti Miniſtros ejusdem eſſe habituros, nulla Decreta eorumdem eſſe obſervaturos; nec ſemper defenſuros fidem noſtram, & præclaras Propoſitiones Janſenianas. Inſuper aſſerimus, nos contentos eſſe adſcribi numero Civium Amſtelodamenſium, ut frui protectione Hollandica valeamus. Hanc ſignavimus hac . . . . .

Epiſtolam, aperte profitentes, ſe non dubitare, quin ea viſa facile detegi poſſet Epiſtolæ ſcriptor.

Scribitur Bruxellas pro habenda ipſa originali dictis Doctoribus exhibenda, quæ poſt aliqualem moram, tandem a prædicto Paſtore dicto Clariſſimo Domino miſſa eſt, qui eandem die 3. Martii exhibuit tribus e Facultate Sacra deputatis Doctoribus (*a*). Hi inſpecto charactere indilate pronuntiant ſcriptorem illius eſſe Nicolaum *Torteau*, filium cujusdam Procuratoris Academici, juvenem 20. circiter annorum, recenter matrimonio junctum, & admodum pauperem.

Cumque ſolicite unus dictorum Doctorum Clariſſimum prædictum interrogaret, num juvenis hic aliquando pro illo ſcripſiſſet; aut ad ſcribendum fuiſſet impenſus, reſpondit illum nunquam pro eodem vel jota unum ſcripſiſſe, aut ad ſcribendum fuiſſe impenſum; addebat ſe paratum, ſi opus eſſet, id juramento confirmare. Mirantur hæc audientes; interim omnem operam addicunt, ut author hujus Epiſtolæ detegatur.

Die ſequenti proclamatur per totam civitatem dictus juvenis tamquam ſcriptor hujus Epiſtolæ. Dum interea Clariſſimus cum amicis deliberat, quomodo cauſa eſſet inſtituenda, ut hæc tragœdia detegeretur, ecce die ſubſequenti, ſcilicet 5. Martii, ante meridiem copia hujus Epiſtolæ cum formulario annexo, per aliquem conſignatur ad manus D. Rectoris Academici, recenter e Facultate Medica electi, & judicatur prædictus juvenis tanquam de ſcriptione memoratæ Epiſtolæ publice ſuſpectus.

Sine mora Rector conſignatam copiam tradit Officio Fiſcali ut inquiratur in authorem. Vocatur igitur in horam ſecundam dictus juvenis ad ædes Rectoris, qui intrepidus hora ſtatuta comparuit, atque indilate interrogatus, in præſentia Magnifici D. Rectoris, Advocati Fiſcalis, Aſſeſſoris ipſius Rectoris & Secretarii, ſine ulla hæſitatione, præſtito prius Juramento de dicenda veritate, fatetur, ſe Epiſtolam & formularium (quæ per copiam exhibebantur) ſcripſiſſe die 10. Januarii inter horam 3. & 4. pomeridianam, idqoe *ſub dictamine Clariſſimi D. van-Eſpen & in ejuſdem muſæo ſive Bibliotheca, eumque illam ipſo præſente, & calamum porrigente prædictis quatuor litteris majuſculis ſignaſſe*: additis nonnullis aliis circumſtantiis ut depoſitionem ſuam veroſimiliorem reddere videretur. Ad hæc attonitis Dominis, qui præſentes aderant, indilate D. Rector, miſſo Secretario, rogat D. van-Eſpen ut ipſum accedere velit, allata dicta Epiſtola originali, quam Doctoribus Theologis exhibuerat.

Nulla interpoſita mora cum D. Secretario Rectorem accedit, ipſamque Epiſtolam originalem cum adjuncto formulario ad manus ejus conſignato, interrogatus de Epiſtola, declarat etiam oblato Juramento, ſe hujus Epiſtolæ & formularii nullam plane notitiam habuiſſe ante 14. Januarii, cum primum de illa aliquid in ædibus prædicti Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis inaudiviſſet, & poſtmodum illius copiam vidiſſet; addebat quatuor illas Litteras non convenire characteri & ſignaturæ quibus utebatur; quod & mox D. Aſſeſſor, qui characterem illius noverat, fatebatur; dumque intellexiſſet dictus Clariſſimus quid de illo depoſuiſſet prædictus juvenis, reſpondit ſe dictum juvenem nunquam ad ſcribendum impendiſſe, neque hactenus illum noviſſe, addens plures alias circumſtantias, quibus evacuaret fidem juvenis, & depoſitionis falſitatem oſtenderet.

Interim Officium Fiſcale pergit caperé informationes pro detegenda hujus tragœdiæ veritate.

Dum his ſumendis occupatur, ecce die 8. ejuſdem menſis ſub veſperam defertur ad ædes M. D. Rectoris per duos milites ignotos faſciculus, Magnifico D. Rectori inſcriptus.

Huic faſciculo erant incluſi tres alii diſtincti minores faſciculi; & quidem duobus illorum continebantur rurſus aliquæ litteræ ignoto charactere ſcriptæ at rurſus ſub *ſignatura* dicti D. van-Eſpen, directæ ad quemdam Paſtorem Amſtelodamenſem, quibus adjunctus erat liber *Congregationum*, quæ pene integro anno variis diebus inſtitutæ

(*a*) Damen, Daelman, Parmentier.

tutæ dicebantur, me Præſidente & proponente, inter varios Theologos tam ſeculares quam Regulares quorum nomina in libro etiam exprimebantur; una cum reſolutionibus, quæ in dictis Congregationibus captæ fuiſſent: quæ omnes pene verſantur circa materiam & puncta, de quibus in Epiſtola de 10. Januarii & formulario ei accluſo.

Tertius faſciculus continebat tres veras Epiſtolas cujusdam Theologi ad duos ſuos amicos Amſtelodamenſes, quas e domo publici Curſoris prædictus juvenis ſurripuerat.

Super his igitur non ſecus ac ſuper dicta Epiſtola de 10. Januarii, accipiuntur informationes, ut de veritate totius hujus Hiſtoriæ plene conſtare poſſit.

Cum vero ex informationibus mox deprehenderetur, multa falſa per ſæpe dictum juvenem fuiſſe depoſita; conſtaretque ex propria ejus confeſſione, ipſum eſſe dictæ Epiſtolæ ſcriptorem, relaxatur Decretum incarcerationis ad ejus perſonam: quo audito fugit ad Conventum PP. Carmelitarum Calceatorum: hicque manſit pertinax in ſua prima depoſitione uſque ad 26. circiter Martii.

At intelligens ex informationibus evidenter falſitatem depoſitionis ejus pateſcere, ſeque de fictione Epiſtolarum ac ipſa expilatione publici Curſoris convictum intelligeret, nec non atrocitate criminis forte compunctus, cœpit implorare Judicis clementiam omnemque veritatem aperire; ultro agnoſcens ſe falſo D. van-Eſpen alioſque viros accuſaſſe, omniaque prædicta, tam litteras, quam librum Congregationum eſſe conficta; ac revera litteras prædicti Theologi a ſe fuiſſe e domo Curſoris ſurreptas.

Addit autem ſe ad hæc omnia fingenda, nec non ad ſurripiendas dictas litteras etiam ad præſtandum perjurium ſub pallio reſtrictionum mentalium, inductum fuiſſe per Ex. P. *Deſirant*, Doctorem Theologum Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, atque ab hoc Patre ſibi ſubminiſtratam eſſe materiam ad prædictas litteras & librum Congregationum confingenda.

26. Martii. Hac facta in Conventu Carmelitarum confeſſione & depoſitione, petiit juvenis a Rectore locum aſyli, ubi ſe poſſet defendere, qui ipſi datus eſt apud PP. de Oratorio, ubi nunc a 4. circiter menſibus tenetur ſub cuſtodia, appoſitis ſatellitibus tam Academicis quam Regiis. Rex enim etiam ſibi hoc negotium attrahit.

Cum vero ex juvenis depoſitione, & ſignanter circumſtantiis ab eodem deſignatis, nec non aliunde, non levis præſumptio haberetur adverſus prædictum P. Deſirant, tamquam omnium prædictorum præcipuum Authorem & Architectum, cœpit Officium Fiſcale ſerio adverſus eundem ſumere informationes.

His acceptis tam vehemens contra dictum P. reſultavit præſumptio, ut duo e præcipuis Curiæ Brabantiæ Advocatis ab Aſſeſſore D. Rectoris in Conſilium aſſumpti, judicaverint (20. Apr. 1707.) iis perlectis, eas eſſe ſufficientes ut ad onus dicti Patris relaxari poſſet Decretum ſequeſtrationis, vel incarcerationis ipſius perſonæ, & Arreſtum in ejus chartas & effectus.

Verum D. Aſſeſſor viam mitiorem ingreſſus, ſolum relaxavit (28. Apr.) ad onus ipſius citationem *perſonalem*, quam apud vos vocant *adjournement perſonel*, vi cujus citationis *perſonalis*, etiam perſonaliter coram Rectore comparuit, & ibidem ad 145. articulos ſive interrogatoria ex parte Officii Fiſcalis propoſita reſpondit. Dein ipſi communicatus fuit libellus gravaminum, ad quem in ſcriptis reſpondit; quo reſponſo viſo, Officium Fiſcale in ſua concluſione ſimpliciter perſtitit.

Poſt hæc partes admiſſæ ſunt ad probandum, vi cujus Decreti, Officium Fiſcale 1. Auguſt. ſuos teſtes produxit, & recollegit: & hic eſt præſens ſtatus cauſæ, & memoratus in ſua confeſſione perſtitit.

Interim quia juxta hodiernos mores, citatio perſonalis, qua mediante quis conſtituitur in reatu, infamat; prædictus Pater etiam per expreſſum Decretum Rectorale ab omni publico actu Academico ſuſpenſus & excluſus eſt, 11. Junii.

Porro ex informationibus & actis ipſius cauſæ, adeo ex nunc elucet & probata eſt, laus Deo, omnium accuſatorum innocentia; omniumque, quæ contra illos producta erant, falſitas, & fictio, ut nullus, quantumvis contra eosdem præventus, vel leviter de his dubitet.

Per-

Perſiſtit conſtanter ſæpius interrogatus, etiam recollectus prædictus juvenis quod ipſe quidem omnia prædicta ſcripſerit, ſignaturas finxerit, litteras e domo Curſoris ſurripuerit; ſed addit quod ipſe fuerit in his omnibus nudum inſtrumentum, quo prædictus Pater uſus eſt, quodque variis ſubdolis artificiis, ac fallaciis, nec non magnis promiſſis illius ad hæc induxerit.

Quam fidem depoſitio hujus juvenis contra hunc Patrem mereatur, Judicis erit ponderare, & ex omnibus circumſtantiis & aliis conteſtibus judicare.

Hoc conſtat quod hic juvenis fuerit hujus Patris amanuenſis; quodque ad ultimum uſque diem, quo ad Conventum Carmelitarum fugit, fuerit apud eundem familiariter converſatus.

Ulterius conſtat quod omnes illæ litteræ tám fictæ quam veræ, una cum libro Congregationum notabili tempore fuerint apud dictum Patrem priuſquam ad Rectorem delata ſunt. Præterea conſtat quod dictus Pater has litteras & librum Congregationum variis oſtenderit antequam calumnia publicaretur.

Quin & omnium juſſerit fieri copias authenticas per Notarios publicos, eaſque ad Superiores Poteſtates miſerit.

Dicit autem in ſui excuſationem ſe hæc omnia feciſſe in bonum finem, & bona fide per dictum juvenem deceptus & circumventus.

Utrum autem hæc ſufficienter probare poterit, & probata Judici ſatisfacient, exitus cauſæ docebit, quem omnes avide præſtolantur. 12. Julii 1707.

EPISTOLA LXI.

Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R. D. Forte miraris nondum a me vobis de dono dato gratias actas: ſed diu dubitavi, an eſſent gratiæ agendæ: ne inde ſuſpicio incidere poſſet, num R. V. ex animo credat me ex ſolo amore juſtitiæ, & amicitiæ ſinceriſſimæ erga perſonam veſtram laborare (*a*), ſed ex intuitu alicujus temporalis remunerationis. Unde ut de contrario ſis plane perſuaſus, rogo ut hoc ſit primum & ultimum remunerationis donum.

Feria quinta (3. Martii) poſt meridiem acceſſerunt me tres Commiſſarii S. Facultatis, DD. *Damen*, *Daelman* & *Parmentier*, quibus de conſilio amicorum exhibui famoſam originalem Epiſtolam ad vos ſub fictis litteris ſcriptam (*b*). Mox ea viſa dixerunt ſe de ejus ſcriptore non dubitare, eumque indilate nominaverunt, dicentes ſe optime noviſſe characterem, jamque ubique pene ejus nomen divulgatum eſt. Addixerunt hi Domini, nomine omnium ſecularium de Facultate, quod omnimode velint nobiſcum agere contra iſtum nebulonem, atque eum cogere ut prodat authorem, quiſcumque is ſit.

Si eos loquentes, & quaſi jurantes audiviſſetis, non dubitaſſetis quin omnino ſincere negotium proſequi vellent: uti etiam judicabant DD. *Vivien* & *Cinck*, qui & ipſi in hac ſcena aderant; neque hactenus habemus argumentum in contrarium, ſive quod non ſincere agant.

Hactenus tamen non habemus certa argumenta quod nominatus ab ipſis ſit hujus Epiſtolæ ſcriptor, eo quod nondum potuerimus ejus recognitum characterem conferre cum charactere Epiſtolæ: quod quamprimum facere conabimur. Præter characterem ſunt & nonnulla alia indicia quæ nominatum de hac ſcriptione reddunt ſuſpectum.

Monemur, ut in hac cauſa prudenter & caute procedamus, quod & intendimus. Unum a vobis petitur: ut proponatis D. Fiſcali (*c*), an non eſſet modus trahendi negotium hoc ad Concilium Brabantiæ; & ut Officium Fiſcale ageret, caſu quo poſſent ipſi ſuppeditari ſufficientia indicia ad capiendas informationes ad onus nominati. Si

(*a*) Hic agitur de *Motivo juris* pro D. van de Neſſe contra Arch. Mechlin. quod D. Clar. van-Eſpen elaboraverat.

(*b*) Agitur de Epiſtola 10. Januarii 1707. per Curſorem publicum D. van de Neſſe directa, & ipſo ſubſcripta Z. B V. E. quæ occaſionem dedit de inquirendis authoribus famoſæ calumniæ, quæ orta eſt ſub hoc nomine: *Fourberie de Louvain.*

(*c*) D. Charliers Advocatus Generalis Concilii Brabantiæ, cognatus D. van de Neſſe.

Si enim hic novus Rector (*a*) agatur, (qui eſt juvenis *Raymackers*, totaliter alteri parti addictus) veriſimile eſt, quod author & latentia myſteria non detegentur: quod tamen optandum eſſet.

Etiam laborat aliquis mecum, ut detegatur author alicujus *libri Reſolutionum*, qui continet omnes reſolutiones quæ in conventiculis Janſeniſtarum, ut ajunt, me præſide fuerunt captæ. Horrenda in eo dicuntur contineri; ejus delator dicitur quidam Carmelita Diſcalceatus, qui ſub prætextu alicujus caſus conſcientiæ, uti vobis narravi acceſſerat me; eum urgeo ut aperiat perſonam, quæ hunc librum habuit. Hactenus inducere non potui; ſed non deſpero eum inducendum. Plura alia ejusdem generis hic moventur, atque inter alia dicuntur eſſe inter manus Facultatis Sacræ quædam litteræ, cum aliquibus ſcriptis, quæ datæ fuerant Curſori ad deſtinandum Amſtelodamum. Suſpicantur eſſe eumdem, qui eas ex domo Poſtæ ſurripuerit, qui alias ſcripſit. Nihil omittetur ut ad notitiam veniatur.

Mitto exemplaria *Appendicis* Motivo appendenda (*b*). Utinam finis haberi queat! Quid Curſor craſtinus ſit allaturus ſcire cupimus. Oremus pro invicem & ſalutata D. V. maneo. Totus veſter.

4. *Martii* 1707. *Antoninus.*

EPISTOLA LXII.

Eidem.

R. A. D. Legi quæ D. Advocatus addidit Memoriali (*c*): nonnulla mihi apparent non temnenda: libenter me applicarem formando Memoriali, niſi negotium Epiſtolæ, item Pacqueti (quod heri per duos quaſi ruſticos traditum ſuit ancillæ Rectoris) me occupatum detineret. Non dubito quin author deprehenderetur ſi noſtri Officiarii eſſent ſatis animoſi: unde neſcio an opus non ſit tandem recurrere ad Regem (*d*). Pro me nihil omnino periculi eſt alicujus incommodi. Ex nepote meo plura audies, & quare veſtri conceptus de oblatione Arreſti ſequuti non ſimus.

Libros in Memoriali citatos non habeo. Sed eos facile habebit D. Coenen, qui hodie Bruxellas vadit.

Copiam authenticam Epiſtolæ promiſit Rector. Plura tempus docebit. Oremus pro invicem, hoc præcipue tempore quadrageſimali, quod felix vobis & toti familiæ apprecor. Totus veſter. *Antoninus.*

10. Martii 1707.

EPISTOLA LXIII.

Eidem.

R. A. D. Negotium Epiſtolæ & Pacqueti jam eo deductum eſt, ut aperte pateſcat nec me nec ullum amicorum in eis partem aliquam habuiſſe; ſatque clara habentur argumenta pro Authore (*e*) de quo ſemper ſuſpicio. Tantum deſideratur manus ſortis: noſtri (*f*) nimis debiles ſunt, ut negotium tanti momenti & conſequentiæ ad finem optatum deducant; unde omnino cogitandum quomodo Fiſcus Regius poſſet adduci ut negotio interveniat.

Inter alia cogitavi, quandoquidem inter ſignantes habeatur P. de *Hondt* (*g*) & *plures ejuſdem religionis*; an non conveniret, ut ſignificaretur P. Præpoſito Oratorii, qualiter Oratorii interſit, ut author ſimilis Epiſtolæ ſciretur; ac propterea ex parte ipſius Oratorii agendum eſſet ut ad notitiam veniatur (*b*). Poſt

(*a*) Novus Rector electus ultima Februarii, opera & favore amicorum Patris *Deſirant*, ad Lectionem Medicam promotus fuerat. Vide *concluſ. finalem* &c. n. 979.

(*b*) Agitur de *Appendice* Motivi iuris pro R. G. van de Neſſe &c. contra Archiepiſcopum Mechlinienſem.

(*c*) Fortaſſe quæſtio eſt de ſcripto gallico ſub hoc titulo: *Memoire touchant le deſſein qu'on a d'introduire le formulaire &c.* 12. *Mart* 1707.

(*d*) R. D. G. van de Neſſe obtulit menſe Martii Conſilio Status Libellum ſupplicem contra famoſam calumniam.

(*e*) P. Deſirant.

(*f*) Tribunal Univerſitatis Lovanienſis.

(*g*) Expræpoſitus Oratorii; unus ex eis quorum nomina reperiebantur in inſtrumentis confictis, tanquam & ipſe ea ſubſignaſſet.

(*b*) R. P. de Hondt revera libellum ſupplicem obtulit Conſiliis Status Bruxellenſis circa hoc negotium.

Poſt ſuperius ſcripta intelligo ex parte noſtrorum, negotium fortius quam ante urgeri. Unde hactenus apud vos adhuc nihil tentandum, niſi inter amicos. Plura ſi occurrant ſignificabo. Quid de veſtris agatur, etiam avide intelligeremus. Opera mea ſi indigetis audenter utimini. Oremus.

12. Martii 1707. Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA LXIV.

Eidem.

A. R. D. Ex Litteris Nepotis mei intellexi, vos deſiderare copiam authenticam Epiſtolæ conſignatæ. Eam heri miſiſſem, niſi Secretarius abfuiſſet: eam indubitate habebis; ſed antequam Libellum ſupplicem, de quo Nepos ſcribit, præſentetis, opto ut eum huc mittatis, ut eum reviſum remittam cum dicta copia.

Negotium huc optime procedit; jam myſterium iniquitatis detegitur. Intimi (*a*) etiam ſuſpecti authoris teſtimonium veritati reddiderunt. Omnia ita diſponuntur ut detegantur omnia. Amici huc multum gaudent, quia vident ſpem eſſe, quod tandem omnes fraudes detegentur. Neque unquam ſimilem occaſionem ſe obtuliſſe putant. Promoveatur apud vos fortiter cauſa D. *Graſper* (*b*), de ſubreptis litteris apud Curſorem. Hoc enim immediate & directe Regem concernit; nec dubitatur quin in idem capnt incidet. Oremus Deum, ut ſic tandem iniquitas ſeipſam prodat, & finis calumniarum habeatur. Salutem toti nido, cum oblatione obſequiorum.

13. Martii 1707. Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA LXV.

Eidem.

Adm. R. D. Heſterna die poſt meridiem comparuit coram Rectore P. *Deſirant*: at ibidem ex ſcripto dictavit Secretario, ejuſve Clerico ejus dicta excipienti, totam facti ſeriem; idque per tres ut minus horas conſequenter; ita ut ſcripta dicantur quinque circiter folia compreſſa. Agnoſcit quod omnes litteræ cum Pacquetis fuerint delatæ ad ipſum per Petrum Nicolaum *Tourteau*, qui ea partim ex domo Magiſtri Poſtarum (*c*); partim e domo noſtra ſurrepuiſſe aſſerebat: adeo ut libenter totum recidere faceret in dictum Tourteau. Agnoſcit quod famoſa Epiſtola ad vos miſſa fuerit per dictum Tourteau in domo Curſoris inſidioſe intercepta, & adhuc clauſa ad ipſum Patrem delata; quodque ſic eſſe clauſa, ut facile ſine læſura Clauſuræ, poſſet extrahi; ſicque eam ipſe ex cooperculo extraxerit; & per duos Notarios copiam authenticam illius exceperit, eandem rurſus occluſam juſſerit deſtinari. Nunquid & hic ſe reum & complicem fatetur! Plura in hoc diſcurſu reperiuntur quibus ſe illaqueat.

(*a*) DD. Damen, Daelman, Parmentier, Pawels, &c.

(*b*) Henricus Graſper Amſtelodamenſis Lovanii Theologiæ ſtudens, cujus trea Litteræ Amſtelodamum directæ, apud Curſorem publicum ſubreptæ fuerant a Nicolao Tourteau, juſſu P. Deſirant, 16. 20. & 23. Februarii 1707.

(*c*) Litteræ ex domo Magiſtri Poſtarum ſubreptæ delatæ fuerunt ad *D. Raymackers*, Rectorem Univerſitatis, juxta Declarationem datam a DD. *van-Eſpen* & *Cinck*, in verbis: „ Infraſcripti rogati dare teſtimonium veritatis declarant ſe certo ſcire, quod „ variæ litteræ cum aliis adjunctis per D. Graſper „ miſſæ ad D. *Keyt* Presbyterum Amſtelodamenſem, ſint inter manus Magnifici Rectoris Univerſitatis Lovanienſis: inſuper declarant, quod „ eædem litteræ fuerint prævie inter manus Ex. „ P. Deſirant, Ordinis PP. Eremitarum S. Auguſtini: pro ratione ſcientiæ allegantes quod illud „ non ſolum conſtet per publicum rumorem, ſed „ inſuper illud intellexerint ex ipſo D. Fiſcali „ Academico, qui ex officio juſſit audiri coram „ dicto Magnifico D. plures teſtes ad inquirendum an & ubi prædictæ litteræ ab ipſis viſæ „ eſſent, eoſque teſtes juridice & præſtito prævie „ Juramento depoſuiſſe, quod eas viderint inter „ manus prædicti Eximii Patris Deſirant. Ita „ declaratum hac 14. Martii 1707.

Z. B. van-Eſpen, J. U. D. & SS. Can. Prof. *A. Cinck*, Philoſophiæ Profeſſor.

Interim ad hoc laborandum, ut dictus Tourteau apprehendatur; quandoquidem ſuſpectus, imo plusquam ſuspectus ſit quod expoliavit domum Magiſtri Curſoris, ac interceperit litteras, quæ delatæ ad Curſorem publicum cenſentur eſſe ſub *Salvagardia* Regis; adeoque, juxta Edicta Regia, ſignanter de criminali, de anno 1570. art. 66. videtur eſſe crimen exceptum, nec comprehenſum ſub immunitate Eccleſiarum. Latet autem is (P. N. Tourteau) Monaſterio Carmelitarum Calceatorum ad S. Catharinam. Porro confugientes ad Eccleſias poſſe per Officiarios Regios extrahi, dum agitur de crimine excepto, communis eſt opinio, & in praxi recepta; uti teſtantur authores omnium Nationum, citati per Julium Clarum, in Praxi Crimin. Quæſt. trigeſima, num. 20. & num. 21. infra teſtatur, quod etiam in aliis caſibus ſoleant, qui ad Eccleſiam confugiunt, poni in compedibus, vel cum bona cuſtodia; donec cognitum fuerit, an gaudere debeant ipſius Eccleſiæ immunitate; & ita de conſuetudine obſervari teſtantur ibi allegati.

Itaque allaborandum, ut quovis modo, quam citiſſime dictus Tourteau capiatur, aut ſaltem in tuta cuſtodia habeatur. Si id obtineri nequeat, ſaltem mandetur ex parte Regis, Priori dicti Monaſterii, ut illum jubeat cuſtodiri, & alicui cubiculo ita includat ne effugiat; quod alioquin ad ipſius onus procedetur.

Conſignavit præterea P. Deſirant, ad manus Rectoris quinque diverſas litteras tanquam a me ſub idem tempus ſcriptas, partim ad D. Crys, partim ad dictum Tourteau comminatorias, eo quod ſecreta noſtra revelare intelligatur: eas nondum legi; dicor in his etiam necem ipſi minari; adeoque ſi meæ eſſent, etiam homicidii reus haberer. Et quid tandem, bone Deus! conſoletur nos Magiſter noſter, qui & permiſit, ut tandem *duo falſi* teſtes contra ipſum venirent; ſed hactenus unicus contra me invenitur; neque convenientia ſunt teſtimonia. Oremus pro invicem, & patientes ſimus, tempus breve eſt. Vale.

Totus tuus. *Antoninus.* 15. Martii 1707.

EPISTOLA LXVI.

Eidem.

Adm. R. D. Mitto copiam authenticam petitam. Hodie reſolutum eſt in plena Univerſitate generoſe peragendum per D. Fiſcalem in negotio Epiſtolæ. Duæ Epiſtolæ ſub nomine meo ad vos datæ dicuntur, 3. & 5. Februarii, quando eratis apud nos. Plura poſtea; feſtinanter hæc. Oremus.

Totus veſter. *Antoninus.* 17. Martii 1707.

EPISTOLA LXVII.

Eidem.

Adm. R. D. Negotium famoſæ Epiſtolæ, Deo annuente, eo perductum eſt, ut de vero authore nihil aut vix dubitetur. *Tourteau* e loco ſacro tranſivit ad domum PP. Oratorii, quæ quidem non eſt locus ſacer, ſed tamen ipſi a Rectore pro Aſylo conceſſa eſt, ut ibi exiſtens lis contra ipſum inſtruatur.

Cum informationes jam plene captæ ſint, credunt hic mecum amici, tempus eſſe, ut apud vos nunc pro bono agatur: at in primis Magiſter Curſorum agat directe contra *Mulartum* (P. Deſirant); aut ſaltem petat, ut habeat communicationem informationum coram Rectore ſuper hoc negotio.

Verum in his omnibus ſummopere cavendum eſt, ne oriatur conflictus aliquis jurisdictionis, ac præſertim ſuper immunitate Eccleſiaſtica: quia facile ſe immiſceret D. Archiepiſcopus, aut Internuntius, & ſic baculus poneretur in rota: cum tamen hactenus negotium optime procedat; & omnia myſteria revelentur. Incredibilia pene ſunt quæ revelantur, pariuntque confuſionem toti illi parti & congregationibus, quæ continuo apud ſuſpectum authorem habitæ ſunt; tametſi credam aliis myſteria iniquitatis non innotuiſſe. Si poſſent

ſent haberi litteræ ad Rectorem aut Univerſitatem a Concilio Status, quibus ſignificaretur Regem intelligere ſimile negotium tractari; quapropter deſideret ut in eo negotio ſtrenue agatur, ut tandem authores detegantur, admodum id noſtros animaret; nec ullum inde periculum conflictus (qui multum cavendus eſt) timendum eſſet.

Novitius noſter (Æg. Denique) multum anhelat ad publicam *Motivi* (*a*) diſtractionem, quia pecunia indiget. Si R. V. vellet ad ſe exemplaria retrahere, daret bono pretio. Non dubito quin *St. Evens* (*b*) libenter diſtractionem ſuſciperet, & etiam lucri aliquid daret.

Anhelo intelligere quo loco negotia ſint; & an aliqua mutatio in Concilio Status futura. Oremus.

Totus veſter. *Antoninus*. 29. Martii 1707.

EPISTOLA LXVIII.

Eidem. De Formulario Facultatis Theologicæ Lovanienſis.

Adm. R. D. Mitto extractum ex libro Facultatis Sacræ, ex quo patet promovendos ad *Baccalaureatum Biblicum* (*c*) id eſt, currentem, præſtare debere juramentum, juxta formulam a vobis miſſam; atque illud juramentum tacite ſaltem renovari ad *Baccalaureatum ſententiarum* (*d*), id eſt formalem ſive *ſiccum*, ut vocant; & item ad gradum Licentiæ. Non annotatur in admiſſione ſingulorum, juramentum eſſe præſtitum, quia illud ſupponitur; quia nullus admittitur, niſi illo juramento præſtito. Adjungo aliud extractum, ex actis ejusdem Facultatis per D. *Hennebel*, & manu ſua ſcriptum; ſed non eſt authenticum, quia acta hæc non erant ad manum. Si D. *Caverſon* (*e*) moveat adhuc difficultatem, poterunt acta peti, & copia authentica fieri. Videtur quod quærat nodum in ſcirpo.

Non credo D. *Caverſon* dubitare, de veſtro gradu Licentiæ. Equidem teſtimonium miſiſſem, ſed ob mutationem Bedellorum liber non potuit haberi (*f*).

D. *Leunckens* (*g*) ivit foras ob particularia familiæ ſuæ negotia. Unde nihil ſcire potui: ſed D. Fiſcalis libellos ſuos oſtendendos habet paratos; tantum expectat reditum dicti Domini.

Multum anhelo intelligere exitum negotii veſtri (eum Arch. Mechlinienſi). Interim monebo ut ſignificet. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus*. 13. Aprilis 1707.

EPISTOLA LXIX.

Eidem.

Adm. R. D. Spero quod ex paucis verbis, quæ heri volante calamo ſcripſi, facile intellexeritis ſtatum cauſæ de infami calumnia. D. Aſſeſſor iverat Antverpiam, ob particularia familiæ negotia. Redux die Sabbati mox D. Fiſcalis obtulit ſuos libellos adverſus prætenſum ſcriptorem, ſive amanuenſem, & prætenſum authorem. Credo D. Aſſeſſorem ſatis eſſe perſuaſum de authore; ſed tamen ne in re tanti momenti ſuo fidat ingenio, maluit conſulere aliquos e præcipuis Advocatis Bruxellenſibus; puto inter hos facile futurum D.

(*a*) Pro D. van de Neſſa contra Arch. Mechlin.
(*b*) Bibliopola Bruxallenſis.
(*c*) Id eſt poſt Theſim da Scriptura Sacra.
(*d*) Poſt Theſim de Theologia Scholaſtica.
(*e*) Senator Conſilii Brabantiæ, & poſtea Conſilii Status.
(*f*) Hæc Extracta requirebantur ad probandum Dominum van de Neſſe pluries ſubſignaſſe Formulario §. Facultatis ab Alex. VII. approbato anno 1660; ac proinde nullo modo ſuſpectum aſſa circa V. famoſas propoſitiones, nec ſine injuria rurſum ab eo hanc ſubſignationem exigi poſſa, ut exigebat tunc temporis Arch. Mechlin.
(*g*) Exrector, & Aſſeſſor novi Rectoris in cauſa P. Defirant.

Coeremans (*a*): nihil tamen certi ſcio: neque ex ipſo D. Aſſeſſore quidquam audivi.

Turbavit me nonnihil, quod in veſtris ſcribitis, *periculum eſſe in mora*; quod ſuſpicionem ingerit, num forſan in regimine futuro timeretur aliqua mutatio.

Exitum negotii avide præſtolamur. Utinam ſaltem in his feſtis Paſchalibus juſtitia tandem liberum ſuum curſum habeat. Interim oremus, ut paſſionis Dominicæ participes reſurrectionis ejus conſortes eſſe mereamur; quod vobis & toti familiæ ex corde apprecans maneo.

Totus veſter. *Antoninus*. 20. Aprilis 1707.

EPISTOLA LXX.

Eidem.

Adm. R. D. Hoc tempore pomeridiano locutus ſum cum D. *Du Til* (Hennebel), D. van den *Bergen* (*b*), qui prandium ſumpſit apud D. *Melis*. Video quod negotium noſtrum contra *Mulartium* (Deſirant) iſti velint facere ſuum, & ad finem perducere. Hodie debebat dari Decretum vel apprehenſionis, vel ſaltem citationis perſonalis contra *Mulartium*: ſed an datum ſit & quale, non potui ſcire, eo quod hæſerimus in Collegio D. *Melis*.

Si videat nunc, ut ſcribitis, auram favere, non video cur non poſſit libellus offerri (*c*). Poterit poſtmodum conſiderari quousque executio Apoſtillæ erit urgenda. Anhelamus multum ad finem cauſæ veſtræ. Cras, ut ſpero, plura feſtinanter maneo.

Totus veſter. *Antoninus*. 27. Apr. 1707.

EPISTOLA LXXI.

Eidem.

Adm. R. D. Hodie inſinuatum eſt Patri *Deſirant* Decretum citationis perſonalis ad comparendum, & reſpondendum interrogatoriis ipſi proponendis ex parte Officii Fiſcalis, in horam nonam matutinam craſtinæ diei. Videbitur an ſit compariturus. Parata ſuntad minus 120. interrogatoria. Heri auditus fuit *Tourteau* ſuper gravaminibus ſibi per Officium Fiſcale propoſitis: atque in ſua confeſſione & depoſitione perſtitit, pluresque continuo circumſtantias ad onus dicti Patris dicitur allegare. Non vult habere Advocatum aut Procuratorem, quia non vult ſe defendere, ſed Reum ſe faretur, & clementiam Judicis implorat: adeo ut cauſa ipſius eſſet ſatis inſtructa ad finiendum, niſi in ſui defenſionem omnia conjeciſſet in dictum Patrem, tanquam primum authorem & incitatorem: Quod quia negat dictus Pater, non poterit ferri ſententia, niſi hic ſit auditus, & facta fuerit confrontatio, ſi uterque in contrarium perſiſtat.

Videntur DD. Deputati optimi ut hanc cauſam aſſumant & injungant D. D. Fiſcali Brabantiæ, ut ſtrenue agat: ſed non putamus cauſam hinc revocandam, ſive progreſſum impediendum, quousque cauſa totaliter ſit inſtructa: quæ inſtructio impediri tam facile non poterit, quamdiu per Judicem Academicum agitur. Si autem videa-

---

(*a*) Fallebatur D. van-Eſpen circa Advocatos conſoltos: ecce eorum Adviſamentom, Requiſitum ex parte Magnifici D. Rectoris per D. Aſſeſſorem *Leunckens*, & D. *Malcorps* Fiſcalem Univerſitatis Lovanienſis.

„ Viſo libello ſupplici præſentato Magnifico D. „ Rectori ex parte D. Joannis Bapt. *van Culſem*, „ juris utriusque Liceotiati, Academiæ Lovanienſis „ Promotoris, nomine officii actoris & inquiren„ tis: nec non viſis informationibus captis ex „ parte dicti officii circa famoſam Epiſtolam de „ 10. Januarii noviſſimi, & alia inde ſecuta,

„ Infraſcripti Advocati Concilii Brabantiæ, „ omnibus mature perpenſis, ſunt opinionis quod „ Magn. D. Rector poſſet ad onus Eximii Patris „ *Deſirant* decernere Decretum ſequeſtrationis perſonæ dicti Eximii Patris, & ejus effectuum ac „ Scripturarum: ſub debito Inventario. Ita deliberatum Bruxellis 20. Aprilis 1707.

(ſignati) *de la Chambre*.
Bouwens.

(*b*) Deputatus Bruxellas a Supremis Ordinibus Septem Provinc. Fœderatarum.

(*c*) Fortaſſe hic agitur de libello ſupplice ad Conſilium Status, oblato die 7. Maii, a R. P. de *Hondt*, & D. *Jaupin* Magiſtro generali Poſtarum, ad remittendam cauſam Concilio Brabantiæ, ut hac die decretum eſt.

videamus vires deficere huic Judici, tunc certo ad ulteriorem recurrendum erit. Cras rurſus de his, quæ contingerint, vos certiores faciam.

Quid cauſæ fuit, quod R. V. non reddiderit litteras datas ad D. *Hulſt* Reſidentem Ordinum (Fœderatarum Provinciarum) ; de quo ipſe dicitur conqueſtus, quaſi non ſatis ipſi fideremus. Dicitur tamen ſatis affectus ; nobisque hic magnum affectum oſtendit. His vale.

Totus veſter. *Antoninus.* 29. Apr. 1707.

EPISTOLA LXXII.

Eidem.

Adm. R. D. Intellexi, Deputatis noſtris (*a*) eſſe reſponſum, Conſilium (Brabantiæ) nihil poſſe reſolvere, niſi viſis & examinatis Actis: & merito. Audio hodie veriſimiliter hæc eſſe mittenda. Credo ex illis manifeſtum futurum, quam merito debuerit dari Arreſtum perſonale in perſonam primarii authoris. Acceſſit me hodie aliquis, qui dicebat ſe certo ſcire, Theologos aliquos laborare ut inducatur D. Internuntius, ut & ipſe optat, ab Univerſitate ſibi acta hæc communicari, ſub prætextu quaſi hic agatur de *Religione*: cum tamen hoc falſum ſit : quandoquidem *omnes* agnoſcant, *omnia eſſe fabricata*, tantumque inquiratur, quis falſificationis & impoſturæ ſit author. Interim opto id D. Fiſcali intimandum, & intelligere ex ipſo, quid nobis eſſet agendum, caſu quo ſimile aliquid a nobis ab Internuntio peteretur. Sat video quo hæc vergerent.

Rogo ut dignetur etiam D. Fiſcalis in lectione actorum advertere ad ea, quæ de Amicis ſuis dicit in ſua perſonali reſponſione primarius author. Oremus.

Totus veſter. *Antoninus.* 16. Maii 1707.

EPISTOLA LXXIII.

Domino van de Neſſe.

Adm. R. D. Incredibile eſt quomodo hic laboretur ut primus author famoſæ calumniæ rigorem juſtitiæ evadere queat. Hodie rurſus DD. *Leunckens* & *Guion* (Præſes Collegii Winchelii) eam ob cauſam Bruxellas iverunt. Dicuntur ſecum tuliſſe Acta, ſed ut dicitur non integra: de eo certus non ſum. Hoc ſcio, quod allaboratum ſit ut Acta concernentia *Tourteau* ſecernerentur ab Actis ſpectantibus primum authorem; quodque illa facile velint exhibere Concilio, at non hæc. Unde monendus D. Fiſcalis ut bene advertat, an ſint Acta omnia plene exhibita, prout Univerſitas undecima hujus, exhibenda eſſe reſolvit, neque hactenus retractavit : quæ enim poſtmodum acta ſunt, per ſolum Rectorem & Deputatos acta fuerunt.

Advertat ſpecialiter D. Fiſcalis, an interrogatoria propoſita primario authori cum ejus reſponſionibus habeantur inter Acta : nec non Epiſtolæ ad P. Leopoldum a S. Thereſia, Carmelitam Diſcalceatum, quas ipſe primarius author pro ſuis apud Acta recognovit.

Omnino laborant, ut cauſam protrahant & intricent ſub prætextu læſæ jurisdictionis Rectoralis, quam nunc mirum in modum inclamant, & quando D. *Du Til* (Hennehel) aliique inauditi per Regem mittebantur in exilium, nullus erat de Privilegiis læſis ſermo. Nota quod tunc eſſet Rector qui nunc eſt Aſſeſſor; qui merito monetur de adminiſtranda conſtanter juſtitia. Convenit ut Deputati neſciant me hæc ad vos ſcripſiſſe. His vale, & oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus.* 18. Maii 1707.

EPI-

(*a*) Decretum Concilii Status de 7. Maii, quo cauſa Concilio Brabantiæ, remittebatur, Univerſitatem offendit, tanquam, ut putabatur, ſuæ jurisdictioni contrarium. Hinc Deputatos ſuos miſit Bruxellas de hoc conqueſturos.

EPISTOLA LXXIV.

Eidem.

Adm. R. D. Super veſtras (quas heri veſperi accepi , licet ſignatas 12. Junii) conſului D. Fiſcalem noſtrum , qui putat quod Procurator Generalis poſſet conſentire carcerem Promotoris (*a*) ; adjecta conditione , quod Rector & Univerſitas reſpondebunt , non tantum de ſecuritate captivi , ſed vel præcipue quod nemo , exceptis Officiariis publicis , habebit acceſſum ad captivum ad eumdem ſubornandum . Hoc enim timetur . Sed non dubium , quin Univerſitas conditionem acceptabit : neque etiam dubitatur quin poterit major ſecuritas procurari in carcere Promotoris , quam in alio quocumque carcere civitatis ; eo quod ille ſubſit Univerſitati , non autem hic ; & quotidie videmus deſertiones circa incarceratos in carceribus civitatis .

Apparet Univerſitas diſpoſita omnem cautionem adhibere pro dicta ſecuritate : utque ſecurius habeatur , convenit , ut Procurator Generalis adjiciat proteſtationem , quod requiretur ad onus Rectoris & Univerſitatis , ſi aliquid ſiniſtri eveniat .

Cum in cauſa primarii authoris Officium Fiſcale ſit admiſſum ad probandum ; & conſequenter jam procedendum ſit ad recollectionem teſtium , dubium oritur ſuper recollectione Petri Tourteau captivi , qui plurima depoſuit contra primarium authorem , ſuper quibus deberet recolligi , & poſtmodum etiam confrontari ; hæret D. Fiſcalis quomodo hic procedere debeat .

Cum enim teſti non jurato fides non adhibeatur in judicio , videtur ab ipſo prius exigendum juramentum de dicenda veritate . Sed huic exactioni obſtat , quod fateatur & cognoſcatur quod falſum juramentum præſtiterit , dum ſub initium inſtitutæ cauſæ ſub juramento depoſuit , ſe famoſam Epiſtolam de 10. Jan. ſub meo dictamine ſcripſiſſe . Optat D. Fiſcalis noſter ſuper hoc dubio & perplexitate inſtructionem aliquam a Domino *Gaſparo* (*b*) accipere . Rogo , ut ſi fieri poſſit , cras ſuper his reſponſum accipiam . Maneo cum iterata apprecatione Spiritus Sancti .

Totus veſter. *Antoninus.* 14. Junii 1707.

EPISTOLA LXXV.

Eidem.

Adm. R. D. Omnibus attentis apparet , quod præ omnibus conveniat carcer Promotoris ; videturque habenda ſecuritas ſufficiens & de perſona , & de alio incommodo . Veriſimiliter die craſtina vobis aderit D. *Goethals* , ut de hoc negotio terminando agat .

Miror quam inverecunde , quantisque minis primarius author in ſuis ſcriptis debacchetur contra D. *Malcorps* Fiſcalem noſtrum . Licet nihil ob id omittat agere Fiſcalis , nihilominus conveniret , ut per D. Procuratorem Generalem , aut D. Fiſcalem , data occaſione animaretur ; ita tamen ut taceatur , nec intelligat id a me ſuggeſtum eſſe . Sane certum eſt , ipſum in hoc negotio magnum pro juſtitia & veritate zelum oſtendere : quodque ſine ipſo cauſa hæc hucusque non eſſet provecta . His maneo . Oremus pro invicem .

Totus veſter. *Antoninus* . 17. Junii 1707.

EPISTOLA LXXVI.

Eidem.

A. R. D. Vix credibile eſt , quam laboretur ut cauſa primarii authoris famoſæ calumniæ

(*a*) Agitur de incarceratione P. N. *Tourteau* , de quo timebatur ne e loco aſyli violenter eriperetur . Habemus ad manus litteras D. Jaupain Magiſtri Poſtarum , ad Procuratorem Generalem Conc. Brabantiæ , die 17. Maii ; in quibus eum rogat in verbis *de faire garder le nommé N. Tourteau par autant d'huiſſiers que vous trouverés à propos* , (parce qu'on) *travaille pour le faire evader ; pour rendre la preuve des plaintes* (faites contre lui) *impoſſible* .

(*b*) Forte D. Giſpet Concilii Brabantini Cancellarius .

lumniæ ſiſtatur, aut ſaltem intricetur; neque dubitatur quin ſub manu omnem lapidem ad hoc moveant & movebunt *Roularii* (Jeſuitæ) cum ſuis: neque enim ignorant, quantæ conſequentiæ hoc negotium contra omnes hactenus motas calumnias ſit futurum, ſi ad optatum exitum deducatur. Præcipuus author hac in Univerſitate non ambigitur eſſe primarius noſter, de cujus cum Procuratore Generali colloquio indubie ex D. Gaſparo audieritis.

Dicitur pro certo, quod hic primarius cum ſibi adhærentibus agat, ut Univerſitas ſe ab hoc negotio ſubtrahat, ſub prætextu quod expenſæ nimium excreſcant, relinquens habentibus intereſſe illud proſequi ſi velint. Numquid belle! Quid ſi intereſſe habentes nolint pro ſuo intereſſe agere, ſed remittant vel diſſimulent! num ideo Univerſitas crimina publica & enormia permittet impunita? Spero quod id non attentabunt; & ſi attentent nihil ſint obtenturi. Interim tamen nihil non timendum ab hominibus vobis notis, præſertim ubi de ſumma rei agitur.

Conveniens eſſet ut fieret Adviſamentum ex parte Concilii Brabantiæ, & Concilium Status permitteret cauſæ inſtructionem Rectori ſub conditionibus in libello expreſſis, & ſub expreſſo mandato ut cauſa quam citiſſime usque ad finem inſtrueretur. Ut hoc a Concilio Status habeatur expendi poterit an non conveniret agere cum D. *Hulſt* Reſidente Ordinum, ut expeditionem negotii commendaret.

Pene reſolveram Bruxellas venire ob negotia mea, die Lunæ ſequenti; ſed ob hoc negotium duxi iter meum adhuc differendum: item etiam ob alias aliquas rationes ab amicis probatas, & per occaſionem novam aperiendas.

Interim oremus inſtanter pro felici exitu hujus ſummi momenti negotii: quia quo magis adverſarii vident illud ad finem pergere, eo magis omnes ſuas vires impendent ut ſiſtatur; exemplo ejus quod legitur factum in ædificatione urbis Hieroſolymitanæ, Lib. 2. Esdræ, Cap. 4. quod rogo a vobis nunc legi & attendi; ut etiam & nos optimi Nehemiæ exemplum imitetur; & ad Deum confugiamus, & in ipſo ſperemus.

Totus Veſter. *Antoninus.* 30. Junii 1707.

EPISTOLA LXXVII.

Eidem.

Adm. R. D. Indubitatum & notorium eſt, in omnibus Tribunalibus Eccleſiaſticis, etiam Academiæ, admitti in cauſis criminalibus appellationem, æque ac in civilibus. Ideoque in hac cauſa, prudenter & ſervatis omnibus formalitatibus procedendum eſt, ne detur locus appellationi vel in ſpeciem fundatæ. Frivolis ejus Appellationibus facile occurretur; eo quod huic cauſæ Rex ſit immixtus, cujus authoritate non difficulter hæ appellationes ſiſtentur. Si cauſa definitive intervenientibus Commiſſariis Regiis decidatur, non timeo appellationem; interim pergamus orare ut optatum finem aſſequamur.

Totus veſter. *Antoninus.* 3. Julii 1707.

EPISTOLA LXXVIII.

Eidem.

Adm. R. D. Credebam vobis notum eſſe & ſemper fuiſſe, apud Judices Eccleſiaſticos in criminalibus admitti appellationem. Spero tamen quod ubi ſententia cum interventione Commiſſariorum Regiorum fuerit pronunciata, facile avertetur Appellatio. De hoc non dubito, quin multo veriſimilius ſit, cauſam ſiſtendam & effectum omnem impediendum, per evocationem, quam per appellationem. Rogo proinde ut non procedatur ad evocationem, neque de ea cogitetur, niſi cum admodum mature deliberata & ponderata: nam mihi certum apparet, quod evocatio numquam ſortiretur bonum effectum: nihilque magis videantur amici primarii authoris optare, quam ut cauſa evocaretur, eo quod tunc videant viam apertam cauſam ſiſtendi, quam ſibi jam ereptam vident.

Cauſa hactenus recte procedit; hodie fit recollectio captivi, & apparenter cras Offi-

Officium Fiſcale probas ſuas concludet : ac tum urgebitur Reus ut ſuas abſolvat.

Cum cauſa nondum ſit inſtructa, ſi evocetur, coram quo citabitur Primarius Author? Coram quo cauſa inſtruetur? Coram Concilio Brabantiæ? Numquid excipiet: Numquid huc partes ſuas ludent Interruntius, Univerſitas, Archiepiſcopus &c. Si Fiſcalis manum fortem velit adhibere, an non ipſi timenda ſors Procuratoris Generalis Parlamenti Mechlinienſis (*a*)? Scitis quam affectus D. Gaſpar ſit *Arcadius* (Archiep. Mechlinienſis). Unde rurſus rogo ; nolite curſum hujus cauſæ, hactenus bene currentis, impedire. Plene inſtruatur, & tunc conſilium; vel ſi vellet ſe per frivolas appellationes juvare, tunc tempus eſſet, ut Regis protectio adverſus eas frivolas appellationes implorare-tur, quæ ſane, minore difficultate & offenſione implorari & obtineri poſſet. Sed cum hactenus non appareat ulla apparentia appellationis interponendæ, ut quid volumus curſum cauſæ intricare & implicare per evocationem? Itaque permittamus cauſam inſtrui, & omne impedimentum caveamus. Et oremus ut Deus eam ad optatum finem perducat.

Totus veſter. *Antoninus*. 5. Julii 1707.

EPISTOLA LXXIX.

Eidem.

Adm. R. D. Hodie etiam loquutus ſum D. Fiſcali noſtro, de Evocatione cauſæ ob periculum appellationis : creditque & ipſe majus periculum imminere & timendum occaſione hujus Evocationis quam futuræ Appellationis ; atque cauſæ inſtructionem hic relinquendam quamdiu videmus eam procedere.

Hodie intendebat Fiſcalis ſuas probas concludere : intelligiturque quod Reus intendat ultra ducenta facta exhibere, atque prætendere ut Officium Fiſcale ad ſingula reſpondeat per *credit* vel *non credit*; quemadmodum in civilibus ad abbreviandas lites & probationes contingit. Rogo ut petatur a D. *Gaſparo*, & D. *Coenen* (*b*), an hæc praxis locum habeat in *criminalibus*. Putat D. Fiſcalis id nequaquam admittendum. Dignetur quantocius ſuper hoc dubio dictorum Dominorum judicium reſcribere. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus*. 6. Julii 1707.

EPISTOLA LXXX.

Eidem.

A. R. D. Veſtras ad D. *Goethals*, heri datas, legi; & ex illis colligo, vos nimium in modum turbatos, eo quod intelligatis dari appellationem in criminalibus ; ſed nimium timetis : nec enim dubito quin facile impedietur ſiniſter effectus, quem timetis. Hoc mihi certius multo minus timendam Cauſæ protractionem & ſuſpenſionem per appellationem quam per evocationem. Unde enixe rogo, ut, juxta heſternas meas, nihil moveatis circa Evocationem ; imo nec de ea ſermo fiat, quousque plenius de ea re per amicos ſerio & mature deliberatum ſit. Vir, cum quo vos egiſſe ſcribitis, mihi apparet parum idoneus, qui de hac re conſilium det. Hæc feſtinanter, poſtea latius. Totus veſter. *Antoninus*.

EPISTOLA LXXXI.

Eidem.

Adm. R. D. Ex litteris D. *Melis* indubie intellexiſtis, quod convenerimus nequaquam expedire, ut cauſa ante inſtructionem extrahatur ; ſed tamen nec eam e manibus Concilii eſſe dimittendam.

D. Fi-

(*a*) Anno 1700. D. du Jardin, Proc. Gen. Parl. Mechlin. excommunicatus fuit ab Archiepiſcopo Mechlinienſi, eo quod ex Aſylo extraxerit quemdam malefactorem, quem Officialis tamquam reum ſuum excluſive vindicabat.

(*b*) Cauſarum Patronus, deinde Conſilii Brabantini Senator.

D. Fiſcalis concluſit in probationibus; ſalva confrontatione petita, quam Reus diſputabat, ſuſtinens non eſſe materiam & locum confrontationi; unde ne ſub hoc prætextu cauſa retardaretur, conveniens judicatum eſt, in probationibus concludere, ſalva dicta confrontatione, quæ in decurſu cauſæ, ſi neceſſaria viſa fuerit, ſemper fieri poterit.

Itaque Decretum datum eſt ut Reus ſuas probationes abſolvat. Heri Procurator Rei exhibuit ſcriptum, continens 260. Articulos, intitulatum: *Intendit*. Plerique diriguntur, ut audio, contra D. Fiſcalem; in liſque refertur quidquid aliquando negotii habuit. Admodum impertinens & inſolens. Suſtinet ut ad illos reſpondeat Officium Fiſcale per *credit*, vel *non credit*. Licet videatur D. Aſſeſſor plane diſpoſitus ut hoc *ſuſtentum* rejiciat, & injungat Reo ut probationes ſuas abſolvat, deſiderat nihilominus D. Fiſcalis, ut velitis rationes a D. Gaſparo ſuggeſtas ſcripto excipere, & nobis quantocius transmittere. Indubie Reus moras renectet, & ut audio, cauſam in alium Rectoratum extrahere conabitur. Interim nos inſtabimus, ut, quam poteſt, breviſſime inſtruatur.

Hodie D. Aſſeſſor ivit in *Stel*, elocaturus Decimas ad Capitulum noſtrum ſpectantes. Forſitan in reditu Bruxellas die Jovis veniet, ut loquatur D. Gaſparo: ſi veniat, quod tamen vix credo, animetur, ut fortiter & generoſe pergat.

Mitto hodie vel cras hiſtoriam & ſeriem hujus cauſæ ad Vicarium Generalem Epiſcopi Atrebatenſis, qui me ex parte Epiſcopi conſulens ſuper aliquo caſu, una ſcribit, multos ibidem rumores ad meum computum ſpargi; rogans ut ipſum de hoc negotio informare velim.

Hactenus non accepit Univerſitas continuationem ſalvi conductus; quare rogo ut petas a D. Erneſto, an non poſſet pro me impetrare ſalvum conductum per D. *Bagnol*, Intendentem Inſulenſem, cui *jus Eccleſiaſticum* dono dedi. His finio. Oremus pro invicem. Totus veſter. *Antoninus*. 12. Julii 1707.

EPISTOLA LXXXII.

Eidem.

Poſt ſcriptas hodiernas, adfuit mihi D. Fiſcalis; petitque a D. Gaſparo, an tam inſolens & infame ſcriptum debeat tolerari in Actis, uſque ad deciſionem cauſæ? An non deberet per Judicem mox rejici de Actis, & injungi parti, ut porrigat ſcripta ſine injuriis &c. ſub pœna graviore? Super his reſponſum expectamus.

EPISTOLA LXXXIII.

Eidem.

Adm. R. D. Avide exſpectabimus intelligere deciſionem cauſæ veſtræ in Concilio Status, an cauſa ſuſpectationis fuit deciſa? an forſan inſtante & urgente *Arcadio* (Archiepiſc. Mechlinienſi), cauſæ relatio inchoata eſt? An forſan hic timet mutationem, de qua in nuperis veſtris?

Turbavit me quod ſcribitis, vos audiviſſe *mira* & *horrenda*: cogitationes variæ aſcendunt in cor noſtrum & conturbant nos. Interim orare pergemus.

Prælegi veſtras D. Fiſcali, qui videtur ſat inclinatus ſequi judicium in veſtris expreſſum; licet D. *Canonicus* (Vivien) judicet admodum indignum, ut ſimiles inſolentes & injurioſæ Scripturæ contra Officialem publicum, tolerentur in Actis: hæ enim perſonæ debent eſſe tutæ, & ſunt quaſi ſub protectione & ſalvagardia Regis.

Mitto minutam hiſtoriæ miſſæ Atrebatum. Nolui niſi certa & notoria in ea inſerere. Dignetur eam per occaſionem remittere.

Dum hæc ſcribo, D. Aſſeſſor nedum redivit: ubi rediverit, ei contentum veſtrarum communicabo.

Totus veſter. *Antoninus*. 15. Julii 1707.

P. S. Adjungitur ſcriptum, cui titulus: *Loco termini*, ut conſideret an in Actis permitti queat: *Intendit*, non eſt minus infame.

EPISTOLA LXXXIV.

Eidem.

Adm. R. D. Hodie cœpit P. Deſirant producere ſuos teſtes : incidit autem quædam altercatio : prætendit enim D. Fiſcalis, quod juxta ſtilum & morem receptum ipſe habeat jus interveniendi in examen teſtium . E contra dictus Pater illum vult excluſum . Rogo ut etiam hodie per Curſorem dignetur ſignificare, quid hac in re habeat ſtilus Curiæ Brabantiæ . Credit D. Aſſeſſor quod intra 12. aut 14. dies cauſa erit in ſtatu judicandi : quare laborandum erit pro confectione *Concluſionis finalis.* Dignetur ſignificare, quæ D. Gaſpar præcipue notavit in relectione Actorum ; ac notanter in reſponſionibus ipſius.

Mitto Procuratorium, pro quo dedi medium pataconem, quem petii a D. *Samberti* , ad veſtrum computum ; poterit enim retinere ex proventibus fundationis.

Totus veſter. *Antoninus* . 18. Julii 1707.

EPISTOLA LXXXV.

Eſpenius Hennebello.

Adm. R. D. Ante receptas veſtras, jam dederat Aſſeſſor Decretum ut procederetur ad producendos teſtes , præſente D. Fiſcali . Unde & hodie proceditur ad productionem teſtium : ita ut fieri poſſit quod cauſa brevi eſſet in ſtatu.

Itaque ſecum deliberandum , quomodo in hac cauſa erit procedendum pro deciſione ; præſertim ut obvietur Appellationi. Dignemini nobis ſignificare quæ incidant ; & nos ſimiliter dicemus quæ nobis incidunt. Sed forſan neceſſarius erit conventus. Dignemini omnia expendere, & orate .

Totus veſter. *Antoninus.* 20. Julii 1707.

EPISTOLA LXXXVI.

Eſpenius Hennebello .

Cauſa principalis authoris continuo procedit : teſtes pene omnes ſuos produxit ; & ut audio nihil aut ſaltem pene nihil deponunt, quod vel a longe innocentiam ejus attingat. Tot continuo deprehenduntur ejus mendacia & contradictiones , ut nihil amplius appareat ſupereſſe dubii : ſed tantum ſerio deliberandum eſt , quomodo deciſio cauſæ erit facienda , ut ejus executio habeatur . Nepos meus , Receptor Cortenbergenſis , retulit mihi , quod R. V. eſſet intentionis feria 4. ſequenti venire in *Cortenbergh.* Dignetur mihi cras cum Curſore ſignificare reſolutionem veſtram : quia ego cum D. Canonico (*Vivien*) eodem die , ſummo mane , eo venerimus , ut de omnibus loqueremur. Debeo id ſcire , quia debeo ſequenti ſeptimana inchoare Lectionem meam vacantiarum ; quam differam in feriam ſextam , caſu quo feria 4. convenerimus. Unde non omittat ſcribere.

Dignetur etiam interrogare D. *Coenen,* an is qui eſt conſtitutus in reatu alicujus criminis capitalis , non ſit ſuſpenſus , tanquam infamis , ab omni actu publico & honorario.

Totus veſter. *Antoninus* . 23. Julii 1707.

EPISTOLA LXXXVII.

Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R. D. Per Decretum Rectorale fuit ſuſpenſus (P. Deſirant) a functionibus publicis , eo quod eſſet conſtitutus in reatu per citationem perſonalem : at poſt reſponſum ſuum ſuſtinet eſſe relaxandum ; imo prætendit quod citatio perſonalis non trahat ſecum hujusmodi ſuſpenſionem . Contra ſuſtinet Officium Fiſcale . Tandem hoc miſſum eſt pro adviſamento Bruxellas ; &, ut credo, ad D. Advocatum De *Wilden* : unde rogo ut illum accedere dignetur , quam citiſſime ; ita tamen , ut nullatenus me nominet ; ſed tantum in genere dicat , ſe audiviſſe negotium aliquod ex parte Rectoris ad ipſum miſſum ; ipſumque rogari ut advertere dignetur hic agi de crimine *graviſſimo :* atque Advocatos judicaſſe , viſis ſolis informationibus decerni potuiſſe incarcerationem . Si non ſit D. de

de *Wilden*, certo tunc erit D. *Coevermans*. Negotium commendo (ſed & ſecretum) feſtinantiſſime.

Totus veſter. *Antoninus*. 1. Aug. 1707.

EPISTOLA LXXXVIII.

Eſpenius Eidem.

Adm. R. D. Videtur præcipuus calumniæ author velle intra breve terminum concludere ſuas probationes, quæ admodum ſunt informes. Sed inter alia incidentia prætendit, non tantum nomina teſtium contra ſe productorum ſibi eſſe communicanda, ſed etiam eorum *depoſitiones*, contra expreſſum articulum 49. tit. XI. Ordinat: Curiarum Eccleſ. Rogo ſuper hoc dignetur agere cum D. Fiſcali; & quid praxis habeat reſcribere.

Apparet jam tempus appropinquare, ut ſeria alia collatio inſtitueretur, quomodo hæc cauſa finienda ſit, ne vulpes elabatur. Dignetur & deliberare, & nobis reſcribere ut tempeſtive ſciamus, ſi Bruxellas veniendum eſſet.

Spero quod deambulatio conduxerit ad corporis & animi inſtaurationem. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus*. 5. Auguſti 1707.

EPISTOLA LXXXIX.

Eidem.

Adm. R. D. Fuit Bruxellis heri ſenior Tourteau, ut de cauſa filii ſui inſtruatur; expetit conſilium & auxilium veſtrum.

Cauſa videtur tandem ad finem; licet ſat appareat principalem calumniæ authorem technas & moras quærere. Heri datum eſt Decretum, quo partes coguntur intra bis 24. horas teſtes hinc inde productos reprobare. Non dubito, quin hodie, vel cras, Officium ſuas reprobationes abſolvat; quia duntaxat duos aut tres reprobare intendit.

Videtur tempus eſſe ut ſerio deliberetur, quomodo in hac cauſa procedetur, ut & principalis author pro debito puniatur, & omnis conflictus jurisdictionis caveatur.

Tandem redivit D. *van den Bergh*, nec ſperatur aliqua mutatio in melius? an finis negotii veſtri?

D. *van den Steen* intendit ſub initium ſequentis ſeptimanæ venire Bruxellas: ac tum aget una de Cenſoria vacante.

Motio illa exercituum, qui dicuntur non procul a ſe mutuo diſtare, tenet omnes hic in ſuſpenſo. Det Deus quod nobis & Eccleſiæ ſit ſalutare. Interim pergamus orare.

Totus veſter. *Antoninus*. 12. Auguſti 1707.

EPISTOLA XC.

Eidem.

Adm. R. D. Cauſa famoſæ calumniæ, quoad *Tourteau*, eſt concluſa; & in ſtatu judicandi. Quoad autem primarium authorem ita ſe habet: utrimque abſoluta eſt productio teſtium: ordinatum eſt, ut partes infra bis 24. horas reprobent: Officium Fiſcale reprobavit, & Reus ſalvavit; ſed hactenus non reprobavit; unde poſt tertium Decretum declaratus eſt ſecluſus a reprobatione. Officium Fiſcale concluſit in cauſa, petiitque ut Reus ſimiliter concluderet, ſive haberetur pro concluſa. Hodie veriſimiliter dabitur Decretum, ut Reus infra bis 24. horas concludat in cauſa, alias cauſa ex nunc habeatur pro concluſa. Supereſt duntaxat altercatio circa publicationem depoſitionum teſtium, quas Reus ſibi communicandas prætendit.

Cum itaque cauſa ſit in ſtatu judicandi, deſiderat enixe D. Aſſeſſor ut indilate fiat relatio per D. Gaſparum ſuper propoſitione facta per Univerſitatem; & mox ut fuerit per Concilium probata, mandetur Rectori, ut indilate omnia Acta transferantur Bruxellas, ut juxta modum & formam præſcriptam, procedatur ad lecturam cauſæ; una ſignificando, quod ſi quæ adhuc ſuperſint incidentia indeciſa, illa ibidem poterunt decidi: dum enim cauſa ſemel fuerit in Lectura, non facile

poterit injici baculus in rota. His vale. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus.* 22. Auguſti 1707.

EPISTOLA XCI.

DD. Cinck, Cansmans, & Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R. atque Er. D. Veſtras de 24. (*currentis*) *hoc mane circa* 9. *recte accepi; ac indilate atcluſas tradidi Clariſſimo Eſpenio. Summopere dolemus ob miſeram apud nos rerum faciem, propterea tamen minime deſiſtendum arbitror, ſed tanto indefeſſius agendum & laborandum, ut tandem tanto jam tempore oppreſſa innocentiæ vox exaudiatur. Et quidem exiſtimo PP. Capucinos hac in re duces eſſe oportere, qui opportune, importune Miniſtros Regios adeant, obſideant, obteſtentur, & tandem importunitate ſua & perſeverantia cogant ut innocentiæ patrocinium dignentur ſuſcipere. Plures inter ipſos ſatis bene diſpoſitos novi; ſed ſimplicitate ſua facile ſibi imponi ſinunt; & inde ortum ducere reor quod Eruditio tua ſignificat, ipſos auriculas ſuas demittere; nimium lactantur ea ſpe quod in Bulla transmiſſa nomina Superiorum aſſumendorum in blanco ſint relicta: hinc enim ſibi blandiuntur inſerenda fore nomina ejusmodi, qui bonæ parti faveant. Hæc ex uno ipſorum hiſce diebus didici: ſed vel inde patet ipſorum columbinæ ſimplicitati ſerpentinam prudentiam minime eſſe conjunctam: unde quod ipſis deeſſe conſpicitur, amici ſuppleant neceſſe eſt; ne florentiſſima illa nuper Religio in Belgio noſtro penitus conculcetur. De his ſatis. Nunc ad alia propius nos attingentia.*

Magnificus D. Rector (*qui certiſſime tantum Archiimpoſtoris cauſa favet, quantum Archiimpoſtor ipſe*) *Secretario, heri mane, mandavit, ut vel omnia vel plura litis acta ad ſe deferret: & quidem illa, quorum inſpectio Archiimpoſtori ſæpius petenti abjudicata fuerunt. Quin hæc eo tendant ut vel directe vel indirecte Archiimpoſtori communicentur minime dubitamus. Ad hæc a viro primario hodie monitus ſum Rectorem intendere duos alios Aſſeſſores aſſumere; idque, ut jam jam diſco, in illum finem, ut ante Rectoratus ſui exitum poſſit Decreta aliqua ferre in favorem Archiimpoſtoris, quibus ſuſpenſionem levabit, & Actorum & teſtimoniorum inſpectionem concedet. Si hæc fiant, Archiimpoſtor palam triumphabit, etiam condemnatus; quæcumque enim ſententia feratur, facile rimas inveniet elabendi, dum ubique clamabit per ſe ſuosque ſeſe, poſtquam cauſa in ſtatu erat, fuiſſe abſolutum & judicatum innocentem per ſuum legitimum Judicem &c. Itaque omnino neceſſarium judicamus, ut a Rege, id eſt a Concilio Brabantiæ, injungatur Rectori ut indilate reliqua acta omnia tranſmittat; nihilque tam circa incidentia quam principale ulterius decernat, niſi prævia communicatione Commiſſariorum Regiorum. Quo autem modo hæc ordinatio Concilii Regii obtineri poſſit vos melius diſpicietis. Facilius forte illa obtinebitur ſi D. Procurator Generalis hanc ipſam petat. Hæc ſunt quæ mihi & Patri* Cansmanno *videntur omnino neceſſaria, ut cauſa hæc tanti momenti feliciter terminetur. Veſtro interim longe maturiori judicio, ceu meritiſſimi Overdecani in* Kamolens, *libentiſſime omnia ſubmittimus, qui ſubſcribimus &c. A.* Cinck. *P.* Cansmans. *Frater Antoninus ſua dorſo hujus ſacile adſcribet, & ulterius vos informabit.*

25. Auguſti 1707.

(P. S. ſolius D. van-Eſpen). Ob ea, quæ de Rectore intelleximus, uti vobis ſupra ſcribit D. *Cinck*, acceſſi D. Aſſeſſorem, qui alta ſatis verba habuit cum D. Rectore ſuper ſuo agendi modo. Ipſe tamen mihi ſignificavit, non apparere periculum, quod Rector aliquid ſit facturus in cauſa ſuſpenſionis, quia acta omnia iſtius incidentis ſunt apud ipſum Aſſeſſorem: & veriſimiliter cras mittentur Bruxellas ad Advocatos. Interim ipſe Aſſeſſor vehementer optat quamprimum relationem fieri; & ut Rectori injungeretur ut omnia acta cum Aſſeſſore Bruxellas mittantur, ut Lectura incipiat: omniaque incidentia, quæ adhuc indeciſa pendent, juxta formam ab Univerſitate oblatam & a Concilio acceptatam decidantur. Hoc pacto claudentur manus Rectoris, & cavillationes facilius reſcindi poterunt. Oremus fratres.

Totus veſter *Antoninus.*

EPI-

EPISTOLA XCII.

Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R. D. Multum timemus ne Rector tollat ſuſpenſionem principalis authoris; atque hinc glorietur ſe in cauſa triumphaſſe. Hodie ſub meridiem, ipſe quæſivit acta hujus incidentiæ apud D. Aſſeſſorem; indicavitque ſe illa velle hic terminari, aſſumptis Aſſeſſoribus bene viſis: neque monuit quidem ordinarium ſuum Aſſeſſorem, ut Lecturæ intereſſet; & aliunde ſcitur quod omnino velit aliqua Decreta ferre, quibus poſſit favere &c. Unde avide exſpectamus interdictum, de quo in ſuis ad D. *Lamberti* (*a*).

Putaveram quod heri DD. Deputati (*b*) Bruxellas iviſſent ad promovendam expeditionem; ſed audio ipſos demum cras venturos. Puto quod cum effectu. D. Jaupain Magiſter Poſtarum poſſet ſine mora relationem habere in Concilio Status.

D. Fiſcalis noſter hodie ivit Bruxellas, & exponet ſtatum cauſæ; & neceſſitatem interdicti; non tantum quoad ſententiam definitivam, & cauſam principalem, ſed etiam omnia incidentia nondum deciſa, & ad cauſæ inſtructionem non ſpectantia. Oremus perſeveranter.

Totus veſter. *Antoninus*. 27. Auguſti 1707.

EPISTOLA XCIII.

Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R. D. Forſan ſequenti hebdomada venturus ſum Bruxellas cum D. *du Til* (Hennebel) ut negotia noſtra proſequamur .... Heri, ut audio, Rector prohibuit D. Aſſeſſori ſuo quidquam facere in cauſa famoſæ calumniæ, licet etiam inſtructionem ſpectaret: ſed bonum eſt quod, cum cauſa primarii authoris ſit plene inſtructa, per Decretum de 27. hujus plene ſecluſus eſt a reprobationibus teſtium; & niſi infra 24. horas in cauſa concludat, *ex nunc prout ex (tunc) cauſa habeatur pro concluſa*. Unde non reſtat niſi ut jubeantur acta Bruxellas deferri cum Aſſeſſore, qui cauſam inſtruxit. Spero quod expeditio in Concilio Status ſit obtenta ad inſtantiam D. *Jaupain*. Quis ſit futurus cras Rector (*c*) incertum eſt. Oremus.

Totus veſter. *Antoninus*. 30. Auguſti 1707.

EPISTOLA XCIV.

Eſpenius Erkelio. De juribus Cleri Ultrajectenſis, ſtrenue vindicandis.

Ampl. & Conſ. D. Ad Litteras veſtras ultimas de 8. hujus menſis, reſpondet D. *Antoninus*: hactenus ſibi non videri quod cedere debeatis inquietorum hominum conatibus. Adlaborandum eſſe nervis omnibus, ut *Les forts* (*d*) pergant vos ſtrenue adjuvare, pellendo e ſuis finibus inimicos omnis juſtitiæ (*e*). Præpotentes illos poſſe, ſi modo fortiter velint, perficere, ut vana ſint illorum fulmina comminantium, & ſine viribus ira. Oportere vos ſic tanquam *pro focis & aris* decertare pro Capitulorum veſtrorum juribus: futurum alioquin, ut miſerrimam & Eccleſiæ veſtræ perniciosiſſimam ſervitutem ſervire paulatim cogamini. A viro (*f*), quem obtrudere vobis moliuntur, non eſſe ullo modo expectandum ſalutem in Iſrael, tametſi promitteret montes aureos; rem hic agi longe maximam. Singulari vobis deberet eſſe ſolatio, quod ſcandalis atque tumultibus nullam coram Deo cauſam detis. Verendum eſſe ne multo plura & graviora mala Eccleſiam veſtram devaſtent, ſi jam non opponatis vos *murum pro Domo Dei*. Eſſe, inter vos, (quod Dei gratia eſt) viros eruditos, probos & conſtantes, qui propter minas hominum

(*a*) Presbyter, Procurator, & deinde Rector Collegii Adriani Papæ.

(*b*) DD. *Goetbals* & *Guion* Deputati ab Univerſitate.

(*c*) D. *van den Steen*, Præſes Collegii Milii Rector electus eſt die 31. Auguſti.

(*d*) *Præpotentes Fœderati Belgii Ordines.*

(*e*) *Jeſuitæ*: qui revera ex Provincia Hollandiæ expulſi ſunt die 19. Julii 1708.

(*f*) Ab Adamo Daemen, Archiep. Adrianopolitano, Vicario Apoſtolico Fœderati Belgii, invito Clero nominato.

minum non ſint receſſuri a recto tramite : Tales forſan poſtea non ſemper habituram Eccleſiam veſtram, uti nec favorem Ordinum Præpotentium. Ceterum rogamus, ut ſtatum rerum & conſilia veſtra dignemini nobis ſignificare, ut his conformiter mentem noſtram poſſimus aperire. Circumſtantiæ rerum vobis quam nobis ſunt notiores, quæ fortaſſis poſſent exigere aliquid hic & nunc, ad majora mala impedienda, eſſe permittendum. Vale R. V. humillimus famulus.

N. N. 13. Nov. 1707.

EPISTOLA XVC.

D. Verſchuren; tam ſuo quam Eſpenii & Melis nomine, R. D. Erkelio. Appellandum a comminatione cenſurarum, nec a functionibus abſtinendum ſi cenſuræ poſt appellationem ferantur.

Adm. Rev. & Ampl. Domine.

Zo aanſtonts heb ik UE. Brief van den 2. dezer enz. voorgelezen aan Myn Heer Antoninus. Zyn Eerw. zegt, dat 'er zoo haaſt als het mogelyk is, eene appellatie *in forma* moet geſchieden, en geinſinueert worden aan den Heer Buſſius, dat deze appellatie moet geſchieden eer dat het zoo gedreigt vonnis van excommunicatie te voorſchyn koome, om dies wil dat *juxta omnes Canoniſtas appellatio a ſententia comminata habeat vim ſuſpenſivam excommunicationis; non ſic a lata ſententia excommunicationis appellatur cum effectu ſuſpenſivo*. Hier van handelt Myn Heer van-Eſpen, *Juris Canon. Univ. p.* 3. *tit. de appell. Cap.* 3. De appellatie kan geſchieden *a Pontifice male informato ad eundem melius informandum*. Men moet ook op nieuws Regters vragen, die van de heele zaak konnen oordeelen *cum proteſtatione*, van alles voor *nullum* en *invalidum* te houden, het geen 'er anders zal gedaan worden. Redenen van nullityt zal UE. vinden in de *anatomie de la ſentence contre le P. Queſnel, fol.* 130. *& ſeqq.* 'T is altoos zeker dat 'er ten minſten *monitoriales in forma* moeten voorgaan. In deze zaak wil ik geerne alles doen dat in myne magt is. Boven de materialia, bygebragt van P. Queſnel, zou men miſſchien nog wel eenige andere konnen opzoeken. Dog wat belangt de formule en de manier van zoo een

Litteras tuas 2. *hujus menſis die datas, modo D. Antonino prælegi: Is putat appellationem* in forma, *quam celerrime poteſt, faciendam eſſe; & Domino Buſſio inſinuandam: Hoc neceſſe eſſe fieri, priusquam comminata excommunicationis ſententia feratur, quod juxta omnes Canoniſtas, appellatio a ſententia comminata, habeat vim ſuſpenſivam excommunicationis. Non ſic a lata ſententia excommunicationis appellatur cum effectu ſuſpenſivo* (*De hac materia loquitur Eſpenius* Jur. Eccleſ. Univ. 3. *p. tit. de Appell. Cap.* 3.). *Appellatio fieri poteſt* a Pontifice male informato, ad eundem melius informandum. *Novi etiam Judices petendi ſunt, qui rem totam judicare queant, cum proteſtatione habendi pro nullo & invalido quidquid aliter fiet* (*a*). *Motiva nullitatis invenies in* Anatomie de la Sentence contre le P. Queſnel, fol. 130. & ſeqq. *Iſtud autem certum eſt; ſaltem monitoriales in forma prius emittendas eſſe. Hac in cauſa, quidquid in mea poteſtate erit, libenter ſuſcipiam. Præter materialia ex Patre Queſnel citata, aliqua etiam alia fortaſſis perquiri poſſent. Quod vero pertinet ad formulam, modumque talem appellationem ac proteſtationem inſtituendi, nudum me iſtarum rerum eſſe non diffitebor. Domino etiam Antonino, tam gravis fratris ipſius morbus, quam* Motivum juris *in cauſa P. Deſirant nondum perfectum, magno impedimento ſunt:*

Mihi

(*a*) Eſpenii conſilium executus eſt Clerus Romano-Catholicus Belgii Fœderati, die decima Aprilis 1709. edendo celebrem *Proteſtationem* &c.

een appel en proteſtatie op te ſtellen, ben ik ook niet ervaaren. Heer Antoninus heeft tegenwoordig ook merkelyke beletſels, nier alleen om dat zyn broeder zwaarlyk zieh is, maar ook om dat het *Motivum juris* in de zaak van P. Deſirant nog niet voltrokken en is. Zyn Eerw. heeft my gezeid dat ik UE. evenwel deze dingen van daag zou ſchryven, dat wy daân veerders met d'eerſte occaſie op deze zaak nog zullen denken, als UE. maar de goedheid gelieft te hebben van den ſtaat en de omſtandigheden van dezelve ons te laaten weeten. Heer Antoninus zeid zonder de minſte twyfelinge, dat UE. al moet blyven voortgaan in uwe bedieningen, indien Blondus *via facti* aanhoud met cenſuuren: dit is ook myn gevoelen en ook dat van Myn Heer Melis, die niet en gelooft dan Blondus tot cenſuren zal hoomen. Dien cenſuren zouden al kwaad konnen veroorzaaken. Dat is raar. Dog het zal nog tienmaal erger zyn, indien de Heeren koomen te wyken. Ziet hier een teſtimonium voor Guill. Smets. Hy zou geerne in ons Collegie koomen. Dog hy is niet gepromoveert. Een examen heeft hy onderſtaan. Maar hy heeft zoo ſtegt gedaan dat hy tot het tweede niet heeft derven koomen. Hy ziet 'er uit of hy niet wel wys en was. Wy hebben zulk volkniet van doen. UE. heeft nu andere dingen genoeg in zyn hooft. Ik zou hem maar regt afwyzen. Voor zekeren anderen Student, die nu woont in 't Seminarie van Mechelen, heb ik nog niets betaalt. Ik heb aan de Oratoors doen zeggen, dat dien Student in onze Hollandſe Kerk zou moeten koomen dienen als hy ontbooden zoude worden, dat ik anders niet van zin was iets voor hem te geven, om dat generaalyk wy geen gelt en hebbons ten zy oor de Studenten die volgens de zekere intentie van de Fondateurs, in die Kerk willen dienen. Sedeert heeft my niemant meer aangeſprooken wegens dien Student. UE. ziet wel dat ik dit alles met veel haaſtigheid geſchreven heb. Ik zal niet manqueeren voor UE. en voor eenen goeden uitval van zo groote zaak te bidden. Ik blyf Ampliſſime vir.

UE. ootmoedige Dienaar N. N. den 4. Dec. 1707.

Mihi tamen præcepit ut hæc hodie ad te ſcriberem; nos poſtea, cùm primum ſe dederit occaſio, hac de re cogitaturos, ſi modo de illius ſtatu & circumſtantiis certiores nos feceris. Nullum omnino Antonino dubium eſt, te nequaquam a functionibus tuis abſtinere debere, ſi forte Blondus, (Nuntius) via facti cum cenſuris inſtiterit: idem etiam ſentio cum D. Melis, qui non putat Blondum ad cenſuras venturum eſſe. Quod ſi factum fuerit; vereor ne aliquid inde eveniat mali. Hoc moleſtum eſt: ſed multo pejus futurum eſt ſi Domini ceſſerint . . . . . Non omittam quin pro te & pro felici tantæ rei exitu multum precer.

EPI-

EPISTOLA XCVI.

Cygnæo (a): De Cenſuris.

E. D. Doleo de afflictiſſimo & turbatiſſimo Eccleſiæ veſtræ ſtatu; neque medium compoſitionis video, quamdiu R. Curia manet adeo pertinax.

Quod de Cenſuris ſcribit, non credo quod ad ipſas Cenſuras mox via facti proſilient. Sed puto quod ad ſummum mandabunt ſub pœna excommunicationis, ut *Vicarium* (*b*) agnoſcatis; quo caſu poterit appellatio a comminata Cenſura adjunctis rationibus interponi. Sed hactenus non video quid juvaret appellatio, imo ea ridicula æſtimaretur, cum hactenus nihil ſit actum, aut ulla facta comminatio. Quare conſulo ut in patientia expectet, quid Deus daturus ſit: & ſi quid novi occurrat, ſignificare dignetur, & libenter conſilio & ope, in quo poſſumus, vobis aderimus.

8. Julii 1708.

EPISTOLA XCVII.

Erkelio: De modo agendi circa cenſuram in ipſum Erkelium illatam.

Amp. & Conſ. D. Ex veſtris intelligo vos eſſe ex illis, quibus datum eſt non ſolum ut credant in J. C. ſed etiam ut pro illo patiantur. Quantum in me erit libenter conferam quidquid ad ſedandam hanc procellam conducere poterit.

1. Neceſſarium erit, ut totius hujus tragœdiæ brevis hiſtoria texatur, & ſub nomine veſtro, per modum *Manifeſti*, etiam idiomate Flandrico publicæ luci detur (*c*).

2. In hac nullitates hujus Cenſuræ, quæ admodum manifeſtæ & multiplices ſunt, erunt demonſtrandæ. Aliquas quæ mihi occurrent vobis indicabo. Interim quod ad reſolutionem Facultatis Jurium attinet, non video ſpem eſſe eam obtinendi. Caſum tamen formare conabor ſub nominibus incognitis, & ſolam nullitatem provenientem ex non expectato præfixo termino urgebo; & ſuper hoc caſu ſic formato conabor aliquorum mecum Doctorum habere reſolutionem. Quandoquidem adeo manifeſta ſit multiplex *nullitas* hujus prætenſæ Cenſuræ, neque hactenus in partibus veſtris fuerit publicata, imo ne quidem, ut oportet, juridice vobis inſinuata, judico quod veſtra Dominatio debeat intrepide in omnibus procedere, nulla hujus Cenſuræ habita ratione; nec, vel uno momento, propterea a ſuo Miniſterio deſiſtere. Nec dubito quin hic veriſſimum ſit quod dixit Gerſonius, *eſt quandoque meritorium & honorificum Eccleſiæ poteſtati, quod tali Prælato in faciem reſiſtatur, ut Paulus Petro.* Vide Tractatum de Cenſuris in 24. 1709. p. 287. (Cap. VIII. §. 7.) unde nec de dimittenda ſtatione cogitandum cenſeo; prout nec plures Sancti, (vide Tractatum) nec alii confratres veſtri ob ſimiles de ſynagoga temerarias ejectiones gregem ſuum deſeruerunt. Interim D. O. M. rogabo ut hanc tempeſtatem in veſtrum, & ovium curæ veſtræ concreditarum, profectum cedere faciat. Subſcribor.

Antoninus.

7. Febr. 1711.

EPI-

(*a*) Cygnæus, unus erat e Clero Eccleſiæ Batavæ, nobis aliunde incognitus. Forte nomen eſt aſcititium.

(*b*) D. Adamus Daemen, Canonicus Colonienſis, tunc erat *Vicarius Apoſtolicus* Belgii Fœderati, a R. P. nominatus, ſed nec a Clero electus, nec a Supremis Dominis admiſſus.

(*c*) Hoc conſilium executus eſt Erkelius, edendo tum Flandrice tum Latine *Manifeſtum* ſub hoc titulo: *Admonitio ad probos omnes cordatoſque Catholicos, ſuper Excommunicatione ſub nomine Reverendiſſimi atque Illuſtriſſimi D. Joannis Baptiſtæ Buſſi, Pontificii apud Colonienſes Nuncii &c. adverſus Joannem Chriſtianum Erkelium edita, & 16. Januarii 1711. ſignata per J. C. Erkelium J. V. L. Eccleſiæ Romano-Catholicæ Ultrajectenſis Canonicum* &c. Delphis apud Henr. Rhenanum 1712. cum approbatione, in 4. pag. 30.

EPISTOLA XCVIII.

Erkelio: De nullitatibus Cenſuræ.

Rev. adm. ac Am. D. Perlegi, una cum amicis, quæ ad me mittere dignatus fuiſti. Placent quæ hactenus impreſſa ſunt. Mirari autem ſatis non poſſumus præcipitem & inauditum modum agendi & procedendi D. *Blondi* (Buſſi). Nullitates ſententiæ, etiam inſpecta duntaxat ejus ſola forma, adeo ſunt evidentes ut nemo eas videre non poſſit. Ex impreſſis video quod eas exponere intendat. Illud ex ejus litteris conſpicimus, quod prætendat terminum 24. dierum numerandum eſſe a tempore factæ affixionis; quod duobus ex capitibus valde exorbitans eſt. 1. Quia impoſſibile fuit quod a die affixionis Monitorium ſive citatio potuerit ad veſtram notitiam pervenire: certum autem eſt terminum in citatione præfixum non poſſe computari niſi a tempore quo notitia citationis haberi poteſt; & inde eſt quod dicatur terminum non incipere, niſi ab inſinuatione, eo quod ante inſinuationem ejus non poſſit haberi notitia. 2. In ipſo commonitorio non dicebatur utrum facta eſſet affixio, vel quo die eſſet facienda; adeoque ſi a die affixionis fuiſſet computandus terminus, non poterat Rev. V. ſcire quo die comparendum eſſet, quia ſcire non poterat, a quo tempore terminus inciperet currere.

Notandum præterea quod ipſemet *Blondus* fateatur afixionem Commonitorii demum factam fuiſſe *vigeſima tertia* Decemb. & ſententiam latam fuiſſe *decima ſexta* Januarii. Cum autem certum ſit nec diem 23. Decembris, ideſt diem affixionis; neque diem 16. quo prolata fuit ſententia, poſſe computari in termino præfixo, eo quod, juxta vulgatiſſimum & receptiſſimum juris principium, notoria praxi comprobatum, & in ratione naturali fundatum, *dies termini non computentur in termino*, evidens eſt quod ſententia contumacialis fuerit pronunciata antequam expiraſſet præfixus terminus 24. dierum; quia inter diem 23. Decemb. & diem 16. Januarii intercedunt duntaxat 23. dies completi.

Hæc adnotanda duxi, licet credam a vobis hæc pleraque alia eſſe animadverſa; quia interdum ſimilia cum ſint facti & juris poſitivi excidunt, vel ſubinde non occurrunt.

Quantum ad approbationem caſus per aliquos Doctores, judicant amici, omnibus attentis, eam non eſſe ab illis petendam, quia prævidetur, quod ſine majoribus incommodis ea obtineri non poſſet. Si autem meam credat poſſe vobis prodeſſe, ſpero per Dei gratiam, quod non erubeſcam veritatem.

Oculorum infirmitas hactenus parum vel nihil reſtituta eſt. Det Deus ut dum hanc infirmitatem corporalem vult a me patienter ſuſtinendam, dignetur in me minuere tenebroſam cupiditatem, & augere luminoſam caritatem: quod ut aſſequar preces & ſacrificia veſtra expoſtulo, qui ſum toto affectu, Rev. adm. Domin. veſtræ, humillimus famulus & ad obſequia paratiſſimus.

Antoninus.

Lovanii 8. Martii 1711.

EPISTOLA XCIX.

Eidem: De eodem argumento.

Adm. R. D. Adeo notum apud omnes eſt *dies termini non computari in termino*, ut eam in rem velle adferre textus vel authores, eſſet tenebras luci obfundere. Unde ne forſan per textus vel authores rem per ſe notoriam & ubique in praxi receptam videremur quaſi dubiam velle adſtruere, cenſeo uti & hi, quos conſului, hic eſſe abſtinendum ab omni textuum aut authorum citatione, ſed tanquam conſtantiſſimum & ab omnibus admiſſum juris principium eſſe ſupponendum. Neque formula in commonitorio vobis communicata diverſa eſt a communi ſtilo & formula, quæ in omnibus paſſim citationibus adhibetur.

Folium a vobis nobis communicatum ad inſtar præcedentium placet.

Placet quoque ut in Epiſtola ſeparata commonitorium ſpecialiter refutetur, & ejus nullitates annotentur, & in ſpecie ac ſingulatim deducantur.

Si quid ulterius a me fieri deſideret, libenter me impendam. Utinam poſſimus paſſionum Chriſti eſſe participes, & aliquid pro veritate pati! Maneo.

Totus veſter. *Antoninus.*

Lovanii hac 15. Martii 1711.

EPISTOLA C.

Erkelio: De Conſtitutione VINEAM DOMINI.

Ampl. D. Videtur nobis ſimpliciter ſubſcribi non poſſe Formulæ. ad nos miſſæ, eo quod per eam admittitur ſimpliciter Conſtitutio *Vineam Domini* &c. quæ dum admittitur ſimpliciter, videntur admitti omnia, quæ in ea aſſeruntur. Aſſeruntur autem in ea tria hæc. 1. Condemnatio quinque Propoſitionum. 2. Factum Janſenii, ſeu quod quinque Propoſitiones in Janſenio contineantur. 3. Quod qui jurat, debeat interius judicare doctrinam hæreticam libro Janſenii contineri. Porro factum Janſenii admittendum non eſt, ſed religioſo ſilentio diſſimulandum. Quare proponi poſſet Formula cum hac mutatione: *Declaramus nos quinque Propoſitiones damnare; & circa Conſtitutionem* VINEAM DOMINI *&c. omnem quam Eccleſia Catholica requirit reverentiam & obedientiam habere, ac ſemper habituros.* Vel ſic: *Declaramus nos Conſtitutionem, quæ incipit* VINEAM DOMINI *quoad condemnationem quinque Propoſitionum admittere omnemque circa eam, quam Eccleſia Catholica requirit &c.* Vel ſic: *Declaramus nos circa Conſtitutionem, quæ incipit* VINEAM DOMINI, *omnem quam Eccleſia Catholica requirit reverentiam & obedientiam habere ac ſemper habituros.* Priores duæ Formulæ huic tertiæ præferendæ ſunt; quia clarius ſignificant diſtinctionem inter factum & jus: Tertia tamen, etiam judicio noſtro, poſſet admitti ſi offeratur.

Quod ad alterum attinet, nequaquam nobis videtur pro bono pacis poſſe peti, nomine Ampl. Erkelii *abſolutio ad cautelam*. Hanc enim petendo ſignificaret ſaltem dubium eſſe an valida non ſit Excommunicatio; quod foret contra ſinceritatem Chriſtianam. Præterea ſi id dubium ſit, dubium eſt etiam, an valide Sacramenta adminiſtrarit, an S. Sedi rebellis non fuerit &c. Atque hinc quantæ turbationes in populo, qui dubitare incipiet an valide abſolverit &c. Addendum, quod ſic dominatus Romanorum faveatur adverſus innocentes, quos pergent excommunicationibus injuſtis terrere ac vexare, certi fore ut ſemper triumphent, dum etiam innocentiſſimi quique coguntur abſolutionem *ad cautelam* ſaltem petere, & ſe tandem ſubmittere. Reſponderi poſſet Illuſtr. Nuntio, minime opus eſſe ut abſolutio iſta *ad cautelam* petatur, ſi quoad primum ineatur concordia. Poſtquam enim omnes ſe exhibuerint filios obedientiæ, nulla cauſa ſupereſſe videtur, cur non impendatur ipſis abſolutio. Nec exempla deſunt, ubi hoc factum ſit; V. G. in Patribus Baſileenſibus. Hæc omnia maturiori veſtro ſubmittimus judicio; Deumque orabimus, ut in tanto negotio, viam veritatis ac pacis oſtendat. Subſcribo pro Clariſſimo Eſpenio (*a*), humillimus veſter famulus. *J. Opſtraet.* Lovanii 6. Aug. 1711.

EPISTOLA CI.

Heuſſenio: De ſimplici ſubſcriptione Formulario poſt B. VINEAM DOMINI.

Rationes amici viri tandem a 14. circiter diebus communicatæ amicis fuerunt; ſed ſcrupulos non abſtulerunt. Illas per amicum virum C. communicatas jam tum vobis fuiſſe non dubito, cum ab octiduo ipſi hinc miſſæ fuerint, mihique illas exſcribendi non fuerit occaſio.

Scrupulus amicorum plerumque primarius eſt, quod Pontifex adeo expreſſe aſſerat ſeſe requirere ad ſincere jurandum, ut quis judicet interius propoſitiones illas in ipſo ſenſu authoris eſſe damnatas; proindeque

(*a*) Cum hoc tempore Eſpenius oculorum cataracta laboraret, Amici ejus nomine, aut eo dictante, reſponſiones dabant.

deque illum, qui quocumque modo seu ratione aut motivo vere dubitat, & consequenter prudenter judicare nequit, stante illo dubio, hæresim illarum V. prop. in sensu obvio libri non contineri, licite dictum juramentum præstare non posse. Dico primarium illum esse, quia licet ex rationibus tum noti illius amici, tum ex Epistola Pastoris illius Galli, aliis textibus Bullæ (*Vineam Domini Sabaoth*), seorsum spectatis, in rigore solutio dari posse videatur, quæ saltem probet factum definitum non esse &c. Interim nullam plausibilem rationem adducunt, qua probetur quod Pontifici moderno satisfiat plene ab illo, qui dogmatibus fidem, factis reverentiam, in obsequioso erga facti definitionem silentio consistentem, solum præberet; quod ultimum tamen solum requiri, vel saltem sufficere post pacem a Clemente IX. Galliæ redditam, & post Breve Innocentii XII. merito credi poterat; & passim, ut nostri, ab amicis etiam primariis credebatur: Ad hoc, meo judicio, non satis reflectit author Epistolæ Gallicæ. Sciebat enim ille procul dubio, quod plerique viri primarii, ideo jam simpliciter Formulario subscribi posse censerent, etiam ab iis qui factum non crederent, quia 1. Clemens IX. Episcopos illos quatuor plene & integre & sincere satisfeciisse Pontifex ille scribebat, quos tamen sciebat dogmatibus solum fidem, & factis reverentiam sua subscriptione seu explicatione præstitisse; quosque sciebat per reverentiam facti non aliud quam religiosum silentium intellexisse.

2. Sciebat author ille quod inter cetera argumenta, quibus simplicem subscriptionem Belgæ Theologi vindicabant, non postrema etiam illa forent quæ ex Brevi Innocentii XII. deducebantur ex illo capite, quod Pontifex ille ibidem aperte declararet sufficere si V. illæ famosæ propositiones sincere absque restrictione &c. condemnarentur *in sensu obvio quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt* (Nota quod mentionem nullam faceret sensus ab authore intenti, aut sensus libri &c.): Item quod idem Pontifex nullum vellet Jansenismi accusari, nisi tum *legitime constiterit* unam de V. famosis propositionibus docuisse vel tenuisse: nulla prorsus mentione authoris &c. facta.

Advertere jam dignetur Eruditio tua, quod hic Pontifex (Clemens XI.) ex professo omnia argumenta (quæ sive ex iis quæ sub Clemente IX. vel Innocentio XII. facta fuerunt) refutet.

Ubi enim Innocentius XII. ubique agit de ipsis propositionibus secundum se, & seorsum a libro vel authore spectatis, ex qua primarium argumentum deducebatur, hic studiose cavet unquam illas propositiones vel illum obvium sensum nominare; nisi simul addat illas esse propositiones Jansenii, illarum obvium & damnatum sensum esse sensum ipsius libri Jansenii, &c. ut author Epistolæ Gallicanæ fatetur: atque adeo per hoc satis aperte significat illas propositiones, illarum obvium sensum debere intelligi tales, quæ sint ipsius Jansenii, & sensum obvium libri contineant; atque ita totum per hoc corruit argumentum, quod ex Brevi Innocentii XII. non uno loco deducebatur. Non minus quoque energice evertit argumentum ab authoritate istorum quatuor Episcoporum de iis quæ tum acta fuerunt, ex sufficientia silentii religiosi erga factum desumptum.

Declarat siquidem expresse obsequioso illo silentio, minime satisfieri Constitutionibus Apostolicis. Ubi advertas quæso, ante hanc Bullam nemini in mentem veniisse obsequiosum silentium sufficere pro jure.

2. Pontificem neque stupidum, neque harum rerum ignarum satis noviisse obsequiosum illud silentium esse id quod facto tribui (consentiunt tum) Galli, tum Belgæ Theologi. Quibus attentis & aliis quæ temporis brevitas addere non sinit, facile mecum consenties, Pontificem modernum, si non aperte definierit factum, quod nunquam facturi sunt, saltem hoc effecerit quod omnia argumenta evanida reddiderit, quibus Theologi illi simplici subscriptioni Formularii, facti fidem non contineri, jam palam satis declarabant. Plura de his & aliis postea.

Mense Augusto 1711.

EPISTOLA CII.

Opſtraet (ſuo & Eſpenii nomine) D. Steenoven: An poſſit ſubſcribi Bullæ Vineam Domini, *cum hac clauſula: ſicut veros Eccleſiæ filios decet.*

Ampl. D. Cenſemus ſubſcribi non poſſe huic quam *Blondus* (Nuncius Colonienſis) proponit formulæ: „ Conſtitutionem SS. „ D. N. quæ incipit *Vineam D. Sabaoth*, „ & alias in ea inſertas, ea qua par eſt re„ verentia admittimus, & omnem illarum „ obedientiam, ſicut veros Eccleſiæ filios „ decet ſpondemus: ſic nos Deus &c. (*a*)

1. Rationes ſunt quod verba iſta: *Sicut veros Eccleſiæ filios decet* omnino videantur ſignificare Conſtitutionibus iſtis a veris Eccleſiæ filiis præſtandam obedientiam omnem, ſimpliciter; omnem autem obedientiam ſimpliciter iis præſtare non ſinit veritas, caritas, juſtitia & Religio.

2. Quot etſi verba iſta æquivoca forent poſſentque in hunc ſenſum accipi, ut non omnis ſimpliciter, ſed omnis tantum, quæ veros Eccleſiæ filios decet, ſpondeatur obedientia, putamus tamen in juramento tam ſolemni licitum non eſſe æquivocatione iſta uti, neque a reſtrictione pure mentali excuſandum, qui ea uteretur.

3. Quod verba juramenti accipienda ſint eo ſenſu quo illa accipit is cui juratur: jam vero declarat *Blondus*, ideo ſe pro voce *ſicut* ſubſtitui nolle vocem *quæ*, quod hæc magis in ſpeciem ſignificet eſſe quandam obedientiam, quæ veros Eccleſiæ filios non decet; proinde ſatis ſignificat velle ſe hunc ſenſum excludere, nec admittere alium quam quo ſpondetur obedientia omnis ſimpliciter: hanc autem ſpondere non licet. Neque refert dicere *Blondum* per voces *ſicut* & *quæ* unum idemque ſignificari: quia non ex dictis *Blondi*, ſed ex communi & recepto paſſim uſu ſignificatio vocum petenda eſt.

Fruſtra etiam dicit ſe neque directe, neque indirecte exigere Formularium: nam hæc proteſtatio facto contraria eſt: indirecte enim Formularium exigit dum exigit omnem erga Conſtitutionem Vineam Domini *aliaſque ei inſertas*, obedientiam.

Quare exiſtimamus Formulam propoſitam admitti non poſſe, niſi vocula *ſicut* in vocula *quæ* mutata; hoc autem ſummum eſſe quod admitti poſſit, cenſet Clar. Eſpenius, cui omnino conſentio qui ſum &c. *J. Opſtraet*. 22. Nov. 1711.

EPISTOLA CIII.

Opſtraet (ſuo & Eſpenii nomine) Erkelio: De Proteſtatione tertium aſſerta.

(†) Ampl. D. Ante omnia perſolvam gratias, quas debeo jam dudum maximas, pro miſſa ad me *Proteſtatione . . . tertium aſſerta*. Quomodo id mihi exciderit, cogitare non poſſum, qui, ut primum illam acceperam & avide ſtudio non intermiſſo perlegeram, ſtatuiſſem ne ad diem quidem differre gratiarum actionem, & *aſſerta præclare jura veſtra gratiolari*. Placuit in ea, Chriſtiana illa ac magnanima libertas, qua intrepide & ſine adulatione edicitur, quid de Summo Pontifice ac prærogativis, quas Romana Curia ipſi tribuit, ſentiendum ſit. Confido plures eo exemplo excitandos, ut easdem veritates, quæ ſummi ſane momenti ſunt, defendendas aperte ſuſcipiant; præcipue poſt Conſtitutionem *Unigenitus*, quæ poſſet ſola ad evertendam Summi Pontificis (infallibilem) authoritatem ſufficere. Nihil credo, magis Romanam Curiam compeſceret quam ſi undequa-

(*a*) DD. Steenoven & Daalenoort Deputati fuerant ad Ill. Nuntium Colonienſem pro conciliatione quadam in negotio Cleri & Capituli Ultrajectini. Hanc formulam dum exigeret Nuntius pro conditione conciliationis, omnem negotiationem diſſolvit. Extat de eodem argumento Epiſtola D. Petitpied, Doct. Par. de 12. Aug. 1711.

(†) Commilitonibus ſuis, quos inter non infimum locum tenet Eſpenius ipſe, in bello contra Apoſtolicas dogmaticas Sanctiones certantibus, hiſce in Epiſtolis, auxiliares manus in ſumma adhuc ſenectute intrepidus confert, ac parrocinatur; ſed qua ſeveriori, ac ſecuriori morum doctrina ab ipſo jam profeſſa, & aliis vehementiori ſtilo expoſita? qua Fidei indemnitate? qua cenſurarum obſervantia? qua Doctoris Catholici dignitate? Religionis, pietatiſque acceſſione qua? ſit qui judicet alius.

quaque ejuſmodi ſcriptis invaderetur, ſuumque dominatum labefactari ſentiret. In hanc rem utile prorſus viſum fuit Clariſſimo Eſpenio, ac mihi, ſi aliqui ex veſtris, qui præ ceteris ingenio, pietate, ac probitate morum, aliiſque dotibus eminent, mitterentur in Galliam, ubi ſaniori doctrina morum, ſcientia Patrum, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, atque in primis Cleri Gallicani de Pontifice ſententiis probe inſtituerentur, ſenſimque formarentur ad Eccleſiam veſtram, dum opus erit, fortiter tuendam. Conſtaret id quidem multo; ſed ut exiſtimo, minoris, quam quod in Collegium veſtrum Lovanii, fere vacuum, quotannis expenditur. Suggerebatur ſimul ratio, qua poſſent novi Eccleſiæ veſtræ Miniſtri ordinari. Nimirum ſi ad Seminaria quorumdam Epiſcoporum Galliæ, qui de juribus veſtris inſtructi ſunt, & Curiam Romanam non timent, mitterentur quidam Theologi, vel. in ipſam etiam Epiſcoporum familiam ac familiaritatem adſciſcerentur; atque ita facilius per Capituli veſtri dimiſſorias promoveri poſſent ad Sacros Ordines. Non audemus tamen certum hujus rei eventum ſpondere; ſed vobis maturius expendendum relinquimus. Forte iisdem ſumptibus, quibus nunc Theologi nutriuntur Lovanii, nutriri poſſent in iſtis Seminariis. Dolemus vobis quotidie bonos Sacerdotes ac Paſtores vel per mortem (ut de D. *Tibos* heri intellexi) vel per lapſum, qui morte deterior eſt, eripi: ſi quos noverimus, qui ad miniſtrandum Eccleſiæ veſtræ idonei ac parati ſint, non deerimus in illis exhortandis ut munus iſtud ſuſcipiat. Dabit forte aliquos perſecutio; ſed vix a paucis tantum animi expectem. In tota Dioceſi Gandenſi ne unus quidem inventus eſt. Præſentationem veſtram ad Burſam accepit Eximius Præſes Collegii Pontificii; ſed triginta florenos in ſupplementum exigit a Burſario, qui illos procurabit, ſi ſolvendi ſint. Ego ipſum monui de vinculo quo Eccleſiæ veſtræ adſtrictus eſt, & de comparanda ſibi ſcientia ac virtutibus, quibus inſtructus eſſe debet ut rem tantam ſuſcipiat.

6. anni 1715.

EPISTOLA CIV.

Franc. Verſchuren (a) Erkelio, (ſuo & Eſpenii nomine): An Duo Capitulares poſſint eligere Vicarium, ſi Capitulum ſit in defectu eligendi?

Rev. Adm. & A. D. Circa caſum a R. V. propoſitum, conſului D. *Antonium*. Cenſet mecum, quod caſu quo ceteri Capitulares (*Harlemenſes*) nolint eligere Vicarium, qui Capituli jura exerceat, (quod ipſi nunquam aperte fatebuntur, dicentque id ad alios non ſpectare); vel ſi electus forte Vicarius declaret, ſe jura illa non exerciturum, (quod etiam veriſimiliter nunquam declarabit), non poſſint tunc alii duo probi Capitulares valide eligere alium Vicarium. Hujuſmodi jus eis non competit, niſi quando alii ſunt in defectu eligendi. Porro alii tunc, ſi jura poſitiva ſpectes, non fuerunt in defectu; nam elegerunt; ſuoque officio, quoad hoc, functi fuerunt. An electus ita Vicarius muneris ſui partes ſit impleturus non pertinet ad alios, ſi mere conſiderentur jura. Electio non erit ob id invalida; & electus habet ſemper jus Provinciam iſtam adminiſtrandi, quum ita viſum fuerit. D. *Antonius* deſiderabat his addi, quod cum Eccleſiæ veſtræ negotia ſint adeo intricata, omnino cavendum ſit ne quidquam in re tanti momenti fiat, quod etiam a viris pietatis & juſtitiæ ſtudioſis merito poſſet reprehendi. At modo forſan tota hæc quæſtio ceſſat: nam intelligo ex D. *Acquoy*, ſcripſiſſe D. *Graſpar* Capitulares convenisse; quinque ex illis nolniſſe eligere Vicarium, ſed a D. Internuntio Bruxellenſi poſtulaſſe ſibi unum deſignari; alios vero Dominos, elegiſſe D. *Groenhout*. Id jam R. V. procul dubio innotuit . . . (b).

Sal-

(a) Franciſcus Verſchuren Gelenſis S. T. in Academia Lovanienſi Doctor, & Collegii Ultrajectini ſeu Alti Collenſis Præſes, vir infiniter pius ac doctus, & zeloſus avitæ doctrinæ vindex, quod probant libri ab ipſo conſcripti &c. Obiit Lovanii 9. Septembris 1723.

(b) Quod deeſt reſpicit negotia temporalia Collegii.

Salveant omnes amici. D. *Antoninus* ſingulariter jubet R. V. ſalvere Deus te, vir Ampliſſime, inſtantibus Feſtis, omni cæleſtium donorum benedictione locupletet. Maneo Conſultiſſime Domine, Rev. V. humillimus famulus. *F. Verſchuren.*

Lovan. 2. Junii 1715.

EPISTOLA CV.

Fr. Verſchuren Erkelio ſuo & Eſpenii nomine: De eodem argumento.

Adm. Rev. & A. D. Ob negotium, de quo in ultimis veſtris ad me litteris, iterum conveni D. *Antoninum*, & D. Canonicum *Vrvien* bonum Juriſperitum. Cenſuimus.

1. Vicarii electionem prorſus extra juris regulas a duobus probis Capitularibus factam, nullius eſſe roboris.

2. Eosdem D. Canonicos poſſe ac debere id ſignificare D. *Groenhout*.

3. Eosdem debere rogare atque monere dictum D. *Groenhout*, ut tanquam Senior Capituli velit quantocius convocare Capitulum, ad eligendum Vicarium, qui jura Capituli velit exercere.

4. Tum agenda juxta formam juris alia, de quibus in ſcheda D. *Antonini* (*a*), & in prima mea ſuper hocce negotio Epiſtola.

5. In ipſa jam Congregatione poſſe ac debere duos illos, Capituli ſui jura conſervare volentes, alios hæc ſuſque deque habentes monere atque urgere, ut velint eligere Vicarium verum, ſive talem qui jura Capituli, Sede vacante, velit reipſa exercere.

6. Si alii, vel nihil ad hoc reſpondeant, vel dicant, id ad D. illos hactenus non pertinere, vel facturum Vicarium prout videbitur &c. & interim ſi ad electionem procedant, electionem videri validam, non obſtante aliorum duorum proteſtatione.

7. Si Canonici minus ſani, vel dicant, ſe nolle eligere ullum Vicarium; vel ſi ſua ſponte, aut aliorum duorum permoti cura ac ſolicitudine, aperte declarent electuros ſe Vicarium, ſed talem qui nihil ſit facturus, tum poſſe duos alios alium eligere Vicarium, qui officio ſuo ſit functurus: cum perinde videatur nolle eligere Vicarium, vel nolle eligere niſi talem, quem ipſi eligentes nolint muneris ſui partes explere: nam *Vicarius* non eſt nomen dignitatis. Unde in eadem Eccleſia poteſt quiſpiam habere dignitatem & ſimul Vicariatum; ſed eſt nomen & res officii præſtandi.

8. Oportere omnia peragi in *forma probante*, & juxta juris Regulas, ut tota res Juriſperitorum calculis poſſit comprobari, ne alioquin mala enaſcantur graviora prioribus.

Satis clarum eſt, duos Capitulares, qui electionem ſtertentis tantum Vicarii redarguunt in aliis, non poſſe eligere D. *Groenhout*, aliumve ſimilem, qui nunquam manum ſit admoturus operi.

Cauſa eſt valde intricata, quam præſtaret coram, quam per Epiſtolas tractare; ſaltem ſi ſtatus rei non mutaretur, quod ego mihi promittere nullatenus valeo . . . . (*b*).

D. *Antoninus* R. V. plurimum reſalutat. Salveant meis verbis DD. *Ooſterling.*, *Meganck*, *van Heyningen*, ceteriq. amici. Maneo ſingulari veneratione, Conſ. D. R. V. humillimus famulus.

Lovanii 12. Junii 1715. *F. Verſchuren.*

APPENDIX ad E-P. CV.

Judicium Eſpenii, in cauſa Capituli Harlemenſis.

CASUS POSITIO.

Quam ſtrenue, Majorum noſtrorum vigilantia, Capitulum Cathedrale Harlemenſe non obſtante temporum difficultate conſervatum ſit, variis ſcriptis luce meridiana clarius demonſtratum eſt.

Et non ita pridem jurisdictionem Epiſcopalem, quæ ipſi Sede vacante competit, exercuit Capitulum iſtud per Vicarium Generalem Ampliſſimum Martinum Swanium.

Ex

(*a*) Hæc Scheda judicium eſt Eſpenii quod huic Epiſtolæ ſubjungimus.

(*b*) Quod deeſt reſpicit negotia temporalia vel nuntia extranea.

Ex novem Capitularibus, quos aliquot retro annis numerare ſolebat, per obitum Franciſci Groenhoutii, & Theodori Viſſcher, ſeptem tantum eorum ſuperſunt.

Per litteras autem extrajudiciales ac minaces Aulæ Romanæ, pleriſque eorum tantus eſt incuſſus terror ut Eccleſiæ regimen a morte fere D. *Potcamp* dimiſerint; quod & modo propemodum pro libitu ſuo exercet D. Internuncius Bruxellenſis, vel exercere facit per Subſtitutos ſuos.

Ingemiſcunt ad hæc varii Eccleſiarum Paſtores, cum duobus Capitularibus, & ægerrime ferunt Eccleſiæ ſuæ jura uſque adeo negligi & conculcari, non ſine certa diſciplinæ everſione ac animarum detrimento.

Optant ut Capitulares, vel ſaltem eorum pars maxima, animos reſumant, atque unanimiter ad Eccleſiæ regimen ſuſcipiendum ſe accingant. Verum hoc ſperare non licet.

Quæritur Igitur

1. An duobus Capitularibus Harlemenſibus hoc caſu, non competat jus exercendi jura Capitularia?

2. An non poſſint eligere Vicarium Generalem, qui iſtud Capituli nomine vere exerceat?

3. An quinque vel plures reliqui Capitulares, ſi in ſententia ſua perſiſtant, ac Capituli jus exercere nolint, duobus aliis debeant prævalere?

RESOLUTIO.

Quandoquidem omnimoda jurisdictio Epiſcopalis, Sede vacante, reſideat penes totum Capitulum, non autem penes ſingulos de Capitulo ſeparatim conſideratos, non apparet quo titulo duo Capitulares ſeparatim ab aliis quinque Capitularibus poſſint actus Jurisdictionis exercere; ſive jus habeant exercendi jura Capitularia; quia hi duo Capitulares ſimpliciter ſic conſiderati nequeant ipſum Capitulum repræſentare.

Ad ſecundum, cum ex præſcrito Concilii Tridentini, Seſſione 24. Cap. 16. de Reform. Capitulum Sede vacante, non tantum poſſit ſed etiam jubeatur infra octo dies, ab obitu Epiſcopi eligere Vicarium, poterunt duo Capitulares, imo ultimus ſolus urgere reliquos Capitulares, ut ad eligendum Vicarium ad diem præſcriptum, conveniant & procedant, ne alias Capitulum & Capitulares jure eligendi Vicarium excidant; & ex eorum negligentia jus deputandi ad Superiorem devolvatur, ac per ipſum Vicarius deputetur.

Si autem Capitulares, etiam in majori numero ad eligendum Vicarium dle ſtatuta non conveniant, vel ad electionem procedere renuant, poterunt duo Capitulares, imo vel etiam unicus, ad electionem procedere, ipſumque jus Capituli, & Capitularium hoc pacto conſervare, atque hoc caſu per unicum Capitularem totum Capitulum repræſentari, & jus Capituli conſervari poſſe communiter tradunt Canoniſtæ; atque inter ceteros Auguſtinus Barboſa, Lib. 1. Juris Eccleſiaſtici, Cap. 19. num. 98. docet, quod ſi finis termini ad electionem faciendam immineret, poſſint pauciores, etiam unus ſolus, non expectatis convocatis eligere, quia tempus interpellat pro homine.

Itaque in caſu propoſito, ſi etiam quinque Capitulares renuant ad electionem procedere, duo poterunt eligere Vicarium, qui tanquam a Capitulo electus, poterit Jurisdictionem exercere, tanquam a Capitulo ſibi delegatam: & regimen Eccleſiæ, etiam renuentibus quinque Capitularibus, ſuſcipere; eo quod cenſeri debeat a toto Capitulo electus, quia penes duos Capitulares, in hoc particulari caſu, totum jus Capituli eligendi Vicarium reſidebat.

12. Junii 1715.

EPISTOLA CVI.

F. Verſchuren Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine: An jus Metropolitani ut talis, ad Capitulum Metropolitanum devolvatur, Sede vacante.

Ad. R. & A. D. In deliberationem vocaturi ea de quibus ultimæ tuæ ad me litteræ, convenerunt mecum DD. *Antoninus*, *Opſtratius* (D. *Meliſſius* ægrotat) Canonicus *Vrvien*, & *Cinquius*. Cenſuimus Vicarium, ſemel valide a Capitulo electum, non poſſe ab eodem Capitulo removeremove-

moveri, ſine juſta cauſa, eaque bene probata. Quantum ad jus devolutum, de quo in Epiſtola Amp. D. *Kryſii* (*a*), hæc quæſtio ſpectat ad Juriſperitos. Hærebant D. *Antonius* & D. *Vrvien*. Non ſatis eis conſtabat jus illud devolvendum ad Metropolitanum, etiam devolvi ad Capitulum Metropolitanum Sede vacante. Succedit Capitulum Sede vacante in ea, quæ ſunt jurisdictionis Epiſcopalis, niſi probentur excepta; ſed an etiam in ea, ad quæ ſe extendit jurisdictio Metropolitana? Adferebatur caſus Gandavenſis, ubi cum modernus Epiſcopus, infra ſtatutum per leges tempus, non elegiſſet Archidiaconum, re delata ad Capitulum Mechlinienſe, hocce Capitulum vel Vicariatus, elegit D. *Happaert* Canonicum in Archidiaconum. Sed præterquam quod D. *Antoninus* exiſtimaret non eſſe per omnia ſimilem caſum, conſtat quod D. *Happaert* non auſit exercere Archidiaconatus officium. Ob rei difficultatem non valde inclinabatur D. *Antoninus* ad formandam caſus poſitionem. Maturiori opus eſt examine. Multis aliis negotiis detinebatur bonus ſenex; neque firma jam utebatur valetudine, fatigatus ex quodam itinere Bruxellenſi.

Quantum ad propoſitas a D. *Byleveltio* (*b*) conditiones pacis, nullus amicorum ab illis abborrebat. Optaremus tamen ſcire quale chirographum daturus eſſet D. *Byleveltius*, & cujus authoritate ſit ad hoc munitus. Confido tametſi non citra timorem de oppoſito, Romanos ſerio velle cauſam hanc terminare. Deus pacis & veritatis det finem bonum . . . maneo ſingulari affectu &c.

Verſchuren.

Lov. 24. Julii 1715.

EPISTOLA CVII.

Fr. Verſchuren Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine: De eodem argumento.

Receptis litteris de 2. hujus menſis ad me ſcriptis, conveni D. *Antoninum* & Canonicum *Vrvien*. Pergunt aſſerere, hactenus ſibi non ſatis conſtare, an in caſu poſito, Capitulum veſtrum habeat jus ſtatuendi Vicarium Capituli Harlemenſis. Ajunt ſe ignorare, num ſicut Epiſcopus, quatenus Epiſcopus certæ Diœceſeos, conſtituit unum corpus cum ſuo Capitulo, ita etiam Metropolita, quatenus talis, unum conſtituat corpus com ſuo Capitulo; proindè etiam non liquere de Jurisdictione, quatenus radicaliter reſidet in Capitulo, hoc illove modo conſiderato. Non occurrebat ipſis ullus author, qui de hoc argumento tractaſſet. Inſpexi ego ex Collegii Bibliotheca, quosdam Juriſconſultos; ſed a nullo reperi caſum pertractatum. Poterit R. V. forte invenire authorem de hac materia agentem: eſſet id non modo utile, ſed pene neceſſarium. Videbatur etiam D. *Antonino* res eſſe ſine exemplo (*c*). Circa caſum Gandavenſem de D. *Happaert*, ſuggerebatur quod R. V. poſſet ſcribere D. *Janſens*, vel D. *Soetens*. Prudenter hic procedendum, ne ab ipſis quoque amicis proceſſus improbetur. In omnibus oportet nos adorare judicia Dei.

Circa tractatum ad quem D. *Byleveltius* ſollicitat, cenſebant ſupradicti amici, quod ſi rebus omnibus pro veſtra ſecuritate ſincere peractis, D. *Byleveltius*, vel ipſe quoque D. Internuncius aliquibus inſtrumentis fide mala abuteretur, id non deberet venire ad veſtrum computum, modo vos tempore & loco poſſetis ſatisfacere publico.

D. *Antoninus*, qui R. V. diligentiſſime jubet ſalutare, ſuadebat, ut R. V. ſcriberet D. *Hennebel* Epiſtolam, qua virum rogaret ut rationes aperire dignaretur, quibus ipſe permovetur ad acceptandam Bullam *Unigenitus*. Salve &c. F. *Verſchuren*.

4. Auguſti 1715.

EPI-

(*a*) Cornelius Franciſcus Krys, Amſtelodamenſis, S. T. L. Canonicus Graduatus Harlemenſis zeloſiſſimus Paſtor &c. Obiit 28. Sept. 1720.

(*b*) Succeſſore D. Damen in Vicariatu Apoſtolico.

(*c*) Hæc quæſtio ſoluta eſt in ſequenti Epiſtola & in Reſolutione 25. Maii 1717. quam videre eſt infra parte IV. n. III.

EPISTOLA CVIII.

Opſtraet Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine: De eodem argumento (a).

Conſ. & A. D. Judicium Clariſſ. Eſpenii, Eximii Verſchuren, aliorumque amicorum eſt.

1. Ante omnia Vicario & Capitulo Veſtro Metropolitano certiſſime conſtare debere, quod D. *van der Meer* a Capitulo Harlemenſi in Vicarium electus eſt, cum hac clauſula aut ſimili: *ut functiones Vicarii non exerceat.*

2. Hoc ſi conſtiterit, cenſendum eſt, quod Capitulum Harlemenſe nullum Vicarium elegerit; nam ſic eligere, aut nullum eligere, idem eſt.

3. Itaque jus eligendi Vicarium poſt octiduum elapſum juxta Tridentinum, devolutum eſſe ad Metropolitanum, vel Sede vacante ad Capitulum Metropolitanum, juxta conſtantiſſimam conſuetudinem in Gallia, quod & veſtro Capitulo aſſervandum videtur, juxta conſuetudinem centum annorum & amplius, qua aliis Eccleſiis ſuffraganeis, Leovardienſi, Groningenſi &c. ubi Capitula non ſunt, nec Vicarii, conſtanter hactenus providit.

4. Vicarii ergo veſtri eſſe, providere Eccleſiæ Harlemenſi, ubi Capitulum officio ſuo deeſt.

5. Et quamquam jus Capituli Veſtri Metropolitani foret dubium, in tanta tamen neceſſitate illud ſufficere, ut ad electionem Vicarii Harlemenſis procedatis.

6. Conſequenter elapſo jandudum octidno, poſſe Vicarium veſtrum Metropolitanum, cum conſilio & aſſenſu Capituli, Vicarium Harlemenſem eligere.

7. Convenire, ut eligatur aliquis ex Diœceſi Harlemenſi, & is quidem ex Harlemenſi Capitulo, ſi quis in eo idoneus judicetur; alioquin nihil obſtare quominus etiam eligatur extra Capitulum Harlemenſe.

8. Neque opus eſt libellum ſupplicem Paſtorum ac Sacerdotum Harlemenſium communicare Harlemenſi Capitulo, ſed ſatis eſt ſi ſignificetur illi Capitulo, & Vicario prætenſe electo, quod jure ad Capitulum & Vicarium veſtrum Metropolitanum devoluto, in Vicarium Harlemenſem electus ſit N. N.

9. Simul litteras Patentes a Vicario veſtro Metropolitano mittendas eſſe ad Vicarium, quem elegeritis, exprimendo quod elegerit illum cum conſilio & aſſenſu Capituli ſui Metropolitani; eique mandando ut Diœceſi Harlemenſi ſtrenue invigilet, & Vicarii officio fungatur.

10. Tandem debere illam electionem publicam fieri, ut omnibus innoteſcat, addendo quod ea facta ſit juxta Tridentinum; jure devoluto, dum Vicarium non elegerit Capitulum Harlemenſe.

Suggerit R. D. Canonicus *Vivien*, qui & ipſe nobiſcum ſentit, in motivo pro Capitulo Harlemenſi referri *quod* Rovenius, deficiente etiam alias Capitulo Harlemenſi, Vicarium Harlemenſem jure devoluto elegerit; quod ad hanc cauſam appoſitum eſt. Sum cum Clariſſimis Eſpenio, Exim. Verſchuren, R. D. Canonico *Vivien*, conſultiſſime & Ampl. D. A. V. humillimus famulus.

J. Opſtraet. Lovanii 27. Septemb. 1716.

EPISTOLA CIX.

Ægidio Smet (b): Quod penes P. Præpoſitum, non penes Archiepiſcopum, ſit authoritas dimittendi Patres ex Oratorio.

Ampl. Pater. Intellexi D. Archiepiſcopum (Mechlinienſem) Amplitudini veſtræ intimaſſe, quod in caſum, quo Pater de

K *Hooge*,

(a) Circa negotia, de quibus in hac Epiſtola, & in quatuor immediate præcedentibus vide Præfationem Hiſtoricam *Cauſæ Eccleſiæ Harlemenſis*, notanter §. X.

(b) P. Smet tunc erat Præpoſitus Generalis Congreg. Oratorii D. J. apud Belgas. Vide *Chronicon Oratorii apud Belgas* pag. 198. & ſeq. ubi dicitur quod Clar. D. Z. B. van-Eſpen, amicorum Oratorii coryphæus, cum eodem Ægidio Smet in eadem ſemper claſſe humaniores litteras ſub directione PP. Oratorii Thumiſiis didicerat, & ab eo tempore ſuaviſſimam quamdam neceſſitudinem cum bono ſene coluerat.

Hooge, non ſatisfaciat ſuper propoſitis quæſtionibus, ipſum Patrem deberetis dimittere ex Oratorio, & ſi per vos non dimittatur, ipſe D. Archiepiſcopus authoritate ſua illum dimitteret. Rogo Amplitudinem quam enixe, ob veterem amicitiam, ut attente conſideret graviratem hujus negotii, quia ſi hoc D. Archiepiſcopo permittatur & obediatur, jam dimiſſio ex Oratorio non erit penes Præpoſitum, prout ſemper fuit conformiter ad Conſtitutiones Oratorii, ſed penes D. Archiepiſcopum, qui prætendit cognoſcere & judicare de cauſa dimiſſionis. Vult enim quod hic Pater dimittatur, niſi ſatisfecerit punctis ab ipſo propoſitis. Inſuper liberum ſibi eſſe prætendit ea puncta proponere, quæ ſibi videbuntur opportuna, & a ſuo dependere judicio, utrum Pater ille ſuper punctis ſibi propoſitis ſatisfecerit vel non ſatisfecerit. Et, ut apparet, prætendit quod hinc ſuo judicio Pater Præpoſitus cæco modo abſque examine, aut cauſæ cognitione, deberet ſe conformare in dimiſſione ſui ſubditi, & exequi realiter dimittendo, ut proinde Patri Præpoſito in hac dimiſſione (quæ eſt ſummi momenti, & unde pro magna parte dependet bonum Oratorii) nullas haberet partes niſi ſimplicis executoris. Igitur judico, quod in hac cauſa Amplitudo veſtra deberet fortiter & conſtanter, his D. Archiepiſcopi conatibus obſiſtere, & jura Oratorii tueri. Indubitatum in primis eſt quod penes Patrem Præpoſitum vigore Conſtitutionum Oratorii, ſit authoritas dimittendi Patres ex Oratorio, vel eos corrigendi ſuper eorum defectibus. Deinde certum eſt quod nullus jam receptus & incorporatus Oratorio, niſi ex notabili cauſa, invitus dimitti queat. Præterea nemo poteſt dimitti, niſi ſuper cauſa dimiſſionis legitime convictus, & Patri Præpoſito tanquam Judici & Superiori cauſa legitime probata fuerit. Neque crediderim, quod umquam in Oratorio viſum fuerit, quemquam a Patre Præpoſito fuiſſe dimiſſum ob cauſam, cujus ipſe nec judex nec cognitor fuerit. Quare pro conſervatione hujus juris neceſſarium plane judico, ut Amplitudo veſtra petat a D. Archiepiſcopo per litteras, ut dignetur informationes ſuper moribus aut doctrina dicti Patris *de Hooge* vobis communicare in ſcripto, ut, eis viſis, examinatis, & audito dicto Patre, ſtatuere poſſit de dimiſſione hujus Patris tanquam ejus judex legitimus, prout reperiet juſtum, & quod in hac cauſa nihil de ſuo officio intermittet. Spero, quod in hoc momentoſo negotio vobis aderit lumen Spiritus Sancti, quo videre poſſit quid agere debeat, ſcilicet pro conſervatione juris cognoſcendi in prima inſtantia de cauſa dimiſſionis per Patrem Præpoſitum; ſi enim hoc jus Præpoſito adimatur, & authoritas de cauſa dimiſſionis *in prima inſtantia* judicandi ad alium transferatur, facile perſpiciet Amplitudo veſtra, quantum inde Congregationi Oratorii præjudicium immineat, quod ne fiat, pro intimo (quo & Amplitudinem veſtram Ipſamque Congregationem Oratorii hactenus complexus ſui & complector) affectu, Deum Patrem luminum rogare non omittam; qui ſum Admodum Reverendæ ac Ampliſſimæ Paternitatis veſtræ humillimus famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Datum Lovanii 19. Aprilis 1717.

EPISTOLA CX.

R. P. Ægidio Smet (a): De eodem argumento.

Adm. R. ac A. P. P. Cum mihi relatum eſſet, duobus Presbyteris (b) Congregationis veſtræ difficultates moveri per D. Archiepiſcopum Mechlinienſem, eaque occaſione non parum convelli Statuta Congregationis & jura Præpoſiti, ſignanter circa dimiſſionem & admiſſionem perſonarum, reſolvi, pro antiquo erga Oratorium & ſignanter erga Paternitatem veſtram benevo-

(a) Vide Chronicon Oratorii Apud Belgas, pag. 201. Ibidem pag. 221. dicitur quod circa menſem Auguſti 1719. Cl. Doctor Eſpenius R. P. Ægidio Smet tanquam veteri amico ſuas litteras ſcripſerat in favorem R. P. Cornelii Boubereel Præpoſiti electi in Comitiis 9. Maii ejusdem anni; ſed has recuperare nequivimus.

(b) Joan. *de Hooge*, & Hieron. *Zegers*.

nevolentiæ affectu, penitius rem hanc examinare. Quo examine facto, reperi, non modice jura Præpoſiti circa dimiſſionem perſonarum e Congregatione convelli, ſaltem Indirecte, per Mandatum D. Archiepiſcopi datum & miſſum Reverentiæ veſtræ 28. Maii 1717. mandando Reverentiæ veſtræ, ut duos Patres ad D. Archiepiſcopum indilate accedere juberet, ut ſe a ſuſpicione Janſeniſmi liberent, idque *ſub pœna dimiſſionis ex Oratorio*: quo non obſcure D. Archiepiſcopus ſibi aſſumit jus dimittendi perſonas ex Oratorio, aut ſaltem jus mandandi Præpoſito, ut eos e Congregatione dimittat quos ipſe arbitrabitur dimittendos. Quam vero neceſſarium ſit huic infractioni obſiſtere, facile videbit Reverentia veſtra, ſi expendere dignetur, quod hac ratione facile continget præcipuos nonnunquam Presbyteros e Congregatione fore dimittendos, ubi contigerit eſſe Archiepiſcopum Oratorio minus bene affectum, aut ejus æmulis nimis auſcultantem. Itaque, ſalvo meliori, cenſerem huic Archiepiſcopi prætenſioni eſſe obſiſtendum, ut minus per reverentem, juridicam tamen proteſtationem, qua ipſi ſignificetur quod in dimiſſione perſonarum ex Congregatione Oratorii, non intendat ſe ſubeſſe Mandatis Archiepiſcopi, ſed jus illud conformiter ad Statuta Oratorii Cap. 9. velit ſibi omnino manere liberum. Hæc pro antiqua in Paternitatem veſtram amicitia ſuggerere volui, omnia veſtro maturiori judicio ſubmittens, qui ſum Admodum Reverendæ ac Ampliſſimæ Paternitatis veſtræ humillimus famulus.

Z. B. van-Eſpen.

(*Paulo poſt* 28. *Maii* 1717.)

EPISTOLA CXI.

Erkelio: De factis in Reſolutione 25. *Maii* 1717. *relatis.*

Quod Præſul (*a*), de quo in veſtris, excuſaverit ſe conformare Reſolutioni noſtræ (*b*) donec eſſet ſatis certus de factis, quibus reſolutio noſtra innititur, non videtur imprudenter factum. Quomodo autem hic Præſul poſſet de his factis ſufficienter certiorari, cum amicis inquiſivi; viſumque eſt quod vel poſſet quiſpiam de factis tum in caſus poſitione, tum in reſolutione relatis, præſertim de Batavia ſacra deſumptis, rite informatus, ad Præſulem mitti cum authenticis monumentis, quibus fides horum factorum Præſuli adſtruatur; vel, ſi ita videretur, inſtrumenta authentica huc tranſmittantur, ut hæc per Doctores, qui reſolutioni ſubſcripſerunt cum clauſula *ſuppoſita veritate factorum*, videantur & expendantur, atque ſi forte ipſis ſufficienter videantur probata, ipſi declarent quod viſis & examinatis his inſtrumentis, judicent facta in caſus poſitione allegata, & in reſolutione adducta eſſe ſufficienter probata, & conſequenter conformiter ad reſolutionem procedi judicent.

Verum hanc declarationem a Doctoribus noſtris, qui ſubſcripſerunt, accipere poſſe ſpero quidem ſed addicere non poſſum: interim me libenter impendam, & me precibus & ſacrificiis veſtris commendans ſubſcribor. Ad. R. D. V. Z. B. *van-Eſpen.*

29. Maii 1718.

P. S. Videtur convenientius, ut ſi huc inſtrumenta mittantur ſimul aliquis veniat, qui reſolutionem Doctorum ſollicitet.

EPISTOLA CXII.

Erkelio: An Vicarius Generalis debeat eſſe de Clero, & perſonaliter reſidere.

Adm. Rev. & Ampl. D. Non exiguo dolore nos afflixit mors virorum illorum, de quibus in veſtris; & ſignanter D. Heuſſen (*c*), qui ſingulari cum fructu in vinea veſtra laborabat.

Confidimus quod aliquando excitabitur

(*a*) Epiſc. Bolonienſis.

(*b*) Agitur de Reſolutione DD. Lovanienſium 25. Maii 1717. de legitima Jurisdictione Capituli Ultrajectini.

(*c*) Hugo van Heuſſen, Decanus Capituli Ultrajectini &c. obiit Lugduni Batavorum 14. Februarii 1729.

qui verbo imperat ventis & mari, & facit tranquillitatem magnam, & imperabit fluctibus maris & ventis, qui in naviculam irruunt, eamque pene mergendam minantur, ut aliquando eam, & vos quos in remigando laborantes videt, ad optatum portum perducat.

Quantum ad priorem articulum in veſtris propoſitum cenſeo quod convenientius omnino eſſet, ut unus e Clero Eccleſiæ Harlemenſis Vicarius conſtitueretur, qui & in eadem Diœceſi perſonaliter reſideret, quam ut cura hujus Eccleſiæ committatur Vicariis Eccleſiæ veſtræ, qui nec de Clero ſunt Eccleſiæ Harlemenſis, neque in hac perſonaliter reſidere poſſunt.

Ceterum ſi in Clero Harlemenſi non reperiatur cui poſſit in his circumſtantiis Vicariatus committi, vel alia forſan occurrat in eo conſtituendo difficultas, non video quid obſtet, quin poſſit hæc cura demandari Vicariis Eccleſiæ veſtræ; nullo enim poſitivo Decreto cautum invenio, quod Vicarius Sede vacante, debeat conſtitui e Clero hujus Eccleſiæ, aut in ea perſonaliter reſidere teneatur. Imo ſcitur quod pluribus ſeculis obtinuerit ut Metropolitanus deſignaret unum ex Epiſcopis comprovincialibus, qui ſub titulo viſitatoris, viduatæ Eccleſiæ curam gereret, qui nec de Clero erat Eccleſiæ viduatæ, nec intra fines ejusdem perſonaliter reſidebat.

Verum eſt quod Concilium Tridentinum videatur loqui de uno ſingulari Vicario conſtituendo; ſed tamen non obſtante hoc Decreto in omnibus paſſim Eccleſiis, etiam Belgicis, (excepta particulari Eccleſia Mechlinienſi) cura vacantis Eccleſiæ committitur pluribus Vicariis, qui in communi, ſub nomine Vicariatus curam viduatæ Eccleſiæ gerunt, nullo Vicario Generali Eccleſiæ viduatæ conſtituto.

Alterum punctum in veſtris propoſitum tanti videtur ponderis, ut cenſeam merito adhuc pauliſper differendum, ac interea Patrem luminis orandum, ut quid in re tanti momenti agendum ſit nobis oſtendere dignetur (*a*). His maneo cum apprecatione felicis quadrageſimæ, Adm. R. & Am. D. V. hum. fam. Z. B. *van-Eſpen*. Lovanii hac 26. Febr. 1719.

EPISTOLA CXIII.

Domino Duguet: Quid teſtimonii in cauſa Conſtitutionis UNIGENITUS *pro veritate dare oporteat Eccleſiaſticos Belgii Catholici* (*b*).

Sapientiſſime Domine. Excitat nos tot clarorum virorum in Galliis fortitudo, ut & ipſi pro modulo noſtro oppreſſæ veritati luculentius aliquod teſtimonium demus. Sed cum non omnes hic idem ſentiant de eligendo Inſtrumento, quo teſtimonium iſtud conſignaretur, nihil viſum eſt certi conſtituere, priuſquam Gallicanos aliquot amicos conſuluiſſemus, quibus hæc omnia magis in promptu ſunt. In his Tu præſertim occurrebas, Vir Clariſſime, cujus cum fortitudine conjuncta prudentia, a multis annis mihi perſpecta fuit.

Gratiſſimum feceris, & beneficium non modicum præſtiteris, ſi de hac re cum amicis, quorum peritiam & pietatem certius noſti, conferre non graveris, & commune conſilium nobis perſcribere. Quod ut in re non levi dare poſſitis accuratius, hiſce junximus *Conſultationem ſuper teſtimonio, quod in cauſa Conſtitutionis* UNIGENITUS *pro veritate dare oporteat Eccleſiaſticos Belgii Catholici, cum extracto ex memoriali* &c. (*c*).

Vale,

(*a*) Forſaſſe iam agebatur de Electione Archiepiſcopi Ultrajectini.

(*b*) Circa hoc negotium vide: *Memoires hiſtoriques ſur l'affaire de la* B. UNIGEN. *dans les Pais-bas Autrichiens* &c. T. 2. p. 383. & ſeq.

(*c*) Epiſtolæ Paſtorali Archiepiſcopi Mechlinienſis editæ anno 1718. ſubſcribere recuſarunt Paſtores non pauci; eumque *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis* poſt ediderit idem Præſul, in quibus omnes ſubſcriptiones collegit, cenſendi ſunt refragari omnes, quorum illic nomina non apparent. In his non modo Paſtores ſunt, ſed Abbates etiam, & integra Canonicorum Collegia.

Plebanus ſeu Paſtor Eccleſiæ Metropolitanæ Mechliniæ, ob recuſatam ſubſcriptionem ſuſpenſus eſt a Divinis, & hactenus ſuſpenſus manet. Plebanus Lova-

Vale, Vir Clariſſime, & pro me ceterisque idem ſentientibus Deum precare, ut nobis infundere dignetur & lumen quo cernamus ea quæ agenda ſunt, & validam caritatem, qua eadem ipſa alacriter perficiamus. Sapientiſſime Domine, C. T. humillimus famulus Z. B. *van-Eſpen*. Lovanii 28. Julii 1721.

LET-

Lovanienſis, alio quidem, ſed frivolo plane prætexru, a Sacris Concionibus ſuſpenſus eſt, ſed revera ob non acceptaram Conſtitutionam, ut hic untorium eſt, & apparet ex raſponſo Internuntii Bruxellenſis, quod dedit dum petebantur Judices appellationis.

Prærer hos ſunt plures alii Eccleſiaſtici, quos ob eamdem eauſam variis modis affligi conſtat.

Undecim Paſtores Brabantini Libellum ſupplicem obtuleruut Supremo Conſilio Brabantiæ, contra novum jugum Conſtitutionis, & litteris etiam queſti ſunt apud Imperatorem, & apud Sereniſſimum Principem *Eugenium*.

Eodem anno Lovanii iu ſola Facultata Artium, adverſus propoſitionem acceptandæ Conſtitutionis proteſtati ſunt tredecim aut quatuordecim; quorum Proteſtatio toti Belgio notiſſima eſt, per ingentem numerum libellorum, quibus Conſtitutio & impugnata eſt & defenſa; & alibi etiam non ignota: ex quo illius mentionem fecit Eminentiſſimus *Noailius* in ſuo Documento Paſtorali (anni 1719.)

Præter hos, notum eſt iu eadem Facultate aſſa plutes alios non acceptantes, atſi non fiut Proteſtati; ita ut uumerus non acceptantium fera ſit æqualis numero acceptantium.

Similes non acceptantes etiam noſcuntur eſſe in aliis Facultatibus aiusdem Academiæ.

Præfata quidem Proteſtatio Conſtitutionis doctrinam non impetebat directe; ſed id aperte factum eſt multis libellis iu ea eauſa editis, qui ab adverſariis tribuebantur omnibus iis, qui Proteſtati fuerant, & habentur ut *motivum juris* ipſorum publicum, nemine horum reclamante. Erant autem nota Proteſtantium nomina, cum Proteſtationi ſinguli ſubſcripſiſſent, & ſubſcriptam adverſariis juridice inſinuaſſeut; ita quidem ut hac occaſiona quatuor Præbendæ eorum Romæ impetratæ ſint.

Prærarea poſt ſubſcripſaruut vigiuti quatuor Epiſtolæ ad Principem *Eugenium*, cum adjuncto memoriali adverſus Conſtitutionis, & ipſius atiam pacis, ut vocant, *Accommodement*, Gallicanæ, acceptationem, ut videre eſt per adjunctum extractum.

Iidem vigiuti quatuor cum aliis quadraginta octo ſubſcripſerunt Inſtrumento, quo committitur R. D. *Hoffreumont* Paſtori Leodienſi, qui uunc *Viennæ* verſatur, ut iſtorum omnium nomina agat apud Cæſaream Maieſtatem, ut ejus authoritate cohibeatur violentia eorum, qui Conſtitutionem uituntur obtrudere, conformiter ad dictum Memoriale.

Er hæc quidem ſunt præcipua, quæ in Diœceſi Mechlinienſi circa Conſtitutionem geſta ſunt.

Quædam etiam in Tornacenſi & Gandenſi contigerunt, quæ hic referre opus non eſt, cum ejusdem fere generis ſint teſtimonia. Niſi quod apud Tornacenſes quidam provocaverint ad Generale Concilium, ipſamque Conſtitutionem apertius impugnaverint, atque ita durius tractati ſint.

Hæc omnia quanquam non levia videri poſſint iis qui noverint quam raro iu Belgio aperte quis auſit ſa opponere alicui Romano Decreto, dubium tamen eſt, an ſic ſatis intrepide teſtimonium varitati dederint, aut veritatis inimicam Conſtitutionem ſatis impugnarint, ut in noviſſimo Die illis objici non poſſit captivam veritatem ab eis ſuiſſa detentam.

Unde quidam de edendo melioti teſtimonio & apertiori cogitant; de cujus ratione & modu hic quæritur.

Scribitur cenſera quosdam amicos Pariſienſes, uihil poſſa melius conſuli, quam ut ſubſcribant Inſtrumento Appellationis ad futurum Concilium.

Verum digneutur hi Domiui expendere cauſam, quæ hactenus ab Inſtrumeuto talt perſuaſit abſtinendum eſſe.

Nempe uon pendat teſtimonii pondus a formula qua veſtitur. Id quod uuperrima pulchre adſtruxit iuſignis aurhor (D. D'Etemare) Scriptionis Gallicæ: *Memoire ſur le devoir de parler en faveur de la verité*. Reſpondens enim iis qui objectant primis ſeculis non fuiſſa a veritatis amautibus condita inſtrumenta appellandi, animadvertit varias aſſe variorum temporum formulas, ipſum vero teſtimonium ſemper idem: nunc vigere Formulam appellandi, qualis hodie iu Gallia uſurpatur: ea proinde utendum aſſe.

Sed ſi in his locum habet temporum varietas, an non atiam locorum? maxime quum hæc formula in Belgio his poſtramis ſeculis uſurpata non fuerit, & certe ſciatur Cæſaris ejuſque Adminiſtrorum animos offenſura, novaſque perturbationes excitare ſine fructu poſſet: ſine fructu, inquam; uihil enim veritati decedet; ſi eadem quæ iu tali Inſtrumento eſſent dicturi, per Epiſtolam, aut ſimili quadam rationa aaiſtimantur.

Iuin timeri etiam poteſt ne Cæſar ipſo modo agendi in circumſtantiis præſentibus ſic irritetur, ut abjiciat conſilia & propenſionem quam habere videtur ut Conſtirutioni reſiſtat; & ajus cauſa oppreſſos, per efficax Decretum propediem ſublevet; eaque agere pergat quæ ad congragandum Conſilium Generale juvare magnopere poſſint. Adde paucos valda futuros, qui inducantur ad appellandum, cum jam multi reputentur Conſtituriont aſſe contrarii.

Sunt qui ſuggerunt Inſtrumentum Appellationis apud fidelem aliquam Galliæ Epiſcopum deponi; & in ipſius tabulas raferri poſſa; opportune poſtea, cum viſum fuerit, in lucem edendum. Sed, inquiunt

LETTRE.

De M. l'Evêque de Boulogne (*de Langle*) ſur Mer à M. van-Eſpen.

M. L'obligation que m'impoſe mon miniſtere de veiller autant qu'il eſt en moi aux intérêts de l'Egliſe, eſt ce qui me fait prendre la confiance de vous écrire aujourd'hui. Inſtruit comme vous êtes de la diſcipline Eccléſiaſtique, vous ſçavez mieux que perſonne, qu'un Evêque ne doit pas toujour ſe renfermer dans la portion du troupeau qui lui eſt confiée, & qu'il y a des occaſions & des conjonctures : où ſa charité & ſa vigilance paſtorale doivent s'étendre plus loin. Ces occaſions ſont ſans doute, Monſieur, lorsque la vérité eſt attaquée, que l'erreur fait du progrès, & que les ſentinelles poſées dans Iſraël paroiſſent comme endormies, & manquer à leur devoir : c'eſt alors que des Evêques à qui Dieu a inſpiré quelque zele, ſont en droit de ſortir de leurs limites, de pourſuivre l'erreur partout où elle ſe trouve, & de ſuſciter à la vérité des défenſeurs dans touts les lieux où elle peut être en péril.

J'ai tâché, par la miſéricorde du Seigneur, de m'acquiter de ce devoir dans ces jours de trouble & de confuſion, ſoit par des écrits qui me ſont particuliers, ſoit par d'autres qui me ſont communs avec quelques autres Prélats de ce royaume, auſquels il a plu à Dieu de m'unir pour la défenſe de la vérité. Ces écrits répandus dans nos Provinces & ailleurs, y ont produit de grands biens, gloire en ſoit rendue au Dieu tout puiſſant ; ils ont ſervi à animer les forts, à ſoutenir les foibles, à affermir ceux qui étoient chancelans, & à retirer de l'erreur ceux qui n'avoient pas mérité d'être livrés à un aveuglement total.

Mais un des ouvrages, dont nous avons lieu de nous promettre un ſuccès plus abondant & plus général, par la bénédiction qu'il a déja plu à Dieu d'y donner, eſt la lettre à notre Saint Pere le Pape Innocent XIII. qui m'eſt commune avec ſix de mes illuſtres collegues dans l'épiſcopat. Comme cette piece eſt écrite en Latin & en François, elle peut être également lue par les François & les autres nations. Les éditions Latines qui en ont été faites l'ont dû rendre commune dans vos cantons ; & il n'y a pas à douter qu'elle n'y ſoit entre les mains de bien du monde. Cela étant, nous avons un grand intérêt de ſçavoir comment elle y a été reçue, & de quelle maniere elle a été regardée dans les Pays Bas, & particulierement dans votre univerſité de Louvain. Je crois, Monſieur, ne pouvoir mieux m'addreſſer qu'à vous pour en être exactement informé. Nos adverſaires ont affecté de nous repréſenter cette univerſité comme donnant les mains abſolument & ſans réſerve à l'acceptation de la Bulle Unigenitus. *Accoutumés à prendre pour acceptans de la Bulle tous ceux qui ne réclament pas ſolemnellement contre, ils nous inſultent, & nous défient tous les jours de trouver ailleurs qu'en France ;*

---

quiunt alii, interea nihil teſtimonio veritatis, quandiu Inſtrumentum latebit, accedet ; & inſuper metuendum eſt, ne ex improviſo caſu, prout in hujuſmodi fieri ſolet, præmeture lucem videat ; aut etiam ſuppeimatur, ita ut potius expectanda videatur iſta temporis opportunitas, qua & Inſtrumentum condi, & ſimul in lucem edi oportere judicebitur.

Interim illud hucuſque arridet præ ceteris, ut momenta rationum, ob quas Conſtitutionem non accipiunt, Aviti per Belgium Academici Lovanienſes, Cæſaream Majeſtati per Epiſtolam, aut per Dominum *Hoffmannum* exhibeant.

Sunt & qui conſulent ut Pontifici ipſi hic de rebus ſcribatur, ſubſcribentibus quibusdam ex iis, qui titulo aliquo honoris donati ſunt, reliquis ſingulari Inſtrumento conteſtantibus, eadem ſola ſentire ac vovere.

Verum exiſtimant alii id non convenire, quia non ea dignitate aut multitudine ſunt, ut evadere poſſint indignationem & explosionem ; nihilque, ut ajunt, hoc eſſet aliud, quam initium jacturæ facere.

Quæritur igitur quænam videantur Avitis Academicis Lovanienſibus aut veritati in Belgio amatoribus neceſſaria eſſe faciende, atque etiam quænam utiliora, & ſi non abſolute neceſſaria ſint.

Beneficium cumulabitur, ſi reſponſio brevibus aliquot argumentis muniatur.

[*Duas Epiſtolas Reſponſarias Domini Duguet reperire eſt in Lucubratione ſæpe citata, cui titulus* : MEM. SUR L'AFF. DE LA B. UNIG. DANS LES PAÏS-BAS AUTRICHIENS &c. T. I. p. 394. & 398.]

ce, le plus petit clergé qui ne reçoive de cœur & d'eſprit cette Conſtitut. Je ſçai combien (il y en a) à rabattre, & le peu de cas qu'il faut faire de ces ſottes vanteries; mais quelques vaines qu'elles ſoient, on ne ſçauroit en montrer la vanité par trop d'endroits. Ainſi, Monſieur, quoique j'aie déja fait voir par des preuves ſans réplique dans ma réponſe à Mr. l'Evêque de Soiſſons, que la commune prédication eſt contraire à la Conſtitution Unigenitus, *& qu'on la rejette, cette Conſtitution, dans tous les lieux où l'on enſeigne une doctrine qui lui eſt oppoſée, néanmoins je ſerois fort aiſe d'avoir dequoi détromper ſur cela les perſonnes même les plus prévenues. Ayez donc, je vous ſupplie, Monſieur, la bonté de me marquer diſtinctement & au vrai l'état préſent de votre univerſité par rapport aux affaires de la Conſtitution; & notamment ce qu'on y penſe, auſſi bien que dans toute votre Province, de notre lettre à S. S. ſi notre conduite dans toute cette grande affaire eſt approuvée ou déſapprouvée; & s'il n'y en a pas pluſieurs parmi vous, qui vouluſſent nous donner quelque ſigne de correſpondance & d'union avec nous dans les mêmes ſentimens. La réputation que vous vous êtes ſi juſtement acquiſe par vos excellens ouvrages, & le long tems qu'il y a que vous êtes conſulté comme le docteur de toute la Flandre, doivent rendre votre témoignage d'un grand poids. Je l'attends avec confiance, perſuadé que je ſuis, que votre amour pour l'Egliſe ne vous fera rien négliger de ce qui pourra contribuer à me donner tous les éclairciſſemens dont j'ai beſoin pour la défenſe d'une ſi bonne cauſe.*

On ne peut être avec une plus véritable eſtime, & plus de vénération pour votre grand mérite, que je ſuis, Monſieur, votre, &c.
† *Pierre Evêque de Boulogne ſur Mer.*

EPISTOLA CXIV.

Epiſcopo Belonienſi (de Langle).

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine. Redditæ mihi fuerunt litteræ tuæ, etſi paulo ſerius, quas 31. Januarii proximi perſcribere dignabaris nimis ſane mihi honorificas. In his occurrit ſtatim ſpiritus tuus vere Apoſtolicus, & Sacerdotalis caritas, qua ad nos te quoque extendens de Academia noſtra Lovanienſi, & Eccleſia Belgica ſollicitus es. Etenim mihi quoque ſemper perſuaſiſſimum fuit munus Epiſcopale ſic fuiſſe a Chriſto Domino inſtitutum ut ad officium uniuſcujusque Epiſcopi in ſolidum pertineat toti, qua patet, invigilare Eccleſiæ, omnique loco, ubi caritas & neceſſitas exegerit, curam impendere & authoritatem Paſtoralem: quidquid enim ad evitandam confuſionem aliaque incommoda de Diœceſeon & Provinciarum circumſcriptione ab Eccleſia ordinatum eſt, juris eſt poſitivi, quod caritati & neceſſitati cedere debet.

Pro tua igitur Paſtorali ſollicitudine petis a me, Illuſtriſſime Domine, ut accurate reſpondeam ad tria, vel quatuor capita, ſuper quibus edoceri cupis. Piaculum duxerim tam gravi authoritati non parere.

Primum eſt, ut diſtincte & ſincere exponam quis ſit præſens ſtatus noſtræ Univerſitatis circa negotium Conſtitutionis *Unigenitus*.

Si verum eſt, prout ab Illuſtriſſima gratia tua in reſponſione ad Epiſcopum Sueſſionenſem recte ſapienterque obſervatum fuit, Conſtitutioni oppoſitos eſſe cenſendos eos omnes, qui doctrinam docent illi contrariam; dicendum plane eſt Academiam Lovanienſem, atque adeo & Clerum Belgicum, qui ex hac fere conformatur, Conſtitutioni *Unigenitus* adverſam eſſe; ſiquidem ibi adhuc, largiente Domino, prævalet antiqua Facultatis Theologicæ doctrina & Traditio, quæ in celebri cenſura adverſus *Hamelium* & *Leſſium*, ac in articulis per Deputatos ſuos *Innocentio* XI. oblatis continetur.

Quod ſi ad profeſſionem ſpectes acceptationis, fatendum eſt ſtrictum Collegium Facultatis Theologicæ, conſtans octo duntaxat viris, in quibus duo ſunt Religioſi, binam edidiſſe declarationem, qua Bullam *Unigenitus* accipit, non tamen tanquam *regulam fidei*; nam & hæ voces ſtudioſe evitatæ ſunt, & non ſic a ſe receptam eſſe plures ex iſtis octo viris conſtanter aperteque conteſtati ſunt, & contenſtantur hodiedum.

Mira-

Miraris, ſcio, Reverendiſſime Præſul, quid factum ſit, ut tam nobiles Doctores eo adduci potuerint. Sed conſiderandum jam ab anno 1682. Facultate illa excludi cœpiſſe eos, qui articulis Eccleſiæ Gallicanæ aſſentiri viderentur: itemque poſtea per factiones Patris *Deſirantii* ſub nomine Sacræ Facultatis quædam invecta eſſe Decreta (*a*), quæ præclariſſimis & melioris ſpei Theologis omnem ad ejus gradus & munia aditum præcludant.

Facultas etiam Artium, quæ ob inſigne privilegium nominationum a Curia Romana magnopere dependet, die 7. Novembris 1718. ex majori numero decrevit palam ſe profiteri obedientiam Conſtitutioni *Unigenitus*, idque litteris ſcriptis Sanctitati Suæ ſignificare.

Verum huic Decreto, numero non multo inferiori, diſſenſerunt, atque ex his tredecim, quorum Coryphæus erat *Opſtratius*, legitimo proteſtationis inſtrumento, interceſſionem, ſeu oppoſitionem ſuam conſignarunt, cauſamque ſuam deinde, non ſine gravi ſuo incommodo, ſtrenue proſecuti ſunt & vindicarunt.

Nihil præterea de illa re geſtum fuit in Univerſitate noſtra, nihil umquam in Comitiis ejus generalibus quinque Facultatum, nihil in conventu Facultatis ſpeciali, ſive Juris Canonici (cujus ipſe ſum membrum) ſive Juris Civilis, ſive Medicinæ.

Ceterum non deſunt hic viri Religione, doctrina & gradu conſpicui, quos conſtat Conſtitutionem non admittere; & quorum pars magna revera cauſam oppreſſionis ſuæ coram Cæſare & Rege noſtro præclare agunt; quibus ſe junxerunt plures per Diœceſim Mechlinienſem diſperſi Paſtores, Canonici, aliique; nec ab hac parte defuerunt, qui cauſam hanc ſolidis ſcriptis propugnarunt.

Quæris ſecundo, Reverendiſſime Domine, quid de tua & ſex nominatiſſimorum Epiſcoporum ad ſuam Sanctitatem Epiſtola hic cenſeatur?

Etiam Lovanii recuſſa multorum ſane manibus teritur. Non eſt, credo, quæ ibi elucet, humana veſtra virtus & ſapientia, ſed divina, cæleſtis, Apoſtolorum ævo digna, & quaſi ſeptemplicis candelabri admirabile quoddam lumen, quo in his diebus nubis & caliginis divinitus illuſtremur & recreemur. Hæc Epiſtola veſtra Conſtitutioni non penitus ſaventes miro gaudio affecit, & ad veritatis defenſionem acrius ſtimulavit. Hanc, ego fateor me ſatis laudare non poſſe, nec mirari: hanc ego ex animo complector: huic plaudo, ac plane conſentio; idemque fere de hac ipſa mecum ſentire permagnum Belgarum numerum, Theologos, Religioſos, Juriſperitos, Magiſtratus, omniſque generis Catholicos fideles Religionis ſuæ peritiores, partim per me ipſum cognovi, partim non dubiis multorum teſtimoniis mihi perſuaſum eſt.

Ut autem ego ſic ſentiam, aliosque idem mecum ſentire facile credam, graves ſunt & multiplices cauſæ, quarum ut privatas quasdam, vel Academiæ noſtræ ſpeciales hic attingam; ſine, quæſo, Præſul digniſſime.

Nodum prædeſtinationis Cardinalis Sfondrati, & Clericum Romanum Jeſuitæ *Francolini*, Schola Lovanienſis in primis exhoruit, hujusque duo illuſtres Theologi egregie confutarunt: neque cordatus Chriſtiano-Catholicus ſenſu aliquo Evangelii imbutus pernicioſa eorum placita ſuſtineat; his tamen placitis favere videtur, & majori ex parte quaſi inædificata Conſtitutio *Unigenitus*, intellecta nimirum, ut debet, in ſenſu naturali & obvio.

Propoſitiones, quas Bulla condemnat, ſpectantes magnum amoris Dei præceptum, vel neceſſitatem illius amoris ad converſionem cordis, differre mihi non videntur ab articulis, quos ſub *Innocentio* XI. ſolemniter vindicatos Theologi noſtri adhuc docent, & ipſe Chriſtianæ pietatis ſenſus dictare videtur. Pauli & Auguſtini de Natura, Lege, & Gratia dogmatibus, quæ a majoribus noſtris in laudatiſſima ſua Cenſura, ejusque Apologia tam magnifice & accurate tradita, Doctores noſtri adhuc cuſto-

(*a*) Loquitur hic Eſpenius de introductione ſubſcriptionis Formularii Alexandri VII. ſecundum *B. Vineam Domini*.

ſtodiunt, & plerique fideles in corde gerunt; iis, inquam, dogmatibus, meo quidem judicio, renuntiare oporteat, ut damnes cum Bulla, quæ ad hæc capita reduci poſſunt, propoſitiones.

Quemadmodum Conſtitutio componi non poſſe videtur cum antiqua doctrina fidei & morum, ita nec cum jure Eccleſiaſtico, cum Eccleſiæ diſciplina, Canonibus ſpiritu Dei conditis, & totius orbis reverentia conſecratis eam facile concilies.

His enim adverſa eſſe videtur cenſura propoſitionum, quæ ad methodum pertinent remittendi & retinendi peccata; item ea, quam de poteſtate clavium & hierarchia Eccleſiaſtica ingerit, doctrina.

Condemnatio propoſitionis 91. Principes omnes Chriſtianos & Magiſtratus ſeculares merito ſollicitos habet ſuperiorum ſeculorum eventibus edoctos. Venio nunc ad propoſitiones de lectione Scripturæ Sacræ, quarum ego proſcriptionem contrariam equidem eſſe exiſtimo non ſolum luculentiſſimæ diſciplinæ Divino-Eccleſiaſticæ longe ſaluberrimæ, & populi fidelis in Chriſto libertati; verum etiam Concilii Tridentini Decretis graviſſimis, ac præterea, quod notari meretur, ipſius liturgiæ ſacræ ritui quaſi eſſentiali: ſiquidem a temporibus Apoſtolorum Sacrum Miſſæ Officium ſine prælectionibus Divinæ legis ad populum tanquam promulgatione conditionum *novi & æterni Teſtamenti ſanguine J. C.* ſanciendi nunquam fuit celebratum.

Certe cum Bulla in hac parte non ſenſiſſent antiqui Theologi Lovanienſes, qui cum turbatiſſimo Lutheri ævo præcipui exiſterent fidei Romano-Catholicæ Antiſtites, duas tamen celebres verſiones Bibliorum, alteram Gallicam, alteram Belgicam, ſpeciali authoritate evulgarunt; idque, ut in præloquiis utriusque verſionis annotatum eſt, in plebis Chriſtianæ uſum communem multo utiliſſimum.

Nec eadem admiſſa hic fuiſſet ab iis delectis viris, qui Regia authoritate anno 1569. præpoſiti erant concinnando *Indici expurgatorio* Belgii nationibus accommodato; hi enim, etſi ante oculos haberent formam Indicis Romani a Pio IV. editi, ex decem tamen ejus regulis quatuor tantum adoptarunt, omiſſis conſiderate ſex aliis, inter quas erat & quarta de lectione Bibliorum: qui *Index expurgatorius* Belgicus per ſpeciale edictum Philippi II. Regis Catholici probatus fuit & obſervari juſſus, ut latius expoſui in tractatu de publicatione Legum & Placito Regis, parte IV. C. 2. §. 3.; neque reperi Indicem Romanum cum ſuis regulis ritu conſulto in Belgio publicatum fuiſſe.

Excuſa, illuſtriſſime vir, hanc obſervationem, quam expreſſit indigna agendi ratio quorumdam, qui obtentu iſtius regulæ IV. & novæ hujus Bullæ, a Diviniſſimo & ſaluberrimo libro blaſphemis interdum vocibus populum ſanctum Dei avertere non dubitant.

Ad formam Bullæ ut tranſeam, agnoſco quæ in illa notaſtis abuſus, nullitatis & obreptionis argumenta & indicia: ut nihil jam dicam de clauſulis, quæ Belgarum moribus & libertatibus non conveniunt.

Omittere tamen non poſſum, quod libro conſiderationum moralium & innocentiæ authoris debere me ſentio teſtimonium. Hic liber, cura Theologorum Belgarum latine redditus, frequentiſſime hic fuit lectitatus cum ſumma omnium Theologorum & cordatorum hominum ædificatione & fructu.

Ejus vero authore Paſchaſio *Queſnello* per tempus octodecim circiter annorum, quo Bruxellis vixit, uſus fui valde familiariter, nihilque minus in ipſo adverti, quam atrocia illa conſilia & ſceleratas molitiones, quæ ipſi impinguntur. Quin e contrario rapuit me ad ſe, quod in nullo alio reperi, vaſta & profunda eruditio cum admirabili ſimplicitate, animi modeſtia & ſingulari humilitate conjuncta, ad quam & longe tenerrima erga Eccleſiaſticam authoritatem ſubmiſſio & reverentia accedebat; ac veriſſimum eſſe deprehendi illud, quod quondam magnus ille Joannes *Neercaſſelius* Fœderati Belgii Epiſcopus titulo Caſtorienſis, coram nobis Lovanii in Collegio Adriani VI. de viro dederat teſtimonium bonum. Dixerat, Illuſtriſſimus ille, fuiſſe ſe Pariſiis, (nempe circa annum 1674.) ibidemque vidiſſe præcipuos viros doctrina & religione inſignes; nullum autem ſe reperiſſe eruditione ac pietate Paſchaſio *Queſnello* præſtantiorem. Nec aliam porro de venerabili Dei Presbytero exiſtimationem habuiſſe, conſtat eos omnes, qui-

bus contigit ut hic in Belgio eum privatim cognoſcerent..

Petebas tertio loco, Reverendiſſime Domine, ut edicerem quid hic judicemus de ea, quam in hac graviſſima cauſa viam tenetis & agendi rationem.

Celebrantur hic, & a multis acceptantibus, ſaniori tamen doctrinæ addictis deprædicantur labores & pericula, quibus pro cauſa Dei, ut decet fortes Eccleſiæ Principes & duces, ante pulcherrimam aciem commilitonum Chriſti ex omni ordine & gradu lectiſſimorum tam glorioſe certatis, & patiendo ſuperatis; veſtraque exempla nos hic animant & confirmant. Quæ occaſione viſitationis pagi *de Querals* tibi evenerunt & a te geſta ſunt, Digniſſime Præſul, me piiſſime affecerunt. Præclara etiam ſcripta, quibus eandem cauſam tuemini, hic magna cum admiratione & multarum ædificatione lectitantur.

Ad id porro quod poſtremo ſciſcitaris, magne Præſul, an apud nos nulli ſint, qui in hac cauſa dare vellent ſigna aliqua conſenſus & conjunctionis.

Hoc ſolum in præſentia dicere poſſum multos equidem in hoc propenſos eſſe, ſi modo daretur opportuna occaſio, quæ ex conditione rerum & temporum ſumenda eſt. Hæc ut primum ſe obtulerit, reipſa ſpero, & facto tam gratioſæ petitioni veſtræ reſpondebitur, confirmante Deo quod operatus eſt velle, & efficiente quod vehementer optamus, ut nullo loco veritati deſimus, aut teſtimonium Jeſu Chriſti erubeſcamus.

Perge, quæſo, piiſſime Antiſtes, quos curis tuis & exemplis excitas, eosdem etiam ſacris precibus amplius juvare. Vota noſtra ſunt, ut quæ in vobis certat, in vobis vincat & triumphet veritas.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine, Ill. V. G. humill. & obſeq. famulus. *Z. B. van-Eſpen.*

Lovanii 16. Martii 1722.

EPISTOLA CXV.

Erkelio; De electione Archiepiſcopi Ultrajectini.

Conſ. & Ampl. D. Ad quæſtiones ſuper negotio graviſſimo Eccleſiæ veſtræ hactenus reſpondere diſtuli ob nonnulla negotia intercurrentia: interim non dubito quin in his circumſtantiis omni modo allaborandum ſit, ut eligatur per Capitulum aliquis in Epiſcopum, iſque ordinetur; licet in hujus ordinatione non ſervarentur exacte ea omnia, quæ moderna Eccleſiæ diſciplina præſcribit. Scitur enim quod ubi neceſſitas aut caritas proximi urget, ceſſare debeant omnia, quæ jure poſitivo inducta ſunt. Quod autem neceſſitas & caritas exigant ut in partibus veſtris ordinetur Epiſcopus, qui huic Eccleſiæ neceſſarios Miniſtros ſuppeditet, nemo dubitare poteſt; quandoquidem ſatis conſtat Romanos vobis non daturos Epiſcopum, niſi id faciatis quod conſcientia vobis non permittit.

Interea Quæſtiones, ſuper quibus judicium meum exquiritis, diſcutiam, & quid de illis ſentiam vobis ſincere reſcribam (*a*). Maneo &c.

Lovanii 26. Auguſt. 1722.

EPISTOLA CXVI.

Epiſcopo Babylonenſi: De prima Babylonenſi Apologia.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine. Magna animi ſatisfactione prælecta mihi fuit per D. Barckman, veſtra Diſſertatio Apologetica, ſumma eruditione & unctione referta, ſuper qua a me, Præſul Reverendiſſime, reflexiones aliquas fieri poſtulaſtis; cui operi licet me imparem noverim, poſtulatis veſtris non obtemperare nefas duxi: unde breves quasdam reflexiones per dictum D. Barckman transmiſi, quibus quam prudenter & erudite uſus fueris, oſtendunt quas mihi communicare dignatus

(*a*) Judicium ſuper his Quæſtionibus dedit D. van-Eſpen, 12. Dec. ejusdem anni, ſubſcribendo Diſſertationi de miſero ſtatu, quam retulimus P. III. n. V.

rus fuiſti, additiones ad prædictam Diſſertationem. Ex illis additionibus ſignanter perſpexi, textum Concilii Tridentini aptiſſime caſui, & materiis veſtris eſſe applicatum, ejusque ſenſum ſinceriſſime explicatum, nec non Pontificalis Romani verba congrueotiſſime applicata.

Illud & fateri debeo, me non ſine ſummo horrore & animi dolore ex hac Diſſertatione obſervaſſe illum plane irregularem & horrendum modum priſtinis ſeculis inauditum, quo adverſus Epiſcopum, omni reverentia characteri Epiſcopali debita neglecta proceditur; quin omnes, qui hanc Diſſertationem legent, niſi paſſione aliqua excæcati, eodem horrore percutientur.

Ioterim hoc mihi ſolatio fuit, quod ex his omnibus perſpexerim, quam potens ſit Deus, qui etiam malis & peſſimis paſſionibus hominum bene uti norit ad ſalutem ſuorum Electorum, & profectum ſuæ Eccleſiæ. Ita enim hanc tempeſtatem permiſit Deus bonus & juſtus io Paſtorem, quem Eccleſiæ Babylonicæ homo præficere propoſuerat, ut eum ad Eccleſiam Batavicam quaſi tempeſtate jactatum protendere diſponat, & hanc Eccleſiam tot laboribus fundatam, tot ſudoribus per Præſules ſecundum cor ejus rigatam, jam quaſi collabentem ſuſtioeat, & ipſo miſerante ad priſtinum ſplendorem reducat; quod ut fiat ſperandum per eum, qui opus bonum cœpit; in quo opere ſi quid a me fieri poſſe judicaverit, libentiſſime impendam & ſuperimpendar. Vota mea apud Paſtorem omnipotentem interim erunt, ut opus bonum perficiat, obſecrans te, Digniſſime Præſul, ut me Sacrificiis & precibus veſtris præſentem habeas, confidens per preces Martyris & Confeſſoris miſericordiam conſecuturum apud Patrem miſericordiarum & Deum totius conſolationis. Hiſce cum omni veneratione ſuſcribor &c. Lovanii 10. Aprilis 1723.

EPISTOLA CXVII.

*Prænobili Domino ***: De Bullis Dogmaticis, ac de Placito Regio pro eis requiſito.*

Prænobilis ac conſultiſſime Domine. Petis a me in litteris tuis, quænam Bulla cenſeatur eſſe *Dogmatica*, & utrum ſimilis Bulla etiam requirat *Placitum Regium*, priusquam per Provincias publicari queat.

Ad primum reſpondeo, quod *Bulla Dogmatica* proprie dicatur illa, in qua certum punctum doctrinæ tanquam a Deo revelatum populo credendum proponitur & definitur: vel e contrario tanquam hæreticum aut erroneum proſcribitur. Hoc modo ſumpta Bulla Dogmatica, nequaquam comprehendit Eccleſiaſticas Conſtitutiones aut Decreta, quibus morum diſciplina, aut Eccleſiaſtica Politia, ſive aliqua ad illam pertioentia præſcribuntur.

Hac diſtinctione ioter dogmata & Decreta diſciplinæ uſa fuit Synodus Tridentina, referens ſpeciatim Decreta ad diſciplinam morum ſpectaotia, inter Decreta Reformationis; atque ita hæc plane ſeparans a Decretis Dogmaticis, quibus fidei articuli continentur.

Ulterius notandum, hanc eſſe inter dogmata ſeu articulos fidei, & Decreta Reformationis differentiam, quod priora tanquam a Deo revelata ſemper & ubique ut talia ſint recipienda & credenda; adeoque nec pro locorum aut temporum varietate, mutationi obnoxia, cum ſemper & ubique debeat eſſe eadem fides: at poſteriora, ſcilicet Decreta Reformationis, ſint mutabilitati obnoxia; & pro temporum & locorum diverſitate, variare poſſint.

Hoc ipſum obſervarunt Principes noſtri, ac eorum Magiſtratus in receptione ac publicatione Concilii Tridentini, dum circa Decreta Reformationis, prævie inſtituto examine, plures modificationes & reſtrictiones adhibendas notarunt; ſed circa Articulos fidei ſive dogmata, per Concilium propoſita, nullo inſtituto examine, ſimpliciter publicanda cenſuerunt, eo quod non dubitarent hoc Concilium tanquam Generale Eccleſiam univerſalem repræſentans, infallibili judicio fidei dogmata decidiſſe.

Igitur licet fatendum ſit, Decreta quædam, etſi duntaxat ad diſciplinam pertineant, atque ita pro tempore locorum & perſonarum diverſitate varia & mutationi obnoxia, poſſe eſſe conducibilia ad fidei & doctrinæ puritatem conſervandam & ſtabiliendam; tamen quia nullum fidei dogma tanquam a Deo revelatum proponunt aut

definiunt, proprie dici non poſſunt Decreta Dogmatica, ſeu Decreta fidei nulli mutationi aut variationi obnoxia, ſed inter Decreta diſciplinæ referenda ſunt.

Porro certum eſt inter Decreta duntaxat ad diſciplinam ſpectantia, & mutationi obnoxia etiam referenda eſſe illa, quibus vetatur, ne quis in hac vel illa materia dogmatica, utatur certis terminis vel expreſſionibus, eo quod hoc vel illo tempore & loco, termini illi vel expreſſiones facile nata ſint inducere in errorem contra fidem, ubi alio tempore & loco a ſimilibus terminis & locutionibus nullum metuendum eſſet erroris periculum, eo quod hujuſmodi termini & expreſſiones eo loco & tempore, ab omnibus in ſenſu vere Catholico intelligerentur & acciperentur.

Dum igitur quæſtio eſt de Bullis Dogmaticis; illæ duntaxat vere dogmaticæ dicendæ ſunt, quibus certum & determinatum dogma ut credendum, vel ut rejiciendum fidelibus proponitur.

Ad ſecundum reſpondeo, prævie ad publicationem Bullæ *Dogmaticæ* Pontificiæ, æque requiri Placitum Regium, ac ad ceteras Bullas Curiæ Romanæ.

Nam in primis notandum, non idem judicandum de his Bullis Romanis etiam dogmaticis, quod de Decretis fidei Conciliorum Generalium Eccleſiam univerſalem repræſentantium; quandoquidem Bullæ ſub nomine Pontificis Romani emanantes, non procedant ab authoritate infallibili, ſicut definitiones fidei alicujus Concilii Generalis, puta Tridentini, quæ propterea ſine novo examine recipiuntur, ut ſupra annotatum eſt.

Ulterius id evincit ſcopus Placiti, qui æque in his Bullis Dogmaticis ac in ceteris obtinet. Scitur etenim unicum hujus Placeti ſcopum eſſe, quem jam pridem expreſſit Didacus *Covarruvias*, Pract. QQ. Cap. 35. n. 3. ibidem monens, quod non tantum prævie ante admiſſionem Nuntiorum Apoſtolicorum in Regnis Hiſpaniarum ad Regia eatur Auditoria, ſed multis in negotiis & caſibus Litteræ Apoſtolicæ ante executionem earum ad Regia mittantur Auditoria, & Tribunalia, rationem hujus miſſionis allegans ait: „ id fieri ex „ *Regio* Decreto, ut illic examinetur ne „ quid fiat & obtineatur falſis precibus, „ & importunis ſuggeſtionibus a Summo „ Pontifice adverſus Regni Regumque Hiſpaniarum Privilegia, & Apoſtolicas conceſſiones; denique ne litteræ ſummi „ Eccleſiæ Præſulis contra publicam ſpiritualis, Eccleſiaſticæ & temporalis hujus Provinciæ utilitatem, præter ipſius „ concedentis voluntatem & conſenſum, „ executioni mandentur."

Et Covarruviæ in hoc puncto conſonant quotquot de hoc Regio Placito ſcripſere; inter quos eminet Franciſcus *Salgado* in doctiſſimo ſuo Tractatu de ſupplicatione ad Sanctiſſimum, qui ibid. Cap. 13. n. 13. aſſerere non dubitat quod „ omnes caſus, in „ quibus dari poteſt Bullarum retentio in „ Senatu, uni tantum rationi nitantur, „ & unico fundamento juſtificentur: nempe præjudicio Reipublicæ, ac damno publicæ utilitatis, quodque ad hunc duntaxat finem tendat, ob illumque fuerit „ hoc ſalubre remedium introductum." Quod latius deducit Cap. 3. ubi n. 28. dicit eam praxim hoc uno fundamento ab omnibus Doctoribus juſtificari.

Eumdem hujus praxeos ſcopum paucis expreſſit Hubertus Loyens, in Tractatu *de Curia Brabantiæ*, notans quod nullæ Bullæ Pontificiæ mandentur executioni ſine permiſſu Regis, aut cognitione eorum, qui ſupremæ jurisdictioni præſunt; quorum partes ſunt eas inſpicere atque cognoſcere, an nihil contineant aut admixtum habeant quod Rempublicam lædere poſſit: *in quo uno*, ait, *omnis Placiti uſus conſiſtit*.

Cum igitur indubitatum ſit, pluribus titulis contingere poſſe, ut Bullæ vulgo Dogmaticæ publicatio & executio in jura publica impingere queat: conſequens eſt quod conformiter ad ſcopum Placiti, iſtiuſmodi Bullæ æque ac reliquæ e Curia Romana emanantes, Placito Regio muniri debeant; ſive in Regis Auditoriis prævie ad publicationem revidendæ & examinandæ ſint.

Hinc Covarruvias, aliique, ſeu recentiores de hoc Placiti uſu tractantes, nullam inter Bullas Dogmaticas aliasve differentiam vel verbo indicarunt, ſed generatim de omnibus aſſerunt eas ſine Regis Placito publicari non poſſe.

In

In primis licet dogmata fidei ubique & ſemper ſint eadem, ipſe tamen modus, quo populo hæc dogmata proponuntur, & populus ad Profeſſionem alicujus dogmatis conſtringitur, varius eſſe poteſt, & plurima occurrere poſſunt, quæ uno tempore, & uni populo conveniant, & alio tempore & populo plurimum obeſſent.

Id ipſum latius, adductis quibusdam exemplis, deduxi in libro de *uſu Placiti* Parte 5. Cap. 2. §. 1. ubi & notavi eam ob cauſam Philippum II. non judicaſſe formulam fidei, per Pium IV. propoſitam, & Romæ ritu ſolito ſolemniter publicatam omnibus generatim proponendam, ſiliusque profeſſionem emittendam, quantumvis id Pontifex per Bullam ſuam mandaſſet, & Synodus Provincialis Cameracenſis id ipſum a Principe poſtulaſſet.

Ad hæc contingere poteſt, ut ob certas circumſtantias, puta ob excitatas diſſenſiones ſuper aliquo dogmate, non conveniat repente populum conſtringere, præſertim ſub gravibus pœnis, ad aſſentiendum ſive profitendum quid ſuper hoc dogmate fide divina ſit credendum; ſed potius ſuaviter prius populum conveniat diſponi & inſtrui ſuper ipſo dogmate, ut ita quodammodo ſua ſponte ad veritatem dogmatis amplectendam alliciatur.

Ulterius in hoc quoque ſollicite laborandum & attendendum, ut fidei formulæ, ipſaque Decreta dogmatica, claris & ſpecificis terminis ipſum fidei dogma fidelibus proponant, ne alias aliquando contingat ut dum per ſimiles fidei formulas, fideles in unam fidei conſonantiam adunare volunt, ipſasque circa fidei dogmata diſſenſiones componere & extinguere ſtudent, ipſa diſſidia & ſcandala, per obſcuritatem & æquivocationem magis augeant, & diſſenſiones excitent.

Nemo ignorat, quantas in partes Eccleſiam ſciderint variæ illæ formulæ pro fide Catholica aſſerenda, ut præferebatur, contra Arianos compoſitæ, & per Epiſcopos evulgatæ idque ob terminos æquivocos, quibus erant conceptæ.

Quis neſcit quantos motus, ob ſuam obſcuritatem, excitaverit hæc propoſitio, tanquam pro dogmate Catholico propoſita: *unus de Trinitate pro nobis crucifixus fuit?* Quidni igitur etiam hoc titulo Decreta Romana vulgo dogmatica revideri in Provinciis poterunt, priusquam publicentur aut executioni mandentur; ne ſubinde ob ſuas obſcuritates & æquivocationes non tam ſint apta ut populum in fide inſtruant, & in fidei unitate fideles coaleſcant, quam potius ut majores diſſenſiones, circa ea quæ credenda ſunt, excitentur, & populus ſuper eo quod credendum eſt, in partes ſcindatur.

Proinde cum Decreta dogmatica, ſeu fidem concernentia ſubjaceant eisdem incommodis circa modum publicationis aliaque externa ſpectantia ipſam Decretorum executionem, recte advertit Ampliſſimus ac eruditus Author tractatus *de jure Belgarum*, circa receptionem Bullarum Pontificiarum; has Bullas dogmaticas ejusdem eſſe rationis cum aliis Decretis, ac proinde, ſubjungit idem Author, quod ſi Proceribus Eccleſiæ viſum fuerit Decretum pure dogmaticum, ideſt in quo fidei articulos credendus proponitur, promulgare: eam promulgationem fieri, ſervata veteri forma, ratio exigat: „ neque enim, ait, materia fidei hoc ſingulare affert, ut quoad „ publicandi ritum omnia turbentur: cum „ poſſit, conſervatis receptis moribus, res „ tranquille peragi, & ad notitiam populi „ perduci. " Cap. 1. n. 15.

Obſervat quoque hic Author, quod cum Bullæ, quæ circa dogmata aliquid ſtatuunt, non magis quam Bullæ quæcumque aliam materiam concernentes, ſint immunes ab incommodis, quibus Reſpublica & Eccleſia turbari poſſet, conſequens ſit „ æquum „ non eſſe (eas Bullas) eximi a ſolitis „ cautionibus & obſervationibus, quibus „ nova Decreta munienda ſunt, ut ſine „ periculo tranquillitatis in Rempublicam „ admittantur. "

Cum autem continuo Curia Romana magis magisque allaboret, ut Bullas vulgo dogmaticas, a Placito Regio eximat, ut ita ſub prætextu ſtabiliendi dogmata, ſuas prætenſas prærogativas in præjudicium jurium & prærogativarum ſuæ Majeſtatis nec non conſuetudinum populi & libertatum Eccleſiarum, ſtabiliet & extendat; merito Regia Auditoria tanquam fideles Principis ſui Miniſtri ſedulo attendunt, ut hoc jus Pla-

Placiti ſuper Bullis etiam dogmaticis integrum ſervetur : uti anno 1658. expoſuit Conſilium Flandriæ , Conſilio Privato : poſtquam enim rogavit , ut in futurum Bullarum Papalium executio & publicatio ſuſpenderetur , neque ſuper iis Placitum petitum concederetur *du moins* , (*ajunt*) *juſques après les avis préalables des Conſeils Provinciaux ;* ſubjungunt : *ce qui ſemble d'autant plus neceſſaire en cette conjoncture de temps , où la Cour de Rome eſt ſi entreprenante ſur les droits & autorités des Souverains , & où quelques audacieux oſent décrier journellement le très ancien & très ſalutaire uſage du dit Placet : lequel toutefois eſt le moyen unique pour ſoutenir les libertés & franchiſes des Egliſes & des peuples , contre les uſurpations indues des officiers de ladite Cour Romaine ; leſquelles il convient réprimer plus vigoureuſement à cette heure , que l'on entend le dit Internonce vouloir au mepris de la puiſſance ſuprême de S. M. introduire un ſtile de publier telles Bulles , ſans même demander le dit Placet , ſous ombre qu'icelui ne ſeroit requis és matieres dogmatiques ; telles que l'on pretend être les Ecrits défendus par la dite derniere Bulle ; non pas même au regard des Traités de la Morale que les Caſuiſtes modernes ont alterée d'une façon étrange . A quoi nous jugeons qu'il eſt beſoin d'obvier à temps , & de conſerver la coutume louable des quelques ſiecles , obligeant à l'impetration dudit Placet pour les publications & emplois de toute ſorte de Lettres , Bulles , Reſcrits , & autres proviſions émanées des Païs etrangers , & ſignamment de la Cour Romaine , afin que ſous ce voile de doctrine il ne ſe gliſſe quelque choſe préjudiciable à l'autorité du Roi , & au repos du Commun & public* . Hæ litteræ habentur integre in Appendice Monumentorum ad dictum Tract. de Placito Regio , ſub litt. B.

Hunc ſuum zelum pro conſervando hoc jure Placiti oſtendit Conſilium Status an. 1719. cum enim ex libello ſupplice per me ipſi oblato , & Epiſtola D. *Govaerts* , data 8. Decem. 1718. ad D. Archiepiſcopum Mechlinienſem eidem libello juncta , intellexiſſet Conſilium , quod in dicta Epiſtola per meum latus , hoc jus Placiti ſuper Bullis dogmaticis impetteretur , & doctrina quæ illud aſſerit tanquam *vetus fermentum* traduceretur , remiſit me pro obtinenda juſtitia ad Magnum Conſilium : adjunctis litteris , quibus mandabatur ejusdem Magni Conſilii Conſiliaribus Fiſcalibus , ut ſe in hac cauſâ jungerent pro conſervandis juribus ſuæ Majeſtatis .

Hi autem mihi juncti , una mecum adeo manifeſte oſtenderunt jus Placiti Regii ſuper Bullis dogmaticis in dicta Epiſtola enervari , ut tandem cauſa plenarie inſtructa die 23. Febr. 1722. per ſententiam Magni Conſilii condemnatus fuerit D. *Govaerts : declarant n'avoir été permis au Reſcribent* (D. Govaerts) *d'inſerer dans ſa lettre du 8. Decembre 1718. jointe au diſſerent , la periode commencant : præcipue unus qui non ceſſat , jusqu'a la fin , comme contraire au droits , hauteurs , & juriſdiction Souveraine de S. M.* &c.

Ceterum ſuper Placetatione Regia requiſita circa Bullam *Unigenitus* , reſpondebo tibi quantocius licuerit . Præclarissime ac Conſultiſſime Domine , famulus tuus humillimus . Z. B. *van-Eſpen* .

Lovanii 6. Julii 1723.

EPISTOLA CXVIII.

Ser. Principi Eugenio a Sabaudia &c.

Prince Sereniſſime . Il y a quarante ſept ans que je ſuis du Conſeil de l'Univerſité de Louvain , Docteur en droit & Profeſſeur des Sacres Canons , j'en ai employé une bonne partie à ſoutenir par des ouvrages publics les droits , Hauteurs & prérogatives de S. M. & les libertés de ſes Païs bas contre les entrepriſes des Eccleſiaſtiques . Le même zele & mon devoir , m'obligent de me mettre aux pieds de V. A. S. pour repreſenter en très profond reſpect que cette Univerſité que j'ai vu très floriſſante pendant pluſieurs années , eſt aujourd'hui reduite dans un état à faire pitié , & , certainement à la veille d'une totale ruine , s'il n'y eſt pourvû par un remede prompt & efficace , & particulierement en faiſant ceſſer les violences & oppreſſions qui reſultent de la B. Unigenitus.

J'ai cru , Sereniſſime Prince , que je ne pouvois mieux employer le peu de jours qui me

me reſtent à vivre dans mon age avancé, qu'à detailler par un Memoire (a) *la deplorable ſituation de la même Univerſité; & de ce qu'il conviendroit de faire & de regler pour la remettre dans ſon prémier état.*

J'oſe ſupplier très humblement qu'il plaiſe à V. A. S. de me faire connoitre ſi elle aura la bonté d'agréer que j'envoye ledit Memoire. J'ai l'honneur de me dire avec un très profond Reſpect &c. (1724.)

EPISTOLA CXIX.

Erkelio: De quadam pretenſa irregularitate originis ex parte Matris.

Ampliſſime Domine. Redditæ mihi ſunt Litteræ veſtræ, quibus me ornabas 20. hujus. Quod ad ſuperiores non reſponderim, ideo eſt, quia exiſtimabam vobis communicatum eſſe reſponſum noſtrum, quod paulo ante dederamus ad Epiſtolam quandam Domini *Thierry*, nobis miſſam a Domino *Erneſti*, quo reſolvimus ea quæ concernebant electionem Vicarii Generalis Harlemenſis. Ceterum nulla fuit occaſio exhortandi Dominum *Barchman* ad ſuſcipiendum iter in Hollandiam. Tranſeo igitur ad ultimas veſtras, in quibus proponitur difficultas, quæ incidit circa irregularitatem, quam potuiſſet contraxiſſe D. *** ratione originis ex parte Matris. Ad quam Reſpondeo quod licet ſupponatur nuptiis parentum ipſius non acceſſiſſe Benedictionem Sacerdotalem, non tamen propterea dici poſſe eumdem Dominum aliqua irregularitate, vel in ſpeciem, eſſe notatum.

In primis enim apud vos notorium eſt Matrimonia hujusmodi, quorum altera pars eſt Acatholica, haberi pro veris & legitimis Matrimoniis; licet nulla accedat Benedictio Sacerdotalis, & tantum ſint contracta coram Magiſtratu vel Miniſtro Acatholico. Itemque notorium proles ex hujusmodi Matrimoniis procreatas, haberi vere legitimas ad omnes effectus.

Ulterius conſtat Matrimonia clandeſtina ante Conc. Tridentinum, etiam Benedictione Sacerdotali deſtituta, fuiſſe non ſolum valida & legitima, ſed & filios inde ortos fuiſſe legitimos, & ab omni irregularitate eatenus immunes.

Ex quo patet quod defectus Benedictionis Sacerdotalis per ſe non importet, ne in ſpeciem quidem, ullam irregularitatem.

Accedit quod Pater hujus Domini ſemper fuit Catholicus, ipſeque filius ab infantia in orthodoxa Religione & fide fuerit educatus; adeoque nec dici poſſit natus ex parentibus hæreticis.

Credo etiam plures alios apud vos extitiſſe, qui ex ſimili conjugio nati, ſine ulla diſpenſatione Ordines Sacros ſuſceperint; nec unquam alicui hujus irregularitatis ſcrupulum motum fuiſſe. Unde conſultius videtur, nihil coram Capitulo de propoſita difficultate, aut ſuperflua illa diſpenſatione movere.

Deum orabimus ut conſilia veſtra ad ſuam gloriam & Eccleſiæ Veſtræ ſalutem dirigat. Veneror ex animo, & ſaluto Ampliſſimos Dominos Collegas, cum oblatione obſequiorum Ampl. D. Decane. Amplitudinis veſtræ humillimus famulus.

Z. B. *van-Eſpen.*

Lovanii 22. Apr. 1725.

EPISTOLA CXX.

Erkelius Eſpenio, cujus ſententiam poſtulat de ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, occaſione Diſſertationis D. Damen de eodem argumento.

Non exiſtimo quod iſta diſſertatiuncula (de numero Epiſcoporum &c.) *Eximio D.* Damen, *ejuſque Approbatori, multum honoris ſit allatura. Certe non adferet apud lectores cordatos. Sola Epiſtola Pontificis Bened. XIII. ſufficit ad eos confutandos, quæ tam graviter noſtri Archiepiſcopi conſecrationem perſtringens, nullam de invaliditate mentionem facit: quam utique facere oportuiſſet ſi de ejus valore dubitandum cenſuiſſet.*

(a) Nous ignorons ſi ce *Memoire* a été reellement compoſé & envoyé.

fuiſſet. Ne tamen libellus tanta confidentia ſeſe oſtentans, incautis imponat, cenſerem brevi ſaltem reſponſione refellendum. Noſti per nos non ſtetiſſe, quod Epiſcopi dictæ Conſecrationi non adfuerint, legiſque iſtius venia non fuerit obtenta. Et non dedignaberis nobis ſententiam tuam proferre de ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, præcipue in caſu neceſſitatis; & an ullam habeat veri ſpeciem quod juxta jus Divinum tres Epiſcopi ad tales ordinationes ita requirantur, ut aliter habendæ ſint irritæ & invalidæ, niſi factæ ſint cum diſpenſatione Romani Pontificis. Et præterea an nemo præter Romanum Pontificem in lege de tribus Epiſcopis adhibendis, nunquam diſpenſare poſſit. Interea Vir Clariſſime, in Feriam tertiam proximam Capitulum convocavi ad novi Archiepiſcopi electionem, poſt Miſſam de S. Spiritu, & invocatum Dei nomen peragendam; quod ſummi momenti negotium tuis & ceterorum amicorum precibus commendans, profunda veneratione ſubſcribor. Venerande & Clariſſime Domine. D. Tuæ famulus obſequentiſſimus.

J. C. Erkelius.

Delphis raptim. 11. *Maii* 1725.

EPISTOLA CXXI.

D. Beſſemers (a) Erkelio, Eſpenii nomine: Ad præcedentem reſponſum.

Ampl. D. Decane. Mittit Clariſſimus Eſpenius hic adjunctum Reſponſum, ſatis prolixum, ad Quæſtionem quam placuit illi proponere per veſtras de 11. Maii. Lubentiſſime ego illud, viro adhuc ſpiritus vigore pleno dictante, ſcripſi. Rogo, ut dignetur Amplitudo veſtra quantocius renunciare an recte ſit allatum, & ſimul quid de eo ſentiatis. Si typis evulgandum videatur, inſcribi poterit, ſi judicaveritis, titulus ut infra verſa pagina (b). Liceat Ampliſſime Domine, per vos D. Broederſemium ſalutare; meque humilliime commendare veſtris precibus, ut etiam ſic vota, quæ pro afflicta veſtra Eccleſia Deo offero, illi ſint grata. Ampl. Domine. Ampl. V. famulus humill. & obſequentiſſimus.

M. Beſſemers.

Lovanii 4. Junii 1725.

EPISTOLA CXXII.

Eſpenius D. J. F. Keyaerts Procuratori Generali in Magno Conſilio Mechlinienſi; ad ei denunciandum publicationem cujusdam Decreti Concilii Romani (anni 1725.) ſine Placito Regio.

Ampliſſime Domine. Intellexi, habitum fuiſſe ſermonem ad populum per D. Decanum Metropoliticum intra octavam S. Rumoldi in Eccleſia ejusdem, in quo, more ſuo declamaſſet contra illos, qui non ſuſcipiunt Bullam *Unigenitus*; quin, quod magis mirum mihi viſum eſt; auſum fuiſſe publice adducere quoddam Decretum, quod dicitur editum in Concilio Lateranenſi ſub moderno Pontifice; imo & inſinuaſſe quaſi hoc Decretum ab Auguſtiſſimo noſtro Cæſare eſſet probatum, & ex nunc a nobis pro lege habendum: de quibus indubie Amplitudo veſtra propius inſtructa eſt.

Illud mihi ſatis habeo perſuaſum, per hoc Decretum non modo diſſenſiones inter Theologos & turbationes in populum nullatenus ſedandas eſſe, ſed amplius atque aper-

(a) D. M. Beſſemers Primarius Philoſophiæ Profeſſor in Academia Lovanienſi. Vide quæ de eo dicuntur T. 3. pag. 38. Libri cui titulus: *Mem. ſur l'offaire de le B. Unig. dans les Païs-bas Autrichiens.*

(b) Titulus indicatus idem eſt quem prnfert, nimirum: *Z. B. van-Eſpen &c. De numero Epiſcoporum ad validam ordinationem Epiſcopi requiſito Reſponſio Epiſtolaris occaſione Diſſertationis Ex. D. Domen, S. T. D. & Prof. in eadem Univerſitate, ſuper eadem quæſtione evulgata.* Hanc reſponſionem Epiſtolarem reperire eſt in IV. Parte hujus ſupplementi, n. VI. & To. IX. hujus edit. Neap. p. 675.

apertius excitandas ; cum enim in Decreto (*a*) præcipiatur *omnibus Epiſcopis & Paſtoribus*, *ut tota ſollicitudine* curent Conſtitutionem *Unigen. ab omnibus cujuſcunque conditionis & gradus omnimoda obedientia obſervari*, quis hinc non facile apprehendet, hic per RR. induci Tribunal *Inquiſitionis*, omnibus noſtratibus adeo exoſum, ut vel ſolum nomen hic ſit execrationi ; utpote quo in memoria revocentur fluctuoſi tumultus Belgici, & tam irreparabilis Provinciarum noſtrarum ruptura atque deceſſio ; quibus vel ſolum metus introducendi hujus Tribunalis, occaſionem dediſſe noſcitur.

Præterea ſi hæc Bulla, prout ſonat & verba præ ſe ferunt, in obvio ſenſu, ab omnibus omnimoda obedientia obſervari & recipi mandetur, quanti non erunt inter fideles, qui verebuntur hujuſmodi acceptatione recedere ab iis, quæ tanquam prima ſuæ Religionis principia ab infantia didicerunt ; & cum lacte Materno ſuxerunt ?

Quis inſuper non perſpiciet per hanc Bullam, ac notanter per condemnationem Propoſitionis XCI. quæ ſic habet, *La crainte d'une Excommunication injuſte ne nous doit jamais empêcher de faire nôtre devoir*, ſenſim Curia R. obſtringere velle unumquemque ad acceptanda omnia ejus placita, etiam quæ adverſantur juribus Regiis, & Patriæ moribus & conſuetudinibus ; atque inter cetera obſtringere Miniſtros Regios ad conſentiendum omnibus articulis, qui in Bulla *Cœnæ Domini* continentur. Quid enim facilius Curiæ R. quam ſuis Decretis, ſtilo ipſi uſitato, inſerere comminationem excommunicationis ipſo facto incurrendæ contra non obedientes aut contravenientes ? neque enim poſt hanc Bullam ſemel acceptam dicere licebit Miniſtros Regios ſimili Excommunicatione non ligari ; eo titulo quod duntaxat ea, quæ ſui officii ſunt, exequantur ; ſive agant illud, quod vi ſui juramenti agere tenentur ; quandoquidem hoc ipſum in Bulla reprobetur.

Quin & ſimplex publicatio hujus Decreti prorſus deſtrueret piam illam ſollicitudinem Cæſareæ Suæ Majeſtatis, qua per ſuas litteras tum ad Regia Tribunalia, tum ad Epiſcopos datas, voluit conſulere Tranquillitati publicæ, quam, occaſione hujus Bullæ, intellexerat non parum turbatam.

Incidit porro in manus meas ſcriptiuncula, uti mihi apparet, non parum erudita, in qua compendioſe contrarietates bujus Decreti Romani cum prædictis Litteris ſuæ Majeſtatis exponuntur (*b*), cujus copiam hiſce junctam Amplitudini veſtræ tranſmittendam judicavi : quamque gratam vobis fore non ambigo, ut ea, occaſione occurrente, pro ſua prudentia & vigilantia ad procurandam Reipublicæ Chriſtianæ tranquillitatem uti poſſit. Subſcribor ſingulari affectu Ampliſſime Domine. A. V. famulus humill. & obſequentis.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 18. Julii 1728.

Reſponſoriæ Domini Keyaerts.

Clariſſime Domine. Pergratas D. V. de data 18. *currentis cum introcluſo ſcripto recepi ; ſatis mihi compertum eſt quanta ſcandala, quæ oblocutiones quotidie oriantur in populo, ex effrenata prædicandi licentia contra eos, qui renuunt acceptare pure & ſimpliciter* Bullam Unigenitus. *Decretum Concilii Lateranenſis, nuper Romæ editum, quamvis non placetatum, pro lege habetur, vigore cujus omnes quoſcumque Catholicos ad ejusdem acceptationem conſtringere intendunt,*

(*a*) Notandum hic nullam fieri mentionem de clauſula : *uti ejusdem fidei* (*Catholicæ*) *regulam*, præpoſtere infida manu Actis Concilii inſerta. Decretum enim Concilii, de quo agitur, 5. die julii 1725. Lovanii januis quarumdam Eccleſiarum affixum, clauſulam ſupradictam non referebat. Vide Exemplar hujus Decreti ſine dicta clauſula in T. IV. Libri cui titulus : *Memoires hiſtoriq.* &c. pag. 247. & in libello cui titulus : *Manifeſte contradictie inter doctrinam Rem. Pontificum ex una parte, & doctrinam que recenter ſpargitur ſub nomine Z. B. van-Eſpen ex altera, demonſtrata.* Lovanii Typis M. van Overbeke cum approbatione 1725. pag. 14.

(*b*) Vide hanc ſcriptiunculam in Libro, cui titulus : *Memoires hiſtoriques ſur l'aff. de la B. Unig. dans les Pays-bas Autrichiens* &c. T. IV. p. 248.

& ad id per cenſuras Eccleſiaſticas compellere ; Decretum Cæſareum ſpernitur ; quinimo pro nihilo habetur ; jura ſuæ Majeſtatis , privilegia & conſuetudines hujus Patriæ tantopere a majoribus noſtris propugnata , & tot Regiis Decretis firmata , palam infringuntur . Jam ſæpius ea de re conqueſtus ſui ; ſed huic tanto malo omnes ignoſcunt , nemo ſuccurrit ; nec video quod aliquid ſit agendum , priuſquam ſua Majeſtas judicium ſuum depromſerit ſuper querelas ipſi oblatas per Eminentiſſimum D. Cardinalem, quoad recurſum ad Regia Tribunalia : quæ quidem querelæ huic Magno Conſilio ac Supremo Brabantiæ tranſmiſſæ , abunde refutatæ ſunt , ſed cauſa nondum deciſa . Ex quo fit ut omnia negotia , quæ tangunt præfatum recurſum in materia oppreſſionis, tranſmittantur ad Conſilium Status ; idque etiam ſub prætextu Clauſulæ Regio mandato (*de die* 23. *Maii* 1723.) *inſertæ , quæ habet :* Et ſi mes dits Conſeils & Juges rencontrent quelque doute ou difficulté notable , ils en avertiront *&c. Jam namque eo deventum eſt ut omnia eatenus in dubium revocentur per eos qui amant , in rebus luce meridiana clariores dubia invenire , ut eo modo a ſe avertant quam timent Eccleſiaſticorum potentiam. Quapropter jam dudum tam verbo quam ſcripto inſtiti apud præfatum Conſilium Status , ut velit ſuper prædictas querelas diſponere ; ſed nihil hactenus efficere potui ; nec eſt ut credo qui mecum agit . Subſcribor quapar eſt reverentia , Clariſ. Domine , Clar. D. V. famulus humill. ac obſequentiſſ.*

J. F. Keyaerts.

Mechliniæ 22. *Julii* 1725.

EPISTOLA CXXIII.

Exc. D. Vice-comiti de Wynants , ſuæ S. Maj. I. & C. Conſiliario in Supremo ſuo Conſilio Viennæ (*a*).

Excellentiſſime Domine . Ex adjuncto Programmate Conſilii Status (*b*) , videbit ſtatim Excellentia tua quid velim. Amicitia antiqua , qua me dignabatur , facit ut audeam implorare protectionem veſtram, in caſu gravi, qui mihi in ſenectute mea jam evenit . Curia Romana tandem aliquando aſſecuta eſt , quod diu intendit , ſcilicet ut doctrina mea , prætenſionibus ipſius contraria , damnaretur authoritate Principis , cujus ego jura & prærogativas non ſine magna invidia & periculo ſemper defendi ; atque etiam ut ſub nomine ipſius affligeretur perſona mea . Nec modicum , ut audivi , exultat inde Interruntius Bruxellenſis (*Spinelli*) quaſi ſuper ſucceſſu, ad quem Curia iſta aſpiraſſet ab annis 40.

Dicam candide Excellentiæ tuæ rei originem . Arripuit Miniſter ille Pontificius occaſionem a quadam Conſultatione, quam in forma Epiſtolæ dedi ſuper quæſtione , mihi tanquam Juriſconſulto propoſita , in cauſa Capituli Eccleſiæ Ultrajectinæ Romano-Catholicæ .

Quo vero prætextu vel fundamento contra hanc meam Conſultationem ille adeo exarſerit, plene ignoro: cum gravamina & allegationes ipſius mecum nuſquam communicatæ fuerint verbo vel ſcripto: quin ne quidem exemplar Conſultationis, quod Conſilio exhibuit , mihi videre licuit , multo minus agnoſcere.

Ego autem Miniſtrum illum nova iterum contra me clam moliri ſubaudiens, ut omnem ſub & obreptionem prævenirem , libellum ſupplicem obtuli Conſilio, in finem ut mecum communicarentur querelæ & gravamina Internuntii . Sed incaſſum . Petii , iterum iterumque oblatis libellis : nec ſic obtinui. Prodiit vero programma præfatum, quo Conſultatio ſub nomine meo durius proſcribitur ; ac publica ipſius laceratio decernitur : ſicque in famam & honorem meum animadverſum eſt graviſſime , me inaudito & indefenſo : quin imo, ſi liceat dicere, authoritate incompetente .

Et

(*a*) Ill. Goſwinde Wynants &c. Viennam vocatus anno 1717. obiit 8. Martii 1732. 71. annos ducens . Celeberrimus fuit pro ſua in jure ſcientia . Hujus Deciſiones in unum volumen in folio collectæ , publici juris factæ ſunt opera generi ſui D. de Neny , nunc Sanctioris Concilii Bruxellis Archipræſulis , anno 1744.

(*b*) Decretum Conſilii Status Bruxellenſis , de die 12. Sept. 1725. contra Reſponſ. Epiſtolarem Eſpenii .

Et quidem vi cujusdam Brevis Romani (*a*), in hac Patria nec viſi nec placetati, multo minus promulgati, & de quo an germanum ſit dubitatur: (Certe exemplaria, quæ Latino Flandrice Bruxellis & paſſim per Belgium diſperſa fuerunt, ſolam authenticationem Auditoris Internuntii, nullum autem publicationis vel Romæ factæ veſtigium præferebant).

Quam mihi grave ſit, Excell. D. in ſenectute tam provecta famam & honorem meum proſcriptum cernere, quem uſque ad annum 80., Deo juvante, illæſum ſervavi; non obſtantibus machinationibus adverſariorum, quas dum juridice mecum actum eſt, ſemper everti: quæ quantum authoritati ſcriptorum meorum, atque etiam ipſius Majeſtatis juribus & prærogativis, quas in illis propugno, hæc damnoſa ſint, ſumma tua perſpicacia dijudicabis melius quam ego exponam *a*. Itaque ad ipſum Thronum S. C. ac Cath. Snæ Majeſtatis querelas deferre me coactum ſenſi. Quas cum ad Supremum ejus Senatum remittendas exiſtimem, rem pluribus non explico.

Illud tamen dixero, me aſſequi non poſſe, quid in Conſultatione mea occurrat quod tam acerbam, eamque publicam cenſuram, etiam me inaudito meruerit. Conſultus de more reſpondi; limites Conſultationis nuſquam exceſſi; & mihi certum eſt, vel terminum reprehenſibilem non aſſignaturos adverſarios meos. Quod reſponderim ſuper quæſtione in cauſa Cleri Ultrajectini, certe mihi in crimen verti non poteſt: licebat enim mihi, ipſaque qualitas Doctoris & juſtitja exigebant æque ſuper eorum quam ſuper aliorum jura, reſponſum dare. In quo igitur a me peccatum eſt? Nec enim ulla lege nunc vetitum fuit quod licuit ab annis 6. vel 7. quando cum collegis meis Doctoribus 4., in eadem cauſa reſponſum tuli: quod typis etiam evulgatum, nullus carpſit: pro qua reſolutione ſteterunt etiam pene omnes Doctores juris Univerſitatis Pariſienſis, nec non Sorbonici plures quam centum.

Sane mihi magis quam illis fas eſt in hac cauſa reſponſum dare: ſiquidem Capitulum præfatum in hac Academia ſemper agnitum fuit, tam quoad regimen Collegiorum, quam quoad collationem Bullarum; quodque plerique ex Clero Ultrajectino in illa ſtuduerint, & gradus aſſumpſerint; adeo ut Academiam inter & Clerum iſtum magna ſemper neceſſitudo extiterit.

Quapropter Exc. tuam enixiſſime rogo, & per priſtinam amicitiam, ſi ita licet, obteſtor, ut laborum meorum & vexationum, itemque ſinceritatis & infirmitatis meæ memor, mihi in hac cauſa omnem ſpem & protectionem impartiri digneris, quam æquitas exigere videtur, quamque ſummi beneficii loco cum ſingulari fiducia præſtolans ſumma veneratione ſubſcribor. Excell. D. Excell. Tuæ. humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 12. Sept. 1725.

EPISTOLA CXXIV.

Ill. D. Vice-comiti van der Haegen, Cancellario Brabantiæ &c.

Illuſtriſſime Domine. Quod diu deſideratam illuſtriſſimam veſtram Dominationem æquitas & clementia Cæſaris nobis remiſerit, eximia Cancellariatus Brabantiæ dignitate condecoratam, gaudeo magnopere, & ex animo gratulor. Talem profecto virum requirebat præcelſum illud munus, qualem te Dei O. M. beneficio nobis natum & formatum Auguſtiſſimi Principis noſtri ſapientia feliciter elegit. Confirmet hoc omnipotens, quod operatus eſt; idemque vertat ad laudem & gloriam nominis ſui, ad ſalutem quoque veſtram, & totius Patriæ atque Eccleſiæ felicitatem.

Mihi equidem Illuſtriſſime D. de promotione illa, & præſentia veſtra ſpecialiter lætandum eſſe ſentio, eo quod protectionem veſtram & benevolentiam, quam nonnunquam expertus ſum, mihi ſperem

(*a*) Breve Benedicti XIII. occaſione Conſecrationis D. Steenhoven, Archiepiſcopi Ultrajectini, die 21. Febr. 1725. datum.

non defuturam, jam nunc quando maxime indigere videor.

Antequam ad caſum veniam, recordetur, quæſo, Illuſtriſſima Veſtra Dominatio, quot & quibus fraudibus & machinis me hactenus oppugnarint Miniſtri & aſſeclæ illius Aulæ, cui inviſa eſt doctrina mea de genuinis juribus Sacerdotii & Imperii, eorumque concordia. Et ut nihil dicam de ſycophantia P. Deſirantii, de Govartii calumnia &c. non exciderit credo periculum in quo fui anno 1718. occaſione lectionum mearum, quas tunc tradere cœperam *de poteſtate Eccleſiaſtica & politica circa ſacra:* & quomodo ſuper eo me ſecurum eſſe juſſerit Ill. V. D. quando Agens in hac urbe me ad alloquium ſuum admiſerat, aſſerebatque quod cauſa illa eſſet evacuata, quod poſſem libere in docendo pergere, nihilque in me eſſet quod diſpliceret DD. Senatoribus Conſilii Status, vel quo minus protectione ſua me honorare omni occaſione dignarentur.

Evenit tamen, Illuſtriſſime D., quod nunquam fieri poſſe putabam, ſed evenit abſente Ill. V. Dominatione, ut Internuntius Suæ Sanctitatis recenter in Conſilio Status adverſus me indefenſum & prorſus inauditum, per ob & ſubreptionem mirabilem, impetraverit infamans valde Decretum, & litteras inſuper Regias ad Rectorem & ad Promotorem hujus Univerſitatis, ut contra perſonam meam inſtantiſſime agatur, uti & agere cœperunt. Copiam Decreti & mearum ſupplicationum, quibus audiri fruſtra rogavi, hic accludere audeo.

Unaque in tam acerbo caſu ad potentem tuam protectionem confugere liceat, quærenti opportunum aliquod remedium honori & famæ meæ. Doctrinam meam quod attinet, & rationem agendi quam ad hanc uſque ætatem meam 80. annorum tenui, hanc, favente Deo, non vereor juſtificare, dummodo liberæ & plenariæ defenſioni, ut oportet, locus concedatur. Cum tamen in hac vita non ſemper unumquemque tutum faciat ſua innocentia, cogor iterum iterumque rogare; ut quam potes hunc in finem, protectionem mihi impertiri & procurare digneris. Hoc novum beneficium ut ab Illuſt. V. Gratia magna cum fiducia expectem, ſuadet priſtinus veſter erga me affectus, & notus veſter pro juſtitia zelus. Sum cum omni veneratione & ſubmiſſione, Ill. D. M. D. V. humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 2. Oct. 1725.

APPENDIX ad EPISTOLAM CXXIV.

A. Epiſtola Doctorum & Profeſſorum Facultatis Medicæ Lovanienſis, D. Garelli, S. Cæſareæ & C. M. Archi-atro in gratiam D. van-Eſpen in eodem negotio.

Excellentiſſime & Magnificentiſſime Domine. Profeſſio noſtra Medica & qui in Academia Lovanienſi contingit nobis ordo, nec non animi tui celſitudo, notuſque erga bonum commune ac Cæſaris obſequium ardor faciunt, ut hiſce interpellare tuam Excellentiam audeamus in caſu gravi Doctoris van-Eſpen juriſprudentiæ Antiſtitis præſtantiſſimi. Qui caſus cum Exc. tuam non lateat, ſuperfluum foret hic explicare quantopere in eo commoda publica ac jura Principis noſtri Auguſtiſſimi periclitentur. Quin imo adverſarii nondum contenti mandatis, quæ ab Aula Bruxellenſi contra eum ſubripuerunt menſe Septembri noviſſimo, novis quotidie molitionibus digniſſimi viri exitium quæritant. Ita ut vehementer metuamus, ne in occaſu viri tanti, qui Academiæ noſtræ ſplendorem & gloriam per hæc tempora præcipue ſuſtinebat, jam magis inclinetur apud nos omne bonarum rerum ſtudium; & ne qualiſcumque, qui in Juriſconſultis & patriæ Conſiliariis ſupereſt pro juribus Principis & Eccleſiæ libertatibus, vigor elangueat. Quomodo enim lubeat pro iis decertare aut ſtare, ſi videbunt ipſum Coryphæum ſuum ita affligi ac deſeri; atque adeo cum authoritate ſcriptionem illius, ſubverti jurium pretioſiſſimorum tantum eolumen. Quid hinc porro toti Academiæ noſtræ immineat? Quid Patriæ & Reipublicæ ultro ſapientiæ ſuæ occurret. In tam præſenti periculo nulla ſupereſſe videtur humanitus ſpes niſi in celeri & efficaci protectione Cæſaris: quam certe ſapientiſſimus idemque Clementiſſimus Princeps ne ad horam differret, ſi integerrimi & modeſtiſ-

deſtiſſimi ſenis perſpecta haberet virtutes & merita. Quapropter liceat Magnificentiſſime vir, enixe rogaretuam Exc. ut hic vota noſtra adjuvans, acclusum Commentariolum de vita & ſcriptis Doctoris van-Eſpen *benigne ſuſcipias; eumdemque, vel ſaltem ejus argumentum & concluſionem, Sacræ Suæ Majeſtati tempeſtive inſinuare non graveris. Quo beneficio quis dicat quam magnifice de Majeſtatis ſua juribus & incolumitate, itemque de Academia noſtra, & totius Eccleſiæ bono ſis meriturus? Nos equidem gratos & nomini tuo adſtrictos habebis, qui demiſſa cum veneratione ſubſcribimur. Excellentiſſime & Magnificentiſſime Domine, Excellentia tua, humillimi & devotiſſimi famuli.* (& erat ſignatum) *Rega & alii Doctores Medici* (*inter quos Urſmarus Narez*).

Lovanii 17. Decembris 1725.

B. De vita & ſcriptis Doctoris van-Eſpen Commentariolus.

Zegerus Bernardus van-Eſpen Presbyter, Juris Utriuſque Doctor & S. S. Canonum Profeſſor in Univerſitate Lovanienſi natus eſt Lovanii 9. Julii 1646. Patre Joanne, Juris Utriuſque Licentiato, Matre Eliſabetha Zegers.

In eadem Univerſitate promotus eſt in Artibus loco ſeptimo in ſolemni concurſu Philoſophico anni 1665. qui locus magni ingenii indubitatum eſt argumentum.

Licentiæ gradum in utroque jure ibidem adeptus eſt 12. Junii 1670.

Presbyter ordinatus anno 1673.

Deſignatus S. S. Canonum Profeſſor anno 1674.

Creatus Juris utriuſque Doctor 22. Octobris 1675.

Ab anno 1684. evulgare cœpit varia præclara Opuſcula, *quæ continentur operum ipſius parte quarta Editionis ultimæ anni 1721. excepis duobus, quæ poſtmodum prodiere.*

Alterum Æquitas ſententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa Doctoris van-Eſpen & Conſiliariorum Fiſcalium ipſi junctorum, contra D. Petrum *Govaerts* Diœceſis Silvæ-Ducenſis Vicarium Apoſtolicum, nec non ejusdem Parlamenti Conſiliarium *&c. Lata 23. Feb. 1722.*

Alterum opuſculum typis primum impreſſum eſt hoc anno 1725. ſub titulo De Recursu ad Principem.. & de hujus Recurſus effectu.

Inter antiquiora opuſcula hic memoranda ſunt:

Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii, adverſus certamen Immunitatis &c. a Petro Govaerts inſtitutum.

Tractatus de Cenſuris Eccleſiaſticis &c.

De Immunitate Locali ſeu Aſylo Templorum.

Tractatus inſigniſſimus de Publicatione Legum Eccleſiaſticarum & placito Regio: *qui in lucem venit anno 1712.*

Anno 1700. Typis evulgabatur celebre Authoris Opus, quod inſcribitur:

Jus Eccleſiaſticum Univerſum *in 2. vol. in folio.*

Cujus jam modo videmus Editionem quartam. Prima facta eſt Lovanii, ſecunda & tertia in Germania, quarta in Gallia.

Ex quo liquet opus illud reipſa accomodatum eſſe hodiernæ diſciplinæ præſertim Belgii, Galliæ, Germaniæ & vicinarum Provinciarum, *quemadmodum in frontiſpicio libri præfertur.*

Scopum & modum ſuorum ſtudiorum atque operum Author ipſe breviter declaravit in Libello ſupplice, exhibito Sacræ Majeſtati in Conſilio Status Bruxellenſis apoſtillato 13. Julii 1719. ubi exponit:

„ *Quod pro munere ſuo ſtudia ſua jam*
„ *a quadraginta & amplius annis ſemper*
„ *ita direxerit, ut Juri Canonico, prout*
„ *in ſcholis tradi ſolet, etiam ſtudium Scri-*
„ *pturæ Sacræ, veterum Canonum & pu-*
„ *rioris antiquitatis adjungeret; ad ea ve-*
„ *ro ad trutinam exigens & Decretales*
„ *& dicta novorum Authorum ſeu Decre-*
„ *taliſtarum. Inter eorum vivorum placita*
„ *plurimum exponenti diſplicuit, quod eos*
„ *repererit Juribus Principum nimis adverſos,*
„ *& amplificandæ atque extendendæ Juriſdi-*
„ *ctioni Eccleſiaſticæ ultra veros limites in*
„ *præjudicium Juriſdictionis Principum plus*
„ *æquo intentos. Unde factum eſt ut ſæ-*
„ *pius conflictiones Juriſdictionum & col-*
„ *liſiones inter Sacerdotium & Imperium*
„ *fuerint exortæ; quibus non ſolum tran-*
„ *quillitas publica laſa, ſed & regna &*
„ *imperia graviſſime fuere concuſſa. Hinc*

„ *expo-*

„ *exponens in opere ſuo, cui titulus:* Jus Ec-
„ cleſiaſticum Univerſum, *pro more ſuo fun-*
„ *damenta, originem & naturam Utriuſ-*
„ *que Jurisdictionis ex Sacra Scriptura &*
„ *antiquitate examinavit & cuique ſuos li-*
„ *mites figere ſtuduit, in hoc unum inten-*
„ *tus; ut reddantur ea* quæ ſunt Cæſaris,
„ Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. *Eadem*
„ *mente eodemque conſilio a paucis annis*
„ *expoſuit ediditque Tractatum* de Publicatio-
„ ne Legum Eccleſiaſticarum & Placito
„ Regio, *in quo tanquam fidelis ſubdi-*
„ *tus Majeſtatis tuæ elucidat atque defen-*
„ *dit ea prædeceſſorum tuorum Edicta, qui-*
„ *bus ſub graviſſimis pœnis interdicitur, ne*
„ *quis in has ditiones inferat aut execu-*
„ *tioni mandet Bullas, aut Reſcripta, quæ-*
„ *cunque Romanæ Curiæ ſine Placito ſeu*
„ *conſenſu Regio.*" *Habetur hæc ſupplica in laudato opuſculo* Æquitas ſententiæ *pag.* 3. (*Edit. in* 4.)

De utilitate, præſtantia & methodo Operum hujus ſcriptoris ſatis fuſe diſſerit Celeberrimus Dupin in ſua Bibliotheca Authorum Eccleſiaſticorum du XVII. ſiecle II. ſuite de la V. partie des Auteurs vivans, *ubi de eo inter cetera loquitur.*

Zeger Bernard van-Eſpen Prêtre Docteur en Droit Canon. & Civil. dans l' Univerſité de Louvain, eſt un des Canoniſtes de nôtre tems, qui a travaillé le plus utilement & le plus methodiquement ſur le droit Canon. . . . cet Auteur a des bons principes, il n'eſt pas du commun des Canoniſtes, qui ne ſavent, & ne citent que le Corps du droit Canon, & ſes Commentateurs. Il apporte des autorités de l'Ecriture Sainte, des paſſages des Péres, des Canons, des Conciles, & des temoignages des meilleurs Auteurs anciens & modernes, pour etablir ce qu'il avance. Gerſon eſt un de ceux qu'il cite le plus ſouvent: ſes ouvrages, ne ſont preſque qu'un tiſſu continuel de paſſages, mais qui viennent tous à ſon but, & qui etabliſſent fortement ce qu'il a deſſein de prouver; ſon ſtile eſt net, methodique, & clair.

Doctor van-Eſpen ſicut per ſuas lucubrationes & reſponſa non ſolum de Patria & ſtatu civili, verum etiam de hierarchia & diſciplina Eccleſiaſtica, nec non de libertatibus Eccleſiarum particularium optime meritus eſt: quæſtiones evolvendo maxime arduas & neceſſarias.

Ita evadere non potuit invidiam, calumnias & vexationes eorum, qui de juribus Principum & Eccleſiæ minus recte ſentiunt.

Etenim perſpicuum eſt ex Epiſtola Patris d' Elbecque celebris Dominicani, qui tunc temporis Romæ Sacrarum Congregationum Conſultor exiſtebat, ob quam cauſam anno 1702. *liber,* Juris Eccleſiaſtici Univerſi, *Romæ denuntiatus fuerit.* Nec nos, *ajebat Denuntiator,* librum illum denuntiamus, quod aliquid contineat contra fidem aut bonos mores, ſed quod Jurisdictioni Eccleſiaſticæ non ſatis faveat; immo potius illam impugnantibus & deprimentibus; atque inter cetera jus adſcribat poteſtati ſeculari dijudicandi & reſolvendi in dubiis de immunitate. *Annexa fuit hæc Epiſtola libello ſupplici a Conſilio Status Bruxelleniſi apoſtillato, de quo ſupra; vide* Æquitas ſententiæ *pag.* 7. (*Ed. in* 4.)

Et ut nihil dicatur de atroci illo periculo, quod vir innocuus obivit occaſione inauditæ Sycophantiæ famoſi Patris Deſirant: de qua extat libellus hoc titulo: Hiſtoire de la fourberie de Louvain, *item* Acta cauſæ cum ſententia *adverſus teterrimum illum calumniatorem.*

Nihilque de aliis ſtratagematibus & falſis accuſationibus, quas idem vir perpeſſus eſt:

Teſtis eſt ſententia Parlamenti Mechlinienſis recens lata 1722. *fidemque faciunt acta cauſæ, quid tunc rurſus ob doctrinam ſuam pro Juribus Principum paſſus ſit Clariſſimus Author ex parte Vicarii Buſcoducenſis Petri Govaerts, prætenſionum Curiæ Romanæ zelaſi defenſoris. Vide memoratum ſcriptum,* Æquitas ſententiæ *&c.*

Pro tantis autem laboribus & meritis quid mercedis unquam aut præmii recepit vir hic? Nihil profecto eum accepiſſe apparet, niſi adverſitates & perſecutiones, a quibus ne nunc quidem immunis eſt in tam grandæva & venerabili ætate, qua gradus Doctoralis attigit annum Jubilæum.

Nam lectio Juris Canonici, quam profitetur, vix illi reddidit annuatim viginti imperiales.

Verum, enim vero, vir modeſtus munera & mu-

& munia nunquam ambivit, ſufficienti dotatus patrimonio, vixit frugaliter, ſorte ſua contentus, & ita vixit ut nemo, qui ipſum noverit, niſi animo exiſtat livido aut mire præcento, contradicere queat huic, quod alibi de viro legitur breve teſtimonium & fidele:

„ *Doctor van-Eſpen ſine ulla dubitatione*
„ *primarius eſt totius Belgii Canoniſta; nota*
„ *ſunt totique orbi probata ejus eruditio &*
„ *ſapientia, ejus integritas & pietas; ve-*
„ *nerabilis ille Presbyter pro communi bono*
„ *Eccleſiæ & Status per totam vitam*
„ *laboravit indefeſſe; neque invenire eſt*
„ *ullum alium tam fortem & intrepidum*
„ *defenſorem Jurium & prærogativarum Prin-*
„ *cipi ſuo competentium. Id quod abunde*
„ *teſtantur ipſius opera, Reſponſa & Con-*
„ *ſilia cum afflictionibus, quæ mirum quan-*
„ *tam ejus nomini celebritatem & authorita-*
„ *tem conciliarint in variis, per quas diſperſa*
„ *ſunt, Regionibus.*"

Veriſimilis conjectura eſt, quin immo, ſi fides eſt amicis, pene certa, eundem Doctorem paratam habere magnam molem exquiſitarum lucubrationum ad jus Canonicum pertinentium, quas ideo fortaſſis hactenus ineditas reliquit, & ſupprimere cogitat, quia imbecillitati ipſius, utpote nullo hactenus potentiori humanitus præſidio ſuffultæ, metus injicitur a moleſtiis, quæ iſtarum occaſione ejus perſonæ aut memoriæ imminere proſpiciuntur.

CONCLUSIO.

Diſpicere dignabitur pro ſua ſapientia & clementia Auguſtiſſimus Dominus, an non ſit e re Eccleſiæ & Status, talem virum benigno aliquo favore ſublevare; atque in primis Regali ſua protectione tam perſonam quam opera ipſius edita, & edenda communire & cohoneſtare.

P. S. Nec illud omittendum videtur laudatiſſimum ſenem ex quo ab annis circiter decem viſum recuperavit, quo per annos 8, ex cataracta penitus privatus fuerat, nunc utcumque commode uti ſuis oculis, ſicut & reliquo tempore ſecundum ætatem ſatis valente, in quo adhuc viget tota anima, præcipue autem placida illa mens cum memoria fideli. Ita ut paſſim ſolidos dies conſuetis impendat exercitiis, puta meditando, precando, commentando & Conſultoribus reſpondendo, vir in omnes quidem beneficus, ſed erga afflictos, oppreſſos, & pauperes mirifice miſericors, & pro juſtitia ad mortem uſque agonizans: quem Deus immortalis faciat invenire gratiam in conſpectu Cæſaris: pro cujus Juribus Doctor ille compoſuit & edidit Librum de Placito Regio tempore ſuæ obcæcationis.

EPISTOLA CXXV.

Exc. D. Vicecomiti de Wynants &c.

Excellentiſſime Domine. Gaudens intellexi allata huc eſſe mandata quædam Cæſarea in cauſa mea, pro qua contigit mihi ad Excellentiam tuam nuper perſcribere. Non dubito quin zelus veſter erga juſtitiam & Patriæ tranquillitatem plurimum contribuerit; pro quo officio permagnas, ut debeo, gratias ago. Rurſus autem in æquitate & benignitate veſtra conquieſcens, indicare audeo prædicta mandata, forte quod meæ cauſæ faveant, nondum dari executioni; ita ut ſuſpicari incipiam, Aulam noſtram Bruxellenſem reſcripturam, ſi id nondum fecerit. Suſpicionem auget, quod Conſiliarii Concilii Sanctioris reſponderint Deputato, qui nomine meo expeditionem rogabat, ſe de mandatis hujuſmodi nihil adhuc percepiſſe. Itemque quod inaudiam circa meum caſum clanculario peti reſolutiones Advocatorum. Video omnia mihi timenda eſſe a machinationibus Miniſtri R. apud Aulam noſtram Bruxellenſem reſidentis, cujus potentia & gratia, incredibile eſt, quantopere ibi valeat. Accedit, quod interea occaſione noti Decreti Concilii Status, fama mea magis in dies proſcindatur, quodque palam quaſi de profligata mea authoritate inſolentiſſime triumphetur. Prodiit recenter opus in folio, *Hiſtoria Eccleſiæ Ultrajectinæ*, authore *Hoynck van Papendrecht*, Archiepiſcopi Mechlinienſis Vicario Generali, & ipſi D. Arch. Cardinali nuncupatum, in quo miſerabiliter traducuntur, & Scripta mea, & perſona: quin ibidem edita exſtant, non ſolum præfatum Decretum, ſed etiam Epiſtolæ connexæ ad Rectorem & ad Promotorem

Digitized by Google

torem hujus Univerſitatis ; adeo ut attenta mea ætate , vix videam juſtificationi meæ ſupereſſe locum , niſi efficaciſſimis Mandatis S. M. protinus ſublevet . In quem finem ad tuam Excellentiam mihi potiſſimum in his anguſtiis confugiendum eſſe duxi , enixe obiecrans ut me tutela ſua honorare pergat , & cauſam meam, prout hic & in 2. mea repræſentatione latius expoſita eſt , digneris habere iterum iterumque commendatam . Maneo cum ima demiſſione , cum veneratione , & fiducia ſingulari Excell. D. Exc. Tuæ humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovan. 1. Febr. 1726.

EPISTOLA CXXVI.

Eidem.

Excell. D. Tempus eſt agendi gratias Ex. tuæ, quam non dubito multum contribuiſſe ad obtinendam tam favorabilem reſolutionem Sacræ Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis, in cauſa mea. Ex litteris enim, quas ad me dignata eſt mittere Sereneniſſima Sua Celſitudo (*a*) , quarum copiam hic tranſmitto tuæ Ex. intellexi Cæſareæ Suæ Majeſtati placuiſſe non tantum meam Supplicationem benigne audire , ſed inſuper mandare , ut mihi daretur locus defenſionis . Quem in finem Sereniſſima Archidux dictis litteris mandavit, nomine Suæ Majeſtatis , ut omnia quæ pro defenſione mea opponenda haberem , præter ea quæ jam Suæ Majeſtati erant expoſita , quantocius fieri poſſet , proferrem . Nihil mihi gratius accidere potuit, quam quod intelligerem mihi locum defenſionis dari , quodque Sua Majeſtas de tota hac cauſa plene vellet informari . Ut vero Cæſareæ Suæ Majeſtatis intentioni pleniſſime ſatisfacerem , ſupplicavi Sereniſſimæ Suæ Celſitudini , ut dignaretur jubere communicari mihi articulos gravaminum , quæ Conſilio Status contra *Reſponſionem Epiſtolarem* ſuerunt exhibita , quæque dictum Conſilium movere potuerunt ut tale mandatum daret, me inaudito. Supplicationis meæ copia hic ſimul adjuncta eſt . Novit tua Exc. quod *plena defenſio* , quam mihi dignata eſt annuere Sua Majeſtas , talis eſſe nequeat , niſi dentur accuſato gravamina , quæ ipſi objiciuntur. Hæc ſupplica tradita fuit Ex. D. *Viſconti* , die 12. Februarii per Canonicum *Vivien* , quem in hoc expreſſe rogaveram. Libentiſſime per memetipſum tuliſſem , ſi per ſeneſtutis meæ infirmitatem aliquo modo licuiſſet . Eadem ſupplica 15. ejusdem repoſita fuit ad manus , per dictum amicum deputatum, Illuſtr. D. Archipræſidis *de Baillet* , quam hactenus non ſcio communicatam eſſe Conſilio Privato ; ſaltem nullam adhuc ſuper ea reſolutionem accepi : imo an illi Conſilio unquam communicanda ſit , multum dubito ; quandoquidem ex DD. Conſiliariis hujus Conſilii intellexerim , nihil illis communicatum fuiſſe circa litteras Suæ Majeſtatis in cauſa mea ſcriptas Sereniſſimæ Suæ Celſitudini . Conſolatur me interim conſcientia mea , & ſumma æquitas Auguſtiſſimi Imperatoris , atque etiam fiducia in Protectione Tuæ Excell. quam ſpero erga me continuaturam ; rogans ut negotium meum dignetur habere iterum atque iterum commendatum .

Dum inter hæc verſor , intellexi mortem filii Exc. Tuæ , qui ſpem dabat fore ut aliquando in ſtrenuum & fidelem juſtitiæ vindicem Patri ſuccedere poſſet . Sed quia aliter Deo viſum eſt , nos conſolari debet divina providentia, quæ interdum ex hoc mundo rapit juvenes , ne hujus ſeculi malitia mutaret intellectum eorum . Interim animam ejus Deo commendare non omiſi , ut refrigerium apud Dei miſericordiam inveniat. Subſcribor cum profunda demiſſione , cumque veneratione & fiducia ſingulari , Ex. D. Exc. tuæ , humill. & obſeq. famulus .

Z. B. van-Eſpen.

Lovan. 1. Mart. 1726.

EPI-

(*a*) Archidux Eliſabeth.

EPISTOLA CXXVII.

Eidem.

Excellentiſſime Domine. Zelus tuus erga juſtitiam, & priſtinus, quo me dignatus fuiſti, affectus, fiduciam præbent, qua rurſus audeo, interpellando tuam Excellentiam, implorare honorem Suæ Protectionis.

In principio menſis elapſi tranſmittere ad vos contigit Repræſentationem meam ad Sereniſſimam Suam Celſitudinem de 8. Februarii noviſſimi.

Interea autem temporis, quo reſolutionem expectabam & ſollicitabam, cœpi ſerio incumbere meæ defenſioni. Sed cum viderem rem in longum protrahi, & me non habere certum pedem, quo rationes & media meæ Apologeticæ adornarem, duxi alteram Repræſentationem exhibendam eſſe, cujus copiam hic adjungere liceat. Sed dum ſperabam fore ut ad hanc ſaltem aliquid reſponſi acciperem, ſubito inaudio per Illuſtr. Archipræſidem D. Comitem *de Baillet* factam eſſe relationem aliquam; ſine interventione Sanctioris Conſilii, ſimulque jam modo die 29. Menſis ultimo præteriti, ſuper cauſa mea reſcriptum eſſe ad Aulam Viennenſem. Hæc agendi ratio, ut candide fatear, Excellentiſſime Domine, non parum me percellit: neque enim intelligere poſſum quid poſſit eſſe in cauſa; ut, me nullatenus interpellato, tam feſtinanter hoc fecerint. Intentione plane ſincera & fine optimo exhibui Repræſentationes meas Sereniſſimæ Archiduci. Si in formalitate aliqua erraverim, neſcio; at equidem Aulicus non ſum. Hoc certe aſſerere poſſum, & coram Excellentia tua proteſtari, me in toto procedendi modo nullum alium ſcopum habuiſſe præ oculis, quam ut æquiſſimis Majeſtatis ſuæ Mandatis eo exactius, ſuccinctius, & ſolidius ſatisfacerem. Si non placebat ſupplicationibus meis annuere, quid cauſæ ſubeſſe potuit, ut ne hoc ipſum mihi quidem indicaretur? Si ex mea parte videbar eſſe in mora, ut quid non data fuerunt, ſicut ſolet, iterata mandata? Nullum fuerat mihi tempus limitatum: hoc ſolum injunctum erat ut abſolverem quo poſſem celerius: ex quo collegi rationem haberi meæ ſenectutis, quæ ſane non ſinit ut negotium tam grave ea celeritate expedirem qua ante. [In optimam partem, ut confido, accipiet Excell. tua, ſi cor meum ſic effundere non dubitem]. Non nihil moleſtum mihi atque acerbum accidit, quod tota hæc præſens cauſa mea occupata & unice tractata fuerit a D. Archipræſide, abſque ulla participatione aut notitia Conſilii Privati; cum tamen conſtet in Regulamento, ſive ordinatione S. Suæ Majeſtatis de 19. Septembris 1725. ſtatutum eſſe art. 12. *Que le Conſeil privé aura la Conſulte de proviſions & collations, en matieres Eccleſiaſtiques, politiques & civiles.* Decretum Conſilii Status de 12. Septembris 1725. de quo quæſtio, quantum ſcire potui, determinationem ſuam potiſſimum accepit ab opinione & ſuffragio D. Archipræſidis: cum enim, ut didici, vota Senatorum illius Conſilii, non convenirent, accerſitus fuit idem, tunc Præſes Magni Concilii (*Mechlinienſis*), cujus interventu cauſa inclinaſſe aſſeritur in eam partem, quæ per Decretum manifeſtata eſt. Quin & illud obſervatum fuit, quod hæ ſolæ vel ſaltem primæ vices fuerint, quibus vir ille Conſilio Status adſtiterit ſub Gubernatione Excellentiſſimi Comitis *de Daun.* Illud equidem non dubiis indiciis novi quod ab ejus interventione cauſa magnopere fuerit mutata. Cum eum accederet Deputatus meus D. Canonicus *Vrvien*, occaſione primæ meæ Repræſentationis, quam ad Sereniſſimam Archiduciſſam deportarat, tam aſpere ab eo fuit exceptus ut de inſigni prævention hujus Miniſtri non ſit dubitandum. Intercedit etiam, ut audio; ſumma conſenſio ipſum inter & Nuntium Romanum, qui eſt pars in cauſa. De neceſſitudine illa aut amicitia, ſi quæ forte ſubſit, non conqueror; ſed hoc me vexat, ut libere dicam, & ſollicitum habet, quod percipiam totam hanc cauſam tractari, dirigi, expediri per illum ipſum Miniſtrum quaſi ſolum.

Subaudio interim hoc agi ut traducar tanquam Cavillator, & cauſæ protelator. Liceat iterum proteſtari, Excellentiſſime Domine, nihil minus verum eſſe quam quid ſimile. Hoc mihi unice propoſitum eſt ſecure uti facultate me defendendi. Nihil mihi jam ita cordi eſſe poterat, quam

locum habere dicendi pro defenſione mea; & quantocius reparatum videre meum honorem & famam. Ut autem in ſtatu eſſem, quo tantum negotium feliciter agere poſſem, duxi prædictas Repræſentationes eſſe neceſſarias; & revera non exiſtimo me aberraſſe, dum Mandata Suæ Majeſtatis ſic intellexi, quod tenerer defenſiones meas omnes exhibere, tam quoad materiam, quam quoad formam Decreti, de quo agitur; ad quod profecto præſtandum opus habeo gravaminibus petitis.

Quod ad Actionem attinet coram Rectore hujus Univerſitatis intentatam, impendere coactus fui recuſationem, aliaſque exceptiones & media defenſionis; ſcilicet ob notoriam Judicum præventionem & modum procedendi prorſus illegitimum & irregularem. Quod proinde mihi vitio verti non poteſt, qui ut ſatis me novit Excellentia tua, nunquam vitilitigator fui. Neque enim judicium refugi unquam; nec hic refugio; ſed Judices quæro integros, non ſuſpectos, quales in hac Univerſitate non deerant; ſed tales non placebant adverſariis meis; ideoque efficere moliebantur per fas & nefas, ut coram Judice ſuſpecto cauſam dicerem: quin & ipſe modus procedendi, adeo fuit informis, ut is natus fuerit notam inurere ipſi Univerſitati. Nam quis, V. G. unquam audivit quod Judex recuſatus, ipſe ſolus & ultro nominet arbitrum, & quidem proviſionalem, in cauſa ipſa recuſationis, adverſus illum propoſita: uti in meo caſu factum eſt?

Satis, ut puto, evincit altera Repræſentatio circa hanc rem, anno ſuperiore Majeſtati ſuæ a me oblata, quam hic deberem vigilare, mihique providere ſi locum aliquem reliquæ defenſionis ſervare vellem. Hæc eadem Repræſentatio mea, cujus item copiam adcludere audeo, haud dubie aſſervatur penes veſtrum Conſilium; cum hactenus non didicerim ſuper ea aliquid fuiſſe diſpoſitum; ideoque humillime rogo Tuam Excellentiam, ut ad eam diligenter attendere dignetur, cum erit locus in veſtris deliberationibus; quod autem in præſentia præcipue poſtulare & obſecrare cogor; hoc eſt ut ſuper præfato illo Reſcripto, a paucis diebus hinc ad Aulam Viennenſem tranſmiſſo, non diſponatur, priuſquam & exhibitæ ſint defenſiones meæ, quas mihi repræſentare clementer conceſſit Sac. Sua Majeſtas; quod Deo dante quamprimum perficere conabor. Quandoquidem enim videam me non conſecuturum communicationem Gravaminum, ſtatui, meliori modo, quo poſſibile erit, rationes & media ulterioris defenſionis, ſine mora concinnare; confidens fore ut ſi quid de gravaminibus intactum remanſerit, id benigne judicetur inde contigiſſe, quod illud divinare non potuerim.

Ignoſcat quæſo, Excellentia Tua, prolixitatem Epiſtolæ, quam cura & ſollicitudo animi expreſſit. Precor ut Deus clemens & bonus vos ſoletur ſuper obitu Dominæ *Swarts* piæ illius Matronæ; utque conſiliis veſtris & incolumitati Illuſtriſſimæ familiæ veſtræ ex voto faveat. Maneo cum ſumma veneratione & fiduciali affectu Excellentiſſime D. Excell. Tuæ. humill. & obſequent. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 3. Martii 1726.

EPISTOLA CXXVIII.

Ampliſſimo D. de Neni Conſiliario S. M. J. & C. Domi Militiæque a Secretis (a) Bruxellis.

Ampliſſime D. Quemadmodum ob Amplitudinis veſtræ eruditionem atque integritatem, apprime mihi notas, ex animo ſemper plauſi creſcenti veſtræ Promotioni, ita ſingularem concepi fiduciam ut primum intellexi veſtræ fidei & ſapientiæ particulariter concreditam eſſe cauſam recurſus mei ad Thronum Suæ Majeſtatis I. & C. nuper ad Sereniſſimam Suam Celſitudinem remiſſam; eademque antiqua notitia facit, ut audeam dictam cauſam meam Amplitudini veſtræ enixe commendare. Quod autem nunc cogor per amicum & quaſi deputatum rogare & obſecrare hoc eſt, ut veſtra æquitas & ſolertia collaborare dignen-

(a) Secretaire d'Etat & de Guerre.

gnentur, ut quantocius mihi obtineatur favorabilis aliqua reſolutio, ſuper ſupplicatione mea ad Seren. Suam Celſ. data 8. Februarii noviſſimi ; non alio ſane fine, quam ut poſſim pro me pleniſſime ſatisfacere ; quod novit ſapientia veſtra vix poſſe ſuccedere, ſi gravamina mea per denunciationem mota, ne quidem habeam per Extractum. Hoc ipſum tamen, ſi non ſit ſperandum, expeterem mihi cito indicari directe vel indirecte, ut defenſionem meam certo aliquo pede queam perficere, conformiter ad intentionem Suæ Majeſtatis, & ad litteras Suæ Celſitudinis gratioſiſſimas, mihique honorificentiſſimas, de 31. Januarii ultimo elapſi. Crede mihi, Ampliſſime Vir, non quæro moras, ſed memetipſum ſolide juſtificare, & in caſu tam gravi, etiam ante mortem, majus aliud levamen ſentire. Quam poſſum itaque operam ab uſitata veſtra benevolentia, iterumque deprecor ; ſperans ut memoriam noſtri bonam revocans, hoc novo officio arctius obſtringas eum, qui ſingulari cum veneratione & æſtimatione permanet. Ampliſſime D. Amplitut. veſtræ. humill. & obſequentiſſ. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 22. Martii 1726.

EPISTOLA CXXIX.

Erkelio : De Hiſtoria Eccl. Ultr. D. Hoynck, ejuſque refutationibus.

Rev. admodum ac Ampl. D. Solidas veſtras *Obſervationes Prodromas* (*a*) cum jucunditate perlegi. Oro Deum ac D. Noſtrum, ut Authori ulterius vires & ſapientiam tribuat, ad perficiendum quod meditatur grandius opus in veſtræ & totius Eccleſiæ bonum. En ſchema *Vindiciarum* (*b*), quas pene abſolvi. Propterea illud Amplitudini tuæ mitto, ut melius diſpicere poſſit, an habeat aliqua argumenta ad diſquiſitiones has Canonicas pertinentia. Et ſi lubuerit ea mihi tranſmittere, gratanter ad uſum deſtinatum accipiam. Poterunt, ſi ita videbitur, hæ *Vindiciæ* partem conſtituere grandioris iſtius operis (*c*) ; & ſimul labores veſtri aliquatenus alleviari. Amici hic judicant debere illas prodire anonymas, præcipue ob cauſam, quæ pendet apud Cæſarem (*d*), quanquam & de earumdem Authore poterit poſtmodum authentice conſtare. Cum ſingulari affectu & veneratione ſum R. adm. & Ampl. D. Ampl. Tuæ. famulus humillimus & obſequentiſſimus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii .... 1726. [recepta 16. Julii 1726.]

EPISTOLA CXXX.

Erneſto Ruth-d'Ans, Canonico S. Gudulæ Bruxellis : Circa Defenſionem ulteriorem Eſpenii.

Ampliſſime Domine. Debuiſſem jamdiu agere gratias Amplitudini veſtræ pro ſuo erga me affectu & labore impenſo circa meam *Defenſionem ulteriorem*. Negotia intercurrentia non permiſerunt ut hoc facerem tam cito ac optaſſem. Nunc tandem facio ex animo, & rogo A. V. ut eumdem affectum erga me perpetuo ſervet. Obſervationes A. V. circa ipſam Defenſionem, multum mihi profuerunt. Exemplar Epiſtolæ (ad Archiduciſſam Gubernatricem) & Concluſionis (*Defenſionis ulterioris* &c.) ſecutus ſum quoad ſubſtantiam. Quod vero eumdem ſtilum non adhibuerim, peto excuſari. Scit enim A. V. ſemper ſtilum meum fuiſſe lenem, & nullo modo figuratum : ideoque videbatur mihi alius ille ſtilus alienus a meo more ; quod Lectores facile obſervaſſent : idque non convenire judicavi, cum omnia tanquam a me confecta exhibeantur ; & quidem id ipſum in longioris moræ excuſationem adferatur. Ceterum ut jam dixi, ipſam ſubſtantiam adhibui ; pro qua, aliiſque laboribus, ſum-

(*a*) *Obſervationes Prodromæ in Librum Corn. Pauli Hoynck van Papendregt* &c. 1726.

(*b*) *Vindiciæ reſolutionis Doct. Lovanienſium* &c.

(*c*) *Defenſio Eccleſiæ Ultrajectinæ* &c.

(*d*) Occaſione *Reſponſionis Epiſtolaris* de numero Epiſcoporum &c.

mas gratias ago A. V. cujus precibus me enixe commendo & maneo, Ampl. Domine, Amplitudinis veſtræ humill. ac obſequentiſſimus famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii hac 31. Julii 1726.

LETTRE

De M. l'Evêque de Montpelier (Colbert) à M. van-Eſpen.

L'eſtime particuliere que j'ai toujours eu, Monſieur, pour vos lumieres & pour votre vertu, me porte a m'adreſſer a vous dans une affaire qui s'étant paſſée ſous vos yeux ne peut vous être étrangere; & qui d'ailleurs ne vous eſt point indifférente, puiſqu'il s'agit des intérêts de la vérité. J'ai vu avec douleur un écrit intitulé, breves obſervationes in XII. articulos, quorum approbatio a Sede Apoſtolica poſtulatur. *Cet écrit eſt imprimé à Malines (a) avec l'approbation du cenſeur ordinaire, qui eſt, dit-on, l'homme de confiance de M. le Cardinal le Boſſu, Archevêque de Malines: & s'il faut ajouter foi à ce qu'on nous en rapporte, cet Archevêque lui-même en fait des préſens; de ſorte qu'on n'oublie rien pour nous le donner comme renfermant la doctrine des Egliſes de Flandres.*

Permettez-moi, Monſieur, de vous demander s'il eſt donc vrai que la Conſtitution ait fait tant de progrès dans les égliſes de vos cantons, qu'on ne puiſſe plus y ſouffrir la doctrine contenue dans les douze articles. Seroit-il poſſible qu'en recevant la Bulle Unigenitus *on eut prétendu donner atteinte a une doctrine ſi orthodoxe? Quelle idée a t-on de cette Bulle parmi vous? Que penſe-t'on du formulaire d'Alexandre VII., dont on ſe ſert aujourd'hui viſiblement pour prétendre que la grace efficace par elle-même eſt le ſens condamné dans les cinq propoſitions? Vous m'obligerez infiniment, Monſieur, de vouloir bien me marquer les diſpoſitions des perſonnes inſtruites & éclairées de vos cantons ſur chacun de ces points.*

Quelque changement qui ſoit arrivé dans les Egliſes de Flandres, & quelques différentes qu'elles ſoient aujourd'hui de ce qu'elles étoient au commencement du ſiecle dernier, je ne puis croire que la ſaine doctrine en ſoit bannie entierement, & qu'on y abhorre des vérités dont la défenſe a fait autrefois la gloire & l'honneur des univerſités de Louvain *& de* Douvai.

Je joins à cette lettre un exemplaire de l'inſtruction Paſtorale que je viens de donner, à l'occaſion du mandement de Mr. l'Evêque de Saintes qui condamne les douze articles. Je me flate, Monſieur, que vous voudrez bien le recevoir comme une marque de la conſidération avec laquelle je ſuis, Monſieur, votre très-humble & très-obéiſſant ſerviteur. † *Charles Joachim, Evêque de Montpelier.*

EPISTOLA CXXXI.

Ill. Epiſcopo Montpeſſulano (Colbert de Croiſſy), cum commentariolo de origine & progreſſu Formularii Alexandrini in Belgio.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine. Accepi litteras humaniſſimas, quibus illuſtriſſima tua gratia me 27. Julii noviſſimi honorare dignata eſt cum Inſtructione tua Paſtorali. Exoſculor munus hoc pretioſiſſimum & nomine tuo digniſſimum: etenim tanta me majori affecit lætitia, quo cerno univerſam hinc Eccleſiam in triſtiſſima, qua conflictatur tempeſtate, magnum ſolatium ſumere poſſe & munimen. Ibidem enim, ſicut & in ceteris tuis Documentis ac Litteris publicis, Evangelicæ doctrinæ puritas mira cum gratia reſplendet, nec non ſpiritus ille principalis in nominatiſſimo veritatis & Eccleſiæ defenſore apertius ſemper ſe manifeſtat. Ad quæſita autem mihi propoſita, Illuſtriſſime Domine, cum omni, qua par eſt, reverentia

(a) M. van-Eſpen ne répond pas ſur ces faits particuliers, Il eſt certain que l'écrit *des Obſerv.* avoit été imprimé par l'imprimeur de l'Archevêque, avec l'approbation de M. *Stevaert* Doyen de la Cathédrale, qui effectivement étoit l'homme de confiance de M. l'Archevêque de Malines.

tia ac diligentia ſic reſpondeo. In primis in duodecim articulis illis doctrinalibus, quos Epiſtola tua Paſtoralis tam feliciter illuſtrat & propugnat, Scholæ Lovanienſis avitam doctrinam ſtatim omnes recognoverunt quotquot in Belgio adhuc ſupervivunt ſinceri ejus diſcipuli. Nam quidquid Doctores noſtri hodierni ſentiant de acceptatione Bullæ *Unigenitus*, certum tamen eſt ſic eos adhuc docere & diſputare, ut antiquæ doctrinæ inhærere dicendi ſint; illi nempe, quæ in celebri cenſura, quæque in Articulis Innocentio XI. oblatis a majoribus ipſorum tradita eſt; id quod patet partim ex declaratione (*a*) Facultatis Theologicæ 23. Junii 1723.; partim ex theſibus, quæ hic quotidie propugnantur. Liceat declarationis illius exemplar cum uno, alterove ſpecimine theſium accludere, a Theologis tuis, ſi videbitur, perluſtranda. His diebus in lucem etiam prodit opus poſthumum piiſſimi ac eruditiſſimi viri Joannis *Opſtraetii* continens partem primam Theologiæ Dogmaticæ, moralis, practicæ & ſcholaſticæ cum egregia approbatione & privilegio Regio, in quo opere dogma de prædeſtinatione gratuita eximie conſtabilitur. Quærebas 2. Magne Præſul, quamnam hic de Conſtitutione haberent ideam? Si Bullæ iſti, prout ego puto, oppoſiti cenſendi ſunt quotquot doctrinam docent eidem contrariam, jam pene univerſa hæc Academia, & Cleri Belgici pars ſanior, ſi non major, inter ejus opponentes deputanda eſt. Quod ſi ad profeſſionem ſpectemus acceptationis, fatendum eſt ſtrictum Collegium Facultatis Theologicæ, conſtans octo duntaxat viris, in quibus duo ſunt Religioſi, Bullam illam ſolemniter admiſiſſe, non tamen ut *regulam fidei*. Facultas etiam Artium ex majori numero palam profeſſa eſt obedientiam Conſtitutioni. Verum numero haud multo inferiori ſe Decreto huic Facultatis oppoſuerunt, atque ex his tredecim legitimo proteſtationis inſtrumento interceſſionem ſuam conſignarunt, cauſamque ſuam deinde non ſine gravi ſuo incommodo fortiter vindicarunt. Nihil præterea de re illa geſtum fuit in Univerſitate noſtra. Ceterum non deſunt hic viri Religione, doctrina, & gradu conſpicui, quos conſtat a Conſtitutionis admiſſione abhorrere. Horum cauſa ſolidis ſcriptis publicis defenſa eſt, & nuper occaſione oppreſſionis, quam patiebantur, coram Cæſare apertius agitabatur quam modo, poſtquam mandata Cæſarea prohibuerunt, ne quis ſe Conſtitutioni *manifeſte & cum ſcandalo* opponeret: quamvis eadem interdixerint etiam ejusdem Bullæ ſubſcriptiones exigi.

Reſtat tertium, ut nempe explicem, quæ ſit hic ſaniorum Theologorum, & maxime intelligentium virorum de exactione Formularii Alexandrini mens & ſententia. Superſunt bene multi, Illuſtriſſime Præſul, qui excellentiſſimis ſcriptis ab Illuſtriſſima tua gratia ſive ad Regem, ſive ad Clerum & fideles tuos directis, ex animo plaudant. Mihi quidem viſa ſunt incomparabilia, neque ſatis landare poſſum quam ibi obſervavi ſingularem prudentiam & ſollicitudinem Paſtoralem in eo poſitam, ut caveas ne Miniſtri tuis manibus conſecrandi, utpote quos noſti omnis criminis debere expertes eſſe, in ipſo ſacri miniſterii limine in religionem jurisjurandi graviter impingant. Multis quoque aliis eruditis & piis viris ea ſpeciatim probantur, quæ de ſimplicis ſubſcriptionis periculo a te ibidem notata & inſinuata ſunt, ſive ſpectando quæſtionem *facti* vere ſuperfluam & infauſtam, quæ Formulario Alexandrino, ut jam nunc dubitari vix poteſt, implicita eſt, ſive ſpectando ipſum dolum, quem Moliniani occaſione Conſtitutionis per Formularium inſtaurare moliuntur adverſus *gratiæ per ſe efficacis* dogma Catholicum. Ceterum nullis verbis aut lacrymis ſatis deplorari queunt mala, quæ ab infelici hoc adverſariorum ſtratagemate in hanc Univerſitatem & Eccleſias Belgicas exundarunt. Interim audeo rurſus jungere commentariolum *de origine & progreſſu Formularii Alexandrini in Belgio*, cum monumentis quibusdam eo pertinentibus, ſi forte Theologi tui in communem utilitatem

(*a*) Vide hanc Declarationem in Libro cui titulus: *Mem. Hiſtor. ſur l'Affaire de la* B. UNIG. *dans les Païs-bas Autrichiens* &c. T. III. I. Recueil. Lit. DD.

tem inde aliquid educere queant, authoritati tuæ ſubmittendum. Incredibile equidem eſt quantopere reliquias Iſrael, quas Dominus ſibi hic ſervare dignatus eſt, confirmet & recreet Epiſcopale robur Illuſtriſſimæ tuæ gratiæ in cauſis tam bonis. Magno enim ſolatio eſt a tanti nominis Antiſtite inter ipſas perſecutionum procellas ea palam efferri, quæ omnes animo verſabantur, & ſic efferri ut ad iſtam generoſitatem, religionis amorem, ac dicendi vim nihil addi poſſe videatur. Hæc tanta dona ſua ut in te Dominus Jeſus cuſtodiat & augeat, æternumque coronet, teque Eccleſiæ ſuæ diù incolumem præſtare dignetur, ex animo precatur, Ill. ac Rev. D. Ill. Gratiæ Tuæ, humill. & obſequentiſſ. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 22. Auguſti 1726.

COMMENTARIOLUS

De origine & progreſſu Formularii Alexandrini in Belgio.

Controverſiæ, quæ in Belgio diu flagravit circa formulam Alexandri VII. in cauſa Janſeniana, originem & progreſſum eo poſſum tenere accuratius, quod ab annis amplius quinquaginta pars fuerim Conſilii hujus Univerſitatis Lovanienſis, hoc eſt antequam illius controverſiæ ulla mentio apud Belgas facta eſſet.

Ab annis necdum quadraginta introductæ ſunt in Belgium ſubſcriptiones formulæ Alexandrinæ. Ad easdem vix tandem perducta eſt Facultas Theologica Lovanienſis abhinc annis viginti: cum enim in Gallis ferverent diſſidia circa formulam Cleri Gallicani, nondum condito Formulario Alexandri VII. viſum fuerat Doctoribus Lovanienſibus, ut ejuſmodi controverſiis aditum præcluderent, ſingularem formulam Theologiæ candidatis præſcribere, qua damnabantur quinque propoſitiones, & Pontificiis Conſtitutionibus reverentia promittebatur, nulla facta mentione *Janſenii*.

Hoc conſilium ſuum Facultas Theologica perſcripſerat ad Alexandrum VII. 20. Martii 1660. una ſignificans ſe eandem *de gratia & prædeſtinatione* doctrinam ſequi, quam accepiſſet a majoribus ſuis, *quam & illi olim ad Sixtum V. tranſmiſerunt*, explanatam in eorum celeberrima cenſura adverſus *Leſſii* articulos.

Ad haſce litteras reſpondit Alexander VII. Brevi perhonorifico dato 7. Auguſti 1660. in quo & laudantur Lovanienſes quod *SS. Auguſtini & Thomæ inconcuſſa tutiſſimaque dogmata* ſemper ſequi conſtituerint.

In eo ſtatu permanſit hoc negotium annos circiter triginta, ſine ulla contentione de *Janſenii* libro aut formula Alexandrina.

Poſt id temporis, ab inquietis quibusdam ingeniis cœpta eſt ſuſcitari controverſia de ſenſu *Janſenii* in Belgio tum nova; cumque hujus Academiæ perpetuis adverſariis addictiſſimus eſſet *Humbertus* a *Præcipiano*, a Brugenſi Cathedra ad Mechlinienſem translatus anno 1689. ſtatim ſummo ardore cœpit exigere & promovere ſubſcriptiones formulæ Alexandrinæ; atque ubi ſenſit quosdam eſſe, qui exiſtimarent poſſe illi formulæ ſubſcribi ab iis, qui de ſenſu *Janſeniani* libri dubitarent, formulæ conjunxit quaſdam *additiones*, quibus aperte declarabatur jurandum eſſe *non tantum in veritatem eorum, quæ in prædictis Conſtitutionibus ſpectant ad quæſtionem juris, ſed etiam in veritatem ejus, quod, ut loquuntur, ſpectat ad quæſtionem facti ab Alexandro VII. definiti;* ac damnandas quinque propoſitiones *ut excerptas ex libro Janſenii, & in ſenſu a* JANSENIO *intento, ſeu in prædicto ejus libro expreſſo*.

Exinde omnia diſſidiis, libellis, vexationibus turbari cœperunt: quorum fama cum ad Aulas Madritenſem & Romanam perveniſſet, de remedio cogitari cœptum eſt; tandemque ex partium conſenſu, & ſententia Ordinum Brabantiæ res delata eſt ad Tribunal Apoſtolicæ Sedis.

Voluit *Carolus* II. Hiſpaniarum Rex, ut utraque contendentium pars Romam mitteret ablegatum ad dicendam cauſam.

Itaque anno 1692. Academia Lovanienſis miſit Joannem *Libertum Hennebel* Doctorem Theologum: pars adverſa miſit *Bernardum Deſirant* ex Ordine Patrum Auguſtinianorum, qui & ipſe erat Doctor Theologus, quique dein anno 1708. ob horrendas impoſturas publica ſententia in exilium pulſus eſt.

His Romæ utrinque auditis, & re diligenter examinata, rejectæ ſunt *additiones*

Ar-

Archiepiſcopi Mechlinienſis. Tum Innocentius XII. in Brevi dato 6. Februarii 1694. ad Epiſcopos Belgii, promiſcuam formulæ exactionem improbavit; vetuitque *ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine* JANSENISMI *traduci aut nuncupari* ſinerent Epiſcopi; *niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit aliquam ex* quinque *propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe: nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica* permitterent; *niſi ſervato juris ordine, eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.*

Hæc tam æqua ſententia, poſt judicium contradictorum lata, ſummo omnium plauſu, qui pacem amabant, in Belgio accepta eſt; atque ex Regis conſenſu litteris *Placiti* munita & promulgata.

Huic Brevi inſiſtens Supremus Brabantiæ Senatus 13. Aprilis 1696. egregiam conſultationem obtulit Sereniſſimo Electori Bavariæ Duci, Belgii tum Gubernatori; qua exponit ſe „ nunquam hactenus audi„ viſſe quemquam legitime accuſatum, ne„ dum convictum fuiſſe, quod ejuſmodi „ doctrinæ aut novarum opinionum dux, „ fautor, aut particeps eſſet . . . . . Etſi „ interea non modicas diſſenſiones pariant „ falſæ ideæ, quas nonnulli imprimere „ ſtudent vago & invidioſo titulo Nova„ torum. „

Atque utinam tam ſapienti Pontificis judicio, poſt cauſæ accuratum examen lato, omnes paruiſſent! Hoc ſolo evanuiſſent omnes illæ contentiones, cum nemo eſſet qui non ex animo damnaret famoſas quinque propoſitiones in eo ſenſu, quem damnat Eccleſia Catholica.

Sed tam æqua agendi ratio non placebat diſſidiorum authoribus. Non diu itaque ſe continuerunt; ac præſertim ſtatim atque edita eſſet Bulla Clementis XI. *Vineam Domini Sabaoth*, novo zelo exarſerunt.

Nunquam ea Bulla *Regio Placito* munita fuit, nec facile Belgici Senatus in illius promulgationem conſenſuri erant; non ignari ſcilicet, mox inde ſuſcitatum iri controverſias in Belgio ſopitas, quæ jam in Galliis recruduerant.

Sed cum in Eccleſiaſtica Belgii negotia non parum tunc influeret authoritas Patris de la *Chaiſe*, artibus *Deſtrantii* ſupra memorati, effectum eſt, ut poſthabito Regis conſenſu Bulla introducta ſit in Facultatem Theologicam Lovanienſem, & illic ſtatutum fuerit, ut nemo ad ſuſcipiendos ullos gradus Theologicos admitteretur, niſi ſubſcripſiſſet Formulario Alexandri VII. conformiter ad Bullam *Vineam Domini Sabaoth*. Sic abhinc annis demum viginti illius formulæ ſubſcriptio in hac Academia cœpit exigi.

Idem mox poſtularunt Epiſcopi quidam a Sacrorum Ordinum candidatis.

Ita renovatæ ſunt priſtinæ diſſenſiones, & cœperunt viri optimi divexari, ac tenerioris conſcientiæ Theologiæ ſtudioſi a Sacris Ordinibus & gradibus Theologicis in perpetuum repelli. Anno tamen 1710. ſpes quædam affulſit fore ut a tam iniquo jugo liberarentur Belgæ. Duo ſiquidem Licentiæ Theologicæ candidati libellum ſupplicem obtulerunt Senatui Brabantino adverſus Formularii exactionem, quæ neglecto *Placito Regio* eſſet introducta, plurimoſque prohiberet a gradibus Theologicis.

Libellum miſit Senatus ad Univerſitatem Lovanienſem, ut ſuper eo daret ſuum Adviſamentum. Factum id eſt. Suum dedit Univerſitas, ſuumque ſeorſim Facultas Theologica: in hoc ambæ conſentiebant, ut ob rationes non paucas abrogaretur exactio Formularii Alexandrini.

His acceptis, & cauſa cognita, Senatus Brabantinus concepit ſententiam, qua vetabatur exactio illius Formularii. Hæc ſententia etiamnum extat in Archiviis Illuſtriſſimi Senatus: ſed adverſariorum ſolitis artibus factum eſt, ut illius promulgatio ab altiore poteſtate præpediretur.

Perſtitit tamen Univerſitas in ſuo *Adviſamento*, illudque novo inſtrumento confirmavit. Quin & ablegatum miſit ut pro abrogatione Formularii fortiter ageret *apud quaſcumque altiores poteſtates, qua regimini Belgii* tunc *ſuperintendebant*. Verum in Facultate Theologica duo Doctores blanditiis, minis, ac terroribus (quod Lovanii notorium eſt) a ſententia abducti, uno ſuffragio ſuperiores fuerunt Formularii promoto-

motores ; atque ita ex quatuor Doctorum ſententia reducta eſt Formularii ſubſcriptio in Facultatem Theologicam , a qua per tempus breve exulaverat.

Sed qnatuor iſtis adeo non conſenſerunt tres Doctores ſeniores, ut contra aliorum reſolutionem fortiter , & ſcripto inſtrumento , graviſſimis argumentis pleno , proteſtati ſint.

Prævaluit tamen pars adverſa eatenus ut, cum Facultatis reſolutiones ex pluralitate ſuffragiorum condantur, continuata ſit deinceps ſubſcriptio Formularii ab omnibus , qui aliquem gradum Theologicum ſuſcipiunt.

Atque hæc eſt hactenus Eccleſiarum Belgicarum & Academiæ noſtræ conditio. Sola fere oſtentatur Bulla *Vineam Domini Sabaoth*, quæ nec auditis partibus eſt edita, nec ullo *Regis Placito* munita ; atque interim plane negligitur Innocentii XII. Decretum , partibus affatim auditis latum , & cum *Regis Placito* legitime promulgatum . Quæ hinc ſecutæ ſint vexationes Presbyterorum , Canonicorum , Paſtorum, longum eſſet enumerare . Ut verbo dicam , contra expreſſam æquiſſimam Innocentii XII. prohibitionem titulo *Janſeniſmi* paſſim excluduntur ab Ordinibus ſacris, a muniis Eccleſiaſticis, a Gradibus Academicis , qui nullo colore dici poſſunt ullam ex quinque propoſitionibus docuiſſe , aut tenuiſſe ; quique Eccleſiæ non contemnendam operam navare poſſent; & ob hanc ſolam cauſam excluduntur , quod non audeant jurejurando confirmare ſenſum in quinque propoſitionibus damnatum , a *Janſenio* intentum , aut in ejus libro expreſſum eſſe . Merito enim de facto illo dubitant, quod neque ad fidem ulla ratione pertinet, neque certis argumentis, aut rei evidentia conſtat.

Ex his alii , ut in ſupradicto *Adviſamento* notavit Univerſitas, eo commigrant, ubi ſperant ſe tutos fore a tam periculoſo juramento : alii a Theologico ſtudio ad Juriſprudentiam tranſeunt : alii demum felices ſe putant, quod ab Eccleſiaſticis muniis & gradibus repulſi, ducere poſſint vitam iis periculis vacuam, quæ ſolent honoribus conjuncta eſſe . Tales non paucos eſſe vel in hac ſola Academia nec ipſi Formularii præcones ignorant.

EPISTOLA CXXXII.

Vicecomiti de Wynants &c. Circa defenſionem ulteriorem.

Excellentiſſime Domine . Cum audiam *Defenſionem meam ulteriorem* ex aula Bruxellenſi ad vos eſſe tranſmiſſam , interpellare rurſus cogor Exc. tuam, implorando benevolam tuam protectionem,nec non officioſam æquitatis conſuetæ fortitudinem , adverſus multiplices machinationes & incredibilem adverſariorum meorum potentiam . Timeo etiam num ne Adminiſter ille (*a*), a cujus authoritate & ſagacitate Decretum, de quo quæſtio , formam ſuam potiſſimum accepit , ne , inquam , ille fere ſolus anima fuerit voti , quod ſuper Defenſione mea præfata ſubmiſſum eſſe poteſt. Verum confido fore ut Deus per veſtram prudentiam & perſpicacitatem cauſæ juſtitiam & ſoliditatem eluceſcere faciat , & prævalere. Jaceo nunc æger ex Diarrhæa, quæ corpuſculum meum non ſolum vehementer debilitat , ſed & febricula exercet, ita ut inhiare jam detur perfectæ in Chriſto libertati , & ſecurum eſſe de adverſis, quæ ex parte mortalium mihi poſſent evenire. Si ſuperſtitem mei memoriam, meaſque lucubrationes , ad commune bonum , ſive ad rem Eccleſiæ & Patriæ pertinere judicetis , eas veſtræ tutelæ ad extremum commendo ; Cæſariſque authoritate , cui fortaſſis maxime inſervire poterunt , vindicandas relinquo . Ceterum pro negotio ſalutis meæ æternæ liceat etiam, per veterem amicitiam , pias veſtras preces apud Deum rogare . Vale , Excell. D. a tuo humillimo & obſequentiſſimo famulo ſignatum.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 2. Oct. 1726.

EPI-

(*a*) D. de Baillet.

EPISTOLA CXXXIII.

Excell. Domino Coloma, Conſiliario ſupremi Conſilii Viennenſis: Circa idem negotium.

Per Sereniſſimam Archiducem Gubernatricem noſtram, ad Auguſtiſſimum Cæſarem (quem cum tota domo Deus ſoſpitet) tranſmiſſam eſſe inaudio *Defenſionem meam ulteriorem*, veſtro haud dubie judicio ſubjiciendam. Videbit ſtatim Tua Excell., quemadmodum in cauſa Govartiana (*a*), ita & hic non tam agi meum quam jurium ſuæ Majeſtatis atque Eccleſiarum libertatis negotium. Ideoque confido fore ut, non minus in hac quam in illa cauſa, ſtrenuum te & ſolertem experiamur æqui bonique arbitrum. Etenim cum rem totam non ex principiis aut Placitis Ultramontanis, ſed ex certiſſimis juris Belgici regulis & conſuetudinibus dijudicandam eſſe autumem, non video quid in hac cauſa me poſſit dubium aut anxium detinere. Quod ſi tamen ſupereſſent forte aliquæ difficultates, quas Excell. Tua vel non attactas, vel non ſatis explanatas eſſe adverteret, rogo ut tunc æquitas tua conſiderare dignetur, conceſſum mihi non fuiſſe, ut hab.rem mea gravamina; & propterea efficere ut illæ ſaltem, ſi quæ reſtabunt, mecum communicentur, aut cum his, qui poſt mortem de memoria mea forte curare volent. Ego enim, ut ita dicam, jam delibor, & reſolutionis meæ tempus inſtare puto, & in Domino opto: ſiquidem Diarrhæa, ex qua modo per plures dies laboro concomitante febri, nihil aliud denuntiare videtur.

Enixe interim patrocinio ac favori priſtino famam nominis mei libroſque illud præferentes commendo: in quibus equidem componendis non ſum conſcius me unquam aliud habuiſſe præ oculis, quam diſciplinæ Eccleſiaſticæ & Regiæ poteſtatis concordiam, nec non utriuſque incolumitatem, ex Scripturis Sacris, & monumentis Eccleſiaſticis manſueto ſtilo illuſtrare atque aſſerere. Ceterum errata & delicta mea, propitiatione ſua clementiſſima abſtergere dignetur D. Jeſus, ob cujus caritatem rogo etiam pia veſtra vota, ac preces. Ita cum ima demiſſione valefacio. Excell. Tuæ, humill. & obſequentiſſ. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 2. Oct. 1726.

EPISTOLA CXXXIV.

Excell. Domino Rialp, Conſiliario Conſilii intimi S. M. J. Viennenſis: De eodem negotio.

Excell. D. Cum intellexerim Defenſionem meam, circa Decretum Conſilii Status latum 12. Sept. 1725. adverſus *Reſponſionem Epiſtolarem*, tandem Bruxellis miſſam eſſe ad Auguſtiſſimum Imperatorem; ac proinde non dubitem quin Sacra Cæſ. & Cath. Maj. pro ſumma æquitate ſua mandatura ſit ut iſtud negotium accurate examinetur; audeo me cauſamque meam tuæ Excell., ea qua par eſt reverentia, commendare. Id ſi forte ignotus facio, fiduciam addit primum, ipſius cauſæ bonitas, & Excell. tuæ animus uni juſtitiæ favens; dein hujus Academiæ nomen, ita gratum Excell. tuæ, ut tanta locorum diſtantia non impedierit, quin liberos ſuos huc potiſſimum mittendos cenſuerit, ut liberalibus artibus, & juris ſcientia imbuerentur: hic enim videre mihi contingit, illuſtriſſimum filium tuum præclare cum omnium plauſu decertantem, & J. U. laureas glorioſe reportantem: in hac ego Academia, Excell. D. ab annis amplius quinquaginta Doctor Utriuſque Juris, id ſemper conatus ſum, ut pro meo modulo Eccleſiæ diſciplinam, & Summorum Pontificum jura aſſererem citra ullius contumeliam; neque deſunt qui exiſtiment me non plane infeliciter in ea palæſtra verſatum fuiſſe. Sed cum ejuſmodi materiæ pertractari non poſſint ſecundum principia juriſprudentiæ Belgicæ, niſi ſimul impugnentur quædam Romanæ Curiæ Placita, ſupremæ Principum poteſtati ex adverſo pugnantia,

(*a*) D. Coloma cum Eſpenio egerat in cauſa Govartiana annis 1719. 1722. Erat enim tunc Conſiliarius Fiſcalis Parlamenti Mechlinienſis.

gere non potui offenſam quorumdam ejusdem Curiæ Adminiſtrorum, quanquam ubique ſtilum adhibuiſſem & moderatum, & in Apoſtolicam Sedem reverendiſſimum. Ab eo tempore quot procellis, litibus, fraudibus, calumniis tentatus fuerim, longum eſſet recenſere, & importunum. Ex eodem turbine orta eſt, Excell. D., noviſſima tempeſtas, adverſus quam Clementiſſimi Cæſaris protectionem imploravi. Sed hæc & ejuſmodi plura ex ipſa Defenſione mea facile perſpiciet tua Excellentia; unaque intelliget, non poſſe ſupradictam ſententiam Conſilii Status ſubſiſtere, niſi inflicto letbali vulnere Cæſareæ authoritati, ac præſertim juribus Placiti Regii. Ipſa igitur cauſa, Excell. D. commendatione indigere non videbatur apud te, virum tanta perſpicacia, tanto juſtitiæ amore, tanto pro Cæſareis juribus zelo præditum. Hoc tamen non potui non ſignificare, quantopere tam eximias dotes Excellentiæ tuæ venerarer; quantamque ſpem mihi illæ adderent futurum ut Excell. tuæ judicio & patrocinio tandem eluatur macula illa, per occultas adverſariorum machinationes meo nomini inuſta, antequam audiri potuerim. Hanc ſpem animo fovens, & Excell. Tuæ incolumitatem Deo Opt. Max. toto pectore commendans ſumma demiſſione ſubſcribor. Exc. D. Excell. Tuæ, humillimus & obſequent. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 6. Oct. 1726.

EPISTOLA CXXXV.

Sereniſſimo Principi Eugenio a Sabaudia: De eodem negotio.

Sereniſſime Princeps. Quando te Belgii Gubernatore famam meam & ſcripta inique fugillata videbam per Epiſtolam publicam Vicarii Apoſtolici Buſcoducenſis Petri *Govaerts* hominis Curiæ Romanæ addictiſſimi, ſtatim confugi ad Conſilium Status, & ad Marchionem de *Prié*, qui ſine mora me remiſit ad magnum Conſilium Mecblienſe, ubi cum adjunctis mihi Fiſcalibus Regiis nullo negotio triumphavi, juxta ſententiam quam hic accludere liceat. Sed non tam felix fui ſub Regimine Excell. Domini Comitis de *Daun*: hujus etenim animum occaſione cujusdam reſolutionis meæ Canonicæ per neſcio quas clancularias accuſationes ita circumvenire & præoccupare novit Internuntius Pontificius Bruxellenſis, ut vir ille contra æquitatis ac benignitatis ſuæ intentionem per totum Belgium Auſtriacum, in ipſis etiam pagis evulgari permiſerit ſolemne Decretum, quo honos & fama mea, quam ſemper illibatam Deo dante conſervaveram, miſerabiliter proſcinduntur; idque me prorſus inaudito atque indefenſo, quamvis ut legitime audirer omni modo prævie inſtitiſſem. Tam acerbus caſus, totique Belgio inopinatus, coegit me, ut vel in extrema ſenectute Presbyteralis ac Doctoralis muneris mei dignitatem nec non operum meorum qualemcumque laudem non negligerem, ſed, quod unice ſupererat, ad Thronum ipſum confugerem. Id ipſum autem tanto feci confidentius, quod palam ſit cauſam Monarchæ noſtri meæ cauſæ immixtam eſſe. Siquidem propter jurium Regalium defenſionem publicis ſcriptis a me ſuſceptam, Romanæ Aulæ indignationem jamdiu omni loco mihi imminere per ſe evidens ſit. Cum vero jam intelligam, Sereniſſime Princeps, cauſam illam Recurſus mei a Cæſare clementiſſime admiſſi propediem relatum iri ad Conſilium ſuæ Majeſtatis intimum, cujus tu pars magna es, hinc & implorare hiſce venio Celſiſſimam tuam protectionem, ut ſuæ Majeſtatis & clientis tui innocentem fidelitatem ſubditi, qui nuper ſub tua tutela periculoſiſſimas inſidias, teterrimasque calumnias tam feliciter ſuperavit, jam nunc per novas externæ Aulæ Miniſtri & graviores molitiones indefenſam obteri pro nota tua æquitate & virtute nequaquam ſinas. Hoc officium a magnanimitate tua, quæ tam multis opitulata fuit, totique Belgio atque Imperio tantopere profuit, (& utinam diutiſſime proſit!) flagitare & expectare audet, qui pro celſitudinis tuæ incolumitate, & recurrentis anni optata felicitate Deo O. M. vota ſua conſecrans ſpeciali ſubmiſſione ac devotione ſubſcribitur. Sereniſſime Princeps Celſitudinis tuæ Sereniſſimæ humillimus & obſequentiſſimus famulus ac cliens. *Z. B. van-Eſpen.*

Lovanii 31. Dec. 1726.

EPI-

EPISTOLA CXXXVI.

Excell. Betentieder Conſiliario Conſilii intimi S. M. I. De eodem negotio.

Exc. D. Intellexi non ignotam tibi eſſe, imo jam a te examinatam cauſam recurſus, quem ad Cæſarem inſtituere cogebar ob Decretum Regium, quo ſub Regimine Excell. Comitis *de Daun*, nomen meum & fama per inſignem ſubreptionem ordine juris prætermiſſo, tam indigne, miſerabiliterque per omnia Belgii Oppida & Pagos, vicinaſque regiones peſſundata fuerunt. Verum cum ſimul inaudiam Excell. tuam pro maximis ſuis meritis, ad Conſilium intimum ſacræ ſuæ Majeſtatis J. & C. honorificentiſſime aſſumptam eſſe, ubi & dicta mea cauſa propediem revidenda ſit, non poſſum quin in primis gratuler ex animo tam excelſum honorem, quem ut publico magnopere profuturum, non dubito, ita & tibi quam maxime ſalutarem eſſe deſidero. Deinde autem afflictiſſimæ famæ meæ cauſam protectioni tuæ præpotenti humillime commendare audeo. Ad quam confidentiam me equidem induxit innatæ tuæ benignitatis celebritas, & notum illud ſtudium, quo homines litteratos complecteris; ſpeciatim autem zelus & perſpicacia, quibus Majeſtatis ſuæ jura & commoda omni loco fortiſſime ſolertiſſimeque tueri ſoles. Etenim hujus cauſæ circumſtantiæ omnes, quas in Defenſione mea, quoad licuit, deduxi, non obſcure clamant, me in oppreſſionem tam periculoſam non incidiſſe, niſi per machinationes Aulæ Romanæ, quam incitarunt ſcripta publica & doctrina, quibus jura Principis ejuſque prærogativas, adverſus exorbitantes prætenſiones ejusdem Aulæ, ut æquum erat, pro munere ſemper defendi. Nihil addam, niſi vota & deſideria, quæ pro Excellentiæ tuæ incolumitate ac virtute, ſpeciatim autem pro ineuntis anni, nec non præcelſi muneris fauſto exordio oblata Deus Salvator noſter benigniſſime reſpicere dignetur. Sum cum veneratione profundiſſima, Exc. D. Excell. Tuæ, humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 31. Dec. 1726.

EPISTOLA CXXXVII.

Excell. de Rialp. &c. Circa idem negot.

Excel. D. Menſe Octobri noviſſimo contigit mihi ad Excellentiam tuam litteras dare, quibus cauſam recurſus mei ad Cæſarem, cujus cauſæ Acta tunc recens Bruxellis ad vos miſſa erant, inclitæ protectioni tuæ commendare audebam. Cum autem jam certior factus ſim eandem in Supremo Conſilio Belgico examinatam brevi revidendam eſſe in Conſilio intimo ſacræ ſuæ M. J. & C. ſciamque Excellentiam tuam ad hoc Conſilium intimum, ob ſumma ſua merita cum omnium plauſu glorioſe promotam eſſe: liceat de tanto honore, tibi in primis ac publico, cum omni veneratione gratulari; precando ut Omnipotens pro ratione muneris tam ſublimis ſapientiæ & virtutis effundat abundantiam; liceatque etiam dictæ meæ cauſæ ſingularem aliquam protectionem & attentionem a Magnanimitate tua implorare. Etſi cauſæ merita in *Defenſione ulteriori* ſatis late deducere conatus ſim, vereor tamen ne ſuperſint forte aliquæ difficultates, quas divinando attingere non potui, eo quod nulla umquam gravamina videre licuerit. Quod ſi eſt, rogo enixe, ut curet tua æquitas mihi ut illæ proponantur enucleatius diſſolvendæ.

Non poſſum quin exhibeam Excellentiæ tuæ, quæ pro ejus ſalute & proſperitate ac ſingulatim pro felici novi anni & muneris exordio ad Deum vota facio: manens cum ima demiſſione ac reverentia, Exc. D. Excell. Tuæ, humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 31. Decembr. 1726.

EPISTOLA CXXXVIII.

Ill. D. Barchman, Arch. Ultrajectino.

Speciales ago gratias pro incomparabili munere *Apologiæ ſecundæ* &c. (R. D. *Varlet*, Epiſc. Babylonenſis) quam jam ex magna parte pervolvi. Video opus eſſe dignum tam excellenti authore, dignum tam bona

cauſa. Admiror eruditionem, exactitudinem, vim, manſuetudinem, & pietatem. Gratulor Eccleſiæ veſtræ de tali defenſore & patrono. Augeat Deus Omnipotens & Clemens inauditam ejus caritatem & generoſitatem; vobiſque eum diu ſervet &c. 30. *Jan.* 1727.

LETTRE.

De M. Varlet, Evêque de Babylone à M. van-Eſpen, ſur ſes épreuves, &c.

M. La veneration que nous avons pour votre vertu, jointe à la reconnoiſſance dont nous ſommes pénetrés pour la generoſité avec laquelle vous vous êtes declaré pour la juſtice de notre cauſe, dont vous avés pris la defenſe, nous rendent très ſenſibles à tout ce qui vous arrive, & à toutes les tribulations par leſquelles Dieu éprouve votre courage. Mais ſi d'un coté nous avons lieu de déplorer l'aveuglement de vos ennemis, de l'autre nous avons bien ſujet de remercier Dieu de la grace qu'il vous fait de demeurer fidele à défendre la verité & la juſtice; & bien loin de nous étonner de vous voir expoſé à la perſecution, nous reconnoiſſons que ſelon la parole de l'Ange à Tobie, cette épreuve eſt la marque la plus conſolante que Dieu a agrée les glorieux travaux que vous avés entrepris pour ſon ſervice, & pour celui de ſon Egliſe.

Pour moi j'admire en tout cela la conduite de la Divine providence, qui permet que vos ennemis faſſent paroître leur foibleſſe en même temps qu'ils manifeſtent leur malignité. La compaſſion que vous avés temoignée pour une Egliſe opprimée & qui eſt abandonnée de presque tous les hommes, a irrité ſes perſecuteurs, & ils ont oſé vous faire un crime de cet acte de charité. Mais ils ſemblent reconnoitre aujourd'hui l'impuiſſance où ils ſont de ſoutenir leur entrepriſe; puiſqu'ils s'aviſent de fonder leur injuſte procedé ſur d'autres pretextes non moins vains, mais qui leur paroiſſent plus ſpecieux, & plus propres à ſatisfaire la haine que leur inſpire la vue du zele que vous avés pour la verité & la juſtice.

Quoiqu'ils ne puiſſent pas ignorer les ſentimens que vous avés ſur la Conſtitution Unigenitus, *ils vous preſſent de vous expliquer ſur ce ſujet d'une maniere qui ne puiſſe laiſſer aucun doute. Faut il vous plaindre de vous voir attaqué en tant de manieres? Non, M. je plains vos ennemis à cauſe de leur endurciſſement; mais je vous felicite de l'occaſion que Dieu vous offre de rendre un temoignage éclatant à la verité, qui eſt aujourd'hui abandonnée par un grand nombre, & combattue ouvertement par d'autres; pendant que pluſieurs en rougiſſent, ſemblent la meconnoitre; & ſoit par crainte, ſoit par interêt, ſoit par une fauſſe diſcretion, ſoit par d'autres conſiderations humaines la retiennent dans l'injuſtice.*

Vous êtes trop éclairé M. & vous connoiſſés trop les maux que l'Egliſe ſouffre à l'occaſion de la Conſtitution, pour donner dans les préventions de ceux à qui une prudence un peu trop mondaine a perſuadé qu'il n'eſt pas beſoin de s'expliquer; puiſque le ſilence en cette matiere doit paſſer pour un deſaveu manifeſte, & pour une improbation tacite de la Conſtitution, aſſez évidente pour qu'on n'en puiſſe tirer aucune conſequence en faveur de cette piece. Cela eſt vrai en un ſens, & je n'en puis pas diſconvenir; m'etant ſervi moi même de ce principe, pour juſtifier le ſilence que j'ai gardé pendant quelques années.

Mais outre qu'il y a de grandes occaſions où il eſt neceſſaire de parler pour ſe ſauver en confeſſant ſa foi: ore confeſſio fit ad ſalutem, *les ennemis de la verité abuſent de ce ſilence, & pretendent qu'il leur eſt favorable. Il eſt vrai qu'ils ne le croyent pas eux même; & lorſqu'ils s'en prevalent pour leur cauſe, ils parlent contre leur conſcience: car ils ſont bien voir dans cette occaſion ci, & en quantité d'autres, combien ils comptent peu ſur le temoignage de ce pretendu conſentement tacite, puiſqu'ils tourmentent lorſqu'ils le peuvent, & traitent d'ennemis ceux qui ſe reduiſent au ſilence.*

Mais M. quand il n'y auroit que la ſeduction deplorable qui eſt occaſionée par ce ſilence, cela ſeul impoſeroit une aſſez grande obligation de parler, ſurtout à ceux qui par leur caractere, leur age, leurs travaux, leurs lumieres, leur reputation, attirent les yeux de tout le monde; & principalement des per-

perſonnes moins inſtruites. Ne doivent-ils pas craindre de ſe rendre coupables du ſcandale de tant de foibles qui ſe laiſſent entrainer au torrent des nouveautés profanes, lorsque ſe voyant violemment attaqués d'un coté par les perſecutions des ennemis de la paix, ils ne ſont pas ſoutenus de l'autre par ceux qu'ils ont droit de regarder comme leurs maitres dans la vie ſpirituelle.

Voyés M. l'artifice des enfans du ſiecle, qui ſont ſouvent plus prudens que les enfans de lumiere. Ayant dans l'affaire de la Conſtitution trouvé d'abord de la reſiſtance de la part des perſonnes dont la pieté eſt éclairée, ils ſe ſont contentés de les reduire au ſilence, ou par la crainte, ou par le ſpecieux pretexte d'une paix qui n'eſt que fauſſe : puis ils ont tendu des pieges aux ſimples, dont pluſieurs deſtitués eux même de lumieres, & de forces proportionées à de ſi grandes tentations, & depourvus au dehors d'avis particuliers, d'inſtructions publiques, & d'exemples de force & de courage ont ſuccombé. Après que la ſeduction a fait ce malheureux progrès, on attaque preſentement ſans aucun ménagement ceux qu'on avoit d'abord ſemblé épargner. Une triſte experience nous a fait voir que pluſieurs d'entr'eux s'étant affoiblis, peut-être par le peu de fidelité qu'ils ont eu à s'acquiter de l'obligation que leur Miniſtére & leur autorité leur impoſoient de parler pour la verité, & de ſecourir leurs frétes dans le beſoin, ſe ſont trouvés par un juſte jugement de Dieu, ſans force pour reſiſter à la perſecution, & pour parler pour eux mêmes, lorſqu'il a plus en aucun moyen de s'en defendre.

Quand on auroit pu ſans aucune faute garder le ſilence au commencement des conteſtations il n'eſt certainement plus temps de demeurer dans cet état d'aſſoupiſſement & d'inaction à preſent qu'on attaque ouvertement la doctrine. Les erreurs les plus pernicieuſes ne ſe cachent plus ; elles marchent tête levée, & oſent ſe defendre contre l'autorité la plus reſpectable. Vous ſavés comment les Cenſures de MM. les Evêques de Rodez, d'Auxerre & de Bayeux ont été meprisées, impunement attaquées, & condamnées par ceux qui étoient les plus obligés de les ſoutenir. On a porté la temerité juſqu'à rejetter douze articles de doctrine, qui contiennent les fondemens de la morale Chrétienne ; & vous ſavés qu'on ne s'appuie que ſur la Conſtitution Unigenitus *pour attaquer ſi ouvertement l'Evangile & les Péres de l'Egliſe.*

Dans le temps que la foi eſt dans un ſi grand peril, vous avéz M. trop de religion pour demeurer dans l'indifference ; & vous étes trop plein des ſentimens du S. Vieillard Eleazar, je ne dis pas ſeulement pour feindre, mais même pour faire aucune demarche qui ait le moindre air de diſſimulation ; ſed fortiter agendo ſenectute quidem dignus apparebis, adoleſcentibus autem exemplum forte relinques.

Ce que j'ai l'honneur M. de vous écrire avec tant d'ouverture & de confiance, n'eſt pas pour vous donner des avis dont vous n'avés pas beſoin, mais pour vous feliciter de ce que vous avéz apparemment déja fait ; pour vous aſſurer que perſonne n'eſt avec une plus parfaite eſtime, & une plus profonde veneration que je ſuis M. votre tr. h. &c.

† Dominique Marie. Evêq. de Babylone.

20. Mai 1727.

EPISTOLA CXXXIX.

Ill. Epiſcopo Babylonenſi.

Ill. ac R. Domine. Non exiguo honori ac ſolatio mihi fuere quas 20. menſis elapſi ad me dare dignati eſtis. Paucis antea diebus ſignaveram, Deo largiente, inſtrumentum bene authenticum *Declarationis* (*a*) meæ circa tres articulos ex mandato Emin. D. Card. Archiepiſcopi mihi propoſitos. Perplacet hæc *Declaratio* omnibus, qui eam viderunt, fidis amicis; neque ullatenus dubito quin etiam tuo, Ill. Domine, calculo probanda ſit ; eamque lubenti animo ex nunc in lucem darem, niſi ex graviſſimorum virorum judicio hactenus celan-

(*a*) Vide Hanc Declarat. in V. Parte hujus Supplementi, Lib. 3. Litt. C.

celanda foret. Nempe ſi ea innoteſceret, vix dubium eſt, quin Actor in lite, quam coram Tribunali hujus Univerſitatis adverſum me inſtituit, arrepta anſa novum contra me gravamen inferret, & cauſam protelaret ſpatio trimeſtri usque ad inſtitutionem novi Rectoris Magnifici: utpote qui veriſimiliter adveſariis devotus futurus ſit; cum præſens Vicerector (*D. Rega*) qui cauſam dijudicet æqui ſit amantiſſimus. Ceterum enixe expoſtulo preces Ill. Gratiæ Tuæ, ut in hac ſenili ætate non erubeſcam Evangelium, neque vultum potentum pertimeſcam.

Auſim quoque rogare Sapientiam Tuam ut *Vindicias Reſolutionis Doctorum* 1717. dignetur, ſi quidem vacet, diſcutere & caſtigare, ſi quid in iis forte non ita exacte ſecundum veritatem expreſſum ſit; præcipue Disquiſitionis I. Paragr. 7. Diſquiſitionis II. Paragr. 2. 3. 7. 8. & 11. totamque Diſquiſitionem III. Rogabo una Ampliſmum Erkelium, qui hæc Scripta Typis edi curat, ut ea prius faciat oculis tuis ſubjici, quam lucem videant. Hanc gratiam, ſi Ill. Gratia Tua mihi præſtiterit, cumulabit grandem quam in me contulit benevolentiam & amorem.

Precabor Deum, quoad vixero, ut Apoſtolicus labor veſter non ſit inanis in Domino. Ill. ac Rev. D. Ill. ac Rev. Gratiæ Tuæ. famulus humill. ac devot.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 11. Junii 1727.

LETTRE

D. M. l'Evêque de Babylone à M. van-Eſpen, contenant des Remarques ſur l'Ecrit qui a pour titre: Vindiciæ Reſolutionis Doct. Lovan. &c.

J'ai eu l'honneur Monſieur, de vous aſſurer il y a quelques jours, que j'avois lu avec toute la ſatisfaction imaginable la belle deſenſe que vous avés fait de la Deciſion du cas qui a été donné en faveur de cette Egliſe (a). *Je n'ai pas moins été charmé de la fin de la 2. partie, que je l'avois été du commencement, & ſurtout de l'examen que vous y faites de la plenitude de puiſſance: & j'attends avec impatience la 3. partie. Comme vous avés deſiré que je vous propoſaſſe mes doutes, je prends la liberté de la faire pour vous obeir, & pour vous faire connoitre que je ne l'ai pas lue avec negligence; mais avec tout le ſoin dont je ſuis capable.*

Pref. n. III. *pag.* 9. *on dit que Hoynck avoüe l'Hiſtoire anonyme pour ſon ouvrage: cela ne paroit pas fondé. Hoynk avoüe ſeulement le projet qu'il avoit donné de ſon ouvrage dés* 1724; *où il on tracoit le plan ſur quelques feuilles.*

§. 7. *num.* IV. *parlant de l'erection des nouveaux Evechés, qui ne ſe fait plus que par l'autorité du Pape, je ne voudrois pas dire:* Invaluit nova diſciplina, *mais* nova praxis: *& au lieu de taxer comme l'on fait, les Evêques* de negligence & de pareſſe, *il ſeroit plus honnête & plus conforme à la verité de dire qu'on ne tenoit plus guére de Concile, & ſur tout de Conciles Nationaux, auxquels il convient regulierement de faire ces erections.*

Je ne ſai ſi on n'interpréte point trop à la lettre ces mots d'Innocent. III. Inſtitutione Divina ſoli ſunt Romano Pontifici reſervatæ. *Peut-on croire que ce Pape, quoique trop prevenu en faveur des fauſſes Decretales, ait été ſi ignorant dans l'antiquité? Ne pourroit-on pas entendre ce* ſoli *privativement à l'autorité particuliere des autres Evêques, & non pas à celle des Conciles? Et ne pourroit-on pas dire que ces mots* inſtitutione Divina, *s'entendent de l'autorité du premier ſiege qui vient d'Inſtitution Divine; en ſorte que comme le lien de l'Epiſcopat eſt de ſoi même indiſſoluble; il doit être dénoué par une autorité aſſez grande pour être l'interpréte la volonté Divine. Il me ſemble que c'eſt la faire trop d'honneur à Hoynck de le faire marcher ſur les traces d'Innocent III. en diſant:* hiſce veſtigiis inhærentes.

Num. VIII. *Ne pourroit-on point faire uſage du principe du même Innocent III. au même*

(a) *Vindiciæ reſolutionis Doctorum Lovanienſium &c.*

même Chapitre cité : que les choſes ſpirituelles ſe detruiſent plus difficilement qu' elles ne s'etabliſſent ? *Et dire que ſi par la pratique de France, des Païs-bas, & même de tous les autres païs Catholiques, le Pape ne peut pas eriger un ſiege ſans le conſentemant du Prince, des Evêques & du peuple, il peut encore moins détruire un ſiege ſans obſerver ces conditions.*

Num. IX. *à la fin. Ne faudroit-il pas adoucir ou expliquer ces mots :* fefellit opinio; *& faire entendre que lorsque les fauſſes Decretales ſe trouvent contraires aux Canons de Nicée, ce qu'elles établiſſent eſt alors* abuſif ; *& que quelque autoriſé qu'il paroiſſe être, il ne peut pas, ſelon S. Leon, déroger à ces Canons inviolables.*

Num. X. *Avant que d'oppoſer à S. Bernard la venerable Antiquité, ne peut-on pas tâcher de l'accorder avec cette Antiquité, en l'expliquant, & en diſant que ce Pére avance à la verité que* le Pape peut eriger de nouveaux Evechés, *mais non pas qu'il ſoit le ſeul qui le puiſſe ; & qu'il ne parle point de l'extinction d'un ſiege ; & qu'il dit encore moins que le Pape le puiſſe entreprendre contre les Regles?*

DISQUISITION II.

§. 2. *num.* X. *Je ne crois pas qu'on puiſſe ni qu'on doive dire que toutes les Egliſes nouvelles d'Orient, de la Chine, du Tunquin, de la Cochinchine & de Siam ſont reduites à la condition de pures Miſſions. Il eſt vrai que les Romains & les Moines le voudroient perſuader ; mais dans la verité ce ſont de vrayes Egliſes, dont les Evêques, couverts mal à propos du nom d'une Egliſe inacceſſible, ſont les vrais Epoux des Egliſes auxquelles on les envoye. M. l'Evêque de Conon, par exemple, eſt vrai Evêque de l'Egliſe de la Province de Fokien, comme l'étoit avant lui feu M. l'Evêque d'Heliopolis. M. l'Evêque de Sabula eſt vrai Evêque de Siam &c. Cela eſt ſi inconteſtable, qu'ils ſont perpetuels ; en ſorte que quoique M. de Conon ait été chaſſé de la Chine, qu'il ne reſide point depuis 20. ans, & qu'il n'ait aucune eſperance d'y reſider jamais ; on n'a garde d'y envoyer de Rome d'autre Evêque en ſa place : & lorsque ces Evêques ſont en caducité, on ne les rappelle pas, mais on leur donne des Coadjuteurs, avec droit de leur ſucceder. Il eſt notoire que la ſeule raiſon qu'on a eüe de couvrir cet Evêque d'un nom emprunté, a été de ménager le Roi de de Portugal, qui pretend avoir le Patronage de tout l'Orient, & qu'on n'a voulu ni bleſſer ce Prince, ni ſe conformer à une pretenſion ſi déraiſonnable & ſi préjudiciable à l'Egliſe. Comme c'eſt la même raiſon qui a principalement porté le Pape à en oſer ainſi à l'égard des Evêques de ces Provinces cy, ce parallele peut nous ſervir infiniment, & ce n'eſt que par inadvertance que je n'en ai point fait uſage dans la 2. Apologie.*

Il faut avouer cependant qu'il y a de grands abus dans la maniere dont ces Egliſes d'Orient ſont ſecourues, ou plûtot abandonnées. La Diſquiſition en releve de très conſiderables. Les autres abus ſont 1. *que ces Evêques ſont en trop petit nombre :* 2. *qu'on ne leur aſſujetit pas aſſés les Miſſionaires Religieux :* 3. *que les Elections & ordinations ne ſe ſont pas ſur les lieux; en ſorte qu'en attendant qu'il vienne des Evêques de ſix mille lieux de loin, ces Egliſes manquent d'Evêque pendant bien des années; & en reçoivent quelques fois de peu propres.*

§. 2. *num.* V. *je doute ſi ce n'eſt pas une expreſſion trop forte de dire :* quam ſit Eccleſiæ pernicioſum docere Romanum Fontificem eſſe Ordinarium Ordinariorum. *Ne vaudroit-il pas mieux dire,* combien l'abus qu'on fait de ces termes eſt pernicieux ; *& expliquer enſuite quel eſt le ſens legitime des mots* Ordinarius Ordinariorum *: qu'il conſiſte par exemple, au droit qu'a le Pape de ſuppléer aux Ordinaires dans la neceſſité. Il ne ſeroit point mal de marquer l'age & l'origine de cette expreſſion :* Ordinarius Ordinariorum, *dont Rovenius s'eſt ſervi.*

§. 6. *n.* VII. Et quemadmodum *&c. Il ſemble qu'on faſſe entendre en cet endroit, que depuis la Clementine* in pleriſque, *les Evêques n'ont plus droit d'envoyer des ouvriers* ad partes infidelium ; *ce qui n'eſt pas vrai. Il ſeroit bon d'oter l'équivoque.*

§. 7. *n.* VII. *On attribue à S. Ambroiſe le Commentaire ſur S. Paul, qui eſt par-*

parmi ſes œuvres, quoiqu'il ne ſoit pas de lui.

§. 9. *n.* IV. *Il me ſemble que Benoit XI. dans l'Extravagante* inter cunctas, *ne dit pas que ſon Predeceſſeur* non intellexit ſuper egenum; *c'eſt de ſoi même qu'il dit qu'il doit* intelligere ſuper egenum.

Num. VII. *Il ne paroit pas que le paſſage du Cardinal de Luca ſoit d'un gran ſecours, quand il dit :* antiquas retineant opiniones. *Cela peut ſignifier ſeulement que les François conſervent leurs anciens ſentiments ; mais ce n'eſt pas à dire que ce Cardinal reconnoiſſe, que ces ſentimens, qu'il dit être condamnés, ſoient les plus anciens dans l'Egliſe ; ou qu'il accorde que celui des Romains ſoit le plus nouveau : à moins que cela ne paroiſſe par d'autres paroles que celles que l'on a citées.*

§. 10. *n.* XXIX. *Je ne voudrois pas qualifier au nom honorable de* Diſcipline, *l'uſage par lequel le Pape ſe reſerve aujourd'hui l'Inſtitution de tous les Evêques.*

Eod. §. *n.* XI. *Doit-on dire abſolument:* propria Romani Pontificis tanquam Patriarchæ Prærogativa erat ordinare Epiſcopum Mediolanenſem. *M. de Marca qui étend mal à propos le Patriarcat du Pape à tout l'Occident, eſt obligé de dire que ce droit Patriarcal ne lui donnoit pas pouvoir de faire les ordinations. C'eſt ce qui a engagé cet auteur à donner au Pape un Patriarcat ordinaire, qui étoit borné à la Diocéſe ſuburbicaire, diſtingué de la Diocéſe Italique, à la quelle préſidoit l'Evêque de Milan. Le Patriarcat du Pape ne lui donnoit donc pas plus de droit d'ordonner les Evêques de Milan, que ceux des Gaules, d'Eſpagne, & d'Afrique. A l'égard de S. Gregoire, puiſqu'il dit qu'il ne prétend pas préjudicier aux droits de l'Egliſe de Milan, il lui a donc laiſſé ceux qui ſont exprimés dans le Canon* pudenda.

Num. XIX. *à la fin.* Prohibitum fuit ad hujusmodi Eccleſias *&c. Je crois qu'il faut ajouter :* ſi Clero & populo Chriſtiano careant. *Autrement ce ſeroit étendre la loy au delà de ſes termes: ce qui ſeroit contre l'intention de l'auteur, & contre le principe ſur les loix odieuſes. Car les Evêques peuvent, ſans aller contre les termes de la Clementine* in pleriſque, *envoyer des ouvriers* ad partes infidelium; *& lorſqu'ils ſont du fruit, y établir des Evêques Canoniquement: & en ce cas même la Clementine n'oblige point de demander permiſſion au Pape.*

Voila Monſieur, à quoi ſe reduiſent toutes mes difficultés, qui comme vous voyez, ne ſont pas bien importantes. Je vous prie de croire qu'il n'y a perſonne qui vous honore plus M. que votre très humble & très obeiſſ. ſerv.

† Dom. Marie, Evêque de Babylone.

à Utrecht le 24. Juin 1727.

EPISTOLA CXL.

Ill. Epiſcopo Babylonenſi.

Illuſtriſſime ac R. D. Litteras, quibus me iterum 19. hujus menſis (*a*) Ill. tua Gratia dignata eſt decorare, ſuo tempore, ſummo cum gaudio accepi ; maxime cum in iis exceperim Ill. Gratiam tuam non dedignari opuſculum meum (*b*), & revidere & erudito ſuo judicio præmunire. Quod autem ideo Ill. Gratia tua locum mutaverit, & ad hoc expreſſe iter ſuſceperit, vix ferrem, niſi confiderem me in hoc opuſculo meo pro bono iſtius laboraſſe Eccleſiæ, quæ tibi cariſſima ac peculiariter devincta eſt. Quod jam attinet difficultates binas 1. Diſquiſitionis, ſcilicet de Valentiniano III. quæ habetur §. 4. num. XII. nec non de V. Concilio §. 7. num. II. quas Illuſt. Gratia tua dignata eſt allegare, ſcire juvat locum primum de Valentiniano III. inveniri in opuſculo, quod habetur in fine Codicis Theodoſiani Jacobi Gothefredi, vol. 3. ſub hoc titulo: *Tractatus legum Novellarum Theodoſii & Valentiniani III.* conſequenter verificari debet hoc modo, ſicuti jam inde, ut putem, verificatum eſt : *Novellæ Valentiniani III. titulo* 12. pag. 26. Poſſet addi: *quæ extant in fine Codicis Theodoſiani Jacobi Gothæfredi*. Hic textus adhuc citatur in

(*a*) Litteras 19. Junii invenire nequivimus.

(*b*) *Vindiciæ Reſolutionis DD. Lov. &c.*

in commentariis ejusdem Gothefredi in tractatu, cui titulus: *Extravagans, ſeu ſubditicius titulus de Epiſcopali judicio*: pag. 305. in eodem tertio volumine Codicis.

Quod vero attinet locum V. Concilii §. 7. num. II. hic plane memoria excidit. In originali quod hic tenemus, notatum eſt in margine ad hunc locum ſeu textum: *Gui: M. Tyr. de bello Sacro, lib. 14. cap. 12.* ſed poſtea iterum deletum eſt neque librum hunc ad manum habeo; ita ut inſpicere haud valeam, nec occurrat unde hunc locum invenerim.

Dignetur Ill. Gratia tua inſpicere hiſtoriam Fleury, Tom. VI. Lib. 28. num. 23. pag. 395. Item lib. 25. num. 58. p. 116. ubi agitur de Patriarchatu Hieroſolymitano, ſub Juvenali in Concilio Chalcedonenſi: ex quibus dubitari licet ſi non aliquis error in loco a me citato irrepſerit. Faciat ergo Ill. Gratia tua, hac in re, prout ſibi placuerit; vel delendo, vel relinquendo hunc locum; etſi ſemper mihi perſuaſum habeo me id ita inveniſſe. Doctiſſimas obſervationes veſtras in ſecundam Diſquiſitionem avide expectabo. Interim me precibus Illuſtr. Gratiæ tuæ enixe commendans, ſumma cum veneratione ſubſcribor. Ill. ac R. D. ac Rev. Gratiæ tuæ, humill. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 25. Jun. 1727.

EPISTOLA CXLI.

Ill. Epiſcopo Babylonenſi.

Ill. ac Rev. Præſul. Quantum mihi gaudium attulerint jucundiſſimæ litteræ, quibus Ill. Gratia tua 24. Junii me honoraverit, vix valeam exprimere: illiſque quam primum, ut par erat, reſpondere non defuiſſem, ſi recto curſu ſuo tempore ad me veniſſent: cum autem eas per manus amici non niſi Dominica die acceperim, eadem die reſpondere non potui.

Quod vero jam attinet dubia & obſervationes quæ Ill. Gratia tua per eas mihi proponere dignata eſt, ea, ſicut & totum Opuſculum meum plene Ill. Gratiæ tuæ judicio ſubmitto, ſicuti jam ante ſubmiſeram: ita ut Ill. Gratia tua & delere & augere juxta beneplacitum ſuum poſſit, quæ delenda vel augenda judicaverit: item ſic mutare. Unicum tamen dicere liceat; nempe quod judicem nihil in favorem Curiæ Romanæ, etiam ſub nomine Primatus ſeu Primæ Sedis, nos ſtatuere vel concedere debere, niſi quod certiſſimum ac apertiſſimum eſt ipſi competere & deberi. Idcirco dicam aliquid de tribus quatuorve quæſtionibus, quas mihi inter alias, Ill. Gratia tua dictis ſuis litteris allegaverit.

Prima eſt Diſquiſitionis I. §. 7. num. IV. circa hæc verba Innocentii III. *ſoli ſunt Romano Pontifici reſervatæ.* Ad quam Reſpondeo: quod ſi totum illud Decretum Innocentii III. inſpiciam; mihi perſuadere haudquaquam valeam, Pontificem, per hanc vocem *ſoli*, tantum ab hac poteſtate ſibi inſtitutione Divina conceſſa, ut loquitur, excludere voluiſſe Epiſcopos, non autem Concilia. Non video etiam, quod *illi ſoli*, inſtitutione Divina, imo nec Eccleſiaſtica conceſſum ſit per ſe, ſine concilio ceterorum ſibi ſubditorum Epiſcoporum; multoque minus in alienis Diœceſibus abſque Epiſcoporum concilio, Epiſcopatus deſtruere vel erigere; & hoc ratione authoritatis primæ Sedis: ac conſequenter talem interpretationem verba citata vix admittere videntur. Quin imo & Cap. 1. ejusdem Tituli dicit: *cum ex illo Privilegio quod B. Petro, & per eum Eccleſiæ Romanæ, Dominus noſter indulſit, Canonica poſtea manaverint inſtituta, continentia Majores Eccleſiæ cauſas ad Apoſtolicam Sedem perferendas; ac per hoc translationes Epiſcoporum, ac ſedium mutationes ad ſummum Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem de jure pertinerent; nec ſuper his quidquam præter ejus aſſenſum debeat mutari.* Ex quibus iterum palam convincitur Pontificem jus illud *ſibi ſoli* arrogare voluiſſe. Et ſi adhuc Concilia ab hac authoritate non omnino excluderet, tamen ipſius aſſenſu præter dubium opus foret; *cum nec ſuper his quidquam præter ejus aſſenſum debeat immutari.* Adde quod & titulus 2. capitis id etiam, vi illius Decreti, ſat inſinuet, qui ſic habet: *Electos Epiſcopos & confirmatos transferre poteſt ſolus Papa.*

Ad numerum X. Impoſſibile videtur, optime Præſul, verba S. Bernardi cum antiqui-

tiquitate conciliare. Et ſi id fieri poſſet quoad erectionem novorum Epiſcopatuum, quid de ceteris dicendum, quæ eodem loco profert, quæ mere extravagantia nuncupari, & nullo modo cum antiquitate conciliari poſſunt?

Quod attinet Titulum *Ordinarii Ordinariorum*, ex Diſq. 2. §. 2. num. V. vix legitimum ſenſum patitur. Quod ſi vel ideo Pontifici hic Titulus competeret, quia jus habet ſupplere Ordinariorum defectus, cur *ipſi ſoli* hic Titulus competeret? Cum certum ſit quod in caſu neceſſitatis omnis Epiſcopus defectus Ordinariorum ceterorum ſupplere poſſit ac debeat. Hinc factum videtur, quod primævis ſeculis omnes æqualiter Epiſcopi vocarentur *Papæ*, *Patres Patrum*, *Epiſcopi Epiſcoporum*. De cetero ſi quid boni ſe ipſus huic Titulo addici poſſet, tamen pernicioſæ conſequentiæ, quas adverſarii ex hoc Titulo deducunt, fidelibuſque obtrudunt, plus nocent, quam benigniſſima interpretatio ejusdem Tituli prodeſſe poſſet. Tandem ex iis, quæ dicimus ſuper hunc Titulum, ſatis videre eſt quo ſenſu illum reprobemus; ita ſemper, ſi quæ bona hoc Titulo ineſt interpretatio, illæſa manebit.

Non apparet quod illa verba: *antiquas retineat opiniones*. §. 9. num. VII. ex Cardin. de Luca allata tali modo intelligi poſſint aut debeant: quaſi nihil aliud ſignificarent, quam quod Gallicana Eccleſia *ſuas antiquas opiniones conſervaret*: idque vel ideo præ ceteris, quia ſtatim opiniones Curiæ Romanæ tanquam recentiores profert, addendo particulam *jam*; dicit enim: *opiniones in Curia jam firmas ac receptas*.

Remitto Annotationes Ill. Gr. tuæ, ſi forte eorum copiam non tenuiſſet; humiliterque peto ut mihi, tempore congruo, mittantur mutationes, quas Ill. Gratia tua facere dignabitur, ut hic in originali poſſint inſeri. Sabbato præcedenti miſimus 3. Diſquiſitionem, ad Ampl. Erckelium; ſimul ac ſchedulam annotationum in 2. Diſquiſit. qua præcipue aliqui textus verificantur, vel, ut verificentur, aſſignantur; eaſque ab Ill. Gratia tua jam in adventu harum acceptas eſſe omnino confido.

Nihil reſtat, Vir Ill. quam quod maximas referam gratias pro ſua in me benignitate ac caritate. Rogo Ill. Gratiam tuam quatenus pergat me Domino Jeſu precibus ſuis commendare; idque impetret ut hunc totis viribus colam, diligam, nunquam amare ceſſem. Idem Ill. Gratiæ tuæ cupit ex animo qui ſum Ill. ac R. Præſul. Ill. Gratiæ tuæ, humill. ac obſeq. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 2. Jul. 1727.

EPISTOLA CXLII.

*Perilluſtri Domino ***. Circa vexationes, quas patiebatur ex parte Archiep. Mechlin. &c.*

Perilluſtris Domine. Cogor rurſus implorare providam tuam protectionem in duplici cauſa, quæ me exercet: una concernit Conſultam exhibitam a Concilio Brabantiæ Celſitudini Suæ ſuper querela mea adverſus inauditam inquiſitionem & calumniam, quam paſſus ſum ex parte ſuæ Eminentiæ qua Archiepiſcopi Mechlinienſis, mediante Decano Capituli noſtri S. Petri, non obſtante notoria exemptione Univerſitatis & Capituli prædicti.

Altera difficultas, quam ſuſtineo, verſatur circa ſententiam interlocutoriam in cauſa mea adverſus Promotorem Academicum. Non jam queror de iis, quæ præter juris ordinem acta fuerunt, quoad deſignationem Aſſeſſorum, & communicationem totius mei motivi conceſſam parti in finem ut triplicet &c. Sed vereor ne adverſarii per fas & nefas inde ſtruant novas inſidias & pericula; ne vel hos ipſos Aſſeſſores deſtitui curent & obtrudi alios ſibi magis obnoxios, vel aliter juris ordinem enormiter evertant contra manifeſtam S. Majeſtatis Suæ mentem in litteris ſuis de 21. Decembris 1726. ab ipſa parte reclamatis. Digneris quæſo, Perilluſtris Vir, pro nota tua humanitate, ſuper his audire latorem D. Præſidem *Cinck*, qui ea quæ breviter attigi, latius poterit explicare. Venirem ipſe, niſi obſtaret infirmitas ſenectutis. Nunquid equidem memorata interlocutoria, omnibus perpenſis, ſatis evidens teſtimonium continet pro mea innocentia. Faxit Deus ut ſapienter diſſipes infeſta conſilia, & oppreſſo

preſſo ſeni levamen aliquod deferre valeas. Hoc enixe rogat, & fidenter expectat a veſtra pietate, qui ſingulari ſtudio & veneratione ſubſcribitur, Perill. Domine veſter humillimus & obſeq. famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Lovanii 11. Auguſti 1727.

EPISTOLA CXLIII.

Excell. D. Vicecomiti de Wynants S. M. I. & C. Conſiliario, in ſupremo ejus Concilio Belgico &c. &c. Vienna: Circa eadem negotia.

Excell. D. In graviſſima oppreſſione, qua ex duabus jam partibus in hac extrema mea ætate confligitari pergo, confugere rurſus audeo ad Veſtram Excell. ut aliquod ſaltem levamen, ſi quid humanitus mihi ſperandum eſt, per tuam protectionem & gratiam percipiam.

Eminentiſſimus D. Cardinalis Archiepiſcopus Mechlinienſis, mittens ad me Decanum S. Petri hujus urbis cum duobus teſtibus, exegit 1. *An de corde puro & fide non ficta admittam & rurſus emittere paratus ſim Profeſſionem Pii IV.* 2. *An paratus ſim jurare Formularium Alexandri VII. juxta Bullam* VINEAM DOMINI SABAOTH. 3. *An pure & ſimpliciter admittam Conſtitutionem* UNIGENITUS DEI FILIUS: *& condemnem omnes & ſingulas propoſitiones in eadem Conſtitutione condemnatas.*

Hortabatur autem, ut tribus hiſce petitionibus ſatisfacerem, quo ſic per *debitam obedientiam*, inquiebat, (calumniam affingens horrendiſſimam atque inſolentiſſimam) *in ſinum Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ redire & recipi mererer.* Alias denuntiabat *non defuturum Canonicum rigorem.* Imo jam tum inhibuerat eidem D. Decano qua Paſtori meo, *ne ulla mihi Sacramenta adminiſtret, caſu quo in his omnibus non ſatisfaciam.*

Super atroci illa & inaudita hactenus Inquiſitione, qualem nec in Hiſpania aut Luſitania exerceri autumo, nec non intoleranda violentia, quæ purgationem continet Canonicam, & notoriam Univerſitatis exemptionem ſicut & Capituli S. Petri, infringit apertiſſime; præmiſſa primum proteſtatione, recurrere coactus ſui ad ſupremum Brabantiæ Senatum, implorando, ut ſolet, Regiam protectionem & manutenentiam.

Libellus meus ibidem ſatis bene recipi videbatur. Sed intelligo jam cauſam illam inibi rurſus ex parte Aulæ ſuſpenſam eſſe, atque ex parte Conſilii (Brabantiæ) modo ſubmiſſam eſſe conſultationem (*a*). Non deſperarem de bono ſucceſſu, ſi de more relatio fieret in Conſilio Sanctiori; verum vix dubito quin hæc iterum cauſa occupata ſit ab Ill. D. Archipræſide (*de Baillet*), quodque inſolens hæc tragœdia ipſo non inſcio in me tunc ſtudioſe adornata & excitata ſit, quando maxime urgebar actione iſta criminali ſuper nota *Reſponſione Epiſtolari*. Etſi enim Virum illum ratione Miniſterii ſui magnopere venerer, non poſſum tamen quin de ipſo (ſi dicere liceat) alte conquerar, quod cum ſciat quantam partem habuerit in condemnatione dictæ *Reſponſionis Epiſtolaris*, in cauſa tamen recurſus mei ad Thronum, omnia fere ſolus egerit, quæ in Aula Bruxellenſi acta ſunt, ut patet vel ex ipſa Cæſaris Epiſtola ad Ser. Archiducem Gubernatricem noſtram, de 21. Decembris 1726. Nec non quod idem Miniſter actionem iſtam Promotoris Academici ſic hactenus incitaverit & direxerit, ut ipſius Actoris ſcripta per ſe revidiſſe & correxiſſe aſſeratur: ipſumque ordinem juſtitiæ a S. Majeſtate ſua I. & C. tam graviter ſancitum, & in ſtatim citatis litteris diſerte imperatum, non parum turbaſſe videatur; quemadmodum ſapientia Veſtra colligere poterit vel ex ſola alterius oppreſſionis enarratione, quæ ſequitur.

Cum gravis iſta lis mea adverſus Promotorem eſſet in ſtatu, Judex Academicus apud Acta nominavit in Aſſeſſores ſuos tres Advocatos Bruxellenſes, DD. *Cools*, de *Tourneville*, & *de Swert*, idque neutra parte contradicente. Paulo poſt Judex evo-

(*a*) Ex 3. Julii 1727. Hanc videre eſt P. IV. Suppl. L. 3. Litt. H.

catus per litteras Secretarii *Heems* ad Illuſtriſſimum Archipræſidem, ibidem inductus fuit ut tribus prioribus Aſſeſſoribus adjungeret ad mimus duos alios deſumendos ex Catalogo duodecim circiter Advocatorum Bruxellenſium, qui ipſi in hoc tradebatur. Hinc poſtridie ad ſupplicationem Promotoris nominati apud Acta fuerunt duo novi Aſſeſſores, tribus prioribus adjungendi. Erant autem DD. *Deſcartes*, & *Van der Vorſt*, qui habebantur in dicto Catalogo.

Die & hora præſtitutis, nempe 30. Junii circa ſeptimam matutinam comparuerunt ad inchoandam lecturam tres priores Aſſeſſores cum Fiſcali Academico. Atque eodem tempore allata erat Judici Epiſtola clauſa ſub nomine Archiducis, per quam Celſitudo Sua Ser. propter rationes ſibi notas a cauſæ *deciſione* excluſum volebat tertium illum *de Swert*, Cauſidicum tamen longe celeberrimum, quem audio interdum etiam conſuli a moderno Conſilio Sanctiori, a quo & nuper pro ſecunda vice propoſitus fuit ut locum impleret in Conſilio Brabantiæ.

Vice-Rector, ſive Judex, in hoc caſu haud dubie perplexus, arripuit conſilium hujuſmodi, ut nempe de Fiſcalis & Promotoris conſenſu, nunc cum duobus illis primis Aſſeſſoribus, ſiquidem ad hoc expreſſe venerant, procederetur ſaltem ad ſimplicem lecturam (quam reliqui poſtmodum recuperaturi erant), atque eo facto convenirent omnes ſimul ad repetitionem deliberationum, ipſamque cauſæ deciſionem. Ita ſequebatur Judex conceptum Epiſtolæ D. *Deſcartes*, qua monebat ſe hoc die adeſſe non poſſe, propter exequias defunctæ ſuæ uxoris.

Ego autem cum inaudiſſem Aſſeſſorem *de Swert* eodem die verſari in urbe, nec tamen lecturæ aſſiſtere, ſupplicavi ut idem Aſſeſſor per Partem agnitus, admitteretur ad lecturam: alias proteſtans de denegata juſtitia &c. Ad quem libellum, Parte contra perſonam dicti *de Swert* nihil allegante, niſi rumorem de excluſione, Judex ſub veſperam conſenſit, ut idem Aſſeſſor in diem ſequentem advocetur *ad lecturam*, ſimulque eadem veſpera miſit Repræſentationem ad Suam Celſitudinem Ser. ſuper excluſione ejusdem Aſſeſſoris *de Swert* a cauſæ *deciſione*.

Verum poſtero die, mane ante ſeptimam, Procurator Officii tradit ipſi D. *de Swert* litteras apertas ab Archiduce ſignatas, quibus jubebatur abſtinere etiam a *lectura* & quantocius ſe recipere Bruxellis. Eodem tempore Judici traditæ erant per Promotorem ſimiles litteræ clauſæ, quibus jubebatur lecturam abrumpere, & ſtatim Bruxellas accurrere rationem redditurus de ſuo proceſſu, ut ajebat, irregulari.

Fateor me vix capere, qua ratione iſta mandata ſic impetrari potuerint unica nocte, idque Judice nondum audito: niſi quod conſtet expeditiones hujuſmodi attribuendas eſſe zelo D. Archipræſidis.

Quomodo jam Judex Academicus in Aula exceptus fuerit, ſolus illemet credo, enarrare poſſit, ſi tamen auſit. Hoc ſcitur quod Bruxellis detentus fuerit per dies quatuor; quod debuerit geſtorum ſuorum dare relationem, uti poterat de memoria, illamque ſubſcribere; quod interea totum Officium Fiſcale, cum Actis & Rotula Bruxellas accerſitum fuerit; quod in eadem urbe, itemque Lovanii per Emiſſarios ſpargerentur rumores, quaſi Judex ſuſpendendus eſſet a ſuis muniis & officiis, & in arcem aliquam deducendus: unde Conſanguinei ipſius non parum fuere conturbati, quodque tandem compulſus fuerit ea agere & ſpondere quæ a fide muneris ſui prorſus erant aliena. Etenim quarto die poſt meridiem juſſus eſt venire ad Secretariam, ubi ipſi redditæ ſunt novæ litteræ Archiducis, ſed falſæ, quibus & jubebatur, ut in locum Advocatorum *de Swert*, & *van der Vorſt*, qui ambo ſe ab Aſſeſſoratu excuſaſſent, illico nominaret duos alios deſumendos ex numero aliquo ſexenario, ad quem prior ille catalogus reductus erat, atque ut cum his & cum ante nominatis nec non cum interventione Advocati Fiſcalis quantocius procederet ad lecturam & deciſionem cauſæ.

Tandem poſt quaſdam alias difficultates die 29. Julii lectura inchoata eſt, cum quinque illis DD. Aſſeſſoribus, inter quos tres, aut ſaltem duo dici poſſent obtruſi, nam oretenus denuntiaveram Judici, me habere ſuſpectos eos, qui ab Aula poſſent

eſſe

eſſe ſuggeſti. Nihil tamen poſtea oppoſui, niſi quod per Memoriale rogaverim, ſed fruſtra, ut Fiſcalis ſecluderetur ſaltem a deliberationibus, attento quod in aliis Tribunalibus *Eccleſiaſticis* Fiſcalis non admittatur, ne quidem ad *lecturam*, & quod noſter non haberet ullum titulum niſi ad ſummum ex uſu (ſi non abuſu) ſed ad lecturam duntaxat, nullatenus autem ad deliberationem & deciſionem. Jactabatur idem Fiſcalis penes ſe habere varias Epiſtolas Aulæ, quibus uti potuiſſet pro commoditate cauſæ. Illud conſtat quod dixerit ſe habere mandatum, ut manum injiceret in meum *Motivum*, niſi executionem iſtam ſuppleſſet ſententia interlocutoria, quâ illud integrum Parti conceditur in finem *ad triplicandum* &c. Liceat hujus interlocutoriæ accludere exemplar; nam meretur propter raritatem. Si quæ videbantur facta relevantia, poterant illorum, ut quandoque fit, dare extracta, vel ad illa non attendere: ſed communicari Motivum integrum, idque ſatis fuſum, ego ſaltem nunquam audivi, nec ullus in hac Academia ſimile quid practicatum fuiſſe memlnit. Unde potuiſſem merito appellare, ſed conſideravi hanc ipſam ſententiam, omnibus bene perpenſis, idoneum eſſe teſtimonium pro mea innocentia, ſicut audio omnes paſſim intelligentes hic & Bruxellis, ipſos etiam adverſarios judicare.

Videbit nihilominus, Veſtra Sapientia, mihi jam non leviora certamina & pericula timenda eſſe quam ante. Proſpicio enim brevi, nempe in fine hujus menſis, ſurrogandum Judicem D. Nuntio Bruxellenſi plane obnoxium, & etiamſi ex ſe foret indifferens aut integer, quis jam poſt exemplum ſui prædeceſſoris pro immunitate Juriſdictionis Academiæ, vel pro libertate & Religione ſui muneris vel hiſcere audebit? Quis ſcit an non ita diſplicebunt Aſſeſſores illi, etſi de meritis cauſæ jam inſtructi, ut eorum loco per fas & nefas intrudantur alii ad condemnationem meam magis diſpoſiti? Quis dicat quibus coloribus Curia R. forte agere intendat adverſus meum *Motivum*, quod vel ipſi adverſarii in hunc finem evulgare poterunt?

Incredibile enim eſt quanta jam præventio per præcipitatam illam Concilii Status condemnationem contra me concitata ſit, quandoque cum ardore per omnem modum in perniciem meam conſpiretur. In tantis diſcriminibus obnixe rogo, Exc. D. æqui bonique ut conſulas, ſi tuam opem, tuumque præſidium implorare veniam. Nota tibi mea indoles, mea ſtudia, mea infirmitas, adverſariorum meorum machinatio & potentia. Cordi, ſcio, habes non ſolum oppreſſorum innocentiam, ſed & Reipublicæ commoda ac jura Monarchæ noſtri Clementiſſimi. Hinc relinquo Veſtræ prudentiæ & caritati, ut adhibeas modum, quo ſuccurras, maxime opportunum & efficacem. Precaturus interim Deum, ut Exc. tuam illuſtret & roboret; ac totam ſuam Illuſtriſſimam familiam in Chriſto ſoſpitet. Maneo cum ſingulari cultu, gratitudine ac fiducia Exc. D. Excell. Veſtræ humillimus & obſequentiſſimus filius.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 19. Auguſti 1727.

EPISTOLA CXLIV.

Ill. Epiſc. Babylonenſi.

Ill. ac R. D. Litteris, quibus me dignata eſt Rev. Gratia tua, & viri admodum R. D. *Villiers* qui eas attulit, præſentia & amplexu recreatus ſum. Poterit is magis verbo referre quantopere Eccleſiæ Ultrajectinæ condoleamus quam poſſimus litteris exprimere. Sollicite porro allaborabo, ut qui animabus illic periclitantibus opem ferre poſſint, Deo vocante, illuc accurrant. Sed quantum ad dilectiſſimum fratrem noſtrum W***, ad Præſidentiam Seminarii Amersfurtenſis electum, aliter reſpondere non poſſumus, Ill. D. quam uti jam ex parte noſtra illi nos nuperrime conſulenti, reſponſum ſit: nempe quod perpenſa hinc ſumma illius viri pro hac ſtatione, in qua Deo largiente militamus, neceſſitate, illinc vero maxima Eccleſiæ pereuntis indigentia, non quidem annuere audeamus, ſed nec audeamus omnino repugnare (excepto D. Canonico Vivien): hoc tamen ei conſulentes, ut cum nondum ſanitati plene reſtitutus ſit, memorati muneris ſollicitudine premi ſe non ſinat; precaturus interea nobiſ-

hiſcum Patrem luminum, ut doceat nos facere voluntatem ſuam. Ceterum ubi omnia videntur adminicula humana deficere, fide fortiores reddi nos oportet, adjutorium e cælo ſperantes. Expoſtulare autem hiſce hic liceat, digniſſime Antiſtes, preces pietatis tuæ, & ſanctorum inter quos verſaris familiæ, ut Dominus me in ſua miſericordia ſuſcipiat. Ego quidem pro caritatis tuæ incolumitate, Eccleſiæque dudum ab hominibus vexatæ, pace & gloria Deum orare non deſinam. Ill. ac Rev. D. Illuſt. ac Rev. Gratiæ tuæ famulus humillimus & obſequentiſſimus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 3. Dec. 1727.

EPISTOLA CXLV.

Erkelio: De controverſia circa reditus utrimque redimibiles &c.

Ampliſſime & colendiſſime Domine. Ingenti dolore me & omnes, qui hic ſunt, amicos affecit luctuoſa controverſia, quæ apud vos orta eſt. Nemo eſt qui non prævideat maxima inde mala Eccleſiæ veſtræ impendere, quæ poſt tam diutinas calamitates videbatur jam eluctari & emergere. Non diſtuliſſem ſcribere ad Ill. Archiepiſcopum, & enixe rogare, ne rem iſtam tam vehementer urgere vellet, niſi a pluribus nuntiatum eſſet eum non gravi quidem, ſed quotidiana tamen febri adhuc teneri, & periculum eſſe ne triſtem exitum habiturus ſit morbus, niſi ei quieſcere liceat a negotiis, & ab hoc præſertim, a quo ſertur non modica triſtitia affici. Interim meo & aliorum amicorum nomine prolixe ea de re ſcriptum eſt ad D. Willemartium (*a*), qui ſpopondit ſeſe per ſe & per alios allaboraturum eſſe ut Præſulis animus paulatim ad mitiora conſilia deducatur. Ubi didicerimus Præſulem convaluiſſe, non omittam illi etiam ſcribere, & omnibus modis obteſtari ut ſe hac in re paulo faciliorem præbeat. De ipſa quæſtione quid ſentiendum ſit, hoc eſt an liciti ſint ejuſmodi reditus, res mihi non videtur tam liquida ut abſolute pronuntiare auſim. Amici, qui hic ſunt, non omnes videntur circa hoc ejuſdem eſſe ſententiæ. Omnes tamen in hoc conſentiunt rem non eſſe tam manifeſtam, tam enormem, ut tali rerum ſtatu tolerari non debeat; neque deſperant Præſulem aliquando in eam ſententiam conſenſurum. Ceterum non dubito, Vir Ampliſſime, quin pro tua caritate allaboraturus ſis, ne animi utrimque nimis incitentur; nunc maxime cum eo loco ſit valetudo Præſulis, ut qui ipſi prope adſunt vitæ ejus, metuant ſi acrius erumpat iſta diſſenſio. Si ſuavibus mediis eo poſſit adduci ut conſecrationi (*b*) non obſtet, non video quid impediat, quin ipſa quæſtio de reditibus iſtis pacifice inter vos diſcutiatur.

Poſſet inde multum boni in publicum redundare, modo neutra pars aliis viis quam argumentis conetur aliam ad ſua ſenſa perducere, & ſervetur unitas ſpiritus in vinculo pacis. Negari non poteſt quæſtionem iſtam jam a plurimis annis torſiſſe animos virorum timoratorum. Memini nos hic ex Hollandia circa hanc rem fuiſſe conſultos abhinc annis fere 50., hoc eſt DD. van Viane, Huygens, Steyaert, Hennebel & me. Et quantum recordor, nihil fuit reſolutum, propter difficultates, quæ undique timebantur. Optarem ex animo, Vir Ampliſſime, ut efficaciore auxilio poſſem vobis prodeſſe. Præſtabo interim, juvante Deo, quidquid potero.

Folia operis (*c*), quod Amplitudo tua parat adverſus D. *Hoyneck*, nondum huc tranſmiſſa ſunt. Non dubito quin opus æque ſolidum futurum ſit ac cetera tua. Me quod attinet reſumpſerunt adverſarii litem circa Reſponſionem Epiſtolarem, quam videbantur deferuiſſe. Et nunc quidem inſtant qua maxima poſſunt celeritate; quaſi aliunde nova ipſis ſpes, imo aſſecuratio data ſit. Dominus providebit. Interea commendo negotium illud & memetipſum precibus Amplit. tuæ, & Ampliſſimorum Collegarum, quos ex animo ſaluto, & ſubſcri-

(*a*) Præſidem Seminarii Amersfurtenſis.
(*b*) Agebatur de conſecratione A. D. Theodori Doucker in Epiſcopum Harlemensem electum die 16. Junii 1727. (*c*) *Defenſio Eccleſiæ Ultrajectinæ.*

ſcribor. Ampl. D. Amplitudinis tuæ humillimus famulus.

Z. B. van-Eſpen.

4. Februarii 1728.

Ill. Epiſc. Babylonenſis Eſpenio.

Nous ne ſommes pas ſans inquiétude ſur ce qui vous regarde. Nous ſouhaiterions toujours pour votre ſanté, pour votre repos, & pour le bien de votre cauſe que vous fuſſiés ici (a). Vous êtes trop loigné de vos amis, & trop proche de ceux qui vous veulent du mal; trop expoſé aux entrepriſes artificieuſes de ceux cy. Ils peuvent par là troubler votre repos, & vous cauſer de l'embarras dans la défenſe de votre cauſe, qui eſt ſi étroitement jointe à la défenſe de la verité. J'apprends qu'ils demandent à avoir des conferences avec vous. Je ne crois pas qu'on doive vous conſeiller de leur en accorder. Cette propoſition eſt injuſte, pleine d'artifice & de malignité, & d'une execution très dengereuſe. Ils n'ont point droit de demander de conferences que la ſentence irreguliere qu'ils ont donnée ne ſoit annullée, & que vous ne ſoyés retabli au même état ou vous étiez auparavant. Leur demande eſt pleine de malignité. Ils font courir le bruit que vous êtes diſpoſé à vous retracter (b). Il eſt viſible par là qu'ils ne demandent une conference que pour avoir un fondement apparent de dire que vous vous êtes retracté verbalement, s'ils ne peuvent, comme ils ne le pourront pas rien tirer par écrit. Quand on ne connoitroit pas leurs artifices, & de quoi ils ſont capables, les faux bruits qu'ils oſent repandre, & qu'ils ne craignent point de vous écrire à vous même, doivent nous faire prévoir l'abus qu'ils pretendent faire des conferences qu'ils demandent. On ne doit point converſer avec de telles gens que ſans les diſcours de part & d'autre ne ſoient écrits en leur preſence par un Notaire: faute de cette précaution, vous ſavés l'abus qu'ils ont fais de la conference que l'Abbé Borgia *eut avec M. Codde, & des conferences que les Deputés de ce Clergé ont eu à Cologne avec le Nonce Buſſi. Ils en abuſent dans des temps où on n'eſt plus en état d'eclaircir la verité. Quand ils ne differeroient pas à publier leurs calomnies, cela fournit toujours matiére à de nouvelles Apologies, & on en a aſſez (à faire) ſans cela. En venant ici vous vous procurerez du repos, & vous vous mettrez à couvert de leurs artifices.*

Je ne ſaurois aſſez vous remercier de la confiance & de l'eſtime dont vous m'avés honoré en me communiquant votre beau commentaire ſur Gratien, & en me demandant mon ſentiment. Je devois vous en marquer ma reconnoiſſance, en apportant plus de diligence à le lire. Ce n'eſt pas manque d'avidité pour un ſi bel ouvrage, ſi j'ai tant tardé à vous en rendre compte. Mais d'un coté quelques voyages & quelques incomodités m'en ont detourné: d'un autre coté comme je ne ſavois pas que la choſe preſſat, & qu'on fut ſur le point de l'imprimer j'avois commencé, pour le lire avec plus de fruit, de conferer tous les canons avec les originaux. Cela demandoit du temps. Mais puiſque la choſe preſſe, j'expedierai d'avantage dans la ſuite. Ce n'eſt que pour vous obeir, & pour vous faire voir avec quel ſein je l'ai lu que je vous envoye quelques doutes de peu d'importance qui me ſont venus ſur la I. Partie (c) car dans le fonds tout eſt fort ſavant & fort ſolide dans cet ouvrage, qui ne ſauroit trop tôt paroitre en public. Je ne tarderai pas Dieu aidant à vous rendre compte du reſte. Je prie Dieu de tout mon cœur de vous conſoler, & de vous conſerver une ſanté qui eſt très chére à l'Egliſe. Je me recommande à vos prieres & ſuis très reſpe-

(a) En Hollande. M. van Eſpen étoit pour lors à Maſtricht.

(b) Lettre de M. de Quareux à M. van-Eſpen du 29. Avril 1728.

(c) M. de Babylone envoya dans la ſuite ſes remarques ſur les autres parties, qu'on trouvera cy après.

ſpectueuſement. M. votre trés h. & tr. ob. ſerv.

† Dominiq. Marie, Evêque de Babylone.

à Rhynwyk (prés d' Utrecht) le 11. Juin 1728.

REMARQUES

De M l'Evêque de Babylone ſur la Preface du Commentarie de M. van-Eſpen, ſur le Decret de Gratien.

§. IX. *p.* 55. *Je crois qu'on blâme ſans ſujet les Correcteurs Romains Le C.* 4. *Diſt.* 68. *portoit au titre que ce Canon eſt de* Leon, *ſans dire lequel. Les Correcteurs R. qui trouvent ce Canon parmi les ouvrages de S. Leon I. ne pouvoient faire mieux que de l'indiquer au Lecteur. Ils ne ſavoient pas que cette Lettre eſt fauſſe. Mais aujourd'hui qu'on le ſcait, ſi on revoioit Gratien, on ne pourroit encore que citer les ouvrages de S. Leon; en marquant ſeulement que la Lettre eſt fauſſe, puiſqu'on chercheroit inutilement ce Canon ailleurs. Car pour ce qui eſt de la remarque que fait le P. Quesnel que cette lettre paroit être de Leon III. c'eſt une pure conjecture, qui n'eſt guéres fondée. Les Corr. Rom. ont donc fait en cela tout ce qu'ils devoient & pouvoient faire, ſelon les lumieres de leur temps. Il eſt vrai qu'ils devoient être plus ſoigneux d'avertir des changemens qu'ils faiſoient, ſoit dans les titres, ſoit dans le texte.*

P. 56. *Mais au C.* 3. *Cauſa* 8. *Quæſt.* I. *ils ne meritent point d'être blamés, puiſqu'ils ont remarqué que dans le texte de Gratien, il y a* & electione Clericorum. *C'eſt tout ce qu'ils devoient faire. Car ſi l'on veut qu'ils ayent du laiſſer ces mots dans le texte, pendant qu'ils ne ſont dans aucune édition du Concile d'Antioche, ni même dans la verſion de Martin de Brague que Gratien rapporte enſuite, ils auroient donc du laiſſer toutes les fautes de Gratien. Et il eſt inutile de dire* quid ni fortaſſis Gratianus exemplar aliquod viderit Concilii Antiocheni, in quo clauſula continebatur: *étant ſûr que Gratien n'a pas puiſé aux ſources.*

P. 57. Quis ambigat quin etiam errata authorum multum nonnunquam aſſerendæ & eruendæ veritati ſubſerviant. *Cela peut avoir ſon application aux Reflexions de Gratien, que les Corr. Rom. auroient mal fait de changer. Mais pour ce qui eſt des Canons, étant aſſurés que Gratien n'a pas conſulté les ſources, ſes fautes ne ſont pas ſi reſpectables qu'on n'ait du les negliger, pour donner un texte des Canons auſſi pur qu'il étoit poſſible: ce qui a fait tant conſiderer Gratien durant quelques ſiecles, ce n'eſt que parce qu'on n'avoit rien de meilleur.*

REMARQUES

Sur la I. partie du Commentaire (*a*).

Diſt. 4. circa finem. Quandoquidem ſciatur in Statu Monarchico Leges ſuam vim & effectum accipere a voluntate Principis. *Cela ne demanderoit-il point quelque éclairciſſement? Il faudroit donc mettre* in Statu pure Monarchico: *car il y a beaucoup d'Etats Monarchiques mêlés d'Ariſtocratie, comme l'Empire, l'Angleterre, la Pologne, la Suéde. En France même c'eſt plutôt par voye de fait que par la Conſtitution de l'Etat, que tout ſe gouverne par un pouvoir purement deſpotique; & cependant les loix n'y ont de force que lorſqu'elles ſont verifiées dans les Parlements, qui ſont en quelque maniere les depoſitaires des Interêts des peuples. On peut dire que ces mots de Gratien:* firmantur, cum moribus utentium approbantur, *ſont expliqués par les ſuivans, où il fait entendre que quelques loix* moribus utentium abrogantur.

Diſt. 5. circa fin. Invaluit ut mulieres per aliquod tempus ab ingreſſu Eccleſiæ abſtineant. *Cela n'eſt pas exact, & peut favoriſer la ſuperſtition des femmes ignorantes:* hodie purificatio poſt partum dici ſolet. *Je ne crois pas qu'on doive approuver cette expreſſion. Le Rituel Romain ne nomme cette ceremonie que* Benediction, *& rend arbi-*

(*a*) Nous omettons celles d'entre ces Remarques dont M. van-Eſpen a fait uſage.

arbitraire l'uſage de cette Benediction : ſi voluerit ad Eccleſiam venire pro incolumitate ſua gratias actura, *dit le Rituel*.

Diſt. 22. *Can.* 6. *Il ne ſemble pas qu'on puiſſe dire que Gratien ait été le Pape du nombre des Patriarches, puiſqu'il dit que l'Evêque de Coſtantinople ayant été mis au ſecond rang, celui d'Alexandrie eſt deſcendu au 3. je meterois donc :* Licet ſatis diſerte Gratianus Romanum Pontificem inter Patriarchas primum numeret, minus recte Gratiani ſenſum capientes Canoniſtæ &c.

Il y a au moins deux conſiderations à faire ſur cette matiere. 1. *Que le nom de Patriarches, qui n'a commencé d'être donné aux Evêques des premiers Sieges qu'au V. ſiecle, leur étoit ſi peu particulier qu'à la fin du VI. ſiecle, de ſimples Metropolitains, tels que celui de Lion, prenoient le titre de Patriarche. Voy. Conc. 2. de Macon, an.* 585. *Tom. X. p.* 980.

2. *Que c'eſt la ruine de la diſcipline, & de la liberté Eccleſiaſtique que d'étendre à tout l'Occident le droit Patriarcal du Pape, comme font M. de Marca & d'autres.*

Diſt. 23. *ad Can.* 9. Hodie Presbyteri LAICALITER communicantes, ut feria 5. in cœna D. &c. *Je doute que cela ſoit bien dit. Les Prêtres ſont censés le jeudi ſaint celebrer avec l'Evêque. C'étoit l'ordinaire autrefois, car il n'y avoit qu'une Meſſe dans chaque Egliſe, chaque jour de Liturgie. Ainſi quand les Prêtres communient avec l'étole, ils le font* Sacerdotaliter, *& en qualité de concelebrans comme le jour de l'ordination. D'où il s'enſuit que les Prêtres reduits à la communion laïque ne devroient pas communier avec l'étole. Je crois même qu'ils ne devroient pas communier dans le ſanctuaire ou Presbytére ; car deſqu'on leur y conſerve une place, c'eſt une marque que quand même ils ſeroient interdits des fonctions du Sacerdoce, ils ne ſont pas reduits à la communion laïque. Dirat-on que les Diacres, par Ex. communient* Laicaliter ? *Auſſi le Canon du Conc. de Bragne dont-il s'agit, qui eſt du VII. ſiecle, parle de la communion des Prêtres, qui ſont en plein & libre exercice de leur miniſtére ; mais qui n'offrent pas par eux mêmes. Je crois donc qu'il faut ôter le mot* Laicaliter.

Diſt. 26. Videtur Gratianus eam ampleſti ſententiam quæ requirit . . . duas ſucceſſive uxores poſt Baptiſmum. *Il ne paroit pas que Gratien propoſe ce ſentiment comme le ſien, mais comme celui de S. Jerome : ce n'eſt qu'après le* 4. *Canon qu'il ſe determine, en adoptant le ſentiment & les paroles de S. Ambroiſe, comme on le reconnoit après.*

Diſt. 27. *Can.* 1. *Sur la reflexion que fait Gratien après le Can.* 8. hic receſſiſſe Gratianum a priſtina Patrum Diſciplina notavimus in jure Eccleſ. part. 2. tit. 13. c. 4. *N'eſt ce point blâmer Gratien ſans ſujet? Puiſque l'auteur dans l'endroit cité du droit Eccleſ. n.* 8. *dit :* haud obſcurum eſt ſeculo XII. quo floruit Gratianus, ſat communiter eam diſtinctionem votorum fuiſſe receptam. *J'aimerois donc mieux mettre :* hæc annotavit Gratianus, juxta uſum, qui jam ſuo ſeculo, circa diſtinctionem votorum, obtinuerat. *Il eſt cependant vrai que ſi Gratien avoit eu en vûë d'expliquer le vrai ſens des anciens Canons, cette diſtinction de vœux étoit hors de ſa place ; mais s'il vouloit ſeulement, comme il y a de l'apparence, faire voir l'uſage que l'on doit faire dans la pratique des ordonnances des anciens Canons, ſa remarque étoit judicieuſe & neceſſaire. D'ailleurs la diſtinction du vœu ſolemnel, & du vœu ſimple eſt plus ancienne qu'on ne le croit communement. On la trouve dans S. Gregoire, ſi non dans les termes du moins dans la realité ; car L.* 1. *Ep.* 34. *il exhorte bien le moine* Venantius *de ſe ſeparer de ſa femme, mais il n'ordonne point qu'on les oblige d'autorité : au lieu que L.* 4. *Ind.* 12. *Ep.* 36. *&* L. 14. *Ind.* 7. *Ep.* 5. *il veut que l'on ſepare les femmes de Clercs majeurs qui s'étoient remariées après la mort de leur* 1. *mari : cela ne pouvoit être que par ce que l'autorité de l'Egliſe étoit intervenue dans le vœu de Chaſteté que ces femmes avoient fait lorſque leurs maris avoient été ordonnés : ce qui conſtitue l'idée du vœu ſolemnel. Innocent.* I. *même Ep.* 2. *Can.* 12. *&* 13. *diſtingue aſſez clairement les vierges qui ont ſimplement fait vœu de Chaſteté, de celles qui ont été voilées par l'Evêque.*

Diſt. 32. *Can.* 14. Hic videmus quod jam pridem permiſſum fuerit, etiam in Eccleſia latina *&c. Il a toujours été permis*

mis dans toutes les Egliſes d'élever des hommes meriés aux SS. Ordres : Servatis ſervandis.

Ibid. Sub nomine S. Hieronymi in Ep. ad Nepot. *Le commencement du Canon eſt réellement de l'Epitre a Nepotien. Le reſte eſt de la fauſſe Epitre a Ocean, entr'autres ces paroles qu'on cite comme de S. Jerome:* fœminam quam bene videris converſantem *&c. ſont de cette fauſſe Epitre.*

Diſt. 40. *Can.* 1. Optandum ut ſimiles expreſſiones omiſiſſet Gratianus. *Il eſt vrai que ce* 1. *Canon formé des paroles outrées* d'Ermodius, *n'eſt pas fort edifiant. Mais je crois qu'on peut dire, pour la juſtification de Gratien, que par la maxime qu'il établit dans ſon préambule :* non locea, ſed vita & mores ſanctum faciunt Sacerdotem ; *& par les Canons ſuivans, il rectifie ce qu'il y a de peu exact dans ce* 1. *Canon. Gratien ne s'eſt pas propoſé de faire un corps de Canons ou de maximes qui, pris ſeparément, ſerviſſent tous de Régle. Il explique ou modifie ceux qui ne ſont pas exacts, ſoit par ſes reflexions, ſoit par les autres Canons qu'il leur oppoſe. C'eſt pourquoi il a appellé ſon ouvrage* Concordantia diſcordantium Canonum : *en ſorte que les uns ſervent de Theſe, les autres de preuves, les autres de réponſe. Ainſi Hottoman & les autres Sectaires n'y entendent rien, lorſqu'ils nous objectent ce qu'ils trouvent dans Gratien ; & qu'ils prétendent que leur difficulté eſt ſans reponſe, comme étant tirée de ce qu'ils appellent nos Livres Symboliques.*

Mais dira t-on, pourquoi dans un livre qui doit être entre les mains des jeunes gens, Gratien propoſe-t-il des principes peu exacts? C'eſt 1. *par ce qu'ils trouveront ces paſſages en liſant les auteurs originaux, ou dans d'autres collections ; & de peur qu'ils ne les prennent mal, il veut leur donner le correctif ou l'antidote.* 2. *Il peut facilement arriver qu'on leur objecte ces ſortes de maximes peu correctes, ſurtout quand elles ſont celébres. Il faut donc leur apprendre ce qu'ils y doivent répondre.* 3. *L'ouvrage de Gratien n'a pas été fait pour être lu par de gens ſans Maitres, mais pour ſervir à ceux-cy de plan & de directoire. Il faut cependant avouer que Gratien dans l'execution de ſon deſſein, manque ſouvent de jugement de netteté & d'exactitude.*

Sur la fin de la 4. *Diſtinction ;* Gratianus non adverterit ad verba ſub nomine Symmachi, relata *Can.* 1. *Pour les raiſons cy deſſus j'aimerois mieux mettre :* voluerit emendare verba ſub nomine Symmachi.

Diſt. 52. Quod quaſi ad validitatem Ordinis Superioris ſuſcepti, requiratur ut ſuppleatur ordo inferior ; *une ordination faite* per ſaltum *n'eſt point invalide : les termes du Canon même le marquent. Il faudroit donc changer ces mots,* quaſi ad validitatem, *& mettre :* ut ordo ſuperior per ſaltum ſuſceptus poſſit legitime exerceri, requiratur *&c.*

Diſt. 60. in fine. *Il ſemble qu'on faſſe quelque comparaiſon entre l'Epiſcopat & les dignités d'Archi-Prêtre ou d'Archidiacre. Il y a bien de la difference. Ces dignités ne donnent qu'une prééminence & inſpection ſur les Prêtres ou les Diacres, & ne ſont point des ordres ; c'eſt pourquoi la ſaiſon demande qu'on ſoit établi dans les ordres reſpectifs pour être élevé à ces dignités. Mais l'Epiſcopat eſt un ſacrement qui confére la grace ; ainſi il a la vertu de faire paſſer celui qui le recoit d'un ordre inferieur à un ſuperieur. Ce que ne fait pas une ſimple dignité inſtituée par l'Egliſe.*

Diſt. 75. *Can.* 1. huic Apocrypho fragmento . . adſcribendum eſſe quod etiam nunc hodie ordinatio Epiſcoporum omni die Dominico fieri queat, cum Presbyterorum . . . certis temporibus ſit alligata. *Il ne paroit pas que la fauſſe Decretale d'Anaclet ait été cauſe qu'on peut ſacrer les Evêques tous les Dimanches. Elle ne le dit pas. La vraie raiſon eſt que les Canons ne permettent pas de differer longtemps le ſacre d'un Evêque ; & dans les premiers ſiecles, les Evêques qui s'aſſembloient pour une election, ne ſe ſeparoient point que le ſacre ne fut fait.*

Diſt. 76 *Can.* 1. *Je ne ſcai pas pourquoi l'on dit que la fauſſe Decretale de Calliſte moderne diſciplinæ circa hæc jejuniorum tempora, occaſionem & firmitatem præbuit. Les jeunes des* 4. *temps étant inſtituès longtemps avant les fauſſes Decretales, il n'y a eu de difference dans l'Egli-*

l'Egliſe que ſur les ſemaines préciſes auxquelles on devoit attecher ces jeunes, ſurtout les jeunes du printemps & de l'Eté, qui ſont mobiles aujourd'hui, comme ils l'étoient à Rome au temps de S. Leon; au lieu que le Concile de Mayence les fixe, l'un à la 1. ſemaine de Mars; & l'autre à la 2. ſemaine de Juin. Où la fauſſe Décretale de Calliſte ne dit rien qui puiſſe terminer ce different.

Diſt. 86. *Can.* 5. Nequaquam obſcurum eſt illic reprehendi Epiſcopum quod divino cantui immiſceret hujuſmodi profanas *&c. S. Gregoire ne dit rien qui marque que cet Evêque mêlat des chants profanes dans l'Office divin. C'étoit tout au plus dans ſon école qu'il chantoit ces airs profanes.*

Diſt. 92. *Can.* 2. Senſum Gregorii eſſe ne Diaconi a prædicationis officio, prætextu modulationis, retrahantur. *Je crois que c'eſt donner un ſens forcé aux paroles de S. Greg. de dire qu'il ne défende par abſolumens d'employer les Diacres à chanter. C'eſt confondre les fonctions des ordres que de faire remplir par des Diacres les fonctions des Chantres ou des Lecteurs; c'eſt les tirer du Sanctuaire ou Presbytére, ou ils devroient être avec les Prêtres pendant l'Office. Au reſte cette defenſe de chanter, ne s'entend pas de la pſalmodie, lorſqu'elle ſe fait a deux Chœurs; mais de ce qui ſe chante par un ou deux perſonnes, comme Leçons, Traits, Réponds; en un mot de ce qui concerne particulierement l'Office du Chantre.*

Diſt. 93. *Can.* 23. Quinta pars unico teſtimonio S. Hieronymi conſtat. *Ce Canon eſt tiré d'un ouvrage fauſſement attribué a S. Jerome:* de ſeptem ordinibus.

Diſt. 95. *Can.* 6. Adductis eam in rem Can. 6. verbis S. Hieronymi. *Ce Canon n'eſt pas encore de S. Jerome. Il eſt du même ouvrage* de ſeptem ordinibus Eccleſiæ.

REMARQUES

Sur la II. Partie du Commentaire.

Cauſa 2. Quæſt. 5. *Après le Can.* 4. *Il me ſemble qu'on n'a pas ſujet de blâmer Gratien, comme on fait par ces mots:* Certum eſt vetitum eſſe exigere incauta juramenta, non tantum a Sacerdote, uti inſinuare videntur verba Gratiani; ſed etiam a quovis Laico. *Gratien ne dit rien de plus que le Concile de Tribur. Quoiqu'il ſoit défendu aux Laïques de jurer légérement, cependant la religion du ſerment doit être plus ſcrupuleuſe dans les Prêtres. Ce qui peut n'être pas léger dans un laïque, peut être une cauſe légere pour un Prêtre. 2. Le ſoupçon du parjure eſt de plus grande conſequence pour un Prêtre. Enfin l'obligation de jurer avilit le Miniſtére, parce qu'elle n'ait du ſoupçon de mauvaiſe foi.*

Cauſa 2. *Quaſt.* 7. *Can.* 22. *Ne ſeroit-il point à propos de faire quelque reflexion ſur le principe dangereux qu'avance Gratien ſans la prouver, qu'en matiere de foi, les infames doivent être admis à accuſer?*

Cauſa 3. *Quaſt.* 5. Gratianus nullas authoritates præter fragmenta falſarum Decretalium adducit: *cependant le* 5. *Concile ſous Simmaque allegué Can.* 3. *eſt anterieur aux fauſſes Decretales; & le Can.* 15. *du Pape Nicolas I. eſt conſiderable par la ſolidité des preuves ſur leſqu'elles il s'appuie. Quant à ce qu'on ajoute que les régles de Gratien ne peuvent s'appliquer à la pratique moderne, par laquelle il n'y a que les Officiers publics qui ſoient admis à accuſer: Quoiqu'il en ſoit de cette pratique moderne pour les jugemens des Clercs, il eſt certain que les Evêques ne ſe ſont point ſoumis aux uſages des Officialités, & que dans leurs cauſes perſonnelles, on doit ſuivre les Canons à la lettre.*

Ib. Qu. 8. C. 2. (*Dixieme du* 2. *Conc. du Carthage*) *cette reflexion*: in hoc Canone notandum non tractari de judicando Epiſcopo in prima inſtantia, *paroit contraire au texte du Concile, ou il eſt viſiblement parlé d'une cauſe naiſſante, & non d'une cauſe jugée. Mais, dit-on, il y eſt dit qu'un Prêtre doit être jugé par* 6. *Evêques; or cela ne peut pas regarder la premiere inſtance; car l'Evêque ſeul, par le* 4. *Can. d'Antioche, peut juger un Prêtre. Il n'eſt donc queſtion dans ce Canon que de l'appel. Il me ſemble qu'on peut répondre que bien qu'il s'agiſſe là de l'appel par rapport aux cauſes des Prêtres, il ne s'enſuit pas qu'il y ſoit queſtion de l'appel pour les cauſes des Evêques. Le ſens du Canon eſt que lors qu'on aſſemble un Concile, ſoit contre un Evê-*

que, ſoit contre un Prêtre, il doit être au moins de douze contre un Evêque, & de ſix contre un Prêtre; & l'on ſait d'ailleurs qu'on n'aſſemble un Concile contre un Prêtre qu'en cas d'appel.

Mais eſt-il bien ſûr que la diſcipline ait été uniforme par tout; & qu'en quelques Egliſes il n'ait pas fallu aſſembler pluſieurs Evêques pour depoſer un Prêtre, même en premiere inſtance: (car il faut diſtinguer les cenſures de la depoſition, qui eſt d'une bien plus grande importance). Le Canon ſexta actione, 15. *Q.* 7. *ne veut pas qu'un Evêque puiſſe ſeul depoſer un Prêtre.*

Cauſa 4. *Q.* 1. C. 2. Quod Canone 2. . . . adducitur de his, qui ab accuſatione Epiſcoporum ſunt repellendi, ſimiliter nullum uſum habent. *Il n'y a point en cette matiere d'uſage contraire aux Canons qui ne ſoit abuſif. Si les Officialités par abus ne ſuivent point ces régles, il n'en doit pas être de même des cauſes des Evêques qui doivent être toutes traitées ſelon les Canons.*

Cauſa 6. *Q.* 3. Quæ tamen Gratianus hic adducit parum authentica ſunt. *Cela n'eſt il point trop general? Puiſque de* 5. *Canons qui ſont dans cette queſtion, il n'y a que le* 2. *ſoit faux, & le* 3. *qui ſoit douteux.*

Ibid. Q. 4. *poſt Can.* 2. Hæc exceptio, quam ſubjungit Gratianus (niſi eadem Provincia Primatem habuerit &c.) nullatenus congruit ætati Concilii Antiocheni. *Il paroit que Gratien ne donne pas cette exception comme une explication du Conc. d'Antioche; mais comme un expoſé de ce que les loix & uſages poſterieurs ont ajouté à la diſpoſition de ce Canon. D'ailleurs ſi Gratien veut en cet endroit expliquer un Canon, ce ne peut être que le* 2. *de cette queſtion, qui étant de Martin de Bragne eſt du VI. ſiecle: temps où l'autorité des Primats étoit aſſez connue & Martin de Bragne n'eſt pas un ſimple traducteur; mais il a voulu accomoder les Canons grecs à la diſcipline de ſon Egliſe. Au reſte le principe qu'établit Gratien en cet endroit, & qui donne au Conc. Provincial le droit de terminer les cauſes des Evêques; & en cas d'Appel donne ce droit au Primat, combat les prétentions Ultramontaines.*

Peut-on dire comme l'on fait, ea ætate (Concilii Antiocheni) nec dum erant Primates cum jurisdictione ſupra Metropolitanos. *Le Conc. de Nicée ne ſemble-t-il pas reconnoitre que le ſiege d'Antioche avoit des droits particuliers que n'avoient pas les autres Metropolitains. Mais enfin il faudroit du moins mettre la reſtriction*, nec dum noti erant in Oriente; *car en Affrique l'Evêque de Carthage, dés le temps de S. Cyprien, avoit juriſdiction ſur les Primats des Provinces.*

Cauſa 8. *Q.* 5. Huic Decretali abſcribendum morem hodiernum, qui non permittit Epiſcopos Roma diſcedere ſine Licentia Pontificis; non dubium: neque ante evulgatas receptaſque falſas Decretales ullum hujus diſciplinæ vel veſtigium facile reperietur. *Je ne voudrois pas appeller cette pratique une diſcipline, mais une* prétention; *& à l'égard de cette prétention, on peut dire qu'on en trouve non ſeulement une trace, mais un exemple bien marqué dans la conduite de S. Leon à l'égard de S. Hilaire d'Arles.*

Ib. Q. 1. *Il me ſemble que la critique de Baluze eſt trop ſevére; & même injuſte. Les Correct. Romains n'ont pas ſeulement été chargés de donner une édition de Gratien, conforme aux anciens exemplaires; mais de corriger les fautes de cet auteur, autant qu'il ſe pourroit; afin de rendre par là ſon ouvrage plus utile.*

Cauſa 15. *Q.* 8. C. 2. Decretum Synodi Ilerdenſis quoad Sacerdotes. *Ce Concile ne ſe ſert pas du terme de Prêtres; & comme il ne permet aux Miniſtres tombés d'être rétablis dans leur Miniſtére qu'à condition de n'être jamais élevés plus haut, il ſemble qu'il s'agiſſe dans ce Canon de Miniſtres inferieurs. Il ſeroit mieux d'ôter le terme* Sacerdotes, *& de mettre les propres termes du Canon.*

Cauſa 21. *Q.* 1. C. 5. *&* 6. *Puiſque S. Gregoire dit qu'il a établi l'Evêque de Fondi Evêque Cardinal de Terracine, on ne peut pas dire comme fait Gratien qu'il lui ait donné cette ſeconde Egliſe* en commande *ou comme* Deſerviteur, *ſelon le commentaire. Car étant établi Evêque Cardinal, on n'auroit pu lui ôter cette ſeconde Egliſe, tant qu'il n'y auroit pas eu lieu de retourner*

ner à la premiere ; au lieu qu'on auroit toujours pu la lui ôter même ſans cauſe, en établiſſant un titulaire s'il n'avoit été que Deſerviteur.

REMARQUES

Sur la III. Partie du Commentaire ſur Gratien.

Cauſa 23. *Q.* 4. Propter crimina Cæciliani *&c. ne ſeroit-il pas plus exact de mettre*, prætenſa crimina Cæciliani : *ou plutôt comme on ne reprochoit guère à Cecilien que le prétendu défaut de ſon Ordination, on pourroit mettre :* propter ordinationem Cæciliani.

Cauſa 24. *Q.* 1. *ad Can.* 35. *Je crois qu'on ſe trompe de dire que les Lettres de S. Celeſtin contre Neſtorius, dans leſquelles il déclare nulles les Excommunications qu'il a portées, ſoient données après le Concile d'Epheſe. Neſtorius n'eſt pas retourné ſur ſon ſiege, après le Concile, puiſqu'il eut un Succeſſeur avant que le Concile qui l'avoit dépoſé fut ſeparé.*

Cauſa 26. *Q.* 6. Quod autem Gratianus poteſtatem faciat Presbyteris privatam reconciliationem impertiendi, etiam extra neceſſitatem, quando de occultis peccatis agitur, nec Canoni nec ætatis illius diſciplinæ congruit. *Cette cenſure paroit trop generale. Le Canon ne défend aux Prêtres que de donner l'abſolution qui ſe donnoit in* publica Miſſa, *c'eſt à-dire aux Penitens publics. Or il y avoit des crimes cachés dont on ne faiſoit pas une Penitence publique, tel que l'adultere ſecrèt des femmes mariées. Il n'étoit donc pas défendu aux Prêtres de leur donner l'abſolution.*

Cauſa 27. *Q.* 2. *C.* 2. *Pourquoi blâmer les Correcteurs Romains d'avoir rétabli les propres paroles de Nicolas I. que Gratien avoit altérées. Quand il s'agit des paroles de Gratien, on n'y doit rien changer ; mais quand il s'agit des Canons, on doit les rétablir dans leur pureté, autant qu'il eſt poſſible, d'autant plus que Gratien eſt convaincu de n'avoir pas puiſé aux ſources.*

Cauſa 28. *Q.* 2. *C.* 2. Verba Apoſtoli exponit S. Ambroſius. *Ne faudroit-il pas mettre* Ambroſiaſter. *Le Commentaire ſur S. Paul, n'eſt pas de S. Ambroiſe.*

De Pœnitentia Diſt. 6. *C.* 1. a Gratiano additur niſi ſtatutum fuerit a Rom. Pontifice. Unde hanc ultimam clauſulam hauſerit Gratianus neſcio. *Cette clauſe eſt dans le traité même* de vera & falſa Pœn.

De Conſecratione Diſt. 1. *C.* 4. 5. 6. *p.* 735. Sine authoritate S. Pontificis nova non dedicatur Eccleſia. Verum vel hæc ſola reddunt ſuſpecta ex Gelaſio relata. *Il me ſemble qu'on ne doute point de la verité de la lettre de ce Pape aux Evêques de Lucanie. Il faudroit avoir de bonnes preuves pour montrer que cela y ait été ajouté. Il vaut donc mieux répondre comme fait M. Fleury L.* 30. *n.* 34. Il faut entendre cela de cette partie d'Italie qui dépendoit particulierement du Pape. *Diſt.* 4. *C.* 87. *On ne donne pas la robe blanche aux catechumènes, mais aux Baptiſés.*

EPISTOLA CXLVI.

Domino Garelli, S. M. I. & C. Medico : Circa diſceſſum Eſpenii ex Patria.

Cum poſt longam deliberationem, tandem viſum ſit exponendas eſſe cauſas mei e Patria diſceſſus apud ſacram Cæſaream & Catholicam Majeſtatem, miſi hunc in finem Clariſſimo viro (*a*) qui tuæ Excellentiæ has litteras tradet, Epiſtolam cum adjuncto Memoriali (*b*). Cumque inter tot & tantos adverſariorum conatus, ſummopere indigeam patrono apud Clementiſſimum Cæſarem, nemo prius in mentem venit ad quem confugerem, quam ad te, vir Excellentiſſime. Sæpe audiiſſe memini a D. Erneſto (*c*) (quem nunc ſpero frui corona veritatis amatoribus promiſſa) quantum veritatis & juſtitiæ amorem Excellentiæ tuæ adſpirare (Deus) dignatus ſit, quamque faciles aditus præbuerit ad aures Augu-

(*a*) D. la Pulade. (*b*) *Memoire ſur l'oppreſſion que ſouffre le D. van-Eſpen.* (*c*) Ruth-d'Ans. Can. S. Gudulæ Bruxellis.

Auguſtiſſimi Imperatoris. Tantis Dei donis ut in hoc negotio uti non pigeat, Exc. tuam enixe rogo. Nemini tali petitione moleſtus eſſem, ſi mea tantum cauſa ageretur. Quid enim in hac tam grandæva ætate eſſe poteſt quod me valde ſollicitum reddere debeat, quo pacto tranſigam hoc pauxillum vitæ quod reſtat? Sed veritatis & juſtitiæ cauſa agitur, quas per iniquas & violentas machinationes opprimi indignum eſt. Accedunt jura ipſa ſupremi Principis, Patriæ libertates, & Juriſconſultorum munus, qui meo exemplo territi, nihil deinceps docere aut conſulere audebunt quod Romanæ Curiæ Adminiſtris diſpliceat. Horum omnium ſingula ſufficiunt, ut ſperare auſim non gravaturam Magnificentiam tuam huic negotio aliquid ſtudii & favoris adhibere: idque ab ejus ſumma benevolentia expectans reverenter ſubſcribor, Excell. D. Excellentiæ tuæ humillimus famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Trajecti ad Moſam 14. Junii 1728.

EPISTOLA CXLVII.

Domino La Pujade, Agenti ad Aulam Viennenſem.

Clariſſime Domine. Poſtquam diu dubitaſſem, an expediret ut ad Thronum Auguſtiſſimi Cæſaris deferrem querelas circa multiplices vexationes, quæ me tandem e Patria ſecedere coegerunt, & rem prout geſta eſt narrarem, tandem acquievi conſilio amicorum, qui hoc omnino faciendum eſſe judicant. Mitto itaque Epiſtolam ad Sacram Majeſtatem cum adjuncto Memoriali, in quo totius Negotii ſeries narratur. Simul rogo Clariſſimam Dominationem tuam, ut omni ſtudio curare dignetur, ut hæc perveniant ad manus Auguſtiſſimi, quo patere poſſit innocentia mea, ſimulque adverſariorum violentia, & neceſſitas qua coactus fui Patriam relinquere, ut me ipſorum ſævis conatibus ſubducerem. Commendo etiam negotium Exc. D. Garelli, cui, Rogo, ut accluſam Epiſtolam, quæ ei inſcribitur, tradere digneris. Hæc eo majori fiducia peto a Clar. D. tua, quod jam longo tempore ſenſerim, quanto zelo ſemper faverit meæ cauſæ; quæ ſane cum publici juris cauſa conjuncta eſt. Eam ob rem ſingularem gratiam & debeo & ago ſtudio atque humanitati tuæ, rogoque ut eodem pede pergere digneris in hoc negotio. Ceterum ſpero me brevi effecturum ut Clar. D. tua videat me non eſſe plane ingratum, nec gratitudinem ſolis verbis profiteri. Subſcribor ex animo, Clariſſ. D. Clariſſimæ D. tuæ humillimus famulus.

Z. B. van-Eſpen.

Trajecti ad Moſam 14. Junii 1728.

LIBER SECUNDUS

Continens Epiſtolas aliaque Monumenta, Eſpenio & pluribus aliis præclaris membris Academiæ Lovanienſis aut Eccleſiæ Belgicæ, communia.

I.

Epiſtola ad Eminentiſſimos Cardinales Eccleſiæ Romanæ.

De Negotio Formulæ Alexandri VII.

ILluſtriſſimi ac Eminentiſſimi Patres. Nova lux poſt tempeſtatem nobis a Sancta Eminentiarum veſtrarum benignitate affulſit, dum intelleximus a Sacro Senatu ordinatum ut in negotio Formularii nihil innovetur, ſed in eo ſtatu permaneant omnia, in quo reliquit moderni Archiepiſcopi Mechlinienſis Illuſtriſſimus Anteceſſor (*Alph. de Berghes*). Gratias quas poſſumus maximas agimus; & ſi ſatis grati eſſe non poſſumus, rogamus humillime ut imputetur non nobis, ſed magnitudini beneficii, quod experimur, & magnitudini malorum,

lorum, quibus ſumus liberati. Nam hoc incendio, quod veſtra pro Eccleſiæ incolumitate providentia feliciter extinguere ſtuduit, totum pene Hiſpanum Belgium videbatur conflagrare: convitiis & calumniis hac occaſione reſonabant in ſcholis diſputationes publicæ; in Eccleſiis conciones; in curribus, navibus & compitis privata colloquia: hinc per libellos famoſos & temeraria judicia reddebantur de hæreſi ſuſpecti, tum plures Gratiæ per ſe efficacis defenſores, tum alii in his controverſiis rudes, qui a juramento hoc abhorrebant, quia noverant ſine Sedis Apoſtolicæ conſenſu illud exigi: noverant inter omnes Belgii Epiſcopos hac in cauſa non convenire; & Epiſcopis quibusdam juramentum exigentibus, plures illuſtres & eruditos Abbates (*a*) acriter contradicere; neque ſuis ſubditis hoc juramentum permittere: Denique quia credebant indubitatum crimen eſſe, rem dubiam juramento aſſerere.

Accedebat ad cumulum malorum, quod plurimi, doctrina & probitate præſtantiſſimi, ab Ordinibus & Officiis Eccleſiaſticis cum ignominia repellerentur: hoc ſolum ob crimen, quod in Deum & conſcientiam timerent jurando crimen committere. Alii vero inepti, & doctrinæ virtutumque expertes, gratulabantur, ſic ſibi alias clauſum aperiri oſtium ad Ordines & munia Eccleſiaſtica abſque ſtudiis aut magnis laboribus, at ſolo, quod facillimum & leviſſimum dicebant, juramento, quo ab ignorantia & vitiis omnibus, quaſi novo ſacramento videbantur expiari: ſiquidem nulla virtus tanta cenſebatur, quanta hæc Religio jurantium: nullum crimen tantum, quantum hujus juramenti recuſatio.

Poſtremo hæc moventur eo tempore, quo parvum Hiſpano-Catholicum Belgium impletur exercitu centum forte millium, pluriumve, quorum magna pars Acatholicorum eſt, Anglorum, Hollandorum, Brandeburgicorum, aliorumque Lutheranorum Germaniæ. Spectabant Acatholici Principes, Miniſtri, & plebs militaris turbas Eccleſiæ Belgicæ, dum erant in præſidio Hiemali, ad quod dicuntur mox redituri: Audiebant de negotio Formularis cantiones: amare ridebant, & eos qui jurabant, & qui juramentum exigebant. Quanta hinc, Patres Eminentiſſimi, fidei, & Eccleſiæ detrimenta, converſionis obſtacula, in Hæreſi obduratio! Et tot tantaque mala ultro, ſine ullo fructu aut neceſſitate accenſebantur, tam aliunde afflicto Belgio, in quo ante juramenti hujus petitionem nemo non damnabat, ſicut nemo non etiamnum damnat, & quinque Propoſitiones famoſas, & errores omnes, quos in iis damnat Eccleſia. Nemo in Academia noſtra Lovanienſi Reverentiam non præſtat Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. tantam quidem, ut hic nullus repertus ſit, qui illas verbo aut ſcripto impugnaverit.

Tanta, Eminentiſſimi Patres, mala erant quæ premebant, quæque nos Eminentiis veſtris ſupplices fecerant (*b*), tanta pariter eſt magnitudo beneficii, quo a Spiritu Sancto conſolatore optimo inſpirati, afflictos ſolati eſtis. Gratias iterum infinitas agimus, & poſt ſubmiſſam ſacrarum purpurarum veſtrarum deoſculationem Deum rogabimus ut Eminentiis veſtris addat annos de noſtris, & zelum illum pro veritate & Eccleſia, ad diſſipandum etiam extincti incendii fumos, foveat augeatque. Eminentiſſimi Patres Eminentiarum Veſtrarum, devotiſſimi & humillimi famuli & clientes. Octob. 1692. (*Signata erat ab Eſpenio. & aliis Academicis, ac J. U. Doctoribus*).

[*Præcedens Epiſtola tradita fuit a* D. DU VAUCEL *Aſſeſſori Sancti Officii, feria* 2. *26. Octobris, anni* 1692.; *una cum tribus aliis Epiſtolis; quarum prima a variis Præſidibus Collegiorum Lovanienſium; altera a Do-*

(*a*) Extant Epiſtolæ eorumdem Abbatum ad Summum Pontificem & S. Congregationem ſuper hoc negotio sequentium ex 18. Oct. 1692.

(*b*) Menſe majo præcedente, variæ ſupplicationes, a permultis Academicis, Paſtoribus, Canonicis, Presbyteris &c. ad Sacram Congregationem Romam Miſſæ fuerant. Dum ex illis, a pluſquam 60. ſubſignatæ erant.

denique pretium animarum, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, iterum iterumque rogamus, obſecramus, obteſtamur Sanctitatem Veſtram ut declaret ſe per ſimplicem formulæ Alexandri VII. ſubſcriptionem neminem adſtringere ad fidem aut juramentum in facta, quæ in ea formula exprimuntur aut certe per eam non aliud ſe velle, quam quod hactenus Univerſitas Lovanienſis, Religioſſima filia tua, ſemper præſtitit, ut damnentur quinque Propoſitiones per Conſtitutiones Summorum Pontificum Innocentii decimi & Alexandri ſeptimi damnatæ, iisdemque Conſtitutionibus Religioſa obſervantia præſtetur.

Ita Pacem, quam Belgio noſtro dabit diuturnam in terris & perpetuam, vovemus in cælis. Beatiſſime Pater, Sanctitatis Veſtræ Filii devotiſſimi, Theologi & Juriſperiti Lovanienſes.

Menſe Decembri 1692.

Gummarus *Huygens*, Theol. Doctor & Profeſſor Collegii Adriani Papæ VI. Præſes.

Nat. *Chamart*, J. U. D. & Exprofeſſor Primarius.

Joa. Guil. *Blanche*, Utr. Jur. Doctor & Sacrorum Canon. Profeſſor Primarius.

Huens, Juris Utriuſque Doctor & legum Anteceſſor.

Z. B. *van-Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſor.

J. B. *Melis*, S. T. L. Præſes Collegii Hollandici.

N. *Meurant*, Oratorii Lovanienſis Superior.

A. *Blocqueau*, J. V. C. Eccleſiæ S. Petri Lovanii Canonicus.

Briquet, Presbyter, Vicepaſtor in Noſocomio Lovanii.

H. *van Ormegeen*, S. T. L. Collegii quinque Vulnerum Chriſti Præſes.

J. G. *Claſſens*, S. T. L. Paſtor majoris Beginagii.

J. *Opſtraet*, S. T. L. in Colleg. Pontif. Profeſſor.

H. *Raellen*, S. T. L. Paſtor S. Quintini Lovanii.

G. M. *Claes*, S. T. L. Præſes Collegii Malderi.

Franc. *Ranſevemers*, J. U. L. Paſtor Eccleſiæ Collegiatæ S. Jacobi Lovanii.

Land. *Tordous*, Præſes Colleg. Montenſis.

Franc. *Verſchuuren*, S. T. L. Collegii Ultrajectini Præſes.

J. *Dacos*, Paſtor Noſocomii Lovan.

P. *Teſtelmans*, Præſes Collegii S. Michaelis.

Fr. Conrandus *Eckemalers*, tertii Ordinis S. T. Lector, & Collegii Lovanienſis Præſes.

Henricus *van Turnhout*, S. T. B. F. Vicepaſtor S. Jacobi Lovanii.

C. *van Peurez*, Majoris Beginagii Vicepaſtor Lovanii.

J. F. *Rawoet*, Benificiatus Curatus Majoris Beginagii Lovanii.

D. *Heeman*, Vicepaſtor Parochiæ S. Quintini Lovanii.

J. *Beanuez*, Oratorii Lovanienſis Lector.

A. *Cox*, Regens Pædagogii Porcenſis.

J. *Raellen*, Profeſſor in Pædagogio Porci.

J. F. *de Laderſouns*, Profeſſor in Pædagogio Porci.

J. C. *van den Steen*, Subregens Porcenſis.

P. *Taſſaert*, Regens Pædagogii Falconis.

M. *van Velden*, Philoſophiæ Primarius, & Mathematum Regius Profeſſor.

J. *Goethals*, Phil. Prof. in Falcon.

P. F. *Daulmerio*, Subregens in Falcone.

M. *Remache*, S. Th. B. F. Philoſophiæ Profeſſor.

A. *van den Steen*, Regens Gymnaſii SS. Trinitatis.

A. *Verhaggen*, S. T. B. F. Profeſſor in Gymnaſio SS. Trinitatis.

J. *Corbion*, S. T. B. F. Rhetoricæ Profeſſor in Gymnaſio SS. Trinitatis.

Petrus *Stordeur*, Subregens Gymnaſii SS. Trinitatis & Canonicus Thridinienſis.

Joannes *de Bomban*, Profeſſor in præfato Gymnaſio Sacræ Theolog. Bachalaureus.

Godefridus *van Wevelinchoven*, S. T. B. F. Syntaxeos Profeſſor in SS. Trinitatis Gymnaſio.

Adrianus *Poelman*, S. T. B. F. Grammatices Profeſſor in SS. Trinitatis Gymnaſio.

III.

Teſtimonium DD. van-Eſpen & Huygens circa Electiones Facultatis Theologicæ Lovan. anni 1683. (*a*)

Die undecimâ menſis Octobris 1687. coram me Notario infraſcripto, comparuerunt Exim. D. ac Mag. N. Gummarus *Huygens*, S. T. D. & Profeſſor, Collegii Pontificii Præſes; & Clariſſimus D. van-Eſpen, J. U. D. Canonum Profeſſor, qui declararunt, prout & declarant per præſentes, ſe cum Bruxellis agerent poſt Electionem factam ad quatuor loca vacantia in Facultate Theologica anno 1683. adiiſſe Illuſtriſſimum D. *Blondel*, nunc Sanctioris Concilii Archipræſidem, tunc vero ejusdem Conſiliarium & Fiſcalem, eidemque inter cetera ab eximio D. *Huygens*, Clariſſimo D. ibidem adſtante, expoſitum fuiſſe, Electionem jam eſſe factam ad loca vacantia in Facultate Theologica, muneriſque ſui eſſe nunc inquirere, quid vel in doctrina, vel in moribus ejus reprehenſione dignum inventum ſit, propter quod a Facultate Sacra meruerit excludi: quibus mox reſpondit idem Illuſtriſſimus, neminem eſſe excluſum, ſed tantum aliquos fuiſſe ſpecialiter a Regia ſua Majeſtate commendatos. Quod ne paradoxum videretur, protulit idem Illuſtr. exemplum Conſilii Mechlinienſis, cui dixit competere quidem jus eligendi præſentandos Suæ Majeſtati, poſſe tamen Suam Majeſtatem ſpecialiter aliquos commendare, abſque eo quod per illam commendationem aliquos excludat; neque teneri Regiam Suam Majeſtatem dare rationem, cur hos illoſve præ aliis commendet. In quorum fidem hanc Actam ſignarunt DD. comparentes, die & anno quibus ſupra. (*& erat ſignatum*) G. Huygens. Z. B. van-Eſpen. *Et infra habebatur*: me præſente uti Notario.

B. van Roy.

IV.

Procuratio ab Eſpenio, & a centum & quindecim aliis Doctoribus, Paſtoribus, Canonicis &c. Belgii, data Domino van de Neſſe, Paſtori Sanctæ Catharinæ Bruxellis, ut agere poſſet, eorum omnium nomine, circa vanas accuſationes Janſeniſmi, Rigoriſmi & Novitatis.

Cum infraſcriptis innotuerit varios ſpargi rumores, etiam a primariis viris, de mandatis quibuſdam ex Hiſpania in Belgium directis, quibus aliqui excludendi ſunt ab Officiis & Beneficiis Eccleſiaſticis prætextu Janſeniſmi, Rigoriſmi, & Novitatis doctrinæ: & deinde quorumdam animoſitas ulterius progredi meditetur, prout colligere licet ex iis, quæ jam acta dignoſcuntur, & ſubſecutis ulterioribus minis & jactantiis: hinc eſt quod infraſcripti conſtituant R. D. Guill. van de Neſſe, S. T. Lic. & Paſt. S. Cathar. in urbe Bruxellenſi, eique plenam facultatem impertiantur præſentandi libellum ſupplicem Regi, Suæ Celſitudini, Brabantiæ Ordinibus, aliiſque quibus expedire judicaverit, quo petat ut proviſiones ſeu Mandata ex Hiſpania aut hic in Belgio decreta circa materias & accuſationes ſupra memoratas Janſeniſmi, Rigoriſmi, aut Novitatis executioni non mandentur, niſi conformiter ad 1. Articulum Edicti Regii vulgo *Læti introitus*, & ad omnia jura tam Divina quam humana, ac immunitatis Eccleſiaſticæ privilegia, nec non ad Breve Apoſtolicum viamque in eo præſcriptam, ac proinde nulli Eccleſiaſtici habeantur Janſeniſtæ, Rigoriſtæ, aut Novatores, ſeu de illis ſuſpecti, aut dictis prætextibus excludantur ab Officiis & Beneficiis aliiſque, niſi fuerint citati, auditi, & ſervato juris ordine convicti de crimine, quod talem pœnam mereatur: dictumque libellum aut ejus expeditionem proſequatur, & alia quæcumque agat prout hic cauſæ judicaverit expedire, ratum habituri quidquid infraſcriptorum nomine hac in cauſa ab eo geſtum fuerit.

Actum

(*a*) Vide Lucubrationem, cui titulus: *Memoires pour ſervir a l'Hiſtoire de l'Univerſité de Louvain* &c. Chap. 1.

Actum Lovanii hac 14. Febr. an. 1696.
Nat. *Chamart.* J. U. D. &c.

Nat. *Chamart*, J. U. D. & Exprofeſſor Primarius.
Z. B. *van-Eſpen*, J. U. D. & SS. Canonum Prof.
T. *Taſſaert*, Regens Falconis rogat D. van de Neſſe, Paſtorem St. Catharinæ ut dictum libellum offerat, & ſi quid ulterius faciendum, communicet cum D. *Chamart*, *Huygens* & *van-Eſpen*.
Land. *Tordous*, Præſes Collegii Montenſis.
F. *Raellen*, S. T. L. Paſtor S. Quintini Lovanii.
Paul. *Teſtelmans*, Præſes Collegii S. Michaelis.
F. *Bachuſius*, Subregens Pædagogii Porci.
Joannes *Corbion*, Rhetorices Profeſſor in Gymnaſio SS. Trinitatis.
Petrus *Stordeur*, Canonicus Thudinienſis & Subregens Gymnaſii SS. Trinitatis.
A. *Bloqueau*, inſignis Eccleſiæ Collegiatæ S. Petri Lovanii Canonicus.
M. *Remacles*, Philoſophiæ Profeſſor.
F. *Raellen*, Philoſophiæ Profeſſor Primarius.
J. *Huygens*, Theol. Doctor & Profeſſor Collegii Adriani Papæ VI. Lovanii Præſes.
Franc. *Vivien*, inſignis Eccleſiæ Coll. D. Petri Canonicus.
J. C. *Claeſſens*, S. T. L. Paſtor majoris Beguinagii Lovanii.
Paindavain, S. T. L. P. Collegii Standonk.
H. *van Ermegeen*, S. T. L. Collegii quinque Vulnerum Chriſti vulgo Craenendonck Lovanii Præſes.
C. M. *Claes*, S. T. Licent. Profeſſor Ethices & Collegii Malderi Præſes.
H. *Cox*, Regens Pædagogii Porci.
J. *Opſtraet*, S. T. L.
F. *Verſchuuren*, S. T. L. Collegii Alticollenſis Præſes.
A. *van den Steen*, Regens Gymnaſii SS. Trinitatis.
A. *Cink*, Philoſophiæ Profeſſor in Porco.
Datum Lovanii hac 14. Febr. 1696.
Joannes Libertus *Hennebel*, Academiæ Lovanienſis Deputatus. Actum Romæ hac 3. Martii 1696.

Ant. *Ryſſak*, Archip. Bruxellenſis.
J. *Borremans*, Viceplebanus inſignis Eccleſiæ Collegiatæ & Parochialis DD. Michaelis & Gudulæ Bruxellis.
Guill. *Wuyts*, Capellanus & Confeſſarius majoris Beguinagii Bruxellis.
Thomas *Verbelvelt*, S. T. B. F. Confeſſarius majoris Beguinagii Bruxellenſis.
M. *Patinier*, Confeſſarius magni Beguinagii Bruxellenſis.
Alexander Ignatius *Charles*, Presb. & Confeſſarius majoris Beg. Brux.
J. *Gooſſens*, Presb. & Confeſſarius in civitate Bruxellenſi.
Jac. *Hercouwen*, S. T. B. F. Eccleſiæ Parochialis S. Cath. Vicepaſtor.
Henricus de *Bekker*, Confeſſarius & Capellanus S. Gaugeri Brux.
B. *Verſchuuren*, S. T. B. F. Vicepaſtor in urbe Bruxellenſi.
N. *van Langendonk*, Presb. & Confeſſarius.
J. *de Smet*, Presb.
M. *de Champs*, Presb. & Confeſſarius.
A. D. *van Synai*, S. T. B.
Did. *de Bruyn*, Presb.
Ambroſius *de Vrieſe*, Vicepaſtor S. Gaugerici Bruxellis.
F. L. *Derveaux*.
David *van den Boſſche*, Presb.
Henricus *'t Kint*, Presb. T. B.
Franciſcus *de Backer*, Presb. S. T. B.
Ferdinandus *Borremans*, S. T. B. F. Confeſſarius in Eccleſia S. Michael. & Gudulæ Brux.
Joannes Baptiſta *de Deken*, Viceplebanus Divæ Gudulæ.
Fluimus *de Deken*, Capellanus Divæ Gudulæ, & Confeſſarius.
Joannes Baptiſta *van Boterdael*, Presb. S. T. B. F.
Joannes *Larmoyeur*; S. T. B. F. Vicepaſtor Hoſpitii S. Joannis Brux.
Van *Baefroode*, S. T. B. Paſtor Vic. Molebecanus.
Arnoldus *Eyben*, Cathedr. Antuerp. Canonicus Theol.
Alexander *Callehout*, Eccl. Cath. B. M. Vicepl. Antverpiæ.
Abr. Ign. *van Nieuwaal*, Vicepaſtor S. Andreæ Antverpiæ.
Joan. *van Beek*, Vicepaſtor Xenodochii S. Antv.

Carolus *van den Boſch*, Eccleſiæ S. Jacobi Ant. Vicepaſtor.
Franciſcus *van Boterdael*, Vicepaſtor ad S. Walburg Antverp.
Joſephus *van Geelbergen*, Presb.
Joannes *Lyzens*, Capellanus S. Walburgis.
Cornelius *Duerinckx*, Presb. & Confeſſarius.
Gaſpar *Eduardus Herkabout*, Presb.
Henricus *Sivereyſer*, Sacellanus S. Georgii Antv.
Daniel *Lexipre*, Capellanus S. Georgii.
Guill. *van der Weyden*, Eccl. Cath. B. M. A. Capellanus Presb. 1696.
Joannes *Schrauwen*, Sacerdos & Confeſſarius.
Seb. *Thibaut*, Eccl. Cath. Antverp. Canonicus Grad. Theol.
R. *Baekx*, Cath. Antverp. Can. & Plebanus.
P. *a Caſtro*, Plebanus.
J. *Hoyvaerts*, Paſtor S. Georgii Antverp.
Gaſpar *van Tiehelt*, Paſtor S. Andreæ Antverp.
J. Var. *Huens*, Paſtor ad S. Walburg. Antverp.
J. *Chanon*, Paſtor & Can. S. Jacobi.
Abraham *Mys*, Paſtor in Kiel Marckgraverpe.
Joannes *Poets*, Paſtor Xonodochii Antv.
Joannes Franciſcus *Seetens*, Paſtor Monialium Vallis S. Annæ Antverp.
Coets, Paſtor ter Siccen Antv.
C. M. *Colſon*, de Colſel, S. T. Licent. Canonicus Thenenſis.
Joannes *van den Roon*, Presb. Eccleſiæ B. Mariæ de Lacu, Thenis Primarius.
Petrus *van der Melſen*, Can. Thenenſis.
Franciſcus *van der Borcht*, S. T. B. F. Can. & Plebanus Leeuwenſis, Menſ. Ap. 1696.
J. F. *Kerremans*, Paſtor Eclonix A. D. A.
Guill. *Kerremans*, Paſtor in Lembeke 1696.
J. B. *Diſerin*, Paſtor in Maldegem.
Petrus *Moens*, Paſtor E. B. Mariæ Brugis.
F. *Willaert*, Paſtor in Oudenburch.
A. D. *Roucourt*, Paſtor D. Mariæ Brugis.
Edmundus *Sinnigh*, Paſtor S. Joannis Brugis.
Stephanus *Mansfelt*, Paſtor in Outkerke.
Frſ. *Hecquebart*, Presb. Expaſtor. 2. Menſis Aprilis 1696.
Carolus *Collin*, S. T. B. F.
Gerardus *Liegeois*, S. T. B. F.
Nicolaus *Bruleau*, Pr. & S. T. B. F.
Joſephus *Hannecart*, S. T. B. F.
Franc. *Brandechon*, S. T. B. F.
Petrus *Doutremer*, S. T. B.
Paulus *Jans*, S. T. B.
Bobertus *le Liegeois*, S. T. B.
J. L. *Krys*, S. T. B.
J. P. *Rachelle*, S. T. B.
P. F. *Daulmerie*, Bacc. Form. S. T. & Subregens Falconis.
G. *Lamberti*, Procur. Coll. Adr. VI.
Domin. Joan. *Peereboom*, S. T. B.
Henr. *de Nuict*, S. T. B.
L. *Verniel*, Pr.
Benedictus *de Wal*,
Henr. *le Merchier*.
Antonius Fr. *Adam*.
Wynandus *Stoefs*.
Joan. *Croenaerts*.
Joan. *van der Heyden*.
Henr. Fr. *Follen*.
Joan. Bapt. *Liſſens*.
Gaſpar *de Bauffe*.
Guillelm. *Pelſers*.
Joſeph. *Gillis*.
Carolus Phil. *du Jacquier*.
Ægidius Franc. *Braſſart*.
Joan. Petr. *Pauſens*.
Joan. Bapt. *Schoeps*.
Georg. *l'Eſeaillé*.
Amandus *Bauwens*.
Ludov. *Parmentier*.
M. *Evrard*.
Ægidius *Hubrechts*.
Carolus Fr. *Auwerx*, S. T. B.
Judocus *Theys*.
Carolus *Laloyaux*.
Joan. *la Leu*.
J. *Dacas*, Paſtor Noſoc. Lov.
P. *Melis*, S. T. L. Præſes Coll. Holl.
R. *van Deurens*, Vicepaſtor Beguinagii Lovan.
J. F. *Rauvoet*, Beneficiatus Curatus Beguinagii Lovan.
Bern. *Maes*, Beneficiatus Curatus Beguinagii Lovan.
S. *Heeman*, Vicepaſtor S. Quintini Lovan.
N. *Santerre*. Coll. Standonici Repetens.
Henricus *de Beer*.

Hen-

Henricus *d'Hollander*.
Martinus *Tily*.
Guill. *Schepper*.
Egbert. *Grootbuis*.
Corn. *van Aelſt*.
Jac. *Hachet*.

Datum Lovanii 4. Apr. 1696.

N. B. Author Libelli, cui titulus: *Decreta Regis Catholici a calumniis vindicata* &c. hanc Integram refert p. 16. adjicitque: „ Infraſcripta erant nomina ſequentia Lo„ vanienſium: Gummarus *Huygens*, Theo„ logiæ Doctor & Profeſſor Collegii Adria„ ni Papæ VI. Lovanii Præſes. Matthæus „ *Chamart*, Juris Utriuſque Doctor & Pro„ feſſor Primarius. Z. B. *van-Eſpen*, J. „ U. Doctor, & SS. Can. Profeſſor. Dein„ de ſequuntur Licentiati aliquot & non„ nulli Præſides Collegiorum. His ac„ ceſſere Bruxellenſes Antonius *Ryſack* qui „ ſe vocat *Archipresbyterum*. Ceteri non „ ſunt niſi ſacellani, cum uno *parvo*, ut „ vocant; id eſt inferioris ordinis Canoni„ ci. Antverpiæ ſubſcripſere plures majo„ ris authoritatis; nam præter Paſtores nu„ merantur Canonici quatuor. „

V.

Epiſtola Rectoris Univerſitatis Lovanienſis, & Decanorum Facultatum (inter quos Eſpenius) Ill. D. Philippo Erardo van der Noot, Epiſcopo Gandavenſi, in gratiam D. Hennebel.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine. Occaſione litterarum quinta labentis menſis ab Illuſtriſſima Gratia Veſtra ad Magnificum Dominum Rectorem, & hanc almam Univerſitatem tranſmiſſarum, ut ſuſpicionibus contra nos Gratiæ Veſtræ inſtillatis obviemus, nulla id opportuniori via agi poſſe cenſuimus, quam hanc exarando Epiſtolam, qua perennem noſtrum in Illuſtriſſimam Perſonam veſtram cultum & venerationem atteſtantes dicimus.

Nos ne ſuſpicatos quidem umquam fuiſſe hactenus nominationem in perſonam Eximii Domini Hennebel a nobis factam illicitam, nedum irritam fuiſſe; in quo ſi errare credamur, ipſe Dominus nominatus, ætatem habet, pro ſe reſpondeat; nos noſtro functi ſumus officio.

Nullo itaque nititur fundamento, nominationem hanc prius in alterius competitoris favorem abſolutam & completam fuiſſe (*a*).

Enormem proinde nobis intulit injuriam quiſquis Illuſtriſſimæ Gratiæ Veſtræ ſuggeſſit juramentum ſilentii, quo nos mutuo adſtrinximus, eo fine exactum præſtitumque eſſe, ut aliquis tertius jure ſuo defraudaretur.

Et cum notorium ſit ejuſmodi juramenta ſilentii tam in corporibus Eccleſiaſticis quam civilibus, ac in hac ipſa Academia uſitata eſſe, eorumque exactionem tam a Sancta Sede, quam a Principibus noſtris ſubinde approbatam imo & præceptam eſſe, ignoramus quo noſtro accidit demerito, ut in nobis damnetur id quod per totum orbem Catholicum in ceteris laudatur; & quod gravius eſt, arguimur quaſi per juramentum illud vinculum iniquitatis nobis injicere voluiſſemus: quæ ſuſpicio quomodo contra nos incidere potuerit Illuſtriſſimæ Gratiæ Veſtræ neſcimus & miramur.

Nullum ſane latere arbitramur frequenter occurrere motiva prægnantia ſecretum jurejurando indicendi; & dein religioſe ſervandi, qualia nobis in hac cauſa non deſunt: cui noſtræ aſſertioni eo promptius fides ahibenda eſt, quod nemini non ſit obvium ſilentii rationes crebro in hujuſmodi intervenire ſufficientes.

Speramus igitur, Illuſtriſſime Domine, nos prætextu iſtius falſo ſuggeſti juris tertii ulterius non inquietandos, aut inſimulandos male datæ nominationis, qui perenni cultu ſemper erimus, Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine, Illuſtriſſimæ ac Reverendiſſimæ Gratiæ Veſtræ humillimi & obedientiſſimi famuli. (*Et erat ſignatum*) Oſw. Fre. Crabeels, J.U.L. & Profeſſor Ordinarius tunc pro tempore Rector. Jo. Sullivane, S. Th. Doctor & Profeſſor Regius, in

(*a*) Vide Lucubrationem, cui titulus: *Memoires pour ſervir a l'Hiſtoire de l'Univ. de Louv.* &c. Ch. II. n. LXIII.

in Facultate Sacra Regens, & ejusdem dum nominatio in quæſtione conferretur, Decanus. Z. B. van-Eſpen, J. U. D. & SS. Can. Prof. tunc pro tempore Decanus Fac. Canonicæ. G. Henys, J. U. D. & Legum Prof. Regius, tunc pro tempore Decanus Facult. civilis. G. van Limborch, Facultatis Medicæ Profeſſor Regius, tunc pro tempore F. Med. Decanus. (*Infra ad marginem ſcriptum erat*):

Lovanii 22. Nov. 1697.

(*Superſcriptio erat:*)

Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino Epiſcopo Gandenſi Gandavi.

VI.

Teſtimonium D. van-Eſpen (a) pluriumque aliorum Profeſſorum & Doctorum Academiæ Lovanienſis, de modo & ratione qua prolata ſunt judicia de ſcriptis D. Henr. Denis Leodienſis Eccleſiæ Theologi-Canonici, quæ ſub Sacræ Facultatis Theologicæ Lovanienſis nomine circumferuntur.

Circa duas *Reſolutiones ad Quæſtiones quasdam Dogmaticas*, quæ circumferuntur ſub nomine Facultatis Theologicæ Lovanienſis, & adverſus doctrinam Perilluſtris ac Eruditiſſimi D. H. Denis, S. T. L. Eccleſiæ Cath. Leodienſis Canonici-Theologi, tacito hujus nomine directæ ſunt, infraſcripti rogati ſunt ad ſequentes articulos reſpondere.

1. An non ſit notorium Lovanii, ex octo Doctoribus, qui Facultatem ſtrictiorem Theologicam ibidem conſtituunt, tres in primis, ſcilicet D. *Lovinum*, D. *de Charneux*, & D. *Renardi*, quamvis ad id rogatos, in prædictis Reſolutionibus nullampartem habere voluiſſe? *Reſpondent*, *ſe nullam habere voluiſſe*.

2. An non ſit notorium iisdem minime conſenſiſſe duos alios ejusdem Facultatis Doctores, Illuſtriſſimum le *Drou*, Epiſcopum Porphyrienſem & D. *Huygens*? *Reſpondent affirmative*.

3. Similiter iis non conſenſiſſe Doctorem *Claes*, qui nuper a duabus ſuffragantium tertiis in Facultatem adlectus eſt? *Reſpondent affirmative*.

4. An etiam notorium non ſit D. Steyaert, ejusdem Facultatis membrum, nomine Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Epiſcopi Ruremundenſis, & ſimul ſuo propoſuiſſe doctrinam, cum accuſatione ſua, S. Facultati Theologicæ Lovanienſi... & Reſolutionem quantocius dari rogaſſe? *Reſpondent affirmative*.

5. Prædictis Reſolutionibus dandis ſuffragatos fuiſſe duos Doctores Deſirant & Daemen; quorum neutrum S. Facultas de more elegit; & non niſi ſub proteſtatione in Corpus ſuum ſeu Collegium ſtrictius admiſit? *Reſpondent affirmative*.

6. Solum proinde, ex iis quibus non movetur difficultas circa locum in prædicta Facultate ſtrictiori, ſuperfuiſſe Eximium P. Harney, qui cum exiſtens pro illo tempore ejusdem Facultatis Decanus, votum non haberet, niſi quo vel ad votorum aliorum pluralitatem accederet, vel decideret æqualitatem; hinc patet quo loco habendum ſit ejus votum, quo ad talia duo acceſſit, quæ jam in præcedenti Articulo deſcripta ſunt. *Reſpondent rem ita ſe habere*.

Ita Reſponſum Lovanii hac 21. Januarii an. 1700. ita ſignatum Henricus *de Charneux*, S. Th. Doctor & Profeſſor Regius in ſtricta Facultate Regens. Guillelmus *Renardi*, S. Th. Doctor & Profeſſor Regens.

Infraſcripti fidem faciunt famam publicam quoad Articulos propoſitos; ita ſe habere, prout in eiſdem eſt expreſſum G. *Huygens*, Theol. Doctor & Profeſſor. Z. B. *van-Eſpen*, Jur. U. D. & SS. Canonum Profeſſor. G. M. *Claes*, S. Theol. Doctor & Profeſſor Ethicæ, Fr. *Verſchuuren*, S. T. Doctor J. *Opſtraet*, S. T. L. J. C. *Claeſſens*, S. T. L. Paſtor majoris Begginagii. H. *Raellen*, S. T. L. *Paindavain*, S. T. L. & Pater Collegii Standonck. Concordat Originali. H. L. *Soeters*, Prot. A. in fide.

Alte-

(a) Vide Librum, cui titulus: *Memoires pour ſervir a l'Hiſt. de l'Univ. de Louv.* &c. Chap. III. Art. II. n. VI.

VII.

Alterum teſtimonium D. van-Eſpen, aliorumque Lovanienſium Theologorum in gratiam Perilluſtris ac Eruditiſſimi D. Henrici Denis, Leodienſis Eccleſiæ Theologi-Canonici.

Infraſcripti, rogati dare teſtimonium veritatis de doctrina & moribus Perilluſtris ac Eruditiſſimi Domini Henrici Denis, S. T. L. Eccleſiæ Cathedralis Leodienſis Canonici-Theologi, Declaramus virum illum a viginti & amplius annis nobis probe notum, ut vitæ integerrimæ & irreprehenſibilis; qui inſuper quamdiu in Seminario Leodienſi Theologiam docuit, celebri fama, non ſolum in Diœceſi Leodienſi, ſed & in Diœceſibus vicinis atque in Academia Lovanienſi ſemper habitus fuerit tanquam vir magnæ eruditionis & doctrinæ ſanæ: unde & cum fructu Theologos ad ſtatum Eccleſiaſticum & ad curam animarum verbo & exemplo efformavit. In quorum fidem dabamus Lovanii hac 21. Januarii anno 1700. (ſic ſignatum) H. *de Charneux*, S. T. D. & Profeſſor Regius in Sacra Facultate Regens. Z. B. *van-Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſor. Guillelmus *Renardi*, S. T. D. & Profeſſor Regens. G. Marcellus *Claes*, S. T. D. & Profeſſor Ethicæ. H. *Raellen*, S. T. L. Paſtor S. Quintini Lovanii J. *Opſtraet*, S. T. L. ex fama publica talem eſſe novi. J. C. *Claeſſens*, S. T. L. Paſtor Majoris Begginagii. Idem teſtor quod quinque primi. *Paindavain*, S. T. L. P. Collegii Standonck.

VIII.

Epiſtola Eſpenii, Huygens, Hennebel & Opſtraet, ad Eminentiſſimos Cardinales contra COMMONITORIUM *Patris Deſirant* (a).

Cum jam in Belgio ad pacem compoſita eſſent omnia, ipſaque Academia Lovanienſis in ſolemni cœtu judicaſſet, admodum ad eam ſanciendam idoneam eſſe doctrinæ noſtræ Declarationem, quam die 10. Septembris 1700. coram Eminentiis veſtris exhibuimus, claſſicum iterum canere cœpit Deſirantius, & edito palam *Commonitorio ad orthodoxos*, non ſecus ac ſi Heterodoxis ſcateret Belgium Catholicum, ad nova bella omnes provocavit.

In imagine, quam libro ſuo præfigit, exhibet *Senatum populumque Belgicum*, qui *accuſationem* & *querelam* defert ad Sanctiſſimum D. N. Clementem XI. urbi & orbi imponens, non ſe ſuo, ſed totius Belgii nomine accuſationem & querelam inſtituere: adſcribit hæc verba: *Die Eccleſiæ* quaſi qui accuſantur, ſic induruerint, ut non jam privata amplius monitione, ſed publica Eccleſiæ correptione caſtigandi ſint.

Et ne obſcurum ſit quos notet, in ipſo libri fronte quatuor noſtrum nomina exprimit, *orthodoxos* omnes de *doctrinis* noſtris in urbe accuſatis commonefaciens, & nos velut heterodoxos, alicujus in Belgio factionis Duces, deſignans.

Liber porro totus non eſt niſi continua in nos Satyra, ex conviciis, dicteriis, & ſcommatibus contexta. Iſtud vero acerbiſſimum, quod ubique nobis affingat *ſcopos* impios, blaſphemos, hæreticos, qui non a mente ſolum noſtra alieniſſimi ſunt, ſed etiam quibus contraria omnia verbis & factis quotidie profitemur: quæ omnia, ut in excerptis, quæ jungimus, Eminentiæ veſtræ fuſius videre non dedignentur, humillime rogamus.

Nihil dicimus de violato ſilentio circa Formularium, quod Beatiſſimæ recordationis Pontifex Innocentius XII. impoſuit: nam ea res curæ erit Sedi Apoſtolicæ, cujus mandata infringuntur. Iſtud querimur, hominem privatum, aſſumpto nomine Senatus populique Belgici doctrinam noſtram apud orthodoxos omnes ut ſuſpectam denuntiare; nos proclamare palam ut heterodoxæ factionis Capita; atrociſſimis dicteriis & calumniis nos proſcindere; & juri Divino ac humano, nuperoque Brevi Apoſtolico adverſatur, conſilia occulta, quæ ſoli Deo poſſent innoteſcere, eaque peſſima, nobis adſcribere.

No-

(a) Vide ſcriptum, cui titulus: *Memoires pour ſervir a l'Hiſt. de l'Univ. de Louv.* &c. Chap. IV. n. IX.

Norunt Eminentiæ veſtræ, nos qua potuimus demiſſione, doctrinam noſtram Sedis Apoſtolicæ examini ac judicio ſubjeciſſe; ſtetiſſe ad Tribunal Apoſtolicum totos annos octo; paratos Accuſatoribus noſtris reſpondere; Deſirantium accuſando fatigatum, urbe relicta, examen ſtetiſſe; non deſtitiſſe interim nos, ut ſi quid accuſationis ſupereſſet, id proferret; tandem ubi nihil prolatum fuit, apertam doctrinæ noſtræ Declarationem coram Sede Apoſtolica exhibuiſſe, eidem humillime ſupplicantes, ut ſi qua in re a veritate aberremus, nos tanquam obedientiæ filios Matrem ac Magiſtram Eccleſiarum omnium audire, ejuſque judicio nos ſubmittere paratiſſimos, corrigere ac docere non graveretur. Declarationi applauſere paſſim omnes; ſubſcripſere ex hac Academia plures; ſubſcribere parati ſunt alii innumeri; *opportunam eam eſſe ad pacem componendam*, ſolemniter cenſuit Academia.

Et poſt hæc omnia, dum pacem timet Deſirantius, non diſſidia ſolum, & bella vetera omnia jam ſopita reſuſcitat, ſed etiam *commonitorio ad omnes ubique orthodoxos* edito, totum orbem Catholicum ad ſumenda in nos arma, ac bella movenda accendit.

Sic nimirum, dum ab Eminentiis veſtris, quod voluit non obtinuit, ipſe ſibi jus dicit, & ſententiam Sedis Apoſtolicæ prævertendo, nos tanquam legitime ſuſpectos orbi toti denuntiat.

Sane, Eminentiſſimi Patres, ſi ipſi liceat nos quos accuſavit, ante ſententiam Sedis Apoſtolicæ, tanquam ſuſpectos proclamare; viciſſim licebit & nobis palam proclamare ipſum, quem accuſavimus, & accuſamus etiamnum. Sed quia id fas non eſſe ſcimus, ad Eminentias veſtras recurrimus, per amorem pacis enixe ſupplicantes, ut turbis, quas per *Commonitorium* Deſirantius excitavit, Authoritas Sedis Apoſtolicæ proſpiciat, ea tum in librum, tum in authorem decernendo, quæ & Eccleſiæ tranquillitas ab ipſo turbata, & privatorum honor ab ipſo violatus, poſtulare videbuntur. Nos interim Deum O. M. precabimur, ut Eminentias veſtras Chriſtianæ reipublicæ, quam diutiſſime incolumes conſervet. Eminentiſſimi Domini Eminentiarum veſtrarum Devotiſſimi famuli. (ſignatum erat) G. *Huygens*, Sacræ Theol. Doctor & Profeſſor. L. *Hennebel*, S. Th. Doctor. Zegerus Bernardus *van-Eſpen*, J. Utriuſq. Doctor. S. *Opſtraet*, S. Theol. Licentiatus. *Hæc Epiſtola in manus Aſſeſſoris S. J. Officii, tradita fuit die 26. Auguſti 1701. cum ſpeciminibus conviciorum, dicteriorum, ſcommatum &c. excerptis ex S. Commonitorio ad orthodoxos*, ut videre eſt in *Commonitorio ſuper Commonitorio* &c. p. 173.

IX.

Teſtimonium D. van-Eſpen circa intromiſſionem Formularii Alexandri VII. in S. Facultate Theol. Lovan. (a)

Infraſcriptus Notarius publicus, a ſupremo Brabantiæ Conſilio admiſſus, Lovanii reſidens, de mandato Dominorum Alberti van Goethem, Hieronymi de Bock, Abundii Hanſtret, Theodori Huyſman, Guilielmi van den Droogh, Godefridi Aquoy, & Antonii Meyers, acceſſi Clariſſimum D. Zegerum B. van-Eſpen, J. U. Doctorem, & Sacrorum Canonum Profeſſorem, ab eoque, nomine præfatorum Dominorum petivi ſequentia: an non ſit verum Eximium D. Renardi dixiſſe.

1. Quod dum ageretur in S. Facultate de mutanda antiqua formula juramenti circa Propoſitiones Janſenii abjurandas, ipſe quantum potuit reſtiterit, & mutationem illam improbaverit, & impedire conatus fuerit.

2. Quod præcipuus author abrogationis anti-

(a) Vide Lucubrationem inſcriptam: *Memoires pour ſervir a l'Hiſt. de l'Univ. de Louv.* &c. Ch. IV. n. XLVIII.

antiqui Formularii & introductionis novi fuerit Doctor Bernardus Deſirant.

3. Quod etiamnum factam illam mutationem improbat, & antiquum Formularium reſtaurari cupiat.

4. Quod exiſtimet plures Theologos ſine perjurio, novo Formulario ſubſcribere non poſſe, quos tamen orthodoxos & nullatenus in fide ſuſpectos exiſtimat.

5. Quod propterea optaret, ut nunquam deberet fungi officio Decani, & ſic liber eſſet ab exactione iſtius novi juramenti.

Ad quos omnes & ſingulos articulos, præfatus Clariſſimus Dominus reſpondit affirmative, allegans pro ratione ſcientiæ ſuæ; quod propriis ſuis auribus Eximium D. Renardi omnia prædicta ſaltem in ſubſtantia dicentem audiverit, offerens præfatus Clariſſimus Dominus hanc ſuam atteſtationem renovare toties quoties legitime fuerit requiſitus, & juramento confirmare. Acta ſunt hæc Lovanii die 8. Februarii 1709. præſentibus Livino Schoonderhagen, & Petro Auguſtino Denique teſtibus, ad præmiſſa requiſitis.

(Et erat ſignatum)

Z. B. van-Eſpen.

(Idem Teſtimonium reddiderunt, D. *Verſchuren*, Theologiæ Doctor, Præſes Collegii Alticolenſis. D. *Melis*, Præſes Collegii D. Pulcheriæ. D. *Cinck*, Philoſophiæ Profeſſor in Collegio Porcenſi; diebus 8. & 9. Januarii 1709.)

N. B. *Plura alia ſunt ejusdem generis monumenta Eſpenio & aliis communia, quæ præcedentibus adjungenda putaveramus: ſed melius conſulti, hic tantum eorum Catalogum inſcribere duximus, utpote quæ jam typis impreſſa ſunt, cum indicatione Lucubrationis in qua reperiuntur.*

X.

Procuratio Eſpenii & aliorum LXXIV. Doctorum, Præſidum, Paſtorum, aut vicarorum Eccleſiaſticorum Belgii, data D. Servatio *Hoffreumont*, Paſtori in *Grace*, prope Lepdium, ut ſtrenue agat apud quoſcumque, ubi neceſſe & utile judicaverit, ad obtinenda Decreta Regia, ut oppreſſi occaſione B. *Unigenitus* difficultatibus liberentur. Octob. 1720.

[*Hanc Procurationem reperire eſt in Lucubratione, cui titulus:* Memoires hiſtoriques ſur l'affaire de la B. Unigenitus, dans les Pays-bas Autrichiens &c. *Tom. I. p.* 350.]

XI.

Epiſtola Eſpenii & aliorum XXIII. Doctorum & Academicorum Lovanienſium, Principi Eugenio a Sabaudia, Belgii Gubernatori &c. cum duobus Memorialibus, circa negotium Bullæ, quæ incipit: *Unigenitus*. 25. Oct. 1720.

[*Vide hanc Epiſtolam in Opere ſupra citato*, T. I. p. 339. & T. III. p. 245. *Item duo Memorialia*, T. III. p. 437. & ſeq.]

XII.

Epiſtola Eſpenii, & quam plurium aliorum Academicorum Lovanienſium, Auguſtiſſimo Imperatori Carolo VI. cum Memoriali adjuncto. Sub finem anni 1721.

[*Ibidem T. IV. pag. 79. & ſequent.*]

XIII.

Adhæſio Eſpenii, aliorumque XXVIII. Clariſſimorum virorum Belgii, Memoriali a D. Servatio Hoffreumont S. M. I. Carolo VI. oblato; nec non Epiſtolæ VII. Epiſcoporum Galliæ, Innocentio XIII. ſcriptæ. Menſe Aprili 1722.

[*Ibidem T. III. p.* 248. *& ſequent.*]

XIV.

Epiſtola Eſpenii & LVIII. præclarium virorum Belgii, S. Principi Eugenio a Sabaudia, Belgii Gubernatori &c. cum Memoriali adjuncto. Oct. 1724.

[*Ibidem T. III. p.* 296. *& T. IV. p.* 385.]

XV.

Epiſtola Eſpenii & XVII. aliorum Academicorum &c. nomine LVIII. Auguſtiſſimo Imperatori Carolo VI. Oct. 1724.

[*Ibidem T. II. p.* 421. *T. III. p.* 298.]

XVI.

Epiſtola Eſpenii & aliorum XLIII. præclarium virorum Belgii, Auguſtiſſimo Imperatori Carolo VI. cum duobus Memorialibus. Menſe Aprili 1727.

[*Ibidem T. III. p.* 300. *& T. IV. p.* 436. *& ſequentib.*]

SUP-

SUPPLEMENTUM

Ad varias Collectiones operum

Z. B. VAN ESPEN

J. U. D. & SS. Can. Prof. in Acad. Lovanienſi.

PARS QUARTA

CONTINENS MOTIVA JURIS, RESOLUTIONES, DISSERTATIONES, ETC.

EJUSDEM DOCTORIS, PRO DEFENSIONE JURIUM CLERI, CAPITULORUM, ET EPISCOPORUM ECCLESIÆ ROMANO-CATHOLICÆ FOEDERATI BELGII.

I.

MOTIVM JURIS (a)

Pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi.

Sicuti noſtra defendimus, ita ſingulis quibusque Eccleſiis ſua jura ſervamus.

S. Greg. Lib. 2. ind. X. Ep. 39.

[*A Clar. D. Z. B. van-Eſpen exaratum, & ab Ampl. D. M. de Swaen, S. T. D. & Capituli Harlemenſis Decano adoptatum.*]

MONITUM AD LECTOREM.

Benevole Lector.

NOn partium ſtudia, non animi ad contentionem prurientes, non ſpiritus inobedientiæ; ſed promiſſio Sacroſancta jampridem facta, ac jure juran-do ſtipata, obediendi Capitulo Cathedrali Harlemenſi *eique* fidelem *me exhibendi, &c. ſed ædificatio proximi, ſed bonum Eccleſiæ Romano-Catholicæ in fœderato Belgio degentis, Scriptum hoc, ſive* Motivum juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi, *publici juris faciunt.*

Exigit hoc in primis honor Capituli iſtius, ab integro jam pene ſesqui-ſeculo per Paulum IV. P. M. erecti, ab Apoſtolicæ Sedis Nuntiis honorati, a Vicariis ejusdem S. Sedis tenere dilecti, denique & a fidelibus magna hic ſemper cum veneratione agniti; ne ſcilicet tanquam imaginarium illud, ac inane aliquod phantasma, a nonnullis, erectionem indubitatam, ſucceſſionem

S 2 *non*

(a) Typis mandatum Harlemi, apud Nicol. Braaw, Typographum. Cum Approbatione. 1703.

non interruptam, juraque ejus inviolabilia ignorantibus, in poſterum explodatur; aſt potius (uti vere eſt) tanquam verum, ac legitimum Capitulum Cathedrale ab omnibus agnoſcatur, & ſuſpiciatur.

Exigit hoc ædificatio proximi; cum exigua hæc lucubratio ad oculum tantum non demonſtret, ex parte Capituli huc uſque, ob reverentiam S. Sedis, minus geſtum publice eſſe, quam juxta jura Capitulorum Cathedralium, ac proinde & noſtri Harlemenſis, licitum omnimodis fuerit.

Denique exigit hoc bonum Eccleſiæ noſtræ univerſæ; quia cum res Romano-Catholica cum ſuperiori, tum præſenti hoc ſeculo, conſervationem augmentumque avitæ fidei ac virtutis, divina aſpirante gratia, fortitudini prudentiæque Aſſeſſorum Capituli memorati, Vicariis Apoſtolicis ſtrenue ſemper cooperantium, magna ex parte debuerit, ac etiamnum debeat; nihil ſane utilius (ut non dicam neceſſarium magis) in ſpinoſo hoc afflictæ Eccleſiæ noſtræ ſtatu eſſe poterat, quam, ut clare oſtenderetur, (uti oſtenditur in hoc Motivo juris) Capitulum Harlemenſe reipſa etiamnum exiſtere, eique competere Capitulorum Cathedralium jura.

De his præmonitum, benevole Lector, te paucis voluit.

MARTINUS DE SWAEN, S. T. D. Decanus Capituli Harlemenſis.

MOTIVUM JURIS

pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi.

DUæ ſunt principales quæſtiones, quæ pro præſenti ſtatu Miſſionis Confœderatarum Provinciarum, ac præſertim Eccleſiæ Harlemenſis, merito elucidandæ veniunt.

Prima, An poſtquam Harlemum redactum eſt ſub poteſtatem & dominatum Ordinum Confœderatorum, Religionem Reformatam, uti vocant profitentium, manſerit ibidem *Verum* ac *legitimum Capitulum Cathedrale*, gaudens iisdem juribus, præſertim *Sede Vacante*, quibus reliqua Cathedralia Capitula, ſub dominatione Catholicorum Principum conſiſtentia, de jure communi gaudent?

Secunda, An, ſuppoſito quod hujusmodi Capitulum etiamnum ſuperſit, cenſeatur in præſenti ſtatu & præſentibus circumſtantiis Sedes Harlemenſis vacare ad eum effectum, ut Capitulum queat uti juribus & jurisdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Tridentini, Capitulis Cathedralibus *Sede Vacante* competunt?

Pro prioris quæſtionis elucidatione ſciendum, anno 1559. ad inſtantiam Philippi II. Regis Catholici, (cui tum Harlemenſis Civitas ſuberat) a Paulo IV. Pontifice erectum fuiſſe Epiſcopatum Harlemenſem, una cum Capitulo Cathedrali Canonicorum Secularium.

Duo fuere hujus novæ erectæ ſedis duntaxat Epiſcopi; nimirum Nicolaus Nieuwlant, qui anno 1564. publicavit ordinationes Synodales; & Godofredus Mierloo, ex Ordine S. Dominici, qui anno 1572. expulſus fuit a Proteſtantibus; quo anno & Harlemenſes a Regis Hiſpaniæ Dominatione receſſerunt. Et deſerta Religione Romano-Catholica, Reformatam, quam dicunt, profeſſionem receperunt. Supervixit autem, licet a ſua ſede exul, Godofredus Mierloo uſque ad annum 1587. quo demum e vivis deceſſit. Ipſo defuncto nullus uſque in hunc diem Epiſcopus Harlemenſis ordinatus fuit: eo quod Proteſtantes, ſub quorum Poteſtate & Dominatu Harlemenſis Civitas ab eo tempore perduravit, Epiſcopum admittere noluerint.

Conſtat proinde a ſeculo & amplius, nullum proprium Epiſcopum Eccleſiæ Harlemenſi datum fuiſſe; atque toto eo tempore ita Sedem illam Epiſcopo deſtitutam fuiſſe.

At & hoc certum eſt, Sedem Epiſcopalem omnino ſeparatam eſſe ab Epiſcopo; eamque ſine Epiſcopo poſſe ſubſiſtere, etiam pluribus ſeculis; quemadmodum tot Sedes Epi-

Epiſcopales in partibus infidelium ſine ullo Epiſcopo uſque modo ſubſtitere; & ad quas hodie, tanquam ad Sedes ac titulos Epiſcopales, ordinantur Epiſcopi titulares, quos Epiſcopos *in partibus* ſubinde dicimus, quia eorum Sedes & tituli in partibus infidelium ſiti.

Sicuti autem Sedes Epiſcopalis ſubſiſtit ſine Epiſcopo, ita quoque Clerus Eccleſiæ Cathedralis ſubſiſtere poteſt, & manere Cathedralis, ipſique Sedi Epiſcopali integer adhærere, nullo exiſtente Epiſcopo, atque etiam per longa temporum ſpatia ſine Epiſcopo perſeverare.

Certum quippe eſt, Sedem Epiſcopalem ſolo lapſu temporis non extingui: neque integritati hujus Sedis obeſſe, etiam in longum dilatam, Epiſcopatus proviſionem.

Si autem diuturna vacatio Epiſcopatus non impediat Sedis Epiſcopalis integritatem & conſiſtentiam; remaneatque Eccleſia, ſemel in Cathedralem erecta, perpetuo Cathedralis; quoadusque legitima authoritate hæc ei dignitas auferatur, & ſtatus Eccleſiæ immutetur; quidni Clerus illius Eccleſiæ perſeverabit Cathedralis, juribus Cleri Cathedralis gaudens, quamdiu ipſa Sedes Cathedralis integra perdurat?

Ex his conſequens eſt, Sedem Epiſcopalem & Eccleſiam Cathedralem Harlemenſem potuiſſe uſque modo in ſua integritate, omnibuſque juribus Eccleſiæ Cathedrali de jure competentibus perſeverare; tametſi a ſeculo & amplius nullus fuerit proprius illius Sedis Epiſcopus; vetantibus ſcilicet Ordinibus Fœderatis huic Sedi Epiſcopum ordinari.

Quin hodie adhuc ſubſiſtat Sedes & Eccleſia Cathedralis Harlemenſis nemo dubitat: adeo ut, ſi Civitas hæc rurſus ad Principem R-Catholicum & fidem R-Catholicam rediret, eidem præfici poſſit Epiſcopus ſine nova Sedis aut Eccleſiæ Cathedralis erectione.

Inquirendum autem ſupereſt, num & hodie ſubſiſtat verum ac legitimum Capitulum Cathedrale Eccleſiæ Harlemenſis, ſive Clerus aliquis Capitulum hoc repræſentans?

In primis conſtat ex actis Eccleſiæ Harlemenſis, Capitulum Cathedrale ſubſtitiſſe poſt expulſum ultimum ejus Epiſcopum Godofredum Mierloo.

Habetur enim ex actis, quod dicto Godofredo die 28. Julii 1587. defuncto, Vicarius Generalis Sedis Vacantis a Capitulo electus fuerit Guilielmus Copallius S. T. L. & Canonicus ejusdem Eccleſiæ.

Præterea ex iisdem actis habetur, quod uſque ad annum 1599. Capitulum ita perſeveraverit, ut in demortuorum locum eligerentur novi, & quidem Graduati, juxta rigorem Bullæ erectionis Epiſcopatus & Eccleſiæ Cathedralis.

Poſt mortem dicti Copallii (quæ contigit anno 1599.) ſubſtitiſſe Capitulum Harlemenſe acta Eccleſiæ probant. Docent enim hæc, quod, cum mortuo Copallio Capitulum infra octo dies Vicarium non elegiſſet, ad præſciptum Concilii Tridentini, D. Sasboldus, Vicarius Apoſtolicus, *Jure devoluto*, conſtituerit Vicarium Sedis Vacantis D. Adelbertum Eggium, quem Capitulum Harlemenſe anno 1589. in Canonicum elegerat: præcepitque Sasboldus præfatum Adelbertum a Capitulo *agnoſci pro Vicario Capituli Sede Vacante*, ut in ipſis actis legitur.

Extat in Archivis ejusdem Eccleſiæ Diploma Archiducis Alberti & Iſabellæ de anno 1606. quo mandant D. Præpoſito & Decano Capituli Harlemenſis, ut R. D. Cornelium Joannis in Canonicum & confratrem recipiant, utpote cui ipſi Canonicatum in Eccleſia Harlemenſi de jure ſuo Patronatus contulerant. Argumentum evidens, Archiduces non dubitaſſe, quin adhuc Capitulum Harlemenſe extaret. Atque in hujus mandati executionem memoratus D. Cornelius Joannis eodem anno in ædibus Ampl. D. Jacobi Zaffii, Archidiaconi ac Præpoſiti, a D. D. Canonicis Capituli Harlemenſis Collegialiter congregatis in Canonicum adſcitus eſt.

Sed quod amplius eſt, anno 1615. defuncto præfato Adelberto Eggio (quem, jure devoluto, Sasboldus Vicarius Apoſtolicus conſtituerat Vicarium Capituli Sede Vacante), Domini Capitulares Eccleſiæ Harlemenſis elegerunt in Vicarium Sedis Vacantis D. Sibrandum Sixtium, *rogantes in Domino, & ut poterant, mandantes, ut tanquam talis ab omnibus fidelibus Eccleſiæ Harlemenſis agnoſceretur*; ut habet acta authentica de 15. Junii

Junii 1615. conſervata in Archivis dictæ Eccleſiæ.

Quin & ex alia acta, in iisdem Archivis extante, habetur, quod anno 1618. Ill. Dominus Rovenius, Sasboldi in Vicariatu Apoſtolico immediatus Succeſſor, dictum Sibrandum Sixtium conſtituerit Præpoſitum & Archidiaconum Eccleſiæ Harlemenſis, mandans Decano & Capitulo Harlemenſi, ut ipſum uti talem reciperent.

Quid manifeſtius, quam, judicio ipſius Rovenii Vicarii Apoſtolici, anno 1618. ſubſtitiſſe Capitulum Harlemenſe, idque Cathedrale, cui ſuus etiam erat Archidiaconus?

In prædictis Archivis conſervatur inſtrumentum, quo probatur anno 1619. mandaſſe Lucium San Severiani Nuntium Apoſtolicum, ut fideles de D. Rovenio & Sibrando Sixtio, Vicariis Apoſtolico & Harlemenſi reſpective, cum omni honore loquantur.

Agnoſcebat proinde Nuntius Apoſtolicus, quod anno 1619. ſupereſſet verus Vicarius Sedis Vacantis Harlemenſis, a Capitulo conſtitutus, qui tum erat Sibrandus Sixtius.

Probant inſuper hujus Eccleſiæ Harlemenſis acta, quod ſub annum 1616. inter prædictum Rovenium, per Provincias Confœderatas Vicarium Apoſtolicum, & R. D. Decanum & Capitulum Harlemenſe Vacante Sede, orta fuerit quæſtio, ſuper exercitio jurisdictionis per Diœceſim Harlemenſem, eamque, de conſilio Eximii Domini Jacobi Janſonii S. T. Doctoris, & Collegii Adriani VI. Papæ Præſidis in Univerſitate Lovanienſi, præviis Jurisperitorum conſultationibus, ſopitam eſſe, his inter alios præſcriptis articulis: „ *In primis agnoſcatur Vicarius Apoſtolicus a Decano & Capitulo Harlemenſi pro vero & legitimo Superiore, per Sedem Apoſtolicam fœderatis Belgii Provinciis, ſingulisque earum Epiſcopatibus Vacantibus præfecto, ut non tantum Pontificales, ſed etiam Epiſcopales vices ſubeat quoad jurisdictionem: neque extraordinaria duntaxat, ſed etiam ordinaria (durante ſuo Vicariatu Apoſtolico) gaudeat poteſtate, quamdiu Sedibus illis Vacantibus de ſpeciali Epiſcopo non eſt proviſum.* „

Secundus hujus concordiæ articulus erat: „ *Non obſtantibus præmiſſis, agnoſcat Vicarius Apoſtolicus verum & legitimum Harlemi exiſtere Capitulum, cui etiam Sedis Vacantis jura, liquido ipſi competentia, inviolata integraque ſervare conabitur, ac pro ſtatutorum dicti Capituli conſervatione pro ſuo modulo laborabit.* „

Expedita fuit hæc acta transactionis ſeu concordiæ Lovanii in Collegio Adriani VI. Papæ, die 4. Julii anno 1616. & ſignatum erat: „ *Philippus Rovenius Vicarius Apoſtolicus. Nicolaus Nomius Decanus Eccleſiæ Cathedralis Harlemenſis; Sibrandus Oſtervirius Eccleſiæ Cathedralis Harlemenſis Canonicus & Vicarius.* „

Hæc evidenter evincunt, eo tempore Capitulum Harlemenſe agnitum fuiſſe, *ut verum & legitimum Capitulum.*

Inſuper agnitum fuiſſe pro Capitulo, *cui etiam Sedis Vacantis jura liquido competunt.*

Ex quo conſequitur, quod ipſi Capitulo Harlemenſi etiam competeret omnis jurisdictio & authoritas ordinaria ſive Epiſcopalis; quæ inter indubitata jura Capituli Sede Vacante recenſetur.

Unde admodum probabile eſt, præcipuum hujus controverſiæ caput fuiſſe ſuper exercitio iſtius ordinariæ jurisdictionis Epiſcopalis; prætendente nimirum Vicario Apoſtolico, vigore ſuæ generalis delegationis ad omnes Provinciarum Confœderatarum Epiſcopatus, eam ſibi quoque in Epiſcopatu Harlemenſi, æque ac in aliis Epiſcopatibus, competere.

E contra vero contendente Capitulo, eam ſibi de jure communi, & ordinario competere, ſibique jus eſſe eam per ſuum Vicarium aut Vicarios exercere.

Cum autem integrum eſſet Capitulo hujus jurisdictionis ordinariæ exercitium alteri cuicumque committere, pacis & concordiæ ſervandæ cauſa, conſenſit Capitulum, ut Vicarius Apoſtolicus, etiam ordinaria & Epiſcopali authoritate uteretur per Diœceſim Harlemenſem: abſtrahendo, pacis cauſa, an eam in qualitate Vicarii Apoſtolici, an vero ex commiſſione Capituli Harlemenſis exerceret.

Hanc concordiam, in omnibus ſuis Articulis, anno 1656. die 17. Julii probavit, & in quantum opus, renovavit D. Jacobus

bus de la Torre, Archiepiſcopus Epheſinus, & in Vicariatu Apoſtolico per Confœderatas Provincias immediatus Rovenii Succeſſor, addito articulo ſpectante collationem Beneficiorum, Paſtoratuum, & ſimilium: ſuper qua collatione conventum eſt in hunc modum: „ *Conſtitutio prima Paſtorum, ac Beneficiatorum, ac ſimilium, per modum proviſionis futura ſit penes Dominos de Capitulo prædicto: dum interea de negotio informemur*, ac *eandem dicti Capituli Conſtitutionem ratam habeamus; prout ratam habituri ſumus, niſi legitimæ obſtiterint rationes.*„

Signata eſt hæc acta concordiæ, ſive renovationis concordiæ, ab ipſo de la Torre, Vicario Apoſtolico, & octo D. Capitularibus; quorum primus ita ſignat, *Balduinus Catzius Decanus & Vicarius Harlemenſis.*

Anno 1659. datus fuit Domino de la Torre in Vicariatu Apoſtolico in Coadjutorem Dominus Epiſcopus Trallenſis, inter quem & Capitulares Harlemenſis Eccleſiæ conventum eſt, die 16. Octobris ejusdem anni, in hunc modum.

„ *Promittunt Admod. R. D. Capitulares Eccleſiæ Cathedralis S. Bavonis in Harlemo, quod R. Trallenſem uti ordinarium ſuum (durante Illuſtriſſimi Epheſini infirmitate mentis) reverebuntur, eique obedientes exiſtent &c. R. vero Trallenſis Epiſcopus promittit, ſe eos uti fratres ſuos habiturum, ſeque confirmaturum, prout ex nunc confirmat, præfatum Canonicorum Collegium*„; Acta concordiæ ſignata fuit a Trailenſi & quinque Capitularibus.

Epiſcopo Trallenſi anno 1664. ſucceſſit in Vicariatu Epiſcopus Caſtorienſis, inter quem & Capitulum Harlemenſe legitur concluſa concordia die 22. Aprilis ejusdem anni, in qua non tantum agnoſcit verum ac legitimum Capitulum Harlemenſe; ſed inſuper præcipit omnibus Harlemenſis Eccleſiæ Catholicis, ſive Clericis ſive Laicis, ut ipſos (ampliſſimum Capitulum Harlemenſis Eccleſiæ conſtituentes) pro Cathedralis Eccleſiæ Canonicis habeant & revereantur.

Epiſcopo Caſtorienſi in Vicariatu Apoſtolico ſucceſſit Archiepiſcopus Sebaſtenus, qui ſub iisdemconditionibus, iisdem plane verbis expreſſis, a Capitulo Harlemenſi admiſſus fuit.

Quin & anno 1633. Capitulum Harlemenſe agnovit Nuntius Apoſtolicus in Belgio reſidens, ut patet ex ſententia ab eodem prolata, cujus hic eſt tenor.

„ *Fabius de Lagoniſſa &c. in Belgio Nuntius Apoſtolicus, Viſis libellis R. Patris Provincialis Flandro-Belgici, miſſionisque Societatis Jeſu in Hollandia Superioris; ac R. Decani & Capituli Cathedralis Harlemenſis, ac viſis inter prædictos Concordatis, a S. D. Noſtro Urbano confirmatis, & ſignanter §. 15. qui incipit: Si Superiores & articulo 8. ad declarationem prædicti §. 15. ac omnibus bene conſideratis, dicimus & ordinamus; non licere Patri Theodoro de Jonge exercere Enchuſa Paſtoralia, aliaque Sacerdotalia munia, excepto Sacro, niſi de Parochi ſcitu & licentia. Bruxellis 3. Sept. 1633.* „ erat ſubſignatum. *Archiepiſcopus Compſanus Nuntius, loco* † *Sigilli.*

Qui ex his omnibus non agnoſcit ſemper in Eccleſia Harlemenſi perſeveraſſe, & agnitum ſuiſſe, *Verum & legitimum* Eccleſiæ Cathedralis Capitulum, in ſole meridiano cæcutiat neceſſe eſt.

Quapropter admodum veriſimile eſt Chriſtianum Lupum, virum alioquin non inerauditum, de præſenti ſtatu Eccleſiæ Harlemenſis parum fuiſſe inſtructum, aut forſan, nimio in Ordinis ſui propagationem affectu abreptum, ad ſtatum præſentem iſtius Eccleſiæ non attendiſſe, dum ſcripſit, *nullum in Dei Eccleſia hodie reperiri Harlemenſem Clerum, ſed eſſe imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum.* An Clerum *imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum*, pro vero & legitimo Capitulo agnoſcere voluiſſent Vicarii Apoſtolici? aut cum ſimili figmento concordiam inire, & conditiones, ſub quibus a ſimili Clero *imaginario* reciperentur, promittere?

Num Dominus Rovenius, Archiepiſcopus Philippenſis Vicarius Apoſtolicus, induci potuiſſet, ut promitteret huic *imaginario Clero, & Apoſtolicæ Sedi injurioſo figmento*, quod *agnoſcat verum & legitimum Harlemi exiſtere Capitulum, cui etiam Sedis Vacantis jura, liquido ipſi competentia, inviolata integraque ſervare conabitur, ac*

ac pro ſtatutorum dicti Capituli conſervatione pro ſuo modulo laborabit?

Num Jacobus Janſonius, pietate ac eruditione Doctor vere eximius, una cum Jurisperitis, author eſſe voluiſſet, ut Vicarius Apoſtolicus hunc Clerum agnoſceret, *ut verum ac legitimum Capitulum*; ſi Harlemenſis Clerus duntaxat fuiſſet *Clerus imaginarius, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum?*

Rurſus; Jacobus de la Torre, Archiepiſcopus Epheſinus, anno 1656. eandem concordiam, easdemque conditiones acceptans, potuitne credere Clerum Harlemenſem eſſe *imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum?*

Potuiſſet ne Archiepiſcopus Epheſinus vocare Dominos, Clerum hunc conſtituentes, *Admodum R. D. D. Capituli Sedis Vacantis Harlemenſis*, (prout eos vocat in litteris, quibus eam concordiam ratificat) ſi exiſtimaſſet Clerum Harlemenſem eſſe *imaginarium ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum?*

An ſe induci paſſus eſſet Epiſcopus Trallenſis, ut anno 1659. Clero Harlemenſi, procœmio concordiæ cum eo initæ, permiſiſſet vocari *Admodum Reverendos Dominos Capitulares Eccleſiæ Cathedralis S. Bavonis in Harlemo;* promitteretque, *ſe eos uti fratres ſuos habiturum, ſeque confirmaturum, prout ex nunc confirmat, præfatum Canonicorum Collegium; ſi* credidiſſet Clerum Harlemenſem *eſſe imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum?*

Quis credat, quod Joannes Epiſcopus Caſtorienſis, eo pene tempore, quo ſua exaravit Lupus, perſuaderi potuiſſet ut præciperet *omnibus Harlemenſis Eccleſiæ Catholicis, ſive Clericis, ſive Laicis*, ut ipſos (Capitulares) *pro Cathedralis Eccleſiæ Canonicis habeant*, ſi Clerum Harlemenſem *imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum*, ſuppoſuiſſet?

Interim audiamus, quo fundamento Vir hic eximius perſuadere voluerit, Clerum Harlemenſem eſſe *imaginarium ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum*.

Ab iſto Clero (ait) nullum jus poteſt prætendi in Diœceſim Harlemenſem: *Antiqua enim* (ait) *eſt Eccleſiæ regula & conſuetudo, ut Capitulum in tribus Canonicis, Capituli autem jus poſſit ſalvari in uno.* Si Canonica hæc ſit regula, & antiqua conſuetudo, quidni Capitulum Harlemenſe, ejusque jus, non in tribus aut uno duntaxat, ſed in pluribus, qui hucusque ſemper ſuperfuerunt Canonici, ſalvari & conſervari potuit?

Id haud negabit Lupus: *at vero* (ait) *omnibus Canonicis una cum Epiſcopo extinctis per barbariem, aut hæreticam captivitatem, non ſolum Capitulum, ſed & omne Capituli jus interiit; nullus tunc ibi ſupereſt Cardinalis Clerus, nulla illius poteſtas, ſed hæc omnis derivata eſt ad Sedem Apoſtolicam.*

Quod hic aſſerit Eximius author, per barbariem aut hæreticam captivitatem *extinctis omnibus Canonicis*, una cum Epiſcopo, non ſolum Capitulum, ſed omne Capituli jus interiiſſe, id verum eſt, ſi intelligatur de ipſo Capitulo *actualiter* exiſtente, & jus ſuum *actualiter* exercente.

Cum enim ſupponatur, omnes Canonicos una cum Epiſcopo extinctos, evidens eſt, quod ſicuti extincto Epiſcopo, dici non poteſt *actualiter* ibi eſſe Epiſcopum; ita verum eſt Capitulum Canonicorum, omnibus Canonicis extinctis, *actualiter* non exiſtere.

Verum, ſicuti extincto Epiſcopo manet Sedes Epiſcopalis, Eccleſiaque retinet jura omnia Eccleſiæ Cathedralis, quamvis ob defectum Epiſcopi *actualiter* deſit, qui juribus illis utatur & functiones Epiſcopales exerceat; ita quoque ſalvum manet jus Capituli Cathedralis, licet *de facto* non ſint, qui Capitulum illud componant, & jura Capituli exerceant.

Quapropter ceſſante perſecutione, ſicuti neceſſe non eſſet erigi Cathedralem Eccleſiam, ut Eccleſiæ illi Epiſcopus præficeretur, ita nec opus eſſet erigere novum Capitulum Cathedrale, ut Canonicorum Cathedralium Capitulum coaleſceret; ſed ſufficeret, Canonicos eligi, qui in jura Capituli Cathedralis, ad tempus quaſi ſopita, ſuo jure intrarent; æque ac Epiſcopus in jura Eccleſiæ Cathedralis ſuo jure intraret.

Si autem hinc prætendat Eximius Doctor, ſaltem actualiter, non ſolum Harlemenſe Capitulum, ſed & omne Capituli jus interiiſſe, nullum ibi ſupereſſe Cardinalem

nalem Clerum, nullam illius poteſtatem, multum aberrat; niſi prius oſtenderit, *per barbariem aut hæreticam captivitatem*, omnes Canonicos Harlemenſes, una cum Epiſcopo, fuiſſe extinctos; at tantum abeſt, ut id veriſimili argumento adſtrui queat, ut e contra evidentiſſimum ac probatiſſimum ſit, in Harlemenſi Eccleſia ſemper ac conſtanter perſeveraſſe, non tantum populum Catholicum cum ſuis Paſtoribus, ſed & Canonicos Cathedrales; hosque in hodiernum diem, per Canonicam electionem, corpus Canonicorum, & Clerum Cathedralem propagaſſe.

Inepta ergo erit applicatio, niſi probetur, *per barbariem aut Hæreticam captivitatem*, Harlemenſem Clerum Cardinalem ſeu proprium fuiſſe extinctum; nec caſui præſenti quadrabit exemplum, a Lupo adductum, de S. Martino primo Pontifice, qui Joannem Philadelphenſem Archiepiſcopum, in Antiochena & Jeroſolymitana deſtructis Eccleſiis per Saracenos, dederat Vicarium Apoſtolicum: conſtat enim, ex litteris Pontificis ad dictum Joannem Philadelphenſem, nullum in illis Eccleſiis ſuperfuiſſe Catholicum Clerum, ita ut deficeret *Sacerdos & libamen Spirituale*.

At interrogat Eximius Scriptor: *ſi Harlemenſis Eccleſiæ Clerus adhuc extet, quare non extat Ultrajectinus, & Middelburgenſis, & Daventrienſis, & Groningenſis, & Leovardienſis? omnium*, ait, *eſt eadem ratio*.

Quid ſit de hodierno iſtorum Epiſcopatuum Clero hic inquirere non lubet. Hoc certum, una in Diœceſi poſſe perſeverare populum, Clerumque Catholicum, & eodem tempore in aliis penitus interire.

Unde licet in nominatis Epiſcopatibus Clerus, imo & populus Catholicus, ſupponeretur interiiſſe, nihil id Eccleſiæ Harlemenſi obeſſe poſſet, quæ hactenus, Deo favente, populum, Clerumque Catholicum conſervavit, eoque titulo Paſtori ſummo gratias agere debet.

Cum eo tempore, quo adverſus Clerum Harlemenſem, pro ſuo ordine, reſolutionem (quam hic excutimus) dedit Chriſtianus Lupus ex Ordine Eremitarum S. Auguſtini, Vicarius Apoſtolicus per Provincias Confœderatas eſſet Joannes Epiſcopus Caſtorienſis, hunc contra Clerum interpellat; tanquam qui nec Clerum Harlemenſem facile eſſet admiſſurus.

Rationem ſuæ conjecturæ addit: *Sic enim*, ait, *in iſta Diœceſi*, Harlemenſi, *nullam habebit poteſtatem, nullam delegationem Apoſtolicam; hanc enim non habet in iſtis Diœceſibus, ubi ſupereſt Epiſcopus aut Clerus. Lucet hoc ex Diœceſi Ruremondenſi, & Buscoducenſi, nam & in hac, quod generalem adhuc Vicarium undecumque habeat, Dominus Caſtorienſis nihil habet poteſtatis*.

Sane, ſi vel levem notitiam habuiſſet Lupus de conditionibus, quas in ſua ad Vicariatum admiſſione promiſit Capitulo Harlemenſi Epiſcopus Caſtorienſis, nunquam de hujus Epiſcopi erga Clerum affectu, aut recognitione dubium movere auſus fuiſſet.

An vel incidere potuiſſet, quod Epiſcopus Caſtorienſis non facile admiſiſſet, Harlemenſem Clerum exiſtere, qui, *Volens erga Viros Capitulum Harlemenſe conſtituentes ſuum oſtendere affectum, commendat, & præcipit, omnibus Harlemenſis Eccleſiæ Catholicis, ſive Clericis, ſive Laicis, ut ipſos Cathedralis Eccleſiæ Canonicos habeant & revereantur, ſicuti nos pro talibus eos habeamus, ſemperque (niſi aliud jubeat Apoſtolica Sedes) habituri ſumus; uſuri in Epiſcopatus Harlemenſis regimine iſtorum Canonicorum conſiliis & auxiliis, prout illud Ordinarii in Catholicis Provinciis facere conſueverunt*.

Hæcne ſunt verba alicujus qui *Harlemenſem Clerum exiſtere non facile admitteret?*

Sed, ſi adhuc exiſtat Harlemenſis Clerus, eumque ut Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale agnoſcat Caſtorienſis, *ſic in iſta Diœceſi nullam habebit poteſtatem, nullamque delegationem Apoſtolicam*, ait Lupus. Nugæ! In primis poteſtatem extraordinariam circa ea, quæ Sedi Apoſtolicæ reſervata ſunt, immediate a Pontifice accipere poteſt Vicarius Apoſtolicus; eamque independenter a Capitulo exercere, quemadmodum Nuntius Apoſtolicus ad Tractum Rheni utitur authoritate Ordinarii, ſeu Epiſcopi Colonienſis, aut Leodienſis, circa ea, quæ non ſunt jurisdictionis ordinariæ & Epiſcopalis.

At ſaltem quoad ea, quæ ſunt jurisdi-

ctionis ordinariæ & Epiſcopalis, nullam habuiſſet Caſtorienſis poteſtatem, nullam delegationem Apoſtolicam, ſi Harlemenſem Clerum adhuc exiſtere admiſiſſet.

Verum quidem eſt, penes Clerum, Capitulum Cathedrale repræſentantem, reſidere omnem ordinariam, ſeu Epiſcopalem jurisdictionem & authoritatem, quamdiu Eccleſiæ Vacanti de proprio Epiſcopo non fuerit proviſum.

Sed & illud verum eſt, Capitulum poſſe exercitium iſtius ordinariæ ſeu Epiſcopalis jurisdictionis alicui committere; eumque jurisdictionis & authoritatis ſuæ Vicarium conſtituere, plenamque adminiſtrationem ei credere.

Quantumvis igitur dubitari poſſet, num Caſtorienſis potuiſſet vigore ſolius Vicariatus, ſeu delegationis Sedis Apoſtolicæ, in Diœceſi Harlemenſi exercere ea, quæ ſunt Jurisdictionis ordinariæ, ſeu voluntariæ ſeu contentioſæ, quamdiu ſupereſt Harlemenſis Clerus, apud quem de jure omnis hæc jurisdictio & authoritas reſidet, Sede Epiſcopali Vacante; tamen dubitari non potuit, quin eam exercere poſſet, Capitulo conſentiente, & ipſum pro Vicario, hujus etiam ordinariæ jurisdictionis, agnoſcente.

Non ignorantes hanc difficultatem Vicarii Apoſtolici, admodum ſolliciti fuere, ut a Capitulo Harlemenſi, etiam ſub præſcriptis per Capitulum conditionibus, reciperentur, & pro Vicariis agnoſcerentur, atque hac mediante admiſſione, & recognitione, totale jurisdictionis Epiſcopalis regimen, & exercitium etiam, a Capitulo accepiſſe cenſerentur, atque ita indubitato titulo eam exercere poſſent.

At inſtat Lupus, Epiſcopus Caſtorienſis in Diœceſi Harlemenſi *nullam haberet poteſtatem, nullam delegationem Apoſtolicam, ſi ibi exiſteret Clerus Cathedralis; hanc enim*, ait, *non habet in iſtis Diœceſibus, ubi ſupereſt Epiſcopus aut Clerus.* Mirum hic adeo cæcutire virum in Canonibus adeo exercitatum!

In primis enim, quid notum magis, quam Vicarium Apoſtolicum jam pridem fuiſſe datum, & hodie dari etiam, iis in locis, ubi ſupereſt Epiſcopus aut Clerus; ut ad oculum patet in Nuntio Apoſtolico ad Tractum Rheni.

Si ergo diploma delegationis, ſeu Vicariatus, etiam ad ſimiles Diœceſes ſe extendat, nihil obeſt *Epiſcopus aut Clerus;* nec Epiſcopus aut Clerus obſtabit, quo minus delegatione ſua utatur Vicarius Apoſtolicus, ſaltem in iis, quæ non ſunt jurisdictionis ordinariæ.

Quod autem Vicariatus Caſtorienſis ſe non extenderit ad Diœceſim Ruremondenſem, aut Sylvæmducenſem, non fuit ob exiſtentem ibi Epiſcopum, aut Vicarium Apoſtolicum; ſed quia delegatio Apoſtolica hos Epiſcopatus non comprehendebat, ſed ſolis Epiſcopatibus, Archiepiſcopo Ultrajectino Suffraganeis, circumſcripta erat: quod, quomodo non viderit vir alioquin non ineruditus, in nimium erga Ordinem, pro quo reſolvebat, affectum, refundendum apparet.

Zelus enim ferventior & exundans, pro regularis, ac præſertim ſui, inſtituti exaltatione & propagatione, in hujus authoris ſcriptis ſe ubique pene prodit.

Quidni & huic ferventiori Zelo adſcribamus, quod, ad probandum Harlemenſem Clerum non extare, adducit; nimirum, quod *Cleri propago non poſſit fieri niſi per Epiſcopum; & nunc ſunt*, ait, *forte centum anni, ex quo nullus fuit Harlemenſis Epiſcopus. Ex quo igitur fonte* (interrogat Lupus) *ſcaturiit, aut ex quo cælo cecidit, hodiernus Harlemenſis Clerus?*

Neque ſane mihi facile perſuaſerim, ſimile ratiocinium, ſimilemve interrogationem, in mentem viri eruditi, & præſertim in Sacrorum Canonum lectione occupatiſſimi, incidere poſſe, ni Zelus ferventior rationem viri non tantum obnubilaſſet, ſed pene extinxiſſet, aut ſopiiſſet.

An ignorare poterat vir in Canonibus verſatus, Clerum ſeu Capitulum Cathedrale, Sede Vacante, in locum Canonicorum defunctorum poſſe, etiam ſine Epiſcopo, eligere novos Canonicos, atque ita fieri poſſe *Cleri propaginem* ſine Epiſcopo?

Num ignorare potetat vir hic multæ lectionis in Bulla erectionis novorum in Belgio Epiſcopatuum, (e quorum numero erat & Harlemenſis) ordinatum fuiſſe, aſſumptionem novorum Canonicorum Graduatorum, qui præcipuam Cathedralis Capituli partem conficiunt, ſpectare ad *electio-*

nem

nem Epiſcopi & aliorum Graduatorum ſuperſtitum ; quodque in hujusmodi electione ſuffragium Epiſcopi non plus juris ſeu momenti, quam cujusvis Graduatorum habeat, niſi votorum paritate occurrente ; tumque iteratum ad hoc Epiſcopi ſuffragium paritatem dirimat?

Ulterius, author juris Canonici haud ignarus, potuitne ignorare Decretalem Bonifacii VIII. in *Cap. unico, Ne Sede Vacante, in VI.* in qua clariſſimis verbis declarat Pontifex: „*Si ad Epiſcopum & Capitulum* com„ muniter *pertineat collatio præbendarum ; „ mortuo Epiſcopo, vel a Beneficiorum collaa „ tione ſuſpenſo, poterit Capitulum vacantes „ conferre præbendas ; etiamſi Epiſcopus in„ tereſſe habeat in collatione præbendarum „ hujusmodi ut prælatus.* „

Num vir hic in Flandria & Belgio natus, educatus, & pluribus annis verſatus, ignorare potuit, conformiter ad hanc Decretalem, in omnibus Eccleſiis Cathedralibus noviter per Paulum IV. erectis, Canonicos Graduatos, Sede Epiſcopali vacante, procedere ad electionem Canonicorum in locum defunctorum ſine Epiſcopo ; eoque facto oſtendere quod *Cleri propago* fieri poſſit ſine Epiſcopo?

Quam praxim & in terminis probavit Synodus Mechlinienſis anno 1609. *Tit.* 15. *Cap.* 7. declarans, ſi quam, Sede Epiſcopali Vacante, ex novem Graduatis vacare contigerit, reliqui hujuſmodi præbendas obtinentes, libere eam conferre poterunt, *Sedis Vacatione non obſtante.*

Hæc ſi attendere voluiſſet Vir eruditus, nequaquam hanc quaſi deriſoriam inſtituiſſet, aut inſtituere debuiſſet, interrogationem : *Ex quo igitur fonte ſcaturiit, aut ex quo cælo cecidit hodiernus Harlemenſis Clerus?*

Perſpectum enim habuiſſet, genuinum ac naturalem hujus Cleri fontem, eſſe primum ac nativum Clerum una cum Epiſcopatu Harlemenſi anno 1559. erectum ; qui per Canonicam electionem ſe hactenus conſervavit, & propagavit.

Si Capitula Cathedralia, ſive corpus Canonicorum Graduatorum, in partibus Catholicorum, poſſint ſe conſervare & propagare, tempore Sedis Vacantis, tametſi ea Sedis vacatio in plures annos ſubinde protrahatur ; quidni ergo Capitulum ſive Clerus Cathedralis Harlemenſis ſe propagare & conſervare potuit, licet vacatio Sedis per centum, & amplius, annos protracta ſit. Neque enim huic propagationi faciendæ ullus annorum terminus præfixus, aut poteſtas eligendi, facta Canonicis Sede Vacante, ad certum tempus limitata fuit.

Hinc facile apparebit, quam inconcinna ſit concluſio, qua tandem reſolutionem ſuam finit Lupus, in Clerum Harlemenſem nimis, ut apparet, præoccupatus: *Proinde*, ait, *ſicut in Carthaginenſi, Hipponenſi, & cunctis aliis per infideles deſtructis Eccleſiis, exiſtens hodie Clerus non ſpectat ad ipſarum Cardinem, ſed ſunt duntaxat Vicarii, ſeu Apoſtoli Romanæ Eccleſiæ, ita quoque eſt Harlemi, Groningæ, Middelburgi, Daventriæ, Leovardiæ, Ultrajecti ; & ita erit quouſque eadem Romana Eccleſia Epiſcopalem, ac Clericalem, cardinem reparaverit.*

Quid ſit de hodierno Carthaginenſis, Hipponenſis, aliarumque ſimilium Eccleſiarum Clero, non ſat mihi hactenus perſpectum eſt ; ſi duntaxat Clerici earum ſint *Vicarii, ſeu Apoſtoli Romanæ Eccleſiæ*, ut aſſerit Lupus, inde evincitur Clerum *Cardinalem* ſeu proprium in iſtis Eccleſiis non fuiſſe conſervatum, nec per Canonicam electionem, ſeu proviſionem, propagatum, quemadmodum in Harlemenſi factum eſt ; in qua uſque in hodiernum diem, ſine interruptione, per Canonicam electionem primitivus & Cardinalis Clerus propagatus eſt.

Neqnaquam ergo neceſſe eſt, ut in Eccleſia Harlemenſi, authoritate Eccleſiæ Romanæ, *Clericalis cardo* reparetur ; quandoquidem nunquam fuerit deſtructus, aut colliſus ; ſed ſub perſecutionum preſſuris permanſerit integer & illæſus.

Amiſit forſan Catholicus hic Clerus, ob ſuam in fide conſtantiam, temporales ſuos proventus, Eccleſiæ ſuæ Cathedralis *actualem* uſum, ac ſimilia jura temporalia ? ſed hæc nihil de Cleri dignitate detrahunt, aut authoritatem Eccleſiaſtici regiminis diminuunt: quemadmodum hæc non diminuerunt authoritatem Cleri Romani, Sede Vacante per mortem Fabiani ; aut Cleri Carthaginenſis, Sancto Cypriano in exi-

lium relegato, quamvis hiſce juribus, ſub Imperatorum gentilium perſecutionibus, frui non poſſent. Ad hæc, ſicuti Epiſcopo, inter perſecutiones & exilia, rerumque temporalium ſpoliationes, integra atque illæſa remanet Epiſcopalis authoritas, tametſi nonnunquam actuale ejus exercitium perſecutorum barbaries impediat; ita quoque Cleri Cathedralis poteſtas, inter perſecutionum procellas integra perſeverat, ut ea utatur, ubi populi ſalus, & animarum cura ipſi concredita, id poſtulant, & perſecutorum ſævitia impedimentum inſuperabile non objicit.

Itaque ex hactenus deductis evidens apparet, Clerum Cathedralem Eccleſiæ Harlemenſis hactenus integrum perſeveraſſe, & per Canonicam electionem propagatum, atque a Vicariis Apoſtolicis agnitum fuiſſe, ut *Verum* ac *legitimum* Harlemenſis Eccleſiæ Capitulum.

Secundo, Vicarios Apoſtolicos, jurisdictionem Epiſcopalem in Diœceſi non exercuiſſe, niſi prius, ſub certis conditionibus, ab ipſo Capitulo Harlemenſi fuerint recepti & recogniti.

Pro reſolutione ſecundæ quæſtionis propoſitæ, Utrum in præſenti Miſſionis Hollandicæ ſtatu, Capitulum Harlemenſe poſſit exercere, per ſuum Vicarium, ea quæ de jure communi competunt Capitulo Cathedrali, Sede Epiſcopali Vacante? In primis notandum, quod a naſcentis Eccleſiæ exordiis, Eccleſiaſticum regimen fuerit penes Epiſcopos, & Clerum ſingularum reſpective Eccleſiarum. Hinc illud S. Ignatii, viri Apoſtolici, in Epiſtola ad Tarſenſes: *Revereantur omnes Epiſcopum, ut Jeſum Chriſtum, exiſtentem Filium Patris; Presbyteros autem, ut Conſilium Dei, & conjunctionem Apoſtolorum.*

Hac de cauſa, videmus jampridem, in Canonibus circa regimen Eccleſiarum, Presbyteros Diaconoſque jungi Epiſcopis; imo ex Concilio Carthaginenſi *IV. Can.* 23. refert Gratianus *Cauſa* 15. *Q.* 7. *Can.* 6. „ *Ut Epiſcopus nullius cauſam audiat abſque* „ *præſentia ſuorum Clericorum: alioquin ir-* „ *rita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clerico-* „ *rum præſentia confirmetur.* „

Unde & primis ſeculis, Clerus una cum Epiſcopo, unum corpus, unumque Eccleſiæ *Senatum* conficiebat, ideoque citatus Vir Apoſtolicus Ignatius, ſcribens ad Magneſianos, dicit, Presbyteros & Diaconos eſſe loco *Senatus Apoſtolici*. Et in Epiſtola ad Trallianos vocat ipſos, Conſiſtorium Sacrum, Conſiliarios & aſſeſſores Epiſcopi.

De his & S. Hieronymus in Caput 3. Iſaiæ: Et nos habemus (ait), in Eccleſia Senatum noſtrum, cœtum Presbyterorum.

Labentibus ſeculis, Presbyterorum, Diaconorum, aliorumque Clericorum numero ſenſim excreſcente, cœperunt quidam e Clero ſeligi, qui, nomine quaſi totius Cleri, propius Epiſcopo adeſſent, & quorum conſilio & aſſenſu negotia Eccleſiaſtica expediret; quique una cum Epiſcopo unum quaſi corpus componerent, & in Eccleſiaſtico regimine eſſet ſacer *Senatus*: quos poſterior ætas *Canonicos Cathedrales*, quaſi Cathedræ Epiſcopali propius adhærentes, nuncupavit; & eorum corpus *Capitulum Cathedrale*.

Quapropter ſeculo 12. ad Patriarcham Hieroſolymitanum ſcribebat Alexander III. *in Cap.* 4. ✠ *De his quæ fiunt a Prælato &c.* „ *Novit plenius tuæ diſcretionis pru-* „ *dentia, qualiter* tu & Fratres tui unum „ corpus ſitis, *quod tu* Caput *& illi* mem- „ bra *eſſe probentur. Unde non decet te,* „ *omiſſis membris, aliorum* conſilio *in Ec-* „ *cleſiæ tuæ negotiis uti: cum id non ſit* „ *dubium, & honeſtati tuæ, & Sanctorum* „ *Patrum inſtitutionibus, contrarium.* „

Ex hoc, aliiſque juris textibus, concludunt Canoniſtæ; Capitulum Cathedrale unum cum Epiſcopo in Eccleſiæ regimine corpus, ſacrumque Senatum conſtituere, uti olim Presbyteri & Diaconi conſtituebant: quod & agnovit Tridentina Synodus Seſſ. 24. Cap. 12. de Reformatione, monens Canonicos Cathedrales, ut ea morum integrirare polleant, ut eorum corpus merito *Eccleſiæ Senatus* dici queat.

Verum licet hujus corporis, & *Senatus*, Epiſcopus ſit caput, non tamen hujus corporis incolumitas actualem requirit ſui capitis adhæſionem & exiſtentiam, quemadmodum in corpore humano contingit; hoc enim, abſciſſo aut mortuo capite, totum interire & mori neceſſe eſt; ſed corpus morale, ca-

pite

pite mortuo, aut functiones ſuas exercere non valente, vigorem corporis integrum retinet; reliquaque membra inter ſe connexa corpus vivum conſervant, functioneſque ſine ſuo capite exercent.

Hinc & ab exordio Eccleſiæ vidimus, Clerum, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen Eccleſiæ ſuſcepiſſe, totamque curam Paſtoralem habuiſſe.

Id nos docet Clerus Romanus, ſcribens ad Clerum Carthaginenſem; ſibi, defuncto Fabiano Epiſcopo Romano, incumbere cuſtodiam gregis; ſeque de negleƈtu judicandos, ſi curam populi neglexerint: monentque Clerum Carthaginenſem, eandem & ipſi curam, Sancto Cypriano Carthaginenſi Epiſcopo in exilium relegato, pariter incumbere. Verba Cleri Romani in Epiſtola 2. inter Cyprianicas ſunt: „ *Et cum incumbat nobis, qui videmur Præpoſiti eſſe, & vice Paſtoris cuſtodire gregem, ſi negligentes inveniamur, dicetur nobis, quod & anteceſſoribus noſtris dictum eſt, qui tam negligentes Præpoſiti erant; quoniam perditum non requiſivimus, & errantem non correximus, & claudum non colligavimus, & lac eorum edebamus, & lanis eorum operiebamur. . . . Nolumus, ergo, Fratres dileƈtiſſimi, & vos Mercenarios invenire, ſed bonos Paſtores, cum ſciatis non minimum periculum imminere, ſi non hortati fueritis Fratres noſtros ſtare in fide immobiles; ne, præceps iens ad idololatriam, funditus eradicetur Fraternitas.* „

Cum igitur Capitulum Cathedrale priſtinum Clerum, qui unum cum Epiſcopo in Eccleſiæ regimine corpus conſtituebat, & deficiente Epiſcopo curam & regimen Eccleſiæ ſuſcipiebat, repræſentet, & in ejus locum ſuccedat, ipſi quoque curam & regimen Eccleſiæ, Epiſcopo deficiente, incumbere creditum eſt.

Hinc ſcripſit Honorius III. Confirmationem electionis petendam ab Epiſcopo Meſſanenſi, Vacante Sede petendam eſſe a Capitulo Meſſanenſi. *In Cap.* 14. ✠ *De majoritate. Et in Cap.* 3. *de ſuppl. neglig. Prælat. in VI. reſolvit Bonifacius VIII.* „ *Si Epiſcopus a Paganis aut Schiſmaticis capiatur, non Archiepiſcopus, ſed Capitulum, ac ſi Sedes per mortem vacaret illius, in Spiritualibus & temporalibus miniſtrare debebit.* „ Ex his ſimilibuſque juris textibus hæc a Canoniſtis formatur priſtinæ diſciplinæ conſonans regula; Capitulum Cathedrale habet, Sede Vacante, jurisdiƈtionem ordinariam a jure communi; ſive, ſuccedit in omnia, quæ ſunt jurisdiƈtionis Epiſcopalis, niſi aliqua *ſpeciatim* a jure reperiantur excepta & reſervata.

Hanc regulam probat, multis antiquis Canoniſtis citatis, Garcias de Beneficiis *Parte* 5. *Cap.* 7. Et Philippus Probus ad Pragmaticam Sanƈtionem titulo de *concubinariis*. §. *Et nihilominus*, Verbo *ſuperiores*, tanquam indubitatum aſſerit, „ *Capitulum ſuccedere in jurisdiƈtione Epiſcopali, ſive contentioſa, ſive voluntaria & gratioſa, niſi ubi a jure cavetur contrarium: cum jura, quæ clamant quod Capitulum ſuccedat in jurisdiƈtione, non diſtinguant inter contentioſam & voluntariam.* „ Eandem regulam, videlicet mortuo Epiſcopo jurisdiƈtionem Epiſcopalem ad Capitulum devolvi, ampleƈtitur Fagnanus *ad Cap. His quæ* ✠ *de majoritate & obedientia Num.* 49. & ita *omnes* aſſerit, *tenere*; ac, deduƈtis ex hac regula variis corollariis, tandem concludit Num. 53. „ *Et generaliter poteſt exercere, quæ ſunt jurisdiƈtionis Epiſcopalis, ut notant*, ait, „ *omnes hic.* „

Huic Canoniſtarum ſententiæ conſonat quotidiana Belgii praxis; Capitula enim Cathedralia, ſeu Vicarius ab iis eleƈtus, omnia, quæ ſunt jurisdiƈtionis ſeu authoritatis Epiſcopalis, exercet Sede Vacante, illis ſolis exceptis, quæ de jure communi, aliove legitimo titulo reſervata ſunt.

Reſtat igitur, pro reſolutione propoſitæ quæſtionis, duntaxat examinandum, num revera Eccleſia Harlemenſis, in præſenti Miſſionis Hollandicæ ſtatu, cenſeatur vacare ad effeƈtum, ut Capitulum gaudeat juribus, quæ, ſecundum jura, competunt Capitulo Cathedrali Sede Vacante.

In primis conſtat, quod ab anno 1587. quo defunƈtus eſt Godofredus Mierloo, Epiſcopus Harlemenſis, nullus ad eam Eccleſiam, ſeu Sedem Cathedralem, ordinatus fuerit Epiſcopus: adeoque ab eo tempore Eccleſia Harlemenſis caruerit uſque modo proprio, ſeu Cardinali Epiſcopo: atque hoc ſenſu, vere Sedes hæc vacaverit, per-

perſeveraveritque ibi eſſe Capitulum Sede Vacante.

Vicarii enim Apoſtolici, qui intermedio tempore fuerunt, licet fuerint Epiſcopi, nullus tamen titulo Eccleſiæ Harlemenſis ordinatus fuit: ideoque nec ullus Sedem illam, ut *proprius* ejus Prælatus, implere potuit, ideoque *Vacans* remanſit.

Verum, uti in reſolutione præcedentis quæſtionis notatum eſt, licet Vicarii Apoſtolici non eſſent Epiſcopi proprii Eccleſiæ Harlemenſis, tamen Capitulum Harlemenſe, mediante concordia, ac præſcriptis certis conditionibus, Vicarios hos Apoſtolicos, quaſi *ordinarios* ſuos Prælatos, quoad *exercitium* omnimodæ jurisdictionis Epiſcopalis, admiſit & recognovit; atque jurisdictionis *exercitium*, ſibi de jure communi inhærentis, a ſe quodammodo abdicavit, & in Vicarios Apoſtolicos Vicariatu eorum durante, transfudit.

Eo modo ultimum, & hodie ſuperſtitem, Vicarium Apoſtolicum Illuſtriſſimum Archiepiſcopum Sebaſtenum admiſit & recognovit; eique integrum jurisdictionis Epiſcopalis exercitium permiſit: neque, ejus durante Vicariatu, in hoc exercitio, prætextu Sedis Vacantis, turbare aut id ſibi aſſerere prætendit.

At nunc, a Vicariatu Apoſtolico ſuſpenſo, & Romæ agente, ac ob id functiones Epiſcopales & regimen Eccleſiæ Harlemenſis obire non valente, Quæritur, utrum jurisdictionis & poteſtatis Epiſcopalis exercitium non ſit penes Capitulum?

Certum eſt, Sedem haberi pro Vacante, ad præſentem effectum, non tantum per mortem naturalem Epiſcopi, aut alias ſpecies veræ vacationis, puta depoſitionis, aut translationis ad aliam Eccleſiam; ſed etiam per ſolam Epiſcopi, a Paganis aut Schiſmaticis, captivitatem; ut diſerte declaravit Bonifacius VIII. *in Cap.* 3.. *De ſuppl. neglig. Prælat.* & exemplum Cleri Carthaginenſis oſtendit, in caſu Epiſcopi exulantis.

Ratio hujus deciſionis & praxis haud obſcura eſt. Cum Epiſcopus captivus aut exul populum ſibi commiſſum regere, curamque Paſtoralem ei impendere nequeat, æquum ac rationabile eſt, ut corpus illud, cui una cum Epiſcopo regimen incumbit, illud exercere pergat, defectumque Epiſcopi ſuppleat.

Hinc communiter docent Doctores, quod ſi Epiſcopus agat in remotis, Capitulum in ejus jurisdictionem ſuccedere; præſertim ſi nullum Vicarium conſtituerit, aut is, in remotis agente Epiſcopo, obierit; uti multis citatis reſolvit Antonius Diana, Tractatu de poteſtate Capituli Sede vacante Reſolut. 4. additque, *& ille dicitur eſſe in remotis, cujus præſentia in brevi haberi non poteſt*: atque ita in facti contingentia ſervatum fuiſſe Neapoli, tempore quo bonæ memoriæ Annibal de Capua Archiepiſcopus Neapolitanus exiſtebat in Polonia Legatus ſummi Pontificis, ex Quaranta aliiſque ibidem refert: Si Epiſcopo a Paganis vel Schiſmaticis capto, vel in remotis agente, Capitulum in jurisdictionem Epiſcopalem ſuccedat, eo quod Epiſcopus eam exercere nequeat, indubie ipſo Epiſcopo a functionibus aut Epiſcopatu ſuſpenſo, hæc devolutio fiet; cum hoc caſu, durante ſuſpenſione, ab omni plane functionum exercitio excludatur, non tantum de facto, uti Epiſcopus a Paganis aut Schiſmaticis captus, aut in remotis agens, ſed etiam de jure. Hinc Epiſcopum ſuſpenſum æquiparare non dubitavit Bonifacius VIII. in *Cap. Unico. Ne Sede Vacante in VI.* cum Epiſcopo mortuo, quoad effectum, ut utroque caſu collatio præbendarum, quæ ſpectabat ad Epiſcopum & Capitulum, per ſolum Capitulum fieri queat.

Cum ergo Archiepiſcopus Sebaſtenus non tantum agat in remotis, ſed inſuper ſit a ſuo Vicariatu authoritate Apoſtolica ſuſpenſus, dubitari nequaquam poteſt, quin Capitulum Harlemenſe queat reſumere exercitium jurisdictionis ſuæ, quæ ſibi, tanquam Capitulo Sedis Vacantis, ſemper inhæſit.

Si enim Epiſcopo proprio a Paganis vel Schiſmaticis capto, aut Tyrannorum violentia in exilium relegato, aut etiam tantum in remotis agente, Capitulum in jurisdictionem & authoritatem Epiſcopalem ſuccedat, eo quod impediatur functiones ſuas exercere, & curam ſuæ Eccleſiæ impendere; multo magis Capitulum Harlemenſe ſuæ jurisdictionis exercitium reſumere poteſt, Vicario Apoſtolico a ſuo Vicariatu ſuſpenſo.

Pro

Pro quo notandum in primis, Epiſcopum proprium habere jurisdictionem, & regimen ſuæ Eccleſiæ exercere, jure proprio & ordinario; Vicarium autem Apoſtolicum, cum non ſit proprius Epiſcopus Eccleſiæ Harlemenſis, nullam propriam & ordinariam jurisdictionem, titulo Vicariatus Apoſtolici, in hanc Eccleſiam prætendere poſſe; Sed hæc poteſtas ordinaria reſidet penes Capitulum, quod Sede Vacante, per defectum proprii Epiſcopi, jure proprio & ordinario jurisdictione Epiſcopali utitur, & ipſum Epiſcopum repræſentat: quapropter licet Conc. Tridentinum *Seſſ.* 24. *Cap.* 20. *de Reformat.* Epiſcopo reſervet cauſas Matrimoniales, excluſis omnibus Judicibus inferioribus, tamen non cenſeri excluſum Officialem Epiſcopi, aut Capitulum Sede Vacante, ejuſve Vicarium, ex Quaranta tradit Zypæus ad tit. *Ne Sede Vacante* Num. 2. „ *Quia* (ait) *non ſunt inferiores Prælati,* „ *ſed funguntur ipſa jurisdictione Epiſco-* „ *pi.* „

Præterea Capitulum, exercitium jurisdictionis committendo aut permittendo Vicario, ſe non exuit ſua jurisdictione, ſed hæc perſeverat radicaliter in ipſo Capitulo. Hinc recte notat ex Quaranta Zypæus Reſponſo unico *Ne Sede Vacante*, quod Capitulo, etiam poſt nominatum Vicarium, incumbat ſollicitudo & cura Diœceſis; quod evidenter ſupponit Epiſtola Clementis VIII. ad Capitulum Neapolitanum, ibidem a Zypæo relata.

Hinc & tradunt Canoniſtæ, quod ſi Vicarius ſit in aliqua cauſa ſuſpectus, ipſum Capitulum poſſit vigore jurisdictionis ſibi inhærentis, de cauſa ſuſpectationis cognoſcere, uti videri poteſt apud Fagnanum loco citato. Num. 75.

Imo eodem ex capite poteſt Capitulum dare Vicario limitatam jurisdictionem, aliquorum exercitium ſibi reſervando; quin & datam, juſta & legitima ex cauſa, revocare, uti poſt alios tradit Garcias loco citato *Num.* 301. & evidenter ſupponit Synodus Mechlinienſis anno 1609. *Tit.* 15. *Cap.* 1. declarans. „ *Vicarium ſemel a Ca-* „ *pitulo electum vel confirmatum, poſtea ſine* „ Juſta & rationabili cauſa *removeri non* „ *poſſe.* „

Hæc dicta ſint, ut pateat; Vicarium, Sede Epiſcopali ob defectum proprii Epiſcopi Vacante, non habere jure proprio & ordinario juriſdictionem Epiſcopalem in Eccleſia Vacante, qualem habet proprius illius Epiſcopus, ſed ſolum jurisdictionis exercitium; ipſa jurisdictione radicaliter manente penes Capitulum.

Ex quo evidenter ſequitur, facilius poſſe exercitium jurisdictionis reverti ad Capitulum, dum Vicario commiſſum eſt duntaxat ejusdem exercitium, remanente jurisdictione penes Capitulum, quam eandem ad Epiſcopum pleno jure devolutam, & Capitulo plane ablatam, rurſus de novo ad Capitulum devolvi.

At dicetur, poſt ſuſpenſum D. Sebaſtenum a Vicariatu, nominatus fuit a ſua Sanctitate in Provicarium, cum facultate Vicarii, per Provincias Confœderatas, D. Theodorus de Cock; eique omnis jurisdictio & Authoritas Epiſcopalis per dictas Provincias, ipſamque Diœceſim Harlemenſem iis Provinciis comprehenſam, demandata eſt.

In primis certum eſt, per nominationem hujus Provicarii non eſſe impletam Sedem Harlemenſem, ipſamque Eccleſiam manere vacantem, & proprio Epiſcopo viduatam: & conſequenter Capitulum Harlemenſe reputandum eſſe tanquam Capitulum Sede Vacante.

Cum autem de jure omnis jurisdictio & authoritas Epiſcopalis ſeu ordinaria devolvatur ad Capitulum Sede Vacante, atque ipſi ſalva maneat toto tempore vacationis, nominatio Vicarii eam ipſi adimere non potuit: quandoquidem ea non obſtante Sedis vacatio perſeveret.

At replicabitur, licet Provicarius ordinariam jurisdictionem, ut *proprius* Harlemenſis Epiſcopus, ſeu Prælatus, non habeat, ſed hæc penes Capitulum reſideat; nihilominus, ad inſtar præcedentium Vicariorum Apoſtolicorum, hujus jurisdictionis exercitium erit penes hunc Provicarium.

In reſolutione præcedentis quæſtionis oſtenſum eſt, Vicarios Apoſtolicos jurisdictionem ordinariam in Diœceſi Harlemenſi non exercuiſſe, priuſquam a Capitulo Harlemenſi eſſent admiſſi & recogniti; eaque admiſſione & recognitione exercitium jurisdictio-

dictionis ordinariæ apud Capitulum reſidentis, ipſis, *tacite* ſaltem, creditum eſſe. Cum autem hic novus Provicarius hactenus a Capitulo Harlemenſi admiſſus aut recognitus non ſit, etiam exercitium jurisdictionis, ad Capitulum devolutæ, ſibi aſſumere nequit, etiam vigore commiſſionis ſive delegationis Pontificiæ.

Neque enim præſumitur Pontifex, velle Clerum ſive Capitulum ſua ordinaria jurisdictione privare, aut jus ipſi competens, ipſo inaudito, adimere.

Vidit & hoc Eximius P. Lupus, dum tanquam indubitatum aſſeruit, quod Epiſcopus Caſtorienſis nullam in Diœceſi Harlemenſi habiturus fuiſſet poteſtatem, ſi ibi proprium Clerum ſupereſſe agnoviſſet. Indubitatum enim erat viro huic Eximio, Vicarium Apoſtolicum non habere jurisdictionem, nimirum ordinariam, quamdiu ſupereſt proprius Clerus Cathedralis, quem in Eccleſia Harlemenſi ſupereſſe, & ab ipſa hujus Sedis Epiſcopalis erectione ſemper ſuperfuiſſe, ſupra manifeſtis argumentis oſtendimus.

Præterea, ſi Epiſcopo a Paganis aut Schiſmaticis capto, vel ab Epiſcopatu ſuſpenſo, jurisdictio & regimen Eccleſiæ ſit penes Capitulum Cathedrale, tanquam Sede Vacante; indubie & exercitium jurisdictionis, in præſenti Miſſionis Hollandiæ ſtatu, erit penes Capitulum Harlemenſe, tametſi ſupponeretur D. Theodorum Cock, nominatum Provicarium Apoſtolicum, revera jurisdictionis ordinariæ exercitium per Harlemenſem Diœceſim habuiſſe, prout præcedentes Vicarii Apoſtolici habuerunt.

Conſtat enim, quod per Decretum Præpotentium Ordinum Hollandiæ & Weſt-Friſiæ, inhibitum ſit dicto D. Theodoro Cock functiones ullas Vicarii Apoſtolici exercere, ipſique Clero, quin & omnibus Provinciarum Conſœderatarum ſubditis, illum pro tali ullatenus agnoſcere eique in exercitio iſtius muneris obedientiam exhibere; & quidem *ſub pœna arbitraria*.

Præterea conſtat, quod idem D. Cock, publico edito inſtrumento, promiſerit, ſe ex animo, & quantum in ſe eſt, velle obtemperare prædicto Decreto, donec aliter ordinatum fuerit.

Hoc ergo ſtante Decreto D. Cock manet, de facto ſaltem, ab omni functione Epiſcopali, & regimine in qualitate Vicarii Apoſtolici, excluſus; non ſecus ac Epiſcopus a Paganis vel Schiſmaticis captus.

Si igitur, Epiſcopo a Paganis capto, Capitulum jurisdictionem & regimen Eccleſiæ habet, tanquam *Sede Vacante*; eo quod Epiſcopus de facto regimen & curam Epiſcopalem Eccleſiæ ſuæ impendere nequeat: quanto magis exercitium jurisdictionis debet dici Capitulo Harlemenſi competere, quamdiu hic Provicarius, per dictum Decretum, a functionibus manet plane excluſus? Maxime cum etiam a Capitulo Harlemenſi nunquam fuerit admiſſus.

Hæc impræſentiarum delibaſſe ſufficiat, pauca e multis, ſufficientia tamen, uti confidimus, ut quilibet æquus Lector de bono Capituli Harlemenſis jure convincatur; plura dabuntur, quæ vel ad confirmandam dicti Capituli exiſtentiam, ejuſque ſucceſſionem, vel ad probandum zelum Aſſeſſorum ejus pro tuenda promovendaque re Catholica, vel deinque ad commendandos uberrimos fructus e Sacro hoc Collegio in promiſcuos quoſque fideles profluentes, opportuna erunt, ſi ſimilis neceſſitas, qualis hoc ſcriptum publici juris facere ſuaſit, etiam ad ulteriora evulganda compellat. Neque diſplicitnram Sanctæ Sedi ſperamus modeſtam hanc ac humilem jurium Capituli noſtri defenſionem; cum non minus glorioſum quam ſolemne ſit ſupremæ huic Sedi, id quod olim ſanctiſſimus illius Pontifex pronuntiavit: *Sicuti noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſque Eccleſiis ſua jura ſervamus.*

APPROBATIO CENSORIS.

Cum nihil ſit veritate amabilius, & hoc Motivum juris, Harlemenſe Cathedrale Capitulum concernens, eandem multum illuſtret, poterit utiliter imprimi.

PAULUS ROSKAM, Archipresb. & L. C.

Datum Embricæ 24. Aprilis 1703.

RE-

II.

REFUTATIO RESPONSI

Ad Libellum, cui titulus, Motivum Juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi, ſive Elucidatio ulterior Jurium ejusdem Capituli. (a)

[A. Z. B. van-Eſpen, exarata, & M. de Swaan, ejusdem Capituli Decano adoptata.]

Vindicamus hæreditatem Patrum noſtrorum. 1. *Mach. XV.* 34.

MONITUM AD LECTOREM.

Lector Theophile.

NOn zelus amarus, *innumerorum nubiloſo hoc tempore mendaciorum adverſus veritatem ferax; ſed* (*quod humiliter in Domino confidimus*) *zelus, ſortis quidem ille, aſt una ſuavis & verax, vindicandi* hæreditatem Patrum noſtrorum, *id eſt, jus Anteceſſorum Canonicorum Harlemenſium, qui nuper* Motivum juris *edere nos compulit, etiam hodie Refutationem hanc Reſponſi adverſus Motivum iſtud, publici juris facere nos coegit.*

Spes erat fore ut teſtimonia Virorum in præcipuis Eccleſiæ dignitatibus conſtitutorum, & in diſciplina Eccleſiaſtica verſatiſſimorum, nec non rationes momentoſæ, circa veram exiſtentiam Capituli Harlemenſis, in Motivo juris allegata, lectori cuivis non præoccupato facile perſuaſiſſent, exiſtere etiamnum hodie Harlemi Verum, *ac* legitimum Capitulum Cathedrale.

Verum, cum ſpretis tot tantorumque Virorum judiciis, unaque & rationibus, pro vera Capituli iſtius exiſtentia in Motivo juris adductis, placuerit Anonymo cuipiam, non Latio tantum, ſed & Belgico idiomate, Verum ac legitimum Capitulum Harlemenſe, *in imaginarium* (*ſi fieri poſſet*) *ac inane aliquod phantaſma, Sedi Apoſtolicæ non minus injurioſum, quam Eccleſiæ Canonibus inimicum transformare, obſtrictos nos cenſuimus, tum ut utilitati Eccleſiæ noſtræ conſuleremus, tum ut faceremus ſatis Sacro-Sanctæ promiſſioni jam pridem factæ,* obedrendi Capitulo Cathedrali Harlemenſi, *eique* fidelitatem *exhibendi, in refutatione hic adjuncta, & veram dicti Capituli exiſtentiam, & vera ejus jura, pro viribus* (*ſalvis ſemper Veritate & Caritate*) *elucidare.*

Porro, quam caute ſe geſſerit Decanus Capituli memorati, ne ſatisfacturus Promiſſioni ſuæ Sacro-Sanctæ; qua obſtrictum ſe norat erga Capitulum ſuum, impingeret in jusjurandum, a ſe olim præſtitum, obediendi Summo in terris Vicario J. C. maluit ille, data quacumque occaſione, coram Judice competente, ſervatoque juris ordine, humiliter demonſtrare, quam negotium tanti momenti turbulento ſciolorum quorumdam arbitrio, per pactum committere dijudicandum.

Non igitur Sapientia terrena, animalis, Diabolica, (*uti metuere videbatur Scriptor ille anonymus*) *Decanum Capituli Harlemenſis movit, ut* Motivum juris *publici juris faceret; ſed potius* (*uti is in Domino pie fidit*) *Sapientia* quæ deſurſum *veniens*, pacifica eſt, *ſollicita nempe*, ſervare, *ubi ea eſt*, unitatem ſpiritus in vinculo pacis, *& ubi ea non eſt, ſublatis partium ſtudiis, pacem deperditam reſtaurare; ſed* Sapientia ſuadibilis, *utpote non propriæ, humanæque immixa prudentiæ: ac aliorum, & præſertim ſuperiorum, juxta Eccleſiæ, æquitatiſque regulas negotia tractantium, judicio libenter acquieſcens.*

Faxit Deus pacis & dilectionis, ut, dum nos per adjunctam hanc Refutationem pacifice,

(a) *Typis mandata, Harlemi, apud Nicolaum Braaw, Typographum. Cum Approbatione, anno* 1703.

ſuadibiliterque vindicamus hæreditatem Patrum noſtrorum, *id eſt*, *jus Canonicorum Harlemenſium*, *rationes*, *& teſtimonia*, *pro vera*, *legitimaque Capituli Harlemenſis exiſtentia*, *ejuſque juribus*, *tum in* Motivo juris, *tum in iſta* Refutatione *propoſita*, *Clementi XI. P. M. tam ſuaviter*, *efficaciterque referantur*, *ut poſthac ſacrum hoc corpus*, *non cum Authore noſtro Anonymo*, *tanquam inane aliquod phantaſma*, *Sedique Apoſtolicæ injurioſum figmentum explodat*; *ſed cum præcipuis ejusdem S. Sedis Miniſtris illud*, *tanquam* Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale, *conſervandæ fidelium unitati*, *tuendæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ*, *conſervandæ hiſce in Regionibus fidei R. Catholicæ vel maxime accommodum*, *agnoſcat*, *foveat*, *protegatque*.

Hæc vota ejus, *qui præmiſſa brevi hac admonitione ſubſcribitur*, *tibi ad obſequia*.

Lector Theophile,

MARTINUS DE SWAEN, S. T. D. Decanus Capituli Harlemenſis.

IN lucem nuper prodiit exigua quædam lucubratio, ſub hoc titulo: *Motivum juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi*.

Scopus authoris erat bipartitus; ſiquidem hæc duo conabatur oſtendere; alterum manſiſſe Harlemi, etiam poſtquam Civitas illa redacta eſt ſub Poteſtatem & Dominatum Ordinum Confœderatorum, *Verum ac legitimum Capitulum*, gaudens iisdem juribus, præſertim, *Sede Vacante*, quibus reliqua Capitula Cathedralia, ſub dominatione Principum Catholicorum conſiſtentia, de jure communi gaudent.

Alterum, ſuppoſita priore hac veritate oſtendere, quod merito cenſeatur in præſenti ſtatu, & præſentibus circumſtantiis Sedes Harlemenſis vacare ad eum effectum, ut Capitulum queat uti juribus & jurisdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Trid. Capitulis Cathedralibus, *Sede Vacante*, competunt.

Priorem ſcopi ſui partem ſtabilire ſatagit, triplici potiſſimum hac ratione. I. Indubitata, legitimaque Capituli iſtius erectione, per Paulum IV. Pontificem facta, quam ſubſecuta eſt confirmatio ejusdem per Pium IV. uti patet ex inſtrumento authentico in Archivis Capituli conſervato.

II. Virorum in Eccleſia Primariorum, Nuntiorum Apoſtolicorum, Vicariorum S. Sedis; aliorumque teſtimoniis, qui partim præcipuos Capituli iſtius Miniſtros, Vicarios ſcilicet generales Decanoſque agnoſcendo, eos honorando, jubendoque ut ab aliis honorentur; partim concordias cum Capitulo iſto ineundo, in quibus Privilegia illi reliquere, quæ nonniſi Capitulis Cathedralibus propria ſunt; imo eosdem, quos Capitulum Harlemenſe Vicarios ſuos generales, *Sede Vacante*, crearet, & ipſi Vicarios ſuos per Diœceſim Harlemenſem creando, dilucide declararunt, perſuaſum ſibi eſſe, ſuo adhuc tempore exiſtere *Verum ac legitimum Harlemi Capitulum*.

Addi prædictis poterant variorum in Belgio Epiſcoporum teſtimonia, qui variis temporibus Capitulum iſtud tanquam *Verum ac legitimum Cathedrale Capitulum* ſuſpexerunt.

Extat in Archivis iſtius Capituli acta, in qua anno 1636. *de conſenſu & conſilio Epiſcoporum præſidentium*, Gandavenſe Capitulum ac Harlemenſe antiquam inter ſe amicitiam ac ſocietatem renovarunt. Unde & D. Judoco Catzio Capituli Harlemenſis Decano, circa id tempus Gandavi exiſtenti, locus in Choro aſſignatus eſt e regione D. Decani Gandenſis.

Quid? quod vel ipſi Patres Societatis Capitulum Harlemenſe, tanquam *verum ac legitimum Capitulum*, agnoverint; niſi enim, uti tale, illud agnoviſſent, nunquam coram Illuſtriſſimo Nuntio Apoſt. Fabio Lagoniſſa adverſus Capitulum in materia jurisdictionis Paſtoralis litem conteſtati fuiſſent; fecere id tamen circa annum 1633. in controverſia ſuper exercitio functionum Paſtoralium in oppido Enchuſano, uti aperte liquet ex ſententia ſupramemorati Illuſtriſſimi D. de 3. Septembris 1633. cujus hic erat tenor: *Dicimus & ordinamus*, *non licere Patri Theodoro de Jonge exercere Enchuſæ Paſtoralia*, *aliaque Sacerdotalia munia*, *excepto Sacro*, *niſi de Parochi ſcitu & licentia*. Acta hæc integra extat in Motivo juris p. VII.

Denique Capitulum Harlemenſe agnovit Illuſtriſſimus D. Fabius Chiſius, dum ad

Tra-

Tractum Rheni Nuntium Apoſtolicum ageret, creatus poſtmodum S. Pontifex ſub nomine Alexandri VII. dum in conſecratione Illuſtriſſimi Epheſini, D. Balduinum Catzium, uti Prælatum vel in dignitate conſtitutum voluit adhibere. Certum quippe eſt, tali ipſum in dignitate conſtitutum non fuiſſe, niſi quatenus Capituli Harlemenſis Decanus cenſeretur.

Quod eidem iſti judicio ſuo ſemiter inhæſerit, abunde teſtatus eſt, dum in literis ad eundem Epheſinum poſtea datis ſignificavit; cupere ſe, *ut cum ſuis Harlemenſibus*, Decano ſcilicet aliiſque Canonicis, *dulciter conveniret*.

Et, ne ullum de ſua erga Capitulum æſtimatione poſteris relinqueret dubitandi locum, eundem illum Catzium rogatu Capituli, & ſingulari erga Virum illum affectu, Archiepiſcopum Philippenſem & Vicarium A. creavit anno 1662. Etenim, quis in animum inducat ſuum, voluiſſe Pontificem in ſcientia diſciplinæ Eccleſiaſticæ verſatiſſimum, Virum illum creare Archiepiſcopum Philippenſem, nec non Vicarium ſuum Apoſtolicum in Diœceſi Harlemenſi, qui palam profitebatur, ſe & Decanum & Vicarium eſſe Capituli Harlemenſis; ſi vel cum Eximio Patre Lupo Capitulum iſtud, *imaginarium ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum*, vel cum nupero, anonymoque Reſponſi ad Motivum juris authore, *ſine lege*, *ſine Canone propagatum Capitulum* putaſſet; & non potius cum variis Sedis Apoſtolicæ Nuntiis, Internuntiis, Vicariis, Epiſcopis, Clero, Populoque Harlemenſi, *Verum* illud ac *legitimum* eſſe *Capitulum* cenſuiſſet?

Poſtremo, primam ſcopi ſui partem ſolide ſtabilit author Motivi, per diluc.dam eorum omnium refutationem, quæ Ex. P. Lupus, occaſione collationis Paſtoratus in Buyten-Velden: quam ſibi aſſerebant competere Canonici Harlemenſes; objecit, afferens.

I. Eximium illum P. falſo ſuppoſuiſſe, Canonicos omnes Cathedrales, una cum Epiſcopo fuiſſe extinctos, ac proinde & Capitulum ipſum interiiſſe. Quam vere id aſſeruerit author Motivi, liquebit, dum neceſſitate id exigente, Catalogus Canonicorum Harlemenſium in lucem proferetur.

II. Oſtendendo, Epiſcopum Caſorienſem non tantum agnoviſſe Canonicos Harlemenſes, tanquam Cathedralis Eccleſiæ Canonicos; ſed & voluiſſe, ut & fideles omnes Diœceſis Harlemenſis, pro talibus eos habeant; quorum neutrum præſtare potuiſſet, niſi exiſtere Harlemi cenſuiſſet *verum*, ac *legitimum Capitulum Cathedrale*. Acta hæc integra Motivo juris inſerta eſt.

Denique, demonſtrando quam optime hæc duo conſiſtere, nimirum, quod Vicarius Apoſtolicus in Diœceſi habeat jurisdictionem ordinariam, & Epiſcopalem, & nihilominus, quod in eadem etiam ſubſiſtat Capitulum Cathedrale, penes quod reſideat omnis ordinaria, ſive Epiſcopalis jurisdictio, *Sede Vacante*; cum integrum ſit Capitulo iſti, exercitium ordinariæ iſtius, ſive Epiſcopalis jurisdictionis, pro pacis ac unitatis amore, in quempiam alium transmittere.

Quis poſt tantam tantorum Virorum, teſtiumque nubem credat, ignotum aliquem ſcriptorem, in libello, *ſine lege*, *ſine Canone*, id eſt, ſine nomine authoris, ſine nomine impreſſoris, ſine nomine Cenſoris, ſine ulla cenſuræ formula in lucem protruſo, auſum eſſe, Capitulum Harlemenſe, (quod nervum merito dixeris Diœceſeos Harlemenſis) ac ſi foret imaginarium duntaxat aliquod figmentum, Sedi Apoſtolicæ non minus injurioſum, quam legibus & Canonibus contrarium explodere?

Contemnendum potius, quam operoſe refutandum putarent forſitan nonnulli libellum iſtum, tot requiſitis ab Eccleſia conditionibus deſtitutum; aſt quia ſcitur, veritati non minus quandoque nocere importunum ſilentium, quam phaleratam falſitatis ſub veri ſpecie aſſertionem, hinc viſum fuit expedire, brevi aliqua refutatione, vera a falſis, quæ in ſcripto illo continentur, diſcriminata, lectorum oculis, judiciiſque ſubjicere. Hoc ut fiat diluci-dius, quæ dicenda erunt, in duo Capita, ac ſingula horum in plures aliquot paragraphos, diſtribuemus.

CAPUT PRIMUM.

Oſtenditur, ab Authore Motivi juris fundate aſſertum, & ab authore Reſponſi ad illud Motivum infundate negatum eſſe, Capitulum Harlemenſe, non tantum fuiſſe ſua in erectione, ſed & ſuo in progreſſu permanſiſſe Verum ac legitimum Capitulum.

§. I.

Quid cenſendum de definitione, ceu potius de deſcriptione Capituli Cathedralis ab authore Reſponſi concinnata?

Recte monet lectorem ſuum Reſponſi author de duobus; Pagina I Reſponſionis ſuæ.

I. Eſt, ante omnia, ne de nomine ſit diſputatio, conveniendum eſſe, quid intelligatur per Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale?

II. Eſt, omnem definitionem *uti inquit lex* 202. §. *de Reg. juris*, periculoſam eſſe. Locum id habet, tum in definitione eſſentiali, in qua natura, ſive eſſentia rei definiendæ, non eſt facile cognoſcibilis; tum vel maxime in definitione accidentaria, ſive in deſcriptione, utpote in qua natura alicujus rei explicatur per accidentia iſtius rei, non tantum ex eſſentia, ſed etiam ex arbitraria hominum diſpoſitione rei deſcriptæ competentia. Etenim, cum arbitraria iſta hominum diſpoſitio, ſive ob verborum, quibus notificatur, obſcuritatem, ſive ob ignoratas exceptiones, quas ſuis in diſpoſitionibus pati volunt, aliis perſæpe ſit dubia, nil proclivius, quam minus aliquid, aut magis, ad rem illam conſtituendam in deſcriptione ejus exigere, quam inſtitutores requiſierunt.

Lubet experiri, an periculum iſtud evaſerit omnimodis Reſponſi author, in ſua illa Capituli Cathedralis deſcriptione Pag. 11. propoſita.

„ Quorum inquit (Capitulorum Cathe-
„ dralium) modernum ſtatum & deſcriptio-
„ nem exhibet Concil. Trid. Seſſ. 14. ut
„ ſcilicet Capitulum Cathedrale ſit Magi-
„ ſtratus, & corpus quoddam Sacrum,
„ conſtans his partibus integrantibus, Epi-
„ ſcopo tanquam Capite, Canonicis, iiſque
„ omnibus præbendatis, aliquibus gradua-
„ tis, & ex illis quibuſdam in dignitate
„ conſtitutis, ut totidem venerabilis illius
„ corporis membris, cujus vitales ac pro-
„ priæ actiones ſunt, ut in eo Epiſcopus,
„ præſideat, regat, doceat, corrigat, &
„ Canonici ei adſint conſilio & opera, in
„ Choro ſtatutis horis pſallant, reſideant,
„ officia divina per ſe ipſos exerceant.

His ſubjungit author Reſponſionis;

„ Hæ ſunt partes Capituli Cathedra-
„ lis, hæc officia, hæc ejus inſignia pro-
„ pria, ſine quibus moderna Eccleſiæ di-
„ ſciplina nullum aliud Capitulum Ca-
„ thedrale vel admittit, vel recogno-
ſcit. „

Plura circa deſcriptionem iſtam obſervatu ſunt digna.

I. Si ea omnia, quæ iſthic a Reſponſionis authore ad conſtituendum Capitulum Cathedrale in medium adducuntur, eum in finem ita ſint neceſſaria, ut *ſine illis moderna Eccleſiæ diſciplina nullum aliud Capitulum Cathedrale vel admittat vel recognoſcat*; ergo & decepti eſſe, & alios dicendi ſint decepiſſe Nuntii, Internuntii, Vicarii Apoſtolici omnes, qui eo ipſo tempore, quo certum eſt, Capitulum Harlemenſe partibus illis omnibus non conſtitiſſe, neque officiis iſtis vacaſſe, neque inſigniis iſtis ornatum fuiſſe, utpote proprio orbatum Epiſcopo, Choro, &c. illud tamen agnovere *tanquam Verum ac legitimum Capitulum*, utique Cathedrale. Hoc vero quis de tot, tantiſque Viris, diſciplinæ Eccleſiaſticæ peritiſſimis, vel ſuſpicando putet?

II. Concilium Trid. Seſſ. 24. Cap. 12. non agere de Capitulis, ac Canonicis, juxta omnes temporum, rerum, ac circumſtantiarum, V. G. pacis, perſecutionis, &c. differentias conſideratis: ſed duntaxat de iiſdem, conſideratis ſecundum primam ſuam inſtitutionem, ac non impeditam eorumdem conſervationem.

III. Obſervatu dignum eſt, quod ad conſtituendum abſolute Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale, amplius aliquid requirat author Reſponſi, quam juxta omnes abſo-

abſolute neceſſarium in finem iſtum cenſeatur; nimirum, ut conſtet Capitulum illud *ex pluribus graduatis, iiſque in dignitate conſtitutis*. Scitur quidem cum Ex. P. Lupo; *antiquam eſſe Eccleſiæ regulam, & conſuetudinem, ut Capitulum in tribus Canonicis, Capituli autem jus poſſit ſalvari in uno*; quod vero ex tribus illis Canonicis duo ut minimum debeant eſſe in dignitate ſemper poſiti, neſcimus.

Denique, ut quid magis in Concilio Trid. a Canonicis Capitulum Cathedrale conſtituentibus, requirit author, ut ſint præbendati, & Chorum frequentent, quam ut *veſtitu decenti tam in Eccleſia, quam extra aſſidue utantur; ab illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, luſibuſque abſtineant, atque ea morum integritate polleant, ut merito Eccleſiæ ſenatus dici poſſint?*

Utrumque enim Concilium Tridentinum requirit ibidem; An forte rationi, Eccleſiæque decori congruum putet author, in Canonicis *veſtitus* luxui deditis, *venationibus illicitis, aucupiis, choreis, tabernis, luſibuſque* alearum, chartarumque vacantibus, Capitulum poſſe ſubſiſtere, modo præbendis dotati, Chorum ad pſallendum frequentent; & iſthic Capitulum ultra non extare, ubi etiam præter Capituli Canonicorumque culpam omnem, neque præbendæ ab ipſis percipi neque Chorus in finem prædictum frequentari poſſint; licet aliunde ab illicitis ſibi caventes, & verbo, & exemplo, & aliis pietatis exercitiis ædificent Eccleſiam Dei? Non ita cenſebat olim Guiljelmus Pariſienſis ſcribens, „ quod *Canonicus nomen ſit officii, operis,* „ *& militiæ clericalis: non autem redituum, præbendarum, aut emolumentorum*. De Collat. benef. Cap. 4.

Ultro ex his conſequitur, quanto Capitulum Cathedrale Harlemenſe diſcrimini expoſitum foret, ſi juxta deſcriptionem & judicium authoris Reſponſi ad *Motivum juris* &c. cauſa ejus decidenda foret.

Aliam ergo Capituli Cathedralis definitionem, ſive deſcriptionem, proponamus in ſequenti.

§. II.

Altera Capituli Cathedralis deſcriptio.

Capitulum Cathedrale recte deſcribitur eſſe Magiſtratus, ſive corpus quoddam Sacrum cui ſaltem in ſui exordio Epiſcopus tanquam caput præfectus eſt, cujus membra ab initio fuerunt Canonici præbendati, (aliqui ſaltem) graduati, & in dignitate conſtituti, quibus obligatio impoſita eſt, dum aliunde, & legitime non impedirentur, ſtatutis horis in Choro pſallendi, reſidendi, officia divina per ſeipſos exercendi, veſtitu decenti tam in Eccleſia, quam extra utendi, ab illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, luſibuſque, abſtinendi, atque ea morum integritate effulgendi, ut merito Eccleſiæ ſenatus dici poſſint; ſic ut ſacrum hoc corpus in ſui progreſſu tot ſaltem conſtet Canonicis qualificatis, legitimeque propagatis, quot ad Capituli conſiſtentiam requiri ſolent.

Sive ſecundam hanc, ſive primam iſtam, authoris Reſponſi, quiſpiam amplectatur Capituli deſcriptionem, fateri cogetur; Capitulum Harlemenſe a prima ſua erectione, id eſt ab Anno 1559. fuiſſe *Verum, ac legitimum Capitulum Cathedrale*.

Agnovit hoc author Reſponſi, dum reſpiciens ad deſcriptionem Capituli Cathedralis a ſe propoſitam Num. 111. ſcripſit; „ has partes, has proprietates habuit Ca„ pitulum Harlemenſe, quando anno 1559. „ inſtante Philippo II. Rege Catholico, „ a Paulo IV. Pontifice erectum eſt ſe„ cundum Canones, & ordinationes Conc. „ Trid. „ atque ita *Verum ac legitimum* fuit, utpote ſecundum leges Canonicas, legitime ordinatum, & compoſitum.

Si ſecundam Capituli Cathedralis deſcriptionem mox allegatam probes; liquet manifeſte Capitulum Harlemenſe, non tantum in prima ſui erectione, ſed & hodiedum eſſe *Verum ac legitimum Capitulum*, quia omnia ad conſtituendum Capitulum Cathedrale iſta in deſcriptione requiſita, illi apprime conveniunt. Juvat hoc diffuſius nonnihil in frequentibus aliquot §. §. elucidare. Sit itaque.

An

§. III.

An Capitulum Cathedrale adhuc ſubſiſtat, licet Sedes Epiſcopalis per tempus aliquod notabile per proprium Epiſcopum non impleatur?

Capitulum Cathedrale non tantum in prima ſui erectione, ſed & toto exiſtentiæ ſuæ tempore actualem Epiſcopi ſui præſentiam (quantum quidem fieri id poteſt) deſiderare, manifeſtum eſt.

Et ſane, quid æquius, quam ut corpus ſuum caput, ut ſacer Magiſtratus ſuum deſideret Præſidem?

Et hinc, ne defuncto primo Antiſtite, & corpus iſtud ſuo capite, & Magiſtratus ille ſuo diutius privetur Præſide, caute ab Eccleſia proviſum eſt, ut (ubi commode id fieri poteſt) quantocius novus ſurrogetur Antiſtes.

Sollicite inculcatum id voluit author Reſponſi ad N. 12. in hæc verba,

„ Dicit S. Gregorius: *Sacri Canones ultra tres menſes Eccleſiam præcipiunt non* „ *vacare*. Id voluit Concilium Carthagi- „ nenſe V. ... & Sacroſancta Trid. Sy- „ nodus, dum per Capitula intra primum „ Sedis vacantis annum noluit dari di- „ miſſoriales litteras, novam non induxit „ regulam; ſed antiquam innovavit.

Canones iſtos ea, qua par eſt, reverentia, amplectimur, utpote juri naturali, & Divino omnimodis conformes.

Quæſtio ſupereſt, an Feſtina illa Novi Antiſtitis ſurrogatio ita cenſenda ſit neceſſaria, ut ſi contingat, ſive ob temporum injuriam, ſive ob aliam quamcumque inevitabilem neceſſitatem, ſurrogationem illam ad tempus notabile differri, *Paulatim corpus hoc Cathedraticum*, ſive Capitulum, etiamſi omnia alia, ad conſtitutionem illius, juxta deſcriptionem „ ſupra memoratam re- „ quiſita, ipſi adſint, totum emoriatur, „ etiam moraliter, ut Eccleſia illi diutius „ Epiſcopalem jurisdictionem communica- „ tam manere minime velit.

Aſſerit hoc author Reſponſi; negat author Motivi.

Sententiam ſuam firmat poſterior hoc fere ratiocinio. Sedes Epiſcopalis ſubſiſtere poteſt ſine Epiſcopo, etiam pluribus ſeculis, uti patet in tot Sedibus Epiſcopalibus in partibus infidelium, ad quas etiamnum hodie, tanquam ad titulos Epiſcopales ordinantur Epiſcopi titulares, ergo etiam Clerus Eccleſiæ Cathedralis, ſive Capitulum, Clerum illum repræſentans, poteſt ſubſiſtere, & manere Cathedrale, ipſique Sedi Epiſcopali integer inhærere, nullo exiſtente Epiſcopo.

Ne conſequens argumenti iſtius admittat author Reſponſi, antecedens negat, aſſeritque Sedem Epiſcopalem ad longum tempus Antiſtite orbatam, præſertim, Si (uti ad Num. 11. ait) *Pontifex eam ultra, & ſi velit, non valeat implere*, non amplius ſubſiſtere, *ſed confractam*, atque *everſam* eſſe. Atque hoc ita ei perſpicuum eſt, ut ſolam hanc ob rationem intrepide, jam in anteceſſum, id eſt ad Num. VI. aſſereret, „ vel ſola hac ratione extinctum, & mo- „ raliter mortuum eſſe Capitulum Metro- „ politanum Ultrajectinum, Middelbur- „ genſe, Daventrienſe, Groningenſe, & „ Leovardienſe. Quæſo, inquit, quis nos „ docebit diſparitatem? nimirum inter Capitulum Ultrajectinum & reliqua jam nominata, quæ ob rationem a ſe allegatam aſſerit omnino interiiſſe, & inter Capitulum Harlemenſe, quod, non obſtante ratione hac authoris Reſponſi, prætendit ſe etiamnum in priſtino ſuo jure perſiſteret

„ Objicit quidem ſibi pergit idem, au- „ thor Motivi hanc replicam, at ſolutio- „ nem omiſit, quia eam non invenit. „

Quam hæc gratis aſſeruntur! ſiquidem ſolutionem ſufficientem attuliſſ ſcriptor ille, non ex eo quidem petitam, quod Sedes Epiſcopalis etiamnum ſubſiſteret in Diœceſi Harlemenſi, & non in Diœceſi Ultrajectina, ſed in eo potius fundatam, quod in poſteriori, eique ſuffraganeis Epiſcopatibus potuiſſet defeciſſe Clerus Catholicus, & non in priori.

„ Quid ſit de hodierno iſtorum Epiſco- „ patuum Ultrajectini, &c. Clero ait au- „ thor Motivi, hic inquirere non libet: „ Hoc certum, una in Diœceſi poſſe „ perſeverare Clerum Catholicum, & „ in eodem tempore in aliis penitus in- „ terire. „

Aliam ſolutionem ſi optet author Reſponſi, illam (ut inauditur) brevi dabunt

bunt DD. Ultrajectini, jura ſui Capituli & ipſi volentes tueri.

Etenim, ut nuper unus ex ipſis aſſerebat, nunquam illi ſe hac in parte cenſuerunt Harlemenſibus poſteriores, neque conſentirent ad eum ſe ſtatum redactos eſſe, ut Capitulo ſuo, aut Clero illud repræſentanti, jus priſtinum ſervari nequiverit. Et hinc merito illis cauſam ſuam relinquimus defendendam.

Ad alia Capitula quod attinet, diſparitas in eo veriſimillima eſt, quod ob majorem perſecutionis atrociam, Capitula & Clerus plane fuerit iſthic diſſipatus, ut nec regimini intendere, nec per electiones ſe propagare potuerit. Hæc autem, Deo ſint laudes, locum in Diœceſi Harlemenſi hactenus non habent, neque (uti in Domino pie confidimus) habitura ſunt unquam.

Sed ad authorem Reſponſi redeamus, ſuſtinentem; tunc Sedem Epiſcopalem eſſe deſinere, confringi, & everti, dum ad longum tempus per proprium Epiſcopum non impletur, præſertim, *ſi Pontifex eam ultra, & ſi velit, non valeat adimplere.*

Merito poſtrema hæc adjecit author Reſponſi, ut theſim ſuam ſuſtineat; quis enim neſciat, Sedes aliquot Epiſcopales, etiam ad plures annos, proprio deſtitutas fuiſſe Paſtore, quas tamen certum eſt, Eccleſiam nunquam habuiſſe, tanquam Sedes *confractas*, vel *everſas?*

Quis neſciat, Ex. G. vel ipſam Sedem Romanam plus vice ſimplici ultra tempus per Canones requiſitum, imo aliquando ad duos treſve annos Paſtore ſuo viduatam permanſiſſe? ſunt non contemnendi authores, qui inter Marcellinum & Marcellum ad ſeptem annos vacaſſe aditruant; ſunt etiam, referente Platina, qui poſt Nicolaum I. ad annos octo, Menſes ſeptem dieſque novem vacationis tempus extendant. Minime tamen eam ob cauſam ab Eccleſia, quæ *profanas vocum novitates vitat* aut a quoquam omnino habita eſt veluti confracta aut everſa; Manifeſto indicio, leges, ſive Canones vel tum conditos, vel poſtmodum condendos, de acceleranda Novi Antiſtitis promotione, intelligendos eſſe hac ſub reſtrictione; *ſi commode id fieri poteſt.*

Aſt tunc ſaltem, oggerit author præfatus, *confractam, everſamque* dici oportet Sedem Epiſcopalem, *ſi Pontifex eam ultra, & ſi velit, non valeat implere*, uti juxta ipſum accidit reſpectu Sedis Harlemenſis, vetantibus ſcilicet Ordinibus Confœderatis Epiſcopum iſthic ordinari.

Ratio hæc, eo quod authori viſa eſt palmaris, & tantum non totius, ipſum inter & authorem Motivi, controverſiæ cardo præcipuus, ſolidum, dilucidumque requirit reſponſum. Illud, ne paragraphus hic fiat prolixior, dabimus in ſequenti.

§. IV.

Non ideo Sedes aliqua Epiſcopalis dicenda eſt eſſe confracta, aut everſa, eo quod poteſtates Religionem Romano Catholicæ contrariam profitentes, vetent in illo novum creari Epiſcopum.

Si omnes Cathedræ; ubi ſupremæ poteſtates alterius Profeſſionis non permittunt Epiſcopum ordinare, debeant dici everſæ & confractæ, ſequetur clariſſime, quod tribus primis ſeculis, vigente perſecutione, omnes Cathedræ imperii Romani, etiam ipſa Cathedra Romana, fuerint confractæ, & everſæ, atque ita & Pontifices, & Epiſcopi tantum fuerint Pſeudo-Epiſcopi, tanquam non habentes Cathedram, utpote *confractam*, & *everſam*.

Nec etim (quod putamus) perſecutiones, quas antehac ſive in his, ſive in aliis Regionibus Catholici, & Clerus ſuſtinuerunt, umbram habuere perſecutionum, quas exercuerunt adverſus Eccleſiam Imperatores Romani, dicente S. Cypriano: quod tolerabilius audirent adverſus ſe ſuſcitari æmulum Principem, quam Romæ conſtitui Dei Sacerdotem. Ep. ad Anthonianum.

Si ergo nec Imperatorum gentilium furor, nec Miniſtrorum ipſorum ſævitia, nec Philoſophorum infidelium argutiæ, nec oratorum gentilium eloquentia S. Petrum, ejuſque ſucceſſores impedire potuerint, quominus primis Eccleſiæ ſeculis, novas variis locis Sedes Epiſcopales, non obſtantibus poteſtatum, alienam Religionem profitentium, in contrarium edictis, erigerent; quis credat, ideo impræſentiarum Sedes Epi-

Epiſcopales, legitima poteſtate a pluribus jam annis erectas, dici debere everſas, & coofractas (vetantibus poteſtatibus alterius profeſſioois, ſua io ditione novos creari Epiſcopos) eo quod Summi Pootifices ob rationes ſibi notas, & momentoſas, novos iſtis in locis Epiſcopos cenſeant non eſſe creandos?

Non deeſſent procul dubio, Pontificibus id efficaciter volcotibus, qui non minus ſimiles hodie Provincias, etiam cum vitæ periculo, in ſe ſuſciperent, quam alias non defuere, qui iisdem jubentibus, in Japonia, China, Cochinchina, aliiſque Regionibus, perſecutionum, tormentorum, cædiumque non minus, quam divitiarum feracibus & Epiſcopalia, & Sacerdotalia munia exercere non renuerunt. Vacarat equidem Sedes Aotiochena annis 40., quando, teſte Baronio, eidem præfectus eſt Stephanus, prohibentibus Arabibus Patriarcham iſthic fieri. Et tamen, quis præter authorem noſtrum anooymum auſit dicere, Sedem illam ioterea noo vere vacaſſe, ſed confractam, & everſam eſſe? Vide Baron. ad aooum 742.

Quid? quod aſſertio authoris Reſpooſi contraria ſit modernæ praxi, ſeu diſciplinæ Eccleſiaſticæ, utpote juxta quam frequenter Epiſcopi titulares creaotur ad Sedes Epiſcopales, a plurimis jam annis propriis Epiſcopis viduatas. Tales fuere (ut de aliis modo dicamus nihil) omnes quotquot hucuſque ad Provincias Fœderatas miſſi fuere Vicarii Apoſtolici, Sasboldus Voſmerus, Philippus Rovenius, Balduinus Catzius, qui omnes tres Archi-epiſcopi creati ſunt ad titulum Sedis Philippenſis, Jacobus De La Torre ad titulum Epheſinum, Zacharias Metz ad titulum Trallenſem, Joannes Neercaſſel ad titulum Caſtorieoſem; Denique Petrus Codde ad titulum Sebaſtenum.

Aſt, inquit author Reſponſi; Epiſcopi illi Titulares, Sedes ad quarum titulum ordinati ſunt, non implent. Quidni? quia, uti aſſerit ipſe Num. xi., Sedes illæ ſunt confractæ, & everſæ.

„ Certiſſimum eſt, ait, quod Epiſcopi „ illi titulares, puta Philippenſis, Caſto„ rienſis, aut Sebaſtenus dici non poſſiot „ Sedes illas adimplere, neque in illis ſe„ dere, utpote revera confractas, & de„ ſtructas, & nonniſi titulo teous exi„ ſtentes. „

Manifeſta petitio principii! Etenim, uti expreſſe docet poſt alios Fagnanus, ad Caput *Si quid* ✠ *de foro competente*, *Num.* 39. Epiſcopi titulares ordinati ad Eccleſias, quæ ſunt apud Saracenos quamvis jurisdictionem actu non habeant, & populo careaot, tamen *vere* ſunt Epiſcopi quoad honorem, & *Miniſterium*.

Deinde idem Fagnanus ad Cap. *Ego M.* ✠ *de jure jurando*, ait, quod Epiſcopi illi titulares teoeantur ioquirere, an in locis ſui tituli non ſint Catholici, quodque teneantur eorum curam gerere, quantum poſſunt, & ſtatum Eccleſiarum ſuarum Sedi Apoſtolicæ referre. Argumentum evidens perſuaſionis, opioioni authoris Reſponſi contrariæ, in ipſa Curia Romana; videlicet, quod vi ſuæ ordinationis & tituli, ibidem vera jurisdictio, & authoritas Epiſcopalis eis competat, nec excuſentur ab actuali ejus exercitio, niſi defectu materiæ, vel ob ſævitiam perſecutorum.

Aſt rationem in medium lubet adducere, ob quam putet author Reſponſi Epiſcopos titulares dici non poſſe, Sedes illas, ad quas ordinati ſunt, adimplere; hanc ſcilicet, quam ipſemet allegat ſequentibus verbis.

„ Cujus rei, ait, nimirum quod Epi„ ſcopi titulares Sedes ſuas titulares oon „ impleant, evidens ſignum eſt; quod Epi„ ſcopis illis titularibus in partibus infide„ lium, poſſint conferri in partibus Ca„ tholicis alii Epiſcopatus, in quorum „ Sedibus vere ſedeant, & veram juris„ dictionem Epiſcopalem exerceant, quod „ tameo fieri minime poſſet, ſi etiam ſi„ mul Sedem titularem adimplerent, vetan„ tibus Canonibus Epiſcopum ſimul duas „ Sedes occupare. „

Quam hoc imbelle! Quis enim dixerit, Canooes illos de talibus Sedibus agere, quarum una actualiter poſſideri, & adimpleri non queat? Deinde, quis neſciat, plus vice ſimplici non duas tantum, ſed plures etiam, vel in ipſis partibus Catholicis, ab una eademque perſona Sedes Epiſcopales poſſideri, & ſi ita vis, adimpleri?

Sed inquiet author Reſponſi, id non fieri

fieri ſine Pontificia diſpenſatione. Idem & ego arbitror futurum, dum Epiſcopo alicui titulari in partibus infidelium, conferretur a S. Pontifice in partibus Catholicis alius Epiſcopatus, in cujus Sede vere ſedere, & Epiſcopalem jurisdictionem exercere deberet; niſi ob rationem ſupra-allegatam, aliaſve, diſpenſatione opus eſſe in caſu non putaretur.

Nil igitur obſtat, quin aſſeratur, ſecure, Sedes illas Epiſcopales in partibus infidelium, V. G. Philippenſem, Caſtorienſem, aut Sebaſtenam etiamnum ſubſiſtere, licet plurimis jam annis Epiſcopis actualiter illas implentibus viduatæ fuerint; unde & perſuaſum mihi eſt, quod ſi Dominus ibidem aperiret oſtium fidei, & Religio Catholica, quaſi poſtliminio, iſthuc reverteretur, ad Eccleſias illas dirigendas, non tantum ſine nova Sedium erectione, aut reparatione; ſed & ſine novis Bullis, aut præfectura Epiſcopi illi titulares recipere ſe poſſent.

Denique, ſi, uti prætendit author Reſponſi, poſtquam Sedes ob perſecutionem impleri non potuit, foret confracta, & everſa, adeoque reparatione egeat, rogatur, ut proferat Bullam aliquam, aut formulam, aut minutam ejus, qua forma novæ erectionis contineatur.

Certe caſus ille in Eccleſia ſæpiſſime contigiſſe debuit, cum innumeris locis fuerint ad tempus hæreſes, ſchiſmata, incurſus infidelium, & ſimilia, quæ, ſi vera ſcriberet Reſponſi author, Cathedras plures confregerunt.

Jam vero, ſi, uti probatum modo abunde eſt, Sedes Epiſcopalis, V. G. Harlemenſis, ſolo lapſu temporis non extinguatur, neque integritati ejus obſit, etiam in longum dilatam Epiſcopatus proviſionem, prohibentibus etiam poteſtatibus ſuperioribus Epiſcopum iſthic creari; quidni & recte hinc intulit author Motivi; Ergo etiam Clerus, ſive Capitulum illius Eccleſiæ perſeverabit Cathedrale, *juribus Capituli Cathedralis gaudens, quamdiu ipſa Sedes Cathedralis integra perdurat?* Motiv. juris, P. 2.

Videndum igitur ſupereſt, an ſecunda ratio authoris Reſponſi preſſius, quam præcedens nos urgeat, ad ſatendum, Capitulum Harlemenſe non eſſe modo, *Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale?*

„ Secunda, ſcribit, ad Num. VII. æque „ convincens ratio, quod Capitulum Har„ lemenſe non ſit amplius *Verum ac legiti„ mum Capitulum Cathedrale*, iterum ori„ tur ex definitione ejus jam tradita; ſiqui„ dem ad integritatem & ejus eſſentiam „ requiritur, ut componatur ex Canonicis, „ iiſque præbendatis; nec enim moderna „ Eccleſiæ diſciplina, neque Concilium „ Trid. agnoſcit, aut admittit Canonicos „ habentes nudum officium ſine præbenda, „ ſine qua eos vel ſupprimit vel dotat. „

An ſolida hæc ejus ſit ratio, inquirendum nunc reſtat in

§. V.

An, & quouſque, præbenda ſit neceſſaria, ad hoc ut electio alicujus in Canonicum Cathedralem ſit legitima?

Certum eſt, quod ſicuti in erectione Epiſcopatus, juxta modernum rerum ſtatum, origo ejus non poſſit eſſe ſine aſſignatione dotis, ita nec erigi ſoleat Canonicatus, cui præbenda non adjungatur. Aſt alia eſt quæſtio; an ſcilicet, non tantum in prima tam Epiſcopatus, quam Canonicatus inſtitutione, ſed & toto, quo ſubſiſtunt temporum decurſu, perſeverare, ſeu ſubſiſtere debeat tum dos, tum præbenda memorata.

R. id in primis circa Epiſcopatum abſolute non eſſe neceſſarium; etenim, cum dos ſemel fuerit aſſignata, ſatisfactum eſt conditioni in erectione Sedis Epiſcopalis requiſitæ, atque ita erectioni iſti nihil ea ex parte defuerit, quis credat ideo erectionem illam eſſe annihilandam, eoquod dos illa, ſive per incendia, ſive per inundationes, ſive per hoſtium incurſus, ſive alio quocumque modo interieret, aut ablata fuerit; præſertim, ſi non tantum Epiſcopus, ſub cujus regimine infortunia iſtiuſmodi Sedi alicui Epiſcopali accidunt, ſed & alii ejus ſucceſſores propriis affluant divitiis, vel aliunde ſufficientia eis ad honeſtam dignitatis ſuæ conſervationem ſubminiſtrentur?

Moderni, manifeſtique juris eſt in partibus Catholicis, ne quidem Paſtoratum aliquem erigi, cui ſua portio congrua, aut, uti vocant, *competentia*, non aſſignetur; nemine idcirco exiſtimante, ideo Paſtoratus iſtos extingui, eo quod *competentiæ*, ſive *portiones iſtæ congruæ*, quocumque tandem modo, vel auferantur, vel ex ſubditorum malitia denegentur.

Quot ſunt Paſtoratus, non ſolum in Provinciis Fœderatis (ubi plurimi ſunt) ſed etiam in vicinis Diœceſibus, Brugenſi, Gandenſi, Antverpienſi, Ruremondenſi, aliiſque, in quibus *dos*, ſive *competentia*, primitus Paſtoribus R. Catholicis aſſignata, iisdem hodie minime ſolvitur? aſt numquid ideo Sacerdotes illi, qui in Fœderatis Provinciis Paſtoralia miniſtrant in Paſtoratibus, ubi primitus portiones iſtiuſmodi deſignatæ fuerunt, Paſtores ultra jam non cenſebuntur?

Non ita equidem ſentiunt fideles promiſcni; non ita, ut de aliis Vicariis Apoſtolicis jam dicam nihil, cenſuit Anno 1657. Ill. Dominus Jacobus De La Torre, Archi-epiſcopus Epheſinus, dum *Provicariis*, *Archi-presbyteris*, *Paſtoribus*, *totique Clero tum Seculari*, *tum Regulari per Prov. Fœderatas* diſperſis (apud quos varii erant Paſtoratus, de portione congrua minime proviſi) ſcribebat die 9. Feb. Anno 1657. hæc inter alia; „ Vetamus, ne quis Miſ„ ſionarius coram, vel clam Seculari Pre„ sbytero aſſerat, quod illi, quos Nos, „ vel Prædeceſſores noſtri Vicarii Apoſt. „ conſtituimus Paſtores, non ſint, nec „ haberi, vel vocari Paſtores debeant, aut „ diſtrictuum, aut Parochiarum ſibi aſſi„ gnatarum. Hæc enim aſſertio, & no„ ſtræ falſo detrahit authoritati, & ran„ cori, atque contentioni occaſionem præ„ bet, a qua abſtineri cupientes, gravius in „ tranſgreſſores acturi ſumus.

Scimus equidem dictum eſſe a Domino; *Dignus eſt operarius mercede ſua*. *Luc.* 10. 17. Scriptum quoque ab Apoſtolo novimus; *Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*. 1. *Cor.* 9. 14. Scimus his verbis injici quidem obligationem hominibus, quibus Evangelium annuntiatur, ſubminiſtrandi Evangelizantibus ſuſtentationem honeſtam: aſt una exiſtimamus Evangelizantibus obligationem omnem minime tolli, Evangelizandi, & Sacramenta adminiſtrandi, ſi forte alicubi ſuſtentatio illa ex divina ordinatione Evangelizantibus debita, vel ob malitiam auditorum, vel ob inopiam ſubditorum, vel ob ſcandalum puſillorum ſubminiſtrari non poteſt.

Optime id norat Apoſtolus, qui licet propriis ſuis verbis Corinthios docuiſſet; Dominum ordinaſſe *iis*, *qui Evangelium annuntiant*, *de Evangelio vivere*; attamen, ne obſtaculum poneret promulgationi Evangelii apud Corinthios, qui falſa Pſeudo-Apoſtolorum perſuaſione ſeducti, ac ſi ipſe quæſtus, aut commodi ſui cauſa Evangelizaret, ab audienda ejus prædicatione fierent alieniores, nihil accipere ab iis voluit; *Non ſumus uſi*, ſcribit, *hac poteſtate* a Domino nobis tradita, *de Evangelio* ſcilicet *vivendi*; *ſed omnia ſuſtinemus*, *ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti*.

Pulchre vim Dominici iſtius præcepti explicat Eſtius in vs. 14. Cap. memorati in „ hæc verba Ordinavit Dominus Evange„ lizantibus, non præcipiendo, ut accipiant; „ ſed dando poteſtatem accipiendi. Quæ „ tamen ordinatio continet præceptum, „ quo teneantur illi, quibus Evangelium „ annuntiatur, alere Evangelii miniſtros. „ Unde & horum *debitores* illos vocat Apo„ ſtolus. Rom. 15. 27. Nam ipſis Evan„ gelizantibus non eſſe præceptum, ut ac„ cipiant, liquet exemplo Pauli, & Bar„ nabæ, qui ne quod offendiculum Evan„ gelio Chriſti darent, ea poteſtate non „ ſunt uſi. Quod utique erat magnæ & „ perfectæ charitatis: tantum abeſt, ut præ„ cepto Domini contravenirent.

Tenentur ergo juxta Domini præceptum, idque ex juſtitia, fideles Evangelizantibus ſibi, præſertim vero propriis Paſtoribus, tribuere unde vivant, ſicuti & Paſtores illi ex juſtitia, dum illa ipſis a fidelibus ſubminiſtrantur, illis Evangelizare; ſed numquid ideo, ubi fideles vel ex impotentia, vel ex malitia illa non ſubminiſtrant, Paſtores eſſe deſinent, aut ad Evangelizandum obſtricti ultra non erunt? præſertim, dum aliunde ipſis miniſtratur, id eſt, V. G. ex labore manuum, vel ex liberalibus fidelium ſymbolis, unde honeſte vivant?

vivant? minime, uti exemplo Apoſtoli manifeſtum ſit.

Ratio hujus eſt, quod, licet Paſtores ad ſui officii munia ex juſtitia obligentur, præcipua tamen eorum obligatio ſit ex charitate. Unde & a S. Ambroſio Paſtores Evangelici, non ſolum curæ Paſtoralis Chriſti, ſed etiam *amoris ejus Vicarii* appellati ſunt.

Liceat itaque, hunc in modum nunc ratiocinari.

Etiamſi juxta præſentem Eccleſiæ ſtatum & ordinationem non ſoleant Epiſcopatus, aut Paſtoratus erigi, niſi congrua prioribus dos, & poſterioribus competentia aſſignetur; minime tamen ſequitur, Epiſcopos, aut Paſtores veros non fore, qui illis, ſive Epiſcopatibus, ſive Paſtoratibus præfecti fuerint, ſi dos illa, vel competentia intereat, præſertim, ſi aliunde ipſis proviſum ſit; ergo ſimiliter, licet juxta præſentem Eccleſiæ ordinationem, erigi Canonicatus non ſoleant ſine adjuncta præbenda, minime tamen ſequitur, erectione illa ſemel peracta, Canonicos ultra iſthic non fore, ſi præbenda defecerit; præſertim ſi aliunde illis ſit proviſum.

Siquidem, uti ait Gloſſa in Cap. *Dilectus* de præb. & dignitat. *perceptio talium præbendarum non facit Canonicum, quia ſola ſalarii perceptio non facit decurionem.* ff. de Decu. L. Sola.

Fatemur itaque, cum Gloſſa in Cap. M. de Conſtitutionibus, quod *omnis Canonicus debeat habere prabendam*; ſed hoc cum illa intelligimus, dum haberi illa commode poteſt, unde ibidem ſubjungitur: *Non eſt contra jus, quod aliquis recipiatur in Canonicum, & expectet prabendam; ſed nullum recipere beneficium* (nota bene) *ſi percipi poſſit, eſt contra jus.* Vel ita, ut loquitur eadem Gloſſa ad Cap. *Dilectus* 17. de præb. & dignit: *cum ſe facultas obtulerit*, vel denique, quam *cito* Collatores *poſſint*, uti habet Gloſſa in Cap. *Dilectus* 27. de præb. &c.

Conformia hæc iis ſunt, quæ jam pridem de eadem hac materia ſcripſit Joannes Molanus S. T. D. in Academia Lovanienſi Lib. 1. De Canonicis C. 5. ſub hoc tit. *Canonicos non dici ab annuo Canone, ſeu prabenda.*

Doctrinam ejus, quia confirmandæ reſolutioni noſtræ admodum opportuna eſt, lectoris oculis lubens hic ſubjiciam.

„ Certum eſt a Regula & vita Canonica, non autem ab hujuſmodi Canone eos dictos eſſe a veteribus Canonicos, neque enim Clericis ſuis præbendas, quas nunc vocamus, dabant, verum Apoſtolici ordinis imitatores in communi vivebant: quare in hæc uſque tempora videmus Canonicatus a præbendis diſtingui: Ego enim in noſtra Eccleſia Lovanienſi reſedi cum Raſone Seniore Canonico, ex nobili Graviorum familia, qui primis ſeptem annis fuit Canonicus abſque præbenda: Quod tamen rarius contingit, eo quod in Corpore juris Pontificii legitur, *non eſt congruum, ut prabenda careat, qui in Canonicum noſcitur eſſe receptus: De prabendis & dignitatibus*: Neſcio tamen, an alibi frequentius ſit, eo quod in allegationibus (excuſis Cremonæ 1567.) in Cauſa præcedentiæ inter Abbates & Clericos Canonico-Regulares Lateranenſes, legerim hujuſmodi Canonicos dici Canonicos in herba: ſunt autem hujuſmodi Canonici non præbendati, Coadjutores, expectantes præbendas: ſunt rurſus & alii, qui honoris cauſa ſunt Canonici, ut Francorum Rex in multis Eccleſiis, qui jure nonnullo, dum adſunt, Collegii utuntur, nullum tamen inde beneficium recipiunt, aut expectant: Ex quibus omnibus manifeſtum eſt non modo veterum, ſed & recentiorum judicio, Canonicos a Regula, quam profitentur, non autem ab hujuſmodi annua Canonis præſtatione nomen ſuum habere.

„ Scite proinde a Guilhelmo Epiſcopo Pariſienſi notatum eſt, *de Collat. Benef. C.* 4. neminem ſani capitis dubitare, quin Canonicus nomen ſit officii, operis, militiæ Clericalis, non autem redituum, præbendarum aut emolumentorum, quæ poſtea acceſſerunt: Nam qui hæc poſteriora primum quærunt, illi potius in horreis & Cellariis & Crumenis, quam in Dei Eccleſia Canonici ſunt: Meminerimus itaque nos a Regula, quam profitemur, Canonicos dici, ſive Regulares Clericos: Hoc enim modo

„ S. Bernardus in vita Malachiæ & alibi „ frequentius loquitur, &c.

Cum igitur conſtet, in erectione Canonicatuum Eccleſiæ Cathedralis Harlemenſis, congruas eisdem præbendas fuiſſe deſignatas; quid obſtat, modernos iſtius Eccleſiæ Canonicos veros eſſe, ac legitimos Canonicos, licet ſupponeretur, illos inpræſentiarum præbendis iſtis, aut illis æquivalentibus, non gaudere? quid enim ſi aliunde honeſtam ſui ſuſtentationem a parentibus, quantum ſatis eſt, acceperint? quid ſi una & Canonici illi ſint & Curati, (ſimiles Canonicis Capituli Civitatis Sipontioæ in Italia, ubi ad Annum 1630. Parochiæ non aliis credebantur Parochis, quam Canonicis & dignitatibus Eccleſiæ Cathedralis), & ex Paſtoratibus ſuis percipiant, quæ tuendæ ipſorum dignitati abunde ſufficiant?

Hinc liquet, uti mox patebit ex

§. VI.

Fruſtra authorem Reſponſi impugnare legitimam propagationem Capituli Harlemenſis ob defectum præbendarum.

„ Concipere non poſſum, ait author „ ille ad N. VIII., qua juris, aut Canonis prudentia Motivi author loquatur „ Pag. 10. circa initium, dum ait, Evidentiſſimum eſſe, ac probatiſſimum, in „ Harlemenſi Eccleſia ſemper eſſe, & conſtanter perſeveraſſe Canonicos Cathedrales, hoſque in hodiernum diem per Canonicam electionem corpus Canonicorum „ & Clerum propagaſſe.

Triplicem perplexitatis ſuæ dat rationem.

I. Quod, ut electio illorum fuiſſet legitima, electores eſſe debuiſſent vere præbendati.

II. Quod, eundem in finem, electi viciſſim facti eſſe debuiſſent Canonici præbendati.

III. Quod electi per illam electionem obligari debuiſſent, non tantum ad aſſiſtendum conſilio & opera Epiſcopo; ſed ad reſidendum in Eccleſia Cathedrali, cantandum quotidie in choro, & officia Divina in eadem Eccleſia peragendum.

Illæ enim, ait, *functiones neceſſario adhærent Canonicis Cathedralibus, ſuper quibus electores, nec ipſum Capitulum diſpenſare poteſt.*

Quod ad erectionem Canonicatuum, juxta modernam ac primam Capitulorum inſtitutionem, requiratur præbendæ aſſignatio in §. præcedenti oſtenſum eſt.

Aſt, quod Canonici, etiam Cathedrales, in quacumque rerum, temporumque varietate eſſe nulli queant, niſi deperditis, etiam præter culpam ipſorum, præbendis Canonicis primitus aſſignatis, novæ ſucceſſerint, & iſthic, & hic omnino negamus. Fruſtra quoque contrarium probare nititur author Reſponſi ex Concilii Trid. Seſſ. 24. Cap. 13. & 15. ſiquidem Concilium ibidem agit non de Capitulis, ſed de Eccleſiis Cathedralibus, quæ imperite author confundit.

Etiamſi de Capitulis ageretur, nihil plane inde conficeret, nam licet, uti ſupra animadverſum eſt, Canonicatus non admittantur, niſi etiam fundentur præbendæ convenientes, nullo tamen modo ſequitur, quod extincta præbenda, eo ipſo extinguatur Canonicatus; ſed tum demum, quando ob defectum congruentis ſuſtentationis, authoritate ſuperioris, Canonicatus ſupprimuntur, reducuntur, aut aliis uniuntur, quod reſpectu Capituli Harlemenſis nunquam factum eſt.

Aſt unde, amabo, authori Reſponſi conſtat; Canonicos Cathedrales Harlemenſes, & præteritos & præſentes non eſſe Canonicos præbendatos? neque enim Capituli computui illum ego interfuiſſe unquam putem.

Non gaudent quidem præbendis, primitus Canonicatibus ſuis annexis; non deſunt tamen Canonicis Harlemenſibus, ſive ex ſymbolis fidelium, ſive ex bonis patrimonialibus, ſive aliunde, quibus & dignitatem ſuam tueantur, & data occaſione indigentiæ nonnullorum Paſtorum, & Theologiæ Candidatorum ſuccurrere aliquando conſueverunt; ut ita imitentur, vel ſaltem de longe, cooperarios ſuos hac in vinea Domini, de quibus hæc Rovenius ſecundus Vicarius Apoſtolicus.

„ Non potuimus advertere, ait, quod „ ſecu-

„ ſeculares Sacerdotes, ex iſtis Provinciis „ (Fœderatis) oriundi, particulariter ſtu„ duerint congregandis divitiis, vel ami„ cis ſuis ditandis. Quin-imo, complures, cum ex patrimonio divites eſſent, „ omnia ſua Eccleſiæ impenderunt, & fere „ pauperes mortui ſunt. Tract. de Miſſ. „ Pag. 32.

Et ſupra; „ videmus (Laus Deo) in „ plurimis Sacerdotibus Secularibus hoc „ tempore refloreſcere antiquam pietatem, „ dum operi propagandæ fidei ſe dedunt, „ opes, & beneficia ſpernunt, honores con„ temnunt, labores & pericula intrepide „ pro amore Dei & proximi ſubeunt, „ gregi ſuo invigilant, concionibus, con„ feſſionibus audiendis, catechizando, aliiſ„ que muneribus ſe occupant. „ Pag. 21.

Liquet ex his omnibus, fruſtra impugnari ab authore Reſponſi legitimam Capituli Harlemenſis propagationem ob defectum præbendarum, tum quia Canonici moderni legitime ſucceſſerunt in Canonicatus, quibus juxta modernum Eccleſiæ uſum ab initio præbendæ convenientes fuerunt aſſignatæ; tum quia, licet præbendis primitus inſtitutis præter ſuam culpam careant, aliunde tamen ipſis, quæ conſervandæ dignitati ipſorum ſunt neceſſaria, ſubminiſtrantur.

Denique præterire hic non poſſumus, quæ excerpta e relatione ſtatus Miſſionis per Ill. D. Rovenium anno 1643. Sedi Apoſtolicæ exhibita, mire in rem noſtram faciunt: „ quamvis beneficia omneſque „ præbendæ, ait, in manibus A. ſint, „ nihilominus Capitulum Cathedrale huc„ uſque continuatum eſt, ut etiam nunc „ habeat ſuum præpoſitum, Decanum, & „ graduatos Canonicos, & licet Canonici „ nullos modo recipiant fructus, tamen „ ſub Vicario Apoſtolico in Diœceſi labo„ rant, & plerique Paſtorali officio fun„ guntur. „

Inſtat nihilominus author Reſponſi, defectum legitimæ propagationis Capituli ex eo prætendens, quod Canonici moderni, neque ad reſidendum, neque ad cantandum in choro quotidie, nec ad officia Divina in Eccleſia Cathedrali peragenda obſtricti fuerint. Verum Canonicos Harlemenſes modernos legitime propagari potuiſſe, etiamſi ad hæc omnia actu præſtanda, in ſua electione non fuerint obſtricti, docebit ſequens.

§. VII.

Ex eo quod Canonici Harlemenſes moderni actualiter non reſideant, vel Chorum ad pſallendum quotidie non frequentent, vel Divina officia in Eccleſia Cathedrali non peragant, non ſequitur legitime illos electos non eſſe.

Canonicos Cathedrales ad reſidendum; & pſallendum in choro, ad peragenda in Eccleſia Cathedrali Divina officia, juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam obſtrictos eſſe, ex Concilio Trid. manifeſtum eſt. Seſſ. 24. c. 12.

Aſt numquid ideo Canonici Harlemenſes electi legitime non erunt, eo quod actualiter in præſenti rerum ſtatu officiis iſtis ſatisfacere nequeant? hoc equidem nemo Vicariorum Apoſtolicorum in Provinciis Fœderatis exiſtimavit, licet omnes in diſciplina Eccleſiaſtica verſati, & de ſtatu Capituli Harlemenſis probe eſſent inſtructi; ſed potius, eo non obſtante, legitimam iſtius Capituli propagationem, ejuſque Canonicos, tanquam veros Eccleſiæ Harlemenſis Canonicos, ſemper agnovere.

Liquet hoc ſpecialiter in Rovenio Archi-epiſcopo Philippenſi & Vicario A., qui licet in Republica ſua Chriſtiana, Lib. 1. Cap. 27. cum authore Reſponſi, & cum Conc. Trid. docuiſſet; *Omnes* Canonicos Cathedrales debere *Divina officia per ſe obire, ... Epiſcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti aſſiſtere, & inſervire, atque in Choro ad pſallendum inſtituto, hymnis & Canticis Dei nomen . . . . . laudare*; nihilominus uſque ad vitæ ſuæ finem, qui non accidit niſi anno 1651. die 11. Octob., legitimam Capituli Harlemenſis propagationem, ac proinde membra ejus primaria, tanquam veros ac legitimos Canonicos Cathedrales, agnovit.

Sciebant itaque viri Eruditiſſimi, quod licet juxta Eccleſiæ ordinationem erigi non de-

debeant Capitula Cathedralia, in quibus Canonici ad reſidentiam, ceteraque officia ſupra-memorata, non adſtringantur, varios tamen eſſe caſus, in quibus juxta Canones ab actuali reſidentia, dictiſque officiis Canonici excuſentur. Tales ſunt, (uti videre eſt apud Grana-Nieto in Catena jurium ad Tit. de Cleric. non reſid.). Si exigat Eccleſiæ utilitas, vel ejus neceſſitas, impotentia perſonæ; Et apud Vallenſem ad eundem Tit. Si graſſetur peſtis in loco beneficii, ſi capitales inimicitiæ poſt beneficium obtentum oriantur, ſi juſta & rationabilis corporis neceſſitas, vel morbus obveniant. *Cap. 1. de Clerico ægrotante*. Quidni præ ceteris talis caſus erit, ſi violente a prædictis omnibus Canonici impediantur?

Cum igitur Capitulum Harlemenſe primitus ita erectum ſit, ut Canonici ejus ad reſidentiam, ad Divina officia per ſe in Eccleſia Cathedrali peragenda, ad chorum frequentandum, &c. obſtringerentur, imo Canonici iſti obligationibus iſtis, quoad uſque integrum ipſis fuit, ſtudioſe ſatisfecerint, nonne durum plane foret, & inhumanum, ſucceſſores eorum, legitime ceteroquin electos, jure & honore ſuo ob ſolum iſtud extraneum, minimeque Ipſis voluntarium impedimentum excidere? Certe Canonicos nuperos Eccleſiæ Embricenſis nemo dixerit Canonicos legitimos non fuiſſe, etiamſi ab anno 26. uſque ad annum 72. præteriti ſeculi uſu Eccleſiæ ſuæ privati, chorum frequentare, &c. ac proinde nec actualiter reſidere iſta in Eccleſia potuerint.

Similiter Religioſi, niſi neceſſitas, aut alia quævis juſta, ac legitima cauſa urgeat, ſuis in Monaſteriis reſidere, chorum ad pſallendum frequentare, habitu Religioſo uti obſtringuntur, non minus arcte, quam Canonici Cathedrales ad ea, de quibus ſupra. Et tamen nemo dubitat, quin Religioſi in Provinciis Fœderatis laborantes, iis omnibus eximantur, licet interim veri permaneant Religioſi.

Sane probi, legitimique erant Religioſi, qui integro ſeculo extra Monaſterium ſuum, flammis per Nordmannos exuſtum, peregrinari per varia loca, una cum reliquiis S. Bavonis Eccleſiæ Harlemenſis Patroni, compulſi fuere, & de quibus hæc habet Officium S. Bavonis die V. Octob. lect. V. Noct. 2. „ Subſequentibus annis Nord-„ manni, Flandriam devaſtantes, Religioſis „ in fugam actis, Eccleſiam ac monaſte-„ rium S. Bavonis concremarunt. Qui cum „ Abbate unanimiter egreſſi Sacrum cor-„ pus Audomarapolin ſecum tranſtulerunt. „ Cumque vehementior perſecutio vicina „ ibidem loca invaderet, circa annum Do-„ mini octingenteſimum quinquageſimum „ tertium, Taſradus Abbas cum fratribus „ Laudunum, Galliæ oppidum, adeuntes, „ aliaſque Civitates ac Provincias hinc in-„ de peragrantes, continuos fere centum „ annos cum Sacro corpore peregrinati „ ſunt. In quibus calamitatibus unicas „ ſacri theſauri divitias omnibus opibus „ præponentes, ſub ſecuriſſimo S. Bavonis „ Patrocinio, conſervata Monaſticæ regu-„ læ diſciplina, fratres ſanctiſſime religio-„ nem ſuam propagarunt. „

Si Igitur Religioſi iſti veri legitimique permanſerint Religioſi, etiamſi, ob urgentes hoſtium incurſus, per integrum pene ſeculum ſuo in monaſterio reſidere, chorum ibidem frequentare, proventuſque fundationis ſuæ primævæ (niſi forte perexiguos) percipere prohiberentur; quid vetet, hodie Canonicos Harlemenſes Eccleſiæ S. Bavonis veros legitimoſque dici Canonicos, licet ab integro, jam ſeculo, & ultra, Eccleſiæ ſuæ uſu, chori frequentatione, & præbendis primitus Canonicis ſuis aſſignatis frui ipſis non ſit integrum? Quidni & legitima fuerit toto eo tempore Canonicorum Harlemenſium propagatio?

Minime ergo & jure & honore ſuo excidiſſe putandi ſunt Canonici Harlemenſes ob impedimentum prædictum: aſt duplici potius honore digni cenſendi, qui durante dicto impedimento dedunt ſe Prædicationi verbi Dei, & curæ animarum, quod longe præcellentius eſt, quam pſallere in choro, & magis conforme inſtitutioni ſuæ Preſbyterali, & qualitati ſuæ cooperariorum Epiſcopi, cujus præcipuum Officium eſt Prædicatio verbi Dei, & regimen animarum.

Imo, ea in qualitate Canonicis Cathedralibus potius confiditur jurisdictio Epiſcopalis *Sede vacante*, quam in qualitate canen-

canentium & pſallentium in Choro.

Conſiderarat hæc Epiſcopus Caſtorienſis V. A. dum in Concordia cum Capitulo Harlemenſi anno 1664. 22. Aprilis inita, hæc inter cetera expreſſit. „ Quia ob tem„ porum malitiam præfatum Capitulum „ ſuas nequit in Choro exercere functio„ nes, alias ei curas, quo ejus amplitudo „ ſit magis venerabilis, cenſuimus deman„ dandas, ſcilicet Archi-presbyteratus ſol„ licitudines. Unde præfato Capitulo pro„ mittimus, quod ſemper majorem par„ tem Archi-presbyterorum ex eo gremio „ eligemus.

Notari hic merito poteſt, quod Concordiam illam Ill. Caſtorienſis non inierit, niſi prius *perpenſis Capituli fundamentis, ac cum Ill. D. Hieronymo De Vecchis Internuntio Ap. Bruxellis re communicata*. Ita habent acta Capituli ad annum 1663.

Similiter, licet fateamur cum authore Reſponſi ad N. VIII., Canonicos Cathedrales juxta primævam Capituli ſui inſtitutionem, obligari etiam ad Epiſcopo aſſiſtendum *opera & conſilio*; id tamen non de actuali ſemper aſſiſtentia, ſed etiam de præparatione animi ad aſſiſtentiam illam, dum ipſis integrum fuerit, exhibendam, intelligendum putamus. Alias, quot in partibus Catholicis reperias quandoque Canonicos Cathedrales ita hebetes, ut omnis aſſiſtentiæ actualis ſint incapaces, quos tamen, eo non obſtante, omnes agnoſcunt ut veros ac legitimos Canonicos Cathedrales, ſi nihil aliud deſit.

Sufficit ergo in finem prædictum, quod in Eccleſia V. G. Harlemenſi ſit Sedes Epiſcopalis, non alia translata, aut extincta (quod in Eccleſia Harlemenſis obtinet) in qua, dum Epiſcopus ſedet, & Canonici requirentur, conſilio & auxilio parati ſint illum adjuvare.

Quam prompto ad hoc fuerint olim, & etiamnum ſint, animo, tum prædeceſſores noſtri, tum moderni Canonici Harlemenſes, teſtari poſſent & Ill. D. Sebaſtenus, &, ſi adviverent, Anteceſſores ejus V. A.

Et ſane, qui toties, & tam affectuoſe Vicariis Apoſtolicis, licet proprii ipſorum non eſſent Epiſcopi, *& conſilio & opera* (uti multipliciter ex actis Capituli Harlemenſis demonſtrari poſſet) aſſiſtere conſueverunt, quam non eidem libenter, ſi integrum ipſis foret proprio ſuo Epiſcopo, quacumque data opportunitate, pro modulo ſuo ſuccurrerent?

Licet ergo cum authore Reſponſi ad N. VIII. *functiones* Canonicorum ſupra memoratas adeo ipſis *neceſſario* ſupponeremus *adhærere*, ut ſuper illis *electores*, *nec ipſum Capitulum poſſit diſpenſare*, minime tamen concederemus actualem inobſervantiam dictarum functionum illegitimam effeciſſe Capituli Harlemenſis propagationem, cum vel ſola neceſſitas, quæ legem non habere vulgo dicitur, electionem modernam Canonicorum Harlemenſium; a communi iſta lege eximere merito cenſenda ſit.

Videndum ergo ſupereſt, an author Reſponſi, argumentum authoris Motivi, petitum ex Concordiis, inter Vicarios A. & Capitulum Harlemenſe initis, felicius retundat, quam argumenta ejus ex ratione deſumpta refutavit. Hunc in finem ſit.

§. VIII.

Liquet ex Concordia, inter Ill. Rovenium V. A. ex una, & Capitulum Harlemenſe ex altera parte inita, poſterius a priore, non tantum nomine ac titulo tenus, ſed reipſa agnitum fuiſſe, tanquam Verum ac legitimum Capitulum Sede vacante.

Controverſiæ cardinem, ſuper qua inter prædictos Concordia inita eſt anno 1616. (uti refert author Motivi, pag. 4.) his verbis exponit vel ipſe titulus Concordiæ eidem præfixus, qui eſt iſte;

„ Articuli concordiæ initæ inter Ill. „ ac R. Philippum Rovenium Ar„ chiep. Philipp. & per Fœderatas „ Belgii Provincias Vic. Apoſtoli„ cum, ex una;

„ Et R. D. Decanum, & Capitulum „ Cathedrale Eccleſiæ Harlemenſis, „ *vacante Sede*, ex alia partibus, „ ſuper jurisdictionem, & admi„ niſtrationem Eccleſiæ, & Dioe„ ceſis Harlemenſis. „

Vel ex ſolo hoc titulo liquet, Capitulum

lum Harlemenſe, non tantum a ſeipſo, ſed a Vicario Apoſtolico habitum id temporis fuiſſe tanquam Verum & legitimum Cathedrale Capitulum Eccleſiæ Harlemenſis. Ut quid enim operoſam iſtam concordiam, *previis etiam Juriſperitorum conſultationibus*, & de conſilio Ex. D. Jacobi Janſonii S. T. D. inire Præſuli iſti libuiſſet, ſi Capitulum Harlemenſe cum authore Reſponſi putaſſet *ſine lege*, *ſine Canone propagatum*, & non potius *tanquam Verum ac legitimum Capitulum* honoraſſet.

Quid opus erat, ſuper jurisdictionem, & adminiſtrationem Eccleſiæ & Diœceſis Harlemenſis, convenire cum Capitulo, quod nullo jure jurisdictionem ullam, aut adminiſtrationem in prædicta Eccleſia & Diœceſi prætendere poterat, qualem certe prætendere nullatenus potuiſſet, ſi omni jure Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, competente excidiſſet?

Denique, ut quid Vir ille ſagaciſſimus, concordiam hanc inire voluiſſet cum Capitulo Harlemenſi, potius quam cum Capitulis Middelburgenſi, Leovardienſi, Daventrienſi, niſi Capitulum Harlemenſe, ut *Verum ac legitimum Capitulum* Eccleſiæ Cathedralis *Sede vacante* ſuſpexiſſet, quam opinionem de aliis non habeat.

Caput itaque præcipuum controverſiæ inter partes prædictas exortæ non ita erat, ſuper vera, legitimaque Capituli Harlemenſis exiſtentia, an ſcilicet *Verum* illud tunc eſſet, *ac legitimum Capitulum*; quam (uti obſervavit author Motivi) ſuper exercitio jurisdictionis ordinariæ Epiſcopalis; „ Prætendente nimirum Vicario Apo„ ſtolico, vigore ſuæ generalis delegatio„ nis ad omnes Provinciarum Conſœderata„ rum Epiſcopatus, eam ſibi quoque in „ Epiſcopatu Harlemenſi, æque ac in aliis „ Epiſcopatibus competere.

„ E contra vero contendente Capitulo, „ eam ſibi de jure communi, & ordinario „ competere, ſibique jus eſſe eam per „ ſuum Vicarium, aut per ſuos Vicarios „ exercere.

Et hinc, licet perſuaſum Capitulo ſoret juriſdictionem ordinariam ſibi in Diœceſi Harlemenſi competere, lubens tamen, pro teſtificanda ſua erga Sedem A. reverentia, Vicarium A. agnovit pro vero & legitimo ſuperiore, per Sedem A. Fœderatis Belgii Provinciis, ſinguliſque earum Epiſcopatibus vacantibus præfecto; idque in eum effectum, ut non tantum Pontificales, ſed etiam Epiſcopales vices ſubeat, quoad jurisdictionem, neque extraordinaria duntaxat, ſed etiam ordinaria (durante ſuo Vicariatu A.) gaudeat poteſtate; abſtrahendo tamen, pacis cauſa, an is ordinariam hanc authoritatem in qualitate Vicarii A., an vero ex Capituli commiſſione exerceret.

Quam hoc non gratis aſſeratur, patet, tum ex articulo 2. ejusdem Concordiæ, tum ex aliis.

Tenor articuli 2. hic erat: *Non obſtantibus præmiſſis, agnoſcat Vicarius A. Verum ac legitimum Harlemi exiſtere Capitulum, cui etiam Sedis vacantis jura liquido ipſi competentia inviolata, integraque ſervare conabitur, ac pro ſtatutorum dicti Capituli conſervatione pro ſuo modulo laborabit.*

Ex quibus verbis, ait author Reſponſi ad N. IX., concludit author Motivi, Capitulum Harlemenſe eſſe agnitum, cui etiam Sedis vacantis jura liquido competant.

Quidni Recte? ſcilicet (ſi authori Reſponſi fides) ob triplicem hanc rationem.

I. Quia „ tantum dicitur, quod Vica„ rius Apoſtolicus ſervare conabitur Capi„ tuli illius jura *liquido illi competentia*, hoc „ eſt, ſi quæ illi competunt, id quod iſthic „ non aſſeritur. „

II. Quia, „ per iſtam Concordiam nul„ lum jus particulare illi adjicitur, ſed in„ deciſa (quantum ad jura ipſius) manent „ omnia. „

III. Quia, „ cum Cathedrales Harle„ menſes, nec caput, nec membra vera, „ nec functiones, nec jura vera & realia, „ arbitratoribus exhibuiſſent, vacuo honoris „ nomine, & inanibus Capituli titulis dimiſſi ſunt.

Quam hæc futilia, & gratis aſſerta!

Et ad primum quidem quod attinet, eo ipſo, quo Vicarius A. Capitulum Harlemenſe tanquam *Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale vacante Sede* agnovit, (qualiter ipſum illud agnoviſſe tum ex

Titu-

Titulo, tum ex articulo 2. Concordiæ eſt manifeſtum) clare ſequitur Vicarium A. judicaſſe, Capitulo iſti jura Sedis vacantis indubie competere, cum certum ſit, aliis quibuſque Capitulis Cathedralibus *Sede vacante* indubitata quædam jura competere, qualia ſunt, judicare, condemnare, abſolvere, excommunicare *Sede vacante*, vice Epiſcopi, perinde ac ſi Epiſcopus viveret, *Cap. his quæ ſup. de Majorit. & obed.*, Epiſcopi vices ſupplere in iis omnibus, quæ ipſi *ut Epiſcopo* competunt, niſi ſpecialiter excipiantur. Quia vero quædam ſunt, de quibus liquido non conſtat, ea Capitulis *Sede vacante* competere, hinc caute in articulo prædicto addixit duntaxat Vicarius A., ſe conaturum Capitulo Harlemenſi Sedis vacantis *jura liquido ipſi competentia*, inviolata, integraque ſervare.

Aſt forte veritati aliquid propinquius divinavit author Reſponſi, dum putavit per Concordiam ſupramemoratam, *nullum jus particulare Capitulo Harlemenſi adjici*, ſed *indeciſa* (*quantum ad jura ipſius*) *manere omnia*.

Aſt ſolo articuli 4. tenore opus eſt, ut authoris iſtius hallucinatio detegatur. Quid enim magis infeſtum infundatæ ipſius aſſertioni, qua ſuſtinet poſt Concordiam ſupramemoratam *indeciſa* (quantum ad jura Capituli) *manere omnia?*

En hic tenorem art. 4. „ Habebit Vi„ carius Capituli facultatem, per totam „ Diœceſim viſitationes congruis tempori„ bus inſtituendi, defectus corrigendi, „ aut emendandi, Miſſiones Sacerdotum, „ ac Religioſorum feris adventantium ex„ minandi, cauſas quaſcumque ad forum „ Epiſcopale pertinentes cognoſcendi, & „ dijudicandi, modo tales fuerint, quæ „ *liquido jure* ad Capitulum Sedis vacantis „ pertinere dignoſcuntur. „

Qui poterat profiteri apertius V. A., Capitulum Harlemenſe eſſe *Verum*, ac *legitimum Capitulum Cathedrale Sede vacante*, quam talia ei concedendo, quæ nonniſi Capitulis iſtiuſmodi certo competunt; adeoque nihil a mente ſua eſſe alienum magis, quam quod ipſi affingit author Reſponſi, nimirum; *Rovenium pacis amore Capitulum Cathedrale admiſiſſe nominis tantum honore ſubnixum: Nullum jus particulare per Concordiam iſtam Capitulo Harlemenſi adjectum fuiſſe: indeciſa* (*quantum jura ipſius attinet*) *manere omnia?*

Denique quod jus liquidius ſpectat ad Capitulum Sede vacante, quam facultas litteras dimiſſoriales concedendi? jam vero Capitulum Harlemenſe, hanc ſibi in Concordia memorata facultatem reſervaſſe, ex articulo VI. ad oculum patet.

„ Quod ad litteras dimiſſoriales dandi „ facultatem attinet, (verba ſunt Concor„ diæ) liberum erit iis qui ſunt ex Har„ lemenſi Diœceſi, eas vel a Vicario A. „ vel a Vicario Capituli Harlemenſis pe„ tere. „ Utique declarare ita voluit Ill. Antiſtes, ſe non in vanum dixiſſe in art. 2. conaturum ſe Capitulo Harlemenſi *Sedis vacantis jura liquido ipſi competentia, inviolata, integraque ſervare*.

Quis poſt hæc credat (quod tamen prætendit author Reſponſi) *Capitulum Harlemenſe per hanc cum Rovenio Concordiam ſuæ ruinæ & extinctioni ſubſcripſiſſe? Rovenium pacis amore Capitulum Cathedrale admiſiſſe, nominis tantum honore ſubnixum?* Denique Capitulum Harlemenſe, Capitulum vocari eo fere ſenſu, quo homo mortuus vulgo adhuc dicitur homo? Hoc credetur, dum homo mortuus non vulgo, ſed vere dicetur verus & vivus homo, eique vere competent actiones vere vitales; quemadmodum a Rovenio vere, & ſincere Capitulum Harlemenſe vocatum eſt, *Verum ac legitimum Capitulum Sede vacante*., cuique tribuit actiones iſtiuſmodi Capitulo proprias, uti jam viſum eſt.

Denique ut ad oculum pateat, falſum eſſe, quod prætendit author ille ad N. IX., Nempe Capitulum Harlemenſe vel re ipſa, vel ex mente ſua, vel ex mente Rovenii, per Concordiam iſtam ſuæ ruinæ & extinctioni ſubſcripſiſſe, caute in fine articuli VI. inter partes conventum eſt in hunc modum.

„ Si vero difficilis ad Vicarium Apo„ ſtolicum fuerit acceſſus, vel contigerit „ eum officio defungi, vel e vita excedere, „ manebit hac in parte (uti & in aliis, „ Ex. G. in collationibus Paſtoratuum, „ de quibus in art. V.) jus Capituli in„ tegrum & illæſum, cujus Vicario, fi„ cut & Vicario A., nulla ex parte

„ per hæc conventa præjudicabitur.

Si extinctum erat Capitulum Harlemenſe per art. I. Concordiæ, qui poterat illud reſuſcitare Rovenius in art. VI. cum juxta authorem Reſponſi ad N. IX. *Authoritas ipſi deficiebat, ut illud contractu aliquo reipſa Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale efficeret*, attento maxime, *quod illi veræ partes, jura, & functiones a Canonibus, & Concilio Trid. requiſita, jam deerant a ſeculo?*

Quantum hic author Reſponſi aberrat a vero? Etenim inter annum 1572. quo, ipſo fatente, tandem e Sede Epiſcopali dimiſſus eſt ſecundus & ultimus Epiſcopus D. Godefredus a Mierlo, & quo Capitulum Cathedrale ſuis adhuc potiebatur *partibus, juribus, & functionibus*, & inter annum 1616., quo inita eſt memorata Concordia, non integrum ſeculum, ſed ſoli effluxere anni circiter 44.

Aſt quid conjecturis nobis opus, ubi re ipſa convincimur? conſtat enim ex actis Capituli, Capitulum Harlemenſe jurisdictione ſua V. G. Paſtores conſtituendo, &c. de qua in art. VI. Concordiæ, uſum fuiſſe, ſive, dum difficilis ad Vicarium A. erat acceſſus, ſive dum e vita exceſſerat; lubet hoc variis exemplis confirmare in

§. IX.

Demonſtratur ex actis Capituli Harlemenſis, Capitulum iſtud per Concordiam cum Ill. D. Rovenio, Vic. A. anno 1616. 4. Julii initam, neque ex mente Ill. D. jam memorati, neque ex mente ſua, ruinæ ſuæ & extinctioni ſubſcripſiſſe.

Dilucidius demonſtrari id nequit, quam oſtendendo, Capitulum iſtud jurisdictione, quam ſibi ante initam Concordiam competere cenſebat, etiam poſt illam initam, Ill. præfato minime repugnante, aliquando exercuiſſe.

Hunc in finem revocanda duntaxat in memoriam ſunt, quæ ſuperiori §. deſcripta ſunt ex articulo VI. dictæ Concordiæ, & inter alia poſtrema hæc articuli iſtius verba.

„ Si difficilis ad Vicarium A. fuerit ac-
„ ceſſus, vel contigerit eum officio defun-
„ gi, vel e vita excedere, manebit hac
„ in parte, *ſcilicet in conceſſione Dimiſſoria-*
„ *lium* (uti & in aliis, E. G. in collatio-
„ nibus Paſtoratuum de quibus in art. V.)
„ jus Capituli integrum & illæſum, cu-
„ jus Vicario, ſicut & Vicario A. nulla
„ ex parte per hæc conventa præjudicabi-
„ tur.

Tria circa partem hanc articuli merito obſervanda occurrunt.

Primum eſt, quod cum anno 1640. occaſione famoſæ cujusdam ſententiæ, apud rerum Miſſionum iſtarum peritos paſſim notæ, longo tempore ſe occulere compulſus fuerit Ill. D. Rovenius, atque ita *difficilis*, juxta verba articuli, *ad Vicarium A. fuerit* tempore diuturno *acceſſus*, Capitulum cenſuerit integrum ſibi eſſe, iſtis in circumſtantiis jure ſuo, & jurisdictione, ſibi *Sede Vacante* competentibus uti.

Juvat hoc exemplis aliquot ex actis Capituli Harlemenſis confirmare.

Anno 1642. die 10. Sept. in Capitulo ordinario vocum pluralitate in Decanum Capituli electus eſt D. Balduinus Catzius.

Statutum eſt, ut DD. Præpoſitus & Caterus Alkmariam, Schagam, Texeliam viſitent.

Anno 1642. die 10. Octob. in Capitulo ordinario reſolutum eſt, quod labor in Hugoniſwerta permittatur DD. Grote-Crucio, & Voorenbeekio.

Monebit D. Præpoſitus D. Joannem Simonis, ut laboret in Wydeneſſe.

Actum de Berkhouta conjungenda Spierdijk.

Anno 1643. die 5. Feb. in Cap. ord. in locum D. Cornelii Haſſe, Sacellani Harlemenſis defuncti, electus eſt D. Cornelius Heynius, qui die 6. Feb. facta fidei profeſſione ad manus D. Decani, ſolemniter introductus eſt.

Anno 1645. die 3. Julii in Capitulo ord. reſolutum, curam Wieringanam D. Petro Schouten, brevi Lovanio evocando, offerendam eſſe.

Anno 1645. die 3. Octob. in Cap. ord. legitur; Ylpendamum ab Ampl. D. Præpoſito miſſus eſt M. Lambertus, qui & ruſticis placet, & a Toparcha admiſſus eſt.

Paſto-

Paſtoratum Harlemenſem, ad inſtantiam D. Præpoſiti, ſuſcepit D. Blommartius, Sacellanatum ſuum reſignans in D. Guilielmum van Sanden.

Anno 1646. die 3. Julii, cum in Cap. ord. relatum foret, poſſe novum Paſtoratum erigi in Rheno-Burgo & Oeſtgeeſt, placuit, ut cum conſenſu Capituli eidem præficiatur M. Franciſcus.

In Cnra utriuſque Blokker, obitu M. Cornelii Dignoms vacantium, inſtituetur D. Janſens.

Anno 1647. die 15. Jan. in Cap. ord. reſolutum, ut Calslagianis detur M. Petrus van Rhijn.

Cum Toparcha Aſſendelfius Religioſum aliquem, ſuo in pago, Paſtori adjunctum vellet, fortiter & humane ipſi ſeſe DD. Capitulares oppoſuerunt.

Anno 1647. die 29. Aprilis in Cap. ord. relatum eſt Texeliæ optime eſſe cum D. Twyſt, fidelibus id cum lacrymis & gratiarum actione coram D. Præpoſito atteſtantibus.

Anno 1648. die 14. Jan. in Cap. ord. legitur, in Hem D. Albertum Buytendijk Paſtorem eſſe inſtitutum.

Item, Hornæ D. Poulrijk deſerviet: D. Benichop deſerviet iis in locis, quæ ipſi aſſignavit D. Caterus, ſecundum factam ſibi a D. Præpoſito poteſtatem, & Capituli decretum.

Hæc e pluribus aliqua, ut liqueat dici non poſſe, Capitulum, ſaltem ex mente ſua, per memoratam Concordiam *ruinæ ſuæ & extinctioni ſubſcripſiſſe*. Quod vero neque id fecerit ex mente Rovenii. V. A. vel inde patet, quod exercitio prædictorum juris & jurisdictionis non tantum non contradixerit, ſed directe potius illud quandoque approbarit.

Ita E. G. electionem D. Balduini Catzii in Decanum apprime ſibi placere, ubi primum ei innotuit, litteris ad D. Præpoſitum datis ſignificavit. In actis Cap. anno 1642. 10. Octob.

Similiter, quod D. Blommartius Paſtoratum Harlemenſem ad inſtantiam D. Præpoſiti acceptaverit, ſuumque Sacellanatum reſignarit in D. Guilielmum van Sanden, quoad utrumque probavit Vicarius A., uti teſtantur acta Capituli anno 1645. 3. Octob.

Alterum, quod circa prædictum articulum obſervandum occurrit, eſt, quod non tantum in caſu difficilis ad Vicarium A. acceſſus, ſed vel maxime in caſu obitus ejusdem, *jus Capituli circa prædicta manebit integrum & illæſum*. Et hinc ſuo hoc jure poſt obitum Rovenii V. A. frequenter uſum eſt Capitulum Harlemenſe, uti in §. ſequenti latius oſtendetur.

Denique, qua veri ſpecie ab authore Reſponſi aſſertum eſt, quod Capitulum Harlemenſe per initam cum Rovenio Concordiam *ruinæ ſuæ & extinctioni* ſubſcripſerit, utpote in cujus articulo VI. expreſſe ad calcem legitur; *cujus* (Capituli) *Vicario ſicut & Vicario A. nulla ex parte per hæc conventa præjudicabitur?* Quis putet, *per conventa hæc* Vicario Capituli *nulla ex parte* præjudicatum eſſe, ſi credat cum authore Reſponſi *per hæc conventa* Capitulum ipſum, cujus Vicarius miniſter duntaxat eſt, *ruinæ ſuæ & extinctioni* ſubſcripſiſſe? verum a Rovenio ad ejus ſucceſſorem Jacobum De La Torre Archiepiſcopum Epheſinum & V. A. progrediamur, ejus circa jam dicta mentem expiſcaturi in

§. X.

Quid cenſuerit de Capitulo Harlemenſi Jacobus De La Torre Archiepiſcopus Epheſinus V. A.?

R. Eadem plane, quæ Ill. D. Rovenius, immediatus ejus in Vicariatu A. prædeceſſor.

Obſervavit hoc author Motivi P. 6. ubi notat, *Archiepiſcopum Epheſinum Concordiam* ſupramemoratam, *in omnibus ſuis articulis anno 1656. die 17. Julii probaſſe, & , in quantum opus, renovaſſe*.

Hæc omnia ſilentio præterit author Reſponſi, convictus nimirum ex iis, quæ jam dictis ſubjunxit author Motivi, Vicarium illum Apoſtolicum, agnoſcendo Capitulum Harlemenſe *tanquam Verum ac legitimum Capitulum*, illud non admiſiſſe uti *Capitulum Cathedrale nominis tantum honore ſubnixum*, ſed uti Capitulum, quod jure Capituli, Sede vacante, vere gauderet.

Liquet hoc manifeſte ex articulo ſpectan-

te collationem Beneficiorum, Paſtoratuum, & ſimilium, quem articulis Concordiæ memoratæ ſuperadditum V. A. voluit, & in quo conventum eſt in hunc modum.

„ Conſtitutio prima Paſtorum ..... „ per modum proviſionis futura ſit penes „ Dominos de Capitulo prædicto, dum interea de negotio informemur, ac eandem dicti Capituli conſtitutionem ratam „ habeamus, prout ratam habituri ſumus, „ niſi legitimæ obſtiterint rationes.

Tantumne juris V. A. Capitulo Harlemenſi tribuiſſet, ſi illud cum authore Reſponſi credidiſſet, *ſine lege, ſine Canone propagatum? nominis tantum honore ſubnixum?* Denique *cui veræ partes, jura, & functiones, a Canonibus & Conc. Trid. requiſita, jam deerant a ſeculo?*

Abſit, ut Capitulo tam deformi tantum honoris & juris tribuiſſet V. A., ſi eadem cum authore Reſponſi ſenſiſſet; præſertim cum ſciret, jamdiu ante ſignatam a ſe & a Capitulo memoratam Concordiam, Capitulum Harlemenſe, non tantum ſibi vindicaſſe, ſed & re ipſa exercuiſſe jura Capitulis *Sede vacante* competentia.

Talia ſunt E. G. ſequentia, quæ in actis Capituli reperiuntur.

Anno 1652. die 22. Octob. in locum defuncti Eximii ac Ampl. D. Leonardi Marii, Præpoſiti & Vicarii Capituli, in Capitulo extraordinario electus eſt communibus ſuffragiis A. D. Balduinus Catzius Capituli Decanus.

Anno 1652. die 20. Novemb. in Capitulo D. Ebbius communi ſuffragio in Paſtorem Amſtelodamenſem electus, acceptavit Paſtoratum Antiqui lateris ut vocant.

Eodem die ſtatutum, ut in locum D. Fonteyn conſtitueretur Amſtelodami D. Bartholdus Engelius.

Anno 1652. diebus 27. & 28. Decembris in Capitulo extraordinario, cui pro prima vice interfuit Ill. De La Torre Archiepiſcopus Epheſinus V. A., poſt manus ejus oſcula, & amicam congratulationem ſuper felici ejus adventu, ſtatutum, ut tres ex Capitulo deputati monerent primariam Begginarum Amſtelodamenſium, ut ſe cum ſuis in horam decimam ſequentis diei præpararet, *ad agendum cum Capitulo de Paſtore ſibi præficiendo.*

Die 28. Novembris Ill. D. Vicarius A. D. Ebbio, die 20. Novembris in Paſtorem a Capitulo electo, benedictionem ſuam impertiit.

Anno 1656. die 27. Octobris in Capitulo Ord. additi ſunt D. Houtewael & D. Joannes Victoris, habentes controverſiam circa terminos ſuarum Parochiarum. Reſolutum eſt, quod DD. Copallius, Crucius, & Ebbius locum adirent, & ibi negotium expedirent.

Anno 1655. die 2. Martii in Capitulo auditus eſt D. Jacobus Eenigenberg, contra quosdam petentes ſeparationem Sacerdotum Jacobi Roſendalii, & cognati ejus, una & diviſionem pagorum. Reſolutum fuit, quod pacis cauſa ſimul promiſcue laborabunt.

Ejusdem anni die 15. Octobris in Capitulo extraordinario permittitur D. Aldewereld deſervire Beemſtranis, quatenus illi Paſtori Purmerendano antehac ſubfuerunt.

Anno 1656. die 4. Julii in Capitulo ordinario relatum eſt.

1. Aelſmerianis eſſe proviſum per D. Cuyſten.

2. In Noortwijk per D. Langeveltium.

3. Statutum eſt, prohibendam eſſe adminiſtrationem Paſtoralium D. Baereno.

Sufficiunt hæc pauca e pluribus, ad demonſtrandum, Capitulum Harlemenſe jure uſum eſſe Capituli *Sede vacante*, etiam ante initam Concordiam cum Ill. D. De La Torre Archiepiſcopo Epheſino V. A. utpote quæ non niſi 17. Julii 1656. inita & ſignata fuit, tum ab Ipſo, tum ab octo Capitularibus.

Quot non querelas adverſus hoc Capitulum ad Apoſtolicam Sedem delatas ab Ill. illo viro oportuiſſet, ſi cum authore Reſponſi ſenſiſſet, Capitulum Harlemenſe *ſine lege, ſine Canone eſſe propagatum, tantum nominis honore eſſe ſubnixum*, ſive titulum habere ſine re?

Aſt, quia viciniora cenſebat honori Capituli, ac proinde & profectui Eccleſiæ R. Catholicæ in Provinciis Fœderatis, quæ plurimum incrementi a prudenti Capituli iſtius directione frequenter mutuata eſt; hinc honorificum iſtud teſtimonium reddere venerabili iſti Collegio non eſt veritus coram SS. D. Alexandro VII. P. M. in

ſcri-

ſcripto, quod ad Urbem miſit anno 1656. cujus hæc erat inſcriptio.

„ Relatio, ſeu deſcriptio ſtatus Religio-
„ nis Catholicæ in Hollandia, eique Con-
„ fœderatis Provinciis, a Jacobo De La
„ Torre Archiepiſcopo Epheſino V. A.
„ collecta, & exhibita SS. D. N. Alex.
„ VII. atque Eminentiſſimis ac R. S. R.
„ E. Principibus, ac Cardinalibus S. Con-
„ gregationis de Propaganda fide, Calendis
„ Aprilis anno D. 1656.. „

Ejusdem Libelli Pag. 215. inter alia de Harlemo Scribit.

„ Supereſt etiam nunc Harlemi Capitu-
„ lum Cathedrale ex novem graduatis Ca-
„ nonicis, Decano & Præpoſito conſtans,
„ qui & cum Vicarii Apoſtolici correſpon-
„ dentia jurisdictionem Eccleſiaſticam per
„ totam hanc Diœceſim exercent. „

Jam vero, ſi D. De La Torre agnovit Capitulum hoc tanquam Cathedrale, & jurisdictionem habens, & exercens; ſi hoc anno 1656. Sedi Apoſtolicæ expoſuit; ſi id Sedes Apoſtolica ſibi diſplicere Capitulo per id temporis nunquam vel per litteras ſignificavit, vel oretenus per miniſtros ſuos ſignificari eidem juſſerit, qua ratione dicitur jampridem Capitulum illud extinctum, non niſi Capituli nomen retinuiſſe? aut quis ægre ferat, hodie Capitulares jura ſua aſſerere, ac ſtrenue defendere adverſus quosdam, qui per ob-vel ſubreptionem Pontifici factam, eosdem Capitulares omni jure, nullo juris ordine ſervato, exuere ſtudeant?

Aſt forte poſt initam cum Vicario A. Concordiam ablata Capitulo eſt omnis jurisdictio, Capitulis Sede Vacante competens?

Contrarium patet ex actis Capituli Harlemenſis hic annexis.

Anno 1657. die 4. Aprilis in Capitulo ord. reſolutum eſt, mittendum in Texeliam D. van Baeren.

D. Gaelium mittendum in Calverdijk.

Heyloam miſſus eſt D. Ooms per modum proviſionis.

Communibus ſuffragiis electus eſt in Cenſorem librorum Erud. D. Joannes Stenius.

Anno 1657. die 9. Octobris in Cap. ord. reſolutum eſt, quod D. Gaelius maneat in Calverdijk.

Petente Ill. ut D. Heere Paſtoratum in Noortwijck; aut in loco de Kley obtineat, reſolutum eſt oportere, ut Ill. alterutra ex parte ſatisfiat.

Anno 1658. die 15. Jan. reſolutum eſt, ut D. Schottus per Erud. D. Verkampen Canonicum Harlemenſem inſtalletur in Paſtoratu Heyloenſi.

Anno 1659. die 22. Aprilis concluſum eſt in Capitulo, quod viſitatio facienda ſit, & Epiſcopi & Capituli nomine.

Tria ex his liceat concludere.

I. Archiepiſcopum Epheſinum, etiam poſt initam cum Capitulo Concordiam, agnoviſſe Capitulum Harlemenſe tanquam *Verum ac legitimum Capitulum Sede vacante*.

II. Capitulum iſtud, etiam poſt initam eandem Concordiam, jure, *Sede vacante*, Capitulis Cathedralibus competente uſum fuiſſe, neque Sede Apoſtolica, neque Vicario A. contradicentibus.

Denique Concordiam inter Vicarios A. A. Rovenium & De La Torre ex una, & Capitulum Harlemenſe ex altera partibus initam, a S. Sede (pro noſtra ſcientia) nunquam fuiſſe reprobatam.

Hoc ſcimus quod anno 1659. die 18. Sept. in Capitulo ord. relatum ſit, DD. Decanum & Copallium egiſſe cum Ill. D. Internuntio Apoſtolico Bruxellis tum degente, eumque ſuaſiſſe, ut cum Epiſcopo Trallenſi, Coadjutore Epheſini, durante mentis infirmitate poſterioris, Concordiam inirent, ſub iisdem conditionibus, ſub quibus convenerant cum Ill. Philippenſi & Epheſino, utpote quas teſtabatur ſibi minime diſplicere.

Sufficient hæc (ut ſperamus) æquo lectori, ut nobiſcum cenſeat, merito a nobis primo hujus refutationis noſtræ Capiti præfixum eſſe hunc titulum.

Oſtenditur, ab authore Motivi juris fundate aſſertum, & ab authore Reſponſi ad illud Motivum infundate negatum eſſe, Capitulum Harlemenſe, non tantum fuiſſe ſua in erectione, ſed & ſuo in progreſſu permanſiſſe Verum ac legitimum Capitulum.

Procedendum modo ad Scripti hujus

CA-

CAPUT SECUNDUM.

In quo reſpondetur iis, quæ author Reſponſi objicit adverſus reſolutionem authoris Motivi ad quæſtionem ſecundam ei propoſitam.

§. I.

Breviter exponuntur, quæ author Motivi allegat, ad probandum, quod Capitulum Harlemenſe, in præſenti Miſſionis Hollandicæ ſtatu, poſſit exercere per ſuum Vicarium, ea quæ de jure communi competunt Capitulo Cathedrali Sede Epiſcopali vacante.

Author Motivi probaturus ſecundam ſcopi ſui partem, quæ erat, oſtendere, quod merito cenſeatur in præſenti rerum ſtatu Sedes Harlemenſis vacare ad eum effectum, ut Capitulum queat uti juribus, & jurisdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Trid. Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, competunt, ſupponit, unaque & authoritatibus & rationibus confirmat ſequentia.

I. Quod a naſcentis Eccleſiæ exordiis, Eccleſiaſticum regimen fuerit penes Epiſcopos & Clerum ſingularum Eccleſiarum, Motiv. p. 17.

II. Quod creſcente labentibus ſeculis Presbyterorum, Diaconorum, & Clericorum numero, cœperint quidam é Clero ſeligi, qui nomine totius Cleri Epiſcopo proprius aſſiſterent, & quorum conſilio & aſſenſu negotia Eccleſiaſtica expedirent, & quorum corpus poſterior ætas Capitulum Cathedrale nuncupavit. P. 17., & 18.

III. Quod, licet ſacri hujus corporis, ſive *Senatus*, Epiſcopus ſit caput, ejus tamen incolumitas actualem capitis iſtius exiſtentiam non requirat. P. 18.

IV. Quod ab exordio Eccleſiæ Clerus, Epiſcopo defuncto aut a functionibus impedito, regimen ſuſceperit, totamque curam Paſtoralem habuerit. Ibid.

V. Quod jampridem Capitulum Cathedrale, priſtinum Clerum cum Epiſcopo repræſentans, Eccleſia ita ordinante, curam & regimen Eccleſiæ, deficiente Epiſcopo, ſuſcipiat Pag. 19.

VI. Quod Capitulum Harlemenſe, cum poſt mortem Godofredi Mierlo, Epiſcopi Harlemenſis, nemo illam Sedem Epiſcopalem, tanquam proprius Epiſcopus, uſque nunc impleverit, haberi debeat tanquam Capitulum *Sede vacante*.

Denique poſteaquam & aſſeruit, & probavit Sedem haberi pro vacante ad eum effectum, ut Capitulum queat uti juribus & jurisdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Trid. Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, competunt, non tantum per mortem naturalem Epiſcopi, aut alias ſpecies veræ vacationis, puta depoſitionis, aut translationis ad aliam Eccleſiam; ſed etiam per ſolam Epiſcopi a paganis, aut a ſchiſmaticis captivitatem, ob remotiorem, & diuturniorem a Sede ſua abſentiam, denique ob ejus ab Epiſcopatu, aut a functionibus ſuſpenſionem; tandem concludit author Motivi quod cum Archiepiſcopus Sebaſtenus, qui ne proprius quidem eſt Sedis Harlemenſis Epiſcopus, eo tempore, quo Motivi author ſcribebat, & in remotis ageret, & inſuper a ſuo Vicariatu authoritate Apoſtolica foret ſuſpenſus, Capitulum Harlemenſe queat reſumere exercitium jurisdictionis ſuæ, quæ ſibi, tanquam Capitulo *Sedis vacantis*, ſemper inhæſit.

Motivi authorem plene intentum ſuum, atque ita victoriam obtinuiſſe, ſi vera hæc omnia forent, prævidens author Reſponſi, plurima in contrarium, tum in I., tum in II. reſponſi ſui parte allegat, quibus ſi non plane victoriam antagoniſtæ ſuo eripiat, remoretur tamen. En hic præcipua.

I. Negat, quod ab exordio Eccleſiæ Clerus, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen ſuſceperit, totamque curam Paſtoralem habuerit.

II. Aſſerit & Cathedram, & Sedem Harlemenſem collapſam & everſam modo eſſe, ac proinde dici non poſſe *vacantem*.

Denique oſtendere ſatagit, ſuſpenſionem Sebaſteni non eſſe rationem ſufficientem, ob quam Capitulum Harlemenſe cenſeatur poſſe gaudere in præſenti rerum ſtatu juribus, & jurisdictione, quæ de jure communi,

muni, & ex diſpoſitione Concilii Trid. Capitulis Cathedralibus *Sede vacante* competunt.

Singula penitius nonnihil diſpiciamus in §. §. aliquot ſequentibus.

§. II.

Clerus ab exordio Eccleſiæ, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen ſuſcepit, totamque curam Paſtoralem habuit.

Qui ea, quæ ſive in Motivo juris, ſive in exigua hac lucubratione, pro vera Capituli Harlemenſis exiſtentia, legitimaque ejus propagatione dicta ſunt, attente perpenderit, merito concludet, authori Motivi opus probatu minime fuiſſe, quod Clerus ab exordio Eccleſiæ, *defuncto Epiſcopo, aut a functionibus impedito*, regimen ſuſceperit, &c. Siquidem ſcopus ejus unus hic erat; nempe oſtendere, Capitulum Harlemenſe *Verum* etiamnum *ac legitimum eſſe Capitulum*. Siquidem rite hoc per ipſum demonſtrato, evidens erat, juxta modernam Eccleſiæ diſpoſitionem, regimen Sedis vacantis penes Capitulum iſtud eſſe, ſive olim regimen iſtud penes ſolum Clerum, ſive apud Clerum una cum *viſitatore* fuerit, uti prætendit author Reſponſi, de quo plura inferius.

Abſit tamen, ut ſi id probaſſet, idcirco exiſtimandus foret, (uti vult author Reſponſi) *invitis Canonibus*, antiquum Eccleſiæ regimen novo, eique perfectiori velle ſurrogatum, cum id ad ſummum inde conſequens foret, iſtis in Regionibus antiquo jure utendum adhuc eſſe, ubi *novo* ob temporum injuriam locus non eſſet, ſive ibi Clerum, *defuncto Epiſcopo, aut a functionibus impedito*, regimen poſſe ſuſcipere, curamque Paſtoralem habere, ubi forte Capitulum Cathedrale, cui juxta modernum Eccleſiæ regimen jus iſtud competit, ultra non exiſteret.

Aſt fruſtra, reclamat author Reſponſi ad N. x., jus tale tribuetur Clero moderno, cum ſuſtineri ratione nulla, juxta ipſum, queat, vel antiquo ipſi olim Clero, defuncto etiam Antiſtite, &c. jus illud competiiſſe.

Certe admodum hoſpitem, & peregrinum eſſe in hiſtoria & diſciplina veteris Eccleſiæ ſe oſtendit author Reſponſi, dum audet aſſerere, quod primis Eccleſiæ ſeculis Clerus nunquam ſucceſſerit in jurisdictionem Epiſcopalem, ante erectionem Capitulorum. Quid enim clarius, (uti in Motivo N. xix. oſtenſum eſt) quam Clerum Romanum, mortuo Fabiano, & Clerum Carthaginenſem, pulſo in exilium Cypriano, Eccleſiæ regimen habuiſſe?

Omnes nos, ſcribit Clerus R. Ep. 29. *decet pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque Provincias membra digeſta ſunt, excubare.*

S. Cyprianus Lib. 3. Ep. 16. Presbyteros, Diaconoſque ſuos ita compellabat, *officium meum veſtra diligentia præſentet, & faciat omnia, quæ fieri oportet, circa eos, &c.*

Et in Ep. 10. *Hortor & mando, ut vos vice mea fungamini circa ea gerenda, quæ adminiſtratio religioſa depoſcit.*

Quid? quod diu ante B. Ignatius, a ſuis Antiochenis avulſus, Presbyteris ſcripſerit; *Presbyteri paſcite eum, qui in vobis gregem, uſquequo oſtendat Deus eum, qui vobis principabitur.*

Ex his ſimilibuſque, diu ante authorem Motivi, duo concluſit P. Thomaſſinus, *De diſcipl. Eccl.* p. 1. l. 3. c. VII.

Alterum, quod, cum non raro abeſſe ab Eccleſia ſua Epiſcopus cogeretur, regimen devolvi ſolitum fuerit ad Clerum univerſum, nullo ſpecialiter deſignato Vicario Epiſcopi abſentis.

Quod tali in caſu, ut ſcribit Thomaſſinus, non Vicarii, non ſelecti quipiam, ſed ipſum Cleri univerſi Collegium in curam & regimen totius Eccleſiæ ſucceſſerit, licet alia deeſſent, Epiſtolæ evincunt Cyrilli, imo & totius Epheſini Concilii, ſcriptæ ad Presbyteros, Œconomos, alioſque Clericos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſuper depoſitione Neſtorii.

Alterum, quod ex ſupramemoratis concluſit author iſte, illud eſt, quod, migrante e terris Epiſcopo, Diœceſim univerſam adminiſtrabat Clerus Eccleſiæ Cathedralis. Norat hunc Eccleſiæ uſum impius Marcion (uti patet ex Epiphanio de Hæreſi Marcionitarum) dum a Patre ſuo Epiſcopo, ob ſtuprum virgini illatum, excom-

excommunicatus, Romam ſe contulit, mortuo Hygino, nono poſt Apoſtolos S. Sedis Antiſtite, abſolutionem excommunicationis ſuæ a Presbyteris viduatæ Eccleſiæ (uti ſperabat) obtenturus. Aſt repulſam paſſus eſt, cauſantibus Presbyteris, ſe eum, *invito Patre*, qui eum excommunicaverat, non poſſe in communionem recipere.

Argumentum evidens, quod illo ſeculo, Antiſtite defuncto, regimen eſſet penes Presbyteros; hoc enim ni foret, neque Marcion ad eos acceſſiſſet, excommunicationis ſuæ levandæ gratia; neque Presbyteri iſti ſe excuſaſſent de defectu ſuæ poteſtatis in caſu hoc ſpeciali, niſi aliis in occaſionibus regimen Eccleſiæ ſibi competere credidiſſent, utpote ſuper eo vel ab ipſis Apoſtolis, vel ab eorum diſcipulis, rite inſtructi. Unde & hanc diſciplinam haud infundate quiſpiam ad traditionem Apoſtolicam reducat.

Neque a vero forſitan aberret, qui aſſerat. hinc uſum iſtum adhuc hodie in Eccleſia Romana, antiquarum traditionum præ ceteris tenaciore, perſeverare, ut Sede vacante, jurisdictio devolvatur non ad Capitulum S. Joannis in Laterano, ubi Sedes eſt Pontificia, ſed ad Cardinales, qui ſunt Presbyteri, & Diaconi Romani, uti patet vel ex ipſorum titulis; neque mirum, cum Preſbyteri in eſſentialibus Sacerdotii conveniant cum Epiſcopis, & in eadem Eccleſia cum Epiſcopo unum Sacerdotium conſtituant, unde nec mortuo Epiſcopo Sacerdotium in Diœceſi vel Eccleſia commoritur; ſed pro tempore in Presbyteris perſeverat, & ſubſiſtit; Presbyteri enim ordinantur, ut *præſint*. Et hinc etiamnum Pontificale Romanum inter officia eorum numerat *præeſſe*. Notari hic obiter queat quod habet Onuphrius in Chronico, nempe, quod poſt Xyſtum 11. Vacaverit Sedes Romana menſes XI. *quo tempore*, inquit, *Presbyteri S. R. E. præfuerunt*.

Sufficient hæc æquo lectori, ut conſentiat, recte aſſertum eſſe ab authore Motivi, quod ab exordio Eccleſiæ Clerus, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen totamque curam Paſtoralem ſuſceperit; obmurmurante fruſtra authore Reſponſi, ac volente, conſtantem eſſe, ac toto fere orbe notam traditionem, vacantes olim Epiſcopales Cathedras, non per defuncti Epiſcopi ſenatum, ſed per Viſitatorem gubernatas eſſe.

Allegat quidem in rem ſuam Joannem Diaconum in vita Gregorii Magni lib. 3. c. 21., 22., aſſeritque (ſed fruſtra) ita intelligendum eſſe, ſi quando dixit Clerus, ſe gerere curam gregis, &c. nimirum, ſimul cum Præpoſito, Metropolitano, aut Viſitatore.

Quam multo facilius hæc negantur, quam aſſeruntur! Etenim apud diſciplinæ Eccleſiaſticæ peritos conſtat, Viſitatores illos, qui defuncto Antiſtite, a Metropolitano ad Sedes vacantes mittebantur, ab illo miſſos non fuiſſe primario, ut vacantem Eccleſiam regerent, uti perſuadere nititur author Reſponſi; ſed ut electioni futuri Antiſtitis præſiderent, eumque ad Metropolitanum, ad quem confirmatio ſpectabat, tranſmitterent.

Unde & ipſemet ille Joannes Diaconus, quem pro ſe citat author Reſponſi, eodem illo loco ab ipſo allegato, teſtatur a S. Gregorio ſcriptum eſſe Epiſcopo Benenato, cui officium iſtud Viſitatoris impoſuerat; *Fraternitas tua ad prædictam Eccleſiam ire properet, & aſſiduis adhortationibus Clerum, plebemque ejus admonere feſtinet, ut . . . . . uno eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expetant Sacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis Canonibus nullatenus reſpuatur.*

Iisdem pene verbis Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis Henedulphum Laudanenſem Epiſcopum adhortabatur ſeculo 9. ut Viſitatoris officio fungeretur in electione Epiſcopi Cameracenſis. Habetur hæc Epiſtola To. 8. Conc. generalium P. Labæi col. 1867., ibi & columna ſequenti extat ejusdem Hincmari Epiſtola ad Clerum, & plebem Cameracenſem, ipſos adhortantis, ut Canonicam electionem faciant cum *Viſitatore* ſibi deſignato.

Altera pars officii Viſitatoris erat, Canonice electum Antiſtitem, debitis electionis ſuæ teſtimonialibus munitum, ad Metropolitanum adducere. Ibid.

Denique, vel ipſe Ex. P. Lupus To. v. Pag. 474. ab authore Reſponſi citatus, aſſerit Viſitatores tum in Eccleſia cœpiſſe ceſſa-

ceſſare, quando Regiæ nominationes ortum in Eccleſia accepere, cujus hanc dat rationem, nimirum quod *palmare ipſorum officium*, nempe, *novi Epiſcopi electionem dirigere, per Regias nominationes fuit penitus evacuatum.*

Non igitur Viſitatores Eccleſiis viduatis Paſtore ab initio dati ſunt, ut regimen Eccleſiarum in ſe, ac curam Paſtoralem cum Clero ſuſciperent; ſed præcipue, ut Clerum, plebemque in electione novi Antiſtitis dirigerent.

Fixum proinde maneat, juxta Apoſtolicam traditionem, regimen Eccleſiæ, defuncto aut amoto Epiſcopo, penes Clerum reſidere; non ita tamen, ut ab eodem Metropolitanus penitus excluderetur, utpote cui, etiam vivente Epiſcopo, magna authoritas in ipſum Epiſcopum jure antiquo competebat.

Aſt quorſum operoſa hæc probatio? cum authori Motivi ſufficiat oſtendiſſe, Capitulum Harlemenſe etiamnum eſſe *Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale*, ac proinde tale, cui *Sede* vere *vacante*, Eccleſiæ regimen, curaque Paſtoralis, niſi aliunde proſpectum ſit, actualiter competit.

Vidit hoc Reſponſi author, & hinc in ſecunda ſua parte totus pene in eo eſt, ut oſtendat Sedem Epiſcopalem Harlemenſem, non proprie *vacantem*, ſed *confractam* potius & *everſam* dici oportere.

Quam vero & hic palpabiliter hallucinetur author Reſponſi, evincet.

§. III.

Sedes Epiſcopalis Harlemenſis, non proprie confracta, & everſa, ſed Vacans *dicenda eſt.*

Tria in medium affert author Reſponſi, probaturus Sedem Harlemenſem *confractam* potius, quam *Vacantem* dici debere.

I. Petit ex proprietate ſermonis; illa enim, juxta ipſum, Sedes potius *confracta*, quam *vacans* dicenda eſt, in qua nemo ſedet, ſed nec ſedere poteſt; quemadmodum nec in Phyſicis vacare dicitur, quod impleri non poteſt.

R. Si proprietatem ſermonis ſectari lubet, multa eſſe conſtat in Phyſicis, quæ impleri non poſſint, ab illo ſaltem, qui rem illam antehac poſſidebat; quæ tamen propterea non *confracta* proprie, imo nec improprie quidem, ſed vacare, ſeu vacua potius dicenda ſunt. Sic E. G. burſa aurifera, & dolium vinarium, deperdita, auroque & vino ab inventore conſumptis, non *confracta*, ſed *vacua* potius dici debent; licet, quoadusque ab illo poſſidentur, a priore poſſeſſore, etiamſi velit, impleri non poſſint. Sufficit, ut eo in ſtatu & burſa & vas prædictum perſeverent, in quo, dum Deo diſponente, & burſa & vas memoratum poſtliminio revertentur ad priorem poſſeſſorem, ſine notabili ſui immutatione, & hoc vino, & iſta auro repleri queant. Et, ut ſimilitudo ſit adæquatior, illa Sedes vacans dici poterit, non vero confracta aut everſa, quæ de ſe idonea eſt, ut ſedeatur, quamvis externo quocumque impedimento fiat ut ſedere illa jam nemo poſſit; niſi forte velit author, ſedes in cubiculo clauſo ſtantes confractas aut everſas nuncupari, quia illis nemo ſedere poteſt, quamdiu non patebit acceſſus. Sed tunc demum ſedes aliqua confracta, aut everſa, aut quid ſimile dicetur, cum, ceſſante etiam quovis externo impedimento, de ſe tamen talis eſt, vel in tali ſtatu, ut abſque notabili immutatione ſedere illa nemo poſſit. a Pari; Sedes Epiſcopalis *non confracta*, ſed potius vacua, aut *Vacans* dici debet, quæ licet ſub poteſtatem redacta, alienam a Religione R. Catholica Religionem profitentem, impleri a poteſtate R. Catholica, ſaltem commode, nequeat; eo tamen in ſtatu permanet (uti hactenus, Deo ſunt laudes, permanſit Sedes Harlemenſis) ut ſublato prædicto impedimento, citra notabilem ſui immutationem, impleri denuo poſſet.

Sane, non ad Sedes *everſas*, aut *confractas*; ſed ad Sedes vere *vacantes*, miſſos ſe a ſummis Pontificibus exiſtimarunt, quotquot hactenus tanquam Vicarii Apoſtolici ad Sedes Harlemenſem, Leovardienſem, &c. miſſi ſunt ab integro jam ſeculo; licet per proprios Epiſcopos impleri illæ commode non potuerint.

Teſtati hoc ſunt (ut alios præteream) Rovenius, & De La Torre, ambo Vicarii A. dum in famoſis ſuis Concordiis,

cum Capitulo Harlemenſi initis, profeſſi ſunt, ſe Capitulum Harlemenſe agnoſcere, tanquam *Verum*, ac *legitimum Capitulum Sede* (non *everſa*, aut *confracta*) ſed *vacante*, uti ex ipſo titulo Concordiarum iſtarum, manifeſte liquet.

Ad majorem jam dictorum confirmationem addi hic poſſet, (uti prævidit ad N. XI. author Reſponſi) Sedes Epiſcopales Philippenſem, Caſtorienſem, Sebaſtenam, ad quarum titulos ſucceſſive quinque ex Vicariis noſtris A. conſecrati fuere Epiſcopi, etiamnum *Vacare*.

Aſt, quia in §. §. III. & IV. Capitis I. abunde oſtenſum eſt, Sedem Epiſcopalem vere dici poſſe eſſe *vacantem*, etiamſi pluribus annis vacaverit; ita quidem, ut illam quoque ſine diſcrimine per proprios Epiſcopos implere Pontifex non potuerit; hinc patientiæ lectoris parcentes, confirmationem iſtam hic prætermimus; præſertim, cum plura in hanc rem dicenda nobis ſuperſint in ſequenti.

§. IV.

Canones, qui volunt Sedem ultra tres menſes non vacare, nequaquam evincunt, Sedes illas confractas, aut everſas eſſe, quæ diu proprio Epiſcopo carent.

Alterum argumentum, quo utitur author Reſponſi, probaturus, Sedes Epiſcopales, quæ longo tempore Epiſcopo proprio orbatæ impleri non poſſunt, *confractas* dici oportere, non autem *vacantes*, format ex ſollicitudine Eccleſiæ, quæ ordinavit, ut defuncto Antiſtiti, quam poſſet citiſſime, novus ſurrogetur, juxta illud S. Gregorii; *Sacri Canones ultra tres menſes Eccleſiam præcipiunt non vacare.*

Sollicitudinem illam Eccleſiæ nemo non laudat; ſed ex ea velle inferre, quod Eccleſia Sedes illas non amplius tanquam *vacantes* habeat, ſed tanquam *confractas* & *everſas*, in quibus defuncto Antiſtiti juxta rigorem iſtorum Canonum novus Epiſcopus ſurrogatus non fuerit, ne vel ipſe author Reſponſi aſſerat.

Et, ut de ſola nunc Eccleſia Romana agatur, teſtatur Onuphrius in Chronico, Sedem Apoſtolicam vacaſſe poſt Xyſtum 2. Menſes XI. *quo tempore*, inquit, *Presbyteri S. R. E. præfuerunt.*

Poſt Honorium Annum 1. Menſes VII. dies 18.

Poſt Martinum Menſes 18. dies 28.

Poſt Paulum Conſtantini filium Annum 1. Menſem 1.

Et uti in §. III. Capitis I. vidimus, ſunt non contemnendi Authores, qui ſcribunt poſt Marcellini exceſſum vacaſſe Sedem Romanam ad annos VII.; ſunt item, teſte Platina, qui poſt Nicolaum I. ad annos VIII. & ultra vacationis tempus extendunt.

Jam vero, quis dixerit, Sedem Apoſtolicam, ob dilatam hanc novi Antiſtitis electionem, *confractam* aut *everſam* intermedio iſto tempore fuiſſe, & non potius vere *vacaſſe?*

Vidit hoc vel ipſe author Reſponſi, & hinc ad N. XII. diſtinguendum vult inter Eccleſias, quæ brevi poſſunt impleri, & inter illas, de quibus incertum eſt, quando impleri congrue poterunt, ita ut exiſtimet, regimen priorum merito ad tempus credi Capitulo, poſteriorum vero regimen velit devolvi immediate ad Sedem Apoſtolicam.

R. Diſtinctionem illam nullo jure niti, & ab authore adinventam eſſe. Verum quidem eſt, quod poſteriorum iſtarum Eccleſiarum deſolatio eas ſpecialius commendet ſollicitudini generali, quam Sedes Apoſtolica habet in omnes Eccleſias; aſt quod illa auferret jus omne, quod ex traditione Apoſtolica Clero olim competebat, & modo juxta Eccleſiæ diſpoſitionem, traditioni iſti conformem, competit Capitulis Cathedralibus, ubi adhuc illa ſuperſunt, hactenus non videmus.

Ceterum, quam aliena ſemper fuerit Eccleſia ab eo, ut putaret Sedes illas Epiſcopales, quæ propriis Paſtoribus ad longum etiam tempus orbatæ fuerant, vetantibus quoque alienis poteſtatibus illas adimpleri, non proprie *vacare*, ſed *confractas* potius eſſe & *everſas*, unico, memorabilitamen, exemplo juvabit oſtendere in

Ea

§. V.

Ex iis, quæ circa Sedes Patriarchales Hieroſolymitanam, & Antiochenam anno 1099. acciderunt, oſtenditur, Eccleſias, de quibus in §. præcedenti, non confractas, ſed vacantes dici debere.

Vacaverat (uti veriſimile eſt) ab anno 695. uſque ad annum 1099. Sedes Hieroſolymitana, quando Theobertus in *Patriarcham Hieroſolymitanum electus eſt in generali conventu Principum, eorumque qui aderant Epiſcoporum.*

Similiter non longe abhinc Sedi Antiochenæ, quæ & ipſa trecentis & amplius annis vacaverat, præfectus eſt Bernardus; a quibus Religioſi Principes accipere voluerunt ſinguli ſuorum Principatuum inveſtituras; Godofredus Regni Hieroſolymorum; Boamundus Principatus Antiochiæ.

Quo facto, ab iisdem conſtitutæ ſunt dotes iiſdem Eccleſiis, quales anteceſſores Patriarchæ habuiſſe ſcirentur. Baron. ad annum 1099.

Quid clarius, quam viris illis Primariis perſuaſum fuiſſe, Sedes illas Patriarchales nulla nova erectione indiguiſſe, ac proinde non *confractas* aut *everſas*, ut vult author Reſponſi, ſed vacuas duntaxat, ſive *Vacantes* fuiſſe, uti prætendit author Motivi.

Unde nec Baronius, qui Hiſtoriam hanc exacte enarrat, ullam alicujus Bullæ Pontificiæ, aut formulæ, aut minutæ, qua forma iſtiuſmodi novæ erectionis contineatur, mentionem facit.

Sed evidentiora hæc evadent, ſi jam dictis ea jungantur, quæ idem Baronius de iisdem Sedibus Patriarchalibus proſequitur ad annum 1108.; videlicet, quod, dum Paſchalis Pontifex Gibellino, ſecundo poſt Theobertum Patriarchæ Hieroſolymitano, conceſſiſſet, *Patriarchali jure regendas Eccleſias, quas Regis Hieroſolymitani ditioni aut jam reſtituit, aut in futurum reſtituere Gratia Divina dignabitur*; Bernardus Sedis Antiochenæ Patriarcha, perſuaſus lædi per hæc Sedis ſuæ jura, legatos Romam miſerit, *juſta petens*, nempe, *ut deſcripti termini cujusque Patriarchatus per Sacroſanctum illud Nicænum Concilium immobiles permanerent.*

Aſt, quid ad hæc reſponſi tulit a S. Pontifice Patriarcha? alienum plane a mente, & a principiis authoris Reſponſi.

Reſcripſit itaque Pontifex, teſte Baronio. „ Nec de nobis menti tuæ opinio illa „ ſubrepat, quod Antiochenam Eccleſiam „ deprimere, aut inhonorare velimus. Si „ quid ergo vel Antiochenæ, vel Hieroſolymitanæ Eccleſiæ aliter fortaſſe quam „ oportuit, de Parochiarum finibus ſcripſimus, nec levitati, nec malitiæ adſcribendum, nec propter hoc apud vos ſcandalum concitandum, quoniam (*obſerva Pontificis humilitatem & modeſtiam*) & „ locorum longinqua prolixitas, & antiquorum nominum commutatio, quæ Civitatibus vel Provinciis accidit, magnam „ nobis ambiguitatem, vel ignorantiam intulerunt. Ceterum & optavimus, & „ optamus, non ſcandali, ſed pacis ſomitem miniſtrare, ſuum jus & honorem „ quibuſcumque Eccleſiis conſervare. „

Qui poterat luculentius declarare Pontifex, Patriarchales iſtas Sedes a ſe habitas non eſſe, tanquam *confractas & everſas*; ſed tanquam vere *vacantes*? Etenim non novos Patriarchalibus illis Sedibus, quaſi de novo rurſum erectæ forent, terminos, ſubditoſque aſſignandos reſcribit; ſed e contra omnia eodem potius in ſtatu reſinquenda eſſe, in quo antehac fuiſſe conſtaret. Liquet hoc non tantum ex epiſtola jam ex parte deſcripta, ſed & ex altera ejusdem Pontificis ad eundem Patriarcham, in hæc verba; „ Eccleſias illas, quibus certi fi„ nes aſſignari poſſunt, quorum termini „ ac poſſeſſiones diutina poſſeſſione ac tyrannide confuſi non ſunt, & ipſarum „ Eccleſiarum urbes illi volumus Eccleſiæ „ ſubjacere, ad quam ex antiqua ſciuntur „ juſtitia pertinere. „

Liceat modo ex his omnibus ſecure concludere.

I. Sedes Epiſcopales, etiamſi intra tempus a Canonibus præſcriptum de novo Antiſtite ipſis non provideatur, idcireo dici haud debere *confractas* vel *everſas*.

II. Id etiam locum habere, licet novi Antiſtitis ſurrogatio ad plures annos

ob legitimam eauſam differatur.

III. Id obtinere etiam iſthic, ubi licet Pontifex velit, Sedes illas nequit, citra incommoda, de novo Antiſtite providere; ſiquidem hæc omnia locum habuere in Eccleſiis Patriarchalibus Hieroſolymitana & Antiochena, de quibus jam actum eſt; Nam

I. Eccleſiæ iſtæ longiſſimo ambæ tempore, &, juxta calculum G. Marcelli, hæc trecentis annis, & ultra, illa quadringentis circiter, viduatæ proprio fuerant Antiſtite.

II. Illas commode Pontifex implere nequivit, vetantibus ſcilicet Arabibus, Saraceniſque novos iſthic creari Patriarchas.

III. Illis non obſtantibus Pontifex Sedes illas non habuit pro *confractis* ſed pro *vacantibus*; Etenim ſi confractas illas omnino & everſas putaſſet, quid obſtitiſſet, quominus novis ſedibus novos tribuiſſet terminos, Provincias, Civitates? quod tamen ſe iſthic facere potuiſſe negat, ſcribens hac de re ad Regem Balduinum; *Nec enim poſſumus.* inquit, *manifeſte Sanctis Patrum noſtrorum conſtitutionibus obviare.*

Quod ſi hæc omnia locum habuerint in Sedibus illis Patriarchalibus, tot annis proprio Paſtore viduatis; quidni & locum habeant reſpective in Sede Harlemenſi, ideſt, quidni & Sedes Harlemenſis, licet uno jam ſeculo, & ultra, proprio orbata fuerit Paſtore, licet commode non potuerit eo tempore per novum, propriumque Antiſtitem a Pontifice impleri, *Vetantibus*, ſcilicet *Ordinibus Confœderatis huic Sedi Epiſcopum ordinari*; cenſebitur nihilominus, non eſſe *confracta* & *everſa*, ſed tantummodo *vacare*?

Porro, ſi Sedes Harlemenſis etiamnum ſubſiſtat prædictis non obſtantibus, licet *vacans*, quidni iisdem non obſtantibus, ſubſiſtat etiam nunc *Verum ac legitimum Harlemi Capitulum*? uti exinde probare nitebatur author Motivi. Pag. 11.

Vel ultro ex his concludet lector benevolus, argumenta authoris Reſponſi, hucuſque allata, nequaquam evincere, quod Sedes Epiſcopales, & inter illas etiam Harlemenſis, quibus longo tempore dari non potuit commode proprius Epiſcopus, idcirco dici debeant eſſe *confractæ*, vel *everſæ*. Supereſt, ut inquiramus in

§. VI.

An id recte evincat Author ille ex Motivo Eccleſiæ, ob quod per Canones ſuos accelerari voluit novi Antiſtitis electionem?

Intentio Eccleſiæ (ſi authori Reſponſi fides) ordinantis electionem novi Antiſtitis quam citiſſime fieri, eſt impedire, ne Eccleſiæ ab Acephalo quodam Capitulo diu regantur.

Quin longe præſtet Eccleſiam regi a proprio Epiſcopo de conſilio ſui Capituli, quam, neglecta (ubi fieri ea poteſt) electione novi Antiſtitis, regimen illud diu relinqui Capitulo Acephalo, non eſt qui dubitet.

Quod vero pia hæc Eccleſiæ intentio uſque eo ſe extendat, ut velit hoc ipſo Capitulum aliquod *Verum* ac *legitimum* interire, dum per longius aliquod temporis intervallum proprius alicui Eccleſiæ præfici nequit Epiſcopus, hucuſque non arbitramur. Canonem qui id præcipiat alleget author Reſponſi.

Præſtabitne forſitan Eccleſiam aliquam, puta Eccleſiam R-Catholicam in Fœderatis Provinciis, non tantum opera & conſilio proprii ſui Epiſcopi, ſed & Capituli Cathedralis, quod ſpeciali Dei providentia legitime iſthic hucuſque propagatum eſt, deſtitutam velle, quam veram Capituli iſtius, ac legitimam exiſtentiam, non obſtantibus ſupradictis, agnoſcere?

Sed, inquis, obviari poteſt per Pontificem incommodo iſti, dando Provinciis iſtis Vicarium aliquem Apoſtolicum, cui cura omnis demandetur.

Aſt quid fiat, ſi eadem poteſtas, quæ vetat proprium Sadi Harlemenſi præfici Antiſtitem, omne quoque Vicario iſti Apoſtolico jurisdictionis cujuſcumque vetet exercitium, uti plus vice ſimplici factum alias novimus? an non tunc ſaltem potius expediret, Capitulo Antiſtite ſuo viduato Eccleſiæ regimen committere, quam ſinere, ut iſthic ſine legibus, ſine diſciplina, ſine directore peſſumeant omnia? Noſtro equidem ſenſu id potius expediret. Minime ergo author Reſponſi evincit ex motivo Eccleſiæ, de quo ſupra, Sedem Harlemenſem,

ſem, proprio jam dudum viduatam Paſtore, non amplius ſubſiſtere : Et hinc alio rurſus argumento, vel ex ipſa Sedis iſtius erectionis Bulla deſumpto, conatur oſtendere, Sedem Harlemenſem jam pridem confractam & everſam eſſe.

Etenim juxta Bullam iſtam Sedi illi a Pontifice aſſignata ſunt ſequentia; locus Sedis, Civitas nempe Harlemenſis, & Eccleſia S. Bavonis; Territorium, Civitates variæ, Pagique intermedii; Tribunal juſtitiæ, Cathedra Doctrinæ, Dos competens; quæ omnia, cum juxta authorem Reſponſi ex una parte requirantur ad veram exiſtentiam Sedis Harlemenſis, & ex alia, juxta ipſum, certum ſit hodie non ſupereſſe, intrepide concludit, Sedem Harlemenſem *everſam* eſſe.

Quam id fiat infundate, docebit

§. VII.

Ex Bulla erectionis Sedis Harlemenſis concludi nequit, Sedem illam hodie confractam, & everſam eſſe.

Verum quidem eſt, Sedem illam hodie non tantum eſſe, ſed & jam dudum proprio Paſtore orbatam fuiſſe; ſed, præterquam quod Sedes Epiſcopalis (uti oſtenſum eſt ſupra) ſine Epiſcopo poſſit ſubſiſtere, etiam pluribus ſeculis, Sedi iſti indivulſe ſemper adhæſit dignitas Epiſcopalis, qua Epiſcopus ſimulatque ordinabitur, ſine ulla Epiſcopatus immutatione ornabitur.

Ad Dotem quod attinet; cum ſemel illa aſſignata, & Epiſcopus in ejus poſſeſſionem fuerit miſſus, erectio habuit plenum complementum, ac proinde licet dos illa jam ſit ablata, dici Sedes illa non poteſt eſſe deſtructa & ablata, citra injuriam Sedis Apoſtolicæ, quæ ſola poteſt auferre, quæ ſemel conceſſit.

Supereſt quoque hac in Sede Cathedra doctrinæ, cum plurimi (Deo ſint laudes) iſthic ſuperſint, R-Catholici, parati audire, ſi integrum ipſis foret, vocem Paſtoris ſui.

Deinde ibidem hucuſque ſupereſt territorium in Bulla erectionis delineatum, eædem ſcilicet Civitates, pagique intermedii.

Denique adhuc extat ibidem ſpirituale, ſive Eccleſiaſticum Tribunal, utpote in eo conſiſtens, quod ſint fideles, qui parati ſint correctioni Paſtoris ſui ſe ſubmittere, & ſeſe ſeparare ab omni fratre inordinate ambulante, & in malitia ſua contumaci.

Fixum itaque maneat. I°. Sedem Harlemenſem uſque nunc ſubſiſtere.

II. Idem eſſe de Capitulo Cathedrali Harlemenſi.

III. Subſiſtente adhuc Capitulo, merito authorem Motivi potuiſſe aſſerere, quod Capitulum iſtud eo tempore, quo ſcribebat, juxta præſentes tum rerum circumſtantias, poſſet uti *juribus & jurisdictione, quæ de jure communi Capitulis Cathedralibus Sede Vacante competunt.*

Ratio ejus erat duplex, altera ex remotiore, & diuturniore abſentia, altera ex ſuſpenſione Archiepiſcopi Sebaſteni V. A. petita.

Priore omiſſa, ſecundam impugnat author Reſponſi.

An recte, videbitur in

§. VIII.

An ſuſpenſo, & in remotis agente Archiepiſcopo Seb: V. A. Capitulum Harlemenſe potuerit uti juribus, & jurisdictione, Capitulis Cathedralibus Sede Vacante competentibus?

Ad utrumque reſpondet affirmative author Motivi, pag. 21. Ratio, ob quam author iſte cenſuerit, Capitulum Harlemenſe, Archi-epiſcopo Seb: in remotis agente, uti potuiſſe juribus & jurisdictione jam dictis, hæc eſt; nempe quod cum iſto in caſu Epiſcopus, populum ſibi commiſſum regere, curamque Paſtoralem ei impendere nequeat, æquum ac rationabile ſit, ut corpus illud, cui una cum Epiſcopo regimen incumbit, illud exercere pergat, defectumque Epiſcopi ſuppleat.

Non ſolius hæc authoris Motivi, non ſolius P. Thomaſſini, (uti ſupra vidimus) ſed communis Doctorum eſt ſententia.

Ratio authoris Motivi, ob quam, Archi-epiſcopo præfato ab exercitio Vicariatus Apoſtolici ſuſpenſo, cenſuerit Capitulum

tulum præfatum, juribus & jurisdictione ſupra expreſſis uti poſſe, ea eſt, quod ſciret Epiſcopum ſuſpenſum a Bonifacio VIII. & *Cap. unico. Ne Sede Vacante in VI.* æquiparari cum Epiſcopo mortuo, quoad effectum, ut utroque caſu collatio præbendarum, quæ ſpectabat ad Epiſcopum, & Capitulum per ſolum Capitulum fieri queat.

Verba Capituli ſunt; „ Si ad Epiſcopum & Capitulum communiter pertineat „ collatio præbendarum, mortuo Epiſcopo, vel a beneficiorum collatione ſuſpenſo, poterit Capitulum vacantes conferre „ præbendas, &c.

Si locum id habet reſpectu præbendarum, etiam illarum, quibus nulla annexa eſt cura animarum, quanto id potiori jure locum habebit in collatione Paſtoratuum, qui nullam quandoque dilationem patiuntur?

Quid ad hæc author Reſponſi? objicit authoritatem Fagnani *in Cap. quia diverſitatem de conceſſ. præbend.* docentis, in caſu ſuſpenſionis Epiſcopi, jurisdictionem non devolvi ad Capitulum, ſed ad Pontificem.

R. Non uno modo objectioni iſti poſſe ſatisfieri.

I. Dicendo, locum id duntaxat habere, dum Epiſcopus ob crimen aliquod eſt ſuſpenſus; atque ita ſentit Thomaſſinus *Part.* 1. *Lib.* 3. *de Beneſ: ad N. VIII. Nec ſuccedit Capitulum*, inquiens, *in jurisdictionem Epiſcopi criminoſi, vel incapacis, & ideo excommunicati vel ſuſpenſi.*

Cum igitur nullatenus conſtaret authori Motivi, neque etiamnum conſtet Archiepiſcopum Sebaſtenum, ob crimen aliquod ab exercitio Vicariatus ſui fuiſſe ſuſpenſum, imo contrarium nobis certum ſit; quidni recte cenſuit, exercitium jurisdictionis ordinariæ, ſuſpenſo Vicario A., ad Capitulum Harlemenſe devolvi.

Deinde, licet ea, quæ adducit author Reſponſi, locum forte haberent in Capitulis, quibus proprius eſt præfectus Epiſcopus, non ideo tamen locum habere debent in Capitulis, *Sede Vacante*, quibus de ipſorum conſenſu Vicarius Apoſtolicus præeſt, quale eſt Capitulum Harlemenſe.

Etenim, cum tale Capitulum eo ipſo tempore, quo exercitium jurisdictionis ſuæ ordinariæ transfert in alium, jurisdictionem tamen ipſam radicaliter ſibi reſervet; impedito per ſuſpenſionem illo, cui exercitium iſtud commiſit, ad ipſum Capitulum idem redire exercitium cenſeri debet.

Aſt mentem ipſiuſmet Fagnani, ab authore Reſponſi, Pag. 19. allegati, penitius juvat indagare.

Verum eſt, quod Fagnanus ad *Cap. quia diverſitatem* X *de conceſſ. præbendarum.* 25. conſultus ſuper quodam caſu, reſolverit, ſuſpenſo Epiſcopo jurisdictionem non devolvi ad Capitulum; aſt ſatis innuit Fagnanus, quæſtionem hanc in jure, ut minus dubiam eſſe, & inter Canoniſtas conteſtatam. Et ſane cum in *Cap. unico. Ne Sede Vacante* in VI. æquiparetur caſus Epiſcopi *ſuſpenſi* & Epiſcopi *mortui*, circa collationem præbendarum, non appareret, cur non & æquiparentur quoad reliqua jura: cui argumento non reſpondet Fagnanus.

Præcipuum fundamentum Fagnani eſt in *Cap. A. de ſuppl. neglig. Prælat. in* VI. eo quod Pontifex ibidem non exprimat, jurisdictionem Epiſcopi excommunicati ad Capitulum eſſe devolutam. Neque enim ex ipſo textu conſtat, quod Pontifex cenſeat in caſu ibidem propoſito jurisdictionem ad alium quempiam eſſe devolutam, quandoquidem dicat, quod non ex culpis ipſis ad Rhemenſem Archi-epiſcopum jurisdictio devolveretur, eorum ſcilicet ſubditorum Epiſcopi: *Sed alia*, inquit, *forte pro illis pœna ipſis Canonica poſſet infligi.*

Ad hæc notandum, quod non ita jurisdictio devolvatur ad Metropolitanum, quemadmodum ad Capitulum, quod tamen ſupponere videtur Fagnanus.

Ad Metropolitanum quippe tantum fit devolutio, ut ad ſuperiorem: ideoque non niſi fere in caſu negligentiæ, aut appellationis, & querelæ. Ad Capitulum vero proprie non fit devolutio; ſed Capitulum conſtans ex Epiſcopo tanquam capite, & Canonicis tanquam membris, unum quaſi corpus conficiens, deficiente Epiſcopo ejus capite miniſteriali, pergit jurisdictionem penes corpus exiſtentem exercere, quæ per Epiſcopum, ut caput corporis, exercetur.

Hinc concludunt Canoniſtæ, omnem jurisdictionem tam contentioſam, quam voluntariam, eſſe penes Capitulum Sede Vacante, *niſi ubi a jure cavetur contrarium*; uti,

uti, ex Canoniſtis & ipſo Fagnano, in Motivo Pag. 19. probatum eſt. Ad Metropolitanum autem non devolvitur, niſi in caſibus jure expreſſis, ut omnes paſſim Canoniſtæ docent.

Quare Philippus probus in notis ad Gloſſam pragmaticam titulo de *concubinariis* §. *Et nihilominus*, *verba Superiores*, *Num.* 5. ait poſt alios ibidem citatos, quod *Epiſcopo mortuo naturaliter vel civiliter*, *Capitulum jurisdictionem temporalium & ſpiritualium ſuccedit*.

Prætendit præterea Fagnanus, quod in caſu *Cap.* 3. *de ſuppl. neglig. prælat. in VI.* jurisdictio competat Capitulo non jure proprio, *ſed ex indulto proviſionali ipſius Papæ*, ut patet ex his verbis Capituli: *Donec per Sedem Apoſtolicam*, *cujus intereſt Eccleſiarum providere neceſſitatibus*, *ſuper hoc ipſum Capitulum quam cito commode poterit conſulendam*, *contigerit ordinari aliud*.

Negari nequit, quin Bonifacius VIII. hujus Decretalis author non obſcure prætenderit, ſibi, & Sedi Apoſtolicæ attribuere authoritatem, deſignandi Adminiſtratorem pro tempore Vacantis Sedis, non tantum in caſu propoſito, ſed & in omni vacationis ſpecie; quandoquidem ratio expreſſa his verbis: *cujus intereſt Eccleſiarum providere neceſſitatibus*, ſit generalis; & quia hanc ſpeciem vacationis æquiparat vacationi per mortem.

Notavit id eruditus Carolus Feuretius in ſuo tractatu de abuſu Lib. 3. Cap. 6. num. A. his verbis: „ Le Pape Boniface VIII. „ penſa bien de s'arroger, & au Saint Sie„ ge, le droit de commettre un adminiſtra„ teur aux Eveſchés Vacans, pendant l'in„ terregne, comme on le peut reconnoiſtre „ par le Chapitre, Cui procuratio de elect. „ in VI. Toutes-fois cela n'eut jamais lieu „ en France; car les Chapitres *Sede Va„ cante*, ont toujours été maintenus au „ droit de gouverner, & adminiſtrer le ſpi„ rituel & le temporel, pendant la Va„ cance.

Notandum hic per errorem citari Cap. *Cui procuratio de Elect. in* VI. cum in toto ſexto decretalium nullum occurrat Capitulum, quod incipit per illa verba; unde indubie citare voluit Feuretius citatum *Cap.* 3. *de ſuppl. negl. Prælat.* quo hæc Bonifacii prætenſio aperte indicatur.

Quod autem addit Fagnanus, num. 32. diuturnam obſervantiam ſuffragari huic Sententiæ, nimirum quod Epiſcopis propter delictum vel inhabilitatem ſuſpenſis non adminiſtret Capitulum, ſed Sedes Apoſtolica conſueverit conſtituere Vicarios Apoſtolicos, ſicut nunc reperiuntur, inquit, in Eccleſia Beneventana, Tranenſi, Lancianenſi, Biſinianenſi, & Alatrina, verum eſſe poteſt in Italia & Epiſcopatibus ultra-montanis; ſed in partibus ciſmontanis inauditum eſt, nec creditur facile exemplum tale proferendum.

Thomaſſinus quidem, ad verbum ſecutus Fagnanum, citat hanc in rem arreſtum quoddam relatum inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, *Cap.* 7. *Num.* 40. At arreſtum hoc huic opinioni minime favet.

Caſus in primis illius arreſti admodum obſcurus eſt: præterea non dicitur, quod eo caſu ad Pontificem pertineat, Vicarium conſtituere; ſed quod Capitulum queat adminiſtrare ea, quæ pertinent conjunctim ad Capitulum & Epiſcopum, ſine præjudicio juris competentis Epiſcopo, quouſque per Curiam aliter fuerit ordinatum: quodque inſuper Curia eis permittat ſibi providere apud Pontificem, quantum attinet ad adminiſtrationem ſpiritualium dicti Epiſcopatus, quoadusque Epiſcopus fuerit abſolutus, & aliter per Curiam fuerit ordinatum.

Demum, etſi ad Pontificem ſpectaret, conſtituere Vicarium, Epiſcopo ſuſpenſo, uti prætendit Fagnanus, id tamen nec in ſpeciem præſenti caſui applicari poſſet.

Non enim hic agitur de ſuſpenſo Epiſcopo ab adminiſtratione Epiſcopatus; aut de ficta vacatione Sedis Epiſcopalis per ſuſpenſionem Epiſcopi.

Neque enim Capitulum Harlemenſe prætendit, vacare Sedem Harlemenſem per ſuſpenſionem Archiepiſcopi Sebaſteni; ſed (uti ex antedictis liquet) eam vacare dicit, per mortem ultimi Epiſcopi Harlemenſis, eamque veram vacationem hucuſque durare; & conſequenter ſibi jus Capituli Cathedralis Sede Vacante competere, quam diu novus Epiſcopus Harlemenſis non fuerit conſtitutus.

Cum

Cum igitur eo tempore, quo ſcripſit author Motivi, minime conſtaret (ſicuti nec conſtat hodie) Archiepiſcopum Seb. ob crimen aliquod ab exercitio Vicariatus fuiſſe ſuſpenſum; cum aliunde ei conſtaret, juxta ſupradicta, Capitulum Harlemenſe (licet exercitium jurium & juriſdictionis, ſibi tanquam Capitulo Cathedrali *Sede Vacante* competentium, pro pacis amore, proque ſua erga Sedem Apoſtolicam teſtificanda reverentia, Antiſtiti memorato ultro commiſiſſet) juri tamen ſuo per hoc nequaquam renuntiaſſe; cum ſciret, Doctores communiter docere, quod ſi Epiſcopus agat in remotis, Capitulum in ejus juriſdictionem ſuccedere. Denique, cum ſciret Neo-Provicarium a ſummo Pontifice deſignatum, a Capitulo Harlemenſi ob rationes momentoſas, nec dum ea in qualitate fuiſſe agnitum; ac proinde nec Capitulum iſtud exercitium juriſdictionis ordinariæ a ſe abdicaſſe; merito concluſit author Motivi, ſuſpenſo ac in remotis agente Archiepiſcopo Seb. Vicario A., exercitium juriſdictionis ordinariæ Capitulo Harlemenſi competere.

Duo adverſus concluſionem hanc oggerit author Reſponſi: Alterum ad Num. 14. ſcilicet, quod nullus Canon juriſdictionem adſcribat Sedi Vacanti, niſi tali, quæ impleri poſſit, qualis juxta ipſum, dici nequit Sedes Harlemenſis; Alterum ad Num. 15. quod per Congregationem de Propaganda fide declaratum ſit, jura Epiſcopalia non competere Capitulo Harlemenſi, idque per Breve Apoſtolicum aſſerit etiam eſſe confirmatum.

Quid roboris habeat utraque hæc objectio authoris Reſponſi, juvat paucis expendere in §. §. ſequentibus.

§. IX.

Satisfit objectioni priori.

Quod aſſerit author Reſponſi „ Nullum „ Canonem juriſdictionem adſcribere Sedi „ Vacanti, niſi tali, quæ impleri poſſit", gratis ab illo aſſeritur, cum Canones loquantur generaliter, nec unquam jus iſtud adſtringant ad tales determinate Sedes, quæ poſſunt impleri. Unde mirum videri non debet, ſi nullus Canon ſpecialiter conditus ſit, qui juriſdictionem expreſſe adſcribat Sedi Vacanti etiam tali, quæ longo quoque tempore impleri commode non poſſit; tum, quia intentio Eccleſiæ, iſtiuſmodi Canones condentis, eſt, ut Sedes Epiſcopales Paſtore viduatæ, vigore Canonum ſuorum quantocius impleantur; tum, quia Eccleſia ſupponit, quod ubi Sedes illæ longo tempore vacant, præſertim vetantibus poteſtatibus alteram Religionem profitentibus Sedes illas impleri, paulatim iſthic deficiat Clerus, vel Capitulum Clerum iſtum repræſentans, apud quod alias juriſdictio, & cura animarum reſidere ſolet, atque ita fruſtraneum plane fore, ſedibus iſtiuſmodi per ſpecialem aliquem Canonem, velle *juriſdictionem* aliquam prorogare.

Aſt hinc nullatenus ſequitur; ſedibus illis, quæ longo tempore Epiſcopo proprio caruere, imo & illis, quibus citra incommoda longo quoque tempore novus præfici Epiſcopus non potuit, nec poteſt, juriſdictionem omnem idcirco auferri, maxime ſi iſthic permaneat Clerus, & Capitulum, Clerum iſtum repræſentans, capax juriſdictionem primitus datam exercere.

Etenim, ut primæva in ſedibus iſtiuſmodi permaneat juriſdictio, ſufficit, quod nullus extet Eccleſiæ Canon, aut conſuetudo legitima, quæ primæva iſta juriſdictione *Vacantes* illas *Sedes* privet. Et hinc manifeſte conſequitur, apud Sedem Epiſcopalem Harlemenſem, etiamnum hodie exiſtere juriſdictionem Epiſcopalem ordinariam; tum, quia apud eandem, ſpeciali Dei providentia, hunc uſque in diem conſervatum, legitimeque propagatum eſt (uti ex ſupradictis liquet) *Verum ac legitimum Cathedrale Capitulum*, Clerum Cathedralem repræſentans, tum, quia nullus uſquemodo extat Eccleſiæ Canon, nedum legitima conſuetudo, quæ juriſdictionem a Capitulo Harlemenſi ſuſtulit.

Aſt extat (uti prætendit author Reſponſi ad N. 15.) declaratio Congregationis de propaganda fide, juxta quam declaratum eſt, jura Epiſcopalia non competere Capitulo Harlemenſi, idque per Breve Apoſtolicum, eodem teſte, eſt confirmatum.

Qualis ſit illa declaratio Congregationis ſupra-

ſupramemoratæ, & quale Apoſtolicum iſtud Breve, cum non exprimat author Reſponſi, reſtat, ut inquiramus in

§. X.

An & qualis ſit declaratio Congregationis de propaganda fide, item an & quale ſit Breve Apoſtolicum, in quibus, juxta authorem Reſponſi, declaratum ſit, jura Epiſcopalia non competere Capitulo Harlemenſi?

Priuſquam directe reſpondeatur bipartitæ huic quæſtioni, paucula quædam reſponſo iſti videntur præmittenda.

I. Certo conſtare, quod Apoſtolicæ Sedi notum fuerit, quod ab anno 1559. extiterit Capitulum Cathedrale Harlemenſe; id enim ex erectione Capituli iſtius manifeſtum eſt.

II. Quod Capitulum iſtud perſeveraverit uſque ad finem ejuſdem ſeculi, electis in demortuorum Canonicorum locum novis, & quidem Graduatis; hoc enim pro munere ſuo Apoſtolicæ Sedi indubie ſignificavit D. Sasboldus V. A. utpote qui ſub finem iſtius ſeculi in locum Guilielmi Copallii, Vicarii Generalis *Sedis vacantis*, jure devoluto ſubſtituit D. Adelbertum Eggium Canonicum Harlemenſem.

III. Neque Apoſtolicam Sedem latuit, Capitulum Harlemenſe a Vicariis A. agnitum fuiſſe ſeculo decimo ſeptimo tanquam *Verum ac legitimum Capitulum*; cum illud variis temporibus eidem a viris iſtis R^mis. dilucide fuerit ſignificatum.

Fecit hoc (ut de tempore antecedente ſileamus) ſub finem anni 1643. Rovenius V. A., uti videre eſt in §. VI. Capitis I. hujus refutationis.

Præſtitit hoc Vicarius A. Jacobus De La Torre anno 1656. uti patet ex §. X. ejuſdem I. Capitis.

Fecit hoc Epiſcopus Caſtorienſis V. A. relatione ſtatus Miſſionis ad S. Congregationem de propaganda fide die 28. Feb. 1668. tranſmiſſa; utpote in qua non tantum ſignificat, extitiſſe tum *Epiſcopatus Harlemenſis Capitulum*, ſed & in illo non deeſſe *viros, qui ad obſequium devoti, ſuis ſtudiis onera ejus leviora reddant*.

IV. Nec ignorare etiam potuit eadem S. Sedes, Capitulum Harlemenſe certis in caſibus uſum fuiſſe juriſdictione, Capitulis Cathedralibus, dum Sedes Vacat, competente; nam & hoc ad S. Congregationem dilucide ſcripſit Ill. De La Torre, in relatione, de qua in §. memorato, teſtificans Capitulum iſtud *cum Vicarii A. correſpondentia juriſdictionem Eccleſiaſticam per totam Diœceſim exercere*.

V. Indubitatum eſt, authorem Reſponſi (dum ſcriberet) nullum habuiſſe inſtrumentum authenticum, id eſt, nullam declarationem S. Congregationis, nullum quoque Breve Apoſtolicum, quo ante annum 1703. Capitulo Harlemenſi ſignificatum ſit, ipſum non eſſe *Verum ac legitimum Capitulum*, vel ipſi jura Epiſcopalia non competere; hæc enim ſi author ille habuiſſet, indubie allegaſſet.

VI. Similiter certum eſt, nullum hucuſque vel ſimilis declarationis, vel ſimilis Brevis Apoſtolici tranſcriptum authenticum ad Capitulum ſæpe memoratum tranſmiſſum fuiſſe.

Qui ergo aſſerat author Reſponſi a S. Congregatione emanaſſe declarationem, eique declarationi acceſſiſſe Breve Apoſtolicum, quo itidem declaretur, jura Epiſcopalia Capitulo Harlemenſi non competere.

Edicam, quod veritati putem conformius. Reſpexit veriſimiliter author ille ad declarationem illam, de qua in ſuis de 22. Feb. 1703. ad Decanum Capituli Harlemenſis Ill. D. Internuntius A., & de qua latius in §. ſequenti; item ad Epiſtolam quandam circularem, ſub nomine Clementis XI. P. M. de 7. Aprilis 1703., non quidem ad Capitulum, ſed ad fideles Hollandiæ, reliquarumque Provinciarum Confœderatarum directam.

Quid igitur, ſi vera hæc ſit conjectura mea, cenſendum in poſterum, tum de exiſtentia Capituli Harlemenſis, tum de jure, quod ſibi, Sede vacante, competere illud prætendit?

Supereſt, ut id paucis inquiramus in

§. XI.

Oſtenditur veriſimile omnino eſſe, vel Breve & Declarationem, de quibus author Reſponſi, ipſiuſmet Capituli ejuſve Vicarii jura non attingere, vel ſi attingant, non citra omnem ſub vel obreptionem obtenta fuiſſe.

Juvat & hic quædam reſponſioni noſtræ præmittere.

I. Eſt, ſcripſiſſe quidem Ill. D. Internuntium die jam dicta ad Decanum Capituli Harlemenſis (quod paulo ante *præclarum Capitulum* nominarat) veniſſe ad ſe mandata Apoſtolica, quibus ipſi injungebatur, ut ſignificaret Presbyteris Miſſionarum iſtarum, Pontificem declaraſſe, collationes omnes Paſtoratuum, Deſerviturarum, &c. nuper ſive ab Archi-Presbyteris, ſive ab Aſſeſſoribus Capitulorum iſthic factas, eſſe per ſe irritas, ac nullas; aſt hoc a S. Congregatione prius fuiſſe declaratum non expreſſit D. Internuntius.

II. Eſt, Declarationem iſtam Pontificiam circa nullitatem collationum prædictarum, emanaſſe, priuſquam *Motivum juris pro Capitulo Harlemenſi*, in quo vera & legitima Capituli iſtius exiſtentia, juraque ejus propugnantur, lucem viderit; ac proinde, priuſquam rationes tum iſto in ſcripto, tum in hac refutatione expoſitæ, ponderari a S. Pontifice potuerint.

III. Eſt, Pontificem in ſua declaratione, de qua tum in litteris D. Internuntii, tum in Brevi per authorem Reſponſi allegato, illas ſolas collationes Paſtoratuum, &c. declarare nullas & irritas, quæ factæ ſunt ab Aſſeſſoribus Capituli, &c. quibus jure ordinario facultas iſtiuſmodi non competit: nulla tamen facta mentione Vicarii ipſius Capituli; cui, ſuppoſita vera exiſtentia Capituli, facultatem iſtam in circumſtantiis memoratis jure ordinario competere, indubitatum nobis videtur.

IV. Sin vero Pontifex ſub declaratione ſua comprehenſum etiam voluerit ipſummet Capituli Vicarium, dicimus, veriſimile omnino eſſe declarationem iſtam Pontificiam, magna ſaltem ex parte, inniti reſolutioni Ex. P. Lupi, in Motivo juris expreſſæ & refutatæ; quid enim proclivius quam exiſtimare quod reſolutio iſta, paucis ante declarationem Pontificiam ſeptimanis ad Decanum Capituli Harlemenſis a D. Internuntio tranſmiſſa, ab eodem ſimiliter, majoris informationis gratia, ad Urbem fuerit directa?

Hoc autem ſuppoſito, cum, juxta reſolutionem iſtam, Capitulum illud, per mortem tum poſtremi ſui Antiſtitis, tum omnium Canonicorum cenſeri debeat jandudum interiiſſe; mirum videri non debet Pontificem cenſuiſſe, collationes omnes Paſtoratuum, (quales tamen apud nos factas diffitemur) Deſerviturarum &c., ab Aſſeſſoribus, vel ab ipſo etiam Vicario Capituli factas, nullas & irritas eſſe; utpote factas nomine & authoritate Capituli, quod nec veram exiſtentiam in ſe habet, ac proinde nec ullam juriſdictionem ſive per ſe, ſive per Vicarium ſuum, exercere poteſt.

Quam longe ſimilis reſolutio Ex. P. Lupi hic aberret a vero, vel ex hoc ſolo evincitur, quod nullus unquam Vicariorum Apoſtolicorum, quibus ſtatus Capituli iſtius fuit perſpectiſſimus, id crediderit, nedum aſſeruerit.

V. Eſt, alias indubie Clementi XI. P. M. rationes proponi debuiſſe, ob quas, teſte Ill. D. Internuntio, cenſuit collationes omnes, &c. nullas & irritas eſſe, imo & Capitulum Harlemenſe aſſertum duntaxat eſſe Capitulum, quam habuerint prædeceſſores ejus Pontifices Maximi, utpote qui Vicarios ſuos Apoſtolicos nunquam reprehenderunt aſſerentes, exiſtere Harlemi *Verum ac legitimum Capitulum*, imo & Concordias cum eodem ſuper juriſdictione Eccleſiaſtica ineuntes; qui etiam Capitulares Harlemenſes mulctandos nunquam cenſuerunt, eo quod certis in caſibus, V. G. dum *difficilis ad Vicarios Apoſtolicos forte acceſſus*, vel dum e vivis illi exceſſiſſent, Paſtoratus vacantes conferrent, vel aliis juribus, Capitulis Cathedralibus Sede vacante competentibus, uterentur, licet id (uti paulo ante vidimus) ex relationibus Vicariorum A. A. Sanctæ Sedi conſtare abunde potuerit.

Cum igitur Capitulo Harlemenſi rationes,

nes, pro vera ſui exiſtentia, legitimoque jurisdictionis ſuæ uſu, tum in *Motivo juris*, tum in hac refutatione expoſitæ, videantur omnimodis prægnantes, ut ſecure concludat *verum ſe ac legitimum eſſe Capitulum*, ac proinde ſe poſſe gaudere, ſaltem in certis quibuſdam circumſtantiis, juribus & jurisdictione Capitulo Cathedrali, *Sede vacante*, competentibus; perſuadere ſibi non poteſt, citra ſub vel obreptionem omnem factum eſſe, ut S. Pontifex in Brevi memorato voluerit collationes omnes Paſtoratuum, Deſerviturarum &c., in circumſtantiis, de quibus ſupra, a Capitulo ejuſve Vicario factas, declarare nullas & irritas, ac proinde (uti prætendit author Reſponſi) Capitulo Harlemenſi jura, Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, propria, minime competere.

Benigniorem itaque aliquam declarationis Pontificiæ elucidationem a S. Pontifice Canonici Harlemenſes humiliter fiducialiterque præſtolantur.

Hanc ipſorum fiduciam fovent non panca, uti patebit ex

§. XII.

Videlicet I. indubitata Capituli Harlemenſis erectio.

II. Non interrupta, ac legitima Canonicorum Harlemenſium ſucceſſio.

III. Vicariorum A. aliorumque primariorum in Eccleſia virorum in favorem Capituli teſtimonia inſignia.

IV. Rationes pro vera, legitimaque Capituli exiſtentia, & jurisdictione, tum in Motivo juris, tum hac in elucidatione jurium ejusdem adductæ.

V. Dilucida eorum omnium, quæ ſive olim ab Ex. P. Lupo, ſive ab authore Reſponſi adverſus exiſtentiam & jura Capituli allegata nuper ſunt, refutatio.

VI. Conſideratio utilitatis multiplicis, quæ ex prudenti Capituli directione in hanc Eccleſiam frequenter derivata eſt, qualis eſt E. G. conſervatio inſularum Texeliæ & Wiringæ, aliorumque pagorum, utpote quibus, in temporibus difficillimis, per ſollicitudinem indefeſſam Capituli Harlemenſis de probis Paſtoribus proviſum eſt; conſervatio diſciplinæ Eccleſiaſticæ in Sacerdotibus, & in laicis; ſuſtentatio Presbyterorum pauperibus deſervientium, &c.

VII. Intemerata in fide R. Catholica conſtantia, quæ ſemper in cunctis Capituli iſtius Canonicis viguit, cum nullum ex illis ſciamus ab iſta fide unquam defeciſſe; quique proinde ſingularem Apoſtolicæ Sedis favorem, ac protectionem, vel ſolo hoc titulo promereri potuerunt.

VIII. Evitatio ſcandalorum in puſillis & magnis, aduturis corpus illlud venerabile, quod integro jam pene ſeſquiſeculo apud primarios Eccleſiæ Viros in veneratione fuit, & tanquam *Verum ac legitimum Capitulum* fuit agnitum, cujus membra (abſit verbo invidia) paſſim viri fuere, doctrina & morum integritate conſpicui, quod antehac & Paſtores & Deſervitores, non contradicentibus Sede Apoſtolica, & Vicariis ejus, pluribus in occaſionibus, diverſiſque in locis conſtituit, quod propriis & Decanis, & Vicariis Generalibus, Sede vacante, effulſit, quod Presbyteris Diœceſeos Harlemenſis ſolatio, conſilio, & auxilio fuit frequentiſſime, in poſterum æſtimatum non iri, niſi tanquam imaginarium aliquod, & prætenſum Capitulum, omni jurisdictione, omni jure Capitulis Cathedralibus competente, omni veneratione indignum, cujus membra, Canonici Inquam Harlemenſes, non niſi opprobrium hominum, abjectio plebis, & omnium peripſema paſſim poſthac habeantur.

IX. Teſtimonium conſcientiæ modernorum Canonicorum Harlemenſium, utpote qui parati ſunt coram Judice quocumque competente, loco & tempore congruis, in judicio contradictorio, ſervatoque juris ordine, non tantum ejus, quæ in ipſis eſt, fidei R. Catholicæ, ſed & morum, reverentiæ, & debitæ erga Sedem Apoſtolicam obedientiæ rationem reddere.

Denique ulteriorem hanc, ac benigniorem mentis Pontificiæ elucidationem ſperare nos facit apud Clementem XI. Divina Clementia, quæ (uti pie, & humiliter in illa confidimus) perſpectum habens ea, quæ luctuoſo hoc tempore a Capitulo Harlemenſi geſta ſunt, non ex partium ſtudiis, non ex animis ad contradictionem prurientibus, non ex ſpiritu inobedientiæ; ſed ex ſincero veri, rectique amore profecta eſſe,

intelligentias & corda ſuperiorum noſtrorum legitimorum tam ſuaviter, tamque efficaciter in favorem Capituli Harlemenſis dirigere, ſi velit, poteſt, ut perpenſis, quæ hucuſque pro vera legitimaque Capituli iſtius exiſtentia, tuendiſque ejus juribus, tum in *Motivo juris*, tum in hac elucidatione adducta fuere, venerabile iſtud corpus priſtino ſuo in ſplendore perſiſtere ſinant, ad majorem Dei O. M. gloriam, ad utilitatem Eccleſiæ Sanctæ ejus, ad laudem ſupremi in terris Vicarii ſummi Paſtoris noſtri, ad ſalutem Canonicorum, omniumque promiſcue fidelium Diœceſeos Harlemenſis.

Quod ſi his omnibus non obſtantibus, indignos apud Divinam Clementiam peccata ſua reddiderint Canonicos Harlemenſes tanto favore, dignos vero apud Divinam juſtitiam confuſione, quam jampridem ipſis minitati ſunt quidam, conabuntur nihilominus juxta monitum ſupremi ſui Paſtoris, diligere (ſi quos tales habent) *inimicos ſuos, benefacere his, qui ipſos oderunt, orare pro perſequentibus ipſos*, firmiter perſuaſi (non niſi in Domino tamen) omnia potius, bona, ſanguinem, vitamque profundere, quam ſcienter vel ad latum unguem ab avita, id eſt, a R. Catholica fide, ab unitate Eccleſiæ, quæ eam profitetur, a debita erga Sedem Apoſtolicam reverentia & obedientia deflectere, atque hunc in finem Deum O. M. ſuppliciter rogabunt, ut ſemper *pax* ejus, *quæ exſuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda & intelligentias ipſorum*.

§. XIII.

Brevis eorum, quæ hac in refutatione deducta ſunt, Anacephaleoſis, & Concluſio.

Ex iis, quæ conſiderationi tuæ expoſita ſunt in hac refutatione, Lector Theophile, liquet

I. Veram legitimamque Capituli Harlemenſis exiſtentiam graviſſimis rationibus, teſtimoniiſque virorum in Eccleſia præſtantiſſimorum, innixam eſſe.

II. Ea omnia, quæ contra Capituli iſtius exiſtentiam, juraque eidem competentia, ab authore Reſponſi ad Motivum juris pro Capitulo Harlemenſi allegata ſunt, dilucide eſſe refutata. Argumenta, ceu Motiva, quibus author ille dicti Capituli exiſtentiam, juraque ejus impugnat, ſunt ſequentia.

I. Quod, cum una ex parte Capitulum ſubſiſtere, ſaltem diu, nequeat ſine capite miniſteriali, quod eſt Epiſcopus, & ex altera conſtet, jam a ſeculo & ultra, Capitulum Harlemenſe proprio ſuo Antiſtite orbum fuiſſe, manifeſte ſequatur, Capitulum Harlemenſe nequaquam hodie ſubſiſtere; attento præſertim, quod Sedi Harlemenſi toto illo tempore (uti prætendit author iſte) proprium Epiſcopum Pontifex, licet voluiſſet, præficere non potuerit.

Ratiocinii iſtius refutationem vide in §§. III. & IV. Capitis I. Item in §§. III. IV. & V. Cap. II.

II. Quod cum ex una rurſus parte, juxta authorem Reſponſi, ad legitimam Canonicorum Cathedralium electionem requiratur, ut tam electores quam electi ſint præbendati, reſidentes, Chorum ad pſallendum frequentantes, &c.; ex alia vero parte ſit manifeſtum, conditionem iſtam in electione Canonicorum Harlemenſium obſervatam non fuiſſe, conſequens ſit, jandudum Harlemi deſiiſſe *Verum, ac legitimum Capitulum*.

Argumenti iſtius refutationem exhibent §§. V., VI. & VII. Capitis I.

III. Quod Capitulum Harlemenſe ruinæ ſuæ & extinctioni ſubſcripſerit, dum anno 1616. Concordiæ, inter Archiepiſcopum Philippenſem V. A. & ſeipſum initæ, ſubſcripſit.

Dilucide figmentum iſtud refutatum videre eſt in §§. VIII., IX., & X. Capitis I.

IV. Quod licet ſupponeretur, Capitulum Harlemenſe *Verum* eſſe, *ac legitimum Capitulum Cathedrale*, nullatenus tamen ſequeretur, Capitulum iſtud, ſuſpenſo a Vicariatu Apoſtolico & abſente Archiepiſcopo Sebaſteno, jura Epiſcopalia potuiſſe exercere. Refutatum hoc videre licet in §. VIII. Capitis II.

Denique, quod per declarationem Congregationis de Propaganda fide, item per Breve Apoſtolicum juxta authorem præfatum

Digitized by Google

tum conſtet, Capitulo Harlemenſi jura Epiſcopalia non competere.

Et hoc telum retorſimus in §. XI. Capitis II.

Cum igitur & rationes, & teſtimonia pro vera legitimaque Capituli Harlemenſis exiſtentia, juribuſque ejus, tum in Motivo Juris, tum in hac refutatione allegata, nequaquam enervent ea, quæ ab authore Reſponſi adverſus Motivum iſtud oggeſta ſunt, merito concludunt Canonici Harlemenſes.

I. Exiſtere etiamnum hodie Harlemi *Verum, ac legitimum Capitulum Cathedrale.*

II. Capitulo iſti competere jura, Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, propria.

III. Certis in circumſtantiis Capitulum Harlemenſe juribus iſtis uti poſſe.

IV. Longe minus ex parte Capituli iſtius nuper, id eſt, ante Declarationem & Breve memorata, abſente & ſuſpenſo Archiepiſcopo Sebaſteno V. A., actum fuiſſe, quam olim (uti ex hac refutatione liquet) actum fuit ex parte ejuſdem Capituli, neque Sede Apoſtolica, neque Vicariis A. contradicentibus; ac proinde concludunt.

V. Hac in primis ex parte ea, quæ pauculis iſta in Miſſione attribuuntur in Brevi ſupra memorato, ipſis minime affricari poſſe; idque concludunt tanto ſecurius, quanto nec ſe aliunde promeritos eſſe perſuaſum ſibi habent, atris adeo carbonibus notari; utpote certi, ea omnia ſe credere, quæ Eccleſia R. Catholica credit, nullumque pro ſcientia ſua dogma eſſe fidem concernens, & ab Eccleſia rejectum, quod vel ab ipſis credatur, vel per ipſos aliis prædicetur; denique nihil ab ipſis alienum magis eſſe, quam fideles a debita erga Apoſtolicam Sedem reverentia ac obedientia avertere.

Vides ex his omnibus Lector Theophile, nec præſumptuoſe, nec inaniter in calce Motivi juris aſſertum fuiſſe, „ Plura „ dabuntur, quæ ad confirmandam dicti „ Capituli exiſtentiam, ejuſque ſucceſſio„ nem . . . . . opportuna erunt, ſi ſimi„ lis neceſſitas, qualis hoc ſcriptum publi„ ci juris facere ſuaſit, etiam ad ulteriora „ evulganda compellat. „

Idem & impræſentiarum aſſerimus. Ne tamen noſtra hac aſſertione ſcioforum quorundam, anonymorumve ſcribillandi pruriginem irritare videamur; norint, nil ſe a nobis reſponſi relaturos, niſi veritate & caritate omnimode id exigentibus. Quo in caſu pergemus, ſervato ſemper inculpatæ tutelæ moderamine, *vindicare hæreditatem patrum noſtrorum.*

APPENDIX

Ad §§. VII., VIII., & IX. Capitis primi.

Ad oculum patet ex §. VIII. Capitis I. Capitulum Harlemenſe, conſentiente Ill. D. Rovenio V. A.; in Concordia inter ipſos inita anno 1616., facultatem ſibi reſervaſſe, *litteras dimiſſoriales dandi iis, qui ſunt ex Diœceſi Harlemenſi.*

Quod autem facultate iſta uſum re ipſa fuerit aliquando Capitulum præfatum, liquet ex tranſumpto hic adjuncto, cujus exemplar, manu propria Ampl. D. Jacobi Zaffii, primi Capituli Harlemenſis Præpoſiti exaratum, in Archivis Capituli reſervatur.

Tranſcriptum Litterarum Dimiſſorialium.

Decanus & Capitulum Cathedralis Eccleſiæ Harlemenſis, dilecto nobis in Chriſto M. Joanni Spoirwatero civi Harlemenſi de legitimo toro nato, ſalutem in Domino ſempiternam. Cum nomine tuo nobis (Sede Harlemenſi ultra annum, imo annos vacante) ſupplicatum fuerit, ut ſecundum Decreta S. Synodi Tridentinæ litteras tibi dimiſſoriales concederemus; placuit nobis zelus tuus, quo ad ſortem Domini aſpiras, concedimuſque per præſentes tibi, ut a quocumque Antiſtite, gratiam communionemque Sanctæ Apoſtolicæ Sedis habente, primam Clericalem tonſuram, & minores ordines recipere poſſis. Datum Harlemi ſub ſigillo Jacobi Zaffii ſupradicti Capituli noſtri Præpoſiti (quandoquidem ſigillo Capituli impræſentiarum caremus) anno Domini milleſimo ſexcenteſimo decimo ſeptimo. Die vero Februarii vigeſimo.

De

De Mandato R. Domini Decani & Capituli Supradicti.

In Capitis I. §§. IX., & X. oſtenſum eſt, Capitulum Harlemenſe plus vice ſimplici per ſeipſum jurisdictionem Epiſcopalem exercuiſſe circa Paſtoratus in Diœceſi Harlemenſi ſitos, Sacerdoteſque in illis laborantes. Per actam hic annexam, cujus exemplar, manu Ex. ac Ampl. D. Leonardi Marii Præpoſiti Capituli Harlemenſis, & Vicarii Generalis conſcriptum, apud nos eſt, patet Capitulum iſtud, eandem jurisdictionem per Vicarium ſuum Generalem quandoque exercuiſſe.

Tenor actæ iſtius eſt hujuſmodi.

Cum in Eccleſia Catholica ad fidei & Eccleſiaſtici regiminis unitatem neceſſaria ſit unitas corporis, qua per membrorum ſubordinationem ita particulares Eccleſiæ coeunt omnes ſub uno Capite generali in terris, ut tamen ſingulæ quoque ſuos habeant ſuperiores, ſub quibus tanquam Capite particulari omnes illius Eccleſiæ fideles in particularem unitatem colliguntur. Hinc eſt quod ex credito nobis officio proſpicere volentes Eccleſiæ Hornanæ, quæ nobile Diœceſeos noſtræ membrum eſt, Tibi M. Gerarde Gerardi, de cujus eruditione, fide, & induſtria, probe inſtructi ſumus, vigore præſentium eam Eccleſiam ita committimus, ut non ſolum ad privata ſingulorum, ſed ad publica quoque oppidi Sacerdotum iſthic laborantium, & Chriſti fidelium attendas; occaſione difficultatum, quæ aut jam emerſerunt, aut emerſuræ timentur, Sacerdotum Congregationem indicas, controverſias componas, aut quæ induſtriam veſtram ſuperant, ad nos fideliter perſcribas. Hortantes & monentes omnes ac ſingulos in Domino, ut hac in parte, ceteriſque omnibus R. V. fidelem operam & fraternum ſubſidium & obedientiam præſtent. Amſterdami xx. Februarii M. DC. XXXII.

Leonardus Marius SS. Th. D. Eccl. Harlem. Præpoſitus, Archidiaconus, & Vic. Generalis.

In §§. V., VI., & VII. Capitis I. Demonſtratum eſt, veros poſſe eſſe Canonicos, eorumque propagationem poſſe eſſe legitimam, licet nec actualiter Præbendis gaudeant, neque Chorum ad pſallendum frequentent. Similiter in §. IV. Cap. I. oſtenſum eſt, Sedem Epiſcopalem poſſe ſubſiſtere, adeoque & Capitulum Cathedrale, licet Sedem illam Pontifex, etiam volens, non poſſit citra Incommodum per novum Epiſcopum implere.

Mire hæc confirmantur per actam authenticam ſequentem, cujus tranſcriptum in Archivis Capituli Harlemenſis conſervatur.

„ Nos Canonici & Capitulum Cathedra-
„ lis Eccleſiæ Sylvæducenſis, Sede vacan-
„ te per obitum bonæ memoriæ Ill. ac
„ Rev. D. Joſephi Bergaigne præfatæ Ec-
„ cleſiæ Epiſcopi, dein Adminiſtratoris,
„ Rev. Ad. ac Eruditiſſimo Domino D.
„ Judoco Houbraecken, S. Theologiæ
„ Licentiato, nec non Eccleſiæ Cathedra-
„ lis Antwerpienſis Canonico, ſalutem in
„ Domino ſempiternam.

„ Cum ex Sacrorum Canonum diſpoſi-
„ tione Eccleſiarum Cathedralium Capitula
„ in deficientium Epiſcoporum locum ſub-
„ rogentur, iiſque in ſpiritualibus & tem-
„ poralibus ſuccedant, atque idcirco eorum
„ munus ſit viduatis Eccleſiis ira conſule-
„ re, ut miniſtrorum ſolertia & diligen-
„ tia viduitatis incommoda minime ſentian-
„ tur. Ne igitur ſupradicta Eccleſia no-
„ ſtra culpa aliquid detrimenti patiatur in
„ ſpiritualibus & temporalibus, Nos dictis
„ SS. Canonibus obtemperare volentes,
„ petitis & habitis præfatorum Canonico-
„ rum votis, ac de conſenſu & voto
„ ejuſdem præfati Capituli, Te Rev. Ad.
„ ac Eruditiſſimum Dominum Judocum
„ Houbraecken (de cujus probitate, ſcien-
„ tia, ſufficientia, ac animarum peculia-
„ ri zelo plenam in Domino confidentiam
„ habemus) Vicarium noſtrum Generalem
„ in prædicta Eccleſia Cathedrali, Civi-
„ tate, & Diœceſi, etiam comprehenſo
„ diſtrictu Gelenſi, tenore præſentium de-
„ putamus, creamus, & conſtituimus, Epi-
„ ſcopali Sede Vacante, cum omnibus &
„ ſingulis facultatibus, privilegiis, hono-
„ ribus, oneribus, præeminentiis & præ-
„ rogativis ad hujuſmodi munus exercen-
„ dum neceſſariis & opportunis, dantes

„ Tibi

„ Tibi plenam & liberam poteſtatem omnia
„ & ſingula exercendi, quæ Capitulo Se-
„ de vacante in utroque fnro & jure per-
„ mittuntur, nec non ea omnia facien-
„ di, quæ nos facere & mandare poſſe-
„ mus, etiamſi ſpeciale mandatum requi-
„ rant. Idque non ſolum per Te ipſum,
„ ſed etiam per alios ſubſtituendos, præſer-
„ tim in caſu infirmitatis vel abſentiæ,
„ quantum ſalvis juribus concedere Tibi
„ poſſumus; ſpecialiter autem volumus,
„ ut licentiam ordinandi poſſis concedere,
„ ac in foro exteriori diſpenſare, etiam
„ quoad temporum interſtitia, examinare
„ & approbare confeſſores, ſimul etiam
„ ordinandos & ad beneficia promovendos,
„ atque ad verbum Del prædicandum ad-
„ mittere, nec non Tibi, ſive Diœceſi de
„ officialibus miniſtris judicii, ſive curiæ
„ ſpiritualis, actuariis, & aliis ad perfe-
„ ctum tribunal concurrentibus providere,
„ & controverſias terminare, manente ta-
„ men principali omnium cura penes ipſum
„ Capitulum, atque inſuper reſervato jure
„ nmni prædictas facultates interpretandi,
„ limitandi, vel ampliandi per nos, ſive
„ per Decanum aut Vicedecanum pro tem-
„ pore exiſtentem, cum reliquis Canonicis
„ de Capituln, de quorum conſilio & aſ-
„ ſenſu juxta dicti Capituli mnrem eo ca-
„ ſu cenſemus procedendum, prout tempo-
„ rum ratio permittet, aut poſtulabit.
„ Præcipimus itaque univerſo Clero Civi-
„ tatis & Diœceſis Sylvæducenſis, aliiſque
„ hujus Eccleſiæ juriſdictioni ſubjectis,
„ quatenus Te in Vicarium noſtrum Ge-
„ neralem recipiant, Tibique in omnibus
„ præmiſſis pareant & obediant cum effe-
„ ctu, dantes Tibi vices & voces noſtras,
„ etiam compeſcendi cnntradictores & ino-
„ bedientes, pœnis & Cenſuris Eccleſia-
„ ſticis. In quorum fidem præſentes ſcribi
„ juſſimus, & manu propria ſubſcripſimus.
„ Datum Sylvæducis anno Domini milleſi-
„ mo ſexcenteſimo quinquageſimo octavo
„ menſis Auguſti die 2. (& erat ſubſigna-
„ tum) P. van Zoerendnnck. V. Broec-
„ khoven, Ludov. Smeyers, Andreas Tim-
„ mermans, Henr. Plaſmans. Infra habe-
„ batur: Collata hæc copia cum ſuo ori-
„ ginali concordat, per me Joannem Phi-
„ lippum Verbruggen Sacra Apoſtolica au-
„ thoritate Notarium Antwerpiæ reſiden-
„ tem.
„ (Et inferius) in quorum fidem & teſti-
„ monium, &c. & erat ſignatum, J. P.
„ Verbruggen Notarius Apoſtolicus. Adhuc
„ inferius habebatur, 1703.

Concordantiam teſtor Ægidius Denique Notarius.

Tria in rem noſtram circa Actam iſtam ſunt obſervanda.

I. Quod Civitas Sylvæducenſis 14. Septembris anno 1629. in poteſtatem tranſierit Ordinum Fœderatorum, circa quod tempus etiam Canonici Sylvæducenſes uſu Eccleſiæ Cathedralis privati fuere.

II. Quod licet Canonici ante captam ab Ordinibus Fœderatis Civitatem creati, Præbendis ſuis uſque ad mortem gaviſi fuerint, ii tamen, qui poſtmodum creati ſunt (uti creati ſunt nonnulli) Præbendam nullam obtinuerint.

III. Quod eo tempore, quo acta præmemorata expedita fuit, Pontifex, etiamſi voluiſſet, nnn magis potuiſſet novum Sedi Buſcoducenſi præficere Antiſtitem, quam etiam nunc poſſet præficere Harlemenſi.

Ex quibus omnibus ſequitur

I. Quod DD. Canonici Sylvæducenſes ab eo tempore neque in Eccleſia Cathedrali reſidere, neque Chorum frequentare ibidem potuerint.

II. Quod licet aliqui præbendati permanſerint, alii tamen noviter electi non fuerint præbendati.

III. Quod juxta authorem Reſponſi Sedes Sylvæducenſis, ſaltem a morte ultimi ejusdem Epiſcopi, cenſenda ſit fuiſſe *confracta* & *everſa*; ac proinde Capitulum Sylvæducenſe ad talem redactum eſſe ſtatum, ut ipſi Eccleſia jurisdictionem Eccleſiaſticam ultra cenſeatur non commiſiſſe.

His tamen omnibus non obſtantibus, non timuerunt Canonici Sylvæducenſes anno 1630. permittere, etiam per præſum ſe *manifeſtari ſub hoc titulo: Capitulum & Clerus Eccleſiæ Cathedralis Buſcoducenſis*; item ſcribere anno 1658. Auguſti die 2. in hac acta ſub iſto titulo: *Nos Canonici*, & *Capitulum Cathedralis Eccleſiæ Sylvæducenſis, Sede vacante*; Denique iſta in qualitate

elige-

eligere ſibi *Vicarium Generalem in prædicta Eccleſia, &c.*

Utique conveniebant Canonici Sylvæducenſes cum Canonicis Harlemenſibus his tribus.

I. Quod defectus reſidentiæ involuntarius Canonicos ſua dignitate & juribus non privet.

II. Quod defectus Præbendarum Canonicis primitus annexarum Capitulum jure non exuat eligendi alios Canonicos in locum demortuorum.

III. Quod ex eo ſolo, quod S. Pontifex Sedem aliquam Epiſcopalem, licet velit, citra incommoda etiam ad longum tempus implere nequeat, non ſequatur, Sedem illam confractam, vel evertam eſſe, & Capitulum priori ſuo jure excidere; Et hinc poſteriores frequenter *Sede vacante* Vicarios Generales ſibi elegere, & novos Canonicos in locum Canonicorum defunctorum ſubrogarunt; & priores ſimiliter tum novos aliquando Canonicos, tum (uti patet ex hac acta) in Vicarium Generalem elegerunt D. Judocum Houbraecken, qui etiam in iſta qualitate per plures annos Diœceſim iſtam adminiſtravit.

APPROBATIO.

Cum hæc Refutatio tenebras per aliquod reſponſum Libello, qui inſcribitur Motivum juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi, infeliciter aſperſas ſolide feliciterque diſſipet, veritatemque magis conſpicuam reddat; dignam judicio, ut typis evulgetur.

PAULUS ROSKAM,
Archi-presb. & L. C.

Datum Embricæ 28. Julii 1703.

RESO-

III.

RESOLUTIO.

Doctorum Lovanienſium data 25. Maii 1717. (a).

In favorem jurium Capituli Metropolitani Eccleſiæ Catholicæ Ultrajectenſis.

CASUS POSITIO.

ECcleſia *Ultrajectenſis Catholica* mutato ante annos centum & amplius, per Fœderatas Belgii Provincias, religionis ſtatu; poſſeſſionem Templorum, decimarum ac redituum, aliorumque hujuſmodi bonorum temporalium amiſit; attamen in his, quæ ad Eccleſiæ formam & conditionem proprie pertinent, tueri ſeſe, atque ordinariam juriſdictionem ſervare ſibi, qua potuit vigilantia, ſtuduit.

Sasboldus Voſmerus, & poſt hunc *Philippus Rovenius*, qui uſque ad annum 1651. hujus Eccleſiæ gubernacula tenuit, ab omnibus ut veri Prælati & legitimi Archiepiſcopi Ultrajectenſes recogniti fuerunt; a *Clero* electos & ad petitionem Principis, qui jus ſuum in has ditiones nondum abdicaverat, a *Romano Pontifice* confirmatos fuiſſe, plane liquet ex variis authenticis & indubitatis actis in hiſtoria, cui titulus, *Batavia Sacra*, relatis.

E quibus quoque liquet, hos Epiſcopos, tametſi ob rationem ſtatus ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ fuiſſent ordinati, nihilominus ab omnibus fuiſſe ut veros *Archiepiſcopos Ultrajectenſes* recognitos, & etiam titulo hujus *Epiſcopatus* fuiſſe uſos.

His ſub *Epiſcopis* verus omnino *Clerus* exſtitit; verique per loca *Paſtores* tum conſervati ſemper fuerunt, tum inſtituti: & hi quidem diſtincti a *Miſſionariis*, qui aliunde *Clero* in ſubſidium mittuntur: & quibus variæ præſcriptæ leges, ne *Clero* graves ſint, neque terminos ſibi poſitos excedant. Quemadmodum hæc omnia in præcitata *Hiſtoria* per authentica documenta probantur.

Quinque jam olim ſunt in urbe Ultrajectenſi Canonicorum Collegia; ſive *Capitula*; quæ ad electionem Epiſcopi ſeculis poſterioribus ſimul concurrebant: in his non pauci, etiam proſcripto Catholico ritu, Canonici remanſerunt antiquæ Religionis; licet jam cum Acatholicis permiſcerentur. Atque, ne res Catholica hac parte interciderent, *Præſules* noſtri non tantum juri ſui muneris, verum & litteris ab *Apoſtolica* Sede datis, poteſtatem habeant defunctis *Canonicis* alios ſubrogandi: qua poteſtate non raro fuerunt uſi.

Ne autem temporum acerbitate tandem intercidiſſe hoc inſtitutum videretur, nihil erat magis opportunum, quam ut e *Canonicis* doctrina & ſtudio *Catholicæ Religionis* magis conſpicuis, aliiſque Presbyteris præſtantioribus, *Collegium* peculiare erigeretur: quo non erat aliud præſentius remedium, amiſſis jam aut defluentibus bonis caducis, ſervando *Capitulo* præſertim *Metropolitano*.

Fecit hoc anno 1633. Archiepiſcopus *Philippus Rovenius*; idque Collegium, quo ſibi Epiſcopale onus levius redderet, ſuum atque Eccleſiæ hujus Senatum, ſive Concilium eſſe voluit, ſub nomine *Vicariatus* Ultrajectini.

(a) Pluries prælo data fuit hæc Reſolutio ab anno 1717. uſque ad præſens tempus, ac nominatim in *Cauſa Ultrajectina* & in *Cauſa Eſpeniana* &c.

Jacobus de la Torre, qui *Rovenio*, eum hic ſenio gravaretur, datus eſt coadjutor, eique poſt obitum in eodem munere ſucceſſit, idem Collegium denuo confirmavit anno ſuperioris ſeculi 58. uti patet ex litteris utriuſque Præſulis hic per copiam authenticam ſub littera A. annexis.

Qui hunc deinde ſequuti ſunt hujus Eccleſiæ Antiſtites, ejuſdem Collegii ſtatum ac firmitudinem eadem ratione omnes ſuis ſubſcriptionibus munierunt, ut conſtat ex acta hic annexa ſub littera B.

Hoc Collegium, octo Presbyteris conſtans, etiam uſque modo, prout per *Rovenium* & *La Torrium* primitus fuit inſtitutum, ſubſiſtit, & conformiter ad normam in electione præſcriptam, hactenus in locum decedentium alii e Paſtoribus eruditione & animarum zelo præſtantibus in hoc Collegium adſciti fuere.

Hi inſuper e ſuo gremio eligere perrexerunt Decanum, qui ut Collegii hujus caput, Collegium convocaret, eique præſideret.

Præterea unum vel duos, Sede vacante, eligere *Vicarios* conſueverunt, qui nomine totius Collegii occurrentia negotia abſolvant. His ita poſitis: quæritur.

1. An *Eccleſia Ultrajectenſis* habenda ſit velut *collapſa*, omni jure & juriſdictione exuta, & ad conditionem nudæ *Miſſionis* (ut vocant) redacta?

2. An vero in Eccleſia *Capitulum Metropoliticum*, ejuſque jura, potuerint conſervari?

3. An cenſendum ſit *Capitulum* in Collegio ſupra laudato etiam nunc ſubſiſtere, & an hoc Collegium vere & convenienter *Capitulum* repræſentet; ac conſequenter debeat ac poſſit Eccleſiæ viduæ curam habere; omniaque exercere, quæ *Capitulis Cathedralibus* Sede vacante incumbunt: puta, litteras dimiſſoriales concedere his, qui ſacris Ordinibus ſunt initiandi. Item Eccleſiis Parochialibus vacantibus providere de Rectoribus ſeu Deſervitoribus, aliaque ſimilia?

R E S O L U T I O.

INfra *ſcripti viſo & examinato Caſu* cum annexis ſupra poſito, nec non iis, quæ de *Eccleſia Ultrajectina* in libro, cui titulus *Batavia Sacra*, ex authenticis & indubitatis (ut aſſeritur) monumentis aſſeruntur, reſpondent.

Ad I. Nequaquam *Eccleſiam Metropolitanam Ultrajectinam* poſſe dici *collapſam*, omni jure & juriſdictione exutam & ad conditionem nudæ *Miſſionis* redactam.

Certum enim eſt, quod licet Eccleſia aliqua per barbarorum incurſionem, aliave occaſione, amittat materialia Templa, ad Divinum cultum publice celebrandum exſtructa, nec non media temporalia in ſuſtentationem miniſtrorum jampridem relicta eripiantur; quin & omnibus Juribus honorificis & prærogativis ſpolietur, nihil tamen de ratione veræ Eccleſiæ amittat: ſi modo plebs una cum Paſtore in fide Catholica & communione cum ceteris Eccleſiis, ac ſignanter ipſa *Romana* Eccleſia, adunata perſeverat.

Quis enim dubitet, ſub perſecutione Tyrannorum Eccleſias particulares veram Eccleſiæ rationem habuiſſe, omnique poteſtate ac jurisdictione ſpirituali ad directionem & regimen animarum neceſſariis fuiſſe inſtructas; tametſi ea perſecutione durante nec Templa materialia ad celebrandos publicos conventus, neque bona temporalia ipſis habere liceret, nec prærogativis aut juribus honorificis gauderent, utpote ad veram & eſſentialem *Eccleſiæ* rationem nequaquam requiſitis.

Itaque ob eam Templorum ſeu ædificiorum materialium, decimarum, aliorumque mediorum temporalium ereptionem ſeu confiſcationem, aut ob jurium & prærogativarum ſpoliationem, nullatenus dici poteſt, *Eccleſiam* Ultrajectenſem eſſe *collapſam*, omni jure & jurisdictione exutam, & ad conditionem nudæ *Miſſionis*, ut vocant, redactam; niſi quis dicere auſit Eccleſias florentiſſimas, quæ ſimilem ſortem paſſæ fuerunt, ſimiliter quoque fuiſſe collapſas, omni jure & jurisdictione exutas, & ad conditionem nudæ *Miſſionis*, ut vocant, redactas.

In

In primis enim notorium eſt, in Eccleſia *Trajectenſi* pro magna parte populum, etiam poſt mutatum Religionis ſtatum, in fide Catholica & unitate Eccleſiæ ac communione cum Eccleſia Romana conſtanter perſtitiſſe.

Inſuper notiſſimum eſt, populum Catholicum tum in ipſa urbe *Metropolitica Ultrajectenſi* per varias Parochias, nec non & per alias civitates & Parochias rurales diſperſum, cum ſuis reſpective Presbyteris, tanquam veris Paſtoribus & directionibus animarum, ſacros conventus celebraſſe, & in unum locum ad ſynaxim conveniſſe; non quidem ad ædes ſacras in modum Templorum exſtructas, ſed ad normam primorum fidelium, ſub perſecutione tyrannorum deliteſcentium, in oratoriis aut ædibus privatis, formam externam Templorum non præferentibus.

Nec tantum populus cum ſuis Paſtoribus ac Clero in fide & unitate Catholicæ Eccleſiæ conſtantiſſime perſeveravit, verum etiam formam regiminis integram, quantum temporis conditio patiebatur, omni ſtudio conſervavit.

Atque in primis per Parochias tum Urbicarias, tum Rurales, Presbyteri tanquam ſingularum Eccleſiarum Parochi conſtituti fuere; quorum ſeriem uſque ad præſens tempus exhibet author *Batavia Sacra* part. 2. ibidemque notat, in iisdem Parochiis, quibus unus Parochus non ſufficeret, additum fuiſſe alium Presbyterum; quem hodie Sacellanum ſeu Vice-Paſtorem dicimus.

Et quidem ſingulis Eccleſiis ſuos vere fuiſſe Parochos, diſtinctos a Presbyteris in quibusdam Oratoriis Sacramenta adminiſtrantibus, non obſcure agnovit Congregatio *de propagand. fid.* in Decreto de 30. Maii 1686. quo edicitur: „ In poſterum „ non licere quovis prætextu Capellanis „ ſeu Sacerdotibus Oratoriorum quorumvis „ Principum ſacramentalia adminiſtrare, „ ſeu confeſſiones audire, præterquam dictorum Oratoriorum, aut eorum conſanguineorum aut familiarum domi degentium; cum obligatione ſuis loco & „ tempore tradendi notulam prædictarum „ adminiſtrationum *Parocho loci* ſub pœna „ ſuſpenſionis ab officio & beneficio: „ integrum Decretum extat in *Batavia Sacra* parte 2. fol. 462.

Quin ad normam aliarum Eccleſiarum Epiſcopis deſtitutarum per Clerum deſignati fuere Vicarii Generales, qui Sede Epiſcopali vacante curam Eccleſiæ vacantis cum omnimoda jurisdictione Epiſcopali ſuſtinerent.

Et quidem Eccleſiæ Harlemenſis vacantis deſignatum fuiſſe Vicarium Generalem *Adelbertum Eggium*, Eccleſiæ vero *Metropolitice* Ultrajectenſis *Sasboldum Voſmerum*, fidem faciunt acta relata in *Batavia Sacra* part. 2. fol. 48.

Verum cum hi Vicarii Generales, quantumvis jurisdictione Epiſcopali muniti, probe intelligerent, ſe ea quæ Ordinis ſunt, exercere non poſſe, ac ſignanter populum ſacro Chriſmate confirmare; deliberare cœperunt, qua ratione afflictis Eccleſiis de Epiſcopo provideri poſſet, uti legitur in præcitata Hiſtoria *Batavia Sacra;* tandemque poſt multos exantlatos labores, *Sasboldus Voſmerus*, impetratis a Sereniſſimo Belgarum Principe Alberto litteris ad Romanum Pontificem Clementem VIII. quibus Princeps eum in Archiepiſcopum nominabat, & a Pontifice confirmari & conſecrari poſtulabat, Romam perrexit, & litteris Sereniſſimi Principis Pontifici exhibitis, Pontifex poſtulatis annuit, eumque Eccleſiæ *Ultrajectinæ* Epiſcopum præfecit, & conſecrari mandavit.

Conſtat quidem *Sasboldum Voſmerum* ordinatum fuiſſe ſubtitulo Archiepiſcopi *Philippenſis*; ſed & illud conſtat, hunc titulum duntaxat in ipſa ordinatione fuiſſe expreſſum odii Proteſtantium declinandi cauſa, qui nullatenus paſſuri prævidebantur, ut novus Epiſcopus ſub titulo *Ultrajectenſis* Eccleſiæ Clero & populo Batavo præficeretur: aſt re ipſa *Sasboldum* in Epiſcopum Eccleſiæ *Ultrajectinæ* fuiſſe ordinatum, & in Paſtorem ordinarium eidem Eccleſiæ præfectum fuiſſe, liquet; idque palam Clemens VIII. *Sasboldo* intimavit: uti conſtat ex ipſius Relatione, in qua hæc refert, Pontificem mandaſſe ſibi, ut conſecrationem ſuam in Epiſcopum ulterius non differret, & hæc addidiſſe: „ Se me non „ promovere titulo Eccleſiæ Ultrajectinæ, „ ne hæreticos magis exacerbaret; ſed poſſe „ me eum titulum omni tempore aſſumere „ cum beneplacito Sereniſſimi Ducis. „

Teſtatur quoque *Sasboldus*, quod licet Princeps eum voluerit in litteris ad Pontificem datis conſecrari titulo Epiſcopi *Philippenſis*; nihilominus eum ad Archiepiſcopatum *Trajectenſem* nominaverit: ita enim *Sasboldus* ſcribit ad Gravium 6. Junii 1609. „ Nominavit me quidem Archidux „ ad Ultrajectenſem Eccleſiam, &, ſcri„ bit *Archiveſcovo de Utreg*; attamen de„ dit clauſas litteras ad Sanctiſſimum, qui „ tempore ordinationis dixit mihi, ſe dare „ titulum Philippenſis Eccleſiæ, ne exacer„ baret hæreticos, in quorum poteſtate „ erat Eccleſia Ultrajectina; addens, „ quando placebit Archiduci, poteris titu„ lum mutare. „

Hæ litteræ integræ extant in hiſtoria dicta, *Batavia Sacra:* ibidemque pluribus probatur, hunc ipſum *Sasboldum* ſolitum fuiſſe, ſe Archiepiſcopum *Ultrajectenſem* inſcribere, eumque titulum illi non tantum a Clero illius Eccleſiæ ſive Diœceſis, tam Regulari quam ſeculari, datum fuiſſe; ſed & Nuntium Apoſtolicum, quin & Sereniſſimum Archiducem, ipſum hoc titulo honoraſſe, & ut verum Archiepiſcopum *Ultrajectenſem* agnoviſſe.

Rationem, quæ ipſum *Sasboldum* movit, ut titulum Archiepiſcopi *Ultrajectenſis* aſſumeret, expreſſit in quadam ſua Epiſtola, relata in eadem Hiſtoria pag. 49. quod videret, „ ad Eccleſiæ utilitatem multum „ pertinere, & ſubſidia, inquit, niſi juſto „ titulo petere illinc non poſſe: nam ex„ preſſe habetur in ordinationibus Papæ „ & Principum, quod Epiſcopus debeat „ oſtendere promotionem ſuam, & quod „ ex tunc teneantur illi ad ipſius jura. „

Hinc evidens eſt, *Sasboldum* nequaquam dubitaſſe, quin eſſet revera ad Archiepiſcopatum *Trajectenſem* ordinatus; eoque titulo ſibi a Clero & populo temporalia ſubſidia, ut eorum Paſtori, eſſe debita, & ut talia ab ipſo peti poſſe.

Id ipſum in epiſtola de anno 1609. menſe Junio ad amicum in Curia Romana agentem ſignificavit ſcribens, quod habitus ſit paſſim etiam in Hollandia & ab ipſis ibidem Principibus & Ordinibus Archiepiſcopus Patriæ; quod, ait, mihi plurimum contulit ad ſubditorum obedientiam, qui minus Vicario Apoſtolico tribuebant, & mihi ut Paſtori libenter deferebant.

Defuncto autem *Sasboldo Voſmero* anno 1614. tandem eidem Eccleſiæ *Trajectenſi* præficitur rurſus ſub titulo *Philippenſis* Archiepiſcopi *Philippus Rovenius*; idque eadem forma ſervata, quæ in promotione *Sasboldi* ſervata fuerat. Uti enim legitur in ſæpe citata *Batavia Sacra* pag. 78. poſt vacationem ſex circiter annorum per mortem *Saſboldi*, tandem ad Cleri votum ſuccedente Principum Belgii conſenſu, ab Urbano VIII. deſtinatur ad Archiepiſcopatum *Philippenſem*, juxta & *Ultrajectenſem*, ſi res Eccleſiæ iſtius proſpere cederent.

Nequaquam obſcurum eſt, quod licet *Rovenius* æque ac *Sasboldus* ſub titulo Archiepiſcopi *Philippenſis* fuerit conſecratus; nihilominus præcipue ordinatus fuerit ad Eccleſiam *Trajectenſem*, atque Eccleſiæ per hanc proviſionem de legitimo Paſtore ac Archiepiſcopo fuerit proviſum, neque aliam ob cauſam peregrinus titulus *Rovenio* in conſecratione fuerit aſſignatus, niſi invidiæ hæreticorum declinandæ cauſa.

Et profecto, niſi *Sasboldus Voſmerus*, uti & *Philippus Rovenius*, fuiſſent ad Epiſcopatum *Trajectenſem* ordinati, atque proviſio ipſis facta fuiſſet de Eccleſia *Trajectenſi*, nequaquam Pontifices ipſis permiſiſſent titulum Epiſcopi *Trajectenſis* aſſumere; *Si Principi ita videretur*, ut loquitur Clemens VIII. vel ut loquitur Urbanus VIII. ſi res iſtius Eccleſiæ proſpere cederent.

Nequaquam enim fas eſt titulum Eccleſiæ cuiquam aſſumere, niſi prius per Canonicam inſtitutionem ſeu proviſionem illi Eccleſiæ fuerit adſcriptus ſive præfectus.

Et quidem præſens Confœderatarum Provinciarum ſtatus & concluſa inter Regem Catholicum & Ordines illarum Provinciarum concordia ſive treuga titulum Archiepiſcopi *Trajectenſis* a quoquam aſſumi, ferre non videbantur; quod indicaſſe videtur Urbanus VIII. per hanc clauſulam: *juxta & Ultrajectenſem, ſi res iſtius Eccleſiæ proſpere cederent*: quodque ipſe Clerus pluribus deduxit in libello ſimplici ſub anno 1626. *Regi Catholico* oblato, quo petit, ut *Rex Catholicus* concedere dignetur *Rovenio Archiepiſcopi Ultrajectenſis* titulum aſſumere, & palam ſe pro *Archiepiſcopo*

Tra-

Trajectenſi gerere, ut majori cum authoritate Eccleſiam *Trajectenſem*, aliaſque eidem Suffraganeas gubernaret; uti in dicta ſupplica latius exponitur.

Et quantumvis non ſciatur, quid huic libello a Rege Catholico fuerit reſponſum; id nihilominus conſtat, *Rovenium* non tantum ſe pro Archiepiſcopo *Trajectenſi* in adminiſtratione illius Eccleſiæ geſſiſſe, ſed & titulum Archiepiſcopi *Trajectenſis* aſſumpſiſſe, & a Clero populoque ut Archiepiſcopum fuiſſe recognitum.

Noverat quippe *Rovenius* titulum Eccleſiæ *Philippenſis* quidem ſibi in ordinatione fuiſſe datum; aſt nequaquam hujus Eccleſiæ, ſed *Trajectenſis* Eccleſiæ curam & regimen ſibi fuiſſe mandatum, ut huic Eccleſiæ tanquam proprius Epiſcopus præeſſet: quod nec populum aut *Clerum* latebat: ut propterea ipſum, licet ſub peregrino titulo latentem, tanquam proprium Paſtorem agnoſcere & venerari non dubitaverit.

Ex his liquet, non tantum hactenus Eccleſiæ *Trajectenſi* datum fuiſſe proprium & titularem Epiſcopum, ſed inſuper etiam poſt mutatum in illis partibus Religionis ſtatum, ad Epiſcopatum illum promotos fuiſſe *Sasboldum Voſmerum*, & *Philippum Rovenium*, ſervata forma proviſionis eo tempore in omnibus Eccleſiis Belgicis ſub ditione Regis Catholici uſitata; nimirum Clero perſonas idoneas Principi præſentante, & ad Principis nominationem Romano Pontifice confirmante & providente.

Ex quo ulterius liquet, uſque ad hæc tempora Eccleſiam *Trajectenſem* non a ſolo Clero, ſed & ab ipſo Romano Pontifice, reputatam fuiſſe ut veram & in ſua integritate ſubſiſtentem Eccleſiam, cui de Paſtore, eadem ſervata forma, qua indubitatis Eccleſiis ſub Regis Catholici ditione conſiſtentibus, providebatur.

Poſtquam vero Rex Catholicus circa annum 1648. per pacem Monaſterienſem omne ſuum jus in Provincias Confœderatas abdicavit, atque ab eo tempore harum Provinciarum dominium & politicum regimen fuit penes earum Provinciarum ſupremos Ordines Acatholicos; forma providendi huic Eccleſiæ de Paſtore nonnihil immutata fuit.

Cum enim nulla eſſet in hiſce Provinciis Principis Catholici authoritas, ſed & hæ Provinciæ una cum ſuis Eccleſiis plenarie ſubeſſent poteſtatibus Acatholicis, Eccleſiæ illæ a quibusdam reputari cœperunt, quaſi *in partibus infidelium* conſiſtentes, eoque titulo Curia Romana earum proviſionem ad ſe ſpectare ſuſtinebat: eo quod a tempore Clementis V. proviſio Eccleſiarum in partibus infidelium Romano Pontifici reſervata fuiſſe prætenderetur; atque ita neceſſe videbatur, recurſum habendum eſſe ad R. Pontificem, ut huic Eccleſiæ Epiſcopus daretur: quod vel eo magis reſpectu hujus Eccleſiæ Ultrajectinæ obtinere viſum eſt, quod tametſi hæc Eccleſia non careret Clero & populo, de quibus Eccleſiis, nimirum Clero & populo carentibus, Clemens V. duntaxat loquitur in Clement. *in pleriſque de elect. & elect. poteſt.* earumque proviſionem Sedi Apoſtolicæ reſervat; nihilominus, cum neceſſarium judicaretur, ut Epiſcopus huic Eccleſiæ præficiendus ſub peregrino titulo alicujus Eccleſiæ in partibus, quaſi titularis ordinaretur, neceſſarium fuit, ut ad R. Pontificem haberetur recurſus; quandoquidem jam receptum eſſet conformiter ad *D. Clement.* nullum poſſe ordinari mere titularem ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ.

Itaque poſt factam omnis juris per Regem Catholicum abdicationem Clerus Eccleſiæ Ultrajectinæ electas e ſuo gremio perſonas non Principi, ſed immediate R. Pontifici, nominare & præſentare perrexit, ut Romanus Pontifex unum ex deſignatis in Paſtorem huic Eccleſiæ ſub titulo alicujus peregrinæ Eccleſiæ in *partibus* præficeret.

Porro quantumvis hæc circa formam providendi intervenerit mutatio, certum nihilominus eſt, verum & proprium Epiſcopum huic Eccleſiæ per hanc proviſionis formam, & ad Cleri præſentationem, a R. Pontifice datum eſſe, æque ac datus fuit, dum ad nominationem Principis Romanus Pontifex ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ Epiſcopum dedit.

Quemadmodum enim Clerus Principi præſentabat perſonas ad Epiſcopatum hujus Eccleſiæ *Trajectenſis*, & Princeps Perſonam Pontifici nominabat, ut huic Eccleſiæ præficeretur in verum & legitimum Paſtorem,

ſtorem, ita poſtmodum Clerus a ſe electas perſonas R. Pontifici præſentare perrexit, ut ex illis unam huic Eccleſiæ Paſtorem ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ *in partibus* delitescentem deſignaret.

Et quemadmodum Romanus Pontifex ad nominationem Principis providere voluit Eccleſiæ *Trajectenſi* de legitimo Paſtore, atque ad eam Eccleſiam eum voluit ordinari, quantumvis ſub titulo alicujus Eccleſiæ *in partibus* conſecrari permitteret, ita ad Cleri poſtulationem huic Eccleſiæ Paſtorem dare velle ambigi non poteſt.

Unde qui ad poſtulationem Cleri per Pontificem dati fuere Epiſcopi, non minus ſeſe pro veris Paſtoribus & Epiſcopis in cura & regimine Eccleſiæ Ultrajectinæ geſſerunt, & tanquam veri Epiſcopi eandem adminiſtraverunt, quam *Sasboldus Voſmerus*, & *Philippus Rovenius*: ac ab omnibus ut tales recogniti fuere; quantumvis ob politicas rationes a titulo Archiepiſcopi Ultrajectenſis ſollicite abſtinuerint.

Quod autem & Romani Pontifices hoſce deſignatos Epiſcopos non conſideraverint ut Epiſcopos illarum Eccleſiarum, quarum titulum præferebant, puta, Eccleſiæ Epheſinæ, Trallenſis, Caſtorienſis, aut Sebaſtenæ, vel inde liquet, quod prædicti Epiſcopi nunquam ſoliti fuerint exhibere ſacræ Congregationi *de propag. fid.* Relationem earum Eccleſiarum, quarum titulum publice præferebant, & quem in ipſa ordinatione acceperant; ſed Relationem de ſtatu Eccleſiæ *Ultrajectinæ* & Eccleſiarum Suffraganearum: quemadmodum in ſæpe citata *Batavia Sacra* annotatur part. 2. pag. 460. col. 1. ibidemque refertur, quod *Jacobus La Torrius* anno 1655. Romæ agens, Relationem ſeu deſcriptionem ſtatus Religionis Catholicæ in Hollandia, eique Confœderatis Provinciis, a ſe ut ait collectam, Romæ exhibuit S. D. N. Alexandro VII. atque Eminentiſſimis ac Reverend. S. R. E. Principibus ſeu Cardinalibus Sacræ Congregationis *de propag. fid.* . . . Addit Hiſtoricus: hæc Relatio valde prolixa eſt, ac omnium, quas anteceſſores aut ſucceſſores ejus proceribus Romanæ Sedis unquam exhibuere, ampliſſima.

Porro certum eſt, quod de ſtilo Curiæ R. Epiſcopi *mere titulares*, & ad Eccleſias *in partibus infidelium dumtaxat* ordinati, teneantur de ſtatu harum Eccleſiarum Sacræ Congregationi relationem facere. De quo ſtilo teſtatur Proſper Fagnanus ad Cap. *Ego N. X. de Jure jurando N.* 83. & 84.

Non dubium proinde quin Romani Pontifices & ipſi Cardinales hos Epiſcopos non reputaverint ut Epiſcopos mere titulares, & principaliter ad alias peregrinas Eccleſias ordinatos; ſed ut veros & ordinarios Paſtores & Epiſcopos Eccleſiæ *Trajectenſis*, ad cujus regimen ad poſtulationem Cleri ſciebantur ordinati: quantumvis propter rationes politicas ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ delitescere deberent.

Et ſane a mente Eccleſiæ omnino eſſet alienum, ſi vel in minimum Epiſcopali dignitati vel authoritati quidquam diceretur detractum, eo quod odii & invidiæ Acatholicorum declinandæ cauſa hic Epiſcopus, cui titulum Eccleſiæ, cujus cura ipſi principaliter incumbit, & ad cujus regimen unice eſt electus & ordinatus, gerere non eſt conſultum, teneatur ſub peregrinæ Eccleſiæ titulo delitescere.

Aliud profecto judicarunt Patres ſexti Concilii Oecumenici: cum enim quidam eſſent Epiſcopi, quorum civitates Epiſcopales erant infidelibus ſubjugatæ, ut ideo non poſſet ejus civitatis Præſul, poſtquam ordinatus fuiſſet, ſuum thronum apprehendere, & in eo in ſacerdotali ſtatu collocari, decrevit Synodus Can. 37. *ut qui propter prædictam cauſam in ſuis thronis non ſunt conſtituti, abſque ullo ex ea re præjudicio conſerventur:* hoc eſt, interprete Zonara ad hunc Canonem, „omnia is privilegia, ſive pro munere præfecturæ, „quam obtinet, debita, nihilominus vindicabit.„

Poſt hæc ſpecificat Synodus nonnulla, quæ Epiſcopi hi agere poſſent; puta, ut diverſorum Clericorum, id eſt, variorum Ordinum, prout Eccleſiæ ſibi creditæ convenire judicaverint, ordinationes Canonice, ſeu ſervatis Canonum ſanctionibus faciant.

Deinde & præcedentiæ authoritate ſecundum proprium ſtatum utantur; hoc eſt, quod honorem & dignitatem ſuæ Eccleſiæ ſecundum proprium ſtatum ſive proprios fines

ſines Eccleſiæ iſtius habebunt, ac ſi revera Cathedram occupaſſent, & in Eccleſia præſiderent.

Denique declarat Synodus, quod & ſit firma & legitima, quæcumque ab iis procedit, adminiſtratio: id eſt, „ quæcumque „ ab iis Epiſcopali authoritate conſtituta „ actave fuerint, rata omnia, & quam „ optimo jure firma habere placet; ut Zo„ naras hic. „

Rationem ſui Decreti ſubjungit Synodus his verbis: „ Non enim a tempore neceſ„ ſitatis, exacta juris obſervatione circum„ ſcripta, diſpenſationis terminus circum„ ſcribetur. „ Vel, ut ex Codice Regio verti poſſe notat Fronto Ducæus Societat. J. in notis ad hunc Can. Tom. 6. Concil. General. col. 1322. „ Non enim „ ſi ob temporum difficultatem exacta juris „ obſervatio impedita fuerit, exacta mi„ niſterii ratio prohibebitur. „

Huic lectioni conſonat expoſitio prædicti Zonaræ, quæ & contextui Canonis & menti ipſius Synodi admodum conformis apparet. Verba ejus ſunt: „ Nec enim quia „ temporum iniquitate, excitatæque a Bar„ baris procellæ periculo excluſus, Eccle„ ſiæ ſuæ poſſeſſionem Epiſcopus adire non „ poſſit, idcirco circumſcribitur diligen„ tia œconomiæ, ſive diſpenſationis ter„ mini anguſtius definientur; hoc eſt, non „ ea de cauſa minus exacte ac religioſe „ conſervari placet; quorum authoritate „ Epiſcopis in ſua cuique Diœceſi de omni„ bus, quæ ad eam pertinent, ſtatuendi „ eſt conceſſa facultas. „

Quis igitur dicere auſit, Epiſcopo quidquam de ſua authoritate regendi Eccleſiam eſſe detractum, eo quod Acatholicorum invidiæ declinandæ cauſa titulum ſuæ Eccleſiæ præferre nequeat, ſed ſub peregrinæ Eccleſiæ titulo deliteſcere debeat?

Quod vero Epiſcopi illi non tantum latuerunt ſub titulo alicujus peregrinæ Eccleſiæ, ſed inſuper iis datus fuerit Sedis Apoſtolicæ Vicariatus, ſive fuerint Sedis Apoſtolicæ per Provincias Conſœderatas Vicarii Apoſtolici, & ut tales ſeſe inſcripſerint; nequaquam jus Epiſcopale eorum minuit, ſed potius eorum authoritatem extendit: eo quod una cum Vicariatu Apoſtolico facultates ampliores (prout in *Batavia Sacra* pag. 78. col. 2. exprimuntur) eis concederentur.

Ut proinde hic Vicariatus Sedis Apoſtolicæ potius ad augmentum, quam diminutionem Juris Epiſcopalis cenſeri debeat datus: quemadmodum jampridem legimus ſimilem Vicariatum Eccleſiæ Theſſalonicenſi, Arelatenſi, aliiſque illuſtrioribus non in earum depreſſionem, ſed exaltationem indultum.

Ad II. Reſpondetur, in hac Eccleſia potuiſſe *Capitulum Metropolitanum*, ejuſque jura conſervari.

Certum quippe in primis eſt, Capitulum Cathedrale tanquam Clerum repræſentans nequaquam ſua jura mutuare ab Epiſcopo, ſed & Epiſcopum & Capitulum omnem ſuam jurisdictionem & authoritatem mutuare ab Eccleſia, in qua immediate, radicaliter & quoad proprietatem hæc jurisdictio & authoritas reſidet, & per Epiſcopum una cum Capitulo Cathedrali Clerum repræſentante tanquam Eccleſiæ miniſtros exercetur.

Hinc jurisdictio illa Capituli integra penes Capitulum remanet mortuo Epiſcopo, aut aliunde hanc authoritatem exercere non valente. Tametſi enim Epiſcopus reputetur & ſit Caput ſuæ particularis Eccleſiæ, ſuique Cleri, nequaquam tamen cenſeri poteſt Caput eſſentiale; a quo ipſa jurisdictio & authoritas regendi Eccleſiam defluat in inferiorem Clerum: ſed unice conſiderari poteſt ut caput miniſteriale Eccleſiæ, ſive ut primus & principalis hujus Eccleſiæ miniſter, qui una cum inferioribus miniſtris authoritatem ſpiritualem penes ipſam Eccleſiam reſidentem miniſterialiter exercet.

Quapropter Epiſcopo decedente Capitulum Cathedrale de novo jurisdictionem non accipit, ſed eam, quam una cum Epiſcopo exercet; idque, uti recte notavit Cardinalis de Luca, *quaſi jure non decreſcendi*. Obſervat enim hic Cardinalis diſcurſu 31. in Concil. Trid. n. 1. „ quod Sede „ Epiſcopali vacante de jure Epiſcopalis „ jurisdictio, atque Eccleſiæ adminiſtratio, „ devolvatur ad Capitulum; non quidem „ ex aliquo privilegio vel ſpeciali delega„ tione, *ſed ex vatione juris non decreſcen„ di*, eo quia Eccleſia Cathedralis eſſorma-

tur

„ matur conjunctim ab Epiſcopo & Ca-
„ pitulo ; ab illo ſcilicet tanquam Capi-
„ te , ab hoc tanquam reliquo corpore :
„ Eccleſiaſtica jurisdictione penes *totum cor-*
„ *pus habitualiter reſidente*, exercitio autem
„ in pleriſque competente Capiti. „

Hinc infert N. 3. „ & conſequenter de-
„ fecto capite jure conſolidationis , vel ex
„ jure non decreſcendi , univerſa jurisdi-
„ ctio, ſive totum jus Cathedraticum, tam
„ in habitu , quam in exercitio , remanet
„ penes Capitulum, tanquam reliquum cor-
„ pus politicum ſeu intellectuale. „

Quemadmodum igitur Capitulum Cathedrale in ſolidum & integraliter vacante Sede per mortem Epiſcopi conſervat jura ſua , eaque plena authoritate exercet, neque etiam diuturnior Sedis Epiſcopalis vacatio quidquam de Jure Capituli imminuit ; ita quoque Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe integrum quoad omnia ſua jura ſe conſervare potuit , tametſi a mutato Religionis ſtatu in iſtis Provinciis nunquam Epiſcopus huic Eccleſiæ (impedientibus Magiſtratibus Acatholicis) dari potuiſſet ; & per conſequens Sedes Epiſcopalis Ultrajectenſis ab eo tempore ſupponeretur vacaſſe: quandoquidem, ut dictum eſt, jura Capituli Cathedralis non dependeant eſſentialiter ab Epiſcopo , aut per deceſſum Epiſcopi imminuantur . Imo tametſi, obtinentibus per iſtas Provincias ſupremum imperium Acatholicis, Capitulum jura ſua exercere cum ea plenitudine & libertate non potuiſſet ad inſtar aliorum Capitulorum ſub ditione Principis Catholici conſiſtentium , nihil tamen hæc exercitiorum interruptio de jure hujus Capituli imminuere potuiſſet. Uti enim jampridem ſcripſit Joannes VIII. apud Gratianum *Cauſa* 16. *Quæſt.* 3. *Can. porro* 14. „ Ubi paganorum & incredulorum furor in cauſa eſt, „ quantalibet prætereant tempora, juri non „ præjudicant Eccleſiarum . „ Sive , ut loquitur Concilium Hiſpalenſe *ibid. Can.* 13. „ Non erit obiicienda præſcriptio „ temporis, ubi neceſſitas interceſſit hoſtilitatis „.

Neque Eccleſia ſive Capitulum eam repræſentans de integritate in regimine Eccleſiæ decidiſſet ; tametſi per Acatholicos amiſſionem bonorum ſuorum , & prærogativarum temporalium jacturam , ob conſtantem perſeverantiam in fide, ſuſtinuiſſet: quandoquidem per hanc amiſſionem & jacturam illuſtrior potius dicenda ſit evaſiſſe ; certumque ſit, nec temporalium bonorum copiam aut prærogativas temporales ad eſſentiam Eccleſiæ , aut Capituli eam repræſentantis , pertinere.

Unde hic merito applicabitur , quod jampridem ad Bertherium Viennenſem Archiepiſcopum ſcripſit Adrianus I. apud Labbe *Tom. 6. Concil. Gener. col.* 1888. „ „ Non debet Eccleſia ullum damnum ſui „ ordinis inde ſuſtinere , ſi per ſexaginta „ aut octoginta annos inertia quorumcum- „ que Præſulum & vaſtatione Barbarorum „ dignitatem antiquam & Romanorum An- „ tiſtitum firmitate roboratam perdidit & „ amiſit. „

Nulla proinde ambigendi ratio videtur, quin Capitulum Cathedrale in Eccleſia Trajectenſi integrum conſervari potuerit.

Imo tametſi ipſum Capitulum Metropoliticum una cum Clero & populo extra ſuam Provinciam in ditione alicujus Principis Catholici exulare debuiſſet , ob hoc ſane glorioſum exilium nequidquam de ſuis juribus aut privilegiis amittere debuiſſet , ſed integra ei ſervanda fuiſſent.

Quemadmodum Patres Concilii ſexti Oecumenici *Can.* 39. Joanni Epiſcopo in *Cypro*, & ob invaſionem Barbarorum in Provinciam Helleſponticam una cum ſuo Clero & populo exulanti , jura & privilegia ipſi per Synodum Epheſinam indubie integra conſervanda decrevere.

Ad III. indubitatum eſt, primis Eccleſiæ ſeculis Epiſcopos una cum Clero ac notanter Presbyteris & Diaconis ſuarum reſpective Eccleſiarum, Eccleſias ſibi commiſſas tam in ſpiritualibus quam temporalibus gubernaſſe, ipſoſque unum corpus in regimine Eccleſiæ conſtituiſſe ; uti latius deducit & probat Ludovicus Thomaſſinus de *Diſcipl. Eccleſ. p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 42.

Cum autem labentibus ſeculis multiplicato populo Chriſtiano, & per diſſita loca diffuſo , neceſſe fuiſſet Clerum multiplicari , & per diſſitas regiones diffundi, conveniens judicaverunt Epiſcopi , quosdam e Clero ſibi adſciſcere, qui conſilio & opera una ſecum nomine totius Cleri in regimi-

ne

ne Eccleſiæ aſſiderent, & vice totius Cleri una cum Epiſcopo Senatum Eccleſiæ conſtituentes Eccleſiam adminiſtrarent.

Quemadmodum autem penes Clerum tanquam Eccleſiæ Senatum & una cum Epiſcopo corpus conſtituentem omnis Eccleſiaſtica authoritas habitualiter reſidet, & primis Eccleſiæ ſeculis hujus authoritatis exercitium penes Epiſcopum, univerſumque Clerum ac notanter Presbyteros & Diaconos erat, ita & ſequentibus ſeculis e Clero aſſumpti una cum Epiſcopo nomine & vice totius Cleri hac poteſtate uſi ſuere.

Cum igitur notorium ſit, hos e Clero aſſumptos unum cum Epiſcopo corpus in adminiſtratione Eccleſiæ conſtaſſe, & vice totius Cleri Eccleſiam rexiſſe, idque non minori authoritate, quam moderna Canonicorum Collegia, quæ poſtrema ætas Capitula Cathedralia appellavit; dubium non videtur, quin Capitulum cenſendum ſit ſubſiſtere in Collegio Sacerdotum, prout id per *Philippum Rovenium*, & ejus ſucceſſorem *Jacobum La Torrium*, inſtitutum fuiſſe deſcribitur in litteris caſui annexis ſub littera A.

Ex his enim, nec non in caſus poſitione habetur in primis, quod, dum ob mutatum in Provinciis Conſœderatis Religionis ſtatum Capitulum Metropolitanum una cum bonis temporalibus & prærogativis ab Acatholicis eſſet occupatum, & de Catholicis Canonicis pauci & ad rem Eccleſiæ minus intenti ſupereſſent; *Philippus Rovenius* Collegium Sacerdotum ſub nomine *Vicariatus Ultrajectini* inſtituit, quo ſibi Epiſcopale onus levius redderet.

Porro vigilantiſſimum hunc Antiſtitem hoc Collegium ſive Vicariatum non tantum inſtituiſſe, ut ſibi onus Epiſcopale levius redderet, atque in regimine Eccleſiæ conſilio aſſiſteret, ſed inſuper voluiſſe, ut ad inſtar Capituli Cathedralis Clerum repræſentantis authoritate in reliquum Clerum ac populum eſſet inſtructus, mandans ceteris Paſtoribus, aliiſque Sacerdotibus tam Secularibus quam Regularibus, ut ad hunc *Vicariatum* in difficultatibus urgentibus recurſum haberant, ejuſque directioni & Statutis ſeu Conſtitutionibus per nos, inquit, approbatis vel approbandis efficaciter obediant.

Id ipſum non minus aperte, quin & clarioribus terminis declaravit & expreſſit hujus Antiſtitis ſucceſſor & in munere Epiſcopali ei datus adjutor, *Jacobus La Torrius*, hoc a *Rovenio* Collegium inſtitutum confirmans, & de novo in quantum opus eſſet erigens: „ Illud in perpetuum Senatum „ Eccleſiæ Ultrajectinæ, atque Concilium „ *Vicariatus* noſtri, ejuſdemque Eccleſiæ; „ & adinſtar Canonicorum Graduatorum „ in Eccleſia Cathedrali, inquit, haberi „ volumus. „

Hæc aliaque in litteris erectionis ſeu confirmationis hujus Collegii, ſive *Vicariatus*, expreſſa nullatenus dubitare ſinunt, quin hic Antiſtes ad exemplum SS. Epiſcoporum voluerit exigere Collegium Clericorum, quod adinſtar priſtini Capituli Metropolitici Ultrajectenſis Clerum repræſentans una cum Epiſcopo corpus conſtitueret, & cum Epiſcopo tanquam Capite Eccleſiam vice Cleri regeret & adminiſtraret.

Quod vero huic Collegio nomen *Capituli* datum non fuerit, ſed nomine *Vicariatus* aut Collegii deliteſcere debuerit ob rationes politicas, quæ ipſos Epiſcopos moverunt ſub peregrinæ Eccleſiæ titulo latere; nullatenus jus vel authoritatem hujus Collegii imminuere potuit.

Etenim admodum recentioris ætatis eſſe ſcitur, quod Clerus Cathedralis ſenatum Eccleſiæ conficiens, & reliquum Clerum repræſentans, *Capitulum* Cathedrale dictus fuerit: ut notavit Vir Clariſſimus, Claudius Fleury, in ſuis Inſtitutionibus Juris Canonici P. 1. *Cap.* 17. qui & ibidem obſervat, quod ipſe Auguſtinus e ſuo Clero quoſdam ſibi adſciverit, qui adinſtar moderni Capituli Cathedralis ſenatum Eccleſiæ conſtituerent, & una ſecum Eccleſiam regerent.

Quod vero hi vigilantiſſimi Antiſtites in hoc Collegium adiciverint e Clero ſuo, qui Paſtoralibus curis erant præpoſiti, prudenter admodum ab ipſis actum eſſe fatendum eſt.

Cum enim Capitulum Cathedrale Ultrajectenſe cum omnibus ſuis emolumentis temporalibus & prærogativis a Proteſtantibus eſſet occupatum, paucique ſupereſſent hujus Capituli orthodoxi Canonici, ac propterea

pterea neceſſe eſſet Collegium Clericorum aliud erigere, quod vice priſtini illius Capituli Cathedralis Clerum Catholicum repræſentans una cum Epiſcopo Eccleſiam Orthodoxam adminiſtraret; nihil æquius ac convenientius fuit, quam ut e Clero eligerentur exercitatiores in regimine animarum, & qui unde alerentur haberent; quales indubie præ ceteris eſſe conſueverunt Presbyteri Eccleſiis Parochialibus præfecti, & in cura animarum jamdudum exercitati & probati.

Hinc & Concilium Emeritenſe anno *666. Can.* 12. declarat, ut, ſi Clerici ad Eccleſiam principalem ſive Cathedralem ordinati deficiant, Epiſcopis Provinciæ „ de „ *Parochianis* Presbyteris atque Diaconibus „ Cathedralem (Clericum) ſibi in prin„ cipali Eccleſia facere, maneat per omnia „ licentia. „

Per Cathedralem Clericum de Parochianis Presbyteris vel Diaconibus aſſumendum, intelligi eum, quem dicimus hodie Canonicum Cathedralem, recte notavit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcip. Eccleſ. p. 2. lib. 1. cap. 31. N. 10.*

Quin & Patres hujus Concilii permittunt; ut Presbyteri Parochiani ob defectum Clericorum Cathedralium ab Epiſcopis aſſumpti, titulum ſuæ Eccleſiæ Parochialis retineant, ac partem aliquam proventuum in ſuam ſuſtentationem ab illis Eccleſiis recipiant, tametſi ſtipendium aliquod ab Epiſcopo foret aſſignatum. Verba Synodi ſunt: „ Hi tamen, qui fuerunt traducti, „ humilitatem dignam ſuo Epiſcopo te„ neant, & eo honore & reverentia ha„ beantur, & venerentur in Cathedrali „ Eccleſia, ſicut hi, quos conſtat fuiſſe „ ordinatos in ea: & quamvis ab Epiſco„ po ſuo ſtipendii cauſa per bonam obe„ dientiam aliquid accipiant, ab Eccleſiis „ tamen, in quibus prius conſecrati ſunt, „ vel a rebus earum extranei non ma„ neant. „

Quidni igitur licuit Epiſcopis Ultrajectenſibus ob defectum Canonicorum Cathedralium, quin & ipſius Capituli ad Proteſtantes una cum omnibus temporalibus ſubſidiis translationem, in Clericos Cathedrales eligere e Presbyteris Parochianis, qui Canonicorum Cathedralium vicem ſupplerent, & proventibus Paſtoralibus, deficientibus Præbendis Cathedralibus, ſuſtentarentur?

Mirum proinde non eſt, hoc Collegium non tantum ab omnibus hujus Provinciæ Clericis aliiſque fidelibus, ſed & ab exteris, recognitum fuiſſe tanquam Eccleſiæ Ultrajectinæ Capitulum Metropolitanum: tametſi delitescere debuerit ſub nomine Collegii, ſive Vicariatus.

Uti enim ex litteris Eminentiſſimi Cardinalis *Buſſii*, tunc temporis Internuntii Apoſtolici Bruxellis reſidentis de data 21. Junii 1702. hic per Copiam annexis ſub littera B. liquet; hic Miniſter Apoſtolicus hoc Presbyterorum Collegium æque atque Capitulum Harlemenſe, ut Capitulum agnovit, & titulo Capituli indicavit.

Et quemadmodum Capitula Cathedralia ab Epiſcopis ſemper reputata fuerunt, & reputari debuerunt tanquam unum Collegium ſive Corpus, quod una ſecum vice Cleri Eccleſiam gubernaret, ita quoque & hoc Presbyterorum Collegium ab Epiſcopis Ultrajectenſibus ſub peregrino titulo Epiſcopatus, aut Vicariatus Apoſtolici delitescentibus, recognitum fuit.

Et quidem *Zacharias Metzius* ſub nomine Epiſcopi Trallenſis huic Eccleſiæ Ultrajectenſi præfectus, licet Clero parum gratus, hujus Eccleſiæ Presbyteros, ut ejuſdem corporis ſecum membra, quæ cum ipſo tanquam capite onus Paſtorale ſupportare deberent, palam agnovit, in hæc verba ſcribens ad eos ex urbe Romana die 18. Martii 1656. „ Quandoquidem ergo, „ Ampliſſimi & Reverendiſſimi Viri, Deo „ ſic volente, & ejus *Vicario* in terris ju„ bente, ego in meſſem illam Domini „ mittor, ut licet indignus, Veſtræ Co„ ronæ fiam particeps, RRas veſtras ex„ hortor, ut hoc ſanctum opus exordia„ mur a firmo & ſtabili fundamento amoris „ erga invicem, a vinculo caritatis erga „ Deum & proximum; quibus vinculis ſi „ colligati fuerimus, ſecuri inter pericula „ erimus, & harmonioſum nnumque gra„ tum Deo corpus efficiemur; ſingulaque „ membra, alterum alterius, portabunt „ onera, reddentque levia. Quæ enim „ virtus eſt capitis portandi onera, ſi hu„ meri ceteraque membra denegent ſua mi„ niſte-

„ niſteria ? Quæ igitur virtus mea ſuſti-
„ nendi onera mihi impoſita, ſi vos, Fra-
„ tres meos (hoc enim titulo hiſce omnes
„ vos amplector) humeros & membra mea
„ non ſenſero ? „

Itaque cum hoc Collegium, ſive *Vicariatus*, adinſtar Capituli Cathedralis Clerum Eccleſiæ Ultrajectenſis repræſentet, & ut tale hactenus fuerit recognitum etiam ab Epiſcopis, qui illam adminiſtrarunt; ut patet ex acta ſub lit. C. hic annexa; indubie ei incumbit etiam vice Cleri Sede Epiſcopali vacante Eccleſiam illam adminiſtrare, ejuſque regimen ſuſcipere; meritoque ſibi applicabit, quod jampridem Clerus Romanus Sede vacante per mortem *Fabiani* Epiſcopi Romani ſcripſit ad Clerum Eccleſiæ Carthaginenſis: „ Et cum
„ incumbat nobis, qui videmur Præpoſiti
„ eſſe, & vice Paſtoris cuſtodire gregem,
„ ſi negligentes inveniamur, dicetur no-
„ bis, quod & Anteceſſoribus noſtris di-
„ ctum eſt, qui tam negligentes Præpoſiti
„ erant, quoniam perditum non requiſivi-
„ mus, & errantem non correximus, &
„ claudum non colligavimus, & lac eo-
„ rum edebamus & lanis eorum operiebа-
„ mur..... nolumus ergo, Fratres dile-
„ ctiſſimi, & vos mercenarios inveniri,
„ ſed bonos Paſtores, cum ſciatis non mi-
„ nimum periculum imminere, ſi non hor-
„ tati fueritis Fratres veſtros, ſtare in fide
„ immobiles; no præceps iens ad idololatriam,
„ funditus eradicetur fraternitas. „

Conſignatur hæc Epiſtola ſub N. 2. inter *Epiſt. Cypriani* ex editione *Rigaltii*.

Hæc Epiſtola una nos docet, Clerum Romanum non dubitaſſe, quin Clero Carthaginenſi onus regendi Eccleſiam incumberet, propter abſentiam *S. Cypriani*, Carthaginenſis Epiſcopi, tunc temporis propter fidei cauſam exulantis.

Scitur quidem juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam nonnulla Epiſcopo ita eſſe reſervata, ut hæc etiam Sede Vacante per Capitulum ſive Collegium Clerum repræſentans abſolvi nequeant: ſed & illud ſcitur, omnia, quæ ad regimen & adminiſtrationem Eccleſiæ ſpectant, & non ſunt Ordinis, ad Capitulum Sede vacante pleno jure tranſire, niſi nominatim in jure exemptum & reſervatum reperiatur.

Quapropter licet Capitulum Sede vacante nequeat conferre Sacramentum Ordinis aut Confirmationis, eo quod horum Sacramentorum collatio numeretur inter ea, quæ ſunt Ordinis; indubitatum tamen eſt, Capitulum Sede vacante poſſe peregrino Epiſcopo impartiri facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis, & Ordinis in Diœceſi & ſubditis Sedis vacantis, eo quod ea facultas cenſeatur pertinere ad ea, quæ juriſdictionis ſunt.

Igitur quandoquidem Collegium ſive *Vicariatus* Eccleſiæ Ultrajectinæ adinſtar Capituli Cathedralis Clerum repræſentet, nullum apparet dubium, quin adinſtar Capituli Cathedralis Sede vacante queat Ordinandis dare dimiſſoriales, ad Ordines ſuſcipiendos a quocumque Catholico Epiſcopo; modo id fiat conformiter ad Decretum Concilii Tridentini *Seſſ. 6. capite 19. de Reform.* nec non Eccleſiis Parochialibus adinſtar aliorum Capitulorum Cathedralium de Rectoribus & Deſervitoribus providere.

Ita Reſolutum Lovanii hac 25. Maji 1717.

Erat ſubſignatum,
Z. B. VAN-ESPEN, J. U. D. & SS. Can. Prof.

Ita cenſeo; ſalvo meliori, & ſuppoſitis factorum circumſtantiis,
J. A. BRENART, J. U. Doctor & Anteceſſor Primarius.

Suppoſitis omnibus factis & circumſtantiis, idem cenſeo
L. HACQUIUS, J. U. Doctor, & Prof. Ordinarius. Conformiter
J. H. V. GOEDENHUYSE, J. U. Doctor & Prof. Ordinarius.
AMANDUS BAUWENS, J. U. D. & Prof. Ordinarius.

Concordat cum ſuo Originali, quod atteſtor,
PH. E. LE FEBRE, Proto-Not. Apoſt.
Amiſſ. hac 9. Julii 1717.

A

JAcobus, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia *Archiepiſcopus Epheſinus*, Sanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini noſtri, Domini *Alexandri* divina providentia ejus nominis Papæ ſeptimi, Prælatus domeſticus & aſſiſtens, ejuſdemque ac præfatæ Sanctæ Sedis per Confœderatas Belgii Provincias *Vicarius Apoſtolicus*, &c. Omnibus ac ſingulis de Clero & Populo Secularibus æque ac Regularibus per Civitatem & Archidiœceſim Ultrajectenſem, ſalutem in Domino.

Dudum a felicis recordationis *Philippo Archiepiſcopo Philippenſi*, in Vicariatu Apoſtolico Prædeceſſore noſtro, emanarunt patentes litteræ tenoris ſequentis:

Philippus, Del & Apoſtolicæ Sedis gratia, *Archiepiſcopus Philippenſis & Ultrajectenſis*, nec non Hollandiæ, Zelandiæ, ceterarumque Confœderatarum Belgii Provinciarum atque Trans Iſulaniæ partium *Vicarius Apoſtolicus*, Præpoſitus *Aldenſalienſis*: Univerſis & ſingulis Paſtoribus, locorum Ordinariis, aliiſque Presbyteris & Cooperatoribus in directione animarum tam ſecularibus quam regularibus per Diœceſim Ultrajectenſem, ſalutem in Domino ſempiternam.

Creſcente paulatim per Dei gratiam Catholicorum numero, videmus etiam labores noſtros & ſollicitudinem augeri: ideoque merito ad hoc nobis attendendum duximus, ut plures etiam ex præcipuis hujus Diœceſis Sacerdotibus Cooperatores in partem ſollicitudinis & in laborum ſublevamen aſſumeremus, qui communicatis nobiſcum conſiliis onus regiminis amplæ hujus Diœceſis ſuavius redderent & ſecurius. In hunc ergo finem *Vicariatum* quemdam pro Diœceſi Ultrajectenſi erigendum cenſuimus, & in Dei nomine erigimus per præſentes. In quo ne Nos nimia mole negotiorum obruamur, in Cooperatores tanquam membra *Vicariatus* aſſumpſimus, admodum Reverendos Dominos M. *Joannem Wachtelaer*, S. T. L. Vicarium noſtrum Generalem, M. *Lambertum Feitium*, multorum annorum labore & experientia in Paſtoralibus exercitiis probatum Theologum, M. *Henricum Stenium*, J. U. L. M. *Gerardum Peltium*, & M. *Joannem Putcamerum*, S. T. L^tos. qui utpote in Oppido Ultrajectenſi reſidentes facilius convenire & Nobis ad manum eſſe potuerunt. Adjungimus nihilominus illis, & ad Vicariatum noſtrum pertinere volumus, Reverendos Dominos Archipresbyteros hujus Diœceſis, ſcilicet M. *Engelbertum Kennipheyium*, S. T. L. Paſtorem & Archipresbyterum Hagienſis Diſtrictus, M. *Rumoldum Medenblyk'ium*, S. T. L. Archi-presbyterum Rynlandiæ, M. *Suitbertum Henrici*, S. T. L. Archi-presbyterum Delphenſis diſtrictus, item M. *Hermannum Oemmium*, J. U. D. Archi-presbyterum Zuit-Hollandiæ, & M. *Petrum Henrici*, S. T. L. Archi-presbyterum diſtrictus Gaudani a Nobis nuper deſignati, & M. *Reynerum Mercatorem*, S. T. B. F. Paſtorem Leydenſem: qui annis ſingulis ad minimum bis convenient nobiſcum ad pertractanda Diœceſis negotia, ſcilicet ſemel die opportuno poſt Dominicam tertiam poſt Paſcha, & iterum die convenienti poſt feſtum S. Bartholomæi; aut ſi notabile impedimentum occurrat, aliis diebus per Nos vel Vicarium noſtrum Generalem deſignandis, indicato pariter loco, in quo Conventus videbitur celebrandus.

Pro majori autem ſtabilimento & continuatione dicti Vicariatus commune ærarium ad incumbentes ſumptus pro bono publico faciendos, & occurrentia onera ſublevanda erigetur, cujus adminiſtratio penes Archiepiſcopum, vel ejus Vicarium Generalem erit. Statuetur quoque Secretarius aliquis vel actuarius, qui acta in ſingulis Conventibus & notabiliora quæque, quæ ſcriptis mandanda videbuntur, accurate annotabit, & in Congregationibus præleget quæ prælegenda videbuntur; mandamus itaque, & ſub pœna inobedientiæ præcipimus omnibus & ſingulis Diœceſis Ultrajectenſis Paſtoribus, aliiſque Sacerdotibus & Cooperatoribus, tam Secularibus quam Regularibus, ut ad hunc Vicariatum a nobis prædicto modo erectum, in difficultatibus exurgentibus recurſum habeant, ejuſque directioni, Statutis & Conſtitutionibus per Nos approbatis vel approbandis efficaciter obediant, ſingulique in ſuo ordine pro ſalute & profectu Eccleſiæ Dei in hac Diœceſi alacri-

alacriter laborare ſtudeant ; ut ita Dei honor & ſalus animarum cum bona correſpondentia & concordia convenientique ordine procuretur. In pleniorem fidem præmiſſorum hanc Conſtitutionem noſtram & inſtrumentum erectionis Vicariatus conſcribi fecimus, & nominis noſtri ſubſignatione ac ſigilli ſub-impreſſione confirmavimus. Actum die 9. Novembris anno Domini 1633. Pontificatus S. D. N. D. *Urbani* Papæ VIII. anno „ 11. Erat ſubſcriptum *Philippus*, *Archiepiſcopus Philippenſis*, *Vicarius Apoſtolicus:* „ & infime, ex Mandato Ill. ac Rev. Dom. *God. a Moock*, Secret. ſigillo ſubjunctum „ appoſito. „

Cum autem quæ ad felicius regimen dictæ Diœceſis Ultrajectinæ, & ad ſublevamen ſui laboris noſter ordinavit Prædeceſſor, etiam nobis noſtriſque Succeſſoribus commoda & neceſſaria eſſe ſentiamus, atque eadem poſthac conducibilia ad ejusdem Diœceſis regimen fore confidamus ; hinc eſt, quod nos pro officii noſtri debito dictæ Diœceſis utilitati intendentes, & ante nominati Vicariatus ſtabilimento, continuationi & amplificationi ſtudentes, in Dei nomine continuamus & confirmamus omnes & ſingulos, qui ſuperſtites ſunt ex iis, quos Prædeceſſor noſter ad *Vicariatum* iſtum in prima erectione aſſumpſit, & illos quoque qui iisdem morientibus ſubſtituti poſtea ab ipſo vel a nobis fuerunt ; mandantes illis omnem curam & communicantes omnem poteſtatem, quam idem Prædeceſſor noſter in præinſertis litteris *Vicariatui* iſti mandavit & communicavit.

Præterea volentes dictum *Vicariatum* majori honore condecorare, *erigimus illum in perpetuum Senatum Eccleſiæ Ultrajectinæ atque Concilium Vicariatus noſtri, ejusdemque Eccleſiæ & adinſtar Canonicorum Graduatorum in Eccleſia Cathedrali haberi volumus ;* idque ea lege, ut nos & pro tempore futuri Vicarii Apoſtolici, ſimus Præſides perpetui & capita ejusdem Concilii, habentes in eodem vocem primam, & præterea in paritate votorum facultatem alterutri parti accedendi, atque ſic paritatem dirimendi.

Cupientes etiam Concilium iſtud facilius congregari poſſe, damus eidem facultatem eligendi (Præſidente Vicario Apoſt., vel ſaltem abſentis voce in ſcripto præhabita & propoſita) Vice-præſidem, qui Vicario Apoſt. abſente valeat convocare Concilium, atque in eodem præſidere, quique teneatur de Conventu habendo præmonere Vicarium Apoſt., eidemque acta Concilii poſtea referre, atque in caſu paritatis votorum ab eodem petere deciſionem.

Quod ſi vero contingat ipſum Vice-præſidem intereſſe non poſſe Congregationi : ſenior Concilii locum illius ſupplebit in omnibus. Optantes quoque maxima unanimitate colligatum ſemper manere idem Concilium, transferimus in illud jus atque poteſtatem alias idoneas perſonas in locum decedentium ad hoc Concilium eligendi & aſſumendi (Præſidente Vicario Apoſt. vel ſaltem abſentis voce in ſcripto præhabita ac propoſita, uti ſupra). Facultatem etiam concedimus condendi ſibi leges & ſtatuta, in hiſce electionibus & reliquis conſultationibus perpetuo ſervanda. Similiter quoque deſiderantes, ut omnes, qui in hujus Diœceſis regimine ſub nobis ſunt conſtituti, in aliquo ſibi aſſocientur Collegio, volenteſque efficere, ut ſicuti modo omnes Archipresbyteri, Archidiaconi & Provicarii noſtri hujus Diœceſis (exceptis Officialibus & dignitatibus Ducatus Clivienſis) ſunt de hoc Concilio, ita quoque maneant in poſterum, damus hoc jus & privilegium eidem Concilio, quod deinceps illi ſoli ad Archidiaconi, vel Provicarii vel Vicarii Apoſtolici Officium vel dignitatem (extra Ducatum Clivienſem) poterunt promoveri in hac Diœceſi, qui de illo Concilio ſunt ; & quod eorumdem talis ratio habebitur in Archipresbyterorum creationibus, ut ſemper major pars Archipresbyterorum ſit de hoc Concilio.

Præterea cupientes zelum fidei propagandæ & amplificandi Cleri in hac Diœceſi fovere in viris hujus Concilii, ſpondemus & fidem damus iisdem, eorumque ſucceſſoribus, quod nequaquam concedemus Regulari Perſonæ ullam Parochiam, locum vel congregationem intra hanc Diœceſim, quæ nunc a ſolo aliquo Presbytero ſeculari vel ſolis ſecularibus excolitur vel in poſterum excoli incipiet. Atque de hoc ſecuros facere volentes viros hujus Concilii (quatenus ea ſpe diligentius curent Parochias & loca deſerta

ſerta excoli a Clero ſeculari, eademque de mediis temporalibus provideri) obligamus nos, Officii noſtri Vicariatus Apoſtolici nomine, quod decedentibus in hac Diœceſi ſecularibus, non alios quam ſeculares ſubſtituemus in iisdem Parochiis, locis & congregationibus, in habitaculis quoque, fundis, bonorumque proventibus, quæ in beneficium, manutentionem vel uſum ejuſmodi Parochiarum, locorum vel communitatum jam olim data, vel ab ultimo Presbytero ſeculari defuncto relicta fuerunt: ita ut bona talia neque in totum, neque pro parte, valeant ad Miſſionarios Regulares, eorumque Conventus ullo titulo vel jure transferri. *Declaramus quoque intentionem noſtram eſſe, quod hoc Concilium in conſervandis juribus quibuſcumque Diœceſis hujus & reliquis cauſis majoribus authoritatem habebit adinſtar Capituli Cathedralis.* Denique cordi habentes erectionem ærarii (a Prædeceſſore quidem noſtro provide ordinatam, atque in præinſertis litteris iſti Vicariatui demandatam, ſed hactenus omiſſam) & eandem ad effectum omni promptiori modo deducere ſatagentes; acceptandam judicavimus, & in Dei nomine per præſentes acceptamus, fundationem ſeu erectionem dicti ærarii, ad quam nobis viri hujus Vicariatus offerunt ſummam viginti millium florenorum in parata pecunia, cum promiſſione de augmentando per ſe & per alios pro viribus ſuis dicto ærario ad ſummam quinquaginta millium florenorum; idque totum ſub his conditionibus, & non aliter nec alias, quod omnimoda cuſtodia, gubernatio & adminiſtratio ejusdem ærarii erit, & in perpetuum manebit, apud hoc Concilium cum Præſide ſuo Vicario Apoſtolico, qui *Concilium iſtud eo loco habebit, quo Capitulum Cathedrale eſt apud Ordinarium*; cum jure tali, quod ex illo corpore & non aliunde aſſumet ſuos Archidiaconos, Provicarios & majorem Archipresbyterorum partem hujus Diœceſis extra Ducatum Clivienſem; quodque ſine aſſenſu ejusdem Concilii non conferet ulli Regulari locum, Congregationem vel Parochiam, ejuſve proventus & emolumenta, quæ ab aliquo Sacerdote ſeculari ſolo hactenus curata & deſervita fuerunt. Ita quidem, ut ſi quiſquam quovis prætextu tentaverit per cenſuras & fulmina Eccleſiaſtica dictum Concilium Vicariatus a præfata cuſtodia, gubernatione & adminiſtratione dicti ærarii amovere, ipſumque extinguere vel continuationem ejusdem per liberam eorum electionem impedire vel præfatis juribus privare, tunc ipſo facto diſſolutum & annullatum ſit hoc publicum ærarium; ita ut cuique liberum ſit repetere quæ intulit, & quæ a prædefunctis vel extraneis illata fuerunt, inter ſuperſtites dividere; & reſtituere his, quibus id defunctus tali caſu legaverit, ad diſponendum illis privata ſua authoritate, perinde ac ſi in ærarium publicum illata nunquam fuiſſent. Ut vero de hiſce omnibus hi Fundatores ſecuriores ſint, declaramus nos tali modo acceptare omnia & ſingula, & ſic illis poſtulata quæque concedere, ut nullam & irritam velimus eſſe donationem ſeu fundationem hanc, ſi præfatæ conditiones violatæ a quoquam fuerint: & propterea ex nunc pro tunc revocamus & annullamus omnem noſtram acceptationem dictæ donationis & fundationis in caſu talis violationis. Mandamus itaque & ſub pœna inobedientiæ præcipimus omnibus & ſingulis Diœceſis Ultrajectinæ Paſtoribus & Miſſionariis, Presbyteris & Clericis, Secularibus & Regularibus, ut hoc Concilium Vicariatus, tanquam Senatum Eccleſiæ Ultrajectinæ recognoſcant, & in honore habeant. In quorum omnium & ſingulorum pleniorem fidem & robur hanc Conſtitutionem noſtram conſcribi & hoc inſtrumentum approbationis & elevationis Concilii Vicariatus fieri mandavimus, atque nominis noſtri ſubſignatione confirmavimus, ac ſigilli noſtri majoris ſub impreſſione corroborari juſſimus. Actverpiæ hoc ſolemni die feſto SS. Apoſt. Petri & Pauli, ſilo Ultrajectenſi A. D. M. D. C. LVIII. Sanctiſſimi vero Domini noſtri prædicti Pontificatus anno quarto.

(*Erat ſignatum*)

(*Et infra*) JACOBUS, *Archiepiſcopus Epheſinus, Vic. Apoſt.*

De Mandato Ill. ac Rev. Domini D. mei præſ.

(*Erat ſignatum*)

Ferd. de la Ceſſauniere (*Secret.*).

(Et

B

(Et erat in dorſo prædictæ Conſtitutionis ſcriptum ut ſequitur .)

NOs retroſcripti per Secretarium noſtrum prælegi fecimus retroſcriptas litteras patentes Reverendis admodum Dominis de *Concilio Vicariatus* hujus , qui easdem ſumma reverentia audiverunt , laudaverunt & acceptarunt ; nobiſque (profeſſione fidei ac fidelitatis juramento præmiſſis) addixerunt & promiſerunt diligentiam ad collaborandum (juxta datam ſibi authoritatem) honori S. Sedis Apoſtolicæ , propagationi fidei , & ſtabilimento Cleri in dicta Archidiœceſi ; ideoque & hic nobiſcum ſua nomina & cognomina ſubſcripſerunt ; præſentibus R. D. *Laurentio van Meeuwen* , hujus civitatis Antverpienſis Parochialis Eccleſiæ S. Georgii Martyris Paſtore ; & Domino *Thoma a Wykersloot* , J. U. D. ad præmiſſa vocatis ac rogatis . Actum eadem in Civitate Antverpienſi die & anno quibus retro.

(*Erat ſignatum*)

JACOBUS *Archiepiſcopus Epheſinus, Vicarius Apoſt.*

JOHANNES SCHADE, JOHANNES VAN NEERCASSEL,
RUDOLPHUS AB HEUMEN, JOHANNES PUTKAMERUS,
ABRAHAMUS BRINEN, HENRICUS VAN DER GRAFT,
ANTONIUS VAN DER PLAET,
L. v. MEEUWEN, 1658. *Paſt. M. S. Georgii, ut teſtis.*
THOMAS VAN WYKERSLOOT, *ut teſtis.*

De Mandato Ill. ac Rev. Domini mei Præſat.

FERD. DE LA CRESSONNIERE, *Secret.*

Ego infraſcriptus tempore renovationis Vicariatus ob ſenium abſens, vidi, legi inſtrumentum hoc deſuper erectum, a confratribus ſubſcriptum; eadem intentione ſubſcribo hac die 26. Aug. anni 1658. P. PURMERENT.

(Hanc copiam cum ſuo originali concordare atteſtor: in cujus fidem mea manu ſubſcripſi, & meo ſigillo munivi . *Philippus Emanuel Le Febre* , Prot. Not. Apoſt. Amiſi. hac 12. (Octav. S. Bonif.) Julii, anno 1717.)

C

ZAcharias , Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia *Epiſcopus Trallenſis* , & per Unitas Belgii Provincias *Vicariatus Apoſtolici* , Coadjutor perpetuus, &c.

Notum facimus quod R. R. D. D. *Joannes de Neercaſſel* , *Joannes Schade* , *Joannes Putkamer* & *Abrahamus Brinen* , nobis exhibuerint erectionem , confirmationem & amplificationem *Concilii Vicariatus Ultrajectenſis* ab altera parte hujus folii authentice deſcriptam, atque a nobis per manus noſtræ ſubſcriptionem approbari vel confirmari inſtanter petierint . Quodque nos inclinati ad ea roboranda , quæ prædeceſſores noſtri pro bono Eccleſiarum ſapienter ordinarunt, judicaverimus petitioni præfatæ annuendum, adeoque per præſentem manus noſtræ ſubſcriptionem approbemus omnia & ſingula in altera parte hujus folii contenta ; atque Dominis de *Vicariatu* iſto ſpondeamus inviola-

ta

ta ſervare cuncta privilegia, gratias & facultates ibidem expreſſas. Actum 19. Aug. Ultrajecti anno poſt milleſimum, ſexcenteſimo, quinquageſimo nono.

(*Signatum erat*,)

ZACHARIAS, *Epiſc. Trallenſis.*

C

CUm inſtitutio *Concilii Vicariatus Ultrajectenſis*, a me ſemper exiſtimata ſit tanquam columen Eccleſiæ Catholicæ militantis in Fœderato Belgio, hinc factus modo Vicarius Apoſt. non poſſum non illud approbare, & confirmare; optans ut ſucceſſores mei in officio Vic. Apoſt. iſtud Concilium æſtiment, tanquam fidei conſervandæ & propagandæ ſeminarium, & opera iſtorum virorum utantur ſemper, eorumque Conſilia audiant.

In quorum fidem hocce ſcriptum Ultrajecti 17. April. anni 1667. expedivi.

(*Subſignatum fuit*)

JOHANNES, *Epiſc. Caſtorienſ. Vic. Apoſt.*

Has viciſſim Copias ſub litteris C. cum ſuo Originali concordare atteſtor, in cujus fidem manu mea ſubſignavi ac ſigillo meo roboravi,

PHILIPPUS EMANUEL LE FEBRE,
Prot. Not. Apoſt.

Amiſ. hac 12 *Julii, quæ erat Octav. S. Boniſ. anno* 1717.

D

ADM. RR*di* D. D*ni*.

ILluſtriſſimi *Archiepiſcopi Sebaſteni Pietatem, & erga Sanctam Sedem reverentiam adeo perſpectam habemus*, ut nil ingratius ipſi accidere poſſe merito cenſeamus, quam ſi RR. DD. veſtræ in teſtimonium amoris & obſequii, quo eundem Præſulem proſequuntur, a debita Sanctæ Sedi ſubmiſſione vel in minimo deflecterent. Per ſimilem contumaciam indelebilis nota veſtris tam *Præclaris Capitulis* inureretur, & uberrimam obloquendi materiam linguis ſuis ſuppeditatam malevoli gratularentur. Quare ipſius Archi-Præſulis, ac DD. Veſtrarum nomini, totiuſque Miſſionis Hollandiæ utilitati conſulentes, indiſpenſabilem Pontificio Diplomati obedientiam teſtari debetis, prompte novum Provicarium Apoſtolicum agnoſcendo; idque faciliorem etiam ſternet viam, ut paterna benignitate & clementia a Sanctiſſimo Domino noſtro admittatur, quidquid deſuper DD. Veſtræ exponendum habent, Certas præterea eaſdem volumus, nos operam omnem adhibituros, qua decorem prædicti Archi-Præſulis, totius Cleri convenientias, & iſtarum Miſſionum progreſſum inceſſanter promoveamus. Sincero affectu dicor. Adm. RR. DD. Veſt. addictiſſimus. *Jo. Bapt. Buſſius, Abbas S. Salv.*

Bruxellis 21. *Junii* 1702.

PE-

E

PETRUS, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Sebaſtenus, &c. Omnibus haſce viſuris ſalutem in Domino.

DEceſſores noſtri Catholicæ in Fœderato Belgio Eccleſiæ incolumitati, atque Cleri Batavi conſervationi curam ſollicite intendentes, Collegium Presbyterorum ſub nomine Vicariatus, ſive, ut vulgo loquimur, Capituli Ultrajectini, firmandum ac ſovendum eſſe duxerunt. Id teſtati ſunt Ill. D. *Philippus Rovenius* Archiepiſcopus Philippenſis, atque Ill. D. *Jacobus de la Torre*, Archiep. Epheſinus, litteris parentibus eum in finem ſolemniter datis. Hiſce litteris Ill. D. *Zacharias de Mez*, Epiſcopus Trallenſis, uti etiam Ill. D. Joannes Neercaſſelius, Epiſcopus Caſtorienſis, plene ſubſcripſerunt. Ego quidem ſuſcepta hujus Eccleſiæ adminiſtratione, iis nomen meum non appoſui; ſed id mera incuria, nullo autem erga memoratum Collegium affectus aut exiſtimationis defectu accidit. Proinde me ejuſdem cum Deceſſoribus meis hac ſuper re mentis & animi eſſe, atque ſemper fuiſſe, vigore præſentium declaro. Actum Ultrajecti die 7. Nov. anno a nativitate Domini 1704.

(*Signatum erat.*)

PETRUS, *Archiep. Sebaſtenus.*

De mandato Ill. D. præfati, THEODORUS DONCKER, *Secret*

F

INfraſcriptus declaro, me jura & legitimas prærogativas Capituli Ultrajectini, ſecundum quod Prædeceſſores mei promiſerunt, pro viribus illibata ſervaturum; & quidquid ab iiſdem Prædeceſſoribus meis Capitularibus prædictis & Clero promiſſum eſt, ego iis ſincere promitto. In quorum fidem hiſce ſubſcribo. Actum Hagæ Comitum 24. Novemb. anno 1705.

(*Erat ſubſignatum*)

GERARDUS POTKAMP, *Vic. Apoſt. per unitum Belgium.*

IV.

Confirmatio Reſolutionis præcedentis.

ANno a Nativitate Domini 1718. Menſis Martii die 29. comparuerunt coram nobis Notariis publicis in ſupremo Brabantiæ Conſilio admiſſis, Lovanii reſidentibus, Clariſſimi DD. Z. B. *van-Eſpen*, Joannes Antonius *van Goedenbuyzen*, Laurentius *Hacquius*, Joannes Antonius *Brenart*, & Amandus *Bauwens* J. U. Doctores & Profeſſores in Academia Lovanienſi, qui Domini comparentes declararunt ſe legiſſe & examinaſſe caſum ſibi propoſitum, cum quæſtionibus inde formatis, cujus initialia verba ſunt: „ Eccleſia Ultrajectenſis Catholica, mutato ante annos 100. & amplius per Fœderatas Belgii provincias „ Religionis ſtatu, poſſeſſionem Templorum, decimarum ac Redituum, aliorumque hujuſmodi bonorum temporalium „ amiſit. “ *Et finit his verbis:* Item „ Eccleſiis Parochialibus vacantibus providere de Rectoribus ſeu Deſervitoribus „ aliaque ſimiſia. “

Ulterius declarant Dicti DD. Comparentes, quod probaverint & ſignaverint præfati caſus reſolutionem incipientem his verbis: *infraſcripti, viſo & examinato caſu,*

cum annexis, ſupra poſito, nec non iis, quæ de Eccleſia Ultrajectina in libro, cui titulus: BATAVIA SACRA *ex authenticis & indubitatis, (ut aſſeritur) monumentis, afferuntur; Reſpondent ad I. Nequaquam Eccleſiam Metropolitanam Ultrajectinam poſſe dici collapſam, omni jure & juriſdictione exutam, & ad conditionem nudæ Miſſionis redactam;* & finientem ut ſequitur: *igitur quandoquidem Collegium ſive Vicariatus Eccleſiæ Ultrajectinæ, adinſtar Capituli Cathedralis Clerum repræſentet, nullum apparet dubium, quin adinſtar Capituli Cathedralis, Sede vacante, queat Ordinandis dare dimiſſoriales, ad Ordines ſuſcipiendos a quocumque Catholico Epiſcopo, modo id fiat conformiter ad Decretum Concilii Tridentini, Seſſ. 7. Cap. 19. de Reform. Nec non Eccleſiis Parochialibus, adinſtar aliorum Capitulorum Cathedralium de Rectoribus & Deſervitoribus providere. Ita reſolutum Lovanii hac 25. Maji 1717.* Actum & Declaratum Lovanii anno, menſe, & die, quibus ſupra, præſente R. ac Eruditiſſimo D. Gerardo *Werſon* S. T. L. inſignis Eccleſiæ Collegiatæ S. Petri Lovanii Scholaſtico &c., & præ-nobili ac doctiſſimo D. Theodoro Guillelmo van *Roozendael*, J. V. *Baccalaureo*, teſtibus ad præmiſſa requiſitis.

(*Signatum erat*)

Z. B. van-*Eſpen.* J. A. van *Goedenbuyzen*, J. U. D. & Prof. Ordin. L. *Hacquius*, J. U. D. & Prof. Ordin. J. A. *Brenart*, J. U. D. & Anteceſſor primarius. Amandus *Bauwens*, J. U. D. & Prof. Ordin. (*Inferius habebatur*). Et nobis Notariis infra ſcriptis (*inferius*) quod atteſtamur. (*Signatum*) Ægidius *Denique* Not. publ. J. *Petit.* Not. pub. 1718.

Concordantiam teſtor cum originali, debito ſigillo munito. (*Et erat ſignatum*) Ægidius Denique Not. Apoſtolicus.

A.

A D H Æ S I O

XI. *Doctorum Facultatis Theologicæ Pariſienſis Reſolutioni Doctorum Lovanienſium datæ die 25. Maji 1717.*

NOs infraſcripti, Sacræ Fac. Pariſienſis Doctores Theologi, perlecta, & attente expenſa reſolutione facta a Conſultiſſimis Doctoribus Lovanienſibus die 25. Maji 1717. circa caſum, qui ad Eccleſiam Ultrajectenſem ſpectat, continentem tres articulos: I. An Eccleſia Ultrajectenſis habenda ſit velut collapſa, omni jure & juriſdictione exuta, & ad conditionem nudæ *Miſſionis* redacta. II. An in illa Eccleſia Capitulum Metropoliticum ejuſque jura potuerint conſervari. III. An cenſendum ſit Capitulum in Collegio nunc exiſtente ſubſiſtere. Examinatis iis omnibus momentis, quæ præfati Doctores Conſultiſſimi allegarunt in ſua reſolutione typis mandata, & per nos chirographi parapho munita ne varietur, hanc reſolutionem approbavimus in omnibus, (ſuppoſita factorum veritate;) & jus Eccleſiæ Ultrajectenſis illibatum eſſe debere cenſemus, ſicuti in prædicta reſolutione continetur. Datum Pariſiis die 18. Octobris, anni 1717.

Hideux, Syndicus.
Lambert.
P. S. *Anguetil.*
L. Ellies *Du Pin.*
F. de. *Latenay.*
J. B. *Favart.*
F. le *Tonnelier.*
Quinot, Exſyndicus.
F. le *Brun.*
Ph. de la *Coſte* S. Petri ab Artiſiis Paſtor.
de *Saligny.*

Ego *Petrus du Boſe*, S. S. Theologiæ Pariſienſis Scriba, teſtor omnibus, quorum intereſt, aut intereſſe poterit, ſupraſcriptos ſubſignatos Doctores eſſe Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis Magiſtros, & eorum has eſſe ſubſcriptiones. Datum Pariſiis die 25. Octobris anni 1717. *Du Boſe.*

Offi-

Officialatus Pariſienſis vices gerens &c. Notum facimus ac teſtamur, teſtimonium ſupraſcriptum eſſe manibus propriis Dominorum *Hideux*, *Lambert*, *Anguetil*, *Du Pin*, de *Latenai*, *Favart*, le *Tonnelier*, *Quinot*, le *Brun*, de *Coſte*, *Saligny*, Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis Doctorum, & D. Petri *du Boſc*, ejuſdem S. Fac. Theol. Pariſienſis Scribæ ſignatum, eorumque ſignaturæ fidem indubiam ſemper fuiſſe adhibitam, adhiberique quotidie debere, tam in judicio quam extra. Datum Pariſiis ſub ſigno noſtro, ſigilloque Curiæ noſtræ anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo ſeptimo, Die vero menſis Novembris ſexta. *A. Thomaſſin.*

De Mandato &c. *Iſabeau.*

Officialatus Pariſienſis vices gerens, teſtor omnibus, quorum intereſt, aut intereſſe poterit, hanc expeditionem ſupraſcriptam concordare cum Exemplari, huicque expeditioni fidem indubiam adhiberi poſſe & debere. Datum Pariſiis ſub ſigno noſtro, ſigilloque Curiæ noſtræ anno Domini 1718. Die vero menſis Aprilis decima nona.

A. Thomaſſin.

De Mandato &c. *Iſabeau.*

B

ADHÆSIO ALTERA, A LII. DOCTORIBUS.

NOs infraſcripti S. T. Pariſienſis Doct. Theologi, perlecta poſitione Caſus, Eccleſiam Ultrajectenſem ſectantis, cui ſubjuncta eſt reſponſio Conſultiſſimorum Doctorum Lovanienſium, data die 25. Maii præſentis anni 1717. attente expenſis factis, quæ in utroque illo ſcripto continentur, ac ſuppoſita eorum veritate, cenſemus prædictam Eccleſiam Ultrajectenſem habendam non eſſe veluti collapſam, omni jure & jurisdictione exutam, & ad conditionem *nudæ Miſſionis* (ut vocant) redactam; quin potius penes Vicariatum Ultrajectinum, ſeu Collegium illud octo Presbyteris conſtans, quod tanquam perpetuus hujus Eccleſiæ ſenatus hucuſque perſeverat, & in quo Capituli Metropolitani jura conſervari potuerunt, ſtare authoritatem, ipſique officium incumbere, ut hujus Eccleſiæ viduæ curam habeat, litteras dimiſſoriales ordinandis concedat, Eccleſiis Parochialibus vacantibus de Rectoribus vel Deſervitoribus provideat, ceteraque omnia exerceat quæ a Capitulis Cathedralibus, & Metropolitanis, Sede vacante, competunt: denique nedum ex perſecutione ab heterodoxis excitata, ac fortiter tolerata propter Catholicam fidem, temporalium bonorum ſpoliatione quidquam detrimenti patiatur hujus Eccleſiæ ſpiritualis authoritas, hinc potius nova laudis acceſſione decoratam eſſe, eoque nomine ſtudioſius tuendam ac fovendam. Datum in Sorbona die decima Novembris anno incarnationis Dominicæ 1717.

Habert.
J. C. *Braquet.* Doctor & Soc. Sorbon. &c.
Bidal.
G. Beurret, Doct. ac Soc. Sorb. S. Pauli Rector.
Triboulart, Vic. S. Pauli, Paris.
Blouin, Can. Eccl. Paris.
Courcier. Can. Theol. Eccl. Par.
Franquerue.
Hullot.
Le Febvre.
Marcuit.
De *Vienne.*
Du *Sauſſoi.*
Goy. S. Marg. Pariſ.
Boucher.
N. *Chaudiere.*
Joſephus le *Meur.*
Soullet.
Joan. Bapt. *du Ruel.* Doctor & Soc. Sorb. &c.
J. v. *d'Asfeld.*
Gaſpardus *Brunet.*
De *Brugelogne.* Can. Presb. S. Metr. Par. Eccl.
Navarre.
Begon. Can. S. Jac. ab Hoſpitali.

A. *Guilleux.*
Pinſſonnat, Lect. & Prof. Regius.
Feu. SS. Gerv. & Prot. Paſt.
Bourſier.
L. *d'Ublineau.*
De *Belloy de Franciere.*
Reuſſelot.
B. *de la Fleutrie.*
Le *Paige*, Can. S. Sep. Par.
Tacquet, Can. S. Sep. Par.
Thureau.
De *Plancy.*
Du *Rozey.*
A. *Hubert.* 3.
Guenot.
Salmon. 1.
Damoreau.
Boucher.
Du *Queſne.*
Lucas.
De *Bonnaire.*
F. H. *Delan.*
Socquart.
T. H. *Durieux.*
De la *Chaſſaigne.*
De *Girardin.*
Touvenot.
Fr. *Thomaſſin*, Treſor. S. Jacobi.

Nos Michael Godeau, Univerſi Studii Pariſienſis Rector, omnibus quorum intereſt, aut intereſſe poterit, teſtamur & notum facimus teſtimonium ſupraſcriptum eſſe ſignatum manibus propriis ſapientiſſimorum Magiſtrorum N. Chaudiere, Habert &c. (*ut ſupra*) eorumque ſignaturæ fidem indubiam ſemper fuiſſe adhibitam, adhiberique quotidie debere, tam in judicio quam extra. Datum Lutetiæ, in ædibus noſtris Choletæis, ſub ſigno noſtro ſigilloque Rectorio. Anno Domino milleſimo ſeptingenteſimo decimo ſeptimo die vero Decembris 22.

Godeau Rector.

De Mandato Ampliſſimi Domini D. Rectoris.

Viel.

Scriba Univerſitatis.

C

ADHÆSIO TERTIA, A XXXIX. DOCTORIBUS,

(*Iisd. verbis ac præcedens concepta.*)

NOs infraſcripti &c. *ut ſupra*. Datum Pariſiis die 20. Decembris anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo ſeptimo.

Petrus *Davolle.*
Auvray.
Roſlin.
Le *Paige*. Eccleſiæ S. Stephani ab Egreſſu Capicerius Canonicus.
Van-Eſpen Suppleut. Tom. II.
M. *de Govey.*
D'Arnaudin.
A. *Gordon.*
De La *Chaux*, Paſtor de Liſſes.
Thevenin.
T. *Des Friches.*
B. *Chriſtin.*
Camet, Paſtor de Monte Geronis.
P. *Scheult.*
Jourdain, Canonicus Eccleſiæ Meldenſis.
Monnier, Vicarius Generalis Eccleſiæ Bolonienſis.
F. N. *Alexandre.*
Le *Baud*, Prior de fonte Vennæ.
F. A. *Sage*, Ord. FF. Prædicatorum,
Fr. Franciſcus Dominicus *Rouviere*: Ord. FF. Præd.
A. *Poitevin*, Canonicus Remenſis Eccleſiæ.
Fr. Andreas *Hiacintus Abeille* Ord. FF. Præ.
Fr. Andreas *Gautier*, Ord. FF. Præd.
D'Audigne.
P. N. *Gueret*, Socius Sorbonicus, Paſtor

ſtor Eccleſiæ Briæ Comitis Roberti.
Mayou, Eccleſiæ Engoliſmenſis Præcentor.
Hall.
Robet, Paſtor Eccleſiæ de Saclay & Vauhaland.
F. *Hubault*, de Mercede.
C. de. *Longueil*, Can. Reg. S. Victoris, & Prior de Athis.
F. *Bruslè*. Prior Collegii Præmonſtratenſis.
Quignon, Noſocomii Pariſienſis Magiſter.
Z. *Rivoal.*
Leveſque, S. Chriſtophori in Civitate Pariſienſi Paſtor.
Fr. Dionyſius *Du Fau*, Prior Carmelitarum Maj. Conv. Paris.
Beraud.
Eſnault, Paſtor Eccleſiæ S. Joannis in Gravia.
J. B. *Paſtel.*
Menidrieu.
Beſoigne.

Nos Carolus Coffin, Rector Univerſi Studii Pariſienſis, omnibus quorum intereſt, aut intereſſe poterit, teſtamur & notum facimus, teſtimonium ſupraſcriptum eſſe ſignatum manibus propriis ſapientiſſimorum Magiſtrorum, *Davollé*, *Auvray*, *Roslin*, le *Paige*, de *Govey*, *D'Arnaudin*, *Gordon*, de la *Chauz*, *Thevenin*, des *Friſches*, *Chriſtin*, *Camet*, *Scheult*, *Jourdain*, *Monnier*, Alexandre, le *Baud*, *Sage*, *Rouviere*, *Poitevin*, *Abeille*, *Gautier*, *d'Audigne*, *Gueret*, *Mayou*, *Hall*, *Robet*, *Hubault*, de *Longueil*, *Bruslè*, *Quignon*, *Rivoal*, *Leveſque*, du *Fau*, *Beraud*, *Eſnault*, *Paſtel*, *Menidrieu*, *Beſoigne*, Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis Doctorum, eorumque Chirographis fidem habitam fuiſſe, & haberi debere, tam in judiciis quam extra judicia. Datum Lutetiæ Pariſiorum in ædibus noſtris Dormano-Bellovacis ſub ſigno noſtro ſigilloque Rectorio. Anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo nono, die vero Januarii nona.

Coffin Rector.

De Mandato Ampliſſimi Domini D. Rectoris.

Viel.

Scriba Univerſitatis.

D

ADHÆSIO TOTIUS Facultatis jurium Pariſienſis.

CUm Eccleſia Ultrajectenſis, etiam poſt mutatum in Belgii Fœderati Provinciis publicum Religionis ſtatum, ea quæ ad ſpiritualem Eccleſiæ formam & conditionem pertinent, ordinariamque jurisdictionem, quoad fieri potuit difficillimis temporibus, ſemper religioſe ſervaverit; Clerum & plebem ſub legitimi Paſtoris regimine ſemper habuerit; & in communione Canonica cum ceteris Eccleſiis maxime Romana, conſtantiſſime perſtiterit, ut eam perſtitiſſe patet ex publicis documentis, quæ ab authore Bataviæ Sacræ referuntur; item cum in varias Parochias, tum ruri, tum in urbe populus Catholicus permanſerit diſtributus, ipſiſque ſingulis Parochiis, ſinguli Paſtores Titulares, diſtincti penitus ab iis, quos *Miſſionarios* vocant, continua ſerie in hunc diem ſemper fuerint præpoſiti, qui populo Sacramenta adminiſtrarent ex officio, adempta ceteris Clericis eadem facultate; quamvis Clero & Plebi Ultrajectenſi Templa, in quibus Sacri publici conventus haberentur, & temporalia bona ad Miniſtrorum exhibitionem & ad luminaria fuerint adempta; Nos Anteceſſores Pariſienſes infraſcripti, omnibus hinc inde rationibus diligenter perpenſis, ſecundum ea, quæ proponerentur, exiſtimamus.

Primo Eccleſiam Ultrajectenſem non poſſe videri collapſam, omni jurisdictione ſpoliatam, & ad *nudæ Miſſionis*, ut ajunt, conditionem redactam.

Nec intereſſe putamus quod Archiepiſcopi huic

huic Eccleſiæ tanquam proprii Paſtores præpoſiti, non ſub illius Eccleſiæ titulo, ſed ſub peregrinis titulis fuerint ordinati: puta Eccleſiæ Philippenſis, Epheſinæ, Trallenſis, Caſtorienſis, aut Sebaſtenſis; id enim prudenti conſilio factum videtur; nam mutato, ut dictum eſt, in Provinciis Fœderatis publico Religionis cultu, res & utilitas Eccleſiæ Catholicæ iis regionibus id poſtulabat, ne videlicet id inviſum eſſet ſecularibus Poteſtatibus heterodoxis; quibus inde nata ſæviendi in Catholicos forte videretur occaſio, ſi quis palam ſub nomine Archiepiſcopi Ultrajectenſis fuiſſet ordinatus: idque evidentiſſime patet ex litteris Pontificiis, quibus ordinatio Voſmeri, & deinde Rovenii fieri mandatur; quorum illi permittitur titulum Ultrajectenſis Eccleſiæ aſſumere, *quotieſcumque placuerit Sereniſſimo Archiduci*; huic vero *ſi res illius Eccleſiæ proſpere cedant:* etſi uterque ſub Eccleſiæ Philippenſis titulo ordinari jubeatur. Et licet in ſequentium Archiepiſcoporum ordinationibus, ſimilis clauſula inſerta non fuerit, præſumendum tamen eſt eandem facultatem ipſis, ſub peregrinis quoque titulis ordinatis, fuiſſe conceſſam; cum ſe ſemper geſſerint pro Archiepiſcopis Ultrajectenſibus, & ab omnibus tales ſemper habiti fuerint, ſub alienis licet nominibus; cum præſertim conſtet duos ſaltem priores eodem prorſus modo ad hanc dignitatem fuiſſe promotos, quo omnes Epiſcopi in Belgio Catholico hactenus promoti fuerant. Sic enim duorum priorum Voſmeri videlicet & Rovenii ordinatio proceſſit: perſonæ idoneæ, a Clero Ultrajectenſi Principi deſignatæ ſeu præſentatæ ſunt, quarum unam aſſumpſit Princeps, eamque Summo Pontifici nominavit, qui rata habita nominatione, nominatum in Epiſcopum juſſit ordinari: in ſequentium vero ordinationibus, cum Princeps Catholicus omni jure in has Provincias ſibi competente jam abdicaſſet, ſupremumque jus in Ordines Belgii Fœderati heterodoxos tranſiiſſet, perſonæ quæ non potuerunt amplius Principi præſentari, Summo Pontifici a Clero Ultrajectenſi deſignatæ ſunt; e quibus una ab eodem Summo Pontifice aſſumpta eſt in Archiepiſcopum: quis porro ſanæ mentis putet a Clero Ultrajectenſi, vel Principi, vel Summo Pontifici, deſignatas fuiſſe illas perſonas, ut ex iis una aſſumeretur in Archiepiſcopum, non Ultrajectenſem, ſed Philippenſem, Epheſinum, Trallenſem, Caſtorienſem &c.? Vela quippe fuerunt appellationes iſtæ, & quidam veluti colores prudenter quæſiti, ut res ipſa & veritas quæ iis tegebatur & deſignabatur, tutiori loco eſſet poſita: quamvis igitur iis ordinationibus Principis ſecularis aſſenſus non acceſſerit, Canonicæ tamen videntur; cum enim non authoritatis contemptus, ſed neceſſitatis excluſit articulus.

Nec etiam referre arbitramur quod omnia temporalia, & maxime Templa publicis conventibus habendis huic Eccleſiæ fuerint a *Sectariis* rerum potitis adempta; cum aliunde conſtet populum in unum ſemper conveniſſe cum Paſtore ad ſacram ſynaxim, aliaque Religionis officia: licet in locis exteriorem Templorum formam non referentibus, ſed ædium privatarum, iidem ſacri conventus celebrarentur, exemplo eorum qui initio naſcentis Eccleſiæ a fidelibus habebantur.

Sane locus in quo Apoſtolus cum populo fideli Troadi Divina Myſteria celebravit, qua die Eutichum mortuum ſuſcitavit, poſtquam in mediam uſque noctem ſermonem protraxiſſet: locus, inquam, ille exteriorem Templi ſpeciem non referebat. Ecquis dicat, ſub Didio Juliano, qui vulgo Apoſtata merito dicitur, cujus juſſu clauſa ſunt Chriſtianorum Templa, bona, privilegia, conveniendi facultas Eccleſiis adempta, quis, inquam, dicat, florentiſſimas quaſque Eccleſias idcirco fuiſſe collapſas.

Idem dicendum ſub Arrianis Principibus, quorum authoritate, Templa aliaque temporalia plerumque omnia ab hæreticis occupata ſunt.

Secundo. Si Eccleſia illa in ſua integritate permanſerit, quis dubitet Metropolitanæ Eccleſiæ Capitulo ſua jura integra, atque illibata fuiſſe ſervata, adeoque jurisdictionem Epiſcopalem, Sede vacante penes ipſum remanſiſſe, ut in omnibus Eccleſiis Cathedralibus viduatis obſervari ſolet. Etenim jurisdictio Epiſcopalis in ipſa Eccleſia reſidet, ut per Epiſcopum illius Caput & Capitulum exerceatur in ſolidum, & Epi-

& Epiſcopo mortuo a ſolo Capitulo, penes quod totum illud exercitium remanet: in quo corpora illa, teſte Cardinali de *Luca*, a corpore naturali differunt quod dempto Capite, vivere non poteſt, Capitulum vero, ut & quodlibet aliud Collegium, dempto capite non moritur: proinde jura quæ per caput exercebat, per ſe exercere poteſt, aut interim conſtituere aliquem, qui ea totius Collegii nomine, exerceat; & quamvis forte nulli Canonici Catholici, aut qui ſupererant pauci, ad rem Eccleſiæ bene gerendam parum eſſent intenti, jura tamen illius Capituli integra permanſiſſe videri debent; neque enim obiicienda eſt præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.

Nec nocet ademptio bonorum aliarumque temporalium prærogativarum, cum hæc omnia non pertineant ad ſubſtantiam Eccleſiæ, quæ eſt regnum Chriſti, & non de hoc mundo. Iis certe bonis, prærogativiſque non fruebantur initio, Eccleſiæ ab Apoſtolis eorumque diſcipulis viris Apoſtolicis inſtitutæ; quin & uſque ad Conſtantinum magnum, omnes Chriſtianorum congregationes inter illicita Collegia publicis poteſtatibus videbantur; ſi autem ab initio inſtitui potuerint, & tamdiu conſervari abſque hujuſmodi adminiculis perſecutionum temporibus, præſertim Dioclctiano & Maximiano, crudeliſſime in Eccleſias ſævientibus, quorum Edicto cautum fuerat, ut Templa & libri Chriſtianorum penitus delerentur, quidni Eccleſiæ Ultrajectenſis, atque adeo Illius Capituli, licet prædictis facultatibus, quas ab initio habuerat ſpoliati, jura ſalva atque illibata permanſerunt?

Tertio. Quandoquidem eodem modo, eademque ſervata prorſus juris ratione, qua Patres Concilii Emeritenſis permittunt Epiſcopis, & Presbyteris & Diaconis ſuarum Diœceſeon, pietate & doctrina maxime conſpicuis, & in regimine animarum exercitatiſſimis, quaſi Senatum Eccleſiæ Cathedralis, Concilium ſibi conſtituere, univerſum totius Diœceſeos Clerum repræſentans, de cujus conſilio Epiſcopus omnia adminiſtraret; quodque recentioribus temporibus Eccleſiæ Cathedralis Capitulum dici placuit: eodem inquam modo *Rovenius*, ejuſque Coadjutor & poſtea ſucceſſor *La Torrius*, ſimile Collegium Ultrajecti inſtituerunt, licet non ſub nomine Capituli, ſed potius Vicariatus, ut ea munia obiret, iiſque juribus gauderet, quæ obire, quibuſque gaudere ſolent Capitula Eccleſiarum Cathedralium, merito dici poſſe cenſemus hoc Collegium ſucceſſiſſe in locum, omniaque jura Capituli Ultrajectenſis, eoque Collegio recte prædictum Capitulum repræſentari: licet enim eadem ratione a nomine Capituli abſtinendum eſſe viſum ſit, qua Archiepiſcopi abſtinuerunt a titulo Eccleſiæ Ultrajectenſis, id ipſum tamen revera fuit, mutato ſolummodo nomine; atque adeo illi incumbere curam Eccleſiæ viduatæ, poſſe & illud Epiſcopalem exercere jurisdictionem, Sede vacante Vicarios Generales conſtituere, qui eam nomine Capituli exerceant, litteras dare dimiſſoriales &c.

Autboritates quibus hæ Deciſiones nituntur, abunde laudatas & relatas a Lovanienſibus Anteceſſoribus, cum ſuis fontibus accurate contulimus, veraſque ac genuinas deprehendimus; unde ſupervacuum eſſe eas bic repetere arbitramur. Reſolutum Lutetiæ Pariſiorum decimo octavo Calendas Decembris, anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo octavo.

De *Ferriere*, Anteceſſor Primicerius & Syndicus.
Aleaume, Anteceſſor.
Le Sachè.
Bres, Antec. & Decanus.
Lorry, Anteceſſor Quæſtor.

Nos Doctores aggregati eidem Facultati Pariſienſi, adhæremus ſupraſcriptæ reſolutioni. Datum Pariſiis die 18. Decembris 1718.

Baſtide.
Grolleau.
Macet.
Quartier.
Le *Gendre*.
Des *Fèvres*.
V. *Maillot*.
C. G. *Maillot*.
N. *Henrion*.
Cugnet.
Amyot.
J. B. *Girard*.

Nos

Nos Carolus *Coffin*, Rector Univerſi Studii Pariſienſis, omnibus, quorum intereſt aut intereſſe poterit teſtamur ac notum facimus reſolutionem ſuperius deſcriptam eſſe ſignatam veris germaniſque Chirographis Conſultiſſimorum Anteceſſorum Pariſienſium, nempe Dominorum de *Ferriere*, Primicerii ac Syndici, *Aleaume*, Le *Saché*, *Bres* Decani, *Lorry* Quæſtoris: ſubjectamque eidem reſolutioni adhæſionem ſignatam pariter eſſe Chirographis Clariſſimorum Doctorum Conſultiſſimæ Jurium Facultati Pariſienſi aggregatorum, DD. *Baſtide*, *Grolleau*, *Macet*, *Quartier*, le *Gendre*, des *Fèvres*, V. *Maillet*, C. L. *Maillot*, *Henrion*, *Cugnet*, *Amyot*, *Girard*, iiſque fidem habitam eſſe, & haberi debere tum in judiciis, tum extra judicia. Datum Lutetiæ Pariſiorum in ædibus noſtris Dormano Bellovacis, anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimonono, die menſis Januarii nona, ſub ſigno noſtro, ſigilloque Rectorio.

Coffin, Rector.

De Mandato Ampliſſimi D. Rectoris.

Viel, Scriba Univerſitatis.

CASUS

V.

CASUS RESOLUTIO SIVE DISSERTATIO DE MISERO STATU ECCLESIÆ ULTRAJECTINÆ.

Mediiſque quibus illi ſuccurrendum eſt.

CAPUT I.

Neceſſarius eſt Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopus, tum divino tum Canonico jure, eaque neceſſitas omnino eſt extraordinaria.

§. I.

Epiſcopi neceſſarii ſunt jure Divino.

JUs divinum exigit, ut Chriſti Eccleſia per Epiſcopos regatur: ipſe enim Chriſtus hoc regimen inſtituit, ideoque Apoſtolis ſuis, cum eos creaſſet Epiſcopos, poteſtatem dedit alios itidem Epiſcopos creandi. Certe S. Paulus Eccleſiam ex jure divino per Epiſcopos regendam eſſe cenſebat, cum Epiſcopos Mileti congregatos ita alloqueretur: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei* (*a*). Atque adeo Epiſcopi ex jure divino in regimine Eccleſiæ ſunt neceſſarii.

Hanc neceſſitatem ſic ſe intellexiſſe oſtenderunt Apoſtoli, ut ubicumque notabilis fidelium numerus ſine Epiſcopo degeret, illis quam primum Epiſcopus præficiendus eſſet. Dum enim fidem Chriſti prædicantes varias regiones obibant, curabant in locis illis ubi verbum Chriſti fructificabat Epiſcopum conſtituere, qui & fideles foveret, & infideles converteret: ipſi autem Apoſtoli Evangelii cauſa ad alias aſſidue Provincias tranſibant.

Sic, teſte S. Luca (*b*), egerunt Paulus & Barnabas; qui cum Derbis, Lyſtræ, Iconii, Antiochiæ, Evangelium prædicaſſent, non ante ex civitatibus illis abibant, quam per ſingulas Eccleſias conſtituiſſent Presbyteros, id eſt ſecundum gloſſam ordinariam, Epiſcopos, qui hic per Presbyteros deſignantur.

Quod Paulus ipſe præſtitit, id etiam ſequentibus verbis mandavit Tito; *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros;*

(*a*) Act. XX. v. 28.

(*b*) Act. XIV. v. 22.

mus ; ſicut & ego diſpoſui Tibi. Obſervat Eſtius græce poni *per ſingulas civitates*. Quod & hic agatur de Epiſcopis, paulo poſt oſtendit, dum talium Presbyterorum qualitates ita deſcribit : *Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe*.

Ita etiam teſte S. Joanne in Apocalypſi cap. 2. & 3. civitates ſibi admodum vicinæ Angelum, id eſt ut obſervat Boſſuetius aliique, Epiſcopum proprium habebant.

Hinc Lex Apoſtolica eſt, exponentibus Sanctis Patribus, ut conſtituantur in majoribus oppidis Epiſcopi.

Iisdem veſtigiis inſiterunt Apoſtolorum ſucceſſores : adeo ut tempore S. Cypriani jam antiqui moris eſſe cenſeretur, illic Epiſcopos conſtituere, ubi notabilis fidelium numerus degeret. *Jam pridem*, ait hic Sanctus (*a*), *per omnes provincias & urbes ſingulas ordinati ſunt Epiſcopi*.

Quare S. Athanaſius, ſimul ac verbum Chriſti in India divulgatum & a quibusdam ſuſceptum eſſe intellexerat, illico Frumentium illis Chriſtianis ordinavit Epiſcopum, & in Indiam miſit; ut varii referunt Hiſtorici (*b*). Addit Sozomenus id ab Athanaſio factum ex concilio Sacerdotum Alexandriam incolentium (*c*).

Sed & fines propter quos Chriſtus Epiſcopos inſtituit attendendi ſunt : ipſa enim Eccleſia per Epiſcopos præcipue depoſitum fidei cuſtodit, unde ipſis in perſona Timothei primario dictum eſt : Depoſitum cuſtodi. Chriſtus Eccleſiæ dedit Apoſtolos, & in Apoſtolis ſucceſſores Epiſcopos, in opus miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti : ut fideles non circumferantur omni vento doctrinæ ; ut doceant ſervare omnia quæcumque mandavit Chriſtus : ut conſtituant in Eccleſia Presbyteros, & ea quæ deſunt corrigant : ut imponant manus ſuper Baptizatos, illique accipiant Spiritum Sanctum.

Unum omnibus convenit caput conſtitui; tum ut cuſtodiatur unitas, tum ut ſervetur authoritas : viduatis quidem Eccleſiis aliquanto tempore per Capitula aut Vicarios providetur; minor autem eſt unitas dum in diverſa trahitur multorum ſententia; & Vicariorum, ad exercendam in Clerum ac populum jurisdictionem, minor eſt quam Epiſcoporum authoritas. Neceſſarium eſt igitur ut fraternitas habeat Epiſcopum, plebs Præpoſitum, grex Paſtorem, Eccleſia gubernatorem, Chriſtus Antiſtitem, & Deus Sacerdotem. Adeo quippe Eccleſiæ conjunctus eſt Epiſcopus, ut *Epiſcopum in Eccleſia, & Eccleſiam in Epiſcopo eſſe*, S. Cyprianus ſentiret (*d*).

Hinc eſt quod ſeculo elapſo Sorbona propoſitionem hanc : *Falſiſſimum eſt ac inconſequentia periculoſum quod particularis Eccleſia ſine Epiſcopo eſſe non poſſit* : proſcripſerit, tanquam „ falſiſſimam, inconſequentia peri„ culoſam, temerariam, ſcandaloſam, or„ dinis Hierarchici deſtructivam, populo „ Chriſtiano nocivam, traditionis Apoſto„ licæ, & ſucceſſionis Eccleſiaſticæ funda„ mentum convellentem : „ ut videre eſt apud Petrum Aurelium in Vindiciis cenſuræ Sorbonicæ, titulo 1. de Eccleſia prop. I.

Itaque ſi attendamus ad inſtitutionem Chriſti, quam Apoſtoli & Sancti Patres factis ſuis explicarunt, manifeſtum evadet, juris eſſe divini, ut illic conſtituatur Epiſcopus, ubi notabilis fidelium multitudo degit, quæ Epiſcopali miniſterio deſtituta eſt.

Cum autem in Eccleſia Ultrajectina centena Catholicorum millia degant, quibus jam a viginti duobus annis miniſterium Epiſcopale deeſt : conſequens eſt dictæ Eccleſiæ ex præſcripto Juris divini præficiendum eſſe Epiſcopum : eo etiam magis, quod eadem Eccleſia jam mille & amplius annos a propriis Epiſcopis gubernari ſoleat ; tum etiam quia fideles vocibus & votis Epiſcopum deſiderant atque aſſlagitant.

§. II.

Probatur neceſſitas Epiſcoporum ex jure Canonico.

Nec minus perſpicuum eſt Eccleſiæ Ultra-

(*a*) Epiſt. 55. ult. Edit.
(*b*) Socr. l. 1. c. 19. Theodor. l. 1. c. 23.
(*c*) Sozom. l. 2. c. 24.
(*d*) Epiſt. 68.

trajectinæ jure Canonico neceſſarium eſſe Epiſcopum.

Conſtans & apertiſſima tum Conciliorum tum Supremorum Pontificum conſtitutio eſt, ut mortuis Eccleſiarum Epiſcopis quamprimum ſubſtituantur novi. Patres Concilii Chalcedonenſis vetuerunt Eccleſias vacare plus quam tres menſes; & puniri illos voluerunt, qui cum viduatis Eccleſiis Epiſcopos ordinare ex officio ſuo deberent, partes ſuas hac in re non explerent. Sic enim loquuntur Canone 25. „ Quoniam nonnulli Metropolitani, ut „ ſæpe a nobis auditum eſt, & greges „ ſibi commiſſos negligunt, & Epiſcopo„ rum ordinationes differunt; Sanctæ Sy„ nodo placuit, ut intra tres menſes Epi„ ſcoporum ordinationes fiant, niſi inexo„ rabilis utique neceſſitas effecerit, ut „ dilationis tempus prorogetur; ſi autem „ hoc non fecerint, eos Eccleſiaſticæ diſci„ plinæ ſubjici.

Hinc prædicti Concilii Sanctioni conſonat Canon. 35. Diſt. 63. „ Obeuntibus ſane „ Epiſcopis, quoniam ultra tres menſes „ Eccleſiam vacare SS. Patrum prohibent Sanctiones. &c.

Quod vero SS. Patres, quoties viduatæ eſſent Eccleſiæ adeo feſtinari voluerint inſtitutionem Epiſcopi, hac potiſſimum ratione adducti fuerunt; quod greges fidelium, dum Epiſcopo carent, plurimis malis & periculis exponantur . . . . . Hanc rationem adfert Gregorius Magnus Lib. 6. Epiſt. 39. citatus Can. *poſtquam*. Diſt. 50. „ Ultra tres menſes, inquit, Eccle„ ſiam vacare Pontifice ſtatuta ſacrorum „ Canonum non permittunt; ne cadente „ Paſtore Dominicum gregem, quod ab„ ſit, hoſtis inſidiando dilaniet.

Eandem rationem reddit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. tit. de Elect. & Elect. poteſt. Cap. *ne pro* 41. „ Ne pro „ defectu Paſtoris Gregem Dominicum „ lupus rapax invadat, aut in facultatibus „ ſuis Eccleſia grave diſpendium patiatur, „ volentes in hoc etiam ſuccurrere peri„ culis animarum, & Eccleſiarum indem„ nitatibus providere; ſtatuimus ut ultra „ tres menſes Cathedralis Eccleſia vel Re„ gularis Prælato non vacet. „ Eadem fere habet Cap. *Quam ſit*. eodem titu. in 6. ex Conc. Lugd. ſub Greg. X.

Patres illi, ut ex verbis allatis manifeſtum eſt, Epiſcopos viduatis Eccleſiis tam neceſſarios eſſe cenſuerunt, ut Epiſcopis demortuis intra tres menſes ſubſtituendi ſint novi; & ut ita ſentirent ſolo etiam adducebantur timore, ne Eccleſiæ Rectore ſuo deſtitutæ, ſive in temporalibus ſive in ſpiritualibus, damnum paterentur.

Jam autem in Eccleſia Ultrajectina non agitur de viduitate trium menſium, ſed duodecim annorum; neque tantum timetur, ne antiquus hoſtis eam dilaniet; ſed dilanians jam videtur & ſentitur. Adeoque Canones ante producti prorſus in eam conveniunt, & ex Canonum illorum præſcripto Eccleſiæ Ultrajectinæ omnino neceſſarius eſt Epiſcopus.

§. III.

Neceſſitas Epiſcopi Ultraj. eſt extraordinaria.

Neque illa neceſſitas hic eſt communis, ſed ob ſingulares circumſtantias prorſus ſingularis & extraordinaria cenſenda eſt.

Juxta Regulas modo allatas cuilibet Eccleſiæ neceſſarius eſt Epiſcopus, etiamſi Eccleſia vacans pluribus in rebus a vicinis Epiſcopis poſſit juvari. Cum autem talis Eccleſia ob diſtantiam loci, aut aliam quamlibet rationem, a vicinis Epiſcopis commode ſuſtentari non poteſt, tunc, quantum ad iſtam Eccleſiam pertinet, ſingularis exoritur neceſſitas Epiſcopi. Hic autem caſus in Eccleſia Ultrajectina modo locum obtinet: nam Eccleſia illa tum ob loci diſtantiam, tum ob ſupremi Dominii diverſitatem, a vicinis Epiſcopis ſolatium accipere commode non poteſt: & in privatione Epiſcopalis miniſterii, quæ jam viginti duobus annis duravit, ſolatium vix ullum accepit.

Hinc factum eſt ut vix ulli toto illo tempore Confirmationis Sacramento ſint muniti; adeo ut fidelium pars longe maxima hoc Sacramento privetur; quod tamen illis ob quotidianum cum Acatholicis commercium perneceſſarium eſſe nemo diffitebitur.

Non eſt parvi momenti tantum fidelium

numerum hoc Sacramento privari, ad quod ſuſcipiendum omnes tenentur. „ Omnes „ fideles, inquit Gratianus, Can. 1. Diſt. „ 5. de conſec. ; per manus impoſitionem „ Spiritum Sanctum poſt baptiſmum acci- „ pere debent, ut pleni Chriſtiani inve- „ niantur ; quia cum Spiritus Sanctus in- „ funditur, cor fidele ad prudentiam & „ conſtantiam dilatatur. „ Quin etiam gravioris delicti peraguntur rei, qui Sacramentum iſtud, cum ſuſcipere poſſunt, negligunt ; maxime dum in tali occaſione verſantur ut fidem ſuam cum pudore, neque ſine damno ſuo, nonnunquam profiteri teneantur, ut ſæpiſſime in Hollandia contingere poteſt. Defectu enim gratiæ per iſtud Sacramentum ſuſcipiendæ fieri poteſt ut fidem profiteri erubeſcant ; quod Novato eveniſſe refert Cornelius Papa. Apud Euſeb. Hiſt. lib. 6. cap. 43. Hinc eſt quod SS. Canones & plurimi Sancti Patres Confirmationis utilitatem & neceſſitatem tam frequenter deprædicent, & tam diligenter inculcent. Res animis fidelium firmius inſita eſt, quam ut longa indigeat probatione.

Neque ii tantum gravi culpa ſe obligant qui hoc Sacramentum ſuſcipere negligunt, ſed illi etiam qui non ſatis diligentiæ adhibent ut curæ ſuæ commiſſi ejuſdem Sacramenti particeps fiant : ideoque ex præſcripto priſtinorum Canonum pœnitentialium, ſi qui liberi parentum incuria non confirmati deceſſerant, iis parentibus magna indicebatur pœnitentia. Sic habet Canon ad 5. præc. „ Cujus filius ſine confir- „ mationis Sacramento moritur, parentes, „ quorum negligentia id factum eſt, pœni- „ tentiam agant annos tres. „

Ultima Concilia frequentiſſime Paſtores hortantur, ut de Confirmationis neceſſitate, virtute, & debita reverentia, moneatur populus.

Igitur cum omnes necdum confirmati, niſi graviter peccare velint, ad Sacramentum illud accedere debeant : deinde cum illi etiam, qui aliorum regimini præſunt, ut hi confirmentur adlaborare teneantur ; ſequitur omnem eſſe movendum lapidem ne tantus fidelium numerus Sacramento tam ſalutari fruſtretur. Jam autem cum illud per vicinos Epiſcopos nec præſtitum ſit, nec præſtandum videatur, ſed hoc (Sacramentum) per proprium Epiſcopum commodius adminiſtrari poſſit ; & hoc etiam Eccleſiæ Canonibus atque conſuetudini magis ſit conſentaneum : ſequitur in hac Eccleſia, ob ſingularem hanc circumſtantiam, etiam ſingularem eſſe Epiſcopi neceſſitatem.

Accedit quod Sacris Ordinibus initiandi ad exteras & longe remotas regiones mitti debeant ; unde iterum multiplex oritur incommodum. Nam & magni faciendi ſunt ſumptus, quibus tamen Eccleſias citra neceſſitatem juxta Canones gravare non licet : & illæ peregrinationes animos alumnorum diſſipant, diſtrahuntque : quo tamen tempore animi quies & ad res divinas converſio magis illis conveniret.

Sed quid ſi Fœderatæ Provinciæ adverſus vicinos bellum gererent ? Quid ſi, quod Deus avertat, in aliqua Provincia peſtis graſſaretur ? Quis non videat tali tempore ſummam (fore) Epiſcopi neceſſitatem : cum nullus Patria egredi poſſet, vel ut ſacris Ordinibus initiaretur, vel ut ſacra Olea peteret ?

Adde quod ſacra Olea, quia ſemper ex aliis Regionibus accerſenda, & inſpectioni Telonariorum Acatholicorum obnoxia ſunt, facile profanari poſſint ; quod periculum, cum grave ſatis ſit, haud eſt parvi pendendum ; maxime cum Eccleſiam tam ſolicite providere videamus, ne vaſa ſacra, aliaque ad divinum cultum pertinentia, per attactus profanos violentur.

Unde Illuſt. D. Philippus Rovenius jam pridem Eccleſiæ de qua modo agitur Archiepiſcopus, cum pertractaret quam neceſſarii ſint Epiſcopi particularibus etiam Eccleſiis, hanc inter alias dat rationem, ob quam quælibet Eccleſia ſuo indigeat Epiſcopo. „ Ad ſacri, inquit (*a*), Chriſ- „ matis confectionem & olei Cathecume- „ norum vel extremæ unctionis. *Nam per* „ *quam hoc incommodum eſt & periculoſum,* „ Chriſma aut Oleum ſacrum è longin- „ quis Regionibus quotannis deferre. „ Et ad-

(*a*) Lib. Reip. Chriſt. c. 1. n. 7.

addit: „ hoc maxime locum habere in iis „ Regionibus, ubi Catholici Acatholicis „ permixti ſunt.

Illuſtriſſimi hujus Viri judicium in hoc caſu maximi faciendum eſt; ille enim ex diuturna hujus Eccleſiæ præfectura (ab anno 1614. uſque ad annum 1651.) illius ſtatum & circumſtantias perſpectiſſimas habuit, & quanto periculo atque incommodo ſacra Olea ex aliis regionibus huc inferenda ſint experientia didicerat, quandoquidem ſex annis hanc adminiſtrarit, non conſecratus Epiſcopus; adeoque obſtrictus aliunde ſacra Olea accerſere.

Itaque ſi ad ſingulares haſce Eccleſiæ Ultrajectinæ circumſtantias attendamus, non ſolum ibi communem & ordinariam, ſed omnino ſingularem & extraordinariam Epiſcopi neceſſitatem eſſe, fatendum eſt.

CAPUT II.

De Jure electionis, quod competit Eccleſiæ Ultrajectenſi.

§. I.

Populus & Clerus ab antiquo ſibi Epiſcopos elegit.

Cum Eccleſia Ultrajectina ſub finem ſeculi ſeptimi erecta ſit, haud dubitandum eſt quin primis ab erectione ſua ſeculis per Cleri atque populi electionem Epiſcopos acceperit: per illa enim tempora paſſim in Eccleſia, atque in his præcipue Regionibus, Epiſcopi ea ratione præficiebantur Eccleſiis: & in hujuſmodi electionis confirmationem & Summus Pontifex & Imperator conſpirabant. Sic in hanc rem ſcribit Adrianus I. ad Imperatorem Carolum magnum: „ Quia nunquam nos in qualibet electione „ invenimus, nec invenire habemus, ſed neque Veſtram Excellentiam optamus in „ talem rem incumbere, ſed qualis a Clero atque plebe cunctoque populo electus „ fuerit canonice ordinamus. „ Sed neque Imperator talis electionis refragabatur libertati, quam ex ſacris Canonibus didicerat. „ Sacrorum Canonum, inquit (*a*), „ non ignari ut in Dei nomine Sancta Eccleſia ſuo liberius potiretur honore adſenſum ordini Eccleſiaſtico præbuimus, „ ut ſcilicet Epiſcopi *per electionem Cleri* „ *& populi*, ſecundum ſtatuta Canonum, „ de propria Diœceſi eligantur. „ Eandem electionem in progreſſu noni hujus ſeculi viguiſſe colligitur ex Epiſtola Hincmari Archiepiſcopi Rhemenſis ad Henedulphum Laudunenſem Epiſcopum; qua quidem Epiſtola ut Viſitatoris officio, in electione Epiſcopi Cameracenſis, rite fungatur, his illum verbis hortatur: „ Ad „ eandem Eccleſiam quantocyus ſtudeas properare; ac aſſiduis hortationibus *Clerum* „ *plebemque* Eccleſiæ publice admonere feſtines, ut remoto privato ſtudio, uno „ eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expetant *& eligant Sacerdotem*, qui „ & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis Canonibus nullatenus „ reſpuatur. „ (*b*) Ubi electionem non Papæ aut Principi, ſed Clero plebique, ab Hincmaro attribui videmus.

Cum vero Principum tum Religionis tum publicæ quietis cauſa intereſſet, ut probi, docti, atque pacifici inſtituerentur Epiſcopi, electioni paſſim advigilabant: ita quidem ut plerumque non ſine illorum conſenſu aut eligerentur Epiſcopi aut conſecrarentur. Hujus rei exemplum nobis ſuppeditat Joannes de Beka, Canonicus Ultrajectinus; qui S. Frederici, octavi Trajectenſium Epiſcopi, promotionem ad Cathedram Ultrajectenſem ita deſcribit in ſuis Chronicis. „ Demum obeunte Rixfrido Pontifice (Eccleſiæ Ultrajectinæ) „ Ludovicus Imperator .... deſcendit ad „ inferiores Allemanniæ partes cis Rheni „ fluvium, mandans *Eccleſiæ Trajectinæ* „ quatenus dilectus ſibi Fredericus *eligeretur* in Epiſcopum, cui mox per paſtoralem baculum ſeu annulum inveſtituram „ Epiſcopatus dedit; ac eundem licet invitum in præſentia ſua conſecrari juſſit „ .... Imperator placabilibus verbis in „ hunc modum Fredericum allocutus eſt: „ Epiſcopum *elegit Te*, Cariſſime Fili, *Cle-*

(*a*) Conc. Gall. Tom. 1. pag. 96. 120.

(*b*) Tom. 8. Conc. Lab. Col. 1867.

„ *Clerus Urbis Trajectenſis* in Paſtorem „ providum, ut tua ſacra prædicatione „ debeas ubique profanum caſtigare popu„ lum &c. „ Ex his duo conficiuntur: primum eſt, Fredericum per electionem Cleri eſſe creatum Epiſcopum; alterum creationem illam non eſſe factam ſine conſenſu Imperatoris *mandantis Eccleſiæ Trajectenſi quatenus* dilectus *ſibi Fredericus eligeretur in Epiſcopum*. Sive prout eandem creationem refert Heda, *precibus Ludovici Pii Imperatoris*.

Interdum etiam Principes in electionibus nimiam ſibi authoritatem vindicabant; adeo etiam ut ea de re meruerint a Pontificibus increpari. Cum Rex Lotharius Clericum, qui ob Canonicum impedimentum munerum Eccleſiaſticorum incapax erat, donaſſet Epiſcopatu Cameracenſi, Nicolaus Papa ad omnes Regni illius Epiſcopos litteras dedit, excommunicationem etiam illis intentans, niſi Regem impellerent ad Canonicam Cleri & plebis electionem indicendam, *Clero & plebi licentiam tribuat eligendi* (*a*). Tanto (autem) rem illam Pontifex urgebat vehementius, quod jam ultra decem menſes præter Canonum normam Sedes vacaret: „ Ultra decimum menſem contra „ ſanctarum regularum definitionem Eccle„ ſiam viduatam permanere permiſeritis „ Adeo nempe Cleri & plebis libertas in eligendo Epiſcopo cordi erat. Summo Pontifici, ut ſeveriſſimis illam litteris defenderit.

Idem zelus ſeculo ſequenti, id eſt decimo, animavit Joannem X. qui Herimannum Colonienſem Archiepiſcopum acerrime caſtigavit. „ Cum, ut ait (*b*), Hil„ duinum, Canonicis ſibi obviantibus Re„ gulis, abſque Clericorum electione, & „ Laicorum acclamatione, Epiſcopali infula „ decorare non denegaſſet. „

Agebatur de inſtitutione Epiſcopi (Tungrenſium) qui ſicut & Ultrajectenſis, ſuffraganeus erat Archiepiſcopi Colonienſis.

Haud aliter in inſtituendis Epiſcopis actum eſt ſeculo undecimo; quod vel ſolæ teſtantur Epiſtolæ Gregorii VII. præcipue 35. libri 1., & 8. libri quinti. In poſteriori, præter alia contra Epiſcopum Aurelianenſem allata, hæc illi objiciuntur: „ Di„ citur ſiquidem legitimam ætatem non ha„ bens contra Decreta Sanctorum Patrum, „ ſine idonea Cleri & populi electione, „ Eccleſiam invaſiſſe..„ Quod ambo iſti Pontifices Joannes X. & Gregorius VII. Epiſcopus ſine Cleri & populi electione inſtitutos tam acriter redarguant, manifeſtum facit, Jus electionis tunc penes Clerum populumque fuiſſe.

Hanc electionis libertatem tum temporis in Eccleſia Ultrajectenſi viguiſſe, patet ex diſcordia Capituli Ultrajectenſis, cum electione viceſimi Epiſcopi vacaret. Quam diſcordiam his verbis in Chronicis enarrat Joannes de Beka; „ Cum Adelboldus Epi„ ſcopus defunctus eſſet (anno 1027.) & „ quotidianus tumultus in electioni novi „ Paſtoris contentioſe foret; Conradus „ Rex Trajectum deſcendit ad ſupprimen„ dam diſcordiam.... Rex autem ad Ur„ bem Trajectenſem confeſtim ſe tranſtu„ lit; & Capitulum ad unionem pacis in„ formare ſtuduit: demum invaleſcente „ diſcordia graviore, totum Capitulum „ compromiſit in arbitrium Regis, præſen„ tare Virum diſcretum & idoneum, qui „ dignus eſſet gubernare tantum Epiſco„ pium. „ Rex autem quemdam propoſuit Bernulphum, Paſtorem in Oosterbeek prope Arnhemium, qui Cathedram Ultrajectinam viceſimus ex ordine Epiſcopus conſcendit.

Haud quidem diffitendum eſt electionis libertatem præcipue poſt medium ſeculi undecimi, & initio duodecimi, nonnihil læſam eſſe occaſione, vulgo dictæ, inveſtituræ. Sed huic libertatis violationi anno 1122. adhibitum eſt remedium, per ſolemnem conventionem inter Summum Pontificem & Imperatorem Henricum V. Tunc ita conventum eſt, ut Epiſcoporum quidem electionibus vacaretur, præſente Imperatore; nempe, ut & omnis confuſio electionibus abeſſet, & nulli eligerentur niſi Imperatoribus grati. Sed tamen ut iiſdem electionibus ſua conſtaret libertas, neque inveſtituræ, (per baculum) Simoniæ, vio-

(*a*) Epiſt. 63. (*b*) Conc. Gall. Tom. 3. p. 575. & 576.

violentiæ &c. locus eſſet. „ Concedo, ait „ Pontifex (*a*), electiones Epiſcoporum „ & Abbatum, Teutonici Regni, quæ ad „ Regnum pertinent, in præſentia tua „ fieri abſque ſimonia & abſque violen„ tia. „ Imperator viciſſim ita ſe obſtringebat: „ Dimitto Deo & Eccleſiæ inveſtituram omnem per annulum & bacu„ lum; & concedo omnibus Eccleſiis, „ quæ in Regno vel Imperio meo ſunt, „ Canonicam fieri electionem, & liberam „ conſecrationem. „ Eadem hæc Imperatoris verba habentur in quodam decreto, quod & ipſe pro Regno ſuo publicavit, & Imperii Antiſtites; inter quos Godebaldus Epiſcopus Trajectenſis, ſubſignarunt. Decretum extat in Batavia Sacra p. 1. p. 140.

Ex hactenus dictis deducere licet. 1. Quod electio Epiſcopi Ultrajectenſis, more per totum Imperium uſitato, a prima iſtius Eccleſiæ fundatione ad dicta uſque tempora pertinuerit ad Clerum & populum, præcipue tamen ad Clerum. 2. Quod Summi Pontifices non modo nullum Jus ſibi in Epiſcoporum electionibus attribuerint, ſed ſtrenuam etiam operam impenderint ut electionum libertas penes Clerum, & plebem, integra & illæſa permaneret. 3. Quod Imperatores Jus nullum habuerint liberas Epiſcoporum electiones impediendi: ſed quod ipſorum partes eſſent proſpicere, ne in tales caderet electio, qui vel fidei, vel tranquillitati publicæ, officere poſſent.

Iſtud hic diligentius attendere juvat, quod liberum electionis Jus, ab origine uſque, penes Clerum populumque conſtanter perſtiterit. Si enim iſtiuſmodi juris exercitium alicui vel aliquibus permiſſum ſit; & illi vel illi defecerint, vel negligentius ſe geſſerint, plenum juris illius exercitium relabitur ad primam originem ſive ad illos, a quibus derivatum fuerat atque profluxerat; adeo ut ſi Capitulo, vel Principi, vel cuicumque alteri, commiſſum ſit exercitium juris eligendi Epiſcopi, & Capitulum vel Princeps, vel quicumque demum ſit, officio ſuo defuerint; tota celebrandæ electionis poteſtas ad ſuperſtitem Clerum & plebem revolvatur.

Eamdem in rem & iſtud animadvertiſſe profuerit, Jus illud Clero atque plebi certiſſime adjudicandum eſſe, donec legitima iſtius amiſſio conſtet. Neque alium quempiam pro legitimo juris illius poſſeſſore eſſe habendum, niſi liqueat quod id Jure acceperit poſſideatque.

§. II.

Seculo XII. jus electionis conceſſum eſt Capitulis S. Martini & S. Salvatoris.

Verum quidquid ſit de libera eligendi Epiſcopi poteſtate, quam ad ſeculum uſque duodecimum penes Clerum & plebem Ultrajectenſem perſtitiſſe diximus, iſtud in confeſſo eſt omnem eligendi Epiſcopi poteſtatem ſeculo prædicto conceſſam fuiſſe Capitulis S. Martini & S. Salvatoris. Cum enim Diœceſis Ultrajectenſis ampliſſima eſſet, fieri haud poterat, ut omnes ſingulique ad Novi Epiſcopi electionem concurrerent: ſed expediebat negotium iſtud omnium nomine a quibuſdam curari. Quare munus illud conſentiente populo tum a Papa, tum ab Imperatore, demandatum eſt Canonicis S. Martini & S. Salvatoris. Neque abs re fuerit ex Diplomatibus Papæ & Imperatoris ſuper ea re promulgatis quædam verba hic adſcribere. Integra Diplomata videri poſſunt in Batavia Sac. part. 1. f. 146. Initium ducemus ab Imperatorio.

„ In Nomine Sanctæ & individuæ Tri„ nitatis. Conradus, divina favente cle„ mentia Rex Romanorum tertius, Præ„ poſito, Decano ac Capitulo Eccleſiæ „ Ultrajectenſis, ac Dilectis noſtris Præ„ poſito, Decano & Capitulo Eccleſiæ „ S. Bonifacii ejuſdem loci, eidem ma„ jori Eccleſiæ ab earum fundatione ſpe„ ciali fraternitate, ut nobis innotuit, con„ junctis, in donationem perpetuom Re„ gali magnificentia concedimus in donum, „ & damus poteſtatem noſtram omnimo„ dam,

(*a*) Otto Friſ. Epiſc. Chron. lib. 7. p. 44.

„ dam, a nullo ſucceſſorum noſtrorum in-
„ fringendam: Ut cum Epiſcopatum præ-
„ dictum vacare contigerit, iidem Præpo-
„ ſiti, Decani, & Capitula majoris Ec-
„ cleſiæ, & S. Salvatoris Trajectenſis ante-
„ dicti, & nulli alii niſi Eccleſiarum ſua-
„ rum Con-canonici, *Epiſcopum alium*
„ *eligendi plenariam habeant poteſtatem.*
„ Ut autem hæc noſtra donatio, donum,
„ privilegium, regia magnificentia volun-
„ tarie ac liberaliter conceſſa, iiſdem per-
„ petua ſint, & rata credantur ab omni-
„ bus, & omni deinceps tempore incon-
„ vulſa conſerventur, hac in charta con-
„ ſcribi juſſimus, manu propria, ut infra
„ videbitur, corroborantes &c. „ Deinde ſequitur ſubſcriptio complurium tum Epiſcoporum, tum ſpectantiſſimorum virorum. Anno 1145. XV. Kalendas Novemb.

Eugenius III, poſtquam integrum Imperatoris Diploma retulerat, luculentiſſimis illud verbis ita confirmat. „ Ante-
„ dictum privilegium, cujus tenor his lit-
„ teris de verbo ad verbum eſt inſertus
„ ..... Apoſtolica authoritate confirma-
„ mus, inhibentes ſub anathematis vincu-
„ lo, ne Imperialis, vel Regalis, vel
„ Epiſcopalis, vel Clericalis, vel Laica-
„ lis perſona aliqua, cujuſcunque ſtatus
„ vel conditionis exiſtat, ipſam Eccle-
„ ſiam Trajectenſem contra hujuſmodi
„ privilegium, & noſtræ confirmationis
„ tenorem moleſtare, aut in ejus præju-
„ dicium in præmiſſis quidquam in per-
„ petuum audeat attentare: decernentes
„ irritum & inane ſi quid a quopiam in
„ contrarium fuerit attentatum. „

Duo hæc Decreta ſequentibus ſeculis veluti baſis & normæ locum tenuerunt in eligendis Epiſcopis. Ex iis hæc manifeſta evadunt.

1. Capitulis prædictis plenam eligendi poteſtatem attributam fuiſſe.

2. Hanc poteſtatem omni deinceps tempore eſſe duraturam.

3. Anathematis vinculo illum illigari, qui memoratis Capitulis moleſtiam attulerit, vel contra dictam poteſtatem aliquid attentaverit.

4. Neminem omnino hac cenſura eximi, *cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat.*

5. Irrita & inania eſſe omnia, quæ quiſpiam, quiſcumque demum ſit, contra jus illud attentaverit.

Sane Jus electionis prædictis Capitulis hic luculentiſſime firmiſſimeque aſſertum videmus: adeo quidem ut a nemine, cujuſcumque ſit ordinis, ne per ſummam quidem violentiam hoc jure privari poſſint: quidquid enim huic juri contrarium actum a quopiam vel tentatum fuerit, id totum declaratur irritum & inane; neque levis in eum pœna ſtatuitur, qui iiſdem Capitulis, circa electionis jus atque exercitium, moleſtiam aliquam intulerit.

Lapſu temporis jus illud electionis aliarum etiam Eccleſiarum Canonicis communicatum eſt, ſic tamen ut & electio ipſa, & electionis hora atque locus, indicerentur a Decano & Capitulo Cathedralis Eccleſiæ. Patet id in primis ex vetuſto ſtatutorum Eccleſiæ Trajectenſis libro manuſcripto: ubi ſub hoc titulo, de vocandis ad electionem Epiſcopi, hæc verba leguntur folio 5. verſo: „ Electio Epiſcopi Tra-
„ jectenſis, quamvis de jure communi ad
„ Capitulum Eccleſiæ noſtræ Cathedra-
„ lis pertineat, & proſecutio electionis, &
„ omnia pertinentia ad eandem. Et quia
„ Jure communi Archidiaconi aſſumi non
„ poſſunt neque debent, niſi de Capitulo
„ Eccleſiæ Cathedralis, idcirco Archidia-
„ coni civitatis & Diœceſis Trajectenſis,
„ quamvis a Capitulo noſtro aſſumpti non
„ exiſtant, propter conſuetudinem quæ in
„ hoc prævaluit, eidem electioni intereſſe
„ & vocari conſueverunt. Prælati etiam
„ & Canonici Capitulares dictarum Eccle-
„ ſiarum S. Salvatoris, S. Petri, S. Joan-
„ nis, & S. Mariæ, ut Canonici Capitu-
„ lares dictarum Eccleſiarum, non ut
„ Capitulum, eidem electioni ſimiliter
„ intereſſe & ſuffragium præſtare aſſueve-
„ runt, ſed Decanus & Capitulum noſtrum
„ diem & locum electionis deputare &c.
„ Vide annexum authenticum ſub lit. A.

Hæc indictionis forma oſtendit Ultrajecti per conſuetudinem nonnihil receſſum eſſe a jure communi; eatenus nempe ut præter morem aliarum Eccleſiarum Germanicarum, in quibus numerabatur Ultrajectenſis, non tantum Capitulum Cathedrale ad electionem vocaretur, ſed illi etiam aliarum Eccleſiarum Canonici, qui

qui inter Capitulorum membra cenſebantur.

Verum cum per turbas, ſub finem ſeculi decimi ſexti in his Regionibus exortas, aliarum Eccleſiarum, præterquam Cathedralis, Canonici Catholici defecerint, illi ad electionem invitari amplius non potuerunt: adeoque jus electionis penes ſolos Eccleſiæ Cathedralis Canonicos remanſit, convenienter ad Jus commune, quod & tunc vigebat, & in Germanicarum Eccleſiarum Capitulis etiamnum viget.

§. III.

Capitulum, quod hodie ſubſiſtit, ab antiquo haud interrupto ordine propagatum eſt, & jus habet electionis.

Aſſertum eſt jus electionis Capitulo Ultrajectenſi. Probandum nunc eſt jus iſtud penes Cathedrale Eccleſiæ Ultrajectenſis Capitulum etiam hoc tempore ſubſiſtere. Quod ut præſtetur, id unum probare ſuffecerit, quod Capitulum illud Cathedrale ad hæc uſque tempora propagatum ſit: rite enim tunc ſic argumentabor

Capitulum vetus Cathedrale Ultrajectenſe habuit jus eligendi Epiſcopi.

Atqui Capitulum Cathedrale Ultrajectenſe hodiernum haud interrupto ordine propagatum eſt a Capitulo veteri.

Ergo Capitulum Cathedrale Ultrajectinum hodiernum jus habet eligendi Epiſcopi.

Cum de legitima hujus Syllogiſmi concluſione dubitare non liceat, probandæ ſunt duæ propoſitiones vulgo major & minor.

Neque magnopere laborandum eſt, ut probetur major: ex antedictis enim manifeſtum eſt, Capitulum vetus habuiſſe Jus eligendi Epiſcopi; & quidem non ex communi tantum jure, ſed etiam ex peculiari, quod a Summo Pontifice & ab Imperatore firmatum eſt. Unde id unice agendum eſt, ut ſolide probetur minor: ſcilicet Capituli veteris ad hæc uſque tempora producta continuataque propagatio.

Et primo quidem de hac propagatione controverſia nulla eſt uſque ad converſionem ſupremi regiminis, quæ circa annum 1575. in his Regionibus accidit. Quippe in confeſſo eſt, uſque ad illam converſionem propagatum fuiſſe Capitulum.

Sed neque poſtea Collegium illud extinctum eſt. Sciendum enim eſt Acatholicos in his Regionibus non eandem agendi rationem tenuiſſe circa Collegium Cathedrale Eccleſiæ Ultrajectenſis, & aliarum Eccleſiarum Capitula. Poſteriora enim Capitula, uti Harlemenſe, Middelburgenſe &c. illico reditibus ſuis orbarunt & Canonicos ipſos abegerunt. Ultrajecti autem non modo Canonicorum Collegiis manere permiſſum eſt, ſed Catholicis etiam Canonicis conceſſum eſt proventibus, quos ante habuerant, quiete potiri. Verum quidem eſt Canonicis Catholicis poſt eorum mortem paulatim ſubſtitutos eſſe Acatholicos: ſed Canonicorum novorum, nempe Catholicorum, non fuit impedita creatio ante annum 1622. Illo enim anno, ut in Relatione Romæ exhibita anno 1636. pag. 90. de ſtatu hujus Eccleſiæ teſtatur Illuſt. Torrius, ordinaria ad Præbendas via Catholicis fuit præcluſa.

Eo modo Collegium Cathedrale propagatum & continuatum eſt, non ea tantum ratione quod novi Canonici Catholicæ religionis inſtituerentur; ſed etiam quod Capituli dignitates, quas vocant, ſolito more conſervarentur. In libello quodam Illuſt. Rovenii, quem ipſe ſua manu exaravit, ab eo notatum invenio: N. Reneſſe Canonicum in Summo S. Martini, ibidem anno 1617. electum eſſe Decanum. Vide extractum Authenticum ſub littera B.

Anno 1619. Lucius de Morra Pauli V. Nuntius Bruxellis litteras dedit ad Collegium Cathedrale Ultrajectenſe, injungens Decano, ut quemdam Alexandrum Carolum de Trognei Collegii ſui Canonicum & Archidiaconum inſtituerent.

Quare merito Rovenius in relatione Romæ exhibita anno 1622. de Eccleſiæ ſuæ ſtatu, Collegium illud Cathedrale adhuc perſiſtere teſtabatur: „ Præter Capitulum, inquit, Eccleſiæ Metropolitanæ Ultrajectenſis adhuc duo alia Capitula turbarum tempore perſtiterunt, „ & uſque adhuc exſtant, Harlemenſe ſcilicet, & Daventrienſe. Tria vero reli-

„ qua Cathedralia Capitula interierunt ut „ nulli ſint Canonici &c.

Circa annum 1622. ut ſupra indicavimus via ordinaria ad Collegium Metropolitanum Catholicis præclusa eſt: neque tamen Acatholici Collegium iſtud interire paſſi ſunt: ſed defunctorum loca novi impleverunt Canonici, quamvis Acatholici, eo potiſſimum fine, ut fructibus potirentur. Et hac quidem ratione Collegium iſtud ex parte Acatholicorum uſque in hunc diem propagatum eſt. Ex parte Catholicorum etiam ut propagaretur curatum eſt, eo præcipue fine ut jura & jurisdictio in ſpiritualibus conſervarentur. Ideo Philippus Rovenius tunc temporis Ultrajectenſis Archiepiſcopus, tum ordinaria ſua poteſtate tum extraordinaria, quam a Pontifice acceperat, complures creavit Canonicos. Et ipſemet in libello mox citato complures annotavit, in quos dignitatem iſtam contulerat; annum etiam collationis, ipſumque diem ſubjiciens.

Hoc ipſum illi in actione, vulgo *Intendit*, adverſus illum inſtituta, crimini vertit Prætor Ultrajectenſis. Et ipſemet iſtius Urbis Senatus ſententiam in Rovenium proferens, & delicta, quorum reus habebatur, recenſens, etiam hoc inter cetera enumerat quod Canonicatus contulerit. Sententiam vide in Batavia Sacra, p^te^ 2. f. 80.

Verum etſi ad Collegii iſtius conſervationem ſatis eſſet novos identidem Canonicos in demortuorum loca ſufficere; iſtud tamen haud æque ad Conſilia in Eccleſiaſtici regiminis utilitatem & ubi res poſcebat conferenda, & ad exercendam jurisdictionem, juraque conſervanda, valebat.

Quare Archiepiſcopus Rovenius expedire judicavit Collegium quoddam inſtitui, quod Eccleſiæ pro Capitulo eſſet. Eum in finem ex veteribus Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicis quinque præſtantiores delegit, ex aliis Ultrajectenſium Eccleſiarum Canonicis quatuor, quibus duos adjunxit Paſtores inſignioris notæ: ex iiſque anno 1633. Collegium, quod cum ipſo Eccleſiæ regimini præſideret, inſtituit, ſeu potius antiquo Capitulo novam formam dedit. Vide *Mem. pour l'Egliſe d'Utrecht*, p. 208. in 12.

Quinque autem Veterum Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicorum, qui hujus Collegii illuſtrior erant portio, iſta ſunt nomina: Lambertus Feytius, Gerardus Peltius, Engelbertus Kenniphovius, Rumoldus Medenblikkius, Petrus Purmerentius.

Iſtos omnes Capituli Metropolitani Canonicos fuiſſe teſtatur libellus antedictus, Rovenii manu propria exaratus, & memoratum *Intendit* Prætoris.

Eosdem hujus Collegii noviter inſtituti membra fuiſſe, liquet ex inſtrumento, ſuper iſta inſtitutione per Rovenium edito. Vide *Mem. pour l'Egliſe d'Utrecht*. pag. 208.

Ultimus illorum Petrus Purmerentius vitam produxit uſque ad tertiam Februarii 1663. quando 77. annos natus vitam cum morte commutavit. Vide Batav. S. p. 2. f. 183.

Hoc Collegium reipſa nullatenus diverſum erat a Capitulo, & eadem omnia præſtabat: Membra illius ſtatutis temporibus conveniebant, & de adminiſtratione Eccleſiæ conſilia conferebant. In primis autem notandum quid in eo Collegio contigerit cum ſexta die Maii 1637. Ultrajecti conveniſſet. Quia tunc nutans videbatur Rovenii valetudo, ne Eccleſia Ultrajectina inter tot turbas vel tantiſper Paſtore careret, adjungendum illi Coadjutorem eſſe ſtatuerunt; & tres Sacerdotes elegerunt, D. D. de Zwaen, Folquert, & Jacobum de la Torre; ex quibus quem vellet Coadjutorem ſibi adſciſceret. Ille ultimum aliquanto poſt tempore Coadjutorem accepit, & poſt mortem nactus eſt ſucceſſorem. Et hæc quidem ex ipſis Capituli Ultrajectenſis actis.

Haud multo poſt tempore, nempe anno 1640., Ill. Rovenius exilio mulctatus eſt; uti etiam aliquot poſt annis ejus Coadjutor. Cumque perilluſtres hi Præſules vel a grege ſuo abeſſe, vel latitare cogerentur; prædictum Collegium pene totum Eccleſiæ Ultrajectenſis regimen ſuſcepit, & præclarioribus ſuis membris, Petro & Suitberto Purmerentiis, Joanni Schade, Abrahamo Brienen, Joanni Neercaſſelio &c. adminiſtrandum tradidit.

Horum ultimus, cum ob ſingularem virtutem atque doctrinam, & ob egregias artis & naturæ dotes, Eccleſiæ Ultrajectenſi eſſet præpoſitus Epiſcopus, cum prædicti

dicti Collegii Aſſeſſoribus, quorum ipſe pars fuerat, Eccleſiaſtica negotia curavit. Patet id ex actis, ex iis præſertim, quæ anno 1671. in domo N. Erkelii geſta fuerunt.

Cum egregius hic Præſul vita defunctus eſſet, Aſſeſſores memorati Collegii non tantum inſtituerunt Vicarios Generales, qui Collegii nomine quas vocant Dimiſſorias concederent; ſed Capituli ritu congregati D. Heuſſenium ſibi Epiſcopum elegerunt: quam electionem in Epiſtola quadam ad Cardinalem N. his verbis deſcribit Theodorus Cockius: „ Univerſus Clerus tum „ Ultrajectinæ tum Harlemenſis Eccleſiæ, „ in utroque Capitulo conveniens, Dominum Hugonem Heuſſenium S. Congregationi concordibus ſuffragiis propoſuit, „ & defuncti Præſulis ſucceſſorem expetivit. „ Vide *Memoire pour l'Egliſe d' Utrecht.* p. 130.

Verum cum huic electioni impedimentum injiceretur; dicti Collegii Aſſeſſores, ita ſuadentibus amicis, aliis quosdam Electos junxere D. Heuſſenio, & inter hos D. Petrum Codde, qui etiam accepta confirmatione conſecratus eſt.

Quomodo Clerus cum hoc Præſule, & illo defuncto ſolus, Eccleſiam iterum adminiſtraverit, quia res omnibus nota eſt, non eſt neceſſe latius exponere. Sequitur ergo hoc Collegium ea munia, quæ Capitulorum propria ſunt, aſſidue obiiſſe.

Quoties aliquis Collegii hujus Aſſeſſor moriebatur, communi Præſulis & ſuperſtitum conſenſu ſufficiebatur novus; & hac ratione Collegium iſtud ad hæc uſque tempora propagatum eſt.

Sed quemadmodum ultimi Epiſcoporum alieno titulo tegebantur: ſic prudentia exigebat, hoc Collegium non vocari Capitulum, ſed *Vicariatum*, vel *Senatum* Eccleſiæ. Si enim Canonici, qui ſupererant Catholici, Collegium ſuum Capituli nomine inſigniviſſent, facile Acatholicis obortа fuiſſet ſuſpicio, forte Catholicos inhiare imo inſidiari proventibus atque præbendis. Et eam ob cauſam fortaſſis Catholici non exiguo Religionis detrimento in exilium pulſi fuiſſent.

Anno 1658. Collegium iſtud a Rovenio collectum ab ejus ſucceſſore Torrio ſolemni ritu confirmatum eſt. In ipſo autem confirmationis Inſtrumento, præter alia, hæc verba de eodem Collegio leguntur. „ Adinſtar Canonicorum Graduum in Eccleſia Cathedrali (illud) „ haberi volumus .... declaramus quoque intentionem noſtram eſſe, quod hoc „ Concilium in conſervandis juribus quibuſcumque Diœceſis hujus, & reliquis „ majoribus, authoritatem habeat adinſtar „ Capituli Cathedralis. „ Vide *Memoire* p. 208.

Torrio ſucceſſit Balduinus Catzius; qui cum a conſecratione ſua in mentis alienationem incidiſſet, & aliquot poſt menſibus in iſta mentis alienatione moreretur, dictum Collegium confirmare non potuit; ſed neque confirmatione opus erat: Omne enim Capitulum, ſi ſemel exiſtat, abſque ſequentium Epiſcoporum confirmatione perdurat. Catzii tamen ſucceſſores, Joannes Neercaſſelius, & Petrus Codde, ex ſuperfluo confirmarunt, & loco Capituli Cathedralis habuerunt. Vide *Memoire* p. 123. & ſeq.

Majores quidem noſtri ut ſuperius dictum eſt prudentiæ cauſa, & ut offenſionem vitarent, nomine Capituli per aliquod tempus abſtinuerunt. Verum cum poſtea ſatis conſtaret, Concilium iſtud non niſi ſpiritualibus & Eccleſiaſticis juribus curam impendere; majori libertate cœpit potiri; & jandudum palam Capituli nomine celebratur.

Cum Theodorus Cockius anno 1688. Romam mitteretur a Clero, ut Epiſcopi confirmationem promoveret, plures ibi obtulit libellos ſupplices, quorum hoc initium: *Theodoro de Cock inviato Delle Capitolo delle Archidio* ..... d'Utrecht. Et Heuſſenium propoſuit tanquam *Capitulari d'Utrecht.*

Quin ipſe Eminentiſſimus Buſſius, cum in Belgio Pontificis vices ageret, litteras exaravit 21. Junii 1702. in quibus Clerum Cathedralem Ultrajectenſem, ſimul & Harlemenſem, appellat *præclara Capitula*. Vid. *Mem.* p. 125.

Si quis jam dicta quamvis ſimpliciter & nude propoſita haud malignis oculis intueri dignetur: facile capiet vetus Eccleſiæ Trajectenſis Capitulum per iſtud,

quod dixi Collegium, uſque ad hoc tempus propagatum eſſe. Juvat tamen propagationem iſtam duobus præterea argumentis demonſtrare.

1. Philippus Rovenius (tum ratione ordinariæ ſuæ poteſtatis, quam habebat ut Epiſcopus Ultrajectinus, tum extraordinariæ, quam habebat ut Summi Pontificis Vicarius) ac quinque, quos dixi, Canonici ex Metropolitano Capitulo ſuperſtites, & in prædictum Collegium a Rovenio cooptati, ratione antiqui juris poteſtatem habuerunt novos Canonicos in defunctorum loca ſubſtituendi. Atqui quoties aliquem iſtius Collegii Aſſeſſorem mori contingebat, commum Epiſcopi & veterum Canonicorum conſenſu ſubrogatus eſt novus. Ergo qui ſic ſubrogatus erat, habendus eſt pro Canonico: Et hoc modo uſque ad hanc diem propagatum eſt Capitulum.

Obj. 1. Non videtur in hoc Concilio propagatum eſſe Capitulum; nam Vicariatus, non Capituli, nomen accepit.

R. Quid de nomine laboramus, dum rem ipſam habemus? eidem rei plura ſæpe nomina imponuntur. Sic quod modo Capitulum Cathedrale vocamus, interdum dictum eſt Clerus vel Senatus Eccleſiæ. Nec ideo tamen minoris authoritatis fuit Clerus vel Senatus, quam modo ſit Capitulum. Atque adeo an Concilium a Rovenio collectum Vicariatus an Capituli nomen acceperit, minime refert; cum per omnia, ut ante dictum eſt, idem eſſet, quod eſt Capitulum, eademque obiret officia, quæ a Capitulo obeuntur. Deinde prudenti metu, a nomine Capituli abſtinuerunt.

Ulterius; tantum abeſt Capitulo cuivis Cathedrali tantillum de Juribus ſuis decedere, quia nomen aliquod gerere non liceat; ut ne tunc quidem Juribus illis excidiſſe diceretur, cum per plures annos odio religionis jurium ſuorum exercitio fruſtratum fuiſſet: quanto minus Clerus hic Ultrajectenſis eo nomine Capituli dignitatem amiſiſſe cenſendus eſt, quod Capituli nomen palam gerere aliquando non liceret?

Obj. 2. Non videtur Capitulum Metropolitanum in hoc Concilio propagatum: quia non ſolum ex Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, ſed ex aliis etiam Canonicis atque Paſtoribus compoſitum eſt.

R. Cum ob perſecutionis fervorem plurima negotia, quæ ad Religionem ſpectabant in occulto peracta ſint, & complures Chartæ atque annotationes direptæ: hinc factum eſt ut magna ex parte neſciatur quid in iis negotiis dictum concluſumque ſit.

Hoc tamen conſtat Philippum Rovenium pro tuitione Ordinis Hierarchici, ac præſertim pro Capitulorum conſervatione atque inſtauratione, magno ſtudio allaboraſſe. Id in primis patet ex iis, quæ pro Capituli Daventrienſis conſervatione præſtitit (quæ vide in Batavia Sacra parte 2. p. 88.). Tum etiam ex ſingulari cura, quam ad reformandum Capitulum Eccleſiæ S. Plechelmi, quæ Oldenſaliæ eſt, impendit. Vide Bat. Sac. part. 2. p. 102. Ex quibus ſane colligitur, quo ſtudio ferretur ad conſervandum Capitulum Cathedrale Ultrajectenſe, quod tum jura ſua reipſa & indefinenter exercebat; quod totius Ordinis Hierarchici præcipuum fulcrum erat; quod, ut poſtea Epiſcopus Neercaſſelius de hoc Vicariatus conſeſſu pronuntiabat, columen erat Eccleſiæ Catholicæ militantis in Fœderato Belgio, & fidei conſervandæ ac propagandæ Seminarium.

Ad hæc quatuor aliarum Eccleſiarum Canonicos & duos ante memoratos Paſtores quinque veteribus Collegii Metropolitani Canonicis revera adjunxit. Idem illis munus, idem officium demandavit. Quinque illi veteres alios pro Collegis ſuis receperunt. Capitulorum ritu atque forma cum illis convenerunt. De negotiis Eccleſiæ inter ſeſe, & cum Epiſcopo ſuo, more Cathedralium Capitulorum deliberaverunt, & quod e re videbatur, ſtatuerunt. Quid obſtat quo minus dicamus quatuor illos aliarum Eccleſiarum Canonicos, & duos, quos Rovenius adjunxit Paſtores, reipſa inſtitutos eſſe Canonicos Cathedralis Capituli? Talium Canonicorum munia & officia illos obiiſſe conſtat. Quid refert, ſi quid de nomine factum ſit ignoretur? Dum loca Canonicorum Cathedralium vacabant, pénes Epiſcopum, & veteres illos Canonicos, ut ante dictum eſt, reſidebat facultas eligendi alios: imo etſi loca nulla vacarent, poteſtatem habebant novos Canonicos in Capitulum cooptandi.

Qui-

Digitized by Google

Quibus attentis perspicuum est illos alios Canonicos ac Pastores etiam institutos esse Canonicos Cathedrales, quandoquidem veteribus in eodem consessu, officio, atque labore, conjuncti sint.

Verum ponamus novos illos, veteribus adjunctos, non esse creatos Canonicos Capituli Cathedralis; negari tamen non potest legitimos Capituli Cathedralis Canonicos fuisse illos, qui ab Episcopo, & quinque superstitibus aut a quatuor uno defuncto, subrogati fuerunt in loca demortuorum. Hac ratione omnes illorum successores vere fuerunt Canonici Metropolitani: adeoque tametsi sex illis adjuncti pro Canonicis Cathedralibus habendi non essent, per veteres tamen Canonicos & ipsum Præsulem propagatum esset Capitulum.

Obj. 3. Non videtur in hoc consessu propagatum Capitulum; quia non omnes Canonici Catholici, qui de Capitulo Metropolitano supererant, in consessum illum adsciti fuerunt.

R. Ad Conservationem atque propagationem Capituli vel unus sufficit Canonicus, qui Jus alios eligendi habeat; quemadmodum habent Canonici nostri Cathedrales. Adeoque ad conservationem atque propagationem Capituli, circa quod hæc quæstio versatur, non erat necesse colligere omnes, sed satis erat colligere quinque.

Deinde nec expediebat Ecclesiæ, atque Religioni, ut omnes Canonici, quotquot supererant Religionis Catholicæ, colligerentur in unum Corpus. Facile enim suspicati fuissent Acatholici collectionem illam tendere in suum detrimentum, & ad rebellionem tumultusque spectare; & hinc forte punitiones, exilia, aliaque mala secuta fuissent: ex quibus fides atque Ecclesia gravissimum accepisset incommodum; abactis scilicet illis, qui fidem prædicarent atque defenderent, & qui Ecclesiæ ad plurimorum salutem fideliter inservirent.

Ad hæc verisimile est complures Metropolitani Capituli Canonicos, exceptis quinque supra memoratis, noluisse sese immiscere Regimini. Illo enim abstinentes, Præbendis suis quiete fruebantur; quibus ceteroquin, uti aliis nonnullis evenit, portasis orbati fuissent.

Saltem non constat ullum de læsione Juris sui protestatum fuisse: quod tamen si ita vellent de jure præstare potuissent.

Quidquid sit, si quid cum illis Juris habuerunt; id omne, quia successores non habuerunt, extinctum est. Itaque quod non omnes Catholicæ religionis Canonici, qui de Capitulo Metropolitano supererant, certus istius consessores fuerint, nihil impedit quo minus Capitulum Metropolitanum per consessum illum propagari potuerit, vereque propagatum sit.

Quare primum hoc argumentum bene demonstrat Capitulum Metropolitanum per Concilium, a Rovenio institutum, rite propagatum esse.

Sed demus tantisper propagationem istam non satis demonstrari per primum argumentum, satis tamen & perefficaciter demonstratur per hoc secundum.

2. Argumentum. Certum est omne Capitulum eo usque continuare, donec vel unus illius Canonicus supersit. Jam autem anno 1658. ex veteribus tisque Catholicis Capituli Metropolitani Canonicis supererant duo: videlicet ipse Jacobus Torrius, tunc temporis Ultrajectensis Archiepiscopus, & Petrus Purmerent; ultimus nempe veterum Canonicorum, quos Roveniùs in dictum cœtum collegerat.

Penes illos duos fuit potestas novos creandi Canonicos: penes illum quidem ut Archiepiscopum, ut Vicarium Apostolicum, extraordinariis facultatibus instructum, & ut Capituli Metropolitani Canonicum: penes hunc ut ejusdem etiam Capituli Canonicum. Atqui illi duo anno 1658. declararunt ita se velle & statuere, ut hujus Concilii Assessores per omnia pares sint iis Ecclesiæ Cathedralis Canonicis, qui gradibus Academicis insigniti sunt; illosque a se pro talibus Canonicis agnosci; unde consequitur pro talibus habendos esse.

Minor probatur ex solemni Constituto, quod ab Archiepiscopo Torrio constabilitum est anno 1658. die festo SS. Petri & Pauli: unde sequentia tantum verba exscribo: „ Præterea volentes dictum Vicariatum majori honore decorare, erigimus illum in perpetuum Senatum Ecclesiæ Ultrajectinæ: atque Concilium Vica-

„ Vicariatus noſtri, eiusdemque Eccleſiæ, „ *adinſtar Canonicorum Graduatorum in Ec-* „ *cleſia Cathedrali haberi volumus.* Et paulo inferius, „ Declaramus quoque intentionem noſtram eſſe, quod hoc Concilium in conſervandis juribus quibuſcumque hujus Diœceſis, & reliquis cauſis majoribus, Authoritatem habebit *adinſtar Capituli Cathedralis*. . . . Concilium illud (Vicarius Apoſtolicus) eo loco habebit, quo Capitulum Cathedrale eſt apud Ordinarium, cum tali jure quod ex illo corpore & non aliunde aſſumet ſuos Archidiaconos &c. Vide *Mem.* p. 208.

Concilii hujus Aſſeſſores, Joannes van Neerkaſſel, & reliqui omnes, conſtitutum illud approbaverunt; & edita ante profeſſione fidei, ac juramento fidelitatis præſtito, ſcripto receperunt.

Cum autem hæc omnia peragerentur Antverpiæ, nec Petrus Purmerentius jam ſeptuagenario major ob ſenium adeſſe potuiſſet, rata habuit omnia ſequentibus verbis: „ Ego inſraſcriptus, tempore renovationis Vicariatus ob ſenium abſens, „ vidi, legi inſtrumentum hoc deſuper erectum, a Confratribus ſubſcriptum, „ eadem Intentione ſubſcribo; hac 26. „ Auguſti 1658. P. Purmerent. „ Vide *Mem.* p. 220.

Verba ex Ill. Torrii conſtituto allegata evidenter declarant, Aſſeſſores dicti Collegii eodem loco in Eccleſia Ultrajectenſi habendos eſſe, quo in Eccleſiis Cathedralibus habentur Canonici, gradibus Academicis inſignes.

Conſtituto illi ſubſcriptum eſt ab Archiepiſcopo Torrio, & a Petro Purmerentio, Capituli Metropolitani Canonico: quos ambos habuiſſe poteſtatem inſtituendi Canonicos Metropolitanos probavimus. Ergo Joannes Schade, Joannes Neerkaſſel, & reliqui Aſſeſſores, etiamſi antea non fuiſſent Canonici, ab illo tempore eſſe cœperunt.

Unum duntaxat occurrit, quod quis pertinacius diſceptando poſſet objicere: Nempe quod dicatur: volumus illos haberi *inſtar Canonicorum Cathedralium*, & non dicatur volumus illos eſſe Canonicos Cathedrales.

R. Jam ſupra animadvertimus nomen nihil facere ad rem ipſam, maxime ſi Religionis cauſa nomen variari prudentia ſuaſerit. Quare ſive prædicti Concilii membra vocaveris Aſſeſſores, ſive Senatores, aut Canonicorum Cathedralium inſtar, aut Canonicos appellare volueris, minimi eſt momenti: modo revera iidem ſint cum Canonicis Cathedralibus: & eadem omnia præſtent, quæ ab illis præſtantur.

Jam autem ut ut vocati fuerint, tales certe fuerunt Canonicorum ſucceſſores, quales ſunt iſti, qui omnia Canonicorum Cathedralium jura ex officio poſſident. In modo citatis prædicti Conſtituti verbis lucidiſſime hoc effulget. „ Hoc Concilium in „ conſervandis *juribus quibuſcumque Diœ-* „ *ceſis hujus*, & reliquis cauſis majoribus, „ authoritatem habebit adinſtar Capituli „ Cathedralis „. Sive dicatur inſtar Capituli Cathedralis, ſive ut ipſum Cathedrale Capitulum, equidem Concilium ſæpe dictum omnia Capituli jura habere declaratur, haud ſecus ac ſi ipſummet eſſet Capitulum. Igitur ſolo nomine a Capitulo differt, & antiquis Canonicis revera ſuccedit. Atque ita per Aſſeſſores illius Concilii Capitulum vetus rite vereque propagatum eſt.

Sive ergo prius ſive poſterius argumentum conſideres: continuata Capituli propagatio per utrumque ſolide probatur.

Verum ſi & hoc modo ponamus, Capitulum ob has turbas propagatum non fuiſſe, tamen dictum Vicariatus Concilium repræſentaret Capitulum vetus; & ex eo capite omnia illius jura, adeoque & jus electionis, conſervare & exercere potuit. Ita in Reſponſo ad quandam Caſus poſitionem, circa Eccleſiam Ultrajectenſem, a Clariſſimis Juris Utriuſque Doctoribus Lovanienſibus 25. Maii 1717., & poſtea a Pariſienſibus, pronuntiatum eſt. Ita etiam a pluſquam centum Doctoribus Facultatis Theologicæ Pariſienſis, ad eundem Caſum reſpondentibus, judicatum fuit atque concluſum. Vide *Mem.* p. 171. &c.

Cum itaque Capitulum Cathedrale vetus Epiſcopum eligendi jus habuerit, & continua ſerie uſque ad hoc tempus propagatum ſit, ſequitur id ejusdem adhuc juris compos eſſe. Quod ſi Capitulum iſtud deſeciſſet, tum dictum Concilium velut Capitulum

tulum iſtud repræſentans jus iſtud haberet.

Cum jam ex antedictis conſtet Capitulum, quod hodie exiſtit, haud interrupto ordine a veteri propagatum eſſe; Vetus autem procul omni dubio jus electionis habuerit; Iſtud unum videtur obiici poſſe, quod Capitulum jus electionis legitime abdicaverit aut perdiderit.

Huic objectioni locum præbuerunt quidam caſus, qui Eccleſiæ Ultrajectenſi temporis decurſu contigerunt: ſunt autem præcipue tres.

Primus evenit anno 1528. quo ſuprema poteſtas translata eſt in Carolum V. Imperatorem, eique Jus nominationis ad Eccleſiam Trajectenſem conceſſum eſt.

Secundus evenit anno 1559. quo in his partibus erecti ſunt plures novi Epiſcopatus.

Tertius contigit anno 1648. quo Rex Hiſpaniæ ſupremam poteſtatem in has Provincias ſolemniter ejuravit & abdicavit.

Sed nullo horum Caſuum jus Capituli Ultrajectenſis interiiſſe ex ſequentibus tribus paragraphis patebit.

§. IV.

Eccleſia Ultrajectenſis non amiſit jus electionis anno 1528. *ſub Carolo V.*

Anno Domini 1528. ſuprema poteſtas rerum temporalium, qua Epiſcopus cum ſuo Clero hactenus potitus fuerat, translata eſt in Carolum V. idque ut evaderentur oppreſſiones Principis Gelriæ; qui anno præcedenti Trajectenſem patriam, oppida, & Gentes invaſerat & damnificaverat.

Eodem tempore eidem Imperatori, tanquam Duci Brabantiæ & Comiti Hollandiæ, ab Epiſcopo Cleroque conceſſum eſt, ut nullus eligeretur Epiſcopus Diœceſis Ultrajectenſis, niſi quem ipſe Carolus, ratione prædicti tituli, nominaſſet.

Libet inſtrumenti, ſuper ea re confecti, ipſa verba hic adſcribere.

„ Præpoſiti, Decani, & Capitula plane „ conſiderantes id quod multis experimen„ tis didicerunt, propter electiones Epi„ ſcoporum in diſcordia factas, cum alii „ alio traherent, & ſuis quiſque factioni„ bus adhæreret, Civitatem, univerſumque populum, atque etiam ipſoſmet, „ in tot ærumnis & calamitatibus frequenter inciditſe: ne quid tale ex tunc „ deinceps eveniret, ultro ac ſponte eidem „ Carolo Regi, tanquam Duci Brabantiæ & Comiti Hollandiæ, conceſſerunt, „ ut quoties contingeret Eccleſiam Trajectenſem carere Paſtore, *nullius* in eorum „ Epiſcopum *eligendi jus vel poteſtatem* „ *haberent* præterquam *illius*, quem dictus „ Carolus Rex, ut Dux Brabantiæ & Comes Hollandiæ, ſignificandum, inſinuandum, nominandumque duceret. „

Hinc ad formandam objectionem poſſet a quopiam inferri: Ergo Jus electionis hic a Clero abdicatum eſt.

Verum ſi ipſa verba jam citata attente & animo non præoccupato conſiderentur; ex iis ſolis liquebit, jus electionis non tantum hactenus penes Clerum perſtitiſſe; ſed etiamnum perſiſtere. Si enim iſti jure renuntiare volebant, dicendum erat; Concedimus ut Carolus V. eligendi Epiſcopi poteſtatem habeat. Nunc autem ſolam illi nominationem tribuunt: ſibi vero jus & poteſtatem retinent, nominatum ab Imperatore in Epiſcopum eligendi. Igitur conceſſio illa huc recidit: ut Clerus quidem eligendi poteſtatem retineat: ſed quo diſcordiis aliiſque malis inde oriri ſolitis occurratur, Carolo V. conceſſum ſit, non alium eligendum eſſe quam ab ipſo nominatum.

Jam autem nec ipſe Summus Pontifex Clemens VII., qui hanc pactionem inter Carolum V. & Clerum Ultrajectenſem ſingulari Bulla confirmavit, Capitulum propterea jus electionis amiſiſſe cenſuit. Poſtquam enim quæ inter Imperatorem & Clerum pertractata fuerant Bullæ ſuæ intexuit, inter alia hæc verba ſubjungit: „ *At electiones per Capitula ipſa* in Epi„ ſcopum Trajectenſem abſque ipſius Ca„ roli Regis, & Succeſſorum ſuorum Du„ cum Brabantiæ ac Comitum Hollandiæ „ prædictorum nominatione . . . . . pro „ tempore factas, nullas nulliuſque roboris „ vel momenti exiſtere, eadem Authori„ tate decernimus. „ Nunquid recte hinc concludetur, Capitula jus electionis ſibi retinuiſſe, ſed redactum ad tales, quos Rex ante nominaverit?

Sed

Sed dicet aliquis: nonne electio fieri debet e pluribus? Hic autem electio Cleri ad istum restringitur, qui a Carolo sit nominatus, adeoque jus eligendi Clero periisse videtur.

R. Electio canonica est alicujus personæ ad dignitatem aliquam vacantem canonice facta vocatio. Quocirca ut valida sit legitimaque electio canonica, necesse non est plures esse personas, e quibus una ad dignitatem quandam eligatur; adeo quidem ut si unus tantum talis existat, qualis ad dignitatem aliquam requiritur, illius vocatio ac designatio vere sit Canonica electio.

Deinde Capitulum vi memoratæ concessionis in electione non adstringitur uni personæ: Non enim dicitur, eligent nominatum a Carolo: Sed, non eligent alium quam nominatum a Carolo. Retinet ergo potestatem eligendi unam e pluribus, sed nominatis.

Sequitur jus eligendi Episcopi in prædicto casu non ablatum Clero, sed confirmatum ac continuatum esse.

§. V.

Ecclesia Ultraj. non amisit jus electionis anno 1559. quo erecti sunt in Belgio plures novi Episcopatus.

Erecti sunt in Belgio anno 1559. novi Episcopatus quatuordecim, & Trajectensis Diœcesis evecta est in Metropolim.

Eodem anno Bullam edidit Paulus IV. in qua Philippo Hispaniæ Regi ejusque successoribus jus nominandi ad omnes illos Episcopatus, etiam ad Trajectensem, attribuit; sibi vero & successoribus jus instituendi Episcopos reservat. Hinc forte quis inducet; taliter ab Ecclesia Ultrajectina jura sua ablata fuisse, ut ne electionis quidem jus amplius potuerit retinere.

Sed non admodum laborandum est, ut cuilibet adversario hæc etiam prætensio eripiatur.

Nam in primis per Regiam nominationem & Pontificiam institutionem, seu confirmationem, neutiquam jus electionis excluditur; sicut nec sub Carolo quinto per similem fere transactionem excludebatur. Et ne forte in posterum aliqui a Bulla ista argumentum ducerent, primo quidem Clerus Ultrajectensis, Ordinum Ultrajectensium primum membrum, contra Bullam istam solemniter est protestatus anno Domini 1561. die 9. Novembris, in quantum Bulla ista juribus suis, privilegiis, &c. posset esse contraria: quod videri potest Bat. S. p. 2. fol. 13. Deinde vero die 13. ejusdem mensis Canonici more solito ad electionem novi Episcopi convenerunt.

Sed nec opus est ad protestationem similem aut aliam quamcumque oppositionem recurrere; quid enim per istam Bullam & Pontifex & Rex intenderint, ab eventu sufficienter ostenditur. Qui enim deinde Ultrajectensem Cathedram conscenderunt, non aliter quam post Regiam nominationem & Cleri electionem insula Archiepiscopali donati sunt.

Sic in primis institutus est Fredericus Schenkius, primus ab erectione novorum Episcopatuum Ultrajectensium Archiepiscopus: sexagesimus vero primus ab erectione Ecclesiæ Ultrajectensis Episcopus.

Vacabat jam ab aliquo tempore Sedes Trajectensis: Rex autem, privilegio suæ nominationis uti volens, dictum Fredericum Schenkium ad Episcopatum Ultrajectensem nominavit, nominatumque non Romano Pontifici, sed Ecclesiæ Ultrajectensi, ut eligeretur proposuit, datis ad Clerum litteris 20. Septembris 1561. Clerus die 13. Novembris ejusdem anni conveniens eundem in Episcopum suum elegit, qui deinde Sedem adiit Ultrajectinam. Sic autem ad Clerum scripsit Rex. „ Philippus Dei gratia &c. cum vacante dignitate & Sede „ Capituli præfatæ civitatis nostræ Trajectensis, juxta concordata earundem Ecclesiarum, nec non indultum & Privilegium Apostolicum desuper nobis concessum, nullus in ejusdem Episcopum „ eligi aut ad eandem Ecclesiam promoveri possit, præterquam is, quem nos, „ tanquam Dux Brabantiæ & Comes Hollandiæ & civitatis ac patriæ Trajectensis Dominus, significandum, insinuandum, nominandumque duxerimus. . . . . cupien-

„ cupientes ut eundem Dominum Fredericum (Schenkium) in Archiepiſcopum, „ & Eccleſiarum veſtrarum totiuſque Diœceſis Prælatum *debite eligatis* , aſſumatis , & præficiatis. &c. „ Vide Batav. S. p. 2. fol. 10.

Haud alia via Succeſſores Schenkii , Sasboldus, Rovenius, & Torrius, ad dignitatem illam evecti ſunt . Illi enim a Rege Hiſpaniæ , qui tum ſummam in has Provincias poteſtatem necdum abdicaverat, non ante nominati ſunt Summo Pontifici , quam ab Ultrajectenſi Clero eſſent electi . Id, ut ceteras probationes præteream , ex ipſius Torrii manuſcripta relatione conſtat . Ubi primum hæc narrat de Sasboldo: „ A Clemente igitur Papa „ VIII. ejusdem Belgii Principibus inſtantibus, & Clero eligente, conſecratus „ eſt . „ . . . Deinde Rovenii inſtitutionem referens ſic proſequitur : „ Sasboldo „ Voſmero, earundem Provinciarum Clero „ eligente, ſereniſſimis Principibus Alberto & Iſabella Clara Eugenia præſentantibus , & Paulo V. Pontifice confirmante . Anno 1614. ſucceſſit Philippus „ Rovenius , Daventrienſis, S. Theologiæ „ Licentiatus , quondam Profeſſor & Seminarii noſtri Colonienſis Præſes . . . . „ *tum ita pergit* : „ Rovenio , indignus „ ego , *eligente Clero* , & Rege Catholico probante , atque præfato Rovenio „ præſentante , Coadjutor anno 1640. a „ S. D. N. felicis recordationis Urbano „ VIII. datus , atque vigore Brevium „ Apoſtolicorum S. D. N. etiam felicis recordationis Innocentii X. anno 1647. „ 19. Maii , Monaſterii Weſtphaliæ a „ Veſtra etiam Sanctitate tunc Nuntio „ Apoſtolico extraordinario Epiſcopus Ephesinus patrimonii quoque modici titulo „ conſecratus &c. „

Cum inſtitutio quatuor iſtorum Ultrajectenſium Epiſcoporum , Schenkii , Sasboldi , Roveniit & Torrii , poſt erectionem novorum Epiſcopatuum & conceſſam Regi nominationem facta ſit , idque ſemper per electionem Cleri ; quis non videat luce meridiana clarius eſſe , juri electionis nullatenus eſſe derogatum?

Atque hæc quidem ſufficiant de Jure nominationis Regi conceſſo.

§. VI.

Quod Eccleſia Trajectenſis jus ſuum non perdiderit anno 1648. quo Rex Fœderatas Provincias abdicavit.

Supereſt ut examinemus , an Eccleſia Ultrajectenſis Jus electionis perdiderit poſt ſolemnem abdicationem a Rege Hiſpaniæ factam.

Anno 1648. Rex Philippus nomine quartus ſupremam in has Provincias poteſtatem ſolemni ritu ejuravit, & ipſos Provinciarum Ordines pro ſupremis earum Dominis agnovit. Hinc nonnulli argumentum petunt, quaſi tum non modo Eccleſiæ Ultrajectenſi ſua jura deperierint, ſed etiam quod ipſa tum omnino fuerit collapſa , totaque jurisdictio , & omnia jura , ad Summum Pontificem devoluta fuerint. Quod etiam ex hoc capite certius eſſe exiſtimant, quod Eccleſia Ultrajectenſis , ut ipſi quidem perſuaſum habent , tum temporis redacta ſit ad conditionem illarum Eccleſiarum , quæ *in partibus infidelium* ſitæ vocantur , de quibus Eccleſiis agit Canon in *pleriſque* Clementin. de electione.

R. Ut prudenter & ex æquo judicemus, num Eccleſia Ultrajectenſis cum juribus ſuis in prædicto caſu extincta ſit , atque perierit , ipſum eſt conſiderandum fundamentum , cui talem interitum ſuperſtruunt: nempe Canon ille, quem diximus *in pleriſque* . Quod ut rite fiat, ipſa Canonis verba in medium proferre libet ; „ In pleriſque Eccleſiis nedum (quod do„ lentes referimus) præſidio facultatum „ privatis, ſed & Clero carentibus & po„ pulo Chriſtiano, multos frequenter , & „ Religioſos præſertim , improvide ſupe„ riorum proviſio ad Pontificatus aſſumit „ honorem, qui nec ut expediret prodeſſe, „ nec præeſſe ut deceret valentes , inſta„ bilitate vagationis & mendicitatis op„ probrio ſerenitatem Pontificalis obnubi„ lant dignitatis : Volentes igitur . . . . „ ut nullus de cetero quantacumque digni„ tate præpollens (niſi ſpeciali ſuper hoc „ authoritate Sedis Apoſtolicæ fulciatur) „ de Paſtore provideat Cathedrali Eccleſiæ, „ ſibi qualitercumque ſubjectæ , *quæ Clero* „ *careat & ſubditis Chriſtianis* . . . . . ſane

„ circa præfatas Eccleſias præmiſſa ſic ſpe-
„ cialiter providenda decernimus, quod
„ circa proviſionem quarumlibet aliarum
„ facultatem ſuperiorum nec coarctare in-
„ tendimus, nec ultra juris communis li-
„ mites ampliare. „

Sane qui Canonis iſtius verba vel obiter expenderit, ſi Eccleſiæ Ultrajectenſis ſtatum vel tantilla ex parte cognoſcat, planiſſime intelliget nihil in Canone dici, quod Eccleſiam illam aliquatenus contingat. Canon agit de Eccleſiis, *Clero populoque* Chriſtiano carentibus. Eccleſia Ultrajectenſis turbatiſſimis etiam temporibus centenos atque centenos Paſtores habuit: qui centenis Catholicorum millibus curam impendebant. Atque adeo in caſu propoſito nullus eſt locus huic Clementinæ.

Quin potius jus Electionis ſalvum integrumque Capitulo relinquendum eſſe ex illamet Clementina concluditur. „ Circa „ proviſionem *aliarum quarumlibet Eccleſia-* „ *rum*, ait Pontifex, facultatem ſuperiorum *nec coarctare intendimus &c.* „ Itaque cum Eccleſia Ultrajectenſis alia ſit ab illis Eccleſiis, quæ Clero populoque Chriſtiano deſtitutæ ſunt, ſequitur illius facultates, verbi gratia in eligendo Epiſcopo, coarctandas non eſſe.

Imo tantum abeſt Ultrajectinam Eccleſiam tunc collapſam fuiſſe, cum Hiſpaniarum Rex ſupremam poteſtatem in has Provincias abdicavit; ut e contrario ab illo tempore cultum Religionis Catholicæ quietius atque liberius exercere cœperit, & numerus Catholicorum plurimum accreverit.

Itaque nullo veri colore dicitur, quia ſumma rerum anno 1648. in Acatholicos moderatores translata eſt, Eccleſiam noſtram concidiſſe, illiuſque jus in eligendo Epiſcopo ob eandem cauſam extinctum eſſe.

Ab illo quidem tempore Romani de rebus Eccleſiæ noſtræ ſubinde ſic judicare viſi ſunt, quaſi omnia apud nos interiiſſent, & ob eam cauſam jura noſtra nonnunquam ab Aula Romana neglecta ſunt. Quod primum quidem factum eſt anno 1656. cum Dominus Metzius Epiſcopo Torrio datus eſt Coadjutor. Uterque tum agebat Romæ. Cumque deſignatio Coadjutoris jam in procinctu eſſet, & Torrius hanc deſignationem ſine electione Cleri factam, adeoque juribus illius contrariam, eidem Clero ingratiſſimam fore prævideret; ad præcipuos e Capitulo, Schadeum nempe & Neercaſſelium, litteras dedit, in quibus ſic illos alloquitur: „ Duo vero in „ præpropera hac, & nunquam proviſa „ a me propoſitione conſidero Clero fore „ ingrata; ſcilicet quod obtruditur *non* „ *electus*, & quod conſuetudini introduc- „ tæ contraibitur. Hinc expreſſum diri- „ gendum duxi Venetias, ut & illinc & „ dein Colonia curſores advolent cum præ- „ ſentibus ad V. A. atque ad D. D. „ Neercaſſelium & Dammium; ut ſine mo- „ ra conſilia conferatis, & mihi nomine- „ tis, quem aut quos proponi malitis. „ Vide Bat. Sac. p. 2. fol. 460. Verum nimis ſera erat ejus ſolicitudo; nam interim Metzius per Summum Pontificem Torrio adjunctus eſt Coadjutor.

Sic Cleri quidem jus in hac Coadjutoris creatione violatum eſt; ſed ſimul perilluſtri Torrii teſtimonio jus illud firmari, & Clero ſine dubitatione aſſeri videmus: adeo ut hanc Coadjutoris creationem Clero non eligente factam haud dubitet appellare *ingratam obtruſionem*.

Illegitima Coadjutoris illius deſignatio plurima & ingentia peperit mala, & pauciſſimos fructus; ſed ne plura & majora mala conſequerentur, prohibuit divina benignitas. Metzius enim ante Torrium ex hac vita evocatus eſt; ita ut anno 1661. aliquot menſibus ante Torrium mortuus, nunquam fuerit Ultrajectenſium Archiepiſcopus. Vide Bat. S.

Metzio vita functo ſtatim res legitimo ordine peractæ ſunt. Neercaſſelius enim a Clero electus & expetitus eſt Coadjutor, in eoque munere a Pontifice confirmatus.

Verum cum Torrius haud multo poſt vita excederet, altera juri Capituli illata eſt injuria. Cum enim Neercaſſelius, ut Coadjutor, debuiſſet ſuccedere Torrio, ſuffectus eſt illi Balduinus Catzius. Catzium iſtum Pontifex Alexander VII., cum ante Pontificatum in his partibus ageret, præſens cognoverat, & magni fecerat. Quare cum modo Pontifex eſſet, Torrii ſucceſſorem deſignavit.

Tolerabilior quidem fuit Clero altera hæc juris ſui violatio, nam ipſemet Catzium

tium jam bis in Coadjutorem elegerat: primum quidem Rovenii, deinde Torrii. Et ipſe Pontifex jam inde ut Coadjutorem Torrii confirmaverat, ſed munus illud a Catzio conſtanter fuerat repudiatum.

Verum poſterior hæc violatio, licet paulo tolerabilior, nullam utilitatem Eccleſiæ Ultrajectenſi attulit; nam Catzius eo ipſo die, quo conſecratus eſt Epiſcopus, cœpit mente infirmari: & nunquam convaleſcens, aliquot poſt menſibus deceſſit. Conſecratus eſt Epiſcopus 9. Septembris 1662. obiit 18. Maii 1663.

Binæ iſtæ ſæpe dicti juris infractiones minime ſunt trahendæ in exemplum: Deus enim illegitimas iſtas deſignationes minime ſibi placere oſtendit, dum & nullam pene utilitatem Eccleſiæ Ultrajectinæ per illas contulit, & eandem Eccleſiam plurimis tunc malis premi permiſit.

Deinde jure Eccleſiaſtico cautum eſt, ne iſtiuſmodi juris alieni violationes pro Regulis adhibeantur in futurum, vel ad formandas conſequentias valeant. Hæc enim eſt 28. Juris regula in Sexto. „ Quæ a „ jure communi exorbitant ad conſequen„ tiam non ſunt trahenda. „ Unde conſequitur, ex illis munerum Eccleſiaſticorum collationibus, quæ a jure communi abhorrent, nihil concludi poſſe, quod Juri Capituli ſit adverſum.

Ad hæc ſi ex ſimilibus alieni juris læſionibus conſequentia quædam trahi poſſet in commodum lædentium, nonne tum iis ex ipſo ſuo delicto, id eſt Canonum Eccleſiaſticorum violatione, authoritas accreſceret? Iſtud autem primo quidem abhorret a jure, nam *locupletari aliquis non debet cum alterius injuria vel jactura* (a): quod in primis tum valet, cum ipſe locupletandus eſſet injuriarum author. Deinde & rectæ rationi contrarium eſt, quæ delinquenti potius pœnam vult irrogari quam favorem impendi.

Quare licet Clerus, nulla civilis poteſtatis authoritate ſuffultus, iſtas juris læſiones invitus tolerare debuerit, haud propterea tamen Jus electionis amiſiſſe dicendus eſt.

Ad Neercaſſelium redimus. Qui cum legitima Cleri electione & Pontificia etiam confirmatione Torrii Coadjutor eſſet, ſuccedere Torrio 16. Septembris 1661. defuncto mox debuiſſet. Verum per illegitimam Catzii deſignationem pauliſper impeditus, tandem 18. Maii 1663. qua die Catzius vita defunctus eſt, Cathedram Ultrajectenſem aſcendit.

Hujus ergo Epiſcopi creatio recte ac legitime peracta eſt. Clerus eum in Coadjutorem elegerat, Pontifex in eo munere confirmaverat: tandem ordinario Coadjutorum jure in demortui Antiſtitis locum ſucceſſit.

Quemadmodum iſta Epiſcopi creatio juri atque æquitati conſentanea erat, ita etiam mirum in modum donis cæleſtibus ſtipata fuit; non ex eo tantum capite, quod per excellentes gratiæ & naturæ dotes uberrimos fructus ex labore ſuo collegerit, ſed etiam quod fructuoſiſſimam muneris ſui adminiſtrationem per longam annorum ſeriem produxerit.

Neercaſſelium, anno 1686. defunctum, per legitimam Capituli Ultrajectenſis electionem excepit Petrus Codde, qui anno 1710. e vita migravit: ab illo autem tempore Sedes Ultrajectenſis vacat.

Sed dum ego hic ſeriem Epiſcoporum texo, forte eſt qui objiciat, eos quos enumeravi Epiſcopos, Ultrajectenſes dici non poſſe; idque tum quod Epiſcopi Ultrajectini nomen non geſſerint, tum quod ſe tantum *Vicarios Apoſtolicos*, & *in partibus infidelium*, ut vocant, *Epiſcopos* nominaverint.

Sed his breviter repono, primo quidem quod cante admodum abſtinuerint a nomine Archiepiſcopi Ultrajectenſis; idque ob easdem rationes, ob quas Collegium Vicariatus Trajectenſis diximus abſtinuiſſe a nomine Capituli, ſcilicet ne offenderent Acatholicos: Ideoque ſub nomine Epiſcopi Philippenſis, Caſtorienſis &c. delituerunt. Nullatenus autem eos ad Epiſcopatus in partibus, ſed ad Ultrajectenſem ordinatos eſſe, vel hoc oſtendit, quod ſolius Eccleſiæ Trajectenſis & ſuffraganeorum cu-

(a) Reg. 48. Juris in Sexto.

ram geſſerint; populum iſtum ut oves ſibi creditas rexerint, & ordinaria poteſtate in Patria Trajectenſi uſi fuerint.

Prudentia iſta neceſſaria erat primis temporibus, quibus timeri ab Acatholicis poterat, ne Epiſcopi temporalem jurisdictionem, & Dominium, quo ante gaviſi fuerant, reſumere prætenderent. Ubi vero ſupremis Patriæ Moderatoribus nunc omnino perſpectum eſt, nihil ſibi attribuere Epiſcopum Ultrajectenſem præter ſpiritualem jurisdictionem in ſuos Diœceſanos; omnino confidi poteſt eos modo non impedituros quominus Electus etiam Ultrajectenſis Epiſcopi ſibi nomen aſſumat.

Quod autem Vicariorum Apoſtolicorum nomen geſſerint, poteſtati Ordinariæ non repugnat. Simul autem duos titulos & Ordinarii & Vicarii Apoſtolici conjungentes, majori pollebant authoritate; ab Eccleſia Ultrajectenſi habentes poteſtatem ordinariam, a Pontifice autem ſpecialem, utramque a ſe diverſam.

Sed ſi gratis concederetur Sedem Ultrajectenſem jam a plurimis annis eſſe vacantem, nullatenus ſequeretur Eccleſiam illam interiiſſe. In iſtis enim circumſtantiis *quantalibet prætereant tempora, juri non præjudicant Eccleſiarum.*

Poſt digreſſionem hanc redeo ad quæſtionem hoc paragrapho tractatam, & unicum, quod ſupereſſe videtur, adiicio. Scilicet poſt abdicationem Regis Hiſpaniæ, jus nominationis penes Regem manere non potuiſſe, ſupremos autem Patriæ Moderatores Eccleſiaſtico Catholicorum regimini ſe immiſcere noluiſſe; & conſequenter Jus electionis & nominationis ad ſolum Clerum rediiſſe. Jure enim communi ad eos primitus pertinuerat, & ab eis ad Regem tranſierat; cum autem juxta communia juris axiomata *omnis receſſus a jure communi ſit odioſus*, & *facile redeatur ad jus commune*; ſequitur, attentis iis quæ in initio hujus Paragraphi diximus, ad ſolum Clerum Trajectenſem jus nominationis & electionis rediiſſe.

Patet ergo ex iis, quæ toto hoc Capite dicta ſunt, penes Clerum Cathedralem, ſive Capitulum Ultrajectenſe, olim fuiſſe jus eligendi Epiſcopi. Item Capitulum iſtud continua ſerie ad hunc uſque diem propagatum eſſe, & juri electionis nunquam renuntiaſſe, nunquam eo legitime excidiſſe; adeoque ejusdem etiamnum juris compos eſſe. Unde tandem id conficitur non aliter quam per viam electionis, a Capitulo faciendæ, Sedi Ultrajectenſi Epiſcopum præponendum eſſe.

CAPUT III.

An liceat ad Electi conſecrationem procedere ſine confirmatione Pontificia, ſi (Pontifex) rogetus eam ſine cauſa deneget.

Cum Eccleſiæ Ultrajectinæ ex jure Divino ac Canonico neceſſarius ſit Epiſcopus, illaque neceſſitas plane ſit evidens, & ob particulares circumſtantias omnino extraordinaria, uti Capite primo probatum eſt, juſque electionis Capitulo Trajectino aſſertum ſit Capite ſecundo; confidendum eſt fore ut Summus Pontifex, cum pertriſtis Eccleſiæ prædictæ viduitas ad aures ejus pervenerit, & quem Canonici Epiſcopum rite delegerint confirmandus ei fuerit oblatus, fidendum eſt, inquam, fore ut confirmationem non deneget. Summi enim Pontifices officii ſui eſſe duxerunt, omnem curam adhibere ut Sedibus vacantibus quam primum præficiantur Epiſcopi. Ob hanc rationem eos, ad quos cura iſta ex officio ſpectabat, ſi tardiores eſſent, inſtigabant; ſi negligentius agerent, officii ſui admonebant; ſi omnino nollent, munus ſuum implere cogebant.

Quod ſi ſupremus Pontifex, nulla juſta & evidenti cauſa inductus, electum confirmare renuat, non videtur propterea omittendam eſſe conſecrationem.

Ut autem quæ de confirmatione dicenda ſunt percipiantur facilius, & clarius eluceſcant, pauca præmittenda ſunt de origine & progreſſu hujuſmodi confirmationis; de quibus latius conſule Van-Eſpen. Juris Eccleſ. p. 1.

Electionem Epiſcoporum primis Eccleſiæ ſeculis penes Clerum & populum fuiſſe præcedenti Capite ſufficienter demonſtravimus. Ubi ergo temporibus iſtis inſtituenda erat Epiſcopi electio, Epiſcopi Provinciales,

ciales, una cum Metropolitano, ad locum, ubi electio fieret, conveniebant; electione a Clero & populo facta, Epiſcoporum erat dijudicare an Canonice facta eſſet electio; ipſumque electum, an loco tam ſublimi in Eccleſia dignus eſſet, examinare; indignum rejicere: & ubi electio canonica eſſet, & perſona tanto miniſterio digna, ipſorum erat Epiſcopalem ei ordinationem conferre, & in Cathedra eum collocantes populo præficere.

Et hæc quidem confirmationis origo: eaque diſciplina primis ſeculis paſſim obtinuit. Idque ex Canone 4. Concilii Niceni aliiſque non obſcure probatur.

Cum vero Epiſcopi Provinciæ ſemper convenire non poſſent omnes ſimul; ſenſim & quaſi tacite conſentiente Eccleſia Confirmatio ad ſolum Metropolitanum eſt devoluta: quod Jus ei plurimorum Conciliorum Canones attribuunt. Et hæc diſciplina, Metropolitano confirmationem ſuorum ſuffraganeorum attribuens, per tredecim facile ſecula inconcuſſa permanſit. Eamque & Jus commune Decretalium Gregorii IX. apertiſſime ſupponit & confirmat; unde unanimi conſenſu tradunt Canoniſtæ Epiſcopum de jure communi confirmandum eſſe a ſuo Metropolitano.

Qua vero via ad Romanum Pontificem poſtea jus confirmationis redactum ſit non ita conſtat. Hoc equidem certum eſt ſeculo XIV. ſub Joanne Papa XXII. reſervationes Pontificias plurimum incrementum cœpiſſe; ſicque proviſiones & nominationes beneficiorum ad Pontificem devolvebantur; hinc abolitæ electiones canonicæ, & Jus Confirmationis Metropolitanis pariter ademptum: ſiquidem indignius plures judicabant, poſt deſignatum ſibi Epiſcopatum per Pontificem Romanum, confirmatione Metropolitani indigere.

Seculis poſterioribus plurimum quidem reſtrictæ ſunt Pontificiæ nominationes & proviſiones: idque varie ſecundum varia diverſorum Regnorum concordata: Germani quidem Jus electionis ſuis Capitulis aſſeruerunt; Jus autem confirmationis Pontifex ibidem ſicut & in aliis Regnis obtinuit.

Ex his quidem videtur, confirmationem Epiſcoporum, per Pontificem faciendam, perantiqui Juris non eſſe, & eo præcipue tempore invaluiſſe quo maximis & plurimis abuſibus replebatur Eccleſia: dictamque confirmationem non adeo eſſe neceſſariam, ut nullo caſu ſine ea ad electi conſecrationem procedere liceret. An vero, ſi Pontifex confirmationis beneficium a Capitulo Ultrajectino electo denegaret, in eo caſu non verſaretur Eccleſia Trajectenſis, jam ex dictis colligi poteſt, & ex ſequentibus argumentis plenius patebit.

1. Tanta debet eſſe hominum ad Dei ſtatutum attentio, ut quodcumque divino jure neceſſario faciendum eſſe cognoverint, ſive quodcumque Deum perſpexerint velle ut fiat, id omni poſthabita ratione exequantur: nec ab hac executione ullis conſuetudinibus aut inſtitutionibus humanis deterreantur.

Jam autem, ut ex allegatis Capite primo manifeſtum eſt, Eccleſiæ Ultrajectinæ jure divino neceſſarius eſt Epiſcopus; ſive quod idem eſt, Deus vult Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopum præponi. At obſtare ſupponitur confirmationis Pontificiæ denegatio: verum iſta confirmatio ex conſuetudine tantum aut humana inſtitutione introducta eſt. Sed neque habet originem valde vetuſtam, ſeculo XIII. ſcilicet poſteriorem; adeoque ſequitur, ſi iſta confirmatio ſine juſta cauſa denegetur, haud ideo in Eccleſia Ultrajectina conſecrationem vel inſtitutionem Epiſcopi omittendam eſſe.

2. Salus animarum ſuprema lex eſt in Eccleſia Chriſti: quod adeo verum eſt, ut ſi animarum ſaluti non alia ratione quam diſciplinam Eccleſiaſticam tranſgrediendo proſpici poſſit, diſciplinam illam tranſgredi omnino liceat, imo nonnunquam oporteat. Male enim ageret Sacerdos, qui licet facultate Baptiſmum conferendi, vel confeſſiones excipiendi, non inſtructus, Baptiſmum non conferret, vel confeſſiones non exciperet, dum id ad ſervandam alicujus animam neceſſarium eſſet. Optime quidem & ſanctiſſime per Regulas Eccleſiaſticas ſtatutum eſt, ne quis Sacerdos, niſi ab Epiſcopo loci legitimam facultatem acceperit, Sacramenta adminiſtret. Verum dum adminiſtratio illa ad ſalutem animæ neceſſaria eſt, lex Eccleſiaſtica omnino cedere debet neceſſitati.

Cum

Cum autem in caſu propoſito ex inſtitutione Epiſcopi tot animarum ſalus dependeat, recte concluditur legem quamlibet, quæ circa ſolam diſciplinam verſatur, qualis eſt lex Pontificiæ confirmationis, in hoc caſu prætermitti poſſe.

3. Hodierna quidem in Eccleſia diſciplina exigit ut nemo, ſive a Canonicorum Collegiis ſive a Principibus nominatus, abſque Pontificia confirmatione conſecretur. Verum enim vero ſi vera neceſſitas intervenerit, non ſolum recens hæc lex ad diſciplinam pertinens, ſed quælibet leges, etiam veruſtiſſimæ prætermittuntur, juxta percelebratam hanc regulam: *Quod non eſt licitum in lege, neceſſitas licitum facit* ⁂ de Reg. Juris. C. 4. Quod autem notandum eſt, ibidem non agitur de præcepto aliquo, quod ad diſciplinam attinet, ſed de præcepto divinitus dato, nempe de obſervatione Sabbati. Sic enim ſequitur: „ „ Nam & Sabbatum cuſtodiri præceptum „ eſt; Machabæi autem ſine culpa in Sab„ bato pugnabant. „ Similiter & David urgente neceſſitate manducavit panes propoſitionis, quos non licebat ei edere: & tamen a Chriſto probatus eſt. Quod ſi neceſſitas tantum valeat in præceptis poſitivis divinitus datis, quanto plus valebit in præceptis circa diſciplinam verſantibus?

Porro, ut primo hujus Diſſertationis Capite monſtratum eſt, manifeſtum eſt Eccleſiæ Ultrajectinæ opus eſſe Epiſcopo: deinde confirmatio Epiſcopi, quamvis legitime & debito modo petita, ſine juſta ratione denegatur. Unde conſequitur regulam mox allatam hic valere: & conſecrationem Epiſcopi, quæ ſine Pontificia confirmatione alioquin illicita foret, licitam hic fieri ob apertam Eccleſiæ Ultrajectenſis neceſſitatem, quæ ob dictas rationes Epiſcopo carere non poteſt.

Id etiam conſentaneum eſt juri novo: quod leges confirmationis Pontificiæ, ſi Eccleſiarum neceſſitas id exigat, non obſervari concedit. Statutum quidem eſt ſi quis electus aut nominatus, antequam confirmatus ſit, talis Eccleſiæ adminiſtrationi ſe ingerat, ut eo ipſo ab omni jure decidat, quod per electionem aut nominationem acquiſiverat. Cap. *Qualiter* 17. tit. *de Elect. & electi poteſt*; Cap. *Avaritiæ* 5. in ſexto, eod. tit. Quod adeo valet ut electus ille vel nominatus, ob adminiſtrationem ita capeſſitam, eligi deinceps non poſſit, & ad regendam Eccleſiam, ſive eandem ſive quamlibet aliam, reddatur inhabilis. Cap. *Super eo* 12. eod. tit. Abbas, in dictum Cap. *Qualiter* num. 8.

Attamen licet Electo, niſi confirmatus ſit, omnis adminiſtratio tam ſevere interdicatur; poteſt tamen, ſi Eccleſiæ utilitas aut neceſſitas id poſtulet, lex illa tuto negligi, & Eccleſiæ regimen ſine Pontificia confirmatione ab electo ſuſcipi. Innocentius enim III. Cap. 44. ⁂ *de Elect.* de Electis illis, & nondum confirmatis, qui ab Italia longius remoti ſunt, ita decernit: „ Hi ſi electi fuerint in concor„ dia, diſpenſative propter neceſſitates Ec„ cleſiarum, & utilitates in ſpiritualibus „ & temporalibus, adminiſtrent: ſic ta„ men ut de rebus Eccleſiaſticis nihil pe„ nitus alienent. „ Inter Electos ab Italia remotos cenſentur illi, qui ad Metropolitanas Germaniæ, Franciæ, & Angliæ Eccleſias ſunt electi: Quod liquet ex Cap. 18. ⁂ *de Elect.* in integra Decretali, ubi hæc allegatur ratio: „ Quia ſi tanto „ tempore, quouſque poſſet Electus confir„ mationem cum Pallio a Sede Apoſto„ lica obtinere, Regalia non reciperet, „ Eccleſiaque interim adminiſtratione care„ ret, non modicum incurreret detrimen„ tum. „ Hinc manifeſtum evadit leges confirmationis ad diſciplinam pertinentes etiam tunc negligi poſſe, cum alioquin Eccleſia ob rerum circumſtantias in rebus temporalibus jacturam eſſet paſſura. Quanto igitur magis leges illas præterire licet, dum talis eſt Eccleſiæ conditio, ut ſi leges illæ obſervari debeant, ingentia in ſpiritualibus damna evitare non poſſit.

Ita res ſe habet in Eccleſia Ultrajectina. Nam ſi ob defectum confirmationis Pontificiæ, quam præter rationem denegari ponimus, Electi conſecratio omitteretur, tum in rebus ſpiritualibus, tum in temporalibus, graviſſima damna pateretur; in ſpiritualibus quidem privationem Sacramenti Confirmationis, & plura, quæ ſuperius percenſuimus; in temporalibus notabiles ſumptus, qui in ordinandos ſunt expendendi, &c.

4. No-

4. Notum eſt, Jus confirmandi, & Epiſcopos ſuffraganeos ordinandi, per tredecim fere ſecula fuiſſe penes Metropolitanos: & tamen certum eſt ſine illorum conſenſu (ſi quando ſine juſta cauſa confirmare vel ordinare detrectarent) Epiſcopos vacantibus Sedibus impoſitos fuiſſe.

Iterum cum Eccleſiæ Metropolitanæ inſtituendus eſſet Epiſcopus, confirmatio illius atque ordinatio ad ejusdem Provinciæ Epiſcopos pertinebat. Diſt. 64. C. *quia*. Diſt. 66. Can. *Archiep.*

Item ſi Metropolitano defuncto Eccleſias ſuffraganeas Epiſcopis ſuis orbari contingeret, Præſulum provincialium erat providere, ut Eccleſiæ vacantes Epiſcopum acciperent.

Cum tamen ejusdem Provinciæ Epiſcopi officio ſuo fungi nolebant, haud ideo Metropolitanam, aut aliam quamvis Provinciæ Eccleſiam, fas erat privari Epiſcopo: ſed ad vicinorum Epiſcoporum officium pertinebat, vacantibus Eccleſiis etiam in diverſa Provincia Epiſcopum ordinare. Nam Synodi Sardicenſis Canone 5. præcipitur, dum unus in Provincia ſupereſt Epiſcopus, & ille quamvis a plebe rogatus vacantibus Eccleſiis Epiſcopos conſtituere negligit, ut tunc, quo ſatisfiat populo, ex vicinis Provinciis veniant (Epiſcopi) & ordinent Epiſcopum.

Si autem illo tempore quo Jus confirmandi erat penes Metropolitanum; item quo jus confirmandi Metropolitanos erat penes Epiſcopos Provinciæ; item quo mortuo Metropolitano jus confirmandi & ordinandi alios ſuffraganeos etiam erat penes Epiſcopos Provinciæ; ſi, inquam, illo tempore licuerit confirmationem largiri vel conſecrationem impendere, dum Metropolitanus aut alii Epiſcopi ſine juſta cauſa confirmare vel conſecrare recuſabant; æque profecto hoc tempore licebit ad Electi conſecrationem procedere, ſuppoſito quod Pontifex ſine juſta cauſa confirmare recuſet, neceſſitas id poſcat, & populus expetat.

Ita rurſus res ſe habet in Eccleſia Ultrajectina: multiplici ex capite opus illi eſt Epiſcopo, ut primo capite probavimus: Clerus atque populus Epiſcopum ſibi ordinari expetunt. Pontifex ut modo ponitur, confirmationem impertiri præter rationem abnuit. Sequitur aliis Epiſcopis eam curam incumbere, ut Eccleſiæ Ultrajectenſi etiam ſine Pontificia confirmatione Epiſcopum ordinent.

5. In Concordatis Germaniæ, quorum vi jus confirmationis per Eccleſias Germaniæ ad Summum Pontificem pertinet, Pontifex pacto ſe obligat, niſi evidens & juſta ratio obſtiterit, confirmaturum ſe quotquot a Canonicorum collegiis eligendi erunt Epiſcopi. Sic enim loquitur de electionibus agens: „ Si canonicæ fuerint, eas confir„ mabimus, niſi ex rationabili & evi„ denti cauſa &c.

Igitur dum quis rite & ſecundum Canones a Capitulis electus eſt, niſi Pontifex vel in perſona electa, vel in electionis modo, vel alia quavis in re, evidentem inveniat rationem, cur confirmationem negare poſſit, quos Capitula elegerint, vi Concordatorum confirmare tenetur.

Si vero Pontifex, confirmationem ſine juſta & evidenti cauſa denegando, Concordata violet, reditur ad Jus commune.

Jus autem commune Eccleſiarum Germanicarum non exigit ut confirmatio a Papa petatur: adeoque in ejusmodi cauſa, etiamſi Pontificis deſit confirmatio, ad conſecrationem procedere licebit; obſervato nempe ordinario jure illarum Eccleſiarum.

Eccleſia vero Ultrajectenſis ſub Germania & Concordatis Germanicis comprehenſa eſt; ut patet ex Diplomate Caroli V. dato anno 1548. quod vide Bat. Sacr. p. 1. fol. 249. Si vero Pontifex, quod timetur, confirmationem ſine legitima ratione abnuat, eo ipſo ad jus commune reditur. Cum autem juxta jus commune ad Pontificis jura non pertineat, ut quos prædicta Eccleſia Epiſcopos elegerit, confirmet, licitum erit absque illius confirmatione ad conſecrationem procedere.

6. Non poſſunt ii, ad quos jus confirmandi pertinet, confirmationem pro arbitrio ſuo denegare; ſed cum nihil obſtat, Electum confirmare tenentur. Id enim mandat Pontifex C. *Poſtquam.* 3. ✠ *de Elect.* & infra: *Confirmationem petentium deſideria, ſi nihil eſt quod electum impediat, impleantur.*

Ita Innoc. III. l. 1. Epiſt. ad Nicolaum

laum Melitenſem. „ Ex officio, quod no„ bis eſt divina clementia propitiante com„ miſſum, *tenemur his*, quæ rite ac ſe„ cundum formam canonicam peracta eſſe „ noſcuntur, robur Apoſtolicæ anthoritatis impartiri.

Atqui quod quis ex præſcripto Juris, circa confirmationem & id generis actus, præſtare tenetur, niſi legitimis cauſis retineatur, id præſtitiſſe cenſetur. Adeo quidem ut Abbates rite electi, quos Epiſcopus præter omnem rationem confirmare recuſaret, confirmati cenſerentur. Quod patet ex Cap. 1. tit. *de ſuppl. negl. Prælat.* ✠. „ Statuimus præterea ut ſi Epiſcopus, „ tertio cum humilitate ac devotione, ſicut „ convenit, requiſitus, ſubſtitutos Abbates „ veſtros benedicere forte renuerit, eisdem „ Abbatibus liceat proprios Monachos be„ nedicere, & alia quæ ad officium hu„ jusmodi pertinent exercere, donec ipſi „ Epiſcopi ſuam duritiem recogitent, & „ Abbates benedicere non recuſent. „ Quod in hoc caſu ex parte Epiſcopi deeſt, a jure vel Canone ſuppletur in odium Epiſcopi, ſine rationabili cauſa confirmationem denegantis. Abbas in prædict. Can. Valenſis in eundem.

Quidni pari ratione argumentari liceat de confirmatione, per Pontificem electis Epiſcopis impertienda? Pontifex non majori jure confirmat electos Epiſcopos, quam Epiſcopi confirmant electos Abbates. Et Pontifex ad id æque tenetur atque Epiſcopus; ut videre eſt in Canone *Poſtquam* ſuperius citato.

Adeoque ſicut Abbas ab Epiſcopo confirmandus in antedicto caſu confirmatus cenſetur, & perinde ac ſi confirmatus eſſet, omnia, quæ officii ſui ſunt, obire poteſt; ita Epiſcopus a Pontifice confirmandus in eodem caſu confirmatus cenſetur, & tanquam ſi confirmatus eſſet, omnia, quæ ad dignitatem ſuam ſpectant, poteſt peragere; adeoque ad conſecrationem procedere. Quod ex parte Pontificis deeſt, etiam hic ſuppletur a Canone. Semper autem ſupponitur nullam intervenire legitimam cauſam negandæ confirmationis, & hanc ipſam confirmationem, quo decebat modo, fuiſſe petitam.

7. Si quis in iis circumſtantiis verſetur ut e duabus legibus, diſciplinam ſpectantibus, neceſſario alterutram præterire debeat, tum certo prætereunda eſt illa, quæ levioris eſt momenti.

Atque in iis circumſtantiis modo verſatur Eccleſia Ultrajectina, ut e duabus legibus circa diſciplinam verſantibus alterutram neceſſario negligere debeat; nempe vel illam, quæ diuturnam Eccleſiarum vacationem prohibet, vel aliam quæ Electum ſine Pontificia confirmatione conſecrari vetat. Jam vero prior iſtarum legum, videlicet quæ vacantibus Eccleſiis quantocius præponi Epiſcopos jubet, tum multo altera lege eſt antiquior atque firmior, tum etiam longe gravioris momenti, tum etiam divinæ inſtitutioni eſt conformis. Eſt antiquior, quia a primis Eccleſiæ ſeculis viguit & obtinuit, cum altera poſterioribus tantum ſeculis incœperit. Eſt firmior, quia complurium Conciliorum atque Pontificum Conſtitutionibus roborata eſt; cum hæc Concordatis tantum & ſimilibus haud graviſſimi ponderis fundamentis innitatur. Prior etiam majoris eſt momenti, quia ex vacationibus Eccleſiarum multa ſemper mala in Eccleſias redundaſſe experientia conſtat, ut ait Gregor. X. Cap. *Quam ſit* 6. ex Concilio Lugd. „ Quam ſit Eccleſiis „ ipſarum diſpendioſa vacatio, quam peri„ culoſa etiam ſoleat eſſe animabus, non „ ſolum jura teſtantur, ſed etiam magi„ ſtra rerum efficax experientia manifeſtat. „ Cupientes itaque competentibus remediis „ vacationum diuturnitatibus obviare hoc „ perpetuo Decreto ſtatuimus. &c. „

At vero Eccleſiæ omnes ſaltem primis tredecim ſeculis ſine Pontificia confirmatione rite floruerunt: ex quo id quod dicebamus conficitur, priorem illam legem contra diuturnam Eccleſiarum vacationem, cum antiquior, firmior, ac ponderoſior, & divinæ ſit conformis, potius obſervandam eſſe, quam ſecundam de confirmatione Pontificia.

Et dum Eccleſia Ultrajectina in eo ſtatu verſaretur, quod hic ponimus, ut tantum alteram obſervare poſſet, alteram negligere cogeretur; certe deberet obſervare primam, quæ Epiſcopi inſtitutionem obſervari jubet: alteram deberet negligere.

Sane idem hodie ſentirent Doctores illi, qui ſeculo elapſo ſuadebant Regi Portugalliæ

galliæ Joanni IV. ut ſine confirmatione Pontificia Epiſcopos conſecrari curaret.

Pontifices Romani Urbanus VIII. & Innocentius X. jam a duodecim annis Epiſcopos a Rege Portugalliæ præſentatos ob rationes politicas confirmare recuſaverant: ita ut eo redigeretur Portugallia, ut ex tredecim Epiſcopis unus tantum ſupereſſet. Rex in ea neceſſitate exteras Univerſitates conſulebat, ut medium, quo ſuccurreret Eccleſiis, ſibi ſuggererent. Inter cetera autem conſilia hoc etiam a Doctoribus afferebatur: *Poſſe ſcilicet Epiſcopos ſine confirmatione Pontificis, conſiderato præſenti ſtatu, conſecrari*. Idque ſic probant: „ Epiſcopos in Eccleſia eſſe Jus divinum imperat, Jus naturale jubet. Reſervatio illa (confirmationis Pontificiæ) facta eſt „ de Jure humano, quod non obligat in „ neceſſitate non extrema tantum, ſed ne „ in graviſſima quidem. Hujusmodi eſſe Luſitanicarum (dicemus nos Ultrajectenſium) Eccleſiarum (ſtatum) omnibus conſtat, cui nec precibus, nec votis, nec „ lacrymis remedium a duobus Pontificibus „ potuit obtineri. „

Ratiocinationem totam duplici ratione confirmant: „ Primo quia difficilis eſt ad Sedem Apoſtolicam recurſus, & neceſſitas „ Epiſcoporum urget. Pontifices permittunt „ conſecrari eos ad remedium Eccleſiarum, „ quæ ſunt in locis infidelium remotiſſimis „ conſtitutæ, quin Bullæ confirmationis expediantur; ne qua mora Eccleſiarum utilitatem interpellet. Secundo, quia Julius Papa III. conceſſit eidem Luſitaniæ „ Regno hoc Privilegium pro Æthiopiæ Patriarcha. Igitur cum modo recurſus non „ detur, eadem permiſſio præſumi debet: „ Jure præſertim divino Epiſcopos exigente, & reſervatione confirmationis „ jus humanum ſolum afferente. „ Videri hæc poſſunt in Balatu ovium pag. 226. Innocentio X. a tribus Luſitaniæ Ordinibus oblato Anno 1649.

Rex Luſitaniæ eo quidem conſilio uti non voluit: videtur tamen quæ eo tempore eſſet ſententia Doctorum.

Concludimus ergo pariter ob rationes toto hoc Capite allatas, aliasque, ſi Pontifex rite Electum confirmare ſine cauſa renueret, haud ideo omittendam conſecrationem videri.

CAPUT IV.

Quod Conſecratio Epiſcopi perfici poſſit ab uno Epiſcopo, dum plures obtineri non poſſunt.

Varia fuit in Eccleſia circa Epiſcoporum conſecrationem diſciplina. Interdum uſus obtinuit, ut cum cuidam Eccleſiæ ordinandus eſſet Epiſcopus, Metropolitanus & ceteri Provinciæ Epiſcopi ad peragendam conſecrationem convenirent. Id de ſuo „ tempore teſtatur S. Cyprianus Epiſt. 68. ad Frat. Hiſp. „ Quod apud nos, inquit, „ & fere per Provincias univerſas tenetur, „ ut ad ordinationes rite celebrandas ad eam „ plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejusdem Provinciæ proximi quique „ conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente &c. „

Interdum conſtitutum fuit ut ad perficiendam conſecrationem ſeptem Epiſcopi convenirent, ut conſtat ex Can. 21. Concilii Arelatenſis: „ De his, qui uſurpant „ ſibi, quod ſoli debeant Epiſcopum ordinare, placuit ut nullus hoc ſibi præſumat niſi aſſumptis ſecum ſeptem aliis „ Epiſcopis. „ Sed cum ſæpe perdifficile eſſet omnes vel etiam ſeptem ejusdem Provinciæ Epiſcopos in eundem locum convenire, hæc maxime diſciplina viguit, ut ad conſecrandum Epiſcopum tres Epiſcopi convenirent. Et hoc ſtatutum eſt in Concilio Niceno Can. 4. citato Diſt. 64. C. 1. „ Epiſcopi ab omnibus, qui ſunt in Provincia, debent ordinari: ſi vero hoc „ difficile fuerit, vel aliqua urgente neceſſitate, vel itineris longitudine, certe tres Epiſcopi debent in unum congregari.

Huic Sanctioni conſonat hodiernum Pontificale Romanum tit. de Conſec. electi in Epiſcopum. Quod præter Epiſcopum conſecrantem duorum Epiſcoporum præſentiam requirit: *Adſint*, ait, *ad minus duo Epiſcopi*.

Rationem diſciplinæ, quæ ad peragendam Epiſcopi conſecrationem Epiſcopos plures exigit, jampridem produxit Innocentius I. in Epiſt. ad Victric. apud Gratianum Diſt. 64. C. 4. „ Ne unus Epiſcopus ordinare præſumat Epiſcopum, ne furtivum „ bene-

„ beneficium præſtitum videatur ; „ non ait ne vana & irrita ſit ordinatio; ſed ne furtivum beneficium præſtitum videatur.

Ejusdem mentis fuiſſe Gregorium Magnum liquet ex Epiſtola ejus 31. lib. 12. ad Auguſtinum Anglorum Apoſtolum ; ubi de Epiſcopi conſecratione tractans præter conſecratorem Epiſcopum plurium Epiſcoporum præſentiam requirit ; haud quidem ne conſecratio non eſſet valida, ſed ut conſecrationis teſtes eſſent : *Tibi tanquam teſtes aſſiſtent*.

Non abſimilem rationem in litteris ad Regem Hiberniæ dedit S. Anſelmus Cantuarienſis: nam poſtquam morem illius Regni improbaſſet, ut Epiſcopus perinde ac quilibet Presbyter ab uno Epiſcopo ordinaretur, ſic proſequitur: „ Minus quam a „ tribus Epiſcopis ordinari non debet, „ cum propter multas alias & rationabiles „ cauſas, tum ut fides, vita, ſolicitudo „ ejus, qui invigilare debet, idoneis & legalibus teſtibus comprobetur . lib. 3. „ Epiſt. 147.

Aliam hujus diſciplinæ rationem adfert Iſidorus lib. 2. de Off. Eccl. C. 5. „ Porro quod Epiſcopus non ab uno ſed a „ cunctis Comprovincialibus Epiſcopis ordinetur ; id propter hæreſes inſtitutum „ agnoſcitur, ne aliquid contra fidem Eccleſiæ unius ordinantis tyrannica authoritate moliretur : propterea ab omnibus „ convenientibus conſtituitur, ac non minus quam a tribus præſentibus, ceteris „ conſentientibus teſtimonio litterarum.

Hinc apparet haud ideo ut conſecratio rata validaque ſit, plures requiri Epiſcopos. Sed partim ut conſecratio præſentium teſtimonio probetur; partim ad præcavendum ne tales ordinentur, qui religioni Catholicæ obeſſe poſſint. Si enim conſecratio Epiſcopi ab uno Epiſcopo celebrata pro irrita habita fuiſſet, hanc potiſſimum rationem Sacri Scriptores urſiſſent & urgere debuiſſent, ut tales conſecrationes impedirentur. Cum autem ratio illa non allegetur, facile hinc colligitur conſecrationem, a duobus Epiſcopis vel etiam ab uno celebratam, non fuiſſe habitam pro irrita.

Quin Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ plura ſuppeditant exempla Epiſcoporum, qui non a duobus modo ſed ab uno etiam Epiſcopo ordinati fuerunt: quas tamen ordinationes ratas fuiſſe nullus unquam dubitavit.

Sic a duobus tantum Epiſcopis conſecratus eſt Pelagius Papa ; uti refert Anaſt. Biblioth. in ejus Vita.

Sic in Eccleſia Ultrajectina a duobus etiam Epiſcopis peracta eſt Jacobi Torrii ordinatio, cui vice tertii Epiſcopi aſſiſtebat Balduinus Catzius Capituli Harlemenſis Decanus : ut videri poteſt Bat. S. pte. 2. fol. 459. Quin Illuſtriſſimus Herinx Iprenſium Epiſcopus aſſerit, de Sacram. Ordin. n. 61. ſe vidiſſe tranſumptum indubitatum litterarum Apoſtolicarum de 1. Febr. 1647. ubi Pontifex concedit ut ab uno tantum poſſit conſecrari, aſſiſtentibus duabus perſonis in dignitate conſtitutis. Frederico etiam Schenkio Ultrajectinæ Sedis Archiepiſcopo conceſſit Pius IV. ut a duobus tantum Epiſcopis poſſet conſecrari . Vide Bat. S. p. 2. fol. 11. .

Nec plures quam duos neceſſarios eſſe decernit primus Canon (ut vocatur) Apoſtolicus; dum jubet ut Epiſcopus a duobus aut tribus ordinetur . Cui Canoni conſonat Author Conſtitutionum Apoſtolicarum L. 3. C. 27. „ Jubemus, inquit, ut a „ tribus Epiſcopis Epiſcopus ordinetur, „ & ut minimum a duobus, ita ut ab „ uno conſtitui non poſſit „ . Rationem additurus, minime dicit, ordinationem, quam unus Epiſcopus celebrarit irritam eſſe: *Sed teſtimonium duorum & trium eſſe firmius* . Additque : „ Quod ſi neceſſitas „ coegerit ab uno ordinari, quod propter „ perſecutionem aut aliam cauſam plures „ adeſſe non poſſint, afferatur decretum „ commiſſionis plurium Epiſcoporum . „ Hinc videmus conſecrationem ab uno etiam Epiſcopo celebratam in caſu neceſſitatis non tantum pro valida haberi, ſed etiam pro licita.

Exemplum conſecrationis Epiſcopalis ab uno Epiſcopo peractæ ſuppeditat nobis Hiſtoria Eccleſiaſtica Theodoreti lib. V. C. XXIII. Ibi enim narratur, quod Paulinus Epiſcopus Antiochenus ſolus Epiſcopum ordinaverit Evagrium; nec eo tamen ſecius Occidentales cum Evagrio communionem coluerint . Quin imo Innocentius I. Epiſt. 14. pacem & communionem cum Occidentali Eccleſia Alexandro Antiochenorum

norum Epiſcopo non alia conditione obtulit, niſi omnes eos, qui cum Evagrio communicaverant, ad ſuam communionem reciperet.

Alterum exemplum exſtat apud Syneſium Epiſcopum Cyrenes. Epiſt. 67. Cujus anteceſſor beatus Philo, ut Syneſius refert, ſolus Palabiſæ Epiſcopum ordinavit Syderium. Hæc autem conſecratio adeo non fuit habita pro irrita, ut Magnus Athanaſius, licet ordinationis illius conſcius, Syderium ob ſingulares ejus dotes Metropolitanæ Eccleſiæ in Ptolemaide præfecerit: ſperans futurum ut ille ſcintillam fidei, quæ ibi ſupererat, foveret, & magis magisque accenderet. Syneſius hoc factum excuſans, rationem ex acerba temporum conditione petit: cujus etiam acerbitatis tantam cenſet eſſe vim, ut Canonum præcipuos nonnunquam prætermitti permittat, imo præcipiat. *Formidoloſis, inquit, temporibus ſummum jus prætermitti neceſſe eſt.* Additque Magnum Athanaſium id tempori dediſſe. Quis itaque neget Epiſcopum Eccleſiæ Ultrajectinæ etiam ab uno Epiſcopo ordinari poſſe: quandoquidem illi, ut ante probatum eſt, omnino neceſſarius ſit Epiſcopus; neque tres, ut ponitur, Epiſcopos, quantamlibet diligentiam adhibeat, ad celebrandam conſecrationem obtinere poſſit? Saltem hoc prædictæ Eccleſiæ non negaſſet Gregorius Magnus, qui Auguſtino Anglorum Apoſtolo poteſtatem dedit Epiſcopum in Anglia nullis aliis præſentibus Epiſcopis ordinandi, donec Epiſcopos ita conſecratos ad conſecrandos alios poſſet aſſumere: ut refert Beda in Hiſt. Angl. l. 1. C. 27. Notandum autem eſt ut conſecrationem ſolus celebraret Auguſtinus non omnimodo fuiſſe neceſſarium, cum Epiſcopi Eccleſiæ Gallicanæ ad conſecrationem peragendam in Angliam potuiſſent accedere: vel conſecrandus in Galliam ab Auguſtino potuiſſet mitti, ubi plures conſecrationi adſtitiſſent; non enim tam magna eſt locorum diſtantia neque tam incommodus in Galliam trajectus. Verum qualisqualis iſta difficultas Gregorio ſufficiens viſa eſt, ut Auguſtinus Epiſcopi ordinationem ſolus perageret.

Major ſane erit neceſſitas conſecrationis ab uno Epiſcopo celebrandæ, ſi quis electus ad remotiores Epiſcopos, quam Anglicanis faciendum fuiſſet, accipiendæ conſecrationis ergo proficiſci ſit paratus: vel ſi alios Epiſcopos ad impendendam ſibi conſecrationem inſtanter & ſuppliciter invitet. Quod ſi præſtitum fuerit ab eo, quem Capitulum Ultrajectenſe elegerit, & neutro caſu plures Epiſcopi obtineri potuerint, procul dubio Gregorius Magnus judicaret ordinationem a ſingulari Epiſcopo rite & ſine ulla culpa perfici poſſe.

Neque id abnuerit Curia Romana, quæ teſte Fagnano hanc agendi rationem hodie ſequitur ut ii, qui electi ſunt Epiſcopi *in partibus*, ab uno promiſcue Epiſcopo conſecrari poſſint. Sic enim eorum litteræ expediuntur: „ Tibi . . . Presbytero „ ut a quocumque malueris Catholico An„ tiſtite gratiam & communionem Sedis „ Apoſtolicæ habente, accitis & in hoc „ illi aſſiſtentibus duabus vel tribus digni„ tatibus, munus conſecrationis recipere „ valeas. Fagn. ad Cap. 7. ✠ de temp. „ Ord. N. 20. „

Convenienter ad has litteras plures Epiſcoporum ordinationes, anno proxime elapſo, ab uno in Indiis Epiſcopo peractæ referuntur.

Imo etiam paſſim Theologi, qui plurium Epiſcoporum præſentiam requirunt, aſſerunt in neceſſitate ab unico Epiſcopo poſſe Epiſcopum conſecrari. Vide Morinum de S. Ordin. pt. III. Exerc. IV. C. 2. N. XIV. Bellarminum de notis Eccleſiæ lib. IV. C. 8. alioſque plures.

Sed omnium inſtar ſit Chriſtianus Lupus, qui in appendice ad Canonem IV. Concilii Niceni plurimis argumentis & exemplis probat validam eſſe conſecrationem ab uno perfectam. Et primo aſſerit Apoſtolos & eorum ſucceſſores frequenter ſolos ordinaſſe: deinde recenſet exempla Auguſtini Anglorum Apoſtoli, Evagrii; & privilegium Eccleſiæ Romanæ ex Ferrando. Exempla etiam de iis, qui a duobus tantum Epiſcopis conſecrati ſunt profert; primo duorum qui apud Numidas ſoli ordinaverunt Epiſcopum; deinde Timotheum Elurum, Petrum Mogum, Armentarium, & Pelagium primum in exemplum adducens, ſic concludit. „ Hujusmodi exempla adducere poſſim „ longe plura. Quare *certum penitus eſt*,

„ *Epiſcopum ab uno Epiſcopo valide ordi-*
„ *nari.*

Id ipſum autem in neceſſitate licitum eſſe, cum hæc diſciplina tantum ſit inſtitutionis Eccleſiaſticæ, præter hic allata eadem fere argumenta probant, quæ capite tertio hujus diſſertatinnis attulimus.

Igitur ſi ad hæc omnia animum attendamus, ſimulque cogitemus quanta in Eccleſia Ultrajectenſi ſit Epiſcopi neceſſitas, ſine dubio concludemus eum, qui rite ſit electus Epiſcopus, ſi tres Epiſcopi per debitam diligentiam obtineri non poſſint, ab uno etiam Antiſtite conſecrari poſſe.

CAPUT V.

An Epiſcopi teneantur ſuccurrere Eccleſiæ Ultrajectinæ? Quinam ad hoc teneantur? Et quibus in rebus?

Capite hoc probabimus Epiſcopos debere ſuccurrere Eccleſiæ Ultrajectinæ, in præſentibus ejus anguſtiis; & ad hoc adſtringi primo quidem ac præcipue vicinos Epiſcopos: ſed illis hoc ſuum officium negligentibus, etiam quoslibet alios; neque affectu ſolum & precibus, ſed etiam opere atque miniſterio.

Conſtans eſt SS. Patrum & Scriptorum Eccleſiaſticorum ſententia, Epiſcopos in Apoſtolorum loca ſucceſſiſſe: qua de re mentionem faciens S. Hieronymus Epiſt. 54. *Apud nos*, inquit, *Apoſtolorum locum tenent Epiſcopi*. Et ſic paſſim alii Patres. Quid eſt Apoſtolorum locum tenere, niſi vices agere Apoſtolorum, & illorum loco præeſſe Eccleſiæ? Adeoque partes illorum ſunt, Apoſtolorum ſolicitudinem ſibi ſuſcipere; ſic ut illi, qui locum Apoſtolorum tenent, etiam Apoſtolicum hoc dictum vere proferre poſſint: *Præter ea quæ intrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum: quis infirmatur, & ego non infirmor &c.* Hanc fuiſſe ſententiam Cæleſtini Papæ patet ex actis 2. part. 2. Synodi Epheſinæ; quam dictus Pontifex his verbis alloquitur. „ Hæc ad
„ omnes in commune Domini Sacerdotes
„ mandatæ prædicationis cura pervenit:
„ *Hæreditario in hanc ſollicitudinem jure*
„ *conſtringimur*, quicumque per diverſa ter-
„ rarum loca Apoſtolorum vice nomen
„ Domini prædicamus. Dum illis dicitur:
„ ite, docete omnes gentes, advertere
„ debet Fraternitas Veſtra, quia accepi-
„ mus generale mandatum: & omnes nos
„ id agere voluit, quibus ſic in commune
„ mandavit officium. Neceſſe eſt ut com-
„ petenter noſtros ſequamur Authores, ſu-
„ beamus omnes eorum labores, quibus
„ omnes ſucceſſimus in bonnre. „

Cui prorſus conſonat quod Nicolaus I. ad Galliæ Epiſcopos ſcribit. Epiſt. 42.
„ Quamvis ſingularum Eccleſiarum, quæ
„ propter diverſitatem terrarum multæ eſſe
„ dicuntur (cum una ſit & unica ſponſo ſuo
„ &c.) Pater & Epiſcopus & Pontifex
„ Dominus noſter Jeſus Chriſtus exiſtat.
„ ..... ſubiturus tamen ad Cælos hanc
„ Apoſtolis commendavit; ac per eos tan-
„ quam hæreditario jure ſucceſſoribus eo-
„ rum, nobis ſcilicet, quos Paſtores, &
„ Epiſcopos, & Pontifices ſuper ipſam con-
„ ſtituit, ejus providentiæ curam indulſit;
„ quaſi pro patribus nati filii, & pro eis
„ conſtituti principes in omnem terram,
„ imitatores eorum eſſemus, ſicut & ipſi
„ Chriſti. „ Hi Summi Pontifices, quod hic notandum eſt, aperte aſſerunt non tantum ſe, ſed quoslibet etiam Epiſcopos, Apoſtolorum vices gerere, ut Cæleſtinus loquitur; & hæreditario jure Apoſtolorum eſſe ſucceſſores, ut ait Nicolaus I. Addunt ex hoc capite ad omnium Epiſcoporum officium pertinere, ut omnes Apoſtolicos ſubeant labores, non in ſua tantum peculiari Eccleſia, ſed ſi Eccleſiarum utilitas id exigat, *ubique in omnem terram*.

Haud aliter ſeculo nuper elapſo de Epiſcopatus officio & munere judicarunt præclari Galliæ Antiſtites. Cum enim tunc in Anglia magnæ inter Cathnlicos turbæ flagrarent, inſignes illi Antiſtites partium ſuarum eſſe duxerunt, ſnlicitudinem ſuam extra terminos Eccleſiæ ſuæ imo extra Regni Gallicani limites porrigere, & fideles Angliæ cura ſua complecti. Sic enim ea occaſione triginta quatuor Galliæ Epiſcopi Reverendiſſimos Confratres ſuos ejusdem Regni Epiſcopos per Epiſtolam alloquuntur: „ Omnes illud Apoſtoli uſurpare
„ & poſſumus & debemus: inſtantia mea
„ quo-

„ quotidiana , ſolicitudo omnium Eccle-
„ ſiarum : quis infirmatur , & ego non
„ infirmor? Quis ſcandalizatur & ego non
„ uror? „

Nonne ex his omnibus clare elucet Epiſcopos Apoſtolis, in eorum officio , ſolicitudine , atque labore, ſucceſſiſſe hæredes? Porro Apoſtoli procul dubio officii ſui eſſe duxiſſent Eccleſiæ miſere afflictæ , qualis eſt illa, de qua modo agimus, pro viribus ſuis ſuccurrere ; adeoque & Epiſcopi id modo præſtare tenentur.

Iſtud Epiſcoporum officium haud obſcure elucebit , ſi conſideremus quem in finem jure divino inſtituti ſint Epiſcopi: quippe juxta illud jus non ſolum ſuæ particulari Eccleſiæ , ſed Eccleſiæ univerſali , curam intendere debent. Neque partem tantum Dominici gregis , ſed totum gregem , paſcere & fovere tenentur . Ita ſenſit Joannes Papa I. ſcribens ad Zachariam Archiepiſcopum . „ Hujus rei gratia vobis &
„ nobis ſancta commiſſa eſt Eccleſia , ut
„ pro omnibus laboremus , & cunctis opem
„ ferre non negligamus. „ Eandem in ſententiam Simplicius Papa ſcripſit ad Acacium Conſtantinopolitanum Epiſcopum : „ Fide-
„ lis , inquit , ſervus oſtenderis , ſi non
„ *tantum in Eccleſia cui præſides , ſed ubi-*
„ *cumque potueris* , pro unitate Catholica
„ & paternis definitionibus ſuadere non re-
„ nuas . „ Pontifex ille hoc Epiſcoporum officium , de auxilio aliis etiam Eccleſiis præſtando , tam ſtrictæ neceſſitatis eſſe cenſebat , ut Epiſcopum, qui officium hoc cum implere poſſet negligeret , tanquam infidelem Eccleſiæ ſervum tractandum eſſe judicaret.

Optimo quidem jure Epiſcoporum juriſdictio certis limitibus circumſcribitur ad majorem Eccleſiæ utilitatem : verum ubi finis hic ceſſat , & potius eſt e re Eccleſiæ , ut quis Epiſcopus juriſdictionis ſuæ terminos excedat , libere excedere poteſt. Ita ſe geſſit Epiphanius , qui cum Cypri eſſet Epiſcopus, ob Eccleſiæ utilitatem juriſdictionis ſuæ limites exceſſit , & ſub Diœceſi Hieroſolymitana in Monaſterio Bethlehem Paulinianum , S. Hieronymi fratrem, prius Diaconum deinde & Presbyterum ordinavit . Ad hæc Monaſterio illi, in ſpiritualibus pene deſtituto , ſingulari ſua cura non parum profuit , & multa ibi egregie & laudabiliter inſtituit . Joannes Hieroſolymitanus Epiſcopus his rebus offenſus in Epiphanium excanduit , cui hunc in modum ab Epiphanio reſponſum eſt apud Hieron. Epiſt. 60. „ Ob Dei timo-
„ rem hoc ſumus facere compulſi, maxime
„ cum nulla ſit diverſitas in Sacerdotio
„ Dei , & ubi *utilitati Eccleſiæ* provide-
„ tur . Nam etſi ſinguli Eccleſiarum Epi-
„ ſcopi habeant ſub ſe Eccleſias , quibus
„ curam videntur impendere, & nemo ſu-
„ per alienam menſuram extenditur , ta-
„ men præponitur omnibus caritas Chri-
„ ſti. „ Sanctus Epiphanius , uti videmus, non tantum ſibi licitum in hoc caſu putabat Eccleſiæ utilitati limites ſuos transgrediendo conſulere , ſed id ſibi ex officio faciendum judicabat: *Timore Dei* , ait, *hoc ſumus facere compulſi* . Additque , ut ita faceret præcipue ſe *impulſum fuiſſe caritate Chriſti , quæ omnibus præponitur*.

Epiphanio in memorata Epiſtola conſentiunt Illuſtriſſimi Galliæ Præſules , cujus Epiſtolæ hoc eſt initium . „ Limites
„ habet juriſdictio Epiſcoporum , non ha-
„ bet caritas . . . . . Itaque veteri &
„ Apoſtolico inſtituto, ſi qua in Parœciis
„ noſtris ſchiſmata oriuntur aut hæreſes ,
„ authoritate compeſcimus : ſi alibi , me-
„ demur amore : qui tum demum Chriſto
„ dignus eſt , animarum noſtrarum Epi-
„ ſcopo , cum omnes complectitur , ſicut
„ ille pro omnibus mortuus eſt. „ Amor autem ille , ſi verus eſt , debet & opere comprobari, adeoque ſicut Epiphanium excitavit , ita & alios Epiſcopos excitare debet, ut quoties id ad animarum ſalutem aut Eccleſiæ utilitatem pertinet , aliarum etiam Eccleſiarum curam ſuſcipiant.

Neque hoc tum tantum ſuadere debet caritas, cum fidelium quorundam ſaluti non ſatis invigilatur , ut in cauſa Epiphanii, ſed vel tum maxime cum fideles injuſte vexati aut oppreſſi auxilio indigent. Contigit id tempore S. Cypriani in Eccleſia Arelatenſi , cui tum Epiſcopus præſidebat Martianus, Novatianis favens, & fidelibus perinfeſtus . Qua occaſione S. Cyprianus ad Stephanum ſcribens , & ſuum & Stephani munus eſſe judicat Eccleſiæ illi ſuccurrere. „ Cui rei, inquit, Epiſt. 67. no-
„ ſtrum

„ ſtrum eſt conſulere & ſubvenire, Frater „ cariſſime „ Paulo poſt rationem addit ob quam & ipſe & alius quilibet Epiſcopus dictæ Eccleſiæ ferre opem debeat: „ Etſi Paſtores multi ſumus, unum tamen „ grègem paſcimus, & oves univerſas, „ quas Chriſtus ſanguine ſuo & paſſione „ quæſivit, colligere & fovere debemus; „ nec pati ſupplices & dolentes fratres no- „ ſtros crudeliter deſpici, & ſuperba præ- „ ſumptione calcari. „

Secundum hanc ſuam ſcientiam aliis ſæpiſſime Eccleſiis opem præſtitit: adeo ut Gregorius Nazianzenus Orat. 18. S. Cyprianum, ob illius laudabilem pro aliis Eccleſiis ſolicitudinem, laudet ut Epiſcopum Univerſalem; qui non ſuæ tantum & Africanæ Eccleſiæ intenderet, ſed ſolicitudinem ſuam per Occidentalem, Auſtralem, & Borealem mundi plagam circumferret.

Euſtathius Antiochenus Epiſcopus haud minus quam S. Cyprianus perſuaſum habebat ad Epiſcoporum officium pertinere, ut aliis etiam Eccleſiis ſubveniant: & ex iſta perſuaſione zelum operamque ſuam non ſuæ tantum Eccleſiæ, ſed & aliis quibuſcumque impendit. Ob quam rationem egregie laudatus eſt a S. Chryſoſtomo, Homil. de Euſtat. „ Nec vero hic, ait tantum „ providentia iſta uſus eſt, ſed & quoquo- „ verſus dimiſit, qui docerent, hortaren- „ tur, diſputarent, omnem hoſtibus aditum „ præcluderent. Præclare enim a Spiri- „ tus S. gratia didicerat Eccleſiæ Præſu- „ lem non eam ſolum, quæ ei a Spiritu „ S. commiſſa eſt, ſed & omnes per to- „ tum ubique orbem conſtitutas, curare „ debere. „ Atque hoc e ſacris precibus didicerat. „ Si enim preces, inquiebat, „ pro Catholica a finibus uſque ad fines „ orbis Eccleſia fieri debent, multo magis „ curam quoque illi impendere neceſſe eſt, „ & cunctis ex æquo conſulere, & omni- „ bus providere. „

Sic & S. Ambroſius jurisdictionis ſuæ limites exceſſit, dum Sirmium, ut ibidem Catholicum Epiſcopum inſtitueret, perrexit; & potentiæ Imperatricis Juſtinæ, quæ ab Arianis Epiſcopum ordinari cupiebat, reſtitit, & Anemium Eccleſiæ Sirmienſi præfecit: ut narrat in vita S. Ambroſii Paulinus, quem etiam ſancti Viri zelum a Deo miraculo dicit confirmatum. Sirmium autem erat in Illyrico, quod nunquam Eccleſiæ Mediolanenſi ſubfuiſſe probant Tillemontius in Vita Ambroſii, & Author Geographiæ Sacræ p. 71. & 72.

Sed & illuſtre exemplum zeli Apoſtolici ſuſpicere licet in S. Hilario Pictavienſium Epiſcopo, qui primo pro fide in Phrygiam relegatus Catholicam ibi fidem defendit: deinde in Concilio Seleuciæ veritati teſtimonium reddidit. Conſtantinopoli etiam, cum ibidem extremum fidei periculum animadvertiſſet, Arianis liberrime reſtitit. In Gallias e prælio hæreticorum, ut ait S. Hieronymus, revertentem complexa eſt Galliarum Eccleſia: Gallos autem per Ariminenſem perfidiam deceptos per Epiſtolas & Synodos induxit, ut detectam fraudem Ariminenſis Synodi damnarent. In Italiam denuo inſtaurandæ fidei ſtudio profectus, Mediolani Auxentium Arianum confutavit, alioſque pro fide labores ubicumque egregie exantlavit. Ecce quomodo caritas ejus pro Chriſti Eccleſia propriæ Diœceſis limitibus non concluderetur.

Ex his perſpectiſſimum fit, iſtud muneris Epiſcopis incumbere, ut neglectis & afflictis Eccleſiis ſuccurrant: & huic muneri ab iis, qui ſpiritum Epiſcopi cum Epiſcopi nomine communem tum habuerunt, egregie ſatisfactum fuiſſe.

Jam autem cum triſtis adeo ſit Eccleſiæ Ultrajectinæ ſtatus, ut Capite primo demonſtratum eſt, evidenti conſequentia concluditur ad Epiſcoporum officium pertinere, ut dictæ Eccleſiæ auxilium præſtent: id eſt ut afflictæ ſolatium exhibeant & penuria laboranti ſuccurrant.

Atque in primis munus iſtud viciniorib[us] Epiſcopis incumbit, quod colligere licet ex Canon. 5. Concilii Sardicenſis; quo præcipitur ut in ſolamen & adjutorium neglectæ aut afflictæ Eccleſiæ *veniant ex vicinis Provinciis Epiſcopi*.

Iſtud vicinorum Epiſcoporum, in ejuſmodi caſu, officium eſſe perſuaſiſſimum habebat Apollinaris Sidonius, Alvernenſis in Aquitania Epiſcopus: quare cum ſolus in iſta Provincia Epiſcopus ſupereſſet, Archiepiſcopo Bituricenſi, qui Provinciæ iſtius Metropolitanus erat, nuperrime defun-

functo: neque ſolus ob ſingulares difficultates in Eccleſia Metropolitana Epiſcopum inſtituere veller; recurrit ad Agræcium Archiepiſcopum Senonenſem: eumque ut in inſtitutione Bituricenſis Epiſcopi ſibi adeſſet rogavit. In primis autem noranda eſt ratio, quam rogationi ſuæ adjungit: „ Ne te, ait, quanquam Senonum Ca„ put, & inter hæc dubia ſubtraxeris in„ tentionibus medendis Aquitanorum: quia „ minimum refert, quod nobis eſt in ha„ bitatione diviſa Provincia, quando in „ Religione cauſa conjungitur. „

De hoc vicinorum Epiſcoporum officio adſtipulatur nobis Gregorius Magnus; qui cum accepiſſet Anglos ad fidem velle converti, & Epiſcopos Galliæ ad opus tam pium promovendum operam nullam conferre intellexiſſet, Epiſcopos illos ob eam cauſam reprehenſione dignos eſſe decernit.

Verum quidem eſt Gregorium agere de propaganda fide, & de Eccleſiis erigendis; in caſu autem poſito agi de fide conſervanda, deque Eccleſia, quæ miſere afflicta eſt, ſublevanda. Sed eædem utrobique pugnant rationes; nempe Dei gloria, Eccleſiæ decor atque proſperitas, & proximi ſalus. Unde nunc æque Gregorii judicio reprehenſionem Epiſcopi vicini incurrerent; ſi afflictam Eccleſiam ſublevare negligerent, quam eam incurrerunt Epiſcopi Gallicani, qui ſcintillam fidei in Anglia fovere neglexerant. Imo quo facilius eſt ſublevari & reparari Eccleſias, quam primum inſtitui, eo magis Epiſcopi in his circumſtantiis ex officio tenentur omni ſolicitudine proſpicere, ne Eccleſia prædicta omnino collabatur.

Iſti officio congruenter ſe geſſerunt Illuſtriſſimi Eccleſiæ Gallicanæ Præſules, qui ſeculo nuperrime elapſo Eccleſiæ Anglicanæ afflictioni commiſerati ſunt ut propriæ. Juvat ipſorum verba ex Epiſtola mox laudata ſubjicere: „ His de cauſis „ factum eſt, Fratres Reverendiſſimi, ut „ noſtra fuerimus arbitrati, quæ eſſent An„ glorum; nec minus miſerandæ illius Ec„ cleſiæ vulnera ſenſerimus, quam ſi no„ bis ipſis eſſent inflicta.

Sicut Eccleſiæ Anglicanæ vulnera ſenſerunt Illuſtriſſimi Galliæ Præſules, ita vulnera Eccleſiæ Ultrajectinæ a proximis quibuſcumque Epiſcopis par eſt perſentiſci.

Nomine proximorum Epiſcoporum plerumque cenſentur illi, quorum Eccleſiaſtici limites afflictæ Eccleſiæ limitibus proxime junguntur; aut qui minimo interſtitio ab illa ſunt remoti: verum iſtud non ſemper geometrice dimetiendum eſt, ſed attendendæ circumſtantiæ; quibus fit ut Epiſcopi, quamvis aliis remotiores, afflictis Eccleſiis nonnumquam commodius & opportunius auxilio eſſe poſſint.

Cujus rei exemplum nobis ſuppeditat Joannes Magnus, Upſalenſis Archiepiſcopus, in hiſt. Goth. & Suecor. lib. 17. C. 18. Cum enim Olaus Scotkonnung apud Suecos regnaret, fides Catholica in Regno illo pene tota interierat. Epiſcopi Germaniæ præ aliis erant Sueciæ vicini; non tamen illi, ſed Anglicani Epiſcopi Suecis auxilio venerunt. S. Sigefridus Eboracenſis Archiepiſcopus, ſuam etiam Eccleſiam relinquens, in Sueciam profectus eſt, ibique fidem egregie inſtauravit. Quam ob cauſam tum a reliquis Angliæ Præſulibus, tum ab Angliæ Rege, multum eſt collaudatus; & in Suecia inter Apoſtolicos labores ſancte defunctus, ab ipſo Deo corona gloriæ decoratus eſt.

Nonnunquam etiam ſancti Eccleſiarum Præſules, ob fidem & veritatem Eccleſiis ſuis ejecti, in iis Eccleſiis, per quas iter faciebant, aut ſub quarum jurisdictione commorabantur, geſſerunt ſe pro proximis Epiſcopis. Etenim cum tales Eccleſias vel afflictas, vel Epiſcopo orbatas viderent, auxilium illis, quocumque modo poſſent, præſtare non dubitabant.

Id Athanaſium ab exilio ſuo redeuntem in Eccleſiis, per quas illi tranſeundem erat, feciſſe referunt Socrates lib. 2. Cap. 24. & Sozomenus. lib. 3. C. 21.

Idem egiſſe Euſebium Samoſatenum, cum in Thraciam exul miſſus eſſet, teſtis eſt Theodoretus l. 4. C. 13. Et quidem præclari illi Præſules in iſtiuſmodi caſibus ſe pro vicinis afflictarum Eccleſiarum Epiſcopis non abſque ratione geſſerunt. Ideo enim præcipue vicinorum Epiſcoporum eſt afflictis Eccleſiis ſuccurrere, quod illi & melius afflictæ Eccleſiæ vulnera cognoſcant, & commodius ob vicinitatem remedia adhibere poſſint. Eædem autem rationes magis

gis urgent illos Epiſcopos, qui in afflictis Eccleſiis verſantur. Illi enim, cum non modo vicini, ſed & præſentes ſint, tanto melius mali cauſam perſpiciunt, tantoque facilius aptare media adhibere poſſunt. Unde quod dicebamus conſequitur, Epiſcopos exules interdum Epiſcopis vicinis poſſe annumerari.

At cum vicini Epiſcopi, vel quicumque alii illorum vicibus fungentes, Eccleſiæ afflictæ atque laboranti auxilium præſtare negligunt vel recuſant, tum ad remotioris etiam Epiſcopi officium pertinet ut tali Eccleſiæ ſubſidium ferat. Id autem neque aptioribus verbis neque ſolidiore ratione probari poteſt, quam probatum ſit a Cæleſtino Papa, qui ad Clerum & populum Conſtantinopolitanum ſcribens his verbis rem decidit: „ Inter Eccleſias Dei, „ quæ ubique in unum Chriſti thalamum „ referuntur, nihil longe ſit, nihil cen„ ſeatur alienum. „ Conc. Epheſ. p^te. 1. Et certe cum omnes Eccleſiæ partes, per terrarum orbem ubique diffuſæ, non niſi unam & univerſalem efficiant Eccleſiam, quæ eſt ſponſa Chriſti, nonne id omne præſtatur ſponſæ Chriſti, quidquid ſingulari Eccleſiæ, quæ ſponſæ pars eſt, præſtatur? Quis autem Epiſcopus, etiamſi remotiſſimus, non exiſtimet officii ſui eſſe ſervire ſponſæ Chriſti, dum id negligitur a vicinioribus? Dum hi officium illud negligunt aut recuſant, proximus eſt, quicumque illi ſervire poterit, voletque.

Deinde dum eadem cauſa a multis tractanda eſt, nonne dum a vicinioribus quibusdam negligitur, a remotioribus, quibus communis eſt, tractari debet? Id remotiores illi procul dubio non negligent. Jam vero ad communem Epiſcoporum cauſam pertinent fides, pietas, Eccleſiæ ordo, legitima Epiſcoporum inſtitutio &c. Iſta autem cauſa modo agitur in Eccleſia Ultrajectina; atque adeo remotiorum etiam Epiſcoporum eſt, cauſam hanc curare atque tractare. Certe ita ſenſiſſet Sidonius Apollinaris, Alvernenſis Epiſcopus, quod ex his illius verbis intelligere licet: „ Quia „ minimum refert quod nobis eſt in habi„ tatione diviſa Provincia, quando in „ Religione cauſa conjungitur.

Præterea quid in Eccleſiæ cujusdam afflictione de officio Epiſcoporum etiam remotiorum ſtatuendum ſit, docere poteſt ſimilitudo ex corporis membris deſumpta. Ut ut corporis ejusdem membra inter ſe diſtant, a natura tamen edocta ſunt, ſibi invicem ſuccurrendum eſſe: adeo quidem ut oculus, a minimo pedis digito maxime remotus, officium ſuum intelligat, neque pedis digito opem ſuam deneget. Haud ſecus res ſe habet in Eccleſia; hanc enim conſiderare licet ut corpus Chriſti; quod corpus ex particularibus Eccleſiis, veluti totidem majoribus membris, compoſitum eſt: ſic quidem ut membra illa licet ab invicem remota, perinde ut in naturali corpore, alia aliis auxilio eſſe teneantur.

Hac conſideratione utitur Baſilius Magnus in Epiſtola 70. ad Italos & Gallicanos Epiſcopos, dum illorum opem pro Eccleſia Orientali his verbis efflagitat: „ Dominus noſter Jeſus Chriſtus, quoniam „ omnem Eccleſiam Dei ſuum ipſius cor„ pus nominari ſuſtinuit, & unumquemque „ noſtrum alterius membrum declaravit, „ dedit quoque nobis ut erga omnes, juxta „ membrorum conſenſum, amice ſimus „ affecti. Quapropter etiamſi habitationi„ bus ſimus alter ab altero quam longiſſi„ me diſſiti ac dirempti, ratione tamen „ conjunctionis hujus propinqui ſumus in„ vicem. Quoniam igitur caput pedibus „ dicere non poteſt, non eſtis mihi ne„ ceſſarii; plane neque Vos amicitiam no„ bis renuntiare ſuſtinebitis. „ Ex quibus verbis manifeſte colligimus etiam Baſilium pro certo habuiſſe, quod Epiſcopi laborantibus Eccleſiis, etiamſi habitatione ab iis ſint remotiſſimi, opem ferre teneantur.

Nec aliter ſenſit S. Cyprianus, cum ageretur de Eccleſia Arelatenſi etiam laborante: an Cyprianus, quoniam ab illa Eccleſia remotior erat, illius curam ad ſe non pertinere putabat? Abſit longiſſime! Cui rei, inquit de iſta loquens Eccleſia, no„ ſtrum eſt conſulere: addens, „ Unum eſſe Chriſti gregem, & plures illius eſſe Epiſcopos, ut ſi unus officium ſuum negligat, alter ſuppleat.

Sane in hoc articulo non eſt alia hodie ſequenda regula, quam ſequenda fuit tempore S. Cypriani & Baſilii: eadem eſt Chriſti Eccleſia, idem Sacerdotium, eadem Sacer-

Sacerdotii obligatio, eadem mala in Eccleſias incumbunt: quare quod illis Sanctis ſuo tempore agendum fuit, id illorum in Sacerdotio ſucceſſoribus etiam nunc agendum eſt.

Sancti illi Patres aliique plurimi, qui laborantibus Eccleſiis etiam remotioribus, dum viciniores officio ſuo in hac parte deſunt, auxiliandum judicabant; ſine dubio Eccleſiæ Ultrajectinæ, ſi viciniores eam deſpicerent, etiam auxilium ferendum eſſe judicaſſent. Eadem eſt utrobique cauſa: adeoque quod iſtic factum oportuit, etiam hic fieri oportet. Id eſt Epiſcopi, licet habitatione remotiſſimi, ſi viciniores officio ſuo deſint, debent huic Eccleſiæ opem præſtare.

Sancti Antiſtites afflictas Eccleſias variis modis, pro variis rerum ac temporum circumſtantiis, adjuvare conati ſunt.

1. Primo quidem, dum aliæ rationes non ſuppeditabant, ſolis precibus atque ſuſpiriis pro iis apud Deum intercedebant. Hac de re mentionem facit S. Baſilius, agens de Eccleſiis Orientis graviter vexatis. Sic enim ſcribit ad Occidentales Epiſcopos: „ Noſtro experimento perce-„ pto evidenter vobis nuntiabit (Sabinus) „ ut primum aſſidua ſtudioſaque oratione „ ad Deum nobiſcum certetis. Epiſt. 61.„

Verum hoc ſolo auxilio non contentus, ſtatim & aliud poſtulat: unde ſic pergit: „ Etiam ſolatium, quod præſtare poſſitis, „ laborantibus Eccleſiis adferre non re-„ cuſetis.

2. Dum Eccleſiæ diſſidiis laborabant, præclari aliarum Eccleſiarum Antiſtites pro viribus allaborabant, ut pax & concordia ibi reflorescerent. Id factum videmus ab Africanis Epiſcopis, quibus ſummopere curæ fuit, diſſidia inter Romanam & Alexandrinam Eccleſiam orta componere; adeo etiam ut juxta Decretum Concilii Africani ea ſuper re litteras dandas judicaverint ad Innocentium Papam. Hæc ſunt verba Decreti: „ Placuit etiam ut de „ diſſenſione Romanæ atque Alexandrinæ „ Eccleſiæ ad Sanctum Papam Innocen-„ tium ſcribatur: quo utraque Eccleſia „ inter ſe pacem, quam præcepit Dominus, „ teneat.

Sic & ſanctus Baſilius, dum Eccleſia Antiochena diſſidiis dilacerabatur, Magnum Athanaſium incitabat, ut motus illos componerer. Ob oculos ipſi poſita Eccleſiæ Antiochenæ diſcordia, ſic pergit Epiſt. 48. „ Iſta componere & unius Cor-„ poris harmoniam reducere illius eſt, qui „ ſiccis oſſibus, ut ad nervos & carnem „ iterum reſtituerentur, largitus eſt. Ma-„ gna vero omnino Dominus per Sanctos „ ſuos operatur. Et hic igitur rurſus ex-„ cellentiam Tuam talium adminiſtratio-„ nem decere ſperamus, ut populi turbas „ tio proſternatur & tollatur, factioſæ „ vero ac ſectariæ prælaturæ ceſſent: atque „ omnes invicem alter alteri in mutua di-„ lectione ſubiiciantur, vetuſque robor Ec-„ cleſiæ reſtituatur. „

Idem ſæpiſſime ab aliis Patribus præſtitum eſſe legimus.

3. Quin etiam afflictas Eccleſias allevarunt ordinando illis Miniſtros; quod a S. Epiphanio in Diœceſi Hieroſolymitana factum eſſe jam ante commemoravimus: videlicet dum Fratrem S. Hieronymi primo Diaconum, deinde & Presbyterum, ordinavit.

Neque tantum Diaconum aliquem, aut etiam Presbyterum, ad ſolatium talium Eccleſiarum ordinabant: ſed ſi neceſſitas Eccleſiæ id expoſcere videbatur, non dubitabant viduatis aut afflictis Eccleſiis, etiam jurisdictioni ſuæ non ſubditis, Epiſcopos ordinare. Sic Athanaſium referunt Socrates lib. 25. C. 19. & Sozom. l. 3. C. 20. ab exilio ſuo redeuntem vacantibus Eccleſiis, per quas illi tranſeundum erat, Epiſcopos impoſuiſſe. Hic vero zelus laborantibus Eccleſiis ſuccurrendi in primis excelluit in Euſebio Samoſateno; de quo hæc habet Theodoretus l. 4. C. 13. „ Cum multas Eccleſias Paſtoribus or-„ batas intellexiſſet, habitu militari indu-„ tus, & capite tiara operto, Syriam, „ Phœniciam, & Palæſtinam peragravit: „ quo tum Presbyteros tum Diaconos „ crearet, tum alia Eccleſiaſtica obiret „ officia. Quod ſi aliquando in Epiſcopos „ ſecum doctrina conſentientes incidebat, „ eos Eccleſiis, quæ Paſtoribus vacabant, „ præfecit. „

Tantum abfuit iſtam hujus ſancti diligentiam culpari, ut ob eandem a præclariori-

rioribus Epiſcopis maxime fuerit collaudatus. Inter illius laudatores in primis non prætereundus eſt S. Baſilius, qui Euſebium Samoſatenum his verbis affatur: „ Perſuaſus ſum quod propter lacrymas Ecclesiarum, & gemitus, quibus poſt Te „ ingemiſcunt omnes, in vita Te hominum „ amator Deus conſervaturus ſit. „ Similibus elogiis exornatur a Gregorio Nazianzeno, qui columnam eum & firmamentum Eccleſiæ, tum & luminare in mundo, appellare non dubitat. Epiſt. 29. ad ipſ. Itaque dum id e re Eccleſiæ videbatur eſſe, etiam Epiſcopi inſtituendo Epiſcopo illi ſubveniebant.

Quin id diſerte a Patribus Sardicenſis Concilii præcipitur: Canone enim 5. (gr. 6.) ita decernitur: „ Si contigerit in una „ Provincia, in qua plurimi (in Codice „ antiquo manuſcripto Thuanæo legitur, „ *non plurimi*) fuerint Epiſcopi, unum „ forte remanere Epiſcopum; ille vero per „ negligentiam noluerit ordinare Epiſcopum, & populi convenerint; Epiſcopi „ vicinæ Provinciæ debent illum convenire Epiſcopum, qui in ea Provincia „ moratur: & oſtendere quod populi ſibi „ petant Rectorem. Et hoc juſtum eſſe, „ ut & ipſi veniant, & cum eo ordinent Epiſcopum. Quod ſi conventus literis tacuerit & diſſimulaverit, nihilque „ reſponderit, tunc ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex Provinciis vicinis, „ & ordinent Epiſcopum. „ Quid apertius quam hoc Canone diſerte præcipi, ut Epiſcopi, etiam extra jurisdictionis ſuæ limites, viduatis Eccleſiis Epiſcopos præficiant? tum ſcilicet, cum populus id petit, & Epiſcopus ille, ad cujus officium id ſpectabat, muneri ſuo ſatisfacere negligit, ſatisfaciendum non tantum indulgetur, ſed etiam mandatur.

Deinde, uti patet, ſola hic Eccleſiæ viduitas ſufficit, ut Epiſcopi tali Eccleſiæ ſubvenire ex officio teneantur. Profecto Patres illi multo magis judicaſſent ab Epiſcopis tali Eccleſiæ ſuccurrendum eſſe, quæ non tantum jam a duodecim annis viduata eſt, ſed in viduitate ſua plurimis malis affligitur.

Quod Eccleſia Ultrajectina non viduata ſolum ſit, ſed plurimis etiam malis afflicta, ex Capite primo evidenter colligitur. Viduitas hæc a tot jam annis duravit: Clerus inſuper & populus conſtantiſſimis votis Epiſcopum expetunt, & ſibi præfici efflagitant.

Quibus attentis nulli dubitandum eſt, quin Epiſcopis præcipue vicinioribus, & ſi illi munus ſuum negligant etiam remotioribus quibuſcumque, hoc officium incumbat, ut Eccleſiæ Ultrajectinæ ſubveniant quacumque ratione, etiam Epiſcopum illi præficiendo.

JUDICIUM DOCTORUM

Infraſcripti viſo & examinato ſcripto, cui titulus, *Diſſertatio de miſero ſtatu Eccleſiæ Ultrajectinæ, mediiſque quibus illi ſuccurrendum eſt*, in quinque Capita diviſa, cenſemus per hanc Diſſertationem dilucide exhiberi neceſſitatem, qua Eccleſia Ultrajectina mirum in modum laborat ob defectum Epiſcopi & Miniſtrorum, qui populum Verbo & Sacramentorum adminiſtratione paſcant. Solideque adſtruitur huic Eccleſiæ per ſolam electionem Capituli, ab unico etiam Epiſcopo, ordinari Epiſcopum & præfici poſſe; imo omnes Epiſcopos, & ſingulos in ſolidum, quibus hujus Eccleſiæ præſens ſtatus cognitus fuerit, obligari eidem ſuccurrere, miniſterium Epiſcopale impendendo.

Uti enim in hac Diſſertatione recte animadvertitur, omnes Epiſcopi tanquam ſucceſſores Apoſtolorum in ſolidum vocati ſunt, ut curam ſuam Paſtoralem in mundum univerſum protendant, ubi neceſſitas & caritas id exegerit.

Quod enim poſt tempora Apoſtolorum ſingulis Epiſcopis portio gregis Domini ſit aſſignata, quam quiſque regat & gubernet, hæc tamen portionis aſſignatio nequaquam eos abſolvit a cura, quam gregi Dominico, per univerſum mundum diffuſo, exhibere jubentur, ubi caritas vel neceſſitas id poſtulaverit.

Præterea ſolide adſtruitur, quod ea omnia, quæ circa ordinationem Epiſcoporum, puta de trium Epiſcoporum aſſiſtentia, aut confirmatione Metropolitani, aut Sedis Apoſtolicæ, pro bono diſciplinæ per Canones ſancita ſunt, aut conſuetudine indu-

inducta, omnino ceſſare debeant, ubi caritas vel neceſſitas fidelium id exegerit. Quodque qui, hujuſmodi neceſſitate occurrente, ſuccurrere negligerent, prætextu quod ea, quæ per Canones aut conſuetudinem introducta ſunt, obſervari non poſſent, oſtenderent ſe Canonum & diſciplinæ litteram, quæ occidit, potius quam ſpiritum, qui vivificat, præ oculis habere.

Abſit enim ut Eccleſia ſuam diſciplinam, unice in ſalutem & aptum regimen fidelium inductam, ſervari vellet, ubi hæc ædificationi & ſaluti populi obeſſet.

Itaque cenſemus in hiſce circumſtantiis, & miſero ſtatu Eccleſiæ Ultrajectinæ, prout in hac Diſſertatione deſcribitur, poſſe per unum Epiſcopum Electum per Capitulum in Epiſcopum conſecrari, & huic Eccleſiæ præfici. Ita reſponſum Lovanii, die 12. Decembris 1722.

(*Erat Signatum*)

Z. B. *van-Eſpen*, J. U. Doctor & SS. Can. Prof.
Amandus *Bauwens*, J. U. Doct. & Anteceſſor Primarius.
F. *Verſchueren*, S. T. Doct. & Profeſſor, Collegii Alticollenſis Præſes.

Infraſcriptus Notarius publicus declaro & atteſtor, ſupraſcriptas ſignaturas eſſe reſpective Clariſſimi Domini Zegeri Bernardi van-Eſpen Juris Utriuſque Doctoris & SS. Canonum Profeſſoris, Clariſſimi Domini Amandi Bauwens Juris Utriuſque Doctoris & Anteceſſoris Primarii, & eximii Domini Franciſci Verſchueren S. Theologiæ Doctoris & Profeſſoris, Collegii Alticollenſis Præſidis, quorum ſignaturas intime novi, in quorum fidem ſigno Lovanii die 7. Augusti 1723. Ægidius Denique, Not. Apoſtolicus & Regius.

Nos Conſules, Scabini, ceterique de Conſilio oppidi Lovanienſis in Brabantia fidem facimus & atteſtamur, Magiſtrum Ægidium Denique, qui ſupraſcriptam Declarationem ſignavit, eſſe Notarium Apoſtolicum & Regium, cujus actis tam in, quam extra judicium plena fides adhibetur; in cujus rei teſtimonium haſce per unum e noſtris Secretariis ſubſignari, & ſigillo oppidi muniri curavimus Lovanii hac VII. Auguſti 1723.

Guil. Ant. van Dieve, Sec.

(L. S.)

Concordat cum originali, cui ſubſcripſerunt varii præclariſſimi Doctores (*a*). Quod atteſtor.

Matthias Oeſterling, Protonotarius Apoſtolicus.

Delphis hac 26. Menſis Januarii 1724.

(*a*) Extant in Tabulariis Ultrajectenſis Capituli variæ Epiſtolæ ſubſcriptæ a Clariſſimis diverſarum Galliæ & Belgii Provinciarum viris, ſupradictæ diſſertationi adhærentibus. Vide *Recueil de divers Temoignages &c.* Part. III.

AUTHENTICA DISSERTATIONI ANNEXA,

A

Extractum ex vetuſto ſtatutorum Eccleſiæ Trajectenſis libro manuſcripto folio 5. verſo.

„ *De vocandis ad electionem Epiſcopi.*

„ ELectio Epiſcopi Trajectenſis quamvis de jure communi ad Capitulum „ Eccleſiæ noſtræ Cathedralis pertineat, „ & proſecutio electionis, & omnia pertinentia ad eandem. Et quia de jure communi Archidiaconi aſſumi non poſſunt, „ neque debeant, niſi de Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, idcirco Archidiaconi „ civitatis & Diœceſis Trajectenſis, quamvis a Capitulo noſtro aſſumpti non exiſtant, propter conſuetudinem, quæ in „ hoc prævaluit, eidem electioni intereſſe „ & vocari conſueverunt. Prælati etiam „ & Canonici Capitulares Eccleſiarum Sancti Salvatoris, Sancti Petri, Sancti Joannis & Sanctæ Mariæ, ut Canonici Capitulares dictarum Eccleſiarum, non ut „ Capitulum, eidem electioni ſimiliter intereſſe & ſuffragium præſtare aſſueverunt: ſed Decanus cum Capitulo noſtro „ diem & locum electionis deputare, & „ Archidiaconos Aernhemenſem, Daventrienſem, Embricenſem, & Aldenzalenſem ad Eccleſias ſuas nominatim citare „ tenetur, cum inſinuatione diei & loci, „ Canonicos, non alios, & Prælatos & „ Archidiaconos ſolum in Eccleſiis Trajectenſis, generaliter habet ad electionem „ vocare, cum intimatione diei & loci. „ Decanus vero noſter & Capitulum alios „ vocandos prædictos ſuper aſſignatione diei „ & loci vel proſecutione electionis non habent inquirere. In præſtatione ſcrutinii „ vota expriment ſecundum ordinem dignitatum ſuarum Prælati, alii Canonici „ ſecundum tempus promotionis ſuæ ad Canonicatus & Præbendas, voces omnium „ ſunt æquales, collatione numeri, ſed non „ meriti, neque zeli.

Extra-

B

Extractum ex libello quodam, Ill. Rovenii manu exarato.

„ CAtalogus Sacerdotum in Diœceſi „ Ultrajectenſi laborantium ab anno „ 1615.

„ In oppido Ultrajectenſi & vicinis lo- „ cis. „ In hac enumeratione Sacerdotum nominantur multi tum Canonici, tum alii exiſtentes in oppido Trajectenſi, & inter alios „ N. . . . Reneſſe, Decanus in ſum- „ mo, electus anno 1617. „

Duo hæc extracta ſub litteris A. B. collatione facta cum Originalibus concordare atteſtor

Delphis hac 27. menſis jan. 1724.

MATTHIAS OOSTERLING,
Proto-Not. Apoſtolicus.

APPENDIX AD DISSERTATIONEM

De miſero ſtatu &c.

Monitum Editoris.

JUdicio Doctorum Lovanienſium circa media ſuccurrendi miſero ſtatui Eccleſiæ Ultrajectinæ, acceſſit judicium Doctorum Facultatis Theologicæ Pariſienſis, quod hic adjungeremus, ni prælis recens datum eſſet in Parte I. N. X. lucubrationis, cui titulus.

Recueil de divers temoignagnes &c. en faveur de la Catholicité & des Droits du Clergé, des Chapitres, des Archevêques & Evêques de l'Egliſe Catholique des Provinces Unies, &c. a Utrecht, chez Guill. van der Weyde Libraire, 1763.

In hoc autem ultimo Doctorum Pariſienſium judicio, remittitur ad Memorialia uſſu Conſilii Regni Galliæ adminiſtrationis anno 1718., a variis Theologiæ & jurium Doctoribus elaborata, in quibus de eodem argumento agitur, nimirum quod abſque confirmatione Summi Pontificis poſſint conſecrari Epiſcopi Canonice electi aut nominati, quando hæc confirmatio illegitime recuſatur.

Hæc autem Memorialia, quæ nondum publici juris facta ſunt, libenter, ut confidimus, Eruditi hic invenient, utpote in ſeipſis magni momenti, & apprime judicium Eſpenianum corroborantia.

MEMOI-

MEMOIRES

Compoſés par les plus celebres Juriſconſultes & Theologiens de France, ſur la demande de Noſſeigneurs les Commiſſaires du Conſeil de Regence, touchant les moyens de ſe pourvoir contre le refus injuſte que faiſoit la Cour de Rome d'accorder des Bulles aux Evêques & Abbès nommès par la Cour de France. En 1718.

LE long different qu'il y eut, ſous la Regence de M. le Duc d'Orleans, entre la Cour de France & celle de Rome au ſujet des Bulles que Clement XI. refuſoit aux Evêques nommés par le Roi (conformement au Concordat paſſé entre Leon X. & François I.) fut une ſuite des troubles que la Bulle *Unigenitus* cauſa dans ce Royaume. M. Dorſanne Grand Vicaire du Dioceſe de Paris parle de ce different, en pluſieurs endroits du *Journal* qu'il a compoſé *pour ſervir à l'Hiſtoire de la Conſtitution Unigenitus*. Il rapporte entr' autres choſes, que M. le Maréchal d'Uxelles *parla fortement* ſur ce refus des Bulles, au Conſeil de Regence, le Dimanche 24. Avril 1718. L'affaire fut renvoyée au Conſeil du Dimanche ſuivant 1. Mai. On pris le parti dans ce dernier Conſeil de nommer cinq Commiſſaires, qui examineroient la matiere, & qui porteroient leur vœu au Conſeil de Regence. Le lendemain (2. Mai) on nomma ces Commiſſaires, qui furent M. le Maréchal d'Uxelles, M. le Duc de S. Simon, M. le Maréchal de Villeroi, M. le Duc d'Antin, & M. le Marquis de Torcy.

„ On diſtribua enſuite, continue M. „ Dorſanne, toute la matiere qui devoit être traitée dans le comité en neuf „ Articles.

„ 1. Lorſque le Roi a nommé un ſujet „ à un Evêché ou à une Abbaïe, le „ Pape peut-il ſe diſpenſer de donner des „ Bulles?

„ 2. L'affaire de la Conſtitution eſt-elle un „ motif ſuffiſant pour refuſer les Bulles?

„ 3. Le refus que fait le Pape de donner des Bulles à cette occaſion, ne „ doit-il pas être regardé comme une infraction du Concordat?

„ 4. Peut-on forcer le Pape de donner „ des Bulles en vertu du Concordat?

„ 5. Doit-on travailler à l'y forcer? Par „ quelles voyes peut-on le faire?

„ Eſt-il à propos de lui faire des ſommations Canoniques?

„ 7. Convient-il d'arrêter toutes les expeditions en Cour de Rome?

„ 8. Comment pourroit-on dans ce cas „ là gouverner l'Egliſe de France?

„ 9. Si le Pape perſiſtoit à refuſer des „ Bulles, pourroit-on faire ſacrer des Evêques?

„ Tous les Commiſſaires conſulterent „ differens particuliers. Je croi qu'il n'y „ en eut point qui en conſultat un plus „ grand nombre que M. le Duc de S. „ Simon. Il vit M. l'Abbé Hennequin, „ M. l'Abbé Chevalier de Rome, M. „ Bourſier, M. le Gros Chanoine de „ Rheims, le P. de la Tour (General „ de l'Oratoire,) M. de Longrue, M. l' „ Abbé Beraud, M. l'Abbé Duguet. Et „ tout cela ne lui ſuffiſant pas, ſachant „ que M. Petitpied n'avoit pas encore „ permiſſion de venir à Paris, il demanda „ à M. le Duc d'Orleans de l'y faire venir, afin qu'il put le conſulter, & en „ faire ſon Theologien. Ce que S. A. R. „ ne lui accorda qu'avec l'agrément du „ Cardinal de Noailles qui y conſentit. „ Ainſi M. Petitpied revint à Paris pour „ être conſulté ſur les affaires du temps,

„ après

„ après en avoir été exilé 15. ans aupa-
„ ravant à cauſe des affaires du temps. „

„ M. de Torcy parut avoir beaucoup
„ de confiance au P. Pouget de l'Oratoire,
„ & a M. Petitpied. „

M. Dorſanne ne nomme ici que les Theologiens qui furent conſultés par M. le Duc de S. Simon, & par M. de Torcy. On ne peut pas douter que M. le Maréchal d'Uxelles, M. le Maréchal de Villeroi, M. le Duc d'Antin n'ayent conſulté de leur coté. Les avis de M. le Maire Avocat du Clergé, ne furent pas negligés. On aſſure que M. Bertin (un des Commiſſaires nommés par le Parlement pour l'examen des Conciles du P. Hardouin) fut auſſi conſulté. Les Memoires que nous donnons au public ſont le reſultat de ces differentes Conſultations. Nous n'avons pas pu toujours aſſigner les Auteurs particuliers de chacun de ces Memoires; mais lorſque nous l'avons fait, nous en avons eu des preuves certaines.

M. Dorſanne nous apprend que le ſeul preſſentiment qu'on eut à Rome de la reſolution où étoit le Conſeil de Regence de terminer cette affaire, engagea Clement XI. a ſe deſiſter de ſes pretentions. „ Le Dimanche 15. Mai (1718.) il ar-
„ riva a Paris, dit M. Dorſanne, un
„ Courier extraordinaire depeché par M.
„ le Cardinal de la Tremoille, & parti
„ le 5. du mois. Par ce Courier le Car-
„ dinal écrivoit que l'affaire des Bulles
„ étoit enfin terminée; que le Pape lui
„ avoit dit dans une audience qu'il avoit
„ eue de Sa Sainteté le lundi 2. du mois,
„ qu'elle étoit entierement reſolue à ad-
„ mettre dans le premier Conſiſtoire tous
„ les ſujets, nommés par le Roi ſans au-
„ cune exception; qu'elle lui avoit permis
„ de le faire ſavoir à Sa Majeſté & à
„ M. le Regent par un Courier, s'il le
„ jugoit à propos, & de faire avertir les
„ Expeditionnaires de ſe tenir prêts pour
„ ce premier Conſiſtoire. . . . . .

„ Le 12. Mai, continue M. Dorſan-
„ ne, il y eut Conſiſtoire. Toutes les
„ Egliſes de France, ſur leſquelles les ex-
„ peditionnaires etoient en ordre y furent
„ ou propoſées ou préconiſées. Celles de
„ Cambrai pour M. le Cardinal de la *Tri-*
„ *moille*, de Sens pour M. de *Chavigny*,
„ de Saintes pour M. de *Beaumont*. . . de
„ Tours pour M. de *Caſtries*, de Cler-
„ mont pour M. de *Maſſillon*, de Rhodés
„ pour M. de *Tourouvre*, de Troyes pour
„ M. *Boſſuet*, de Nantes pour M. de
„ *Treſſau*, de Lectoure pour M. *d'Entra-*
„ *gues*, de Vannes pour M. de *Caumar-*
„ *tin*, &c. „

Les huit premiers d'entre les Memoires que nous donnons au public, furent envoyés à M. Dominique Varlet Evêque de Babylone, par M. l'Abbé Lagneau, intime confident de M. le Cardinal de Noailles. Les trois autres nous ont été fournis de bonne main. M. de Babylone ayant conçu le deſſein de donner ces huit Memoires au public, à l'occaſion du Sacre de M. Steenoven Archevêque, en 1724., il compoſa l'Avis ſuivant pour être mis en tête.

Ces Memoires montrent 1. *que l'élection des Evêchés n'appartient point au Pape, puiſqu'il n'a jamais eu ce droit en France; les Bulles même que le Pape donne n'étant pas proprement une élection, puiſqu'il eſt obligé d'inſtituer celui qu'on lui preſente, s'il eſt dûment qualifié.*

2. *La Confirmation ne lui eſt accordée que par le Concordat, qui eſt un accord contraire aux Canons, qui n'a rien de ferme, & qui ne peut ceder à une meilleure diſcipline ſi le Roi le vouloit.*

3. *Que lorſque le Pape refuſe ſans raiſon la confirmation, on peut paſſer outre ſans cela; & qu'on le doit même, à cauſe du danger qu'il y a de laiſſer les Sieges long tems vacans.*

Quoiqu'il y ait des preuves & des reflexions repetées dans ces Memoires, on ne laiſſe pas de les donner tous entiers, parceque ce ſont des pieces originales. C'eſt par cette même raiſon qu'on a laiſſé pluſieurs Reflexions qui ne ſont pas exactes (a), & qui

(a) M. l'Evêque de Babylone a fait des Notes ſur quelques unes de ces reflexions peu exactes, que nous rapporterons à leur place.

qui ont échapé à leurs illuſtres Auteurs, ſoit parce qu'ayant donné toute leur attention aux points principaux, ils n'en ont pas été aſſez reſervé pour des points qui leur ont paru moins eſſentiels, & qu'ils ne touchoient qu'en paſſant : ſoit que n'ayant pas aſſez peſé des raiſons politiques ſur leſquelles ils s'appuient, & qui ne convenoient pas à des Theologiens, & dont ils n'ont pas ſuffiſament prevû les conſequences & penetré le fond, ils s'en ſoient ſervis pour habiller en quelque maniere pluſieurs verités qu'ils avancoient, & qu'ils eſperoient par ce moyen faire mieux gouter aux perſonnes d'Etat, qui les rejetteroient peut-être, ſi elles étoient preſentées ſous une meilleure forme.

PREMIER MEMOIRE.

Concernant les affaires preſentes de la France avec la Cour de Rome (a).

LE principal objet de ce Memoire regarde la voye de pourvoir Canoniquement au gouvernement des Egliſes Vacantes, le Pape prevenu & mal informé, faiſant refus de donner des Bulles à ceux qui ſont nommez par Sa Majeſté pour les gouverner.

Pour l'execution de ce deſſein on a cru neceſſaire 1. d'expliquer le pouvoir de nos Rois dans la collation des benefices de leurs Etats, & de faire voir qu'il n'eſt pas ſeulement établi par les Concordats que les conjunctures de leurs affaires les ont obligé de paſſer avec les Papes. 2. On a eſtimé que la conduite tenuë en France, lorſque ceux que nos Rois avoient nommé aux Evêchez n'ont pu obtenir des Bulles, pourroit donner des eclairciſſemens ſur celle qui peut convenir dans les circonſtances preſentes, ſoit que dans les tems paſſez le refus des Papes d'en accorder ait donné lieu à ces difficultés, ou qu'elles ſoient provenües d'autres empêchemens cauſés par l'état des affaires publiques. Ces deux points ayant paru importans à ce ſujet on commencera par les expoſer ſommairement pour en faire enſuite l'application à la matiere preſente.

I.

De l'autorité de nos Rois dans la Collation des Evêchez & des autres grands Benefices du Royaume.

On diſtingue deux choſes dans les Souverains leſquelles peuvent concourir à expliquer l'etendue de leurs pouvoirs dans la collation des benefices de leurs Etats. 1. La puiſſance que Dieu leur a confiée comme Magiſtrats politiques. 2. Les devoirs attachez à leurs etat comme protecteurs de l'Egliſe. Ces deux qualitez leur impoſent diverſes obligations de veiller au choix des Paſteurs & d'interpoſer leur autorité pour empêcher que des poſtes d'une ſi grande importance à l'Egliſe & au gouvernement politique, ne ſoient remplis par des ſujets indignes, ou incapables d'en ſoutenir les charges.

Un Evêque qui eſt à la tête d'une grande Egliſe cauſeroit des deſordres terribles dans un Etat, s'il etoit brouillon, ſeditieux & attaché aux interets des ennemis du Roiaume : Il ſeroit d'autant plus dangereux que les peuples qu'il doit conduire ayant confiance en lui, il pouroit aiſement leur perſuader de ſe ſouleſ-

ver

(a) M. *Le Maire*, Avocat du Clergé de France, a compoſé un Memoire ſur les IX. Queſtions propoſées par le Conſeil de Regence. Nous préſumons que c'eſt celui que nous donnons ici le premier.

ver contre leurs Souverains & de reconnoitre une domination etrangere.

Depuis qu'on a donné aux Evêques & aux Abbés l'adminiſtration de pluſieurs Fiefs conſiderables, les Magiſtrats politiques ont de nouvelles raiſons d'être informés des bonnes qualités de ceux qu'on veut inſtituer dans ces benefices. La paix & l'union de leurs ſujets les obligent de demander de plus grandes aſſurances de l'attachement de ces Beneficiers aux interets de l'Etat, & de leur application ſinguliere à inſpirer aux peuples qui ſont ſous leur conduite, un grand reſpect & une ſoumiſſion entiere aux ordres de leurs Souverains, parceque le rang que ces Fiefs leur donnent dans le Gouvernement politique les rendroit beaucoup plus dangereux s'ils vouloient abuſer de leur autorité.

Les Eveques & les Abbés ſont chargés de l'adminiſtration des fonds deſtinés à l'entretiens des Eccleſiaſtiques, à la nourriture des pauvres & autres oeuvres de pieté. C'eſt une autre raiſon qui oblige les Souverains de ſe faire inſtruire des capacitez de ceux qui doivent remplir ces Sieges. Pluſieurs perſonnes ont de la pieté qui ſeroient mauvais adminiſtrateurs du temporel, des benefices; il eſt cependant neceſſaire qu'un Evêque ait toutes ces qualités. S'il etoit un diſſipateur ou un avare, s'il conſumoit les revenus de ſon benefice à d'autres uſages moins utiles à l'etat que ne ſont ceux auxquels ils ont été deſtinez, par le conſentement & ſous l'autorité des Souverains, le public en ſouffriroit. Le Magiſtrat politique eſt donc obligé d'employer la puiſſance que Dieu lui a confiée afin d'eviter tous ces deſordres (*a*).

Les Souverains en qualité de Protecteurs de l'Egliſe, ont encore d'autres obligations de prendre connoiſſance du choix des Paſteurs. L'Egliſe a fait des regles qu'elle veut qu'on obſerve afin qu'on puiſſe plus ſûrement faire choiſir des ſujets qui aient les qualités que Dieu demande dans un Evêque, il pouroit arriver que les brigues & les cabales de pluſieurs particuliers apporteroient des obſtacles à l'execution des deſſeins de l'Egliſe. Les Souverains par la protection que Dieu leur ordonne d'accorder à l'Egliſe, ſont obligez d'interpoſer leur autorité pour l'execution des regles qu'elle propoſe, & de faire tout ce qui depend d'eux afin que les fideles aient des Paſteurs ſelon l'eſprit de Dieu (*b*).

Il faut donc dans un Evêque, des qualitez non ſeulement par raport au bien de l'Egliſe, mais auſſi pour ce qui regarde le gouvernement de l'Etat, afin qu'il puiſſe remplir dignement toutes les obligations de ſon office & adminiſtrer utilement les revenus de ſon benefice. D'ou il s'enſuit que les Puiſſances doivent concourir dans le choix d'un Evêque; la ſpirituelle & la temporelle y ont chacune leurs interets; & Dieu ordonne à ceux auxquels il les a confiées d'employer tous leurs ſoins afin qu'ils n'y ſoient pas ſurpris.

Ceux qui ont le gouvernement de l'Etat ſeroient injuſtes s'ils vouloient obliger l'Egliſe d'inſtituer dans un titre Eccleſiaſtique un homme qui paroit avoir les qualités neceſſaires pour adminiſtrer fidelement les fonds du benefice qui a donné de grandes preuves de ſon attachement au bien de l'Etat, & de ſa capacité pour entretenir les peuples dans une entiere ſoumiſſion aux ordres de leurs Souverains, mais qui n'a pas les talens qu'un Evêque doit avoir pour l'inſtruction des peuples, l'adminiſtration des Sacremens & generalement pour tout ce qui depend du gouvernement Eccleſiaſtique. Les Superieurs Eccleſiaſtiques ſeroient auſſi condannables s'ils vouloient exiger des Souverains qu'ils réconnuſſent pour Evêques dans leurs Etats, des perſonnes qui

(*a*) Note de M. Dominique Marie Varlet Evêque de Babylone. *Les raiſons de ce premier article montrent bien que le Roi doit être conſulté, mais non pas qu'il ait ſeul le droit de nommer, ou d'oter la liberté de l'election. La raiſon des* FIEFS *&* FONDS *ne prouve pas autre choſe. Ces avantages temporels ſeroient plus préjudiciables à l'Egliſe qu'ils ne lui ſont utiles, ſi c'étoit une raiſon pour ôter le liberté des Electeurs. Si l'Evêque etoit un diſſipateur, il y remede: qu'on tienne regulierement les Conciles Provinciaux.*

(*b*) *Note du même.* Il n'y a rien de plus juſte que le Roi interpoſe ſon autorité pour empêcher les brigues, & faire obſerver les Canons.

ont de l'erudition, qui adminiſteroient les Sacremens avec beaucoup de zele, & qui ont des talens pour le gouvernement purement Eccleſiaſtique, mais qui ont donné des marques de leur incapacité dans l'adminiſtration du temporel, qui ſont liez etroitement avec les ennemis de l'Etat, & que leur zele indiſcret rend dangereux.

Le choix de ces Evêques eſt une des choſes dans leſquelles il eſt plus important à l'Egliſe & à l'Etat que l'union qui doit être entre les Superieurs Eccleſiaſtiques & les Souverains ſoit conſervée avec plus de ſoin. La protection qu'ils ſe doivent reciproquement peut obliger les Souverains de negliger certains interêts de l'Etat, afin de donner des Paſteurs qui ont de grandes qualités pour le gouvernement Eccleſiaſtique, quoiqu'on puiſſe en choiſir qui pouroient rendre des ſervices plus conſiderables dans ce qui a plus de raport à l'adminiſtration civile. Il eſt auſſi du devoir des Superieurs Eccleſiaſtiques de ne s'attacher pas ſcrupuleuſement à certaines regles de la police de l'Egliſe quand les Souverains propoſent pour Paſteurs des perſonnes qui ſerviront très utilement l'Etat dans cette dignité, quoiqu'ils n'ayent pas de ſi grands talens pour le miniſtere Evangelique. C'eſt ce que S. Remy Archevêque des Rheims nous apprend, repondant aux reproches de quelques Evêques à l'occaſion d'un Pretre qu'il avoit ordonné à la priere du Roi Clovis. *Ego Claudium Presbyterum feci non corruptus premio, ſed præcellentiſſimi Regis teſtimonio, qui erat non ſolum prædicator fidei Catholicæ, ſed defenſor; ſcribitis Canonicum non fuiſſe quod juſſit, ſummo fungamini Sacerdotio, Regionum Præſul, Cuſtos Patriæ, gentium triumphator injunxit.* Duchesne Hiſt. Franc. tom. 1. pag. 850.

Les deux Puiſſances peuvent concourir en 3. manieres à l'Election d'un Evêque.

1. Si les Superieurs Eccleſiaſtiques & les Souverains font choix de la même perſonne.

2. Si les Superieurs Eccleſiaſtiques aiant reconnu dans un homme les qualités neceſſaires à un Evêque par raport au Miniſtere de l'Egliſe, ils le preſentent aux Souverains qui s'informent s'il a celles qu'on doit lui ſouhaiter afin qu'on puiſſe eſperer qu'il remplira ſes obligations pour ce qui regarde le bien de l'Etat.

3. Les Souverains aiant choiſi un ſujet qui leur eſt agreable, s'ils le preſentent à l'Egliſe qui conſentira qu'il ſoit inſtitué dans ce Titre Eccleſiaſtique (1) après avoir eu de bons temoignages de ſa capacité par le miniſtere d'un Evêque (*a*).

Depuis qu'il y a eu des Princes Chretiens ces 3. manieres de faire concourir les 2. puiſſances au choix des Evêques ont été en uſage dans l'Egliſe, pendant des tems & dans des lieux differens (*b*). La 3. eſt très ancienne, on peut même dire qu'elle a été plus generalement obſervée que les 2. autres (2). Les exemples qui en

(1) Dans Gratian. Cauſ. 16. qu. 1. c. 39. *Hinc eſt. Præcepit* (S. Gregor.) *ut ſine regali proviſione & monachorum electione nullus ibi Abbas aliqua unquam ſubreptione introduceretur.* Il s'y agit d'un Monaſtere de France.

(*a*) *Note du même.* De tous les moyens & expédiens que l'Auteur du Memoire propoſe pour accorder le Sacerdoce avec l'empire, il n'y en a point de plus dangereux que le 3. & c'eſt celui qu'il prefere. Si le Clergé avoit de la liberté, quand il eſt prevenu par le Roi, cela pouroit être toleré. Mais on ſait que les Rois n'aiment pas à être contredits. Il y a des gens très indignes de l'Epiſcopat à qui on ne peut rien objecter de capital. L'eſprit du monde ne peut pas être allegué comme un defaut capable de faire rejetter un élu par le Roi. Cependant c'en eſt aſſez pour rendre un homme indigne du Sacerdoce.

Par ce que les Rois auront ſouvent nommé les Evêques avec edification, parce qu'ils avoient de bons conſeils qu'ils conſulroient, & que l'Egliſe etoit contente de ces choix, s'enſuit-il que ce ſoit un droit de la Couronne.

Il n'y a qu'à voir comment ſe font les nominations depuis le Concordat. On verra que jamais la reſidence n'a été plus mal obſervée, & il n'y a point de Concile qui puiſſe corriger les Evêques, les obliger à la reſidence, reprimer leur tyrannie.

(*b*) *Note du même.* On convient que depuis qu'il y a des Princes Chretiens, le concours des deux Puiſſances eſt en uſage dans l'Egliſe; mais on n'accorde pas que la 3. maniere ait été plus generalement obſervée, comme ſi c'étoit un droit de la Royauté, ou que ce fut la meilleure maniere. Les conjonctures l'ont rendue tolerables. Si c'avoit été un droit de la Couronne, les Rois ne s'en ſeroient pas deſaiſis.

(2) Il faut voir les formules de Marculfe. Lib. 1. c. 5. 6. & 7. & les Notes de M. Bignon ſur ces 3. formules.

en ſont raportés dans Gregoire de Tours & dans *Aimonius* ſont autant de preuves qu'elle etoit ordinaire en France, ſous la 1. Race de nos Rois. M. de Marca ch. 9. du Liv. *de Concord. Sac. & Imp.* en a recueilli pluſieurs exemples, qui n'ont pas été remarqués par ces 2. Hiſtoriens. Elle a été obſervée moins exactement pendant le regne de Charlemagne, mais elle fut retablie peu de tems après. Le 2. Conc. d'Aix la Chapelle tenu en 836. chap. de *perſona regis*, Can. 9. explique clairement qu'en ce tems là elle étoit en uſage. Le 7. Canon du Conc. de Valence tenu en 855. en eſt auſſi une preuve conſtante (1).

Cette diſcipline n'étoit point particuliere à la France. Il paroit par le 6. Can. du 12. Conc. de Tolede qu'on la ſuivoit en Eſpagne dans le 7. ſiecle (2). *Placuit omnibus Pontificibus Hiſpaniæ ut (ſalvo privilegio uniuscujuſq. Provinciæ) licitum maneat deinceps Toletano Pontifici quoſcunque regalis poteſtas elegerit, & jam dicti Toletani Pontificis judicium dignoſcere probaverit, in quibuſcunque ſedibus, & Provinciis præficere Præſules & decedentibus Epiſcopis eligere ſucceſſores &c.* Ce Concile a été tenu en 681. Un autre Concile de Tolede tenu deux ans après, a confirmé ſe reglement (3).

Ces Conciles ont etendu l'autorité des Evêques de Tolede, mais ils n'ont point augmenté celle des Rois d'Eſpagne; avant ce tems là ils nomoient aux Evêchez de leurs Etats. Nous l'apprenons d'une Lettre de *Braulio*, Evêque de Sarragoſe, qu'il a ecrite à S. Iſidore de Seville ſur la Vacance de l'Evêché de Taragona, & de la reponce de S. Iſidore.

Garſias dans ſes Notes ſur le 6. Canon du 12. Conc. de Tolede (4) dont je viens de parler prouve amplement cet ancien uſage de l'Egliſe d'Eſpagne. *Vaſæus* qui a ecrit l'hiſtoire de cette Nation, rapportant ce qui s'y eſt paſſé en 681. etablit la même choſe. *Ferdinand Vaſques* (5), Senateur du Roi d'Eſpagne, ſoutient que c'eſt un droit de la Couronne. *Non eſſe ſolum aut ſimplex jus patronatus id quod habent Hiſpaniarum Reges in talium beneficiorum collatione ſeu nominatione, neque ex ſola juris Canonici conceſſione, ſed potiſſimum ex ipſo jure regali, & ſic ex jure naturali &c.* (a).

(1) Tom. VII. Conc. pag. 1721. Tom. VIII. Conc. p. 138.
(2) Tom. VI. Conc. p. 1210.
(3) Can. 9. Tom. VI. Conc. p. 1264.
(4) Tom. VI. Conc. p. 1239.
(5) L. II. Controv. illuſt. c. 51.

(a) *Note du même*. Il eſt étonnant que l'Auteur de ce Memoire, qui paroit zelé pour les droits des Rois, voulant établir leur pretendu droit de nommer les Evêques, ſe ſoit ſervi du Chap. XXXIX. de la Cauſe XVI. q. 1. qui eſt fondé ſur la X. Lettre du XI. Livre de Gregoire; car cette lettre eſt violament ſuſpecte, étant contraire aux maximes de ce ſaint, qui étoit bien éloigné de dire, comme fait l'Auteur de cette Lettre, que les Rois qui attenteront aux droits du privilege qu'il accorde à un Hopital de l'Egliſe d'*Autun*, ſeront privés de leur dignité. (voyez M. Dupin).

Mais quand cette Lettre ſeroit veritable, quel rapport y a-t-il entre l'election du Superieur d'un Hopital de fondation Royale, & l'election des Evêques?

On ne voit pas encore ce qu'il peut tirer des formules de Marculfe. Les 5. & 6. (du L. I.) montrent la maniere dont le Roi donne ſon agrément pour le ſacre d'un Evêque. Mais ce n'eſt pas à dire que cet Evêque n'eut pas auparavant été élu dans les formes; d'autant plus que dans la 6. on fait dire au Roi, *decrevimus . . . Pontificalem regulariter committere dignitatem*. Et de quelle regularité peut il parler, ſi non de celle qui eſt preſcrite par les Canons? cela eſt d'autant mieux fondé que la 7. formula contient la Requeſte des Citoyens de la villa vacante, pour obtenir la conſentement du Roi; & les principaux fondemens de leur demande expriment ce qui étoit requis pour determiner le Roi à donner ſon agrément. *Novit juſta petentibus adnuere . . . . cum illa depoſcuntur generali prece, cunctorum voce, communiter, quod proficior.*

Si les Princes lorſqu'ils concourent à nommer les Evêques avoient ces formules devant les yeux, ils concevroient avec combien de précaution, ils doivent faire cette action.

Le XII. Concile de Tolede, can. 6. (Torre VI. p. 1230) donoa au Roi le droit de nommer les Evêques, à cauſe des circonſtances, non pas ſeul, mais avec l'Archevêque de Tolede, au jugement du quel on laiſſe la deciſion, & on ceda le droit d'élection. Les Egliſes cedent à l'Archevêque de Tolede leur droit pour les elections,

avec

M. de Marca L. 8. *de Conc. Sacerd. & Imp.* Cap. 10. pretend que cet uſage a commencé en France avant qu'il ait été établi en Eſpagne. Quoiqu'il en ſoit il eſt conſtant qu'il eſt très ancien dans ces 2. Egliſes. On le ſuivoit auſſi dans les Roiaumes d'Angleterre, de Hongrie & dans pluſieurs autres. L'Auteur du commentaire ſur le *Traité des Libertés de l'Egliſe Gallicane* de M. *Pithou* le prouve amplement;

---

avec cette reſerve : *Salvo Privilegio uniuſtujuſque Provinciæ*, ce qui fait croire qu'ile ne laiſſoient pas d'élire, mais qu'ils en abandonnoient la déciſion au jugement do Primat & du Roi : & que leur but étoit d'éviter ces longueurs qui ſeroient arrivées, ſi le Roi rebutant un ſujet élu dans une Province éloignée, il eût fallu renvoyer dans cette Province pour proceder à une nouvelle élection. On ne peut pas conclura de ce Canon que le Roi nommat le premier. (voyez le P. Thomaſſin, part. 2. l. 2. c. 9. p. 24. col 2.)

Quant à *Garcias*, ce qu'il dit, que *ſtudium & labor eligendi vires Epiſcopatibus præſciendes, penes Reges tempore Gothorum fuit*, ne ſignifie pas que les Rois s'attribuaſſent à eux ſeuls ce droit. Il dit & prouve par le XVI Concile de Tolede que le Roi propoſoit une perſonne au Concile qui faiſoit les informations.

Le Concile XIII. de Tolede, tenu deux ans après, en approuvant le XII. Concile, & faiſant le precis des Canons dans le Ch. IX., exprime ainſi le VI. Canon ſuſdit : *Item de Conceſſo Toletano Pontifici generalis Synodi poteſtate, ut Epiſcopi alterius Provinciæ, cum conniventia Principum, in urbe Regia ordinentur*. Le Roi Ervige s'étoit exprimé dans les mêmes termes en 681., dans la Loi qu'il donna pour confirmer le XII. Concile. La loi n'eſt pas generale; le Concile conſent ſeulement que le Primat ordonne des Evêques pour une autre Province que la ſienne. Cela s'entend des Provinces éloignées. Mais les Provinces ne ſe dépouillent pas pour cela de leur droit. Les termes de la confirmation du Roi, & du XIII. Concile *cum conniventia*, font connoître que le Primat avec ſon Concile, avoit la principale part dans élection. Et quoique le Roi ſoit nommé le premier par honneur, & que dans le XVI. Concile de Tolede, il donne le premier ſa voix, c'étoit proprement les Conciles de la Province de Tolede qui faiſoient les Evêques.

On a ſujet de s'étonner que l'Auteur de ce Memoire faſſe tant d'état de ce XII. Concile, qui n'a pas aſſez reſpecté la Majeſté Royale, 1. en avançant (Can. 8.) que le Roi *Vamba*, pour avoir reçu la penitence, étoit obligé (*inevitabilis neceſſitudinis tenetur eventu*) d'abdiquer ſon Royaume. 2. En délians ſes ſujets du ſerment de fidelité. Auſſi il paroit que ce Concile n'étoit pas aſſez libre, & qu'il cherchoit trop à plaire au nouveau Roi. C'eſt apparemment pour cela qu'il eut beſoin d'être confirmé par le XIII. Concile, non ſeulement en general, mais Article par Article, avec des modifications.

L'Auteur du Memoire avoue que les Conciles XII. & XIII. de Tolede n'ont point étendu le droit do Roi. Mais il prétend qu'avant ce temslà il nommoit aux Evêchés de ſes Etats. C'eſt ce qu'il faudroit prouver ſolidement, & c'eſt ce qu'il ne fait pas. Il cite une Lettre de *Braulio*, Evêque de Sarragoſe, dont *Garcias* (ſur le XII. Concile) rapporte quelque mots, où il prie S. Iſidore de perſuader au Roi de donner un bon Evêque à l'Egliſe de Tarragone. S. Iſidore lui repond que le Roi n'eſt pas porté pour la perſonne propoſée, *non eam quam petiſti ſenſi ſententiam Regis*. Par où l'on voit que la Province avoit déja fait choix d'un Metropolitain; qu'il ne s'agiſſoit plus que du conſentement du Roi qui faiſoit de la difficulté.

Il cite Garcias, & prétend qu'il prouve amplement ſon ſentiment. Garcias le ſuppoſe plutôt qu'il ne le prouve. Mais il eſt bien éloigné de croire que ce fut un droit de la Couronne de nommer les Evêques, puiſqu'il dit (ſans preuve) que cela venoit de la conceſſion du S. Siege.

Mais à quoi ſervent les conjectures quand on ſait au juſte quel étoit le droit de l'Egliſe d'Eſpagne? Le celebre Concile National 4. de Tolede, où le Roi étoit preſent, & ſi important pour la ſureté des Rois, qu'on ordonne que dans tous les Conciles on publiera le 75. Chapitre de celui ci. Il ordonne donc Chap. 19. ſous peine de depoſition, que l'Evêque ſoit choiſi par le Clergé & le peuple, avec l'autorité du Metropolitain & des Comprovinciaux; & que celui qui n'eſt pas élu ainſi, n'eſt pas Evêque; & il ne fait aucune mention du Roi.

Mais ce principe-ci eſt inebranlable. C'eſt que le gouvernement des ames, qui eſt tout ſpirituel, ne peut pas être confié par une Puiſſance temporelle. C'eſt à l'Egliſe à faire le choix des plus dignes; mais elle ne peut pas faire un bon choix, ni porter un jugement ſain, ſi elle ne le fait librement.

Pource qui eſt de nos Rois de France, rien de plus foible, que les preuves qu'apporte notre Auteur pour établir ce pretendu droit. Les Rois ont nommé: C'eſt une voie de fait, qui montre qu'on n'a point oſé leur reſiſter, ou qu'on a eu de la complaiſance. Mais cela affermit, bien loin d'ébranler, les regles que l'Egliſe a toujours ſoutenues, non obſtant les entrepriſes.

Il ſera arrivé quelque fois que le Roi aura preſenté quelque bon ſujet, & qu'on l'aura admis avec joie, ſans diſcuſſion ou examen. Cela établit-il un droit? Un enfant a nommé, avec l'applaudiſſe-

ment; & ſur l'article 68. & dans le Chap. 15. des preuves des Libertés N. 57. pag. 589. On peut y joindre celles qui ont été recuillies dans la *Bibliothéque Canonique* de *Bouchel* ſur le mot, *Election*, depuis la pag. 566. juſqu'à 575. & dans le Plaidoyé de *Patru* contre les Urbaniſtes.

Il s'enſuit de ces obſervations que le pouvoir de nos Rois, de nommer aux Evêchez de leurs Etats n'eſt pas entierement fondé ſur

---

diſſement de tout le monde, S. Ambroiſe Evêque. Eſt ce à dire que ce fut un droit des enfans de Milan de nommer les Evêques ? Si ces faits n'étoient pas contraires aux regles Univerſelles de l'Egliſe, ils pourroient être de quelque poide.

Cette maniere étoit, dit-on, fort commune ſous la premiere race. Auſſi les Conciles s'y ſont-ils oppoſés. Le Concile de Paris de l'an 557., ſous Childebert, Can 8. *nullus civibus invitis, ordinetur Epiſcopus, niſi quem populi & Clericorum electio pleniſſimè quæſierit voluntate, non Principis imperio*, &c. *Quod ſi per ordinationem regiam honoris iſtius culmen pervadere aliquis nimio temeritate præſumpſerit, ſit a fratribus omnibus ſegregatus, & ab ipſorum omnium caritate ſemotus*. &c.

On cite Gregoire de Tours, qui rapporte (en 527.) que les Rois nommoient ſouvent aux Evêchés. Mais il paroit par Gregoire de Tours même, que le droit des Egliſes ſubſiſtoit, & qu'on devoit ſeulement avoir l'egrément du Roi. Dans la vie de S. Gal. de Clermont (*vita Patr.* cap. 3.) on voit que le Clergé de Treves, ayant choiſi S. Gel, le Roi Thieri qui le deſtinoit ailleurs, leur dit d'en élire un autre, & ils choiſirent S. Nicet. *S. Gallum petebant Epiſcopum, quibus ille oit, obſcedit, & alium requirite. Gallum enim Diaconum alibi habeo deſtinatum. Tunc eligentes S. Nicetium Epiſcopum acceperunt.*

Le Clergé de Clermont preſenta au Roi un Decret d'élection irregulier avec de grands preſens. Le Roi rejetta le Decret d'élection, comme il étoit juſte; & leur donna S. Gel qui avoit été miraculeuſement deſtiné à ce Siege. Il eſt vrai que les Rois entrepenoient ſouvent ſur la liberté des élections. Mais auſſi Gregoire de Tours nous apprend en même lieu, ce qu'on devoit penſer de ces élections., ordinairement ſimoniaques : *jam tunc germen illud inſanum coperat pullulare ut Sacerdotium aut venderetur a Regibus, aut compararetur a Clericis*. Ainſi le P. Thomaſſin ſe trompe lorſqu'il dit (T. II. l. 2. p. 36.) que Greg. de Tours ne blâme pas les nominations Royales. Quand il ne les blâmeroit pas, ce n'eſt pas à dire qu'il les ait approuvées; & les nominations d'aujourd'hui quoi qu'elles ſoient bien moins regulières, quoi qu'on voie peu de gens qui les blâment formellement, ce n'eſt pas à dire qu'on les approuve.

Il y a encore à remarquer que lorſque le Roi choiſiſſoit de ſaints perſonnages., comme S. Gal., qui étoient en ce tems là très communs, il n'étoit pas étonnant que toute l'Egliſe y applaudit. Mais comme la pluſpart des nominations n'étoient pas ſi ſaintes, mais au contraire ſimoniaques, il eſt facile de voir que cette voie de l'autorité Royale eſt fort abuſive.

En 615. le V. Concile de Paris renouvella encore les anciens Canons, Can. 1. adjoutant : *quod ſi aliter aut poteſtate ſubrepat, aut quacumque negligentia abſque electione Metropolitani, Cleri conſenſu, vel civium, fuerit in Eccleſia intromiſſus; ordinatio ipſius ſecundum ſtatuta Patrum, irrita habeatur*. Le Roi Clotaire confirme par ſon Edit cette diſpoſition, ne ſe reſervant que le droit de confirmer l'election : *Deffuitionis noſtræ eſt ut Canonum inſtituta in omnibus conſerventur, & quod per tempora in hoc prætermiſſum eſt, vel debeat perpetualiter obſervetur; ita ut Epiſcopo decedente in loco ipſius qui à Metropolitano ordinari debet, cum provincialibus a Clero & populo eligatur; & ſi perſona condigna fuerit per ordinationem Principis ordinetur*. Il eſt vrai que le Roi ajoute pour éclaircir ce Canon, *vel certe ſi de Palatio eligitur per meritum perſonæ & doctrinæ ordinetur*. Mais il n'y a rien là de contraire à la liberté des élections, puiſqu'un autre Concile qui confirme & les Canons de Paris & l'Edit de Clotaire, declare (T. V. p. 1655.) qu'il ne s'y trouve rien de contraire aux regles Eccleſiaſtiques. Les paroles du Roi ſignifient ſeulement, que ſi l'on choiſit dans ſon Palais une perſonne de merite, cela lui ſera agréable. Cette addition eſt faite par ce que les Elections tomboient ordinairement ſur quelqu'un du Clergé de la ville ou de la Province, comme cela convenoit fort; & qu'un pouvoit douter ſi le Roi trouveroit bon qu'on portât ſes vues ſur les Clercs de ſon Palais. Sur quoi il faut obſerver que le Palais du Roi étoit en ce teme là rempli de Saints perſonnages, S. Arnoul, S. Romaric, S. Didier, S. Faron, S. Goerie; & peu après, S. Eloi, S. Ouen, S. Leger & d'autres, dont pluſieurs, ſans quitter le ſervice du Roi, menoient la vie des plus parfaits Solitaires. Les peuples charmés de leurs vertus les demandoient à grands cris pour Evêques, lorſqu'ils en manquoient. (Fleury, Tome VIII. p. 242.)

Le I. Concile de Chalons ſur Saone, Can. 10. en 650, ſous Clovis II. inſiſte encore pour l'obſervation des regles des Elections, ſous peine de nullité.

Mais depuis le regne de Clotaire III. qui commença vers 656. quoi qu'il y eut encore pluſieurs Saints, la diſciplina ſe relacha tellement qu'on ne tenoit plus de Conciles; en ſorte que les Rois ſe rendant maitres des Evêchés, l'ignorance & le dere-

Digitized by Google

ſur le Concordat fait entre le Pape Leon X. & le Roi François I. On pouvoit convenir d'une autre maniere de faire intervenir leur autorité, mais il faut avoüer que celle qui eſt contenüe dans ce traité a été beaucoup plus en uſage que les 2. autres; Il paroit qu'elle a commencé en France preſque auſſi-tôt que la Monarchie, & que les changemens qui ſont arrivés à la Roiauté en des tems differens ont obligé les Souverains de permettre qu'on ait introduit d'autres uſages. Si on y faiſoit reflexion on ſeroit étonné de la grande reſiſtance que le Parlement & l'Univerſité de Paris on apporté au retabliſſement de cette ancienne diſcipline, & qu'ils l'aient conſideré comme une choſe nouvelle. S' ils euſſent dit pour leur cauſe d'oppoſition à la publication des Concordats que la nomination aux Evêchez du Roiaume eſt un ancien droit de nos Rois, & qu'on en parle dans ce traité comme d'une nouvelle grace que le Pape leur accorde, ils auroient parlé d'une maniere plus conforme à leurs anciennes maximes.

Les Concordats ont beaucoup étendu l' autorité du Pape dans l'adminiſtration de l'Egliſe de France. Je ne parle pas ſeulement

---

reglement des mœurs s'empara du Clergé. Voici comment le Martyr S. Boniface, dans ſa lettre au Pape Zacharie n. 2. (T. VI. Conc. p. 1496.) parle de l'état de l'Egliſe de France. *Carolomannus Dux Francorum, me accerſitum ad ſe, rogavit in parte Regni Francorum, quæ in ſua eſt poteſtate, Synodum incipere congregare, & promiſit ſe de Eccleſiaſtica Religione, quæ jam longo tempore, id eſt non minus quam per 60. aut 70. annos, ceciderat & diſſipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. . . . Franci enim, ut Seniores dicunt, plus quam per tempus 80. annorum, Synodum non fecerunt . . . modo autem maxima ex parte per civitates Epiſcopales Sedes tradita ſunt, laicis cupidis ad poſſidendum, vel adulteratis Clericis ſcortatoribus & publicanis ſeculariter ad perfruendum.*

Si Charlemagne n'uſa point de ce prétendu droit, c'eſt qu'il crut qu'il étoit de ſa pieté d'employer l'autorité Royale à ôter les abus, & non pas à les multiplier; & qu'il y avoit plus de gloire pour lui à faire regner les loix, qu'à s'élever au deſſus. Croit-on qu'il ne connut pas les droits de la Royauté, & ne ſeroit-il pas plus honorable aux Rois de ſe propoſer l'exemple de ce grand Prince que celui de ſes enfans.

L'Auteur pour prouver que le prétendu droit d' élire les Evêques fut repris par les Enfans de Charlemagne, cite le 2. Chap. du 2. Concile d'Aix la Chapelle, en 836., ſous Louis le Debonnaire, parce que n. 9. il eſt dit: *Mandato Magnitudini veſtræ ſimpliciter ſuggerimus, ut diligenter in bonis Paſtoribus, Rectoribuſque tis Eccleſiis Dei conſtituendis, magnum ſtudium atque ſolertiſſimam adhibeatis curam.*

Mais que s'enſuit-il de là? Rien autre choſe que ceci. Le Roi qui doit veiller à faire obſerver les Canons, doit principalement y être attentif dans un point d'où dépend principalement la conſervation de la Religion Chretienne. Y a-t-il apparence qu'un Concile qui étoit principalement aſſemblé pour demander le retabliſſement & le maintien de la liberté de l'Egliſe, eut approuvé une pratique qui y étoit ſi préjudiciable. Cela eſt d'autant moins apparent que dans le 1. des Capitulaires de Louis le Debonnaire, publiés 20. ans auparavant (T. VII. Conc. p. 1470. n. 2) *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sanctæ Eccleſiæ ſuæ liberius potiretur honore, aſſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſecundum Epiſcopi per electionem Clerici & populi, ſecundum ſtatuta Canonum, de propria Diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur.*

Au teſte, lorſque cet Empereur a prevenu le Clergé, en nommant quelque Saint perſonage, comme S. Frederic à Utrecht, il n'a rien fait contre la liberté des Elections, ne pouvant y avoir deux ſentimens dans un choix comme celui là.

Il prétend que le VII. Can du III. Concile de Valence, en 855., eſt une preuve conſtante du droit du Roi de conferer les Evêchès. Au contraire ce Canon eſt une preuve certaine qu'il n' avoit pas ce droit. On voit bien qu'on laiſſoit ſouvent nommer le Prince. Mais auſſi le Concile ſe plaint qu'on admettoit des Evêques ignorans & indignes de l'Epiſcopat; d'où s'enſuivoit le renverſement de la diſcipline. Il ordonne donc que lorſqu'un Siege vaquera, on demandera au Prince, *ut Canonicam electionem Clero & populo ipſius civitatis permittere dignetur; atque ita aut in Clero, aut in Diœceſi, certe ipſa, vel ſi opus fit, in vicinis ipſius; probata & electa digna perſona quæratur.* Il eſt vrai qu'il ajoute, que ſi le Prince preſente quelque Eccleſiaſtique de la Cour, on pourra y avoir égard. Mais 1. on ne regarde ce cas là, que comme extraordinaire. 2. Alors on ordonne *ut primum caſte examinetur, primum cujus vitæ ſit, deinde cujus ſcientiæ; & vigore Eccleſiaſtico, ſub oculis omnipotentis Dei, agat Metropolitanus in hac parte Epiſcopi, ſicut Dei Miniſtris, adjutorium ferentibus, ne maculata vita & pompis ſeculi turgidus, Al. turbidus & ſimoniaca hæreſi polluatur, humilibus & mundæ menti Chriſti Eccleſiæ ipſius ſuperponatur Epiſcopus.*

ment ſi on a egard à la diſcipline qu'on y obſervoit ſous la 1. & la 2. Race de nos Rois, ſuivant la quelle ordinairement on n'avoit point recours à Rome pour inſtituer les Evêques, mais auſſi par rapport à l'uſage des derniers tems avant que les Elections y euſſent été abrogées. On ne demandoit ſa Confirmation que pour les Metropoles & quelques autres Egliſes, qu'on diſoit être immediatement ſoumiſes au S. Siege. Les Metropolitains confirmoient l'élection de leurs ſuffragans; mais par les Concordats le Pape ſeul eſt le miniſtre de l'Egliſe dans cette fonction, & celui qu'il approuve ſur la nomination du Roi a tout ce qui eſt neceſſaire afin que ſon inſtitution ſoit legitime (*a*).

II.

Par quelle voye on pourroit pourvoir canoniquement en France au gouvernement des Egliſes Vacantes, ſi ceux que le Roi a nommés aux Evêchés & aux autres Benefices conſiſtoriaux du Roiaume ne pouvoient obtenir des Bulles conformement aux Concordats paſſés entre les Pape & nos Rois.

Cette difficulté peut arriver dans des circonſtances très differentes. Voici les principales. 1. Lorſque pluſieurs pretendent au Pontificat, & dans l'incertitude s'il y a un Pape qui ait été élu canoniquement on n'en reconnoit aucun. 2. Si Dieu permettoit que le Pape fut reduit en captivité. 3. Si les diviſions des Papes avec la France obligeoient nos Souverains de deffendre à leurs ſujets d'aller à Rome & d'y envoier de l'argent pour quelque cauſe que ce puiſſe être. 4. Si les guerres avec les Princes voiſins ſur les terres deſquels il faut paſſer pour aller à Rome rendoient les lieux d'un accès très difficile & les paſſages fort dangereux. 5. Si ſans aucun fondement legitime le Pape refuſoit des Bulles à ceux que le Roi a nommés.

Il y a des exemples de toutes ces conjonctures. La maniere dont on s'y eſt conduit peut donner des ouvertures ſur ce qu'on pouroit faire ſi on ſe trouvoit dans les mêmes cas.

L'Egliſe de France s'aſſembla à Paris en 1408. afin de convenir des moiens qu'on prendroit pendant le ſchiſme pour le gouvernement Eccleſiaſtique. On reſolut dans cette celebre aſſemblée que les Archevêques confirmeroient l'élection des Evêques de leur Metropole, & que l'élection du Metropolitain ſeroit confirmée par l'ancien des ſuffragans ou par le Concile Provincial; que pour la collation & inſtitution des autres Benefices on auroit recours à l'Evêque du lieu.

Cette deliberation de l'Egliſe de France fut confirmée par le Conc. de Piſe en 1409. & rapportée dans le 20. Ch. des preuves des Lib. de l'Eg. Gallic. 1216. C'eſt ce qui a donné lieu à *Froiſſard.* Ch. 58. & après lui à *Loiſel* dans ſes Opuſcul. Liv. d'obſervations Eccleſiaſtiques, titre de la Regale à la fin, de dire que pendant le ſchiſme d'Avignon le Roi pourvoyoit ſes Clercs des Benefices qui vaquoient, ſans en parler au Pape.

Avant ce ſchiſme les Chapitres des Egliſes Cathedrales éliſoient leurs Evêques après en avoir obtenu la permiſſion du Roi qui confirmoit l'élection, ſi celui qui avoit été élu lui etoit agreable. Pendant le ſchiſme on a conſervé cette maniere de faire intervenir l'autorité temporelle; celle qu'on a ſuivi depuis les Concordats entre les Papes & nos Rois eſt differente. On a vû qu'en ce qui regarde le concours des Rois dans le choix des Evêques elle a été la plus ordinaire dans l'Egliſe depuis que les Souverains ont été Catholiques. Ce ſeroit une grande raiſon de ne faire ſur cela aucun changement ſi Dieu permettoit que l'Egliſe fut troublée par de ſemblables divi-

(*a*) *Note du même.* On ne voit pas comment on peut dire abſolument que l'entrée des Evêques aujourd'hui ſoit legitime, puiſqu'elle eſt contre toute bonne regle, & qu'il n'y a que la neceſſité qui empêche, tant qu'on tolere cet uſage que les Evêques ne ſoient intrus, & qui fait qu'ils ſont en quelque maniere legitimes.

Voyez le Conc. de Barcelonne, an. 599. T. V. p. 165.

Sur la liberté des Elections voyez le 22. Can. du VIII. Concile; le Chap. *Nullus*, Diſt. LXIII. Le Chap. XII. du Pape Adrien.

diviſions il ne s'agiroit que de ſuppléer aux fonctions du Pape. Il paroit conforme à l'eſprit de l'Egliſe & à ſon ancienne diſcipline que ce cas arrivant le Metropolitain approuvat ceux que le Roi nommeroit pour remplir les Evêchez de ſa Province, & que dans cette occaſion il fit au nom de l'Egliſe pour le choix des Evêques ce que le Pape y a fait ordinairement dans les derniers ſiecles.

En 1527. Le Pape Clement VII. de Rome etant detenu captif on ne crut pas devoir obeir à ſes Mandemens. On étoit perſuadé qu'ils ne devoient point être conſiderés comme des temoignages de ſa volonté, mais plutôt comme les effets de la paſſion de ceux qui l'auroient reduit en captivité. Le Roi de France & le Roi d'Angleterre firent un Traité par le quel ils convinrent de faire aſſembler chacun l'Egliſe des pays de ſon obeiſſance, afin de regler de quelle maniere, pendant que le Pape ne ſeroit point en liberté, on pourvoit pourvoir aux choſes pour leſquelles ordinairement on a recours à Rome. Ce Traité eſt la 33. piece du 20. Chap. des Preuv. des Lib. de l'Egliſe Gall. N. 33. p. 778.

Cette ſage reſolution n'eut point de ſuite parceque l'Empereur peu de tems après fit ceſſer les mauvais traitemens que ſes Officiers faiſoient ſouffrir au Pape. On peut obſerver dans cette conduite que ce n'eſt point l'eſprit des Etats Chretiens de laiſſer l'Egliſe dans la confuſion pendant que des circonſtances ne permettent pas d'avoir recours à Rome, & qu'on penſe auſſi-tôt à établir des moyens de ſuppléer par d'autres voies ce que le Pape y fait dans l'uſage ordinaire.

Avant que ces deux Rois euſſent fait ce Traité il y beaucoup d'apparence que l'Egliſe de France recevoit comme une diſcipline autoriſée que dans ces occaſions le Metropolitain confirmeroit la nomination de ſes ſuffragans & que celle du Metropolitain ſeroit confirmée par l'ancien des Evêques de la Province, & pour les autres benefices qu'on auroit recours à l'Evêque du lieu. Pendant ce tems là les Evêques ne faiſoient point de difficulté de donner des proviſions des Abbaïes qui étoient dans leurs Dioceſes. On a mis dans le 20. Chap. des Preuves des Lib. de l'Egl. Gall. N. 34. celles de l'Abbaïe de Miſeray ordre de S. Aug. que M. l'Archevêque de Bourges donna le 20. Mars 1527. Ces troubles ne durerent pas longtems, c'eſt apparemment la raiſon pourquoi nous n'y avons point d'exemples d'Evêques qui aient été inſtitués par le Metropolitain.

Sur le refus que le Pape faiſoit de donner des Bulles à ceux que le Roi avoit nommé aux Evêchez de Bretagne, les Gens du Roi du Parlement de Paris furent d'avis qu'on ſuivit ce même expedient que le Roi devoit preſenter à l'Evêque Dioceſain ceux qu'il nommeroit aux Abbaïes, parceque l'Evêque Dioceſain eſt fondé de droit commun à pourvoir à tous les benefices ſeculiers & reguliers de ſon Dioceſe. Qu'il pouvoit preſenter au Metropolitain ceux qu'il nommeroit aux Evêchez le quel avec les Evêques de ſa Province donneroit l'inſtitution au preſenté. M. Brulart qui étoit alors Procureur General dreſſa ce Memoire en 1548. Il prouve par pluſieurs raiſons que cette voye de pourvoir aux Prelatures eſt Canonique. Voicy celles qui ſont à notre ſujet.

1. Pendant que les Elections ont été en uſage, apresque l'élection avoit été confirmée par le Metropolitain, 3. Evêques de la Province conſacroient celui qui avoit été elu, & ſans autres Bulles ni autorité du Pape il étoit reçu de cette maniere. La nomination du Roi étant ſubrogée aux Elections le Metropolitain qui ſeroit en droit de confirmer l'élection peut ſur le refus du Pape inſtituer celui que le Roi a nommé. Ce grand Magiſtrat ajoute ad abundantem cautelam il appellera les Evêques de la Province, & ſi on le faiſoit ainſi par tout le Royaume ſeroit bien fait afin de ne paier plus d'annates.

2. Le Duc de Bretagne aux droits du quel le Roi a ſuccedé eſt fondateur de toute l'Egliſe de Bretagne, & conſequemment fondé de droit commun au droit de preſentation des Evêques. Si le Pape refuſe de recevoir la preſentation du Roi en vertu des Concordats S. Maj. peut la faire au Metropolitain qui eſt de droit commun le Superieur immediat, ſi le Pape ne veut point

point en cela garder les Concordats il eſt juſte de retourner au droit commun au quel par les Concordats on a derogé en faveur du Pape.

3. Le Pape s'eſt reſervé la collation des benefices qui ont vaqué in Curia & dans l'uſage on a reçu cette diſcipline. Si le Pape n'y pourvoit point dans le tems ordonné, les Ordinaires peuvent y pourvoir, & la diſpoſition rentre dans le droit commun. On peut dire la même choſe de la reſerve que le Pape s'eſt faite par les Concordats. Sur ſon refus d'accomplir les Concordats la diſpoſition en ceſſe, & l'inſtitution dans les benefices conſiſtoriaux que le Pape s'eſt reſervée rentre dans le droit commun.

Les autres raiſons qui ſont dans ce Memoire regardent particulierement la Bretagne.

Après que le Pape Jules III. ſe fut declaré contre la France le Roi Henri II. fit deffenſes à tous ſes ſujets d'envoir à Rome de l'argent monnoié ou à monnoier par quelque voye que ce put être, pour diſpenſes, proviſions de benefices &c. & toutes autres cauſes ou pretextes. L'Edit eſt du 3. Septembre 1551. Il fut verifié au Parlement de Paris le 7. Sept. de la même année. Pendant que ces troubles durerent on retablit en France le même moyen dont on vient de parler de pourvoir aux affaires Eccleſiaſtiques pour leſquelles on a recours à Rome ſur la nomination du Roi. Les Evêques donnoient des proviſions d'Abbaïes qui etoient dans leurs Dioceſes. M. le Card. de *Givry* Evêque de Langres, donna une eſpece de proviſion ou commiſſion pour le Gouvernement de l'Abbaïe des 7. fontaines Ord. de Premontré. Elle eſt du 22. Dec. 1551. (t). Je n'ai point remarqué d'inſtitutions d'Evêques données par les Metropolitains pendant ces troubles; Mais ſi ont crut que dans ces circonſtances le Concordat ne devoit point avoir lieu pour les proviſions des Abbaïes, on ne doit pas douter qu'on ne prit le même deſſein pour l'inſtitution des Evêques, ſi les Papes continuoient d'entretenir les diviſions avec la France; l'ordre qu'on a gardé pour l'executer eſt un beau temoignage de la moderation de l'Egliſe de France, & des grands égards que nos Rois ont toujours eu pour les Papes, quoique la conduite de Rome parut être un fondement legitime de changer nos uſages ſur le pouvoir que les Papes ſe ſont attribué dans le gouvernement de notre Egliſe, & de retablir l'ancienne diſcipline ſuivant la quelle on inſtituoit les Evêques & les Abbés ſans leur miniſtere. (Nos Rois) ou ne vouloient pas le faire, ou vouloient ſeulement pendant ces tems facheux pourvoir aux beſoins de l'Egliſe, en y apportant même tous les menagemens avec Rome qu' un profond reſpect pour le S. Siege peut inſpirer, & que l'état des Egliſes vacantes pouvoit permettre (*a*).

Quoique les ſuites de la longue vacance d'une Abbaïe ne ſoient pas comparables à celles qu'on doit craindre dans une Egliſe qui eſt ſans Evêque pendant un tems conſiderable, nous voions qu'on commencoit ordinairement par les proviſions des Abbaïes dans la deſſein de ne porter pas ce changement plus loin, s'il étoit capable de faire revenir Rome à ſon devoir. Mais lorſque les Papes ont continué de ſe declarer les ennemis de la France, on a quelque fois été obligé d'ordonner que les Metropolitains donneroient l'inſtitution à ceux que le Roi auroit nommés aux Evêchez, ſuivant la forme qui étoit obſervée dans l'Egliſe avant que les Papes euſſent porté leur autorité jusqu'au degré où elle eſt preſentement.

Sous le Regne de nos Rois Henri III. & Henri IV. les diviſions de Rome avec la France continuerent pendant pluſieurs

(t) Cet acte eſt la 36. pieces du 10. Ch. des Preuv. des Lib. de l'Egl. Gallic. C'eſt pour gouverner une Abbaïe poſſedée en regle. Les precautions qu'on y a regardée ſont à remarquer.

(*a*) *Note du même*. Il dira aprez pourquoi il ne convient pas à preſent, (cet a dire au tems qu'il écrivoit) d' abolir le Concordat. C'eſt à cauſe de la Minorité.

( ) Com. V. p. 684.

années. M. le Preſident *de Thou* écrit vers la fin du 116. Liv. de ſon Hiſtoire que le Parlement autoriſa le retabliſſement de cet ancien uſage pendant que les troubles dureroient. *Cum Romam ad diplomata pro Sacerdotiis obtinenda mittere vetitum eſſet, multi in eorum adeptione legitime facienda fruſtra laborabant, quibus ut ſubveniretur a Curia ad diſciplinam ſacram conſervandam, cognitore Regio poſtulante decretum fuerat, ut diplomata Sacerdotiorum aut ſacrorum beneficiorum, quæ a Pontifice obtineri conſueverant ab Archiepiſcopis impetrari poſſent.* Cet illuſtre Magiſtrat approuve que dans ce cas on pourvoye de cette maniere aux Prelatures. Il dit même que c'eſt la voye ordinaire dont on s'eſt ſervi en France pendant les diviſions avec Rome : *Legitimum remedium in ſciſſura a majoribus noſtris uſurpari ſolitum.* Ce fameux Arrêt fut prononcé en 1593. Il fut revoqué par un autre contraire en 1596. Il y a beaucoup d'apparence que l'Arrêt de 1593. eut quelque execution ; s'il avoit été entierement negligé il n'auroit pas été neceſſaire de le revoquer en 1596.

L'Aſſemblée generale du Clergé qui a été tenuë en 1595. & 96 ; conduite par l'eſprit & les mouvemens des Chapitres qui y avoient toute autorité mit un article fort ample dans le cahier qu'elle preſenta au Roi contre les Magiſtrats qui autoriſoient par leurs Arrêts que ceux qui avoient été nommés aux Evêchés, & aux autres benefices conſiſtoriaux en priſſent poſſeſſion ſur le Brevet du Roi, & en adminiſtraſſent le ſpirituel & le temporel. Il ne paroit pas que le Clergé ait condamné que ſur le refus de Rome d'expedier Bulles le Metropolitain confirme la nomination du Roi, & donne l'inſtitution à ceux qui ont été nommé par ſa Majeſté, s'ils ont les qualités neceſſaires à un Evêque. L'Aſſemblée de 1596. n'a point fait ſes Remontrances contre l'Arrêt du Parlement qui l'avoit ordonné, quoi qu'en ce tems là certaines perſonnes trop zelées pour les pretentions de Rome, emploiaſſent toutes ſortes de moyens pour en empêcher l'execution, dont les intrigues allerent ſi loin que M. le Procureur General crut être obligé afin d'inſtruire ceux que ces factieux avoient pu prevenir, de rendre public un Memoire qu'il fit ſur cette matiere, d'ou nous pouvons conclure que l'Aſſemblée de 1595. & tout le Clergé approuvoient cette ancienne maniere de pourvoir aux Prelatures qu'on ſuivoit en France pendant les diviſions avec Rome, & que M. le Preſident de *Thou* appelle *legitimum remedium in ſciſſura a majoribus noſtris uſurpari ſolitum.*

M. Servin qui étoit en ce tems là Avocat General au Parlement de Paris parlant d'un Evêque de Coutances (1) qui avoit prit poſſeſſion, & qui avoit gouverné ſon Dioceſe avant qu'il eut des Bulles, paroit dire qu'il ſe fit auſſi ſacrer, & que pluſieurs autres firent la meme choſe : Voici comme il explique la maniere dont on ſe conduiſit en France pendant que ces troubles durerent. C'eſt dans ſes *actions notables*, dans la 26. du 1. Livre.

„ Soutient que l'Evêque de Coutances „ aiant été nommé par le Brevet du Roi „ de l'an 1587. & depuis ce tems là n' „ aiant pu prendre des Bulles qu'en 1597. „ après la fin des troubles doit être tenu „ pour Evêque des le tems que par Ar„ rêt du Grand Conſeil il lui auroit été „ permis de prendre poſſeſſion, attendu „ les deffenſes qui étoient lors d'aller à „ Rome, & qu'aiant preté le ſerment de „ fidelité au Roi il s'eſt mis en la jouiſ„ ſance & a été ſacré comme pluſieurs „ autres en même tems ; Bref il a fait „ toutes les fonctions de la charge en di„ gnité Epiſcopale.

On ne peut point dire que ce Diſcours eſt un effet de la chaleur des troubles qui porte ordinairement les eſprits à des extremités qu'ils ne peuvent eux mêmes approuver dans un autre tems. Il y avoit 15 ans qu'ils étoient appaiſés lorſque M. Servin le prononca. Ce fut le 21. Fev. 1611. au commencement du Regne de Lovis. XIII.

M. Nicolas de Briroy eſt l'Evêque dont M. Ser-

(1) M. Nicolas de Briroy.

M. Servin parle. M. M. de Ste. Marthe rapportent, *Gal. Chriſt.* Tom. 3. fol. 542. qu'il eſt le 83. Evêque de Coutances, & qu'il fut ſacré dans l'Egliſe de S. Germain des prés le 7. Dec. 1597. Ils n'ont point obſervé s'il avoit obtenu des Bulles, ni dans quel tems il a été nommé.

Chopin Auteur du tems & celebre Avocat dans ſon Traité *de Sacra Politia* Lib. I. Tit. 7. N. 17. pag. 143. cite un Arrêt qu'il dit avoir été rendu le 1. jour de Juillet 1599. par le quel la Prebende d'Orville en l'Egliſe Cathedrale de Coutances, fut ajugée à M. Bon Montechal pourvu en regale; la Cour faiſant droit ſur les concluſions du Procureur General du Roi, ordonna que dans 6. mois l'Evêque de Coutances prendroit ſes Bulles de Rome, autrement que le temporel de l'Evêché ſeroit ſaiſi & les fruits employés à la nouriture des pauvres du Dioceſe; fait deffenſes aux Chanoines & Chapitre de la Ste. Chapelle de Paris de compoſer des fruits à eux appartenans en regale, leur enjoint d'enjouir par leurs mains.

Il n'y a point d'apparence qu'il y ait faute dans la date de cet Arrêt. Bouchel dans ſa Biblioteq. Canon. ſous le mot *Regale*, vers la fin, le cite auſſi comme aiant été rendu le jeudi 1. jour de Juillet 1599.

Si cet Arrêt eſt bien rapporté l'Evêque de Coutances n'avoit point obtenu de Bulles dans le tems qu'il fut ſacré, & même il n'en avoit pas encore pris plus de deux ans après. Il en avoit en 1611. Nous l'apprenons de M. Servin & d'un Arrêt qui fut rendu ſuivant ſes Concluſions le 21. Feb. 1611. Il explique amplement ce fait dans la 26. de ſes actions notables que je viens de citer; Il requit que pour la decence publique il fut enjoint à l'Evêque de Coutances de prendre poſſeſſion en vertu des Bulles par lui obtenuës dans certain tems qu'il plaira à la Cour lui determiner, autrement & à faute de ce faire qu'il y ſeroit contraint par ſaiſie du temporel de ſon Evêché. La Cour ordonna que dans 3. mois il prendroit poſſeſſion de l'Evêché en vertu des Bulles du Pape. L'Arrêt eſt dans les actions notables de M. Servin après le 26. du 1. Livre.

Il eſt conſtant par ces 2. Arrêts 1. que cet Evêque de Coutances avoit pris poſſeſſion de ſon Egliſe & l'avoit gouvernée pendant pluſieurs années avant que d'avoir des Bulles. 2. Il y a beaucoup d'apparence qu'il n'auroit point pris des Bulles de Rome ſi le Parlement ne l'y avoit obligé. 3. Il ne croyoit pas qu'il fut neceſſaire qu'il prit poſſeſſion de ſon Egliſe en vertu des Bulles de Rome afin qu'il gouvernat legitimement ſon Dioceſe. Il étoit perſuadé que ſans ces Bulles il pouroit être canoniquement pourvû de ſon Evêché.

L'Egliſe de France avoit une veneration ſinguliere pour cet Evêque de Coutances. La conduite qu'il a gardée dans cette occaſion n'a pas empeché le Pape Paul V. de temoigner après ſa mort combien il honoroit ſa memoire: Voici ce que M. M. de Ste Marthe en rapportent: *Qui cum exceſſiſſet ab humanis die 22. Martii anno 1620. in publico Conſiſtorio propter eximiam vitæ probitatem meruit a Paulo V. Pontifice decorari titulo patris pauperum ac Solemni Sacri Sacrificii commemoratione pro defunctis cui interfuit Purpuratorum Collegium.*

M. M. de Ste Marthe ont remarqué dans le même lieu les Evêques qui ont fait la ceremonie de ſon Sacre. *Conſecratur anno 1597. Dominica 7. Decemb. in Eccleſia D. Germani Pratenſis a Gaufrido de la Marthonie Ambianenſi Præſule, Claudio Coqueleto Divienſi & Renato Pottier Bellovacenſi Epiſcopis.*

Il y en a qui pretendent qu'il y a de l'erreur dans ce fait. Il ſont fondés 1. ſur ce qu'il y avoit plus de 2. ans que le Roi étoit reconcilié avec le Pape lorsque cet Evêque fut Sacré 2. Ils diſent que ce qui eſt rapporté par M. Servin. qui dit, que cet Evêque n'avoit pu obtenir des Bulles qu'en 1597. eſt faux puiſque la reconciliation du Pape & du Roi fut faite en 1595. Ils concluent du temoignage de M. Servin que cet Evêque obtint ſes Bulles en 1597. & n'aiant été ſacré qu'au mois de Dec. 1597. ſuivant ce qui eſt rapporté par M. M. de S. Marthe, ils ſoutiennent qu'il ne fut ſacré qu'après qu'il eût obtenu des Bulles.

On peut repondre que M. Servin ne dit

point que cet Evêque ait pris des Bulles en 1597. Il dit ſeulement qu'il n'a pu en prendre auparavant. Il rend ce temoignage afin d'expliquer à la Cour que la conduite de cet Evêque qui avoit été nommé en 1587. n'étoit pas condannable d'avoir obtenu un Arrêt du grand Conſeil qui lui avoit permis de prendre poſſeſſion de ſon Evêché & de gouverner quoiqu'il n'eut point de Bulles.

Depuis que le Roi Henri IV. eut reçu l'abſolution du Pape le 7. Sept. 1595. on differa encore long tems de prendre des Bulles. On voulut attendre que tous les articles qui pouvoient faire quelque peine fuſſent reglés. Le 22. Janvier 1596. le Roi leva les deffenſes d'aller à Rome, mais on ne prit pas des Bulles auſſi-tôt.

Le Cardinal d'*Oſſat* écrit au Roi le 16. Juil. 1596. (Lettre 60. 1. partie) qu'il avoit rendu compte au Pape de ce que S. M. avoit commencé à expedier des Lettres de nomination pour l'expedition des Evêchés & des Abbaïes, & que cette nouvelle avoit fait plaiſir au Pape. Avant ce tems là les Evêques nommés n'ont pu ſolliciter l'expedition de leurs Bulles. Le Card. d'Oſſat ne dit point qu'il a reçu les depeches pour l'expedition des Bulles, mais ſeulement que le Roi avoit commencé à expedier des Lettres de nomination. Si on veut bien faire reflexion ſur l'état des affaires de ce tems là, on conviendra que l'Evêque de Coutances n'a pu prendre ſes Bulles beaucoup avant 1597. & qu'on n'a point un fondement ſuffiſant d'accuſer M. Servin d'avoir été dans l'erreur ſur ce fait.

Il y a beaucoup d'apparence qu'une grande partie des Evêques qui prirent poſſeſſion de leurs Egliſes, & les gouvernerent avant qu'ils euſſent des Bulles, furent ſacrés ſans Bulles. Ce que je viens de rapporter de l'Evêque de Coutances en eſt une forte conjecture. Si ce n'avoit pas été une choſe ordinaire, il n'eſt point vraiſemblable que M. M. les Evêques de Beauvais, d'Amiens & de Digne euſſent entrepris de le ſacrer.

La penitence que le Pape Clement VIII. impoſa au Roi Henri IV. en eſt une autre preuve, il y a dans le 5. Art. que les Concordats ſeront gardés & entretenus, tant à la proviſion des benefices qu'en autres choſes; cela eſt exprès dans le procès verbal de l'Abſolution & dans la Bulle (1). Cet article ſemble ſuppoſer que pendant les diviſions on n'avoit pas ſuivi les Concordats dans les proviſions des benefices qui doivent être par ce Traité à la nomination du Roi & à la collation du Pape.

M. *Loüet*, Conſeiller Clerc au Parlement de Paris des mieux inſtruits de ſon ſiecle des affaires de l'Egliſe, dans ſes Notes ſur la regle *de Infir. reſig.* n. 405. p. 234. écrit que ſur le refus du Pape de donner des Bulles à ceux que le Roi avoit nommés ſuivant le Concordat, on peut commettre un Prelat pour leur donner des proviſions & qu'il y a pluſieurs Arrêts qui l'ont jugé pour les Abbaïes; qu'il n'y a pas encore d'exemple à l'égard des Evêques, parceque les Evêques feroient refus de ſacrer celui qui eſt nommé ſans l'approbation du Pape. *Alias prætoriani Senatores Prælatum committere vel delegare poſſent ad concedendam proviſionem, quod in Monaſteriis multoties judicatum, nondum autem in Epiſcopatu propter conſecrationem quam Epiſcopi inconſulto Papa facere recuſarent.*

Cet Auteur paroit avoir écrit cette obſervation avant que ce qu'on vient de rapporter fut arrivé mais ce qui eſt à remarquer, il ne doute pas qu'on ne le puiſſe, & ſi on ne l'avoit pas fait c'étoit à cauſe de la difficulté qu'on craignoit de trouver pour le ſacre. Cet Auteur étoit Agent General du Clergé en 1582. & Conſeiller au Parlement de Paris en 1585. Il a écrit ſous le regne de Henri III. une grande partie de ce que nous avons qui a été pris de ſes Memoires.

On eſt perſuadé dans les autres Royaumes Chretiens comme en France, que ſi ſans aucun fondement legitime le Pape refuſe des Bulles à ceux qui ſont nommés aux Evêchés on peut par d'autres voyes pour-

(1) Ces pieces ſont dans les Ambaſſades du Card. du Perron.

pourvoir aux Egliſes vacantes.

Les Papes Urbain VIII. & Innocent X. aiant refuſé des Bulles à ceux que le Roi de Portugal avoit nommés aux Evêchés de ſon Royaume, ce Prince donna ordre à ſon Ambaſſadeur en France de conſulter l'Egliſe de France ſur ce qu'il devoit faire. L'Ambaſſadeur donna ſa Requête à M. l'Evêque de Comminge qui en fit ſon rapport dans l'aſſemblée de 1650. dans la ſeance du Mecredi 22. Mars 1651. de relevée (1). Il dit que M. l'Ambaſſadeur de Portugal lui avoit communiqué des conſultations, que le Roi ſon Maitre avoit fait faire dans les Univerſités de ſon Royaume, des quelles il reſultoit qu'après toutes les pourſuites qu'il avoit faites, le Pape refuſant de pourvoir aux Evêchés il pouvoit aſſembler le Clergé de ſon Royaume, faire faire des Elections Canoniques & prendre des Evêques de debors pour ſacrer ceux qui ſeroient élus.

Ce cas étoit bien moins favorable que ne ſont les circonſtances dans les quelles la France ſe trouve. Il s'agiſſoit d'un Roi qui venoit d'être établi & que le Pape ne vouloit point reconnoitre pour le Souverain legitime du Royaume de Portugal le conſiderant comme un uſurpateur de cette Couronne. C'eſt apparemment ce qui obligea les Univerſités, qui furent conſultés, de conſeiller l'élection, afin que le Pape ne put avoir aucun pretexte de refuſer ſa communion aux Evêques qui ſeroient promus de cette maniere.

Il reſte à voir l'application qu'on peut faire de tous ces faits aux affaires preſentes.

Pour en juger preciſement il faut y diſtinguer 1. la Queſtion de droit qui regle l'étendue du pouvoir du Roi & de celui de l'Egliſe de France dans le changement de cette adminiſtration. 2. Ce qui eſt de prudence pour pacifier les diviſions en pareilles conjonctures.

Il ne paroit pas y avoir de difficulté ſur la Queſtion de droit. C'eſt une doctrine recüe en France & dans les autres Etats Chretiens qu'il eſt permis & même quelque fois neceſſaire de pourvoir par des voyes extraordinaires au gouvernement des Egliſes vacantes, lorſque les voyes ordinaires ne peuvent être pratiquées. On ne croit pas devoir s'arrêter à l'établir. On obſervera ſeulement qu'il eſt de la prudence des Superieurs de n'uſer pas de toute l'étenduë de leur puiſſance, & que pour calmer les mouvemens qui agitent l'Egliſe de France, le bon ordre demande une attention très ſerieuſe à la diſpoſition des perſonnes qui rempliſſent les places les quelles doivent concourir au ſuccès du deſſein qu'on peut former.

A l'égard des expediens qui ont été propoſés, le plus approuvé en France a été que durant les troubles avec la Cour de Rome, les Metropolitains fiſſent au nom de l'Egliſe pour l'inſtitution des Evêques dans leur Provinces ce que dans l'uſage des derniers ſiecles le Pape y fait par les voyes qui ſont devenues ordinaires depuis que le Concordat paſſé entre le Pape Leon X. & le Roi François I. a eu ſon execution. On a vû que pluſieurs grands hommes ont eſtimé que cette voye de ſuppleer au miniſtere du Pape dans le gouvernement des Egliſes de France pouvoit être pratiquée, ſoit que les diviſions fuſſent cauſées par la mauvaiſe diſpotions d'un Pape prevenu & mal informé, lequel feroit refus de ſuivre les Concordats arrêtés & executés par les Papes qui l'ont precedé, ou que les troubles euſſent été excités dans l'Egliſe par d'autres empêchemens que les circonſtances des tems peuvent y apporter. Mais on ſuppoſe pour le ſuccès de cet expedient que les Metropolitains qui doivent concourir à ce changement y ſoient favorables. Il ne pouvoit être mis en uſage ſi ces Prelats s'étoient livrés aux intrigues de ceux qui ſe font une religion de ſoutenir les diviſions dont l'Egliſe eſt agitée, & d'y former des partis dans le deſſein d'entretenir & même de fortifier les prétentions de la Cour de Rome. Dans de pareilles conjonctures il faut d'autres remédes pour pacifier les troubles & porter le Pape à entrer

(1) Pag. 841.

trer dans un accommodement convenable.

Sur le refus des Papes & la mauvaiſe diſpoſition des Metropolitains, les Parlemens ſous l'autorité du Roi & ſuivant leur ancienne juriſprudence, ont commis des Prelats pour l'execution du Concordat : *Lex dicta contractui, a quâ decedere non licet*, dit M. Loüet ſur la regle *de Inſr. reſig.* n. 405. *Alias Pretoriani Senatores committere vel delegare poſſent ad concedendam proviſionem*. Il aſſure que pluſieurs Arrêts l'ont ainſi jugé pour les Abbaïes. Cette juriſprudence eſt fondée ſur ce qu'en ce cas il ne s'agit point de collations qui ſoient à la liberté du Collateur ; ce ſont Collations forcées en execution de la loy reconnuë à laquelle le Pape faiſant refus de ſe conformer, le Magiſtrat par la protection qu'il doit à l'Egliſe, ſe croit obligé d'interpoſer ſon autorité pour la faire executer par un autre Prelat.

Sous le Pontificat de pluſieurs Papes dont nos Rois avoient ſujet de n'être pas contens, on a cru qu'en diverſes occaſions il n'y avoit point d'expedient plus efficace pour en avoir juſtice que de ſuſpendre en France l'uſage de toutes expeditions de Cour de Rome de quelque nature qu'elles ſoient & que nos Rois fiſſent des deffenſes très rigoureuſes à tous leurs ſujets d'envoyer à Rome de l'argent monnoié ou à monnoïer, par quelque voie que ce put être, pour diſpenſes, proviſions de benefices & autres cauſes. On étoit perſuadé que les Papes ne pourroient reſiſter durant un tems conſiderable aux fortes inſtances des Officiers de cette Cour de faire ceſſer ces empêchemens, qui les privent des emolumens qu'ils percoivent de ces expeditions dont une grande partie de ſes Officiers tirent leur ſubſiſtance. Le Roi Louis XI. a uſé de cette voye par ſes Lettres Patentes du Mois d'Aout 1478. Le Roi Louis XII. fit pareilles deffenſes au Mois d'Aout 1510. On vient de parler d'une Ordonnance ſemblable de Henri II. du Mois de Sept. 1551. Ces pieces & pluſieurs autres de cette qualité ont été recuillies dans le 20. Chap. des Preuves des libertés de l'Egliſe Gallicane.

Il eſt vrai que ces extremités ſont grandes & qu'il faut des beſoins très preſſans pour les rendre legitimes. C'eſt aux lumieres ſuperieures à decider des circonſtances dans les quelles l'uſage en eſt permis. On dit pour l'autoriſer que l'experience a fait connoitre que cette voie peut être utilement emploiée pour faire ceſſer les mauvaiſes difficultés que la Cour de Rome fait naître dans le deſſein de trouver ſes avantages, puiſque la France y a eu recours tant de fois.

On ajoute qu'il eſt dangereux d'accoutumer le Pape à retrancher à ſa volonté, de l'execution du Concordat & d'en faire un moïen pour obliger la France à ſe departir de ſes anciennes Maximes, en la fatiguant par des refus d'executer ce Traité dans les chefs les plus importans ; qu'il eſt evident que dans les circonſtances preſentes le pretexte de la Conſtitution *Unigenitus* n'a pas plus de liaiſon avec l'execution du Concordat ſur les proviſions des Evêchés que ſur celles des Abbaïes & des autres benefices & generalement de toutes les expeditions qu'on eſt dans l'uſage d'obtenir à Rome & que le Pape n'arrête point ; & qu'il n'eſt pas vraiſemblable que ſi on en faiſoit une affaire generale pour toutes les expeditions, le Pape voulut la ſoutenir, ni que les Evêques dont on a ſurpris la Religion pour les faire entrer dans ce parti, continuaſſent de le favoriſer, ſi le Pape étoit aſſez prevenu pour n'être pas touché de ce deſordre, & qu'au contraire on peut preſumer de la Religion de ces Prelats ſi le Pape perſiſtoit encore dans ſes preventions qu'ils ſeroient plus diſpoſés à concourir au retabliſſement des anciennes deliberations par les quelles on atant de fois arrêté que les Archevêques & les Evêques pouroient y ſuppleer dans leurs Metropoles & leur Dioceſes.

Si le Pape ſans avoir égard aux Remontrances les plus fortes perſiſte dans ſon refus de donner des Bulles aux Evêques nommés par ſa Majeſté, il paroit neceſſaire avant de ſuſpendre dans le Royaume toutes expeditions de Cour de Rome, & de faire des deffenſes d'y envoier de l'argent monnoié, ni à monnoïer, de faire à ſa Sainteté de la part du Roi des ſommations très reſpectueuſes & très preſſantes en des ter-

termes qui conviennent à la pieté & à la dignité d'un grand Roi très chretien, de donner des Bulles aux ſujets qui lui ont été preſentés par S. M. pour gouverner les Egliſes qui ſont vacantes dans ſes Etats. On peut expoſer dans cet acte l'interêt du Siege, & que rien ne lui eſt plus avantageux que le Traité dont on démande l'execution ; que l'autorité de nos Rois a toujours été trés grande dans le choix des Evêques ; que la maniere de la faire intervenir peut avoir été differente, mais que le droit eſt attaché à leur Couronne ; que les Papes n'y ſont entrés que dans les derniers ſiecles, & que la part qu'on eſt convenu qu'ils y auroient par le Concordat paſſé avec le Pape Leon X. a été le comble de leur autorité. Que le Roi veut bien executer ce Traité & que S. M. eſt forcée par l'état des Egliſes vacantes de declarer a S. S. que s'il ne lui plait pas de l'executer de ſa part dans un tel tems (qui doit être court) la France reprendra ſon ancienne diſcipline ſur la maniere de pourvoir aux Egliſes vacantes.

Après avoir reïteré cette ſommation, ſi le Pape demeure inflexible on pourra uſer du grand remède qui eſt de ſuſpendre toutes expeditions de Cour de Rome. Pour rendre cette Ordonnance plus ſolennelle, on pourroit la faire demander par le Parlement. Il ſemble même qu'il eſt mieux qu'il paroiſſe que le grand Prince qui nous gouverne a été comme forcé de l'accorder aux Vives Remontrances de cette Cour. Le Prince en ſera moins commis & on doit éviter de le commettre pendant qu'on n'y ſera point obligé par la neceſſité des tems. S. A. R. ſera dechargée des ſollicitations importantes que les intrigues ſecretes de la Cour de Rome pourroient lui attirer.

Sur la voïe de pourvoir aux Egliſes vacantes les diviſions étant portées a ces extremités, ſi les Metropolitains ſont diſpoſés à y concourir, la voïe la plus naturelle & qui a été la plus approuvée ſeroit d'établir qu'eux ou les Conciles Provinciaux ſuppléeroient en ce cas aux fonctions du Pape, & repreſenteroient l'Egliſe, comme le Pape la repreſente dans cette fonction ; & lorſqu'il s'agiroit de pourvoir à un Archevêché le premier des ſuffragans y tiendroit la place de l'Archevêque.

Les difficultés ſeroient plus grandes ſi les Metropolitains faiſoient refus de concourir à l'execution de cet ordre.

Au commencement du regne d'Henri IV. pluſieurs Archevêques & Evêques aiant pris parti contre ce Prince le Procureur General du Roi au Parlement de Paris requit qu'il plut à cette Cour commettre perſonne capable du reſſort d'icelle, dont les Archevêques, Evêques & leurs Grands Vicaires étoient du parti, & demeuroient dans les villes rebelles, pour donner toutes proviſions neceſſaires des benefices qui avoient vaqué depuis le commencement des troubles & de ceux qui vaqueroient après, & que cette perſonne put admettre toutes reſignations tant ſimples que par permutation, lui apparoiſſant de la ſuffiſance de ceux qui ſe preſenteroient pour obtenir ces Benefices. Le Parlement étant à Chalons en Champagne l'ordonna par Arrêt du 5. Dec. 1592. & par le même Arrêt il commit à cet effet le *S. de Taix* Doyen de l'Egliſe de Troyes, qui étoit de ſon tems d'une grande conſideration, lequel s'étoit refugié à Chalons depuis le commencement des troubles, pour conferer les benefices qui avoient vaqué depuis l'interdiction, & qui vaqueroient tant que l'interdiction dureroit dans les Dioceſes de Sens, Soiſſons & Meaux. Cet Arrêt eſt la 45. piece du Chap. des *Preuv. des Lib. de l'Eg. Gall.* On rapporte ce fait par lequel on peut juger de ce que cette Cour eſtimoit que le Roi peut faire par des voïes extraordinaires, & les Parlemens ſous ſon autorité, pour la police exterieure de l'Egliſe dans des tems de troubles, lorſque les voïes ordinaires de la gouverner ne peuvent être pratiquées. Dans ces tems de tumulte qui ne permettent pas l'execution des regles ordinaires, les Princes qui en ſont les Protecteurs doivent interpoſer leur autorité & uſer des expediens qu'ils croient capables d'arrêter le deſordre & d'en eviter les ſuites. Après que ces troubles ſont pacifiés ces expediens ne peuvent être tirés à conſequence ſur l'autorité des Paſteurs legitimes.

On a dit que dans le tems de ces mêmes

mes troubles le Pape faiſant refus de donner des Bulles aux ſujets nommés aux Evêchés par le Roi Henri IV., on crut que le bien de l'Egliſe demandoit que ces Evêques nommés gouvernaſſent leurs Dioceſes de même que s'ils avoient eu des Bulles. Cet expedient dans les circonſtances preſentes, pouvoit arrêter une partie des deſordres cauſés dans les Egliſes vacantes par le refus du Pape de donner des Bulles. Il pourroit même être du bon ordre de retablir en France cette diſcipline pour y être toujours obſervée, conformement au 26. Can. du IV. Conc. de Latran tenu en 1215. à l'égard des Egliſes expoſées aux longues vacances par leur éloignement de Rome. Le Pape Innocent III. dit en termes formels que c'étoit l'uſage des Egliſes de France & d'Angleterre, & ſuivant la deciſion de ce Concile ceux que les Rois d'Eſpagne dans notres ſiecles nomment aux Evêchés des Indes, dans les pays ſoumis à leur autorité, y gouvernent leurs Egliſes auſſitôt qu'ils ont preſenté leurs Lettres de Nomination aux Chapitres de ces Egliſes. On ne rapportera point les autres raiſons rapportées dans un autre Memoire pour le retabliſſement de cette diſcipline dans l'Egliſe de France.

II. MEMOIRE

Sur les Moiens que l'on peut prendre pour obliger le Pape de donner des Bulles aux Evêques nommés par le Roi; & en cas qu'il les refuſe, les moiens qu'il faudra prendre pour les faire ſacrer & inſtaller dans leurs Evêchés tant pour le ſpirituel que pour le temporel.

Par M. Dupin, Docteur de Sorbonne.

SAns remonter à la Pragmatique il faut s'en tenir aux termes du Concordat entre Leon X. & François I. qui porte au Titre V. de la nomination du Roi aux Prelatures, qu'arrivant la vacance des Egliſes Cathedrales ou Metropolitaines, le Roi de France nommera, *Unum gravem Magiſtrum ſeu Licentiatum in Theologia, aut in utroque ſeu in altero jurium Doctorem aut Licentiatum in Univerſitate famoſa, & cum rigore examinis; & in 27. ſuæ ætatis anno ad minus conſtitutum.*

Il n'y a que 2. conditions neceſſaires dans la perſonne preſentée au Pape pour l'Evêché: ſavoir qu'il doit être Docteur ou Licentié en Theologie ou en Droit, & qu'il ait atteint l'âge de 27. ans. Le Roi eſt tenu de preſenter ce ſujet dans les 6. mois après la vacance, & le Pape de lui donner des proviſions, s'il a ces qualités, ſeules ſoumiſes à ſon jugement: *Infra ſex Menſes a die vacationis Eccleſiarum earumdem, computandos nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, ſeu Sedi prædictæ nominare, & de perſona per Regem hujuſmodi nominata, per nos & ſucceſſores noſtros ſeu Sedem prædictam provideri.*

Que s'il arrivoit que le Roi nommat une perſonne qui n'eut pas ces qualités de Docteur ou Licentié en Theologie ou en droit Canon, & non âgé de 27. ans, le Pape accorde encore 3. mois au Roi pour en nommer un autre, avant que de pourvoir à l'Egliſe vacante. *Et ſi contingeret præfatum Regem perſonam taliter non qualificatam ad dictas Eccleſias ſic vacantes nominare, nos & ſucceſſores, ſeu Sedes hujuſmodi de perſona ſic nominata eisdem Eccleſiis pro-*

provideri minime debeat, ſed teneatur idem Rex infra tres alios menſes a die recuſationis perſonæ nominatæ non qualificatæ alium ſupradicto modo nominare.

Toutes les qualités requiſes par le Concordat dans les perſonnes nommées par le Roi au Pape pour les Evêchés ſont uniquement renfermées dans ces clauſes, que ces perſonnes ſoient Docteurs ou Licentiés en Theologie ou en Droit Canon, & qu'elles aient atteint l'âge de 27. ans. Le Pape eſt forcé de leur donner des Bulles quand elles ont ces deux qualités, des quelles ſeules le Pape eſt juge.

Le Parlement examinant ces termes du Concordat, *aut alias idoneum*, de crainte que la Cour de Rome n'en put abuſer, en les étendant plus loin qu'aux deux conditions ci deſſus marquées, demanda qu'ils fuſſent expliqués & reſtraints uniquement aux deux conditions marquées, enſorte que les informations des vie & moeurs des Nommez aux Evêchés & Archevêchés ſoient faites par des Commiſſaires nommés par le Roi & non par le Nonce. C'eſt ce qui fut reglé aux Etats generaux aſſemblés à Blois, dont le reglement fut confirmé par Ordonnance du Roi de l'an 1576. concuë en ces termes; „ Declarons qu'advenant „ vacation des Archevêchés, Evêchés, Abbaïes, Prieurés & autres benefices étant „ à notre nomination, nous n'entendons „ nommer ſinon perſonnes d'âge, prudhomie, ſuffiſance & autres qualités requiſes par les Saints Decrets, & Conſtitutions Canoniques & Concordats. Et „ afin qu'il ſoit plus mûrement par nous „ pourvû au fait des dites nominations, „ ne ſera à l'avenir par nous nommé à „ aucun des dits benefices, ſinon un mois „ après la vacation d'iceux; & encore „ auparavant la delivrance de nos Lettres „ de Nomination que nous avons accoutumé de faire à N. S. P. le Pape, ſeront les noms des perſonnes envoyées „ à l'Evêque Dioceſain du lieu où ils „ auront fait leur demeure & reſidence „ les 5. dernieres années precedentes; enſemble aux Prieurs des Egliſes & Monaſteres vacans, leſquels informeront „ reſpectivement de la vie, moeurs, bonne renommée & converſation Catholique des dits nommés; & de tout ſeront „ bons procès verbaux qu'ils nous envoyeront clos & ſcellés le plutôt que „ faire ce pourra.

„ Ceux que nous voudrons nommer aux „ dits Archevêchés & Evêchés ſeront âgés „ de 27. ans pour le moins, & encore „ avant l'expedition de nos Lettres de „ nomination, examinés ſur leur doctrine „ aux Saintes Lettres par un Archevêque „ ou Evêque que nous commettons, appellés deux Docteurs en Theologie, leſquels nous envoyeront leurs certificats „ de la capacité ou inſuffiſance des dits „ nommés, & ou, tant par les dites informations qu'examen, ils ne ſe trouveroient être de vie & moeurs, âge, doctrine & ſuffiſance requiſes, ſera par „ nous procedé à nouvelle nomination d' „ autres perſonnes, de la vie, moeurs „ & doctrine des quelles ſera informé & „ enquis comme deſſus. Defendons à tous „ Juges d'avoir aucun égard aux proviſions qui auroient été obtenuës autrement „ que ſelon la forme preſcrite cy deſſus. „ Voulons que nos Procureurs generaux „ ſe puiſſent porter pour appellans comme „ d'abus des executions des dites proviſions, leſquelles nous voulons être declarées nulles & abuſives, & des dites „ Appellations nous attribuons la connoiſſance à nos Cours de Parlement pour „ icelles jugées, être, par nous nommés „ autres perſonnes ſelon la forme ſusdite.

Par cette Ordonnance l'on voit manifeſtement que l'intention du Roi eſt que les informations de vie & moeurs, & par conſequent de doctrine des nommés par S. M. aux Evêchés fuſſent faites par les Ordinaires ou par des Commiſſaires nommés par Sa M. Et ce qu'il y a de particulier dans cette Ordonnance c'eſt que l'examen ſur la doctrine eſt renvoié à un Archevêque ou Evêque & à 2. Docteurs en Theologie qui ſeront nommés par le Roi.

Depuis ce tems-là neanmoins les Papes ont pretendu que les informations de vie, moeurs & religion des Nommés aux benefices Conſiſtoriaux doivent ſe faire par les Nonces ou autres Miniſtres du S. Siege. La Cour de Rome voulut exiger cette clauſe du Roi Henri IV. dans le tems qu'il

il avoit beſoin d'elle pour ſon abſolution, mais ce grand Prince y reſiſta, & ſa reſiſtence fut approuvée dans l'aſſemblée des Notables tenuë à Rouën en 1596. qui fit le reglement ſuivant conçu en ces termes.

„ Ou Votre Majeſté ne jugeroit à propos de retablir les élections, elle eſt très humblement ſuppliée en attendant, vouloir aux nominations qu'elle fera obſerver ce qui eſt ordonné par le 2. article de l'Ordonnance de Blois 1576., & y ajoutant, ordonner que les Informations de la Religion, vie, moeurs & doctrine de ceux qui ſeront dorénavant nommés aux dits Archevêchés ſe feront par l'Evêque de la Province plus ancien de promotion & qui y ſoit reſidant. Et des nommés aux Evêchés par l'Archevêque reſidant en la Province, & en ſon abſence par le plus ancien Evêque auſſi reſidant, appellés avec eux 3. Chanoines des Egliſes vacantes deputés pour cet effet par les Chapitres. Laquelle information ſera envoiée à V. M. pour lui faire voir & connoître la ſuffiſance, capacité & prudhomie de ceux qui ſeront par elle nommés aux dits Archevêchés, & ordonner que la dite information lui ſera rapportée par ſon Grand Aumonier, & en ſon abſence par tel autre Prelat qu'il lui plaira nommer, dont il ſera fait mention en ſes Lettres de nomination à N. S. Pere. Et pour pourvoir aux abus qui ſe commettent aux informations qui s'envoient en Cour de Rome pour les dits nommés aux dites Prelatures, pour leſquelles ils prenent tels Commiſſaires & font oüir tels temoins que bon leur ſemble, plaira auſſi à V. M. ordonner que leſdites informations ſe feront par leſdits Archevêques & Evêques ſelon la forme cy deſſus preſcrite, & que les dits Archevêques & Evêques faiſant les informations informeront auſſi des moiens par leſquels on eſt pervenu aux nominations des Archevêchés & Evêchés : mêmement de la confidence & de la ſimonie, penſions & pactions illicites, ſi aucune y en a : & ou la forme cy deſſus preſcrite n'auroit été entierement gardée „ èsdites informations : que leſdits Chapitres pourront interjetter appel comme „ d'abus de l'execution des proviſions des- „ dits Archevêques & Evêques, après le- „ quel appel interjetté & relevé ne ſe- „ ront tenus de recevoir les pourvus des- „ dits Archevêchés, ni iceux reconnoi- „ tre ; ſemblablement pour les nommés „ aux Abbaïes, plaira à V. M ordonner „ que l'information de la vie & moeurs „ pour obtenir les proviſions, ne ſe pour- „ ra faire que par l'Evêque Dioceſain re- „ ſidant, & en cas d'empechement legiti- „ me par l'Archevêque, & le Siege Ar- „ chiepiſcopal vacant par l'Evêque plus „ ancien de promotion & reſidant en la „ Province, appellés deux Religieux de „ l'Abbaïe ou deux Peres de l'Ordre : le „ tout à peine de nullité des proviſions. „

Le Cayer de l'Aſſemblée du Clergé de l'an 1615. porte encore la même diſpoſition.

Urbain VIII. aiant voulu innover en 1627. & 1631. & ordonner que les informations des Nommés ſeroient faites par les Nonces du Pape, le Parlement rendit un Arrêt ſolemnel qui remet les choſes dans l'ordre ancien, dont voici la teneur.

Extrait des Regiſtres du Parlement.

„ Veu par la Cour la requeſte preſentée par le Procureur General du Roi „ contenant qu'encore que les informations „ de bonne vie, moeurs, bonne renommée „ & converſation Catholique de ceux que „ le Roi nomme à N. S. P. le Pape, „ pour être pourvûs d'Archevêchés, Evêchés, Abbaïes, Prieurés & autres benéfices étant à ſa nomination duſſent „ être faites par les Evêques Dioceſains „ de France ſuivant l'article 1. de l'Ordonnance de Blois, neanmoins par une „ entrepriſe ſur la Souveraineté du Roi, „ executant le deſſein de longtems projetté, les Nonces de S. S. ont fait faire „ depuis peu lesdites informations, & l'attentat eſt paſſé ſi avant que les Bulles „ & autres proviſions ne ſont expediées „ à Rome ſi elles ſont faites par autre que „ par le Nonce. Et d'autant que ces informations ne ſe font que pour pourvoir „ plus

„ plus mûrement au fait des nominations
„ qui appartiennent au Roi, & ne s'en-
„ voient à Rome que pour faire connoitre
„ à S. S. que la perſonne nommée par le
„ Roi eſt digne du benefice, qu'elle a l'
„ âge, prudhomie, ſuffiſance, & autres
„ qualités requiſes par les S. S. Decrets,
„ Conſtitutions Canoniques & Concordats,
„ & qu'avec juſtice on ne peut lui refuſer
„ les proviſions; que les ordres des Rois
„ & leurs Ordonnances ne doivent être
„ executés que par ceux qui ont pouvoir
„ d'eux; Que par les Droits & Libertés
„ de l'Egliſe Gallicane les Nonces reſidans
„ en France n'y peuvent exercer aucune
„ jurisdiction; Que même les Legats *a*
„ *Latere*, envoiés par le Pape, ne peu-
„ vent entrer dans le Royaume ſans le con-
„ ſentement du Roi, ni exercer leurs fa-
„ cultés ſi non tant & ſi longuement qu'
„ il lui plait, & que les Bulles de leur
„ Legation ne ſoient vûes, examinées, ve-
„ rifiées, publiées & regiſtrées ſous les mo-
„ difications que la Cour voit être à faire
„ pour le bien du Royaume, & qu'il eſt
„ très important pour conſerver la dignité
„ de la Couronne maintenir en ſon entier
„ la Souveraineté du Roi & deffendre les
„ droits & Libertés de l'Egliſe Gallicane
„ de faire ceſſer telles entrepriſes, requ-
„ roit y être pourvû. Veu auſſi ladite
„ Ordonnance de Blois. Et tout conſideré
„ la dite Cour aiant égard à ladite Re-
„ quête a ordonné & ordonne que les
„ informations de l'âge, vie, moeurs &
„ converſation Catholique de ceux que le
„ Roi veut nommer aux Archevêchés,
„ Evêchés, Abbaïes, Prieurés & autres
„ Benefices ſe feront à l'avenir par les
„ Evêques Dioceſains des lieux, où ils
„ auront fait leur demeure & reſidence les
„ 5. anneés precedentes, conformement à
„ l'Ordonnance de Blois art. 1. Fait deſ-
„ fenſes à ceux qui auront obtenu du
„ Roi la nomination de s'en aider d'au-
„ tres, que celles faites par leſdits Evê-
„ ques Dioceſains, à peine d'être dechûs
„ de la grace; à tous ſujets du Roi de
„ rendre leurs depoſitions & temoigna-
„ ges par devant autres, à tous Notaires
„ Apoſtoliques de les recevoir, & à tous
„ Banquiers & Expeditionaires d'en envoier
„ à Rome d'autres, à peine de privation
„ de leurs charges & d'être punis comme
„ perturbateur du repos public. Et ſera
„ le preſent Arrêt lû, publié & envoié
„ aux Baillages & Senechauſſés pour y
„ être pareillement lû & publié; enjoint
„ aux Subſtituts dudit Procureur General
„ certifier la Cour de leurs diligences. „
Fait en Parlement le 12. Dec. 1639. Signé Guyet.

Ainſi ſuivant les Loix du Royaume & l'Arrêt cy deſſus il n'appartient pas au Pape ni par lui, ni par ſon Nonce, de prendre connoiſſance de la vie & des moeurs des Nommés par le Roi aux Archevêchés, Evêchés & autres benefices Conſiſtoriaux. Le Pape eſt tenu ſuivant le Concordat s' ils ont 27. ans & qu'ils ſoient Docteurs ou Licentiés en Theologie ou en Droit Canon de leur donner des Bulles. Voila ce qui regarde le Droit.

Quant à la conduite q'on peut garder envers S. S. ſi elle perſiſte dans le refus des Bulles, elle eſt toute naturelle, en lui faiſant faire trois ſommations reſpectueuſes à ce qu'il ait aux termes du Concordat à donner des Bulles aux nommés par le Roi, ſinon qu'on pourvoira aux Egliſes vacantes les ſujets nommés ſuivant le droit commun, ce ne ſera pas le Roi, mais le Pape qui enfraindra le Concordat.

Par cette manoeuvre on embaraſſera fort la Cour de Rome qui ſe voiant au pied du mur pourra peut-être ſe rendre à lacher les Bulles. Il y a même bien de l'apparence qu'elle le fera de crainte de pis. En tout cas ſi elle perſiſte dans ſon refus, la voïe de Droit eſt ouverte, & après le tems competent le Roi eſt en droit de faire ordonner les Evêques nommés par le Metropolitain & les Evêques de la Province. Les Metropolitains qui ont un Primat, par le Primat & les Evêques qu'il choiſira, & en cas de refus par eux par des Prelats qui ſeront nommés à cet effet par ſa Majeſté.

III. MEMOIRE

Reponſes aux Queſtions portées dans le Memoire.

PREMIERE QUESTION.

Le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques-uns des ſujets nommés par le Roi n'eſt-il pas contraire au Concordat?

REPONSE.

Pour y repondre il faut 1. rapporter les termes du Concordat fait entre Leon X. & François I. touchant les nominations aux Evêchés. Tit. 5. *De electionibus. De eorumdem fratrum (Cardinalium & aliorum Prælatorum) conſilio & unanimi conſenſu, ex certa noſtra ſcientia & poteſtatis plenitudine, ſtatuimus & ordinamus quod de cetero perpetuis futuris temporibus loco dictæ Pragmaticæ Conſtitutionis, ac omnium & ſingulorum Capitulorum in ea contentorum, videlicet ut de cetero Cathedralibus & Metropolitanis Eccleſiis, in Regno dicto, Delphinatu & Comitatu Dunenſi ac Valentinenſi, nunc & pro tempore etiam per ceſſionem in manibus noſtris & ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum Canonice intrantium, ſponte factam, vacantibus, illarum Capitula & Canonici ad electionem ſeu poſtulationem inibi futuri Prælati procedere non poſſint. Sed illarum occurrente hujuſmodi vacatione, Rex Franciæ pro tempore exiſtens unum gravem Magiſtrum ſeu Licentiatum in Theologia aut in utroque ſeu in altero Jurium Doctorem aut Licentiatum in Univerſitate famoſa, & cum rigore examinis, & in 27. ſuæ ætatis anno ad minus conſtitutum, & alias idoneum infra ſex menſes a die vacationis Eccleſiarum earumdem computandos nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, ſeu Sedi prædictæ nominare, & de perſona per Regem hujuſmodi nominata per nos & ſucceſſores noſtros ſeu Sedem prædictam provideri. Et ſi contingeret præfatum Regem perſonam taliter non qualificatam ad dictas Eccleſias ſic vacantes nominare, nos & ſucceſſores, ſeu Sedes hujuſmodi de perſona ſic nominata eisdem Eccleſiis minime provideri debeat. Sed teneatur idem Rex infra tres alios menſes a die recuſationis perſonæ nominatæ non qualificatæ, ſollicitatori nominationem non qualificatam proſequenti, conſiſtorialiter factæ intimandæ computandos, alium ſupradicto modo qualificatum nominare: alioquin ut diſpendioſæ Eccleſiarum hujuſmodi vacationi celeriter conſulatur, Eccleſiæ tunc ſic vacanti per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu Sedem hujuſmodi de perſona, ut præfertur, qualificata, nec non per obitum apud Sedem prædictam vacantibus, ſemper nulla dicti Regis præcedente nominatione, libere provideri poſſit. Decernentes Electiones contra præmiſſa attentatas, ac proviſiones per nos & ſucceſſores noſtros ſeu Sedem hujuſmodi factas, nullas & invalidas exiſtere. Conſanguineis tamen præfati Regis ac perſonis ſublimibus ex cauſa rationabili & legitima, in nominatione & Apoſtolicis litteris exprimenda, nec non Religioſis mendicantibus reformatis, eminentis ſcientiæ & excellentis doctrinæ, qui juxta ſui Ordinis regularia inſtituta ad gradus hujuſmodi aſſumi non poſſunt, ſub prohibitione præmiſſa minime comprehenſis. Sed de eorum perſonis dictis Eccleſiis pro tempore vacantibus ad dicti Regis nominationem per nos & ſucceſſores noſtros, ſeu Sedem hujuſmodi libere provideri poſſit.*

„ Par le Conſeil de nos Freres (Cardinaux & Prelats) & de leur conſentement unanime, de notre certaine ſcience & plenitude de puiſſance, nous ſtatuons & ordonnons qu'à l'avenir à perpetuité, au lieu de la dite Pragmatique & de tous les articles qu'elle contient, il ſera pourvû aux Egliſes Cathedrales & Me-

„ & Métropolitaines qui ſont dans le Royaume de France, dans le Dauphiné, „ dans les Comtés de Diois & Valentinois, „ tant de notre tems que ſous le Pontificat „ de nos ſucceſſeurs, aux Egliſes vacantes, non par élection & poſtulation du „ Chapitre; mais que le Roi de France „ qui ſera pour lors, ſera tenu de nous „ nommer à Nous, à Nos Succeſſeurs, „ ou au S. Siege, un venerable Maitre „ ou un Licentié en Theologie, ou Docteur ou Licentié en Droit Canon & „ Civil, ou dans l'un des deux, & qui „ ait pris ces degrés dans une Univerſité „ fameuſe après l'examen rigoureux, âgé „ au moins de 27. ans, & d'ailleurs idoine, „ & ce dans 6. mois à compter du jour „ de la vacance de nos Egliſes, & que „ Nous ſerons tenus & Nos Succeſſeurs „ de pourvoir la perſonne qui ſera nommée par le Roi quand elle aura ces qualités. Que s'il arrivoit que le Roi nommat une perſonne à ces Egliſes vacantes, qui n'eut pas ces qualités, Nous „ & Nos Succeſſeurs ni le S. Siege ne „ pouvant pourvoir la perſonne nommée, „ le Roi ſera tenu dans les 3. mois ſuivans „ après le refus que nous en aurons fait „ dans le Conſiſtoire & qui lui ſera intimé, de nommer une autre perſonne „ qui ait les qualités cy deſſus énoncées. „ Et au cas qu'il differe, pour remedier „ au plutôt à la vacance de l'Egliſe, Nous „ ou Nos Succeſſeurs ou le S. Siege pourront y pourvoir une perſonne qui ait „ les qualités ſusdites; même au cas de vacance par mort d'une perſonne à Rome, „ nous ſerons en droit de pourvoir à leurs „ Egliſes ſans nomination du Roi. Nous „ declarons que les Elections qui ſeroient „ faites au prejudice du preſent reglement & les proviſions qui pourroient „ être donnés par Nous ou Nos Succeſſeurs „ du S. Siege ſont nulles & invalides. „ Toutefois Nous n'entendons pas comprendre ſous ces deffenſes les Parens du „ Roi, les perſonnes conſtituées en dignité, quand il y a une cauſe legitime „ & raiſonable de les exempter, laquelle „ ſera exprimée dans les Lettres Apoſtoliques, non plus que les Religieux „ Mendians reformés, dont la ſcience & „ la doctrine ſeront connuës qui ſuivant „ l'inſtitution de leurs Ordres ne peuvent „ pas prendre des degrés leſquels pourront „ être par Nous, Nos Succeſſeurs ou le S. „ Siege pourvûs des Egliſes vacantes ſur „ la nomination du Roi.

Aux termes de ce Concordat le Pape ne peut pas refuſer des Bulles aux perſonnes nommées par le Roi aux Egliſes Cathedrales & Metropolitaines qui ſeront Docteurs ou Licentiés en Theologie ou en Droit, & qui auront atteint la 27. année de leur âge. Ces ſont les deux ſeules qualités dont le Pape eſt juge. On en exempte neanmoins par le Concordat, les parens du Roi & les perſonnes conſtituées en dignité. Ainſi le Concordat étant une Loi ſynalagmatique ou reciproque, qui oblige également les parties contractantes, ſi l'une des parties vient à manquer aux conditions portées par le Concordat qui la regarde, cela n'empeche pas qu'il ne ſubſiſte à l'égard de celui qui le veut executer pour les clauſes qui ſont à ſon avantage. C'eſt ainſi que s'en explique *Noel Brulard*, Procureur General du Roi, dans un *Memoire* dreſſé pour le Roi l'an 1548. „ Le Concordat fait entre Leon „ X. & François I. eſt un Contract reci„ proque par lequel tout ainſi que le Pape „ après les 6. mois au refus & negligence „ du Roi de lui nommer une perſonne „ capable peut pourvoir *pleno jure*, à l'„ Abbaïe ou Evêché vacant, Le Roi „ auſſi peut reciproquement au refus du „ Pape d'inſtituer à ſa nomination avoir „ recours à ceux aux quels de Droit com„ mun, ceſſant le Concordat, cela ap„ partient.

Sur ce principe dont on ne peut douter, en cas que le Pape manque de ſon coté à executer les clauſes du Concordat, le Roi y peut ſans doute pourvoir, en faiſant ordonner ceux qu'il aura nommés, ſuivant les regles de l'ancien droit; ou en cas de refus, il eſt en droit comme Protecteur de l'Egliſe d'y pourvoir, afin que les Egliſes ne reſtent pas vacantes.

La clauſe, *& alias idoneum*, c'eſt à dire que le Roi ne pourra nommer qu'une perſonne capable, n'eſt pas une clauſe devolutive au Pape pour juger de l'idoneité de

de la perſonne nommée ; elle ſuppoſe ſeulement que le Roi a pris ſes precautions pour nommer un ſujet idoine, & le Pape n'eſt point juge s'il l'eſt ou s'il ne l'eſt pas.

Cette clauſe pouvant être mal interpretée le Parlement lors de la verification du Concordat examina ce point de l'information de la capacité des nommés & prevint ce ſemble, par ces Remontrances, la difficulté que l'on y pouvoit faire. Voici ce que portent les Remontrances de la Cour.

„ Quant aux Dignités électives, le „ Roi eſt tenu nommer un Docteur agé „ de 27. ans au moins, & autrement „ idoine : Et ſont bien à noter ces mots: „ *& alias idoneum*, qui ſont mots appoſés au Concordat en general, ſans „ declarer ni ſpecifier la qualité de l'idoneité requiſe ; & partant le jugement de „ ladite idoneité demeurera à la volonté „ du Pape, lequel quand bon lui ſemblera reputera idoine celui qui ſera „ nommé par le Roi ; & auſſi dira qu'il „ n'eſt pas idoine ni capable ; & alleguera quelque inhabilité ou inſuffiſance : „ *Accipiendo occaſionem procauſa* ; & ainſi, „ ſous l'ombre de cets mots ; *& alias idoneum*, le Pape pourra mettre en difficulté toutes les nominations du Roi ; & „ eſt à croire que ceux de Cour de Rome ont voulu mettre les dits mots ainſi „ generalement pour amplifier les facultés „ du Pape, & diminuer la nomination „ du Roi &c. Et combien qu'on pourroit „ dire *illam clauſulam de jure ſubintelligi*, „ toutes fois l'expreſſion d'icelle *poteſt aliquid operari* ; & mieux ſe voit qu'elle „ n'eut été exprimée ; car elle pourra être „ cauſe d'inciter le Pape & les Cardinaux „ à trouver & rechercher mòiens pour troubler & empêcher la nomination du „ Roi. „

Le Chancelier Duprat qui avoit traité toute l'affaire du Concordat, repondit par écrit à ces Remontrances ; & ſur ce point il dit ces mots : „ Et à ce qu'ils veulent „ dire que ſelon les paroles *idoneum & habilem*, miſes au Concordat, le Pape „ pourra quand bon lui ſemblera, admettre ou refuſer la nomination du Roi, „ l'on repond que les dites paroles quand „ ne ſeroient inſerées au dit Concordat „ s'entendent viſiblement de droit, *& „ expreſſio eorum quæ tacite inſunt nihil „ operatur* ; & par ainſi eſt tout clair que „ oreſque le Concordat ne parleroit que „ de habilité ne d'idoneité, toutes fois „ s'entendroit il ; enſorte que quand le „ Roi nommeroit un homme au Pape non „ idoine ou inhabile à être Evêque, le „ Pape ne ſeroit tenu le pourvoir. Et „ ne nous pouvons trop émerveiller ou „ les dits impugnateurs pèchent ces argumens frivoles, & donnent bien à entendre que *ex ſtudio contradicendi iſta procedunt*. Et à bien montré le Pape comme il veut traiter le Roi en cette affaire ; car il donne 6. mois à nommer perſonage idoine & encore 3. mois. Il n'eſt pas vraiſemblable que le Roi lui voulut preſenter perſonne qui ne fut „ idoine & habile. On n'a point ſçu encore que le Pape ni ſes Predeceſſeurs „ aient refuſé ceux qui leur ont été nommés, ni par le Roi d'Angleterre, ni par „ le Roi d'Eſpagne, qui ont le privilege „ de nommer. „

Il paroit par ce narré que le Parlement & le Chancelier Duprat convenoient d'un principe certain, que le Pape n'étoit point juge ſi la perſonne preſentée par le Roi étoit idoine ou non, & qu'il devoit s'en rapporter au jugement du Roi. Auſſi l'uſage du Royaume, établi par les Ordonnances & les Arrêts, a-t-il toujours été que l'information de vie & moeurs des Evêques nommés, fut faite par devant des Ordinaires. Ce point eſt amplement prouvé dans le 1. Memoire. En s'en tenant même aux termes du Concordat, il eſt ſans doute que la preuve de la capacité & bonne vie des nommés doit venir de la part du Roi ; car la clauſe *alias idoneum*, ne donne point au Pape le droit de juger de cette capacité ; elle n'eſt qu'incidente & n'attribue en aucune maniere au Pape le droit de juger de cette capacité.

Le Concile de Trente n'a point prejudicié en aucune maniere à ce droit. Et quoi qu'il ne faſſe pas loi en France, cependant on peut ſe ſervir de ſon autorité con-

contre la Cour de Rome. Il parle de ce point en deux endroits. Le 1. dans la Seſſ. 22. Ch. 2. où en marquant les qualités requiſes pour être pourvûs des Egliſes Cathedrales, il ordonne : *Quicumque poſthac ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus, is non ſolum natalibus, ætate, moribus, & vitæ ac aliis, quæ a ſacris Canonibus requiruntur, plene ſit præditus, verum etiam in ſacro Ordine antea, ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutus. Quarum rerum inſtructio, ſi ejus notitia nulla, aut recens in Curia fuerit a Sedis Apoſtolicæ Legatis, ſeu Nunciis Provinciarum, aut ejus Ordinario, eoque deficiente a vicinioribus Ordinariis ſumatur : ſcientia vero præter hæc ejuſmodi polleat, ut muneris ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Ideoque antea in Univerſitate ſtudiorum Magiſter, ſive Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel jure Canonico merito ſit promotus, aut publico alicujus Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur : Quod ſi Regularis fuerit a Superioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat.*

„ Ceux qui ſeront à l'avenir nommés „ pour des Egliſes Cathedrales doivent „ avoir les qualités requiſes pour leur „ naiſſance, pour leur âge, leurs moeurs „ & leur vie, enſemble des autres qua„ lités requiſes par les Canons. Et il eſt „ neceſſaire qu'ils ayent été au moins ſix „ mois dans les ordres ſacrés. Si cela n'„ eſt pas connu à la Cour de Rome, le „ Pape en ſera informé par les Legats „ ou par les Nonces, ou par l'Ordinaire ; „ & en cas que l'Ordinaire ne ſe trouve „ pas en état de le faire, par les Ordi„ naires voiſins. Il eſt encore neceſſaire „ que celui qui ſera nommé ſoit aſſez „ inſtruit pour s'acquiter de ſon devoir. „ Et pour en être aſſuré il faut qu'il ſoit „ Docteur ou Licentié en Theologie ou „ en Droit Canon, dans une Univerſité „ fameuſe, ou qu'il ait un temoignage „ public de quelque Academie qu'il eſt „ capable d'enſeigner les autres. S'il eſt „ Regulier il doit avoir ce temoignage de „ ſes Superieurs.

Suivant le reglement de ce Concile le Pape n'eſt point juge de la capacité ou incapacité de ceux qui ſont nommés. L'information en doit être faite par devant les Nonces ou par devant les Ordinaires. Cette clauſe s'entend diſtributivement ſelon l'uſage des Royaumes ; & en France les Nonces n'y aiant point de juriſdiction, n'ont aucun droit d'y faire ces informations, ce que le Concile a prevu par l'alternative qu'il a laiſſée entre les Nonces ou les Ordinaires. L'information même, ſuivant le Concile, ne regarde que la vie & les moeurs de la perſonne nommée ; a l'égard de la doctrine & capacité, il ſuffit qu'il ſoit Docteur ou Licentié en Theologie, ou en Droit Canon ; ou qu'il ait un temoignage public de ſa ſcience, rendu par une Academie, & s'il eſt Regulier par ces Superieurs.

Le ſecond Article du Concile de Trente ſur le ſujet preſent eſt dans la ſeſſion 24. du Conc. Ch. 1. où les Peres de ce Concile reconnoiſſent qu'il y a differens uſages en divers Païs pour faire les informations des qualités du nommé ; & laiſſe au Concile Provincial la liberté d'en preſcrire la forme qui conviendra le mieux à la Province. *Quoniam vero in ſumendo de prædictis omnibus qualitatibus, gravi, idoneoque bonorum & doctorum virorum teſtimonio non uniformis ratio, ubique ex nationum, populorum, ac morum varietate poteſt adhiberi, mandat ſancta Synodus ut in Provinciali Synodo per Metropolitanum habenda, præſcribatur quibuſque locis & Provinciis propria examinis, ſeu inquiſitionis aut inſtitutionis faciendæ forma, S. R. Pontificis arbitrio approbanda, quæ magis eisdem locis utilis atque opportuna eſſe videbitur &c.*

Il paroit par là que le Concile de Trente, bien loin d'avoir rien changé à la diſpoſition du Concordat, la confirme, & ne rend point le Pape juge de la capacité & de la doctrine des nommés, mais qu'il ſuppoſe qu'elle eſt aſſez prouvée par leurs grades & par les certificats des Univerſités ; & que quant aux moeurs, il en conſerve l'information aux Ordinaires dans les lieux. Or il a été prouvé invinciblement dans le 1. Memoire que ſuivant les Ordonnances de nos Rois, les Reglemens des Etats generaux, & les Arrêts du Parlement, l'information doit être faite

faite en France par les Ordinaires. Et ainſi ſuivant le Concile de Trente, conforme en cela au Concordat, le Pape n'eſt point en droit de refuſer des Bulles, ſous quelque pretexte que ce ſoit, à des Docteurs ou Licentiés en Theologie, ou en Droit Canon, dont la doctrine & la capacité ſont aſſurées par les titres qu'ils ont pris dans des Univerſités celebres; & qu'il ne peut rien alleguer contre leurs moeurs, quand une fois l'information en a été faite par devant les Ordinaires.

Le Roi n'aiant pourvû aux Evêchés de France depuis ſon avenement à la Couronne, que des ſujets qualifiés, ſuivant les termes du Concordat, & du Concile, l'information des moeurs de la plupart ayant été faite, quoique contre nos regles, par devant le Nonce, ou en cas qu'elle ne ſoit pas faite, pouvant l'être ſuivant nos regles par devant les Ordinaires, le Pape ne peut ſous aucun pretexte, ſans violer le Concordat, refuſer des Bulles aux nommés par le Roi. Voila la reponſe à la 1. Queſtion.

SECONDE QUESTION.

L'affaire de la Conſtitution peut-elle donner un pretexte au Pape de refuſer des Bulles à quelqueſuns des nommés? Ces deux affaires ne ſont-elles pas abſolument independantes l'une de l'autre?

REPONSE.

Il ſeroit dangereux de reconnoître que ſur les differens qui peuvent ſe rencontrer entre les Evêques de France & la Cour de Rome, le Pape fut en droit de refuſer des Bulles, ſous ce pretexte. Cela regarde non ſeulement l'Egliſe mais encore l'Etat. Quoi? ſi le Pape jettoit un interdit ſur le Royaume ou ſur quelque Egliſe du Royaume, & que l'on ſe pourvût contre ſa ſentence, s'il entreprenoit ſur la Souveraineté du Roi & les droits de la Couronne; que les Parlemens rendiſſent des Arrêts contre ſes entrepriſes, ſeroit il loiſible au Pape de ſe ſervir de ce pretexte pour ne pas accorder une choſe qu'il eſt obligé d'accorder? La maxime de droit naturel & civil eſt que perſonne ne peut ſe faire juſtice à ſoi même, & que les voies de fait, en cas de conteſtation, ſont defendües: Le Pape a les voies de droit ouvertes pour faire recevoir ſa Conſtitution ſi elle eſt recevable; les Evêques qui refuſent de l'accepter ont leurs deffenſes au contraire. Les uns en ſont appellans au futur Concile general, les autres lui demandent des explications. Ceux qui l'ont reçue par reſpect pour Sa Sainteté, & ſuivant les ordres du feu Roi, ont jugé à propos de donner une Inſtruction pour l'expliquer. Voila un procès en forme entre les Evêques de France & le Pape. La regle de droit eſt que *Lite pendente nihil innovetur*. Le refus de donner des Bulles aux nommés par le Roi, eſt une innovation que l'on ne doit pas ſouffrir, juſqu'à ce que la Conſtitution ſoit jugée, ou que l'on ſoit convenu amiablement d'un moyen qui puiſſe terminer l'affaire de la Conſtitution. Il faut que les choſes demeurent dans le même état qu'elles étoient auparavant, & par conſequent que le Pape donne des Bulles aux nommés. Mais, dira t'on, il y a quelques uns de ces nommés que le Pape ſoupçonne de n'être pas dans la diſpoſition d'accepter ſa Conſtitution. Qu'elle preuve en a t'il d'ailleurs quand cela ſeroit prouvé, puiſque S. S. n'a point encore procedé juridiquement contre les Evêques appellans ou non acceptans, ceux qui ſont nommés aux Evêchés ſont-ils de pire condition; peut-il ſans aucune formalité leur refuſer un droit qui leur eſt acquis? Peut-il ne pas ſatisfaire à la loi du Concordat envers des perſonnes qui ſont dans les mêmes ſentimens que pluſieurs Evêques de France avec leſquels il ne s'eſt pas ſeparé de Communion?

Il faut donc que le Pape commence à donner des Bulles à tous les Evêques nommés, & enſuite on cherchera le moyen de terminer l'affaire generale, ſoit par le jugement d'un Concile, ſoit par accommodement. Le refus des Bulles ne peut qu'éloigner cet accommodement, & enjoignant ces deux affaires enſemble cet accommodement deviendroit plus difficile à faire de la part du Pape. Car le beſoin

ſoin que l'on auroit de Bulles rendroit S. S. moins traitable ſur les conditions de l'accommodement, le Pape profiteroit à ſon avantage d'une pretendue neceſſité qu'il nous auroit injuſtement impoſée, & il ne voudroit plus écouter les juſtes remontrances des Evêques de France.

TROISIEME QUESTION.

N'y a t'il point de conſequences à craindre de l'exemple que le Pape donne aujourd'hui de refuſer des Bulles juſqu'à ce que l'on ait ſatisfait ſur un different que l'on a avec la Cour de Rome?

REPONSE.

L'on a deja remarqué que ſi l'on ne s'oppoſe en France au refus des Bulles & que l'on ne trouve un moien d'obliger le Pape de les donner, on de pourvoir les nommés aux Egliſes vacantes, cet exemple peut avoir de très pernicieuſes conſequences pour l'Egliſe & pour l'Etat. La moindre brouillerie entre la Cour de Rome & l'Egliſe de France, les attentats que le Pape pourra faire contre l'autorité du Roi fourniront auſſi-tôt au Pape le pretexte de refuſer des Bulles; & ſi l'on reconnoit qu'il eſt en droit de le faire, cela l'autoriſera à faire continuellement de nouvelles entrepriſes. On a ſouvent éprouvé en France la partialité & l'injuſtice des Papes à l'égard de ce Royaume & de ſes Rois. Boniface VIII. Jules II. & Innocent XI. en ſont des exemples celebres. Le 1. à l'égard de Philippe le Bel: le 2. à l'égard de Louis XII. Le 3. à l'égard de Louis XIV. Nous ne citons que ces 3. exemples parcequ'ils ſont fameux. Il y a en encore beaucoup d'autres occaſions où divers Papes ont attenté contre les droits de nos Rois, & contre les libertés de nos Egliſes. Ces cas ne ſont arrivés que trop ſouvent, & peuvent encore arriver. De quelle conſequence ſeroit il ſi les Papes qui ſont de ſemblables entrepriſes étoient en droit de refuſer les Bulles aux Evêques nommés? Il faudroit ou conſentir à leurs injuſtes prétentions, ou laiſſer vacantes la pluſpart des Egliſes de France, & peut-être toutes, ſi le differend duroit long-tems.

Van-Eſpen Supplem. Tom. II.

QUATRIEME QUESTION.

Convient-il pour le bien de l'Etat & de la Religion, de laiſſer les Egliſes ſi long tems vacantes?

REPONSE.

Jeſus Chriſt a établi dans ſon Egliſe une hierarchie, à la tête de laquelle ſont les Evêques qui ont deux droits inſeparables de leur caractere; l'un d'ordination, l'autre de juriſdiction ou de gouvernement. Si les Egliſes Metropolitaines ou Cathedrales ſont long tems vacantes, l'un & l'autre perit; Quant au premier, qui ordonnera des Prêtres, des Diacres & autres miniſtres dans les Egliſes vacantes? qui conferera le Sacrement de Confirmation ſi excellent & ſi neceſſaire, dont la collation eſt reſervée par nos loix aux ſeuls Evêques? Quant au ſecond, une Egliſe ſans Paſteur n'eſt plus une Egliſe; car ſelon S. Cyprien l'Egliſe *eſt plebs Sacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens*. Ainſi les Egliſes vacantes ne ſont plus de veritables Egliſes qu'entant qu'elles aſpirent à avoir un Evêque. Leur gouvernement pendant la vacance, de quelque nature qu'il ſoit, n'eſt qu'à titre de precaire, & ſi elles étoient long tems vacantes, il ne manqueroit pas d'en reſulter de grands maux à cauſe de l'anarchie qui s'y formeroit indubitablement. N'y aiant plus d'Evêques il n'y a plus de Chefs; il n'y a plus perſonne qui puiſſe y maintenir la diſcipline; il ne ſe fera plus de viſites; il n'y aura plus de ſubordination. Enfin il eſt impoſſible qu'un Evêché demeure vacant pendant du tems qu'il n'y ſurvienne du trouble & du deſordre. C'eſt pourquoi les anciens Canons ont pourvû très ſagement à ce que les Evêchés vacans fuſſent bientôt remplis. Le Concile de Calcedoine Can. 25. ordonne „ qu'„ attendu que quelques Metropolitains, „ comme il a été rapporté, negligeant les „ troupeaux qui leur ont été confiés, & „ d'y faire l'ordination des Evêques, il a „ plu au Concile que l'ordination des „ Evêques aux Egliſes vacantes, ſe fera „ dans trois mois, s'il n'y a une neceſſité

„ abſolue de proroger ce tems. „ Voila la premiere loi que nous aions ſur le tems de la vacance des Egliſes & l'obligation d'y pourvoir.

Les Papes, les Peres & les auteurs zelés pour la diſcipline de l'Egliſe ſe ſont toujours oppoſés à ce que les Egliſes demeuraſſent vacantes & long tems ſans Evêques. S. Gregoire le Grand écrivant au Clergé & au peuple de Peruſe, L. 1. Ch. 58. leur parle en des termes très formels ſur ce ſujet. „ Nous nous étonnons, „ dit-il, M. C. F. en J. C., que de„ puis tant de tems que vous voïez l'„ Egliſe de Dieu ſans Recteur, vous ne „ penſez pas au gouvernement de votre „ Egliſe. Car il eſt notoire que ſi le „ troupeau n'eſt pas ſoigné par ſon Paſteur, il ſe diſperſera dans des lieux „ écartés, & tombera plus facilement „ dans les rets que lui tend ſon ennemi. „ Vous êtes donc obligés de choiſir un di„ gne Paſteur, qui puiſſe diſpenſer les Sa„ cremens, offrir des holocauſtes, & mon„ trer à ſon troupeau la loi qu'il doit „ ſuivre. „ S. Leon dans ſon Epitre à Anaſtaſe Archevêque de Theſſalonique, Ch. 6. *alias* 84. dit que le Metropolitain ne doit pas differer d'ordonner les élus, ni faire aucune mauvaiſe difficulté, *Ne gregibus damni deſit cura Paſtorum:* afin que les ſoins des Paſteurs ne manquent pas long tems aux troupeaux des fideles. Les Canons & les Ecrits des Peres ſont pleins par tout de ſemblables expreſſions. Ils appellent les Egliſes, qui n'ont plus d'Evêques, des Egliſes veuves, privées de leurs époux, & deſtituées de celui qui doit les gouverner. Ce ſont, ſelon eux, des troupeaux ſans Paſteur, des ouailles abandonnées, en proie à leurs ennemis. Enfin ce n'eſt plus une Egliſe parfaite, mais une aſſemblée de fideles qui demande un Chef dont elle a une extreme beſoin.

Cependant par tolerance, & à cauſe de la briéveté du tems de trois mois preſcrit par le Concile de Calcedoine, *Juſtinien* conſentit que l'Election fut differée juſqu'a 6. mois. Neanmoins les Papes & les Egliſes d'Occident s'en tinrent à la lettre à la deciſion du Concile. *S. Gregoire* le Grand, L. 6. Epitre 39. declare: „ que les „ ſtatuts des S. S. Canons ne permettent „ pas que les Egliſes ſoient vacantes plus „ de 3. mois, de peur, ajoute-t-il, qu'„ après la chûte du Paſteur l'ancien enne„ mi ne ravage le troupeau. „

Innocent II. dans le Concile de Latran, declare de même que le reglement des Conciles defend de laiſſer vacquer les Egliſes plus de trois mois. *Hincmar* Archevêque de Reims eſt temoin que le Concile de Calcedoine étoit de ſon tems en vigueur en France Ep. 12. Ch. 5. *Epiſcopi in Chalcedonia ſancti triginta & eo amplius conſtituerunt ut ultra tres menſes ordinationes Epiſcoporum non differantur.*

Rien n'eſt plus precis ſur ce ſujet, & plus convenable à la queſtion preſente, que ce qui eſt porté dans le Capitulaire du Synode de Thionville où étoient preſens Lothaire, Louis & Charles Rois de France (en 844.) Art. 2. *Quia bene noſtis ab illo, qui ſolus merito & Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Eccleſiam diſpoſitam eſſe, ut Pontificali authoritate & Regali poteſtate gubernetur, & ſcriptum eſſe liquido pervidetis:* Ubi non eſt gubernator populus corruit (Prov. XI. 14.) & *tanto periculoſius, quanto anima plus eſt pretioſa quam corpus. Canonum etiam irrefragabilis authoritas ſuper Epiſcoporum ordinatione, & in populi ad cuſtodiendum ſuſcepti vigilantia ac ſedium ſuarum tenaci ſtabilitate evidentiſſime præcipiat, ferventiſſime Dei legatione fungentes, monemus ut Sedes, quæ veſtra diſcordia ulterius nec nominanda ſine dilatione juxta authoritatem Canonicam, aut Epiſcopos à Deo datos, & a vobis regulariter deſignatos, & gratia S. Spiritus conſecratos accipiant, aut quæ ſuis Epiſcopis quacunque occaſione privatæ ſunt, Canonice aut ſine aliqua excuſatione, aut tarditate recipiant.*

„ Sachant, comme vous le ſavez, que „ celui qui eſt ſeul de droit Roi & grand „ Prêtre a tellement diſpoſé ſon Egliſe „ qu'elle doit être gouvernée par la puiſ„ ſance Sacerdotale & Royale; & faiſant „ attention à ces paroles de l'Ecriture, „ qu'où il n'y a point de gouverneur, „ le peuple tombe, chûte qui eſt beaucoup „ plus dangereuſe pour l'ame que pour le „ corps, parce qu'elle eſt plus precieuſe. „ D'ailleurs l'autorité irrefragable des Ca„ nons

„ nous formant un precepte évident touchant l'ordination des Evêques, & le „ soin qu'ils doivent avoir pour le peuple „ dont la conduite leur est confiée, la residence qu'ils doivent garder dans leur „ Sieges. Nous vous avertissons que sans „ avoir égard aux discordes qui peuvent „ être entre vous, vous ne laissiez point „ les Eglises veuves comme elles le sont, „ sans ministres & sans Evêques; & que „ sans aucun delai, en bannissant toutes „ simonies, vous aïez à mettre en possession des Eglises ceux qui en sont pourvûs „ regulierement, & d'en donner regulierement à celles qui en sont privées, „ sous quelque pretexte que se soit. „

Les Conciles d'Afrique & d'Espagne ont fait de pareils reglemens pour faire ordonner promptement des Evêques aux Eglises vacantes. Enfin tout l'Occident a concouru à soutenir le reglement du Concile de Calcedoine, pendant qu'en Orient la Loi de Justinien y étoit observée pour les 6. mois de tolerance à l'égard de la vacance des Evêchés.

Pour prendre droit par le Concordat même, il est certain que le Pape & le Roi ont reconnu la necessité de pourvoir promptement aux Eglises vacantes; ensorte qu'ils se sont mutuellement lié les mains pour le tems de la vacance; & que le Roi même a consenti que si dans les neuf mois il ne nommoit pas au Pape un sujet qui eut les qualités requises aux termes du Concordat, afin de pourvoir au plutôt à la vacance préjudiciable aux Eglises, le Pape y peut pourvoir: *Alioquin ut dispendiosa Ecclesiarum hujusmodi vacationi celeriter consulatur, Ecclesiæ tunc vacanti per Nos & Successores nostros seu Sedem ejusmodi de persona, ut præfertur qualificata, nec non per obitum apud Sedem prædictam, vacantibus, semper nulla dicti Regis precedente nominatione libere provideri possit.*

La residence des Evêques ordonnée par une infinité de Canons & par les decrets du Concile de Trente, où les François & les Espagnols soutinrent qu'elle étoit de droit divin, est une preuve invincible de la necessité qu'il y a de remplir au plutôt les Sieges vacans. Car si l'absence de l'Evêque vivant, qui peut par ses Lettres & par ses ordres apporter quelque remède aux maux de son Eglise, & la gouverner en quelque maniere, quoique il ne soit pas present, est considerée comme une chose très préjudiciable à l'Eglise; à combien plus forte raison une Eglise destituée de Pasteur, pendant la vacance du Siege Episcopal, doit-elle souffrir, tant dans le spirituel que dans le temporel? Où il n'y a plus de Pasteur il faut que les ouailles soient dissipées & exposées à la merci des loups.

Dans l'état où est à present l'Eglise de France, elle a plus besoin que jamais de savans & de Saints Evêques, qui sachent gouverner paisiblement leurs Dioceses, qui y entretiennent la paix, & qui contiennent les peuples dans leur devoir. Cela est neceſſaire pour le repos de l'Eglise & de l'Etat. Si on differe à sacrer ceux qui sont élus par Monseigneur le Regent, très dignes sujets, très capables de bien gouverner leurs Dioceses, il est à craindre que les Ecclesiastiques du 2. ordre ne se licentient, & que le peuple ne secoue le joug de l'obeïssance qu'il doit à son Prince, & à ses Superieurs Ecclesiastiques. On en a deja vû des exemples, & on ne sauroit trop tôt chercher des moiens de mettre à la tête des Dioceses des Evêques qui puissent les retenir dans le devoir.

CINQUIEME QUESTION.

Que convient-il faire & de quelles procedures doit on user pour obliger le Pape de donner des Bulles.

REPONSE.

La seule voïe ouverte par le droit est de requerir & sommer le Pape satisfaire de sa part au Concordat en donnant des Bulles aux nommés par le Roi; & en cas de refus, d'y pourvoir suivant le droit commun en faisant ordonner les nommés, Evêques ou Archevêques par le Metropolitain ou par le plus ancien Evêque de la Province; ou même s'il refuse de la faire par les Evêques de la Province voisine suivant l'ancien usage. Que s'il arrivoit (ce qui n'est pas à croire) qu'il y eut

des Provinces dans leſquelles on ne trouvât point d'Evêques qui vouluſſent faire cette ordination, le Roi comme protecteur de l'Egliſe & promoteur de l'execution des Canons, ſeroit en droit de nommer des Prelats pour la faire.

Examinons toutes les parties de cette propoſition, & faiſons en voir la juſtice & la poſſibilité. Il eſt certain que tout homme, qui a un droit acquis à un benéfice, ſoit par nomination, ſoit par preſentation Eccleſiaſtique ou laïque, eſt en droit de le requerir à l'Ordinaire; & en cas que l'Ordinaire refuſe de lui en donner les proviſions, de le ſommer & de ſe pourvoir par les voïes de droit. Cette loi generale ſi bien établie, ſi conforme au droit Canon & à l'equité, ne doit pas avoir moins de lieu à l'égard des grands que des petits benefices, & ne regarde pas ſeulement les Archevêques & les Evêques, mais encore le Pape qui eſt ſoumis comme des autres Evêques aux Canons, & aux regles Eccleſiaſtiques. Les Evêques nommés par le Roi ont un droit acquis aux Evêchés aux quels ils ſont nommés. Par le Concordat c'eſt le Pape qui doit pourvoir les nommés qui ſont en droit de lui demander leurs proviſions, & s'il les refuſe de ſe pourvoir par les voïes de droit.

On peut former une queſtion, ſavoir, s'il eſt neceſſaire de lui faire trois ſommations reſpecteuſes, ou ſi une peut ſuffire. Dans la regle ordinaire ſur un ſimple refus on ſe pourvoit: mais par reſpect pour le Pape, il ſemble qu'il faudroit que celui qui eſt chargé des affaires de France à Rome, lui fit (quoique cela ne ſoit pas neceſſaire) par trois fois, la demande des Bulles pour les nommés; ce qui ſe pourroit faire de huitaine en huitaine, afin de laiſſer à S. S. le tems de reflechir pour prendre ſa reſolution.

Le delai ne ſera pas long; car la plûpart des Evêques nommés ont deja plus de ſix mois du jour de leur nomination, dans lequel tems le Pape eſt tenu de leur donner des Bulles. Et ainſi il ne peut apporter aucune dilation à leur expedition.

Après ce qui a été obſervé ſur la 1. queſtion il eſt évident que le Pape aïant fait refus de donner des Bulles aux nommés qui ont les qualités portées par le Concordat, ils ſont en droit de ſe pourvoir pour être ordonnés par le Metropolitain & les Evêques de la Province où eſt ſitué le Dioceſe au quel ils ſont nommés. C'eſt la regle de l'Egliſe, conſacrée par les Canons du Concile de Nicée, confirmée par une infinité d'autres Canons des Conciles generaux & particuliers. L'ordination faite par le Metropolitain & par les Evêques de la Province eſt une choſe ſtable. Si tous les Evêques de la Province ne peuvent pas aſſiſter à cette ordination, trois ſuffiſent ſuivant le 4. Canon du Concile de Nicée. Et c'eſt à preſent notre uſage, ſi le Metropolitain refuſoit ſans raiſon d'ordonner un Evêque nommé à qui le Pape n'auroit pas voulu accorder des Bulles; ou qu'il n'y eut point de Metropolitain dans la Province, c'eſt au plus ancien Evêque de la Province de ſuppléer aux fonctions du Metropolitain. Et ſi le Metropolitain ou le plus ancien Evêque de la Province refuſoit de conferer l'ordination, tous les autres Evêques de la Province requis, pourroient la faire legitimement, avec deux Evêques qu'ils choiſiroient. Enfin, en cas, (ce qui n'eſt pas à croire) que tous refuſaſſent d'ordonner le nommé, on pourroit ſuivant les Canons avoir recours aux Evêques de la Province voiſine; & il n'eſt pas poſſible qu'il n'y en eut de diſpoſés à ſatisfaire à leurs devoirs & à la juſtice de la cauſe.

En tout cas on auroit deux moïens pour ſe pourvoir contre le refus des Evêques de la Province. Le 1. ce ſeroit que le Roi pour ſoutenir ſes droits, maintenir les libertés de l'Egliſe, & ſuppléer au deni de juſtice, nommât des Prelats pour ordonner les nommés. Cette ordination ne ſeroit pas moins Canonique que celle qui ſe fait tous les jours par des Prelats qui ne ſont ni le Metropolitain de la Province, ni même l'Evêque de la Province. C'eſt un grand abus au quel on devroit remedier; car ſuivant les Canons l'ordination d'un Evêque doit être faite par ſon Metropolitain & par les Evêques de ſa Province; & toute ordination faite autrement

ment eſt declarée nulle par le Concile de Nicée. Aujourd'hui les nommés aux Evêchés mepriſant cette S. regle, ſe font ordonner par des Metropolitains étrangers & par d'autres Evêques que ceux de leurs Provinces dont il ſont quelquefois long tems abſens. Quel renverſement de la diſcipline? Remettons tout dans la regle: les Evêques nommés au refus qu'aura fait le Pape de leur donner des Bulles, doivent être ordonnés par le Metropolitain, & par les Evêques de la Province, s'il n'y a point de Metropolitain, ou ſi c'eſt le Metropolitain qui doit être ordonné, c'eſt au plus ancien Evêque de la Province à faire l'ordination. Dans des cas extraordinaires où l'on ne trouveroit pas de juſtice dans les Evêques de la Province, l'on doit s'adreſſer aux Evêques de la Province voiſine; & s'il arrivoit qu'on n'en trouvât point de diſpoſé à faire l'ordination, le Roi pourroit alors en qualité de protecteur de l'Egliſe, des loix Eccleſiaſtiques, & de celles du Royaume commettre des Prelats pour conferer l'ordination. C'eſt le 1. moïen.

Le ſecond moïen ſeroit, en cas de refus par le Pape ou par le Metropolitain, de ſe pourvoir par appel comme d'abus aux Parlemens dont dependent les Dioceſes; & là y faire juger que les nommés ſeroient ordonnés par le Metropolitain, ou à ſon refus par les Evêques de la Province, à peine de la ſaiſie de leur temporel. Afin de rendre l'une de ces deux procedures irreprochable & que Sa Majeſté ſoit entierement diſculpée à l'égard de la Cour de Rome, il ſeroit bon que l'on conſultât les Facultés de Theologie, & les Univerſités du Royaume, comme elles ont été conſultées par Philippe le Bel ſur ſon different avec Boniface VIII. en 1303.; par le même au ſujet de l'Ordre des Templiers en 1304. ou 1305.; Par le Roi Philippe de Valois touchant l'opinion de Jean XXII. ſur la viſion de Dieu en 1333. ou 1334.; Par Charles VI. au ſujet du ſchiſme des Papes en 1393. 1398. 1408.; Par le même au ſujet des erreurs de Jean Petit au commencement du 15. Siecle; Par Louis XII. en 1592. au ſujet des excommunications portées par Jules II. contre ceux qui refuſeroient de paier les Decimes que ce Pape avoit impoſées. Par la Reine Mere du Roi François I. ſur les moïens d'extirper le Lutheraniſme en France en 1523.; Par le Roi François I. en 1535. ſavoir s'il étoit à propos d'entrer en conference avec les Theologiens Allemands, & ſur les propoſitions que ces Theologiens avoient faites; En 1542. ſur la doctrine que l'on devoit tenir en France au ſujet des nouvelles opinions, en conſequence de quoi cette fameuſe Faculté dreſſa les articles qui furent autoriſés & publiés par tout le Royaume en vertu des Lettres patentes des Rois François I. & Henri II.; En 1552. la Faculté de Paris fut conſultée par le même Prince ſur le livre de Pierre du Moulin. Les Evêques & les Parlemens ont auſſi ſouvent conſulté la Faculté de Theologie de Paris ſur des points de doctrine & de diſcipline, qui regardoient même comme celui d'apreſent les differens de l'Egliſe, ou des Rois de France avec le Pape. Les deciſions de cette Faculté ont été regardées comme une eſpéce de loi que les Rois & les Parlemens ont adoptées.

Dans les circonſtances preſentes S. A. R. Monſeigneur le Duc d'Orleans Regent du Royaume, ne peut mieux ſe diſculper des deciſions qui ſeront faites au Conſeil de la Regence ſur l'affaire dont il s'agit, qu'en conſultant la Faculté de Theologie de Paris, les autres Facultés de Theologie & Univerſités du Royaume. Leur approbation donnera un grand poids à la reſolution du Conſeil & le mettra à couvert des reproches, & des recuſations qui pourroient être faites ſoit de la part de la Cour de Rome, ſoit par des malveillans du Royaume. Le Clergé étant intereſſé dans cette cauſe, on ne peut s'adreſſer à lui; il n'y a que les Facultés de Theologie qui n'aiant aucun interêt à la choſe, puiſſent donner avec liberté & ſincerité leur avis qui calmera les eſprits des mutins, & mettra le Regent & le Conſeil de Regence à couvert des traits qui pourroient être portés contre eux par la Cour de Rome.

La ſeule difficulté qui reſte eſt pour les Abbaïes & les benefices en commande dont

le

le Roi a la nomination. Comme il n'en eſt point parlé dans le Concordat & que les commandes ſont contre le droit commun il pourroit ſembler qu'elles dependent entierement du Pape, & que le Roi n'y pourroit pas pourvoir. Mais nous avons un uſage en France, autoriſé par les Arrêts & pratiqué en une infinité d'occaſions, même en ce tems cy, qui leve entierement cette difficulté; c'eſt de donner aux pourvus des Abbaïes & des autres benefices en commande aux quels le Roi eſt en poſſeſſion de nommer, des Arrêts du Conſeil d'en haut, des Parlemens, ou du grand Conſeil pour jouïr des revenus des Abbaïes, ou benefices aux quels ils auront été nommés juſqu'à ce qu'il plaiſe au Pape de leur donner des Bulles.

SIXIEME QUESTION.

Si l'on juge à propos de faire une proteſtation contre le refus du Pape dans quelle forme doit-elle être faite?

REPONSE.

Il ne s'agit point ici de proteſtation, mais d'une requiſition en forme qui ſera faite au Pape au nom du Roi & de la Nation par celui qui eſt chargé des affaires de France à Rome, qui pourra être conçue dans les termes ſuivans, ou autres equivalens: Qu'attendu que par le Concordat le Pape eſt obligé de donner des Bulles aux nommés par le Roi agés de 27. ans qui ſont Docteurs ou Licentiés en Theologie; que le Roi a ſatisfait de ſon coté à ſes clauſes en nommant aux Egliſes vacantes des perſonnes ainſi qualifiées & d'ailleurs capables de remplir ces places, comme il eſt conſtant par les informations faites par devant les Nonces, ou par devant les Ordinaires, S. S. eſt très humblement & très inſtamment requiſe de leur donner inceſſamment des Bulles pour les benefices aux quels ils ſont nommés en obſervant les formalités ordinaires. Que s'il refuſe ou differe de le faire, comme la vacance de ces Egliſes, ou benefices porteroit un grand dommage aux Egliſes de France, au Clergé & au peuple, Sa Majeſté ſe trouve obligée de le ſommer & interpeller de ſatisfaire aux termes du Concordat, & d'accorder inceſſamment les Bulles qu'elle lui demande; ſinon & à faute de ſe faire par S. S. Sa Majeſté ſera obligée de faire ordonner dans ſon Royaume ſuivant l'ancien uſage par les Prelats à qui il appartient de droit d'ordonner les nommés, & de pourvoir à mettre en poſſeſſion les nommés aux benefices aux quels Sa Majeſté a droit de nommer ſuivant les uſages & coutumes du Royaume, ſans neanmoins que ces promotions puiſſent porter prejudice au Concordat que le Roi veut & entend executer de ſa part quand le Pape y ſatisfera de ſon coté; Que Sa Majeſté eſt faché d'être obligée d'envenir à cette extremité, mais que la neceſſité urgente des Egliſes, les remonſtrances des pluſieurs Prelats, les avis des Facultés de Theologie du Royaume, & particulierement de celle de Paris, ne lui permettent pas de differer à faire cette requiſition & à ſe pourvoir par les voïes de droit.

SEPTIEME QUESTION.

Seroit-ce un moïen convenable pour determiner la Cour de Rome à donner des Bulles que de defendre de prendre aucune expedition de Rome juſqu'à ce que le Pape eut executé le Concordat? Ce moïen eſt-il conforme à l'ordre du Royaume & à ce qui a été pratiqué dans les autres Etats? En pourroit-on eſperer de bons effets dans la conjoncture preſente?

REPONSE.

Ce moïen eſt de droit, & a été ſouvent pratiqué en France ſous Philippe le Bel à l'égard de Boniface VIII. en 1296. ſous Charles VI. en 1418. Sous Louis XII. ſous Henri IV. Et ces defenſes ont été autoriſées par des Lettres patentes verifiées dans le Parlement. Mais ce moïen n'a jamais été efficace pour faire reuſſir les pretentions que l'on avoit; il a ſeulement mortifié pendant un tems la Cour de Rome qui a toujours tenu ferme malgré l'interêt qu'elle pouvoit avoir de ceder. Il en ſera de même preſentement:

Le

Le Pape ſe fera un point d'honneur de ne ſe point relacher pour des interêts temporels, & bien loin que cela le faſſe revenir, il voudra faire voir à toute la terre que ce n'eſt point l'interêt mais l'amour de la verité qui le tient.

Les annates ſont la plus forte taxe au profit du Pape ſur les Egliſes de France. On ſe trompe quand on croit qu'elle a été établie par le Concordat ; Car il n'y a aucune ſtipulation de paier une année de la valeur des benefices. Ce n'eſt que par une uſurpation de la Cour de Rome qu'on les exige de nos Evêques & de nos Abbés. Voici une belle occaſion de ſe delivrer de cette vexation, qui enléve à la France une ſomme très conſiderable tous les ans pour être portée en Italie. Il n'y a point de loi Eccleſiaſtique qui ordonne le paiement des annates ; au contraire elles ſont defendües par ces loix & ſpecialement par le Decret du Concile de Bâle ; & elles ne ſont ni autoriſées ni ſtipulées par le Concordat. Enfin elles n'ont aucun titre legitime & ſont une exaction, que l'on peut à bon droit, appeller ſimoniaque, comme il a été declaré par le Concile General de Bâle Seſſ. 21.

HUITIEME QUESTION.

Comment cette defenſe devroit-elle être faite ? Et comment pourvoiroit-on au gouvernement de l'Egliſe pendant que cette defenſe ſubſiſteroit.

R E P O N S E.

Si on juge à propos de faire cette defenſe, il faudra ſe ſervir des modelles des Edits & Declarations des Rois predeceſſeurs de Sa Majeſté, qui ſe trouvent dans les preuves des Libertés de l'Egliſe Gallicane & en d'autres endroits.

NEUVIEME QUESTION.

Cette condition donneroit-elle atteinte au Concordat ? Et ne ſubſiſteroit-il pas toujours à l'égard du Roi, quoique le Pape ne l'executât pas de ſon coté ?

R E P O N S E.

Cette queſtion a été reſolue par une reponſe qui a été faite à la premiere Queſtion.

C O N C L U S I O N.

Dans les circonſtances preſentes il eſt abſolument neceſſaire de pourvoir aux Egliſes vacantes de France, le refus que le Pape a fait de donner des Bulles à quelques uns des nommés & enſuite à tous juſqu'à ce que l'affaire de la Conſtitution fut finie, eſt une contravention manifeſte au Concordat. Il eſt de l'interêt de l'Egliſe & de l'Etat, que l'on pourvoie à ces Egliſes vacantes ; on a expliqué le moïen d'y parvenir, reſpectueux pour le Pape, dans la juſtice & dans les regles. Il eſt du bien public & de la ſaine politique de les mettre en execution au plutôt : ce ſera peut-être une occaſion favorable de décharger la France des Annates, & des autres vexations de la Cour de Rome, qui ne ſont fondées ſur aucun titre, & qui ſont fort à charge au Royaume. Cette demarche pourra même rendre le Pape plus flexible au ſujet de la Conſtitution Unigenitus, qui trouble depuis long tems l'Egliſe de France.

IV. MEMOIRE

Par M. Nicolas le Gros, Chanoine & Docteur en Theologie de Rheims.

PREMIERE QUESTON.

Le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques uns des ſujets nommés par le Roi n'eſt-il pas contraire au Concordat?

REPONSE.

Le Concordat (Tître 3.) oblige d' une part le Roi à nommer aux Evêchés des ſujets qui ſoient Docteurs ou Licentiés, ſoit en Theologie ou en Droit, qui aient 27. ans, & qui ſoient d'ailleurs propres à remplir les devoirs de l'Epiſcopat. De l'autre il oblige le Pape à donner aux ſujets ainſi nommés & qualifiés des Bulles ou proviſions pour les Evêchés. *Occurrente hujuſmodi vacatione Reæ Francie pro tempore exiſtens, unum gravem Magiſtrum ſeu Licentiatum in Theologia, aut in utroque ſeu in altero jurium Doctorem aut Licentiatum in Univerſitate famoſa, & cum rigore examinis, & in 27. ſuæ ætatis anno ad minus conſtitutum, & alias idoneum infra ſex menſes a die vacationis Eccleſiarum earumdem computandos Nobis & Succeſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ſeu Sedi prædictæ nominari, & de perſona per Regem hujuſmodi nominata, per Nos & Succeſſores noſtros ſeu Sedem prædictam provideri.*

Le Pape ne peut donc ſans contrevenir au Concordat refuſer par une volonté arbitraire, & pour ſes propres interêts aux ſujets nommés par le Roi les Bulles & proviſions qu'il leur doit, lorſqu'ils ont les qualités requiſes. Et c'eſt la même choſe, ſoit qu'il les leur refuſe abſolument, ſoit qu'il ne veuille les leur accorder qu'à des conditions injuſtes ou même nouvelles & non neceſſaires.

SECONDE QUESTION.

L'affaire de la Conſtitution peut-elle donner un pretexte au Pape de refuſer des Bulles à quelques uns des nommés? Ces deux affaires ne ſont-elles pas abſolument independantes l'une de l'autre?

REPONSE.

L'affaire de la Conſtitution ne peut donner aucun pretexte au Pape de refuſer des Bulles, quand les ſujets nommés ſeroient du nombre de ceux qui ont appellés au Concile. Ce n'eſt pas un crime, ou un tître d'incapacité que d'avoir appellé d'un juge inferieur & faillible à un juge Superieur & infaillible. Et comme un Evêque ne pourroit ſans abus refuſer un *Viſa* ſous pretexte que l'Eccleſiaſtique qui le demanderoit auroit appellé d'un de ſes jugemens au Metropolitain ou au Pape, le Pape de même ne peut regarder comme un motif de refus l'appel qu'on auroit interjetté de ſa Conſtitution au Concile general qui eſt le tribunal au quel J. C. veut que nous nous adreſſions. *Dic Eccleſiæ.*

L'unique pretexte que le Pape pourroit alleguer ſeroit que la doctrine des nommés lui eſt ſuſpecte, juſqu'à ce qu'ils reçoivent ſa Conſtitution. Mais cette Conſtitution elle même eſt au moins ſuſpecte d'erreur; & elle eſt plus propre à rendre ſuſpects ceux qui la recevroient, qu'à juſtifier de leur ſaine doctrine. Et ſans entrer dans cette diſcution il ſuffit que le Pape ne puiſſe nous aſſujetir à recevoir ſes Bulles, ni nous impoſer de nouvelles regles, ni nous demander de nouvelles épreuves, ni exiger de nouveaux ſermens. La France a droit d'examiner ſi ſes Conſtitutions ſont recevables. Il ne peut donc en éxiger d' autorité l'acceptation, ſans donner une atteinte

teinte mortelle à nos libertés. Que s'il s' appuie ſur la pretention de quelques Evéques que la Conſtitution eſt une regle de foi, conſacrée par le jugement unanime du corps des Paſteurs, c'eſt une ſuppoſition dementie par l'evidence des faits, par les Parlemens, & à le bien prendre par toute l'Egliſe; puis qu'elle entretient communion avec ceux qui ne reçoivent pas cette Conſtitution (*a*).

Mais il y a plus, & la maniere dont la queſtion eſt propoſée fait voir que la prétention de Rome eſt tout-à-fait inſoutenable. On ſuppoſe qu'on ne refuſe les Bulles ſous pretexte de la Conſtitution, qu'à quelques uns des nommés. Or pourquoi les refuſeroit-on ſous ce pretexte à quelques uns plutôt qu'aux autres? Aucun des nommés n'eſt appellant: aucun n'a eu part à aucune deliberation dont la Cour de Rome ſe puiſſe plaindre avec la moindre couleur. Innocent XI. avoit au moins un pretexte, de diſtinguer entre les nommés. Il alleguoit que ceux qu'il rejettoit avoient trahi les interêts de l'Egliſe en conſentant à l'extenſion de la regale, & qu' ils avoient bleſſé l'honneur du S. Siege en determinant à ſon prejudice des queſtions ſur leſquelles on devoit laiſſer la liberté des opinions. Mais ici qu'ont fait les ſujets aux quels on refuſe les Bulles qui puiſſe les rendre ſuſpects? Qu'ont ils refuſé de ce qui a été demandé juſqu'à preſent, ou de ce qui a pû leur être legitimement demandé? Les autres ont-ils donné clandeſtinement des gages d'un aſſerviſſement ſervile à la Cour de Rome, & en particulier à la Conſtitution? Il faut donc convenir que c'eſt S. A. R. Monſeigneur le Regent & le Royaume entier qu'on punit par le refus des Bulles; & c'eſt ce qui eſt viſiblement injuſte. Ces affaires n'ont par elles-mêmes aucune liaiſon; & ſi la Cour de Rome ne veut pas finir l'une ſans l'autre, c'eſt qu'elle ſent bien qu'elle n'a pas d'autre moïen pour nous engager à lui ſacrifier les interêts du Royaume, & les maximes fondamentales de l'Egliſe Gallicane.

TROISIEME QUESTION.

N'y a t-il point de conſequence à craindre de l'exemple que le Pape donne aujourd'hui de refuſer des Bulles juſqu'à ce qu'on l'ait ſatisfait ſur un different que l'on a avec la Cour de Rome?

REPONSE.

Il eſt clair que cet exemple s'il étoit toleré auroit des ſuites infiniment pernicieuſes, & qui n'iroient à rien moins qu' à un renverſement entier de l'Egliſe & de l'Etat (*b*). Innocent XI. a commencé. Clement XI. encherit ſur l'exemple d'Innocent XI. Ses Succeſſeurs croiront être en droit d'en uſer de même, ſoit qu'ils veuillent établir les pretentions ultramontaines au prejudice des maximes de l'Egliſe Gallicane, ſoit qu'ils entreprennent d' appuier des factions domeſtiques, ou une puiſſance étrangere contre l'autorité legitime du Prince, il faudra que les Evêques nommés & les Princes qui les auront nommés cedent en toutes occaſions pour avoir des Bulles. La Cour de France & le Clergé ſeront dans un eſclavage perpe-

(*a*) *Note de M. le Gros, Auteur du Memoire.* Quand le Conſtitution ſeroit reçue, comme le ſont les deciſions dogmetiques du Concile de Trente, le Pape ne pourroit éxiger des Sujets nommés le ſouſcription à cette Conſtitution. 1. Parce que c'eſt devent le Metropolitein que l'informetion doit être faite. 2. Parce qu'on ne peut introduire de nouvelles ſouſcriptions ou conditions: ſens le concours des deux Puiſſances & le conſentement de l'Egliſe; eutrement dans un tems de foibleſſe, le Pape exigera le reception du V. Concile de Latran, de le Bulle *in Cœna Domini*, des Bulles contre Bajus, & tout ce qu'il lui plaira, ſous pretexte qu'il pretendra que tout cele eſt reçu par l' Egliſe; c'eſt-à-dire comme ils s'expliquent, par la plus grande pertie.

(*b*) *Note de l'Auteur du Memoire.* Rome demandera & obtiendra 1. que l'on reçoive la Bulle *In Cœna Domini*. 2. Que l'on ebandonne le Declaration de 1682. 3. qu'on oblige les Evêques à eccomplir tout ce qu'ils promettent avec ſerment à leur Sacre. 4. Que les Parlemens ne ſe mêlent plus des affaires Eccleſiaſtiques. 5. Qu'on reçoive tous ſes Decrets ſans exemen. 6. Si le Pepe peut refuſer un ſeul des ſujets nommés, il le tient tout dans l'eſclavege.

tuel, ſi on n'a le courage de prendre, d'executer & de ſoutenir dans les circonſtances preſentes des reſolutions également pleines de vigueur & de ſageſſe.

QUATRIEME QUESTION.

Convient il pour le bien de l'Etat & de la Religion de laiſſer les Egliſes ſi long tems vacantes?

REPONSE.

Rien n'eſt plus contraire au bien de l'Egliſe, aux S. S. Canons, aux Capitulaires de Charlemagne (Tom. 1. p. 455. & *alibi*) & à l'inſtitution même de J. C., qui a voulu que les Egliſes fuſſent gouvernées par les Evêques & en ſecond par les Prêtres. Le Concordat y eſt exprès; & il y eſt ſtipulé que ſi le Roi après le refus fait en Conſiſtoire d'un ſujet qui n'auroit pas les qualités requiſes, ne nommoit pas dans les 3. mois, le Pape y pourvoiroit pour empêcher la longue vacance des Egliſes, laquelle ne peut être que très pernicieuſe: *Ut diſpendioſæ Eccleſiarum huiuſmodi vacationi celeriter conſulatur.* Or s'il eſt neceſſaire de pourvoir à une Egliſe quand le Roi eſt en retard de nommer, il ne l'eſt pas moins d'y pourvoir quand le Pape eſt en retard de donner des Bulles.

En effet il n'y a gueres de plus grand inconvenient que de laiſſer des Egliſes ſans Confirmation, ſans Ordinations, ſans vigueur, comme des armées ſans Generaux, & des Etats ſans Chefs.

Quant à l'interêt du Royaume, il eſt aiſé de voir de quelle importance il eſt que les peuples ſoient contenus dans leur devoir par des Evêques qui ſoient en même tems Princes de l'Egliſe & puiſſans dans le Royaume, attachés au Roi & reſpectables par l'autorité ſacrée de l'Epiſcopat.

D'ailleurs quel renverſement ne ſeroit-ce pas ſi la Cour de Rome perſiſtoit dans le refus qu'elle fait, & qu'on n'y apportât point de remede? Le nombre & les beſoins des Egliſes vacantes iroient toujours en augmentant; & peut-être dans des cas qu'on n'oſeroit prévoir, au lieu des ſujets nommés par M. le Regent d'autres ſeroient-ils ſacrés & mis en poſſeſſion ſur une autre nomination.

CINQUIEME QUESTION.

Que convient-il de faire? Et de quelle procedure doit-on uſer pour obliger le Pape à donner des Bulles?

REPONSE.

Le moïen le plus efficace d'obliger le Pape à donner des Bulles, c'eſt de s'en paſſer. Dès qu'il y aura un Evêque ſacré ſans Bulles, ou qu'on voudra ſerieuſement en venir là, le Pape s'empreſſera d'en donner. Mais pour expliquer ce qu'il convient de faire, & de quelle procedure on doit ſe ſervir, il eſt à propos d'établir quelques maximes.

PREMIERE MAXIME.

Il ne depend pas du Pape ſeul de donner au Roi la nomination aux Evêchés ou de la lui ôter. Ce n'eſt pas même à le bien prendre, le Concordat qui rend legitime l'ordination des Evêques nommés par le Roi.

On ne pretend pas ſoutenir que la nomination aux Evêchés ſoit un droit neceſſairement attaché à la Couronne. L'interêt même de la Couronne demande qu'on diſtingue avec exactitude les droits des deux Puiſſances. L'Egliſe n'a aucun pouvoir ni direct ni indirect ſur le temporel. Le Prince n'a aucun pouvoir ni direct ni indirect ſur le ſpirituel. Ce n'eſt pas au Pape à faire les Rois, ni à deſigner les Officiers aux quels les Rois doivent faire part du pouvoir qu'ils ont reçu de Dieu. La Souveraineté par elle même ne renferme ni le droit de faire des Evêques, ni celui de determiner les ſujets à qui l'Egliſe doit confier par ordination l'exercice du pouvoir qu'elle a reçue de J. C.

Il faut donc s'en tenir à cette maxime indubitable que comme l'Egliſe ne peut rien ſur le temporel que par le conſente-

ment

ment des Princes, les Princes de même ne peuvent rien ſur le Spirituel que par le conſentement de l'Egliſe. Et cela paroit plus certain encore à l'égard des nominations : ſur tout ſi elles ſont neceſſairement ſuivies de l'ordination & de l'inſtitution Canonique. Les nominations ont une grande liaiſon avec la miſſion qui ne vient que de Dieu & de ſon Egliſe. C'eſt à Dieu à choiſir ſes Miniſtres comme, c'eſt au Roi à choiſir les ſiens (*a*).

D'ailleurs ſi ce droit étoit attaché à la ſouveraineté, les Princes heretiques l'auroient comme les Catholiques. Si le Turc s'emparoit de Rome ce ſeroit à lui à nous donner un Pape : Neron auroit eu le droit de nommer le ſucceſſeur de S. Pierre: ce qu'on ne croit pas que perſonne osât avancer.

Il faut donc avoüer que le droit de nommer aux Prélatures n'appartient pas eſſentiellement aux Souverains ; que les élections ſont la voïe naturelle & Canonique ; & que les nominations qui ſe font aujourd'hui par les Princes ne peuvent avoir lieu qu'autant qu'elles ſont ou approuvées, ou au moins tolerées, & en quelque ſorte conſenties par l'Egliſe. Auſſi eſt-il dit, Art. 58. des *libertés de l'Egliſe Gallicane*, que le droit des nominations pourra ſembler quelque choſe de paſſe-droit.

Mais il ne faut pas croire pour cela qu'il depende du Pape ſeul de donner ou d'ôter au Roi la nomination aux Evêchés. Leon X. n'avoit pas ce droit, comment auroit-il pu ſeul le donner au Roi ? auſſi prit-il toutes ſortes de precautions pour obliger François I. à faire agréer le Concordat par l'Egliſe Gallicane, parce qu'il n'ignoroit pas que c'étoit à elle qu'appartenoit le droit de pourvoir aux benefices du Royaume, & qu'il ne pouvoit ſans ſon conſentement, ni donner au Roi le droit d'y nommer, ni avoir lui même celui de donner des Bulles.

Voici donc à quoi ſe reduit ce qu'on peut dire de plus ſolide pour prouver que l'ordination des Evêques nommés par le Roi eſt legitime ; c'eſt que la nomination n'eſt pas par elle-même une fonction qui demande un pouvoir ſpirituel, puiſque le peuple y a eu beaucoup de part dans les premiers tems ; que la diſcipline a beaucoup varié ſur ce point ; par où il paroit que J. C. n'a rien determiné à cet égard, & que l'eſſentiel eſt que le pouvoir ſoit communiqué par une miſſion & une ordination Canonique ; qu'il eſt ſouvent arrivé dans les premiers ſiecles, que les Empereurs & les Rois ſpecialement les nôtres, ont deſigné des Evêques, & que l'ordination des Evêques ainſi nommés a été regardée comme legitime, quoique les Papes n'y priſſent alors aucune part, & qu'ils ne donnaſſent ni aux Princes le droit de nommer, ni aux ſujets nommés par les Princes l'inſtitution Canonique.

De plus dans le tems même où les élections étoient en vigueur, on demandoit au Roi la permiſſion d'y proceder ; & après l'élection celle de faire ſacrer celui qui avoit été nommé. Le Roi eſt en poſſeſſion depuis deux ſiecles, de nommer ſeul : Le Pape qui eſt le premier Evêque & ſans lequel on ne doit pas ordinairement faire de grands changemens dans la diſcipline, y a concouru. Le Concile V. de Latran qui étoit nombreux, quoique nous ne le reconnoiſſions pas pour œcumenique, l'a approuvé. Les Egliſes du Royaume y ont conſenti juſqu'à un certain point, en reconnoiſſant pour leurs vrais Evêques ceux qui avoient été ainſi nommés & ſacrés ſur cette nomination, quoiqu'elles conſervent toujours le deſir de voir retablir les élections Canoniques, lorſque les circonſtances le permettront. Le Concile de Trente a ſuppoſé les nominations qui ſe font par les Princes, & il ne les a point condamnées ; puiſqu'il ſe contente de conjurer ceux qui jouiſſent de ce droit de nommer comme il y ſont obligés, les ſujets les plus dignes.

(*a*) *Note de l'Auteur du Memoire*. Voyés la *Reponſe au Memoire anonyme*, où ceci eſt mieux elairci. (C'eſt le VI. Memoire.) Le Prince peut nommer ſans donner la Miſſion, & le Metropolitain doit toujours avoir la liberté de refuſer des ſujets indignes, ſauf à ſe pourvoir s'il refuſe injuſtement.

Ce qui a porté l'Egliſe à tolerer & conſentir en quelque ſorte à ces nominations des Princes, ç'a été d'une part le deſordre des brigues & de la ſimonie, qui ſouilloient la pluſpart des élections, & aux quelles il ne paroiſſoit pas aiſé de remedier dans un ſiecle auſſi corrompu. Et de l'autre les juſtes égards que l'Egliſe a pour les Princes. Nos Rois ſont regardés comme patrons, fondateurs ou bienfaiteurs des Egliſes de leur Royaume. Il eſt du bien de l'Egliſe même que les Evêques ſoient agreables au Roi, afin d'être appuiés de ſa protection, comme il eſt du bien de l'Etat où les Evêques tiennent un rang conſiderable, étant Ducs, Comtes, Seigneurs, feudataires, & quelques uns Pairs du Royaume, que le Roi puiſſe s'aſſurer de leur fidelité & de leur capacité.

C'eſt par ces raiſons & en vertu du conſentement des Egliſes que le Roi nomme aux Prelatures; que le Pape accorde ou refuſe des Bulles, qu'il execute le Concordat ou qu'il tache de l'abolir: tout cela ſubſiſte, le Roi n'en a ni plus ni moins de droit pour nommer les Evêques, & la conſecration des Evêques par lui nommés n'en ſera pas moins Canonique & moins legitime. Le Pape ſeul ne pourroit pas ôter au Roi les nominations, comme il ne pourroit ni lui ôter la Regale ni en conteſter l'extenſion conſentie par le Clergé de France, & enſuite par Innocent XII.

SECONDE MAXIME.

Quand ce ſeroit en vertu ſeulement du Concordat que le Roi nommeroit aux Prelatures, l'inexecution du Concordat de la part du Pape n'éteroit rien au Roi.

C'eſt un principe conſtant que ce qui eſt acquis à l'un des contractans ne lui appartient pas moins, lorſque l'autre manque de ſa part à accomplir les conditions du traité. C'eſt celui qui y manque qui ſe prive ſeul des avantages qui lui avoient été accordés. Mais il n'eſt pas juſte que celui à qui on ne peut rien reprocher ſouffre de la faute de l'autre, & d'une inexecution qui ne vient pas de lui. C'eſt une parole de S. Gregoire Pape, dont on a fait une regle de droit. *Quæ culpa vacat in damnum vacari non convenit*, Cap. 1. *de Conſt.*

Cette maxime eſt generale, & elle a lieu dans les Traités de paix ou d'alliance, dans les conventions matrimoniales, dans les contracts de ſocieté pour le commerce, en un mot dans tous les Contracts. Or le Concordat doit être regardé à Rome comme un Contract, qui oblige de part & d'autre; comme il eſt expreſſement porté au Tître dernier, où le Pape renonce pour lui & pour ſes ſucceſſeurs au pouvoir d'y deroger. *Illam vero & contractus & obligationis inter Nos & Sedem Apoſtolicam prædictam ex una, & præfatum Regem & Regnum ſuum ex altera, partibus legitime initis vim & robur obtinere, ac illi & præſentibus in aliqua ſui parte per quaſcunque litteras & gratias per Nos & Succeſſores noſtros deſuper concedendas derogari .... clauſulamque cum earum derogatione .... nihil penitus operari .... nec non irritum & inane quidquid ſecus a quoquam quavis authoritate etiam per Nos & Succeſſores noſtros præfatos, ſcienter vel ignoranter, contigerit attentari decernimus* (a).

Ce qui a fait dire à *Rebuffe*, Juriſconſulte celebre, qui a commenté le Concordat, que c'eſt un contract qu'on ne peut revoquer au prejudice de ceux qui ont acquis par lui un droit dont ils jouiſſent en conſequence. *Quæ an altera pars valeat derogari his concordatis .... contraria credo verius quia concordata contractus vim habent, ut patet titulo de robore & firmitate concordatorum, & contractus ligant etiam Principem .... Item quando conſtitutio tranſit in contractum revocari non poteſt in præjudicium eorum, quibus jus ex eadem quæſitum eſt.* Innoc. I. Cap. *Novit. de judiciis.*

Le Concordat même ſuffit pour prouver la propoſition qu'on a avancée. Si le Roi man-

(a) Tit. XVII. *De perpetua ſtabilitate Concordati.*

manque de ſa part à nommer un ſujet qui ait les qualités requiſes, dans les trois mois du refus fait en Conſiſtoire, le Pape loin de perdre le droit qui lui eſt acquis par le Concordat de donner des proviſions exerce ce droit, & fait ſacrer l'Evêque independemment de la nomination du Roi. D'où il s'enſuit que ſi le Pape de ſon coté manque à pourvoir les ſujets qui ont les qualités requiſes, le Roi ne perd rien de ſes droits, & que l'inexecution du Concordat du coté du Pape fait ſeulement qu'on peut ſe paſſer de ſes Bulles ou proviſions.

Mais quand par impoſſible le refus que fait le Pape aneantiroit le Concordat & le droit du Roi à l'avenir, les ſujets aux quels le brevet de nomination a été expedié ſeroient valablement nommés, puiſqu'ils l'ont été en un tems où il n'y avoit pas même de difficulté la deſſus; ainſi il faudroit toujours commencer par ſacrer ceux là.

TROISIEME MAXIME.

Le defaut des Bulles, quand le Pape refuſe injuſtement d'en donner, n'empêche pas que les Evêques ne puiſſent être ſacrés.

Deux raiſons prouvent cette maxime: La 1. c'eſt que ces Bulles ne ſont point neceſſaires ſelon les Canons: c'eſt une innovation des derniers tems, une veritable ſervitude dont on a chargé les Egliſes; un abus également contraire à l'interêt de la Religion & à la pratique des premiers ſiecles; une occaſion pour la Cour de Rome d'attirer l'argent du Royaume, & d'exiger ces annates qui ont été toujours ſi odieuſes; un pretexte de faire valoir les pretentions ultramontaines, & de faire regarder la juriſdiction des Evêques comme une émanation volontaire de celle du Pape. Les Egliſes Catholiques d'Orient n'ont jamais été ſujettes à ce joug; Il y en a encore quelques unes en Allemagne qui s'en ſont defendues juſqu'a ce jour. Et quand celle de France s'en delivrera, elle ne fera rien que de très legitime, & de très conforme à ſes libertés. Car ces libertés conſiſtent principalement à conſerver ce qui nous reſte de l'ancienne diſcipline, & à nous rapprocher autant que les conjonctures le permettent de la diſcipline ſi pure des premiers ſiecles.

La 2. raiſon qui fait voir que les Evêques peuvent être ſacrés ſans Bulles de Rome c'eſt que quand elles ſeroient neceſſaires ſelon les Canons, elles ceſſeroient de l'être dans le cas preſent. En effet c'eſt une maxime generale du Droit Canonique que les reſerves, qui ne ſont que de droit poſitif humain & variable, ceſſent par la neceſſité; & en particulier qu'on n'eſt point obligé de recourir à Rome, quand ce recours devient impoſſible. C'eſt la diſpoſition du Chap. *De Cetero*. & du Ch. *Quamvis* II. & 58. *de ſent. Excommuni*.

Les Papes eux mêmes ont diſpenſé les Evêques qui étoient hors d'Italie de demander à Rome la confirmation de leur élection, & leur ont permis d'adminiſtrer leurs Egliſes avant que de l'avoir obtenue: Cap. *Nihil eſt*, *de electione*: *Ceterum qui Epiſcopi ad Romanum pertinent immediate Pontificem, ad percipiendam ſui confirmationem officii ejus ſe conſpectui, ſi commode fieri poteſt, perſonaliter repræſentent, aut perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionibus & electis poſſit haberi, ut ſic demum per ipſius circumſpectionem conſilii ſui plenitudinem officii aſſequantur, cum iis nihil obſtiterit de Canonicis inſtitutis, ita quod interim valde remoti, videlicet ultra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia diſpenſative propter neceſſitates Eccleſiarum & utilitates in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent. Sic tamen ut de rebus Eccleſiaſticis nihil penitus alienent. Munus vero benedictionis ſeu conſecrationis recipiant ſicut hactenus recipere conſueverunt.*

Or ſi la diſtance des lieux & la difficulté du voïage fourniſſent ſelon ce decret du Pape Honoré III. une raiſon ſuffiſante pour ne point recourir à Rome, dans ce cas, que doit on penſer de celui dans lequel nous nous trouvons, de ne pouvoir obtenir de Bulles ſans trahir les interêts de l'Egliſe & de l'Etat?

C'eſt en vertu du même principe & en ſuppoſant que la neceſſité diſpenſe de recourir à Rome, que dans le tems du ſchiſ-

ſchiſme on n'y recouroit point. Il étoit du bien de l'Egliſe d'obliger le Pape, qu'on reconnoiſſoit pour Pape veritable, à ceder le Pontificat ; & on ne pouvoit y reuſſir que par la ſouſtraction d'obeiſſance. Ainſi on ne ſe fit point de ſcrupule de ſe paſſer des proviſions de Rome : C'eſt encore par le même principe que nous nous en paſſons aujourd'hui pour les benefices, quand la Cour de Rome les refuſe injuſtement, parce qu'en effet il y a égale neceſſité, ou ſi l'on veut une égale impuiſſance de recourir à Rome, ſoit qu'on ne puiſſe pas s'adreſſer au Pape, ſoit qu'il ne veuille pas uſer de ſon pouvoir ſelon les regles.

Mais s'il y a un cas où la neceſſité faſſe ceſſer la reſerve, c'eſt celui-ci ; car il eſt ſans comparaiſon plus neceſſaire de donner des Evêques aux Egliſes que d'accorder à un particulier une diſpenſe ou un benefice ; vû même que ces particuliers ne ſauroient plus à qui s'addreſſer dans les cas où ils ne peuvent recourir à Rome, puiſqu'alors c'eſt à l'Evêque qu'il faut s'adreſſer, & qu'ils n'en auroient pas.

QUATRIEME MAXIME.

Le Pape refuſant injuſtement des Bulles, le Metropolitain peut ſacrer les Evêques.

Il ne fait que rentrer dans les droits qui lui ſont attribués par tous les Conciles, en commençant par celui de Nicée, & dont il jouiſſoit dès avant les Conciles en vertu d'une tradition qui remonte juſqu'aux Apotres. S. Paul veut que Tite Evêque de la Metropole, en établiſſe dans toutes les Villes : C'eſt-a-dire dans celles de l'Iſle qui dependoient de Crete, & qui en portoit le nom. On peut voir les Conſtitutions Apoſtoliques. Lib. 8. Ch. 4. Le Conc. de Nicée Can. 4. & 6. Celui de Laodicée Can. 12. Le 11. Conc. d'Arles Can. 5. &c. Mais il faut rapporter les termes du Concile de Nicée, lequel a toujours été regardé dans l'Egliſe avec une veneration particuliere. Can. 4. *Epiſcopum oportet maxime quidem ab omnibus, qui ſunt in Provincia, conſtitui, ſi autem ſit hoc difficile, vel propter urgentem neceſſitatem vel viæ longitudinem, tres omnino eundem in locum congregatos abſentibus quoque ſuffragium ferentibus, ſcriptiſque aſſentientibus, tunc electionem fieri, eorum autem quæ fiunt, confirmationem in unaquaque Provincia a Metropolitano fieri.* Et Can. 6. *Abſque Metropolitani ſententia . . . Epiſcopum non eſſe.*

C'étoit au Metropolitain à convoquer l'aſſemblée pour l'élection, à y preſider, à confirmer l'élection ſi elle étoit faite en ſon abſence, à ordonner l'Evêque élu avec ſes ſuffragans, ou au moins avec quelques uns d'entr'eux. On voit dans notre Hiſtoire, des lettres de nos Rois adreſſées aux Metropolitains pour leur permettre de ſacrer les Evêques nommées ou pour les y engager. On en rapportera un exemple à la fin de ce Memoire.

Il eſt de même des nominations reſervées au Pape. Le 2. Concile de Lyon, en 1273. ordonne que ſi le Pape ne confere dans le mois les benefices vacans *in Curia*, l'Ordinaire les conferera Cap. 3. *de præb. in Sexto.*

Que ſi on a pris cette précaution à l'égard des benefices les moins conſiderables, combien eſt-il plus juſte & plus neceſſaire, afin de ne point laiſſer les Egliſes ſans Evêques, que le Metropolitain rentre dans ſes droits, & que confirmant le choix des ſujets en conſequence de l'information faite par devant lui, les ordonnant enſuite & leur accordant l'inſtitution Canonique, il uſe pour le bien de l'Egliſe, des droits qui lui avoient été ôté par une reſerve irreguliere.

CINQUIEME MAXIME.

Sur le Refus injuſte du Metropolitain, on peut par droit de devolution s'adreſſer au premier de ſes ſuffragans, enſuite aux autres Evêques de la Province, même à ceux des Provinces voiſines.

On appelle droit de devolution celui qui eſt acquis à un Paſteur au refus ou par l'impuiſſance, ou à cauſe de la negligence d'un autre. On peut en diſtinguer de deux ſortes : L'une qui ſe fait en re-

mon-

montant vers le Superieur, comme lorsque ſur le refus d'un ſuffragant on s'adreſſe au Metropolitain ; L'autre en deſcendant, lorsqu'au defaut d'un Superieur on s'adreſſe à celui qui étant le premier après lui doit naturellement prendre ſa place, & qui a après lui, l'obligation & le pouvoir de rendre juſtice, ou de pourvoir au bien commun.

Les Conciles donnent des exemples de cette devolution. Ainſi le Concile de Bâle Seſſ. XV. ordonne que ſi le Metropolitain manque à convoquer dans le tems preſcrit, le Concile Provincial, l'Ancien ſuffragant le convoquera ; & même que ſi l'Evêque n'aſſemble pas ſon Synode, la premiere dignité de ſon Egliſe y ſuppleera. Le Concile de Trente Seſſ. 23. Ch. 1. enjoint aux Evêques qui ſont obligés de ſortir de leurs dioceſes pour un tems conſiderable, d'en obtenir la permiſſion du Metropolitain ou en ſon abſence de l'ancien Evêque de la Province.

Ce droit de devolution eſt fondé ſur des principes très ſolides. J. C. a donné tout pouvoir à toute l'Egliſe, pour pourvoir à tous les beſoins ſpirituels. Le Corps des Paſteurs a toute l'autorité, & chaque Paſteur n'en a qu'une partie; mais il l'exerce au nom du Corps, & il peut dans la neceſſité l'exercer ſur chaque partie du Corps qui ſe trouve dans le beſoin. Ainſi tout Prêtre peut abſoudre tout Chretien à l'article de la mort. Un Evêque & un Prêtre jettés dans une Iſle, où il n'y auroit aucun Paſteur, pourroient y faire toutes les fonctions, l'un en 1. l'autre en 2. parce qu'en effet le pouvoir eſt paſſé des Apotres à leurs Succeſſeurs, & que ſi hors de la neceſſité il eſt reſſerré par les regles de la diſcipline, pour éviter le trouble, dans la neceſſité au contraire il s'étend pour éviter un trouble encore plus grand.

Mais le droit de devolution & le principe qui l'appuie ont particulierement lieu dans une même Province. Cela vient de ce que chaque Province a le droit & le pouvoir de ſe gouverner & de pourvoir à ſes beſoins avec ſubordination à l'autorité de l'Egliſe Univerſelle, & ſans prejudice de la primauté du Pape ou des reglemens de l'Egliſe nationale dont cette Province fait partie. C'eſt par cette raiſon que les Evêques Comprovinciaux peuvent confirmer l'élection de leur Metropolitain, l'ordonner, lui donner l'inſtitution Canonique, le juger même & le depoſer, en appellant, s'il eſt neceſſaire, les Evêques voiſins, ſoit parceque ſans eux ils ne feroient pas le nombre de douze, ſoit que les ſuffrages ſeroient trop partagés.

Si donc le Metropolitain refuſoit de donner un Evêque à une ville de ſa Province, cette Egliſe ne demeureroit pas pour cela ſans reſſource, & elle pourroit par devolution s'adreſſer ou au Primat, s'il y en avoit un au deſſus du Metropolitain, ou à celui des ſuffragans qui eſt le premier, ſoit par la dignité de ſon ſiege, ſoit par ſon ancienneté dans l'Epiſcopat.

S. Leon (1) nous apprend que la devolution du Metropolitain au premier ſuffragant a lieu, non ſeulement lorsque le Metropolitain refuſe injuſtement d'uſer de ſon droit, pour fruſtrer l'attente de celui qui a recours à lui, mais même lorsqu'il cede mal à propos à un autre le droit qu'il a d'ordonner les Evêques de la Province. *Ordinationem ſibi, ut ante jam diximus, ſinguli Metropolitani Provinciarum ſuarum cum his, qui ceteros Sacerdotii antiquitate præveniunt reſtituto ſibi per nos jure defendant, alienum jus alter ſibi non audeat vindicare. Suis limitibus, ſuis terminis ſit unuſquiſque contentus, & privilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe noverit non licere. Quod ſi quis negligens Apoſtolicas ſanctiones, plus gratiæ tribuens perſonali ſui honoris deſertor eſſe voluerit, privilegium ſuum in alium transferre poſſe ſe credens, non is cui ceſſerit; ſed is qui intra Provinciam antiquitate Epiſcopali ceteros prævenit Sacerdotes ordinandi ſibi vindicet poteſtatem.*

On voit 1. par ces paroles de S. Leon combien il étoit éloigné de vouloir priver les Metropolitains de leurs droits pour ſe les

(1) Ep. 10. ad Epiſc. Prov. Vienn. c. 6.

les attribuer : ce qu'en effet il dit ailleurs (1) qu'il eſt très éloigné de faire par rapport aux Evêques de France. *Non enim nobis ordinationes Provinciarum veſtrarum defendimus quod poteſt forſitan ad depravandas veſtræ Sanctitatis animas Hilarius pro ſuo more mentiri.* On voit 2. que le droit de devolution eſt très legitime dans le cas propoſé. Car ſi l'ancien Evêque de la Province peut ordonner les Evêques, lorſque le Metropolitain veut ceder ſon droit à un autre, combien plus l'ordination lui doit elle être devolue, lorſque le Metropolitain ne veut ni la faire par lui même, ni commettre un Evêque pour la faire en ſon nom.

Il ne reſte plus que d'établir cette devolution d'une Province à l'autre; & c'eſt ce qui eſt evident à ceux qui comprennent que les Egliſes voiſines doivent ſe ſecourir mutuellement; & ce qu'on a pu deja remarquer dans ce qu'on a dit des Evêques d'une même Province qui appellent ceux de la plus proche pour être au nombre de douze, afin de juger l'un d'entr'eux.

Mais cette devolution eſt expreſſement demontrée & ordonnée par rapport à un cas qui fait extrémement à notre ſujet. C'eſt dans le 6. Canon du Concile de Sardique, dont les reglemens ont été regardés à Rome comme aiant la même autorité que ceux du Concile de Nicée, de ſorte que les Canons de ces deux Conciles étoient indifferemment cités par les Papes, & contenus ſous le même Tître dans le Code de l'Egliſe Romaine. Il eſt dit dans ce Canon 6. que ſi dans une Province il ne reſte qu'un Evêque, & que les peuples de cette Egliſe deſtituée de Paſteurs s'adreſſent aux Evêques de la Province voiſine, il faudra que ces Paſteurs invitent d'abord celui qui eſt reſté ſeul dans cette Province deſolée, de ſe joindre à eux pour ordonner un Evêque, & qu'à ſon refus ils pourront le faire ſans lui. C'eſt ce que propoſa le celebre Oſius de Cordoue le Pere des Evêques, qui preſidoit à ce Concile, comme il avoit fait à celui de Nicée, & ce qui fut adopté par les Peres de cette S. aſſemblée. *Oſius Epiſcopus dixit; ſi contigerit in una Provincia in qua multi fuerint Epiſcopi unum forte remanere Epiſcopum, & populi convenerint Epiſcopi vicinæ Provinciæ, cenſeo deberé illum prius convenire Epiſcopum qui in ea Provincia moratur, & oſtendi ei quod populi petant eum ſibi Rectorem; & hoc juſtum eſſe ut & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent Epiſcopum. Quod ſi conventus litteris tacuerit, & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis ut veniant ex vicina Provincia Epiſcopi & ordinent Epiſcopum.*

La Verſion de Denis le Petit, faite pour l'Egliſe de Rome, eſt encore plus claire, & elle remarque mieux que c'eſt la negligence de l'Evêque de la Province qui donne droit aux peuples de s'adreſſer à ceux d'une Province voiſine, & à ceux-ci le droit d'ordonner ſans lui, un Evêque à ces peuples : *Oſius dixit : ſi contigerit in una Provincia in qua plurimi fuerint Epiſcopi, unum forte remanere Epiſcopum, ille vero per negligentiam noluerit ordinare Epiſcopum, & populi convenerint, Epiſcopi vicinæ Provinciæ debent illum prius convenire Epiſcopum, qui in ea Provincia moratur, & oſtendere quod populi petant ſibi Rectorem, & hoc juſtum eſſe; quod ſi conventus litteris tacuerit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex vicina Provincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.*

Il y a quelques additions dans le Texte gréc; mais elles ne ſont ni dans les Verſions qu'on a rapportées, ni dans celle d'Iſidore. Et de quelque raiſon que vienne cette difference, il ſuffit que le Canon tel que nous l'avons rapporté, ait ſervi de regle à l'Occident, & qu'il nous marque parfaitement l'eſprit de l'Egliſe, le droit de devolution & l'uſage qu'il en faudroit faire au refus tant de Metropolitain d'une Province que de ſes ſuffragans.

AP-

(1) Ep. 89. ad Epiſc. Vienn. N. 10.

APPLICATION DE CES MAXIMES.

Suivant les maximes que l'on vient d' expliquer, il paroit que la procedure qu' on doit tenir ſe reduit à s'addreſſer au defaut du Pape au Metropolitain ; au defaut du Metropolitain au 1. des Evêques Suffragans ; au deſaut de celui-ci, à un autre de la même Province ; & enfin à ceux des Provinces voiſines, pour donner aux Evêques nommés l'ordination & l' inſtitution Canonique. On pourroit auſſi ſe pourvoir par appel au Concile General que M. le Procureur General interjetteroit par ordre du Roi, mais en attendant le Concile il faudra toujours s'adreſſer à celui qui a droit de devolution ; & comme il s'agit du 1. des Evêques, cette devolution ne peut aller qu'en deſcendant en la maniere qui a été expliquée.

Cette procedure eſt d'autant plus reguliere qu'elle eſt toute ſemblable à celle qu'on obſerve en d'autres occaſions, conformement à l'Art. 47, de nos Libertés, lequel eſt conçu en ces termes : „ Quand „ un François demande au Pape un be„ nefice aſſis en France, vacant par quel„ que ſorte de vacation que ce ſoit, le Pape eſt tenu lui en faire expedier la „ ſignature du jour que la requiſition & „ ſupplication en eſt faite ; ſauf à diſ„ puter par après de la validité ou in„ validité, par devant les juges du Roi, „ aux quels la connoiſſance en appar„ tient. Et en cas de refus fait en Cour „ de Rome, peut celui qui y pretend „ interêt, preſenter ſa requête à la Cour, „ laquelle ordonne que l'Evêque Dioceſain ou autre, en donnera la proviſion, pour être de même effet qu'eut „ été la date priſe en Cour de Rome, „ ſi elle n'eut été refuſée. „

Il ſemble qu'il n'y a qu'à ſuivre la même voïe. Un des Evêques nommés peut preſenter ſa requête au Parlement. Il peut ſur les concluſions de M. le Procureur General, être reçu appellant comme d'abus, & renvoié au Metropolitain. L'abus eſt certain puiſqu'il ſe trouve par tout où il y a entrepriſe de juriſdiction, attentat contre les SS. Decrets & Canons reçus dans le Royaume, Droits Franchiſes, Libertés & privileges de l'Egliſe Gallicane, Concordats, Edits & Ordonnances du Roi, Arrêts de ſon Parlement, bref contre ce qui eſt non ſeulement de droit commun, divin ou naturel, mais auſſi des prerogatives de ce Royaume & de l'Egliſe d' icelui, aux termes de l'Art. 79. de nos Libertés.

Le renvoi au Metropolitain paroit neceſſaire ; car la Cour peut bien dire qu'il y a abus au refus injuſte de la Cour de Rome & en celui que feroit le Metropolitain. Mais elle ne peut ni donner la puiſſance ſpirituelle, ni enjoindre ou permettre à ceux qui ont cette autorité de l'exercer autrement que ſuivant l'ordre preſcrit par les Canons. D'autant plus que c'eſt à cet ordre que nous rapelle l'Edit du feu Roi de 1695. donné pour la juriſdiction Eccleſiaſtique. Ainſi on ne voit pas comment le Roi ou ſon Parlement pourroit commettre tel Evêque qu'il lui plairoit pour donner aux Evêques nommés la conſecration & l'inſtitution Canonique. Ils ſeroient valablement ordonnés, mais auroient-ils une miſſion legitime & une juriſdiction certaine ſur une Egliſe qui ne leur auroit été aſſignée que par la nomination du Prince, & par un Evêque qui n'en auroit pas le pouvoir ? Car de quel droit cet Evêque commis *ad libitum*, exerceroit-il en ce point l'autorité de l'Egliſe, puiſqu'il n'auroit ni le droit ordinaire, ni celui de devolution ? De quelle maniere pourroit-on juſtifier l'injure qui ſeroit faite par là à tous ceux à qui on devroit s' addreſſer ?

Mais quoiqu'un Evêque nommé puiſſe appeller comme d'abus, il ſeroit beaucoup mieux que ce fut M. le Procureur General qui demandât lui même d'être reçu appellant d'un refus qui donne atteinte aux droits du Roi & à nos Libertés, & il ſeroit même fort à propos que ce fut d' abord les Egliſes vacantes qui ſuppliaſſent le droit de leur procurer les Evêques qu' il a nommés pour les gouverner, parce qu'elles doivent deſirer des Evêques ; au lieu que les Evêques nommés ſeroient indignes de l'Epiſcopat s'ils le deſiroient.

L'Egliſe de Tours étant très bien diſpoſée, on pourroit commencer par celle là.

là. Les formules dont il faudroit ſe ſervir ſont toutes faites & anciennes: Car on en a dans notre Hiſtoire, par leſquelles les Egliſes vacantes demandent la conſecration des Evêques nommés auſſibien que celles par leſquelles les Rois renvoient au Metropolitain pour cette conſecration. On les trouvera à la fin de ce Memoire.

Cette demarche des Egliſes vacantes rendroit le droit du Roi plus inconteſtable, parce qu'elle renfermeroit un conſentement de ces Egliſes aux quelles la nomination ou l'élection appartient ſelon les Canons, & la procedure entiere ſeroit ſans comparaiſon plus aiſée à ſoutenir que ce qui ſe fait à l'égard des reſignations ou autres à qui la Cour de Rome refuſe des proviſions.

Car 1. les reſignations *in favorem*, ſont odieuſes par elles mêmes, & il n'y a rien dans le Droit Canon qui autoriſe les Evêques à les admettre; au lieu que ſelon les Canons les Metropolitains doivent ordonner les Evêques & leur donner l'inſtitution. 2. Ces reſignataires n'ont point produit à Rome de Certificats. Les Evêques nommés ont une information faite en leur faveur, laquelle y eſt produite. Ainſi le refus qu'on leur fait eſt plus viſiblement injuſte. 3. Ceux qui s'adreſſent en Cour de Rome demandent un benefice, & cette demande qui eſt contraire aux Canons, & la demarche qu'ils font de ſe pourvoir au Parlement ne juſtifie pas l'ambition & l'avarice qui leur a fait rechercher ces benefices. En ſuivant le plan qu'on propoſe ici les Evêques nommés ne feroient rien contre les Canons.

SIXIEME QUESTION.

Si on juge a propos de faire une proteſtation contre le refus du Pape dans qu'elle forme doit-elle être faite?

REPONSE.

Il ſemble à propos de faire cette proteſtation avec ſommation, & une ſeule ſuffit. On pouroit même s'en paſſer, s'il eſt conſtant comme il l'eſt par les depêches de Rome, ou par les lettres du Cardinal de la Tremouille que le Pape refuſe les Bulles. Si on fait une proteſtation il faudroit expoſer au nom du Roi avec autant de force que de reſpect, le refus fait ſans cauſe & ſans Conſiſtoire: Car c'eſt dans le Conſiſtoire & en conſequence de ſa deliberation que ce refus doit être fait ſelon les termes du Concordat. Il faudroit enſuite expliquer les inconveniens de ce refus; les inſtances reiterées faites par ordre & au nom du Roi; combien cette conduite du Pape eſt contraire au Concordat, & aux regles de l'Egliſe dont le gouvernement ne doit être ni arbitraire ni deſpotique; & enfin la reſolution où ſont le Roi & le Royaume de ſe pourvoir dans un terme fixe, & aſſez court, par les voïes de droit, ſans bleſſer en rien ni l'unité de l'Egliſe, ni le reſpect dû au S. Siege.

SEPTIEME QUESTION.

Seroit-ce un moyen convenable pour determiner la Cour de Rome à donner des Bulles que de defendre de prendre aucune expedition de Rome juſqu'à ce que le Pape eût executé le Concordat? Ce moyen eſt il conforme à l'ordre du Royaume, & à ce qui a été pratiqué dans les autres Etats? Pourroit on en eſperer de bons effets dans la conjoncture preſente?

REPONSE.

Il ne paroit pas qu'on puiſſe defendre generalement de prendre aucune expedition en Cour de Rome, & ce ſeroit une entrepriſe qu'il ſeroit impoſſible de ſoutenir. Car il y a pluſieurs graces, diſpenſes, ou abſolutions qui ſont reſervées au S. Siege par des uſages très anciens, ou par des Conſtitutions qui ſont generalement reçûes & aux quelles la puiſſance ſeculiere ne peut deroger: Comme le Pape n'a pas droit d'introduire par un gouvernement arbitraire & deſpotique des uſages nouveaux & prejudiciables; le Prince n'a pas celui d'abolir les anciens, lors ſur tout qu'ils ſont conſacrés par les Loix de l'Egliſe Univerſelle. Nôtre obeiſſance à l'égard du Pape doit être reglée par les loix auſſibien que le doit être l'uſage qu'il fait de ſon autorité à nôtre égard.

D'ail-

D'ailleurs cette conduite donneroit lieu à une infinité de ſcrupules qui agiteroient les peüples, & qui pourroient les rendre moins affectionnées au gouvernement.

De plus quoique le Pape manque de ſa part à executer le Concordat, la France ne veut pas à preſent y manquer de ſon coté, il faut donc laiſſer au Pape ce que le Concordat lui donne.

Mais voici ce que M. le Regent peut faire à cet égard. 1. Il peut defendre de paier les annates pour les Bulles qu'on demande : ces annates ſont odieuſes, à charge au Royaume, nouvelles, reprouvées par les Canons que M. de Launoi a recueillis dans le Traité qu'il a intitulé : *Traditio Eccleſiæ Romanæ circa ſimoniam :* Elles reſſentent fort la ſimonie : & on ne peut les en purger qu'en diſant que c'eſt une contribution volontaire, par où l'Egliſe de France ſoulage celle de Rome, pour la mettre en état de pourvoir aux beſoins generaux de la Chretieneté : Or ſi cela eſt, il eſt bon de ne les pas toujours donner ; & on ſera d'autant mieux fondé à les refuſer de tems en tems, que dans le Concordat même on n'a oſé dire qu'elles ſeroient paiées, mais ſeulement que l'on exprimeroit la veritable valeur du benefice ; ce qui ne ſe fait point. Ce moyen pourroit être l'un des plus efficaces, & en même tems des plus convenables ; parce que c'eſt une choſe honteuſe à la Cour de Rome que d'exiger ces Annates, & honorable à la Cour de France que de parler pour la pureté des Canons & contre ce qui reſſent la ſimonie.

2. Le Roi peut encore defendre le transport de l'argent à Rome même, pour les diſpenſes & abſolutions qu'on y demande ; car il y a une extréme difference entre l'obligation de demander à Rome ces diſpenſes, laquelle eſt fondée ſur les regles, & l'obligation de les paier qui eſt tout à fait contre les mêmes regles.

3. Le Roi peut quand il voudra defendre de recourir à Rome pour les choſes qui ne lui ſont reſervées que par le Concordat ; car le Pape n'en obſervant pas les conditions, le Royaume n'eſt nullement obligé de les obſerver en ce qui eſt avantageux à la Cour de Rome & préjudiciable à la diſcipline. Telle eſt par exemple la prévention en vertu de laquelle le Pape peut donner tout benefice quand on le lui demande avant que l'Ordinaire l'ait conferé. Cet uſage eſt très deraiſonnable, puiſque d'une part celui qui obtient pour lui le benefice ne merite pas de l'obtenir, n'aiant d'autre merite que d'avoir plus d'avidité, & d'avoir envoié un Courier plus habile ; & que de l'autre ce n'eſt point au Pape à pourvoir aux benefices des Dioceſes où il ne peut exercer une juriſdiction immediate.

Ce qu'on dit ici n'eſt pas nouveau ; & voiez comme il eſt parlé ſur ce ſujet dans l'Art. 55. de nos libertés : „ Quant à la „ prevention le Pape n'en uſe que par „ ſouffrance, au moyen du Concordat „ publié du très exprès commendement du „ Roi, contre pluſieurs Remontrances de „ la Cour du Parlement, oppoſitions formées, proteſtations & appellations interjettées. Et depuis encore tous les trois „ Etats du Royaume aſſemblés, en firent „ plainte, ſur laquelle furent envoiés Ambaſſadeurs à Rome, pour faire ceſſer „ cette entrepriſe, qu'on a par fois diſſimulée & tolerée en la perſonne du Pape.

L'Egliſe de France n'a donc jamais conſenti à ce joug, quoiqu'elle l'ait toleré par l'amour de la paix ; mais puiſque le Pape rompt cette paix, l'Egliſe de France eſt en droit de revenir à l'obſervation des Canons à cet égard, conformement aux principes qu'on a poſés cy-deſſus.

Que ſi le Roi juge à propos d'en uſer autrement, ſa moderation ne ſervira qu'à rendre le refus du Pape plus odieux. Ce ſera la Cour de Rome qui refuſera de ſuivre le Concordat & l'uſage : tandis qu'on ne lui refuſera rien de ce qu'on lui rend ſelon la diſcipline preſente, & ſi elle refuſe alors les expeditions, pour leſquelles on aura recours à elle, alors la neceſſité rendra legitime la conduite de ceux qui s'adreſſeront aux Evêques, & on ſera ce qui s'eſt fait en pareil cas.

HUITIEME QUESTION.

Comment cette defenſe devroit-elle être faite ? Et comment pourvoiroit-on au gouvernement de l'Egliſe pendant que cette defenſe ſubſiſteroit ?

REPONSE.

Ce qui s'eſt fait en 1410. au ſujet du ſchisme ; en 1510. à l'occaſion du different entre Jules II. & Louis XII ; en 1557. & 1591. pourroit ſervir de modele. On peut voir ſur cela les preuves des Lib. de l'Eg. Gall. en 2. vol. pag. 743. 757. 772. 781. 792. Voiez auſſi dans *Bochel*, *Decreta Eccleſiæ Gallicanæ*. Lib. 7. Tit. 8. Cap. 22. & ſeqq. & Lib. 4. Tit. 22. Cap. 2. &c.

NEUVIEME QUESTION.

Cette conduite donneroit-elle atteinte au Concordat ? Et ne ſubſiſteroit-il pas toujours à l'égard du Roi quoique le Pape ne l'executât point de ſon coté ?

REPONSE.

On ne donnera point d'atteinte au Concordat, lorsqu'on demandera au Pape tout ce qui doit lui être demandé, & que toute l'inexecution ſera de ſa part.

On peut voir les formules des requêtes d'Egliſes vacantes qui demandent la permiſſion d'élire, ou la conſecration des Evêques elûs, & les Lettres du Roi au Metropolitain dans les preuves des Lib. Tom. 1. Ch. 15. p. 541. & ſuiv.

Voiez auſſi le Diſcours de M. Talon alors Avocat General, au ſujet de ſon Appel au Concile du 23. Janvier 1688.

V. MEMOIRE

D'un Docteur (a) conſulté par l'un de Meſſeigneurs les cinq Commiſſaires du Conſeil de Regence (b), nommés pour examiner neuf Queſtions propoſées dans ce Conſeil, par rapport au refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques uns des ſujets nommés par le Roi.

L'Honneur que vous m'avez fait, Monſeigneur, de me conſulter ſur les neuf Queſtions propoſées dans le Conſeil de Regence, par rapport au refus des Bulles, m'a engagé à faire de ſerieuſes reflexions ſur cette importante matiere, pour pouvoir m'expliquer d'une maniere qui ſoit capable de répondre à la confiance dont vous m'honorez. Je n'aime point à me mêler des affaires qui ſont au deſſus de moi, ni à me faire fête de rien. J'ai pris depuis long tems, comme vous ſavez, Monſeigneur, le parti de la retraite ; J'y vis en repos ſans aucune ambition, ſans aucune vüe pour la vie preſente. Je tache de m'occuper uniquement de l'éternité. Mais puisque vous voulez avoir mon avis, je vais répondre avec ſimplicité, & avec toute la droiture poſſible à chacune des queſtions qui ſont propoſées. Mon intention n'eſt point du tout de choquer le S. Siege. On ne peut y être plus ſincere-

(a) Le P. *Pouget* Prêtre de l'Oratoire, Docteur de Sorbonne.

(b) M. le Marquis *de Torcy*.

cerement ni plus reſpectueuſement attaché que je le ſuis. Si j'établis dans ce Memoire des maximes qui ne plaiſent point à la Cour de Rome, je le fais parceque je ſuis obligé de parler à un grand Miniſtre, qui me fait l'honneur de me conſulter; & que je ſuis perſuadé que les maximes dont nous faiſons profeſſion dans ce Royaume, & qui ſont oppoſées aux pretentions & aux uſages de la Cour de Rome, que ces maximes, dis je, ſont les ſeules veritables, les ſeules conformes aux maximes indubitables de l'antiquité dont il ne nous eſt pas permis de nous écarter. Un Docteur Catholique doit dire la verité, & ne doit point biaiſer quand il eſt obligé de répondre à quelque conſultation que ce puiſſe être: à plus forte raiſon quand il eſt conſulté de la part de ſon Prince. Alors il ne peut delivrer ſon ame qu'en répondant d'une maniere ſimple, droite, ſans rien outrer; & ſon unique but doit être de rendre ſervice à l'Egliſe & à ſa patrie, en diſant la verité ſans aucune conſideration humaine. C'eſt ſur ces principes, Monſeigneur, que j'ai travaillé après avoir conſulté Dieu dans la priere, ſur une matiere ſi delicate & ſi importante. Je tache de conſerver au S. Siege dans ce Memoire les droits que je crois lui être legitimement & Canoniquement acquis. Je decouvre auſſi pluſieurs vexations injuſtes de la Cour de Rome & de ſes Officiers, aux quelles il me ſemble qu'on ne fait point aſſez d'attention en France, & qui peuvent avoir & ont en effet des ſuites & des conſequences dangereuſes. Je ne m'écarte jamais du reſpect que je dois à N. S. P. le Pape. On ne m'accuſera pas de pouſſer les choſes trop loin & d'être animé d'un eſprit de contention, ou de vouloir brouiller indiſcrétement la Cour de France avec celle de Rome. Je ſuis perſuadé, Monſeigneur, que ſi vous voulez communiquer ce Memoire à des perſones ſages & desintereſſées, elles conviendront avec vous qu'il eſt écrit avec moderation, & que je n'y avance rien dont je ne donne des preuves demonſtratives.

Parmi les neuf queſtions propoſées il y en a quelques-unes qui ne ſont pas difficiles à decider, & ſur leſquelles il ſemble qu'il ne ſeroit pas neceſſaire de s'étendre, parce qu'il n'y a presque perſonne qui ne voïe d'abord la réponſe qu'il faut y faire. Je vais neanmoins donner quelque étendue à ma réponſe ſur chacune de ces queſtions, parceque j'y établirai des principes qui doivent ſervir de fondement aux réponſes que je donnerai ſur les autres queſtions.

D'ailleurs, Monſeigneur, je conte que ce n'eſt pas pour vous ſeul que je travaillerai à ce Memoire, & que vous pourrez le communiquer à d'autres perſonnes qui ont le même interêt que vous d'être éclaircis ſur cette importante matiere, pour pouvoir former l'avis pour lequel ils ſe determineront dans le Conſeil de Regence. Ces perſonnes ne ſont pas toutes auſſi inſtruites que vous l'étes des matieres Eccleſiaſtiques, ſur tout de celles qui ont rapport avec la Cour de Rome, avec laquelle vous étes depuis tant d'années accoutumé de traiter les affaires les plus importantes. J'ai cru qu'il étoit neceſſaire pour ces perſonnes d'entrer, en répondant aux queſtions propoſées, dans de plus grands details, afin de les mettre plus pleinement au fait.

Pour donner à cette matiere tout le jour qu'elle meriteroit il faudroit reprendre les choſes de plus haut, & faire voir en parcourant tous les ſiecles quels changemens ſont arrivés dans la diſcipline de l'Egliſe, par rapport à l'élection des Evêques, à la confirmation de leur élection, & à leur Sacre. Et expoſer par quels degrés les choſes en ſont venues au point où nous les voions aujourdhui. Mais il faudroit faire un gros volume pour traiter cette matiere avec l'étendue, l'exactitude & la preciſion qu'elle demanderoit; & pour ne rien dire, comme il conviendroit, qui ne fut appuié par les S. S. Canons, les autorités & les exemples de chaque ſiecle. Tout cela paſſe les bornes d'un ſimple Memoire. Je vais donc me contenter de répondre aux IX. Queſtions propoſées dans le Conſeil de Regence; & je ne rappellerai l'antiquité qu'en paſſant, & ſeulement lorſqu'il faudra le faire pour donner quelque jour à mes réponſes. Je ne charge-

gerai

gerai pas même ce Memoire de beaucoup de citations, parceque je n'écris pas pour le public, & qu'il ne s'agit pas de faire ici une vaine parade d'érudition. Si vous trouvez quelque choſe, Monſeigneur, dans la ſuite de ce Memoire qui ait beſoin d'éclairciſſement je ſuis pret à vous le donner par écrit.

PREMIERE QUESTION.

Le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques-uns des ſujets nommés par le Roi n'eſt-il pas contraire au Concordat?

REPONSE.

Il y eſt formellement contraire. Voici les termes du Concordat ſur cette matiere Titre 3. *De Regia ad Prælaturas nominatione facienda. Occurrente hujuſmodi vacatione* (Eccleſiarum) *Rex Franciæ protempore exiſtens unum gravem Magiſtrum ſeu Licentiatum in Theologia, aut in utroque ſeu in altero jurium Doctorem aut Licentiatum in Univerſitate famoſa & cum vigore examinis, & in 27. ſuæ ætatis anno ad minus conſtitutum, & alias idoneum, infra ſex menſes à die vacationis Eccleſiarum earumdem computandos, Nobis & Succeſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, ſeu Sedi prædictæ nominare, & de perſona per Regem hujuſmodi nominata per Nos & Succeſſores noſtros ſeu Sedem prædictam provideri. Et ſi contingeret præfatum Regem perſonam taliter non qualificatam ad dictas Eccleſias ſic vacantes nominare per Nos & Succeſſores ſeu Sedem hujuſmodi de perſona ſic nominata eisdem Eccleſiis minime provideri debeat, ſed teneatur idem Rex infra tres menſes alios à die recuſationis perſonæ nominatæ non qualificatæ ſollicitatori nominationem non qualificatam proſequenti conſiſtorialiter factæ intimandæ computandos, alium ſupradicto modo qualificatum nominare; alioquin ut diſpendioſæ Eccleſiarum hujuſmodi vacationi celeriter conſulatur Eccleſiæ tunc ſic vacanti per Nos & Succeſſores noſtros ſeu Sedem hujuſmodi de perſona ut profertur qualificata: nec non per obitum apud Sedem prædictam vacantibus, ſemper nulla dicti Regis precedente nominatione libere provideri poſſit.*

Decernentes electiones contra præmiſſa attentatas ac proviſiones per Nos & Succeſſores noſtros, ſeu Sedem hujuſmodi, factas, nullas & invalidas exiſtere.

Conſanguineis tamen præfati Regis ac perſonis ſublimibus ex cauſa rationali & legitima in nominatione & Apoſtolicis Litteris exprimenda, nec non Religioſis Mendicantibus reformatis eminentis ſcientiæ, & excellentis doctrina qui juxta ſui Ordinis regularia inſtituta ad gradus hujuſmodi aſſumi non poſſunt ſub prohibitione præmiſſa minime comprehenſis. Sed de eorum perſonis dictis Eccleſiis pro tempore vacantibus, ad dicti Regis nominationem per Nos & Succeſſores noſtros ſeu Sedem hujuſmodi libere provideri poſſit. C'eſt tout ce que porte le Concordat ſur cette matiere.

On voit par ces paroles que le Roi doit nommer aux Evêchés vacans dans l'eſpace de 6. mois à conter du jour de la vacance de chaque Egliſe: qu'il doit, dis-je, nommer un homme qui ſoit au moins dans ſa 27. année, qui ait le degré de Docteur ou de Licentié en Theologie ou en Droit Canonique & civil dans une Univerſité fameuſe, & qui d'ailleurs ſoit idoine; & que lorſque le Roi a nommé au Pape & au S. Siege une perſonne ainſi qualifiée, ce ſujet doit être pourvû de l'Evêché par le Pape: *Provideri debeat.*

Que ſi la perſonne nommée n'eſt pas ainſi qualifiée, le Pape n'eſt pas obligé de le pourvoir de l'Evêché. Mais que les raiſons de refus aient été declarées en plein Conſiſtoire, & étant fondées ſur ce que le ſujet nommé n'a pas les qualités portées par le Concordat, le Roi eſt tenu de nommer dans l'eſpace de 3. mois, à conter du jour du refus fait en plein Conſiſtoire, un autre ſujet qui ait les qualités requiſes. Et en cas que le Roi ne nomme point dans ce terme, le Pape peut alors donner l'Evêché vacant à un ſujet digne & duement qualifié.

Que ceux qui ont l'honneur d'être parens du Roi & les perſonnes ſublimes; c'eſt-à-dire, comme l'explique *Rebuffe*, dans ſon Commentaire du Concordat, les perſonnes d'une naiſſance très diſtinguée, qui ont

ont des raiſons pour n'avoir pas pris le degré de Docteur ou de Licentié ; raiſons qui doivent être exprimées dans le Brevet de nomination, que ces perſonnes ne ſont pas obligées d'être Docteurs ou Licentiés. Qu'il en eſt de même des Religieux mendians d'un Ordre reformé, leſquels par des Statuts de leur Ordre ont deſenſes de recevoir des degrés, & qui d'ailleurs ſont d'une eminente ſcience.

Que les nominations ou Elections faites par le Roi, auſſi-bien que les proviſions c'eſt-à-dire les Bulles des Evêchés qui ſeront accordées par le Pape & ſes Succeſſeurs, au préjudice de ce qui vient d'être dit cy-deſſus, ſeront nulles & invalides.

On voit ſur tout par ces dernieres paroles que c'eſt ici une tranſaction par laquelle le Pape prétend ſe lier lui & ſes Succeſſeurs, auſſi-bien que le Roi François I. & ſes Succeſſeurs. Le Roi en vertu de ce Traité eſt obligé de nommer dans le terme de 6. mois un ſujet qui ait les qualités ſpecifiées dans ce Contract. Le Pape eſt obligé de donner les Bulles & proviſions aux ſujets ainſi qualifiés, quand ils ſont nommés : *De perſona hujuſmodi nominata per Nos & Succeſſores noſtros provideri debeat*, dit le Concordat.

Ce n'eſt que quand le ſujet nommé n'eſt pas duement qualifié, que le Pape n'eſt pas obligé à donner des Bulles, & qu'il eſt en droit de le refuſer ; *Et ſi contingeret præfatum Regem perſonam taliter non qualificatam ad dictas Eccleſias ſic vacantes nominare, per Nos & Succeſſores de perſona ſic nominata eisdem Eccleſiis minime provideri debeat.*

Pour prouver que les ſujets nommés par le Roi ſont duement qualifiés ; l'uſage depuis le Concordat eſt de faire une enquête & information juridique ſur les titres & capacités du ſujet nommé. La premiere demarche que l'on fait dans cette information eſt de faire prononcer, jurer & ſigner par le Prelat nommé, une profeſſion de ſa foi qui eſt celle qu'on appelle du Concile de Trente, par laquelle le Prelat nommé, proteſte qu'il croit fermement tout ce que ce Concile a defini en matiere de foi, & qu'il ſe ſoumêt de tout ſon coeur à toutes les deciſions de foi faites ou adoptées par l'Egliſe. En 2. lieu il prouve par temoins & par acte qu'il a l'âge requis, & qu'il eſt Docteur ou Licentié en Theologie ou en Droit Canonique ou civil dans une Univerſité fameuſe. En 3. lieu il prouve par temoins dignes de foi & qui ſont ordinairement des Evêques connus & eſtimés du Prelat par devant lequel ſe fait l'information, qu'il eſt de bonnes moeurs, & qu'il a l'experience, la prudence, la ſcience, la capacité & l'idoneité requiſes. Et ces temoins marquent expreſſement, comme il eſt porté par la formule de cette information, qu'elles ſont les preuves qu'ils ont de ce qu'ils avancent. *Quæ ſit cauſa ſcientiæ.* Et ſur quoi eſt fondé leur temoignage.

Selon les libertés de l'Egliſe Gallicane & les uſages du Royaume cette enquête & information ne ſe peut faire hors du Royaume ; depuis le Concordat juſqu'au pontificat d'Innocent XII. elle ſe fait par devant les Archevêques ou Evêques des Prelats nommés. Avant ce tems là les Papes avoient ſouvent fait des tentatives pour obliger les Prelats nommés à faire leur enquête & information devant les ſeuls Nonces. L'Ordonnance de Blois porte en termes exprès Art. 1. que ces informations ſeront faites par devant les Archevêques ou Evêques des lieux où les Prelats nommés auront fait leur reſidence pendant les 5. années dernieres qui auront precedé leur nomination. Les Nonces aiant fait ſouvent des entrepriſes contraires à cette Ordonnance, la France s'y eſt d'abord oppoſée fortement, comme il paroit par un Memoire célébre compoſé par M. *Du Puy* ſur cette matiere, & imprimé en 1652. à la fin de ſon Commentaire ſur le Traité des *Lib. de l'Egliſe Gallicane.*

Mais la Cour de Rome profitant de notre peu de fermité a obtenu 1. que ces informations fuſſent faites indifferement par devant les Nonces du Pape ou par devant les Archevêques ou Evêques. Et enfin au commencement du Pontificat d'Innocent XII. le feu Roi a conſenti que ces informations fuſſent faites par devant le ſeul Nonce du Pape ; lequel ſelon nos uſages anciens eſt un ſimple ambaſſadeur qui n'a en France aucun Tribunal & ne peut exer-

exercer aucune jurisdiction. Les Nonces ont impoſé de leur Chef une taxe pour ces informations. Cette taxe étoit d'abord de 100. tt. Elle a été augmentée en ſuite inſenſiblement juſqu'à la ſomme de 200. tt. & au de là. Les Prelats nommés aiment mieux la paier que de ſe faire des affaires avec les Nonces, & avec la Cour de Rome dont ils ont beſoin. Ainſi on laiſſe inſenſiblement introduire contre les libertés de l'Egliſe Gallicane, & contre une infinité d'Edits, de Declarations & d'Arrêts cités dans le Livre des Preuves de nos Libertés, des taxes onereuſes aux ſujets du Roi, & perſonne ne ſe met en devoir de s'y oppoſer.

J'ay crû devoir faire cette petite digreſſion ſur les informations des Prelats nommés parceque la matiere eſt importante, & qu'elle revient dans le fond à la queſtion propoſée. Mais enfin quand les informations juridiques ont été faites comme elles l'ont été pour tous les ſujets nommés par le Roi, à quelques-uns le Pape refuſe aujourd'hui des Bulles S. S. eſt obligé de les tenir pour duement qualifiés; & il ne peut ſans injuſtice & ſans violer le Concordat leur refuſer des Bulles. La conceſſion des Bulles n'eſt point une grace, c'eſt un acte de juſtice, & comme les Evêques ſont obligés d'accorder l'inſtitution Canonique aux ſujets dignes qui ſont préſentés par les Patrons ordinaires, & qu'en cas de refus ils ſont tenus de declarer les cauſes de refus, leſquelles pour être recevables doivent pouvoir être prouvées juridiquement, le Pape de même eſt obligé de donner des Bulles à tous les ſujets nommés, lorſqu'ils ont les qualités requiſes par le Concordat, & qu'on lui en donne la preuve par les informations faites ſuivant l'uſage ordinaire, & dans la forme accoutumée. S'il les refuſe il doit avoir des raiſons valables de refus; & ces raiſons ne ſont recevables que quand elles ſont fondées ſur une incapacité ou une indignité qui puiſſe être prouvé juridiquement, ſans quoi le Pape ſe rendroit le maitre abſolu de la nomination à toutes les Prelatures du Royaume. Cette juriſprudence conſtamment obſervée dans le Royaume par rapport à toutes ſortes de benefices, eſt fondée en raiſon, & elle eſt établie par le droit commun, qui permet de ſe pourvoir contre l'injuſte refus de l'inſtitution Canonique. Auſſi l'on eſt exactement informé que les Canoniſtes de Rome conſultés ſur la difficulté dont il eſt ici queſtion, ont répondu que le Pape n'aiant aucune raiſon qui puiſſe être prouvée juridiquement de l'indignité des Prelats nommés par le Roi, & aiant au contraire par les informations faites dans les formes ordinaires, par devant M. le Nonce, des preuves juridiques de leur capacité & de leur idoneité, ne peut en conſcience refuſer les Bulles, & eſt lié par le Concordat.

SECONDE QUESTION.

L'affaire de la Conſtitution peut-elle donner un prétexte au Pape de refuſer des Bulles à quelquesuns des nommés? Ces deux affaires ne ſont elles pas abſolument independantes l'une de l'autre?

REPONSE.

1. L'affaire de la Conſtitution ne peut donner un prétexte au Pape de refuſer des Bulles à quelques-uns des nommés. 2. L'affaire des Bulles eſt abſolument independente de celle de la Conſtitution.

Pour prouver ces deux propoſitions, je ſuppoſe, ce qui n'eſt pas, que la Conſtitution a été acceptée par toute l'Egliſe, & qu'elle eſt une regle de foi à laquelle on doit ſe ſoumettre comme aux deciſions de foi des Conciles generaux. Dans ce cas là même, le Pape n'auroit point un prétexte valable pour refuſer des Bulles, à quelques-uns des Prelats nommés. Car ces Prelats aiant fait devant M. le Nonce leur profeſſion de foi dans laquelle ils ſe ſoumettent expreſſement & nommement à toutes les deciſions de l'Egliſe, & par conſequent à toutes les Conſtitutions de foi faites par les Papes & acceptées par l'Egliſe; le Pape n'eſt pas en droit d'en exiger davantage, & il doit les tenir pour orthodoxes dans leur foi. Des avis en l'air ou donnés par M. le Nonce ou par des perſonnes ſans caractere, ne peuvent former une preuve juridique qui detruiſe celle

celle qui reſulte de cette profeſſion de foi prononcée, jurée & ſignée par le Prelat nommé. La difference que le Pape met entre quelques-uns de ceux qui ſont nommés aux Prelatures en exigeant de ceux-ci une acceptation formelle & expreſſe de la Conſtitution, qu'il ſuppoſe contenir une deciſion infaillible, & qu'il n'exige pas des autres, ſans avoir des preuves juridiques que les uns l'ont acceptée formellement & que ceux-ci ne l'acceptent pas; cette difference non fondée ſur aucune preuve recevable ſeroit injurieuſe à ceux à l'égard des quels le Pape l'a faite, ſi la deciſion étoit effectivement infaillible. Il eſt obligé de les croire ſur leur ſerment & ſur leur profeſſion de foi, tant qu'il n'a pas des preuves juridiques qui detruiſent la verité de cette profeſſion de foi.

Mais, dira-t-on, le Pape ne refuſera pas de traiter également tous les Prelats nommés aux Evêchés, & d'exiger de chacun d'eux indiſtinctement une acceptation formelle de la Conſtitution *Unigenitus* & en ce cas là perſonne n'aura lieu de ſe plaindre. Le Roi ne ſe plaint pas de ce qu'on exige la ſignature du Formulaire ſur la condamnation des 5. fameuſes Propoſitions.

La réponſe à cette objection eſt facile. La ſignature du Formulaire eſt fondée ſur un bref du Pape Alexandre VII. accepté par l'Egliſe de France & autoriſé par Lettres patentes qui ont été enregiſtrées dans tous les Parlemens du Royaume. Pour pouvoir exiger la ſignature de l'acceptation de la Conſtitution, avant que de donner des Bulles aux Prelats nommés, il faudroit ſuivant les Loix & les Uſages du Royaume de France, que la même choſe eut été faite; que le Pape eut dreſſé un formulaire pour la ſignature de la Conſtitution *Unigenitus*, que le bref dans lequel ce formulaire ſeroit contenu eut été accepté par l'Egliſe Gallicane & qu'il eut été revetu de Lettres patentes dans tous les Parlemens du Royaume.

Jusqu'à ce que tout cela ait été fait le Pape n'eſt pas en droit d'exiger d'aucun des Prelats nommés la ſignature de l'acceptation de la Conſtitution *Unigenitus*.

Ces Maximes ſont certaines, & on ne les avance ici que ſur le Plaidoyer de M. de Joli de Fleury lors Avocat General ſur lequel eſt intervenu l'Arrêt du Parlement de Paris ſuivi des autres Parlemens du Royaume, portant defenſe à tous les Prelats d'exiger aucune ſignature nouvelle avant que toutes les formalités cy-deſſus ſpecifiées, euſſent été obſervées. Il eſt donc conſtant, ſuivant les maximes certaines du Royaume que la Bulle *Unigenitus* ne peut dans la ſituation préſente des choſes, fournir au Pape un prétexte valable & legitime pour refuſer des Bulles à quelques-uns des Prelats nommés par le Roi.

Je vien à la 2. Propoſition de la préſente queſtion, & je prouve que l'affaire de la Conſtitution eſt abſolument independante de celle des Bulles. Deux raiſons le prouvent invinciblement. La 1. eſt que dans l'affaire des Bulles il s'agit de ſavoir ſi le Pape a droit d'impoſer de ſon autorité privée de nouvelles clauſes au Concordat, & d'exiger des preuves nouvelles de capacité & d'idoneité qui ſont hors d'uſage, & qu'il ne peut exiger ſans aller contre les Loix, les coutumes & uſages du Royaume. C'eſt à quoi toute la Nation eſt intereſſée. C'eſt à quoi tous les Evêques, tous les Magiſtrats & tous ceux qui gouvernent l'Etat doivent s'oppoſer, tant ceux qui ont accepté que ceux qui n'ont pas accepté la Conſtitution, parceque cette nouveauté que le Pape veut introduire, peut avoir des conſequences pernicieuſes pour l'Egliſe & pour l'Etat, comme on le fera voir dans la ſuite de ce Memoire.

D'ailleurs ceux qui refuſent d'accepter la Conſtitution ne le font pas par une obſtination criminelle contre les Deciſions faites par l'Egliſe: ils prétendent que le Pape étant reconnu faillible, ſelon la doctrine conſtante de l'Egliſe & des Univerſités de France, n'a pas droit d'exiger des refuſans, qu'ils ſe ſoumettent à ſes deciſions jusqu'à ce qu'elles ſoient acceptées par l'Egliſe Univerſelle. Jusqu'alors ils ſont en droit d'appeller du jugement du Pape au Tribunal ſuperieur de l'Egliſe Univerſelle répréſentée par le

Concile general. Ils ſont dans la regle. Le Pape ne peut pas être juge en ſa propre cauſe, ni exiger une ſoumiſſion anticipée à ſes deciſions, comme ſi elles émanoient d'un Tribunal Souverain & infaillible : choſe que l'Egliſe de France ne reconnoit pas. Ainſi les Evêques mêmes qui ont accepté la Conſtitution ſont intereſſés s'ils ſont bons François, auſſibien que ceux qui ne l'ont point accepté, à regarder l'affaire des Bulles comme independante de celle de la Conſtitution. Car c'eſt une planche que la Cour de Rome fait pour refuſer des Bulles en d'autres affaires ſemblables, dans leſquelles les Evêques qui ont accepté la Conſtitution ſe trouveroient oppoſés avec raiſon aux prétentions de la Cour de Rome. C'eſt comme ſi un Evêque refuſoit la *Viſa*, ou l'inſtitution Canonique pour des benefices, à tous les Eccleſiaſtiques de ſon Dioceſe qui auroient appellé ou qu'il croiroit diſpoſés à appeller au Metropolitain d'une Ordonnance ou Mandement que cet Evêque avoit publié, & que ces Eccleſiaſtiques trouveroient contraire à la doctrine de l'Egliſe & aux S. S. Canons. Cet Evêque ſeroit reprimé ou par l'autorité de ſon Superieur Eccleſiaſtique, ou par le Parlement. C'eſt comme ſi un Juge ſe croioit en droit de refuſer juſtice en autre choſe, à ceux qui auroient appellé de ſa ſentence dans une affaire particuliere, & s'il pouſſoit ſa mauvaiſe humeur juſqu'à refuſer juſtice à ceux qu'il croiroit diſpoſés à appeller de ſon jugement au juge ſuperieur. En ce cas là tous les plaideurs en general auroient droit de ſe plaindre de ce juge inique. Il eſt certain que le Pape eſt un juge dont le jugement peut être réformé par le Concile general qui répreſente l'Egliſe Univerſelle ; il eſt certain qu'il eſt ſubordonné au Concile general ; C'eſt la deciſion formelle des Conciles generaux de Conſtance & de Bâle ; ce ſont les maximes conſtantes du Royaume qu'aucun Prelat François n'oſeroit desavoüer. Y ayant un Appel interjetté au futur Concile de la Conſtitution *Unigenitus*, cet appel étant reconnu juridique par les Arrêts du Parlement de France, donnés en conſequence du dernier Decrêt de l'inquiſition, l'affaire de la Conſtitution étant par là declarée indeciſe, & toutes les procedures qui ſeroient faites par le Pape, & par les autres juges ſubalternes étant ſuſpendües par cet Appel, le Pape n'eſt pas en droit de confondre l'affaire des Bulles, dont la juriſprudence eſt certaine & fixée, avec l'affaire de la Conſtitution, dont la deciſion n'eſt pas infaillible.

Mais encore une fois, (& c'eſt la 2. raiſon qui prouve que l'affaire des Bulles & celle de la Conſtitution ſont differentes & independantes l'une de l'autre) quand l'affaire de la Conſtitution ſeroit finie par l'acceptation generale de toute l'Egliſe, ce qui n'eſt pas, le Pape ſeroit obligé, comme nous l'avons prouvé cy deſſus, de donner des Bulles ſans exiger la ſignature de l'acceptation de la Conſtitution, juſqu'à ce qu'il y eut une Loi publiée en France pour exiger cette ſignature. Juſqu'alors l'affaire des Bulles ſeroit toujours differente de celle de la Conſtitution, & la France ſeroit en droit de dire au Pape : ſuivez toujours la loi du Concordat, & en conſequence contentez vous de la proteſtation generale que les Prelats nommés font ſelon l'uſage, & qu'ils ſignent avec ſerment depuis le Concile de Trente, de ſe ſoumettre de bonne foi à toutes les Deciſions de l'Egliſe, & à toutes les Conſtitutions des Papes acceptées par elle : juſqu'à ce que l'Egliſe de France ait examiné s'il convient d'exiger une ſignature expreſſe de cette Conſtitution y aiant quantité d'autres Conſtitutions acceptées, dont on n'exige pas une ſignature en particulier ; & ſur leſquelles la France trouveroit mauvais que l'on exigeat en detail une nouvelle ſignature ſans ſa participation, parceque cette nouveauté ſeroit contraire aux uſages du Royaume.

TROI-

TROISIEME QUESTION.

N'y a-t-il point de conſequence à craindre de l'exemple que le Pape donne aujourd'hui de refuſer des Bulles juſqu'à ce qu'on l'ait ſatisfait ſur un different que l'on a avec la Cour de Rome.

REPONSE.

La conduite préſente du Pape ſur le refus des Bulles eſt très pernicieuſe à l'Etat & à l'Egliſe; ſi l'on ne tient ferme en France cet article, les conſequences que la Cour de Rome peut tirer de notre lâcheté & de notre foibleſſe ſont infiniment dangereuſes & infiniment à craindre. Car ſi dans une affaire ſi claire & dans laquelle l'injuſtice du Pape vient d'être miſe dans un ſi grand jour, nous ne nous oppoſons pas fortement à ſes entrepriſes, la Cour ſera par là affermie à tout entreprendre & à refuſer des Bulles ſur le prétexte le plus frivole & le plus leger, pour peu que nous nous oppoſions à ſes deſſeins. On doit ſe ſouvenir des entrepriſes de la Cour de Rome dans le tems de la Ligue. Elle peut encore quand elle voudra, depoſer un Roi, abſoudre les ſujets du ſerment de fidelité, donner la Couronne au premier occupant, refuſer des Bulles aux Prelats nommés par le Roi legitime, qu'elle regardera comme bien dopouillé, éxiger la ſignature des maximes ultramontaines ſur le temporel des Rois, & refuſer conſtamment des Bulles à ceux qui ne voudront pas les ſigner: ces craintes ne ſont pas chimeriques. Les maximes ultramontaines ſur le temporel des Rois ſont établies indirectement dans la Conſtitution Unigenitus. Les Prelats mêmes qui ont accepté cette Conſtitution ont reconnu cette verité. Ils ont cru devoir mettre à couvert la vie, la ſureté de nos Rois par des maximes contraires qu'ils ont établies dans leurs Inſtructions Paſtorales pour modifier ce que la Bulle cache de dangereux ſur cet article. Le Parlement avoit déja fait la même choſe. Il ne paroit par aucun Acte que la Cour de Rome ait approuvé ces modifications des Evêques & du Parlement. On ſait au contraire qu'elle demeure toujours ferme dans les maximes contraires à la ſureté des Rois. Les IV. Propoſitions du Clergé de France aſſemblé en 1682. ne contiennent, comme tout le monde le ſait, que la doctrine, conſtante de l'antiquité & de toute la Tradition, à laquelle l'Egliſe de France eſt demeurée inviolablement attachée. Et neanmoins la Cour de Rome a tenu ferme pendant dix ans entiers à refuſer des Bulles aux Prelats de l'Aſſemblée de 1682. juſqu'à ce qu'ils aient fait ſur cela une ſoumiſſion honteuſe, & qu'ils aient donné une declaration équivoque par laquelle la Cour de Rome prétend qu'ils ont retraité formellement la doctrine de l'Aſſemblée de 1682. Et la France en la foibleſſe de donner les mains à cette déclaration. L'Aſſemblée du Clergé de 1705. a accepté par forme de jugement la Bulle *Vineam Domini* & s'eſt expliquée ſur cela en termes formels. On ſait le bruit que le Pape a fait là deſſus: C'eſt en partie ce qui a donné lieu à la *Conſtitution Unigenitus*. Le Pape n'a pas craint d'écrire un bref aux Evêques de France dans lequel il leur ôte la qualité de juges qu'ils ont reçue de J.C. Et ne leur donne que celle d'exécuteurs des Conſtitutions Apoſtoliques. Les Prélats qui étoient alors à la tête des affaires Eccléſiaſtiques du Royaume ont eu la lacheté d'accepter ce bref, & ce qui eſt encore plus honteux de le faire imprimer dans le Procés Verbal de l'Aſſemblée du Clergé. Si dans la ſuite le Pape ſe met dans l'eſprit de refuſer des Bulles aux Prelats nommés qui ne voudront pas ſigner l'acceptation de ce bref, comme il y paroit aſſez diſpoſé, qui l'empechera de le faire ſi nous plions en cette occaſion? au moindre different qui ſurviendra entre la Cour de France & la Cour de Rome, le Pape refuſera des Bulles, & comptera toujours ſur nôtre foibleſſe par l'experience du paſſé, aſſurée qu'en tenant ferme elle nous fera venir à ſon point.

QUATRIEME QUESTION.

Convient-il pour le bien de l'Etat & de la Religion de laiſſer les Egliſes ſi long tems vacantes.

REPONSE.

Il eſt ſans difficulté que la trop longue vacance des Egliſes eſt prejudiciable à l'état & à la Religion.

Elle eſt préjudiciable à la Religion parceque pendant ce tems là les peuples ſouffrent infiniment par la privation des biens ſpirituels & temporels, que leur Evêque leur procure. On ne reçoit point le Sacrement de la Confirmation & un grand nombre de perſonnes meurent ſans le pouvoir recevoir. On manque de Prêtres dans les Paroiſſes par la difficulté de faire des Ordinations nombreuſes, tous les Eccleſiaſtiques qui ſeroient envoiés aux Ordres & obligés d'aller pour cela dans des villes éloignées, & d'y faire une retraite pour s'y preparer à l'Ordination, n'étant pas aſſez riches pour faire cinq fois les frais de ce long voïage, du ſejour pour la retraite & du retour. Car il faut neceſſairement faire ce voïage, ſejour & retour, une fois pour la Tonſure, une fois pour les 4. Ordres mineurs, & 3. fois pour les Ordres ſacrés. L'autorité des grands Vicaires du Chapitre qui gouvernent pendant la vacance du Siège n'eſt pas ſuffiſante pour remedier à bien des abus qui ſe gliſſent. Les Chapitres nomment ordinairement pluſieurs grands Vicaires qui ne ſont pas toujours d'accord; l'un gouverne d'une façon l'autre d'une autre; celui-ci a des principes exacts; celui là en a de relachés, ou n'en a point du tout. Il reſulte delà une grande confuſion dans tout le Dioceſe. Quand ces grands Vicaires ſeroient parfaitement d'accord ils ne peuvent faire que des reglemens proviſionels ſur quantité d'affaires qui ſurviennent. Les viſites des Paroiſſes ne ſe font pas pour l'ordinaire. Car on attend pour cela le ſacre & l'arrivée du nouvel Evêque. Ainſi les paroiſſes demeurent ſans ornemens; les vices ne ſont pas reprimés; les reparations des Egliſes ne ſe ſont pas. Il n'y a perſonne qui prenne ſoin des biens de l'Evêché avec l'attention qu'a ſur cela un Evêque titulaire. Les biens qui ne ſont pas ſeulement pour la ſubſiſtance des Evêques mais auſſi pour celle des pauvres, & pour une infinité d'œuvres utiles à l'Egliſe, deperiſſent: les reparations ſe font mal, les pauvres ne ſont pas ſoulagés; les bonnes œuvres & les établiſſemens de pieté languiſſent. Enfin les Egliſes ſont ſans Chef & ſouffrent en toute manière de cette privation.

L'Etat en ſouffre auſſi: car l'Egliſe eſt dans l'Etat, & tous les membres de l'Etat ſont les membres de l'Egliſe de France qui ne ſouffre point de Religion étrangére. Ainſi ce qui fait tort à l'Egliſe & à la Religion fait tort à l'Etat. Mais indépendemment de cette reflexion la vacance trop longue des Egliſes eſt préjudiciable à l'Etat par bien des raiſons. Il ſuffit d'en rapporter une ou deux. Il eſt utile à l'Etat qu'il y ait un homme de poids à la tête de chaque Dioceſe, ſur qui le Roi puiſſe conter; qui ait une autorité ſuperieure & reſpectée par les peuples, pour les contenir dans leur devoir en cas de trouble, pour les inſtruire, pour les rendre bons & fervens Chretiens; moiennant quoi ils ſeront toujours bons & fideles ſujets. L'Etat ſouffre quand il eſt privé dans une Province d'un Paſteur principal, qui ſoit l'ame de tout bien, & qui puiſſe ſervir comme de rempart & de mur contre tout ce qui peut porter préjudice au Roi & au peuple. Tels doivent être les Evêques.

Ce ſont des verités dont perſonne ne doute, ce que nous dirions de plus là deſſus, ne ſeroit que groſſir inutilement ce Memoire.

C'eſt pour prévenir ces inconveniens que par le droit les Patrons Laïques n'ont que 4. mois & les Patrons Eccleſiaſtiques 6. mois, pour pourvoir aux benefices vacans. C'eſt pour la même cauſe que le Roi lui même n'a que 6. mois pour nommer aux Evêchés vacans, & en cas que les Prelats ſoient juridiquement refuſés en Conſiſtoire, pour une cauſe Canonique, le Roi n'a que 3. mois aprés cela pour nommer un nouveau ſujet idoine; & la raiſon

ſon qu'en porte le Concordat, eſt *Ut diſpendioſæ Eccleſiarum hujusmodi vacationi celeriter conſulatur*. Cette diſpoſition du Concordat eſt conforme au Concile general de Latran tenu l'an 1215. ſous Innocent III. dont le Canon eſt rapporté dans les Decretales au Chap. 41. *De Electione*. Voici les termes de ce Canon: *Ne pro defectu Paſtoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis viduata grave diſpendium patiatur, volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum & Eccleſiarum indemnitatibus providere, ſtatuimus ut ultra tres menſes Cathedralis vel regularis Eccleſia Prælato non vacet*. Le Concile general de Lyon de 1273. ſous Gregoire X. s'exprime de même ſur les maux que produit une longue vacance des Egliſes. Ce Canon eſt rapporté au Ch. 6. *De Electione*, dans le ſexte: *Quam ſit Eccleſiis ipſarum diſpendioſa vacatio, quam periculoſa eſſe ſoleat animabus, non ſolum jura teſtantur, ſed etiam magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat*.

CINQUIEME QUESTION.

Que convient-il de faire? Et de quelles procedures doit-on uſer pour obliger le Pape de donner des Bulles?

REPONSE.

La 1. Choſe qui eſt à faire eſt de prendre un parti fixe & de le ſuivre ſans variation. On connoit le caractere du Pape & de la Cour de Rome. Une longue experience doit nous avoir bien appris que c'eſt par nôtre foibleſſe & par la facilité que nous avons à nous relacher, après avoir ſoutenu nos droits avec feu dans les commencemens, que la Cour de Rome a toujours empieté ſur nos libertés. Les autres nations tiennent ferme & obtiennent tout ce qu'elles veulent. Les François au contraire, ſont regardés par cette Cour là, comme gens qui n'ont qu'un premier feu, mais un feu de paille qui ſe diſſipe bientôt; & la Cour de Rome gagne ſur nous par ſa patience & ſa fermeté tout ce qu'elle veut. Il eſt mieux de ne rien entreprendre que de lacher priſe après la premiere entrepriſe.

Si l'on veut abſolument reduire le Pape à donner bientôt des Bulles, il eſt facile d'en venir à bout. Voici le plan que je crois qu'on peut ſuivre, moiennant lequel on reuſſira infailliblement. Il faut charger M. le Cardinal de la Tremouille de faire au nom du Roi une proteſtation ſur le refus des Bulles, & une ſommation de les accorder; faute de quoi on ſera obligé d'avoir recours aux voïes de droit.

Aiant ainſi un acte de demande juridique & prenant le ſilence du Pape pour acte de refus, après lui avoir notifié qu'on prendra ſon ſilence pour refus, il faudra que M. le Procureur General préſente ſa requête au Parlement pour expoſer ce refus du Pape, proteſter contre l'injuſtice de ce refus, comme contraire au Concordat, demander & requerir qu'attendu ce refus injuſte les Egliſes vacantes ou les Prelats nommés, ſoient tenus de ſe pourvoir par devant les Metropolitains pour demander la confirmation de leur élection & nomination & l'inſtitution Canonique; en conſequence de laquelle ils puiſſent avoir toute juriſdiction ſuivant les S.S. Canons ſur les Egliſes & Dioceſes aux quels ils ſont élus & nommés par le Roi, & au defaut ou ſur le refus du Metropolitain par devant les autres Evêques de la Province, en ſuivant l'ordre d'ancienneté de ſacre, & à leur refus par devant tel autre Evêque des Provinces voiſines qu'il plaira à la Cour de nommer; & pour pouvoir enſuite être ſacré par le Metropolitain, & par les autres Evêques de la Province, & à leur refus par tels autres Evêques des Provinces voiſines qu'il plaira à la Cour de nommer. On peut auſſi aſſembler des Conciles Provinciaux pour pourvoir aux beſoins des Egliſes vacantes, & donner l'inſtitution Canonique & le ſacre aux Evêques nommés. C'eſt la voïe la plus courte. Elle eſt très Canonique; car c'eſt la diſcipline la plus ancienne que l'Egliſe ait pratiquée pour donner des Evêques aux Egliſes vacantes.

Le Pape ne verra pas plutôt que l'on ſuit cette procedure ſerieuſement qu'il n'attendra pas qu'on en vienne à l'éxecution, & qu'il ſe preſſera de donner d'abord des Bul

Bulles à tout le monde. Au reſte cette procedure eſt Canonique: on l'obſerve tous les jours par rapport aux ſignatures qu'on appelle de juſtice & que le Pape refuſe quelquefois injuſtement. On l'obſerve par rapport au refus injuſte que les Evêques ou Archevêques font quelquefois d'accorder le Viſa ſur des ſignatures de la Cour de Rome, ou ſur des actes de préſentation en bonne forme, accordés par les Patrons & Préſentateurs Eccleſiaſtiques ou laiques. En ce cas là on ſe pourvoit au Parlement par appel comme d'abus. Et le Parlement en connoiſſance de cauſe, commet le 1. Evêque ſur ce requis, pour donner l'inſtitution Canonique.

Les Doiens des Cathedrales ſont obligés par le Concordat de prendre des Bulles de la Cour de Rome, auſſi-bien que les Evêques & les Abbés nommés par le Roi. Le Pape refuſe ſes Bulles depuis l'affaire de la Conſtitution, comme il refuſe les Bulles aux Evêques. M. l'Abbé *de Guitaud*, par exemple, aiant fait préſenter en Cour de Rome la reſignation que M. l'Abbé *de Caumartin* nommé à l'Evêché de Vannes, a faite en ſa faveur du Doienné de l'Egliſe Metropolitaine de Tours où la Conſtitution n'a pas été publiée. Sur ce refus prouvé par le certificat du banquier, M. l'Abbé de Guitaud a préſenté ſa requête au Parlement pour y être pourvu. Le Parlement ſur les concluſions de M. l'Avocat General a donné un Arrêt portant permiſſion au Suppliant de ſe pourvoir par devant le Chapitre de l'Egliſe Metropolitaine pour recevoir l'inſtitution Canonique; ce qui a été executé. Cet Arrêt eſt une affaire de ſtile & telle eſt la juriſprudence conſtante du Royaume. Pourquoi ne fera t'on pas la même choſe à l'égard du refus injuſte des Bulles pour les Evêchés? Ce que nous dirons dans la ſuite de ce Memoire prouvera demonſtrativement qu'on peut le faire Canoniquement, & qu'on peut même faire ſacrer les Evêques indépendemment des Bulles; Mais comme cette procedure n'eſt pas uſitée en France par rapport aux Evêchés & qu'elle pourroit cauſer un grand bruit dans l'interieur même du Royaume de la part des perſonnes ignorantes, mon avis ſeroit qu'on n'en vint là qu'après avoir conſulté ſolemnellement l'Univerſité de Paris & les gens du Roi qui ne manqueroient pas de répondre que la procedure eſt Canonique, & cette réponſe rendue publique calmeroit infailliblement les peuples, & pourroit même determiner la Cour de Rome à donner d'abord des Bulles ſans attendre qu'on en vint à l'execution.

Quoique cette procedure par rapport aux Evêchés ne ſoit pas uſitée, elle n'eſt pas neanmoins abſolument nouvelle parmi nous. On l'a miſe deja en uſage en France depuis le Concordat au tems de la Ligue.

Les Evêques nommés par le Roi ne pouvoient avoir recours à Rome pour les Bulles à cauſe des defenſes faites d'y envoyer de l'argent pour aucune expedition de benefices, & d'y faire porter de l'argent pour quelque cauſe que ce fût. Alors les Prelats nommés par le Roi, ſe pourvurent par devant les Metropolitains pour obtenir la confirmation de leur nomination, l'inſtitution Canonique & le ſacre. Ils obtinrent auſſi la main levée de la Regale. L'affaire aiant enſuite été accommodée, la Cour de Rome qui ne vouloit pas perdre ſes Annates, obtint du Roi que les Prelats déja ſacrés prendroient les Bulles & feroient le ſerment que les Evêques ont accoutumé de faire au Pape, & au S. Siege dans la ceremonie de leur ſacre. Pluſieurs des Evêques nouvellement ſacrés ſe voiant Evêques inconteſtablement, & ſans retour par une voïe Canonique, firent difficulté d'envoyer à Rome, pour avoir des Bulles qui ne devoient leur être expediées qu'en paiant l'annate, & de prendre en vertu de ces Bulles une nouvelle poſſeſſion de ſurerogation, & abſolument inutile, puiſqu'ils avoient déja pris poſſeſſion Canonique, en vertu de l'inſtitution Canonique & du ſacre. C'eſt ce qui donna lieu à pluſieurs procès parcequ'on prétendit qu'en vertu des Bulles, on devoit prêter entre les mains du Roi un nouveau ſerment de fidelité & le faire enregîtrer en la Chambre des Comptes, & que jusques-là la Regale étoit toujours ouverte.

Le Roi donna effectivement pluſieurs benefices qui vaquerent alors, à la collation

tion de ces Evêques nouvellement ſacrés, comme vacans en regale ; il le fit ſans doute pour obliger ces Evêques à prendre des Bulles conformement à l'accomodement fait avec la Cour de Rome.

On trouvera les preuves de tous les faits allegués cy-deſſus dans les Regiſtres du Secretariat d'Etat. En voici cependant la preuve dans un Arrêt celebre du Parlement de Paris, donné le 21. Febr. 1611. dont la minute doit être au Greffe du Parlement, & qui eſt rapporté tout entier dans le Livre des plaidoyers de M. Louis *Servin*, Avocat General, imprimé en un volume *in folio*, à Paris chés Etienne Richer en 1640. Ce plaidoyer eſt le 26. de ce recueil. Il eſt rapporté avec l'Arrêt. Voicl l'eſpece. L'Evêque de Coutance aiant été nommé par le Roi à cet Evêché en 1587. n'avoit eu ſes Bulles qu'en 1597. avant cela & depuis ſon brevêt expedié, il avoit obtenu un Arrêt du grand Conſeil par le quel il lui avoit été permis de prendre poſſeſſion, attendu les deſenſes qui étoient alors d'aller à Rome. Il avoit preté le ſerment de fidelité au Roi, il s'étoit accommodé avec le Chapitre de la S. Chapelle pour les fruits de la vacance, qui alors appartenoient à ce Chapitre par conceſſion de nos Rois ; il s'étoit mis en poſſeſſion & jouiſſance ; il avoit été ſacré, il avoit fait toutes les fonctions Epiſcopales ; tout cela fait il avoit obtenu ſes Bulles à Rome en conſequence des quelles il n'avoit pas pris de nouvelle poſſeſſion de ſon Evêché, ni prêté au Roi un nouveau ſerment de fidelité, ſon 1. ſerment aiant été enregîtré en la Chambre des Comptes. Les choſes en cet état la Theologale de la Chathedrale de Coutance vaqua par la mort de Denis *Gaillot*. Nicolas *Bourgoin* ſe fit pourvoir en regale de ce benefice. Un Indultaire s'en fit pourvoir auſſi. Procès entr'eux. M. Servin Avocat General porta la parole, & dit entre autres choſes dans ſon plaidoyer, ce qui ſuit, qui eſt tranſcrit de mot à mot ſur la pag. 246. de ce Recueil.

„ Que pourroit-on juger ſi le Pape „ refuſoit ou retardoit quelquefois l'expe- „ dition des Bulles d'un nommé par le „ Roi ; nous avons vû cela en la perſonne de M. Regnaud de Beaune Archevêque de Bourges nommé par le Roi „ à l'Archevêché de Sens. Et encore y a „ eu de nôtre tems d'autres exemples d' „ autres nommés à autres Evêchés, qui „ n'ont pu avoir leurs expeditions en „ Cour de Rome, parce qu'ils avoient „ été trop bons François au gré de quelques gens durant les mauvais tems. „ Donc pour expedier ce point & parler en Avocat du Roi ſans bleſſer l' „ autorité du Pape, ni du S. Siege Apoſtolique, laquelle ſe maintient mieux „ quand elle ſe tient ès regles & Conſtitutions Canoniques que quand on l' „ étend plus avant que vrais limites. „ Lui qui doit en cette cauſe comme en „ toutes autres, dire franchement la verité, ſoutient que l'Evêque de Coutance aiant été nommé par le brevêt du „ Roi de l'an 1587. & depuis ce tems „ n'aiant pu prendre ſes Bulles qu'en „ 1597, aprés la fin des troubles, doit „ être tenu pour Evêque des le tems que „ per Arrêt du grand Conſeil il lui auroit été permis de prendre poſſeſſion, „ attendu les defenſes qui étoient alors „ d'aller à Rome ; Et qu'aiant preté le „ ſerment de fidelité au Roi il s'eſt mis „ en la jouiſſance, & a été ſacré comme pluſieurs autres en même tems : „ bref il a fait toutes les fonctions de „ la charge & dignité Epiſcopale.

„ Quant à l'objection que fait le Regalitte qu'icelui Sieur Evêque de Coutance auroit dû faire un nouveau ſerment au Roi depuis l'impetration de ſes „ Bulles, & que par le defaut de reiteration de ſerment, il y a eu ouverture „ à la Regale : Cette objection eſt facile „ à refuter ; car le nouveau ſerment eſt „ bien requis pour l'interêt du Roi parceque l'Evêque aiant eu ſes Bulles, les „ auroit pris ſous une condition de faire „ ſerment au Pape ; & d'autant que par „ tel ſerment, ores qu'il ne regarde que „ le ſpirituel, il ſembleroit à aucun que „ l'Evêque ſeroit devenu homme du Pape, „ pour remettre le ſujet du Roi, (qui „ par nomination Royale auroit été preſenté au Pape) en la main & l'hom-

„ mage

„ mage du Roi : „ *Ut per hominium Principi de novo præſtandum, quaſi de novo homo Regi reſtituatur:* On lui fait reiterer la promeſſe de fidelité au Prince temporel; „ mais cette reiteration ne ſe doit étendre plus loin ſinon à l'obeiſſance que „ doit le ſujet à ſon Roi. Et le ſerment „ repeté à l'effet retroductif au premier „ des le tems du quel la regale a été cloſe ſitôt qu'il a été enregîtré en la „ Chambre des Comptes.

M. *Servin* met après cela ſes Concluſions dans leſquelles il requiert entre autres choſes, que tous les nommés par le Roi aux Evêchés ou Archevêchés qui après leur ſacre ont été confirmés par Bulles du Pape, prennent poſſeſſion de leur Evêché.

Voici l'Arrêt qui interviat, rapporté enſuite du Plaidoyer.

„ La Cour faiſant droit ſur les demandes & defenſes des parties, a declaré & declare la prebende Theologale „ contentieuſe entre les parties, n'avoir „ vaqué en regale, a debouté & deboute le Demandeur de ſa demande & „ concluſions, l'a condamné ès dépens. „ Et aiant égard aux concluſions du Procureur General du Roi, ordonne que „ dans trois mois l'Evêque de Coutance „ prendra poſſeſſion de l'Evêché en vertu „ des Bulles du Pape. Autrement & à „ faute de ce faire dedans le dit tems, & „ icelui paſſé, ſera procedé par ſaiſie de „ ſon revenu temporel. „ Fait en Parlement le 21. Fevr. 1611. Signé Voyſin.

Ce qui vient d'être dit prouve invinciblement que le moyen qu'on propoſe n'eſt pas nouveau en France, même depuis le Concordat; & puiſque ce moyen eſt Canonique, comme nous le prouverons clairement, il n'y a point d'inconvenient à le ſuivre.

On ne le fera pas ſans ſuccès quand le Pape verra qu'un Archevêque & à ſon defaut ou refus un autre Evêque ſuivant les degrés preſcrits par les S. S. Canons & expliqués cy-deſſus, aura donné l'inſtitution Canonique à un ſeul des Prelats nommés aux quels les Bulles ſont injuſtement refuſées. S. S. n'attendra pas qu'on en vienne jusqu'au ſacre; elle ſe hatera de donner des Bulles à tout le monde. Nous en avons un exemple recent dans un cas à peu près ſemblable, Madame de Lorge aiant été nommée par Monſeigneur le Regent à l'Abbaïe *d'Andecy*, vacante depuis la mort du feu Roi dans le Dioceſe de Chalons, le Pape refuſa des Bulles à cette Dame. Sur ce refus elle obtint un Arrêt du grand Conſeil pour ſe faire établir par M. l'Evêque de Chalons au gouvernement ſpirituel de cette Abbaïe: ce qui fut executé par ce Prelat. L'Arrêt du Grand Conſeil que je joins icy (*a*) du 17. Septembre 1717. porte que M. l'Evêque de Chalons commettra & établira la dite Dame au gouvernement ſpirituel du Monaſtere, jusqu'à l'expedition de ſes Bulles, & à la charge de faire par elle dans ſix mois, de nouvelles diligences en Cour de Rome pour les obtenir. Le Pape fut averti de cet Arrêt, & auſſi-tôt il ſe hata d'envoier les Bulles qu'on ne lui demandoit pas alors, tant il craignit que cet exemple ne fût ſuivi.

SIXIEME QUESTION.

Si l'on juge à propos de faire une proteſtation contre le refus du Pape dans quelle forme doit-elle être faite?

REPONSE.

On peut ſuivre pour la forme de cette proteſtation à peu près celle dont s'eſt ſervi le Cardinal *Aquaviva*, par rapport au refus des Bulles de l'Archevêché de Seville au quel le Cardinal Alberoni a été nommé par le Roi d'Eſpagne. Nous ſommes en termes bien plus forts que ce Cardinal. Car enfin les Eſpagnols n'ont pas un Concordat fait avec la Cour de Rome; au lieu que parmi nous il s'agit de l'execution d'un Contract, d'une Tranſaction, d'un Concordat paſſé entre le Roi & le Royaume d'une part, & le Pape

(*a*) Voyéz cet Arrêt à la fin de ce Memoire.

Pape de l'autre. Les parties ſont liées de part & d'autre par cette Tranſaction. Il faut donc expoſer au Pape dans l'acte de proteſtation & de ſommation, quelle eſt la loi de ce Contract, que de notre coté nous avons obſervé tout ce qui doit être obſervé par cette loi; que le Roi a nommé & préſenté au Pape des ſujets dûment qualifiés & idoines; qu'on lui a donné les preuves, en tel cas requiſes & uſitées, de l'idoneité des Prelats nommés; que le Pape n'a pas droit d'exiger d'autres preuves nouvelles & inuſitées dans le Royaume. Que ſelon nos uſages & nos libertés, l'examen de la capacité & idoneité des ſujets ſoit pour les Evêchés, ſoit pour les benefices du 2. ordre ne doit point ſe faire à Rome, mais dans le Royaume même, & que par le Concordat ſoit pour les cauſes civiles, ſoit pour les cauſes criminelles, ſoit pour l'exercice de la jurisdiction volontaire, ſoit pour l'exercice de la jurisdiction contentieuſe, le Pape eſt obligé de deleguer des Juges *In Partibus*: En ſorte que toute enquête toute information, ſoit ſur les moeurs, ſoit ſur l'age, ſcience &c., des ſujets du Roi doit être faite en France & non ailleurs; & que c'eſt ſur ces Enquêtes & informations & non ſur aucune autre preuve étrangere que le Pape doit accorder ou refuſer des Bulles aux ſujets nommés par le Roi; que ces Enquêtes & informations ſur tous les chefs requis aiant été faites dans le Royaume en la maniere accoutumée & même par M. le Nonce, & la preuve qui reſulte des ces Enquêtes & Informations étant complete pour juſtifier pleinement que les ſujets nommés par le Roi pour les Evêchés & autres benefices Conſiſtoriaux ſont idoines, & ont toutes les qualités requiſes par le Concordat, le Pape ne peut en juſtice leur refuſer des Bulles; qu'ainſi on ſomme de nouveau S. S. de les accorder; on proteſte contre l'injuſte refus; & on declare qu'on va ſe purvoir inceſſament par les voïes de Droit, & qu'on va prendre toutes les meſures convenables & neceſſaires pour pourvoir aux beſoins des Egliſes vacantes & remedier aux inconveniens qui ſont une ſuite inevitable de leur trop longue Vacance.

SEPTIEME QUESTION.

Seroit-ce un moïen convenable pour determiner la Cour de Rome à donner des Bulles que de defendre de prendre aucune expedition de Rome jusqu'à ce que le Pape eut executé le Concordat? Ce moïen eſt-il conforme à l'ordre du Royaume à ce qui a été pratiqué dans les autres Etats? En pouroit-on eſperer de bons effets dans la conjoncture préſente.

REPONSE.

Pour répondre exactement & methodiquement à cette Queſtion, il faut examiner 1. ſi le moïen qu'on propoſe a été mis en uſage. 2. s'il eſt convenable de l'employer dans les conjonctures préſentes. 1. La defenſe de prendre aucune expedition de Rome & d'y envoyer aucun argent pour les benefices & autres graces, pour leſquelles on eſt depuis quelques ſiecles dans l'uſage d'avoir recours à elle, cette defenſe, dis je, n'eſt pas nouvelle en France. On en voit pluſieurs exemples avant & depuis le Concordat. Louis XI. par les Lettres Patentes données à Seloines le 16. Aout 1478. l'an 18. de ſon regne, defendit d'aller ou envoyer à Rome pour benefice, ou autres graces, n'y d'y porter de l'or, argent &c., parceque le Pape avoit pris parti contre la Maiſon de Medicis, & contre les Venitiens, dont le Roi étoit allié. Louis XII. par une Declaration donnée à Blois le 16. Aout 1510. la 13. année de ſon regne, defendit à tous ſes ſujets de ſe pourvoir en Cour de Rome pour aucune affaire que ce fût, ſoit pour benefices ſoit pour graces, ſoit pour aucune autre choſe, & d'y envoyer de l'argent. Et parceque le Pape avoit pris parti contre la France, & lui avoit même declaré la guerre, Antoine Du Prat Chancelier de France, écrivant au Roi François I. une Lettre datée de Calais le 16. Octobre 1521. donne conſeil au Roi de faire defenſes à tous ſes ſujets d'envoyer à Rome aucun argent pour des diſpenſes, graces, benefices ou autre choſe que ce ſoit; prétendant que tout cela peut être expedié dans le Royaume par les

Evêques, & autres Ordinaires ; & que cet argent porté à Rome ſans neceſſité monte à des ſommes très conſiderables qui epuiſent le Royaume. Henri II. aiant eu un different avec Jules III. à l'occaſion du Duc de Parme Octave Farneſe, donna un Edit à Fontainebleau, le 13. Septembre 1551. la 5. année de ſon regne, par lequel defenſes ſont faites à toutes perſonnes tant Eccleſiaſtiques que ſeculieres, d'envoyer à Rome aucun argent pour matieres beneficiales, diſpenſes, graces, proviſions, ou autres expeditions quelles quelles ſoient ; & ce ſous peine de confiſcation de biens, & d'être punis corporellement pour les Laïques, & de ſaiſie du temporel & de confiſcation de bien pour les Eccleſiaſtiques. L'enregîtrement de cet Edit fut fait en Parlement le 7. Septembre 1551. Cet Edit eſt poſterieur au Concordat dont l'acceptation fut faite par le Roi Franc. I. le 22. Mars 1517.

Les pieces citées cy-deſſus, ſont imprimées dans le Chap. 20. des preuves des *Lib. de l'Egl. Gall.* en 1590. Et ſous le Pontificat de Gregoire XIV. pareille defenſe fut faite, comme il paroit par pluſieurs Arrêts rapportés au même endroit ; L'un du 27. Aout 1591. donné au Parlement ſeant à Tours ; un autre du 30. Septembre 1591. donné au Grand Conſeil ſeant à Chartes. Un 3. donné par le Parlement de Normandie ſeant à Caen, le 13. Aout 1591. par lequel defenſes ſont faites à toutes perſones de la Province & Primatie de Normandie, d'envoyer à Rome pour obtenir Bulles, Reſcrits, graces, ou autres expeditions, ni de porter ou de faire porter directement ou indirectement or ou argent, ſur peine d'être declaré ennemi de l'Etat. Le 4. eſt un Arrêt du Parlement de Paris ſeant à Chalons, donné le 29. Aout 1591. par lequel fait la dite Cour inhibitions & defenſes à toutes perſonnes de porter ou envoyer or & argent à Rome, & des'y pourvoir pour les expeditions de benefices ou autrement jusqu'à ce que par le Roi en ait été autrement ordonné. Le 5. eſt un Arrêt du Parlement de Bourgogne ſeant à Flavigny, donné le 24. Juill. 1591. par lequel, ſur les concluſions du Procureur General, la dite Cour fait inhibition & defenſes à tous ſujets de ce pais d'envoyer cy-après en Cour de Rome, pour impetrer proviſions de benefices & autres expeditions, ſur peine de nullité & de l'amende arbitraire, ſauf aux parties à ſe pourvoir par devers les Ordinaires. Il eſt à remarquer que tous ces Arrêts ont été donnés au tems de la Ligue, en conſequence des Edits & Declarations du Roi enregîtrées au Parlement par leſquels defenſes avoient été faites de ſe pourvoir en Cour de Rome pour obtenir des proviſions de benefices ou autres graces, à peine d'être puni comme adherans aux rebelles & Ligueurs. Tout le monde ſait que le Clergé tant du 1. que du 2. Ordre, étoit malheureuſement diviſé en ce tems là, comme il l'eſt en celui-cy. Ceux qui étoient attachés aux Maximes Ultramontaines tenoient le parti de la Ligue ; Ceux qui étoient attachés au Roi & à leur devoir, & qui par conſequent étoient oppoſés aux Ligueurs, ne faiſoient pas le plus grand nombre. On ne laiſſa pas de faire defenſes à tout le monde d'avoir recours à Rome pour les benefices & autres graces qui s'y expedient. Et on pourvût par l'autorité des Parlemens à l'adminiſtration de l'Egliſe de France dans ces tems de confuſion, pendant leſquels la Cour de Rome appuiée par un grand nombre d'Evêques François autoriſoit manifeſtement la rebellion. Ce qui vient d'être dit prouve clairement que l'expedient de faire defenſes à tous les ſujets du Roi d'avoir recours à Rome pour les benefices, les diſpenſes & autres graces qui s'y expedient ordinairement a été pratiqué en France.

2. Mais eſt-il à propos dans les conjonctures préſentes de faire cette defenſe ? c'eſt ce qu'il eſt tems d'examiner.

Je vais rapporter les raiſons pour & contre, & dire enſuite mon ſentiment. Voici ce me ſemble ce qui ſe peut dire de plus favorable pour determiner à prendre le parti de faire des defenſes generales aux ſujets du Roi de s'adreſſer à Rome pour aucunes expeditions, & d'y envoyer de l'argent ſous aucun prétexte.

Si on prend ce parti on determinera infailliblement la Cour de Rome à donner des Bulles à tout le monde ; ſi on ne le prend pas on ne ſera rien. Le parti de s'adreſ-

adreſſer ſur le refus du Pape au Metropolitain, & à ſon refus au plus ancien Evêque de la Province, & à leur refus aux Evêques des Provinces voiſines, pour obtenir l'inſtitution Canonique & le ſacre, le tout en conſequence d'un Arrêt du Parlement, qui ſera donné à la requête des Egliſes vacantes ou des Prelats nommés, & ſur les concluſions de M. le Procureur General; ce parti, dis-je, eſt à la verité legitime, Canonique, il peut être ſuivi en conſcience, & ce ſeroit le ſeul qui dût être ſuivi, ſi tous les Evêques étoient d'accord & d'intelligence avec le gouvernement préſent. Mais la diviſion de l'Epiſcopat fait qu'il ſeroit dangereux de prendre actuellement ce parti, & qu'il eſt même impracticable. Les Evêques nommés eux mêmes ne voudront point y avoir recours dans la crainte d'être ſacrifiés quand on s'accommodera avec la Cour de Rome, s'il ſe trouve des Archevêques ou Evêques diſpoſés à donner ſur le refus du Pape la confirmation de la nomination faite par le Roi aux Prelatures, & l'ordination, les Archevêques ou Evêques auſſibien que ceux qui auront été ſacrés par eux, ſi tant eſt que quelques Prelats nommés veuillent conſentir à être ſacrés par cette voïe, ces Evêques dis-je, ſeront d'abord declarés ſuſpens & excommuniés par le Pape & par les autres Evêques attachés ſervilement au Pape & à la Conſtitution *Unigenitus*. La plupart des Religieux exciteront le peuple à ſe ſoulever contre l'autorité des Evêques nouvellement ſacrés par cette voïe & à les regarder comme intrus & ſchiſmatiques. Le trouble ſera augmenté par là dans l'Egliſe de France, au lieu que ſi ſans en venir là on ſe contente de defendre à tout le monde de s'adreſſer à Rome pour obtenir aucuns benefices aucunes graces, & d'y envoyer de l'argent, le beſoin que les Officiers de la Cour de Rome ont de notre argent, & l'avidité qu'ils ont ſur cet article, feront qu'ils ne balanceront pas à preſſer le Pape de donner des Bulles au plutôt à tout le monde.

2. Puiſqu'on a eu recours à ce moyen pendant le tems de la Ligue, tems auquel l'Egliſe de France étoit auſſi diviſée qu'elle l'eſt aujourd'hui, & les Evêques auſſi partagés de ſentimens, on ne voit point de raiſons qui doivent empêcher de faire le même choſe préſentement, dans un cas ou la Cour de Rome n'a pas plus de raiſon de refuſer des Bulles qu'elle en avoit en ce tems là. Il eſt certain que ſi l'on prend ce parti là le Pape n'inſiſtera pas long tems ſur le refus des Bulles ſi mal fondé & ſi inſoutenable; on verra même qu'on n'y trouvera pas autant d'oppoſition de la part des Evêques qui ont accepté la Conſtitution, à l'exception peut-être de ceux qui ſont une profeſſion ouverte d'être attachés inviolablement aux maximes ultramontaines, & ceux là ſont en petit nombre.

3. Pareilles defenſes de s'adreſſer à Rome pour des benefices ou autres graces ont été faites avec ſuccès dans les differens qui ſont ſurvenus en d'autres Royaumes entre les Princes de ces Etats & la Cour de Rome. Cela s'eſt pratiqué en Eſpagne, en Allemagne, en Flandre, dans l'Etat de Veniſe & d'autres endroits de l'Italie. Il ſeroit facile d'en donner des preuves, mais nos exemples domeſtiques ſuffiſent pour nous determiner. C'eſt tout ce qui ſe peut dire de plus favorable pour avoir recours à cet expedient.

Voici les raiſons ſur leſquelles on peut fonder l'avis contraire de ne point y avoir recours. 1. Il n'eſt pas certain que quand on prendra le parti de faire defenſes de s'adreſſer à Rome pour les benefices ou les graces, & d'y envoyer de l'argent ſous quelque prétexte que ce puiſſe être, on obtienne par là des Bulles. Il eſt bien plus probable de croire que Rome attendra patiemment le peu d'années qui reſtent à écouler juſqu'à la majorité du Roi, dans l'eſperance que les choſes changeront alors, & que le Roi devenu Majeur nommera d'autres Prelats, à la place de ceux qui ont été par M. le Duc d'Orleans.

2. Quelque injuſtice que le Pape faſſe en refuſant des Bulles ſans raiſon, il ne nous eſt pas permis en conſcience de lui faire de nôtre coté une autre injuſtice, pour l'engager à faire ſon devoir. Car S. Paul dit nettement *Non ſunt faciendo mala ut eveniant bona*. Or nous ne pouvons faire defenſe aux ſujets du Roi d'aller à Rome pour les benefices, ou pour les au-

tres ſignatures de juſtice ou de grace qui s'y expedient ordinairement ſans faire au Pape une injuſtice; car outre qu'il y a des choſes qui ſont reſervées au Pape par des Canons, ou par des uſages anciens & anterieurs au Concordat, ce qui établit un droit en ſa faveur, du quel il ne nous eſt pas permis de le priver, quand il n'a rien fait qui le merite, outre cela, dis-je, les choſes mêmes que le Pape n'a que par le Concordat ne doivent pas lui être ôtées tant que le Concordat ſubſiſte, & qu' il n'eſt pas caſſé. Or nous ſerons voir en répondant à la IX. Queſtion, que le refus injuſte de donner des Bulles n'annulle pas le Concordat, ne le caſſe pas, & qu'il ne prive pas même le Pape du droit qu'il a de donner les Bulles, & de confirmer les Elections, mais qu'il ſuſpend ſeulement l'exercice de ce droit, tant que le Pape perſiſte dans ce refus injuſte.

Il faut raiſonner ſur cet article préciſement comme on le fait lorſqu'un Archevêque ou un Evêque refuſe injuſtement de donner le Viſa ou Inſtitution Canonique à un Eccleſiaſtique Canoniquement préſenté à un benefice. Alors on a recours par droit de devolution, à un autre Evêque pour donner l'inſtitution Canonique. On implore pour cela l'autorité du Parlement comme Protecteur des S. S. Canons au nom du Roi dont le Parlement exerce le pouvoir en ce point. Mais l'Archevêque ou Evêque qui refuſe injuſtement l'inſtitution Canonique ne perd par là le droit de donner des inſtitutions Canoniques en d'autres occaſions, & il n'eſt pas pour cela troublé dans l'exercice de la juriſdiction en autre choſe; car pour le troubler avec juſtice dans cet exercice il faudroit que les S. S. Canons euſſent ordonné cette peine contre les Prelats qui refuſeroient injuſtement l'inſtitution Canonique à un Eccleſiaſtique Canoniquement préſenté.

C'eſt ce que les S. S. Canons n'ont point fait; la comparaiſon que nous faiſons ſur ce point entre le Pape & les Evêques eſt entiere, & on ne peut y trouver aucune difference, ſi ce n'eſt que le Pape étant le Chef viſible de l'Egliſe, & de droit divin le premier Evêque, nous devons le traiter avec encore plus de reſpect que les autres Evêques, & par conſequent lui laiſſer l'exercice libre des fonctions qui lui ſont attribuées par les S. S. Canons, ou par des uſages qui ſont loi, lorſqu'il ne fait rien qui merite qu'il en ſoit privé.

3. Il faut compter pour beaucoup le trouble que cette conduite extraordinaire cauſeroit dans l'interieur de l'Etat. J' avoue que l'impoſſibilité de recourir à Rome, qui ſubſiſtera tant que les ſujets du Roi auront defenſe de s'y addreſſer, mettra les Evêques dans le pouvoir d'accorder en cas de neceſſité tout ce que le Pape peut accorder. Mais combien cela ne cauſera-t-il pas de trouble, ſoit dans la conſcience des fideles peu inſtruits que cela jettera dans des ſcrupules perpetuels, ſoit de la part des Evêques, dont la plupart n'approuvant pas cette conduite ne voudront pas uſer de leur pouvoir, ou en abuſeront contre les intentions du Roi. La confuſion qui ſe trouve préſentement dans l' Egliſe de France par la diviſion de l'Epiſcopat eſt aſſés grande ſans l'augmenter encore.

4. Les exemples de ce qu'on a fait autre fois en France de defendre aux ſujets du Roi d'avoir recours à Rome pour les benefices ou autres graces ne prouvent rien dans le cas préſent, ſi l'on veut y faire une ſerieuſe attention. Louis XI. étoit en guerre avec le Pape, parceque S. S. avoit pris parti contre la Maiſon de Medicis & les Venitiens alliés de la France. Louis XII. étoit en guerre avec le Pape à l'occaſion d'Octave Farneſe allié de la France. Gregoire XIV. favoriſoit les Ligueurs rebelles & étoit en cela uni à l'Eſpagne ennemie de la France. Or on doit convenir que quand le Pape fait la guerre à la France, on favoriſe ouvertement & aide de ſon argent les ennemis de la France, il eſt juſte en ce cas là de defendre aux ſujets du Roi d'envoyer l'argent du Royaume à Rome, ſous quelque prétexte que ce puiſſe être; de peur, comme le dit Louis XII. dans ſa Declaration, donnée à Fontainebleau, que le Pape ne ſe ſerve de notre argent pour nous faire la guerre.

Voilà

Voilà ce qui ſe peut dire de plus fort de part & d'autre, pour ou contre le parti de defendre d'avoir recours à Rome pour des benefices ou des graces, & d'y envoyer de l'argent ſous quelque prétexte que ce ſoit : voici ce que je penſe ſur tout cela.

Je mets une grande difference entre defendre aux ſujets du Roi de recourir à Rome pour des benefices & des diſpenſes, & leur defendre d'y envoyer de l'argent. Le recours à Rome pour les benefices & les diſpenſes eſt fondé ſur un droit acquis au Pape par des Canons qui ſont encore en vigueur, & par des uſages legitimement preſcrit qui ont force de loi. Je ne crois pas qu'il ſoit plus permis de priver le Pape de ce droit lorſqu'il refuſe injuſtement des Bulles à quelques uns, que d'eo priver un Archevêque ou Evêque lorſqu'il refuſe injuſtement le *viſa*; & j'adopte le raiſonnement qui a été cy-deſſus expoſé ſur cela de ce qu'on ne doit pas defendre dans le cas de refus injuſte de Bulles de recourir à Rome pour les benefices, il s'enſuit qu'on ne peut pas defendre d'y envoier l'argent neceſſaire pour le ſalaire moderé des Officiers de la Daterie. Car ce ſeroit une injuſtice que de priver ces Officiers d'un ſalaire qui leur eſt du pour leur travail ; Mais je crois qu'à l'occaſion de ce refus injuſte il eſt très à propos de s'oppoſer aux vexations criantes de la Cour de Rome, qui exige des ſommes exorbitantes pour la conceſſion des benefices, des diſpenſes &c., qui s'expedient à la Daterie. On peut (& j'oſe dire qu'on le devroit independemment même du refus injuſte des Bulles,) on peut dis-je, defendre d'envoier à Rome plus d'argent pour les diſpenſes, pour les benefices, pour toutes les autres choſes qui s'y expedient, plus d'argent, dis-je, qu'il n'en faut pour un juſte ſalaire. Il faudroit faire en même tems au Conſeil un nouveau Tarif par lequel les droits qu'on donneroit aux Officiers de la Daterie pour chaque expedition ſeroient reglés. Cela eſt d'autant plus neceſſaire que la Cour de Rome augmente tous les jours ces droits. Toutes les confirmations d'Elections & de nominations, les collations des benefices, les graces ſpirituelles, les diſpenſes doivent être accordées gratuitement, ſelon le Concile de Trente, ſuivant cet Oracle de J. C. *Gratis accepiſtis, gratis date*, & l'on ſait que l'on n'accorde aucune ſignature de grace ou de juſtice à Rome qui ne ſoit taxée à une ſomme très conſiderable.

Les Romains prétendent excuſer cette taxe exorbitante en diſant que les ſommes qui provlennent de ces ſignatures ou des diſpenſes ſont emploiées à de bonnes oeuvres : par exemple celles qui provienoent des diſpenſes de mariages ſont deſtinées à marier de pauvres filles, & n'entrent point dans les coffres du Pape ; & qu'il en eſt ainſi de toutes les autres graces au diſpenſes. Cela ſpecieux. Mais qu'on faſſe attention aux Maximes du Royaume & aux Lib. de l'Egliſe Gallicane, ſelon leſquelles il n'eſt pas permis au Pape d'impoſer des taxes ſur les ſujets du Roi, & bien moins encore des aumones pour être paiées neceſſairement à Rome. Il eſt du bon ordre, je l'avoue, que les Superieurs Eccleſiaſtiques en accordant les diſpenſes gratuitement impoſent quelques aumoues à ceux aux quels ces diſpenſes ont été accordées : mais ces aumones doiveot être faites ſur les lieux ; il n'eſt pas permis au Pape de les faire porter à Rome, & il eſt étonnant qu'on ne le ſoit point encore oppoſé en France à cette vexation. Il en eſt de même de tous les autres droits exorbitans que la Cour de Rome exige ſans qu'il en ſoit parlé dans le Concordat ni dans aucun autre Traité.

Il eſt certain que le Roi peut s'oppoſer enfin à ce que ces ſujets envoient à Rome l'argent injuſtement exigé ; & ſi le Pape ne veut point executer le reglement qui ſera fait ſur cela en France, & qu'il refuſe les benefices, les diſpenſes, & les autres graces à tous ceux qui ne payeront point ſuivant le Tarif fait à Rome, il ſe mettra alors dans ſon tort, ce ne ſera plus par notre faute que la Cour de Rome refuſera les benefices & les graces. Et alors les Evêques ou autres Ordinaires ſeront en droit d'accorder dans le cas de neceſſité on d'utilité evidente tout ce qui par le Droit ou par l'uſage eſt reſervé au Pape, Benefices, Graces, Diſpen-

penſes. Le Pape ne verra pas plutôt qu'on eſt determiné en France à en uſer ainſi, & à tenir ferme ſur cet article, qu'il donnera des Bulles, & qu'il s'accommodera avec la France pour les droits qui ſeront payés à l'avenir.

Quant au parti qu'on propoſe de s'adreſſer au Metropolitain & aux autres Evêques, ſur le refus injuſte du Pape, ſoit pour les Evêchés ſoit pour les benefices du 2. Ordre, ſoit pour les diſpenſes, ſoit pour les autres graces : ce parti eſt certainement Canonique, de l'aveu même de ceux qui ne conſeillent pas de le prendre ; en le prenant nous ſerons dans la regle. On ne pourra nous reprocher aucune violence, aucune injuſtice. C'eſt le Pape ſeul qui demeurera dans ſon tort ; on eſt toujours bien fort quand on a raiſon, & le trouble qui pourra être excité à cette occaſion par les perſonnes paſſionées ou ignorantes ſera bientôt diſſipé. Pour prévenir ce trouble il n'y aura qu'à conſulter l'Univerſité de Paris & ſur tout la Faculté de Theologie & lui expoſer que l'on propoſe au Roi 3. expediens pour obliger le Pape à donner des Bulles à tous les ſujets nommés par le Roi. L'un de regarder le droit que le Pape a (en conſequence du Concordat) de confirmer les nominations & élections & de ſacrer, comme devolu, par l'injuſte refus de S. S. aux Metropolitains & autres Prelats, qui étoient autrefois en droit, & en poſſeſſion de confirmer & de ſacrer. L'autre de faire defenſes à tous les ſujets du Roi d'avoir recours à Rome pour les benefices, les diſpenſes, & autres graces qui s'y expedient, & d'y envoyer de l'argent ſous quelque prétexte que ce puiſſe être. Le 3. de permettre qu'on continue d'envoyer à Rome pour les benefices, les graces & les diſpenſes comme à l'ordinaire mais de dreſſer en même tems dans le Conſeil, un nouveau Tarif des droits qui ſont legitimement dûs aux Officiers de la Daterie, pour leur ſalaire de chaque expedition, & de defendre à tous les ſujets du Roi qui ont beſoin de Rome pour ces expeditions, d'y envoyer plus d'argent qu'il ne ſera porté par ce Tarif, & aux Banquiers expeditionnaires en Cour de Rome d'exiger ou de recevoir au de là, à peine de conceſſion ; & ce par les raiſons cy-deſſus exprimées.

Que M. le Duc d'Orleans ne voulant rien faire ſur cette matiere qui puiſſe intereſſer la conſcience, conſulte l'Univerſité & en particulier la Faculté de Theologie de Paris pour ſavoir ſi ces 3. expediens ſont juſtes, legitimes & Canoniques ; & s'ils peuvent être ſuivis en conſcience dans les conjonctures préſentes ; que S. A. R. declare qu'elle attend ſur cela une prompte réponſe, qu'elle veut que cette réponſe ſoit raiſonnée & qu'on marque préciſement ſur quel fondement on ſe ſera determiné à la donner ; afin d'inſtruire les peuples en rendant publique la réponſe de l'Univerſité & de la Faculté de Theologie de Paris.

L'Univerſité & la Faculté de Theologie de Paris ne manqueront pas de répondre 1. que l'expedient de defendre aux ſujets du Roi de s'adreſſer à Rome pour les benefices, diſpenſes &c. & d'y envoyer aucun argent ſous quelque prétexte que ce ſoit, ſouffre difficulté dans les conjonctures préſentes par les raiſons cy-deſſus alleguées. 2. que l'expedient de faire un nouveau Tarif au Conſeil pour regler les droits & les ſalaires des Officiers de la Daterie, avec defenſes aux ſujets du Roi d'envoyer plus d'argent à Rome qu'il ne ſera porté par ce Tarif eſt juſte, par les raiſons auſſi expoſées cy-deſſus. 3. enfin que l'expedient de s'adreſſer ſur le refus injuſte du Pape aux Metropolitain & aux autres Evêques pour l'inſtitution Canonique, pour les diſpenſes, benefices &c., eſt juſte & legitime, & qu'il peut être ſuivi en conſcience dans les conjonctures préſentes. Elle le prouvera invinciblement par les Canons du Concile de Sardique, qui des le 4. ſiecle ont établi cette juriſprudence, & dont la diſcipline a été reçue à Rome & dans tout l'occident : Elle le prouvera par les lettres de S. Leon, & par toutes les autres autorités de l'antiquité, par leſquelles il eſt conſtant qu'au defaut ou ſur le refus injuſte des Prelats ſuperieurs l'unité de l'Epiſcopat & la neceſſité de pourvoir aux beſoins de l'Egliſe fait que les droits acquis aux Prelats ſuperieurs

rieurs ſont devolus aux Prelats inferieurs.

Par cette réponſe l'Univerſité inſtruira les peuples, calmera les conſciences, empêchera le trouble, encouragera les Evêques nommés à s'adreſſer aux Metropolitains & aux autres Evêques au refus du Pape pour recevoir l'inſtitution Canonique & le ſacre; fera voir que cette diſcipline n'eſt pas nouvelle, mais qu'elle a été reglée par les Canons les plus anciens de l'Egliſe; & rien ne ſera plus capable de determiner la Cour de Rome à faire finir ſon injuſte refus. Cette Cour n'attendra pas que l'on en vienne à l'execution pour donner des Bulles.

Cette conſultation faite avec éclat à l'Univerſité de Paris & à la Faculté de Theologie, produira un autre bon effet; c'eſt qu'on ſera convaincu par la réponſe rendue publique, que l'Univerſité ne ſe conduit pas par paſſion, & que ce n'eſt que la verité ſeule qui fait la regle de ſes jugemens, puiſque d'une part elle dira nettement qu'il n'eſt pas permis de faire injuſtice à la Cour de Rome, pour procurer une juſtice que cette Cour refuſe; & que d'une autre part elle appuiera fortement le droit & la juſtice du recours aux Metropolitains & aux autres Evêques & qu'elle fera voir par des autorités & des raiſons ſans replique que dans les conjonctures préſentes du refus injuſte des Bulles, ce droit eſt certain & inconteſtable. Ainſi elle ſera rendre à chacun ce qui lui appartient & conſervera également les droits du Sacerdoce & de l'Empire, les droits du Pape, les droits des Evêques, les droits du Roi. Rien ne ſera plus puiſſant pour calmer les conſciences timorées en diſſipant l'ignorance, pour empecher les Evêques animés d'un faux zéle, d'en venir à de facheuſes extremités, qui ne tourneroient qu'à leur confuſion; & pour faire plier infailliblement la Cour de Rome ſous l'évidence de la verité.

HUITIEME QUESTION.

Comment cette defenſe (d'avoir recours à Rome pour les graces, diſpenſes &c. & d'y envoyer de l'argent) devroit-elle pouvoir être faite? Et comment pourvoit-on au gouvernement de l'Egliſe pendant que cette defenſe ſubſiſteroit?

REPONSE.

Si l'on jugeoit à propos d'avoir recours à cet expedient, cette defenſe devroit être faite ſuivant le ſtile ordinaire, dont on trouve le modele dans les pieces cy-deſſus. Le Roi n'auroit qu'à donner une Declaration, qui ſeroit enregîtrée dans toutes les Juriſdictions. Il y expoſeroit les raiſons de mecontentement qu'il a du Pape, & tout le fait dont il eſt aujourd'hui queſtion. Et à ces cauſes il ſeroit defenſes de recourir à Rome. Il y a dans les Regiſtres du Parlement pluſieurs modeles de ces ſortes de Declarations du Roi.

Quant au gouvernement des Egliſes de France pendant que cette defenſe ſubſiſteroit, il n'y auroit qu'à ſuivre ce qui s'eſt pratiqué en pareil cas depuis le Concordat, & avant cela dans le tems du grand ſchiſme d'Occident, lorſque la France ſe vit obligée de ne reconnoître aucun des prétendans à la Papauté, juſqu'à ce que le Concile general eut terminé l'affaire; ce qui fut fait au Concile de Conſtance. On peut voir le Livre imprimé à cette occaſion; *Eccleſiæ Gallicanæ in ſchiſmate ſtatus*. Alors les Evêques Dioceſains & les ordinaires des lieux faiſoient tout ce que le Pape a coutume de faire. Tous les Canoniſtes conviennent que les Evêques peuvent dans les cas de droit accorder les diſpenſes reſervées au S. Siege, quand il eſt impoſſible aux particuliers d'avoir recours au Pape. Tous les Theologiens demeurent d'accord que chaque Evêque peut dans ſon Dioceſe tout ce que le Pape peut dans l'Egliſe, à l'exception des choſes qui ſont reſervées au Pape & au S. Siege par les S. S. Canons, ou par un uſage qui a acquis une legitime préſcription. Et que cette reſerve ne ſub-

ſubſiſte plus pour le tems au quel les particuliers ont un empêchement invincible qui les met dans l'impoſſibilité de recourir à Rome; alors les Evêques ont droit d'agir comme feroit le Pape. Ce recours ordinaire au S. Siege eſt d'une diſcipline recente, & ſur quantité de choſes il n'eſt fondé que ſur une autorité uſurpée par les Papes & non établie ſur aucun Canon de l'Egliſe. J'avoue que les Evêques pour rendre ces diſpenſes plus rares & plus difficiles à obtenir renvoyoient autrefois eux mêmes aux Papes ceux qui les demandoient, & ſe debaraſſoient ainſi de pluſieurs importunités; mais pour la plupart des choſes la grande autorité qu'on donne aujourd'hui au Pape au préjudice de celle des Evêques, n'eſt fondée que ſur le nouveau droit, introduit par les fauſſes Decretales, dont les Papes ont autoriſé la juriſprudence nouvelle qui leur étoit favorable; & nos Canoniſtes eux mêmes ont ſuivi ce nouveau droit par ignorance, peu de gens s'etant appliqués en France à étudier le Droit Canonique dans les veritables ſources; & preſque tous aiant copié ſans diſcernement les Canoniſtes Ultramontains. On eſt préſentement plus inſtruit, parce qu'on s'attache plus qu'on ne faiſoit auparavant à étudier, ſur tout dans l'Univerſité de Paris, les anciens Canons, ſelon leſquels l'Egliſe étoit gouvernée, & que l'on a une critique plus exacte. Ce ſont ces Canons anciens qui ſont le fondement des Libertés de l'Egliſe Gallicane, ainſi appellées parceque la France n'a jamais reçu le nouveau droit introduit par les Papes pour aggrandir leur autorité. Elle s'y eſt neanmoins aſſujetie inſenſiblement ſur quantité de chefs, ſoit par ignorance, ſoit par foibleſſe, ſoit par l'attention que la Cour de Rome a toujours eu à empieter ſur nos droits, & par le malheur que nos Rois ont eu de n'avoir creance qu'en gens imbus des maximes Ultramontaines. Les derniers Confeſſeurs du feu Roi ont fait faire à ce Prince beaucoup de choſes contraires à nos libertés. Ce ſont eux qui ont porté ce Prince à ſe relacher ſur pluſieurs choſes importantes, & très préjudiciables au bien de l'Egliſe & de l'Etat, par exemple à ſouffrir que contre la diſpoſition du 1. Article de l'Ordonnance de Blois, & ſans que cet Article ait été revoqué par aucun Edit, les Nonces ſeuls qui n'ont aucune juriſdiction en France, fiſſent les informations de Catholicité, vie & moeurs & capacité de ſujets du Roi nommés aux Prelatures, choſe ſur laquelle il ſeroit très à propos & fort aiſé de revenir. Mais enfin il eſt toujours vrai de dire que ſi le Roi juge à propos de faire defenſe à ſes ſujets de s'adreſſer à Rome pour aucune grace ou juſtice, l'Egliſe de France pourra, tant que cette defenſe ſubſiſtera, être gouvernée en toutes choſes par les Evêques, en la maniere qu'elle l'étoit avant que le nouveau droit des Decretales fût établi. Alors l'impoſſibilité de recourir au Pape & la neceſſité de pourvoir au bien de l'Egliſe remettra les Evêques dans leur droit primordial & attaché à leur caractere.

NEUVIEME QUESTION.

Cette conduite donneroit-elle atteinte au Concordat? Et ne ſubſiſteroit-il pas toujours à l'égard du Roi quoique le Pape ne l'executât pas de ſon coté?

REPONSE.

Cette conduite ne donneroit point d'atteinte au Concordat qui ſubſiſteroit toujours à l'égard du Roi, quoique le Pape ne l'executât pas de ſon coté. C'eſt une maxime certaine, autoriſée par pluſieurs loix du Digeſte & du Code, & fondée ſur le droit naturel, que quand une tranſaction eſt violée par une des parties qui l'ont faite; le droit acquis par cette tranſaction à la partie qui n'eſt point en faute ſubſiſte toujours. Ainſi l'infraction que le Pape fait volontairement du Concordat par le refus injuſte des Bulles, qui met le Roi en état de ſe pourvoir par les voïes de droit pour ſubvenir aux beſoins des Egliſes vacantes dans ſon Royaume, n'empêche pas que Sa M. ne conſerve toujours le droit qui lui eſt acquis de nommer aux Evêchés, aux Abbaïes, & aux

& aux autres benefices Conſiſtoriaux. Car on ne prétend pas rompre aujourd'hui le Concordat ; mais ſe pourvoir ſeulement contre l'injuſte infraction que le Pape en fait. Cette infraction n'annulle pas le Concordat, elle ne fait ſeulement qu'en ſuſpendre l'execution, en ce qui regarde le Pape, tant qu'il refuſe injuſtement d'obſerver ce qui le concerne dans cette tranſaction.

D'ailleurs (& ce que nous allons dire ici eſt très important & merite une grande attention ;) il eſt certain qu'on ne peut pas dire avec verité & ſans flaterie, que ce ſoit préciſement en vertu du Concordat & par ſon autorité que le Roi ait reçu le pouvoir de nommer aux Evêchés & autres benefices Conſiſtoriaux, ni le Pape de donner des Bulles portant confirmations des Elections ou nominations faites par le Roi en l'inſtitution Canonique. Car le Pape n'étoit pas en pouvoir de priver comme il a fait, ſans aucune formalité de juſtice, ſous prétexte de divers abus tous les Chapitres du droit d'élire qui leur étoit Canoniquement acquis, & de donner ce droit au Roi, ni de priver les Metropolitains & les autres Prelats du droit de confirmer les élections & de donner l'inſtitution Canonique & l'ordination aux Elus : droit qui leur étoit Canoniquement acquis, & dont ils n'abuſoient pas. Il n'étoit pas en pouvoir de les priver de ce droit pour ſe l'attribuer. Le Roi de ſon coté n'étoit pas en droit de conſentir que le Pape s'attribuât privativement à tous autres, le droit de confirmer les élections, de donner l'inſtitution Canonique, & le pouvoir de ſacrer les Evêques. Si le Pape vouloit aujourd'hui priver les Abbaïes de Cluny, de Citeaux, de Clairvaux, de la Ferté, de Morimond, de Premontré, & toutes les Abbaïes de Flandres du droit d'élire leurs Abbés, & les Prelats de Flandres du droit de confirmer ces elections, toutes les parties intereſſées ſeroient en droit de s'oppoſer à cette nouveauté, & de le regarder comme un attentat ; elles pourroient appeller comme d'abus ; & l'abus ſeroit manifeſte. Il en a été de même de la nouveauté introduite par le Concordat. Toutes les parties intereſſées s'y ſont d'abord oppoſées. Les Parlemens ont long tems autoriſé cette oppoſition par leurs Arrêts, en refuſant d'homologuer le Concordat. Enfin les parties intereſſées ſe ſont toutes deſiſtées de leur oppoſition par l'acceptation du Concordat que toute la nation Françoiſe a faite aux Etats d'Orleans, qui avoient retabli les élections. En conſequence le droit d'élire a été accordé unanimement au Roi, & le droit de confirmer les Elections a été accordé unanimement au Pape. A parler juſte il n'eſt pas vrai que le Roi ait acquis le droit d'élire par la conceſſion de Leon X. ni que le Pape ait acquis le droit de confirmer les élections privativement à tous autres par l'attribution qu'il s'en eſt faite. Le droit d'élire & celui de confirmer n'ont été acquis veritablement & Canoniquement au Roi d'une part & au Pape d'autre part que par la ceſſion que les parties intereſſées c'eſt-à-dire les Chapitres & les Prelats ont faite de leurs droits reſpectifs, en acceptant le Concordat. C'eſt en vertu de cette ceſſion de droit, & non point en vertu de l'autorité du Pape, que le droit d'élire a été transferé au Roi, au lieu qu'il appartenoit auparavant aux Chapitres, & que le droit de confirmer les élections a été transferé au Pape, au lieu qu'il appartenoit auparavant aux Metropolitains & aux autres Prelats. Cette translation de droit eſt confirmée par une préſcription plus que centenaire, contre laquelle il n'eſt plus poſible de revenir. Le Roi a donc acquis par un double titre de ceſſion & de préſcription, le droit d'élire ſeul aux Evêchés, Abbaïes & autres benefices Conſiſtoriaux : ce droit ne peut plus lui être ôté par le fait du Pape. Ainſi quand le Pape violeroit le Concordat, le droit du Roi acquis à ſa Couronne invariablement ſubſiſteroit toujours.

Pour ce qui eſt du droit de confirmer & de donner l'inſtitution Canonique ſur les nominations du Roi, on ne peut, par la même raiſon, l'ôter au Pape, tant qu'il voudra ſuivre la loi du Concordat ſous laquelle ce droit lui a été transferé ; mais s'il plait au Pape de violer cette loi &

de laiſſer par ſa faute les Egliſes trop long tems vacantes au grand préjudice de la Religion & de l'Etat ; alors le droit naturel qui oblige de pourvoir aux beſoins preſſans de l'Egliſe & de l'Etat, par toutes les voïes poſſibles, remêt de plein droit les Metropolitains dans le pouvoir de confirmer l'élection & de donner aux Elus l'inſtitution Canonique & l'ordination Epiſcopale. Mais ſi le Pape revient avant le terme de cent années neceſſaire pour acquerir préſcription contre l'Egliſe de Rome, ſi le Pape, dis-je, revient avant ce terme à l'obſervation du Concordat, alors il rentre de plein droit & ſans autre formalité dans le droit qui lui eſt acquis par le Concordat, reçu en France, & homologué par toutes les parties intereſſées.

La loi du Concordat oblige donc le Roi à nommer au Pape dans le terme preſcrit, des perſonnes idoines & deument qualifiées : tant que nos Rois obſerveront cette loi, ils ne peuvent pas être privés du droit d'élire. L'élection ou nomination faite, ils doivent veiller par leurs Officiers, à ce que les Prelats élus faſſent dans les formes ordinaires leur profeſſion de foi, & leur information, & que le tout ſoit préſenté au Pape dans le Conſiſtoire avec le brevêt de Sa Majeſté. Si le Pape refuſe des Bulles à 3. ou 4. conſecutivement, il faudra lui faire faire une derniere ſommation de donner des Bulles, avec proteſtation que ſur le refus on va ſe pourvoir pour toujours, comme on faiſoit avant le Concordat, pour la confirmation des nominations, l'inſtitution Canonique, & pour les ſacres des Prelats nommés. Il faut après cela ſe pourvoir effectivement par devant les Metropolitains, & à leur defaut, au plus ancien Evêque de la Province, & ſur leur refus on aura recours au Parlement qui commettra d'autres Evêques des Provinces voiſines pour donner la confirmation de l'élection, l'inſtitution Canonique & la conſecration Epiſcopale.

Cette juriſprudence eſt très Canonique, elle eſt obſervée conſtamment dans le Royaume en ce qui regarde l'inſtitution Canonique par rapport à tous les benefices du 2. ordre : On n'a qu'à conſulter l'Univerſité de Paris, & l'on verra par ſa réponſe que tout ce qui eſt propoſé dans ce Memoire eſt juridique, Canonique fondé en raiſons demonſtratives, & peut en toute ſûreté de conſcience être mis en pratique ; il n'y a que nôtre timidité qui puiſſe nous empêcher de l'obſerver conſtamment dans toutes les occaſions comme celles-ci, dans leſquelles le Pape refuſera injuſtement des Bulles. Si nous prenons une fois le parti ferme & conſtant d'en uſer ainſi, dans toutes les occaſions de refus injuſte de la part du Pape, comme on le fait conſtamment dans toutes les occaſions de refus injuſte d'inſtitution Canonique de la part des Evêques, nous verrons par experience que nous n'avons jamais de pareilles affaires avec la Cour de Rome, & qu'elle ne s'aviſera plus de violer le Concordat, & de refuſer injuſtement des Bulles, de peur qu'enfin nous ne vouluſſions rompre entierement le Concordat, ce qui ſeroit fort à ſouhaiter.

Selon le plan propoſé dans tout ce Memoire il ſembleroit qu'on ne peut plus continuer à refuſer d'accepter des Bulles pour ceux d'entre les Prelats nommés aux quels le Pape eſt diſpoſé à les accorder : car inſiſtant ſur la comparaiſon faite dans ce Memoire, quand un Archevêque ou Evêque refuſe injuſtement l'inſtitution Canonique à un Eccleſiaſtique nommé à un benefice, cet Eccleſiaſtique injuſtement refuſé ſe pourvoit contre ce refus injuſte ; mais ceux qui ne ſont pas refuſés ne peuvent pas demander à d'autres Prelats l'inſtitution Canonique, parceque quand un Evêque refuſe injuſtement à quelqu'un l'inſtitution Canonique il n'eſt pas pour cela privé de l'exercice du droit qu'il a de donner l'inſtitution Canonique aux autres Eccleſiaſtiques de ſon Diocéſe nommés à des benefices ; & l'en priver ce ſeroit lui faire une injuſtice.

Pourquoi ne dirons nous pas la même choſe du Pape ? Ne lui doit on pas la même juſtice ? Ne lui doit on pas encore plus de reſpect qu'à aucun autre Evêque ? D'ailleurs on a dit dans ce Memoire, que toute cette procedure doit com-

commencer par faire au Pape une ſommation reſpectueuſe de donner des Bulles, & une proteſtation de ſe pourvoir par les voïes de droit en cas de refus, & prendre ſon ſilence pour refus. Si le Pape ne répond rien à cette ſommation, on peut alors ſuivre la procedure ſans diſtinction pour tous les Prelats nommés, mais s'il dit qu'il ne refuſe pas des Bulles à tout le monde, & qu'il eſt prêt de les accorder à tous excepté trois, comme il l'a toujours dit juſqu'à ce jour, ceux à qui S. S. ne les refuſe pas ſont ils en droit de ſe pourvoir par droit de devolution devant les Metropolitains, & les autres Evêques pour l'inſtitution Canonique & l'ordination; & ſi s'étant pourvus en ce cas là par devant les Metropolitains, & les autres Evêques, ils recevoient l'inſtitution Canonique & l'ordination par cette voïe, ne ſeroient-ils pas veritablement intrus? Tout le monde ſait qu'on eſt intrus quand on eſt pourvu d'un benefice par une voïe non Canonique. Or cette voïe de parvenir à un Evêché n'eſt pas Canonique ſelon la diſcipline reçue en France depuis le Concordat, puiſqu'on doit s'adreſſer au Pape pour avoir des Bulles, & que l'on ne peut juridiquement s'adreſſer aux Metropolitains & aux autres Evêques ſelon l'ordre preſcrit par les S. S. Canons, qu'en cas de refus injuſte de la part du Pape. Or il n'y a pas de refus injuſte quand il n'y a pas de refus.

Cette objection, à laquelle je viens de donner toute l'étendue qu'elle peut avoir, paroît forte, elle n'eſt pas neanmoins ſans replique; voici la reponſe naturelle qu'on peut y faire.

Le Pape eſt obligé par le Concordat de donner des Bulles à tous ceux que le Roi lui nomme, & qui ſont duement qualifiés; il en refuſe à quelquesuns ſans cauſe legitime; il met par là le Roi en droit de ne ſouffrir qu'aucun en prenne. C'eſt un traité indiviſible. Vous voulez l'obſerver dans un point, & le violer dans un autre . . . . . je ne vous accorderai rien de ce qui dans ce Traité tourne à vôtre avantage: Je fais un Traité de paix avec un Roi qui me promet de me rendre deux Provinces; ce Roi veut ne m'en rendre qu'une. Je ſuis en droit moi Prince Souverain, de ne rien tenir de ce que j'ai promis juſqu'à ce qu'on m'ait tout rendu.

D'ailleurs le Roi ne doit pas ſouffrir que les Prelats aux quels le Pape refuſe injuſtement des Bulles ſoient moins forts par ce refus, qu'ils ne ſeroient ſi leur cauſe continuoit d'être commune avec celle des autres Prelats nommés. Or il eſt certain que ſi l'on prenoit des Bulles pour les autres ſans en prendre pour tous la cauſe des Prelats refuſés deviendroit plus difficile à ſoutenir, & ce ſeroit un point important du differend qui eſt entre le Roi & le Pape que le Roi cederoit. Ainſi le Roi doit tenir ferme à dire: Donnés à tous, ou je n'accepte pour aucun; & je vais me pourvoir par les voïes de droit contre le refus injuſte d'obſerver le Traité en general. Ce qui ſuffit pour rendre Canonique la procedure faite par devant les Metropolitains, & les autres Evêques pour tous les Prelats nommés.

Enfin la comparaiſon entre un Prêtre à qui ſon Evêque refuſe injuſtement le Viſa, & les Evêques aux quels le Pape refuſe injuſtement les Bulles, n'eſt pas entiére en tout point. Car cet Eccleſiaſtique injuſtement refuſé ne perd rien à cet injuſte refus; il y a une jurisprudence certaine & une voïe ouverte pour ſe faire rendre juſtice: au lieu qu'il n'en eſt pas de même d'un Evêque refuſé injuſtement par le Pape. L'Egliſe à laquelle il eſt nommé ſouffre par ce refus; la difficulté d'avoir un Evêque augmente par ce refus: la voïe d'avoir juſtice entiére n'eſt pas encore aplanie, & quand le nombre des Egliſes vacantes eſt petit cette difficulté devient plus grande par le refus du Pape; au lieu que quand il ſe trouve une 20. de Prelats nommés dans le Royaume, unis pour la même cauſe, on parle plus haut, & on obtient plus facilement juſtice.

Je crois que ces raiſons ſont ſolides & ſuffiſantes pour perſiſter dans le refus des Bulles, juſqu'à ce que le Pape en donne à tout le monde; & pour ſe pourvoir cependant par les voïes de droit indiſtinctement pour tous les Prelats nommés juſqu'à ce que le Pape obſerve le Concordat en ſon entier.

Voila, Monſeigneur, ce qui me paroit de plus important à dire ſur les IX. Queſtions propoſées. La ſuperiorité de vos lumieres vous ſera diſcerner aiſement ce qu'il peut y avoir de bon dans ce Memoire, d'avec ce qui ne l'eſt pas: Mais je ne puis m'empêcher de revenir encore en finiſſant à une reflexion que j'ai deja faite pluſieurs fois cy deſſus, qui eſt qu'il eſt beaucoup plus expedient de ne rien entreprendre, de ne rien tenter que de reculer après la 1re. entrepriſe. Nous obtiendrons infailliblement ce que nous demanderons avec juſtice de la Cour de Rome, ſi nous avons une conduite uniforme, ferme, toujours également ſoutenue, & ſi cette Cour eſt une fois convaincüe que nous nous conduiſons par des principes certains, des quels nous ſommes reſolus à ne nous jamais departir. Sans cela nous n'obtiendrons jamais rien de cette Cour; & comme elle ſe conduit toujours de ſon coté par des principes fixes, aux quels elle demeure inviolablement attachée, elle gagne inſenſiblement ſur nous quelque terrain; & elle ſappe peu à peu nos Libertés, qui ne ſont preſque aujourd'hui qu'un vain nom, par l'attention continuelle que le Cour de Rome a eu à les detruire, en quoi elle n'a que trop reuſſi. Nous ne pouvons nous relever & nous ſoutenir que par une conduite ferme & uniforme. Excuſez Monſeigneur, ſi je parle avec liberté. Je ſuis bon François, je ne puis voir avec indifference les maux de nôtre Egliſe & les vexations continuelles que ſouffre notre patrie.

Arrêt du Grand Conſeil, cité à la fin de la V. Queſtion.

Sur la requête preſentée au Conſeil par ſoeur Elizabeth Gabrielle de Durfort de Lorge Religieuſe du Monaſtere de Conflans nommée par le Roi à l'Abbaïe d'Andecy Ordre de S. Benoit Diocéſe de Chalons en Champagne, tendante à ce qu'il lui ſoit permis de ſe retirer par devers M. l'Evêque de Chalons Diocesain pour être commiſe & établie au gouvernement ſpirituel du dite Monaſtére juſqu'à l'expedition de ſes Bulles, ainſi qu'il appartiendra; & en cas de conteſtation permettre à la ſuppliante de faire aſſigner parties au Conſeil; & cependant faire defenſes de faire pourſuites ailleurs qu'au Conſeil pour raiſon de ces circonſtances & dependences, à peine de nullité, collation de procedure, 1500. tt. d'amende, depens, dommages & interêts. Vu par le Conſeil ladite requette, copie d'arrêt du Conſeil qui permet à ladite Durfort de Lorge de prendre poſſeſſion de ladite Abbaïe des Religieuſes d'Andecy, en vertu du brevêt du Roi & du preſent Arrêt, & de jouir des fruits & revenus d'icelle; à la charge de faire nouvelles diligences en Cour de Rome dans 6. mois pour obtenir Bulles des proviſions de ladite Abbaïe du 7. Mai 1717. Copie non ſignée d'une requête preſentée au Sieur Evêque de Chalons par les Religieuſes de l'Abbaïe d'Andecy Ordre de S. Benoit; afin de nommer & commettre pour Superieure du dite Monaſtére d'Andecy la dite Dame de Lorge; copie de commiſſion pour le gouvernement au ſpirituel de l'Abbaïe de ſept ſonds Diocéſe de Langres donnée par le Sr. Cardinal de Gyvry Evêque de Langres le 22. Decembre 1551. ſur le refus de Cour de Rome d'accorder Bulles de proviſions, & autres pieces attachées à ladite requête, Concluſions du Procureur General du Roi.

Le Conſeil ayant égard à ladite requête a permis & permet à ladite Durfort de Lorge de ſe retirer par devers l'Evêque du Chalons Dioceſain pour être commiſe & établie au gouvernement ſpirituel du dite Monaſtére d'Andecy, ſi elle en eſt jugée capable par ledit Evêque, juſqu'a l'expedition de ſes Bulles; ainſi qu'il appartiendra, & à la charge par elle de faire nouvelles diligences en Cour de Rome dans ſix mois pour obtenir Bulles de proviſions de ladite Abbaïe, & en vertu d'icelles prendre nouvelle poſſeſſion; & en cas de conteſtations permet à ladite Durfort de Lorge, de faire aſſigner parties au Conſeil, & fait defenſes de faire pourſuites ailleurs qu'au Conſeil pour raiſon de ces circonſtances & dependances, à peine de nullité, caſſation de procedures, 1500. tt. d'amende, depens, dommages & interêts. Fait au dit Conſeil a Paris ce 17. Septembre 1717.

VI. ME-

VI. MEMOIRE

Reponſe à un Memoire anonime (a) ſur le refus des Bulles.

L'Auteur du Memoire paroit être un Ultramontain; & s'il n'a pas été élevé dans les maximes de la Cour de Rome, il faut qu'il ait cru pouvoir les adopter, pour arrêter les ſages meſures de celle de France. Tout le Memoire ſemble ſe reduire à 2. propoſitions, qui ſont abſolument inſoutenables. La 1. eſt *que le Pape a un pouvoir abſolu, & qu'il eſt maitre de refuſer qui il lui plait, parce-qu'il n'y a point de Tribunal au deſſus du ſien.* Ce ſont les paroles de l'Auteur. La 2. qu'à l'égard des nominations le Roi ne peut rien que par la conceſſion du Pape, & qu'il peut tout en vertu de cette conceſſion.

Reflexions ſur la premiere propoſition.

Premierement il eſt très faux que le Pape ſoit maitre de refuſer qui lui plait; puiſqu'il eſt certain au contraire qu'il eſt obligé de donner des Bulles aux ſujets nommés par le Roi lorſqu'ils ont les qualités requiſes. Et il ne faut pas croire, qu'il puiſſe les refuſer ſans marquer pour quelles cauſes; & ſans faire voir qu'en effet ils n'ont pas les qualités requiſes. Car ce ſeroit la même choſe de pouvoir les refuſer ſans cauſe, ou de n'être point obligé de les alleguer, ou de pouvoir les alleguer en general ſans prouver qu'il y en a de ſolides.

Le Concordat eſt un contract qui doit lier les deux Contractans. Il faut donc que le Pape qui eſt l'un des deux Contractans puiſſe être ſommé de ſatisfaire à ce qu'il a promis, & que l'execution n'en ſoit pas arbitraire de ſa part. Or elle le ſeroit abſolument s'il n'avoit pour ne point donner des Bulles, qu'à dire que les ſujets nommés n'ont pas les qualités requiſes.

Ce ne ſeroit plus le Roi qui nommeroit aux Evêchés; ce ſeroit le Pape, & il eſt aiſé de voir comment il uſeroit de ce droit, & de quels Prelats il rempliroit tous les ſieges. Il n'y auroit donc rien qu'il ne peut exiger d'eux. Et ils ſeroient contraints de lui donner toutes les aſſurances d'un devouement ſervile, & abſolu ſans qu'on peut l'empêcher.

Dans le fait particulier les Evêques nommés ont l'age requis, & les degrés qui leur ont été conferés dans une Univerſité fameuſe, qui font foi de leur doctrine. On a fait une information de leurs vie & mœurs, laquelle eſt égale pour tous. Le Pape ne peut donc prétendre, qu'ils n'aient pas les qualités neceſſaires.

Dans le droit il eſt obligé de donner les Bulles à ceux qui ont ces qualités, il contrevient donc au Concordat.

On oppoſe que le Pape eſt juge de leur idoneité, & qu'il en eſt juge ſouverain. Il eſt aiſé de répondre qu'il en eſt juge en un ſens, mais qu'il n'en juge ni arbitrairement ni ſouverainement. Il doit juger (il eſt vrai) ſi les ſujets ſont dignes puiſqu'il doit accorder les Bulles à ceux qui le ſont & qu'il devroit les refuſer à ceux qui ne le ſeroient pas; mais il

(a) Ce Memoire commence ainſi: *Le Pape n'a pas refuſé des Bulles à ceux qui ont été nommés à des Evêchés ou Benefices Conſiſtoriaux, à cauſe qu'en certains Dioceſes, en très petit nombre, la* B. Unigen. *n'a pas été reçue. Mais de tous les nommés, il n'a refuſé d'admettre que trois ſeulement, qu'il a jugés inhabiles &c.* On attribue ce Memoire anonime à M. l'Abbé de Longuerue.

il en doit juger ſelon les regles, conformement à la verité & aux preuves qui lui ſont adminiſtrées. Il en eſt juge comme l'eſt un Evêque de la capacité d'un ſujet pourvu en Cour de Rome; Mais cet Evêque s'il refuſe un *Viſa*, eſt obligé de dire pour quelle cauſe; & ſur ſon refus le *Viſa* peut être donné par un Prelat ſuperieur, ou même inferieur à l'Evêque refuſant ſelon le droit de devolution qui a été expliquée dans le Memoire du 12. Mai. Il en eſt de même du Pape, & pour le faire voir, il ne faut que remarquer qu'on en uſe à l'égard du Pape lorſqu'il refuſe des proviſions, comme on fait à l'égard de l'Evêque qui refuſe un *Viſa*. On ſe pourvoit par appel comme d'abus au Parlement, lequel s'il y a abus, renvoie à l'Ordination ou à ſon refus devant un autre Prelat.

Or ſi on en uſe ainſi pour des benefices ſimples, pour des Canonicats, des Cures, pourquoi ne pourroit-on pas le faire pour des Abbaïes & des Evêchés? Et par quelle raiſon le Pape ſeroit-il plutôt juge ſouverain au ſujet de ces grandes & importantes affaires qu'au ſujet des autres? On peut ſans doute appeller du refus du Pape ou d'appel ſimple au futur Concile general, ou d'appel comme d'abus au Parlement, qui doit la protection du Roi à tous ſes ſujets: & c'eſt une erreur pernicieuſe, que de dire que le Pape eſt maitre abſolu & qu'il n'y a point de tribunal ſuperieur au ſien.

Il eſt vrai que le Concordat ne marque point que ſur le refus du Pape on pourra ſe pourvoir; mais il ne dit pas non plus qu'on ne le pourra point. Il ſuppoſe que la Pape ne refuſera que des perſonnes qui n'auront point les qualités requiſes: *A die recuſationis perſonæ nominatæ non qualificatæ ſollicitatori, nominationem non qualificatam proſequenti conſiſtorialiter factæ intimandæ*. Mais il n'empêche pas qu'on ait recours aux voïes Canoniques contre un refus injuſte.

Quand il n'y auroit point de Tribunal ſuperieur à celui du Pape il s'enſuivroit qu'on ne pourroit caſſer, reformer, annuller un jugement qu'il auroit rendu; mais il ne s'enſuivroit pas ni qu'on ne put regarder comme injuſte un refus qui le ſeroit évidemment, & ſupléer à ce que le Pape n'auroit point fait; ni qu'un Evêque injuſtement refuſé ne put être legitimement ordonné & mis en poſſeſſion, comme un Prince à qui l'Empereur auroit injuſtement refuſé l'inveſtiture du Duché de Milan pourroit s'en emparer ſans s'eriger en juge ſuperieur de l'Empereur.

Le Parlement dans ſes Remontrances, citées par l'Auteur, a prevu avec beaucoup de ſageſſe jusqu'où pourroient aller les entrepriſes de la Cour de Rome lorſqu'il a dit qu'on pourroit faire naître mille incidens ſur la capacité des ſujets nommés par le Roi, à la diminution de ſes droits; & que ces incidens ſe jugeroient à Rome, où on ſoutient que ce ſont *majores cauſæ*. Mais il n'a eu garde d'avancer qu'en cela la Cour de Rome ne feroit qu'uſer de ſon droit, puiſqu'il a reconnu qu'elle diminueroit par là celui du Roi. Et il eſt certain que ce ſeroit contre toute raiſon que les Ultramontains prétendroient que l'Election, nomination, conſecration, ou idoneité des Evêques ſont des cauſes majeures que les Canons reſervent au Pape, puiſqu'il eſt bien certain que lorſque les Canons ont été faits & executés, les Papes ne ſe meloient point de l'inſtitution des Evêques autres que ceux d'Italie.

Le Chancelier Du Prat auroit peut-être établi le pouvoir abſolu du Pape s'il l'avoit oſé, puiſqu'il cherchoit à ſe rendre la Cour de Rome favorable. L'Auteur du Memoire paroit plus hardi; & il ne menage pas les expreſſions, mais ce qu'il rapporte de ce Chancelier ne prouve rien.

Car 1. quand le Pape ſeroit juge de la capacité du ſujet pour certains ſieges, plutôt que pour d'autres, il ſeroit toujours vrai qu'il ne pourroit refuſer que ceux qui n'auroient pas les qualités; qu'il n'en ſeroit pas ſeul juge, & maitre abſolu des Bulles. On pourroit toujours ſe pourvoir contre ſuivant les regles de droit.

2. Il eſt indubitable que le Chancelier ſe jouoit du Parlement lorſqu'il avançoit que ce n'étoit pas par rapport aux Anna-

Annates que l'on exigeoit que la vraie valeur du benefice fût exprimée, & que le Pape vouloit ſeulement juger par là ſi le ſujet avoit aſſez de merite pour un gros revenu, comme ſi le merite devoit être proportionné au revenu, plutôt qu'à la grandeur du Siege & à l'importance des affaires qui ſont à regler.

D'ailleurs il n'y a qu'à conſulter le Titre 21. intitulé *de Annatis*, pour voir ſi ce n'eſt point par rapport aux Annates que le Pape veut ſavoir la vraie valeur du benefice. Dans ce Titre Leon X. par un bref du 16. Septembre 1516. declare que les proviſions données à ceux qui n'auront pas exprimé la vraie valeur du benefice ne laiſſeront pas d'être valides lorſqu'ils l'auront fait, parce qu'ils n'en étoient pas bien inſtruits, s'étant preſſés de demander un benefice vacant, pourvû que dans l'année, ils faſſent reformer cette erreur, & qu'ils payent à la Chambre Apoſtolique l'annate pour l'excedant de la vraie valeur. *Ipſique impetrantes pro augmento valoris expreſſi duntaxat annatam Cameræ Apoſtolicæ ſolvere debeant.*

Cependant ce que dit là deſſus le Chancelier Du Prat, dont la Cour de Rome ne ſauroit deſavouer l'autorité, fait voir que le Parlement n'a jamais voulu autoriſer les Annates; & que comme on n'avoit oſé ſtipuler dans le Concordat qu'elles ſeroient payées, on a inſtituée pour le faire enregiſtrer, qu'elles ne ſeroient pas exigées; D'où il s'enſuit que ſans violer le Concordat le Roi peut defendre de les payer.

L'information *de Statu Eccleſiæ vel Monaſterii* ſe fait pour ſervir à la 1. préconiſation, dans laquelle on ne parle nullement en Conſiſtoire du ſujet nommé par le Roi, mais uniquement de l'état de la vacance de l'Egliſe; & on ne prouve pas que cette information ſerve plutôt à juger de l'idoneité du ſujet par rapport à une certaine Egliſe, qu'à faire montre de l'autorité du Pape au quel on rend compte de l'Etat des Egliſes.

L'exemple de René Benoit, à qui Clement VIII. refuſa pendant 9. ans les Bulles de l'Evêché de Troyes, prouve ſeulement qu'il eſt neceſſaire de reſiſter d'abord aux entrepriſes de la Cour de Rome. On avoue que c'étoit un bon Docteur qui avoit beaucoup travaillé pour la Religion Catholique & pour la converſion du Roi, & qu'il s'étoit purgé de calomnies dont on l'avoit chargé. C'eſt donc à de tels ſujets que l'Auteur du Memoire prétend que Rome peut refuſer des Bulles, ſans qu'on ait d'autres remédes à oppoſer à un tel refus que des prieres & des ſollicitations inutiles. Comment peut-on haſarder de telles prétenſions?

La verité eſt donc que Henri IV. auroit été en droit de ſe pourvoir contre un tel refus, & qu'il ſeroit à deſirer qu'il l'eut fait. Mais diverſes raiſons l'engagerent à diſſimuler: Il vouloit empêcher qu'on ne rendit la ſincerité de ſa converſion douteuſe, & que ce qui reſtoit de la Ligue ne ſe ralliât. Il craignoit trop Rome & les Jeſuites. René Benoit avoit d'ailleurs contre lui la Sorbonne, laquelle en ce tems là étoit prévenüe contre les Traductions en langue vulgaire, & en particulier contre la ſienne qu'elle avoit cenſurée.

On n'ajoutera plus qu'une reflexion ſur cet exemple & ſur les conſequences que l'Auteur du Memoire en a tirées. Le vrai crime de René Benoit à Rome étoit d'avoir ſoutenu que le Roi Henri IV. pourroit être abſous, & devoit être reconnu Roi avant que Clement VIII. lui accordât une abſolution, de laquelle dans le fond il n'avoit pas beſoin, & que les Eſpagnols empêchoient qu'on ne lui accordât.

Si pour un pareil ſujet Rome pouvoit refuſer des Bulles, qui ne voit qu'elle en refuſera à tout Eccleſiaſtique qui aura été fidele à ſon Prince, & zélé pour la defenſe de nos Libertés: comme en effet elle les refuſa long tems à M. de Marca à cauſe d'un Ouvrage *de Concordia* qu'il avoit fait étant laïc, & où il ne donne que trop au Pape, dont on l'obligea neanmoins de donner une explication ou retractation.

Re-

Reflexions ſur la deuxiéme Propoſition.

L'Auteur du Memoire ſuppoſe viſiblement que le Roi ne peut rien à l'égard des nominations que parceque le Pape le veut bien, & qu'il peut tout dés que le Pape y conſent ou le tolere. Deux principes pernicieux qu'un homme inſtruit des régles & de l'eſprit de la diſcipline n'auroit jamais ſuppoſé.

Il faut donc reconnoitre au contraire que le Roi ne tient rien du Pape à cet égard. Ceci nous donnera lieu de retoucher la matiere des Elections & des nominations & d'ajouter à ce qui a été dit dans le Memoire du 12. Mai, des Eclairciſſemens neceſſaires.

Il eſt vrai que le Prince comme Prince n'a pas droit en vertu de ſa ſouveraineté de nommer ſeul aux Evêchés par excluſion de tous autres, mais un Roi Chretien eſt en droit, & en obligation de veiller ſur les élections pour y maintenir l'ordre & la tranquillité, afin qu'il ne s'y paſſe rien contre les régles de l'Egliſe ou les interêts de l'Etat. De plus les élections ſe faiſoient en commun par les Evêques de la Province, par le Clergé & par le peuple de l'Egliſe vacante: ainſi les Rois y avoient part, & ſouvent leur ſentiment étoit regardé comme une loi, ainſi que l'eſt ordinairement l'avis du Souverain quand on eſt obligé de le conſulter. C'eſt par là que les Empereurs avoient plus de part à la nomination des Evêques des villes Imperiales.

Nos Rois trouverent en entrant dans les Gaules que les Elections y étoient en vigueur ſelon la forme la plus Canonique; ils ne les empêcherent pas; mais pour mieux affermir leurs conquêtes, ils deſirerent de s'aſſurer de la fidelité & de la capacité des Evêques, leſquels avoient beaucoup de credit, & voulurent qu'on leur demandât la permiſſion de faire l'élection, & encore celle de faire conſacrer l'Elu. Ils déſignerent aſſez ſouvent des ſujets, & l'Egliſe qui n'avoit d'interêt que d'avoir des bons miniſtres, les recevoient ſans peine de la main des bons Princes. Mais s'étoient des cas d'exception, & la régle des Elections Canoniques ſubſiſtoit. Par ſucceſſion des tems le peuple en fut exclu: les Chapitres donnerent enſuite l'excluſion au reſte du Clergé, & il s'y gliſſa beaucoup des deſordres.

Ces élections étant ſouvent ſimoniaques, nulles, ou au moins conteſtées, la Cour de Rome s'en attira la connoiſſance en un tems ou l'ignorance favoriſoit ſes prétentions, en rejettant les ſujets élus y nommoit d'autorité, comme pour ſuppléer à la negligence des Electeurs, qu'on ſuppoſoit avoir perdu pour cette fois le droit d'élire en faiſant une élection irreguliére. Les Papes en vinrent jusqu'à faire des reſerves generales des tous les Evêchés: ces reſerves n'étoient que pour la vie du Pape qui les avoit faites. Leurs ſucceſſeurs entreprirent de les rendre perpetuelles; ils ne ceſſerent de decrier la Pragmatique qui avoit rétabli la liberté des Elections, comme ſi c'eut été une Ordonnance ſchiſmatique. Et le 5. Concile de Latran étoit ſpecialement convoqué pour l'abolir & la condamner, par où Rome prétendoit ſe remettre en poſſeſſion de nommer à tout.

Les choſes étoient en cet état, lorſque ſe fit le Concordat. François I. trouva que le peuple & la meilleure partie du Clergé étoient exclus des Elections, & il ne croyoit pas pouvoir defendre contre les entrepriſes de Rome ce qui reſtoit de liberté aux Egliſes ſur ce point. Il aima mieux que les nominations dependiſſent de lui & de ſes Succeſſeurs que des Papes, qui certainement n'auroient ni la même facilité pour connoitre les bons ſujets, ni le même interêt de les mettre en place.

On ne prétend pas juſtifier ce qui ſe fit alors: mais le Roi eſt en poſſeſſion de nommer: l'Egliſe Gallicane y a conſenti juſqu'à un certain point, & ſon interêt eſſentiel eſt d'avoir des bons Evêques.

Ces faits poſés il paroit que ce n'eſt pas le Concordat par lui même qui rend legitime la nomination aux Evêchés. Le Roi y a toujours eu quelque part; & c'eſt le conſentement ſeul de l'Egliſe qui peut l'autoriſer à nommer ſeul comme il fait aujourd'hui. Le Pape Leon X. ſentoit bien, que ce conſentement étoit neceſſaire: *Eccleſiam Gallicanam illis conſentire, alias nullius eſſent momenti.* (Tit. xx.)

Un

Un autre principe eſt qu'il ne dépend pas du Pape de donner aux Princes tel droit qu'il lui plaira dans les nominations, ſans autres bornes que celles qu'il y voudra mettre par ſon autorité abſolue. Ce qui eſt contraire aux régles & au bien de l'Egliſe ne peut devenir legitime par la diſpenſe du Pape; & ce qui y eſt conforme, les Princes peuvent le faire ou par leur propre droit, ou par la diſpenſe des Evêques & avec le conſentement des Egliſes.

Appliquons ces principes aux prétendües graces que l'Auteur du Memoire veut que nos Rois tiennent de la Cour de Rome.

1. Dit-il, les Papes pourvoient les nommés par le Roi des Egliſes ou Monaſtéres qui ont privilége du S. Siege pour élire leur Prélat.

Reponſe. Le droit d'élire ne vient pas de la liberalité du S. Siege, mais de la liberté naturelle & Canonique des Egliſes & des Monaſtéres. Ceux qui ont obtenu pour ſe conſerver ce droit, des priviléges en Cour de Rome, l'ont fait, ou par ignorance ou pour ſe mettre à couvert des vexations de cette Cour, qui empêchoit les Elections par des reſerves abuſives; ou pour ſe maintenir contre la violence des Seigneurs particuliers qui uſurpoient ces Egliſes, & y placoient par violence leurs enfans ou leurs proches afin d'en ravir les biens.

Ainſi comme ce n'étoit pas le Pape qui avoit donné à ces Egliſes ou Monaſtéres le droit d'élire, il ne pouvoit le leur ôter pour le donner au Roi. Qu'on ne nous vante donc point de telles graces, qui ne ſauroient rendre legitime ce qui ne ſeroit point d'ailleurs.

2. Le Roi nomme aux Abbaïes des Religieuſes.

Rep. La nomination du Roi eſt-elle legitime avant les Bulles que le Pape accorde, ou ne l'eſt elle pas? Des Bulles peuvent-elles la rectifier & la rendre legitime; Car il eſt remarquable qu'on veut faire entendre par là que c'eſt le Pape qui permet aux Rois de nommer aux Abbaïes des filles qui ont privilége d'élire. Or quel acte peut on produire par où les Papes aient donné ce droit à nos Rois? D'ailleurs les Bulles que l'on accorde aux Abbeſſes nommées, veulent qu'elles ſoient encore elues par la Communauté même par voïe de ſcrutin. Or dès qu'on prendra cette voïe, on n'a pas beſoin des Bulles, & l'Evêque Dioceſain peut donner l'inſtitution Canonique à une Abbeſſe ainſi élue.

3. On laiſſe long tems vaquer en France les Egliſes & Monaſtéres. Le Pape a droit d'y pourvoir après les neuf mois. Il ne le fait pas.

Rep. Le reméde à cet inconvient eſt facile.

4. Le Pape par le Concordat peut conferer les benefices vacans *in Curia*. On l'empêche de jouir de ce droit.

Rep. On l'en empêche par une voïe juſte, en ne permettant point aux beneficiers d'aller à Rome qu'ils n'aient un Bref *de non vacando in Curia*: d'ailleurs jamais la France n'a conſenti à ce droit.

5. Le Pape n'uſe plus des Mandats & n'oblige point les Ordinaires à conferer un benefice au Mandataire.

Rep. La France n'a point conſenti à cet article du Concordat.

6. Le Concordat defend les Commendes.

Rep. S'il n'y a pas des bonnes raiſons pour les autoriſer, le Pape ne le peut pas; s'il y en a, on peut ſe paſſer de ſon autorité.

Mais il ſemble à entendre l'Auteur du Memoire, que le Pape ſoit le maître du ſpirituel & du temporel de l'Egliſe de France; du ſpirituel pour leur donner ou leur ôter le droit d'élire, comme il lui plait; du temporel pour donner à des Commendataires le bien des Abbaïes.

De tout ceci il réſulte qu'au lieu que cet Auteur prétend que les Rois tiennent beaucoup de l'indulgence des Papes, la verité eſt qu'on ne tient rien de leur autorité: & qu'eux ſeuls tirent de l'execution du Concordat quelque choſe de ſolide; ſavoir l'argent du Royaume & beaucoup de ſoumiſſions qui ne leur ſont pas dües.

Mais ce ſeroit un mal ſans comparaiſon plus grand, ſi on permettoit, comme l'Auteur le conſeille à ceux qui pourront avoir des Bulles des Evêchés, de les prendre,

dre, ſauf à recompenſer d'ailleurs ceux qui n'en pourront obtenir.

En prenant ce parti on établiroit la domination de la Cour de Rome, & on mettroit en état d'exiger de tous les Evêques les conditions, les plus injuſtes, & les plus contraires à l'interêt de l'Egliſe & du Royaume. Dès qu'elle pourra refuſer des Bulles à un ſeul, elle les fait craindre tous, & les tient tous dans la ſervitude.

On ne comprend pas comment l'Auteur a pû avancer qu'il n'y avoit pas beaucoup d'inconvenients à laiſſer les Egliſes long tems vacantes. Les exemples qu'il allégue ſont évidemment contre lui; & on peut dire que cet inconvenient eſt ſi grand qu'il n'y en a qu'un qui le ſoit davantage qui eſt de remplir les Evêchés de ſujets que le Pape ait admis par un choix arbitraire.

Ce choix arbitraire étant contraire à toutes les régles, on eſt en droit de refuſer toutes les Bulles que le Pape voudroit donner à pluſieurs des nommés, & de les faire tous ſacrer ſans Bulles, & on ne peut en uſer autrement. Afin que les Evêques à qui on refuſeroit des Bulles trouvaſſent des Conſecrateurs, il faudroit qu'on vit la Cour determinée à prendre ſi fortement le parti de ces Evêques ſacrés que jamais elle ne pût les abandonner lors d'un accommodement, ce qui en effet ſeroit eſſentiel. Car ſi on venoit à les abandonner, les prétentions de la Cour de Rome ſeroient établies pour jamais & celle de France ſeroit toujours à ſa diſcretion.

Or ce qui aſſureroit le public de cette réſolution de la Cour ſeroit le nombre des Evêques conſacrés ou conſacrans ſans Bulles. Par là leur affaire deviendroit commune à l'Epiſcopat & au Royaume, & on ſeroit dans une heureuſe impoſſibilité de reculer: le ſchiſme ne ſeroit pas à craindre: Rome n'eſt pas aſſez aveugle pour vouloir perdre la France, & les Evêques unis tiendroient tout en état. Les Reguliers qui ont beſoin des Evêques ſeroient obligés de recourir à eux. On contiendroit les Jeſuites mêmes en les menaçant de leur ôter leurs Congregations & leurs Colléges; & un accommodement ne pourroit être que très avantageux à l'Egliſe de France & au Royaume, par les conditions que la Cour de Rome ſeroit forcée d'admettre, de peur qu'on ne continuât toujours à ſe paſſer d'elle.

VII. MEMOIRE.

PREMIERE QUESTION.

Le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques-uns des ſujets nommés par le Roi n'eſt-il pas contraire au Concordat?

REPONSE.

Il faut ſavoir quel eſt le fondement du refus que fait le Pape de leur donner des Bulles. S'il allégue l'incapacité des ſujets & qu'il la prouve, ſon refus n'eſt point contraire au Concordat: au contraire il eſt fondé ſur le Concordat au Titre *de Regia ad Prael. nomin.*, où l'on exige certaines qualités dans les perſonnes que le Roi doit nommer. *Rex Franciæ unum gravem Magiſtrum* &c. Si toutes ces qualités ſe recontrent dans les perſonnes que le Roi nomme, & que le Pape refuſe de pourvoir aux Prélatures aux quelles elles ſont nommées, le refus eſt une contravention au Concordat. Pour s'en convaincre il ſuffit de lire le titre *de Regia ad Prael. nom.*

SE-

SECONDE QUESTION.

L'affaire de la Conſtitution peut-elle donner un prétexte au Pape de refuſer des Bulles à quelques-uns des nommés? Ces deux affaires ne ſont-elles pas abſolument independantes l'une de l'autre?

REPONSE.

Cette queſtion contient deux parties aux quelles il faut répondre ſeparemment. 1. Si la Bulle *Unig.* étoit revétue de toutes les conditions requiſes pour en faire un Decret Apoſtolique, & qu'elle fût vraiment appuiée du conſentement des Evêques, il ne faut pas douter que les perſonnes nommées aux prélatures, & qui refuſent de la prendre pour régle de foi & de diſcipline ne fûſſent du nombre de celles à qui ſuivant le Concordat, le Pape pourroit refuſer des Bulles; & en ce cas ſon refus ſeroit fondé ſur l'incapacité des ſujets. Car quelle plus grande incapacité de refuſer de ſe ſoumettre à un Décret revetu de toutes les conditions requiſes à un Décret Apoſtolique, & qui ſeroit appuié du conſentement de tous les Evêques? Or la Conſtitution *Unigenitus* n'eſt point de cette nature. Les Evêques ont droit par leur caractere d'examiner toutes ſortes des queſtions qui regardent la foi & les moeurs. On les a depouillés, lorſqu'il a été queſtion de recevoir la Conſtitution de Clement XI. de ce ſacré & divin privilége; car le feu Roi n'aſſembla pas les Evêques qui étoient à ſa ſuite pour examiner la Bulle, ou ſi cette expreſſion paroit choquante, les propoſitions cenſurées par la Bulle, mais il les aſſembla, *afin qu'elle fut acceptée plus promptement* (Lettr. Paſt.)

Les Evêques de l'aſſemblée non contens d'avoir été depouillés d'une liberté qui fait le principal privilége de leur dignité, en ont uſé de même à l'égard des autres Evêques du Royaume. Il y a en France plus de 120. tant Archevêques que Evêques. L'aſſemblée n'étoit point compoſée de Deputés mais ſeulement de ceux qui ſe trouverent par haſard à la Cour & à Paris. Et quoique les Promoteurs de la Conſtitution aient travaillé à y faire venir des Provinces, les Evêques qu'ils ſavoient ne leur être pas oppoſés, cependant ils n'ont pû en trouver que 40. qui au lieu de conſulter leurs confreres accepterent la Conſtitution *parceque le Roi le vouloit*, (Delib. pag. 4.) & prierent enſuite S. M. de donner ſes Patentes pour la faire enregîtrer & publier dans tout ſon Royaume. A t'on jamais vû une conduite ſi injurieuſe au caractere Epiſcopal? Car n'étoit ce pas obliger les Evêques qui n'étoient pas à l'aſſemblée, de ſe ſoumettre aveuglement à ce qu'elle avoit décidé ſur un décret ſi obſcur, que, ce qui n'eſt point encore arrivé depuis que les Evêques ont renvoïé à Rome la déciſion des controverſes, il a fallu faire une inſtruction paſtorale *pour en faciliter l'intelligence*.

Quant aux Evêques des autres Royaumes, on ne prouve point qu'ils l'aient acceptée d'une maniere convenable à leur caractere, c'eſt-à-dire en examinant les queſtions décidées par le Pape, comme ils ſeroient dans un Concile, ſi le Pape y préſidoit. On les a pris en particulier; moyen très propre pour obtenir ſouvent tout ce qu'on veut; mais moyen contraire à la pratique de l'Egliſe & à la Tradition, qui nous apprennent que pour décider les controverſes, il faut conſulter la tradition des Egliſes particuliéres, & que l'on ne peut en venir là ſans un Concile, où les Evêques ſe trouvant ils rapporteront la Tradition de leur Egliſe ſur les queſtions dont on diſpute. (Bell. L. 4. de Rom. Pont. Cap. 7.)

Il y a même dans l'état où ſe trouve aujourd'hui l'Egliſe, des Evêques dont le nom n'eſt d'aucune autorité; je parle par exemple, de ceux d'Allemagne. Un ſeul poſſéde pluſieurs Evêchés, & pluſieurs autres benefices: il a beſoin du Pape pour les garder, ou en avoir encore d'autres qu'il ſouhaite, ou pour les conſerver dans ſa famille: Il en a encore beſoin pour n'être pas obligé de ſe faire Prêtre ou Evêque, mais pour jouir ſeulement du titre, des honneurs, & des revenus des Evêchés, dont il eſt pourvû. En ce cas qui ſe perſuadera qu'un Evêque refuſera de publier & de déclarer que la Conſtitution fait régle de foi & de diſcipline; & qu'il faut

s'y ſoumettre ; mais il faudroit être bien peu inſtruit de la doctrine de l'Egliſe pour s'imaginer que des Evêques de ce caractere ont aſſez d'autorité & de credit dans l'Egliſe, pour que l'on puiſſe dire qu'un Décret du Pape qu'ils ont accepté devient par leur acceptation un Décret de toute l'Egliſe.

2. Il eſt certain que l'affaire de la Conſtitution eſt très differente en elle-même du refus des Bulles. Un Evêque nommé pourroit être dans le cas qui donne au Pape la liberté de lui refuſer les Bulles ou proviſions de l'Evêché auquel il eſt nommé ; mais il n'eſt point dit dans le Concordat qu'une des qualités qui ſont neceſſaires pour rendre un homme capable de la dignité à laquelle le Roi l'a nommé, eſt de ſe ſoumettre aux Décrets des Papes.

L'affaire de la Bulle conſiſte à ſavoir ſi dans l'état où elle ſe trouve, elle fait régle de foi & de diſcipline. Nous ſoutenons que non, & nous le ſoutenons parceque l'on ne ſuit point la Bulle, & que l'on continue à enſeigner les mêmes maximes que l'on enſeignoit auparavant, & que l'on prétend qu'elle condamne. Nous le prouvons encore parceque le Pape ni les Evêques qui ont publié, ou ſi l'on veut qui ont publié & accepté la Bulle ne ſont point d'accord entr'eux. Le Pape dit qu'il a parlé clairement, (V. le bref du 17. Mars 1714.) les Evêques ont cru que pour faciliter l'intelligence de ſa Bulle, il falloit faire une Inſt. Paſt. Le Pape a condamné les propoſitions en elles-même, tant conjointement que ſeparemment, les Evêques ne les ont condamnées que dans le ſens qu'il leur a plû d'y attacher, & en les joignant pluſieurs enſemble. Enfin on ne ceſſe de demander au Pape qu'il faſſe connoître ce qu'il a condamné & qu'il donne des explications de ſon Décret. La charité d'un Pere commun, d'un Succeſſeur de S. Pierre devroit l'y engager. Cependant il demeure inflexible, il ne veut pas même déclarer ſi les Evêques qui ont fait l'Inſtruction Paſtorale pour conſerver à ſa Bulle ſon vrai ſens, eſt bien rencontré. D'ailleurs on n'a gardé, en faiſant cette Bulle, aucune des régles que les Conciles & les S. S. Peres nous apprennent devoir être obſervées dans les jugemens Eccleſiaſtiques. Ainſi le refus que font quelques perſonnes nommées à des Prélatures, de ſe ſoumettre à la Conſtitution *Unigenitus* n'eſt point une de ces Cauſes Canoniques qui peuvent ſervir au Pape de motif de ne les pas pourvoir aux prélatures aux quelles elles ſont nommées.

La Conſtitution n'a pas encore acquis le degré d'autorité qu'avoit la Lettre de S. Leon à S. Flavien, après le brigandage d'Epheſe, & avant le Concile de Calcedoine. Cependant quelqu'autoriſée que fût cette Lettre, & quoique S. Leon fût perſuadé qu'elle ne contenoit rien que de Catholique, & qu'il eut la ſatisfaction de ne la voir contredite que par quelques Evêques, neanmoins il croyoit encore que l'oppoſition de quelques-uns étoit ſuffiſante pour faire tenir un Concile general ; & qu'il falloit en attendant ſa déciſion, demeurer dans l'état où l'on étoit avant tout jugement Eccleſiaſtique ſur l'affaire d'Eutichés, ou l'unité des natures en Nôtre Seigneur, dont il s'agiſſoit : *Omnia*, dit-il à l'Emp. Theodoſe, (Ep. 40. al. 25.) *in eo ſtatu manere jubeatis in quo fuerunt ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregetur* : & ailleurs (Ep. 154. al. 35.) *a qua unius confeſſionis concordia, ſi forſitan ab aliquibus diſceptatur univerſale Concilium Sacerdotum haberi intra Italiam Clementia veſtra annuente jubeatur, quo, remota arte fallendi, tandem pateat, quid altiore tractatu aut coerceri debeat aut ſanari.*

TROISIEME QUESTION.

N'y a t'il point de conſequence à craindre de l'exemple que le Pape donne aujourd'hui de refuſer des Bulles juſqu'à ce qu'on l'ait ſatisfait ſur un different que l'on a avec la Cour de Rome ?

REPONSE.

Le different avec la Cour de Rome étant uniquement fondé ſur la Bulle *Unigenitus* que le Pape veut qu'on prenne pour régle de foi & de diſcipline, tout eſt à craindre du refus que fait le Pape de donner des Bulles. Cle-

Clement VIII. en refuſa à René Benoit qu'Henri IV. avoit nommé à l'Evêché de Troyes. Il demeura inflexible juſqu'à aimer mieux voir l'Egliſe de Troyes ſans Evêque pendant plus d'onze ans (*), que d'accorder à la priére du Roi des Bulles à ce ſavant Docteur. Innocent XI. en uſa de même ; de ſorte que depuis 1682. juſqu'en 1693. pluſieurs Evêchés de France demeurerent ſans Paſteurs, parceque ceux qui étoient nommés ne purent jamais obtenir des Bulles. Ces exemples montrent qu'il faut tout craindre de la Cour de Rome, & qu'elle ſaura faire valoir dans la ſuite le refus qu'elle fait aujourdhui d'accorder des Bulles aux Evêques nommés.

Le refus qu'elle fit à René Benoit de lui donner des Bulles venoit au fond de ce qu'il avoit conclu, qu'on pouvoit donner à Henri IV. l'abſolution ſans attendre que le Pape l'eut abſous : La déclaration que fit en 1682. le Clergé de France ſur la puiſſance Eccleſiaſtique fut le prétexte du refus que Innocent XI. fit de donner des Bulles à pluſieurs Evêques. Ainſi ce n'étoit point ſur des cauſes Canoniques que Clement VIII. refuſa à René Benoit des Bulles, & Innocent XI. aux perſonnes nommées par Louis XIV. Il en eſt de même aujourd'hui. Clement XI. ſur des motifs qui ne ſont pas plus Canoniques, refuſe des Bulles aux Evêques nommés ; car tant que la Bulle en ſera le motif, ce ſera le déſir d'être obeï aveuglement, & d'être reconnu pour infaillible qui ſera le fondement de ſon refus. Or ce motif n'eſt point Canonique & ſi on s'y ſoumet il faudra ſubir toutes ſortes de jougs qu'il plaira aux Papes, d'impoſer aux Evêques. Si Clement XI. apportoit une cauſe Canonique ou quelques raiſons de celles dont les S. S. P. P. & les Conciles ſe ſont ſervis pour exclure des prélatures quelques perſonnes à qui on voudroit les donner, les conſequences ne ſeroient point à apprehender ; car en ce cas il ſuivroit le Concordat, & feroit ce qu'il doit faire indépendemment du Concordat : parceque le rang éminent qu'il tient dans l'Egliſe l'oblige de prendre garde qu'on n'y introduiſe des mercenaires & des loups, au lieu de bons Paſteurs. Il eſt donc neceſſaire d'examiner les cauſes du refus des Bulles & de ſavoir au vrai quel eſt le motif.

QUATRIEME QUESTION.

Convient il pour le bien d'Etat & de la Religion de laiſſer ſi long tems les Egliſes vacantes?

REPONSE.

Il eſt contre le bien de l'Etat & de la Religion de laiſſer les Egliſes ſans Evêques. Les Royaumes ne ſont floriſſans qu'autant que la Religion Catholique y fleurit, & la deſtruction de la Religion attire la ruine de l'Etat : temoin l'hiſt. ſainte. Tant que les Juifs ont ſuivi exactement la loi de Dieu, leur Royaume & leur Republique a été floriſſante ; leur ruine & leur banniſſement vient de ce qu'ils ont abandonné la loi de Dieu. Or il eſt certain que la Religion Catholique ne peut ſubſiſter ſans Evêques, parceque l'Egliſe ne peut être ſans Evêques comme dit S. Chriſoſtome allant en exil, à S. Olympiade, & aux autres Diaconiſſes de l'Egliſe de C. P. *Non enim eſſe Eccleſia ſine Epiſcopo poteſt.* En effet il n'y a point de Religion ſans ſacrifice, point de ſacrifices ſans Prêtres, & point de Prêtres ſans Evêques ; parce qu'il n'appartient qu'aux Evêques d'en ordonner : ainſi c'eſt miner la Religion que de laiſſer les Egliſes ſans Evêques. C'eſt auſſi la voïe dont les Empereurs païens ſe ſervoient pour abolir le Chriſtianiſme, comme Maximin & Valerien, qui perſecuterent principalement les Evêques & le Clergé. Les Princes heretiques les ont imités ; car pour établir leurs hereſies ſur la deſtruction de la

2 foi

(*) Claude de Bauffremont mourut le 29. Septembre 1591. Henri IV. nomma en ſa place, René Benoit. Mais n'ayant pû obtenir ſes Bulles, il fit ſa démiſſion en 1604. Henri IV. nomma René de Breslau, à qui Paul V. accorda des Bulles. Il prit poſſeſſion le 20. Septembre 1615.

foi Catholique ils ont fait ce qu'ils ont pû pour empêcher les Catholiques d'avoir des Evêques (*a*), ils les ont exilés comme Valens. D'autres les ont empêché d'avoir des Evêques, en les privant de ceux qu'ils avoient & leur defendant d'en mettre d'autres en leurs places ; comme firent les Rois de Wandales (*b*) lorſqu'ils ſe furent rendus maitres de Carthage ; parce que l'Egliſe ne peut manquer de tomber, lorſqu'elle manque d'Evêques, car ils en ſont les fondemens, elle eſt établie & bâtie ſur eux, comme dit S. Cyprien Ep. 93. al. 27. *Dominus noſter cujus præcepta metuere & obſervare debemus, Epiſcopi honorem & Eccleſiæ ſuæ rationem diſponens, in Evangelio loquitur & dicit Petro : Ego tibi dico quia tu es Petrus & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam ; & portæ inferi non vincent eam, & inde per temporum & ſucceſſionum vices Epiſcoporum ordinatio & Eccleſiæ ratio decurrit, ut Eccleſia ſuper Epiſcopos conſtituatur, & omnis actus Eccleſiæ per eosdem præpoſitos gubernetur.*

Il eſt vrai que dans le ſiécle dernier, un Jeſuite Anglois nommé *Jean Floide*, fermant les yeux à ces verités, & oubliant que le Concile de Trente (Seſſ. 23.) a prononcé anathéme contre ceux qui diront qu'il n'y a pas dans l'Egliſe par l'inſtitution ou l'ordre de Dieu, une hierarchie qui comprend les Evêques, les Prêtres, & les Diacres, a oſé écrire dans un Livre qu'il publia en maſquant ſon nom ſous celui *de Daniel*, qu'il eſt faux & d'une dangereuſe conſequence, d'avancer qu'une Egliſe particuliére ne peut être ſans Evêque : *falſiſſimum eſt ac in conſequentia periculoſum quod particularis Eccleſia ſine Epiſcopo eſſe non poſſit*. Mais les Evêques de l'aſſemblée du Clergé de France condamnerent le 10. Fev. 1631., ce livre pernicieux ; & les Docteurs de Paris, après l'avoir examiné, donnant leur jugement doctrinal ſur les propoſitions qui en furent extraites, du nombre des quelles eſt celle dont nous parlons, la condamnerent le 25. du même mois, comme très fauſſe, d'une dangereuſe conſequence, temeraire, ſcandaleuſe, détruiſante l'ordre hierarchique, nuiſible au peuple Chretien, & renverſante le fondement de la Tradition Apoſtolique & de la ſucceſſion de l'Egliſe: *Hæc propoſitio intellecta de particulari Eccleſia perfecta, eſt falſiſſima, inconſequentia periculoſa, temeraria, ſcandaloſa, Ordinis hierarchici deſtructiva, populo Chriſtiano nociva, traditionis Apoſtolicæ & ſucceſſionis Eccleſiaſticæ fundamentum convellens.* Ainſi ſuivant ces ſavans Theologiens, une Egliſe particuliére n'eſt point parfaite lorſqu'elle manque d'Evêque.

C'eſt pourquoi les Conciles & les S. S. Peres ont eu grand ſoin d'empêcher qu'on ne laiſſât les Evêchés vacans pendant plus de 3. mois. Le IV. Concile general Can. 25. en a fait un Canon exprès. *Placuit ſanctæ ſynodo intra tres menſes Ordinationes Epiſcoporum celebrari.* Et pour tarder davantage il veut qu'une neceſſité indiſpenſable en ſoit le motif ; *niſi forte neceſſitas inexcuſabilis præparet tempus dilationis extendi.* Autrement il ſoumet le Metropolitain, à qui appartient l'ordination, à la cenſure des Canons ; *quod ſi hoc minime fecerit correptioni Eccleſiaſtica ſubjacebit.*

L'Evêque d'Ivola étant tombé dans un grand péché fut chaſſé de ſon Egliſe ſans eſperance d'y retourner. S. Gregoire (Lib. 6. Ep. 39.) étant conſulté ſur ce cas, écrivit à Marinien Archevêque de Ravenne, afin qu'il fit élire un autre Evêque en ſa place, parceque les ſacrés Canons ne permettent pas qu'une Egliſe demeure vacante plus de 3. mois, & qu'une Egliſe ne doit pas être long tems ſans Paſteur, de peur que le chûte du Paſteur ne donne lieu à l'ennemi ancien de déchirer le troupeau du Seigneur.

Le Canon, *Quamiam*, *Diſt.* 100. porte qu'un Evêque qui paſſera plus de trois mois ſans ſe faire ordonner, ſera privé de la Communion, & que s'il laiſſe plus de cinq mois ſon Egliſe dans la viduité il ne ſera jamais ordonné.

Le IV. Concile de Latran qui eſt le ſeul de ce nom que le Conc. de Conſtance

(*a*) Theodoret. (*b*) Victor.

ſtance ſeſſ. 39. a inſeré dans la profeſſion que le Pape doit faire avant que l'on publie ſon Election, connoiſſant combien le defaut des Paſteurs eſt préjudiciable aux Egliſes a declaré que les Electeurs qui n'en choiſiront pas dans les 3. mois de la vacance du Siege, ſeront privés du droit d'élection, lorſqu'ils n'auront pas eu de cauſe legitime de la differer. *Ne pro defectu Paſtoris gregem Dominicum, lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia vidnata grave diſpendium patiatur, volentes in hoc occurrere periculis animarum, & Eccleſiarum indemnitatibus providere, ſtatuimus ut ultra tres menſes Cathedralis vel regularis Eccleſia Prælato non vacet, infra quos, juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant eo vice.* Later. IV. Can. 23.

Le Concordat accorde 6. mois au Roi pour préſenter au Pape une perſonne à une prélature vacante, peut-être à cauſe de la diſtance des lieux; mais le Conc. de Trente Seſſ. 24. C. 1. ſuppoſant que ceux qui ont droit de remplir les prélatures vacantes, en quelque maniere que ce ſoit, y pourvoiront au plutôt, enjoint, ſuivant l'ancienne diſcipline, à ceux qui ſeront elus & pourvûs aux Egliſes Cathedrales de ſe faire conſacrer dans trois mois, & déclare nulle la diſpenſe qui leur auroit été accordée de pouvoir differer juſqu'à 6. Mois. *Ad Majores Eccleſias promoti munus conſecrationis infra tempus à jure ſtatutum ſuſcipiant; & prorogationes ultra ſex menſes conceſſæ nulli ſuffragentur.* (Seſſ. 7. Can. 9.) *Eccleſiis Cathedralibus ſeu ſuperioribus quocunque nomine ac titulo præfecti, etiamſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint, ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur, ſi intra totidem menſes poſtea id facere neglexerint, Eccleſiis ipſo jure ſint privati.* Ce Décret de la Seſſ. 23. Can. 2. a été tranſcrit dans l'Ordonnance de Blois. Art. 8.

Ainſi rien de plus conſtant que c'eſt le plus grand malheur des Egliſes particuliéres de ſe voir un tems conſiderable ſans Evêques; autrement les Conciles n'auroient pas ordonné à ceux qui ont droit de les élire de le faire dans les trois mois de la vacance des Egliſes, & à ceux qui ſeront élus de ſe faire conſacrer dans les 3. mois de leur élection. Mais qu'étoit-il beſoin de tirer des conſequences des Décrets de l'Egliſe pour montrer qu'il ne convient point de laiſſer long-tems les Egliſes vacantes; puiſque ces Décrets diſent nettement que les Egliſes ſans Paſteurs ſont expoſées aux loups, & les ames en danger de ſe perdre. L'experience ne nous convainct-elle pas de cette verité, & n'eſt-il pas notoire que dans les Egliſes & les Diocéſes où il n'y a point d'Evêques, la diſcipline va en décadence; les deſordres augmentent, le relâchement devient ſi grand qu'il ſera très difficile d'y remédier, ſi ceux à qui on en donnera la conduite & le gouvernement ne ſont animés de l'eſprit de S. Charles, & n'y réſident conformement à la loi de Dieu & aux S. S. Canons.

CINQUIEME QUESTION.

Que convient il de faire & de quelles procedures doit-on uſer pour obliger le Pape de donner des Bulles?

REPONSE.

On ſuppoſe ici que la perſonne nommée a les qualités requiſes. En ce cas Rebuffe ſe propoſe la queſtion; mais il dit qu'il eſt dangereux de la réſoudre, parce qu'elle n'a ni tête ni pieds: *Quid ſi Papa nollet nominationem de idoneo facere? Poſſet forte Rex nominare aliquem Capitulo, quod Epiſcopum poterat ante hæc Concordata eligere, & tunc Capitulum eliget illum nominatum per Regem, & tantum proderit quantum nominatio facta Papæ; vel forte Capitulum tunc poterit liberè eligere, quia electio non fit contra qualificationem hic poſitam, & in capite* decernentes, *infra eod. annullentur Electiones factæ contra premiſſa; id eſt quando Rex nominavit & Papa providit; non ergo ſi aliàs factæ ſint, id eſt quando Papa non providit ut id quod cogitandum relinquo; ſuper his quippe affari periculoſum eſt cum nec caput nec pedes habeant.*

Mais

Mais il nous faut chercher ailleurs une réponſe plus préciſe. Le Concile de l'Egliſe Gallicane aſſemblé à Tours en 1510., nous ſervira de guide. Le bon Roi Louis XII. le Pere du peuple qui le fit tenir, y propoſa quelques difficultés aux quelles le Concile qui étoit compoſé de tous les Evêques du Royaume, & d'un grand nombre de Docteurs en Theologie & en Droit Canon, répondit d'une maniere fort claire, & en peu de mots. Il s'agiſſoit de differens qui étoient entre le Roi & le Pape Jules II. La réponſe à la 3. queſtion étoit qu'en certain cas, comme lorſque le Pape eſt ennemi notoire de la France, & qu'il lui fait la guerre injuſtement, il eſt permis de ſe ſoultraire de ſon obeiſſance pour un tems ſeulement, & pour la défenſe des droits temporels du Royaume.

La 4. demande étoit preſque celle d'ont il s'agit ici. Le Roi demandoit dans l'hypothéſe qu'il ſe retireroit de l'obeiſſance du Pape, ce qu'il faudroit faire dans les cas où lui, ſes ſujets & les Prélats & les Eccleſiaſtiques du Royaume avoient coutume de s'adreſſer au Pape: & la réponſe du Concile dit, qu'il falloit en ce cas s'en tenir au commun & à la Pragmatique Sanction, tirée des Décrets du Concile de Bâle: *Tali ſubtractione licita facta quid agendum ſit Principi ipſi ac ſubditis ejus, tum etiam Prælatis & Eccleſiaſticis perſonis regni ſui, in rebus quibus ad Sedem Apoſtolicam antea recurri ſolebat. Concluſum eſt per Concilium, ſervandum eſſe jus commune antiquum & pragmaticam ſanctionem Regni ex Decretis ſacro-ſancti Concilii Baſileenſis deſumptam.* Ainſi ce qu'il y a à faire préſentement eſt de faire une ſommation reſpectueuſe au Pape de pourvoir des prélatures les perſonnes que le Roi y a nommées, ou de donner des cauſes Canoniques de ſon refus; le tout aux termes du Concordat; & lui declarant qu'à faute de le faire dans un tems qui ſeroit deſigné au Pape pour donner ſa réponſe, on ſe comportera ſur le fait de l'inſtitution des Prélats, ainſi qu'il ſe pratiquoit avant le Concordat, & qu'on ſuivra purement & ſimplement les Canons des anciens Conciles qui ſervoient de régle à l'Egliſe Gallicane, ceux qui ſont le droit commun de l'Egliſe, & la pragmatique Sanction; mais pour prendre cette réſolution, comme elle eſt fondée ſur les décrets des Conciles & la pratique de pluſieurs ſiécles; il faut prendre une autre réſolution qui eſt de la ſoutenir juſqu'au bout, & juſqu'à ce que le Pape execute de ſon coté le Concordat, ſoit en donnant des Bulles aux Prélats nommés, lorſqu'ils ont les qualités requiſes par le Concordat, ſoit en juſtifiant que ſon refus eſt fondé ſur des cauſes Canoniques, & du nombre de celles qui ſont renfermées dans le Concordat.

SIXIEME QUESTION.

Si l'on juge à propos de faire une proteſtation contre le refus du Pape, dans quelle forme doit-elle être faite?

REPONSE.

Le Concile de Tours dont nous venons de parler a été d'avis avant que d'en venir à prendre le droit commun & la pragmatique pour régle, & dans les cas où il faut recourir au Pape, qu'il falloit préallablement lui députer des perſonnes pour le prier charitablement, & en gardant le précepte Evangelique de la correction fraternelle, de ſe deſiſter de ſes entrepriſes & de garder la paix, & l'union avec les Princes; que s'il refuſoit de le faire, le ſommer d'aſſembler un Concile libre, & que l'on prendroit enſuite des meſures conformes à ſa réponſe: *Viſum eſt tamen Concilio, ante omnia mittendos ab Eccleſia Gallicana Legatos ad Papam Julium, qui fraterna caritate & ſecundum Evangelicam correctionem eum admoneant ut à cœptis deſiſtere velit, pacemque & concordiam principum amplecti; quod ſi nolit Legatos in hoc audire, interpelletur de convocando Concilio libero, juxta Sacro-Sancti Baſileenſis decreta, & hoc facto, reſponſoque ejus accepto providebitur prout jus erit.* De là il s'enſuit que dans l'état où ſe trouve l'Egliſe de France à cauſe du refus que fait le Pape de pourvoir aux prélatures les perſonnes que le Roi lui a nommées ſuivant le Concordat, il eſt neceſſaire de ſommer reſpectueuſement le Pape de donner des Bulles aux

aux Prélats nommés, ou de rendre raiſon de ſon refus, afin que l'on connoiſſe s'il eſt fondé ſur des raiſons Canoniques & ſur le Concordat, s'il refuſe de répondre, & que par un tour de politique il étude de le faire, il faudra lui envoyer une ſeconde députation qui reiterera la ſommation avec interpellation d'aſſembler un Concile Général qui décidera le different, & déclaration que juſqu'à ce qu'il ſe tienne, l'Egliſe Gallicane ſe conduira ſuivant le droit commun fondé ſur les Conciles Généraux, la pragmatique ſanction, & un uſage qui s'eſt obſervé juſqu'au Concordat. Mais comme la réquiſition a été deja faite, & que le Pape demeure inflexible, il ſemble qu'on peut & qu'on doit préſentement en venir à un acte public par lequel en déclarant de ſe pourvoir au Concile Général contre le refus qu'il fait de donner des Bulles aux Prélats nommés ſans en donner de cauſe Canonique, on le ſommera de l'aſſembler par la même acte ; on feroit connoitre qu'il ne tient point à la France de ſuivre le Concordat, que c'eſt le Pape qui ne l'execute pas, & qui ne veut pas l'executer ; on déclareroit auſſi que l'on veut en attendant que le Concile Général, au quel on appelleroit de ce refus, ſe tienne, donner à l'Egliſe des Paſteurs ſuivant l'ancien uſage, & les Ordonnances des Conciles Généraux. Il eſt certain que les Rois de France ont eu beaucoup de part aux élections des Evêques dès le tems de Clovis & que l'Aſſemblée des Etats d'Orleans chercha un moyen de leur conſerver ce droit ſans abolir entiérement les élections, qui fut que le Clergé de l'Egliſe Cathedrale avec des Députés de la nobleſſe & du Tiers état, préſenteroient au Roi trois perſonnes dont elle en choiſiroit une pour Evêque, & ainſi il ſeroit néceſſaire d'inſerer cet uſage dans l'acte pour faire connoitre que le Roi ne s'attribue point un droit nouveau, mais un droit dont il a joui dès que ſes prédéceſſeurs ont entré dans l'Egliſe par la converſion de Clovis ; On ne croit pas que l'on puiſſe ſe diſpenſer de faire un acte de cette importance ſans rendre raiſon d'un changement conſiderable ; car il faut fermer la bouche aux Ultramontains qui ont des emiſſaires par tout, & prévenir les foibles, afin d'empêcher que des Ecrits mauvais qu'on répandroit dans le public ne leur déguiſent les cauſes veritables du rétabliſſement, d'une ancienne diſcipline que faute d'inſtruction ils regarderoient comme une nouveauté & une ſéparation du S. Siege, & du centre de l'unité Catholique.

En ce cas il faudroit ſignifier cette acte au Nonce du Pape & au Pape même, & le rendre public, afin d'en donner connoiſſance à tous les fidelles ; après cela il faudroit aller ſon train, & ſe donner de garde de la politique de la Cour de Rome, qui ſous des ſpecieux prétextes gagne toujours quelque choſe de ce qu'elle entreprend, ſans jamais rien accorder que ce qu'elle ne peut refuſer, & que cependant elle fait regarder comme une grace qu'elle n'étoit point tenue de faire, de là vient qu'elle eſt plus ferme dans ſes réſolutions, qui n'ont de fondement que ſes prétentions, que la France n'eſt, même dans celles où la juſtice eſt pour elle, & qu'elle abandonne trop légérement & par trop de déference pour ceux qui ſont dévoués à la Cour de Rome.

SEPTIEME QUESTION.

Seroit-ce un moyen convenable pour déterminer la Cour de Rome à donner des Bulles, que de défendre de prendre aucune expedition de Rome juſqu'à ce que le Pape eût executé le Concordat ? Ce moyen eſt-il conforme à l'ordre du Royaume, à ce qui a été pratiqué dans les autres Etats ? En pourroit-on eſperer de bons effets dans la conjoncture préſente ?

REPONSE.

La Cour de Rome eſt fort ſenſible quand on empêche qu'on s'adreſſe à elle pour avoir des diſpenſes ou des proviſions des benefices. Elle ne l'eſt pas moins ſur le fait des Annates : la preuve en eſt facile. On agita fortement dans le Concile de Trente ſi on donneroit aux Evêques le pouvoir d'accorder des diſpenſes de mariage au 3. & 4. degré. Les Fran-

çois & les Eſpagnols étoient pour les Evêques, & diſoient qu'ils les accorderoient avec connoiſſance de cauſe, au lieu qu'à Rome elles s'accordent ſans cette connoiſſance, & avec de l'argent, ce qui eſt ſcandaleux. Les Italiens ſoutenoient au contraire que les François & les Eſpagnols ne s'appuioient ſur ces raiſons que pour aneantir peu à peu l'autorité du Pape; qu'il étoit vrai qu'il en coutoit pour avoir les diſpenſes; mais que c'étoit une choſe avantageuſe à la loi, & que par là les diſpenſes devenoient plus rares qu'elles ne ſeroient ſi les Evêques étoient dans le pouvoir de les accorder. Le Concile ſe contenta de déclarer que les diſpenſes ſeroient données gratuitement, & qu'on n'en accorderoit point ſans cauſe: *In contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro idque ex cauſa & gratis concedatur.* (Seſſ. 24. c. 5. de Ref. Matr.)

Ainſi il accorda aux Italiens de ne point décider ſi les Evêques donneroient les diſpenſes, & aux François & aux Eſpagnols, de défendre d'en donner pour de l'argent, & ſans connoiſſance de cauſe. Cependant il n'eſt pas inutile de remarquer ici qu'une aſſemblée des Cardinaux & des Prelats ayant été conſultés ſur les diſpenſes que donnent quelques Evêques des empêchemens de Mariage, déclara qu'elles étoient valables; mais l'aſſemblée ne jugea pas à propos de rédiger par écrit ſa réponſe ni de la rendre publique (*a*). Puis donc que l'on convient à Rome que les Evêques ont le pouvoir de donner des diſpenſes des Empêchemens de Mariage & qu'il n'y a aucun Texte dans le Droit Canonique qui leur ôte ce pouvoir, on peut en ce cas ſe paſſer de recourir à Rome, & il ſuffit que les Evêques ſuivent à la lettre le Conc. de Trente, qu'ils n'en donnent jamais ſans cauſe & que gratuitement.

Pie V. donna gratuitement une diſpenſe conſiderable dont le Daraire fut très mécontent, & chercha à juſtifier l'uſage de recevoir en ce cas de l'argent pour l'employer à des uſages de piété; mais ce Pape lui répondit que c'étoient des ſpecieux prétextes pour tirer de l'argent des peuples, & qu'il ne vouloit point en entendre parler.

Il fit un décret de ne donner aucun benefice qu'après avoir examiné ceux qui en ſeroient pourvûs; & ſur ce que ſes Officiers lui repréſenterent qu'il détruiroit la Cour Romaine, il ſe contenta de repliquer qu'il vaut mieux détruire la Cour que d'abandonner le culte de Dieu: *Cumque ſtatuiſſet neminem ſine prævio examine ad beneficium admittendum eſſe, eaque de cauſa quidam illi dixiſſet, id eſſe Curiam deſtruere, reſpondit minus malum eſſe Curiam deſtruere quam cultum Dei negligere.* C'eſt *Binius* auteur non ſuſpect qui nous apprend ce fait, auſſibien qu'Anne Robert qui rapporte que Pie voulant abolir les reſignations en faveur les Praticiens de la Cour de Rome accoururent à lui & lui dirent, *cela donc ſera pour détruire la Cour*, à quoi il répondit: *Il vaut mieux détruire la Cour & édifier l'Egliſe.*

Pie IV. apprehendoit que les Ambaſſadeurs de Charles IX. au Concile n'y propoſaſſent la queſtion des Annates; & il fit ſon poſſible pour l'empêcher. M. de L'iſle Ambaſſadeur à Rome le marque dans une Lettre à M. de Lauſſac Ambaſſadeur au Concile: (Mem. p. 189.) *Il y a un point principal qui nous touche, & pour lequel S. S. ſe doute de nôtre commiſſion & de M. du Ferrier: & pourtant il m'a exhorté d'écrire au Roi, qu'il vous ſoit enjoint de ne rien propoſer des annates, déſirant qu'il plaiſe à Sa Majeſté d'en traiter & conclure ſéparement ſans le moyen du Concile.*

Et dans une autre Lettre à l'Abbé de S. Gildas pag. 208. *Sa Sainteté me communiquant des affaires du Concile librement, mais en peu de paroles, elle ſouhaitoit qu'il plaiſe au Roi ordonner qu'il ne ſoit rien propoſé au Concile contre ſon autorité, & qu'il ſoit enjoint au Préſident du Ferrier de ne faire aucune mention des Annates.*

Dans une autre Lettre au Roi (p. 349.): *Sa*

(*a*) Conf. de Paris ſur le Mariage. Tom. 3. p. 371.

Sa Sainteté lui déclare le doute qu'elle a pour les choſes particulières qui ſont à propoſer au Concile ; & qu'entre icelles il ſe traite du fait des Annates, & des préventions ; du quel doute Sa S. reclame, diſant qu'elle ne le peut ſouffrir, & qu'elle ſe veut éclaircir ſi on veut rompre & venir à ſi ouverte diſſention avec elle, que de s'addreſſer au Concile pour les dites annates & préventions & autres ſes droits, ou bien ſi on ſe contentera d'en accorder, à convenir avec amiable compoſition. Il faut voir encore les pag. 104. 143. & 368. des Memoires pour le Concile de Trente : On ne peut donc nier que la Cour de Rome ne ſoit fort attachée à maintenir l'uſage d'aller à Rome pour des diſpenſes & des benefices, & que les Annates ne lui tiennent fort à coeur ; de ſorte que ſi l'on veut obtenir d'elle quelque choſe, il ſemble que le moyen le plus efficace eſt de lui refuſer, ce qui ne lui eſt point dû par aucun Canon de l'Egliſe Univerſelle. Or que le Pape puiſſe ſeul en tous cas donner diſpenſe des empêchemens qui regardent les Mariages, qu'il puiſſe prévenir les Collateurs des benefices, & recevoir les reſignations en faveur, afin que les Anoates lui ſoient dues ; c'eſt ce qu'on ne ſauroit montrer par aucun Concile Général. On pourroit donc en ces cas ne point recourir à Rome, comme il s'eſt ſouvent pratiqué.

Dans le different que le Roi Henri II. eut avec le Pape Jules III. il fit un Edit le 3. Septembre 1551. par lequel il défendoit à tous ſes ſujets d'envoyer de l'argent à Rome en quelque maniére que ce fût, pour matiéres beneficiales, diſpenſes, graces, proviſions, & autres expeditions quelles qu'elles fuſſent.

En 1560. ſur les Remontrances & Requêtes des Députés du Royaume aux Etats d'Orleans, le Roi Charles IX. *par l'avis de ſon Conſeil, & ſuivant les Décrets des S. S. Conciles, anciennes Ordonnances de ſes prédéceſſeurs Rois, Arrêts des Cours de Parlement, ordonna que tous transports d'or ou d'argent hors de ſon Royaume & payement de deniers ſous couleur d'annate, vaquant ou autrement ſurſeoiroient & ceſſeroient, à peine du quadruple, contre ceux qui contreviendroient à cette préſente Ordonnance* (a).

Long tems avant ces défenſes S. Louis en avoit fait de ſemblables en 1268. par la pragmatique ſanction que Pasquier (L. 3. ch. 22.) dans ſes recherches, dit être la prémiere pierre qui fut jettée pour le rétabliſſement de l'ancienne dignité de nôtre Egliſe Gallicane. Elle porte que les Prélats, Patrons & Collateurs des benefices jouiront pleinement de leur droit, que les Egliſes Cathedrales & autres du Royaume feront librement leurs Elections, & qu'elles auront leur effet : Qu'il en ſera de même des promotions, collations, proviſions & diſpoſitions des Prélatures, dignités & autres benefices, & offices Eccleſiaſtiques du Royaume, conformement au droit commun, & aux Ordonnances des S. S. Conciles, des S. S. P. P. Enfin le Roi défend les exactions & impoſitions dont la Cour Romaine chargeoit ou pouvoit charger les Egliſes du Royaume ; ſi ce n'étoit pour une grande néceſſité & de ſon conſentement, & de celui de l'Egliſe Gallicane ; Ordonne auſſi à ſes Officiers de tenir la main à ce que ces réglemens ſoient executés, & qu'il ne ſoit rien fait au contraire.

En 1385. le Roi Charles VI. chaſſa du Royaume les Collecteurs du Pape & des Cardinaux ; & fit ſaiſir les revenus des étrangers, & principalment des Cardinaux de la Cour du Pape, dont les benefices étoient dans ſes Etats, pour être employés aux uſages aux quels ils étoient deſtinés (b).

Par un Arrêt de 1388. (c) le Prince fit rendre aux Eccleſiaſtiques leurs revenus & revoqua la permiſſion qu'il avoit accordée aux Collecteur & ſouscollecteurs des Papes, de lever les impoſitions qu'ils mettoient ſur les beneficiers, & de prendre les depouilles des Prélats.

En 1418. Charles fit un autre Edit

(a) Ord. d'Orleans art. 2.
(b) Du Moulin comment. ad Edict. contra parvas datas Edit. 1605. p. 315.
(c) Pag. 31.

pour le rétabliſſement des Libertés de l'Egliſe Gallicane contre les entrepriſes de la Cour de Rome. Il ordonna qu'il ſeroit pourvu aux benefices électifs par élection, & aux autres par la préſentation, la collation & l'inſtitution de ceux à qui elle appartenoit. Il défendit auſſi les exactions de la Cour de Rome. Cet Edit fut publié aprés l'extinction du ſchiſme & ſous le Pontificat de Martin V.

Charles VII. rendit en 1440. un Edit pour faire exécuter la pragmatique ſanction qui avoit été faite en 1438. à Bourges (*a*).

En 1461. (*b*) Louis XI. demanda au Parlement un Memoire des plaintes que l'on faiſoit contre la caſſation de la Pragmatique. Le Parlement obeit & réduiſit ſon Memoire en 79. articles (*). On y voit combien les réſervations, les expectatives, & la ſuppreſſion des Elections ſont préjudiciables à l'Egliſe Gallicane, & le tort que la France en ſouffre par l'argent qui va à Rome, & dont les ſommes ſont immenſes; on y remarque (Art. 5, 6, 7. 10. 38. 41. & 42.) que la France a pourvu à la conſervation de ſes libertés par la pragmatique de S. Louis & les Ordonnances de ſes Rois, & que les Prélats doivent être élus ſuivant l'ancienne pratique de l'Egliſe, & les Canons dont on rapporte un nombre conſiderable.

En 1478. Louis fit une Ordonnance qui défend à tous ſes ſujets d'aller ou envoyer à Rome, pour *querir ou pour chaſſer benefices, ou graces expectatives, & de porter ou faire porter, ou envoyer en ladite Cour de Rome or ou argent monnoié, ou à monnoier, pour avoir ou obtenir collation des benefices par Bulles & graces expectatives ou autrement.*

Si on en venoit là la France ne ſeroit pas dépourvûe d'argent comme elle l'eſt aujord'hui. Il ſemble même que nous ſoions tombés dans un malheur que nos Peres n'ont pas éprouvé; il vient de la tranſlation d'un Siege à un autre & de la pluralité des Abbaïes & benefices ſujets à payer annates. Car les tranſlations ſont cauſe que la Cour de Rome reçoit des annates qu'elle ne toucheroit pas ſi ſouvent; en effet il n'eſt pas néceſſaire ſuivant les Canons qu'un Evêque d'un grand Siege ait été dans un autre: ainſi l'on ſe contentoit de laiſſer à chaque Egliſe ſon Epoux. La France gagneroit ces annates, & chaque Egliſe en ſeroit mieux gouvernée: car comme rémarque un ſavant Abbé de nôtre ſiécle (*c*). „ Le gouverne„ment des ames n'eſt pas une action „ paſſagére, il demande un ſoin & une „ application continuelle, pour inſtruire „ de ſuite, corriger, conduire à la per„fection, il faut du tems pour gagner „ la confiance, ſuivre les bonnes oeuvres, „ & garder une conduite uniforme. Dif„ferens Paſteurs ont differentes vûes & „ differentes methodes. C'eſt toujours à „ recommencer. „

La pluralité des benefices ſujets à l'annate, n'eſt pas moins préjudiciable à l'Etat que la tranſlation des Evêques, puiſque les pourvûs des Abbaïes doivent à chaque nouvelle proviſion payer l'annate des autres benefices, comme s'ils ne l'avoient jamais payée.

Mais pour reprendre en peu de mots ce que nous avons dit dans cette Réponſe.

Il faut remarquer que l'on peut violer le Concordat en deux maniéres, ou en faiſant quelque choſe contre le Concordat, ou en ne l'executant pas. Car ne vouloir pas executer un Concordat après l'avoir fait & promis de le ſuivre, c'eſt violer: Le Pape ne viole pas le Concordat de la 1. maniére; car il ne diſpoſe pas des benefices au préjudice du Concordat; mais il le viole de la 2de. puiſqu'il n'en diſpoſe point ſuivant le Concordat; ainſi comme il s'agit du bien de l'Egliſe Gallicane & que les maux qu'elle ſouffre par le défaut

(*a*) p. 605.
(*b*) p. 608.
(*) On trouve ce Memoire en François dans le Traité de Pithou: *Eccleſia Gallicana in ſchiſmate ſtatus*. Richer l'a mis en Latin dans le 4. Livre de ſon Hiſt. des Conciles, Part. I. Cap. 1. pag. 34.
(*c*) M. Fleuri Inſtit. au droit Eccleſ. Tom. 2. p. 142.

faut de Bulles ſont très grands, on ne peut douter qu'elle ne doive prendre les moyens qu'on a toujours pris contre les entrepriſes de la Cour de Rome. Or il n'y a point de meilleur moyen pour obliger à donner des Bulles que de lui faire voir qu'on peut s'en paſſer, & que d'empêcher qu'on n'y ait recours pour des expeditions Eccleſiaſtiques. On l'a fait autrefois en France pour arrêter les vexations & les entrepriſes de la Cour de Rome. La maniére dont les Eſpagnols, l'Empereur & le Roi de Sicile ſe conduiſent à l'égard de cette Cour montre aſſez que la France ſeroit autoriſée par l'exemple de ces Royaume; ces réſiſtances à Rome par des voïes de fait ou par des Ordonnances ne ſont pas nouvelles. Du Moulin rapporte que Jean XXIII. ayant diſpoſé mal à propos d'une Abbaïe du Territoire de Florence, les Florentins le priverent pour 5. ans du droit de conferer les benefices de leur nomination (*a*).

Fevret (L. 3. c. 1. n. 5.) remarque que les Eſpagnols réſiſtent par la force, *& viâ facti* aux Bulles & Reſcrits des Papes qui préjudicient aux moeurs & ſtatuts de leur pais. On ſait auſſi que dans le different qui arriva en 1605. entre Paul V. & les Venitiens, cette République défendit à ſes ſujets de publier les Bulles de Paul, & enjoignit aux Evêques & aux Superieurs des Monaſtéres de continuer l'Office divin en la maniére accoutumée, non obſtant la défenſe du Pape.

HUITIEME QUESTION.

Comment cette défenſe devroit-elle être faite? Et comment pourvoit-on au gouvernement de l'Egliſe pendant que cette défenſe ſubſiſteroit.

REPONSE.

Après la proteſtation qu'on feroit en la maniére dont il eſt parlé dans la réponſe à la VI. Queſtion, le Roi feroit une Déclaration, où aprés avoir expoſé le refus que fait le Pape de donner des Bulles, & la réquiſition qui lui ſeroit faite de ſatisfaire au Concordat, il ordonneroit conformement à la pragmatique de S. Louis & à celle de Charles VII. qu'il ſeroit pourvu aux benefices electifs par élection, & aux autres par les Collateurs, patrons & préſentateurs ſuivant l'uſage & l'établiſſement des benefices, & defendroit, comme fit en 1551. Henri II. à ſes ſujets d'envoyer à Rome en quelque maniere que ce fût de l'or ou de l'argent pour matiéres beneficiales, diſpenſes, graces, proviſions ou autres expeditions quelles qu'elles fuſſent.

On pourvoiroit au gouvernement de l'Egliſe en la maniére & autant qu'on pourroit ſe conformer à ce qui fut réſolu par l'Egliſe Gallicane en 1408. dont la réſolution ſe trouve dans les Melanges de Pithou au Traité: *Eccleſiæ Gallicanæ in ſchiſmate ſtatus*, ſous ce Titre: *adviſamenta ſuper modo regiminis Eccleſiæ Gallicanæ durante neutralitate, deliberata & concluſa Pariſiis per Concilium Eccleſiæ prælibatæ congregatæ mandato Regis poſt Miſſam de ſpiritu S. in ſacra Capella Regalis Palatii celebratam a Domino Archiepiſcopo Tholoſano, Præſidente D. D. Senoneſi Archiepiſcopo electo ad hoc, donec Dominus Alexandrinus Patriarcha de Legatione rediiſſet a die 2. Menſis Auguſti usque ad diem 5. menſis Novembris anno Domini* 1408.

Les Evêques donneront les diſpenſes & uſeront de leur autorité ainſi & de la maniére qu'il eſt marqué dans les Conciles Généraux, dans ceux de l'Egliſe Gallicane, & comme il ſe pratiquoit avant le 12. ſiécle. Les Metropolitains confirmeront & ordonneront les Evêques de leurs Provinces, & les Primats les Metropolitains de leur Primatie, & les Evêques pourront auſſi confirmer leurs Metropolitains, s'ils n'ont point des Primats au deſſus d'eux ſuivant les anciens Conciles, & même celui de l'Egliſe Gallicane de 1408. *Quo ad illa*, dit-il, *quæ concernunt Epiſcopos & majores ſicut electiones Epiſcoporum per ſuos Archiepiſcopos aut Sede Metropolitana vacante per Capitulum Eccleſiæ Me-*

(*a*) Comm. ad Edit. in parv. dat. p. 322.

Metropolitanæ poſſunt de jure confirmari ſic Electiones Archiepiſcoporum per ſuum Primatem ſi habeant, alias ſi non habent aut dubitetur quis ſit ille per ſuffraganeos Provinciæ congregatos poterit confirmari & etiam approbari, juris ſolemnitate ſervata, ad quos etiam dicti Archiepiſcopi conſecratio indubitanter noſcitur pertinere.

Quant au *Pallium*, quoi qu'il ne ſoit pas néceſſaire pour établir l'autorité des Metropolitains, ſi on veut s'en tenir aux anciens Conciles, neanmoins eu égard à l'uſage du droit nouveau, ils le prendront de celui qui pourra leur donner, comme de leur Primat s'ils en ont, ou ils attendront que le Pape leur envoye à leur requiſition & priére. *Sed Pallii receptionem*, dit le Concile de 1408. immediatement aprés les paroles qu'on vient de rapporter; *expectabit ſic promotus, niſi, ſit aliquis, a quo pallium poſſit recipere.* Mais il ne laiſſera pas de faire ſes fonctions de Metropolitain ſans le *Pallium* & d'être reconnu avec toutes les prérogatives que les Conciles attribuent à ſa dignité; puiſque comme remarque Guy Coquille dans ſes Memoires (p. 81.) pour la réformation & ſon Traité des Lib. de l'Eg. Gall. il n'eſt pas de néceſſité préſcrite, mais ſeulement de grace & de bienſeance.

Pourquoi, dit cet Ecrivain, (p. 76.) un Concile National en reprenant l'ancienne liberté de l'Egliſe de France, pourra déclarer qu'il n'eſt de néceſſité à l'Archevêque de demander & de recevoir le *Pallium* de Rome: & s'il veut l'avoir que ſon Primat ou Patriarche pourra le lui accorder, & avant icelui reçu pourra adminiſtrer, pourvu qu'il ſoit confirmé, & exercer ce qui eſt de l'ordre Epiſcopal aprés qu'il aura été conſacré.

NEUVIEME QUESTION.

Cette conduite donnercit-elle atteinte au Concordat? Et ne ſubſiſteroit-il pas toujours à l'égard du Roi, quoique le Pape ne l'executât pas de ſon coté?

REPONSE.

Ce qu'on a dit dans les réponſes aux précedentes Queſtions montre que l'on ne prendroit une nouvelle methode, ou plutôt qu'on ne rétabliroit l'ancienne uſage pour donner des Evêques aux Egliſes vacantes que pour un tems, & jusqu'à ce que le Pape voulut executer de ſon coté le Concordat, en l'état qu'il a été fait, c'eſt-à-dire, ſans que l'on puiſſe reconnoitre que les annates ſont dûes pour les Bulles; car cette exaction eſt contre les régles de l'Egliſe; elle a toujours été regardée comme ſimoniaque; & il n'en eſt rien dit dans le Concordat, tel qu'il a été lu & inſeré dans le Concile de Latran ſous Leon X. quoique ce Pape & François I. par un Traité particulier, ſoient convenus que les nommés aux Prélatures payeroient l'annate de leur benefice, comme les Hiſtoriens l'ont écrit.

Ainſi l'élection des Prélats & la défenſe de recourir à Rome pour les actes Eccleſiaſtiques pour leſquels on s'y adreſſe par le miniſtére des Banquiers, ne ſeroit que pour un tems, & en ce cas le Concordat ſubſiſteroit par rapport au Roi, quoique le Pape ne l'executât point de ſon coté.

Il ne s'enſuit pas de là qu'à chaque vacance de prélature le Roi dût préſenter & nommer au Pape un ſujet. La proteſtation qu'on lui auroit faite de ſe pourvoir au Concile Général ſur le refus qu'il fait de donner des Bulles aux perſonnes qui ſont nommées aux Prélatures, contiendroit une Déclaration de ne lui plus préſenter perſonne jusqu'a ce qu'il eut déclaré qu'il veut executer le Concordat; & donner des Bulles aux perſonnes nommées aux Prélatures, à moins qu'il n'eût des cauſes Canoniques de leur en refuſer.

Cependant un long uſage contraire à ce qui eſt porté par le Concordat & obſervé ſans être contredit de la part des Papes, pourroit l'annuller. C'eſt pour cette raiſon qu'il n'eſt pas ſuivi en tout comme remarque Rebuffe dans la Préface *ad Rubricam de Collationibus* p. 585. col. 1. dans ſon comm. ſur le Titre *de Mandatis Apoſt.* §. *Noluimus* p. 687. & ſur la Bulle *de Annatis* qu'il dit n'avoir point été recue en France: *Conſtitutio iſta tanquam burſalis non eſt a Regnicolis recepta* p. 777.

Mais

Mais il ne faut pas apprehender que les Papes laiſſent le Concordat ſans vouloir l'executer ; il leur eſt trop favorable, & il leur en a trop couté des peines & de chagrins pour l'établir ſur les ruines des Décrets du Conciles Généraux. Ils tacheront plutôt de le reſtraindre en ce qui borne leur pouvoir qu'à conſentir expreſſement ou tacitement à ce qu'il ſoit entiérement caſſé pour rétablir la diſcipline & le gouvernement de l'Egliſe Gallicane en l'état qu'ils étoient dans les premiers ſiécles de l'Egliſe, & avant que les Décretales y euſſent fait la brêche que nous voyons ſans ſavoir comment la réparer.

VIII. MEMOIRE.

Réponſe aux queſtions propoſées ſur le Refus que le Pape fait d'accorder des Bulles à quelques-uns des ſujets nommés par le Roi.

PREMIERE QUESTION.

Le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques-uns des ſujets nommés par le Roi, n'eſt il pas contraire au Concordat?

REPONSE.

Si le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques-uns des ſujets nommés par le Roi étoit bien fondé, & qu'il fût conſtant & prouvé que ces perſonnes n'ont point les qualités requiſes, ce refus ne ſeroit pas contraire au Concordat, puiſque par le Titre V. du Concordat même, le Pape a droit de refuſer un ſujet qui ne ſeroit point Docteur ou au moins Licentié ſoit en Theologie, ſoit en Droit dans quelque celébre Univerſité, ou qui n'auroit pas l'âge ni le merite convenable; & le Roi eſt obligé d'en nommer un autre dans l'eſpace de 3. mois après ce refus, qui doit être déclaré en plein Conſiſtoire : *Occurrente vacatione Rex Franciæ pro tempore exiſtens, unum gravem Magiſtrum ſeu Licentiatum in Theologia aut in utroque ſeu altero Jurium Doctorem aut Licentiatum in Univerſitate famoſa & cum rigore examinis, & in 27. ſuæ ætatis anno ad minus conſtitutum & aliàs idoneum infra ſex menſes a die vacationis Eccleſiarum earumdem computandos . . . . Et ſi contingeret præfatum Regem perſonam taliter non qualificatam ad dictas Eccleſias ſic vacantes nominare nos & ſucceſſores ſeu Sedes hujusmodi de perſona ſic nominata eisdem Eccleſiis minime providere debeat ; ſed teneatur idem Rex infra tres alios menſes a die recuſationis perſonæ nominatæ non qualificatæ . . . alium ſupradicto modo qualificatum nominare.*

Mais quand les ſujets nommés par le Roi ont toutes les qualités requiſes le Pape eſt obligé en rigueur de donner des Bulles ; & s'il les refuſe, dit Rebuffe, il viole le Concordat. *Papa debet providere nominato à Rege, quando eſt qualitatis requiſitæ, per hunc textum, alioquin contractus non ſervaretur, quem non ſervare non eſt egregii animi.*

Il eſt bon de remarquer ici, que l'information de vie, des moeurs, de capacité ſur laquelle le Pape doit ſe régler pour donner des Bulles devroit être faite par les Ordinaires, & que ſi elle ſe fait aujourd'hui par le Nonce du Pape qui exige pour cela une ſomme d'argent, c'eſt une uſurpation qui n'eſt pas encore fort ancienne & à laquelle on devroit s'oppoſer.

SE-

SECONDE QUESTION.

L'affaire de la Conſtitution peut-elle donner un prétexte au Pape de refuſer des Bulles à quelquesuns des nommés ? Ces deux affaires ne ſont-elles pas abſolument indépendantes l'une de l'autre?

REPONSE.

L'affaire de la Conſt. ne peut point donner au Pape un prétexte juſte & légitime de refuſer des Bulles à ceux qui font difficulté de l'accepter & cela pour deux raiſons générales.

La 1. ſuppoſe l'examen ou la diſcuſſion de cette Bulle. La 2. peut être propoſée par maniére de preſcription ſans entrer dans le fond.

La voïe de diſcuſſion eſt plus longue, & par là convient moins au but qu'on ſe propoſe dans ce Memoire. La voïe de preſcription eſt plus abregée & par conſequent plus convenable.

Si on vouloit entrer dans la diſcuſſion de la Bulle, il ſeroit aiſé de faire voir par tout les Ecrits qu'on a publiés là deſſus, que la Bulle dans le fond donne atteinte à pluſieurs verités importantes de la Religion, & qu'elle ébranle le fondement de la foi, qu'elle attaque dans le principe les droits des Evêques, ceux du Roi & les libertés de l'Egliſe Gallicane, & que dès qu'on eſſaie de l'expliquer, quelque ſoin qu'on ſe donne, & quelque tour qu'on emploie, on ne ſauroit mettre des explications qui ſauvent la foi & la diſcipline, vis à vis des propoſitions cenſurées que ces explications ne paroiſſent auſſitôt forcées violentes, manifeſtement oppoſées au Texte & par conſequent contraires au bon ſens à la juſtice & à la bonne foi ; qu'ainſi ceux qui refuſent d'accepter cette Conſtitution même en l'expliquant, ont raiſon & ne donnent point de prétexte légitime contre eux.

Mais en prennant la voïe de preſcription qui eſt plus abregée & plus convenable, on peut dire, ſans entrer dans le fond, qu'au moins il eſt certain qu'un grand nombre des Prélats très diſtingués, la Sorbonne & pluſieurs autres Facultés de Theologie, comme celles de Reims & de Nantes, un très grand nombre des Curés & d'autres Eccleſiaſtiques tant ſeculiers que Reguliers, pluſieurs Chapitres, des Communautés célébres & nombreuſes ont cru de bonne foi remarquer tous ces défauts dans la Conſtitution & que comme elle eſt émanée du Pape, ils en ont appellé dans les formes au Concile Général, dont l'autorité eſt ſuperieure à celle du Pape.

Par cet Appel qui eſt une voïe légitime & Canonique comme M. l'Avocat Général l'a reconnu en plein Parlement, & qui d'ailleurs eſt inconteſtablement ſuſpenſif, l'affaire eſt portée au Concile d'une maniére conforme aux loix & à l'ancien uſage du Royaume. Ainſi on ne peut point faire un crime de ne point accepter la Conſtitution ni alleguer comme une raiſon légitime de ne point accorder des Bulles la difficulté qu'on auroit fait de l'accepter : combien moins en pourroit-on faire à ceux qui ne ſe ſont expliqués là deſſus, puiſqu'on ne peut nier qu'au moins ils n'ayent droit d'attendre le jugement de l'Egliſe Univerſelle ſur un point de cette importance. Or un homme qui uſe légitimement d'un droit légitime n'eſt point en faute, & on ne peut juſtement prendre prétexte de la conduite qu'il tient pour lui refuſer ce qui d'ailleurs lui ſeroit dû.

Cette raiſon ſeroit bien plus forte, & le prétexte que prend la Cour de Rome ſeroit encore bien plus viſiblement frivole, ſi l'appel étoit plus général & plus autoriſé & que Sa Majeſté de l'avis de M. le Duc d'Orleans, ſe faiſant rapporter les Lettres Patentes pour l'enregitrement de la Conſtitution, M. le Procureur Général eut appellé au futur Concile au nom de toute la Nation ; car alors la Conſtitution n'ayant plus d'apparence de loi en France, la difficulté qu'on feroit de l'accepter ne pourroit plus ſervir de prétexte même apparent, & le refus des Bulles ſeroit clairement une voïe de fait & pour ainſi dire une eſpéce d'hoſtilité injuſte, contre laquelle il ſeroit permis de ſe pourvoir par toutes ſortes des voïes légitimes.

Il s'enſuit de là que l'affaire des Bulles & celle de la Conſtitution ſont deux affaires independantes l'une de l'autre ; & que ce ſeroit un grande faute de ſouffrir qu'on les liât tellement l'une à l'autre qu'elles ne pûſſent être terminées l'une ſans l'autre.

Prémiérement ce ſont des affaires d'une nature très differente ; L'une qui eſt celle de la Conſtitution eſt une affaire extraordinaire qui doit être portée dans les régles au Concile Général, & y être mûrement examinée, ce qui demande des grandes diſcuſſions & un long délai, au lieu que l'affaire des Bulles eſt une affaire ordinaire qui ne ſouffre point de délai, aux termes du Concordat même, & que c'eſt une affaire preſſante pour le bien des Egliſes particuliéres, au beſoin des quelles il faut inceſſamment pourvoir en leur donnant des bons Evêques qui les gouvernent ſelon l'eſprit de Jeſus Chriſt.

Secondement l'affaire des Bulles ne peut être liée à celle de la Conſtitution qu'en ſuppoſant que celle-ci eſt une affaire finie, que la Conſtitution eſt une régle de foi & de diſcipline, que par conſequent la difficulté que quelques-uns des Evêques nommés pourroient faire d'accepter la Conſtitution eſt une raiſon légitime de leur refuſer des Bulles. Or nous avons fait voir que cette raiſon n'eſt nullement recevable, ſoit qu'on conſidere la Conſtitution en elle même & dans ſon fond ; ſoit que ſans entrer dans le fond on la conſidere comme portée légitimement au Tribunal du Concile Général pour y être examinée & terminée. Ces deux affaires doivent donc être traitées comme étant d'une nature très differente, & il ne faut point abſolument ſouffrir qu'on les rende dependantes l'une de l'autre.

TROISIEME QUESTION.

N'y a t'il point de conſequences à craindre de l'exemple que le Pape donne aujourd'hui de refuſer des Bulles juſqu'à ce qu'on l'ait ſatisfait ſur un differend que l'on a avec la Cour de Rome ?

REPONSE.

Il eſt clair que les conſequences de ce refus ſont infiniment intereſſantes ; & que le danger eſt viſible, ſi on ne s'oppoſe avec une fermeté ſuivie & ſoutenue à cette entrepriſe de la Cour de Rome, à laquelle il eſt important de faire bien ſentir que ſi elle refuſe des Bulles mal à propos, on peut bien s'en paſſer & même pour toujours.

Dès que la Cour de Rome ſera bien aſſurée que les Egliſes Nationales n'ont point ce reſſource contre le refus des Bulles, & que nulle autorité, quelque ſouveraine qu'elle ſoit n'oſeroit proteger ſur ce point les Egliſes affligées, ni conſentir, que même dans un cas de néceſſité, elles pourvoient à leurs beſoins en ſe donnant des Evêques par des voïes Canoniques, les Papes ne manqueront pas d'employer ce moyen pour réduire à leur volonté les Souverains qui ſe laſſent enfin de voir leurs Egliſes affligées & privées de ſecours qu'elles ne peuvent recevoir qne de la main des Evêques.

Le Pape Innocent XI. a employé ce moyen à l'égard de la France. Urbain VIII. & ſes Succeſſeurs à l'égard du Portugal. Le Pape à préſent regnant l'employe encore contre divers Etats, & le fait d'une maniére bien triſte pour l'Egliſe Catholique des Provinces Unies des Pays-bas. On ſait qu'elle eſt l'affliction de cette Egliſe, autrefois ſi floriſſante, depuis qu'elle ſe trouve privée du miniſtére Epiſcopal. Pendant que cette Egliſe eſt protegée par les Etats Generaux, quoique d'une communion differente, elle ſe trouve accablée par la Cour Romaine, & par ſes Miniſtres, qui au lieu de ſoutenir une Egliſe qui leur devroit être ſi chére par ſon attachement inviolable au Pape dans les tems les plus difficiles, s'appliquent à la diviſer & à la ruiner en

refuſant depuis très long tems de lui donner un Evêque, ou ne voulant lui en donner un qu'à des conditions qu'on ne peut accepter en conſcience.

Si l'on ne ſe pourvoit efficacement contre de telles entrepriſes il n'y a rien que la Cour de Rome ne puiſſe obtenir par force, en menacant les Princes de ce refus qui trouble toujours la Religion & l'Etat. Les Papes pourront prendre ſur cela des momens favorables dans leſquels certaines raiſons politiques feront croire qu'il n'eſt pas à propos de ſe brouiller avec la Cour de Rome. Qui empêchera alors un Pape entreprennant de ruiner peu à peu nos libertés & de venir à bout des prétentions les plus contraires à nos uſages & à nos maximes?

Si par exemple, la Cour de Rome vouloit établir en France un Tribunal de la Nonciature, comme il y en a un en Eſpagne, la crainte de ne point avoir des Bulles & l'embaras où on ſe trouve quand il y a un grand nombre d'Egliſes vacantes feront bien-tôt dire qu'un Tribunal de la Nonciature eſt un ſi petit objet en comparaiſon de l'avantage qu'il y a de pourvoir aux Egliſes vacantes, que puiſqu'il en faut paſſer par là, on doit accorder ce contentement au Pape. Un tel raiſonnement eſt faux; mais un interêt préſent ſuffira pour le faire gouter. Il en ſera de même quand le Pape entreprendra de juger les Evêques en premiére inſtance, & menacera de ſuſpendre les Bulles, ſi on s'oppoſe à cette entrepriſe.

Mais ſi ce moyen réuſſit infailliblement au Pape, & qu'on ne veuille point ou qu'on n'oſe point apporter de remède à un ſi grand mal, qu'eſt ce qui pourra empêcher la Cour de Rome de l'employer même pour des interêts purement temporels, comme elle a fait à l'égard du Portugal, pour favoriſer le Roi d'Eſpagne qui vouloit remettre ce Royaume ſous ſon obeiſſance?

Les Papes ſeront maitres par là quand ils le voudront, de régler la ſucceſſion & le droit aux Couronnes; & s'il s'y trouvoit des competiteurs en promettant des Bulles ſur la nomination de l'un, & les refuſant conſtamment ſur la nomination de l'autre, ils determineroient le Clergé, & ils engageroient les peuples à ſuivre l'impreſſion qui leur ſeroit donnée par ces craintes & ces eſperances bien menagées; & ils feroient prendre aux affaires publiques un cours que les engagemens les plus authentiques, & les ſermens les plus inviolables n'arrêteront pas, puiſque les Papes croiront avoir le droit d'en diſpenſer, & une juſte raiſon de le faire.

Un dernier inconvenient très digne d'attention c'eſt que ſi le Pape devient abſolument le maitre de refuſer des Bulles à ceux que le Roi a nommés, ou de les differer tant qu'il lui plaira, tout le Clergé ſur tout ceux du premier Ordre, qui eſperent d'être transferés à un Siege plus conſiderable, & tous ceux du ſecond Ordre qui auront l'ambition de parvenir au premier, ſe rendront dependans de la Cour de Rome & ſouples a toutes ſes volontés, pour ne point trouver de ſa part d'obſtacles à leurs prétentions. L'attachement inviolable qu'on doit avoir au Roi, à la Patrie, aux Loix de la Nation s'alterera peu à peu dans le Clergé qui eſt le premier Corps de l'Etat, par la dépendance où il ſera d'une puiſſance étrangére qui veut dominer & attirer tout à elle, & dont les principes & les maximes ſont directement contraires à celles que nos Ancêtres ont toujours ſuivies, & qui ſont la gloire & la ſureté du Royaume.

QUATRIEME QUESTION.

Convient-il pour le bien de l'Etat & de la Religion de laiſſer ſi long tems les Egliſes vacantes?

REPONSE.

Le bon ordre eſt ſi eſſentiel au bien de l'Etat & de la Religion que tout ce qui le trouble doit être regardé comme trés pernicieux. Or rien n'eſt plus oppoſé au bon ordre que de laiſſer long tems les Egliſes vacantes & privées de leurs premiers Paſteurs.

Les Egliſes ont beſoin d'un Chef au quel tous les membres ſe réuniſſent. L'unité ſi néceſſaire pour entretenir la paix & la

& la charité ſe perd inſenſiblement quand il n'y a point de centre de réunion, la diſcipline s'énerve, les abus s'introduiſent, & quoique l'autorité réſide dans l'Egliſe, cependant l'exercice de cette autorité appartient à l'Evêque, & ſe fait mieux par l'Evêque que par des Vicaires Généraux des Chapitres qui ne peuvent jamais avoir la même autorité qu'un Evêque.

D'ailleurs n'eſt-ce par un grand mal pour les fidéles d'un Diocéſe que d'être privés du Sacrement de la Confirmation qui ne s'adminiſtre point quand il n'y a point d'Evêque.

De plus ce long délai de pourvoir aux Egliſes vacantes eſt directement contraire au Concordat. Il y eſt marqué qu'on le doit faire promptement; *Eccleſiarum hujuſmodi vacationi celeriter conſulatur*. C'eſt pourquoi il n'eſt pas permis au Roi de differer plus de 6. mois la nomination aux Evêchés, & ſi celui que S. M. nomme n'a pas les conditions requiſes, le Concordat ne lui accorde plus que 3. mois pour en nommer un autre. Cette loi ſi ſage & ſi néceſſaire à laquelle nos Rois n'ont jamais refuſé de ſe ſoumettre, eſt elle moins pour le Pape que pour eux? au contraire n'eſt-il pas du devoir du Pape d'entrer le premier dans le beſoin des Egliſes, ſur-tout puiſque contre les Canons & les anciennes régles il prétend s'attribuer le droit d'y pourvoir.

Le Canon 25. du Concile de Calcedoine défend ſous de grandes peines aux Metropolitains de differer plus de trois mois l'ordination des Evêques: *Sancta Synodo placuit ut intra tres menſes Epiſcoporum ordinationes fiant*: & la même choſe eſt ſouvent recommandée dans les Capitulaires de nos Rois: *Quod non oporteat ordinationes Epiſcoporum diu differri*.

Le nouveau droit n'eſt pas moins oppoſé à cet abus que l'ancien. Le Concile de Trente défend de differer la conſecration des Evêques, & le Pape Boniface VIII. avoue que l'experience ſuffit pour faire connoitre combien ce délai eſt préjudiciable au bien des ames. *Quam ſit Eccleſiis ipſarum diſpendioſa vacatio, quam periculoſa etiam eſſe ſoleat animabus, non ſolum jura teſtantur, ſed etiam magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat*. (Cap. *Quam ſit, de Electione in 6.*)

CINQUIEME QUESTION.

Que convient il de faire & de quelle procedure doit-on uſer pour obliger le Pape de donner des Bulles?

REPONSE.

Pour obliger le Pape de donner des Bulles, le meilleur moyen eſt de lui faire bien comprendre qu'on pourroit s'en paſſer, & même pour toujours, ou au moins de lui faire ſentir que dans le cas d'un injuſte refus & d'une néceſſité preſſante, on peut & on doit pourvoir aux beſoins des Egliſes vacantes en leur donnant promptement des Evêques, & en les faiſant conſacrer independemment des Bulles. Car c'eſt une choſe indigne, dit le Concile d'Epheſe, de laiſſer les Egliſes dans la viduité, & les ouailles de J. C. ſans Paſteur; *Indignum enim eſt viduas eſſe Eccleſias, & abſque Præceptore manere Salvatoris greges*.

Or on peut ſe pourvoir contre cette injuſtice en quatre maniéres differentes.

La 1. la plus Canonique, la plus conforme aux Saintes Loix de l'Egliſe, celle qu'on doit déſirer le plus, mais ſur laquelle je n'inſiſte point, parce quelle ne convient point à préſent, ce ſeroit l'abolition entiére du Concordat (*a*), contre lequel toute la Nation a tant de fois reclamé, qui n'a été introduit qu'avec des oppoſitions infinies de la part de tout le Clergé du 1. du 2. Ordre, des Parlemens, des Univerſités, des peuples. On pourroit y ſubſtituer la Pragmatique, telle qu'elle a été autrefois en uſage, ou en faire une nouvelle, avec le conſentement de tous les Ordres du Royaume.

(*a*) *Note de M. Varlet Evêque de Babylone.* L'Auteur de ce Memoire dira après (VI. Queſtion) pourquoi il ne convient point à préſent (c'eſt-à-dire au tems qu'il écrivoit) d'abolir le Concordat. C'eſt à cauſe de la Minorité.

Mais comme il n'y a pas d'apparence qu'on y veuille déroger dans les circonſtances préſentes, un 2. moyen pour obliger le Pape à donner des Bulles ou pour mettre la France en état de s'en paſſer, ce ſeroit en conſervant le Concordat entier & ſans atteinte du coté de la France, de pourvoir éfficacement & promptement aux beſoins des Egliſes vacantes. Il faudra pour cela ſur un refus définitif que feroit le Pape, après une ſommation reſpectueuſe, faire conſacrer, & mettre en poſſeſſion ceux que le Roi a nommés, les Archevêques par les Evêques de la Province, ou par ceux d'une Province voiſine, & les Evêques par le Metropolitain, ou à ſon refus par d'autres Evêques de la même Province, ou d'une Province voiſine, ou même au refus de ceux-ci, par des Evêques d'une Province eloignée ſelon la diſpoſition du 6. Canon du Concile de Sardique. *Oſius Epiſcopus dixit: ſi contigerit in una Provincia, in qua ſunt plurimi Epiſcopi, unum forte remanere Epiſcopum; ille vero per negligentiam noluerit ordinare Epiſcopum, & populi convenerint, Epiſcopi vicinæ Provinciæ debent illum prius convenire Epiſcopum qui in ea Provincia moratur, & oſtendere quod populi petant ſibi rectorem; & hoc juſſum eſſe ut & ipſi veniant & cum ipſo ordinent Epiſcopum. Quod ſi conventus litteris tacuerit & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis ut veniant ex vicina Provincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.*

Le celébre Edmon Richer Docteur de Sorbonne propoſe ces deux premiers moyens dans le cas d'un refus injuſte des Bulles; ou de revenir au droit commun, en aboliſſant le Concordat, ou, ſans violer le Concordat du coté du Roi, de faire conſacrer independemment des Bulles ceux que Sa Majeſté auroit nommés.

Voici de quelle maniére il s'explique ſur cela dans la défenſe de ſon Livre touchant la puiſſance Eccleſiaſtique & Politique (1). *Si hodie Papa Epiſcopis nominatis a Rege Franciæ collationem dare recuſaret, ſecundum pacta & Concordata novo jure inter Leonem X. & Franciſcum I. tunc Gallicana Eccleſia poſſet ad jus commune redire, & ſecundum Canones Nicænos ſacris Electionibus Epiſcopos ordinare, aut etiam nominatos a Rege conſecrare abſque Papæ collationibus.*

Un 3. moyen eſt celui que marque Rebuffe dans ſon Commentaire ſur le Concordat. Il n'eſt different du 2. que par la précaution que prend cet Auteur de faire joindre à la nomination du Roi le conſentement du Clergé ou du Chapitre qui répreſente le Clergé. *Quod ſi Papa*, dit-il, *nollet admittere nominationem de idoneo factam? Poſſet forte Rex nominare aliquem illi Capitulo, quod Epiſcopum poterat ante hæc Concordata eligere, & tunc Capitulum eliget illum nominatum per Regem, & tantum proderit quantum nominatio facta Papæ* (a).

Il y a deux remarques a faire ſur cela. La premiére c'eſt que ce conſentement ſeroit comme celui du Pape, un conſentement néceſſaire que le Chapitre ne pourroit refuſer au nommé par le Roi, pourvû qu'il eût d'ailleurs les qualités requiſes. Car le Concordat ſubſiſtant toujours, le Chapitre ne pourroit au defaut du Pape avoir plus de droit que n'en a le Pape qui ne peut refuſer ſon conſentement à celui que le Roi lui nomme, quand le nom-

(1) Tom. 2. pag. 365.

(a) *Note du même*. Le ſecond expedient de *Richer*, & ſur tout celui de Rebuffe, ne ſont point Canoniques, & ſont très abuſifs; & une élection telle que la répreſenta ce Canoniſte, meriteroit, ſelon les Canons, d'être caſſée par le Superieur, c'eſt-à-dire par le Metropolitain, ou par un Concile, ou par le Pape. Mais ces ſortes d'abus, tant qu'ils ſont tolerés, n'empêchent pas qu'un Evêque ainſi promû, ne ſoit vraiment Evêque.

Au teſte quand Rebuffe dit *tantum proderit, quantum nominatio facta Papæ*, il a quelque raiſon; en ce que quoique la nomination ne ſoit pas tout à fait Canonique, cependant elle approche de la Canonicité, plus ou moins; à proportion que le conſentement du Chapitre eſt plus ou moins libre, donné par des vûes plus ou moins pures, plus ou moins exempt de brigues ou autres pratiques qui doivent être bannies des élections ou nominations aux charges Eccleſiaſtiques.

nommé a les qualités requiſes par le Concordat (*a*).

Que s'il paroiſſoit au Chapitre que le ſujet nommé manque de quelques-unes des qualités requiſes, le Chapitre pourroit faire de très humbles remontrances au Roi qui nommeroit des Commiſſaires pour examiner l'affaire, & qui ſur leur rapport ou confirmeroit ſa nomination, ou en feroit une autre.

La 2. remarque, c'eſt que ce moyen ne donne aucune atteinte au Concordat. Il eſt clair qu'il n'en donne aucune du coté du Roi, puiſque le Roi jouiroit pleinement de ſon droit de nomination aux termes du Concordat. Il n'y a non plus aucune atteinte du coté du Pape, & S. S. n'auroit de préjudice que ce qu'elle en voudroit bien ſouffrir. Car par là on n'ôte point au Pape le droit de recevoir la nomination du Roi, & de donner des Bulles quand il le voudroit. Mais pendant qu'il les refuſe ſans une juſte raiſon, dans la néceſſité où les Egliſes ſe trouvent d'avoir des Evêques, elles ſont en droit de pourvoir au beſoin des peuples en acceptant la nomination que le Roi a droit de faire par le Concordat, & en ſuppleant par leur conſentement qu'elles ne peuvent refuſer à ce qui manque du coté du Pape (*b*).

Quant à la conſecration des ſujets nommés, les Egliſes auroient recours aux Evêques de la même Province, ou à leur défaut, à ceux de la Province voiſine; & même au défaut des uns & des autres à ceux d'une Province éloignée. La charité qui doit unir tous les membres de l'Egliſe Univerſelle, oblige les Evêques à donner ces ſecours dans le beſoin aux Egliſes particuliéres qui ſouffrent. *Id ipſum pro invicem ſollicita ſint membra; & ſi quid patitur unum membrum compatiuntur omnia membra* (1).

Ainſi en prenant ce troiſiéme moyen, le Roi jouit pleinement de ſon droit; le Pape ne perd pas le ſien; c'eſt ſa faute s'il ne l'exerce point. Car perſonne ne s'y oppoſe; le Concordat ſubſiſte dans toute ſa force, & on pourvoit au beſoin preſſant des Egliſes vacantes.

Un quatriéme moyen ſeroit que le Roi fit un nouveau Concordat avec toutes les Egliſes de ſa Nation, dont les conditions ſeroient que le Roi nommeroit aux Evêchés, & que les Egliſes ſeroient obligées d'accepter pour Evêque celui qui auroit été nommé, à moins qu'elles ne repreſentaſſent que la perſonne nommée n'a pas les qualités requiſes; au quel cas le Roi écouteroit les Remontrances très humbles qui lui ſeroient faites, & s'il les trouvoit fondées après les avoir fait examiner Sa Majeſté nommeroit un autre ſujet (*c*).

Pourquoi ne pourroit-on pas faire un tel concordat? Le Pape a eu bien moins de droit d'accorder au Roi la nomination aux Evêchés qui n'appartenoit point à S. S. mais aux Egliſes qu'il en a depouillées mal-

---

(*a*) *Note du même*. Il s'enſuit de ce qu'on a remerqué ci deſſus, qu'un conſentement *néceſſaire*, n'eſt point une élection, & n'a rien de Canonique. C'eſt une fauſſe ſuppoſition de dire que la ſubſiſtance du Concordat rend nuls les droits des Egliſes. Il ne pourroit tout au plus, que ſuſpendre l'exercice d'un droit qui eſt inalienable.

Il faut avouer que le reſte de ce Memoire n'eſt pas de la force du commencement.

Si l'on eſt ſi zelé pour le Concordat, il n'y a qu'à dire que de même que le ſubſiſtance du Concordat ne fait que ſuſpendre l'exercice du droit des élections Canoniques ſans l'abolir, auſſi l'exercice de ce droit dans le refus que fait le Pape de tenir ſon accord, ne fait que ſuſpendre le Concordat, qui ſubſiſte neanmoins pour ce qu'il veut.

(*b*) *Note du même*. On ne peut approuver ces mots: *qu'elles ne peuvent refuſer*. Il ne faut point comparer le droit des Egliſes, avec celui du Pape, qui reçoit du Concordat le droit de nommer, au lieu que le droit des Egliſes eſt le droit commun, auſſi ancien que l'Egliſe.

(1) 1. Cor. XII. 25., 26.

(*c*) Le 4. Avis eſt le moins bon de tous. L'Egliſe eſt depoſitaire du droit, non pour le donner, mais pour l'exercer, ſelon les Canons. Elle peut quelquefois, faire des compromis, mais non pour renoncer à ſon droit. Peut-on faire légitimement ce qu'on a toujours blamé le Pape d'avoir fait? On s'eſt oppoſé au Concordat, parce qu'il eſt contraire aux Canons & préjudiciable à l'Egliſe. On raiſonne là des interêts ſpirituels des Egliſes, comme on reſonneroit d'un morceau de terre, qu'on ne peut pas avec juſtice enlever au proprietaire, mais que le proprietaire peut donner à ſon gré.

malgré elles, & non obſtant leurs oppoſitions, que les Egliſes n'en auroient de transférer au Roi ce même droit qui leur appartient naturellement & de droit commun. Si donc le Pape a pû faire ce Concordat au préjudice viſible de tant d'Egliſes, combien plus ces Egliſes mêmes rentrant naturellement dans leur droit qu'elles n'ont jamais cedé librement, pourroient elles le transferer à leur Souverain ſans porter préjudice au Pape, à qui on n'ôteroit rien de ce qui lui eſt dû en rigueur.

Ce ſeroit d'ailleurs un grand bien pour l'Etat que d'abolir l'exaction des Annates, contre leſquelles la France a ſi ſouvent réclamé, parce qu'elles tiennent beaucoup de la ſimonie, & que par le transport de l'argent ſi ſouvent defendu elles épuiſent le Royaume (*a*).

Mais de tous ces moyens le plus conforme aux S. S. Canons, & celui qui nous rapprocheroit le plus des ſaintes Régles, ce ſeroit d'abolir le Concordat, de rétablir les élections Canoniques, & d'y mettre un ſi bon ordre qu'elles ſe fiſſent ſans brigues. Le Roi y auroit toujours une trés grande part, comme les Rois de France l'ont toujours eüe dans tous les tems; mais comme ce moyen ne convient point en ce tems ci non plus que le quatriéme que j'ai propoſé, il paroit que c'eſt au ſecond & au troiſiéme qu'il faut s'arrêter.

Si on prenoit dans cette affaire une réſolution bien ferme, fondée ſur des principes inébranlables & bien enviſagés, &, ce qui n'eſt guéres le caractere des François, qu'on ſe ſoutient jusqu'au bout ſans reculer, ni ſans ſe démentir, il arriveroit de deux choſes l'une, ou que le Pape donneroit des Bulles, ce qui eſt le point auquel on veut parvenir; ou, ce qui ſeroit meilleur encore qu'on s'en paſſeroit pour toujours, & qu'on ſupprimeroit l'exaction des Annates ſi onereuſe à la France: *Gardons les Canons & nôtre argent, ce ſera le bien de la Religion & de l'Etat.*

SIXIEME QUESTION.

Si on juge à propos de faire une proteſtation contre le refus du Pape, dans quelle forme doit-elle être faite?

REPONSE.

Si on avoit le courage d'abolir entiérement le Concordat, il faudroit faire une proteſtation reſpectueuſe dans laquelle on déclareroit que c'eſt le Pape qui le prémier a contrevenu, ſans une juſte raiſon aux conditions de ce Traité; qu'on a employé toutes les voïes poſſibles pour obtenir des Bulles de S. S. & qu'on n'a rien oublié pour la flechir depuis 3. ans. On devroit expliquer en détail, les moyens dont on s'eſt ſervi; aprés quoi on ajouteroit que la fermeté de la Cour de Rome pouſſée à un excés outré, ayant fait ouvrir les yeux ſur les inconveniens du Concordat, & ayant donné lieu de faire attention aux voeux de toute la France qui en a toujours ſouhaité l'abolition, au préjudice qu'il fait à l'Egliſe & à toute la Nation, Sa Majeſté renonce au Concordat dont le Pape a violé le prémier les conditions.

Mais comme il n'y a pas d'apparence qu'on en vienne là, & que ce moyen ne paroit pas convenable dans les circonſtances préſentes, & dans un tems de minorité, on peut en laiſſant ſubſiſter le Concordat, faire au Pape dans la forme ordinaire une ou pluſieurs ſommations reſpectueuſes (*b*). C'eſt la diſpoſition expreſſe

(*a*) *Note du même.* Pour abolir les Annates, il n'eſt pas néceſſaire d'abolir le Concordat, puiſqu'elles n'y ſont pas compriſes.

Il reſulte de ce Memoire que la voïe la plus réguliére pour avoir des Evêques eſt de rétablir les Elections Canoniques, ſans demander des Bulles au Pape; qu'on ne recoure à d'autres moyens, qui ne ſont pas Canoniques, que parceque pendant la minorité, on ne pouvoit pas obtenir du Roi l'abolition du Concordat. Dans l'affaire d'Utrecht il y a eu une election Canonique, on n'a donc point eu beſoin des Bulles de Rome.

(*b*) *Note du même.* Ces ſommations ont été faites dans l'affaire de l'Archevêque d'Utrecht. On en a fait quatre au moins, la prémiére fois; & à la ſeconde élection une, avec un délai de 4. Mois.

preſſe du Concile de Sardique dont j'ai rapporté plus haut un Canon où il eſt ordonné que ſi un Evêque, à qui il appartient de droit d'en conſacrer d'autres dans ſa Province, neglige de le faire, & s'obſtine à laiſſer les Egliſes vacantes, il doit être averti de ſon devoir par les Evêques de la Province voiſine, & que ſi étant ſommé par lettres, *conventus litteris*, il ne répond rien, les Evêques de la Province voiſine, ſur le refus & même ſur le ſilence de celui-ci, aprés qu'il a été düement averti, doivent pourvoir aux beſoins des Egliſes vacantes & conſacrer des Evêques. *Quod ſi conventus litteris tacuerit, & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex vicina Provincia Epiſcopi & ordinent Epiſcopum.*

On doit donc déclarer au Pape, après lui avoir demandé des Bulles pour une derniére fois, que ſi S. S. perſiſte dans le refus d'en accorder on paſſera outre à la conſecration des Evêques nommés par le Roi. On ajoutera que par là on n'a garde de ſe ſéparer de ſa communion, ni de celle du S. Siege, qu'on le regardera toujours comme le Succeſſeur de S. Pierre & le prémier Evêque dans l'Egliſe, qu'on reſpectera toujours en lui cette primauté que N. S. J. C. a donné à S. Pietre, & qui a paſſé à ſes Succeſſeurs, & que quelque choſe qui arrive de ſa part, on lui demeurera toujours uni par les liens d'une charité inviolable; que le Concordat demeurera toujours dans toute ſa force, & qu'on ne prétend point y donner la moindre atteinte, ni au préjudice du Roi, ni au préjudice de S. S. puiſqu'il ne tient qu'à elle de ſatisfaire aux conditions de ce Traité aux quelles le Roi a ſatisfait de ſon coté: qu'enfin on n'a point d'autre vûe en faiſant conſacrer des Evêques que de pourvoir au beſoin preſſant de pluſieurs Egliſes vacantes depuis quelques années.

Il ſeroit bon avant que d'en venir là de conſulter la Faculté de Theologie de Paris au nom du Roi, & de lui demander ſi le Pape, après les ſommations qu'on lui auroit faites, perſiſtant toujours à refuſer des Bulles à quelques-uns de ceux que le Roi a nommés, on peut paſſer outre à leur conſecration, ſans donner atteinte au Concordat, & ſi on le doit faire.

SEPTIEME QUESTION.

Seroit-ce un moyen convenable pour déterminer la Cour de Rome à donner des Bulles, que de défendre de prendre aucune expedition de Rome juſqu'à ce que le Pape eût executé le Concordat? Ce moyen eſt-il conforme à l'ordre du Royaume, à ce qui a été pratiqué dans les autres Etats? En pourroit-on eſperer de bons effets dans la conjoncture préſente?

REPONSE.

J'aimerois beaucoup mieux ſur ce point entendre l'avis des autres, que d'être obligé de dire le mien. Je ſai qu'il y a ſur cela des abus, & que bien des perſonnes ont eu des Bulles par la voïe de la Daterie ne pouvant les avoir par la voïe ordinaire. C'eſt à quoi il faut pourvoir par des défenſes rigoureuſes. Mais il me paroit qu'il y auroit de grands inconveniens à defendre abſolument & ſans diſtinction de prendre aucune autre expedition de Rome. Il en faudroit au moins excepter les Reſcrits de la Penitencerie, les diſpenſes de certains voeux qu'on regarde comme reſervés au Pape, & je crois auſſi les diſpenſes de mariage.

Il eſt vrai que ces diſpenſes de mariage ne ſont point reſervées au Pape par la diſpoſition du Droit, qu'il n'y a aucun Canon qui ôte aux Evêques le pouvoir de les accorder, qu'ainſi ils pourroient & devroient même en uſer, mais avec la retenue & la moderation que preſcrivent les S. S. Canons, ſur tout n'en accordant jamais au ſecond degré que dans le cas marqué par le Concile de Trente.

Cependant dans l'Etat où ſont les choſes, & ſuppoſé la diviſion qui eſt dans l'Epiſcopat en France, je doute qu'il ſuit à propos d'empêcher le recours à Rome pour ces ſortes de diſpenſes. Il ne faut point jetter l'embaras dans les familles, & tant qu'on peut, il faut empêcher que les troubles de l'Egliſe ne retombent ſur l'Etat.

Or

Or il me paroit que dans la ſituation préſente ce ſeroit cauſer de grands troubles dans les familles que d'empêcher le recours à Rome pour des diſpenſes de mariage. Car quoiqu'au fond tous les Evêques aient droit de les accorder, lorſqu'il y a raiſon de le faire, cependant il y en a un très grand nombre qui n'en voudront pas uſer, & qui diront qu'on doit ſe pourvoir à Rome. Que feront ceux qui auront beſoin de ces diſpenſes, ſi d'une part on ne leur permet pas d'avoir recours au Pape, & que d'ailleurs leurs Evêques ne veuillent pas y pourvoir? Ira t'on aux Evêques voiſins? ce ſeront de grands délais? Il y en a bien qui refuſeront. Quel embaras pour une infinité de familles! ce ſeront des troubles, des ſcrupules, des incertitudes ſur la validité des mariages & ſur l'état des enfans. Je crois donc que dans la défenſe qu'on feroit de prendre des expeditions à Rome, on devroit excepter les diſpenſes de mariage.

Ce n'eſt pas que je ne ſois perſuadé qu'au fond il ſeroit mieux de défendre ces ſortes de recours à Rome non néceſſaires, & de faire exercer par tous les Evêques un droit qui leur appartient inconteſtablement. Mais dans les circonſtances préſentes, je crains les inconveniens qui pourront naître de la part des Prélats, parceque la plupart d'entre eux, par une ſuite de leur complaiſance pour la Cour de Rome, ne voudront point uſer de ce droit & laiſſeront les familles dans l'embaras.

HUITIEME QUESTION.

Comment cette défenſe devroit-elle être faite? Et comment pourvoiroit-on au gouvernement de l'Egliſe pendant que cette défenſe ſubſiſteroit?

REPONSE.

Si la défenſe étoit générale & qu'elle s'étendit même aux diſpenſes de mariage, je ne ſai comment on pourvoiroit au gouvernement de l'Egliſe, & au repos des familles dans les Diocéſes où les Prélats ne voudroient point uſer de leur droit; c'eſt par cette raiſon que je croirois que la défenſe devroit être reſtrainte aux Abbaïes & aux Prieurés de la nomination du Roi. Ceux qui y ſeroient nommés ſeroient mis en poſſeſſion du temporel par un Arrêt du grand Conſeil, & ceux qui auroient charge d'ames prendroient l'inſtitution Canonique de leur Evêque, ou à ſon refus du Metropolitain, ou au refus de celui-ci, ils la prendroient d'un autre Evêque.

NEUVIEME QUESTION.

Cette conduite donneroit-elle atteinte au Concordat? Et ne ſubſiſteroit-il pas toujours à l'égard du Roi, quoique le Pape ne l'execute pas de ſon coté?

REPONSE.

J'ai déja fait voir dans la réponſe à la cinquiéme queſtion que ſi on prenoit le ſecond ou le troiſiéme des moyens qui y ſont propoſés, le Concordat ne ſouffriroit aucune atteinte, & qu'il ſubſiſteroit toujours dans toute ſa force non ſeulement à l'égard du Roi, mais encore à l'égard du Pape.

On ne peut douter qu'il ne ſubſiſtât du coté du Roi, puiſque ce ſeroit ſur ſa nomination que les Evêques ſeroient conſacrés. Il ſubſiſteroit auſſi à l'égard du Pape, puiſqu'on lui conſerve ſi bien le droit entier de donner des Bulles qu'on eſt pret à les recevoir quand il les voudra accorder, & que s'il alléguoit de juſtes raiſons de refus pour quelques-uns, le Roi lui nommeroit d'autres ſujets dans l'eſpace de 3. mois. Le Pape ne perdroit donc pas le droit acquis par le Concordat, il ceſſeroit ſeulement de l'exercer à l'égard de quelques-uns; & il ne ceſſeroit que parce qu'il le voudroit bien & que pour autant de tems qu'il le voudroit.

à Paris ce 20. Mai 1718.

IX. ME-

IX. MEMOIRE.

Par M. J. P. Gibert, *Docteur en Theologie & en Droit de l'Univerſité d'Aix, Célèbre Canoniſte.*

Le Pape perſiſtant à refuſer le Bulles aux Evêques nommés, pourroit-on procéder à leur conſecration non obſtant le defaut des Bulles?

Suppoſé que cela ſe pût, que faudroit-il faire pour y procéder Canoniquement? Si on étoit obligé de rompre le Concordat par l'impuiſſance où l'on ſeroit d'avoir des Bulles, le Roi perdroit-il par là le droit de Nomination qui lui eſt donné par ce contract?

PREMIERE QUESTION.

Par le refus des Bulles ſans juſte cauſe, on revient à l'ancien droit commun, qui fait partie des libertés de l'Egliſe Gallicane, & ſuivant ce droit on n'a pas beſoin de Bulles pour conſacrer les Evêques. En effet les Bulles ne ſont néceſſaires que parcequ'il a plû à la France, de reſerver au Pape le droit de conferer les Evêchés ſur la nomination du Roi; autrement ce ſeroit à l'Egliſe de France à y pourvoir; ce qu'elle pourroit faire. 1. Par l'Election, laquelle ſeroit confirmée par le Metropolitain, s'il s'agiſſoit de ſes Suffragans, ou par le Primat, s'il s'agiſſoit d'un Metropolitain, qui eût un Primat, ou par le Concile Provincial, s'il s'agiſſoit d'un Primat, ou d'un Metropolitain qui n'eût point de Primat.

2. Par la Nomination du Prince, laquelle pourroit être admiſe par la même autorité par laquelle l'élection ſeroit confirmée.

Ce n'eſt donc que par la reſerve que l'Egliſe de France a faite en faveur du Pape, qu'il jouït du droit de pourvoir aux Evêchés; & cette reſerve n'eſt certainement que de droit poſitif, puiſque pendant plus de douze ſiécles on n'a jamais recouru au Pape pour ſemblable ſujet, ou ſi on l'a fait c'a été fort rarement.

Van-Eſpen, Supplem. Tom. II.

Or il eſt certain que la reſerve qui eſt de droit poſitif, ceſſe, & que l'ordinaire eſt rétabli dans ſon droit, lorſqu'on eſt dans l'impuiſſance de s'adreſſer à celui, en faveur de qui elle eſt faite: la preuve en eſt dans les Chapitres 11. & 58. *de Sentent. Excomm.* Ils apprennent qu'en fait de cenſures reſervées au Pape, l'Evêque peut en abſoudre toutes les fois que les perſonnes qui l'ont encourüe, ſont dans l'impuiſſance ou naturelle ou morale, d'obtenir l'abſolution du Pape. Et comme la raiſon de ces déciſions s'étend à toute autre ſorte de reſerve, les Docteurs même Ultramontains, en font un principe conſtant pour tous les cas reſervés au Pape, où l'on eſt légitimement empêché de recourir à lui; & ils s'en ſervent même pour juſtifier les diſpenſes de Mariage données par l'Ordinaire dans les cas qu'ils prétendent être reſervés au Pape, lorſqu'on a le moyen de s'adreſſer à ſon Siege.

Ce principe a d'autant plus ſon application dans l'affaire dont il s'agit, que les Evêques ſont les ordinaires qui ſuppléent au défaut du Pape dans les cas où l'on ne peut aller à lui; & s'il n'étoit pas permis de le ſuivre en faveur de ceux qui ſont dans l'impuiſſance d'avoir des Bulles, les fidéles ſeroient privés de l'unique reſſource qui leur reſte dans les cas mentionnés. Il y a bien plus: il ſe preſente tous les jours des beſoins ſpirituels, aux quels on ne peut ſubvenir que par les Evêques ſacrés; & ſans cette application les fidéles ſeroient privés de ce ſecours journaliérement néceſſaire.

Ce n'eſt pas tout. Le Concordat a été fait pour le bien commun & public du Royaume. *Pro communi & publica Regni tui utilitate.* Tit. 2. Et s'il n'étoit pas permis de faire ſacrer les Evêques ſans

Bulles, lorsque le Pape les refuſe injuſtement, ou tourneroit au grand préjudice de la France ce qui auroit été fait pour ſon utilité.

Ajoutez qu'il y a beaucoup de reſerves beaucoup moins importantes, qui ſont bornées à un tems fort court, en ſorte que ſi le Pape ne pourvoit dans ce tems là, l'Ordinaire rentre dans ſon droit, Cap. 3. *de Præbend.* in 6. Le ſecond Concile de Lyon, tenu en 1273. y ordonne que ſi le Pape n'a conferé dans un mois les Benefices vacants *in Curia*, l'Ordinaire pourra les conferer: Il a jugé que la longue vacance des Benefices Conſiſtoriaux, qui ſont les ſeuls qui ſoient ſujets à cette reſerve, eſt dangereuſe: qu'auroit-il penſé de celle des Evêchés?

SECONDE QUESTION.

S'il n'y a pas des preuves que le Pape refuſe abſolument de donner des Bulles, ou qu'il ne veut les donner qu'à des conditions injuſtes, il faut le ſommer d'en donner, avec proteſtation que s'il n'en donne dans un ou deux mois, on ſe pourvoira par devant qui de droit: il ſeroit convenable que dans la ſommation on lui répréſentat toutes les raiſons qui l'obligent d'accorder ce qu'on lui demande. Une ſeule ſommation faite de cette maniere, pourroit ſuffire: *Cap. 9. de Sent. Excomm. in 6.* Il eſt tiré du ſecond Concile de Lyon tenu ſous Gregoire X. en 1273. Il ſuppoſe qu'en fait de Monition, on a la liberté de n'en faire qu'une, pourvû qu'on avertiſſe qu'elle tient lieu de toutes.

Que s'il y a des preuves du refus abſolu, ou du refus équivalent, qui conſiſte à n'offrir des Bulles qu'à des conditions injuſtes, ſoit par certificats des Banquiers, ſoit par Lettres de l'Ambaſſadeur; on n'eſt pas obligé de faire des ſommations: mais ſans ſommations, on peut appeller comme d'abus du refus. Cela ſe pratique ainſi communement, quand le Pape refuſe des proviſions des benefices non Conſiſtoriaux. Il ſuffit alors de produire le certificat du Banquier. On en fait de même à l'egard des benefices Conſiſtoriaux en ſemblables cas, & dans celui où le Pape ne veut donner des Bulles qu'à condition qu'on payera beaucoup plus qu'il n'eſt dû; dans tous ces cas c'eſt la partie leſée qui appelle: mais dans l'affaire dont il s'agit, ſi le refus a été fait ſur la demande faite par l'Ambaſſadeur au nom du Roi, il eſt mieux que l'Appel ſoit interjetté par le Procureur Général du Parlement, parceque l'injure eſt faite au Roi, & la leſion le regarde de bien près, s'agiſſant de la contravention à un contract paſſé entre le Pape & le Roi, faite à ſon préjudice. La Cour faiſant droit ſur l'Appel, renvoiera les parties privées par devant l'Ordinaire des lieux, pour leur donner l'inſtitution Canonique, & pour les mettre en état de faire toutes les fonctions Epiſcopales, ſi néceſſaires pour ſubvenir aux beſoins des Evêchés vacans depuis long tems.

L'Ordinaire dans le cas, dont il s'agit, eſt le Metropolitain à l'égard de ſes Suffragans: & ſi l'Ordinaire refuſe, le droit paſſe au prémier Evêque de la Province, ſoit à raiſon de ſon Siege, ſoit à raiſon de ſon ancienneté. Le Concile de Bâle Seſſ. 15. & le Concile de Trente Seſſ. 23. Chap. 1. ſuppoſent que cette dévolution a lieu entre les Evêques de la Province: Le prémier en ordonnant que ſi le Metropolitain manque de convoquer le Concile Provincial dans le tems préſcrit, l'ancien Suffragant le convoquera: Le ſecond lorsqu'il enjoint aux Evêques qui ſont obligés de ſortir de leurs Dioceſes pour un tems conſiderable, d'en expoſer les raiſons à l'ancien Evêque de la Province, ſuppoſé que le Metropolitain ſoit abſent, & que celui-ci en ait des preuves, & lui demande la permiſſion de s'abſenter.

Mais ce qui eſt encore bien plus fort, eſt qu'en ſemblable affaire à celle dont il s'agit, l'Egliſe Gallicane a jugé que le Doyen des Evêques de la Province, ou par la dignité de ſon Siege qui eſt le prémier de la Province après le Metropole: ou par l'ancienneté de ſon ordination, eſt obligé de ſuppléer au défaut du Metropolitain. On étoit alors dans l'impuiſſance de recourir au Pape pour la confirmation

tion des Elections aux Primaties, Archevêchés & Evêchés à cauſe du ſchiſme entre Gregoire XII. & Benoit XIII. & de la difficulté de connoitre lequel des deux étoit le Pape légitime. Dans cette conjoncture l'Egliſe Gallicane s'aſſembla à Paris en 1408. pour pourvoir à la conceſſion des choſes qu'on auroit accoutumé de demander au Pape, & reglant ce qui regardoit la confirmation des Elections & des poſtulations qu'on demandoit au Pape, elle ordonna qu'à l'égard de celles des Primats, & des Archevêques qui n'auroient point de Primat, on en demanderoit la confirmation au Concile Provincial, qui ſeroit convoqué par le Doyen des Evêques. 1. *circa Electiones & poſtulationes, fiant ut jura volunt . . . Si de electione Archiepiſcopi ſuperiorem non habentis, vel quando dubium eſt an habeat, vel quis ſit ille; vel ſi de electione Primatis agatur, Concilium Provinciale cognoſcat; & ſi ſit opus, confirmet, ad quod Concilium Suffraganeos & alios convocare tenebitur Decanus Epiſcoporum, ſive habens præeminentiam inter eos; vel ſi non ſit talis, vel dubitetur quis ſit ille, antiquior creatione præſens in Provincia, niſi intra quatuor menſes debeat ſequi Concilium ordinatum, ita tamen quod contra Electum vel Poſtulatum non currat tempus juris* (a). On rapporte au long cet endroit, parce qu'il paroit fait pour le ſujet; car il apprend non ſeulement que l'Evêque le plus qualifié de la Province après le Metropolitain doit ſuppléer au défaut de celui ci, ſuppoſé qu'il ſe trouve dans la Province: ce qui fait entendre que s'il eſt abſent, ou légitimement empêché, ce droit paſſe à l'Evêque qui ſiége après lui; mais encore que le Concile Provincial pouvoit admettre les Poſtulations, & conſequemment diſpenſer des défauts Canoniques qui rendoient intélligible, & dont le principal étoit d'être attaché à un autre Evêché. Ce qui fait voir clairement que l'Egliſe Gallicane croyoit, comme elle devroit le croire, que le Concile Provincial pourroit autoriſer les translations. Bien davantage, le même témoignage prouve que cette Egliſe croyoit que le Metropolitain avoit ce droit à l'égard des Suffragans, & le Primat à l'égard des Metropolitains ſoumis à ſa Primatie; car on y ſuppoſe que ces deux Prélats pouvoient confirmer les Elections & admettre les poſtulations de leurs Suffragans, ſans le Concile Provincial, puiſqu'on ne les oblige pas de porter ces affaires à ce Concile.

En vain, diroit-on, qu'il s'agit en cet endroit des Elections faites par des Eccleſiaſtiques capables de donner les droits ſpirituels des Prélatures; au lieu que dans l'affaire préſente il eſt queſtion d'une nominarion faite par une perſonne Laïque, incapable par ſon état de donner ces droits, ne pouvant faire autre choſe que préſenter à ceux qui peuvent les donner.

En effet ce témoignage fut appliqué à la Nomination du Roi pendant les défenſes d'envoyer à Rome, de 1590, 1591, 1592, 1593. & 1594. car il eſt rapporté parmi les autorités ramaſſées pour régler ce qu'il y avoit à faire pendant ce tems là, ou pour juſtifier ce qu'on y pratiquoit. Or il y avoit déja plus de 70. ans que le Roi nommoit aux Benefices Conſiſtoriaux en vertu du Concordat. C'eſt dans le Chapitre 27. Tit. 8. L. 7. des Décrets de l'Egliſe Gallicane, on l'y traduit en ces termes; „ Que les Archevêques ſoient „ confirmés par le Superieur, ou quand „ il y a doute s'il y en a un, ou qui il „ eſt, ou quand il s'agit de la confirmation du Primat, le Doyen des Evêques, ou ayant préeminence entre eux, „ ou s'il n'y en a un tel, ou l'on doute „ qui il eſt, le plus ancien de création, „ préſent en la Province, préſidera à l'Acte, pour ce fait & rapporté au Concile, être confirmé ou infirmé. „

Que s'il y avoit de juſtes raiſons qui ne permiſſent pas de tenir des Conciles Provinciaux à l'effet de donner l'inſtitution aux Nommés par le Roi, il ſemble que le Prélat, à qui il auroit appartenu de le convoquer & d'y préſider, pourroit au défaut de ces Conciles, donner lui ſeul l'in-

(a) Décret Eccleſ. Gallic. Lib. 4. Tit. 2. Cap. 2. §. circa medium.

l'inſtitution, de même que le Métropolitain depuis l'interruption de ces Conciles Provinciaux, juge lui ſeul des cauſes, dont ſes Suffragans connoiſſoient avec lui. Telles ſont la plûpart des appellations des ſentences, ou des ordonnances des Officiaux, ou des Evêques de leur Province : ce qui a paru néceſſaire pour deux raiſons. 1. Le Metropolitain, comme Préſident né des Conciles Provinciaux, y avoit la principale part aux jugemens qui s'y rendoient. 2. Si ce droit ne lui eût été dévolu, les conteſtations auroient été portées ou à Rome, au préjudice des parties, à cauſe des grands frais, où elles auroient été engagées ; ou devant le Magiſtrat, à la diminution de la juriſdiction Eccleſiaſtique.

Et ces raiſons paroiſſent moins preſſantes que celles qui demandent que le droit de donner l'inſtitution aux Nommés, fût dévolu aux Prelats dont nous parlons ; car il ne s'agiroit de rien moins que de pourvoir efficacement aux beſoins de ſeize Diocéſes, dont pluſieurs ſont en friche depuis un très long tems, & de tirer une infinité d'ames de mille dangers, où elles ſont expoſées.

Voila pourquoi il eſt à préſumer des lumieres & du zéle de l'Egliſe pour le ſalut des ames, qu'elle conſent à cette dévolution, perſuadée qu'à l'exemple de ſon Epoux, qui aime mieux la miſericorde que le ſacrifice, la Loi naturelle que la Loi céremoniale, elle doit faire céder ces loix de police au précepte de la charité.

Que s'il arrivoit que l'Evêque, au quel ſeroit dévolu le droit du Concile Provincial qu'on ne pourroit convoquer, fût le ſeul dans ſa Province, qui crût pouvoir donner l'inſtitution aux Evêques nommés, & en conſequence les ſacrer, il pourroit & devroit en appeller de la Province voiſine, ou de quelque autre, au défaut de celle là, pour une ſi ſainte œuvre ; & ceux ci ne devroient pas lui refuſer ce ſecours. Il en ſeroit de ce cas comme de celui, où aiant un Evêque à juger, il y auroit moins de douze Evêques dans ſa Province (*a*). Il en ſeroit encore comme de cet autre cas, où ayant douze Evêques, ceux-ci ne pourroient s'accorder entre eux dans le jugement de leur Confrere. C. 14. d'Antioche, 93. du Code de l'Egliſe Univerſelle, 92. du Code de Denis le Petit.

Comme il ſe pourroit faire que l'Evêque qui ſe trouveroit ſeul dans la Province, ne voudroit pas conſacrer les Evêques nommés, quoique leur troupeaux l'en requiſſent ; il faut prévoir ce cas, & dire que les Evêques voiſins, priés par le Chapitre de l'Evêché vacant, pourroient & devroient remontrer à cet Evêque ſon obligation de ſatisfaire le deſir des peuples ; ſon & à refus inſtituer & ſacrer les Evêques nommés. Can. 5. du Concile de Sardique.

En explicant les cas qui pourroient arriver dans l'affaire dont il s'agit, nous nous arrêtons aux anciens Canons, parceque nous parlons pour l'Egliſe de France qui fait profeſſion de les ſuivre. Pour la même raiſon nous aiouterons que le cas arrivant que dans la Province, où il y auroit des Evêques nommés ſans Bulles, il ne s'en trouvât aucun qui voulût le ſacrer, ſoit par defaut de lumieres, ou par prévention, ou par ſuggeſtion des Parties adverſes, les Chapitres de ces Evêques ſeroient en droit d'appeller des Evêques voiſins pour cette conſecration, & ceux ci devroient ſe rendre à leur priere, ſuivant le mouvement de l'Eſprit Saint, qui unit toutes les Egliſes, & les oblige de s'entre aider les unes les autres.

TROISIEME QUESTION.

On ſuppoſe que le Pape manquant de garder le Concordat en ce qu'il l'oblige de donner des Bulles aux Evêques nommés qui ont les qualités qu'il requiert nommément, & celles qu'il comprend ſous ces mots *& alias idoneum*, & qui ſont les qualités preſcrites par le droit commun, le Roi a droit de rompre le Concordat, en ce

(*a*) Col. d'Afr. c. 12.

en ce qu'il l'oblige de préſenter au Pape ceux qu'il nomme aux Benefices Conſiſtoriaux ; & on le ſuppoſe comme une choſe notoire ; car qui ne ſçait que le Concordat eſt un contract, & que dans les contracts l'obligation eſt reciproque, & ſous condition que ſi l'un manque à ſon devoir l'autre doit être déchargé du ſien ? Les exemples en ſont journaliers. Dans les fiançailles & autres contracts diſſolubles, dès que les conditions ne ſont pas accomplies de la part d'un des contractans, l'autre devient libre. Il eſt vrai qu'il y a des contracts où même dans ces circonſtances d'infidélité, on ne peut rompre le contract, ſans faire intervenir l'autorité du Juge. Mais cela n'a lieu qu'à l'égard de ceux qui ont des Superieurs. D'où vient que les Princes Souverains, comme le Pape & le Roi, peuvent rompre leurs conventions de leur propre autorité, & elle eſt en effet rompüe ſi l'un y contrevenant, l'autre ne veut plus l'obſerver.

On ſuppoſe encore que dans l'affaire dont il s'agit, le Pape viole le Concordat, s'il ne refuſe les Bulles aux Nommés que pour la non acceptation de ſa Conſtitution ; parce qu'il n'y a aucune Loy qui oblige à l'accepter, puiſqu'elle n'eſt ni univerſellement reçue, ni même recevable comme Régle de foy. Et afin que les Nommés fuſſent duement exclus des Bulles par la non acceptation de cette Conſtitution, il faudroit qu'elle fût Régle de foy : car s'il étoit permis au Pape d'en exclure pour des opinions qui ne lui plairoient pas, il n'y a aucun bon François qui eût des Bulles, parceque comme tel il ſeroit attaché aux maximes de France, diametralement oppoſées à celles de Rome.

Enfin on ſuppoſe que les Nommés par le Roi avant la rupture du Concordat, & à l'occaſion desquels il ſeroit rompu, ne perdroient pas leur droit, parce qu'ils auroient été nommés dans le tems que le Roi étoit en poſſeſſion, & afin que le Préſenté ait un droit légitime ; il ſuffit que la préſentation ait été faite pendant la quaſi poſſeſſion du droit de Patronage. C. 19. *de Jure Patron.*

La difficulté eſt de ſavoir ſi le Roi rompant le Concordat pour la faute du Pape, perdroit le droit de nommer à l'avenir ; mais à peine l'a-t-on propoſée, qu'il ſe préſente d'abord en faveur du Roi, une régle de droit, dictée par la droite raiſon, & enſeignée par S. Gregoire le Grand : *Rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit :* il n'eſt pas juſte qu'une action exempte de faute, tourne au préjudice de celui qui l'a faite C. 1. *de Conſtitut.* L'application en eſt juſte ; car la rupture du Concordat, dans le cas dont il s'agit, n'auroit rien de mauvais de la part du Roi.

Mais pour concevoir comment le droit de nommer peut ſubſiſter après la rupture du Concordat, ſans tomber dans le cas de la conſervation du Bâtiment, non obſtant la ruine de ſon fondement ; il faut diſtinguer le droit de nommer, du droit de nommer au Pape : ce ſont deux droits differents en deux choſes : 1. celui-ci eſt plus honorable que l'autre, puiſqu'il y a plus d'honneur de préſenter au prémier des Evêques, que de préſenter aux autres. 2. Le Roi tient ce droit du Pape, au lieu qu'il tient l'autre de l'Egliſe Gallicane qui le lui a donné par ſon conſentement au Concordat : d'où vient que le Pape Leon X. obligea François prémier à le faire accepter par l'Egliſe de France ? Il reconnut que le droit de pourvoir aux Benefices lui appartenoit, & que le Pape ne pouvoit l'en priver ſans ſon conſentement, pour le donner au Roi ; qu'autrement, & la poſſeſſion n'en ſeroit pas ferme & ſtable (*a*).

Lors donc que le Roi romproit le Concordat pour la faute du Pape, il ne feroit que renoncer à ce qu'il tient du S. Siege, & il demeureroit en poſſeſſion de ce qu'il tient du Clergé : ainſi il pourroit encore nommer : mais ce ſeroit au Metropolitain qu'il nommeroit les Evêques, & au Concile Provincial, ou à l'ancien Evêque de la Province, qu'il nommeroit le Metropolitain, ou les uns & les autres au Prélat que

(*a*) Concluſ. du Concil de Latran Tit. 18. du Concordat.

que l'Egliſe Gallicane pourroit commettre pour admettre les Nominations du Roi, & pourvoir les nommés ; à l'imitation de ce que fit l'Egliſe d'Eſpagne en 681. dans le 12. Concile de Tolède, Can. 6. en un cas tout à fait ſemblable ; car le Roi n'ayant commis aucune faute à (l'égard de) l'Egliſe Gallicane, il ſeroit injuſte qu'il perdit le droit de nomination qu'elle lui a donné. Si le Pape avoit eu part à l'extenſion de la Regale dans les Provinces du droit écrit, & qu'il y eut oppoſé la condition de lui préſenter ceux que le Roi voudroit pourvoir, & que dans la ſuite le Roi rompît avec le Pape pour la Préſentation ; dans ces circonſtances conteſteroit-on au Roi la jouiſſance de cette extenſion, ſans préſentation au Pape ? ne diroit-on pas plutôt que ce qu'il auroit du Clergé, étant indépendant de ce, dont il ſeroit convenu avec le Pape, il ſeroit juſte qu'il fut maintenu dans l'un en même tems qu'il perdroit l'autre ?

L'exemple de l'Egliſe d'Eſpagne qui vient d'être allegué, mérite une attention particuliére. Le Roi nommoit aux Evêchés ; mais jamais ſans le conſeil des Evêques de la Province ; d'où il arrivoit que les Evêchés vaquoient long tems, ſur tout dans les lieux éloignés de Tolède. Pour remédier à cet inconvenient, tous les Evêques du Royaume aſſemblés à Tolède, convinrent de remettre à l'Archevêque du lieu leur droit de Conſeil, avec celui de pourvoir, & de conſacrer les Nommés ; à condition néanmoins que les Evêques étant conſacrés viſiteroient dans trois mois leur Métropolitain, pour lui rendre leur devoir, & pour apprendre de lui les uſages de la Province ; & autres choſes néceſſaires à ſçavoir, pour régir utilement leur Diocéſe ; pour la même raiſon ils étendirent la même délégation aux autres Benefices, qui étoient encore de Nomination Royale.

X. MEMOIRE.

Servant de rèponſe aux neuf queſtions propoſées.

Par M. Chevalier dit le Romain (*a*) en May 1718.

PREMIERE QUESTION.

Le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques-uns des ſujets nommés par le Roi, n'eſt il pas contraire au Concordat ?

REPONSE.

Pour juger combien le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques-uns des ſujets nommés par le Roi, combien, dis-je, ce refus eſt contraire au Concordat, il n'y a qu'à obſerver : 1. Que ce Traité eſt ſelon tous nos Canoniſtes un véritable contract entre le Roi & le Royaume d'une part, & le Pape & le S. Siege de l'autre : Que par ce contract, le Roi s'oblige de préſenter aux Evêchés des perſonnes qui doivent avoir un certain âge, & être d'ailleurs dignes & capables de remplir ces ſortes de places ; qu'afin qu'il

(*a*) A cauſe de ſes differens voyages à Rome, & ſur tout de celui qu'il y fit en 1716., avec le P. de la Borde, par ordre du Duc d'Orleans Regent du Royaume, pour travailler à un accommodement touchant la *B. Unigen.* Il étoit pour lors Grand Vic. de M. le Card. de Biſſi, Evêque de Meaux.

qu'il conſte de leur capacité, il faut qu'elles aient au moins le grade de Licence en Theologie, ou en droit Canon; & pour qu'il conſte de leur bonne vie & mœurs, qu'il en ſoit fait une information ſur les lieux: Que le Pape de ſon coté s'engage à donner des Bulles à tous ceux que le Roi préſentera aux termes de ſon obligation. Or dans le cas préſent on ne ſauroit diſconvenir que le Roi n'ait pleinement ſatisfait aux cauſes qui le concernent, & par conſequent que c'eſt le Pape ſeul qui manque de ſatisfaire à celles dont il eſt tenu; ce qui eſt d'autant plus criant que S. S. ne daigne ſeulement pas colorer ſon refus, puiſqu'il refuſe opiniatrement de faire connoitre les ſujets de ſuſpicion qu'il peut avoir contre les nommés par Sa Majeſté, en quoi, outre qu'il ſe met par là en état, & qu'il fraye en même tems le chemin à ſes Succeſſeurs de ſe jouer du droit de nomination & de le reduire à leur bon plaiſir, il fait encore une injuſtice & une injure à ces nommés: une injuſtice en les privant ſans raiſon & ſans cauſe d'un droit qui leur étoit acquis par la nomination; & une injure en les faiſant paſſer autant qu'il eſt en lui par ſon refus, pour indignes & incapables du miniſtere auquel ils ſont nommés, quoiqu'ils aient fait apparoitre à S. S. d'une maniere Canonique, qu'ils ont la capacité & la dignité requiſes.

2. Le Roi a lieu d'être d'autant plus ſenſible au manquement que le Pape fait de ſatisfaire à l'obligation qu'il a contractée par ce Concordat, dans le tems que S. M. ſatisfait pleinement à la ſienne, que le Concordat eſt tout en faveur du Pape, qui en tire ſeul des avantages qui ne lui étoient point dûs; pendant que nos Rois n'en retirent point qui ne leur fuſſent acquis d'ailleurs, ſoit par le titre de Souveraineté, ſoit par celui qu'ils ont d'être Patrons & fondateurs de toutes les Egliſes Cathedrales de leur Royaume: titre beaucoup plus authentique que celui que leur donne le Concordat qui ne fait que les obſcurcir. Il eſt triſte pour les droits du Roi, qu'on n'ait pas ſongé & qu'on ne ſonge pas encore à faire valoir ces titres autant qu'on le pourroit par rapport au cas dont il s'agit, car rien ne ſeroit plus aiſé que de compoſer ſur cela un ouvrage qui les mettroit dans un ſi grand jour que Rome pourroit ſe repentir d'y avoir donné lieu par ſes mauvaiſes chicanes.

SECONDE QUESTION.

L'affaire de la Conſtitution peut-elle donner un prétexte au Pape de refuſer des Bulles à quelques-uns des nommés? Ces deux affaires ne ſont-elles pas abſolument indépendantes l'une de l'autre?

REPONSE.

L'affaire de la Conſtitution eſt tellement indépendante du refus des Bulles à quelques-uns des nommés, qu'on a peine à imaginer un prétexte tant ſoit peu raiſonnable qui ait pû donner lieu de confondre l'une avec l'autre; car peut-on imaginer que M. le Regent ait eû part ſoit, directement, ſoit indirectement aux oppoſitions que la Conſtitution a trouvées & trouve encore dans l'Egliſe de France? ces oppoſitions y éclaterent dès le moment qu'elle y a paru. Le feu Roi eut beau l'appuier de tout le poids de ſon autorité, il eſt mort ſans pouvoir venir à bout de les étouſer: M. le Regent n'a pû ſe flater d'être la deſſus plus puiſſant que le feu Roi; c'eſt ce qui l'a obligé d'eſſayer toutes ſortes de moyens & de ſe donner des ſoins infatigables pour tâcher de calmer les eſprits, & de les amener par l'inſinuation à quelque parti qui pût tirer Rome & l'Etat de l'embaras & de la confuſion où cette malheureuſe affaire a jetté l'un & l'autre. Qu'y a-t-il dans une pareille conduite qui ait du donner lieu au Pape de troubler M. le Regent dans l'exercice du droit de nomination?

Que ſi on regarde l'affaire de la Conſtitution par rapport aux nommés que S. S. veut empêcher de jouïr du droit de nomination, il n'eſt pas moins mal aiſé de voir en quoi cette affaire a pû donner quelque lieu au refus dont le Pape s'aviſe de les flétrir. Il eſt évident qu'ils ne ſauroient y être intereſſés, ou qu'à raiſon des

des Diocéſes aux quels ils ſe trouvent nommés, ou qu'à raiſon de quelques démarches particuliéres qu'ils auroient fait contre la Conſtitution; mais puiſqu'il eſt notoire qu'elle avoit déja été publiée dans ces Diocéſes, qui eſt tout ce que la Conſtitution exige elle même, & qu'on ne ſauroit dire d'ailleurs qu'aucun de ces nommés ait eu part ni directement ni indirectement à rien de tout ce qui a été fait contre elle, il s'enſuit clairement que l'affaire de la Conſtitution & le refus que le Pape fait de donner des Bulles à quelques-uns des denommés, n'ont rien de commun enſemble, & qu'il n'y a pas même de prétexte de les confondre ni de les rendre dépendantes l'une de l'autre.

Le Pape lui même a trop d'eſprit & de penetration pour ne pas ſentir la vérité qu'on vient d'établir ſur les queſtions propoſées; & l'on eſt bien perſuadé qu'en ſon ame il regarde le refus qu'il fait comme une mauvaiſe chicane qu'il n'a hazardée que dans l'eſperance qu'on lui a donnée que telle qu'elle étoit, elle ne laiſſeroit pas de nous embaraſſer; que le Gouvernement ſe détermineroit difficilement à la repouſſer, & qu'il en retireroit toujours cet avantage conſiderable pour les conjonctures où il ſe trouve, que les Bulles étant ainſi accrochées, ils empêcheront que les nouveaux nommés n'augmentent le nombre des oppoſans à la Bulle, & obligeront le Prince à être plus circonſpect dans les nominations, & à ne lui préſenter que des perſonnes pour qu'il fût favorablement prévenu.

TROISIEME QUESTION.

N'y a t-il point de conſequence à craindre de l'exemple que le Pape donne aujourd'hui de refuſer des Bulles juſqu'à ce qu'on l'ait ſatisfait ſur un differend que l'on a avec la Cour de Rome?

REPONSE.

On ne ſauroit trop prendre garde que c'eſt ici le ſecond eſſai que la Cour de Rome fait pour réduire le droit de nomination du Roi au pur bon plaiſir du Pape; mais au lieu que la prémiére fois elle avoit fondé ſon refus ſur quelques apparences de raiſon, devenüe aujourd'hui plus hardie par le ſuccès de ſa prémiére tentative, elle ne croit pas avoir beſoin de ſe couvrir de l'ombre même d'un prétexte, d'où l'on peut juger que ſi elle réuſſit encore une fois à en tirer quelque avantage, on doit s'attendre qu'elle ne manquera pas de le faire entrer dans tous les demêlés qui ſe préſenteront à l'avenir.

Une autre conſequence qui eſt encore plus à craindre, pour le bien de l'Etat & pour l'interêt du Roi, c'eſt que tout ce qu'il y a de gens dans le Royaume qui peuvent prétendre aux benefices & aux autres graces pour leſquelles on peut avoir beſoin de la Cour de Rome, voyant ce qu'il en coute à tous ceux qui ne la ménagent pas aſſez, ſe croiront obligés d'éviter avec la derniére attention, tout ce qui pourroit l'indiſpoſer contre eux, & de faire tout ce qu'ils jugeront propre & convenable à ſe la rendre favorable, aux dépens même de ce qu'ils doivent à l'Etat & à leur Patrie.

C'eſt une réflexion à laquelle on ne ſauroit donner trop d'attention. Il n'eſt perſonne qui ait un peu approfondi le genie de cette Cour, qui n'ait bientôt reconnu qu'elle a infiniment plus de zéle pour conſerver l'autorité qu'elle s'eſt acquiſe dans l'Egliſe, que pour y maintenir la pureté de la Religion; & de là vient qu'ayant remarqué que de tous les états Chrétiens, la France eſt le ſeul, qui à la faveur des lumiéres que les bonnes études y ont réveillées, eſt capable de mettre quelques bornes à ces excès d'autorité qu'elle s'attribüe & qu'elle tâche de confondre avec ce qu'il y a de plus capital dans la Religion; il n'eſt pas de moyen qu'elle ne ſoit diſpoſée à employer pour y étouſer ces lumiéres, en les décriant comme des ſources d'erreurs, & pour y accrediter l'ignorance qui regne dans les autres Etats, à la faveur de laquelle elle eſpere de regner par tout.

C'eſt pour cet effet qu'elle met tout en œuvre par le moyen du grand nombre de créatures que le crédit des Jeſuites lui a menagées dans toute l'étendüe du Royaume,

me, pour être inſtruite à fond des perſonnes de tout état, & de toute condition qui lui ſont favorables, ou contraires, ou ſuſpectes ; afin de régler là deſſus la diſpenſation de ſes graces ou de ſes contradictions.

QUATRIEME QUESTION.

Convient-il pour le bien de l'Etat & de la Religion de laiſſer ſi long tems les Egliſes vacantes?

REPONSE.

Cet article ne devroit pas faire la matiére d'une queſtion; Il eſt bien étrange que Rome elle même qui a fait dans tous les tems des loix ſi ſévéres pour empêcher les longues vacances, n'ait pas honte aujourd'hui d'y donner lieu ſans meſures, & ſans ſe mettre en peine de couvrir un procédé ſi contraire à la Réligion & à toutes ſes régles, du prétexte le moins apparent. N'eſt-il pas ſtipulé par le Concordat même, que le Roi n'aura qu'un certain tems pour nommer? Eſt ce que la même raiſon qui obligea Leon X. d'aſſujetir nos Rois à cette Régle de droit, puiſée dans le fond de la Religion, aura moins de force à l'égard du Pape; & qu'il ne ſera prémier miniſtre de l'Egliſe que pour ne pas obſerver ce qu'elle lui recommande le plus de faire obſerver aux autres?

CINQUIEME QUESTION.

Que convient-il de faire & de quelle procedure doit-on uſer pour obliger le Pape de donner des Bulles?

SIXIEME QUESTION.

Si l'on juge à propos de faire une proteſtation contre le refus du Pape, dans quelle forme doit-elle être faite?

Réponſe à la cinquiéme & ſixiéme queſtion.

Il eſt hors de doute que lorſque l'on ſera diſpoſé à prendre quelques meſures contre le refus du Pape, on doit commencer par une proteſtation bien raiſonnée dans le ſtile & la forme à peu près d'un pareil acte, fait par le Miniſtre d'Eſpagne ſur le refus des Bulles de l'Archevêché de Seville pour le Cardinal Alberoni; mais il conviendroit de joindre à la proteſtation une ſommation reſpectueuſe, qui fit bien ſentir au S. Pere que s'il continue à refuſer la juſtice qu'on lui demande, on ſe croira diſpenſé du coté de France, d'avoir aucun égard pour les diſpoſitions du Concordat, qui ſont en faveur du S. Siege, tant que le S. Siege n'aura pas de ſon coté les mêmes egards pour celles qui regardent la France.

SEPTIEME QUESTION.

Seroit-ce un moyen convenable pour déterminer la Cour de Rome à donner des Bulles, que de défendre de prendre aucune expedition de Rome juſqu'à ce que le Pape ait executé le Concordat? Ce moyen eſt-il conforme à l'ordre du Royaume, à ce qui a été pratiqué dans les autres Etats? Et pourroit-on eſperer de bons effets dans la conjoncture préſente?

REPONSE.

On ne peut diſconvenir que des défenſes de prendre aucune expedition à Rome juſqu'à ce que le Pape ait accordé des Bulles qu'il refuſe, ne ſoient dans les régles d'une juſte défenſe. On a déja remarqué que le Concordat eſt un véritable contract, mais paſſé entre deux Souverains, qui n'ont point de Superieur qui puiſſe les régler, quand quelqu'un des deux manque à ſes engagemens; & qui dès là ſont en droit de ſe faire juſtice par eux-mêmes. Or que peut faire de moins la France pour tirer raiſon de la Cour de Rome, qui manque au principal engagement qu'elle a pris avec elle par le Concordat, que de ne pas ſatisfaire à ceux dont elle peut être tenüe à ſon égard, juſqu'à ce que Rome lui ait rendu la juſtice qu'elle lui doit. Ce n'eſt au fond qu'uſer contre elle du droit de repréſailles, qui a toujours été permis entre les Souverains. Il eſt même à remarquer que le droit que Rome a ſur la

plûpart des expeditions qu'il s'agit d'arrêter, vient uniquement du Concordat. Et ſeroit-il juſte que la France la laiſſât jouïr tranquillement des avantages qui lui reviennent de ce Concordat, dans le tems qu'elle empêche que nous ne jouïſſions de ceux que le même Concordat devroit nous produire? Il eſt de plus certain que ces ſortes de défenſes ont été pratiquées par la plûpart des Etats Chrétiens. Il y a peu de Souverains qui aient ſouffert que pendant les guerres ouvertes qu'ils ont eû avec les Papes, leurs ſujets aient continué à recourir à Rome pour ces ſortes d'expeditions. Louis XII. ne le ſouffrit pas pendant la guerre injuſte que lui ſuſcita Jules II; non plus que Henri IV. lorſqu'il vit que Rome ſe joignit à ſes ennemis pour tâcher de lui arracher la couronne qui lui étoit acquiſe par les droits de ſa naiſſance. La Republique de Veniſe en uſa de même, tant que ſes demêlés durerent avec le Pape Paul V. Philippe II. Roi d'Eſpagne, avec toute la dévotion qu'il affectoit pour le S. Siege, ne laiſſa pas de prendre de pareilles meſures pour mettre à la raiſon les Papes dont il n'étoit pas content. Enfin dans le tems du grand ſchiſme quoique la France reconnût pour véritable Pape Benoit XIII, elle ne fit pas de difficulté de ſe ſervir du même moyen pour l'obliger à ſe ſoumettre à la déciſion du Concile Général.

Ces ſortes de défenſes au reſte n'empêchent pas qu'on ne reconnoiſſe le Pape pour Chef de l'Egliſe, & qu'on ne ſoit diſpoſé à lui rendre en cette qualité tous les devoirs qu'il a droit d'exiger de tous les fidéles. Tout ce qu'elles operent, c'eſt de ſuſpendre uniquement à ſon égard l'uſage de certains droits dont le S. Siege n'eſt en poſſeſſion que depuis peu de ſiécles, & qui n'intereſſent en rien ni la Religion ni la plus pure diſcipline.

HUITIEME QUESTION.

Comment cette défenſe devroit-elle être faite? Et comment pourvoiroit-on au gouvernement de l'Egliſe pendant que cette défenſe ſubſiſteroit?

REPONSE.

On ne voit pas qu'il fût bien mal aiſé de pourvoir au gouvernement de l'Egliſe pendant que cette défenſe ſubſiſteroit; car pour ce qui eſt des expeditions qui regardent les benefices, il n'y auroit qu'à en uſer comme l'on a coutume de faire lorſque la Daterie s'aviſe d'arrêter celles qu'elle ne peut nous refuſer. Mais on obſervera à cette occaſion que dès qu'on prit le parti ſur le refus du Pape à l'égard de quelques-uns nommés aux Evêchés, de ne pas ſouffrir que d'autres priſſent des Bulles, on devoit empêcher à plus forte raiſon, que les nommés aux Abbaïes en fiſſent expedier par la voïe de la Daterie: ce qui tournoit à pur profit pour la Cour de Rome, puiſqu'elle retire de plus grands droits par cette voïe que par celle du Conſiſtoire.

Quant aux autres expeditions qui ne regardent pas les benefices, qu'eſt-ce qui empêcheroit que pendant cette ſuſpenſion les Ordinaires ſuppleaſſent par leur autorité à tout ce que l'on va chercher à Rome? Quand on ſçait de quelle maniére cette Cour eſt parvenüe à s'approprier ces droits, qui étoient auparavant communs, pour la plûpart, à tous les Evêques, on ne voit pas grand inconvenient à les ramener à leur véritable principe, d'autant plus qu'il eſt à préſumer qu'ils ſeroient exercés d'une maniére plus Canonique; & que les ſujets du Roi y trouveroient leur compte, parce qu'au moins ils ne leur couteroient pas ſi cher. Que s'il ſe trouvoit des Evêques qui ſe fiſſent un ſcrupule de donner par exemples certaines diſpenſes, outre que ce ſeroit leur affaire de ſe délivrer là deſſus de perſecutions de leurs Diocéſains, quel grand mal après tout ſeroit-ce pour l'Egliſe & pour l'Etat que les diſpenſes & certaines autres graces que Rome accorde ſi librement & ſi chérement, fuſſent pour un certain tems un

peu

peu moins communes ? En un mot puiſque ces défenſes ont été ſi ſouvent pratiquées, il eſt ſans doute qu'elles ſont pratiquables ; & elles doivent l'être bien davantage dans un ſiécle auſſi éclairé que celui où nous vivons.

NEUVIEME QUESTION.

Cette conduite donneroit-elle atteinte au Concordat ? Et ne ſubſiſteroit-il pas toujours à l'égard du Roi, quoique le Pape ne l'execute pas de ſon coté ?

REPONSE.

Pour répondre à cette queſtion, il ſuffit de demander ſi un Souverain qui déclare la guerre à un autre Souverain pour le forcer à executer l'article le plus important d'un Traité ſolemnel qu'il a paſſé avec lui, peut être conté par cette démarche, donner atteinte au Traité, ou même y renoncer ; & ſi ce n'eſt pas tout au contraire en pourſuivre l'execution & déclarer bien hautement qu'il prétend ſe maintenir dans tous les droits qui doivent lui en revenir. L'application à la queſtion propoſée ſe fait d'elle même, & il ſeroit inutile de s'y arrêter davantage.

Après avoir tâché de ſatisfaire aux queſtions propoſées on prend la liberté d'y joindre quelques réflexions dont on pourra faire tel uſage qu'on jugera à propos. La prémiére qui ſe préſente c'eſt que quoique le moyen qu'on a examiné cy-deſſus, ſur la ſeptiéme & huitiéme queſtion, ſoit dans les régles d'une juſte défenſe comme on croit l'avoir prouvé ſuffiſamment, & qu'abſolument parlant il ſoit capable par lui même d'ébranler la Cour de Rome, il eſt pourtant bien à craindre que dans les circonſtances préſentes, il ne faſſe pas ſur elle l'effet qu'il auroit pû faire dans les commencemens. Il s'en faut bien qu'on ne ſe trouve aujourd'hui dans les termes où l'on étoit lorſque le Pape forma ſes prémiéres difficultés ; les choſes étoient encore entiéres, au lieu qu'elles ne le ſont plus préſentement. Peut être qu'alors des inſtances un peu vives, ſoutenües des défenſes en queſtion, auroient ſuffit pour réduire S. S. qui n'avoit pas encore bien pris ſon poſte, mais après la facilité qu'elle a trouvée à nous faire conſentir que cette affaire fût remiſe avec celles de la Conſtitution pour être terminée enſemble ; & par deſſus tout cela, après l'eſſai qu'elle a fait depuis du puiſſant parti qu'elle a en France, qu'on laiſſe agir pour elle avec moins de meſure qu'elle même, & enfin dans la perſuaſion où elle eſt entrée que le Gouvernement la craint, & qu'il croit être de ſon interêt de la ménager, ce ſeroit certainement ſe flater que de s'imaginer que dans de telles circonſtances il ne faille recourir aux moyens les plus forts & les plus efficaces.

Il eſt d'ailleurs bien à remarquer que ſi par le moyen des défenſes dont on ſe propoſe de ſe ſervir, on embaraſſe la Cour de Rome, c'eſt un embaras pourtant qui n'eſt pas nouveau pour elle ; & elle peut ſe déterminer d'autant plus aiſément à le ſoutenir, qu'elle ne manquera pas de s'appercevoir que cet embaras ne ſera peut être pas moindre pour nous que pour elle ; & qu'il pourra même ſe trouver plus de gens en France qui crieront contre, qu'il ne s'en trouvera à Rome.

On ne ſauroit enfin diſconvenir que ce moyen des défenſes tel qu'il ſoit, ne remédie point par lui-même au grand mal qui revient à l'Egliſe & à l'Etat de la vacance des Evêchés, qui ſubſiſtera également, & qu'il faudra encore eſſuïer par deſſus tous les inconveniens que peuvent avoir ces défenſes. Si on juge que cette prémiére réflexion ſoit bien fondée, on ne peut guére ſe diſpenſer d'entrer dans la ſeconde qu'on va expoſer. Elle tend à établir qu'il y a un autre moyen à prendre qui eſt plus direct, plus efficace & plus régulier que celui des défenſes.

On croiroit donc qu'après la ſommation dont on a parlé cy-devant, les nommés par le Roi aux Evêchés devroient s'adreſſer aux Parlemens avec la jonction des Procureurs Generaux, pour demander que la Cour ſur l'expoſé qu'ils lui feroient du refus du Pape, voulut bien pourvoir à leur état & leur preſcrire la voïe qu'ils auroient à ſuivre pour donner à leur nomination ſon plein & entier

effet ; les gens du Roi feroient enſuite leur requiſition, & le Parlement ſur leurs concluſions ordonneroient que les nommés ſeroient mis en poſſeſſion du temporel de leurs Evêchés, & les remettroient à leur Métropolitain pour être conſacrés, ou à leur refus à tels autres Archevêques ou Evêques qu'ils voudroient choiſir.

On comprend aiſément d'abord que le moyen qui vient d'être expoſé tire tout d'un coup les nommés & leurs Egliſes des vexations où le refus injuſte du Pape les tenoit ; qu'il venge encore pleinement le droit de nomination du Roi, que ce même refus rendroit vain & illuſoire, en lui donnant ſon plein & entier effet. Et ainſi c'eſt un remède tout autrement efficace que les défenſes qui laiſſent ſubſiſter le mal en entier. On ne ſauroit mieux faire ſentir cette difference qu'en répréſentant un Prince à qui contre la foi d'un Traité un autre Prince refuſeroit de le faire jouïr d'un lieu ſur lequel il auroit reconnu ſon droit. N'auroit-on pas pitié de ce Prince, ſi aïant en main un moyen ſûr & aiſé de ſe mettre en pleine jouiſſance de ce lieu, il ne daignoit pas s'en ſervir & aimoit mieux s'expoſer aux riſques d'une guerre ouverte contre celui qui lui fait une ſi mauvaiſe conteſtation ?

Il ne reſte plus qu'à faire voir que ce moyen eſt encore plus conforme que le prémier à l'eſprit de toutes les anciennes régles Canoniques, & même à celui des modernes ; après quoi il ne ſera pas mal aiſé de répondre aux inconveniens qu'on peut relever contre l'uſage qu'on en pourroit faire.

Il eſt bon de remarquer d'abord que ſi on conſulte l'ancienne diſcipline de l'Egliſe ſur les nominations des Souverains aux Benefices du prémier ordre, on trouvera qu'elles étoient regardées avec plus d'égard & de diſtinction que les Elections. Il ſuffiſoit à l'Egliſe que les Princes lui préſentaſſent des ſujets qui paruſſent ſans reproche ; elle ne balançoit pas un moment à les recevoir ; elle ſouffroit même qu'ils en uſaſſent là deſſus avec un eſpéce d'empire. On n'a jamais vû que lorſque les Empereurs d'Orient nommoient au Patriarchat de Conſtantinople, on ait balancé à conſacrer les nommés. L'Egliſe de France marquoit le même reſpect pour les nominations que nos Rois de la prémiére race faiſoient aux Evêchés de leur Royaume. Les formules que Marculphe Moine de Corbie, qui vivoit ſur la fin de leur regne, nous en a conſervé, & que le fameux Jerome Bignon a donné depuis au public avec ſes ſçavantes Notes, font voir qu'ils ne faiſoient pas difficulté d'ordonner aux Evêques de la Province, à qui elles étoient adreſſées, de procéder inceſſamment à la conſecration de leurs nommés. Et quoiqu'on ne puiſſe pas conclure de là que les Empereurs & nos Rois en fuſſent moins obligés de ne propoſer à l'Egliſe que des ſujets dignes & capables du Miniſtere auquel il les deſtinoient, & que l'Egliſe de ſon coté ne fût pas en droit d'exiger d'eux cette attention, il eſt toujours certain que cet uſage prouve invinciblement que lorſque ces nommés n'avoient rien de marqué, qui pût les faire rejetter, ils étoient en droit d'exiger leur conſecration, & qu'elle ne pouvoit leur être refuſée : ce qui ne prouve pas moins clairement, que dès les prémiers tems la diſcipline de l'Egliſe ne mettoit point de difference entre le droit que donnoient les Elections, & celui qui revenoit des nominations.

Il eſt vrai que depuis le neuviéme ſiécle juſqu'au Concordat, il n'y a eu preſque que les Elections qui aient eû lieu dans les Egliſes d'Occident ; mais dès là que le Concordat a remis nos Rois dans l'exercice de leur ancien droit de nomination, & qu'il conſte par ce traité même, que les Papes ont conſenti qu'il fût mis au lieu & place d'élection, il reſulte que ſelon la diſcipline moderne, comme ſelon l'ancienne, il conſerve la même vertu & doit operer le même effet que le droit d'Election.

Cela ſuppoſé il n'y a qu'à examiner les principes que le droit Canonique moderne, qui eſt le pur ouvrage des Papes, a établi ou ſuppoſé touchant les Elections, pour les appliquer enſuite au droit de nomination.

On obſervera pour cela 1. que tous les Canoniſtes, même les Ultramontains, recon-

reconnoiſſent que les Elus tirent de leur Election ſeule tout le droit qu'ils peuvent avoir à l'Evêché ou Prélature à laquelle ils ſont Elus ; que les Bulles ou confirmation dont ils peuvent avoir beſoin ſuppoſent qu'ils ont ce droit & ne leur en donne aucun. Sur quoi ils ont avancé cette maxime comme inconteſtable que *qui confirmat nihil dat* ; & que ces Bulles ou confirmations des Superieurs ne ſont au fond que des déclarations ou témoignages juridiques que les Elections ſont Canoniques. 2. Que les Papes eux-mêmes ont décidé que dans le cas des Elections unanimes faites au delà des Monts, & qui devoient être confirmées par le S. Siege, les Elus n'avoient pas beſoin d'attendre la confirmation de Rome pour exercer les fonctions Epiſcopales, qui ne demandent pas le caractere : ce qui prouve en même tems trois choſes.

La prémiére que les Papes ont reconnu, de même que tous les Canoniſtes, que c'eſt de l'Election ſeule ; & non pas des Bulles ou des confirmations, que les Elus tirent le droit à l'Epiſcopat & le pouvoir même d'en exercer toutes les fonctions qui n'exigent pas la conſecration. La ſeconde que ſi dans le cas des Elections ordinaires, mais qui n'étoient pas unanimes, il n'étoit pas permis aux Elus d'exercer ces fonctions, ce n'eſt pas qu'ils n'en euſſent le droit & le pouvoir par leur élection, mais c'eſt que l'Egliſe ne jugeoit pas à propos qu'ils s'en ſerviſſent juſqu'à ce qu'il conſtât que leurs élections étoient Canoniques, & que le Superieur les eut déclarées telles. La troiſiéme choſe enfin que comme une élection unanime portoit avec elle un caractere particulier de Canonicité, il parut juſte aux Papes mêmes, quelque jaloux qu'ils fuſſent de leur autorité, de diſpenſer ces ſortes d'Elus d'attendre leur confirmation de Rome pour ne pas priver long tems leurs Egliſes des ſecours qu'elles peuvent tirer du miniſtére Epiſcopal.

Il ne reſte plus qu'à appliquer aux nominations de nos Rois, ces principes reconnus comme inconteſtables par tous les Canoniſtes & par les Papes mêmes, ſur les Elections ; & raiſonnant des unes comme des autres il faut dire néceſſairement. 1. Que c'eſt de leur nomination que les nommés par le Roi ont tout le droit qu'ils peuvent avoir aux Evêchés auxquels ils ſont nommés ; que les Bulles des Papes n'ajoutent rien à celui qu'ils ont déja ; qu'elles ne ſont que déclarer juridiquement que leur nomination a été Canonique, & qu'elle avoit tout ce qu'elle doit avoir pour être telle & pour donner le droit qui eſt attaché à ce titre, qu'ils ont enfin une pleine liberté d'exercer. 2. Qu'on ne peut ſe diſpenſer d'appliquer aux nommés dont il eſt aujourd'hui queſtion, la régle que les Papes ont établie en faveur des élections unanimes, faites au delà des Monts ; que l'application en eſt d'autant plus juſte que ces nommés ſe trouvent dans des circonſtances bien plus favorables que n'étoient ces Elus ; car il y a bien plus à préſumer de la Canonicité de leurs nominations que de celles des Elections, quelques unanimes quelles puiſſent être ; elles ont même en leur faveur non ſeulement la préſomption, mais une preuve bien évidente qu'elles ſont Canoniques ; & cette preuve c'eſt le refus même que le Pape fait de quelques-unes d'entr'elles, qui nous l'a fournie ; car s'il leur manquoit quelque choſe de ce que le Concordat requiert afin qu'elles ſoient Canoniques, quoi de plus aiſé au Pape que de le relever. Et puiſqu'il ne le fait pas, & qu'il n'oſeroit le faire, ne reconnoit il pas évidemment que rien n'y manque de tout cela ; qu'elles ſont donc pleinement aux termes du Concordat & par conſequent hors de toute atteinte & tout à fait Canoniques ; quelles raiſons même peut-il avoir d'en rejetter quelques unes lorſqu'il témoigne être diſpoſé à recevoir les autres. Et ainſi ce n'eſt que ſon bon plaiſir qui met la difference entre les unes & les autres ; ce qui eſt d'autant plus injuſte que le Pape n'agit point ici comme perſonne privée qui a la liberté de ſe conduire ſur les connoiſſances particuliéres qu'elle peut avoir, mais comme Juge & Superieur, qui eſt obligé de prononcer juridiquement *ſecundum allegata & probata*, & ſuivant les loix du Concordat aux quelles il a ſouſcrit, & qui

ne

ne lui laiſſent pas la liberté de s'en faire d'autres. Il eſt bon même d'obſerver que dans le cas dont il s'agit, le Pape doit d'autant moins s'écarter de ſes grandes régles, qu'il s'agit de juger des perſonnes dont il n'a nulle connoiſſance par lui-même, & dont par conſequent il n'eſt pas en état de juger, s'il ſe depart des voïes juridiques, que ſur des rapports particuliers qu'il eſt obligé de regarder comme faux, tant qu'ils ſont ſécrets & qu'ils ne peuvent être contredits.

Nous avons donc par le refus du Pape, dès qu'il ne l'appuie d'aucune raiſon qu'il puiſſe alleguer, quelque choſe d'équivalent aux Bulles même qu'on lui demande; c'eſt à dire une déclaration autentique qu'il n'a rien trouvé dans les nominations qui lui ont été préſentées, qui ne ſoit dans les régles preſcrites par le Concordat. D'où il s'enſuit que les nommés ſe trouvent en état d'exercer librement tous les droits que la nomination leur donne; qu'ainſi les Parlemens au nom du Roi, comme Protecteurs de l'Egliſe & des droits qu'elle autoriſe, peuvent & doivent leur prêter la main & les maintenir dans la jouïſſance de leurs droits; qu'ils peuvent encore obliger leur Métropolitain de les ſacrer, dès qu'il conſte que les nommés ont droit de les en requerir, & d'exiger d'eux leur Miniſtére pour cela; qu'ils ne feroient rien même qui excedât leur pouvoir, s'ils puniſſoient le refus de ces Métropolitains par la ſaiſie de leur temporel; car c'eſt une ſuite naturelle du droit de protection. Et on reclameroit en vain s'il étoit ſans force pour contraindre les refractaires. Et quand on releve comme on fait tous les jours à cette occaſion, les diſpoſitions peu favorables où paroiſſent aujourd'hui la plûpart de tous les Métropolitains & des Evêques du Royaume à ſeconder les deſſeins qu'on pourroit avoir de ſoutenir vivement les droits du Roi contre les vexations injuſtes de la Cour de Rome, on ne prend pas garde que ce n'eſt rien moins que de leur faire leur procès à tous tant qu'ils ſont, en les regardant comme des Miniſtres injuſtes & des ſujets diſpoſés à manquer ſans pudeur à leurs plus preſſans devoirs envers le Roi & l'Etat. En effet on ne peut pas ſuppoſer le refus de ces Meſſieurs qu'on ne ſuppoſe en même tems qu'ils reconnoiſſent celui du Pape pour juſte & legitime, & qu'ils ſont perſuadés qu'il dépend de ſa pure volonté de rendre les nominations des Rois vaines & illuſoires, en empêchant que quelques Canoniques qu'elles puiſſent être, elles n'aient leur plein & entier effet, quand même il devroit arriver de là que les Egliſes de ſon Royaume en fuſſent entiérement deſolées, & qu'elles reſtaſſent ſans reſſource contre une autorité qui n'eſt pas faite pour détruire mais pour édifier. Or on ne peut ſuppoſer de tels ſentimens dans des Evêques François, qu'on ne ſoit obligé de les regarder non ſeulement comme des Miniſtres injuſtes, mais encore comme des ſujets traîtres à l'Etat, & infideles au Roi, qui bien loin de lui prêter la main pour la défenſe de la conſervation de ſes droits, n'auroient pas honte de ſe joindre à celui qui ne travaille qu'à l'en depouiller; en quoi leur prévarication ſeroit d'autant plus criminelle, que s'agiſſant ici du droit de nomination auquel ils doivent le rang diſtingué qu'ils tiennent dans l'Egliſe & dans l'Etat, ils ſont plus obligés que tous les autres ſujets d'en prendre la défenſe & de déployer s'il eſt néceſſaire, toute l'autorité qui eſt attachée à leur Miniſtére, pour le mettre hors d'atteinte.

Ils ne ſauroient au reſte couvrir leur prévarication à cet égard, ſous prétexte de l'engagément qu'ils ont pris avec le Pape dans l'affaire de la Conſtitution, après avoir demontré, comme on a fait dès le commencement de ce Memoire, que le refus des Bulles eſt une affaire entiérement indépendante de la Conſtitution; & qu'ainſi vouloir ſe défendre d'entrer dans la prémiére à cauſe de ce qui s'eſt paſſé dans la derniére, ce ſeroit montrer de plus en plus qu'on eſt animé du même eſprit que la Cour de Rome; & qu'on n'a plus rien de l'eſprit & du cœur François. Quoiqu'il en ſoit, rien au monde ne doit tant faire ſentir combien eſt grand le progrés que cet eſprit Ultramontain a fait dans l'Egliſe de France, que

que ces mauvaiſes diſpoſitions où l'on prétend que ſe trouvent aujourd'hui la plûpart des Evêques du Royaume; & combien il eſt néceſſaire que le Gouvernement prenne enfin des meſures juſtes & fermes pour en arrêter le cours.

On dira peut-être, que quelque efficace & régulier que puiſſe être le moyen qu'on vient de propoſer, il faut bien qu'il ne ſoit pas praticable, puiſqu'il n'a pas été pratiqué juſqu'ici, quoique Rome nous ait mis plus d'une fois dans la néceſſité de nous en ſervir; qu'on a ſans doute été retenu par les inconveniens trop facheux qu'un pareil parti pouvoit avoir. On n'a que deux réflexions à oppoſer à cette derniére inſtance. La prémiére que ſi on avoit employé ce moyen la prémiére fois que Rome y a donné lieu, on n'auroit jamais eu beſoin d'y revenir, parce qu'elle ne ſe ſeroit jamais plus aviſée de nous en fournir l'occaſion. Que le peu d'effet qu'ont eu pour la retenir ceux dont on s'eſt ſervi juſqu'à préſent, démontrent que pour n'être pas toujours à recommencer, il faut avoir recours à d'autres plus forts & plus efficaces. La ſeconde réflexion eſt qu'il faut bien que Rome ſoit plus aguerrie que la France ſur les inconveniens, puiſqu'elle témoigne aſſez par ſes démarches, qu'elle n'en craint aucun; lorsqu'au moindre pas que nous avons à faire, nous craignons tout, juſqu'à ce qui n'eſt pas même à craindre. On ne peut pas dire cependant qu'à comparer les inconveniens de part & d'autre entr'eux, ceux qui peuvent regarder Rome ne ſoient pour le moins auſſi facheux pour elle, que ceux qui peuvent intereſſer la France le ſeroient pour nous. Ce n'eſt donc que parceque nous ſommes plus timides qu'elle, que nous craignons plus qu'elle; ou plutôt c'eſt qu'elle nous connoit & que nous ne la connoiſſons pas, ou que nous ne voulons pas le connoitre.

XI. MEMOIRE

Réflexions ſur ce que M..... a fait l'honneur à M. L. de lui communiquer.

Il paroit que M. le Regent ſouhaiteroit trouver le moyen d'obliger le Pape à donner des Bulles aux Sujets nommés par le Roi, ou les faire ſacrer non obſtant le refus que le Pape fait d'en donner.

Il faut remarquer que le Pape ne refuſe pas des Bulles à tous les Evêques nommés, mais ſeulement à quelques-uns. Ainſi le refus n'étant point général, on ne peut point prendre la réſolution de faire ſacrer ſans Bulles tous les Evêques nommés. Le Pape ſera toujours en droit de dire qu'il a offert des Bulles pour pluſieurs de ceux que le Roi avoit nommés.

On ne peut point craindre de donner atteinte au droit de nomination du Roi quand on fera ſacrer les Evêques à qui les Papes refuſeront des Bulles, le Roi n'aïant point acquis ce droit de nomination par le Concordat. Il lui appartenoit par d'autres tîtres. Cela ſe voit par toutes les Remontrances, qui ont été faites contre ce même Concordat, par leſquelles nous voyons que l'on ſe plaignoit que le Pape affectoit de donner au Roi un droit dont il n'étoit pas le maitre de diſpoſer; & qui étoit entre les mains du Roi, & avant la Pragmatique Sanction, & avant les Capitulaires de Louis le Débonnaire, en étant en pleine poſſeſſion dès le tems de la premiére Race; le tout ſous une forme differente de la maniere dont nos Rois l'ont établi dans les derniérs tems, par la voïe des Brevets de nomination.

Au fond, la maniére des élections aux Prélatures n'a jamais été fixée & certaine dans

dans l'Egliſe. Elle a varié ſelon les tems, & même avant qu'il y eut des Empereurs Chretiens.

Ces choſes demandent des memoires fort longs parce qu'elles embraſſent beaucoup d'Hiſtoires; & il ne paroit pas que dans la ſituation préſente, il ſoit néceſſaire d'y travailler.

Pour ſe borner donc à l'objet préſent, on demande ſi on peut ſacrer des Evêques ſans Bulles? Et on repond qu'oui.

Les Memoires dont M. M. les Commiſſaires pourront avoir beſoin ne doivent être que pour répondre aux difficultés, qui peuvent être propoſées contre cette affirmative.

Que ces M. M. prennent la peine de ſe les faire donner par ceux du parti contraire. Pour lors on ſaura à quoi on devra travailler, & on leur promet d'y répondre ſolidement.

Si Sa Majeſté déſire ſavoir au juſte, les vrais principes qu'il faut prendre ſur le fait des Elections, & ſavoir ce que les Bulles des Papes ſont en elles-mêmes, qu'elle eſt leur force, leur autorité, leur néceſſité, on ſe fera toujour honneur de les lui expoſer; & on le prie de vouloir ſe contenter que cela ſe faſſe par converſation, juſqu'à ce qu'il paroiſſe néceſſaire de compoſer & de travailler par écrit ſur ces matières.

N. B. *Il y a un* XII. *Memoire, ou plutôt une Conſultation, dreſſée par M. Laurent François Bourſier, Docteur de Sorbonne, demandée par M. de Torci, Secretaire d'Etat, le* 4. *Mai* 1718. *Mais comme elle ne traite pas directement du refus des Bulles, mais du refus des diſpenſes, nous l'avons jointe à la Conſultation de M. van-Eſpen ſur la même matiere, de l'an* 1720., *qui ſe trouve dans la prémiére Partie de ce Supplement*, N. XXV.

MONITUM EDITORIS.

Hic in editione Pariſienſi ſubjuncta erat Eſpeniana Reſponſio Epiſtolaris De numero Epiſcoporum ad validam ordinationem Epiſcopi requiſito; *ſed quoniam hac reſponſio reperitur ad calcem Tomi IX. hujus Neapolitanæ editionis, denuo hic typis mandandam non duximus.*

VII.

VINDICIÆ (a).

RESOLUTIONIS DOCTORUM LOVANIENSIUM

Super Quæſtione de ſubſiſtentia Eccleſiæ Ultrajectenſis ejuſque Epiſcopis & Capitulo

Auctore (Z.B. VAN-ESPEN, J. U. D. & SS.Can.Profeſſ.)

Adverſus Anonymam Hiſtoriam de Rebus Eccleſiæ Trajectinæ; nec non eamdem Hiſtoriam prolixiorem, ſub nomine Cornelii P. Hoynck van Papendrecht editam.

PRÆFATIO.

I.

Status Quæſtionis.

QUinque J. U. Doctoribus (b) Lovanienſibus propoſitus fuerat anno 1715. hic CASUS.

„ An *Eccleſia Ultrajectina* habenda ſit vel „ ut collapſa, omni jure & juriſdictione exuta, & ad conditionem nudæ Miſſionis (ut vocant) redacta?

„ 2. An vero in Eccleſia iſta Capitulum Metropoliticum, ejuſque jura potuerint conſervari?

„ 3. An cenſendum ſit Capitulum in „ Collegio (quod primitus erectum fuit a „ Rovenio) etiam nunc ſubſiſtere, & an „ hoc Collegium vere & convenienter Capitulum repræſentet; ac conſequenter „ debeat ac poſſit Eccleſiæ viduæ curam „ habere, omniaque exercere, quæ Capitulis Cathedralibus Sede vacante incumbunt: puta literas Dimiſſoriales concedere his, qui ſacris Ordinibus ſunt ini-

(a) Prælo datæ Amſteiodami, Apud *Nicolaum Potgieter*, Bibliopolam, anno 1727.

(b) Z. B. van-Eſpen. J. A. Brenart. L. Hacquio. J. H. V. Goedenhuyſe. Amando Bauwens.

„ tiandi : item Eccleſiis Parochialibus va-
„ cantibus providere de Rectoribus ſeu
„ Deſervitoribus, aliaque ſimilia ? „

Ad hunc caſum, examinatis & perpenſis iis, quæ circa eum erant expoſita, reſolverunt Doctores 25. Maii 1717. in hunc modum.

Ad 1. Eccleſiam Ultrajectenſem nihil, ob mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, de dignitate ſua Cathedratica amiſiſſe, ſed Archiepiſcopalem Sedem integram conſervatam fuiſſe, atque poſt Schenckium in ea præſediſſe veros & *ordinarios* Epiſcopos, quanquam ſub alieno titulo peregrinæ cujuſdam Eccleſiæ delitescentes.

Ad 2. Potuiſſe in eadem Eccleſia, etiam poſt mutatum Religionis ſtatum, *Capitulum Metropolitanum* conſervari & reipſa conſervatum eſſe.

Ad 3. Idem illud Capitulum, ſeu Collegium Ultrajectenſe, cenſendum eſſe verum Capitulum Cathedraticum, eumque ob titulum gaudere omnibus juribus, quibus cetera Capitula Cathedralia ſub Principibus Catholicis conſtituta gaudent.

Hanc Reſolutionem pro more ſignatam Doctores communicarunt iis, qui caſum propoſuerant : hi autem eamdem Typis evulgandam cenſuerunt, lucemque ea vidit ab anno 1718.

Anonymus modeſte impugnat RESOLUTIONEM *Doctorum* :

II. Septem anni elapſi erant, & nihil adverſus *Reſolutionem* ſcripto ediderant adverſarii, donec ſub finem anni 1725. magno apparatu, editis in lucem libris, eam impetiverunt Anonymus quidam ſcriptor, & alter ſub nomine C. P. Hoynck van Papendrecht, ille quidem modeſtius, hic vero longe atrocius.

Nempe ſcriptor Anonymus, *danda eſt* (ais)(1) Doctoribus EXCUSATIONIS *venia, cum a rei male gnaris & falſa enunciatione deceptis id Reſponſum redditum fuerit, quod certe ab iis non tuliſſent Refractarii, ſi veritatem candide & ſincere pateſeciſſent*. Et iterum alibi (2) EXCUSATIONE, inquit, *digni videntur quatuor* (3) *Doctores Lovanienſes, quos rerum haud recte gnaros expoſitio falſitatis plena ab adverſariis facta decepit* : & paulo poſt (4) ſubinfert, eoſdem Doctores *caute admodum* & CIRCUMSPECTE *Reſponſum a ſeipſis editum temperaſſe, adjecta ſubſcriptioni ſuæ modificatione illa* : SUPPOSITIS OMNIBUS FACTIS ET CIRCUMSTANTIIS, *ut nimirum proteſtarentur, ſententiam ſuam aliter proferendam, ſi res aliter ſeſe haberet. Nec ſane pro ea, qua viri illi pollere cenſendi ſunt* DOCTRINA, INTEGRITATE, VERITATIS STUDIO & ÆQUA RERUM ÆSTIMATIONE, *dubitandum videtur, quin nobiſcum conſentirent, ſi reſciviſſent tam longe a vero aberrare ea, quæ expoſita ab Adverſariis fuerunt*. Hæc Anonymus modeſte ſatis, uti apparet, & humane.

Si tamen per id quod dicit Doctores *caute admodum & circumſpecte* ſubſcripſiſſe, ſignificare intendat, ſingularem iis de Expoſitionis falſitate timorem aut ſuſpicionem fuiſſe, & hoc ex ſubſcriptionis modificatione conſtare, multum hallucinatur : Quandoquidem in omni juriſconſultatione clauſula iſta de *ſuppoſita veritate factorum* adjungatur, vel, ubi adjecta non eſt, ſubintelligatur.

Dubium porro Doctoribus nunquam fuit, quin enarratio Factorum, quibus Eccleſiæ Ultrajectenſis jura nituntur, ſincera eſſet & vera. Nam ſi hac in parte deceptos ſeſe animadvertiſſent, datam Reſolutionem etiam ſponte revocaſſent ; & ſi vel nunc ſaltem, qui ex iis adhuc in vivis ſunt ſuper, impoſturam agnoſcerent, etiamnum proculdubio ſubſcriptionem ſuam, ſignata in contrarium declaratione, delerent. Quemadmodum non ita pridem Reſolutionem, quam in cauſa Abbatis N. ſignarant Doctores van-Eſpen & Hacquius, hi ipſi illico poſt reſcitam Expoſitorum falſitatem, inſtrumento a ſe ſignato revocarunt.

Quamvis itaque hic locus non ſit, neque ad inſtitutum Juriſperiti pertineat, diſcu-

(1) pag. 71. & 72.
(2) p. 219.
(3) *quinque*.
(4) p. 220.

diſcutere an facta in Caſu propoſita ineluctabili veritate nitantur, & an nihil, quod ad quæſtionis elucidationem faciat, omiſſum ſit; ſed hoc ad negotium ſpectet eorum, qui Caſum propoſuerunt; Ea tamen quæ & Anonymus & *hiſtoriæ* prolixioris Auctor attulere in contrarium, nullatenus talia videntur, ut Expoſitionem factorum in hoc Caſu Ultrajectenſium de falſitate ſuſpectam habere, aut ſubſcriptionem revocare poſſint aut debeant Doctores.

Papendrechtius indigne invadit Doctores.

III. Hallucinationem Anonymi, modeſtam tamen, diſcuſſimus: Quantopere nunc Papendrechtius in Doctores injurioſus ſit videamus.

Quamvis ſub initium ſuæ *Hiſtoriæ* (1) modeſtiam Anonymi imitetur dicendo, *Doctores Lovanienſes ſpecioſis* Ultrajectenſium *rationibus captos, nec de vero Eccleſiæ Ultrajectinæ Statu ſufficienter inſtructos* caſum reſolviſſe: Ubi tamen eorum *Reſolutionem* impugnare aggreditur *Diſſertatione IV.* (2) iplo in limine eos ſuperſtitioſæ erga librum, cui titulus, *Batavia Sacra*, credulitatis inſimulat. Is eſt liber monumentorum de rebus ſacris Eccleſiæ Batavicæ, ex quo facta pleraque pro Ultrajectenſium Caſu deſumpta fuerant. *Primum*, inquit, *illud occurrit, Hiſtoriam, quam* Doctores *Vocant Sacram, ipſis Videri velut* SACRUM TEXTUM *& fidei indubitatæ*. Quaſi ſcilicet Doctores ſuperſtitioſo adulandi genere abrepti memoratum Librum ipſi primitus hiſtoriam *ſacram* appellaſſent, & tanquam *ſacrum textum* accepiſſent: cum tamen non alio nomine illum appellent, quam quo jam pridem editus fuerat, & quo eum appellat ipſe Papendrechtius; atque per clauſulam ſubſcriptioni ſuæ adjectam, *ſuppoſitis omnibus factis & circumſtantiis*, ſatis oſtendant, adeo ſeſe nixos non fuiſſe auctoritate illius libri, ut potius ob eam clauſulam Anonymo viſi ſint de factis & circumſtantiis, ex *Batavia ſacra* plerumque deſumptis, ſubdubitaſſe. Quid, quod ipſi Doctores *Reſolutionem* exordiantur hac præfatiuncula: „ Infraſcripti viſo & exami„ nato caſu cum Annexis. . . Nec non iis „ quæ de Eccleſia Ultrajectina in libro, „ cui titulus, BATAVIA SACRA, *ex au„ thenticis & indubitatis, ut aſſeritur*, mo„ numentis afferuntur „ & ubi pro more Juriſperitorum, ſignificant ſeſe indubitatam fidem monumentorum, quæ pro firmandis factis allegata ſunt, non afferere, ſed tantiſper ſupponere, iiſque ſuppoſitis (ut aſſeritur, inquiunt,) *Reſolutionem* ſuam ex principiis juris depromere. Quomodo igitur conſequens eſt, ut Doctores Librum iſtum monumentorum vocarint hiſtoriam *Sacram*, iſque iis viſus fuerit velut *ſacer textus & fidei indubitatæ?*

Pergit autem & deinceps Papendrechtius maledicta & ludibria & calumnias jaculari in Doctores, quo famæ eorum & auctoritati detrahat. Sic. p. 262. col. 1. calumniatur, ſignaſſe eos conſultationem *ſub doloſa clauſula in ſignando adhibita, dum dicunt ſe ita cenſere*, SUPPOSITIS FACTORUM CIRCUMSTANTIIS: cum ante ſemeſtrium ſcripſiſſet Anonymus de iisdem Doctoribus Eos *caute admodum & circumſpecte Reſponſum temperaſſe, adjecta ſubſcriptioni ſuæ modificatione illa:* SUPPOSITIS OMNIBUS FACTIS ET CIRCUMSTANTIIS, quod non dubitat ab iis factum *pro ea, qua viri illi pollere cenſendi ſint doctrina, integritate, veritatis ſtudio, & æqua rerum æſtimatione?*

Quis credat Papendrechtii prolixiorem hiſtoriam, & priorem iſtam Anonymam ex eadem penu, & ex eorumdem virorum conſilio atque arbitrio prodiiſſe? Nunquid *fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam?* Laudat tamen Papendrechtius (3) Anonymam hiſtoriam, tanquam *conatus* ſui *prodromam* ac *ſummam*. Quis item ferat hanc junioris hominis arrogantiam, qua Doctores Veteranos invadit?

(1) p. 14. col. 2.
(2) p. 216.
(3) Præfat. ſub finem.

Papendrechtius ferocit in' Eſpenium.

IV. De Eſpenio nullam mentionem ſpecialem injicit Anonymus. Ceterum an errore vel ſtudio factum ſit, ut ille non *quinque* ſed *quatuor* Doctores (quaſi excluſo Eſpenio) excuſatione dignos videri diceret, neſcitur. Verum noſter Papendrechtius in hunc nominatim invehitur tanquam in omnium hominum peſſimum. En quædam calumniarum ſpecimina.

1. Traducit virum, (1) quaſi antea in opere ſuo, quod in *Canones* edidit, *ingenue* faſſus fuiſſet, Concilium Trullanum *non fuiſſe legitimum ectum*, bodie vero in *Reſalutione* Doctorum illud habeat uti *Sanctam* & oecumenicam *Synodum*. Primum horum Papendrechtius Eſpenio falſo attribuit; alterum autem potius tribuendum eſt Patribus Univerſalis Synodi VII, & Romanis Pontificibus, qui jam olim Concilium iſtud Trullanum Sanctam oecumenicam Synodum appellarunt, uti videbimus DISQUISITIONE II. §. IV. Et hanc ipſam Synodum Papendrechtius non alio quam *Conciliabuli* nomine dignatur!

2. Audet de illo Doctore effutire (2), quod *antiquam Diſciplinam contemnat & conculcet*, cum nequaquam ignotum ſit, eum vel propterea jam pridem odium atque invidiam Adverſariorum incurriſſe, quod veterem Diſciplinam ſtudioſe ſemper inquiſierit atque defenderit.

3. Petulanter pronunciat Eſpenium (3) *larvam ſibi ipſi detraxiſſe & Eccleſiæ data opera indixiſſe Bellum*. Sed ſui dicti oblitus ſeipſum refutat tertia poſt pagina, dum ait: *Depromat Eſpenius animi ſui ſenſa, loquatur mentem ſuam; apertum bellum indicat Pontifici: Quid proficit illos* (Ultrajectenſes) *clam occulte, latenter adjuvaſſe tot jam annis?* En, ſuperius deprædicat Doctorem *larvam ſibi detraxiſſe*, ſcilicet in ſua *Reſponſione Epiſtolari*, hic vero inſtat ut *depromat* adhuc *animi ſui ſenſa*: ibi illum *Eccleſiæ data opera indixiſſe bellum* in opere Typis vulgato; hic e contrario nondum id patere ſignificat, ſed rem adhuc geri *clam, occulte, latenter*. Quid cenſendum de homine ſuis paſſionibus adeo turbato, ut non videat ſe in tam atroci calumnia ſibi contradicere?

4. Hæc & ejuſmodi plura ſparſim in Eſpenium profert Papendrechtius, atque jam pridem in eum ſimilia prolata fuiſſe ait, accuſationum capita, præcipue ſcilicet quod a viginti jam & amplius annis conſpiraſſet adverſus Summum Pontificem & ſcandaloſas in Patria acatholica commotiones aluiſſet: indignaturque hic adverſarius, Doctorem tam patienter egiſſe & hoc ipſum illi ad novi criminis reatum cenſet accumulandum: *Hæc ipſi*, inquit (4), *probro, vitio, pudori data fuerunt per impreſſos diu Libros tota Europa vulgatos, nec tamen mutatus eſt, imo nequidem a ſe culpam amovere conatus eſt unquam.*

Profecto qui in re nuper ſub omnium oculis geſta adeo impudenter calumniatur, omnem fidem perdat neceſſe eſt. Scitur enim, Deſirantium hujusmodi crimina adverſus innocentem doloſe & clam fabricata, confictis nequiter in hunc finem quam plurimis falſis inſtrumentis, objeciſſe; & poſt Eſpenii defenſionem in judicio legitimo ac contradictorio aterrimæ calumniæ & perfidiæ reum declaratum & extorrem factum (a). Poſt hunc Govartius calumniatus Eſpenium, juſta hujus defenſione interpoſita, apud magnum Conſilium Mechlinienſe condemnatus fuit, ejuſque plura verba calumnioſa per ſententiam ejuſdem Conſilii deleri juſſa ſunt (b). Et poſt hæc non erubeſcit Papendrechtius ejuſdem Civitatis Mechlinienſis Canonicus Doctorem jam ſemel & bis per ſententiam Judicum declaratum innocentem, nihilominus tanquam ſimilium criminum reum traducere, eique per apertam falſitatem exprobare quod *nequidem a ſe culpam amovere conatus ſit unquam?*

---

(1) p. 230. col. 2.
(2) p. 342. col. 2.
(3) p. 354. col. 2.
(4) p. 354. col. 2.
(a) Vide Infra, Parte V. n. I.
(b) Vide Tractatum cui titulus: *Æquitas ſententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa D. van Eſpen*, &c. To IX Operum Eſpenii, p. 427. & ſeqq. hujus Edit Neap.

quam? Quod ſi Deo placuerit, ut Eſpenius non videatur famam ſuam negligere, poterit etiam calumniatorem hunc in judicio ordinario convenire: ſed meminerit interim ille, publicum ſe eſſe aſſeclam aut Diſcipulum talis ſcholæ, in qua multi docuere, non eſſe peccatum mortale falſis accuſationibus ſuos adverſarios infamare. Attentius autem pro ſalute ſua conſideret, quomodo evadere poterit illud Apoſtoli, quod *neque Maledici regnum Dei poſſidebunt.* 1. Cor. VI. 10.

Papendrechtii parerga.

V. Sed miſſa iſta faciamus, licet enim horrendæ adeo accuſationes tam veraciter dicerentur in Doctores Lovanienſes, quam falſo ingeruntur, quid iſthæc perſonalia ad rem pertinent, ubi agitur de probando aut improbando jure quodam particularis Eccleſiæ? Quid terrifica verba in doctores ſparſim conjecta ad elucidationem hujusmodi juridicæ Quæſtionis conferunt? Nimirum idonea ſunt ad procreandum fucum Lectori, & quaſi pulverem ſpargendum in illius oculos, ne victores certaminis ab iis, qui turpiter victi ſunt, queat diſcernere, ſed potius, prout paſſim eſt hominum indoles, pronunciet in favorem eorum, qui audacius vocem extulerint.

Nihil igitur pro vindicanda æſtimatione & fama Doctorum Lovanienſium in hiſce Vindiciis adferemus, ne contentioſa diſquiſitione ultro citroque de perſonis adhibita, ipſa *Reſolutionis* vindicandæ ſoliditas obſcuretur magis, & quibusdam quaſi nebulis involvatur. Neque etiam fortaſſe vindicatione opus eſt adverſus Papendrechtii ineptiſſimas declamationes in hoſce Doctores ſparſas; ac præſertim in Doctorem octogenarium, qui Deo largiente de ſcriptis aut actis coram orbe Catholico erubeſcere non debet.

Papendrechtii injuria in S. Hilarium.

VI. Sufficit Doctoribus hac in re, ſe haud meliores eſſe S. Hilario, qui vix mitiori modo (quod non ſine horrore dicimus) tractatur a noſtro Papendrechtio. Is eſt Sanctus ille Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, cujus ſanctitatem abhinc tot ſeculis ſolemni cultu veneratur Eccleſia.

Nota eſt contentio, quæ inter ipſum & S. Leonem Papam ferbuit: illa eſto tunc temporis Papendrechtio, ſi tunc vixiſſet, potuiſſet fortaſſe injicere nebulas, ut ex cujus parte veritas & jura ſtarent, haud facile diſcerneret, & S. Leonis Magni in Hilarium dicta vera eſſe exiſtimaret: poſtquam tamen diſceptationum iſtarum nebulæ diſcuſſæ fuerunt, & divi Hilarii innocentia ſcriptoribus minime ea in re ſuſpectis probata, quis SS. Patrum amans ferat, in noſtri Papendrechtii libro S. Hilarium omni virtute eximium, ambitionis, mendacii, & in S. Sedem arrogantiæ palam & falſo accuſari? „ Peſſimo more, inquit Papendrechtius, (1) „ diſſimulavit Quesnellus... HILARII Are„ latenſis Epiſcopi Ambitionem, *ordinatio„ nes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum „ vindicantis, & Projecto Epiſcopo haredem „ viventi* ſubſtituere conati. Hic Hila„ rius ipſius quoque Beatiſſimi Petri reve„ rentiam verbis arrogantioribus minuens, „ ut odium concitaret in Leonem; pro „ ſuo more mentitus eſt, Pontifici in „ animo eſſe, Cleri Provinciæ Viennenſis „ Privilegia peſſumdare atque evertere. „ Mendacium hoc ut refellat Pontifex" &c. Sic Papendrechtius inaudita petulantia perſtringit eximium illum Epiſcopum, quem ne nomine quidem Sancti appellare dignatur.

Aliter ſane loquuntur Cardinalis Baronius & poſt illum Severinus Binius, ob ſuum erga Romanos Pontifices ſtudium in hac cauſa fide digniſſimi.

Baronius enim ad Annum 445. ubi virtutes Hilarii incipit recenſere: ſic ait: „ licet creatus Antiſtes (Hilarius) jura „ ſuæ Eccleſiæ vindicaturus, plus æquo vi„ ſus ſit eſſe prolapſus: tamen cedens eo „ tandem pervenit culminis ſanctitatis, ut „ ore omnium meruerit commendari." Hæc profecto Baronii quam Papendrechtii de Sancto Epiſcopo modeſtiora ſunt dicta. Dein-

(1) p. 294. col. 2.

Deinde ubi idem Baronius rem maturius perpendiſſet ad Annum 464. agens de ſimili contentione, quæ inter Hilarium Papam & S. Mamertum Viennenſem Epiſcopum exorta fuit, monet lectorem in fine: „ non mireris, inquit, Romanum Pontificem Hilarium adversus Mamertum adeo „ vehementer inſurgere, Virum, ut declararunt eventa, ſanctitate inſignem: in „ his enim quæ contentioſi fori ſunt, „ perfacile eſt quemque decipi. Perſimile „ etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem ferme ex cauſa acerrime invectus eſt. Quis neſciat ſæpe accidere, „ ut falſis accuſationibus & ſubreptionibus „ aures Pontificum repleantur, & cum putant agere quod juſtum appareat, exagitent innocentem?" Hæc Baronius, ſatis inſinuans innocentiam Hilarii.

Sed Severinus Binius aperte magis & aſſeveranter Tom. 2. Conc. parte 1. (1) in notis ad Epiſt. XI. Hilarii Papæ in cauſa S. Mamerti, „ Quod itaque, inquit, „ adverſus hunc Mamertum ſanctitate inſignem Hilarius Pontifex hac Epiſtola „ quaſi alienam jurisdictionem illicite uſurparit, adeo vehementer inſurrexit, non „ eſt mirum:" nempe quod ſæpe *falſis accuſationibus & ſubreptionibus aures Pontificum repleantur:* tum ſubdit Binius: „ quod „ accidit Leoni Pontifici Sanctiſſimo in „ Cauſa Hilarii Arelatenſis, qui Epiſt. „ 89. (2) *acerrime innocentem perſtrinxit.* „ Hilario Pontifici in cauſa Mamerti accidiſſe potuit."

En Binius Baronii veſtigia premens innocentem Hilarium pronunciat in ea cauſa, in qua Papendrechtius eum declarat ambitioſum, arrogantem, mendacem, iniquum.

Quid quod ipſe Sanctus Leo Papa poſt S. Hilarii mortem honorifice de illo locutus ſit, atque ita æſtimandus ſervidiora dicta ſua tacite revocaſſe: acceſſit & totius Populi ad funus Sancti Viri acclamatio (3): *hæc*, inquit, *dies querelas injuſtæ imputationis perpetuo reſecavit.*

Hoc igitur animo Papendrechtii inſidere videtur principium, Epiſtolas Romanorum Pontificum pro ſua cauſa facientes, in cunctis apicibus ſuis ſortiri debere veritatem, aut Apoſtolicæ Sedis labefactum iri auctoritatem: quaſi ii, qui in illa Sede præſident, non poſſent unquam falſis accuſationibus & ſubreptionibus circumveniri, aut quodam animi fervore excedere; imo, quaſi ſemel ab iis pronunciata ſemper vera manerent, etiamſi ab ipſiſmet poſtmodum tacite retractata.

Quid igitur Papendrechtius dicturus eſt de Cauſa S. Cypriani, quem S. Stephanus Pontifex R. non dubitavit (4) *Pſeudo Chriſtum, & Pſeudo Apoſtolum & doloſum operarium dicere?* Non exiſtimarem equidem, eum Pontificis Stephani dicto nixum, quidpiam tale de Cypriano auſurum pronunciare; cum S. Auguſtinus Virum hunc tam dure a Stephano habitum propterea non deſpexerit, ſed e contrario ob hanc ipſam cauſam, in qua ſeſe ſupra modum prudenter modeſteque geſſit, ad cælum uſque laudibus extulerit. Et quidem Romana Eccleſia S. Illum Antiſtitem Carthaginenſem præ Stephano Papa in Canonem Miſſæ retulerit. Sed de his dictum ſatis, quanquam adjungi poſſent hujusmodi plurima.

Partitio harum Vindiciarum.

VII. Miſſo igitur, quæ in Ultrajectenſium cauſa adferuntur, factorum examine, quod relinquitur probo Lectoris judicio; miſſis quoque adverſariorum hac in parte invectivis, quæ ad quæſtionem minime pertinent; vindicanda atque ſtabilienda ſunt amplius fundamenta *Reſolutionis* Doctorum, quæ ab adverſariis impetuntur.

Dividemus autem has Vindicias in 3. DISQUISITIONES.

In prima monſtrabitur, poſt omnes Adverſariorum objectiones inconcuſſa manere fundamenta, quibus nixi cenſuere Doctores, Eccleſiam Ultrajectinam usque ad hodiernum diem perſeverare in ſua dignitate Cathedratica, & gaudere omnibus juribus & privilegiis Sedis Metropolitanæ.

In

(1) p. 431.
(2) Al. 10. uti Papendrechtius eam citat.
(3) In Vita S. Hilarii Auctore S. Honorato.
(4) Epiſt. S. Firmil. inter Cyprianicas 75. in fine

In ſecunda, Sanboldum, & Rovenium, aliosque Antiſtites poſt ipſos, fuiſſe veros atque ordinarios Epiſcopos Eccleſiæ Ultrajectenſis.

In tertia, Collegium Presbyterorum, in Senatum Eccleſiæ Ultrajectenſis erectum, eſſe verum Capitulum Metropolitanum & etiamnum gaudere iisdem juribus, quibus gaudent reliqua Capitula Cathedralia.

DISQUISITIO PRIMA

In qua oſtenditur, Eccleſiam Metropolitanam Ultrajectenſem, ejuſque Cathedram poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum ſubſtitiſſe, & in hodiernum diem uſque ſubſiſtere.

§. I.

Quod Eccleſia conſiſtat in Paſtore & populo in fide Catholica adunatis.

(†) Reſolutio Doctorum.

I. ECcleſiam Ultrajectenſem, etiam poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum; minime collapſam fuiſſe demonſtrarunt in ſua *Reſolutione* Doctores Lovanienſes hoc nixi fundamento; „Certum eſt, „ *inquiunt*, quod licet Eccleſia aliqua per „ Barbarorum incurſionem, aliaque occa„ſione amittat materialia templa, ad di„vinum cultum publice celebrandum ex„ſtructa, nec non media temporalia in „ ſuſtentationem Miniſtrorum jam pridem „ relicta eripiantur; quin & omnibus ju„ribus honorificis & prærogativis ſpolie„tur, nihil tamen de ratione veræ Eccle„ſiæ amittat: ſi modo *Plebs* una *cum Pa„ſtore in fide Catholica* & communione „ cum ceteris Eccleſiis, ac ſignanter ipſa „ Romana Eccleſia *adunata* perſeverat. „ Quis enim dubitat, *perguunt Doctores*, „ ſub perſecutione Tyrannorum Eccleſias „ particulares veram Eccleſiæ rationem ha„buiſſe, omnique poteſtate ac jurisdictio„ne ſpirituali ad directionem & regimen „ animarum neceſſariis fuiſſe inſtructas, ta„metſi ea perſecutione durante, nec tem„pla materialia ad celebrandos publicos „ conventus, neque bona temporalia ipſis „ habere liceret, nec prærogativis aut ju„ribus honorificis gauderent, utpote ad „ veram & eſſentialem Eccleſiæ rationem „ nequaquam requiſitis.: „ Hæc Doctores in ſua *Reſolutione*: ubi per prærogativas & jura honorifica intelligunt ea, quæ poſt pacem, per Imperatores Chriſtianos Eccleſiæ redditam, ad exteriorem quemdam ſplendorem illam evexerunt.

Ex iis autem tanquam indubitatum concluſerunt, Eccleſiam Ultrajectenſem, talibus licet, quales modo commemoratæ ſunt, adverſitatibus jactatam, minime collapſam fuiſſe, cum ſæviente perſecutione ingens lateque per Bataviam diſperſa multitudo Fidelium Paſtoribus ſuis adunata Catholicam fidem ſervarit, atque in hodiernum uſque diem ſervet illibatam.

Qui-

(†) Neutiquam ſcirem, qui furor, aut inſania Eſpenium adeo ebripuerit, ut tam diffuſo celemo, & nimium prægreſſo, ſeu in Vaticanum potius retorto, Ultrajectinem Eccleſiam jamdu de jurisdictionis gradu dejectam, queſtatumque ejusdem Capitulum, ad deperdite jura reſtituere ſit connixus. At Eſpenianas ſcriptiones caſſas jam reddidit Bened. XIV. dum Apoſtolicis literis ſuis datis die 15. Sept. 1742. & repetitis diebus 26. Junii, & 28. Aug. 1745. Ultrajectenſem Sedem omni prorſus jure exciſam pronunciat, ſimulque electum, & conſecratum ejusdem Præſulem Pſeudo-Archiepiſcopum dicit, ac execratur.

Quinimo jure optimo concludere potuissent Doctores, hujusmodi Ecclesiam non solum non interiisse, sed e contrario fidei constantia, jactura bonorum temporalium, ac fuso pro Catholica Religione sanguine, redditam longe illustriorem.

S. Cypriani Sententia.

II. Fundamentum istud, quo Doctores nixi dixerunt, Ecclesiam Ultrajectensem etiamnum subsistere; *Si modo Plebs una cum Pastore in fide Catholica adunata perseverat*, ex S. Cypriano (1) hauserant, definiente, quod Ecclesia sit Sacerdoti Plebs adunata, & Pastori suo grex adhærens.

Objiciunt quidem Adversarii, quod Cyprianus, ubi Ecclesiam dicit Sacerdoti plebem adunatam & Pastori suo Gregem adhærentem, per *Sacerdotem* & *Pastorem* intelligat *Episcopum*. In Ecclesia autem Ultrajectina, post mutatum apud Batavos Religionis statum, nullos sedisse Episcopos, sed nec ullos sedere potuisse. Ex quo consequens esse volunt, Ecclesiam Ultrajectensem interiisse, vel saltem, uti alibi loquuntur, ejus confractam esse Cathedram.

Falsum vero id esse, quod in Ecclesia Ultrajectensi, post mutatum Regimen, Episcopi nulli sederint DISQUISITIONE II. monstrabitur.

Deinde quod *S. Cyprianus* per Sacerdotem & Pastorem, cui Plebs sit adunata, principaliter intelligat Episcopum, verum quidem est: sed & hoc fateri nos oportet, S. Patrem ibidem loqui de perfecta Ecclesia, non autem de viduata.

Nec enim si Episcopus infirmus, aut absens, aut mortuus sit, illico dicenda erit Ecclesia interiisse, aut illius confracta Cathedra; sed Pastoris sui Primarii ministerio pro parte orbata, vel prorsus *viduata:* quæ proinde vere adhuc perseveret, etiamsi illi ad perfectionem quidpiam desit.

Quare idem *Cyprianus* alibi ad *Lapsos* scribit, (2) quod ECCLESIA non in solo Episcopo & Plebe, sed IN EPISCOPO ET CLERO & *in omnibus stantibus sit constituta*. Mortuo namque Episcopo, deficit quidem primarius Sacerdos & Pastor, sed Clerus seu Sacerdotes, & Pastores inferiores pergunt Gregem pascere, & vices defuncti Episcopi supplere.

Certe ipse *Cyprianus* agnovit adhuc vere subsistentem Ecclesiam Romanam, dum sublato illi per Martyrium Pontifice *Fabiano*, literas suas direxit ad *Clerum Romanorum*, qui Sede vacante viduatam Ecclesiam pascebat & dirigebat.

Doctrina & exemplum S. Ignatii Martyris.

III. Idipsum luculenter eruitur ex Apostolicis illis Epistolis *Ignatii* Martyris, ex quibus *S. Cyprianus* doctrinam hausit quam de unitate Ecclesiæ protulit. Nam S. Ignatius in iis incessanter monet fideles, quod *subjecti* esse debeant *Episcopo ut Jesu Christo*, & *Presbyterio* ut *Apostolis*; (3) quinimo *Episcopo ut Gratiæ Dei*, & PRESBYTERIO *ut legi Jesu Christi*.

Ut mirum non sit, eundem S. Episcopum cum ad Martyrium duceretur, Ecclesiam suam Antiochenam Presbyteris seu inferioribus Pastoribus commendasse pascendam regendamque: (4) „ *Presbyteri*, inquit, *pasci-* „ *te Gregem* qui inter vos est, donec Deus „ designaverit eum, qui Principatum in „ vobis habiturus est: Ego enim jam im- „ molor &c. „

Defuncto igitur Episcopo, Ecclesia quidem Principali suo Ministro orbata est, sed non est omnino sine Pastore, cum Presbyteri inferiores etiam missi sint qui Gregem pascant, & quibus fideles subjecti sint *ut legi Jesu Christi*.

Doctrina Christi.

IV. Doctrina ista SS. Patrum doctrinæ Christi plane consona est: Nam non solum de Apostolis, sed & de 72. Discipulis, quos misit Dominus, præcepit: (5) *Qui vos*

(1) Epist. 69. Edit. Rigaltii al 66.
(2) Ep. 27.
(3) Ad Trall. n. 2. &c.
(4) Ad Magn. n. 2.
(5) Luc. X. 16.

vos audit, me audit. Notum autem est, Episcopos Apostolorum, Presbyteros vero 72. Discipulorum esse successores, ut non tantum istis, sed & his ex Christi præcepto fideles sese subditos esse debere intelligant.

Testimonium Congregationis de propaganda.

V. Quod vero in Ecclesia Ultrajectensi permanserint veri Parochi & Pastores, qui fideles illius Ecclesiæ Sacramentorum administratione, ac verbo Dei pascerent, probatum viderunt, & in sua *Resolutione* exhibuerunt Doctores ex ipso Decreto Congregationis Cardinalium *de propaganda fide* dato 30. Maji 1656. quo edicitur, „ In „ posterum non licere quovis prætextu „ Capellanis seu Sacerdotibus Oratorum „ quorumvis Principum Sacramentalia ad„ ministrare, seu confessiones audire præ„ terquam dictorum Oratorum, aut eorum „ consanguineorum, aut familiarium domi „ degentium, cum obligatione suis loco „ & tempore tradendi notulam prædictarum „ Administrationum *Paracho Loci*, sub pœ„ na suspensionis ab officio & beneficio (1).

Perstitit igitur post mutatum apud Batavos Religionis statum Ecclesia Ultrajectensis, cum secundum hoc Decretum Congregationis Cardinalium fidelis ibi grex perseverarit, adhærere *Parocho* suo seu Pastori.

Testimonium Papendrechtii.

VI. Sed & ipse Papendrechtius Decreto memoratæ Congregationis, nec non *Resolutioni* Doctorum hac in parte consonat: „ ultro concedimus, *inquit*, (2) in Eccle„ sia Ultrajectina, etiam post mutatum Re„ ligionis statum, *populi magnam partem* „ *perstitisse in fide Catholica*, in unitate „ & communione cum Sede Romana, „ fatemur insuper tam in civitate quam „ in ditione Ultrajectina populum per „ varias *Parochias* esse dispersum cum suis „ respective Presbyteris tanquam *veris Pa„ storibus* „ &c.

Van-Espen Supplem. Tom. II.

Quid ergo Papendrechtius, ut sese extricet? *Parochus*, inquit (3) *& populus constituunt quidem Ecclesiam Parochialem, sed Cathedralem efficere non valent.* Ast Responsum hoc ad præsentem Quæstionem non pertinet, cum neque Doctores in sua *Resolutione* dixerint, neque ullus unquam vel cogitaverit, Ecclesiam Parochialem statim per se effici Cathedralem. Probe enim noverunt, Sedem Episcopalem erigi debere sive per legitimum aliquod Decretum, sive per Episcopi huic particulari Ecclesiæ incardinandi consecrationem.

Sex argumenta Papendrechtii adversus Cathedr. Eccl. Ultraj.

VII. Quod itaque Ecclesia Ultrajectensis habeat veram rationem Ecclesiæ, quodque in ea jam olim erecta fuerit Sedes Episcopalis utrimque convenitur: atqui vel hoc ipsum sufficit, ut constet huic Ecclesiæ deberi proprium Episcopum, prout & DISQUISITIONE 2. §. 1. ostendetur; atque adeo nullatenus contractam esse Cathedram Ultrajectinam, quæ jam olim erecta fuit & tot seculis perstitit non aliam ob causam, quam quod ratio Ecclesiæ illic olim formatæ, & tanto tempore Dei munere continuatæ, id exigeret.

Quidnam ergo jam apud Papendrechtium impedit, quo minus eadem hæc Ecclesia hodiedum gaudeat dignitate sua Cathedratica?

Nempe 1. Quod Ecclesia illa orbata sit externo Divini cultus splendore, qui nunc temporis ad essentiam Ecclesiæ Cathedralis requiratur.

2. Quod illius Ecclesiæ Antistes, ceterique ministri non possint congrua majestate fulgere.

3. Quod in ea nequeat contentiosa tribunalis Ecclesiastici jurisdictio exerceri.

4. Quod illa Cathedra diu vacarit sine spe fore ut impleatur, refragantibus Moderatoribus Acatholicis.

5. Quod Ultrajectensis Ecclesia per Clementinam, *in Plerisque*, redacta sit ad nudam Missionem.

(1) Extat hoc Decretum in Batavia sacra parte 2. fol. 462.

(2) P. 226. col. 1. in fine.

(3) Ibid.

6. Denique quod Rom. Pontifex, pro ſupremo ſuo arbitrio, & ex plenitudine poteſtatis ſuæ Cathedralitatem ejus extinxerit.

Adverſus ſex iſta argumenta Reſolutionem Doctorum totidem ſequentibus §. §. vindicabimus.

§. II.

Eccleſia Cathedralis, non indiget externo ſplendore.

Opinio Anonymi & Papendrechtii.

I. Inter palmaria argumenta, quibus probare nituntur adverſarii Eccleſiam Cathedralem Ultrajectenſem interiiſſe, centies hoc repetunt, quod per revolutionem Regiminis & mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, illi Eccleſiæ erepta ſint pleraque adminicula exteriora, quæ ad externum ſplendorem faciant.

Nempe, ait Anonymus, (pag. 189.) „ jam ante obitum Friderici Schenckii Archiepiſcopi Ultrajectenſis, qui incidit „ in annum 1510., Acatholicis in ea urbe „ rerum potientibus, Templorum aræ everſæ erant, Templa ipſa clauſa & ſeveriſſimis legibus interdicta quæcumque Catholicæ Religionis munia, quin etiam „ publica illius ſigna, in Sacerdotum, Monachorumque veſtibus. Mortuo autem „ Schenckio ad calamitatum cumulum acceſſit Eccleſiarum partim demolitio, partim profanatio; ædium Archiepiſcopalium in uſum Prætoris Urbani deſtinatio; Proventuum Eccleſiæ Metropolitanæ facta Acatholicis aſſignatio; Præbendarum Capitularium vetita Sacerdotibus „ orthodoxis adeptio, omniſque Catholici „ ritus edita proſcriptio „ & eadem ferme recitat Cornelius Hovnck van Papendrecht in Hiſt. prolixiore art. VI. ſub finem.

Ex quibus concludit Anonymus (p. 190.) Eccleſiam iſtam Cathedralem interiiſſe: hoc igitur ſtatu, inquit, quis dubitet pronuntiare, Metropolitanam Eccleſiam Ultrajectinam, ejuique Cathedram, ſi non habitu, at certe actu, jam tum concidiſſe, ſique non penitus extinctam, titulo ſcilicet manente, tamen *vitali quacumque vi & officio fuiſſe deſtitutam?*

Adverſus hujuſmodi objectiones *Reſolutioni* Doctorum vindicandæ opus non eſt diſcutere particularia facta, quæ Eccleſiam Ultrajectinam concernunt, quouſque nimirum & quamdiu exteriora hæc adminicula in ea Eccleſia defecerint. Neque opus eſt hîc commemorare Catholicæ Religionis Ritum cum Sacris ædibus ſatis bene conſervatum fuiſſe in ea Metropoleos hujus parte, quæ in Ducatu Clivenſi ſita eſt, in reliquis autem locis poſtquam ſemel ſedatæ turbæ fuerunt, non minori ſplendore, aut ſaltem decore hodiedum celebrari, quam ſub ditione Principum Catholicorum: ſufficit demonſtrare, quod licet temporales hæ ærumnæ multo amplius diutiuſque in Eccleſiam Ultrajectinam graſſatæ fuiſſent, quam ab adverſariis enarratur, attamen ne minimus quidem gradus dignitatis vitalis officii eidem Eccleſiæ ejuſque Cathedræ deceſſiſſet.

Eccleſia primitiva non indiguit externo ſplendore.

II. Quis enim Chriſtiana Religione rite imbutus in eam ſententiam duci poſſit, Eccleſiam Cathedralem actu concidere atque vitali quacumque vi & officio deſtitui, propterea quod jam illi non ſuppetant exteriora hæc adminicula, quibus dum tribus primis ſeculis caruit, tunc vel maxime floruit viguitque? An ſine illis adjumentis temporalibus fundari potuit Eccleſia & propagari, & abſque illis ſubſiſtere non poterit? An non tunc vel maxime reſplenduit, quando bonis ſpoliata, ædibus pulſa, furtim, noctu, cryptis atque ſpeluncis ſacros Conventus agebat? in ipſis carceribus ſacra myſteria offerebat? Quando mundi ludibrio atque tormentis expoſita totum ſplendorem ſuum mutuabat a puritate Fidei ac Martyrii purpura? Quando omnes illius divitiæ in ſumma ejus paupertate erant ſitæ; totus vigor in ſanguine Crucifixi, ſummumque gloriæ culmen mori pro Chriſto?

Hunc Eccleſiæ naſcentis ſtatum fuiſſe teſtatur ſeculo III. Dionyſius Alexandrinus

drinus (1) narrans ea quæ oculis conspexit, & in quibus ipse partem habuit: „ cum, „ *inquit*, soli ab omnibus fugaremur atque „ opprimeremur, nihilominus tunc quoque „ festos egimus dies; quivis denique locus, „ in quo varias ærumnas singillatim „ pertulimus; ager, inquam, solitudo; „ navis, stabulum; carcer, instar Templi „ ad sacros Conventus peragendos fuit. „

Unde recte intulerunt Doctores, quod nec Templa materialia ad celebrandos publicos Conventus, nec bona temporalia, nec aliæ externi splendoris prærogativæ requirantur ad veram rationem Ecclesiæ Cathedralis, quandoquidem tribus primis seculis tot illustres Cathedræ absque hujusmodi prærogativis erectæ fuerint, & tamdiu perstiterint.

Aliud est secundum Papendrechtium de moderna Ecclesia.

III. Respondit Papendrechtius, distinguenda esse tempora. Respondemus, „ *inquit*, (2) id plane primis seculis necesse „ fuisse, id saltem ita visum Ecclesiæ „ Universalis Conditori . . . sed eadem „ voluntate divina res mutata est in melius: „ *& paulo superius*: (3) „ Primitiva Ecclesia . . . . debuit irruere in „ enses, ferrum, ignem . . . . verbo oris „ & pauperie simul pugnandum ipsi fuit: „ per angustias, oppressiones quasi per totidem gradus eniti debuit, conscendere, atque contingere illud culmen gloriæ, honoris & imperii, quod dirigente Domino, seris temporibus erat reservatum, in quibus suum est consecuta splendorem, quem externum vocabimus. „

Postquam autem hæc præmisit auctor, nequaquam tamen ansus fuit inferre, quod Ecclesia, adepto semel illo culmine gloriæ & splendoris externi, non potuerit deinceps sine eo salva consistere, sed *quod hoc nequaquam decuerit*.

. . . „ E contrario, *inquit*, (*pag.* 223. „ *col.* 1.) Sedes Ultrajectina fundata fuit „ & bonorum temporalium subsidio, & secularis Dominii accessione aucta, idque „ illo tempore, cum utrumque adminiculum, non utile tantum ad propagandam „ fidem, sed necessarium visum esset, „ cum Paganis annuntianda Crux Christi, „ imperio & potestate seculari juvanda foret. „ Ablatis autem externis illis adminiculis vult Papendrechtius Ecclesiam illam Cathedralem *interiisse*.

Discrimen inter Synagogam & Ecclesiam.

IV. Sed quantopere hæc a vero abertent, facile perspiciet quicumque noverit discrimen facere inter Synagogam & Ecclesiam. Nempe Judæis promittebatur terrena prosperitas; Christianis autem cæleste Regnum. Ecclesia Christi per angustias, oppressiones, persecutiones quasi per totidem gradus eniti debet, conscendere atque attingere illud culmen gloriæ, honoris & imperii, non suæ peregrinationis tempore obtinendum, sed quod cælo & æternitati est reservatum. Intermiscet quidem in hoc mundo providus ac benignus Pater prospera adversis, quæ alternis vicibus invicem succedant; ut nimirum inter medias tribulationes quandoque fideles respirent; sed tot tantæque secundum Christi Domini promissa, ad finem usque & consummationem seculi, Ecclesiæ accidunt in hoc mundo adversitates & pressuræ, ut intercurrentia quandoque gaudii & honoris momenta quasi evanescant. Si in scriptis Propheticis & novi Testamenti paginis quidpiam de Ecclesiæ Militantis gloria prædicatur, id totum Christianus Lector refert ad spiritualem splendorem. Navicula Petri fluctibus jactatur quoadusque portum attingat; nec potest Ecclesia ad cælum evehi, nisi intumescentibus adversitatum fluctibus attollatur. Ecclesia Templum est, quod dum hic construitur, mundo squallidum apparet, tunsionibus ac pressuris præparantur lapides, donec consummatum ædificium, splendore æterno enitescat. Fundamentum ejus est Christus, præter quod nemo aliud potest ponere.

(1) Apud Euseb. Valesii l. 2. hist. c. 22.
(2) p. 223. col. 2.
(3) p. 222. col. 2.

Fide in Jeſum Chriſtum roboratur & ſtat. Poteſt particularis Eccleſia collabi & interire, quia a Fide poteſt deficere; ſed collabi & interire non poteſt, quamdiu fidelis Grex Paſtoribus ſuis manet in fide Catholica adunatus: neque poſſunt perſecutiones eam ſpoliare juribus ac bonis ſpiritualibus, quibus illam Chriſtus ditavit, quamdiu non poſſunt eam ſpoliare fide, qua Chriſto inhæret.

Fatemur libenter, quod pax & proſperitas Eccleſiæ Templaque materialia & bona temporalia totidem ſubſidia illi ſint, dirigente Domino; ſed & certum eſt, quod perſecutio, anguſtia, paupertas, eodem Domino operante, Eccleſiam vel maxime promoveant ad regnum cælorum. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Æque in adverſis ac in proſperis agendæ ſunt gratiæ Domino. Gaudemus Baſilicas eſſe exſtructas & decenter ornatas; ſed cavendum nobis eſt, ne more Judaico, bonis iſtis ita affixi adhæreamus, ut ſine illis Eccleſiam ſubſiſtere amplius non poſſe putemus. Certe S. Hieronymus externum ſplendorem ad veram Eccleſiæ rationem nequaquam neceſſarium eſſe exiſtimavit, cum dixit: (1) „ Tunc ſane & purpura „ & aurum probabantur a Domino, quando Sacerdotes hoſtias immolabant, & „ ſanguis pecudum erat redemptio peccatorum .... Nunc vero cum pauperem tatem Domus ſuæ pauper Dominus dedicavit, cogitemus Crucem ejus, & divitias luxum putabimus. „

Brevis pax & proſperitas ſub Conſtantino Magno Imp.

V. Putat Papendrechtius, anguſtias, oppreſſiones, perſecutiones, pauperiem, totidem gradus fuiſſe, per quos Eccleſia enitteretur, conſcenderet atque contingeret illud in hoc mundo culmen gloriæ, honoris & imperii, ex quo non eſſet lapſura deinceps. Sed non dubito, quin ſtatim omnibus pateret ſtupenda hæc Papendrechtii hallucinatio, ſi fixiſſet epocham temporis, quo Eccleſia ad illud culmen externi ſplendoris pervenerit.

Nunquid culmen iſtud gloriæ aſſignabimus potiſſimum ſeculo IV., quando Conſtantinus Magnus Imperator fidem Chriſti amplexus, illico reddi juſſit Eccleſiis Catholicorum bona pridem ipſis erepta, pacem reddidit Eccleſiæ, ampliſſimas divitias in ejus ſinum effudit, celſiſſimas Baſilicas erexit, Sanctuaria donis magnificis ditavit, Stabulum Bethleemiticum ac reliqua loca terræ ſanctæ, quæ tribus ſeculis aut in pulvere abſcondita aut profanata jacuerant, ſuperbiſſimis Templis condecorantur; in diademate Principum Crux Chriſti refulget; cicatrices Confeſſorum mundus exoſculatur, ex univerſo orbe in unam Synodum congregantur Antiſtites; Romæ & alibi magnifica Templa eriguntur; Conſtantinopolis ædificatur, & ad dignitatem ſecundæ Sedis evehitur. An putet Papendrechtius unquam magis gloriatam atque lætatam fuiſſe Eccleſiam, quantum eſt ex parte temporalis ſui ſplendoris, quam primis iſtis Conſtantini Magni temporibus, quando teſte Euſebio (2) *cunctis velut Divino munere infuſa lætitia fuit, maxime videntibus ea loca, quæ paulo ante impiis Tyrannorum machinis fuerant deſtructa, rediviva conſtructione clariora, & celſiora conſurgere Templaque excelſa pro humilibus Conventiculis elevari.*

Perſecutio ſub Conſtantio.

VI. Sed iſte tantus Eccleſiæ ſplendor poſt momentum quaſi temporis diſparet; a perſecutione Gentilium liberata, exigua reſpiratione mediante, incidit in perſecutionem æque ſævientem hæreticorum.

Sub ipſo Conſtantini filio Conſtantio, quem S. Hilarius Antichriſti nomine appellavit, ex Sedibus ſuis exturbantur Catholici Antiſtites, exilio mulctati & ad metalla damnati. Armata manu ab Arianis Epiſcopis occupantur Baſilicæ. Fideles, qui intruſis non parent, bonis, privilegiis, honoribus ſpoliantur: Quinimo verbera & carceres, & famem & ſitim, mortemque ipſam ſubire coguntur (3).

Hæc perſecutio circa medium ſeculi IV. uni-

(1) Ep. 2. ad Nepotianum.
(2) l. 9. hiſt. c. 10.
(3) Vide *Tillemont*, des Ariens art. 27. 52. 55. 103.

univerſis prope Eccleſiis externum ſplendorem ita abſtulit, ut in obitu Conſtantii ad annum 362, eminentiores Eccleſiæ, Alexandrina, Antiochena, Conſtantinopolitana, aliæque ab Arianis Epiſcopis detinerentur, & vix unus Antiſtes Catholicus, qui puram fidem ſervaſſet, in ſede ſua pareret, omnes pene exularent, aut depoſiti toto orbe latitarent. Denique Liberius, poſt lapſum ad ſe reverſus, ſeſe deberet, uti exiſtimant, in Cryptis & Cœmeteriis ſubterraneis, quæ in ambitu Romanæ urbis erant, abſcondere.

Notatu digna eſt admonitio S. Hilarii, quam ad omnes Catholicos, ac præſertim Mediolani commorantes, direxit, in libro *contra Auxentium*. Is erat Epiſcopus Arianus, qui illius urbis Eccleſiam occuparat, favente Valentiniano Imperatore, qui & S. Hilarium Mediolano abſcedere juſſerat. Hortatur fideles ne nimio Eccleſiæ parietum amore abripi ſeſe ſinant: *Unum moneo*, inquit n. 12, *caveta Antichriſtum* (ideſt Auxentium;) *male enim vos parietum amor cœpit; male Eccleſiam Dei in tectis ædificiiſque veneramini; mala ſub his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum eſt in his Antichriſtum eſſe ſeſſurum? montes mihi & Sylvæ & Lacus & Carceres & Voragines ſunt tutiores.*

Sub Juliano Apoſtata.

VII. Conſtantio ſucceſſit perſecutor terribilior Julianus Apoſtata. Hic caſſavit Decreta Conſtantini Magni, quæ fuerant in favorem Catholicorum lata; lege vetuit ne Chriſtiani Literas humaniores diſcerent aut docerent; abegit Epiſcopos cum Clericis, ne fideles ullo Religionis exercitio gauderent; coegit, illatis ſubinde tormentis, trādi ſibi theſauros Eccleſiarum, oblationes, vaſa Sacra; Altaria evertit, Templaque expoliavit, profanavit, clavis occluſit, aut igne combuſſit. (1)

Donatiſtæ.

VIII. Eodem tempore, quo Julianus perſequebatur Eccleſias, præſertim orientales, Donatiſtæ devaſtabant Africanas. Nam ubi impetrarant ad an. 362. ab Apoſtata Reſcriptum, quo ſedibus ſuis reſtituebantur, armata manu occupant Baſilicas; eas fuſo Catholicorum ſanguine, profanant; confringunt Altaria, vel, tanquam polluta eſſent, auferunt vel deradunt; frangunt calices, & Sanctum Chriſma abjiciunt; mittunt Ethnicos Miniſtros, qui Fidelibus eripiant Sacros Codices, coganteque eos vaſa Sacrificii, velamenta, lintea, pallas tradere; dominantur Cœmeteriis, neque ſinunt in iis ſepeliri Catholicos; aliaque plura faciunt, quæ religioſus horror cohibet recenſeri. (2)

Perſecutio ſub Valente.

IX. Poſt Juliani interitum, paululum interquievit Eccleſia ſub Joviano & Valentiniano Imperatoribus. Gratianus quoque Auguſtus Valentiniani filius Nicænam fidem in occidente protexit, dum illius frater Valens eam in oriente horrendis machinis impugnabat & devaſtabat. Sed poſtquam hic perierat, ad ſedes ſuas revocati ſunt Antiſtites Catholici, magiſque ac magis tunc reſtituta fuit Eccleſia ſplendori, quem ſub Conſtantino Magno habuerat. (3)

Proſperam hanc ſortem gratulamur Eccleſiæ, & Largitori Deo grates rependimus: ſed audi interim Chryſoſtomum, (4) qui circa hæc tempora floruit: „ Cum in „ Imperatorium Thronum conſcendit, *in-* „ *quit*, qui nobiſcum in fide ac Divinita- „ tis opinione conſentit, hic ſegniores „ efficiuntur Chriſtianorum res, nedum „ humanis honoribus ſtabiliuntur. Rurſum „ cum aliquis impius Imperator regnat, „ qui nos undique urget, qui nos infinitis „ malis exercet, tum Religio noſtra *vi-* „ *get*, & amplius *inclareſcit*. „ Procul ergo ſecundum hunc Sanctum Patrem abeſt, ut

(1) Till. perſecution de Julien art. 7. 9. 29.
(2) Till. des Donatiſtes art. 53. 54. 55.
(3) an. 371. Till. des Ariens art. 215. 217. 223.
(4) Lib. de S. Babyl.

ut Eccleſia ob Dominatum Magiſtratus Acatholici, calamitateſque, quæ illum comitari poſſent, a dignitate ſua neceſſario *concidat*, & vitali quacumque *vi* & *officio* deſtituatur, ut vult adverſarius.

Romanæ Urbis excidium ſub Alarico.

X. Poſt modicum pacis & ſplendoris, quem diximus, ſucceſſit turbatio & caligo, nempe in initio V. ſeculi ſub Honorio Auguſto. (1) Tales ſuper Romam irruerunt anguſtiæ, quales olim acciderunt urbi Hieroſolymitanæ. Obſeſſa ab Alarico Gothorum Rege obſidionem (anno 408.) redimit auro ſuo cunctiſque theſauris ac pretioſis mobilibus. Agnoſcit pro Imperatore ſuo Attalum natione Gentilem, Arianorum amicum: hic creat Tertullum Ethnicum hominem Conſulem Romanum. Subſequitur mox ſecunda vel tertia obſidio, in qua periit prius fame quam gladio, dum viri mutuas carnes, & matres proprios devorabant infantes. Capitur Roma, (an. 410.) univerſis divitiis ſpoliatur, ſuorum Civium facta ſepulcrum, reliquis autem, qui internecionem evaſerant, in omnes regiones diſperſis. *Urbs inclyta & Romani Imperii Caput*, inquiebat S. Hieronymus, (2) *uno hauſta incendio . . . in cineres ac favillas ſacræ quondam Eccleſiæ ceciderunt.*

Objiciet fortaſſe Papendrechtius, hanc fuiſſe ruinam Gentilis Romæ non Chriſtianæ; in cineres & favillas tunc concidiſſe Capitolium Jovis & omnia quodammodo Gentilium idola; Deum puniviſſe Romam perſecutricem Martyrum ſuorum, & Sanctorum ſuorum ſanguinem vindicaſſe; Alaricum, Deo agente, peperciſſe omnibus, qui ſeſe Chriſtianos dicerent, iiſque aſylum aſſignaſſe Baſilicas SS. Petri & Pauli, ad quas etiam ſolemniter deferri juſſerit vaſa pretioſa, quæ ad illas pertinere dicerentur, atque adeo Deum tunc potius exhibuiſſe triumphum Eccleſiæ ſuper gente Idolatrica. (3)

Hæc ſi Papendrechtius objiciat, fatemur illum hac vice a vero non aberrare; nam in iſto Urbis Romanæ excidio, uti erudite explicat Boſſuetius, pro parte completæ fuerunt prædictiones Apocalypticæ de myſtica *Babylone & muliere fornicaria*, quæ *circumdata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide pretioſo & margaritis, ebriaque de ſanguine Sanctorum, & de ſanguine Martyrum Jeſu*, tunc taodem ſpoliata fuit, proſtrata atque damnata; Triumphum agente Eccleſia Chriſti.

Verum una admittere cogitur Papendrechtius illum Eccleſiæ Triumphum adeo non pertinuiſſe ad externum ſplendorem, & temporalem proſperitatem, ut potius vel tunc maxime lugubri illo caſu Deus Eccleſiam ſuam voluerit edoctam, quam parvi pendenda forent terrena omnia, quæ exterius parent, & per quantas tribulationes enitendum eſſet ad cæleſtem atque immarceſcibilem ſplendorem; nec cogitabaot tunc aliud Sancti Viri, inter quos erat Hieronymus, niſi præ foribus eſſe diem Domini, in quo cuncta eſſent igne conflagratura ac diſſolvenda, quanquam dies ille nondum eſſet tam prope, ſed adhuc ſemel vaſtanda foret Roma a Genſerico Vandalorum Rege an. 455.; & ſeculo VI. iterum, ac tertio a Totila. an. 546. & 549.

Perſecutio Vandalica, item Iconoclaſtarum.

XI. Iiſdem quoque ſeculis V. & VI. fuerunt Africanæ Eccleſiæ perſecutione Vandalica horribiliter quaſſatæ; de qua erit occaſio dicendi §. 5. Seculo VIII. vaſtavit Eccleſiam Conſtantinopolitanam perſecutio Iconoclaſtarum, quando pulſis Catholicis Epiſcopis, alii in eorum Sedes intruſi fuere. Patrimonia S. Petri Fiſco addicta, inter fideles alii carcere aut exilio, alii membrorum mutilatione aut morte multati. Acceſſit & Decretum 338. Epiſcoporum ſub Conſtantino Copronymo, an. 754. quo damnabantur imagines, & cunctis Præſulibus præcipiebatur ſub pœna

(1) Till. hiſt. des Emp. T. 5. part. 3. art. 32. 36. 42.

(2) Hieron. Ep. 12. ad Gaudent. Vide etiam Ep. 16. ad Princip. procem. in Ezech. l. 3. 7. & item in Cap. 17. n. 16.

(3) Till. ut ſupra art. 42.

pœna depoſitionis, ultra pœnas a legibus imperatoriis conſtitutas, ne imagines in Templis collocarent.

Septem igitur ſeculis multiplices oppreſſiones, anguſtias, perſecutiones perpeſſa eſt Eccleſia, & nihilominus nemo intellexit confractas tunc fuiſſe tot Sedes Epiſcopales, quas tyrannis oppugnavit; aut ſi Papendrechtius propterea velit fuiſſe confractas, doceat quis ille tandem fuerit R. Pontifex, qui eas iterum erexerit, aut quinam Epiſcopi neceſſe exiſtimarint ad Pontificem habere recurſum, ut eas denuo ac toties quoties confractæ fuerint, erigeret, atque in iis novi poſſent collocari ac præſidere Antiſtites.

Secundum Papendr. videtur Eccleſia apicem ſplendoris attigiſſe ſeculo VIII. *aut* IX.

XII. Aſt fortaſſe ſecundum Papendrechtium, pag. 223. col. 1. nondum VII. ſeculo fuerat Eccleſia ſummum gradum aſſecuta externi ſplendoris, ex quo nunquam caſura eſſet. Et certe „ Sedem „ Ultrajectinam fundatam fuiſſe, *ait ipſe*, „ & bonorum temporalium ſubſidio, & „ ſecularis Dominii acceſſione auctam, illo „ tempore „ (ideſt circa ſeculum VIII.) „ Cum, *inquit*, utrumque adminiculum, „ non utile tantum ad propagandam fi„ dem, ſed neceſſarium viſum eſſet, cum „ Paganis annuntianda Crux Chriſti, impe„ rio & poteſtate ſeculari juvanda foret. „

Hanc Papendrechtius opinionem hauſerit, ex eo quod Carolus Magnus novi imperii inſtaurator ad an. 800. Pontifices Romanos ad Majeſtatem temporalem evexerit, ex quo non amplius deceret, ſi fides Papendrechtio (pag. 222. col. 2.), *Serenitatem Pontificalis Dignitatis quovis modo, quo* ea ſplendore *externo fruſtraretur*, obnubilari. Tunc namque cœperunt Eccleſiæ amplas terras dono acceptas temporali Dominio poſſidere. Tunc Epiſcopi & Abbates, Domini temporales facti, ſedere in Conventibus, Principibus pares, gubernare Statum, ad bella procedere, diadema Regibus imponere, aliaque multiplici ſeculari dignitate fulgere; atque ita effectum eſt, ut ambæ præeminentiæ mutua quodammodo, ſi fas ſit ita loqui, virtute fuffultæ, fecerint Eccleſiam vel potius miniſtros ejus, novo coram hominibus ſplendore clareſcere.

Ulterius quoque ſenſim utriuſque dignitatis ac poteſtatis, Pontificalis & Regiæ, nata eſt confuſio, quando exiſtimatum fuit, quaſdam prærogativas honorificas Epiſcopis ex vi ſuæ dignitatis Epiſcopalis competere, quæ illis conveniebant duntaxat ut Dominis temporalibus. Atque hæc utriuſque tam diſparis licet dignitatis confuſio adeo mentem Papendrechtii videtur occupaſſe, ut pro certo habeat, alteram earum abſque altera neque conſiſtere poſſe, neque concidere; Pontificalemque dignitatem deinceps collapſam eſſe oportere, ſi *quovis modo obnubiletur* atque *externo* ſuo *ſplendore fruſtretur*.

Infauſtæ ſequelæ externi ſplendoris Eccleſiæ.

XIII. Nolim hic Papendrechtio objicere, Eccleſiam Romanam poſt Caroli Magni favores, quandoque temporalis ſplendoris ſui Eclipſes quasdam paſſam fuiſſe: ut, exempli cauſa, dum Saraceni ſub medium ſeculi IX. expoliarunt Eccleſias SS. Petri & Pauli, omniaque inde ornamenta ſacra & divitias omnes abſtulerunt. Duntaxat urgere volo, ſeculo IX. X. & XI. talia in Eccleſia nata fuiſſe ſcandala, ut per ea dignitas Pontificalis immenſum amplius obnubilata fuerit, quam unquam pauperie atque anguſtiis obnubilata videri poſſet. Et quidem hæc ipſa ſcandala ex ipſo temporali ſplendore & terrenis opibus, Domino permittente, nata, Eccleſiam tantum non oppreſſerunt: (1) inde enim exarſit in Clericis amor terrenorum & ambitio Eccleſiaſticæ dignitatis per fas & nefas obtinendæ: inde Simonia infanda, quæ venale Sacerdotium redderet: inde tota aut præcipua Epiſcoporum cura circa negotia tem-

(1) Vide Nicolai Clemangis, libr. *de corrupto Eccleſiæ ſtatu*, cauſa 2. & 3. claruit hic Auctor initio ſeculi XV.

temporalia, neglectus animarum & inſtitutionis Clericorum: inde Eccleſiaſticorum ignorantia, avaritia, luxus, incontinentia; indeque ſumma apud populum Sacerdotalis gradus deſpectio & vilipendium.

Tantum vero abeſt ut vel ipſa Eccleſia Romana ab hujuſmodi opprobrio immunis fuerit, ut Cardinalis Baronius, in ſuis Annalibus Eccleſiaſticis, expoſiturus hiſtoriam ſeculi X., ipſo in limine adverſus ſcandala hujuſmodi neceſſe exiſtimarit præmunire Lectorem: „ En, *inquit*, incipit „ annus nongenteſimus . . . quo & novum inchoatur ſeculum, quod ſui aſperitate ac boni ſterilitate ferreum, malique exundantis deformitate plumbeum, atque inopia ſcriptorum appellari conſuevit obſcurum. In cujus limine conſtituti ob ea, quæ pro foribus adeo flagitioſa nuper contigit aſpexiſſe, antequam progrediamur ulterius, hic lectorem monendo, præfari aliquid neceſſarium duximus, ne quid ſcandali puſillus animo patiatur, ſi quando videre contigerit abominationem deſolationis in Templo. Sed magis miretur & cognoſcat in ejus cuſtodia divinam invigilare potentiam . . . . . Cum in immenſum ſcelerum excreſcente diluvio, eo penitus obrui videri potuiſſet omni pene deſtituta remigio Navicula Petri, quæ univerſæ typum gerit Eccleſiæ, niſi cuſtodita fuiſſet ſumma potentia promiſſionis Chriſti, qua dixit: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* „

„ Certe quidem in nullo unquam gravioris viſa eſt verſari diſcrimine, nec manifeſtiori pereundi penitus conſtituta periculo, quam cum ingruentibus ſeculo iſto eſt jactata procellis; nam cuncta, quæ olim paſſa eſt ſub Gentilibus Imperatoribus, vel quæ ab hæreticis ſive Schiſmaticis, aliiſve quibuſcumque Perſecutoribus, horum comparatione ſunt æſtimanda luſus quodammodo puerorum, immo referenda in lucrum, & computanda in certum emolumentum, cum ex illis ipſa Eccleſia effecta ſit pulchrior, aucta, amplior, atque reddita glorioſor . . . . . At . . . vix aliquis credat . . . . . quam indigna (*ſeculo X.*) quamque turpia atque deformia, execranda inſuper & abominanda ſit coacta pati Sacroſancta Apoſtolica Sedes . . . . . Quot tunc . . . proh pudor! prob dolor! in eandem Sedem Angelis reverendam, viſu horrenda intruſa ſunt monſtra? Quot ab eis oborta ſunt mala, conſummatæ tragœdiæ? Quibus tunc ipſam ſine macula & ſine ruga contigit aſpergi ſordibus, putoribus inſici, inquinari ſpurcitiis, ex hiſque perpetua infamia denigrari? „

Deflet igitur Baronius ſeculum X. ferreum fuiſſe atque obſcurum, Eccleſiam tunc longe majores anguſtias paſſam, quam olim ſub Gentilibus Imperatoribus, vel hæreticis aliiſve quibuſcumque perſecutoribus, Sedemque Apoſtolicam ſordibus aſperſam, putoribus infectam, inquinatam ſpurcitiis, atque perpetua infamia denigratam.

Quapropter recte etiam animadvertit Claudius Fleury in Diſcurſu III. n. XI. quem tomo XIII. ſuæ hiſtoriæ præmiſit, quod velle divitem ac ſplendidum eſſe Eccleſiæ ſtatum, ſit eam velle, plurimis malis eſſe expoſitam, quodque illi longe ſatius atque utilius fuiſſet perpetua paupertate premi, quam talibus ſcandalis objici.

Nec opus eſt plura hic addere de rerum viciſſitudinibus, quibus variæ Eccleſiæ poſt ſeculum X. jactatæ fuerunt; cum ea quæ diximus, abunde ſufficiant ad refellendam adeo intolerantem opinionem Papendrechtii, de *ſplendore externo*, cujus *culmen* debuiſſet *primitiva Eccleſia per anguſtias, oppreſſiones, perſecutiones, quaſi per totidem gradus conſcendere atque contingere*, ſi non ſub Conſtantini, certe ſub Caroli Magni imperio; ſicut *ab eo tempore nequaquam docuerit ſerenitatem Pontificalis dignitatis . . . quovis . . . modo* obnubilari, *quo Dignitas illa ſuo fruſtraretur ſplendore etiam externo.*

Patet igitur, quam Viro Chriſtiano pudenda ſit illa ſententia, qua exiſtimatur Eccleſia Ultrajectenſis dignitate ſua Cathedratica ideo excidiſſe, quod ubi olim *bonorum temporalium ſubſidio fundata* fuerit & poſtea *ſecularis Dominii acceſſione aucta*; iſto externo ſplendore magna ex parte nunc ſpoliata ſit, aut potius ſplendorem terrenum,

num, cum eminentiori fidei confessionis gloria commutarit. Utinam hujusmodi scriptores serio perpenderent dictum Apostoli Coloss. 1. *adimpleo ea quæ desunt passionum Christi .... pro Corpore ejus, quod est Ecclesia*: quæ vox debet esse omnium fidelium Christi Ministrorum usque ad finem seculi.

§. III.

Ecclesia Cathedralis non indiget diviti apparatu Præsulum, aliorumque Ministrorum.

Opinio Papendrechtii.

I. Ex doctrina & exemplo summi Pontificis Christi luculenter apparet, quam humilem & pauperem vitam ducere debeant illius Ministri; tamen Adversarii pergunt occinere, quod ubi Ecclesia *per angustias, oppressiones, persecutiones quasi per totidem gradus* conscendit semel *illud culmen gloriæ, honoris & imperii quod .... seris temporibus erat reservatum, in quibus suum est consecuta splendorem .... externum .... ab eo tempore nequaquam decuerit* SERENITATEM PONTIFICALIS DIGNITATIS OBNUBILARI, *sive* MENDICITATIS OPPROBRIO .... *sive quovis alio modo, quo dignitas illa suo frustraretur splendore etiam externo ..... distinguant tempora*, inquit Papendrechtius, *& res nullam patietur difficultatem*. (1)

Nos e contrario ostendemus, ut facile est, quod quemadmodum olim ita & nunc Episcopalis dignitatis auctoritas fide ac vitæ meritis quæri debeat, nullatenus autem splendore externo, honore, gloria, Dominio. Quamvis id non præstabimus absque rubore quodam, fateri coacti rem nobis esse cum scriptore Catholico, qui limpidissimam illam Evangelii Regulam teris Ecclesiæ temporibus videtur velle abolitam.

Sententia S. Hieronymi.

II. S. Hieronymus olim, post pacem tamen Ecclesiæ & Constantini Magni tempora, dignitatem ordinis Episcopalis non metiebatur ex divitiis, potentia, ædificiis, loci opulentia vel magnificentia, cum „ hæc ad Evagrium scripsit „ Ubicumque „ fuerit Episcopus, sive Romæ, sive „ Eugubii, sive Constantinopoli, sive „ Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis, „ ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem Episcopum non facit; ceterum „ omnes Apostolorum successores sunt. „ Neque dicat Papendrechtius, hæc quidem ævo S. Hieronymi valuisse, nunc vero exoleviſſe; cum illam S. Doctoris sententiam Gratianus seculo XII. in Decretum suum retulerit, prout videre est Distinctione 93. Canone *legimus*, circa medium.

S. Bernardi Sententia.

III. Quinimo eodem seculo S. Bernardus acriter invehitur in Episcopos, qui externum splendorem divitiasque sectantur: Nempe in tractatu *de moribus & officio Episcoporum* Cap. 2. cui præfixus est hic titulus: *Honorem & decus dignitatis Ecclesiasticæ non consistere in* EXTERNO SPLENDORE, *sed morum & virtutum decore*: ubi sermonem dirigens ad Episcopos ita ait: *Honorificabitis* (Ministerium vestrum) *non cultu vestium, non equorum fastu, non ædificiis. . . . clamant nudi, clamant famelici .... jumenta gradiuntur onusta gemmis, & nostra non curatis crura nuda caligulis. Annuli, catenulæ, tintinnabula, & clavatæ quædam corrigiæ, multaque talia tam speciosa coloribus quam ponderibus pretiosa mulorum dependent cervicibus, fratrum autem lateribus nec semicinctia miserantes apponitis.*

Neque Bernardus duntaxat hic carpit luxum; sed paupertatem commendat in Episcopis, deplorans quod suo tempore adeo dissimiles forent prædecessoribus suis Apostolis: *Quis rapuit*, inquit, Tr. de vita & mor. Clericum Cap. 4. *ab ore Apostolorum temporis hujus verbum gratiæ, fiduciæ*

(1) Papendr. pag. 222. col. 2. & 223. col. 1. & 2.

verbum: ECCE NOS RELIQUIMUS OMNIA, ET SECUTI SUMUS TE? Ita S. Bernardus tempora Apoſtolorum tranſiiſſe deplorat, quibus paupertas in pretio erat. Papendrechtius e contra, ſic ea depulſa eſſe vult, ut jam non amplius deceat, Pontificalem Dignitatem paupertate, aut quovis alio modo obnubilari.

Decretum Concil. Trid. de moleſtia Epiſcoporum.

IV. Noviſſime autem Concilium Tridentinum antiquas Patrum de vita & moribus Clericorum Sanctiones renovatas voluit, & ſeſſ. 25. in Decreto Reform. Cap. 1. ſic habet. „Sancta Synodus. . . .„ exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi, non ſolum jubet, ut Epiſcopi „ modeſta ſupellectili & menſa, ac frugali „ victu contenti ſint; verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ejus domo „ caveant ne quid appareat, quod a Sancto „ hoc inſtituto ſit alienum, quodque non „ ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum „ contemptum præ ſe ferat."

Canon iſte, quem Synodus Tridentina hoc ſuo Decreto cupit renovatum, eſt Canon 15. Concilii vulgo Carthaginenſis IV. qui & refertur apud Gratianum Diſt. 41. (ali. 42.) Can. 7. ſic autem habet: *Epiſcopus vilem ſupellectilem & menſam ac victum* PAUPEREM *habeat; & Dignitatis ſuæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærat.*

Ceterum fatemur, Synodum Tridentinam ob temporis iniquitatem mitius loqui, quam Patres Carthaginenſes, quorum exemplum ſe ſequi profitetur: ſed nefas ſit dicere ſacram illam Synodum exiſtimaſſe noſtris temporibus ad ſuffulciendam dignitatem Epiſcopalem neceſſarium eſſe ſplendorem externum. Jubet Epiſcopos contentos eſſe *modeſta ſupellectili ac frugali victu*, præcipit ſimplicitatem ac *vanitatum contemptum*; neque obſcure inſinuat, ſeſe in iis ipſam deſiderare victus *vilitatem* ac *paupertatem*.

Exemplum Bartholomæi de Martyribus.

V. Audiendus hic eſt Bartholomæus de Martyribus Archiepiſcopus Bracarenſis, qui Concilio Tridentino cum tanta omnium erga eum veneratione interfuit, & hujus Decreti ſeſſ. 25. præcipuus Auctor fuiſſe ſcribitur in vita ipſius gallice edita. (lib. 2. Cap. 13.)

Sanctus hic Antiſtes, cum propter vitæ humilitatem ac paupertatem Nobilibus atque Aulicis eſſet exoſus, & per illos in odium populi malitioſe adductus, a Ludovico Granatenſi, alioquin viro tum pietate tum doctrina conſpicuo, monitus fuit, ut pauliſper conſideraret „ ſe eſſe Archiepiſcopum & „ quidem Bracarenſem; ideoque oportere „ quadam decorari honeſtate ad ſuſtentandam dignitatem Archiepiſcopalem, aiebat; alienum quidem ſe eſſe ab eo, ut „ eum ad luxum incitaret, & una cum „ ipſo condemnare Prelatos illos, qui apparent potius Provinciarum Gubernatores, „ quam Apoſtolorum ſucceſſores; & qui „ per ſuperbum illum apparatum, quo cinguntur, videantur faſtum & pompam „ mundi velle introducere uſque ad ipſum „ Altare; ſed illi eſſe attendendum, nequaquam nos amplius eſſe temporibus illorum Sanctorum, quorum paupertas miraculis fulciebatur. Fideles hodie factos infirmiores; hos poſſe indigere aliquibus, „ quæ ſenſus externos perſtringant, ut Epiſcopis omnem debitam venerationem exhibeant."

Hæc Ludovicus Granatenſis, aderat & Epiſcopus ex eodem Ordine Dominicanus, qui præſentia ſua illius dictis robur adderet: quæ & Papendrechtius, ni fallar, ſi adfuiſſet calculo ſuo plane probaſſet.

Tum vero Bartholomæus ſuaviter ſortiterque reponens: „ Mihi indulgeri peto, „ *inquit*, ſi vobis ingenue dicam, me pauliſper hærere attonitum, videre illos, per „ quos ſperabam intelligere vocem Dei, „ mihi tam humano modo loquentes; & „ qui me ad majorem in functionibus Miniſterii mei exactitudinem incitare deberent, me ad remiſſionem & relaxationem „ excitantes. Quæ a vobis dicta ſint in „ aula Regia dici haud miror; at id duntaxat admiror, Aulicos, Religioſos, & „ Epiſcopos hic in eandem ſententiam convenire; viroſque tam ſanctos & venerandos ſe hujusmodi cauſæ ſtatuere defenſores. Mundus queritur ædes meas ac fa-

„ miliam

„ miliam magnificas non esse, neque Archiepiscopi Bracarensis splendorem non exhibere. Hæc dictio digna est prolatoribus suis, sed num ideo Dei Minister dignitatem suam eorum pervicaciæ debet subjicere, & regulas suas, ut se eorum opinioni conformet, derelinquere? An illi Sancti, de quibus tanquam Capitibus & Principibus gloriatur Ecclesia, S. Nicolaus, S. Basilius, S. Chrysostomus, ac nominatim Magnus S. Martinus, cujus paupertas & liberalitas vere Apostolicæ fuerunt; an, inquam, ignorabant Mundum, quidquid est splendoris, revereri, & humanam existimationem magnificentia humana sibi se posse comparare? Hoc procul dubio sciebant, sed ajebant sicut S. Paulus: *An quæro hominibus placere? si hominibus placerem, Christi servus non essem.* Arbitrabantur se melius non posse fungi munere evangelizandi humilitatem & paupertatem Christi, quam se pauperes exhibendo ad prædicandum Deum pauperem. Quid ex eo tempore factum, quod eorum agendi rationem suspectam aut contemptibilem efficere potuit, & quis eos imitari nobis inhibeat? An hodiernæ hominum irrisiones? Eos etiam irriserunt. Sicuti igitur ipsi Mundi irrisionem contempserunt, ita & nostrum est contemnere. Non existimo, vos contendere, illam agendi rationem, tanquam in ipsis extraordinariam habendam esse, adeoque parum imitandam, quandoquidem noveritis, quid Ecclesia nobis præscripserit hoc expresso Decreto IV. Concilii Carthaginensis: *Episcopus vilem supellectilem & victum pauperem habeat, & dignitatis suæ Auctoritatem fide & vitæ meritis quærat.* En Spiritum Sanctum ore Universæ Ecclesiæ Africanæ nobis loquentem. Nunc ergo judices & Consiliarios meos vos assumo. Spiritus Sanctus mihi, uti Episcopo, decernit habere supellectilem & mensam pauperem; Mundus e contra paupertatem fugere me adhortatur, & in his omnibus splendorem quærere. Utri deferre suadetis mihi? Mundus contendit justificare, imo & sanctificare illam, quam nobis inspirat opinionem dicendo, Magnificentiam ad sufficiendam dignitatem Episcopalem esse „ necessariam: e contrario Spiritus Sanctus nos docet, Episcopum per illam „ paupertatem Apostolicam sese magis commendabilem redditurum; non enim exterior ille fastus, sed vitæ Sanctitas hominum cordibus honorem & venerationem „ ipsi debitam imprimere debet. Ecce Regula nostra, si tanquam Religiosus Statuta Ordinis nostri servare conatus sim, „ modo ut Episcopus, Regulam ab Ecclesia Episcopis præscriptam servare debeo. Ideoque, quæso, vobis persuasum „ sit, me omnis illius exterioris fastus hostem esse, non tantum quia Religiosus sum; „ fui in Religione pauper, qualis fuit S. „ Joannes omnium Religiosorum exemplar: jam vero in Episcopatu pauper „ esse debeo, veluti Jesus Christus Evangelium annuntians, veluti Apostoli & „ magni Episcopi successores eorum, & „ veluti Prælatis omnibus mandat Ecclesia..... Nunquid adeo immisericors „ esse potero, ut panem ex ore fame confectorum adimam, quo mensa mea ferculis bene sit instructa? Numquid tam „ duro corde ero, ut membra Christi in „ maximo frigore denudem, quo vestiam „ & ornem muros inanimes?.... Deus „ avertat, ne rem tam vilem, qualis est vana hominum opinio, pretio lacrymarum „ & sanguinis Pauperum emam....

Hæc ubi Archiepiscopus ille Bracarensis protulisset, victas dedere manus ambo viri, qui illum audierant, & signanter Ludovicus Granatensis, ingenue fassus, se jam certius intelligere quam unquam, quod meritissime ad Archiepiscopalem evectus, sibique ipsi prælatus fuisset Bartholomæus.

Exemplum S. Basilii Magni.

VI. Verissime autem dixit magnus ille Archiepiscopus Sanctos illos, de quibus tanquam Principibus gloriatur Ecclesia, Basilium, Chrysostomum, aliosque arbitratos fuisse, quod melius fungi non possent munere evangelizandi Christi humilitatem ac paupertatem, quam si ipsi sese pauperes efficerent ad prædicandum Deum pauperem; & Spiritum S. ore Sanctorum Patrum nos docere, quod Episcopus pau-

pertate Apoſtolica ſe magis commendabilem reddat.

Quinimo paupertate illa Apoſtolica ipſis Tyrannis formidabilis extitit S. Baſilius Magnus. Siſtitur hic ante tribunal Præfecti Cæſarei, circumſtantibus Lictoribus, variisque aliis tantæ dignitatis Miniſtris; jactantur in illum minæ ſpoliationis bonorum, exilii, mortis (1). Stat intrepidus Baſilius, placide reponens minas illas ad ſe non pertinere, quod cum nil poſſideret, ſpoliari non poſſet; niſi, inquit, indigeres pannoſis hiſce veſtibus, tritis & laceris. Invincibilem eſſe hunc Eccleſiæ Antiſtitem fatetur Tyrannus. Sed & ipſe Valens Imperator, cum Eccleſiam eſſet ingreſſus, ubi Baſilius ad ſacrum Altare parebat immobili corpore, obtutu fixo, ſpiritu converſo ad Deum, circum adſiſtentibus in Sanctuario ſacris Miniſtris timore plenis ac reverentia; capitis vertigine & caligine oculorum captus obſtupuit; dein ad oblationem accedens, videnſque a Presbytero eam illico non ſuſpici, ita cœpit corpore toto nutare, ut manibus ſuſtentari deberet. Scilicet S. ille Epiſcopus, non divitiis aut ſplendore externo, ſed fide & vitæ meritis, ac præcipue Apoſtolica paupertate, dignitatis ſuæ auctoritatem acquiſierat.

S. Chryſoſtomi de dignitate Sacerdotis æſtimatio.

VII. Tam procul proinde abeſt, ut ad dignitatem Epiſcopalem externus ſplendor temporalium bonorum requiratur, ut per illum potius effuſcari videatur. Certe S. Chryſoſtomus non niſi ex ſpirituali ſplendore eam æſtimat. „ Habet, *inquit*, Sacerdos juſtitiæ thoracem, habet loricam „ veritatis, habet & calceamenta multo „ honeſtiora ab Evangelio pacis, habet & „ gladium non ex ferro ſed Spiritus, habet & coronam capiti impoſitam: ſplendidior hæc armatura atque pretioſior „ eſt (2). Sacerdotium eſt ipſo etiam Regno majus ac venerabilius. Nam ſi vis „ videre, quantum abſit Rex a Sacerdote, expende modum poteſtatis utrique „ traditæ; videbis Sacerdotem multo ſublimius Rege ſedentem. Quanquam enim „ nobis admirandus videatur Thronus Regius ob gemmas affixas & aurum quo „ cinctus eſt; tamen rerum terrenarum adminiſtrationem ſortitur. Verum Sacerdoti Thronus in cælis collocatus eſt, „ & de cæleſtibus negotiis pronunciandi „ habet auctoritatem. "

Neque exiſtimavit B. Chryſoſtomus, bonis temporalibus Sacerdotalem dignitatem adjuvari, aut Eccleſiæ ſplendorem augeri, ſed e contrario pronunciavit ea impedimento ac oneri eſſe Eccleſiæ Chriſti. (3)

Scitur quidem, ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria eſſe temporalia; ſed qua lege ſancitum reperitur Cathedram concidere, ubi dos Epiſcopalis ablata eſt? Honeſte ſeſe ſuſtentarunt ſemper Antiſtites & Presbyteri Eccleſiæ Ultrajectinæ; neque unquam mendicare viſi ſunt, aut vagationis macula notati. Strenue ſemper gregi ſuo aſtiterunt; & quamvis ad conditionem Apoſtolorum redacti fuiſſent; ſic ut & alienis ſumptibus indiguiſſent; & vitam duxiſſent *in fame & ſiti*, *in frigore & nuditate*, quis ob hanc cauſam, vel unum ſaltem gradum dignitatis Cathedraticæ aut vitalis offici huic Eccleſiæ deperiiſſe affirmare auderet?

Eccleſia Cathedralis nil perdit de vitali ſua vi propter formam veſtium.

VIII. Quod ad veſtes Clericales ac Monachales attinet; mirum, quod Adverſarii ex earum apud Batavos olim facta inhibitione etiam argumentum aliquod ſumi velint contra dignitatem Cathedraticam Eccleſiæ Ultrajectinæ. Nam Sacerdotii ac poteſtatis Eccleſiaſticæ vitalis vis atque officium non dependent a forma & colore veſtium; quandoque tutius atque utilius ſub alienis veſtibus Sacerdotalis cura animabus impenditur. Laudatur Sanctus Martyr Euſebius Samoſatenſis, qui teſte Theodoreto l. 4. hiſt. Cap. 13. *Vir Apoſtolicis ſudoribus exercita-*

(1) Vide Greg. Naz. Orat. 20.
(2) Hom. 5. in C. 6. Iſai.
(3) Hom. 86. in Matth.

citatus: cum multas Ecclesias Pastoribus viduatas comperisset; sub persecutione Valentis, militarem habitum, idest chlamydem & balteum sumens & tiara capiti imposita, more Syrorum & Persarum, qui caput adversus ardorem solis tiara tegebant, Syriam, Phœnicen ac Palæstinam peragravit; Presbyteros ordinans ac Diaconos, aliosque Ecclesiæ ordines supplens. An non S. ille Antistes tunc vitalem vim atque Officium exercebat?

Ceterum nusquam reperitur præceptum Episcopis aliisve Ecclesiæ Ministris, ut externo quodam vestium aliorumque ornamentorum splendore sese hominibus commendent; sed e contrario in Concilio Narbonensi anni 589. Can. 1. vetitum fuit, ne Clerici gestarent vestes purpureas; & in Synodo multorum Episcoporum anno 830. curante Ludovico Pio Imperatore, uti refert Platina in Gregorio IV. „ Constitu„ tum est, ne Episcopi & Clerici cujusvis „ gradus, pretiosas & exquisitas vestes, ut„ pote sericas & coccinei coloris, aut bra„ cteatas ferrent: neve in digitis gemmas, „ nisi dum Præsules sacrificant: ne in cin„ gulis, calceis, aut crepidis aurum & ar„ gentum ferrent, quæ procul ab omni re„ ligione sunt, & magnæ incontinentiæ „ ac vanitatis signa manifestissima." Ita Platina.

Pontificale Roman. commendat splendorem animarum non vestium.

IX. Denique quantum ad vestes sacras vel ex ipso Pontificali Romano p. 1. tit. *de consecr. electi in Episcopum*, omnes Ecclesiæ Antistites commonentur, quod insularum splendor ad Synagogam potius Judæorum pertineat, ad Christi autem Ecclesiam splendor animarum; nam in præfatione seu oratione hæc verba recitantur: *Pontificalem gloriam non jam nobis honor commendat vestium; sed splendor animarum; quia & illa quæ tunc carnalibus blandiebantur obtutibus, ea potius quæ in ipsis erant intelligenda poscebant.* Idem habetur & in *Ordine Romano.*

Quanquam hic defensione opus non habeat Ecclesia Ultrajectensis, utpote cujus Præsules, aliique Ministri Altaris in sacra Liturgia, divinisque officiis peragendis, forte non multo minori insularum & sacrorum vestimentorum ornatu decorantur quam passim Episcopi & Clerici Ecclesiarum, quæ sunt sub ditione Catholica.

Ceterum ea quæ hoc §. adducta sunt, plus satis demonstrant, recte Doctores resolvisse, quod Ecclesia Ultrajectensis nil de sua dignitate Cathedratica amiserit, licet illius Antistites & Clerus bonis temporalibus non essent dotati, neque diviti apparatu instructi; unaque patet, quam inane sit argumentum Adversariorum (1) hac in parte, dum inter cetera ad probandum *Metropolitanam Ecclesiam Ultrajectinam ejusque Cathedram .... jam tum* (ab annis 140. & amplius) *concidisse & vitali quacumque vi & officio fuisse destitutam*, tam sollicite enumerant hæc & hujusmodi: *interdicta etiam fuisse publica* Catholicæ Religionis *signa* in *Sacerdotum Monachorum vestibus:* accessisse *edium Archiepiscopalium* in usum Prætoris urbani destinationem; *Proventuum Ecclesiæ Metropolitanæ* factam Acatholicis assignationem &c.

§. IV.

Ecclesia Cathedralis potest salva consistere, licet destituta sit potestate coactiva, & strepitu Forensi.

Opinio Adversariorum.

I. Non potest, inquiunt Adversarii, Ecclesia Ultrajectina in sua vitali vi atque officio consistere, cum ei apud Batavos *libera* non sit (2) *jurisdictionis* Episcopalis *administratio*, nec *judiciarii Tribunalis usus: Cujus* (3) *judicii dies nulli assignantur, & ubi nullus pro Tribunali Judex sedet, aut sedere potest.*

Admittunt *Doctores*, non posse sub Dominatu Ordinum Acatholicorum erigi apud Batavos

(1) Anonym. p. 189. & 190.
(2) Anonym. p. 190.
(3) Papendr. p. 232. col. 2.

tavos aut conſiſtere Tribunalia Eccleſiaſtica, quæ Forenſem ſtrepitum adjunctum habeant, neque exerceri exteriorem illam judicii contentioſi formam, ſaltem eo modo, quo in pleriſque Catholicorum Provinciis per Epiſcopum ejusve Officialem exercetur; nec denique in Batavia concedi Clero ullam poteſtatem coactivam, quæ jam pridem a Principibus Catholicis Eccleſiaſticis perſonis ſub ſua ditione degentibus conceſſa fuit.

Sententia Doctorum de poteſtate Eccleſiæ eſſentiali, ex Evangelio.

II. Sed & pro certo habent Doctores, juriſdictionem Eccleſiæ, quantum ex primæva ſua inſtitutione, mere ſpiritualem eſſe; eamque ſpiritualem juriſdictionem, omni poteſtate coactiva, omnique Forenſi ſtrepitu ſemoto, ad Eccleſiæ eſſentiam, vitalem vim, atque officium ſufficere.

Omnis namque jurisdictio, Eccleſiæ propria & eſſentialis, quam nec ulla poteſtas ſuper terram tollere aut penitus impedire poteſt, tota ſpiritualis eſt, toraque fundatur in prægrandi illa auctoritate, quam Chriſtus conceſſit Eccleſiæ, dum dixit; *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus* (1), & alibi (2): *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt;* ac denique: (3) *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cælo & in Terra, euntes ergo docete omnes gentes . . . docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis.*

Ubi, prout reflectit Claudius Fleury, Inſtitut. ad jus Eccl. parte 3. Cap. 1. Chriſtus quidem Eccleſiæ tradidit poteſtatem ſummam redarguendi, ac reprimendi eos, qui fidelem populum prava docerent; nec non criminoſos cenſuris Eccleſiaſticis ligandi, atque etiam a corpore ſuo ſegregandi; ſed nullam ei conceſſit vim coactivam, quæ per pœnas corporales exercetur in invitos, nullumque ſtrepitum Forenſem eidem Poteſtati conjunctum aſſignavit.

Probatur ab Exemplo Chriſti, et Doctrina Apoſtolica, Eccleſia poteſtatem eſſe mere ſpiritualem.

III. Cujus rei exemplum, quod nimirum Eccleſiaſtica poteſtas, quam Chriſtus Dominus ſponſæ ſuæ relicturus eſſet, non in invitos exercenda foret, ſed in ſpontaneos ac voluntarios, exhibuit ipſe, quando Diſcipulos, quos perſuaſione verbi attraxerat, non niſi morum ſuavitate & cæleſtis ſuæ doctrinæ virtute in ſodalitio ſuo retinere ſtuduit: eumque multi, quibus durior videbatur ſermo doctrinæ, abſcederent ſeu abirent retro, dixit ad Duodecim, *Nunquid & vos vultis abire?* Quinimo cum a Diſcipulo tradendus eſſet Miniſtris Judæorum & Gentibus, noluit a ſuis defendi, ſed Petrum materiali gladio uſum redarguit; & dein coram Pilato palam profeſſus eſt, Regnum ſuum non eſſe de hoc Mundo. *Regnum meum*, inquit, *non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet Regnum meum, Miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis . . . . . Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati* (4). Rex igitur noſter paſſurus venit, & diſcipulos ſuos miſit ſicut agnos inter Lupos, domiturus mundum non ferro ſed ligno. Quare & Apoſtolus Paulus *Arma*, inquit, *militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo* &c. (5).

Ex Patribus.

IV. Hanc Evangelicam & Apoſtolicam Regulam Patres tenuerunt & docuerunt.

TERTULLIANUS in Lib. ad *Scapulam*: *Non eſt*, inquit, *Religionis* COGERE *Religionem.*

ATHANASIUS Epiſt. ad Solitarios: „Diabolus, *inquit*, nihil veri habet, in ſecu„ri & aſcia invadens concutit fores eorum, „ a quibus recipitur: Salvator contra man„ſue-

(1) Matth XVIII. 17
(2) Joan. XX. 22. 23.
(3) Matth. XXVIII. 18. 19. 20.
(4) Joan. XVIII. 36. 37.
(5) 2. Cor. X. 4.

„ ſuetus eſt; SI QUIS, *inquit*, VELIT ME „ SEQUI ET ESSE DISCIPULUS MEUS; do„ cetque ſe, cum ad quempiam venit, „ *non vi* inſtare ſed potius pulſare ac di„ cere: *aperi mihi*. . . . Quod ſi aperiant, „ intrat; ſin graventur aut nolint aperire, „ abſcedit: non enim gladiis aut jaculis, „ aut militari manu veritas prædicatur, „ ſed *ſuadendo & conſulendo*."

Athanaſio conſonat S. HILARIUS L. 2. ad Conſtantium, „ Deus. . . , inquit, *coac„ tam* confitendi ſe eſt aſpernatus volun„ tatem; ſi ad fidem veram iſtiuſmodi *vis* „ adhiberetur, epiſcopalis doctrina obviam „ pergeret, diceretque: Deus Univerſitatis „ obſequio non indiget *neceſſario*; non re„ quirit *coactam* confeſſionem. . .non poſ„ ſum niſi *volentem* recipere, niſi orantem „ audire, niſi profitentem ſignare."

S. CHRYSOSTOMUS eamdem doctrinam, quam plurimis locis tradit, v. g. hom. 10. in 1. Theſſ. dicit, quod Epiſcopus VOLUNTARIIS *præſſe debet a quibus Principatus ſui gratiam referat*; item in Lib. de Sacerdotio, *Chriſtianis*, inquit, MINIME *omnium licet peccantium lapſus* VI CORRIGERE. NON VIM *afferre ſed* SUADERE TANTUM *oportet*; item de verbis Iſai. *vidi Dominum* hom. 4. Regis & Sacerdotis diſcrepantia munia recenſens ait: *ille* COGIT, *hic* EXHORTATUR; *ille* NECESSITATE, HIC CONSILIO; *ille habet* ARMA SENSIBILIA, *hic* SPIRITUALIA; ille BELLUM *gerit cum* BARBARIS, *mihi bellum eſt adverſus* DÆMONES.

Item S. HIERONYMUS in Epiſt. 3. ad Nepot. longe diverſam eſſe docet poteſtatem Principis & Epiſcopi, quod *ille nolentibus præſit, hic volentibus: ille terrore ſubjiciat, hic ſervituti donetur.*

Ex ſolemni oratione Romanæ Eccleſiæ.

V. Et quidem Eccleſia Romana jam olim mere ſpiritualem poteſtatem, quantum eſt ex Chriſti inſtitutione, ſe habere profeſſa eſt publica oratione hiſce verbis comprehenſa: *Deus qui B. Petro collatis clavibus Regni cæleſtis animas ligandi atque ſolvendi Pontificium tradidiſti, concede ut interceſſionis ejus auxilio a peccatorum noſtrorum nexibus liberemur.* Quæ oratio totidem verbis adhuc reperitur in Libro Sacramentorum S. Gregorii, uti olim recitabatur XIII. Kalend. Martii in officio *Cathedræ S. Petri Romæ*, habeturque adhuc in Miſſali Romano Typis Plantinianis edito 1596. & non niſi poſt tempora Pauli III. & Gregorii XIII. in quorum Breviariis adhuc eadem oratio legebantur, expunctum tandem fuit vocabulum *animas*, procul dubio a quopiam, qui exiſtimarit Pontificem Romanum a Chriſto accepiſſe poteſtatem non ſolum animas ſed & corpora ligandi, prout noviſſimi Curiæ Romanæ fautores (1) in publicis Theſibus propugnare non dubitarunt, aſſerentes R. Pontificem eſſe poſitum a Deo, *ad alligandos Reges in compedibus & nobiles eorum in manicis ferreis.*

Ex Decreto Clementis III.

VI. Extat & Decretum Clementis III. in Cap. 10 ✠ *de judiciis*, quo declarat, quod ſi Clericus ob commiſſum crimen depoſitus fuerit, & poſt depoſitionem incorrigibilis manens excomunicatus; atque tandem contumacia creſcente anathematis mucrone percuſſus „ poſtmodum vero ſi in profundum „ malorum veniens contempſerit: cum Ec„ cleſia, *inquit*, non habeat ultra quid fa„ ciat, ne poſſit eſſe ultra perditio plurimorum, per ſecularem comprimendus eſt „ poteſtatem, ita quod ei deputetur exilium, „ vel alia legitima pœna inferatur." Ubi luculenter ſupponit Clemens III. ſub finem ſeculi XII. juriſdictionem Eccleſiæ, quam a Chriſto Domino accepit, eſſe mere ſpiritualem.

Ex Pontificali Romano.

VII. Quod autem Clemens III. declarat, hujusmodi facinoroſos, qui poſſent eſſe perditio plurimorum, per ſecularem comprimendos eſſe poteſtatem; non ita intelligendum eſt, ac ſi Princeps ad imperium Eccleſiæ

(1) Deſirant in Theſ. 11. Maji 1684.

fræ deberet exilio aut gladio punire: Nam e contrario Ecclesia semper intercessit apud Judices seculares, ut reis a criminosa vita coercitis parcerent, & hodiedum ex præscripto Pontificalis jubetur Episcopus serio intercedere pro clerico criminoso degradato: „ Pontifex Degradator, *inquit* efficaci„ ter & ex corde, omni instantia pro mi„ serrimo illo derelicto intercedit apud „ Judicem secularem, ut circa mortis pe„ riculum vel mutilationis contra degra„ datum sententiam moderetur." Ubi Ecclesia non solum testatur alienum sibi esse animum ab infligenda pœna mortis aut mutilationis, verum etiam inflictionem mitioris pœnæ, puta exilii aut similis, ita pertinere ad Judices seculares, ut ipsa nihil habeat in hac parte nisi quod precetur & supplicet in animarum salutem.

Ex antiquis Canonibus.

VIII. Propterea jam inde a primis seculis conditi fuere Canones contra illos Episcopos aliosque Ecclesiæ Ministros, qui fidelibus delinquentibus timorem conarentur incutere eos verberando: „ Episcopum, „ *inquit* Canon 28. Apostolorum, aut „ Presbyterum aut Diaconum, *percutien„ tem* fideles delinquentes aut infideles ini„ que agentes & per hujusmodi *volentem* „ *timeri*, dejici ab officio suo præcipi„ mus." Hunc Canonem sub hac versione refert Gratianus *Dist.* 45. *Can.* 7. Eumdemque procul dubio indicare voluit S. Gregorius *l.* 2. *Ep.* 52. *ind.* 2. ubi ita loquitur: „ Quod autem de Episcopis, qui „ verberibus timeri volunt, Canones di„ cant, bene fraternitas vestra novit. Pa„ stores enim facti sumus, non percussо„ res. Egregius Prædicator dicit: *argue*, „ *obsecra*, *increpa in omni patientia & do„ ctrina*. Nova vero atque inaudita est ista „ prædicatio, quæ verberibus exigit fidem." Extat & hæc sententia S. Gregorii apud Gratianum, ead. *Dist.* 45. *Can.* 1.

Clarum est, SS. Patres hujusmodi Canonem statuendo, nnn tantum reprobasse spiritum vindictæ, quæ a Sacerdote longe abesse debet, sed & eam vim coactivam, quæ *verberibus exigeret fidem*, aut qua Episcopus verberando fideles delinquentes *timeri* vellet.

Pompaticum Satellitium.

IX. Quinimo a spiritu Matris Ecclesiæ alienum est, exteriori quodam apparatu Ministrorum, & pompatico satellitio filios suos terrefacere, utpote quæ ex præcepto Iponsi ac Domini sui vitare didicit omnem speciem Dominationis. Quare & Principes Apostolorum Consacerdotes suos monet, *non dominari in Cleris*, 1. *Petr.* V. in quem locum ita commentatur Guilielmus Estius: „ non „ solum, *inquit* dominari dicuntur in alios, „ qui potestatem, quam super illos habent, „ ad suam ipsorum convertunt ac referunt „ utilitatem; cujusmodi potestas est Do„ minantium in servos: Verum etiam qui „ more Principum hujus seculi imperant „ cum ostentatione potestatis, nec nisi cum „ satellitio & pompa assectarum prodeunt „ in publicum: scilicet ut terrorem subdi„ tis incutiant, atqui Christus voluit in „ Pastoribus & Rectoribus Ecclesiæ ma„ gis apparere humilitatem & mansuetu„ dinem, quam potestatis ostentationem „ atque severitatem, & amorem magis „ quam terrorem; ut absit non solum ani„ mus, sed etiam species dominandi in plebem subjectam. Hæc pereruditus ille Epistolarum Apostolicarum interpres.

Jurisdictio coactiva a Principibus Catholicis concessa Ecclesiasticis.

X. Ceterum fatemur, Episcopos sub ditione Principum Catholicorum, per Officiales suos jam pridem exercuisse jurisdictionem quandam, quæ corporalis pœnæ inflictionem vimque coactivam conjunctam habet, sed & scimus Episcopos hujusmodi jurisdictionem non possidere tanquam a Christo sibi datam, sibique essentialem aut necessariam: sed a Principibus secularibus concessam, certisque limitibus circumscriptam.

Quapropter Judices seculares auctoritate sua repressерunt Officiales Ecclesiasticos, qui istiusmodi jurisdictionis debitos fines transgressi erant, prout teste Fevretio Parlamentum Parisiense anno 1562. pronunciavit, male & abusive judicasse Officialem Curiæ Ecclesiasticæ condemnando aliquem ad fustigationem publicam, inhibuitque omni-

omnibus Judicibus Ecclesiasticis, ne similes pœnas decernerent.

Ex hisce omnibus evidenter patet, quod ad essentiam Ecclesiastici & Episcopalis Regiminis minime requiratur jurisdictio illa, quæ potestatem coactivam conjunctam habeat, & consequenter Ecclesia Cathedralis Ultrajectina nullatenus debeat æstimari collapsa, suaque vitali vi aut officio destituta, idcirco quod illius Ecclesiæ Episcopus, ejusve Officialis vel alii ministri exercere non possint jurisdictionem coactivam, renuentibus Ordinibus Acatholicis.

Forensis strepitus non est institutus a Christo.

XI. Quod ad Forensem strepitum attinet, quo jam pridem judicia Ecclesiastica celebrantur; certum est, quod quemadmodum Christus Ecclesiæ suæ non dedit ullam jurisdictionem coactivam, ita neque Forum externum, quod sine potestate coactiva, qua partes litigantes componantur, subsistere non potest, dederit: sed Episcopi eam jurisdictionem per concessionem Principum Catholicorum acceperint non plus quam a sex circiter seculis.

Primi Imperatores Christiani Episcopis largiti sunt quoddam forum externum, sed duntaxat velut arbitris.

XII. Primi quidem Imperatores Christiani, pro ea qua Episcopalem dignitatem atque integritatem prosecuti sunt reverentia & æstimatione, Episcopis quoddam forum, sive judicium vel audientiam tribuerunt, sed duntaxat uti arbitris ex partium voluntate adsumtis, omni jurisdictione coactiva semota: ut constat ex *Novella* VALENTINIANI 3. tit. 12. de Episcopali judicio.

Strepitus forensis non nisi seculo XII. invaluit in Ecclesiis.

XIII. Certum insuper est, strepitum forensem, quo tandem per concessionem Principum Catholicorum judicia Ecclesiastica celebrari cœperunt, per XI. prima secula in Ecclesia incognitum fuisse & inusitatum.

Nullum prioribus illis seculis discrimen erat inter forum internum & externum, sed Episcopi, uti testatur Morinus de pœnit. L. 1. Cap. 9. „ Constantissime jurisdictionem suam in omnia crimina etiam „ levissima occulta & publica, *Sacramentali*, ut nunc loquimur, *ratione* exercuerunt." Additque Morinus ibidem *Cap.* 10. *n.* 11. nihil hactenus a se repertum, quo probetur ante seculum XII. forum externum ab interno fuisse separatum, aut Judicem peculiarem pro excommunicatione solvenda, aliumque pro culpa diluenda destinatum fuisse. Quare nec oportebat olim eum, qui in foro interno sive pœnitentiali a vinculo excommunicationis absolutus erat, ulterius recurrere ad Episcopum, ejusve Officialem pro absolutione obtinenda in foro externo.

Verum circa seculum XII. cum scholasticæ Theologiæ fundamenta jacerentur, brevique scholas omnes occupassent, forum pœnitentiale in praxi separari cœptum est a judiciali, & in varias personas transferri, uti idem Morinus observat *ibid. Cap. 9. n. 6.* unaque cum studio legum civilium, quod tunc temporis pene apud solos Clericos vigebat, invaluere apud Ecclesiasticos formalitates & tricæ forenses, adeo quidem, ut brevi Forum Ecclesiasticum hac in parte ipsa Tribunalia secularia superaret, & Judices Regii hoc ipsum animadvertentes cœperint Laicorum causas tum civiles tum criminales sibi reservare.

Præcipue autem invaluit strepitus ille Forensis in Curia Romana, & supra modum multiplicati fuere Ministri Foro externo & contentioso vacantes.

Verum ratio & experientia evincunt, Forensem illum strepitum adeo non requiri ad Ecclesiæ Cathedralis essentiam, vel ad vitalem illius vim atque officium, ut potius natus sit vitalem illam vim atque officium impedire; cum difficile sit in processibus contentiosis modum tenere, etiam ubi Cathedra Principalis est collocata.

S. Bernardus malæ Curiæ Eccleſiaſticæ deplorans.

XIV. Audire juvat S. Bernardum iſta ſub initium ſeculi XII. mala deplorantem *L.* 1. Conſid. ad Eugenium Papam. *Cap.* 4. *&* 6. „ Quid, *inquit*, ſervilius, indigniuſque præſertim ſummo Pontifici, „ quam non dico omni die, ſed pene „ omni hora inſudare talibus rebus (litigiis) & pro talibus? denique quando „ oramus? quando docemus populos? quando ædificamus Eccleſiam? quando meditamur in lege? & quidem *quotidie perſtrepunt in Palatio leges*, ſed *Juſtiniani* non Domini . . . hæ autem non tam „ leges quam *lites* ſunt & *cavillationes* ſubvertentes judicium. Tu ergo Paſtor „ & Epiſcopus animarum, qua mente obſecro ſuſtines coram te ſemper ſilere illa, „ garrire iſta? „ &c.

Extat & tom. 5. miſcell. Stephani Baluzii pag. 63. *Expoſitio in Pſalm. LXIV.* ſive liber de *corrupto Eccleſiæ ſtatu* ad Eugenium III. Papam, Auctore Gercho Præpoſito Recherſpergenſi, qui S. Bernardo coævus fuit, ubi Eccleſiæ R. maculas deſcribere ſatagens, ait: „ Neque vel „ hoc ipſum carere macula videtur, quod „ nunc dicitur *Curia Romana*, quæ ante„ hac dicebatur *Eccleſia Romana* . . . . . „ *nomen Curiæ* . . . . . a *cruore* derivatur, „ ſive a *curis*, ut ait quidam: *quia Curarum genitrix nutrixque malorum, injuſtos juſtis, inhoneſtos æquat honeſtis*. „ hæc Gerchus.

Fatendum igitur, longe feliciores fuiſſe Eccleſias Cathedrales priorum ſeculorum, quæ ſtrepitu Forenſi vacarunt, quam moderna, in quibus contentioſa judicia perſtrepunt: adeo ut non niſi per ſummam inſcitiam dici queat Eccleſia Ultrajectina collapſa ex eo quod ſtrepitu Forenſi careat & Tribunali contentioſo; quandoquidem & abſque eo per XI. ſecula Eccleſiis Cathedralibus pleniſſima permanſerit poteſtas & juriſdictio ſpiritualis in animas, & ubi is introductus fuit poſterioribus temporibus, vitalem Cathedræ vim atque officium diminuerit potius quam auxerit.

Quanquam & hoc verum ſit, Eccleſiam Ultrajectinam neque Officialibus neque omni ſpecie juriſdictionis externæ carere, ac fortaſſe plus aliquid ea in parte, ſi expedire judicaretur, per conniventiam Poteſtatis ſupremæ obtinere poſſe.

Ad Eccleſiæ Cathedr. ſubſtantiam non requiritur prorſus liberum ſpiritualis juriſdictionis exercitium.

XV. Denique ſi dicant adverſarii, Eccleſiæ Ultrajectinæ non ſolum ablatum eſſe Tribunal contentioſum, ac ſtrepitum Forenſem; ſed & magnopere impeditum exercitium ipſius ſpiritualis juriſdictionis: reponent Doctores, multo magis olim in tot florentiſſimis Eccleſiis graſſantes perſecutiones impedimento fuiſſe, ne liberum poteſtatis Eccleſiaſticæ vigeret exercitium. Quare quemadmodum propterea minime caruerunt olim Eccleſiæ Cathedrales vitali ſua vi atque officio, ita nec iis ullatenus caruit, nec caret hodie Eccleſia Ultrajectina.

Quinimo cum non obſtantibus omnibus impedimentis ex parte Acatholicorum, potuerint ſemper munia Eccleſiaſtica, quæ ad eſſentiam ſacri Regiminis pertinent, nimirum prædicandi verbum Dei, reconciliandi peccatores &c. in Eccleſia Ultrajectenſi exerceri, & reipſa non tantum a Paſtoribus & Curatis inferioribus, ſed etiam juxta ipſos adverſarios per Epiſcopum Vicarium Apoſtolicum exercita fuerint; quis dubitet, quin Eccleſia illa uſque in vitali ſua vi atque officio conſtiterit? & cur vitalis illa vis atque officium exerceri non potuit æque per Epiſcopum ordinarium ac per Vicarium Apoſtolicum; eum æque proſcriptum eſſet ipſum utriuſque miniſterium, & æque proſcripta inſtitutio ſive Epiſcopi ordinarii, ſive Vicarii Apoſtolici? apparet quidem, Antiſtitem Ultrajectinum Confœderatis Ordinibus ſpeciali ex capite aliquando exoſum fuiſſe, quod forte timerent, ne is imperium, cujus Prædeceſſores ejus pridem potiti fuerant, data occaſione recuperare vellet: ſed & hoc conſtat, Vicarium Apoſtolicum longe magis eorum odio fuiſſe expoſitum, tanquam qui non ſolum eamdem poteſtatem Eccleſiaſticam exerceret, quam alibi exercent Ordinarii locorum, ſed inſuper

ſuper dependeret a nutu Curiæ Romanæ, cujus prætenſiones adeo ipſis odioſæ erant, ut nihil ſupra. Sed de his DISQUISITIONE II.

§. V.

Eccleſia Cathedralis Dignitate ſua haudquaquam excidit ob diuturnam viduitatem etiam ſub ditione Principum Acatholicorum.

Reſolutio Doctorum.

I. Oſtenderunt in ſua *Reſolutione* Doctores in Reſponſo ad 2. „ *Jura Capituli* „ *Cathedralis* non dependere *eſſentialiter ab* „ *Epiſcopo*, neque *per deceſſum Epiſcopi*, „ nec etiam conſequenter per diuturniorem *Sedis Epiſcopalis* vacationem minui, ita ut „ Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe integrum quoad omnia ſua jura „ ſe conſervare potuerit, tametſi a mutato Religionis ſtatu in iſtis Provinciis „ nunquam Epiſcopus huic Eccleſiæ (impedientibus Magiſtratibus Acatholicis) „ dari potuiſſet, & per conſequens Sedes „ Epiſcopalis Ultrajectenſis ab eo tempore ſupponeretur vacaſſe. „ Evidens autem eſt, Eccleſiam nequaquam dignitate ſua Cathedratica excidere, ubi Capitulum non excidit juribus huic dignitati indivulſe annexis.

Objectio Adverſariorum.

IV. Objiciunt adverſarii, (1) quod *non ſimpliciter vacans Ultrajectina Sedes dici poſſit*, ut volunt Doctores *ad eum plane modum, quo cetera in Catholicis Regionibus Cathedrales Eccleſiæ accidentalem ac brevem ſubeunt viduitatem eo temporis intervallo, quod ab unius Epiſcopi morte ad ſubrogationem alterius interponi ſolet.* „ Sic enim„ vero, aiunt, vacua manſit ... ut im„ pleri nequeat: quid namque faceret Epi„ ſcopus in civitate Acatholicis Modera„ toribus ſubjecta, & cui non ſit per„ miſſum publicum ullum ſui muneris exer„ citium, nec libera juriſdictionis admini„ ſtratio, nec Divinorum officiorum cele„ bratio, nec judiciarii Tribunalis uſus, „ nec Synodi coactio, nec olim ſubjectarum „ Eccleſiarum luſtratio: nec proventuum „ ad vitam, & dignitatem ſuſtinendam „ perceptio, nec Epiſcopalis Palatii in„ habitatio? quomodo creari poſſet Ul„ trajectenſis Antiſtes, ab eoque Eccleſiæ „ gubernatio, ut par eſſet, geri, *refra„ gantibus obluctantibuſque Fœderatis Or„ dinibus?* „

Ita ratiocinantur adverſarii, ſed quantopere hoc eorum ratiocinium, quatenus ad ſubſiſtentiam Eccleſiæ Cathedralis exteriora illa & terrena adminicula requirit, a vero aberret, ſuperioribus §§. oſtendimus.

Diuturna viduitas Eccleſiæ Cathedralitatem non extinguit.

III. Unicum hic ſupereſt refutandum, nimirum quod adverſarii dicunt, interire Cathedralem dignitatem Eccleſiæ dudum viduatæ, refragantibus Magiſtratibus Acatholicis, ne in ea Antiſtes ordinetur.

Non audent dicere Eccleſiam Cathedralem ſua dignitate excidere per meram viduitatem etiam diuturnam. Et ſane quis exiſtimavit unquam Eccleſiam v. g. Metropolitanam Mechlinienſem collapſuram aut interituram, tametſi propter bella vel maxime diuturna Epiſcopus ad illam nominari non poſſet, neque illi præſidere: modo Paſtores & populus in fide maneant adunati, & Capitulum, Clerum illius Eccleſiæ repræſentans, pergat Paſtorali ſollicitudine Plebem paſcere?

Edicta Ordinum Acatholicorum, Cathedralitati Eccleſiæ Ultraj. non obſunt.

IV. Verum vim argumenti ſui volunt in eo ſitam eſſe, quod cum in Catholicis Regionibus per ſe ac paſſim non reperiatur obſtaculum, quo minus poſt brevem viduitatem, Eccleſiæ viduatæ provi-

(1) Anonym. pag. 190.

deatur de Epiſcopo ; e contrario Eccleſiæ Ultrajectenſis ſub ditione Magiſtratuum Acatholicorum ſitæ viduitas debeat eſſe diuturna , quinimo perpetua , abſque ſpe fore ut in ea Epiſcopus ordinetur , *refragantibus* ſcilicet , ut aiunt , *reluctantibuſque Fœderatis Ordinibus*.

Sed quam hæc a recta ſententia abhorreant evincit firmitas Cathedrarum , quæ olim in Eccleſiis perſtiterunt ſub perſecutione ſive Gentilium ſive Hæreticorum.

Quare nec opus eſt hic adverſariis opponere præſentium temporum apud Batavos clementiam , nam quod ad initia Reipublicæ ſpectat , etiamſi fuiſſent Edicta in Catholicos longe ſeveriora ; tamen Cathedræ Ultrajectinæ firmitati nequaquam obfuiſſent.

Firmæ perſtiterunt Cathedræ Epiſc. ſub perſecutione Gentilium.

V. Quæ enim perſecutio gravior eſſe poteſt , quam illæ primorum Seculorum ? quæ Edicta Sedibus Epiſcopalibus adeo adverſantur , quam illa Gentilium Imperatorum Chriſtianum cultum & Religionem extirpare volentium , ac præcipue in urbe Roma , ubi Cathedra Petri ſemper firma ſtetit ?

Scribit S. Cyprianus Ep. 52. ad Antonianum de Cornelio urbis Romanæ Epiſcopo , illum *ſediſſe intrepidum Romæ in* SACERDOTALI CATHEDRA *eo tempore , cum Tyrannus infeſtus Sacerdotibus Dei ſanda atque infanda comminaretur ; cum multo patientius & tolerabilius audiret levari adverſus ſe æmulum Principem , quam conſtitui Romæ* æmulum *Sacerdotem* , vel potius , ut teſte Nicolao Rigaltio unanimi conſenſu habent antiqua exemplaria , *Dei Sacerdotem*.

Nec mirum , Cornelium , aliosque Viros Apoſtolicos inter medias perſecutiones Tyrannorum in Sacerdotali Cathedra ſediſſe intrepidos , poſtquam eos Dominus ſecuros reddiderat dicens : *Ecce* EGO *mitto vos ſicut oves in medio Luporum* (1). Si autem tantopere refragante Tyranno ordinari potuerit verus Epiſcopus Romanus , multo igitur magis potuit refragantibus Ordinibus Acatholicis ordinari verus Epiſcopus Ultrajectinus , maxime poſtquam ea parte ſedatis turbis conniventiores eos factos eſſe conſtat. Atque ſi olim per Edicta Principis Gentilis , Epiſcopum in urbe levari vetantia , minime confracta fuerit Cathedra Romana , nec jam confracta æſtimari debet Cathedra Ultrajectina per Edicta Magiſtratus Acatholici.

Item ſub perſecutione Arianorum.

VI. Extat de hoc argumento S. Hilarii plena zelo adverſus Arianos Sententia in Libro , quem *contra Auxentium Mediolanenſem* ad omnes Epiſcopos & populos Catholicos ſcripſit , commonefaciens eos , quod Eccleſia Chriſti non indigeat præſidio temporali. „ Miſerari licet , *inquit* , „ N. 3. & 4. noſtræ ætatis laborem & „ *præſentium temporum ſtultas opiniones* con- „ gemiſcere , quibus patrocinari Deo humana creduntur , & ad ruendam Chriſti Eccleſiam ambitione ſeculari laboratur. Oro vos , Epiſcopi , qui hoc eſſe „ vos creditis , quibusnam ſuffragiis ad „ prædicandum Evangelium Apoſtoli uſi „ ſunt ? quibus adjuti Poteſtatibus Chriſtum „ prædicaverunt , gentesque fere omnes ex „ Idolis ad Deum tranſtulerunt ? Anne „ aliquam ſibi aſſumebant e palatio dignitatem , hymnum Deo in carcere , inter catenas & poſt flagella cantantes ? „ Edictisque Regis Paulus , cum in Theatro ſpectaculum ipſe eſſet , Chriſto Eccleſiam congregabat ? Nerone ſe , credo , aut Veſpaſiano aut Decio patrocinantibus tuebatur , quorum in nos odiis „ confeſſio Divinæ prædicationis effloruit. „ Illi manu atque opere ſe alentes , intra cœnacula ſecretaque coeuntes , Vicos & Caſtella , gentesque fere omnes „ terra ac mari CONTRA SENATUS CONSULTA ET REGUM EDICTA peragrantes , claves , credo , Regni cælorum non „ habebant ? Aut non manifeſta ſe tum „ Dei virtus contra odia humana porrexit ,

(1) Matth. X.

„ xit, cum tanto magis Chriſtus prædi-
„ caretur, quanto magis prædicari inhibe-
„ retur? At nunc, proh dolor! Divinam
„ fidem ſuffragia terrena commendant;
„ inopsque virtutis ſuæ Chriſtus dum ambi-
„ tio nomini ſuo conciliatur, arguitur. „ Hæc Hilarius, egregie oſtendens, vitalem vim Eccleſiæ Cathedraticæ, in uſu Clavium, prædicatione verbi Dei & Sacramentorum adminiſtratione ſitam, minime per adverſantia *Senatus Conſulta & Regum Edicta* extingui, verum poſt hæc, Domino ſic diſponente, potius eamdem excitari atque augeri.

Item ſub perſecutione Vandalorum.

VII. Et ut exemplum adferamus, caſui quem Tractamus, magis ſimile: notum eſt, Africanas Eccleſias ſub perſecutione Vandalorum, quæ per integrum pene ſeculum duravit, in dignitate ſua Epiſcopali ſeu Cathedratica nihilominus viguiſſe ac firmas perſtitiſſe. *Hiſtoriam* hujus perſecutionis edidit nuper *Theodoricus Ruinart*, ex qua deſumpſimus ea, quæ huic loco conveniunt.

Perſecutionem illam inchoavit *Genſericus* Rex, qui uti ſcribit Proſper in Chronico, anno 439. (1) *Carthaginem invadit, omnesque opes ejus . . . in jus ſuum vertit, nec ab Eccleſiarum deſpoliatione abſtinens, quas & ſacris Vaſis exinanitas & Sacerdotum adminiſtratione privatas, non jam Divini cultus loca, ſed ſuorum juſſit eſſe habitacula.*

Tum poſt annos 13. quibus Eccleſia Carthaginenſis Paſtore ſuo deſtituta fuerat, ordinatur quidem in illa Epiſcopus permittente Tyranno ob Valentiniani Auguſti nomen; ſed triennio poſt, Eccleſias Catholicorum claudi imperat, pulſo in exilium Clero.

Genſerico an. 477. ſucceſſit Hunericus adverſus Catholicos Patre crudelior, præcipue ſæviens in Eccleſiarum Antiſtites. Hic ſeveriſſimum Edictum edidit; quo omnes Epiſcopos Catholicos cunctis juribus privatos atque extorres declarat, inhibens illis omnem *Ordinandi* Licentiam (2). Statuit *ut nullos conventus Homouſiani* (Catholici) *Sacerdotes aſſumerent, nec aliquid Myſteriorum .... ſibimet vindicarent. . . . . Eorum Eccleſiæ clauderentur . . . . Nulli eorum liceret aut convictus agere aut exercere conventus: Nec Eccleſias aut in Urbibus, aut in quibusdam parviſſimis Locis penitus obtinere neque conſtruere, ſed præſumta Fiſci juribus jungerentur, ſed . . . & eorum patrimonia .... Antiſtitibus* (Arianis) *provenirent; nec commeandi ad quæcumque loca talibus licentia pateret, ſed extorres omnibus urbibus redderentur & Locis: nec Baptiſmatis haberent omnino aliquam facultatem, aut forte de Religione diſputandi, & nullam* ORDINANDI *haberent licentiam, ſive* EPISCOPOS, *ſive Presbyteros vel alios, quos ad Clerum pertinere contingeret, propoſita ſeveritate vindictæ . . . . . Veris autem Majeſtatis Divinæ Cultoribus*, inquit, *ideſt Sacerdotibus noſtris* (Arianis) *Eccleſias univerſas . . . . una cum rebus, quæ ad eas pertinent, hoc Decreto ſtatuimus debere proficere.*

Quinimo Epiſcopos plus quam trecentos quinquaginta in exilium ablegavit (3), iisdemque inhibuit ne cantarent, neque orarent, neque librum manu geſtarent, neque ullum Sacramentum adminiſtrarent (4). Similiter & univerſum Clerum Carthaginenſem exulare fecit (5). Innumeros denique non tantum e Clero, ſed & ex plebe Catholica diriſſimis tormentis divexavit (6).

Africani non exiſtimarunt Cathedras confractas propter Edictum Traſamundi.

VIII. Poſt obitum Hunerici tandem quidem permiſit Rex Guntabundus Epiſcopos ad Eccleſias ſuas redire anno 494., ſed duobus annis poſt ſucceſſit illi Traſamundus, qui Edicto vetuit, ne viduatis Eccle-

(1) Apud Ruinart p. 444. & 445.
(2) Ibid. p. 64.
(3) Ib. p. 140.
(4) p. 71.
(5) p. 78.
(6) pag. 71. & 85.

Eccleſiis novi ordinarentur Epiſcopi. *Tunc Regalis auctoritas*, inquit Auctor vitæ S. Fulgentii (1), *Epiſcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis Plebibus providere Paſtores licebat*. Nec ſtatim ei contradixere Catholici Antiſtites. Verum tandem Byzaceni Patres in unum coacti anno uti videtur 507. vel 508., decreverunt contra Edictum Regis in demortuorum Epiſcoporum Sedes ordinare Epiſcopos. *Sacra turba Pontificum, qui remanſerant*, inquit prælaudatus ſcriptor, *definierunt adverſus præceptum Regis in omnibus locis ordinationes celebrare Pontificum*. Quapropter Traſamundus plusquam ducentos Epiſcopos tam ordinatores quam recens ordinatos exilio mulctavit, & eorum pleroſque in Sardiniam ablegavit, inter quos fuit S. Fulgentius recens ordinatus.

Minime igitur æſtimarunt Africani illi Epiſcopi & Confeſſores, tam ſæva ac diuturna perſecutione Vandalorum, nec non Edictis Principum Arianorum, Cathedras Epiſcopales iſtarum Eccleſiarum eſſe confractas. Quanquam ſi valeat argumentum Anonymi adverſus Eccleſiam Ultrajectinam, certo certius omnes in Africa Eccleſiæ ſub Vandalis dignitate ſua Cathedratica exciderint & collapſæ fuerint: „ Quid namque faceret Epiſcopus, *inquit*, „ in Civitate Acatholicis Moderatoribus „ ſubjecta, & cui non ſit permiſſum publicum ullum ſui muneris exercitium, „ nec libera juriſdictionis adminiſtratio, „ nec divinorum officiorum celebratio, nec „ judiciarii Tribunalis uſus, nec Synodi coactio, nec olim ſubjectarum Eccleſiarum luſtratio, nec proventuum ad „ vitam & dignitatem ſuſtinendam percep„ tio, nec Epiſcopalis Palatii inhabita„ tio? Quomodo creari poſſet (*Carthaginenſis*) Antiſtes, ab eoque Eccleſiæ „ gubernatio, ut par eſſet, geri, refragan„ tibus obluctantibuſque Principibus Aca„ tholicis?

Pariformiter, ſi Papendrechtio credimus (2), evidentiſſimum eſt, Epiſcopos Africanos non potuiſſe ordinare aut conſtituere veri nominis Epiſcopos in Eccleſiis viduatis, utpote quarum Sedes ita collapſæ atque everſæ fuerint, ut ſtante Edicto Principum Vandalorum erigi non poſſent. „ Ratio evidentiſſima dictat, *inquit*, „ in Sede hac (Ultrajectina) collapſa „ atque everſa non poſſe conſtitui veri no„ minis Epiſcopum . . . . . Quod Civita„ tibus per alterius Religionis Cultores „ devictis, omnes Eccleſiæ, earumque pro„ ventus partim impendantur ad exerci„ tium novi peregrini cultus, partim per „ ſupremam poteſtatem publicentur &c.

Quinimo non dubitat Papendrechtius contendere (3), quod nequidem Rom. Pontifex potuiſſet ordinare Epiſcopum Ultrajectenſem, poſtquam Confœderati Ordines huic Eccleſiæ Epiſcopum dari vetuerant. Scilicet adeo cæci fuerint Africani Patres, ut contra ſeveriſſimum Traſamundi Edictum conatu prorſus inani Eccleſiis viduatis Epiſcopos ordinare decreverint, & in ſacerdotalibus Cathedris plane confractis atque everſis Antiſtites collocare!

Neque dicat Papendrechtius Epiſcopos illos ex Decreto Patrum Byzacenorum ſub Traſamundi dominatione ordinatos, duntaxat iſtarum Eccleſiarum Miſſionarios fuiſſe, vel etiam expreſſo vel tacito conſenſu Romani Pontificis Vicarios Apoſtolicos conſtitutos, atque tandem rebus in melius commutatis eadem Apoſtolicæ Sedis Auctoritate Cathedras Epiſcopales, quæ dudum confractæ fuerant atque everſæ, denuo inſtauratas atque erectas: Nam hæc & hujuſmodi nullam habent veri ſpeciem, quandoquidem rebus Africanæ Eccleſiæ in melius commutatis apud omnes tanquam certum ſupponeretur, Epiſcopales Sedes ſub Dominatione Vandalica integras & firmas perſtitiſſe, & nemo vel cogitaverit de earum nova erectione.

Refert Auctor Vitæ S. Fulgentii Cap. 28. (4) mirabilem bonitatem Hilderici, qui Traſamundo ſucceſſit anno 523. vel 524. & regnare incipiens ſtatim *Eccleſiæ Catholicæ per Africam conſtitutæ libertatem reſtituens*,

(1) Ibid. p. 565.
(2) p. 232. col. 2.
(3) p. 232.
(4) Apud Ruinart, p. 589.

tuens, Carthaginenſi Plebi proprium donavit Antiſtitem, cunctiſque in locis ordinationes Pontificum fieri clementiſſimo auctoritate mandavit. Cumque undecim annis poſt ad Imperatores Romanos rediiſſet Africana Eccleſia mirum in modum brevi reflo-ruit.

De hac pace Patres Africani Carthagine congregati Synodicam Epiſtolam ſcripſerunt Joanni II. Pontifici R. qua bona hæc nuntia illi ſignificant, & una ſciſcitantur illius ſententiam de recipiendis ad Eccleſiam Presbyteris Arianis (1). Reſpondit Pontifex Agapetus, qui interea Joanni defuncto ſucceſſerat, Epiſtola congratulatoria, in qua gratias agit omnipotenti Deo de reſtituta Eccleſiæ Africanæ libertate, & ut ea multum utilis ac fructifera fiat, precatur; in quibus omnibus nullum plane extat veſtigium, ex quo vel ſuſpicari poſſemus Romanum tunc Pontificem, vel ipſos Africæ Antiſtites, Sedes Epiſcopales, tanquam antea confractæ fuiſſent, iterum inſtauraſſe.

Cathedra Hieroſolymitana adhuc ſeculo XIII. conſiſtebat.

IX. Exemplum recentius hujus rei habetur in Cathedra Hieroſolymitana, quæ adhuc ſeculo XIII. viguiſſe oſtenditur ex geſtis & teſtimonio ipſius Innocentii III., non obſtantibus anguſtiis, pauperie, & dominatu hoſtili, quibus iſta Eccleſia premebatur. Nam in illis geſtis refertur, n. 88. quod cum Soffredus Cardinalis *a Clero in Patriarcham* Hieroſolymitanum *electus & a populo expetitus, cum Regis aſſenſu, & Suffraganeorum favore*, noluiſſet conſentire, nova electione inſtituta, *convenerint omnes* in Vercellenſem Epiſcopum. Is fuit Albertus, qui Carmelitarum Regulam inſtituit. Huic Papa ſcripſit hoc modo: . . . . „ Abſit ut labores, timo-„ res, & dolores exites, paupertates, an-„ xietates, & neceſſitates effugias . . . . „ Si forte te moveat, quod ad illius Ec-„ cleſiæ Præſulatum vocaris, cujus ad „ præſens non poteris poſſeſſionem adire, „ utpote quæ fere tota nunc ab hoſtibus „ detinetur ad tempus, reducas oculos tuæ „ mentis, quomodo Jacobus Frater Do-„ mini ſuſcepit Hieroſolymam gubernan-„ dam, non quidem faventem ſibi, ſed „ potius repugnantem; utpote in qua illi „ tenebant eo tempore Potentatum, qui „ & Dominum crucifixerunt . . . & poſt-„ modum ipſum Jacobum occiderunt. . . . „ Præterea licet pars ipſius Eccleſiæ . . . „ in excidio Terræ Sanctæ capta fuerit, „ & ab hoſtibus trucidata, pars tamen, „ quæ manus evaſit hoſtiles, immo etiam „ ipſa Eccleſia, quæ per novam eſt ſobo-„ lem renovata, in Paſtorem te ſibi ex-„ petit & expectat. Non ergo de loco „ cauſeris, cum Perſonas habeas quas gu-„ bernes; quia nomen Eccleſiæ ad per-„ ſonas refertur amplius quam ad lo-„ cum. „ Hæc Epiſtola Innoc. III. data fuit 18. Febr. 1204.

Tract. de Neceſſ. Epiſcop. 1669.

X. Certum igitur eſt, Edicta Principum Acatholicorum tollere non poſſe Cathedram Eccleſiæ ſub ditione ſua conſtitutæ, neque efficere, ut qui in ea ordinatur Antiſtes, ejus *proprius* non ſit Epiſcopus: prout ex facto Africanorum Patrum, & ex teſtimonio ipſius Innocentii III. probavimus, & probatur in *Tractatu de Auctoritate & Neceſſitate Epiſcoporum* Cap. IX. qui juſſu Joannis Neercaſſelii Epiſcopi vulgo Caſtorienſis in lucem editus, oſtendit etiam poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, Eccleſiæ Batavicæ provideri poſſe ac debere de proprio Epiſcopo ac Paſtore.

Neque exiſtimo, Papendrechtium auſurum explodere prælaudatum opus, quod Belgii tunc Internuntius *Carolus Fr. Airoldus* ſibi inſcriptum & dedicatum ſuſcepit, impreſſum Bruxellis apud Joachimum a Metelen an. 1669.

Si dignetur Papendrechtius librum illum inſpicere, reperiet quanto rationum pondere & quanta ſententiarum gravitate jam tum illius Auctor præoccuparit argumentum de collapſa Cathedra Ultrajectina pro-

(1) ibid. p. 599. & 600.

propter Decreta Ordinum Fœderatorum ordinationem Epiſcopi vetantia: ac præſertim pag. 59. ubi poſt allegatum locum S. Hilarii, de quo ſupra egimus, „ hæreo, „ *inquit*, in iis ultimis verbis (Hilarii) „ moneoque, ut memineris, quiſquis tam „ CARNALIS *auctor ſententiæ*, Eccleſiam a „ fugatis, extorribus, pauperibus, nuda„ tis, flagellatis, omni perſecutionis genere „ vexatis Sacerdotibus, & initia ſuæ di„ gnitatis & gloriæ incrementa accepiſſe: „ iniquum proinde videri, iis adimere „ Sacerdotales inſulas, quorum ſudoribus, „ opprobriis & ſangoine inſulæ iſtæ claruerunt: ſtultum, redacta ad eum ſtatum „ hæreticorum vel aliorum malitia & Ty„ rannide Eccleſia, eam velle ejus eſſe „ conditionem, quæ florentis ac regnantis „ exiſtat, nolle eum eſſe illius ſtatum, „ qui ei aliquando oppreſſæ & perſecu„ tionibus conquaſſatæ fuerit. Denique „ CRUDELITATIS quoddam genus eſſe, iis „ Eccleſiis, quibus impiorum furor exte„ riora & humana ornamenta dignitatum „ ademerit, iis inquam, eo titulo divinæ „ inſtitutionis dignitates ipſas auferre, & „ contumaci protervia contendere, tol„ lendum ideo eſſe Divini muneris Magi„ ſtratum, quia ſuſtulit impius humanum „ ipſius ornamentum. „

In hoc igitur opere, quod Neercaſſelii tempore Internuntius Pontificius ſibi dedicatum ſuſcepit, erudite graviterque aſſertum videre poteſt Papendrechtius, non niſi per carnalem crudelemque ſententiam dici poſſe Eccleſiæ Ultrajectinæ ademptam dignitatem Cathedraticam eo titulo, quod Ordines Acatholici refragarentur, quo minus in ea Cathedra Epiſcopus collocaretur. Quam ſententiam nos quoque jam abunde refutavimus: reſtat diſquirendum, an occaſione mutati apud Batavos Religionis ſtatus, ulla ſpecie dici queat Cathedræ Ultrajectinæ derogatum per jus Decretalium.

§. VI.

Eccleſia Ultrajectina dignitate Cathedratica nequaquam excidit ſecundum Clementinam IN PLERISQUE de Elect. & Elect. Poteſt.

Reſolutio Doctorum.

I. Notaverant in ſua *Reſolutione* Doctores, etiam poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, ad Epiſcopatum Ultrajectenſem ordinatos fuiſſe Sasboldum & Rovenium: „ ſervata forma proviſionis eo „ tempore in omnibus Eccleſiis Belgicis „ ſub ditione Regis Catholici uſitata: „ nimirum Clero perſonas idoneas Princi„ pi præſentante, & ad Principis nomi„ nationem R. Pontifice confirmante & „ providente. „

Ex quo inferebant, „ uſque ad hæc „ tempora Eccleſiam Ultrajectenſem, non „ a ſolo Clero, ſed & ab ipſo Rom. Pon„ tifice reputatam fuiſſe, ut veram, & „ in ſua integritate (Cathedratica) ſubſi„ ſtentem Eccleſiam, cui de Paſtore eadem „ ſervata forma, quæ in indubitatis Eccle„ ſiis, ſub Regis Catholici ditione conſi„ ſtentibus, providebatur. „

Notaverant inſuper, Regem Catholicum quidem „ per pacem Monaſterienſem „ (anno 1648.) omne ſuum jus in Pro„ vincias Confœderatas abdicaſſe; atque „ ab eo tempore harum Provinciarum Do„ minium & politicum Regimen fuiſſe pe„ nes earum Provinciarum ſupremos Or„ dines Acatholicos; atque idcirco Eccle„ ſias Batavicas a quibusdam reputari cœ„ piſſe quaſi in partibus infidelium conſi„ ſtentes: „ Tamen Eccleſiam Ultrajectinam ejuſve Cathedram ex vi *Clementinæ* IN PLERISQUE minime cenſeri debere collapſam, quandoquidem hæc Eccleſia minime careret Clero & populo; de quibus Eccleſiis, nimirum *Clero & populo carentibus*, Clemens V. duntaxat loquitur in commemorata *Clementina*.

Objectiones Papendrechtianæ.

II. Nihilominus hanc ipſam Conſtitutionem relatam inter *Clementinas* ſub hoc titulo

tulo *Clemens V. in Concilio Viennensi* confidenter objiciunt Anonymus (pag. 191.) & Papendrechtius, ex eaque demonstratum volunt, Ecclesiam Ultrajectensem esse collapsam, redactamque ad eam conditionem ut habitualem duntaxat retinuerit Cathedralitatem, sine re, sine actu, effectuve ullo; atque hanc illius Ecclesiæ ruinam & lapsum lubet ipsis extendere ad ipsamet tempora Sasboldi & Rovenii, quæ pacem Monasterienſem præcesserunt.

Omnia autem argumenta, quæ adferunt ad probandam hanc suam opinionem, sunt hæc tria. *Primum* quidem merum Sophisma *petitionis principii*, scilicet, quod *Ultrajecti Clerus Cardinalis nullus sit* (1); cum interim illa Ecclesia post mutatum ibidem Religionis statum, numerosum Clerum retinuerit, & ad hunc usque diem nunquam Clero, uti nec Populo Catholico caruerit: an Clerus iste Clerus Cardinalis sit, nec ne, in Quæstione est.

Secundum (2), quod Clemens V. in sua Constitutione IN PLERISQUE *diserte* vetuisset eligi Episcopum, ubi in hujusmodi statum deductæ sunt Civitates, ut *novæ Religionis cultus* illic *inductus* sit: cum tamen in tota illa Constitutione ne vel verbum habeatur de novæ Religionis cultu introducto, vel de Religionis statu mutato.

Tertium illudque præcipuum quod hic urgent est (3), quod *amissio bonorum & prærogativarum temporalium jactura* efficiant, ut juxta Clementinam IN PLERISQUE, debeat haberi Ecclesia Ultrajectina collapsa a Dignitate sua Cathedratica.

Clementina: IN PLERISQUE.

III. Sed inspicienda tantummodo sunt verba hujus Decretalis, ut luce meridiana clarius pateat, omnino falsum esse id quod asserit Papendrechtius post Anonymum. *In Plerisque Ecclesiis*, inquit Clemens V., *nedum (quod dolentes referimus) præsidio Facultatum privatis; sed & Clero carentibus & populo Christiano, multos frequenter, & Religiosos præsertim improvida superiorum provisio ad Pontificatus assumit honorem, qui nec (ut expediret) prodesse, nec præesse ut deceret valentes, instabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio serenitatem Pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igitur contra temeritatem hujusmodi providere .... STATUIMUS ut nullus de cetero ... nisi speciali super hoc auctoritate Sedis Apostolicæ fulciatur, de Pastore provideat Cathedrali Ecclesiæ sibi qualitercumque subjectæ, QUÆ CLERO CAREAT ET SUBDITIS CHRISTIANIS: nullusque Religiosus .... provisioni tali consentiat.* &c. In fine autem addit Pontifex: *Sane circa præfatas Ecclesias præmissa sic specialiter providenda decernimus, quod circa provisionem* QUARUMLIBET ALIARUM *facultatem Superiorum nec* COARCTARE *intendimus, nec ultra juris communis limites ampliare.*

Recta interpretatio Clementinæ: IN PLERISQUE.

IV. En totam Clementinam IN PLERISQUE pauculis verbis omissis, quæ ad substantiam rei nil conferunt. Unde luculenter patet per illam Constitutionem vetitum duntaxat fuisse ordinare Episcopos ad istas Ecclesias *in Barbaricis* constitutas, quæ carerent *Clero & subditis Christianis:* Nullatenus autem ex vi illius Constitutionis inhibitum, ne Superiores, ad quos hujusmodi provisio pertineret, ordinarent Episcopos ad Ecclesias habentes *Clerum & Populum Christianum*; etiamsi forent in partibus infidelium, vel Acatholicorum constitutæ, & cunctis suis Facultatibus privatæ: *provisionem*, inquit, QUARUMLIBET ALIARUM *nec coarctare intendimus* &c.

Præterea ex verbis hujus Constitutionis Clementinæ evidens est, per eam Episcopis non fuisse omnino ablatam Auctoritatem providendi de Pastore Ecclesiis *in partibus infidelium*, sed duntaxat ipsis vetitum fuisse ad similes Ecclesias ordinare Episcopos præsertim e Regularibus assumptos, sine *speciali auctoritate Sedis Apostolicæ:*

(1) Pap. p 330. col 2. sub fin. Item Anonym. p. 192. in fine.

(2) Anonym. p. 188.

(3) Pap. p. 249. col. 1. in fine.

lica: ita ut Clemens V. voluerit tantum obviare abuſibus nimiæ facilitatis, qua tunc temporis ſimiles Epiſcopi ordinabantur, qui cum non haberent Clerum aut Populum Chriſtianum, cui præeſſent, nec Zelum, quo Evangelium infidelibus annuntiarent, nec facultates, quibus alerentur, vagationis & mendicitatis opprobrio, Epiſcopatus honorem in maximum vilipendium adducebant; *per totam ſuam vitam vagando & diſcurrendo per Diœceſes; quærendo Vicariatus ab Epiſcopis* non reſidentibus, aut *penſionem* apud *Principes*, qui ipſos haberent *tanquam familiares & Capellanos*; uti ZABARELLA, aliique hic obſervant: atque illud eſt opprobrium quod Clemens V. per ſuam Conſtitutionem ab ordine Epiſcopali voluit amoveri, & quo ſerenitatem Pontificalis obnubilari dignitatis vetabat.

Verum Epiſcopus ordinatus ad Eccleſiam etiam in partibus infidelium conſtitutam, in ea ſtrenue laborans, ſuis ſtipendiis militans, proprias facultates inſumens, Clero ſuo humiliter præſidens, populum paterne fovens paſcenſque, pro grege proprium etiam fundere ſanguinem paratus, atque adeo ſummum apicem charitatis conſcendens: admirabili ſane ſplendore Epiſcopalem Cathedram exornaret, tantum abeſt ut hujuſmodi Eccleſiæ temporalis paupertas, & infidelium, inter quos degeret, Dominatus, confractam eſſe Cathedram oſtenderet, quæ nec erigi a quoquam poſſet, quamdiu Dominium temporale penes infideles eſſet, & populus Catholicus bonorum ſuorum jacturam pateretur.

Interpretatio Papendr. Clementinæ: IN PLERISQUE.

V. Obſtupui autem, cum legi explicationem, quam Papendrechtius excogitavit circa Clementinam IN PLERISQUE; en ejus verba p. 330. & 331. „ Obſervo „ primo, *inquit*, Pontificem agere de Ecclesiis non tantum *Clero carentibus & „ populo*, ſed etiam vel maxime de Ecclesiis *præſidio facultatum privatis*: ſecundo poſterioris ordinis Eccleſiis multo „ minus licere Epiſcopos præfici, quam „ prioris, patet id clariſſime ex dictione „ NEDUM, quæ orationi *plerumque ſubjicitur, & ſervit parti deteriori*. *Barboſ.* „ de dict. uſu freq. dict. 207. n. 6. Adeo „ ut CLEMENS Papa dolens *per improvidam Superiorum proviſionem* Epiſcopos „ ordinari *in pleriſque Eccleſiis*, NEDUM „ *præſidio facultatum privatis*, *ſed & „ Clero carentibus & populo*, Papa, inquam, in recta conſtructione utatur his „ verbis: *Nolumus, citra Sedis Apoſtolicæ „ auctoritatem, Epiſcopos ordinari in Eccleſiis Clero carentibus & populo, &* MULTO MINUS *in Eccleſiis præſidio facultatum privatis*. Hunc eſſe intellectum „ (pergit Papendrechtius) dictionis NEDUM, & hanc ejus veram eſſe ſignificationem, apud auctores Latinos compertum eſt. Exempla ſubjicit *Barboſa* „ ex Cicerone, ut eſt illud: *optimis temporibus non potuerunt, nedum his temporibus* &c. & aliud, quod nobis ex eodem Cicerone occurrit: *Se ipſe ſervare „ non poteſt, nedum Amicos juvare*. Igitur „ cum ex Clementina, *in pleriſque* Eccleſiis, *Clero carentibus & populo*, Epiſcopi præfici non poſſint, multo minus „ id permittuntur in Eccleſiis *præſidio facultatum privatis*. „

Perverſitas interpretationis Papendr.

VI. Hactenus Papendrechtius, ad cujus confidentem aſſertionem in hac re adeo veritati contrariam, quilibet mecum, uti exiſtimo, obſtupeſcet, qui reflexerit ad ſequentia, quæ hic ſubjicimus.

1. In *Diſpoſitiva* Clementinæ IN PLERISQUE nulla prorſus fit mentio de *præſidio facultatum*, ſed unice de *Clero & populo*. Cumque ex hac ſola parte Decretalis argumentum rite deſumi omnibus notum ſit, inſigni impoſtura transfert Papendrechtius verba *Narrativæ* ad *Diſpoſitivam* Bullæ.

2. Ut ſenſum Clementinæ reddat opinioni ſuæ accommodum, mutilat & confundit plures ejusdem Conſtitutionis periodos.

3. Ex uſu Ciceroniano erui vult, in qua ſignificatione intelligenda veniat vocula NEDUM, quam Clemens V. aut compilator hujus Bullæ exhibuit ſeculo XIV.; cum nemo ignoret quam abſonum ſit in ſcriptis Latinis ſeculi XIV. quærere puritatem & nativam ſignificationem vocabulorum & phra-

phrasium, quam ævo Ciceroniano obtinuerunt. An etiam ex Cicerone interpretabitur vocabulum *præfatas*, quod in eadem hac Decretali sequitur, & faciet Pontificem innuere, Ecclesias de quibus ipse agit, loquutas fuisse, *præfatas Ecclesias?*

4. Adeo stolida est hæc voculæ NEDUM interpretatio, ut ea suppositа nullum prorsus Clementina periodus patiatur sanum sensum. Quemadmodum & hac sua interpretatione Papendrechtius reddet Decretalem Joannis XXII. quæ incipit EXECRABILIS ✠ de præbend. & dignit. Tit. 3. præposteri & plane stulti sensus, sic ut nempe hic Pontifex nolit, aliquem diversa beneficia curata recipere in diversis Ecclesiis *ab invicem longe distantibus*, & MULTO MINUS in Ecclesiis sibi mutuo *vicinis*. Quid stolidius?

5. Citat pro sua interpretatione *Barbosam*, qui quidem in singulari opere *de dict. usu freq.* voculæ NEDUM significationem Ciceronianam notat, sed absque ulla relatione ad Clementinam IN PLERISQUE, cujus ne meminit quidem. E contrario scribens alibi ex professo in hanc Decretalem, illiusque summam tradens, diserte asserit, quod hæc tantum habeat locum in Ecclesiis *Clero & populo Christiano carentibus*: nullatenus autem in quibusvis aliis; quod & ex ipsa Constitutionis clausula tanquam indubitatum haberi asseverat.

6. Si saltem inspexisset Papendrechtius Corpus glossatum, reperisset ad primum jactum oculi argumentum & summarium hujus Constitutionis nil continere de Ecclesiis *præsidio Facultatum privatis* sed duntaxat de Ecclesiis agere, quæ *Clero & populo Christiano carent*. Quinimo in Editione Lugdunensi 1618. ad Exemplar Romanum recognita, ZABARELLA in expositione casus hujus Clementinæ expresse quærit, *an similiter* intelligat Pontifex *in aliis Ecclesiis tam Cathedralibus, quam* NON HABENTIBUS DIVITIAS ET BONOS REDITUS: *an in talibus* prohibeat, *ne Religiosi mendicantes eligantur? Et respondet* (Pontifex scilicet in sua Bulla) *quod* NON: *Imo vult Papa Clemens, quod in talibus jus commune servetur*.

7. Huic crassæ ignorantiæ vel impostoræ crassum Sophisma adjicit Papendrechtius, nam cum dixisset, Clementem V. nolle *citra Sedis Apostolicæ Auctoritatem ordinari Episcopos in Ecclesiis Clero carentibus & populo, &* MULTO MINUS *in Ecclesiis præsidio facultatum privatis*: inde infert, *igitur cum ex Clementina* IN PLERISQUE, *Ecclesiis Clero carentibus & populo, Episcopi præfici non possint; multo minus id permittitur in Ecclesiis præsidio Facultatum privatis. Simpliciter* infert, cum debuisset inferre *restricte*, quod CITRA SEDIS APOSTOLICÆ AUCTORITATEM *præfici non possint Episcopi Ecclesiis præsidio facultatum privatis*. Suppressit ista verba *citra Sedis Apostolicæ Auctoritatem*, quibus indicaretur, quod accedente hac Auctoritate Episcopi præfici possint hujusmodi Ecclesiis: Nempe si ita intulisset Papendrechtius, jam propriam opinionem destruxisset, quam superius (pag. 232. col. 1. ante med.) expresserat, scilicet quod, postquam *Ordines Fœderati Belgii vetuerunt in Sede Ultrajectina novum creari Episcopum* & ista Ecclesia facultatum præsidio fuit privata, *Sedem illam*, ETIAMSI PONTIFEX VELIT, *implere non possit*. Itaque secundum Papendrechtium hujusmodi Ecclesiæ ita collapsæ sunt, & ad nudam missionem, uti loquuntur, redactæ, ut ne quidem volente Pontifice Romano illis præfici possit *proprius* Episcopus. Sed ad illas duntaxat ordinari queat Episcopus mere Titularis, Vicarius, Missionarius, ad nutum revocabilis.

E contrario secundum Clementinam *in Plerisque*, istiusmodi Ecclesiis potest, saltem annuente Pontifice R. præfici proprius Episcopus, qui Sedem seu Cathedram impleat. Nam agit de præficiendo Episcopo a Superioribus, ad quos jure spectaret provisio istarum Ecclesiarum; certum autem est, quod illi Superiores non potuerint aliter providere illis Ecclesiis nisi de proprio Episcopo & Pastore; non autem de mere Titulari, Vicario, Mandatario, Missionario, & ad nutum suum amovibili.

Quinimo ipsa Clementina propterea auctoritatem Episcoporum restrinxit, quo minus ordinare possent absque speciali licentia Sedis Apostolicæ Episcopos ad Ecclesias Clero & populo carentes, quia tales improvide ordinati partim *instabilitate*

vagationis ſerenitatem Pontificalis Dignitatis obnubilabant, neque ſeſe gerebant ut proprios Paſtores, qui gregem ſuum præſentes paſcerent, aut labore Apoſtolico gregem Domino acquirerent.

Patet igitur quod Papendrechtius non minus turpiter quam confidenter ex *Clementina* IN PLERISQUE tentarit exſculpere præciſe contrarium illi quod in eadem Conſtitutione continetur: tantaque confidentia etiam Anonymus (pag. 188.) præfert eamdem Clementinam, ut eam tanquam præcipuam inter *Apoſtolicas Conſtitutiones*, quibus ſuum probet intentum, oſtentare non vereatur.

Oportebat hic ſemel paulo fuſius penitiuſque argumentum aliquod palmare adverſariorum diſcutere, etiamſi fortaſſe non abſque tædio Lectoris; ut nimirum candidus Lector non ſinat ſibi imponi farragine auctoritatum, quas illi ad ſuas opiniones ſtabiliendas tanta confidentia & oſtentatione aceumulant; & una non miretur in hiſce Vindiciis varia prætermitti loca adverſariorum, ad quæ ſcilicet reſpondere exiſtimavimus non eſſe operæ pretium, nec dignum lectore.

Ceterum cum Adverſarii pro cauſa ſua adverſus Cathedram Ultrajectinam nil ſolidi, ſive ex jure novo ſive antiquo, adferant, videamus an aliquid præſidii habeant in plenitudine poteſtatis Pontificiæ; & utrum ſi quiſpiam Romanus Pontifex voluerit, etiam valuerit, ex ſupremo quodam arbitrio Dignitatem Cathedraticam Eccleſiæ Ultrajectenſi adimere.

§. VII.

Non poteſt Romanus Pontifex Cathedralitatem alicujus Eccleſiæ pro ſuo Arbitrio & ex plenitudine poteſtatis extinguere.

Extrema conamina Adverſariorum.

Ut adverſarii oſtendant, everſam atque confractam Cathedram Eccleſiæ Ultrajectinæ, in omnem ſe partem vertunt. Nunc inclamant, quod & identidem repetunt, nullam ibi conſiſtere poſſe Cathedram Epiſcopalem, ubi Eccleſia bonis temporalibus & externo ſplendore privata eſt, & ubi Edicta Magiſtratus Acatholici vetant collocari Epiſcopum, qui jurisdictionem exerceat, qualem exercent alii Antiſtites ſub ditione Principum Catholicorum: Nunc refugiunt ad Conſtitutionem *Clementinam* IN PLERISQUE, aliaſque ſimiles Diſpoſitiones juris: Nunc denique ad eam, quam fingunt a Chriſto Pontifici collatam plenitudinem poteſtatis, qua Cathedralitatem Eccleſiæ, ſi bonum illi videtur poſſit extinguere; de qua plenitudine poteſtatis nemini ſecundum ipſos liceat dubitare.

Docent, & identidem inculcant adverſarii tanquam primum poſtremumque aſſertionis ſuæ de confracta Cathedra Ultrajectina fundamentum, Summo Pontifici in perſona Petri a Chriſto Domino traditam plenitudinem poteſtatis ac jurisdictionis, qua pro arbitrio ſuo, Eccleſiis dignitatem Cathedralem largiatur; veramque Eccleſiarum Cathedralium extinctionem non fieri niſi ejus ſolius *Auctoritate* (1); diverſas Eccleſiarum conſuetudines indultas eſſe ab illo, quem Chriſtus ſuum voluit eſſe in terris *Arbitrum & Directorem* (2); non eſſe hic quod longum diſcurratur circa Clementinam IN PLERISQUE, ſolum (3) enim conſtantem uſum Rom. Sedis a morte *Schenckii* confirmare jus atque auctoritatem; cauſam abſque dubitatione confectam eſſe ſaltem poſtquam Clemens XI. (4) edixerit, denuntiaveritque nemini, præter deſignatos ab Apoſtolica Sede, jus ullum aut jurisdictionem ſpiritualem in Fœderato Belgio competere &c.

Verum ſi hic Adverſariorum Achilles adeo ſtet inconcuſſus, ut nemini Catholicorum liceat adverſus illum vel verbulum hiſcere; quorſum ergo tot ambages de confracta Cathedra per mutatum apud Batavos Religionis ſtatum? Ad quid tantus tamque imbecillis tot Diſſertationum apparatus ad probandum Eccleſiam Ultrajectinam ex

(1) Anonym. p. 191.
(2) Papend. præfat. n. 8.
(3) p. 228. col. 1. in fine.
(4) Anonym. p. 233.

ex ipſa rei natura, itemque ex diſpoſitione juris Communis eſſe extinctam? Ad quid accumulare tot media, eaque ſecundum ipſos Cleri illius adverſarios adeo infirma, ut vel ipſe Deſirantius, Papendrechtio in hac parte contrarius, faſſus fuerit poſt *Schenckium* adhuc in Cathedra Ultrajectenſi tanquam proprios & ordinarios Epiſcopos ſediſſe *Sasboldum* atque *Rovenium*? Ad quid, inquam, tot & tam impotentes conatus, cum ſufficeret ſemel bene probaſſe eam Pontifici divinitus traditam poteſtatis plenitudinem; qua conſtitutus ſit omnium in terris *Arbiter* Nationum, & morum diverſorum, a quo omnis Eccleſia particularis firmitatem Cathedraticæ dignitatis accipiat, & cujus nutu iterum hac ſua dignitate excidat, ſpolieturque?

Antiqua Diſciplina in erectione Epiſcop.

II. Videamus igitur quid de poteſtate erigendi, uniendi, & extinguendi Epiſcopatus ſacra ſenſerit Antiquitas, utpote cum SS. Patres, qui temporibus Apoſtolicis vixerunt, aut iis temporibus vicinores fuerunt, minime ignorare potuerint, quantam in hac parte Chriſtus Petro ejuſque ſucceſſoribus poteſtatem contulerit.

Atque in primis cum in exordio naſcentis Eccleſiæ per orbem terræ particulares fundandæ eſſent Eccleſiæ & Epiſcopales Sedes erigendæ, omnes Apoſtoli ubique *pari conſortio honoris & poteſtatis*, uti loquitur S. Cyprianus Eccleſias inſtituerunt, eaſque ad Cathedraticam dignitatem evexerunt, auctoritate accepta a Chriſto, qui omnibus Apoſtolis indiſcriminatim præceperat dicens: *Sicut miſit me Pater, & Ego mitto vos.*

Succedentibus deinde ſeculis cum jam formatæ eſſent pleræque Eccleſiæ, hæc fuit conſtans Diſciplina, ut novi Epiſcopatus inſtitui deberent auctoritate Metropolitani vel Primatis, cum Concilio plenario Provinciæ & conſenſu Epiſcopi, cui forte ſuberat civitas aut plebs, quæ alium ſpecialem Paſtorem ſibi ordinari poſcebat.

Sic in Concilio Carthaginenſi anno 407. conſtitutum legitur: *Placuit ut Plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Epiſcopos, niſi ex Concilio plenario uniuſcujuſque Provinciæ & Primatis, atque conſenſu ejus, ad cujus Diœceſim eadem Eccleſia pertinebat, decretum fuerit, minime accipiant.* Reperitur hic Canon in Codice Africanæ Eccleſiæ ſub num. 98.

Conformiter ad hunc Canonem Africanum curavit S. Auguſtinus (1) ad poſtulationem Populi Fuſſalenſis, qui hactenus Epiſcopo Hipponenſi ſuberat, ſed longius Hippone diſtabat quam ut Auguſtinus congruam illius curam gereret: curavit, inquam, huic populo ordinari proprium Epiſcopum per Primatem Numidiæ, nullatenus interpoſita auctoritate Romani Pontificis.

Hanc Diſciplinam, ſecundum quam ad Metropolitanum aut Primatem cum conſenſu totius Concilii Provincialis Epiſcopatuum inſtitutio pertinebat, per octo ut minus ſecula ubique & conſtanter obſervatam fuiſſe hiſtoriæ eorum temporum evincunt; nec creditur prioribus illis ſeculis Rom. Pontifex extra Regiones ſuæ Metropoleos, ſeu Eccleſias ſuburbicarias, ullum novum Epiſcopatum inſtituiſſe, ſed illud jus duntaxat exercuiſſe in locis ſuburbicariis, tanquam jure Metropolitico ſibi ſubjectis.

Antiqua illa Diſciplina adhuc ſeculo X. perdurans.

III. Conſtat inſuper, necdum, ſub finem ſeculi X., poſt evulgatas tunc pene a ducentis annis Pſeudo-Decretales, novorum Epiſcopatuum inſtitutionem Romano Pontifici univerſe reſervatam fuiſſe: uti evincit Epiſtola *Theotmari* Juvavenſis Archiepiſcopi aliorumque Epiſcoporum *ad Joannem IX.*, quæ extat apud Labbeum T. 9. Col. 498. in qua altum conqueruntur, quod hic Pontifex ſua auctoritate novum Metropolitanum & tres Suffraganeos inſtituiſſet in terris Sclavorum, quæ ante erant Epiſcopo Patavienſi ſubjectæ; idque ſine ejuſdem Epiſcopi & aliorum Com-

(1) Epiſt. 261. Vide Fleury 4. diſcours ad Tom. XVI. n. 4.

Comprovincialium conſenſu ; non dubitantes aſſerere, hoc eſſe contrarium *SS. Canonum Decretis*.

En verba *Theotmari* cum ſuis: „ Cum, „ *inquit*, in Concilio Africano Cap. 20. „ decretum ſit, ut Plebes, quæ in Dioe„ ceſibus ab Epiſcopis retinentur, quæ nun„ quam Epiſcopos habuerunt, non niſi „ cum voluntate ejus Epiſcopi, a quo te„ nentur, proprios accipiant Rectores, „ ideſt, Epiſcopos ; & item in eodem „ Concilio Cap. 65. ut Plebes, quæ nun„ quam habuerunt proprios Epiſcopos, niſi „ ex Concilio plenario uniuſcujuſque Pro„ vinciæ, & Primatis, atque conſenſu „ ejus, ad cujus Diœceſim eadem plebs pertinebat, Epiſcopos minime accipiant.„ &c. Hæc duo Decreta, quæ hic allegantur ſub nomine Concilii Africani, reperiuntur in Codice Eccleſiæ Africanæ Canone 53. & 98. Prior deſumptus eſt ex Concilio Carthaginenſi III. anni 397. cui S. Auguſtinus interfuit, & refertur 16. Q. 1. Can. 51. *multis Conciliis id ſtatutum eſt* &c.: poſterior autem ex Conc. Carth. ſeu totius Africæ anni 407. quem ſupra retulimus.

Nova Diſciplina ſeculo XII.

IV. Verum ſenſim, ſeculo XII. tandem invaluit nova Diſciplina, quæ hanc novorum Epiſcopatuum inſtitutionem Rom. Pontifici reſervavit ; quod contigit partim Epiſcoporum negligentia atque inertia, partim vero fide falſarum Decretalium ; præcipue poſtquam Gratianus non tantum eas in Decretum ſuum retuliſſet, ſed & ſuis ipſius additamentis ac interpretationibus poteſtatem Romani Pontificis adhuc ultra Pſeudo-Iſidori limites extendiſſet. Quo etiam tempore Innocentius III. Decreti Gratiani auctoritatem ſecutus, & falſarum Decretalium fide deluſus, Translationem, Ceſſionem & Depoſitionem Epiſcoporum, tanquam de jure Divino, ſibi omnium primus vindicavit l. 1. de Transl. Epiſc. tit. 7. Cap. 2. *Tria hæc*, inquit, ſcilicet Translatio, Depoſitio, & Ceſſio Epiſcopi, *non tam Conſtitutione Canonica, quam* INSTITUTIONE DIVINA, *ſoli ſunt* ROMANO PONTIFICI *reſervata*.

Hiſce veſtigiis inſiſtentes Anonymus (pag. 185.) & Papendrechtius volunt JURE DIVINO *ad ſolum ſummum Pontificem pertinere* Epiſcopatus inſtituere, & ſimilia.

Non ſoli R. P. Poteſtas erigendi Epiſcop. a Chriſto conceſſa.

V. Sed quomodo probant divinum illud jus, divinamque traditionem, quam prætendunt ? ſcilicet ex quibusdam Pſeudomonumentis antiquitatis a quodam impoſtore ſeculo VIII. aut IX. confictis; quæ nondum ſeculo X. adeo invaluerant; quin Archiepiſcopus *Theotmarus* illiuſque Comprovinciales Antiſtites, Pontifici Romano aperte ſignificarent, inſtitutionem novorum Epiſcopatuum ejus Auctoritate in terris Sclavorum factam *SS. Canonum Decretis* eſſe contrariam.

Prioribus bene multis ſeculis, cum Epiſcopatus erant numeroſiores, & frequentiores Sedium Epiſcopalium erectiones, Eccleſia, quæ ſola accepit totam Divini ſponſi ſui poteſtatem, conditis Canonibus commiſerat omnia, quæ ad Epiſcoporum inſtitutionem pertineret, Comprovincialibus Epiſcopis. Et per tot ſecula ne quidem SS. Epiſcopis & Patribus incidit, ubi de inſtituenda Epiſcopali Cathedra agebatur, Romanum Pontificem conſulere ſaltem, aut negotium illi indicare : neque ipſi Romani Pontifices, quanquam toti orbi tum Sedis Præeminentia tum doctrina quidem & ſanctitate venerabiles, nec non pro juribus Apoſtolicæ Sedis aſſerendis zeloſiſſimi, vel cogitarunt de hac, quam fingunt adverſarii, plenitudine poteſtatis ; uti neque eam ſe habere verbo ſaltem indicarunt, cum tamen tunc multo frequentius circa Epiſcopatuum erectionem eam poteſtatem exercendi occaſio occurreret.

Erecti novi Epiſcopatus in Belgio non ſolius R. P. auctoritate.

VI. Quin nec hodie apud Belgas & Gallos recognoſcitur in Romano Pontifice auctoritas pro arbitrio ſuo inſtituendi novos in hiſce Ditionibus Epiſcopatus, ſed duntaxat ei defertur hujuſmodi Sedium Epiſcopalium nova erectio, ubi per populum,

lum, ſive per Principem, nomine populi, talis erectio ſeu inſtitutio poſtulatur; quemadmodum per Philippum II. novorum Epiſcopatuum per Belgium erectio a Paulo IV. poſtulata fuit & ad effectum perducta anno 1559.

Quare etſi per falſas Decretales ac precipue poſtquam eæ in Decretum Gratiani fuerunt relatæ, erectio novorum Epiſcopatuum Romano Pontifici reſervari cœperit, tamen Eccleſiæ Belgiæ inter alias, hoc veſtigium antiquæ Diſciplinæ hodiedum tenent, ut ſaltem hujuſmodi erectio non fiat abſque poſtulatione ſeu conſenſu Principis; auditis iis, quorum intereſt, nimirum Epiſcopo, in cujus Diœceſi novus Epiſcopatus erigendus eſt; Metropolitano, cui novus Comprovincialis aſſignandus eſt; & Clero ac populo novæ Diœceſis inſtituendæ.

Antiqua Diſciplina Melior.

VII. Neque omittendum hic, quod recte reflectit eruditus hiſtoricus ſcriptor Claudius Fleury, veterem Diſciplinam utilitati Eccleſiarum multo fuiſſe convenientiorem, quam poſſit eſſe illa, quæ poſt Pſeudo-Decretales ſenſim introducta Pontifici Romano novorum Epiſcopatuum erectionem tribuit: atque adeo veſtigium quoddam melioris illius Diſciplinæ tenet praxis Belgica, quæ non permittit novi Epiſcopatus erectionem ad ſolius Pontifici R. auctoritatem, ſed poſtulationem ſeu conſenſum Principis requirit. *Certainement*, inquit Cl. Fleury, (Diſcours 4. N. 4.) *à ne conſiderer que le progrés de la Religion, & l' utilité des Fideles, il étoit bien plus raiſonnable de s'en rapporter aux Evêques du Pais, pour juger des Villes qui avoient beſoin de nouveaux Evêques, & pour choiſir les ſujets propres, que d'en renvoyer le jugement au Pape, ſi éloigné & ſi peu à portée de s'en bien inſtruire; on a beau nommer des Commiſſaires & faire des informations de la commodité & incommodité; ces procedures ne valent jamais l' inſpection oculaire & la connoiſſance qu' on prend par ſoi-même.*

Quo modo Extinctio Epiſcopatuum ſoli Papæ coperit attribui.

VIII. Hæc de erectione Cathedræ Epiſcopalis. Nec minus turpiter circa Eccleſiæ Diſciplinam aberrant Adverſarii cum dicunt, veram *extinctionem* (1) Eccleſiarum Cathedralium non fieri niſi auctoritate Romani Pontificis. Ubinam quæſo, vel num occurrit exemplum, quo probetur, Eccleſiam Cathedralem ſolius Pontificis R. auctoritate, præſertim vigente SS. Patrum Diſciplina, fuiſſe extinctam? Vel unum proferant Canonem, qui hanc Poteſtatem Pontifici R. reſervavit, aut in Pontifice recognovit?

Legitur quidem hujusmodi Cathedralitatis extinctionem, ſecundum Canones factam olim fuiſſe auctoritate Epiſcoporum in Synodo congregatorum, uti Canon 5. Concilii Carthaginenſis anni 407., qui habetur in Codice Eccleſiæ Africanæ ſub num. 99. concedit ut una Plebs, amiſſo proprio Epiſcopo Donatiſta, poſſit extincta ſua Dignitate Cathedratica, alteri Eccleſiæ Catholicæ uniri atque incorporari: *Quæ autem plebes* (inquit Canon) *habuerunt Epiſcopum, & eo defuncto voluerint non Epiſcopum proprium habere, ſed ad alicujus Epiſcopi Diœceſim pertinere, non eis eſſe negandum.* Sed inauditum eſt ſaltem per 8. aut 10. & amplius priora ſecula hoc ipſum ad prærogativas Romani Pontificis pertinuiſſe.

Neque videtur aliud fundamentum fuiſſe attribuendi ſoli Papæ unionem aut extinctionem Epiſcopatuum (2), quam quædam loca *S. Gregorii* tandem ſeculo XII. relata a Gratiano. Sed hic non advertit Gregorium ita egiſſe in ſola parte meridionali Italiæ, cujus Metropolis Romana tunc erat; vel in Sicilia aliiſque inſulis, quæ ſingulariter a S. Sede dependebant.

Notatur inſuper (3), quod ubi S. Gregorius in Regionibus ſpeciali jure Epiſcopo Romano ſubjectis, varios Epiſcopatus univit, & alterum eorum quodammodo extinxit, hoc duntaxat ordinaverit in illis Diœceſi-

(1) Anonym. pag. 191.
(2) Fleury ibid.
(3) Id. hiſt. l. 35. n. 28.

ceſibus, quæ non habebant ſufficientem populum, ut ei Epiſcopus proprius præficeretur; nequaquam autem id fecerit circa alias Diœceſes, quæ licet hoſtium invaſione vaſtatæ, attamen Populum fidelem Clerumque non amiſerant. Quinimo ne quidem Diœceſis, in quibus non remanſerat ſufficiens populus Chriſtianus, prorſus Cathedratica dignitate privabat Gregorius, ſed vicini alicujus Epiſcopi Cathedræ uniebat, nec cogitavit unquam Sanctus ille Pontifex hujuſmodi Diœceſes hoſtium incurſione vaſtatas ad meram miſſionem, uti vocant, redigere.

S. Leo Magnus agnovit ſe non habere poteſtatem extinguendi Cathedralitatem Eccleſiarum.

IX. Quid ex his omnibus conficimus? Nimirum Eccleſiam, non autem Rom. Pontificem a Chriſto accepiſſe plenitudinem poteſtatis erigendi, uniendi & extinguendi Epiſcopatus: Eccleſiam autem, illam provinciam ſive auctoritatem primis ſeculis commiſiſſe Metropolitanis cum conſenſu Epiſcoporum Comprovincialium: neque tunc Romanos Pontifices exiſtimaſſe, hanc ſibi poteſtatem in aliorum Primatuum Diœceſes competere, aut permiſſum ſibi eſſe eam extra limites ſuæ Metropoleos, ſeu Regiones, quæ ſpeciali titulo ſibi ſuberant, exercere.

Ipſe S. Leo Papa, quem pro ſua opinione de plenitudine poteſtatis Adverſarii adducunt, ingenue fatetur, ac proteſtatur Eccleſias & earum Epiſcopos dignitatem ſuam non a Rom. Pontifice, ſed a Deo & ab Eccleſia ſeu ſponſa Chriſti accepiſſe; ſeque idcirco dignitatem illam adimere nulli poſſe, ſed ut omnibus inviolata ſervetur, neceſſaria ſolicitudine & ſamulatu obſtringi. *Solicitudo noſtra*, inquit Ep. 10. al. 89. Ad Epiſcopos per Provinciam Viennenſem conſtitutos, *non ſua quærens, ſed quæ ſunt Chriſti, dignitatem divinitus datam nec Eccleſiis nec Eccleſiarum Sacerdotibus abrogabat.*

Id ipſum innumeris locis inculcat, Idem S. Pontifex, ac ſignanter Ep. 78. al. 54. ad Marcianum Auguſtum, ubi ſcribit in hæc verba: „ Privilegia Eccleſiarum, Sanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & „ venerabilis Nicænæ Synodi fixa Decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate violari, in quo opere „ auxiliante Chriſto fideliter exequendo, „ neceſſe eſt me perſeverantem exhibere ſamulatum: quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, „ ſi Paternarum Regulæ Sanctorum, quæ in „ Synodo Nicæna ad totius Eccleſiæ regimen, Spiritu Dei inſtruente ſunt conditæ, me, quod abſit, connivente violentur." Et Ep. 80. al. 53. *Indubitanter*, ait, eaſdem illas leges Nicænorum Patrum *manſuras uſque ad finem Mundi.*

Reſpicit S. Leo præcipue ad Canones 4. & 6. Concilii Nicæni, ſecundum quos ad Metropolitanum, cum conſenſu Comprovincialium ſpectabat ordinatio, & inſtitutio Epiſcoporum, adeo ut Rom. Pontifex extra propriæ Metropoleos limites non haberet auctoritatem Sedes Epiſcopales in aliena Metropoli erigendi, uniendi, aut extinguendi.

Sed non viderat S. Leo falſas Decretales, neque eas aut ſimiles quaſdam in lucem prodituras, aut orbi Catholico impoſituras prævidebat unquam; ſuaque illum de Nicænis ſacre Diſciplinæ Canonibus fefellit opinio, dum eos *uſque ad finem mundi* intemeratos manſuros eſſe exiſtimavit.

Objicitur S. Bern. & reſpondetur.

X. Nimirum longe diverſam ſeculo XII. invaluiſſe Diſciplinam ſignificat S. Bernardus, quem & Papendrechtius nobis objicit „ *Plenitudo poteſtatis*, inquit Bernardus „ Epiſt. 131. ad Mediolanenſes, an. 1136. „ *ſuper Univerſas orbis Eccleſias* ſingulari „ prærogativa Apoſtolicæ Sedi donata eſt; „ qui igitur huic poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Poteſt, ſi utile judicaverit, novos ordinare Epiſcopatus, ubi „ hactenus non fuerunt. Poteſt eos qui „ ſunt, alios deprimere; alios ſublimare, „ prout ratio ſibi dictaverit. Ita ut de „ Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat, „ & e converſo, ſi neceſſe viſum fuerit. „ Poteſt a finibus terræ ſublimes quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas evocare „ & cogere ad ſuam præſentiam, non „ ſemel aut bis, ſed quoties expedire videbit."

Atque

Atqui apud eruditiores ævi noſtri Scriptores certum eſt, S. Bernardum hanc ſententiam hauſiſſe ex falſis Decretalibus, quæ jam a trecentis annis fuerant evulgatæ, & ſeculo XII. adeo invalnerant, ut nemini amplius incideret Diſciplinæ puncta hujuſmodi ſuſpecta habere aut refutare.

Liceat igitur S. Bernardo, viro ceteroquin maximo, hac in parte reverenter opponere venerandam ſacramque Antiquitatem VII. primorum ſeculorum, & SS. Patrum, qui illum olim præceſſerunt, teſtimonia, quæ invicte demonſtrant talem plenitudinem poteſtatis a Chriſto nequaquam R. Pontifici fuiſſe collatam. Opponimus inſuper teſtimonium Hincmari Rhemenſis, qui ſeculo IX. Diſciplinæ novæ, quæ occaſione Pſeudo-Decretalium de promiſcua appellatione ad R. Pontificem introduci incipiebat, ſtrenue ſeſe oppoſuit, quam novitatem S. Bernardus, infeliciore ævo natus, detegere non potuit. Opponimus denique graviſſima illa mala, quæ ex talibus opinionibus hauſtis ex falſis Decretalibus, ſcaturierunt & horrendam ſtragem invexerunt in Eccleſiam Dei.

Inſuper notum eſt, quam amaras querelas ipſe S. Bernardus jam ſuo tempore protulerit ſuper abuſu illius pleniſſimæ, quam inficiari non audebat, Pontificiæ Poteſtatis, quam procul dubio & ipſe negaſſet, ſi impoſturam Pſeudo-Decretalium, quæ jam Deo dante, luce clarius detecta eſt, cognoviſſet. Quemadmodum & idem S. Bernardus, quamvis de fabuloſa donatione Conſtantini non inciderit ipſi dubitatio, tamen graviter ferebat pompam ſplendoremque externum Pontificis: „ Petrus „ . . . neſcitur, *inquit*, proceſſiſſe ali„ quando vel gemmis ornatus, vel ſericis; „ non tectus auro, non vectus equo albo, „ nec ſtipatus milite, nec circumſtrepenti„ bus ſeptus miniſtris, abſque his tamen „ credidit ſatis poſſe impleri ſalutare man„ datum: *Si amas me, paſce oves meas.*„ Hæc ſatis libere S. Bernardus ſcribit ad *Eugenium III.* lib. 4. Conſid. Cap. 3., ubi verbis mox citatis ſubdit: *in his ſucceſſiſti non* PETRO, *ſed* CONSTANTINO. An vero quia S. Bernardus torrente ſui temporis in iſtam fabulam abductus fuit; & nos jam contra apertam lucem, ad ſimilia opinandum adſtringemur., Romanumque Pontificem ut Conſtantini Magni ſucceſſorem ſuſpicere ac venerari oportebit?

Prædicta plenitudo poteſtatis Pontificiæ refellitur.

XI. Ceterum fatemur quoque & jam ſupra falſi ſumus, poſt tempora S. Bernardi extitiſſe Pontifices Romanos, qui nixi iisdem falſis Decretalibus plenitudinem poteſtatis in diſponendo de Epiſcopatibus ſibi non obſcure aſſeruerint: & nominatim Innocentium III. edixiſſe *Translationem*, *Depoſitionem*, *aut Ceſſionem* Epiſcoporum, *non tam Conſtitutione Canonica quam inſtitutione Divina ſoli eſſe Romano Pontifici reſervata*; prout relatum eſt, Cap. 2. X *de Transl. Epiſc.*

Ubi Innocentius III. primum ſupponit tanquam indubitatum, ſoli *Romano Pontifici* tria hæc eſſe reſervata: ut autem probet ea ſibi competere *non tam conſtitutione Canonica*, *quam inſtitutione Divina*, differit in hunc modum: „ Cum fortius ſit „ Spirituale vinculum quam Carnale, du„ bitari non debet, quin omnipotens Deus „ Spirituale conjugium, quod eſt inter „ Epiſcopum & Eccleſiam ſuo tantum ju„ dicio reſervaverit diſſolvendum, qui „ diſſolutionem etiam Carnalis conjugii, „ quod eſt inter virum & fœminam, ſuo „ tantum judicio reſervavit, præcipiens, „ ut quos Deus conjunxit homo non ſe„ paret. Non enim humana ſed potius „ Divina poteſtate conjugium Spirituale „ diſſolvitur, cum per Translationem, De„ poſitionem, aut Ceſſionem auctoritate R. „ Pontificis (quem conſtat eſſe Vicarium „ Jeſu Chriſti) Epiſcopus ab Eccleſia „ removetur; & ideo tria hæc, quæ præ„ miſimus, non tam conſtitutione Canonica „ quam inſtitutione Divina ſoli ſunt Ro„ mano Pontifici reſervata. „

Similia repetit & inculcat idem Innocentius III. ibid. Cap. 3. „ Non enim ho„ mo, *inquit*, ſed Deus ſeparat, quos „ Romanus Pontifex (qui non puri ho„ minis, ſed veri Dei vicem gerit in ter„ ris) Eccleſiarum neceſſitate vel utilitate „ penſata, non humana, ſed Divina po„ tius auctoritate diſſolvit. „ Et Cap. 4.

„ Sicut legitimi matrimonii vinculum, „ quod eſt inter virum & uxorem, homo „ diſſolvere nequit . . . ſic & Spirituale „ fœdus conjugii, quod inter Epiſcopum „ & Eccleſiam, quod in electione initiatum, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum, „ ſine illius auctoritate ſolvi non poteſt, „ qui Succeſſor eſt Petri & Vicarius Jeſu „ Chriſti. „

Hiſce Innocentii III. Decretalibus, ſimilibuſque aliis poſteriorum Pontificum effectum eſt, ut Canoniſtæ non pauci nudis Decretalium verbis inhærentes, non *humanam* duntaxat, ſed quaſi *Divinam* Rom. Pontifici viſi ſint tribuiſſe auctoritatem, prout obſervat Clariſſimus Guillelmus Barclajus in *Tract. de poteſtate Papæ* Cap. 28. qui & ibid. relatis ſupra memoratis Decretalibus Innocentii III. de hujuſmodi Canoniſtis ſubjungit: *Hæc illa ſunt, quibus homines iſti in præcipitem errorem deferuntur, ut quidquid a* PAPA *fiat, a* DEO *factum eſſe putent.*

Quidni etiam occaſione iſtarum & ſimilium Decretalium exorta ſit iſta quorumdam imperitorum Canoniſtarum perverſa opinio, de qua Cardinalis Contarenus in Epiſt. ad Paulum III. nimirum: *voluntatem Pontificis Regulam quamdam eſſe, qua ejus actiones dirigantur: neque in jure poſitivo conſtituendo aut abrogando, aut etiam diſpenſando, regulam quampiam Pontifici eſſe conſtitutam. Hæc propoſitio*, inquit Prælaudatus Cardinalis, *Idololatriam ſapit; cui namque creaturæ hoc attribui poteſt, quod actionum ſuarum voluntas ejus ſit regula? An hoc non ſit proprium* SOLIUS DEI?

Et profecto nomen DEI, cum annexa auctoritate cui nulla ratio refragetur, Papæ attributum legitur a Zenzelino (1) de Caſſanis in gloſſa ad Extravagantem, CUM INTER, *de verborum ſignificatione*, in fine ad vocabulum *Declaramus*, ubi agitur de conciliandis duabus Decretalibus contrariantibus: „ Mirabile videtur, *inquit Gloſſator*, continere præſens Conſtitutio . . . „ quod dicit pertinaciter aſſerere, Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe aliqua „ in ſpeciali vel communi, hæreticum & „ errorem fore cenſendum; cum Decretalis „ *Exiit* §. *porro*, expreſſe contrarium innuat. „ Quidquid ſit, oportet, ni velis labi in hæreſim, Conſtitutiones illas Pontificias conciliare, nam *credere*, inquit, DOMINUM NOSTRUM DEUM PAPAM *conditorem dictæ Decretalis & iſtius ſic num potuiſſe conſtituere, hæreticum cenſeretur.* Hæc gloſſa cum particula DEUM PAPAM reperitur in editione Pariſienſi 1501, Lugdunenſi 1572, Veneta 1604, ad exemplar Romanum &c. Quanquam eadem particula in recentioribus editionibus Corporis Canonici Gloſſati expuncta ſit.

Sed abſit, ut dicamus Eccleſiam hujuſmodi Decretales, tamque monſtroſas Canoniſtarum quorumdam opiniones inde natas approbare, aut prætenſam aliquam diſciplinam, quæ in iis fundatur, admittere. Longe aliud ſenſit Concilium delectorum Cardinalium ſub Paulo III. inter quos fuit & *Gaſpar Contarenus*, de quo ſupra. Hi namque illuſtres viri ſub jurejurando a Pontifice adſtricti, ut candide illi ſignificarent abuſus, qui in Eccleſia graſſarentur; antequam eorum præcipuos perſtringant, ſtatim in limine indicant, omnium caput ac ſcaturiginem eſſe illam non paucorum opinionem de ea plenitudine poteſtatis, qua conſtituitur Pontifex omnium Beneficiorum Dominus, & ſuarum ſolus arbiter actionum. „ Sanctitas tua, *inquunt*, ad ſe vocatis mandavit, ut „ nullius aut commodi tui, aut cujuſpiam „ alterius habita ratione, tibi ſignificaremus abuſus illos, graviſſimos videlicet „ morbos, quibus jam pridem Eccleſia Dei „ laborat, ac præſertim hæc Romana Curia; quibus effectum prope eſt, ut paulatim ac ſenſim ingraveſcentibus peſtiferis his morbis, magnam hanc ruinam „ traxerit, quam videmus . . . . nonnulli Pontifices tui Prædeceſſores prurientes auribus . . . coacervaverunt ſibi Magiſtros ad deſideria ſua . . . inde effectum eſt, quod . . . . confeſtim prodirent Doctores, qui docerent Pontifi-

„ cem

(1) Al. *Genzelinus* vocatur.

„ cem eſſe Dominum beneficiorum omnium „ . . . ita quod voluntas Pontificis, qua„ liſcumque ea fuerit, ſit regula, qua ejus „ operationes & actiones dirigantur . . . . „ Ex hoc fonte, Sancte Pater, tanquam „ ex equo Trojano irrupere in Eccleſiam „ Dei tot abuſus & tam graves morbi, „ quibus nunc conſpicimus eam ad deſpe„ rationem fere ſalutis laboraſſe. „

Videat igitur Papendrechtius, an non juvet partes eorum, qui iterum equum illum Trojanum ædificant, cum dicit Præf. n. 1. Romanum Pontificem conſtitutum ARBITRUM *Nationum omnium & morum diverſorum* & omnes *particulares conſuetudines Eccleſiarum*, quæ *Catholico nomine haberi* volunt, debere eſſe *indultas* ab illo ſupremo Arbitro; vultque illum pro ſupremo ſuo arbitrio & ex plenitudine poteſtatis poſſe extinguere, & re ipſa extinxiſſe Eccleſiam Cathedralem, quæ a tot ſeculis fundata ac florida, nunquam interrupta ſerie uſque in hodiernum diem, frequenti Clero ac populo Chriſtiano gavila eſt.

Verum non advertit Papendrechtius ad graviſſima illa mala, quæ ex hac opinione de plenitudine poteſtatis Pontificiæ nata ſunt ſequi, & porro ſequuntur, ſed duntaxat mentem ſuam convertit ad ſuſpiciendas eas Pontificum Decretales, in quibus plenitudo illa poteſtatis prædicatur, & ad numerum & auctoritatem Canoniſtarum, qui eas explanant probantque.

Ad hoc autem reſpondemus, non minoris auctoritatis eſſe & alias Decretales, quæ Romano Pontifici jus & poteſtatem tribuunt deponendi Reges, quam ſint illæ, quæ Eccleſias Cathedrales ex plenitudine poteſtatis extinguendas illi reſervant; utpote cum & iſtæ æque in Corpus Juris Canonici ſint relatæ, totque Canoniſtarum calculo probatæ, quin & frequenti exercitio firmatæ. E. G. extat inter Extravag. comm. *de major. & obed.* Cap. 1. Decretalis Bonifacii VIII. quæ incipit UNAM SANCTAM, ubi palam aſſeritur illa Pontificum Poteſtas in Reges & Principes, & in exercitio hujuſmodi poteſtatis verificari dicitur illud *Hieremiæ: Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & regna, ut evellas & deſtruas & diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes.*

Neque poterit Papendrechtius tot Eccleſias Cathedrales (ſi tamen ullas poſſit) numerare extinctas ex arbitrio & plenitudine poteſtatis Pontificiæ, quam numerarit Bellarminus Imperatores ac Reges e Throno ſuo depoſitos a Romanis Pontificibus, conformiter ad quaſdam Decretales.

Nec deſunt celebres Canoniſtæ, qui hanc Pontificis poteſtatem in Reges ad cælum uſque & ultra extollunt: inter quos Petrus Bertrandus Epiſcopus Eduenſis, Cardinalis, Tract. *de origine & uſu Juriſd.* Q. 4. qui habetur tom. 4. Bibliothecæ Patrum, ſic ait: col. 1150.„ Quia JESUS „ CHRISTUS FILIUS DEI, dum fuit in „ hoc mundo, & etiam ab æterno natu„ralis Dominus fuit, & de jure natu„rali in Imperatores, & quoſcumque alios, „ depoſitionis ſententias ferre potuiſſet, „ & damnationis, & quaſcumque alias, „ utpote in perſonas, quas creaverat, & „ donis naturalibus & gratuitis dotaverat: „ & eadem ratione etiam ejus Vicarius „ poteſt. Nam non videretur diſcretus „ Dominus fuiſſe (ut cum reverentia „ ejus loquar) niſi unicum poſt ſe ta„lem Vicarium reliquiſſet, qui HÆC OMNIA „ POSSET.

Pari igitur gradu procedunt illæ Decretales, de quibus diſceptemus, in eo quod Pontifici R. tribuunt plenitudinem poteſtatis in Eccleſias & in Regna; in Epiſcopos & in Reges, eadem ſunt auctoritate ſuffultæ, iiſdem adulantium Doctorum laudibus exornatæ. Vel pari proinde obſervantia quoad utrumque articulum tenendæ ſunt, vel ſi eas non cogimur admittere quoad prætenſam poteſtatem Pontificis in Reges, neque illis ullatenus quoad prætenſam plenitudinem poteſtatis in univerſas Eccleſias ſtringimur: nefas autem ſit dicere, Eccleſiam Catholicam unquam approbaſſe eam opinionem de poteſtate Pontificia in temporalia Regum. Et quantum ad Poteſtatem Rom. Pontificis in Eccleſias, ad oculum oſtendere poſſemus, quod univerſa Eccleſia, præſertim ſeculo XV. palam conqueſta fuerit, nonnullos Pontifices Rom. Eccleſiarum ſacra jura violaſſe.

Quid plura? proferat Papendrechtius ſi poſſit vel unum exemplum, quo oſtendatur, Rom. Pontificem in Galliis aut

Belgio Eccleſiam Cathedralem pro arbitrio ſuo, vel ex plenitudine poteſtatis extinxiſſe. E contrario omnibus notum eſt, hanc eſſe conſtantem atque indubitatam in Gallicanis ac Belgicis Eccleſiis diſciplinam, ut nequidem Rom. Pontifici permitteretur, etiamſi aſſumpta poteſtatis plenitudine vellet, deponere vel unum Epiſcopum, quantumvis maxime deponi meritum, ſed hoc ipſum ſynodo Provinciali Epiſcoporum relinquatur. Quinimo notum eſt, non poſſe in Galliæ aut Belgii Regionibus Romanum Pontificem ex propria auctoritate aut pro arbitrio ſuo vel plura beneficia ſimplicia *unire*, vel ſimplex unum diſmembrare.

Concluſio primæ Diſquiſitionis.

XII. Recte igitur & firmiſſimo fundamento nixi aſſeruerunt Doctores in ſua Reſolutione, quam vindicamus, Eccleſiam Ultrajectinam nullatenus dici poſſe collapſam, aut a dignitate ſua Cathedratica excidiſſe; utpote quæ jam olim ad eam dignitatem evecta, nunquam deinceps Clero & populo Chriſtiano in fide Catholica adunatis caruit, quæque diminuto, aut ſi ita velis, ablato temporali ſplendore, qui ex proventibus & ſacris ædibus, ex apparatu externo Antiſtitis totiuſque Cleri, & ex tribunali contentioſo exurgebat; Moderatoribus denique Acatholicis Cathedram Epiſcopalem impleri vetantibus; non tantum nullatenus facta eſt vilior, ſed ob fidei inter tot tantaſque perpeſſiones conſtantiam longe illuſtrior, ſimiliorque Eccleſiis Apoſtolicis; quam juris Canonici diſpoſitio ab ea dignitate nequaquam dejecit; quam poſtremo dignitate ſua privandi Romanus Pontifex a Chriſto Domino aut ab Eccleſia nequaquam accepit poteſtatem; nullis plane cautam Papendrechtii juvantibus, niſi ſolis Romanorum Pontificum quibuſdam noxtis adulatoribus, quibus & ipſe aſſociari non veretur.

DISQUISITIO SECUNDA.

In qua demonſtratur *Sasboldum & Rovenium*, alioſque poſt ipſos Antiſtites, proprios fuiſſe atque ordinarios Paſtores & Epiſcopos Eccleſiæ Ultrajectinæ.

§. I.

Unaquæque Eccleſia jus habet, ut a proprio Paſtore & Epiſcopo gubernetur.

Reſolutio Doctorum, quam vindicamus, habet, Eccleſiæ Ultrajectenſi poſt *Schenckii* obitum, ad poſtulationem Cleri nec non ad nominationem Principis Belgii, datos fuiſſe veros atque ordinarios Epiſcopos, *Sasboldum ac Rovenium*, quamvis ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ Philippenſis delituerint.

Fundamentum Reſolutionis depromptum ex S. Scrip.

I. Nempe Doctoribus hiſce compertum erat, ex Chriſti inſtitutione fluxiſſe, quod in Eccleſia Dei ſemper poſiti fuerint Epiſcopi, non ſolum qui plebi Catholicæ verbum Dei annuntiarent, & divina Myſteria diſpenſarent, ſed qui etiam gregi peculiariter ſibi commiſſo conſtanter intenderent & adhærerent.

Idcirco Apoſtoli, miſſi in mundum univerſum ad convertendas Gentes, atque Eccleſias fundandas, ubi fidem plantarant in uno loco, & ad alia loca pergendum eis erat, Epiſcopos ordinabant, qui ſingulis Eccle-

Eccleſiis præeſſent. Sic Paulus *Titum* Epiſcopum inſtituit in inſula Cretæ, illique præcepit, ut & ipſe ſimiliter, ubi opus eſſet, alios Epiſcopos ordinaret. *Hujus rei gratia*, inquit 1. 5. *reliqui te Cretæ; ut ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per Civitates Preſbyteros* (ideſt Epiſcopos) *ſicut & ego diſpoſui tibi:* indubie ut quiſque commiſſo peculiariter ſibi gregi invigilaret. *Epiſcopos hic intelligi vult* inquit Chryſoſtomus, & ſubdit: *Neque enim profecto vult inſulam totam uni viro permitti, ſed unicuique propriam curam & ſolicitudinem* indici. Item Theophylactus in comm. ad eundem locum: *Noluit enim univerſam inſulam uni commiſſam eſſe, ſed quamlibet urbem proprium habere Paſtorem.*

Quinimo ipſemet Apoſtolus non obſcure inſinuat, jam tum ſingulos Epiſcopos ſingulis Eccleſiis ipſo Spiritu Sancto Auctore deſtinatos fuiſſe & alligatos. Nam cum a Mileto mittens Epheſum vocaſſet majores natu Eccleſiæ, eos hunc in modum obteſtatus eſt: (1) *attendite vobis & univerſo Gregi*, IN QUO VOS SPIRITUS SANCTUS POSUIT *Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.*

Ex praxi primitivæ Eccleſiæ.

II. Huic Divinæ Traditioni & Apoſtolicæ normæ inſtiterunt primi Eccleſiæ Patres: ſic Cyprianus teſtatur; (2) *jam pridem*, inquit, *per omnes provincias & per urbes ſingulas ordinati ſunt Epiſcopi*: & in Epiſtola ad Cornelium; (3) nos docet, quod eorum Epiſcoporum SINGULIS PORTIO *Gregis ſuit* ADSCRIPTA, *quam regat* UNUSQUISQUE *& gubernet.*

Canones præcipiunt viduatis Eccleſiis ordinari Epiſcopum.

III. Sciebant item Doctores, ſecundum Patrum Doctrinam viduatis Eccleſiis alium ordinari debere Paſtorem ſeu Epiſcopum: quemadmodum Patres Concilii Epheſini ſcripſerunt ad Patres S. Synodi in Pamphylia, Théodorum Epiſcopum conſtitutum gratulantes: *indignum quippe fuiſſet*, aiunt, Act. 7. *viduam manere Eccleſiam: indignum Paſtore carere Salvatoris noſtri ovilia.*

Neque ultra tres quidem menſes ordinationem novi Epiſcopi differri, patiuntur Canones: *Ultra tres menſes*, inquit Gregorius Magnus, l. 6. Ep. 39. *Eccleſiam vacare Pontifice* STATUTA SACRORUM CANONUM NON PERMITTUNT, *ne... Dominicum gregem antiquus... hoſtis inſinuando dilaniet*: qui textus relatus eſt a Gratiano Diſt. 50. Can. 11.

Inſuper Canonicam punitionem in eos, qui proviſionem Eccleſiarum Cathedralium, quæ illis incumbit neglexerint, decrevit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III Can 23. & habetur ✠ *de electione & elect. pot.* Cap. 41. NE PRO DEFECTU. „ *Ne pro defectu Paſtoris*, inquit, gregem Dominicum Lupus rapax invadat „.... Statuimus ut ultra tres menſes „ *Cathedralis.... Eccleſia Prælato non vacet*. Intra quos (juſto impedimento „ ceſſante) ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, *eligendi poteſtate careant* ea vice.... is vero ad „ quem fuerit devoluta poteſtas, Deum „ præ oculis habens, *non differat* ultra „ tres menſes.... viduatam Eccleſiam „ de perſona idonea... canonice ordinare, ſi *canonicam* voluerit effugere *ultionem*. „

Item Eccleſiis populoſis.

IV. Nec ſolum circa viduatas Eccleſias hanc providendi curam & ſolicitudinem impendi voluerunt Canones, ſed etiam circa ipſas Eccleſias, quæ Epiſcopos quidem nunquam habuerunt, & adeo tamen populoſæ ſunt, ut Antiſtitem ordinari ſibi merito poſtulent, ita Statuit Can. 6. Concilii Sardicenſis; „ Licentia danda non „ eſt ordinandi Epiſcopum, aut in vico „ aliquo, aut in modica civitate, cui ſuffi„ cit unus Presbyter,..., non debent „..., facere Epiſcopum niſi aut in his „ Ci-

(1) Act. XX. 17. 28.
(2) Epiſt. 52. ad Antonian.
(3) Epiſt. 55.

„ Civitatibus quæ Epiſcopos habuerunt, „ aut ſi qua tam *populoſa* eſt, quæ mere„ tur habere Epiſcopum. „

Hoc ipſum etiam decretum fuit in Concilio Carthaginenſi II. prout notant Correctores Romani ad C. 16. Q. 1. Can. FELIX, ubi ad hæc verba Canonis: *illa Diœceſis, quæ aliquando habuit* Epiſcopum, *habeat proprium*; monent, quod in Concilio ipſo ſequantur hæc: *Et ſi accedente tempore, creſcente fide Dei, populus* MULTIPLICATUS *deſideraverit* PROPRIUM *habere* RECTOREM, *ejus videlicet voluntate, in cujus poteſtate eſt Diœceſis conſtituta, habeat* EPISCOPUM.

Idem quoque jam pridem ſtatutum fuit in quadam Synodo Anglicana ſub Theodoro Cantuarienſi, apud Bedam lib. 4. Cap. 5. ubi Capitulo IX. præſcribitur, ut *creſcente numero fidelium*, etiam numerus Epiſcoporum, qui illis præſint, augeatur.

S. Gregorius in Reſp. 8. ad Auguſtinum Anglorum Apoſtolum, vult in Anglia Epiſcopos ita ordinari, *ut longo intervallo minime disjungantur*; quod refertur Diſt. 80. Can. 6.

Et Gregorius junior, ad Bonifacium Epiſt. ult. Can. 55. „ præcipimus, *inquit*, „ ut juxta Sacrorum Canonum ſtatuta, „ ubi multitudo excrevit fidelium, debeas „ ordinare Epiſcopos. „

Quin ea tam conſtans olim diſciplina fuit, ut in Codicem Juſtiniani relata ſit L. UNAQUÆQUE, qua præcipitur in verbis: *Unaquæque civitas proprium Epiſcopum habeto.*

Eccleſiis dari oportet Epiſcopum qui ex proprio officio teneatur in iis reſidere.

V. Manifeſtum quoque eſt, ipſaque noviſſime Tridentina Synodus ſatis inſinuavit, Epiſcopos etiam jure divino teneri ad reſidentiam, cum jure divino *miniſterium ſuum* teneatur implere: *implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant*, inquit S. Synodus, *ſi greges ſibi commiſſos Mercenariorum more deſerant, atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus a ſupremo Judice requirendus, cuſtodiæ minime incumbant*. Seſſ. 6. Cap. 1. de Reform. Et rurſus Seſſ. 23. Cap. 1. de Reform. *Cum* inquit, PRÆCEPTO DIVINO *mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cetera munia paſtoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed Mercenariorum more deſerunt; Sacroſancta Synodus eos admonet* &c. Atque obligationem hanc reſidendi, ſeu gregi ſuo aſſiſtendi, in primis omnes Epiſcopos concernere, infra declarat eadem Synodus Tridentina.

Qualibet Eccleſia habere debet proprium Epiſcopum non merum Vicarium.

VI. Denique nec hoc ignorabant Doctores, hanc Paſtoralem curam proprios perpetuoſque requirere Paſtores, qui proprias oves paſcant, neque ad alterius nutum queant amoveri.

Ita præſcribit Canon PASTORALIS, Cauſa 7. Q. 1. C. 42. deſumptus ex Ep. Gregorii Magni ad Joan. Epiſc. Scyllatinum l. 2. Ep. 25. „ Paſtoralis officii cu„ ra, *inquit*, nos admonet, deſtitutis Ec„ cleſiis *proprios* conſtituere *Sacerdotes*, qui „ gregem Dominicum debeant Paſtorali ſo„ licitudine gubernare. „

Idem S. Pontifex in Ep. ad Marianum Epiſcopum Raven. l. 6. Ep. 39. cujus fragmentum refertur Diſt. 50. Can. 11. prout ſupra citavimus, *Eccleſia Dei*, inquit, *diu viduata* PROPRIO *Epiſcopo remanere non debet*, ac proinde ſecundum Gregorium tamdiu viduata æſtimanda eſt Eccleſia, quamdiu in ea non ſedet *proprius* Epiſcopus, ſed tantum *Vicarius*.

Conſonat Canon, *Lectis*, Diſt. 63. *Scientes*, inquit, *Eccleſiam Dei ſine* PROPRIO *diu Paſtore non debere conſiſtere.*

Cuili-

Cuilibet Parochiæ proprius aſſignandus Parochus ſecundum Canones.

VII. Tantopere autem hoc ipſum obſervatum voluit Eccleſia, ut idem decreverit circa ſecundi ordinis Paſtores, ut nimirum eorum ſinguli ſingulis Parœciis ſint præpoſiti, tanquam proprii ordinarii ac perpetui Prælati, qui ne quidem ad proprii ſui Epiſcopi nutum ſint amovibiles.

Atque hinc videmus, quod poſterioribus ſeculis, ubi Capitula & Monaſteria, ad quæ decimæ, aliaque bona Eccleſiarum, imo & ipſæ Eccleſiæ Parochiales cum omnibus juribus & proventibus per incorporationem aut donationem tranſire cœperant, cum annexo onere ſeu obligatione Eccleſiis incorporatis neceſſarios Miniſtros præficiendi, præfecerunt iis Presbyteros amovibiles, & a nutu ſuo atque arbitrio dependentes: videmus, inquam, quod mox Epiſcopi huic ſeſe abuſui & malo ſolicite oppoſuerint, & primævam ſemperque hactenus in Eccleſia uſitatam Diſciplinam vindicaverint.

Ita habemus, quod ſeculo XIII. Synodus vulgo *Germanica*, Moguntiæ celebrata anno 1225. ſub Præſidio Conradi Epiſcopi, Cardinalis Portuenſis (uti notatur a Labbeo) advertens, quod ENORMIS *quædam conſuetudo in quibusdam Almaniæ partibus* CONTRA CANONICAS SANCTIONES *invaluit, ut ponantur in Eccleſiis conductitii Sacerdotes*, VICARII TEMPORALES; præceperit ut, *cum Vicarius poni debet & poteſt*, PERPETUO *inſtituatur*.

Idipſum pro jure communi declaravit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in Cap. 30. ✠ DE PRÆBENDIS, voluitque ut ſi Eccleſia Parochialis majori dignitati ſit annexa, is qui eam obtinet, & ſorte nequit illi perſonaliter deſervire, *in ipſa Eccleſia Parochiali idoneum &* PERPETUUM *habeat Vicarium* CANONICE INSTITUTUM.

Et noviſſime S. Synodus Tridentina Seſſ. 14. Cap. 9. „ Jure optimo, *inquit*, „ diſtinctæ fuerunt Diœceſes & Parochiæ „ ac unicuique gregi *proprii* attributi *Paſtores*, & inferiorum Eccleſiarum Re„ ctores, qui *ſuarum quiſque ovium* curam habeant. „ Volens autem hanc non parum collapſam Diſciplinam reſtaurare Seſſ. 24. Cap. 13. iis in „ locis, ubi „ Parochiales Eccleſiæ certos non habent „ fines, nec earum Rectores proprium „ populum, quem regant, ſed promiſcue petentibus Sacramenta adminiſtrant, man„ dat S. Synodus Epiſcopis . . . ut *diſtincto populo* in certas *propriaſque Parochias* „ *unicuique* ſuum *perpetuum* peculiaremque „ *Parochum* aſſignent, qui eas agnoſcere „ valeat, & a quo ſolo licite Sacramenta „ ſuſcipiant: aut alio utiliori modo, prout „ loci qualitas exegerit, provideant. „

Quibus ultimis verbis: *aut alio utiliori modo provideant*, minime ſignificare intendit S. Synodus, quod arbitrio Epiſcoporum relinquatur, diſpicere an certo populo præficiendus aut non præficiendus ſit *proprius & perpetuus Paſtor*: ſed ſolum, quod interdum utilius provideri poſſit aliter quam diſtinguendo populum *in certas propriaſque Parochias*: nempe ſi Parochiæ certos quidem fines & determinatos limites non habeant quoad territorium, ſed certum tamen populum, certaſque ac determinatas familias complectantur, quibus *perpetuus & peculiaris Parochus* præſit: adeo ut Sacramenta non adminiſtrentur *promiſcue*, ſed quilibet Paſtor ſuos cognoſcat, & a ſuis cognoſcatur. Atque hoc modo etiam ſatisfieri Decreto Tridentino reſpondit Sacra Congregatio Cardinalium, uti teſtatur Auguſtinus Barboſa, *de officio Parochi*, parte 1. C. 1.

Idem eſto Judicium de Parochia virtualiter duplici, utpote quæ in plures diſtrictus propter numeroſiorem latiuſque diſperſum Populum diviſa ſit, ita ut cuique diſtrictui *proprius* præſit Parochus; uti exempli cauſa factum eſt in Parochia B. Mariæ Virg. Antverpiæ, ubi duo Plebani præſident tanquam duo diverſorum Diſtrictuum Parochi.

Si hoc in inferioribus minorum Eccleſiarum ſeu Parochiarum Rectoribus locum habeat, ut ſcilicet proprii illi ſint ac perpetui, qui ad nutum ſui Epiſcopi & Antiſtitis amoveri non poſſint, multo igitur magis debet illud ipſum obtinere in Epiſcopis ſeu primi ordinis Paſtoribus, ut ſingulis majoribus Eccleſiis ſeu Cathedralibus aut Diœceſibus proprius præſideat Epi-

Oceanum tranſportari juſſa & præſens malis remedium adferre non poſſint, & plerumque tota in ventum abeant. Hæc & plurima alia mala perſentiunt hujuſmodi Eccleſiæ, conditioni Miſſionis, ad quam redactæ ſunt, indivulſe ac perpetuo annexa.

Abſurda deducta ex principiis Papendrechtii.

XI. Denique ſi Papendrechtio demus nihil intereſſe, ſive Eccleſia Batava regatur per *proprium* Epiſcopum ſive per *Vicarium* Pontificium: tum profecto & nil intereſſe admittat neceſſe eſt, ſive Eccleſiæ Italicæ, Germanicæ, Gallicæ, Hiſpanicæ, atque adeo omnes per totum orbem Catholicum Diœceſes & Paroeciæ regantur per proprios Epiſcopos & Paſtores, ſive per Apoſtolicos Vicarios. Non enim eſt differentia inter haſce Eccleſias, & Eccleſiam Batavam, niſi quod iſtarum pleræque & Romæ viciniores ſint & ſub ditione Principis Catholici ſitæ, qui Sedis Apoſtolicæ unitatem profitetur: ex quibus procul dubio capitibus Romanus Pontifex facilius & fructuoſius poſſet illas Eccleſias per ſuos Vicarios gubernare, quam per Vicarium regere poſſit Eccleſiam Ultrajectenſem.

Ex Papendrechtianis igitur principiis fluit, nil intereſſe quoad bonum Eccleſiarum totius orbis Catholici, etſi ſolus Pontifex Romanus haberetur tanquam illarum omnium proprius Epiſcopus & Paſtor, reliqui vero omnes, ſeu primi ſeu ſecundi ordinis Sacerdotes non niſi Apoſtolicæ Sedis Vicarii eſſent: ac proinde & nihil intereſſe, licet jam, ſi non nomine ait certe re, ſtatuatur Romanus Pontifex Paſtor ille & *Epiſcopus Univerſalis*, cujus vel ſolum nomen tanquam profanum & execrandum S. Gregorius Magnus exhorruit.

Quanquam aperte admittere non auderet Papendrechtius id, quod ex illius principiis luculenter conſequitur, nil ſcilicet intereſſe an omnes per totum mundum Epiſcopi forent Romani Pontificis Vicarii; cum probe noverit, quod inaudito hujuſmodi dicto cunctos Catholicæ ditionis Antiſtites ſibi adverſarios ſuſcitaret, & qui Sacri Hierarchici ordinis ſunt protectores, Principes Chriſtianos.

Conclusio hujus §.

XII. Concludamus igitur, certum eſſe atque indubitatum, unicuique Eccleſiæ præfici oportere proprium Epiſcopum, & Paſtorem, ut nec dubitari queat, quin Eccleſia Ultrajectenſis jure talem requirat. Quinimo etiamſi pridem deſtructam fuiſſe fingeremus hanc Eccleſiam, cum tamen in confeſſo ſit, eam modo complecti ſufficientem fidelium numerum, qui ope Paſtoris indigeant ad ſalutem, fateamur neceſſe eſt, quod proprium illi Epiſcopum dari oporteat.

Papendrechtius propriis armis victus.

XIII. Quid multa, cum ipſe Papendrechtius, hanc veritatem neſciens confirmarit, dum e contrario probare intenderit Eccleſiæ Ultrajectinæ extinctam Cathedralitatem, per hoc quod, uti ipſe ſupponit, poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, in ea Cathedra nullus ſederit Epiſcopus, ſed nec ſedere potuerit? Nititur enim oſtendere Cathedralitatem Eccleſiæ eſſentialiter requirere Epiſcopum, quia *Thomaſſinus* „ tradit, *inquit*, Patrum „ & Conciliorum conſenſione unanimi firmatum eſſe, *non poſſe Eccleſiam ſine* „ *Epiſcopo conſtare, uti nec Corpus ſine capite, a quo jugis vitæ fons ſcaturiat,* „ *& in omnes artus perlabatur. Non enim* „ *poteſt Eccleſia eſſe ſine Epiſcopo, aiebat* „ *olim Chryſoſtomus.* „ Addat, ſi velit Papendrechtius, & S. Ignatium Martyrem in Epiſt. ad Trallianos ita ſcribentem: *ſine his* (Epiſcopo ſcilicet Presbyteris & Diaconis) *Eccleſia electa non eſt; nulla ſine iis Sancta Congregatio; nulla Sanctorum collectio.*

Atqui ex ſiniſtro intellectu hujus ſententiæ Patrum & Conciliorum effectum eſt, ut Papendrechtius hunc locum *Thomaſſini* pro cauſa ſua adduceret, ſed neſciens arma adverſum ſe porrexit. Nam Sancti Patres & Concilia non conſuerunt continuo extingui Eccleſiam Cathedralem, ubi Epiſcopus non præſidet, ubi morte vel exilio eſt ablatus: ſed viduatam dixerunt, talemque, quæ Epiſcopum & Paſtorem deſiderat, quo defuncto, quo abſente grex periclitatur.

Neque S. Chryſoſtomus in exilium pulſus, quaſi ablato capite mortuam & collapſam reputabat Eccleſiam Conſtantinopolitanam, ſed ſolicitus erat, ne fidelis grex diu privaretur Paſtore; atque hoc ipſum eſt, quod hoc §. probandum ſuſceperamus, nempe unicuique Eccleſiæ jus eſſe, & neceſſitatem incumbere, ut proprium Epiſcopum & Paſtorem, a quo regatur, obtineat.

Synopſis eorum, quæ in ſequentibus §§. veniunt refellenda.

XIV. Sed ſuperſunt in hac II. DISQUISITIONE refellenda ea, quæ Papendrechtius, (vel etiam Anonymus) adducit adverſus *Sasboldi* & *Rovenii* Epiſcopatum Ultrajectinum, quem conformiter ad Reſolutionem Doctorum vindicamus.

1. Objicit, *Sasboldum* & *Rovenium* conſecratos fuiſſe in Epiſcopos *Titulares*, titulo duntaxat *Philippenſis* Eccleſiæ; ac proinde eos non fuiſſe veros Epiſcopos Ultrajectinos: ad quod reſpondebimus §§. II. & III.

2. Opponit, non rectè a Doctoribus pro cauſa *Sasboldi* & *Rovenii* adhibitum fuiſſe *Canonem* 37. Concilii Trullani: cujus vindicias dabit §. IV.

3. Formam Viſionis evincere, *Sasboldum*, & *Rovenium* ad Eccleſiam Ultrajectinam minime ordinatos fuiſſe, quod §. V. refutabimus.

4. Nomen Vicarii Apoſtolici, quo & ſe ipſos appellarunt, & ab aliis appellati ſunt *Sasboldus* & *Rovenius*, ſatis oſtendere, eos non fuiſſe proprios Epiſcopos Eccleſiæ Ultrajectenſis, quod refellitur §. VI.

5. Denique Romanum Pontificem habere *plenitudinem poteſtatis* ex qua ſecundum ipſius beneplacitum omnis juriſdictio in ceteros Epiſcopos & inferiores Sacerdotes derivetur; ſummum autem Pontificem *Sasboldo* atque *Rovenio* nil amplius tribuiſſe, niſi ut tanquam Vicarii Apoſtolici in Miſſione Hollandica Epiſcopale munus obirent, de quo §. VII., VIII., IX., X. & XI.

§. II.

Titulus Eccleſiæ Philippenſis Sasboldo & Rovenio *non obfuit, quo minus eſſent proprii Epiſcopi Ultrajectini. Ubi de Epiſcopis* Titularibus in Partibus infidelium *diſquiritur.*

Reſolutio Doctorum S. Sedi honorifica.

I. Volunt adverſarii, *Sasboldum* & *Rovenium* non fuiſſe Eccleſiæ Ultrajectenſis Epiſcopos, quod non ad hanc, ſed ad Eccleſiam Philippenſem fuerint ordinati, cum Titulus Eccleſiæ Philippenſis, non autem Ultrajectenſis in eorum conſecratione fuerit expreſſus. Qua in re Adverſarios honori Sedis Apoſtolicæ male conſulere, & e contrario Reſolutionem Doctorum, cum judicarunt *Sasboldum* atque *Rovenium* re ipſa ad Sedem Ultrajectinam ordinatos fuiſſe, quamvis ſub peregrino Titulo delitescentes, S. Sedi honorificam demonſtrabimus.

Profecto honorificum non fuiſſet Romano Pontifici, ſi Eccleſiæ Ultrajectenſi per obitum *Schenckii* viduatæ & tantis tunc calamitatibus preſſæ, propter quas vel tunc maxime Rectore indigebat, proprium Epiſcopum & Paſtorem dare noluiſſet; cum SS. Canones, ipſaque noviſſime Tridentina Synodus quantocius viduatis Eccleſiis de proprio Paſtore provideri præcipiant, uti §. præcedenti viſum eſt.

Deinde nec honorificum fuiſſet R. R. Pontificibus, ſi *Sasboldum*, & *Rovenium* duntaxat tanquam mere *Titulares* Epiſcopos, uti aiunt, *in partibus infidelium* ordinaſſent ad Eccleſiam Philippenſem, quam nunquam eſſent adituri.

Notum enim eſt, jam a temporibus Apoſtolorum ſingulos Epiſcopos ſingulis Eccleſiis, ubi Cathedra erigi debere videbatur, præpoſitos fuiſſe & alligatos, ut iis ſuperintenderent, & verbum Evangelii per ſe ipſos annuntiarent, uti ſupra monſtratum eſt.

Abuſus, quod Epiſcopus non habeat populum, cui ſuperintendat, ex S. Anſelmo Cantuarienſi.

II. Cumque tandem circa ſeculum XII. in Regno Hiberniæ abuſus invaluiſſet, ut paſſim ordinarentur Epiſcopi, quibus certus populus, cui præeſſent, non aſſignaretur: de hoc tanquam graviſſimo malo Regem Hiberniæ monendum cenſuit S. Anſelmus Epiſcopus Cantuarienſis per Epiſtolam, (l. 3. Epiſt. 147.) ſummopere eum exhortans, ut abuſum iſtum e Regno tollere adniteretur: „ dicitur, *inquit*, „ Epiſcopos, in terra veſtra paſſim eligi „ & ſine certo Epiſcopatus loco conſtitui, „ atque ab uno Epiſcopo Epiſcopum ſicut „ quemlibet Presbyterum ordinari, quod „ nimirum *Sacris Canonibus omnino contrarium eſt*; & eos qui taliter inſtituti „ ſunt aut ordinati, cum ſuis ordinatoribus ab Epiſcopatus officio deponi præcipiunt. Epiſcopus namque, niſi certam „ Parochiam & Populum, cui ſuperintendat, habeat, conſtitui ſecundum Deum „ non poteſt: quia nec in ſecularibus nomen vel officium Paſtoris habere valet, „ qui gregem, quem paſcat, non habet. Honor quoque Epiſcopalis non parum vileſcit, dum is ad Pontificatum adſumitur, qui ordinatus, quo divertat, vel „ cui per Epiſcopale Miniſterium certo „ præſideat, neſcit. „ Hæc S. Anſelmus Cantuarienſis, carpens præcipue tanquam SS. Canonibus adverſum, & Epiſcopali dignitati probroſum, ordinari Epiſcopum ſine populo, cui ſuperintendat & miniſterium Epiſcopale impendat.

Circa hæc S. Anſelmi tempora, aut non dudum poſt exorti in Eccleſia fuere Epiſcopi, quos vocant *Titulares in partibus*, qui ſenſim ordinari cœperunt ad Eccleſias a Barbaris occupatas, ſive *in partibus infidelium* conſtitutas, qui neque idioma populi illic degentis callerent, neque ſpem ullam aut animi propoſitum haberent huiuſmodi Eccleſias, ad quas ordinati erant, adeundi. Unde nomen Titularis Epiſcopi hodie apud quoſdam in malam partem accipitur, ita ut per illud intelligatur ſignificari Epiſcopus, qui gerat merum *Titulum* Eccleſiæ, ad quam ordinatus eſt, ipſam autem rem, ipſumque officium ac regimen in illa non habeat, in qua ſignificatione illud vocabulum hic etiam accipimus.

Hinc porro graviſſima in Eccleſiam Dei mala redundarunt. Nimirum cum Titulares hi Epiſcopi, non ſecus ac alii, in conſecratione ſua characterem Epiſcopalem acciperent & dignitatem, nec non ad omnia Pontificalia exercendum jus; effectum eſt ut plurimi, qui Epiſcopalem ambirent dignitatem, videntes per SS. Canones ſeveriſſime prohibitum, ne quis abſque *Titulo* ordinetur; fictitium atque umbratilem hunc titulum peregrinæ cujusdam Eccleſiæ excogitaverint: eoque Titulo ordinati, cum nullum, cui præſiderent populum, haberent, per diverſa loca vagantes, & ex Epiſcopalibus functionibus turpem quæſtum quærentes, aliorum Epiſcoporum Dioeceſes & regimen turbarint, & una Pontificalem dignitatem in maximum vilipendium adduxerint.

Abuſus Titularium Epiſcoporum reprobatus per Clementinam, in Pleriſque.

III. Hiſce malis obviare voluit ſub initium ſeculi XIV. Clemens V. per ſuam Conſtitutionem relatam inter Clementinas ſub hoc titulo: Clemens V. in Concilio Viennenſi, quæ incipit *in Pleriſque*, de Elect. & Electi Poteſt.; quanquam non conſtet hanc Decretalem eſſe illius Concilii, cum certum ſit plures Decretales ſub hoc nomine referri, quas certum eſt eidem Synodo adſcribi non poſſe: „ In „ Pleriſque Eccleſiis, *inquit*, nedum, „ quod dolentes referimus, præſidio faculatum privatis, ſed & *Clero carentibus* „ *& populo Chriſtiano*, multos frequenter „ & Religioſos præſertim, improvida ſuperiorum proviſio ad Pontificatus aſſumit honorem, qui nec, ut expediret, „ prodeſſe, nec præeſſe, ut deceret, valentes, inſtabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio ſerenitatem Pontificalis „ obnubilant dignitatis. „ *Quia*, inquit gloſſa, *iſti vadunt ad Curias Principum & quærunt habere penſionem & multoties Principes eos habent tanquam familiares vel tanquam Capellanos.*

Hoc Decretum, prout notat *Thomaſſinus* Diſcipl. Eccl. parte 4. l. 1. Cap. 7. n. 1. & 2, primum eſt quod reperitur concernens hodiernos Epiſcopos *Titulares*, & præcipuum caput mali, quod in hiſce redarguit, eſt, quod ordinarentur ad *Eccleſias Clero carentes & populo Chriſtiano*, atque adeo vagabundi Paſtores exiſterent ſine grege, ſine Miniſterio.

Item per varia Concilia.

IV. Mala jam commemorata ex ordinatione hujuſmodi Titularium Epiſcoporum fluxiſſe oſtendunt etiam querelæ variorum Conciliorum, quæ eodem ſeculo XIV. item XV. celebrata fuere, ſignanter Synodi Ravennatenſis anno 1314. Rubrica 4, & Saltburgenſis anno 1420.

Quapropter, ſub idem illud tempus dicere non dubitavit celeberrimus *Gerſonius* de ſtatu Præl. conſid. 8. *quod hoc*, nimirum tales Titulares Epiſcopos ordinare, *fieri non conveniat*: *Quia*, inquit, *vanum & monstruosum videtur in Eccleſia, quoniam fruſtra eſt poteſtas, cui non ſubeſt operatio.*

Quare ſtatutum fuit per Clementinam in Plerisque, ut nullus de cetero, niſi ſpeciali *auctoritate Sedis Apoſtolicæ* de Paſtore provideat Cathedrali Eccleſiæ ſibi qualitercumque ſubjectæ; *quæ Clero careat & ſubditis Chriſtianis.* Atque ita reſtricta poteſtas Epiſcoporum, qua multoties abutebantur in ordinandis Epiſcopis Titularibus.

Sed hi abuſus, qui ante hoc Decretum per improvidam variorum Superiorum proviſionem invaluerant, deinceps (quoniam ambitio Epiſcopatum aucupantium non moritur) in Curia Romana repullularunt.

Abuſus Titularium Epiſcoporum toleratus non approbatus in Conc. Trid.

V. Unde in Concilio Tridentino non defuerunt Patres, qui contra hujuſmodi abuſus & ſcandala vocem tollerent, horumque *Titularium* Epiſcoporum totalem abolitionem poſtularent. Quanquam S. Synodus pro miſeria temporis Epiſcopos *Titulares* tolerare viſa ſit. Verum iſtorum ordinationem paſſim improbandam eſſe ſatis indicavit in variis ſuis Decretis, quæ adverſus eorum licentioſa facta condidit.

In primis cum Titulares Epiſcopi ſolerent per alienas Diœceſes vagari, decrevit Synodus ſeſſ. 6. de Reform. Cap. 5. ut *nulli Epiſcopo liceat*, cujusvis Privilegii *prætextu*, *Pontificalia in alterius Diœceſi exercere*, *niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia*, *& in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum.*

Ex quo Decreto hic obiter colliget prudens Lector, quam ſit Eccleſiæ pernicioſum docere, Romanum Pontificem eſſe *Ordinarium Ordinariorum*: nam ſi hæc doctrina ſemel admittatur, inutile reddetur hoc ſaluberrimum Decretum Concilii Tridentini adverſus abuſus Titularium Epiſcoporum: quia Pontifex creabit Epiſcopos Titulares, quod tolerare coacta fuit Synodus; eoſdemque mittet, ut in aliena Diœceſi Pontificalia exerceant, qui ſeſe munitos prætendent licentia Ordinarii, imo Ordinarii Ordinariorum, ideſt ſummi Pontificis; atque adeo curiales Romani, quos S. Synodus coercere voluit, ex ipſius Decreti tenore ipſum Decretum eluderent.

Deinde ſeſſ. 14. de Reform. Cap. 2. Quoniam, *inquiunt* Patres Tridentini, „ nonnulli Epiſcopi Eccleſiarum, quæ *in* „ *partibus infidelium* conſiſtunt, Clero „ carentes & populo Chriſtiano, cum „ fere vagabundi ſint, & permanentem „ ſedem non habeant, non quæ Jeſu Chriſti, ſed alienas oves inſcio proprio Paſtore quærentes, dum per hanc ſanctam „ Synodum ſe Pontificalia officia in alterius Diœceſi, niſi de loci Ordinarii „ expreſſa licentia, & in perſonas eidem „ Ordinario ſubjectas tantum exercere prohibitos vident; in legis fraudem & contemptum, quaſi Epiſcopalem Cathedram „ in loco nullius Diœceſis ſua temeritate „ eligunt, & quoſcumque ad ſe venientes . . . ad SS. Ordines . . . promovere præſumunt. Quo plerumque fit, „ ut minus idonei & rudes ac ignari . . . „ ordinati nec divina officia peragere, nec „ Eccleſiaſtica Sacramenta recte valeant „ miniſtrare: Nemo Epiſcoporum, qui „ *Titulares* vocantur, etiamſi in loco nullius Diœceſis, etiam exempto . . . . . „ reſederint aut moram traxerint, vigore cu-

„ cujuſvis Privilegii, ſibi de promovendo „ quoſcumque ad ſe venientes pro tempo„ re conceſſi, alterius ſubditum .... or„ dinare valeat. „ &c.

Hæce prohibitiones ac reformationes vel præcipue Romanum Pontificem concernere, nemo eſt qui non videat. Nam ſolus Pontifex poterat eo tempore ordinare *Titulares* Epiſcopos, ſicque ab eo vel de ejus licentia ordinati, ab ipſius nutu pendebant, ipſiuſque auctoritate facile coerceri poterant ac debebant. Et hoc ipſum non obſcure indicat ipſa Synodus Tridentina locis ſupra citatis, ubi adverſus hæc ſua Decreta nil valituros declarat cujusvis Privilegii prætextus: cum notum ſit privilegia iſta Epiſcoporum Titularium non niſi a Romanis Pontificibus fuiſſe conceſſa.

Curia Rom. impedivit abolitionem Titularium Epiſcoporum.

VI. Inſuper conſtat, Curiam Romanam impediviſſe, quo minus S. Synodus Tridentina ipſam mali originem, ſive ipſam Titularium Epiſcoporum ordinationem aboleverit. Hoc teſtatur & de hoc dolens conqueritur *Franciſcus de Vargas*, quem Carolus V. Legatis ſuis ad Concilium Trid. Conſiliarium dederat, in Epiſt. de 26. Novembris 1551. ad Atrebatenſem Epiſcopum Imperatoris adminiſtrum, ac dein Cardinalem Granvellanum & Archiepiſcopum Mechlinienſem, in qua non ſine magno animi mœrore refert, in ſeſſione XIV. Curiam Romanam obtinuiſſe, ut *Epiſcopi Titulares in partibus infidelium* potius confirmati cenſerentur, *quos*, inquit, *oporteret abolere;* additque *ipſorum ordinationem Juri Canonico adverſari*; & eos *graviſſima mala invehere in Eccleſiam .... Hæc*, ait, *Reformatio* (ſcilicet circa abuſus, quos committebant Titulares Epiſcopi) *nobis quidem inutilis & infauſta, ſed talis in qua Curia Romana ſuum reperit emolumentum.*

Ut autem pateat, non modici ponderis eſſe hoc illius viri teſtimonium, ſciendum eſt, quod *Onuphrius Panvinius* in Epiſt. dedicatoria additionis ſuæ ad feſta conſularia, impreſſæ anno 1558. magnopere extollat *Franciſcum de Vargas* ab eruditione in antiquitate & hiſtoria, quare & poſt rem apud Tridentinum Concilium præclare geſtam in magno honore ac pretio habitus fuit apud Carolum V. & Philippum II. nec non Venetiis, Romæ & in Hiſpania variis muniis honorificis auctus. Quin & ex Bibliotheca Auctorum Hiſpanorum per *Nicolaum Antonio*, & ex ipſo *Pallavicino* l. 12. hiſt. Trid. Cap. 14. & l. 21. Cap. 4. patet, quantopere æſtimatus fuerit a Pio IV., qui occaſione negotiorum Synodi Tridentinæ, eum conſuluit ſuper juriſdictione Epiſcoporum, ejuſque Reſolutionem una cum Reſolutione aliorum Canoniſtarum ad Patres Tridentinos miſit.

Varii P. Tridentini fortiter poſtularunt totalem abolitionem Epiſcoporum Titularium in partibus.

VII. Neque vero poſt Decretum ſeſſionis XIV. quod retulimus, de hoc abuſu ordinationis Epiſcoporum Titularium ſiluere Antiſtites Tridentini, ſed varii eorum iterum, cum ageretur de formandis Decretis Reformationis circa ordinationem Miniſtrorum Eccleſiæ, in publico cœtu reclamarunt adverſus ordinationem Epiſcoporum *Titularium*; prout de Cardinali *Lotharingo*, itemque de Archiepiſcopo Granatenſi teſtatur *Pallavicinus*, l. 20. Cap. 16. n. 10. & 12.

Lotharingus quidem in cœtu Patrum dixit; „ Epiſcopos *Titulares* perinde ac „ alios jurejurando ſe obſtringere in ſua „ conſecratione ad concionandum populo „ ſibi commiſſo, in quo Spiritui Sancto „ mentiebantur, quippe contrarium pro„ poſitum habentes: aut illos Sacris Ordi„ nibus initiandos non eſſe, aut mitten„ dos ad ſuas Diœceſes, quamvis infide„ libus Dominis ſubjectas, cum Epiſcopo„ rum ſit paratum animum gerere ad Mar„ tyrium pro ſuo Grege tolerandum, quem„ admodum egerant Epiſcopi Redemptoris ætati propinquiores; ideirco *hujuſmodi larvas* ab Eccleſia eſſe removendas. „ Dein Granatenſis (Archiepiſcopus) „ locutus, *Lotharingo* pene concors fuit „ ..... Damnavit ſimiliter uſum Epi„ ſcoporum *Titularium*, quos *Eccleſia pri-*

„ *mæva*

„ *mæva ignoravit* . „ Hæc *Pallavicinus*, ubi palam ſe cupere oſtenderunt illi Patres, totalem Epiſcoporum Titularium abolitionem, tanquam larvatorum Paſtorum, quos Eccleſia primitiva neſcivit.

Hiſce Patribus plane conſonat Bartholomæus *Caranza* Archiepiſcopus Toletanus in Tractatu de *Reſidentia Epiſcoporum*, pag. 140. quem ſub tempus Concilii Tridentini evulgavit. „ Hinc, *inquit* (ſcilicet ex abſentia Epiſcoporum a ſua Diœceſi) cognovit Eccleſia *Epiſcopos Titulares*, quos neceſſe eſt inſtitui ad Miniſteria Epiſcopalia peragenda, vice abſentium Epiſcoporum : quibus *Monſtris*, quantum vexetur Eccleſia Chriſti, videmus & dolemus Univerſi ; iſti Mercenarii & factitii Epiſcopi ſunt, qui invexerunt in Eccleſiam infinitam multitudinem abuſuum. Quocirca vehementer cupit Eccleſia Catholica eos aboleri. „ Itaque Titulares Epiſcopos *factitios* vocat *Epiſcopos* Bartholomæus *Caranza*, & *Monſtra*, a quibus extrema quæque mala Eccleſiæ Dei timenda ſint.

In quo conſiſtat abuſus Titularium Epiſcoporum.

VIII. Liquet autem duo præſertim improbari in ordinatione *Titularium* Epiſcoporum, primum quod ordinentur ad quamdam peregrinam Eccleſiam, in qua nunquam reſidebunt, quamque adeundi non habent animi propoſitum. Secundum, quod forte in aliena Diœceſi inſtituantur Vicarii abſentium Epiſcoporum ; cum & jure divino ac naturali debeat quilibet Paſtor & Epiſcopus perſonaliter in propria Diœceſi reſidere, nec non proprii gregis curam Paſtoralem gerere ; & e converſo quælibet Diœceſis proprium Paſtorem atque Epiſcopum, qui non ſit Vicarius abſentis, requirat.

Reſpondetur ad praxim Curiæ Romanæ.

IX. Tantum hiſce a Papendrechtio opponi quadam ſpecie poteſt praxis Curiæ Romanæ, in qua plures Epiſcopi Titulares creantur ; ſed noſtrum non eſt hic particularia Pontificum facta diſcutere, cauſaſque & circumſtantias talium ordinationum examinare.

Dicimus vero in primis, *ſolam* Pontificis voluntatem nequaquam ſufficere, ut ordinatio talis licita cenſeatur, talia enim dicta Idololatriam ſapere, & a Magiſtris perverſiſſimorum errorum proficiſci merito exiſtimarunt Cardinales Delecti ſub Paulo III.

Denique cum Clemens V. per ſuam Conſtitutionem IN PLERISQUE inhibuerit, ne ſine Apoſtolicæ Sedis auctoritate atque licentia, improvida ſuperiorum proviſio quemquam *in Eccleſiis Clero carentibus & populo Chriſtiano* ad Pontificatus honorem aſſumeret ; procul dubio quod paſſim talis ordinatio Epiſcopi primævæ Epiſcopatus inſtitutioni, & SS. Eccleſiæ Canonibus adverſetur ; nequaquam exiſtimandum eſt, Pontificibus Romanis ordinationem Epiſcoporum *Titularium*, quacumque de cauſa, licitam eſſe ; nam quomodo ipſis licita eſſe poſſunt ea, quæ in Collegis ſuis reprobaverunt & diſtricte inhibita voluerunt.

Requiritur ſecundum ipſos Canoniſtas recentiores, rationabilis cauſa excuſans ordinationem Epiſcopi Titularis.

X. Poſtremo, ipſi Canoniſtæ recentiores, licet ordinationem Epiſcoporum Titularium a Concilio Tridentino toleratam, prorſus improbare non audeant, tamen docere non dubitant cum *Proſpero Fagnano*, ad Cap. EX PARTE 3. *de Clericis non reſidentibus* n. 48. „ creare Epiſcopos *Titulares ſine rationabili cauſa*, & eo tantum fine, ut ea dignitate alicujus *perſona qualificetur* ſeu *decoretur*, *abuſionis* eſſe. „

Requiritur igitur, non privata quædam, ſed communis utilitas, quæ in omni paſſim diſpenſatione inveniri debet, ut licite adhibeatur ; ſecundum id quod S. Bernardus ſcripſit l. 3. conſid. ad Eugenium III. Cap. 3. ſub finem „ ubi neceſſitas „ urget, *inquit*, excuſabilis diſpenſatio ; ubi „ utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt, „ utilitas dico communis, non propria, nam „ cum nil horum eſt, non plane fidelis „ diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt. „

Quæ

Quæ poſſit eſſe rationabilis cauſa.

XI. Sed quænam tandem erit rationabilis illa cauſa, qua fiat ut ſine abuſione *Titularis* creetur Epiſcopus? Procul dubio talis, quæ auferat rationem *Monſtri* & *Larvæ*, quam in *Titularibus Epiſcopis* poſtremorum ſeculorum Eccleſia exhorruit: auferri autem illam aliter bene poſſe non video, niſi adſint hæc duo; primum, ut dum quis ordinatur Epiſcopus Titularis, ſimul deſtinetur ad certum populum, cui Epiſcopalem curam impendat, *Quoniam fruſtra eſt poteſtas, cui non ſubeſt operatio* (1): ſecundum, ut ſit quædam neceſſitas, aut utilitas, quæ cogat hujuſmodi Epiſcopum alieno titulo peregrinæ Eccleſiæ cognominari. Quibus conditionibus adhibitis res ipſa ordinationis Epiſcopalis mutatur, & vitium, quod non vocabulo Titularis Epiſcopi, ſed ipſi rei inhæret, ſublatum eſt. Quod ſi quidpiam offendiculi in ipſo nomine reſiduum videri poſſit, hoc ipſum aliunde ob neceſſitatem aut utilitatem abſtergitur. Eodem modo, quo & pluralitati Beneficiorum in quibuſdam circumſtantiis vitium aufertur ſecundum S. Thomam quodlib. 9. Q. 7. art. 11. ubi docet eam annumerandam non eſſe actionibus de ſe indifferentibus ad bonum & malum, ſed iis, „ quæ abſolute conſide„ ratæ deformitatem vel inordinationem „ quamdam important, quæ tamen aliqui„ bus circumſtantiis advenientibus bonæ „ efficiuntur: ſicut occidere hominem vel „ percutere, in ſe deformitatem quamdam „ importat: ſed ſi addatur, occidere ma„ lefactorem propter juſtitiam, vel per„ cutere delinquentem cauſa Diſciplinæ, „ non erit peccatum, ſed virtuoſum. „

Quomodo ordinatio Sasboldi *& Rovenii titulo Philippenſis Eccleſiæ excuſanda veniat.*

XII. Atque eo modo excuſabilem oſtendimus Ordinationem *Sasboldi* & *Rovenii* ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ Philippenſis, quod nimirum in ipſa ordinatione Epiſcopali re ipſa deſtinati fuerint ad regendum Populum Eccleſiæ Ultrajectinæ, & una neceſſitas coegerit, ut ſub alieno titulo, odii Acatholicorum declinandi cauſa delitescere, & quaſi ſub peregrino tegumento ſecurius atque utilius gregi ſibi commiſſo præſidere, ſacra myſteria diſpenſare, & reliquam ſolicitudinem Paſtoralem impendere poſſent.

Non ferebant enim Magiſtratus Acatholici appellari *Sasboldum* & *Rovenium* proprio nomine Ultrajectenſes Epiſcopos, præcipue quod eorum Prædeceſſores temporalis quoque Dominii atque Imperii non adhuc ita pridem (2) potiti fuiſſent: & ubi adverterunt eos a plebe Catholica haberi pro propriis Epiſcopis & Paſtoribus, exilio illos mulctarunt.

Recte quoque intelligimus Patrum querelas adverſus *titulares* Epiſcopos jam pridem directas, nequaquam dirigi poſſe contra tales Epiſcopos, qui revera ordinarentur ad prædicandum verbum Dei certo alicui populo, eumque Paſtorali officio regendum, etiamſi exterius ut tales non agnoſcerentur, utpote deliteſcentes ſub communi aut peregrina veſte, ſub alieno titulo aut nomine mutuato.

Aliæ cauſæ non excuſantes ſecundum Cajetanum *& Caranzam.*

XIII. Alias porro cauſas, quas pro excuſanda ordinatione *Titularium* Epiſcoporum quidam prætexunt, plane rejicit poſt Cardinalem *Cajetanum* prælaudatus *Caranza* in eodem opere. p. 144. „ Nihil eſt meo ju„ dicio, *inquit*, quod poſſit excuſare Epiſco„ pum a regulari præſentia ſua, & cura „ ovium ſuarum: mihi non indiligenter „ conſideranti rem hanc, nunquam potuit „ occurrere aliquid, quo Epiſcopus aliquis „ poſſet juſte excuſari coram Deo ab ordi„ naria reſidentia. Dixi *coram Deo*, quo„ niam coram hominibus multa ſunt, quæ „ eum reddunt excuſatum: quoniam ſi quid „ eſſet, illud maxime, fungi aliquo miniſterio „ in

(1) Gerſon ut ſupra n. IV.

(2) Henric. Bavarus. Epiſc. Ultraj. jura ſingularis Dominationis tranſtulerat in Carolum V. an. 1528.

„ in Curia ſummi Pontificis, exempli vice, „ eſſe illi a ſecretis, aut ab audiendis cauſis „ Cameræ Apoſtolicæ vel Rotæ quam vocant. Sed ut vere & pie annotavit Cardinalis *Cajetanus*, certum eſt hujuſmodi „ Miniſtros non excuſari, & abuſum eſſe „ Eccleſiæ Catholicæ pernicioſum, aſſumi „ Epiſcopos ad hujuſmodi miniſteria, & „ Paſtores Spirituales in ſimilibus occupari, cum poſſint per non Epiſcopos æque „ benè exerceri, de quibus non minus vere quam ſanctè dixit prædictus Cardinalis: Epiſcopi in iſtis & ſimilibus miniſteriis ſunt in Eccleſia quod ſunt *monſtra in natura*. „ En prætenſas cauſas Titularium Epiſcoporum acuta falce amputatas; nec enim ſupereſt iis cauſa ſuſcipiendi ordinem Epiſcopalem, niſi ut proprium officium Paſtoris populo ſibi commiſſo impendant, alioquin *Monſtris* æquiparantur: neque præſtant quidpiam quod non æque bene, imo quod non melius decentiuſque præſtatur *a non Epiſcopis*.

Deinde refert ibidem *Caranza* præclarum factum ſeu exemplum *Innocentii VI.* „ qui quotquot beneficia habebant, *inquit*, „ ab aula & curia ſua abegit, & ad Eccleſias ſuas ſub anathematis pœna, abire „ coegit: „ dicebat enim oves paſcendas a proprio Paſtore, non a Mercenario cuſtodiri debere. „ Sed quid (exclamat „ tandem Auctor) in re perſpicua atque „ manifeſta moramur? *Si eſſe Cardinalem „ in Eccleſia Romana, & aſſiſtere Romæ „ pro expediendis negotiis Univerſalis Eccleſiæ, hoc non excuſat Epiſcopum a Reſidentia in Eccleſia ſua* „ (quod oſtendit definitum eſſe in Concilio Tridentino) „ *quanto minus excuſabunt alia Miniſteria?*

Hæc *Caranzæ* & Cardinalis *Cajetani* tam vera ſanctaque ſenſa haudquaquam conveniunt iis, quæ habent adverſarii (1), dum *Titulares* Epiſcopos rectè ordinari cenſent; „ veluti, ut ſummo Pontifici „ aſſiſtant, vel Pontificalia munia obeant, „ tanquam Suffraganei aliquarum Eccleſiarum, quibus propter amplitudinem Diœceſeos hoc alieno Miniſterio opus eſſe „ videatur. „ Fateor quidem quandoque in munere Epiſcopali opus eſſe Coadjutore, ſed & ſcimus *Innocentium* VI. poſt SS. Canones & unanimem Patrum ſententiam, cenſuiſſe & dixiſſe oves paſcendas eſſe a proprio Paſtore: ſcimus S. *Auguſtinum* proprium Epiſcopum ordinari voluiſſe in Caſtro *Fuſſala*, quod in ſua Diœceſi ſitum, longius tamen (ideſt ad 12. circiter leucas) *Hippone* diſtabat, quam ut congrua applicatione populo illic commoranti, licet pauciſſimo numero, ſuccurreret Præſul *Hipponenſis*.

Opinio adverſariorum Romanis P. inhonorifica.

XIV. Diſpiciat nunc æquus Lector, an non rectè honori S. Sedis conſuluerint Doctores, cum cenſuerunt, Romanos Pontifices ordinaſſe *Sasboldum* & *Rovenium* in veros & proprios Epiſcopos & Paſtores Eccleſiæ Ultrajectenſis, adjecto duntaxat, odii Acatholicorum declinandi cauſa, extraneo titulo Eccleſiæ Philippenſis; & e contrario an non Apoſtolicam Sedem opprobrio afficiat adverſariorum opinio & ſtudium ſiniſtrum, dum volunt *Sasboldum* & *Rovenium*, alioſque poſt ipſos Antiſtites unice incardinatos fuiſſe alicui Eccleſiæ peregrinæ in *partibus infidelium*, ad quam regendam aut excolendam nec Pontifex Rom. intendebat eos mittere, neque illi intendebant unquam ire; eosdemque Præſules inſtitutos fuiſſe duntaxat Vicarios in Eccleſia Ultrajectenſi, ubi non proprias ſed alienas oves regerent: Quæ quantum ſacris Eccleſiæ Decretis contraria ſint ſupra vidimus, & adhuc §. ſequenti & VI. monſtrabitur.

Si vere & quidem unice incardinati fuerint *Saſboldus* & *Rovenius* Eccleſiæ *Philippenſi*, quare non *miſſi* aut quare non profecti *ad ſuam Diœceſim*, *quamvis infidelibus Dominis ſubjectam*, *cum Epiſcoporum ſit paratum animum gerere ad Martyrium pro ſuo grege tolerandum?* Prout tam præclare adverſus mere *Titulares* Epiſcopos in Concilio Tridentino arguebat (Supra n. VII.) Cardinalis *Lotharingus*! Si

(1) Anonym. pag. 191. in fine.

Si tantum Vicarii in Eccleſia Ultrajectina fuerint, quare non fecerunt locum proprio Paſtori, qui proprias oves paſceret, præſertim cum & ipſi alibi haberent propriam ſibi Diœceſim aſſignatam?

Sed & penitius juvat conſiderare *monſtra*, quæ per iſtas ſuas opiniones in orbem Catholicum invehunt adverſarii. *Sasboldus*, inquiunt, (Anonym. p. 16.) *ex vi Pontificii Decreti* VINCULO SPIRITUALIS CONJUGII *alligatus* fuit SOLI *Eccleſiæ Philippenſi*, illudque conjugium conſummatum *per conſecrationem ſuſceptam ab eadem Sasboldo uti Archiepiſcopo* Philippenſi: ita ut nullo pacto is fuerit ſponſus *alterius diverſæ Eccleſiæ Ultrajectinæ*: ita ſcilicet *Sasboldum* faciunt (1) *intellectualiter & denominative* ſponſum Eccleſiæ, quam nunquam curaturus eſt, nunquam viſurus, nunquam dilecturus; & e contrario nolunt illum dici ſponſum alterius Eccleſiæ, quam unice diligendam, regendam, paſcendamque ſuſcepit.

Quinimo per Decretum Conſiſtoriale, quo *Saſboldum* creatum fuiſſe Archiepiſcopum *Philippenſem* dicit Anonymus, pag. 94. inhibitum illi erat adire Eccleſiam *Philippenſem*, & in ea Pontificalia munia exercere; ita enim ſonat Decretum: Romæ in monte Quirinali die Lunæ 9. Sept. 1602. fuit Conſiſtorium ſecretum, in quo S. D. N. referente Eminentiſſimo (2) Domino Card. de Terranova, providit Eccleſiæ Philippenſi in partibus infidelium, vacanti per translationem R^mi. Card. de Guevara ad Eccleſiam Hiſpalenſem, de perſona *Sasboldi*, *cum Decreto*, quod *non poſſit exercere Pontificalia* NISI *in Inſulis Hollandiæ & Zelandiæ*: „ Quare & ſecundum opinionem adverſariorum, (3) Titulares hi Archiepiſcopi, *Philippenſis*, *Sebaſtenus* & ſimiles non erant Archiepiſcopi niſi *intellectualiter*, *& denominative tantum*, ſine jurisdictione actuali; adeo quidem ut ſi tunc *Oriens* rediiſſet *ad communionem S. Sedis*, illis Archiepiſcopis *a ſummo Pontifice de novo concedenda* fuiſſet *jurisdictio & poteſtas ſpiritualis in ſubditos illius Territorii*, prout Papendrechtius notatum voluit.

Hæc igitur ſunt monſtroſa illa commenta, ſecundum quæ credere oportet *Sasboldum* & *Rovenium* Archiepiſcopos fuiſſe, ſed *intellectuales*, *denominativos*, *factitios*, *fictitioſque*, quibus in propria Diœceſi *Philippenſi* non ſuppeteret ulla jurisdictio aut poteſtas ſpiritualis, etiamſi populus fidem ibi Catholicam amplecteretur, quique in aliena Diœceſi Ultrajectina non niſi ut Vicarii operam navarent: atque monſtrorum hujuſmodi adverſarii Romanos Pontifices Auctores faciunt.

Satius fuiſſet, & Romanorum Pontificum honori convenientius, cum Reſolutione Doctorum cenſere, *Sasboldum* & *Rovenium* reipſa fuiſſe Archiepiſcopos Ultrajectinos, prout & ipſe *Deſtrantius*, approbante Illuſtriſſimo *Buſſio*, agnovit, & noviſſime de *Rovenio* annotavit Præpoſitus *S. Pharaildis Gandavi* in *Sacra Belgii Chronologia*, dedicata moderno Illuſtriſſimo *Gandavenſium* Epiſcopo, & approbata a Cenſore ordinario, Typis *Petri de Goeſin* anno 1719. ubi ſic habetur: *ad Principum Belgii Catholici deſignationem ac Cleri votum conſecratus eſt*, anno 1620. (Philippus Rovenius) *Philippenſis & Ultrajectensis Archiepiſcopus*.

§. III.

Amplius exponitur quid ſit ordinari ad Titulum, *ut magis appareat abuſus Epiſcoporum mere Titularium.*

Quid ſit *ad titulum* ordinari.

I. *Ordinari ad* TITULUM juxta mentem primitivæ Eccleſiæ, nihil eſt aliud, quam ordinari ad certam Eccleſiam & ad functiones Eccleſiaſticas in ea obeundum.

(1) Papendr. pag. 248. col. 2 in princ.

(2) Viderit Anonymus, an bene citarit hoc Decretum Romanum. Certe anno 1602. Cardinales nondum dicebantur *Eminentiſſimi*, ſed *Urbanus* VIII. titulum *Eminentiæ* dedit Cardinalibus, prout & notavit Barth. *Caranza* in *ſumma Conciliorum*.

(3) Papendr. pag. 248. col. 2.

Adeo ut ordinatus *ad Titulum*, adſcribatur certæ Eccleſiæ, eidemque, ut loquuntur, *intituletur* atque *incardinetur* in hunc finem, ut in ea miniſtret & ſacras functiones peragat.

Ordinatus autem abſque hujuſmodi *Titulo* dicebatur ordinatus *abſolute*, & ne id fieret, ſevere prohibuit Synodus *Chalcedonenſis* Can. 6. relato a *Gratiano* Diſt. 70. Can. 1. „ Placuit, *inquit*, nullum „ *abſolute* ordinari, nec Presbyterum, „ nec Diaconum, nec omnino aliquem eo„ rum, qui ſunt in ordine Eccleſiaſtico, „ niſi ſpecialiter in Eccleſia Civitatis vel „ Pagi, vel Martyrio, vel Monaſterio, „ is qui ordinatur, deſtinetur. Eos au„ tem, qui abſolute ordinantur, decrevit „ Sancta Synodus irritam ac invalidam „ habere ejuſmodi manuum impoſitionem, „ & nuſquam exercere ac operari poſſe, „ ad ejus qui ordinavit injuriam & pro„ brum. „

In hoc Canone nulla fit mentio de Epiſcopo abſolute ordinato, indubie quod nondum fuiſſet exemplum alicujus Epiſcopi otioſi, qui abſque Eccleſia ſeu populo, cui præſideret, ordinatus eſſet.

Itaque abſolute dicitur ordinatus, qui nulli certo loco eſt aſſignatus, in quo ſuo fungatur officio, ut ait *Gentianus Hervetus* circa medium ſeculi XVI. anno 1559. in Oratione qua interpretatus eſt hunc Canonem 6. Concilii *Chalcedonenſis*, ex quo maxime dependere oſtendit reſtitutionem lapſæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ quoad Eccleſiæ Miniſtros.

Origo Tituli Patrimonialis.

II. Neque per XI. priora ſecula alius in Eccleſia ordinationis *Titulus* agnitus fuit niſi memoratus Titulus *Beneficialis* ſeu adſcriptionis ad certam Eccleſiam, ut ordinatus in ea Sacro miniſterio fungeretur: & non niſi ſub finem ſeculi XII. invaluit Titulus *Patrimonialis*. Idque veriſimiliter occaſione cujusdam Decreti Concilii *Lateranenſis* anno 1179. ſub *Alexandro* III. Can. 5. uti refertur Cap. 4. EPISCOPUS ✠ *de præbendis*, quod ſtatuit poenam Epiſcopo, qui quempiam ad ſacros ordines abſque Titulo ordinavit, nimirum ut „ tamdiu taliter ordinato neceſſaria ſubmi„ niſtret, donec in aliqua Eccleſia ei con„ venientia ſtipendia militiæ Clericalis aſ„ ſignet: *Niſi*, inquit, *talis ordinatus de* „ *ſua vel Paterna hereditate ſubſidium vi*„ *ta poſſit habere*.

Abuſus ordinationis abſque vero titulo.

III. Ubi tamen nequaquam voluit Concilium hoc *Lateranenſe* antiquam Diſciplinam de ordinatione ad *Titulum*, ſive ad ſacrum miniſterium, in certa Eccleſia obeundum, abrogare; evidens enim eſt, quod hoc in verbis illius Decreti minime contineatur.

Sed neque noviſſime Concilium Tridentinum, etſi mentionem faciat de Titulo Patrimoniali & Beneficiali ullatenus voluit antiquis Canonibus derogatum, E contrario expreſſe renovat Canonem Synodi *Chalcedonenſis*, quem ſupra attulimus. Sic enim habet ſeſſ. 23. Cap. 16. de Reform. „ San„ cta Synodus inhærendo veſtigiis ſexti „ Canonis Concilii Chalcedonenſis ſtatuit, „ ut nullus in poſterum ordinetur, qui „ illi Eccleſiæ aut pio loco, pro cujus „ neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non „ adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, „ nec incertis vagetur Sedibus. „

Igitur abuſus eſt, a SS. Canonibus & noviſſime a Tridentina Synodo reprobatus, ordinare Presbyteros, alioſve Eccleſiæ Miniſtros, qui non adſcribantur certo loco, ubi ſacro fungantur miniſterio.

Nemo quoque eſt, qui non videat, quod hoc eſſet turpiter eludere ſacras Eccleſiæ Leges ac Regulas, ſi quis ordinaret Presbyterum ad Titulum fictitium cujusdam Eccleſiæ, quæ in rerum natura non exiſteret, vel in qua ordinato neque animus foret, neque ab ordinante licentia concederetur unquam miniſtrandi.

Epiſcopi Titulares in partibus non habent verum Titulum.

IV. Multo igitur magis dicendus eſt abuſus ordinationis Epiſcoporum mere *Titularium in partibus*, quandoquidem Epiſcopi ſint primi Paſtores, quorum ſingulis ſua gregis portio aſſignari debet ſecundum

dum Diſciplinam, quæ ab incunabulis Eccleſiæ conſtanter obſervata fuit. Atqui Titulus Epiſcoporum mere *Titularium* duntaxat imaginarius, & juxta Eccleſiæ mentem Titulus non eſt, cum non ordinentur ad certam Eccleſiam aut Diœceſim, ut in ea muniis Epiſcopalibus fungantur, ſed *intellectualiter & denominative*, ut loquitur Papendrechtius, ad quamdam ordinentur Eccleſiam, quam nunquam viſuri nec curaturi ſunt, imo in qua quandoque per ipſum Decretum ſuæ proviſionis iis inhibitum ſit Pontificalia exercere.

Neque vero reſpiciendum eſt ad inane nomen Tituli, quem gerunt, cum dicuntur *Titulares*; hinc enim minime ſequitur, ipſos juxta mentem Eccleſiæ ordinatos eſſe ad verum *Titulum*; ſed vel idcirco cœperunt vocari *Titulares*, quia præferunt nudum Titulum, ſeu Titulum ſine re.

Non nomen ſed res Titulum facit.

V. E contrario autem illi Epiſcopi, qui in ordinatione ſua deſtinantur ad regendum certum populum, licet forte exterius non gerant nomen Epiſcopi illius Eccleſiæ, illud pro bono animarum occultantes, vere tamen ad *Titulum* juxta mentem Eccleſiæ dici debent ordinati. Quod in *Sasboldo*, & *Rovenio*, eorumque ſucceſſoribus locum habuit.

Quemadmodum & ab initio Eccleſiæ uſitatum fuit, ut nonnulli ordinarentur Epiſcopi, abſque expreſſione particularis Eccleſiæ aut Diœceſeos, quam regerent, ſed inſtar Apoſtolorum, qui ad integram gentem aut nationem mittebantur.

Ordinabantur autem hi Epiſcopi ad verum ac realem Titulum, nec hos inter & alios Epiſcopos ad certas Diœceſes & Eccleſias ordinatos atque intitulatos eſſentiale diſcrimen erat, niſi quod illi haberent *Titulum* longe ampliorem & ob generalem quaſi Miſſionem in Univerſum Mundum Titulo Apoſtolorum inſigniti fuerint.

Ipſi Apoſtoli habuere proprium Titulum.

VI. Qua in re duo notanda veniunt: *primum*, quod ipſimet Apoſtoli univerſum orbem ita inter ſe partiti ſint, ut ſinguli ſingulas Regiones tanquam peculiares quoſdam Titulos adirent, in quibus Paſtorale obſequium animabus impenderent: Quinimo hujuſmodi ſuapte natura inducta partitio ex divina videatur inſtitutione fluxiſſe, apparet enim ex actis Apoſtolorum Cap. XIII., & ex Epiſtola ad Galatas (1) circa initia naſcentis Eccleſiæ Petrum a Domino & a Spiritu S. præcipue deſtinatum ac miſſum fuiſſe ad Judæos, Paulum autem ad Gentiles: & ad Corinthios (2. Cor. X. 13. & 16.) ſcribens Apoſtolus teſtatur, ſe nolle gloriari *in immenſum . . . ſed ſecundum menſuram Regulæ, qua*, inquit, *menſus eſt nobis*, vel prout Græce habetur; *quam partitus eſt nobis Deus . . . . non in aliena regula &c.* Ideſt non ultra terminos ac metas laboris noſtri, ſed ſecundum menſuram regulæ a Deo nobis præſcriptæ, qua nimirum partitus eſt nobis portionem noſtram in opera Evangelii, uti explicat Guilielmus Eſtius.

Secundum, quod Apoſtoli ſingulis Civitatibus in quibus fidem plantarant, ſingulos Epiſcopos & Paſtores præficerent: & hanc normam imitati ſint quotquot ſequentibus temporibus Apoſtolicum nomen & munus habuere.

Ordo & jurisdictio Epiſcopalis olim non ſeparabantur.

VII. Notandum inſuper, quod Chriſtus Dominus Apoſtolos ſuos inſtituens Epiſcopalem ordinem & jurisdictionem Epiſcopalem ab invicem non disjunxerit, ſed vel præcipue in iis reſidere voluerit Spiritualis iſtius jurisdictionis & poteſtatis exercitium (2) *accipite*, inquit, *Spiritum Sanctum; ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* (3) *Euntes docete omnes gentes, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Quam normam Eccleſia dein obſervavit

(1) Cap. I. 15. 16. & II. 7. 8. 9.
(2) Joan. XX. 21. 22. 23.
(3) Matth. XXVIII. 19.

in ordinandis Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus : unde & adhuc hodie in conſecratione Epiſcopi, traditur illi ab ordinatore liber S. Evangelii cum hoc ſalubri & neceſſario monito : *accipe Evangelium & vade, prædica* POPULO TIBI COMMISSO. (1). Et ipſe Pontifex conſecrans, Deum ita precatur in præfatione, prout habetur in *Pontificali Romano*, nec non in *Ordine Romano*: *Da ei, Domine,* CLAVES *Regni Cælorum, ut* UTATUR, *non glorietur, poteſtate, quam tribuis in ædificationem, non in deſtructionem. Quodcumque ligaverit ſuper terram &c. tribuas ei, Domine, Cathedram Epiſcopalem ad* REGENDAM *Eccleſiam tuam, &* PLEBEM SIBI COMMISSAM. *Sis ei auctoritas, ſis ei poteſtas, ſis ei firmitas*. Profecto an non eſſet Deum irridere, ſi talia in conſecratione ſolemni ritu Ordinando commendarentur, & a Deo fuſis precibus atque elata voce in cælum directis peterentur ; & interea neque Pontifex ordinans, neque Epiſcopus ordinandus fieri aut facere intendant quod præcipitur, aut obtinere a Deo quod precantur ? Obſerva etiam non obſcure hinc colligi, Epiſcopos a Deo ipſo, non autem a R. Pontifice Jurisdictionem accipere.

Olim dicebantur ordinationes irritæ, dum vitioſe ordinatis ſubtrahebatur jurisdictio.

VIII. Quinimo per X. aut XI. ſecula Ordo ſeu Character Epiſcopalis, & Epiſcopalis Jurisdictio ſeu Spiritualis poteſtas & auctoritas regendi Eccleſiam Dei, adeo conjuncta & ut ita dicam, individua cenſebantur, ut per SS. Canones dicerentur *irritæ* & *inanes* illæ ordinationes, in quibus licet Epiſcopalis Character imprimeretur, tamen propter vitium, quod illis accidebat, vitioſe ordinatis ſubtrahebatur ab Eccleſia Epiſcopalis jurisdictio ſive auctoritas. Ita ut hi Epiſcopi licet vere ordinati, ad ordinem Laicorum detruderentur, & non nomine quidem Epiſcopi haberentur.

Sic Patres Concilii *Niceni* Canone 6. ſtatuerunt, quod ſi quis, inquiunt, *præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit* EPISCOPUM ESSE NON OPORTERE. Ubi SS. illi Patres hæc duo confundi volunt ; non habere Epiſcopale regimen ſeu jurisdictionem, & Epiſcopum non eſſe.

Nomen Epiſcopi ſuperintendentem ſignificat.

IX. Exiſtimarunt igitur SS. Patres, ordinem Epiſcopalem abſque jurisdictione conferri non debere, utpote quæ Dominus Chriſtus arcte conjunxiſſe videretur. Quinimo ipſum *Epiſcopi* nomen magis jurisdictionem ſonat quam ordinem : ſignificat enim inſpectionem, advigilationem, ſolicitudinem ; atque idcirco SS. Patres illum vocarunt *Præpoſitum, Præſidentem*, ita S. Iſidorus l. 7. Etymolog. Cap. 12. apud *Gratianum* Diſt. 21. Can. CLEROS, oſtendens inter cetera nomen Epiſcopi ab officio ſeu miniſterio deſumptum eſſe ; „ Epiſcopatus, *inquit*, vocabulum inde ductum, quod ille, qui efficitur Epiſcopus, ſuperintendat, ſcilicet curam gerens ſubditorum ... *Epiſcopi* autem Græce, Latine *ſpeculatores* interpretantur : „ nam ſpeculator eſt præpoſitus in Eccleſia „ dictus, eo quod *ſpeculetur & perſpiciat „ populorum infra ſe poſitorum mores & „ vitam*. „

Diſciplina illa antiqua vigebat ſeculo XI.

X. Atque hæc Diſciplina ordinem & jurisdictionem non ſejungendi adhuc ſeculo XI. adeo vigebat, ut teſte *Humberto* Cardinale, (2) non verus ſed Pſeudo-Epiſcopus diceretur, qui Clerum & Populum, quibus præeſſet, non haberet. „ Quicumque „ conſecratur Epiſcopus, *inquit*, *ſecundum Decretales Sanctorum Regulas*, prius „ eſt a Clero eligendus, deinde a Plebe „ expetendus, tandemque a Comprovinciabus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrandus. Neque enim aliter „ cer-

(1) Pontifi-cale Rom. de Conſecr. Epiſc.
(2) Theſaur. Anecd. Martin. & Urſin. Durand. Tom. 5. col. 643. Cap. 5.

„ certus & fundatus, vel *verus Epiſcopus* „ dici vel haberi poterit, *niſi certum Cle-* „ *rum & populum, quibus præſit, habuerit,* „ & a Comprovincialibus ſuis auctoritate „ Metropolitani, ad quem vice Apoſtoli- „ cæ Sedis cura ipſius Provinciæ pertinet, „ conſecrandus fuerit, nec certus, nec fun- „ datus, nec verus, ſed *Pſeudo-Epiſcopus* „ dicendus eſt & habendus, nec inter Ca- „ nonice plantatos vel factos Epiſcopos „ computandus, quia cum *Epiſcopus* dica- „ tur *ſuperintendens*, aut *ſuperinſpiciens*, „ cui Clero, aut cui Populo hic talis „ ſuperintendit, qui nullius Cleri, nul- „ liuſque Populi, quibus ſuperintendat, „ electionem habuit, inſuper & Metro- „ politani atque Comprovincialium aucto- „ ritate caruit. „

Hunc ipſum locum *Humberti* Cardinalis præclare in rem noſtram, ipſe, quod miraberis, Papendrechtius pag. 351. col. 2. adduxit: cum inde concludi voluit, *Cornelium Steenovium* Pſeudo-Epiſcopum fuiſſe, quod aliis vindicandum relinquimus.

Tantummodo hic obſervamus, *Humbertum* Cardinalem ad Canonicam conſecrationem Epiſcopi præcipue requirere, ut certum Clerum & populum habeat, quibus præſit, ſuperintendat, ſuperinſpiciat, ut pateat quam abſurda ſit opinio adverſariorum, cum volunt *Sasboldum* & *Rovenium* ordinatos fuiſſe Epiſcopos ad Eccleſiam *Philippenſem*, ubi nullus Clerus, nulluſque populus erat, cui præeſſe vel ſuperintendere deberent.

Epiſcopus cogitur ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam.

XI. Quam autem ſerio ac veraciter voluerit Eccleſia ordinari Epiſcopos ad Titulum, ſive ad certum Populum regendum, patet ex SS. Canonibus, qui Epiſcopos ſemel ad certam Eccleſiam ordinatos ad Sacrum Miniſterium ſuſcipiendum ſevere adſtringunt, adeo ut jam olim Decretum ſit Canone 17. Concilii *Antiocheni* anno 341. qui refertur Diſt. 92. Can. 7. Si quis Episcopus, *communione privari* oportere Epiſcopum, qui *ſibi commiſſum miniſterium ſubire neglexerit, nec acquieverit ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam*. Hic Canon cum reliquis ejusdem Concilii ab univerſa Eccleſia receptus fuit. Vide Tom. 2. Conc. col. 561.

Ordinati ad Titulum ſtabiliter illi deſerviant.

XII. Inſuper ordinati ad *Titulum* prioribus ſeculis debebant illi Eccleſiæ, cui erant adſcripti, ſtabiliter deſervire. Quare in Canonibus *Iſaaci* Lingonenſis ſeculo IX. præcipitur Tit. 10. Cap. 5. „ Ut „ Presbyteri, qui in Titulis conſecran- „ tur, ſecundum Canones, antequam or- „ dinentur, promiſſionem *ſtabilitatis* loci il- „ lius faciant. „

Et in Capitulari Synodi Gallicanæ ſub Carlomanno anno 742., cui interfuit Bonifacius Apoſtolus Germaniæ tanquam Apoſtolicæ Sedis Legatus Cap. 5. ſtatutum eſt, de Sacerdotibus, qui *Titulos* ſuos abſque licentia Epiſcopi dimiſerint; ut tamdiu a communione habeantur alieni, quouſque ad ſuos *Titulos* revertantur.

Parem autem vel ſtrictiorem hac in parte Diſciplinam olim obtinuiſſe circa ipſos Epiſcopos, abunde probat hiſtoria *Formoſi* Pontificis.

Nemo in duabus Eccleſiis intituletur.

XIII. Denique cum nemo duabus facile poſſit Eccleſiis Miniſterium Sacrum impendere; recte conſtituit ſupra laudata Synodus Chalcedonenſis Can. 10. qui refertur Cauſ. 21. Q. 1. Can. Clericus, item Nicæna II. Can. 15. apud Gratianum ibidem Can. Clericum. Ne quis *in duabus* ſimul Eccleſiis *intituletur*.

Idem ſtatuit Synodus habita anno 1095. *Placentiæ* ſub Urbano II. ideſt in fine ſeculi XI. quæ una renovat antiquiores Canones de neceſſitate ac ſtabilitate *Tituli*: „ *Sanctorum*, inquit, *Canonum ſta-* „ *tutis* conſona ſanctione decernimus, ut „ ſine *titulo* facta ordinatio *irrita* habea- „ tur, & in qua Eccleſia quilibet Titu- „ laris eſt, in ea *perpetuo perſeveret*, „ omnino autem *in duabus* aliquem *titu-* „ *lari* non liceat. „

Concludamus igitur, hanc eſſe indubitatam mentem Eccleſiæ, ut Epiſcopus aliter non

non ordinetur, niſi ad certum populum regendum, quem cogatur adire, cui Epiſcopalem ſolicitudinem impendat tanquam proprius Paſtor & cui perpetuo atque unice adhæreat; niſi neceſſitas aut evidens utilitas aliud ſuaſerit.

Objectio.

XIV. Unicum eſt, quod objiciant adverſarii, nempe hoc modo condemnari praxim ſummorum Pontificum, qui non raro ordinent aut ordinari faciant Epiſcopos mere *titulares*, uti vocant, *in partibus*. Reſpondeo, hujuſmodi praxim non tam condemnari a nobis, quam a SS. Canonibus & Conciliis, atque ab ipſis Pontificibus Romanis, & ſignanter a Clemente V. in ſua Conſtitutione IN PLERISQUE, per quam ſublatum voluit abuſum Epiſcoporum mere Titularium: ceterum nos ſtudere honori Romanorum Pontificum, & in qua præſident Sedis Apoſtolicæ, cum cenſemus *Sasboldum* atque *Rovenium* non ita ad Eccleſiam *Philippenſem*, ſed proprie ac reipſa ad *Ultrajectenſem* ordinatos fuiſſe, curantibus Romanis Pontificibus, ut poſteriori huic Eccleſiæ Epiſcopale miniſterium ſtabiliter atque unice impenderent.

Praxis Curiæ Romanæ non ſemper innoxia.

XV. Quoad alios caſus, in quibus nulla videtur excuſationis ratio ſuffragari, agnoſcere debemus, & ipſi ſummi Pontifices agnoſcunt, ſe homines eſſe & humanis interdum affectibus ſubjacere. Illuſtre in re, huic quam tractamus, materiæ ſatis cognata, exemplum ſubminiſtrat idem Clemens V. in ſua Conſtitutione anni 1307. quæ refertur in Extravag. 2. *de Prebendis in Comm.* ubi fatetur ſe in exordio ſui Pontificatus diverſorum Ordinum Monaſteria deſtituta Paſtoribus, quinimo Epiſcopales Eccleſias commiſiſſe nonnullis ſub *Commendæ* vel *Guardiæ* aut adminiſtrationis titulo, idque ad vitam vel ad certi temporis ſpatium: neque tacet motiva, quæ ipſum impulerant. „ Ex antiqua, *inquit*, „ notitia Regum, Prælatorum, Magnatum, & aliarum Nobilium perſonarum „ Eccleſiaſticarum & ſecularium, ac ipſorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum, gradum hujuſmodi promotionis habuimus; tum quia ſolitæ ad „ eos amicitiæ affectibus ducebamur, aliquibus vero ex aſſueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in ſuis exercere ſoliti ſunt novitatibus, volentes „ honoris & liberalitatis affluentia complacere; ad eorum importunas tamen „ & multiplicatas precum inſtantias. „

Narrat inſuper hic Pontifex in eadem Conſtitutione, quod mala, quæ ex hujuſmodi *Commendis* proveniunt, non ſatis perſpecta habuerit, quoadulque ipſum *infirmitate ſatis periculoſa* viſitavit omnipotens. „ Tum enim a negotiorum utcumque diſcuſſione ſemoti, ait, ad hoc ſub „ diligenti examine direximus aciem noſtræ mentis, demumque proſpeximus evidenter, quod Eccleſiarum & Monaſteriorum eorumdem cura negligitur, bona „ & jura diſſipantur .... „ Denique hiſce malis remedium adferre cupiens, „ omnes & ſingulas promiſſiones hujuſmodi per nos, ut præmittitur, factas, „ *inquit*, quibuſcumque cujuſcumque ordinis, dignitatis aut ſtatus, ſed etiam S. „ R. E. Cardinalibus, quocumque modo vel „ tempore factæ noſcantur, auctoritate „ Apoſtolica ex nunc ex certa ſcientia „ revocamus, caſſamus, & annullamus.

Anno ſequenti poſt editam hanc Conſtitutionem Clemens V. indixerat Concilium *Viennenſe* Generale, quod non niſi anno 1311. habitum fuit, exhortatus omnes, quos convocabat, Epiſcopos, ut congruas ſecum adferrent inſtructiones circa illa collapſæ Diſciplinæ puncta, quæ reformatione indigere viderentur. Extat adhuc Libellus Reformationis ſive tractatus de modo congregandi Concilium Generale Guilielmi Durandi Epiſcopi Mimatenſis, in quo inter cetera exponit abuſum *Commendarum*, quem recenter ait inductum eſſe contra Canones, ſimulque contendit pag. 34. Papam non poſſe concedere novas leges contra antiquos Canones; & pariformiter inſectatur (p. 88.) inſtabilitatem Clericorum ab una Eccleſia, ad quam intitulati erant, ad aliam tranſeuntium; itemque pag. 329. abſentiam Epiſcoporum

rum aliorumque Paſtorum a ſuis Eccleſiis.

Nihilominus ea tunc fuit temporis iniquitas, ut conceſſiones *Commendarum* magis magiſque fuerint multiplicatæ; uti obſervat Claudius Fleury, in ſua hiſt. ad annum 1307. Quanquam nec poſtmodum defuerint Romani Pontifices, qui illas reſciderunt, uti Benedictus XII. anno 1335. & ſignanter Sixtus IV. ſub finem ſeculi XV. in Brevi ad Carolum Burgundiæ & Brabantiæ Ducem de 2. Martii 1476., ſignificans ſe cupere *Commendis* tandem *finem imponere*, & ab earum *conceſſionibus penitus abſtinere*.

Hæc de *Commendis* eo tantum fine perſtrinximus, ut appareat, nec ipſos ſummos interdum Pontifices probare abuſus varios, qui forte contra antiquos Eccleſiæ Canones & ſacras Regulas in Curia Romana invaluerunt. Ex quo conſequens eſt, peſſime ab Adverſariis conſuli honori SS. Sedis, dum veluti pro aris & focis contendunt, Clementem VIII. & Paulum V. ordinare voluiſſe *Sasboldum* & *Rovenium* ad *Philippenſem*, nequaquam vero ad *Ultrajectenſem* Eccleſiam: hoc eſt, ordinare eos in Epiſcopos ad fictitium & imaginarium Titulum Eccleſiæ Philippenſis, & una ſubtrahere Eccleſiæ Ultrajectenſi proprium Epiſcopum & Paſtorem, aſſignando illi duntaxat Vicarium ſeu Delegatum; quorum utrumque æque SS. Canonibus adverſari oſtendimus.

Talia enim adſcribere ſummis Pontificibus, quid aliud eſt, quam velle introducere graviſſimos illos abuſus & morbos, quibus pridem laboraſſe Eccleſiam, ac præſertim *Curiam Romanam* conqueſti ſunt delecti Cardinales aliique Prælati ſub Paulo III. palam fatentes, quod *nonnulli Pontifices conſervaverunt ſibi Magiſtros ad deſideria ſua, non ut ab eis diſcerent, quid facere deberent, ſed ut eorum ſtudio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret id quod libuit . . . . ita quod voluntas Pontificis, qualiſcumque ea fuerit, ſit regula, qua ejus operationes & actiones dirigantur . . . . Ex quo fonte . . . tanquam ex Equo Trojano, irrupere in Eccleſiam Dei tot abuſus & tam graviſſimi morbi, quibus nunc conſpicimus*, inquiunt, *eam ad deſperationem fere ſalutis laboraſſe*.

§. IV.

Recte a Doctoribus Lov. pro cauſa Sasboldi *&* Rovenii *adhibitus fuit Can.* 37. *Concilii Trullani.*

Reſolutio Doctorum.

I. Dixerant in Reſolutione ſua Doctores: „a mente Eccleſiæ omnino fore alienum, ſi vel in minimum Epiſcopali dignitati vel auctoritati quidquam diceretur detractum, eo quod odii & invidiæ Acatholicorum declinandi cauſa, Ultrajectenſis Epiſcopus, cui Titulum hujus Eccleſiæ, cujus cura ipſi principaliter incumbit, & ad cujus regimen unice eſt electus & ordinatus, gerere non eſt conſultum, teneatur ſub peregrinæ Eccleſiæ Titulo delitescere.„

Ut autem hoc ipſum probarent, adduxerunt Canonem 37. Concilii Trullani; nimirum „cum quidam eſſent Epiſcopi, quorum Civitates Epiſcopales eſſent infidelibus ſubjugatæ, ut ideo non poſſet ejus Civitatis Præſul, poſtquam ordinatus fuiſſet, ſuum Thronum apprehendere, & in eo in Sacerdotali ſtatu collocari, decrevit Synodus Can. 37. ut qui propter prædictam cauſam in ſuis Thronis non ſunt conſtituti, abſque ullo ex ea re præjudicio conſerventur:„ hoc eſt, interprete Zonara ad hunc Canonem, *omnia is Privilegia, ſive pro munere præfecturæ, quam obtinet, debita nihilominus vindicabit*.

Vindicatur citatio Canonis Trullani ſub nomine VI. Synodi.

II. Hoc argumentum vellicare nituntur adverſarii, & præſertim Papendrechtius, qui aſſeverat Canonem hunc a Doctoribus *falſa fide* citatum, ſub nomine *VI. Concilii œcumenici*.

Fateor Doctores Canonem citaſſe ſub nomine VI. *Concilii œcumenici*; ſed neſcio, cur ita murmurent adverſarii ob hanc citationem, quando quidem ignorare non potuerint, hos Canones Trullanos ſeu Synodi *Quinni-ſextæ* in *Trullo* celebratæ, paſſim ſub nomine VI. Synodi citari non tantum

tum a Græcis, ſed etiam a Gratiano, & a Correctoribus Romanis, ipſiſque Romanis Pontificibus fidem Gratiani ſecutis, & ſic inter alios videmus, quod ipſe Sixtus V. Canonem 91. Trullanum in ſua Bulla contra *procurantes abortum* citaverit ſub nomine *Synodi VI.* neque ullus unquam legitur propterea invectus in Gratianum, neque in ejus Decreto id corrigendum duxerunt Correctores Romani; ſed id unum indicarunt, hoſce Canones adſcribendos non eſſe celebri iſti Synodo contra Monothelitas habitæ, quod & plures Eruditi jam pridem ante notarant.

Quinimo eodem modo Canones illos citat VII. Synodus œcumenica, Canone 1. *Divinos*, inquit, *Canones amplexabiliter teneamus, qui a* SEX *ſanctis Generalibus Synodis promulgati ſunt*. Quin enim per *ſextam* harum generalium Synodorum intelligenda veniat *Trullana*, nemo hactenus dubitavit, eo quod ſciatur ſexta Synodus contra Monothelitas congregata nullos prorſus Canones edidiſſe, uti & œcumenica quinta nullos edidit: quam ob rem hæc Trullana Synodus annis undecim poſt ſextam œcumenicam congregata in *Trullo*, ſive eodem loco Urbis Conſtantinopolitanæ iisdemque pene Epiſcopis ducentis & amplius præſentibus, ut nempe ſuppleret quintam & ſextam Synodum condendis Canonibus mores & diſciplinam ſpectantibus, vulgo dicta eſt *Quini-ſexta*, prout, fatente ipſo Papendrechtio, expoſuerat Eſpenius in præfatione ad Canones Trullanos.

Reperiſſet & ibidem Papendrechtius, ſi inſpicere lubuiſſet, in Scholiis ad dictos Canones notatum, quinam ex iis praxi ac Diſciplinæ Eccleſiæ Romanæ conformes, quinam vero illi contrarii, ſive ab illa recepti non fuerint.

Miſſis porro nugatoriis digreſſionibus & invectivis Papendrechtii, dicimus quod in Conſultatione ſeu caſus Reſolutione, de qua agitur, non eſſet locus opportunus agendi critice de hiſce Canonibus eorumque nomenclaturis, fueritque Canon 37. Trullani Concilii citatus ſub nomine VI. Concilii œcumenici, more Doctorum, qui in iis, quæ veritatem nequaquam lædunt, aut ad rem non pertinent, plerumque Gratiani auctoritatem ſequuntur. Quemadmodum & ipſi Romani Pontifices, imo & ipſa Concilia Generalia ad ea parum attendunt.

Videat nunc viciſſim Papendrechtius, an merito hanc Synodum Quini-ſextam vocet *Conciliabulum* p. 230. col. 2. & *Pſeudo-Synodum*. p. 231. col. 1.

Vindicatur auctoritas Canonis 37. Trullani.

III. Quod magis ad rem facit, nemo qui hos Canones Scholiis illuſtravit, aut de iis mentionem fecit, hactenus repertus eſt, qui hunc ſpeciatim Canonem 37. ab Eccleſia Romana repudiatum, aut ejusdem praxi ſeu Diſciplinæ contrarium eſſe vel inſinuaverit; ſane ſi quid tale dicendum fuiſſet, non dubium quin Ducæus e Societate Theologus non ineruditus, idipſum ſaltem verbo annotaſſet.

Dicit quidem Anonymus, apud Natalem Alexandrum lib. 5. hiſt. ſeculo VII. Diſt. 3. inter Canones *Trullanos*, qui tanquam Diſciplinæ occidentalis Eccleſiæ conſentanei laudantur, non recenſeri hunc Canonem 37. ſed quid Anonymus inde conficiat, non videmus, quandoquidem idem Auctor eodem loco, quem citat, pauciſſimos ex iis recenſeat Canones ab Eccleſia Romana reprobatos, inter quos etiam non occurrit iſte 37.

Quod autem inter 102. Canones *Trullanos*, mores aut Diſciplinam ſpectantes, aliqui ab Eccleſia Romana admiſſi non fuerint; nullatenus officit auctoritati ceterorum vel ipſius Synodi *Quini-ſextæ*. Quis enim ignorat, plures Canones Concilii Tridentini ad Diſciplinam pertinentes in quibusdam Eccleſiis admiſſos non fuiſſe, aut admiſſos duntaxat cum certa reſtrictione ſeu modificatione; quod nempe contraria in iis Eccleſiis diſciplina & ſine ſalutis diſpendio ſervari, & non niſi difficulter aut cum ingenti malo abrogari poſſe videretur?

Quid multa? cum ipſe tandem Papendrechtius hunc Canonem 37. etiamnum hodie ſollicite ſervari & ſervandum eſſe profiteatur pag. 230. col. 2. in fine? Hoc unum itaque inſpiciendum, an Doctores recte illum caſui præſenti applicuerint.

Obje-

Objectio Papendr. de ſenſu Canonis Trullani.

IV. Prætendit Papendrechtius p. 231. col. 1. in fine perperam ad præſentem quæſtionem adductum hunc Canonem, quod in eo agatur de Epiſcopo, qui jure Thronum, ad quem ordinatus eſt, proſequitur, quamvis impeditus illum apprehendere; aſt „ poſt *Schenckium*, *inquit*, nullus ou„ quam ad Thronum Ultrajectenſem pro„ motus fuerit, nullus promoveri ratione„ biliter aut Canonice potuerit, Civita„ te aut Diœceſi armis occupata a Pote„ ſtate plane aliena a Religionis noſtræ „ dogmatibus & Hierarchia. „

Sed a mente & argumento Doctorum turpiter aberrat Papendrechtius; nam per Canonem 37. nequaquam illi probare voluerunt, *Sasboldum* & *Rovenium* ad Titulum & Thronum Ultrajectenſem ordinatos fuiſſe, ſed duntaxat, nihil Epiſcopali dignitati vel auctoritati detractum iri, etiamſi odii & invidiæ Acatholicorum declinandæ cauſa Ultrajectenſis Præſul ſub peregrinæ Eccleſiæ titulo cogeretur deliteſcere.

Nequaquam enim ignorabant Doctores, Canonem 37. uti & 39. agere de Epiſcopis ad certas Eccleſias jam ordinatis, quarum Thronum ob Barbarorum incurſionem ſeu Dominatum apprehendere nequibant; ſed neque de hoc dubitant, quin *Sasboldus* atque *Rovenius* re ipſa ordinati eſſent ad Eccleſiam Ultrajectinam, ut eam tanquam proprii illius Epiſcopi ac Paſtores regerent. Imo & pro certo habebant, quod licet hæc Eccleſia ſub ditione Ordinum Acatholicorum conſiſteret, nihilominus hi Antiſtites eam actualiter rexerint non minori auctoritate quam S. Cyprianus Carthaginenſem: atque adeo re ipſa, aliquo uſque ſaltem, Thronum ſuum apprehenderint.

Si igitur (quod Doctorum eſt argumentum) Canon Trullanus Epiſcopis ad Eccleſias ordinatis, ubi ob Barbarorum Dominatum, Thronum ſuum apprehendere non poſſunt, *omnia* tamen jura Epiſcopalia velit obſervari, eoſque ubi meliora ſuccedunt tempora, Thronum ſuum conſcendere: quanto magis juxta eumdem Canonem conſentaneum eſt dicere, *Sasboldo* & *Rovenio*, qui Thronum ſuum apprehenderunt, ſed palam ac libere aſſumere Titulum & plene, ut ita dicam, Thronum conſcendere non potuerunt, omnia jura Epiſcopalia conſervata manſiſſe?

§. V.

Reſpondetur ad argumentum, quo evincere conantur, non fuiſſe Sasboldum *&* Rovenium *ordinatos Epiſcopos Ultrajectinos ex* Forma Proviſionis *ipſorum.*

Objectio Adverſariorum.

I. Quaſi inconcuſſum atque ineluctabile argumentum opponunt adverſarii, quod *Sasboldus* & *Rovenius* nunquam a Pontifice appellati fuerint Epiſcopi *Ultrajectini*, neque alius ipſis in conſecratione eorum, aut in Literis *Proviſionis* aſſignatus Titulus, præterquam Eccleſiæ *Philippenſis*, uti; *inquiunt*, conſtat ex *Actis Conſiſtorialibus* aliiſque Monumentis.

Probatur Sasboldum *&* Rovenium *ordinatos ad Eccleſiam Ultraj.*

II. Non dubitarunt Doctores, quin Pontifex ſolum Titulum Eccleſiæ *Philippenſis* in ipſa *Proviſione*, quæ in Conſiſtorio fieri ſolet, expreſſerit, eadem forma uſus, quæ in proviſione Epiſcoporum *Titularium* adhibetur, hancque ipſam Proviſionis formulam in actis ſeu Tabulis Conſiſtorialibus inſcriptam voluerit.

Sed & hoc abſque dubitatione merito cenſuerunt Doctores, quod ſummus Pontifex per conſecrationem *Sasboldi* & *Rovenii* ſatisfacere voluerit tum neceſſitati Eccleſiæ viduatæ Ultrajectenſi ſecundum SS. Canones, qui hujuſmodi Eccleſiis de proprio Epiſcopo & Paſtore providendum eſſe præſcribunt; tum Cleri voto & nominationi aut poſtulationi Principis Belgii, qui hanc Proviſionem Ultrajectenſis Eccleſiæ de perſona *Sasboldi* ac dein *Rovenii* fieri exoptabant.

Neque dubitarunt Doctores, quin Pontifex in ipſo Conſiſtorio expoſuerit Cardi-

nalibus hanc ſibi voluntatem eſſe & intentionem dare Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopum & Paſtorem, qui populum fidelem illic regeret, ſimulque juſtam neceſſitatem, ob quam is Epiſcopus ordinaretur quaſi *Titularis* ſub nomine peregrinæ Eccleſiæ *Philippenſis*, ut nempe ſub hoc titulo ac nomine extraneo ſecurius lateret, & gregi ſuo Batavo utilius adſisteret.

Præcipue cum minime ignoraret ſummus Pontifex, neque Cardinalibus ignotum eſſet, ſine juſta cauſa atque urgente neceſſitate ordinare Epiſcopos *Titulares in Partibus* haudquaquam licere, uti §§. II. & III. oſtendimus.

Neque enim latere eos poterat id, quod recenter in Concilio Tridentino acciderat, nimirum tanto verborum ac rationum pondere a quibusdam nominatis Patribus hujuſmodi *Titularium* Epiſcoporum *in Partibus*, totalem etiam abolitionem fuiſſe poſtulatam.

Noverant inſuper, qui eidem Conſiſtorio interfuere, Decreta Concilii Tridentini, circa abuſus tollendos hujuſmodi Titularium Epiſcoporum, vel præcipue Curiam Romanam, ipſoſque Romanos Pontifices concernere, utpote quibus a recepta ſæpe memorata Extravagante *Clementis V.* Proviſiones atque ordinationes talium Epiſcoporum reſervatæ eſſent, ſeque ſalubrium horum Decretorum religioſos obſervatores atque executores eſſe debere.

Quis igitur dubitet, prudenter exiſtimaſſe Doctores, quod a Pontifice in Conſiſtorio Cardinalium expoſita fuerit cauſa, quæ ordinationem *Sasboldi* item *Rovenii* titulo peregrinæ Eccleſiæ *Philippenſis* plane excuſaret, nimirum neceſſitas atque anguſtia Eccleſiæ *Ultrajectinæ*, quæ proprium ſibi dari Epiſcopum poſtularet, ſub alieno tamen nomine odii Acatholicorum declinandi cauſa deliteſcentem.

Vindicantur Pontifices a mendacio in Proviſione Sasboldi *&* Rovenii.

III. Impertinens porro eſt id, quod Papendrechtius exprobrando Doctoribus adfert p. 226. col. 2. in medio, ſcilicet ex hac ipſorum exiſtimatione conſequens eſſe, quod Romani Pontifices ea in re, tam ſeria tamque gravis momenti, turpis mendacii ac fictionis arguendi ſint; quia nempe *Literæ* Pontificiæ nil aliud p. 227. col. 1. in princip. *exprimunt* quam *titulo Philippenſis Eccleſiæ fuiſſe promotos & conſecratos* Sasboldum, Volmerum, & Philippum Rovenium, cum juxta Doctores hi Epiſcopi non ad *Philippenſem* ſed ad *Ultrajectenſem* ex intentione Pontificum ordinati ſint Eccleſiam.

Quaſi vero ex circumſtantiis non fuerit omnibus perſuaſum, unice ordinatos fuiſſe illos Epiſcopos ad impendendam Paſtoralem curam ac ſolicitudinem Eccleſiæ Ultrajectinæ, in quo miniſterio apud certam Eccleſiam ex vi acceptæ ordinationis obeundo conſiſtit verus ac realis *titulus* ordinationis Epiſcopalis.

Neque dixerunt Doctores, quod per ipſam formulam aut per ipſas Literas Proviſionis de Eccleſia *Philippenſi* voluerint Pontifices ſignificare *Sasboldi* ac *Rovenii intitulationem & incardinationem* in Eccleſia *Ultrajectenſi*. Sed hoc cenſuerunt, circumſtantias iſtarum ordinationum aperte ſignificaſſe Epiſcopos illos conſecrari ad miniſterium Eccleſiæ *Ultrajectenſis*; formulam autem Proviſionis de Eccleſia *Philippenſi in partibus* ſolummodo ſignificaſſe nudum aliquem Titulum honoris, quo tanquam tegumento quodam, ut ſecurius deliteſcerent, regerentur.

Unde hac in parte nequeunt jure Pontifices plus mendacii aut fictionis argui, quam mendacii aut fictionis argui poſſint Epiſcopi & Sacerdotes in partibus infidelium vel in ipſo Belgio Confœderato, dum ſeſe per exteriorem habitum, non quales ſunt hodierni Miniſtri Eccleſiæ, ſed ut Laicos, vel etiam forte militares homines præferunt. An mendacii aut fictionis accuſandus S. Euſebius Samoſatenſis, qui teſte Theodoreto, l. 4. hiſt. Cap. 13. *militarem habitum ſumens & Tiara* peregrino more Syrorum ac Perſarum *capiti impoſita Syriam, Phœnicen ac Paleſtinam peragravit, Presbyteros ordinans ac Diaconos, aliaſque Eccleſiæ ordines ſupplens?*

Exemplo igitur Sanctorum, & conformiter ad Chriſti monitum de vitanda perſecutione, ubi ſcilicet eam declinando veritas aut caritas non læditur, prudenter ſeſe gerere exiſtimarunt Pontifices, dum Epi-

Epiſcopos Ultrajectinos ſub alieno titulo feceſunt deliteſcere, ne alioquin prædicationi verbi & ſaluti animarum non exiguum inferretur nocumentum.

Quid quod adverſarii ipſi fateantur, (1) „ potuiſſe certe Pontificem ab initio conferre *Sasboldo*" (idem eſt de *Rovenio* aliiſque ſucceſſoribus) ſimul eodemque Decreto Conſiſtoriali utrumque Archiepiſcopatum, nempe Philippenſem & Ultrajectenſem, admonendo hominem, ut ob temporum acerbitatem, ab uſu poſterioris tituli interim abſtineret in Belgio." Igitur potuere hi Præſules (quod revera factum fuiſſe judicarunt Doctores) ſimul inſigniri titulo *Philippenſis* Eccleſiæ in partibus, quod præſtitum fuit per ipſam formulam Proviſionis, & re ipſa ordinari ad titulum Eccleſiæ Ultrajectenſis, quod & Pontifex cenſendus eſt verbotenus Cardinalibus expoſuiſſe, & abunde ex circumſtantiis colligitur.

Deinde potiori jure dicerent Doctores, quod ex adverſariorum opinione de Epiſcopatu *Sasboldi* & *Rovenii* conſequatur, mendacii arguendos eſſe Romanos Pontifices, cum ſecundum hanc opinionem Romani Pontifices ordinarint illos Antiſtites ad ſolam Eccleſiam Philippenſem, & tamen noluerint eos eamdem Eccleſiam gubernare, imo per Decretum conſiſtoriale inhibitum *Sasboldo* fuerit Pontificalia illic exercere.

Reſp. ad cavillum de expeditione Literarum Proviſionis.

IV. Aſt cavillantur Adverſarii, quod nemo poſſit apprehendere poſſeſſionem Beneficii aut dignitatis cujuſcumque, niſi obtentis apud *Datariam* ſeu *Cancellariam* Rom. Literis, iiſdemque in forma ordinaria expeditis: ex quo concludunt, neque *Sasboldum* neque *Rovenium*, deficientibus utique hujuſmodi Literis unquam accepiſſe poſſeſſionem Epiſcopatus Ultrajectini.

Nugari eos diceres, dum iſta ingerunt adverſarii: quaſi vero non licuiſſet Pontifici omittere hanc formalitatem literarum in *Dataria* expediendarum, quæ per XII. ſecula ignota fuit, & tandem ſeculo XIII. introducta eſt per Decretalem Bonifacii VIII. in Cap. INJUNCTÆ inter Extravag. Comm. *de Elect.*

De qua quidem Decretali graves querelæ factæ ſunt in Concilio Conſtantienſi, quaſi ad hoc inducta eſſet, ut Epiſcopi, aliique Prælati cogerentur ſolvere *Annatas* in *Dataria*, antequam adire poſſent poſſeſſionem ſui Epiſcopatus alteriuſve Prælaturæ. Nam cum Cardinales appellaſſent a Deliberatione trium Nationum circa uſum *Annatarum*, Natio Gallica contra eos Reſponſionem protulit, in qua art. 8. notat conquerens: Violentari Proviſos ad ſolutionem vel promiſſionem horum nutum temporalium per retentionem & detentionem Litterarum (2). Quia, *iniquis*, quantumcumque promoti, benedicti, vel conſecrati, & notum ſit Monaſteriis vel Eccleſiis, quibus præficiuntur; ſine Litteris ejuſmodi non poſſunt intrare poſſeſſionem, *propter Conſtitutionem panalem factam in favorem hujuſmodi indebitarum exactionum, quæ incipit*, INJUNCTÆ.

Quin ergo licuerit Pontifici, ſed & decuerit hanc expediendarum litterarum formalitatem, in Proviſione afflictiſſimæ tunc Eccleſiæ Ultrajectinæ omittere, nemo eſt qui non videat: eamque odii Acatholicorum declinandi cauſa a Pontifice ex induſtria omiſſam fuiſſe ſive neglectam abſque injuria Tituli Ultrajectenſis Eccleſiæ, ad quam re ipſa ordinati fuere prælaudati Antiſtites, non dubitarunt Doctores: cum enim vellet Pontifex Epiſcopos illos Ultrajectinos in ipſa Proviſione & conſecratione ſub titulo *Philippenſis* Eccleſiæ occultare, conſequenter non poterant congrue expediri Litteræ, niſi conſueta forma Proviſionis Epiſcoporum Titularium ad Eccleſias in *Barbaricis* ſive *in Partibus infidelium* conſtitutas.

(1) Anonym. pag. 18. in princip.
(2) Preuves de la liberté de l'Egliſe Gallicane Tom. 2. ch. 22. art. 14.

Quomodo Sasboldus *&* Rovenius *acceperint poſſeſſionem Epiſcopatus Ultraj.*

V. Ceterum quis dubitet, quin poſſeſſio Epiſcopatus multo arctius validiuſque capiatur per realem ejuſdem adminiſtrationem, ſive per functiones ordinis & jutiſdictionis Epiſcopalis exercitas in Eccleſia, ad quam quis ordinatus eſt Epiſcopus, quam per nudam expeditionem & exhibitionem Litterarum Proviſionis factæ in Cancellaria Romana. Neque porro Fideles Eccleſiæ Ultrajectenſis dubitarunt, quin *Sasboldus* & poſt eum *Rovenius* eſſent proprii Epiſcopi Ultrajectini, præſertim cum & ad eam Eccleſiam regendam eique præſidendum per Clerum & Principem poſtulati fuiſſent, & ad occultandum eos illis temporibus, ordinationis ſub peregrinæ Eccleſiæ *Philippenſis* titulo a Principe eſſet ſuggeſtus modus.

§. VI.

Prærogativa Vicariatus Apoſtolici, qua aucti fuere Sasboldus *&* Rovenius, *nequaquam impedivit quo minus eſſent veri ac proprii Epiſcopi Ultrajectini.*

Reſolutio Doctorum.

I. Dixerant Doctores in ſua Reſolutione, quod etiamſi *Sasboldo* & *Rovenio*, eorumque ſucceſſoribus datus fuerit *Sedis Apoſtolicæ Vicariatus*, ſive fuerint per Provincias Confœderatas *Vicarii Apoſtolici*, & ut tales ſe inſcripſerint: nequaquam jus Epiſcopale eorum minuerit, ſed potius eorum auctoritatem extenderit: eo quod una cum *Vicariatu Apoſtolico* Facultates ampliores (prout in Batavia Sacra pag. 78. col. 2. exprimuntur) eis concederentur.

Ut proinde hic *Vicariatus Sedis Apoſtolicæ* potius ad augmentum quam diminutionem juris Epiſcopalis cenſeri debuerit datus: quemadmodum jam pridem legimus ſimilem Vicariatum Eccleſiæ Theſſalonicenſi, Arelatenſi, aliiſque illuſtrioribus non in earum depreſſionem, ſed exaltationem indultum.

Opinio Adverſariorum.

II. Sed ſi adverſariis credimus, *Sasboldus*, *Rovenius* aliique poſt ipſos Epiſcopi more *Titularium* ad Eccleſias *in partibus infidelium* ordinati, nullo præterea munere quoad regimen Eccleſiæ Ultrajectinæ aucti fuere, niſi meri Vicariatus & Officialatus, a quo ad nutum, arbitrium, beneplacitum Pontificis, quotieſcumque is vellet, removeri potuiſſent.

„ Vicariatus quippe Apoſtolicus, quo „ tantum nomine præerat ille Hollandiæ „ Miſſioni „, *inquit* Anonymus pag. 61. & 62. loquens de Petro *Coddæo*, „ erat „ officium ſive miniſterium illi demandatum *ad beneplacitum ejuſdem Pontificis & „ Sedis Apoſtolicæ*, ideoque ut eo gradu „ moveretur .... non erat lite certandum, nec forenſis judicii ordo adhibendus cum ipſo *Officiali*, cujus miniſterio „ ea erat inſita lex, ut tamdiu duraret, „ quoad Sedi Apoſtolicæ placeret, libero „ ei reſervato arbitrio. „

Refellitur opinio Adverſariorum.

III. Sed indignum videbatur Doctoribus talia ſentire, ſibi enim perſuadere haud poterant, quod Pontifex *Sasboldum* & *Rovenium* Eccleſiæ Ultrajectinæ regendæ ad Cleri votum & Principis nominationem aut poſtulationem ordinaſſet, eoſque una inſignire voluiſſet Vicariatu Apoſtolico, ut eos a munere proprii Epiſcopi dejiceret, atque ut functiones ſuas Epiſcopales, & Epiſcopis jure proprio competentes, in illa Eccleſia non jure Epiſcopali ſeu proprio obirent, ſed duntaxat vice Pontificis Romani, quemadmodum Vicarii Generales ſolent jam obire vices Epiſcoporum abſentium vel præpeditorum, idque non niſi ex commiſſione, & ad tempus pro beneplacito eorumdem.

E contrario perſuaſum erat Doctoribus, R. Pontificem hiſce Epiſcopis Ultrajectinis Vicariatum Apoſtolicum tribuendo, voluiſſe inhærere veſtigiis priſcorum Pontificum Romanorum, qui jam olim non in Epiſcopalis auctoritatis depreſſionem, ſed potius ad augmentum dignitatis quibuſdam Præſulibus præcipuarum ſedium ſimilem Vica-

Vicariatum conceſſerunt. Certum quippe eſt, Theſſalonicenſem, Arelatenſem, alioſque olim Epiſcopos, non propterea jus proprii Epiſcopatus perdidiſſe, quod Vicariatu Apoſtolico inſigniti eſſent.

Objectio quod Sasbold. *&* Rov. *paſſim vocati fuerint Vicarii Apoſtolici.*

IV. Sed, *inquiunt* adverſarii, ubi in litteris Pontificum & S. Congregationis de propaganda fide, de *Sasboldo* & *Rovenio* fit ſermo, duntaxat Vicarii Apoſtolici prædicantur; ipſique hi Præſules Vicarios Apoſtolicos ſeſe nominant, & in ea qualitate grato erga S. Sedem animo geſtiunt. *Ad quid* autem *hæc omnia*, *inquit* Papendrechtius, pag. 289. col. 1. *ſi S. Sedes non habeat quod diſponat, quod curet, quod rogat in Fœderatis Belgii Provinciis?*

Sasbold. *&* Rov. *tantum fuere Vicarii Apoſt. in quibusd. S. Sedi reſervatis.*

V. Inſulſa plane & impertinens interrogatio: cum nemo ignoret, R. Pontifici tanquam totius Eccleſiæ Primati, primoque Chriſti in terris Vicario, plurima præſertim juxta modernam praxim reſervata competere, in quibus aliorum Epiſcoporum auctoritas reſtricta eſt; exempli cauſa, circa diſpenſationes ſuper impedimentis matrimonii, ſuper irregularitate, aliiſque materiis. Hæc & hujuſmodi ſunt, quæ Pontifex R., tanquam S. Sedi reſervata, in exteris Regionibus per Vicarios *diſponat*, *curet*, *regat*, & in quibus vices Apoſtolicæ Sedis obiverunt *Sasboldus* & *Rovenius* in Fœderatis Belgii Provinciis.

Et hæc quidem locum habere poſſunt non tantum in Batavica, ſed & in reliquis orbis Catholici Eccleſiis. Sed mirum videri non debet, Romanos Pontifices poſtremis hiſce temporibus hujuſmodi Vicariatum Apoſtolicum præ ceteris conceſſiſſe Eccleſiæ Ultrajectenſis Rectoribus; quia hanc prærogativam præ ceteris impendi ſibi merebatur fidelis populus in Confœderatis Belgii Provinciis pro ſua in fide conſtantia, ſuæque paupertatis atque ab officiis & Magiſtratu ſecluſionis levamine. Quinimo hæc illi prærogativa ferme neceſſaria videbatur, dum propter Confœderatarum ſub Acatholica ditione Provinciarum, ad trecentas leucas ab urbe diſtantiam, tum præcipue ob incommodum annexum titulo peregrinæ Eccleſiæ *in partibus infidelium*, ſub quo, alia urgente cauſa, latere debebant Præſules Ultrajectini: nam hic titulus alienum quempiam & non proprium Paſtorem ſonabat, alacrius autem iidem Antiſtites a Clero & populo erant recipiendi ſub titulo *Vicarii Apoſtolici*, quo jampridem eminentium Sedium Metropolitani ſolerent inſigniri.

Verum quantum ad functiones Epiſcopales & Paſtorales Epiſcopis proprias, nequaquam exiſtimandum eſt, hoſce Antiſtites Romani Pontificis Vicarios fuiſſe; quaſi Pontifex R. Eccleſiæ Ultrajectenſis proprius extitiſſet Epiſcopus, illi vero ipſius hac in parte duntaxat Mandatarii.

Diſtingui enim oportet inter jura & prærogativas, quæ Romano Pontifici competunt ratione reſervationis, ſive per Canones, ſive per conſuetudinem aut alias, inductæ; & jura Epiſcopalia, quæ ipſi tanquam Epiſcopo Diœceſis Romanæ, uti & cuilibet alii Epiſcopo in ſua Eccleſia, incumbunt.

Quemadmodum & olim diſtingui debebant prærogativæ, quas Romanus Pontifex habebat, jure Patriarchali ſuper quaſdam Eccleſias Metropolitanas, a jure Epiſcopali, quod unicuique Epiſcopo proprium eſt. Quare dum Rom. Pontifex olim Epiſcopo *Theſſalonicenſi* tribuebat Vicariatum Apoſtolicum, nihil Epiſcopali ejus auctoritati detractum volebat, ſed novæ dignitatis prærogativam illi committebat, ut nempe vices obiret ſummi Pontificis in iis, quæ huic tanquam Patriarchæ in quibuſdam Provinciis ac nominatim per Illyricum tum temporis competebant: eaſque obiret juxta tenorem ac limitationem concrediti ſibi *Vicariatus* ſive datæ commiſſionis; prout manifeſtum eſt ex ipſis litteris S. Leonis, de quibus §. VIII. hujus *Diſquiſitionis*.

Cur Sasboldus *&* Rov. *magni fecerint Vicariatum Apoſtolicum.*

VI. Ut autem hi Vicarii Apoſtolici, majo-

majori auctoritate negotia, quæ in Vicariatus ſui exercitio occurrebant, tractare poſſent, palamque oſtendere ſeſe Sedis Apoſtolicæ Vicaria poteſtate munitos, accipiebant, quo ſe ornarent, a Romano Pontifice Pallium, quod primitus apparet fuiſſe ornamentum Imperatorium, ab Imperatoribus Romano Pontifici tanquam Patriarchæ indultum. Unde & factum fuit, ut antiquitus ipſa hujus ornamenti communicatione Vicariatus Apoſtolicus communicatus intelligeretur: uti notavit Petrus de Marca l. 6. Concord. Sacerd. & Imp. Cap. 7.

Sed tanti profecto non feciſſent hanc Vicariatus Apoſtolici auctoritatem & ornamentum, majorum Eccleſiarum Antiſtites Metropolitani, ſi exiſtimaſſent ſeſe accepto hoc Apoſtolici Vicariatus honore, deinceps etiam quoad poteſtatem Epiſcopalem, & regimen propriæ ſuæ Diœceſis, redactos ad nudos Romani Pontificis Vicarios, ac mandatarios, a cujus nutu jam toti penderent, & ad cujus beneplacitum eſſent ab ipſo munere Epiſcopali amovibiles.

Hinc nemo mirabitur, *Sasboldum* atque *Rovenium* lubenter ſeſe Vicarios Apoſtolicos nominaſſe, gaviſos nempe, quod præter munus Epiſcopale, quod in ſua ordinatione acceperant, Sedes Apoſtolica una cum Vicariatu plures ſuperaddidiſſet Facultates tam honorificas, quam ſaluti animarum proficuas; easdemque Facultates a Pontificibus Romanis inſtanter poſtulaſſe, tum ut Fideles in Provinciis Confœderatis hoc accepto levamine afflictionem ſuam ferrent alacrius; tum etiam, ut ſibi ipſis quædam jura, quæ olim cunctis Epiſcopis competierant, Romano autem Pontifici ſenſim fuerant reſervata, commiſſione Vicaria adipiſcerentur, & quodammodo recuperarent.

Clementina in Pleriſque *hic non juvat Adverſarios.*

VII. Nec eſt quod Doctoribus obiiciat Papendrechtius, diſcrimen eſſe inter *Theſſalonicenſem*, *Arelatenſem*, ſimileſque olim Cathedrales Eccleſias, & hodiernam Eccleſiam Ultrajectinam, quæ in partibus Acatholicis conſtituta, ad nudam Miſſionem, ſicut reliquæ *in partibus infidelium*, jure *Clementinæ* IN PLERISQUE, redacta ſit; ubi Paſtores ſive primi ſive ſecundi Ordinis Miſſionarii & Vicarii duntaxat Romani Pontificis in Vinea Domini laborent.

Nam in primis *Clementinam* IN PLERISQUE nullatenus concernere Eccleſiam Ultrajectenſem, ſed ſolum illas in partibus infidelium conſtitutas Eccleſias, quæ carent Clero & populo Chriſtiano, Diſquiſitione I. §. VI. demonſtratum eſt.

Deinde etiamſi Eccleſia Ultrajectina ſupponeretur in caſu *Clementinæ*, hinc tamen minime conſequens eſſet, *Sasboldum* & *Rovenium* ad regendam illam Eccleſiam ut meros Vicarios ac Miſſionarios ordinatos fuiſſe: imo contrarium luculenter evincimus.

Sicuti enim non licebat Epiſcopis, ante evulgatam *Clementinam* IN PLERISQUE, & etiam poſt illam, obtenta ad hoc *ſpeciali Sedis Apoſtolicæ auctoritate*, ordinare Epiſcopos ad Eccleſias Clero carentes & populo Chriſtiano, tanquam ſuos Vicarios, Miſſionarios, Mandatarios, qui non jure proprio ſeu ordinario illis Eccleſiis præſiderent, ſed vice eorum, qui illos ordinaſſent: ita quoque indubitanter dicendum eſt, minime vi hujus *Clementinæ* licuiſſe Romano Pontifici, Eccleſiæ Ultrajectinæ præficere merum Vicarium Apoſtolicum, qui nempe non foret ſimul ejusdem Eccleſiæ proprius Paſtor & Epiſcopus, ſed ſuus tantum Mandatarius & Vicarius.

Et quemadmodum olim ante *Clementinam* Epiſcopi habebant plenam auctoritatem mittendi Miniſtros ſeu operarios ad vicinas Eccleſias *in partibus infidelium* conſtitutas, ubi ſaluti animarum expedire judicabant, nec tamen in eorum erat poteſtate Eccleſias illas redigere ad meras Miſſiones, in qua Epiſcopi, & Presbyteri ab ipſis ordinati, ipſorum eſſent Vicarii, ad eorum nutum amovibiles: ita etiam, licet hodie proviſio Eccleſiarum in partibus infidelium Romano Pontifici reſervata eſſet, ut jam multi prætendunt, (quanquam ea provincia vicinioribus etiam Epiſcopis vel maxime incumbat) ejus tamen poteſtati relictum non eſt, hujuſmodi Eccleſiis, ubi

ubi jam ſufficienter formatæ eſſent, & numeroſo Clero ac populo Chriſtiano conſtarent, perpetuis ſecuturis temporibus, præficere meros Miſſionarios, tanquam ſuos Vicarios a ſuo nutu dependentes, & ad arbitrium ſuum amovibiles: multoque minus Eccleſias a pluribus ſeculis formatas, in quibus Clerus & populus in fide Catholica, nunquam interrupta ſerie, conſtanter perſeveraſſet, ad conditionem nudæ Miſſionis deprimere.

Frequentior compellatio Vicariatus Apoſt. & miſſionis Epiſcopatui Ultraj. præjudicare non potuit.

VIII. Quare ſæpe laudati Præſules Ultrajectini & ejusdem Eccleſiæ Primores, grato quidem animo Romanis Pontificibus acceptum retulerunt, quod non modo Vicariatu Apoſtolico eos dignati ſint, verum etiam plurimos Presbyteros miſerint in ſubſidium Paſtorum ordinariorum: unde & Miſſio appellata eſt: ſed abſit, ut hæc beneficia, afflictæ Eccleſiæ ex parte Pontificiæ Miſſionis ſeu Sacerdotum ſubſidiariorum exhibita, juribus Cathedræ ac Ordinariorum præjudicare potuerint. Quemadmodum nec Stationarii ab Epiſcopis miſſi ad Parœchias ſuæ Diœceſis in levamen Parochorum, minime officere poſſunt ordinariorum Paſtorum juribus & auctoritati. Quinimo ipſa Curia Romana poſt *Schenckii* tempora non ſemel agnovit diſtinctionem inter ordinarios Paſtores Eccleſiæ Batavicæ & ſubſidiarios duntaxat Presbyteros, atque iſtorum jura & auctoritatem adverſus aliorum uſurpationes tutata eſt; uti videre eſt ex inſtrumentis, quæ extant in Batavia Sacra, & abunde patet ex ipſo Decreto Congregationis Cardinalium de 30. Maii 1656. quod DISQUISITIONE I. §. I. n. V. attulimus.

Sed & etiamſi in frequentiori appellatione impenſius laudati *Vicariatus Apoſtolici*, & adamatæ *miſſionis* Præſules, aliique Rectores Eccleſiæ Ultrajectinæ aliquid temporis dediſſent, atque ea, qua premebantur, rerum turbatarum neceſſitate & anguſtia adacti, amplius aliquid, quam alioquin oportuerat, quoad hujuſmodi Vicariatus & Miſſionis titulos Curiæ Romanæ tribuiſſent; id tamen & ipſis in calamitate poſitis indulgeri debuit, quod ab unica Romana Eccleſia & Curia adjutorium ſibi quærendum cenſeretur: & nec Cathedræ, nec juri Epiſcopali damnum inferre potuit, neque ullatenus impedire, quo minus melioribus ſuccedentibus temporibus pleniſſimo jure, iidem illi Antiſtites Ultrajectini, eorumve ſucceſſores cum Clero ſuo congruos honoris & dignitatis titulos palam adipiſcerentur; & interea, dum eoſdem occultare deberent, ſpiritualem auctoritatem Epiſcopis propriam, quam nulla vis ſecularis alligare poteſt, exercerent.

Hocque manifeſtum quoque eſt ex Epiſtola Adriani I. ad Bertherium apud Labbeum Tom. 6. col. 1888. quam Doctores in ſua Reſolutione adduxerunt. „ non debet, *in-* „ *quit*, Eccleſia ullum damnum ſui ordi- „ nis inde ſuſtinere, ſi per 60. aut 80. an- „ nos inertia quorumcumque Præſulum & „ vaſtatione Barbarorum dignitatem anti- „ quam & R. R. Antiſtitum firmitate ro- „ boratam perdidit & amiſit. „ Itaque licet *Sasboldus* & *Rovenius* nimia fortaſſe compellatione ſub qualitate *Vicariorum Apoſtolicorum* aliquid quoad nomen Ultrajectenſium Epiſcoporum amiſerint, tamen quantum ad rem ipſam, non debuerunt, ullum damnum ſui ordinis inde ſuſtinere; multoque minus inde oportuit Eccleſiæ Ultrajectinæ ejuſve Cathedræ nocumentum inferri.

§. VII.

Romanus Pontifex non eſt proprius ſive ordinarius & immediatus Paſtor Eccleſiæ Ultrajectinæ. Ubi diſquiritur de plenitudine Poteſtatis, quam volunt ſummo Pontifici in perſona Petri collatam hiſce Chriſti verbis: Tibi Dabo Claves: *&*, paſce oves meas.

Opinio Adverſariorum.

I. Ut adverſarii ineluctabiliter, ut illi exiſtimant, probent *Sasboldum* & *Rovenium*, non fuiſſe veros ac proprios Epiſcopos Ultrajectinos, ſed Vicarios duntaxat Romani Pontificis, tandem recurrunt ad plenitudinem poteſtatis & jurisdictionis, quam

quam Chriſtus ſummis Eccleſiæ Pontificibus in perſona B. Petri contuliſſet, quando illi promiſit & præcepit in hæc verba: *tibi dabo Claves Regni cælorum ; & quodcumque ligaveris ſuper terram , erit ligatum & in Cælis* &c. (Matth. XVI. 19.) & apud Joannem XXI. 17. *Paſce oves meas* , quibus verbis prætendunt ſignificatum fuiſſe, omnem jurisdictionem ſpiritualem in ſummo Pontifice, tanquam in fonte, reſidere; a quo in inferiores Eccleſiæ Miniſtros ejusdem jurisdictionis particula derivetur ; ita quidem ut Papa poſſit eam aliis ſemel communicatam , ubi bono Eccleſiæ expedire judicaverit , revocare , & Paſtoribus auctoritatem ordinariam ſubtrahere : voluntque Romanos Pontifices re ipſa portionem illam gregis , quæ in Belgio Confœderato degit , curæ ſuæ Paſtorali reſervaſſe , poſtquam judicarunt non poſſe illic conſtitui proprium Epiſcopum, vel ſaltem idipſum non expedire propter Dominatum alterius Religionis & miſerabilem illius Eccleſiæ ſtatum.

Cum autem non lateat adverſarios, opinionem hanc de plenitudine Poteſtatis Pontificiæ , quæ omnes ex æquo concernit Eccleſias , non æque tamen ubique terrarum admittendam , aut in praxim reducendam ; idcirco allaborant prætenſam hanc jurisdictionis plenitudinem in unius quaſi argumenti faſciculum colligare cum prætenſo illo jure , quod per *Clementinam* IN PLERISQUE R. Pontifici acquiſitum ſit in Eccleſiam Ultrajectenſem , utpote ubi jam poſſint Præſules non congruam dignitatis Pontificalis ſerenitatem ſuſtinere. Sed quam frivola illa ſint, quæ de ſerenitate Epiſcopalis auctoritatis ſuſtinenda, quamque falſa, quæ de *Clementina* IN PLERISQUE adferunt, ante vidimus; reſtat , ut illud unicum eorum refugium , præcipuumque , quo nituntur , pſeudo-principium de plenitudine Poteſtatis & jurisdictionis , eo ſenſu quem volunt intellecta , refellamus.

Explicatur locus de Clavibus Petro datis.

II. Itaque illa loca , *Tibi Dabo Claves* , & *paſce oves meas* ſecundum unanimem SS. Patrum conſenſum prout oportet intellecta , non modo non favent illi opinioni de plenitudine Pontificiæ poteſtatis ſed eam plane deſtruunt.

Notum enim eſt , quod ſecundum SS. Patres , ac ſignanter S. Auguſtinum innumeris locis , & præſertim Tract. 5. in Joann. ad Cap. 12. uti & refertur a Gratiano 24. Q. 1. Can. 6. *Petrus , quando claves accepit , Eccleſiam Sanctam ſignificavit* ; quodque ut idem Auguſtinus ait l. 3. de Bapt. cont. Donat. C. 7. IN TYPO UNITATIS *Petro dedit Dominus poteſtatem*. Ita ut non propterea uni Petro loqueretur Dominus quod illi majorem poteſtatem clavium tribueret quam ceteris Apoſtolis , ſed ut *Eccleſia* , cujus Typum & quaſi perſonam tunc gerebat Petrus , una monſtraretur.

Et hoc SS. Patres ex ipſo textu Evangelii probe intellexerunt : cum enim Dominus ad Petrum loquitur , promittit ſe illi daturum claves Regni Cælorum , & tamen huic promiſſo ſatisfaciens poſt reſurrectionem , non jam uni Petro , ſed omnibus in communi Apoſtolis loquitur, & Claves tribuit , dicens : *Sicut miſit me Pater & ego mitto vos . . . . . accipite Spiritum Sanctum ; quorum remiſeritis peccata , remittuntur eis , & quorum retinueritis , retenta ſunt* .

Hanc doctrinam jam ante Auguſtinum tradiderat S. Cyprianus *de unitate Eccleſiæ* apud Gratianum ibid. Can. 18. „ Loquitur, „ *inquit* , Dominus ad Petrum *Ego dico* „ *tibi . . . quia tu es Petrus , & ſuper* „ *hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*. „ Super unum ædificat Eccleſiam , & quam„ vis Apoſtolis omnibus, poſt reſurrectio„ nem ſuam , PAREM POTESTATEM tri„ buat & dicat : *Sicut miſit me Pater* , „ *& ego mitto vos , accipite Spiritum San„ ctum ;* tamen ut unitatem manifeſtaret , „ unitatis ejusdem originem ab uno inci„ pientem ſua auctoritate diſpoſuit . Hoc „ erant utique & ceteri Apoſtoli , quod „ fuit & Petrus , PART conſortio prædiți „ & honoris & *Poteſtatis* , ſed exordium ab „ unitate proficiſcitur , ut Eccleſia una „ monſtretur . . . . . Quam unitatem te„ nere firmiter & vindicare debemus , ma„ xime Epiſcopi , qui in Eccleſia *præſide„ mus* : ut EPISCOPATUM ipſum UNUM „ atque INDIVISUM probemus . . . Epiſco„ patus

„ patus unus eſt, cujus a ſingulis in ſoli-
„ dum pars tenetur. „ &c.

Lubenter tamen cum SS. Patribus confitemur, Petrum Apoſtolorum Principem extitiſſe, ſed & una agnoſcamus oportet, omnes Apoſtolos paribus meritis, parique dignitate ſuffultos fuiſſe, prout Gelaſius I. poſt SS. *Cyprianum* & *Hieronymum*, tam luculenter expreſſit Tract. adv. Græc. apud Sirmondum in Cod. Theod. p. 184. & 187. „ Nunquidnam, *inquit*, reliqui Sancti & „ beati Apoſtoli non erant *ſimili virtute* „ ſuccincti? Quis hoc audeat affirmare? „ Sed ut Capite conſtituto Schiſmatis tol-„ leretur occaſio, & una monſtraretur com-„ pago Corporis Chriſti . . . duodecim „ certe fuerunt Apoſtoli *paribus meritis*, „ *parique dignitate* ſuffulti; cumque omnes „ *æqualiter* ſpiritali luce fulgerent, unum „ tamen Principem eſſe ex illis voluit „ Chriſtus. „

Omnis jurisdictionis ſpiritualis fons Eccleſia.

III. Non igitur, ſicut vult Anonymus pag. 232., Romanus Pontifex a Chriſto accepit illam *pleniſſimam poteſtatem*, *quæ* in ipſo tanquam *in ſummo Eccleſiæ Capite ac jurisdictionis fonte perpetuo maneat*, *quamvis in rivulos ſparſa*: ſed hoc uni Eccleſiæ convenit ſecundum S. *Cyprianum* eodem loco apud Gratianum, ubi ſic proſequitur: „ Ec-„ cleſia una eſt, quæ in multitudinem la-„ tius incremento fœcunditatis extenditur: „ quomodo ſolis multi radii & lumen unum: „ & rami arboris multi, ſed robur unum te-„ naci radice fundatum; & cum de fonte „ uno rivi plurimi defluunt, numeroſitas „ licet diffuſa videatur exundantis copiæ „ largitate, unitas tamen ſervatur in ori-„ gine. Avelle radium ſolis a corpore, „ diviſionem lucis unitas non capit: ab „ arbore frange ramum, fructus germina-„ re non poterit: a fonte præcide rivum, „ præciſus areſcit: ſic & Ecclesia Do-„ mini luce perfuſa per orbem totum ra-„ dios ſuos porrigit, unum tamen lumen „ eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas „ corporis ſeparatur. „ Ramos ſuos in „ univerſam terram copia ubertatis exten-„ dit: profluentes largiter rivos latius „ pandit, unum tamen *Caput* eſt, & ori-„ go una & una *Mater* eſt fœcunditatis „ ſucceſſibus copioſa. Illius fœtu naſcimur; „ illius lacte nutrimur, ſpiritu ejus ani-„ mamur. Adulterari non poteſt ſponſa „ Chriſti: incorrupta eſt & pudica. Unam „ Domum novit, unius Cubiculi ſanctita-„ tem caſto pudore cuſtodit.

Hæc S. *Cyprianus* apud Gratianum loco citato, ita ut ſtupenda res ſit, quod Anonymus pag. 231. velit S. Patrem & Doctorem hac ipſa *ſimilitudine & comparatione* deſumpta a fonte in rivulos ſparſo hic *uſum* fuiſſe, ut probaret *Romanum Pontificem* eſſe omnis jurisdictionis ſpiritualis fontem atque originem: cum S. Pater expreſſis terminis contrarium dicat ac doceat, ubique unam ſolamque Ecclesiam aſſignans, tanquam *Caput*, *originem*, *matrem*, *fontemque*, ex quo omnes rivi ſcaturiunt: de qua Ecclesia alibi (Epiſt. 73.) pronunciat hanc eſſe unam, *quæ tenet & poſſidet* omnem *ſponſi ſui & Domini* potestatem.

Omnibus Paſtoribus dictum: Paſce oves meas.

IV. Similiter dum Chriſtus Petro dicit; *Paſce oves meas*; non ad illum ſolum ſermo dirigitur, ſed ad eum, qui perſonam gerit unius Eccleſiæ, penes quam ut Matrem & Dominam ſumma reſidet auctoritas filios ſuos ſive oves Chriſti ſponſi ſui per ſuos Miniſtros paſcendi, atque ad eum, qui omnium Paſtorum Collegium unitatis typo repræſentat, ſicut in illo uno omnes Apoſtoli & Epiſcopi parem acceperint poteſtatem paſcendi gregis.

Ita S. Baſilius locum hunc explanat Conſt. monaſt. C. 23., ubi ſic habet: Petre, *inquit*, amas me plus his, pasce oves meas, *& omnibus deinceps Paſtoribus & Magiſtris* eamdem *tribuit* potestatem, *cujus quidem rei ſignum eſt*, *quod omnes* similiter *atque ille ligent & ſolvant*.

Conſonat S. Ambroſius de dign. Sacerd. Cap. „ 2. Cum Petrus, *inquit*, tertio „ fuiſſet interrogatus, & trina reſponſio-„ ne fuiſſet ſecutus, repetitum eſt a Do-„ mino tertio: Paſce oves meas. *Quas oves* „ & *quem gregem* non ſolum tunc B. *ſuſ-*„ *ce-*

„ *cepit* Petrus, ſed etiam *nobiſcum* eas „ ſuſcepit, & *cum illo* eas nos *ſuſcipimus* „ *omnes*.

Idem docet S. Auguſtinus de Agon. Chr. C. 30. *Non ſine cauſa*, inquit, *inter omnes Apoſtolos hujus* ECCLESIÆ CATHOLICÆ PERSONAM *ſuſtinet Petrus, huic enim* ECCLESIÆ *claves Regni cælorum datæ ſunt, cum Petro datæ ſunt: & cum ei dicitur ad* OMNES *dicitur:* AMAS ME? PASCE OVES MEAS.

Hæc autem SS. Patrum Doctrina adeo ſemper certa habita fuit in Eccleſia, ut ipſe Pſeudo-Iſidorus verba S. *Cypriani* de pari poteſtate Apoſtolis conceſſa inſeruerit Epiſtolæ Anacleto ſuppoſitæ, cujus fragmentum refert Gratianus Diſt. 21. Can. 12. IN NOVO. *Ceteri*, inquit, *Apoſtoli cum eodem* (Petro) PARI *conſortio honorem & poteſtatem acceperunt*. Et iterum apud Gratianum Diſt. 93. Can. LEGIMUS, ex Epiſt. S. Hieronymi ad Evagrium luculenter idipſum dogma expreſſum eſt. „ Ubicumque, *inquit*, fuerit Epiſcopus ſive Romæ, ſive Eugubii; ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ſive „ Tanis; *ejuſdem meriti, ejuſdem* eſt & „ *Sacerdotii*. „ Rationem ſubjungit, quia „ potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel ſublimiorem vel inferiorem „ Epiſcopum non facit: ceterum omnes „ ſucceſſores Apoſtolorum ſunt. „ Quaſi diceret, omnes Apoſtoli parem acceperunt poteſtatem, ejuſdemque fuere meriti & Sacerdotii, parem proinde poteſtatem & omnes Epiſcopi acceperunt, cum Apoſtolorum ſint ſucceſſores; Succeſſores autem in omnia jura ſuccedant Prædeceſſorum, niſi quid noſcatur exceptum.

Sententia Symmachi Papæ de una, individuaque poteſtate Antiſtitum.

V. Denique parem hanc, quam Chriſtus Apoſtolis & Epiſcopis omnibus dedit, poteſtatem maxime energicis verbis exprimere voluit Symmachus Papa Epiſt. I. ad Æonyum Arelat. vel, uti exiſtimat Baronius, ad Cæſarium. *Ad* TRINITATIS *inſtar*, ait, *cujus* UNA *eſt atque* INDIVIDUA POTESTAS UNUM *eſt per diverſos Antiſtites* SACERDOTIUM.

Neque vero hic relinquitur locus Scholaſticæ diſtinctioni ſeu fictioni, qua poteſtas ordinis dicatur diſtingui a poteſtate jurisdictionis, adeo ut admittatur quidem una atque individua poteſtas ordinis per diverſos Epiſcopos, ſed impar & diviſa poteſtas jurisdictionis. Nam præterquam quod illa duo ætate Symmachi Papæ re ipſa nunquam eſſent ſejuncta, palam eſt ex ipſo textu Epiſtolæ, ſermonem eſſe de Sacerdotio poteſtatis & jurisdictionis, prout fatetur Cardinalis Baronius ad annum 499. Tom. 6. n. 36. Probat enim Symmachus, deceſſorem ſuum Anaſtaſium non potuiſſe SS. Canones ſive priorum Epiſcoporum Statuta circa jura Metropolitanorum de conſecrandis vicinis ſeu comprovincialibus Epiſcopis violare, quod ipſius poteſtas jurisdictionis una eſſet atque individua cum poteſtate priorum, quod generali effato confirmat: Nempe ubi hic Pontifex retulit in citata Epiſtola, aliquod inter Arelatenſem & Viennenſem Eccleſiam de ordinandis in Civitatibus vicinis ortum fuiſſe luctamen „ quod, *inquit*, „ deceſſor noſter S. recordationis Anaſtaſius tractans „ confuſionem Provinciæ, aliquà contra veterem conſuetudinem juſſerit obſervari, „ deceſſorum ſuorum videlicet ordinationem, quod non oportebat, ſub qualibet „ neceſſitate tranſgrediens: nam dum *ad* „ TRINITATIS *inſtar*, *cujus* UNA *eſt atque* „ INDIVIDUA POTESTAS, UNUM *ſit per diverſos Antiſtites* SACERDOTIUM; quemadmodum priorum ſtatuta a ſequentibus „ convenit violari? .... Cana ac revenda ſervetur antiquitas. &c. „

Omnes Epiſcopi & Paſtores Vicarii Chriſti.

VI. Conformiter ad hanc de pari Epiſcoporum poteſtate Doctrinam, ſemper in Eccleſia omnes Epiſcopi æque vocati fuerunt *Vicarii Chriſti*, habentes eamdem Sacerdotii Chriſti plenitudinem, ita ut Epiſcopatus unus ſit, & omnes Paſtores unum quodammodo Paſtorem conſtituant, qui Chriſtum repræſentet, & Chriſti vice fungatur.

Ita S. *Cyprianus* Ep. 35. „ Neque aliunde hæreſes ſubortæ ſunt, *inquit*, aut „ nata ſunt ſchiſmata, quam inde quod „ Sa-

„ Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec „ unus in Eccleſia ad tempus *Sacerdos*, & „ ad tempus judex *Vice Chriſti* cogita„ tur. „ Hoc autem de quolibet Epiſcopo a S. Doctore pronunciatum, ita ex iſta Epiſtola evidens eſt & indubitatum, ut plane capere non poſſim, qua fide Papendrechtius (pag. 358. col. 1. ſub finem) poſt alios Curiæ Romanæ aſſentatores illud ad ſolum primæ Sedis Pontificem detorqueat. De qua re plura dicentur infra §. II. N. XI.

Cypriano accedit S. *Ambroſius* in 1. Cor. II. „ Epiſcopus, *inquit*, perſonam habet „ Chriſti: quaſi ergo ante judicem Chri„ ſtum, ſic ante Epiſcopum, qui *Vica„ rius Domini* eſt, ... ſubjecta debet „ videri, „ ſcilicet mulier velando caput ſuum. Hic textus Ambroſii refertur a Gratiano 33. Q. 5. Can. 19. MULIER.

Item Hormisdas Papa in Epiſt. 25. ad Univerſos Hiſpaniæ Epiſcopos. „ Sicut „ eſt Caput Eccleſiæ Chriſtus, *Chriſti* au„ tem *Vicarii Sacerdotes*, ſic & in eli„ gendis his curam oportet eſſe perſpi„ cuam. „

Quinimo conſonat publica Eccleſiæ vox in feſtivitatibus Apoſtolorum; *quos operis tui* VICARIOS *eidem contuliſti præeſſe Paſtores*.

Conformiter ad hanc Eccleſiæ vocem & doctrinam indubitanter profeſſus eſt Cardinalis Lotharingus in commonitorio, quod nomine Epiſcoporum Galliæ Synodo Tridentinæ aſſiſtentium Romam miſit menſe Januario 1563. *quod proſus eſſet alienus ab ea ſententia*, ut doceret *Beatiſſimum Papam eſſe* SOLUM *aut* UNUM VERUM CHRISTI VICARIUM: *imo*, inquit, *omnes & Epiſcopi & Curati ſunt Chriſti Vicarii: quod Sancti Martyres & Divi Petri ſucceſſores Pontifices docuerunt*.

Itaque omnes Epiſcopi Vicarii Chriſti, Chriſtus unus Paſtor, cujus illi vices gerunt: multi quidem Paſtores, ſed qui conſtituunt quodammodo unum Paſtorem. *Paſtores ergo illi*, inquit Auguſtinus Tract. 40. in Joan. *plane Paſtores, & unde* UNUS PASTOR? *jam dixi Paſtores, quia membra Paſtoris; illo capite gaudebant; ſub illo capite concordabant, uno Spiritu in unius Corporis compage vivebant, ac per hoc omnes ad* UNUM PASTOREM *pertinebant*. Et lib. de Paſt. C. 13. *Omnes boni Paſtores in* UNO *ſunt*, UNUM *ſunt, illi paſcunt, Chriſtus paſcit: nam & ipſum Petrum cui, commendavit oves ſuas, quaſi alter alteri, unum ſecum facere volebat, ut ſic ei oves commendaret, ut eſſet ille Caput, ille figuram Corporis portaret, ideſt Eccleſiæ, & tanquam ſponſus & ſponſa eſſent duo in carnem unam*.

Et S. *Cyprianus* Ep. 40. ad Plebem Carthag. *Deus unus eſt, & Chriſtus unus, & una Eccleſia & Cathedra una . . . unum altare, & unum Sacerdotium*.

Omnibus in communi Apoſtolis Eccleſia commiſſa.

VII. Quare & univerſæ Eccleſiæ, quæ ſimul gregem unum conſtituunt, omnibus *in communi* Apoſtolis fuere commiſſæ: propter quod dicit *Cyprianus* de unit. Eccl., *Paſtores omnes ſunt, ſed Grex unus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus, unanimi conſenſione paſcatur*: & Ep. 52. ad Antonian. „ Epiſcopatus *unus* Epiſcoporum mul„ torum *concordi* numeroſitate diffuſus.

Unde ſic unicuique portio gregis ſingulariter commiſſa fuit, ut totius tamen curam non negligeret, ita ut omnes Apoſtoli *dicere* poſſint *illud Pauli*: INSTANTIA MEA QUOTIDIANA, SOLICITUDO OMNIUM ECCLESIARUM; uti ipſe fatetur Bellarminus l. 4. de R. Pont. C. 25.

Apoſtolis indiſcriminatim ſucceſſere Epiſcopi.

VIII. Epiſcopos autem in hæc Apoſtolorum jura ſuccedere, ex ſupradictis ſatis patet; ſed & Cæleſtinus I. ac poſt eum Nicolaus I. Papa idipſum clariſſimis terminis expreſſerunt.

Nimirum Cæleſtinus in litteris ad Patres Synod. Epheſinæ ita loquitur. „ Do„ cebat ille qui miſerat: docebat qui di„ xerat, quid docerent, qui in Apoſtolis „ ſuis ſe confirmat audiri: hæc ad *omnes* „ *in communi* Domini *Sacerdotes* mandata „ prædicationis cura pervenit: *hæreditario* „ in hanc ſollicitudinem jure conſtringi„ mur, quicumque per diverſa terrarum, „ *eorum vice*, nomen Domini prædicamus,

„ dum illis dicitur, *ite docete omnes Gentes*, advertere debet veſtra Fraternitas, „ quia accepimus *Generale* mandatum, *omnes* „ etiam *nos* id agere voluit, quia illis „ ſic *omnibus in communi mandavit officium*, neceſſe eſt, ut competenter noſtros ſequamur auctores; ſubeamus *omnes* „ eorum labores, *quibus omnes ſucceſſimus* „ *in honore*. „ Hæc Epiſt. habetur Tom. 3. Conc. col. 614.

Et Nicolaus I. Epiſt. 42. Tom. 3. Ep. Decret. Rom. Pontif. Quamvis ſingularum „ Eccleſiarum, *inquit*, Paſtor & Epiſcopus ac Pontifex D. N. J. C., qui hanc „ creavit & redemit, exiſtat, ita ut ille „ veraciter ac principaliter iſta ſit omnia... „ ſubiturus tamen ad cælos, hanc Apoſtolis commendavit, ac per eos tanquam „ hæreditario jure, ſucceſſoribus eorum, „ nobis ſcilicet, quos Paſtores & Epiſcopos ac Pontifices ſuper ipſam conſtituit; „ ejus providentiæ curam indulſit: quatenus pro Patribus nati Filii, & pro eis „ conſtituti Principes in omnem terram, „ imitatores eorum eſſemus, ſicut & ipſius „ Chriſti. „

Hæreditario ergo jure, ut loquuntur præfati Pontifices, omnes Epiſcopi Apoſtolis ſuccedunt, & quidem, *qui nunc vocantur Epiſcopi, Apoſtolos olim nominabant; ſic enim Apoſtoli erant, Philippenſium Epaphroditus, Cretenſium Titus, Aſianorum Timotheus*, uti in 1. Tim. I. obſervat Eſpencæus Theodoreti verba citans: & conſequenter Franciſcus a S. Clara, alias Davenportus, eruditus ſcriptor, Ordinis Minorum Provinciæ Angliæ Provincialis, dein Reginæ magnæ Britanniæ a ſacris, in ſua *Apologia Epiſcoporum* Cap. 7. dub. 1. ex *S. Scripturæ arcanis* recte, ait, deduci, *Epiſcopos intra ſuos diſtrictus Apoſtolica juriſdictione donari, quantum nimirum ex jure divino definiri poteſt*.

Ceterum Epiſcopi ſuccedunt omnibus Apoſtolis indiſcriminatim, totumque Corpus Epiſcoporum ſuccedit toti Apoſtolorum Collegio. Alioquin nullus Epiſcopus, quod abſurde diceretur, eſſet Apoſtolorum ſucceſſor, niſi qui Eccleſiæ alicui Apoſtolicæ eſſet præfectus.

Certo ſenſu omnes Epiſcopi Petri ſucceſſores & Vicarii.

IX. Quinimo licet Epiſcopus Romanus, tanquam in Eccleſia primatum tenens, ſpeciali jure dicatur Vicarius & ſucceſſor Petri, tamen Patres & Eccleſiaſtici ſcriptores titulos illos univerſis Epiſcopis nonnunquam attribuerunt.

Ita loquuntur S. Ephrem de laud. Baſilii, Concilium VI. Paris: ſub Ludov. pio l. 3. C. 8., Petrus Bleſens. ad Epiſt. Eboracenſem &c.

Quare S. *Cyprianus* in Ep. 67. ad *Stephanum* Papam non dubitavit Romanos Pontifices, jam defunctos, anteceſſores ſuos dicere, utpote qui ejuſdem Collegii extitiſſent Sacerdotes: cum enim de miſero ſtatu Eccleſiæ Arelatenſis propter Marcianum Epiſcopum ſchiſmaticum queſtus eſſet; *cui rei*, inquit, NOSTRUM *eſt conſulere & ſubvenire*, FRATER *Cariſſime, qui divinam clementiam cogitantes &* GUBERNANDÆ ECCLESIÆ LIBRAM TENENTES, &c. Et poſtea ſubdit: *Idcirco enim, Frater Cariſſime, copioſum corpus eſt Sacerdotum, concordiæ mutuæ glutino, atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex* COLLEGIO *noſtro hæreſim facere & gregem Chriſti lacerare & vaſtare tentaverit, ſubveniant* CETERI... *& oves Dominicas in Gregem colligant*.

Pluribus autem ſimilitudinibus declarat idem *Cyprianus*, opitulationem hanc vicinis præcipue Epiſcopis incumbere, deinde ſubdit: *Nam etſi Paſtores multi ſumus, unum tamen gregem paſcimus &* OVES UNIVERSAS, *quas Chriſtus ſanguine ſuo & paſſione quæſivit, colligere & fovere debemus*. Denique quod præcipue hic ad rem pertinet, *ſervandus eſt*, inquit, ANTECESSORUM NOSTRORUM BEATORUM MARTYRUM CORNELII ET LUCII *honor glorioſus..... illi enim .... dandam eſſe lapſis pacem cenſuerunt* &c. En Romanos Pontifices *Cornelium & Lucium & Stephani* Papæ & ſuos *Anteceſſores* nominat; ſalvo Primatu Petri & ſucceſſorum ejus Romanorum Pontificum.

Quemadmodum etiam nihilo obſtante prærogativa Primatus hujus, omnibus communiter Epiſcopis cura Eccleſiæ univerſæ a Chri-

Chriſto commiſſa eſt: prout poſt S. *Cyprianum* declarat ac docet S. *Auguſtinus* ad *Boniface.* Papam contra 2. Epiſt. Pelagian. l. 1. in initio. „ Cum non deſinant, „ *inquit*, fremere ad Dominici gregis cau„ las, atque ad deripiendas tanto pretio „ redemptas oves, aditus undecumque ri„ mari, *communiſque* ſit omnibus nobis, „ qui fungimur Epiſcopatus officio (quam„ vis ipſe in ea præemineas celſiori faſti„ gio) ſpecula Paſtoralis; facio quod poſ„ ſum pro mei particula muneris. „

Omnes Epiſcopi Fratres, Comminiſtri, Coepiſcopi Romani Pontificis.

X. Sic igitur Summus Pontifex inter Epiſcopos præeminet, ut aliunde quoad ipſum jus Epiſcopale ceteris par ſit & *Frater*, & *Comminiſter*, & *Coepiſcopus*, & *Conſacerdos*, & *Collega*, prout ipſe olim alios appellabat, & ipſe ab aliis appellabatur.

Ita exempli gratia S. *Cyrillus Alexandrinus* in Epiſtola, ſuo & Concilii Epheſini nomine ad Neſtorium directa, anno 431, nominat Papam *Cæleſtinum*: & ſimiliter & ipſe Cæleſtinus Papa in litteris ad Patres ejuſdem Synodi vocat illos *Fratres*, & Maximianum Conſtantinopolitanum *Fratrem* & *Coepiſcopum* ſuum.

Ita S. *Cyprianus* Ep. 3. ad Presbyteros Romanos *Fabianum* Pontificem martyrio jam coronatum *Collegam* ſuum vocat: in Epiſt. 57. *Cornelium*, *Conſacerdotem*: & in Epiſt. 67. *Stephanum* Papam, *fratrem*; & ita omnes olim Epiſcopi & Pontifices ſeſe mutuo nuncupabant.

Omnes Epiſcopi ſummi Sacerdotes.

XI. Inſuper nec ſummi Pontificis Primatus impedit, quo minus omnes cum illo Epiſcopi ſint ſummi Sacerdotes & primi Paſtores, quorum ſinguli, ſepoſito jure poſitivo Eccleſiæ, plenitſſimam habent auctoritatem agendi & ſtatuendi omnia, quæ ad populi ſibi commiſſi ſalutem judicaverint expedire. Adeo ut S. *Cyprianus* in Concilio de hæret. bapt. dicat, quod *habeat omnis Epiſcopus pro licentiæ libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium; tamque judicari ab altero non poſſit, quam nec ipſe poteſt alterum judicare*: nempe in his quæſtionibus, ut opinari ſe ait Auguſtinus, quæ nondum eliquatiſſima perſpectione diſcuſſæ ſunt. Notatque Rigaltius, Clerum Romanum in Epiſt. ſua ad *Cyprianum*, quæ eſt inter *Cyprianicas* 31, etiam agnoſcere & probare, quod Sanctus ille Præſul tum ad *Stephanum* Epiſcopum Rom., tum ad Jubaianum ſcripſit; in Eccleſiæ adminiſtratione unumquemque Præpoſitum ſeu Antiſtitem habere voluntatis ſuæ liberum arbitrium, & rationem actus ſui Domino redditurum. Quinimo hoc amplius, *inquit*, Clerici Romani dicere non dubitant; ſcilicet quod Epiſcopi *conſcientiam ſciant* DEO SOLI *debere ſe judici*. Idem docet S. Doctor Epiſt. 55. ad Cornelium.

Epiſcopos ſummi eſſe Sacerdotii etiam S. *Leo* Papa ingenue fatetur Ep. 37. al. 90. ad Ravennium Epiſcopum Arelatenſem, gratulabundus adjiciens, ſummi illius Sacerdotii dignitatem non a Pontifice, ſed a Domino illi communicatam. „ Prove„ ctionem, *inquit*, dilectionis tuæ, quæ „ *ſummi Sacerdotii* adepta eſt *dignitatem*, „ ita nobis placere agnoſce, ut non ſolum „ tibi de honoris augmento, ſed etiam „ Arelatenſi Eccleſiæ, cui te Dominus „ præpoſuit, gaudeamus. „

Unde & in præfatione ſeu oratione in ordinatione *Presbyteri*, quæ ab *Henrico Valeſio* in notis ad hiſt. *Euſeb. Cæſar. Leoni* Papæ tribuitur, ita diſtinguitur Epiſcopalis & *Presbyteralis* dignitas, ut *Presbyteri* dicantur *ſecundi Prædicatores*, & *ſecundi meriti* Miniſtri: ex quo datur intelligi, Epiſcopos eſſe *primos* Miniſtros, & *primi meriti* Paſtores.

Quinimo ipſe Pſeudo-Iſidorus, in Epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ Anacleto ſuppoſita, non dubitavit Epiſcopos *ſummos Sacerdotes* appellare, & *columnas Sanctæ Dei Eccleſiæ*. 2. Q. 7. Can. 15.

Denique nullum jam nomen Pontificalis dignitatis Papæ tribuitur, quin olim Epiſcopis tributum fuiſſe legatur. Sic ipſe Clerus Romanus in Epiſtola ad Clerum Carthaginenſem, 2. Inter *Cyprianicas*, Epiſcopum *Cyprianum* PAPAM vocat, & S. *Hieronymus* ad *Auguſtinum* ſcribens Epiſt. 2. 3.

2. 3. 5. & 6. eumdem titulum ei tribuit: *Domino viro Sancto & Beatiſſimo* PAPÆ *Auguſtino*; quod plus eſt, Epiſcopi olim vocati fuere *ſummi Pontifices*; ita in Synodo VI. Toletana anno 638. Capitulo I. Hæc verba præmittunt Patres: *Conveni entibus nobis Hiſpaniarum, Galliciæque* PONTIFICIBUS SUMMIS &c.

Sententia Davenporti poſt Victoriam.

XII. Ex his omnibus conſequens eſt, ſummum Pontificem non eſſe fontem jurisdictionis, quæ ex illo in ceteros Eccleſiæ Miniſtros derivetur; neque in illius poteſtate conſtitutum, eam Epiſcopis aliiſve Paſtoribus pro arbitrio ſuo, prout expedire judicaverit, adimere, vel eoſdem in Eccleſiaſtico regimine ſeu adminiſtratione impedire: hæcque erudite oſtendit Davenportus *in Apologia Epiſcop.* Cap. 7. §. *Titulares Epiſcopi*, ubi demum ita concludit: *Nec invenire eſt, ubi* (Eccleſiæ Antiſtites) *Epiſcopalem jurisdictionem a Beato Petro acceperunt, ſed a* CHRISTO DOMINO; *hinc etiam abſque recurſu ad D. Petrum* (*ipſo in oppoſitum nihil inhibente*) *alios Epiſcopos ſubſtituere illis fas erat, qui ſibi in eiſdem ſedibus ſuccederent, ſicut obſervat Victoria in Relect. 2.ª de Pot. Eccl. de ſucceſſor. Apoſtolorum pro* 1. 2. 3. *prope finem. Et quidem quod amplius eſt, ſubdit penes ipſos eſſe tunc legem condidiſſe, qua ſucceſſoribus huic ſimile præſtare potuiſſent. Et quanquam nihil hujuſmodi ſanxierant, tamen Epiſcopi, qui illis immediate ſucceſſerant, quiſque pro ſua Diœceſi idipſum Petri ſucceſſore inconſulto ſanxiſſe potuiſſent, rationem ſubjungit;* QUIA UNUSQUISQUE IN SOLIDUM SUÆ PROVINCIÆ JURE DIVINO RECTOR ET PASTOR EST: *propterea igitur quod maxime ad Provinciæ bonum conduceret, id cuique liceret. Sed jam inde ab Eccleſia aliter decretum eſt atque omnes hujuſmodi actus* (conſtituendi ſucceſſorem) *tanquam irriti declarantur: nulla igitur ratione fieri debent, quod ſi fieri contingat, nullius momenti neque virtutis habendi ſunt. Utroſque etenim tum Apoſtolos, tum Epiſcopos* OMNES, *quanquam ſua juriſdictione divino jure gaudent, in eadem tamen exercenda ſe & actus ſuos* AD ARBITRIUM ET CONSTITUTIONES ECCLESIÆ *ſubmittere & regulare oportuit, cujus ſe membra & ſubditos humiliter profitentur.*

Hactenus Davenportus poſt Victoriam, aperte docens, ſic unumquemque Epiſcoporum Eccleſiæ ſuæ jure Divino conſtitutum eſſe Rectorem, ut in ea adminiſtranda, *omnes*, ne Petri quidem ſucceſſore excepto, ſolius *Eccleſiæ arbitrio & Conſtitutionibus* ſubmittere ſeſe & regulare teneatur.

Solvitur objectio de paſcendis agnis & ovibus.

XIII. Sed objiciunt adverſarii, Chriſtum commendaſſe Petro omnes agnos, omneſque oves ſuas paſcendas; ideſt, non ſolum Fideles quoslibet de grege, ſed ipſos etiam inferiores Paſtores & Epiſcopos.

Reſpondeo (neglecta diſtinctiuncula inter voces *agnos* & *oves*, quæ in SS. Scripturis indiſcriminatim tribuuntur omnibus ad Chriſti gregem pertinentibus) in Apoſtolis atque Epiſcopis Eccleſiæ Catholicæ duo in conſiderationem venire; *primum*, quod ſint Paſtores & Chriſti in munere Paſtorali Vicarii: *Secundum* quod etiam oves Chriſti & pars gregis: ibi præſident, hic vero pares ſunt Fratribus: uti tanta luce Doctrinæ plebi ſuæ S. *Auguſtinus* expoſuit; nempe in L. *de Paſt.* Cap. I. ac iterum in L. *de ovib.* Cap. I. idem inculcans ait: *duo quædam in nobis* (Epiſcopis) *eſſe conſideranda; unum quod Chriſtiani ſumus; alterum quod præpoſiti ſumus: quod ergo præpoſiti ſumus, inter Paſtores deputamur, ſi boni ſumus: quod autem Chriſtiani ſumus, &* NOS VOBISCUM OVES SUMUS; & Serm. 340. *Vobis enim ſum Epiſcopus, vobiſcum ſum Chriſtianus. . . . . Si ergo plus me delectat, quod vobiſcum emtus ſum, quam quod vobis præpoſitus ſum, tunc ut Dominus præcipit, ero abundantius veſter ſervus, ne ingratus ſim pretio, quo veſter merui eſſe conſervus.* Et hac quidem diſtinctione luce clarius objectiuncula diſpellitur.

Porro ſicuti omnes Epiſcopi, *in quantum oves* Chriſti, debent ſe ſubmittere Clavibus Eccleſiæ, quas per Miniſtros ſuos exercet, ita & ſummus Pontifex, *in quantum*

tum ovis, indiget aliorum ſacro miniſterio & cura Paſtorali, cui ſe ſubditum lubenter humiliterque agnoſcit. Quin & ipſe Petrus in quantum Apoſtolus gregi præpoſitus gregem paſcebat; ſed in quantum Chriſtianus unus erat e grege, ovis erat, paſcendus erat a Paſtoribus gregis, ſpirituali pabulo indigebat, indigebat Sacramentis, indigebat adhortatione, imo & correptione cum eſſet reprehenſibilis. Sed tamen *uni* dictum fuit: *paſce oves meas*, ut ſcirent ſe unum Paſtorem eſſe, & oves univerſas unanimi conſenſione paſcere debere.

Summa hujus §.

XIV. Summa eorum, quæ in hoc §. hactenus adducta ſunt, eſt, quod Dominus promittendo Petro claves, & præcipiendo illi paſcere oves ſuas, non conſtituerit ſummum Pontificem fontem omnis juriſdictionis, ex quo ea in Miniſtros inferiores derivetur; ſed ipſam Eccleſiam ſponſam ſuam, quam Petrus figuravit: quod omnes Epiſcopi in perſona Apoſtolorum a Chriſto acceperint parem poteſtatem paſcendi gregem, ſub auctoritate tamen Matris Eccleſiæ, quæ a ſponſo ſuo divinitus edocta unicuique modum & ordinem miniſterii ſui exercendi præſcribat: quod idcirco ſalva præeminentia primæ Sedis, omnes Eccleſiæ Antiſtites æque ſint Chriſti Vicarii, qui totius gregis pro ſua quiſque menſura curam gerant, omnes ſuccedant Apoſtolis, omnes Duces, & Arietes gregis, prima membra Paſtoris, ſummi Sacerdotes, Conſacerdotes, Comminiſtri, Fratres.

Concluſio, quod R. P. non ſit ordinarius Paſtor Eccleſiæ Ultraj.

XV. Atque hic luculenta demonſtratione concluditur, Romanum Pontificem non eſſe proprium ſeu ordinarium & immediatum Paſtorem Diœceſis Ultrajectinæ. Nam neque Eccleſia illum ad hanc Diœceſim peculiariter præ ceteris ordinavit ſeu deſtinavit; neque eam ipſi voluit reſervatam. Supererat igitur, ut ratione prærogativæ, in perſona Petri a Chriſto acceptæ, iſtius Diœceſeos aut Eccleſiæ Paſtor dicererur: aſt jam oſtenſum eſt, univerſam Eccleſiam totumque gregem omnibus communiter & ex æquo Epiſcopis, quantum eſt ex vi miſſionis Chriſti, commiſſum eſſe, omnibuſque communem omnium Eccleſiarum curam incumbere, omnes pari poteſtate inſtructos, ut, ubi caritas aut neceſſitas exegerit, particularibus quibuſvis Eccleſiis ſuppetias ferant.

Si Romani Pontifices in ceſſiori ſpecula præſidentes, atque invigilantes Eccleſiæ Batavicæ, paſtoralem pro neceſſitate curam impenderint, Chriſti mandato de paſcendis ovibus Petro commiſſis pro munere ſuo obſecuti ſunt; ſed non propterea ſtatim illius Eccleſiæ proprii ſeu ordinarii atque immediati Paſtores effecti ſunt: quinimo vel in hoc eorum Paſtoralis cura emicuit, quod iſti viduatæ Eccleſiæ proprios Epiſcopos dederint. Quemadmodum olim SS. Epiſcopi, Athanaſius, aliique Paſtoralem ſolicitudinem exhibuerunt remotiſſimis etiam Eccleſiis, quæ ipſorum ope indigere poterant, præcipue quod ad illas proprios Epiſcopos ordinarent; probe intelligentes, ſibi ita cunctarum ſolicitudinem Eccleſiarum incumbere, ut tamen cuique ſua gregis portio peculiariter eſſet commiſſa, cui tanquam proprii, ordinarii, & immediati Paſtores peculiariter invigilarent, & conſtanter adhærerent.

Viduatæ æſtimantur Eccleſiæ donec proprium ac peculiarem habeant Paſtorem.

XVI. Quare dum pro Eccleſiis proprio Epiſcopo orbatis ſoliciti erant vicini Antiſtites, vel etiam Romani Pontifices, eiſque Paſtoralem opem præbebant, eaſdem tamen tamdiu viduatas eſſe æſtimabant atque dicebant, donec iterum proprium illæ Epiſcopum & Paſtorem ordinarium obtinuiſſent, imo præcipuam ſuæ ſolicitudinis partem in eo conſtituebant, ut hujuſmodi Eccleſiis de proprio Paſtore providerent. Si autem tales Eccleſiæ, quibus ſolicitudinem ſuam impendit Romanus Pontifex, nihilominus *Viduatæ* reputantur, non eſt per conſequens Rom. Pontifex illarum ordinarius & proprius Paſtor.

Eadem

Eadem Diœceſis non admittit duos Epiſcopos ordinarios.

XVII. Id ipſum patet & ex eo, quod ſi Rom. Pontifex per illud, *paſce oves meas*, conſtitutus eſſet Ordinarius Eccleſiarum; ex hac prærogativa non excideret per ordinationem atque incardinationem proprii Epiſcopi; atque adeo jam duos proprios Epiſcopos & Ordinarios haberet una eademque Eccleſia: quod Canones non permittunt, & inter alios, Canon S. Synodi Nicænæ fieri non poſſe ſupponit. Quare S. *Cyprianus*, ut probet Novatianum non eſſe Epiſcopum Romanum, adducit Epiſt. 52. al. 55. legitimam ordinationem *Cornelii* jam ante factam, & ſubdit, *cum poſt primum* (Epiſcopum) *ſecundus eſſe non poſſit, quiſquis poſt unum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non jam ſecundus ille, ſed* NULLUS *eſt*. Item Confeſſores Romæ conſiſtentes, quorum verba Cornelius Papa ſcribens (Epiſt. 46. al. 49.) ad *Cyprianum* recitat & extollit; *nec enim ignoramus*, inquiunt, *unum Deum eſſe, unum Chriſtum eſſe Dominum, quem confeſſi ſumus, unum Spiritum Sanctum*, UNUM EPISCOPUM *in Catholica Eccleſia eſſe debere*. Ergo non admittit eadem Eccleſia ſive Diœceſis duos proprios & ordinarios Epiſcopos, etiamſi fingeretur, alterum alteri eſſe ſubordinatum.

Exturbatur figmentum de mero Vicariatu Sasboldi & Rovenii.

XVIII. Vana igitur adverſariorum commenta ſunt opinantium, Romanos Pontifices ex fonte & plenitudine ſuæ juriſdictionis tantillam in *Safboldum* atque *Rovenium* particulam derivaſſe, qua duntaxat hi conſtituti fuerint S. Sedis in Epiſcopali munere apud fideles Batavos Vicarii, jure proprii ac ordinarii Paſtoris apud Romanos Pontifices remanente.

Cujus rei abſurditas inſuper vel ex hoc oſtenditur, quod ipſe Epiſcopus proprius & ordinarius, non tantum debeat per ſingulas Diœceſis ſuæ Parœcias Paſtores perpetuos conſtituere, verum etiam ipſe in propria Diœceſi reſidere (1), eamque identidem per ſe viſitare, & in qua parte gregis cura ſua Epiſcopalis deſiderari poſſet, illuc ex vicino accurrere. Quæ cum in Romano Pontifice reſpectu Eccleſiæ Batavicæ locum non habeant, neque habere poſſint, plane abſonum eſt dicere, illum eſſe illius Eccleſiæ proprium & ordinarium Paſtorem.

Solvitur objectio formata ex textu Gerſonii.

XIX. Unicum ſupereſt, quod a Papendrechtio objectum refellamus. Nimirum, quod Gerſonius doceat *errare* eos, qui dicunt Papam non eſſe *immediatum Paſtorem fidelium omnino omnium*; quodque plenitudo poteſtatis eſſe non poſſit, niſi in unico ſummo Pontifice.

Ipſe Textus Gerſonii, prout legitur apud Thomaſſinum de V. & N. Diſcipl. parte 1. l. 1. Cap. 6. n. 18., ex quo Papendrechtius eumdem textum citare ſe profitetur, ſufficit opinioni adverſariorum refellendæ. „ Plenitudo poteſtatis Eccleſiæ, „ *inquit* Gerſonius, ſic proprie ſumpta, „ non poteſt eſſe de lege ordinata, niſi in „ unico ſummo Pontifice. Alioquin Ec„ cleſiaſticum regimen non eſſet Monar„ chicum . . . nec tamen plenitudo pote„ ſtatis Papalis ſic intelligenda eſt immedi„ate ſuper omnes Chriſtianos, quod „ pro libitu poſſit juriſdictionem in omnes „ per ſe vel alios extraordinarios paſſim „ exercere: ſic enim præjudicaret Ordi„ nariis, qui jus habent immediatum, „ immo immediatiſſimum, ſuper Plebes „ eis commiſſas actus Hierarchicos exer„ cendi. Extenditur igitur plenitudo po„ teſtatis Papæ ſuper omnes inferiores, ſo„ lum dum ſubeſt neceſſitas, ex defectu „ Ordinariorum inferiorum, vel dum ap„ paret evidens utilitas Eccleſiæ. „

In primis non obſcurum eſt, Gerſonium hic agere de poteſtate quoad *exercitium*, cum quo ſtat, quod plenitudo poteſtatis quoad *proprietatem* ſit penes Eccleſiam, quæ per Miniſtros ſuos illam *exerceat*: „ Ple-

(1) Vide ſupra §. 1. Num. V.

„ Plenitudo, *inquit*, *potestatis* Eccle-
„ siæ, sic proprie sumpta, non potest esse
„ de lege ordinata nisi in unico summo
„ Pontifice. „

Quomodo dicitur *plenitudo Potestatis* Ecclesiæ, nisi intelligatur potestas Ecclesiæ propria, & penes ipsam manens: nimirum quantum ad proprietatem ipsam, licet exercitium illius reperiri non possit nisi in Ecclesiæ Ministris?

Deinde satis significat Gersonius plenitudinem potestatis Papalis nequaquam esse talem, ex qua tanquam ex fonte jurisdictio aliorum Episcoporum & Pastorum ad instar rivuli derivetur: quandoquidem doceat, hanc ipsam plenitudinem potestatis Pontificiæ habere limites suos. Non enim pro *libitu*, *inquit*, potest Papa *jurisdictionem in omnes per se vel alios extraordinarios passim exercere, sed solum dum subest necessitas ex defectu Ordinariorum inferiorum; vel dum apparet evidens utilitas Ecclesiæ*. Ita ut ex hoc ipso loco pateat, quod secundum Gersonium R. Pontifex non sit proprius, immediatus & ordinarius Pastor fidelium aliarum Diœcesium; sicuti nec Metropolitanus est proprius, immediatus, & ordinarius Episcopus Comprovincialium Ecclesiarum, etiamsi extendatur Potestas Metropolitani *super omnes inferiores, dum subest necessitas, ex defectu Ordinariorum inferiorum*.

Ulterius, si Papendrechtius Textum Gersonii (1) in ipso fonte inspexisset, reperisset quasdam voculas, quæ Gersonii propositionem restringant; a Thomassino omissas. Nam Gersonius dicit, plenitudinem potestatis Ecclesiasticæ sic proprie, uti ipse explicuerat, sumptam non posse esse de lege ordinata nisi in unico summo Pontifice *formaliter & subjective*, quas duas particulas omisit Thomassinus; cum per illas lectori in cogitationem venire possit, a Gersonio restringi illam, quam dicit in R. Pontifice reperiri, plenitudinem potestatis, saltem quoad modum.

Reperisset etiam ibidem Consid. X. ubi Gersonius ex professo agit de Plenitudine illa Potestatis Papalis, distinguendam esse eam plenitudinem, quam Petrus pro se suisque successoribus a Christo accepit, ab alia quadam plenitudine potestatis, quæ Rom. Pontificibus lapsu temporum ex favore Ecclesiæ aut etiam Principum adaucta fuit. „ Ad differentiam, *inquit* Gerso-
„ nius, potestatum vel jurisdictionum, quæ
„ successoribus Petri potuerunt convenire
„ . . . . . ex ipsius Ecclesiæ seu Concilio-
„ rum Generalium favorabili concessione
„ . . . hanc autem distinctionem, *pergit*
„ *ibidem*, non attendentes aliqui, puta-
„ verunt omnia, quæ nunc summis Pontifi-
„ cibus conveniunt, competere ex prima-
„ ria Christi institutione, & immutabili
„ jure Divino; quod falsum est. „

Reperisset insuper Papendrechtius ibidem paulo inferius, ex sententia Gersonii, Ecclesiæ majorem quam Papæ competere auctoritatem, cum Ecclesia non tantum Papali dignitati superaddere possit novam quamdam potestatem vel jurisdictionem; verum etiam leges seu regulas præscribere, per quas auctoritas R. Pontificis in usu suo moderamen accipiat; refert enim benedicens Deo, jam declaratum decretumque esse *per Sacrosanctum Constantiense Concilium*, quod œcumenica Synodus habeat *auctoritatem præscribere leges seu regulas, secundum quas plenitudo Papalis non quidem in se, quæ semper eadem est; sed in usu suo moderanda, regulandaque est*.

Reperisset denique mox post verba, de regimine Monarchico, quæ Thomassinus desumpsit, alteram Gersonii conclusionem (Conclus. 3.), ubi notat plenitudinem potestatis principalius, modo suo, esse in Ecclesia, quam in summo Pontifice. „ Non
„ eodem modo, *inquit*, (2) est *plenitudo*
„ *potestatis Ecclesiasticæ* in Papa & in Ec-
„ clesia. Fatendum est tamen quod est
„ utrobique, & *principalius in Ecclesia*
„ suo modo; & hoc quadruplici respectu,
„ scilicet indeviabilitatis ac indefectibilita-
„ tis, extensionis, regulationis, & gene-
„ ralis obligationis, *cui subjicitur etiam*
„ *ipse Papa tanquam Imperatrici sponsæ Re-*

(1) Tract. de potestate Eccles. to. 1. p. 145. novæ to. 2. p. 239. consid. 10.

(2) Tract. de Potest. Ecclesiast. & orig. juris. Edit. Du Pin tom. 1. col. 225. & seqq.

„ *gis ſummi*, quæ poteſt condere Canones „ & definire, etiamſi fuerit Papa præ„ ſens . . . dicit enim Bonaventura parte „ VI. C. 5. ſui Breviloquii ex dictis Au„ guſtini : *Sic igitur Baptiſmus poteſt eſſe* „ *extra Eccleſiam, munus autem beatæ vitæ* „ *non niſi intra Eccleſiam reperitur, quæ* „ *ſupra Petram fundata eſt, quæ ligandi* „ *& ſolvendi claves accepit : hæc eſt una,* „ *quæ tenet & poſſidet omnem ſponſi ſui* „ *& Domini poteſtatem* „ &c.

Hæc ſufficiunt ad oſtendendum, quam perperam nitatur Papendrechtius Gerſonium in ſuas partes trahere; hiſce Reſolutionis Doctorum Vindiciis tantopere faventem.

§. VIII.

Oſtenditur, opinionem Adverſariorum de plenitudine poteſtatis Pontificiæ poſterioribus ſeculis inductam fuiſſe ex ſiniſtro intellectu dictorum S. Leonis, & quibuſdam pſeudomonumentis a Gratiano relatis.

Opinio Adverſariorum.

I. Superiori §. vidimus non tantum opinioni adverſariorum nihil roboris ex Evangelio accedere, ſed ea, quæ inde depromuntur, eamdem potius deſtruere.

Nunc diſquirendum, an ex Epiſtolis ſummorum Pontificum in Decreto Gratiani relatis aliquod fundamentum habere poſſint opinandi, quod omnis juriſdictio ſpiritualis reſideat in Romano Pontifice tanquam in uberrimo quodam fonte, a quo veluti in rivulos ſparſa in inferiores Eccleſiæ Miniſtros derivetur, ita ut Romanus Pontifex univerſis Epiſcopis & Paſtoribus omnem, qua pollent, auctoritatem, pro ſupremo ſuo arbitrio commiſerit, & juriſdictionem cuivis „ libere poſ„ ſit, prout Eccleſiæ regimini magis vide„ rit expedire . . . . adimere, eamque „ jure ſuo ſive per ſe ipſum exercere, „ ſive alteri ſuo nomine exercendam de„ mandare. „ Hæc enim ſunt ſenſa & placita (1) adverſariorum, in quibus proprie totius controverſiæ cardo vertitur.

Opinionis Adverſariorum origo ex falſis Decretalibus.

II. Aſt reſpondemus, hujuſmodi aſſertiones SS. Patrum Decretis & priſtinæ Eccleſiæ Diſciplinæ nullatenus convenire : illamque, quam adverſarii prætendunt, poteſtatis Papalis plenitudinem, per VII. & amplius ſecula, plane ignotam fuiſſe : neque toto illo tempore Romanos Pontifices eam ſibi vindicaſſe.

Sed illud ultro concedimus, hanc poteſtatis plenitudinem auctoritate falſarum Decretalium, ac notanter Decreti Gratiani ſenſim Romano Pontifici a quibuſdam Canoniſtis attributam fuiſſe, ipſoſque dein Pontifices eamdem ſibi, tanquam a Chriſto, in perſona Petri datam, aſſeruiſſe.

Ex Pallii conceſſione.

III. Acceſſit ad ſtabiliendam hanc quorumdam Canoniſtarum opinionem uſitata jam olim conceſſio & poſtulatio *Pallii* a Romano Pontifice; imo illud ipſum poſtulandi & non ante Epiſcopalia exercendi quam concederetur Metropolitanis injecta ſenſim obligatio. Nempe *Pallium* hoc, uti jam ſupra inſinuavimus, creditur primitus fuiſſe ornamentum *Imperiale*, quo Imperatores, pro ſuo erga Eccleſiæ Primores affectu & veneratione *Patriarchas* voluere condecorari. Patriarchæ autem uſum Pallii communicarunt quibuſdam ſui Patriarchatus Metropolitanis, tanquam Patriarchalis ſuæ poteſtatis *Vicariis*. Atque ita Romani Pontifices, quibus tanquam Patriarchis in Occidente ſpecialis incumbebat ſolicitudo & ſuperintendentia ſuper omnes Patriarchatus ſui Epiſcopos, nec tamen ubique per ſe invigilare & negotia expedire poterant, conſtituebant variis in Regionibus *Vicarios*, qui poteſtatem Patriarchalem Romani Pontificis vice exercerent, eoſque ut negotia majori cum auctoritate & ſplendore expedirent, & perſonam ipſam Patriarchæ ſeu Pontificis repræſentarent, *Pallio* ornari volebant. Quinimo ipſa tandem Pallii conceſſio abiit in cæremoniam, quæ

(1) Anonym. pag. 232. in fine.

quæ *Vicarii Pontificii* inſtitutionem ſignificaret.

Porro cum iſti *Vicarii* Sedis Apoſtolicæ non haberent ipſam plenitudinem poteſtatis ſui Principalis, ſed ſolum eſſent in partem ſolicitudinis vocati, & aliunde non ſat accurate diſtingueretur dignitas Epiſcopalis a prærogativa Vicarii Apoſtolici; ſenſim effectum eſt, ut Romanus Pontifex a quibuſdam Canoniſtis reputaretur habere per totum orbem Catholicum plenitudinem poteſtatis, & ceteri Epiſcopi duntaxat in partem ſolicitudinis vocati æſtimarentur.

Innocentius III. primus aſſertor Plenitudinis poteſtatis Sec. XIII.

IV. Hanc opinionem primus e Pontificibus Romanis, uti creditur, expreſſis terminis propoſuit Innocentius III. & tanquam indubitatam aſſeruit in Cap. IV. ✠ DE USU PALLII, ubi affirmat, ſolum Romanum Pontificem *Pallio* uti *ubique* & *ſemper*, alios autem Antiſtites nec ubique nec ſemper, hac ſubjecta ratione: „ Quoniam (Romanus Pontifex) *aſſumptus eſt in plenitudinem Eccleſiaſticæ poteſtatis*, quæ per PALLIUM ſignificatur: „ *alii* autem eo nec ſemper nec ubique, „ ſed in Eccleſia ſua, in qua juriſdictionem Eccleſiaſticam acceperunt certis debent uti diebus, quoniam *vocati ſunt in partem ſolicitudinis non in plenitudinem poteſtatis*. „

Ex quo contextu certum apparet, Innocentium III. attribuere ſibi voluiſſe eam poteſtatis plenitudinem, quæ Romano Pontifici ſit propria, & quæ, licet ab ipſo in reliquos Epiſcopos derivetur, ſeu pro parte communicetur, integra tamen ſemper in ipſo quaſi in perenni fonte reſideat.

Quod idem ipſe Innocentius clarioribus adhuc terminis expreſſit L. 1. Ep. 350. „ ubi ita loquitur: Sic Apoſtolica Sedes „ inter fratres & Coepiſcopos noſtros Paſtoralis diſpenſavit oneris gravitatem; ſic „ eos in creditæ ſibi *ſolicitudinis partem* „ aſſumpſit, ut nihil ſibi ſubtraheret de „ *Plenitudine poteſtatis*. „

Nequaquam obſcurum eſt, hac loquendi formula Innocentium III. indicare voluiſſe, quod plenitudo Eccleſiaſticæ Poteſtatis, & Paſtoralis ſolicitudinis, ſeu curæ animarum ita in Romano Pontifice tanquam uberrimo fonte reſideat, ut ad omnes totius orbis Eccleſias ordinario & proprio jure ſeſe extendat, eamque ipſe poteſtatem, & curam animarum ubique terrarum, prout expedire viderit, per ſe poſſit fidelibus impendere: ſed quia ubique præſens eſſe non valet, neque eam curam univerſis perſonaliter exhibere, ut ait in Epiſt. 345. item 496. idcirco hujus ſolicitudinis partem aliis per varias Regiones Epiſcopis communicet, ipſa interim plenitudine Poteſtatis ſive ſolicitudinis Paſtoralis formaliter ac jure proprio in Romano Pontifice perpetuo remanente.

Atque hoc ipſum alibi afferit idem Innocentius ab Anonymo citatus pag. 232. „ Romana Eccleſia, *inquit*, retenta ſibi „ *plenitudine Poteſtatis* ad impendendum „ laudabilius officium Paſtorale, multos in „ partem *ſolicitudinis* evocavit, ſic ſuum „ diſpenſans onus in alios & honorem, ut „ *nihil ſuo juri ſubtraheret, nec juriſdictionem ſuam in aliquo minueret*. „

Vix dubium, quin Innocentius III. & varii alii poſt ipſum Romani Pontifices in hanc de plenitudine poteſtatis opinionem & aſſertionem inducti fuerint auctoritate eorum, quæ tum ſuppoſititia, tum truncata & in alienum ſenſum detorta in ſua collectione congeſſit falſarius ille, vulgo Iſidorus Mercator, & poſtmodum in Decretum ſuum retulit Gratianus. Reducuntur autem hæc præcipue ad *tria* fragmenta Epiſtolarum, quibus probe ſemel explicatis aut refutatis, omnia deinceps illis nixa ſive Canoniſtarum quorumdam, ſive recentiorum aliquorum Rom. Pontificum aſſerta ſponte ſunt ruitura. *Primum* iſtorum fragmentorum deſumptum eſt ex S. LEONE; *alterum* ex Epiſtola ſub nomine VIGILII Papæ, & *Tertium* ex Epiſtola, quæ extat ſub nomine cujusdam GREGORII Pontificis.

S. Leo non favet opinioni Adverſariorum.

V. In primis itaque ſcribit S. Leo Magnus in Epiſt. 12. (al. 84. anno 445.) ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem in hæc verba: VICES *enim noſtras ita tuæ*

credidimus Caritati , ut in PARTEM *ſis vocatus ſolicitudinis , non* IN PLENITUDINEM POTESTATIS . Hoc fragmentum Epiſtolæ S. Leonis legitur C. 3. Q. 6. Can. 8.

Verum ſi integram Leonis Epiſtolam falſus Iſidorus , & eum ſecutus Gratianus retuliſſet, profecto nequaquam ea freti poſteriores Pontifices , & notanter Innocentius III. , illam plenitudinem Poteſtatis , quam adverſarii prætendunt , ſibi vindicaſſent.

Evidens quippe eſt, quod in illa Epiſtola S. Leo ſermonem dirigat ad *Theſſalonicenſem* Epiſcopum, non quatenus particularis illius Diœceſis Paſtorem , ſed quatenus Apoſtolicæ Sedis per Provincias Illyricanas *Vicarium* ; nam eumdem corripit , quod in ea qualitate limites ſuæ commiſſionis *immodice* exceſſiſſet , Atticum Epiſcopum Nicopolitanum , ut Synodo a ſe convocatæ præſentem ſe exhiberet, atrociter cogendo.

Nempe cum ea ætate Romanus Pontifex jure dignitatis ſuæ Patriarchalis exerceret non modo in Regiones ſuburbicarias , ſed etiam per Illyricum, puta ordinare Metropolitanos , Synodos convocare , & majoris momenti negotia componere, committebat iſtorum per Illyricum agendorum ſolicitudinem , limitatam tamen , Epiſcopo Theſſalonicenſi tanquam ſuo in hac parte juris Patriarchalis Vicario , adeo ut is res difficillimas , quæ in Provinciis haud facile componi poſſent , ſecundum præſcriptas ſibi regulas, ad Principalem ſuum , ſive ad Pontificem Romanum tanquam Patriarcham , referre teneretur . Atque eo plane ſenſu ſcripſit Leo Papa ad Anaſtaſium , quod vocaſſet illum *in partem ſolicitudinis , & non in plenitudinem poteſtatis* . Prout latius exponit Stephanus Baluzius in Appendice ad l. 5. Petri de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. Cap. 26. N. 5.

Hunc ſenſum aperte confirmant ea , quæ Baronius ex Petro Bibliothecario refert ad annum 1074. n. 3. de Legatis Gregorii VII. ad Henricum Regem Germaniæ : volebant illi Auctoritate Apoſtolica convocare Synodum , ſed hoc , nequaquam per„ miſit allegans Liemarus Bremenſis Ar„ chiepiſcopus *vices Romani Pontificis* ſibi „ . . . in Germania antiquis Privilegiis eſſe „ conceſſas.„ Reſponderunt autem Legati, primo quidem quod hujuſmodi delegata poteſtas non protenditur *ultra obitum ejus, qui dederat , Romani Pontificis :* præterea quod ſicut *in primi Leonis Papæ quodam Capitulo* legitur , Pontifex R. *vices* ſuas ita committit , ut qui accipiunt , *in partem ſint ſollicitudinis vocati , non in plenitudinem Poteſtatis* . Ex quibus manifeſtum eſt, Legatos ipſius *Gregorii* VII. dictum Leonis in Epiſt. ad Anaſtaſium intellexiſſe , prout intelligi debere jam diximus , de prærogativa *Vicariatus* dignitati Epiſcopali ſuperaddita , quæ prærogativa in eo ſita erat , quod Epiſcopus Theſſalonicenſis quædam ſupereminentia jura Patriarchatus R. Pontificis , uti convocare Synodos , ſimileſque majores cauſas pertractare, commiſſione vicaria exerceret .

Ac proinde nihil ſolidi, prout Baluzius notat , loco ſupra citato , exſculpi poteſt pro prætenſa illa plenitudine poteſtatis & jurisdictionis , quaſi ex Pontifice , uti ex fonte, in cunctos inferiores Eccleſiæ Miniſtros derivatæ , quandoquidem S. Leo ibi minime loquitur de præeminentia Romanæ Sedis ſuper omnes totius orbis Eccleſias, ſed tantum de ſpeciali jure Patriarchatus & de ejusdem exercitio , quod Anaſtaſio commiſerat : *Oſtendam* , inquit Baluzius, *Leonem non cogitaſſe hoc loco de ſuprema auctoritate Rom. Sedis in univerſum , ſed tantum de poteſtate, quæ Sedi Apoſtolicæ competebat in Provinciis Illyricianis , in cujus poteſtatis exercitio vices ſuas Anaſtaſio tribuerat , ita tamen , ut ab eo vocatus fuerit in partem ſolicitudinis , non in plenitudinem poteſtatis* ; illius nimirum Exarchicæ vel Patriarchalis , quæ ſpeciali jure vel conſuetudine competebat Romano Epiſcopo , non titulo Primatus ſui , qui ad omnes ſe Eccleſias protendit , ſed jure Exarchatus vel Patriarchatus intra certos fines & terminos concluſi.

Ulterius habetur , nulla ſpecie veri ex dicto S. Leonis erui poſſe , quod prætenſa illa plenitudo poteſtatis , quæ a ſummo Pontifice tanquam a fonte in univerſos ſcaturiat , a Chriſto ſucceſſoribus Petri conceſſa fuerit , cum & præeminentia Patriarchalis ſit humanæ inſtitutionis, & Patriarchatus Romani Pontificis , tempore S. Leonis , nequidem per totum Occidentem

tem ſeſe extenderet ; & eodem quoque jure in Oriente gauderent Sedes Antiochena, & Alexandrina ; prout hæc omnia oſtendit Ludovicus Dupin in ſua *Diſciplina Eccleſiaſtica*.

Explicatur alius locus S. Leonis.

VI. Obiiciunt Adverſarii & alium locum S. Leonis nimirum ex Epiſt. 10. (al. 89.); ubi omnis juriſdictionis ſpiritualis fons videtur in Petro conſtitui : *hujus*, inquit, *muneris* (i.e. Evangelicæ prædicationis) *Sacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in Beatiſſimo Petro Apoſtolorum ſummo, principaliter collocarit, & ab ipſo quaſi quodam* CAPITE *dona ſua velit* IN CORPUS OMNE MANARE, vel uti ante legebatur, *Dona ſua velut in omne corpus diffunderet*. Et ſerm. 3. in Die anniv. ſuæ aſſumpt. C. 2. : *Si quid cum eo* (Petro) *commune ceteris voluit eſſe Principibus, nunquam niſi per* IPSUM *dedit, quidquid aliis non negavit*.

Sed hæc convenienter exponuntur eo ſenſu, qui apud S. *Cyprianum* reperitur, nempe quod Chriſtus *principaliter* in Petro collocarit dona ſua, quæ *ab ipſo* quaſi quodam *capite* velut *in omne corpus* diffunderet, & *per ipſum* ceteris quoque Principibus conceſſerit : ideſt in Petro tanquam Apoſtolatus principio ſeu exordio, & per ipſum tanquam exordium ſeu Typum, qui totum Apoſtolorum Collegium, quin & univerſam Eccleſiam, dum Claves regni Cælorum, & paſcendum Chriſti gregem ſuſciperet, repræſentaret : Nam idcirco hoc *exordium* Apoſtolatus *ab unitate proficiſcitur*, inquit S. Cyprianus, *ut Eccleſia una monſtretur* : Quem itidem ſenſum jam ante Leonem Magnum claris terminis expreſſit Innocentius I. in Epiſt. ad Victricium Rothomagenſem, PER QUEM, Petrum, *inquit*, & *Apoſtolatus & Epiſcopatus in Chriſto* CŒPIT EXORDIUM.

Porro *exordium* hoc Apoſtolatus & Epiſcopatus fuit quidpiam tranſiens & Petro perſonale, nequaquam vero permanens aut tale, quod ad ejus tranſierit ſucceſſores. Nam certum eſt, quod in Petro & per Petrum poteſtatem Clavium acceperint non ceteri ſolum Apoſtoli, ſed & quotquot futuri erant Apoſtolorum, etiam ipſius Petri, ſucceſſores : ita ut Petrus principium & exordium hac in parte extiterit non tantum reſpectu inferiorum Eccleſiæ Miniſtrorum, ſed etiam reſpectu omnium, qui poſt illum ſequerentur, ſummorum Pontificum. Ad ſolius ergo Petri perſonam pertinet ratio illius exordii ; neque enim poſteriores Pontifices dici poſſunt exordium Epiſcopatus exiſtere ſuis ſucceſſoribus. Denique Principalitatem hanc uni perſonæ Petri competere vel ex hoc evincitur, quod ipſi ſummi Pontifices ſemper ſe nominarint VICARIOS PETRI, nunquam autem ſe nominarint neque recte nominare ſe poſſint *Vicarios* aliorum ſuorum Prædeceſſorum, uti exempli gratia nemo poſteriorum Pontificum vocavit ſeſe Vicarium *S. Leonis*.

Conſonat igitur S. *Leo* Magnus *Cypriano*, Typum unitatis in perſona Petri ipſe quoque commendans, prout eodem ſermone 3. citato exponit : *tranſivit quidem etiam*, inquit, *in Alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius ; & ad* OMNES *Eccleſiæ Principes decreti hujus conſtitutio commeavit ; ſed non fruſtra* UNI *commendatur, quod* OMNIBUS *intimetur*. PETRO *enim ideo hoc* SINGULARITER *creditur, quia* CUNCTIS *Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur* : quaſi diceret : quando Dominus promiſit Petro claves, omnibus Apoſtolis, quorum Typum, figuram, perſonam gerebat Petrus, promiſit : uni videbatur ſingulariter loqui, ſed cunctis ſub unitate repræſentatis loquebatur : quemadmodum & Petrus omnium a Chriſto interrogatorum nomine reſponderat, omnium nomine Chriſtum Filium Dei profeſſus : oh quam etiam cauſam poſt reſurrectionem ſuam Dominus non jam uni Petro claves tribuit, quas uni promiſiſſe videbatur, ſed omnibus ex æquo Apoſtolis, cunctis in unum congregatis.

Ulterius ex hoc loco S. *Leonis* non obſcure habetur, omnes Apoſtolos *pari* fuiſſe *dignitate ſuffultos*, prout ſuperius Gelaſium Papam loquentem audivimus, nam & *Leo omnes Apoſtolos* imo & Epiſcopos vocat *Eccleſiæ Principes* ; qui in Eccleſia Principatum tenent ; ita tamen ut Petrus & ſucceſſor

ceſſor ejus ſummus Pontifex altiori ſit ſpecula collocatus, & inter fratres Principes, ſicut natu major emineat.

Non habet ergo, ex ſententia S. *Leonis*, Romanus Pontifex eam plenitudinem poteſtatis, ex qua in omnes ceteros Paſtores tanquam in rivulos ſparſa jurisdictio derivetur. Quin & ipſe *Leo* donum Eccleſiaſticæ poteſtatis ſibi ad *menſuram* datum eſſe ingenue fatetur Epiſt. 88. C. 2. Nempe Anatolius Epiſcopus Conſtantinopolitanus ad Archidiaconi munus evexerat hominem ſuſpectæ fidei: dolere ſe, ſed malum ſe corrigere non poſſe ſignificat *Leo*, *patienter*, inquit, illa *toleranda ſunt*, *ne* MENSURAM *ſolidationis ſeu ſolicitudinis ſuæ videamur excedere*. Ubi S. Pontifex agnoſcendo propriam ſolicitudinis *menſuram*, una agnoſcit ſe non habere totam illam plenitudinem poteſtatis in univerſos Epiſcopos, quam adverſarii volunt: ſimulque fatetur aliis quoque Epiſcopis ſuam ſimiliter competere menſuram auctoritatis, adeo ut ipſe non poſſit in aliorum Diœceſibus pro plenitudine poteſtatis corrigere aut inſtituere quæ vellet.

Pſeudo-fragmentum Epiſtolæ Vigilii Papæ.

VII. Alterum quod pro opinione ſua monumentum adferunt adverſarii, eſt fragmentum Epiſtolæ ſub nomine *Vigilii* Papæ ad Eleutherium, Cap. ult. ubi ſic habetur: *qui ſe ſcit aliis eſſe præpoſitum non moleſte ferat aliquem eſſe ſibi prælatum: ipſa namque Eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis Eccleſiis* VICES SUAS *credidit largiendas, ut in* PARTEM *ſint vocatæ ſolicitudinis, non in* PLENITUDINEM POTESTATIS. Hoc fragmentum ita refert Gratianus C. 2. Q. 6. Can. 12.

Non eſt opus pro cauſa harum Vindiciarum, laborare interpretandæ huic ſententiæ ad ſenſum dictorum S. *Leonis*, eidem cauſæ faventem; ſufficit enim monſtrare, quod Gratianus illud fragmentum acceperit in collectione Pſeudo-Iſidoriana, Epiſtolæ *Vigilii* Papæ, manu ipſius Pſeudo-Iſidori alteriuſve ignoti aſſutum vel quomodocumque confictum.

Ac in primis monent Correctores Romani in anterioribus Decreti Gratiani Editionibus hunc Can. 12. de quo agimus, *Julio* Papæ attributum fuiſſe: ut proinde Innocentius III. auctoritatem Gratiani in plenitudine poteſtatis aſſerenda ſecutus, facile crediderit etiam ſeculo IV. dum *Julius* Papa Eccleſiæ gubernacula teneret, hanc de plenitudine Pontificiæ poteſtatis viguiſſe ſententiam, cum interim conſtet, omnes illas Epiſtolas primorum Pontificum ad Siricium uſque, qui 50. circiter annis poſt Julium Romæ ſedit, ſuppoſititias eſſe, & ſeculo VIII. confictas.

Ceterum extat quidem quædam Epiſtola *Vigilii*, non ad *Eleutherium* (vel Eutherium) ſed ad *Profuturum* Epiſcopum Bracarenſem; prout cenſet *Stephanus Baluzius*, qui latius de eo tractat in ſua nova Conciliorum collectione pag. 1467. ſed una monet Caput ultimum hujus Epiſtolæ, in quo de primatu Pontificis agitur, quodque apud Gratianum conficit prædictum Canonem 12. in optimo codice Bibliothecæ Colbertino non reperiri, & a ſe *propterea omiſſum*. „ Cum cetera, *in-*
„ *quit*, capita referantur integra in codi-
„ ce 406. Colbertino & Lugdunenſi; idem
„ tamen non habent, quæ de primatu R.
„ Eccleſiæ addantur in collectione, quæ
„ refert nomen Iſidori. „

Hinc idem *Baluzius* in additionibus ad l. 5. Petri de Marca Cap. 26. N. 9. dicere non dubitat de hoc Canone ſeu poſtremo Capite Epiſtolæ *Vigilii*, „ poſtremum
„ Caput Epiſtolæ, quæ circumfertur ſub
„ nomine *Vigilii* Papæ ad Eleutherium eſſe
„ *additamentum illius impoſtoris*, qui nomi-
„ ne *Iſidori* abuſus eſt in vulgandis *falſis*
„ *Veterum Pontificum R. Epiſtolis*. „

Similiter & Lud. *Dupin* in Bibl. Eccl. Tom. 5. pag. 71. Ed. an. 1691. notat hoc fragmentum, conficiens Canonem, de quo quæſtio, recentiori manu Epiſtolæ Vigilii adjectum eſſe, ſumptumque ei apparet ex ſuppoſititia Decretali Julii Papæ ad Orientales.

Inane argumentum Adverſariorum ex Epiſtola cujusdam Gregorii *Papæ forte IV.*

VIII. Reliquum eſt, ut videamus de *Gregorio*, quem dicunt conſonare Vigilio, eod. C. 2. Q. 6. Can. 11. ubi refertur fra-

fragmentum Epiſtolæ ſub nomine *Gregorii* ſcriptæ *omnibus per diverſas Provincias*; in qua de Eccleſia Romana dicitur, quod *vices ſuas ita aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis*.

Quis ſit ille *Gregorius* Titulus Canonis non indicat, monent Correctores Romani quædam ejus verba, quæ hanc clauſulam ab adverſariis objectam præcedunt, „ addita eſſe „ ex Epiſtola, quæ extat in Bibliotheca Do„ minicana, & videtur eſſe *Gregorii IV.*; „ prout etiam reperitur ſub nomine ejusdem Pontificis Tom. 7. Conc. pag. 157. atque adeo, cum hic Pontifex ſederit ſub medium ſeculi IX. poſt evulgatam collectionem Pſeudo-Iſidori, potuit eam clauſulam de *plenitudine poteſtatis* accepiſſe ex Pſeudo-Epiſtola Julii Papæ, in qua totidem pene verbis legitur.

Inſuper ex hac Epiſtola, prout ſub nomine *Gregorii* extat apud Gratianum, & Tom. 7. Conc. habetur, quod fuiſſet ſcripta in cauſa Aldrici Epiſcopi Cænomanenſis ad univerſos per diverſas Provincias, vel etiam totius orbis Catholici Epiſcopos, idque in protectionem ejusdem Sancti Antiſtitis, tanquam qui graviſſimæ cuidam accuſationi & condemnationis periculo fuiſſet expoſitus. Verum cum nulla illius Epiſtolæ mentio fiat in eo opere, quod extat ſub nomine *Geſtorum S. Aldrici*, uti nec illius meminit Claudius Fleury in ſua Hiſtoria, ſive dum agit de S. Aldrico, ſive de *Gregorio* IV. & aliunde totus ejusdem Epiſtolæ contextus valde inconcinne digeſtus ſit, & abſurdus, credibile non eſt, eam eſſe genuinum opus *Gregorii* IV. quapropter & loco ſupra citato *Baluzius* eam rejicit.

Demum licet genuina eſſet hæc Epiſtola *Gregorii* IV. qui ſeculo IX. vixit, iſque exprimere voluiſſet eam plenitudinem poteſtatis, quam adverſarii Romanis Pontificibus tribuunt; non idcirco tamen illa opinio jam tum ab Eccleſia recepta monſtraretur. Quin ex ipſamet hiſtoria *Gregorii* IV. patet contrarium; cum enim rumor ſpargeretur, *Gregorium* excommunicationem minari Epiſcopis, qui partes tenebant Ludovici Imperatoris, reſpondebant illi: Pontificem, invitis Epiſcopis, in eorum Diœceſi neminem poſſe excommunicare, nec ibidem de quopiam diſponendi habere poteſtatem; abiturum autem ipſummet *Gregorium* excommunicatum, ſi contra Canones excommunicatione ipſos ferire attentaret: imo & minabantur illum de Pontificatu deponendum; quibus dictis non modice conſternatus fuit *Gregorius*, uti refertur apud Aſtrom. & in vita Valæ C. 16. (1). quæ ſatis oſtendunt, tempore *Gregorii* IV. in Eccleſia minime receptam fuiſſe opinionem de plenitudine poteſtatis, qua Pontifex ita vices ſuas aliis Epiſcopis impertiretur, ut hi non niſi in partem ſolicitudinis eſſent vocati, ipſo fonte jurisdictionis apud Pontificem perpetuo manente, ex quo pro arbitrio Pontificis pro parte derivetur.

Concluſio hujus §.

IX. Animadvertat interim candidus Lector, ad quam probroſam penuriam redacti ſint adverſarii, dum hujuſmodi ex Antiquitate monumenta depromunt, quæ vel in alienum ſenſum evidenter detorta, vel ab ignota manu conficta, imo ab impoſtore Pſeudo-Iſidoro ſuppoſita reperiuntur. Si dicant adverſarii, hoc Dogma de plenitudine poteſtatis Pontificiæ non ex iſtis præciſe monumentis, ſed aliunde firmatum eſſe tanquam ab Eccleſia Catholica ſeu univerſa receptum, alia ergo monumenta, quibus de Eccleſiæ Catholicæ ſententia conſtet, proferant, & Pſeudo-monumenta dimittant; ut autem pateat, eos pro aſſertione ſuæ opinionis, quam pene ut fidei articulum deprædicant & obtrudunt, nil adducere poſſe præter poſterioribus hiſce ſeculis nata Curiæ Romanæ Placita, oſtenſum imus §. ſequenti, quantæ turbæ in Eccleſia Catholica excitatæ fuerint, ubi poſteriores quidam Pontifices opinionem de plenitudine poteſtatis, ex Pſeudo-Decretalibus & Gratiano conceptam, tentarunt in praxim redigere, quæ turbæ ſatis oſtendunt illius Dogmatis *novitatem*; fatentibus

(1) Vide Cl. Fleury l. 46. n. 48.

bus etiam ipſiſmet Romanæ Curiæ Defenſoribus.

§. IX.

De turbis & contradictionibus Eccleſiæ Auctoritum, ubi quidam Pontifices opinionem de plenitudine Poteſtatis Papalis tentarunt in praxim reducere: ipſo Cardinali de Luca *fatente ejusdem opinionis novitatem.*

Querimoniæ, tempore S. Bernardi, ortæ ex abuſu plenitudinis poteſtatis.

I. Jam inde tempore S. Bernardi, ideſt ſeculo XII., maximum populi murmur, & graviſſimæ querimoniæ Eccleſiarum exortæ fuerunt, quod Romani Pontifices quamdam plenitudinem poteſtatis ubique locorum exercerent, inferiores per varia privilegia & exemptiones auctoritati ſuperiorum ſubtrahendo, ut jam Romano Pontifici immediate ſubeſſent.

Murmur illud & querimonias candide fatetur S. Bernardus ad *Eugenium* III. lib. 3. Cap. 4. „ Murmur loquor, *inquit*, „ & querimoniam Eccleſiarum. Truncari „ ſe clamitant ac demembrari. Vel nullæ „ aut paucæ admodum ſunt, quæ plagam „ iſtam aut non doleant aut timeant. Quæ„ris quam? Subtrahuntur Abbates Epi„ ſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis . . . ſic „ factitando probatis vos habere *plenitudi„ nem poteſtatis*, ſed juſtitiæ forte non ita „ . . . . Honorum ac Dignitatum gradus „ & ordines quibuſque ſuos ſervare poſiti eſtis, non invidere. „ . . . Deinde poſtquam enumeravit grandia mala, quæ ex hac emancipatione naſcebantur, ſubdit: „ non eſt bona arbor faciens fructus tales, „ inſolentias, diſſolutiones, dilapidationes, „ ſimultates, ſcandala, odia, quodque „ magis dolendum, inter Eccleſias inimicitias graves, perpetesque diſcordias. „ Vides quam verus ſit ſermo ille: *omnia „ mihi licent, ſed non omnia expediunt?* „ Quid ſi forte non licet? Ignoſce mihi, „ non facile adducor licitum conſentire quod „ tot illicita parturit. „ Tunc denique; „ tibi licitum cenſeas, ſuis Eccleſias mu„ tilare membris, confundere ordinem, „ perturbare terminos, quos poſuerunt „ Patres tui? . . . Erres, ſi ut ſummam, „ ita & ſolam inſtitutam a Deo veſtram „ Apoſtolicam poteſtatem exiſtimas. „ &c.

Ex his non obſcure apparet, S. Bernardo totique Eccleſiæ ſeculo XII. intoleranda mala viſa fuiſſe, quæ ex ſententia de plenitudine poteſtatis Papalis inducebantur; ſed ſententiæ illius novitatem, quæ S. illum Patrem latebat, abuſum duntaxat carpebat. Quod ſi impoſtura Pſeudo-Iſidori ævo illo detecta fuiſſet, acrioribus ſane verbis opinionem adverſariorum, qui forte prætenſam hanc plenitudinem ſuſtinere voluiſſent, perſtrinxiſſet; præcipue ſi ea nixi, Romanos Pontifices prava adulatione ad hoc incitare tentaſſent, ut integram aliquam Eccleſiam, puta Ultrajectenſem, a proprio Epiſcopo & Paſtore abſtractam ac demembratam ſuæ immediate Sedi ſubiiceret.

Gratianus & eum ſecuti Pontifices promoverunt hanc opinionem.

II. Verum magis invaluit eodem illo ſeculo nova hæc opinio propter evulgatum Decretum Gratiani, qui Pſeudo-monumentis illis, unde opinio hæc nata fuerat, additamenta, quibus adhuc magis a primæva Eccleſiæ Diſciplina & moribus recederetur, adjecit. Atque ita §. præcedenti oſtenſum eſt, Innocentium III. in aſſerendo plenitudinem poteſtatis Papalis verbis S. Leonis Magni in alienum ſenſum detortis, & quibusdam Pſeudo-Decretalium fragmentis a Gratiano relatis fuiſſe deluſum.

Hunc & alii Pontifices Romani poſterioribus temporibus ſecuti ſunt, inter quos Joannes XXII. non obſcuris terminis eamdem opinionem expreſſit in conſtitutione ſua relata in Extravag. SUPER *de Conſuetudine* inter comm. „ Super Gentes & „ Regna, *inquit*, R. Pontifex a Domino „ conſtitutus, cum perſonaliter ſingulas „ Regiones circuire non poſſit, nec circa „ gregem ſibi creditum curam Paſtoralis „ ſolicitudinis exercere: neceſſe habet in„ terdum ex debito impoſitæ ſervitutis ſuos „ ad diverſas mundi partes, prout neceſ„ ſitates emerſerint, deſtinare Legatos; „ qui vices ipſius ſupplendo errata corri„ gant,

„ gant, aſpera in plana convertant, & com-
„ miſſis ſibi populis ſalutis incrementa mi-
„ niſtrent. „ Deinde ſubdit, *Romanum Pontificem* hanc poteſtatem *non ab homine, ſed a Deo recepiſſe:* quare decernit, quod quicumque Sedis Apoſtolicæ. „ Legatos „ aut etiam Nuntios, quos *ad quaſcumque* „ *partes* pro *cauſis quibuslibet* Sedes ipſa „ tranſmiſerit, præſumpſerint impedire, „ *ipſo facto ſententiam Excommunicationis* „ incurrant. *Regna, Terræ, & loca quæ-* „ *libet* ſubjecta eisdem, tamdiu ſint *eo* „ *ipſo* Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, „ quamdiu in hujuſmodi contumacia duxe-„ rint perſiſtendum: non obſtantibus qui-„ buslibet indulgentiis, aut Privilegiis, „ Imperatoribus ac Regibus ſeu quibuſ-„ cumque aliis ſub quibuſcumque modis, „ tenoribus & formis a Sede ipſa conceſſis, „ quæ contra præmiſſa nullis volumus „ ſuffragari. „

Privilegia F. F. mendicantium & inde natæ turbæ.

III. Ex biſce & ſimilibus Pontificum Romanorum Decretis, in quibus opinio de plenitudine poteſtatis in uſum & praxim deducebatur, quantæ turbæ exortæ fuerint, omnibus notum eſt: nec minores Eccleſiam vexarunt, cum Pontifices ex eadem, qua exiſtimabant ſe ſuffultos, plenitudine poteſtatis ac jurisdictionis, conceſſerunt varia privilegia Religioſis Mendicantibus per Univerſum orbem diſperſis, notanter ad prædicandum verbum Dei, & excipiendum Confeſſiones, ſubinde invitis etiam Epiſcopis & locorum Ordinariis.

Primus, qui hujuſmodi Privilegium conceſſit, videtur fuiſſe *Gregorius* IX. Scribit enim Matthæus Pariſ. ad annum 1246. F. F. Prædicatores ab illo Pontifice impetraſſe INAUDITUM Privilegium. *Impetrato*, inquit, *inaudito privilegio: hoc etiam ipſis temporibus novum . . . non ſine Ordinariorum jactura & præjudicio, a Domino Papa ſunt adepti.* Bullam Privilegii exhibet idem Auctor, datam IV. Cal. Oct. 1227. in qua mandat Pontifex omnibus Prælatis per Angliam conſtitutis, „ ut F. F. Prædi-„ catores benigne recipiant, & populos „ ſibi commiſſos ſedulo admoneant, ut ex „ ore ipſorum Verbi Dei ſemen devote ſuſ-„ cipiant, & confiteantur; cum ipſis, „ *inquit* AUCTORITATE NOSTRA liceat „ confeſſiones audire ac pœnitentias injun-„ gere. „

Nemo eſt, qui non videat, ita ad praxim reduci opinionem de plenitudine poteſtatis in Bullis & Epiſtolis Innocentii III. expreſſam: ſed ſequelas videamus.

Cum nonnulli Prælati Anglicani admittere renuerent prædictos F. F. ad munus prædicandi Verbum Dei, & confeſſiones excipiendi, abſque prævia a ſe impetrata licentia, hi F. F. perſuaſi ſe licentia illa Ordinariorum non indigere ad Innocentium IV. recurrunt. Hic autem Pontifex inhæret veſtigiis prædeceſſoris ſui *Gregorii* IX., mandatque compeſci Prælatos, qui F. F. privilegiatis & Apoſtolica auctoritate ſeu miſſione munitis obniterentur.

Hinc porro ſecuta eſt enormis perturbatio Eccleſiarum non modo in Anglia, ſed & ſenſim in reliquis orbis Catholici Regionibus, & libido peccandi incenſa.

Malo obviat, ſed illud non auferet Bonifacius VIII.

IV. Moderamina quædam adferre conatur *Bonifacius VIII.* per ſuam, quæ incipit, SUPER CATHEDRAM, & eſt relata inter Extrav. comm. ſub titulo, *de Sepulturis:* fit tamen ut & ipſe eamdem opinionem de plenitudine poteſtatis, quæ caput & origo erat mali exorti, Bullæ ſuæ inferat in verbis: *Si vero iidem Prælati præfatis fratribus ad confeſſiones audiendas electis* (ſeu præſentatis) *hujuſmodi exhibere licentiam recuſaverint: Nos ex nunc ipſis, ut confeſſiones ſibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, & iisdem pœnitentias imponere ſalutares, atque iisdem beneficium abſolutionis impartiri gratioſe concedimus* DE PLENITUDINE APOSTOLICÆ POTESTATIS.

Aſt equidem cum ea moderamina F. F. Prædicatoribus nec non Minoritis eodem privilegio donatis incommoda & oneroſa viderentur; *Benedictus XI.* ex ordine Prædicatorum immediatus ſucceſſor *Bonifacii* 1313. Bullam edidit; quæ incipit, INTER CUNCTAS

inter Extrav. comm. ſub. tit. *de Privilegiis*, Extravagantis *Boniſacii* VIII. abrogatoriam, in qua mandat & declarat, quod F. F. poterunt libere auctoritate Apoſtolica, abſque licentia Diœceſanorum, confeſſiones audire, &c. Rationem ob quam *Benedictus* abrogatoriam hanc Bullam edere voluerit, ipſe exprimit; quod ſcilicet *Boniſacius* VIII. per ſuam Conſtitutionem, qua Privilegia Fratrum reſtrinxerat, non ſatis intellexiſſet *ſuper egenum & pauperem*.

Clemens V. *in Concilio Viennenſi, prædeceſſorum ſuorum exceſſibus mederi conatur.*

V. *Benedicto* XI., poſtquam ſediſſet 8. menſibus, ſucceſſit *Clemens* V. qui videns turbas exortas, Benedicti Prædeceſſoris ſui Conſtitutionem, quæ *diſcordiæ*, uti ait, *fomentum non modicum miniſtravit*, per novam Conſtitutionem, quæ extat in Clementina, *Dudum*, *de Sepulturis*, caſſavit.

Jam alibi notavimus hunc Pontificem, ſub initium ſeculi XIV. convocaſſe Concilium Viennenſe, & omnibus Epiſcopis mandaſſe (1) „ ut diligenter inquirerent „ & in ſcriptis ad dictum Concilium deſer„ rent omnia, quæ pro bono ſtatu Eccleſiæ „ utilia viderentur „. Ob quam cauſam Guilielmus Durandus Epiſcopus Mimatenſis Concilio obtulit *Tractatum de modo generalis Concilii congregandi*, ubi inter cetera parte 3. tit. 27. tractans *de his in quibus haberet ſe Romana Eccleſia reformare*, cum præmiſiſſet quod *Epiſcopi ſint* ſuffecti *in locum Apoſtolorum, qui parem cum Petro honorem & poteſtatem acceperunt*, ſubdit hunc articulum reformationis, *quod* POTESTATEM & JURISDICTIONEM, *prædictis* PRÆLATIS & CURATIS COMPETENTEM, ET ATTRIBUTA A DEO *Apoſtolis, Conciliis, Romanis Pontificibus, & Univerſali Eccleſia, in* LOCIS & PLEBIBUS EISDEM COMMISSIS, *dicta Romana Eccleſia non turbaret*; ideſt, amplius turbare non deberet.

Turbas renovat Bulla Alexandri V. quæ incipit: Regnans in Eccleſiis.

VI. Hæc bene: ſed poſtmodum *Alexander V.* ex ordine Minorum, mox ut ad Pontificatum aſſumptus fuit, 1409. Conſtitutionem edidit, quæ incipit *Regnans in Excelſis*, in qua F. F. mendicantibus non minus favet, quam *Benedictus* XI. Interim propter ingentia mala Eccleſiarum, quæ inde vehementius repullulabant, fatebantur F. F. Prædicatores & Carmelitæ, ſe inſciis, hanc Bullam impetratam fuiſſe. Sed Minoritæ nec non Auguſtiniani eadem freti exultabant, neque a conceſſis Privilegiis recedere volebant; adeo ut in Galliis, Edicto Regio & publica præconum voce Parochis prohibitum fuerit ſub gravi mulcta, ne F. F. privilegiatos in Eccleſiis ſuis Parochialibus confeſſiones excipere, aut conciones ad populum habere ſinerent.

Sed crevit malum, altaſque radices jecit. Ingemuit Eccleſia, & in Concilio Trid. e Patribus inſiſtere, ut hujuſmodi Privilegia penitus abrogarentur.

At Religioſorum Ordinum Præſides res ſuas anxie curantes, & Curiales Romani verentes, ne eorum privilegiis injecta manu auctoritas Pontificis periclitaretur, hiſce fortiter reſtiterunt; eoſque, qui privilegia illa extincta volebant, tanquam Pontificiæ auctoritati adverſarios traducebant. Sed & Epiſcopi nonnulli, qui e Clauſtris ad Epiſcopatum evecti fuerant, muneris ſui quodammodo immemores, Regularibus ſuffragati ſunt. „ Non defuere (*inquit* Pallavic. „ Hiſt. Conc. Trid. Part. I. Lib. 7. C. 4. „ n. 4.) qui magis amore præteriti cuculli „ permoti, quam præſentis tiaræ, in eo„ rum (Religioſorum) patrocinium lin„ guam impendere. Ex his Thomas Ca„ ſelius, Dominicanus, Britinorienſis An„ tiſtes, *Omnes*, inquit, *reminiſcamur opor„ tet*, Romanum Pontificem univerſi Chri„ ſtiani gregis Epiſcopum eſſe, & unum„ quemque noſtrum in partem ſolicitudi„ nis ſolum vocari, prout ſacri Canones „ loquuntur. Proinde non minus intrat „ per oſtium legitimum ovilis, quicunque „ in

(1) Guilielm. Durandus Tract. de modo generalis Concilii congr. in præf.

„ in Diœceſim aliquam a Pontifice mitti-
„ tur, quam qui ab ejuſdem Diœceſis
„ Epiſcopo peculiari mittatur. &c.“ Porro quantopere hæc opinio a ſacris, & non ſuſpectæ fidei Canonibus aberret, §. VII. hujus Diſquiſitionis abunde monſtratum eſt.

Hinc factum, quod Religioſi paſſim, qui his privilegiis gaudebant, per omnes Eccleſias diffuſi, totidem fuerint ubique & perpetui hujus opinionis de plenitudine poteſtatis, qua privilegia iſthæc tanquam baſi nitebantur, defenſores. Atque adeo tandem effectum, ut eadem opinio quaſi articulus fidei apud non paucos deprædicari cœperit; contrarium autem docentes pro hæreticis quodammodo reputari, & ut tales igne & gladio puniendi proclamari, Curia Romana plaudente.

Demonſtratur novitas opinionis de plenitudine poteſtatis ex Card. de Luca.

VII. Verum quantumcumque invaluerit hæc opinio, nunquam tamen novitatis ſuæ maculam abſterget. Irrefragabilem hujus rei teſtem habemus Cardinalem *de Luca*, qui totus eſt pro exaltatione Romanæ Curiæ; is refert in Relatione Curiæ R. opiniones apud eam receptas; ponitque Diſcurſu 2. n. 37. hoc ſummarium PAPA EST ORDINARIUS ORDINARIORUM *eoſque prævenire valet*: Idemque in textu exponens „ quamvis, *ait*, nonnulli Epiſcopi, „ aliique Prælati & Magiſtratus ultra „ montes, quorum aliquibus, ubi etiam „ ſchiſmatis macula objici non valeat, „ aliqua tamen proximitas congruere videtur, ANTIQUAS retineant OPINIONES ſuper *æqualitate* eorum *poteſtatis in propria* „ *Diœceſi cum Papa*, qui non poſſit citra „ caſum appellationis & recurſum in eorum poteſtatis ac juriſdictionis exercitio „ ſe ingerere, eoſque impedire, quaſi quod „ *quilibet* dicatur *Pontifex in propria Diœceſi*. Attamen eodem themate retento, „ concluſive ſcilicet inſinuandi opiniones „ in Curia *jam firmas ac receptas*; hæc „ opinio pariter *damnata eſt*, atque recepta, quod Papa tanquam *Ordinarius* „ *Ordinariorum*, a quo omnis Epiſcoporum „ juriſdictio ordinaria immediate deſcendit, „ concurrere poteſt cum quolibet Ordinario“.

Hiſce Cardinalis *de Luca* candide aſſeverat, eam de Pontificiæ poteſtatis plenitudine opinionem in Curia R. adeo eſſe firmam ac receptam, ut contraria ibidem *damnata* habeatur, & qui hanc tenent ultra *Montes*, indubie Gallicani Epiſcopi, aliique Prælati & Magiſtratus, ſi non formalis ſchiſmatis; ait ſaltem proximitatis macula videantur aſperſi.

Sed notandum eſt teſtimonium hujus Cardinalis in hoc ipſo cenſuræ ſuæ textu ſatentis damnatam illam a Curia R. opinionem eſſe ANTIQUAM. Nam ſi illa *antiqua* ſit, quæ in Curia R. damnata eſt, conſequitur, alteram, quæ modo in Curia firma eſt & recepta, cuique non abſque ſchiſmatis aut proximitatis ejus macula contradicas, novam eſſe atque recentiorem. Quinimo ſatis aperte inſinuat hic Cardinalis, quod illa *antiqua* opinio (nimirum ſuper ÆQUALITATE *poteſtatis* Epiſcoporum *in propria Diœceſi cum Papa*, *quaſi quod quilibet dicatur Pontifex in propria Diœceſi*) ſit eadem illa, quæ fuit olim Sancti *Cypriani*, *Hieronymi* aliorumque SS. Patrum *de pari conſortio honoris & poteſtatis*, quam habent omnes Epiſcopi *ſive Romæ* ſederint *ſive Eugubii*, ſalva inter cetera prærogativa Primatus.

Cum autem omnis novitas, præſertim ubi in praxim reducitur, nata ſit turbas excitare, hinc tot contentiones & mala exorta ſunt ex conceſſione Privilegiorum, quæ hnic opinioni de plenitudine poteſtatis Pontificiæ innituntur.

Verum quemadmodum Gallicani Antiſtites & Clerus ac Magiſtratus jam pridem Privilegiis iſtis, quæ ex recentiori iſta opinione fluebant, fortiter reſtiterunt, & *antiquam* Doctrinam defenderunt; ita & noviſſime exemplo quorumdam Patrum Concilii Tridentini roborati hodiedum in eadem illa *antiqua* ſententia perſiſtunt, prout & Belgicæ Eccleſiæ.

Concluſio. Quid cenſendum de opinione Adverſariorum.

VIII. Videat nunc Papendrechtius, quomodo ſeſe a tam noxiæ novitatis nota expurget, dum opinionem de plenitudine poteſtatis & inter cetera, Pontificem eſſe

Ordinariorum Ordinarium nobis obtrudit pag. 277. col. 2. in med. tanquam Dogma, SS. Patrum, Theologorum, & Doctorum Catholicorum vocibus firmatum, & ab omnibus tenendum, cum ipſe Cardinalis *de Luca* ejuſdem opinionis novitatem ingenue fateatur.

Dicta eorum, qui poſterioribus ſeculis vixerunt, ipſiuſque *Philippi Rovenii*, quem Papendrechtius adducit, minime nos poſſunt cogere, ut amplectamur ſententiam, quæ primum ſuum & unicum fundamentum accepit in falſis Decretalibus ſeculo VIII. fabricatis, ex quibus tot turbæ & tam grandia mala in Eccleſiam Dei exundarunt.

Quid Delecti Cardinales, aliique Prælati ſub Paulo III. ſenſerint de iis magiſtris, qui docerent *Pontificem eſſe Dominum Beneficiorum omnium*, vidimus ſub finem DISQUISITIONIS I.: accedat modo & pro cauſa noſtra loquatur ſupra laudatus Gentianus Hervetus in Oratione (circa med.) palam habita anno 1559. de ſenſu VI. Canonis Chalcedonenſis, ubi deplorans ingentia mala, quæ ex non Reſidentia Epiſcoporum manant, ſubjicit hæc verba: „ borum malorum non „ minima cauſa eſt accepta ferenda non- „ nullis Pontificii juris Profeſſoribus, qui „ ſummo Pontifici aſſentantes & Cardina- „ libus, *Papam eſſe Ordinarium omnium* „ *Ordinariorum*, & nihil non poſſe ſemper „ habent in ore . . . longe certe ſatius „ eſſet Pontifici Maximo a Chriſto tradi- „ tam & Conciliis confirmatam poteſta- „ tem ita prædicare, ut interea admone- „ rent, eam non ad Eccleſiæ ruinam, „ ſed ædificationem eſſe convertendam. „ Hæc Hervetus, qui ob pietatem & eruditionem Reginaldo *Polo* uni inter delectos a Paulo III. Cardinales, carus, eumque Tridentum ſecutus, in ipſa Synodo aliam quamdam Orationem habere juſſus fuit.

§. X.

Non juvatur prætenſa opinio de plenitudine Poteſtatis Pontificiæ per hodiernam Diſciplinam inſtituendi, confirmandi, ordinandi Epiſcopos.

Summa auctoritas deſignandi Epiſcopis territorium eſt penes Eccleſiam.

I. Dixerunt Doctores in ſua Reſolutione ad 2. „ certum eſſe, Epiſcopum & „ Capitulum omnem ſuam juriſdictionem „ & auctoritatem mutuare ab Eccleſia, in „ qua immediate, radicaliter, & quoad „ proprietatem hæc jurisdictio & aucto- „ ritas reſidet. „ Ut autem hanc propoſitionem ſingularitatis redarguat Anonymus, oſtendatque eam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ non congruere; duas diſtinguit (pag. 221.) Auctorum ſententias, quorum alii cenſeant „ jurisdictionem ordinariam Epiſcoporum „ immediate conferri, deſcendereque a „ ſummo Pontifice: . . . . alii vero, „ Epiſcopos a Deo immediate accipere „ poteſtatem jurisdictionis, a Pontifice au- „ tem conſequi certum Territorium. „ Quaſi ſcilicet vel inde ſequeretur, Romanum Pontificem, ſecundum ſententiam omnium, habere illam plenitudinem poteſtatis, quam ipſi prætendunt, ſaltem in deſignando Diœceſim & Territorium unicuique Epiſcopo & Paſtori.

Sed ſubjicit Anonymus, quod, ne veritas occultaretur, commemorandum erat, omnes fere eos, qui ſentiunt omnem poteſtatem jurisdictionis quoad proprietatem toti Eccleſiæ a Chriſto eſſe collatam, ſentire etiam, quod ipſi Eccleſiæ data ſit poteſtas deſignandi cuilibet Epiſcopo certum Territorium, ſeu inſtituendi Diœceſes, ſingularumque limites determinandi, quas ſinguli Epiſcopi gubernent.

Conſtat ſane, eam deſignandi Territorii poteſtatem per IX. & amplius ſecula ab ipſa Eccleſia commiſſam fuiſſe Epiſcopis vicinis & Synodis Provincialibus, non ſecus ac ipſam Epiſcoporum inſtitutionem, ſine ulla R. Pontificis interventione; prout abunde colligitur ex iis, quæ dicta ſunt

§. ulti-

§. ultimo DISQUISITIONIS I., ubi actum est de institutione Cathedralium Ecclesiarum: restat ut quædam hic adjiciamus de institutione ipsorum Episcoporum, ex quibus adhuc magis pateat, quam olim ignota fuerit adversariorum opinio de plenitudine potestatis Pontificiæ, ex qua tanquam ex fonte in reliquos Episcopos & Pastores jurisdictio Ecclesiastica derivaretur.

Ecclesia reliquit olim Electionem Episcopi Clero & populo, probatur *ex* S. Cypriano.

II. Atque in primis quod attinet Episcoporum Electionem; indubitatum est, eam per XI. secula pertinuisse ad Clerum & populum Ecclesiæ viduatæ: ita quidem ut hanc Disciplinam Sancti Patres ex divina atque Apostolica traditione descendere existimarint. Atque inter alios sic loquitur S. *Cyprianus* Epist. 68. quæ est Synodica, scripta *ad Clerum & Plebes in Hispania consistentes de Basilide & Martiale* Episcopis Idololatris. „ PLEBS, *inquit*, „ obsequens præceptis Dominicis & Deum „ metuens, a peccatore Præposito separare se debet, nec se ad Sacrilegi Sacerdotis sacrificia miscere; quando IPSA „ maxime habeat *potestatem* vel *eligendi* „ dignos Sacerdotes, vel indignos *recusandi*. Quod & ipsum videmus *de divina auctoritate descendere*, ut Sacerdos *Plebe præsente* (1) sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico „ judicio ac testimonio comprobetur, sicut „ in *Num.* Dominus Moysi præcepit dicens: Apprehende Aaron Fratrem tuum, „ & Eleazarum filium ejus, & imponens „ eos in montem coram omni Synagoga, „ &c. Deinde subdit *Cyprianus*; coram „ omni Synagoga jubet *Deus* constitui „ Sacerdotem, ideſt: *instruit & ostendit*, „ ordinationes Sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut *plebe præsente* vel detegantur malorum crimina vel bonorum merita prædicentur, & sit *ordinatio justa & legitima*, quæ OMNIUM SUFFRAGIO ET JUDICIO fuerit examinata. Quod postea secundum divina magisteria observatur in „ Actis Apostolorum. „ &c.

Nota vestigium hujus Disciplinæ antiquæ adhuc hodie haberi in proclamationibus nominum eorum, qui ad Sacros Ordines suscipiendos destinantur, idque coram universo populo inter Missarum solemnia; „ nempe ut *populus* „ de electione illorum, qui ad regimen altaris adhibendi „ sunt, *consulatur* . . . . & . . . facilius „ ei . . . obedientiam exhibeat ordinato, „ cui *assensum* præbuerit ordinando: „ uti „ exprimit Pontificale in ordinatione Presbyterorum.

Ex Clero Romano sub Bonifacio I.

III. Conformiter ad S. *Cypriani* dicta Clerus Romanus seculo V. de ordinatione *Bonifacii I.* ad Honorium Imperatorem scripsit, eam *divinæ institutionis ordine* peractam fuisse, quod in primis populus illum elegisset & Clerus: *Participato*, inquit, *cum Christiana* PLEBE *consilio*, *quem Deus jussit elegimus*. Et infra: *acclamatione totius populi ac* CONSENSU *meliorum Civitatis asseruimus* DIVINÆ INSTITUTIONIS ORDINE *consecratum*; ita refert Baronius T. 5. ad annum 419. n. 13.

Ex S. Athanasio.

IV. Unde nec habebantur Episcopi, qui absque populi & Cleri suffragio fuerant ordinati; prout ob hanc causam Julius Pontifex R. surrogationem *Gregorii* in locum Athanasii uti perperam factam rejicit: ipseque Athanasius ad orthodoxos scribens, cassam eam electionem demonstrat, quia si quis in locum suum surrogari debuisset, id fieri oportuisset, „ *secundum Ecclesiasticos Canones*, inquit, Apol. 2. *prout* „ *Apostolus præcepit*, *congregatis populis* „ una cum Spiritu S. qui Episcopum *constituant* publice, & in præsentia Clericorum Episcopum postulantium inquisitionem fieri, atque ita omnia *Canonice* peragi. „ &c.

Ex

(1) In Beneventano ponitur *a Plebe præsente*, ut monet Rigaltius.

Ex S. Cæleſtino & S. Leone Magno.

V. Conſonat Cæleſtinus I. „ nullis „ invitis, *inquit*, detur Epiſcopus: *Cleri*, „ *Plebis*, *& Ordinis conſenſus* & deſiderium „ requiratur „: Epiſt. 2. Cap. 5. apud Gratianum Diſt. 61. Can. 13.

Item S. *Leo* Magnus Ep. 2. (al. 92.) ad Ruſticum Narbonenſem Cap. I. apud Gratianum Diſt. 62. „ nulla ratio ſinit, „ *inquit*, nec a Plebibus ſunt expetiti, „ nec a Provincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati. „ Item ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis Ep. 10. (al. 89.) „ teneatur ſubſcriptio Clericorum, honoratorum teſtimonium, „ Ordinis *conſenſus & Plebis*. *Qui præ-* „ *futurus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* „

Ex Sanctione Caroli & Ludovici Imperatorum Seculo IX.

VI. Atque hanc Electionis formam adhuc ſeculo IX. viguiſſe demonſtrant litteræ Hincmari Rhemenſis ad Hedenulphum Laudunenſem Epiſcopum: & ſignanter Sanctio Caroli & Ludovici Imperatorum l. 1. Capitul. Cap. 84. quam refert Gratianus Diſt. 63. Can. 34. „ Sacrorum Canonum „ non ignari, *inquiunt*, hi Imperatores, „ ut in Dei nomine Sancta Eccleſia ſuo „ liberius potiretur honore, aſſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet „ Epiſcopi per *electionem Cleri & populi* „ ſecundum ſtatuta Canonum de propria „ Diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur. „

Eadem Electionis forma Romæ viguit per XI. ſec.

VII. Eamdem hanc formam Electionis etiam in conſtituendo Romano Epiſcopo VII. ſeculis & amplius ſervatam fuiſſe evidenter oſtendit Liber diurnus R. Pontificum nuper editus per Joannem Garnerium e Societate Jeſu, qui & in notis ibidem obſervat, Populum Romanum non ſolum conſultativum, ſed verum & abſolutum ſuffragium in hac Electione obtinuiſſe, ita ut laici *vere eligerent*: prout teſtatur ibidem Garnerius Cap. 2. Tit. 4. & alibi: idemque notat Daniel Papenbrochius, Diſſertatione 16. in conatu Chronico-hiſtorico n. 6. quæ ſubjecta eſt Hiſtoriæ vitæ *Gregorii* II. per Clerum & populum in Epiſcopum electi an. 714. Quinimo eamdem eligendi normam etiam Romæ per XI. ſecula viguiſſe mox infra videbimus.

Per populum hic intelligenda non eſt clamoſa Plebs; ſed intelligendi ſunt Primores Civitatis, qui populum repræſentare ſolent, & propterea Novellæ Juſtiniani voluerunt, ut in Electione Epiſcopi, una cum Clero Primates Civitatis, cui Epiſcopus ordinandus eſt, intervenirent, Novella 123. Cap. 1.

Requirebatur & conſenſus Principis.

VIII. Inſuper & hoc conſtat, quod olim ſub Principibus Catholicis in Electione Romani Epiſcopi, non ſecus ac aliorum Præſulum perſona per Clerum & populum electa ordinari non poſſet in Epiſcopum, niſi obtenta licentia Principis ſeu Imperatoris, aut ſaltem ejus Exarchi, qui in Civitate Ravennatenſi reſidere ſolebat; uti videre eſt in citato Libro diurno R. Pontificum, notiſque Garnerii: Et hoc jus variis Synodorum Decretis firmatum, & Regibus conſervatum fuiſſe oſtendit Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp.* l. 8. Cap. 9. & ſeqq.

Imo legitur ſub finem ſeculi XI. anno 1073. Cardinalem Hildebrandum, qui dein nomen *Gregorii* VII. aſſumpſit, in Pontificem R. a Clero & populo electum, ordinari tamen noluiſſe, niſi prius Imperatoris approbatio accederet, uti ſcribit Lambertus Schafnaburgenſis.

Confirmatio Epiſcoporum pertinuit olim ad Metropolitanum, cum Comprovincialibus.

IX. Verum quantumvis olim Epiſcoporum electio eſſet penes Clerum & populum; nihilominus & hoc certum eſt, eamdem plenum ſuum non habuiſſe effectum, niſi Metropolitanus una cum Comprovincialibus eam ratam haberet. Ita ut, quæ

quæ hodie vocatur *confirmatio* Epiſcopi, ad Metropolitanum una cum Suffraganeis olim pertinuiſſe dicenda ſit. Idque conformiter ad Canones Nicænos 4. & 6. ex quibus & hoc habetur, Nicænam Synodum voluiſſe, ut hæc Electionem ratificandi ſen confirmandi auctoritas præcipue foret penes Metropolitanum, utpote qui communi omnium Comprovincialium conſenſu rationabiliter probato, aut ſaltem contradicentibus quibuſdam, plurimorum ſuffragio adjutus, Electum per manuum impoſitionem in Antiſtitem conſecrari decerneret. Atque hinc accidit, ut ſenſim hæc confirmatio, intermiſſis Synodis Provincialibus, ad ſolum Metropolitanum devoluta fuerit; uti poſt receptas hac in parte *Gregorii* IX. & ſequentium Pontificum Decretales, unanimi conſenſu tradunt Canoniſtæ, nempe jure Decretalium ad Metropolitanum pertinere Epiſcoporum ſuffraganeorum confirmationem.

Item ordinatio.

X. Denique ordinatio ſeu conſecratio Epiſcoporum, ab initio pene Eccleſiæ, poſt erectas Metropoles nec non Provinciarum Eccleſiaſticarum diviſionem factam, pertinuit ad Metropolitanum, adſiſtentibus ut minus duobus ejusdem Provinciæ Epiſcopis, prout præcepit Canon 4. Nicænus. Neque Romanus Pontifex habebat jus ordinandi quemquam in Epiſcopum niſi in Dioeceſibus ſuæ Metropoleos, aut in Regionibus ſuburbicariis: quare nec in Libro diurno R. Pontificum, quem edidit Joannes Garnerius, ullus reperitur deſcriptus ritus ordinationis Epiſcopalis niſi circa conſecrandum Epiſcopum ſuburbicarium.

Ordinationem Epiſcoporum ſibi non aſſeruit S. Gregorius *Mag.*

XI. Unde graviter hallucinatur Papendrechtius, cum ex *S. Gregorio* Magno probare nititur, pag. 334. col. 2. confirmationem & conſecrationem omnium Epiſcoporum ad Romani Pontificis ſolicitudinem & prærogativam jam tum pertinuiſſe. Nam illæ Eccleſiæ, de quibus in Epiſtolis objectis agit S. *Gregorius*, ſcilicet Mediolanenſis, & Hortenſis in Italia, & Salonitana in Dalmatia, ſpeciali jure Patriarchatus ad Romani Pontificis curam pertinebant. Quemadmodum conformiter ad Canonem 5. Nicænum omnes Eccleſiæ Ægypti pro conſecratione ſuorum Epiſcoporum ad Alexandrinum Antiſtitem tanquam Patriarcham ſuum recurrere tenebantur.

Sed cum jus Patriarchæ ad ipſam electionem Epiſcopi ſe non extenderet; idcirco idem S. *Gregorius* in ipſamet Epiſtola a Papendrechtio objecta ſatis inſinuat, ſeſe jus Electionis Mediolanenſibus integrum relinquere, ſalvo, pro conſecratione, auctoritatis ſuæ aſſenſu: & quidem pro ſervando illius Cleri & populi jure adeo ſollicitum ſe exhibet, ut nuda Canonicæ electionis relatione contentus non ſit, ſed authentice ſubſcriptam requirat, vel ſaltem certiori indagine, licet hæc ob varias circumſtantias difficulter inſtituenda tunc erat, roboratam. En verba Epiſtolæ, (Joanni Subdiacono l. 2. Epiſt. 30.) quæ tota „ lectu digna eſt: quanto Apoſtolica Se„ des, Deo Auctore, cunctis prælata con„ ſtat Eccleſiis, tanto inter multiplices „ curas,. & illa nos valde ſolicitat, ubi „ ad *conſecrandum* Antiſtitem noſtrum ex„ pectatur arbitrium, defuncto igitur Lau„ rentio Eccleſiæ Mediolanenſis Epiſcopo, „ ſua nobis relatione Clerus innotuit, in „ electione ſe filii noſtri *Conſtantii* Dia„ coni ſui *unanimiter conſenſiſſe*. Sed quo„ niam eadem non fuit *ſubſcripta* relatio, „ ne quid, quod ad cautelam pertinet, „ omittamus, hujus idcirco præcepti au„ ctoritate ſuffultum, *Genuam te proficiſci* „ *neceſſe eſt*. Et quia multi illic Medio„ lanenſium coacti Barbarica ſeritate con„ ſiſtunt, eorum te *voluntates* oportet, „ eis convocatis, *in commune perſcrutari*. „ Et ſi nulla eos diverſitas ab Electionis „ unitate diſterminat, ſiquidem in prædi„ cto filio noſtro Conſtantio *omnium vo„ luntates* atque *conſenſum* perdurare cogno„ ſcis, tunc eum a propriis Epiſcopis, ſicut „ *antiquitatis mos exigit*, cum noſtræ au„ ctoritatis aſſenſu, ſolatiante & auxilian„ te Domino, facias conſecrari; quatenus „ hujuſmodi ſervata conſuetudine & Apo„ ſtolica Sedes proprium vigorem retineat, „ & a ſe conceſſa aliis jura non minuat.„

Pro-

Propria forſitan Romani Pontificis tanquam Patriarchæ prærogativa erat, ordinare Epiſcopum Mediolanenſem; unde jus illud proprius ſeu comprovincialibus Epiſcopis concedere poterat, reſervata duntaxat ſibi auctoritate præbendi aſſenſus. Aſt quam religioſus ſit S. *Gregorius* in ſervando SS. Canones de unanimi Electione Cleri & populi, eamque ſibi non aſſerat, totus Epiſtolæ contextus inſinuat.

Quinimo, quamvis perſona electa S. *Gregorio* intime eſſet nota & probata, nolle tamen ſe illius electioni immiſcere ſignificat Epiſtola (Ibid. Ep. 29.) ſcripta *Presbyteris, Diaconibus, & Clero Mediolanenſis Eccleſiæ*, quam Papendrechtius videre potuiſſet immediate huic, quam objicit, præmiſſam. „ Comperimus, *inquit*, „ *omnium veſtrum* in Conſtantio filio noſtro, Eccleſiæ veſtræ Diacono, convenire *conſenſum*, qui dudum mihi bene „ cognitus fuit, & . . . longo mihi tempore adhæſit, ſed nihil unquam in illo „ quod reprehendi paſſim potuiſſes, inveni. Verumtamen quia antiquæ meæ „ deliberationis intentio eſt, ad ſuſcipienda „ Paſtoralis Curæ onera, *pro nullius unquam miſceri perſona*, orationibus proſequor Electionem veſtram. „ &c.

Neque Zoſimus, nec Leo Mag., nec Stephanus VI.

XII. Quam vero priſci Eccleſiæ Romanæ Pontifices alieni fuerint ab aliorum Metropolitarum juribus circa Epiſcoporum ordinationes ſibi arrogandis, patet ex *Zoſimo* Papa, qui apud Baronium, in Append. tom. 5. de iis juribus Metropolitani Arelatenſis aſſeverat, intemerata ſervari oportere; quod *contra ſtatuta Patrum* quidpiam hac in parte *concedere*, NE HUJUS QUIDEM, ait, SEDIS POSSIT AUCTORITAS. *Apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui Decreta Patrum ſanxere reverentiam*. Item ex Epiſtolis S. *Leonis* Magni, quas adduximus DISQUISITIONE I. §. VII. n. IX. Et adhuc ſub finem ſeculi IX. ex præclaro facto *Stephani* VI. qui dictus eſt. V. hic enim, prout ex Flodoardo refert Baronius T. 10. ad annum 885. n. 23. Teutboldum in Epiſcopum Lingonenſem conſecravit, non niſi extrema coactus neceſſitate, inſtantiſſimiſque Lingonenſium iterum atque iterum factis poſtulationibus, qui & ipſum Electum jam Romam miſerant, commotus; poſtquam bis id renuiſſet, & interim Canonice electum proprius Metropolitanus ſine ulla allegata cauſa ordinare pertinaciter recuſaſſet: Qui eſt ipſe Caſus Gerſonis, de quo §. VII. hujus DISQUISITIONIS, quod nempe poteſtas Papæ extendatur ſuper omnes inferiores *ſolum dum ſubeſt neceſſitas ex defectu Ordinariorum inferiorum*. Itaque *Stephanus* VI. in Litteris ad Fulconem Archiepiſcopum Rhemenſem ſignificat: „ Ad ſe Lin„ gonenſis Eccleſiæ querimoniam perveniſſe, „ quod abeunte Iſaac Epiſcopo inconſulto Clero & populo Egilonem quemdam „ Monachum nuper de ſeculo venientem „ in Epiſcopum Aurelianus Lugdunenſis „ ordinaverit, eiſque illata vi præpoſuerit nolentibus. Quo divina vocatione „ homine excedente, ne in id ipſum incurrerent, concordi voto Clerus & populus „ Teutboldum ipſius Eccleſiæ Diaconum „ eligentes, ab ipſo Papa, ſibimet in Epiſcopum conſecrari petierint. Sed ille „ uniuſcujuſque Eccleſiæ Privilegium in„ concuſſum ſervare volens id agere diſtulerit, eumque præfato Aureliano direxerit, ſcribens ad eum ut ſi Cleri popu„ lique vota in eum concordarent, & Sacri Canones illi non obviarent, manus „ huic imponere non differret. Quod fieri „ ſi ratio prohiberet, & id ipſum ſibi reſcriberet. „ Sed cum Aurelianus monitum deluderet, & nec moræ ſuæ cauſam Stephano indicaret, *Clerus & populus cum Decreto manu omnium roborato, præfatum* (Teutboldum) *electum Romam remiſerunt, obnixe ſibimet illum conſecrari petentes. Sed nec tunc* (Pontifex) *id agere* acquievit, *volens Lugdunenſi Eccleſiæ collatum Privilegium immutilatum conſiſtere: ideoque jam dicto Aureliano iterato reſcribens, mandavit, ut quia concordi voto Clerus & populus jam dictum Diaconum expetebat, aut ipſum conſecraret, aut quid in eo reprehenſibile judicaret, reſcribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adjiciens, non ſolum oblatum conſecrare, ſed quid in eo reprehenſibile judicaret*, ſummo Pontifici re-

ſcri-

ſcribere contempſit. *Verum contra interdicta, & SS. CANONUM STATUTA, quemdam extraneum & eidem Eccleſiæ ignotum in angulo ordinatum illis ingerere niti* præſumpſit. *At hi* ad Pontificem redierunt *implorantes, ne pateretur Eccleſiaſtica jura violari. Nos autem*, inquit *Papa, qui omnium Eccleſiarum in Beato Petro Apoſtolorum Principe curam ſuſcepimus, ſcientes inter Epiſcopos non haberi eum, qui neque a Clero electus, neque a populo eſt expetitus, ſæpe dictum Teutboldum venerabilem Diaconum, ipſorum lamentabilibus precibus inclinati Lingonenſi Eccleſiæ Epiſcopum conſecravimus, &c.*

Ex hoc contextu patet *Stephanum* VI. poſt SS. Pontifices prædeceſſores ſuos, omnium Eccleſiarum ſibi curam in hoc collocaſſe, ut earum *jura* ſecundum *SS. Canonum Statuta* ſolicite ſervaret, & ubi inferiores Ordinarii ea infringerent, præeminentiæ ſuæ auctoritate defenderet; ita tamen ut ſemetipſum SS. Canonibus ſubjectum, quorum limites tranſgredi ſibi non liceret, fateretur; ac nominatim iis, qui electionem Clero & populo, confirmationem autem & conſecrationem Metropolitano detulerunt.

Ipſe quoque *Gregorius* VII. lib. 9. Ep. 24. tam procul abſuit a vindicando ſibi jure conſecrationis omnium Epiſcoporum, ut rogatus a Roberto Comite conſecrare Epiſcopum Melitenſem, plane noluerit conſentire, niſi prius per cognitores & Legatos exploratum ſibi foret, Epiſcopum illum quoad jus conſecrationis Metropolitæ Rhegitano non ſubjici; alioquin „ decet, *in-* „ *quit*, atque neceſſe eſt; ut ſic tua de- „ votio in his præcipue, quæ Dei ſunt, „ ſeſe æqualiter habeat: quatenus frater- „ næ caritatis & concordiæ vinculum rum- „ pere, & dilectionis unitatem in invi- „ cem ſcindere caveat: in mente habens, „ quod ſcriptum eſt: ſi recte offeras, & „ recte non judicas, peccaſti. „

Litera communicationis olim ad R. P. mitti ſolitæ, non favent cauſæ Adverſariorum.

XIII. Nec eſt, quod nobis obiiciant adverſarii, quod Eminentiorum etiam Sedium Antiſtites ordinati, miſſis ad Romanum Pontificem communionis Litteris, ordinationem ſuam ab illo probari & firmari, jam a primis Eccleſiæ ſeculis, poſtulaverint: Nam ſimiles communionis litteras ad alios quoque Eccleſiæ Præſules dirigebant idem rogantes. Quinimo ipſi Romani Pontifices in exordio ſui Epiſcopatus, datis ad diverſas Eccleſias litteris, aliorum Epiſcoporum aſſenſum ad ſui confirmationem expetebant. Ita cum S. Cornelius Papa Romæ ordinatus eſſet, Epiſcopi, qui illum conſtituerant, omnibus Eccleſiis hoc ipſum per litteras communicarunt; & ab univerſis totius orbis Epiſcopis unanimi conſenſione probata & firmata fuit hæc Cornelii ordinatio. Cumque Novatianus ſchiſmaticus dein ſeſe in Romanum Epiſcopum ad Cornelii injuriam ordinari curaſſet, ſcripſit S. *Cyprianus* litteras (Epiſt. 52.) Antoniano Epiſcopo, ut a communione Cornelii nequaquam recederet, utpote cujus Canonica ordinatio omnium ac ſignanter Africanæ Eccleſiæ Antiſtitum conſenſione roborata eſſet: *Factus eſt*, inquit, *Cornelius Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de Plebis, quæ tunc adfuit, ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio* (ſeu *Conſilio*) *cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, ideſt, cum locus Petri, & Cathedra Sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate atque* OMNIUM NOSTRUM CONSENSIONE FIRMATO ..... *quisquis poſt unum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non jam ſecundus ille, ſed nullus eſt.*

Mutatio Diſciplinæ quoad Electionem Sec. XII.

XIV. Ceterum Diſciplina providendi Eccleſiis viduatis de Epiſcopis non niſi ſeculo XII. quoad formam Electionis mutari cœpit, neque apparet ante illud tempus, populum totaliter ab electione excluſum fuiſſe.

Refert namque Auctor eruditus Onuphrius Panvinius in notis ad Platinam in vita Innocentii II. quod quorumdam Bellorum „ occaſione, Romano Pontifice Innocen- „ tio II. qui pacem quam bella malebat, „ a Civitatis adminiſtratione ſubmoto, „ no-

„ novum Reipublicæ (Romanæ) Cor-
„ pus , præter ejus voluntatem conſtitu-
„ tum fuerit . . . in quibus controverſiis
„ Populus Romanus, quod Pontifici rebel-
„ lis eſſet, anathemate notatus , tunc pri-
„ mum a Pontificiis comitiis omnino ex-
„ cluſus eſt , & ad ſolos Cardinales ,
„ Pontificis electio paulatim, Cleri etiam
„ Primoribus omnino excluſis, vel in Car-
„ dinalium Collegio cooptatis , redacta .
„ Primus porro ſine ullo populi interven-
„ tu Papa creatus eſt , mortuo Innocen-
tio II., Cæleſtinus II.„ Et non diu poſt, occaſione Schiſmatum , uti iterum notat idem Onuphrius Panvinius ibid. ad vitam Alexandri III. , *Clero omnino & populo a Pontificis electione excluſis, ea ad Cardinales ſolos redacta;* nempe in Synodo Lateranenſi ſub eodem Alexandro Pontifice celebrata anno 1179. Canone I. decretum fuit , ad evitanda in poſterum Schiſmata , Electionem Romani Pontificis tunc ſolum legitimam fore , ſi fuerit duabus tertiis ſuffragiorum Cardinalium ſuffulta. Conformiter ad hoc Decretum electus fuit poſt *Alexandri* III. mortem *Lucius* III. anno 1181. & Cardinales cœperunt ad ſeſe ſolos jus eligendi Pontificem redigere , uti notat Claudius Fleury in ſua hiſtoria.

Porro quemadmodum Capitula Cathedralia, poſt erectum Collegium Cardinalium, ad illius normam formari cœperunt , ita etiam ejusdem exemplum in eligendis Epiſcopis ſecuta ſunt, ita ut , Clero inferiori excluſo, jus & auctoritatem electionis ſibi vindicaverint . Eſtque illud jus circa initium ſec. XIII. per Decretales *Alexandri* III. a *Gregorio* IX. in collectione Decretalium relatas Cap. 4. & 5. *de his quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli* , tandem introductum & receptum.

Quoad confirmationem & ordinationem ſec. XIV.

XV. Quantum vero attinet ad formam confirmationis & ordinationis (quæ duo per XI. circiter ſecula ab invicem non ſeparabantur ,) eæ integræ permanſerunt penes Metropolitanum circiter uſque ad ſeculum XIV. , quando Romani Pontifices contra primævam Eccleſiæ diſciplinam , imo contra ipſum jus Decretalium, nixi præcipue falſis Decretalibus & Gratiani Decreto magis magiſque invaleſcentibus , ex plenitudine poteſtatis , ſibi attribuerunt jus reſervandi non-ſolum inferiora Beneficia , ſed & ipſos Epiſcopatus : uti maxime habetur ex Reſervationibus & Regulis Cancellariæ ſub nomine *Joannis* XXII. editis. Quin & tandem iis in partibus , ubi Regulæ iſtæ receptæ fuere Capitulis Cathedralibus memoratum jus Electionis fuit ademptum .

Formula autem Proviſionis , qua Pontifex nunc utitur in creandis Epiſcopis : „ Providemus Eccleſiæ tali de tali perſo-
„ na , & præficimus eum in Patrem , Paſtorem , ac Epiſcopum ejusdem Eccle-
„ ſiæ , committentes ei adminiſtrationem
„ in ſpiritualibus & temporalibus, „ introducta tantum eſt circa ſeculum XV.

Occaſio qua circa Sec. XV. magis invaluit opinio de plenitudine poteſtatis.

XVI. Circa eadem tempora cœperunt Romani Pontifices quaſi ex plenitudine illa poteſtatis, qua omnes ſupra memoratas Reſervationes induxerunt, Regibus concedere jus nominandi ad Epiſcopatus, itemque jus eligendi reſtituere quibusdam Capitulis Cathedralibus ; ſervato tamen ſibi jure Confirmationis ſeu Proviſionis : unde & hodie ab Epiſcopo conſecrando emittitur juramentum obedientiæ ipſi Romano Pontifici, cum antea ſimilis promiſſio jure Decretalium , præſtaretur Metropolitæ, uti conſtat ex formula , quæ adhuc hodie extat in Pontificali Romano; *De ſcrutinio ſecreto*, ſub finem.

Diſciplina antiqua circa proviſionem Eccleſiarum in partibus infidelium.

XVII. Hactenus diximus de inſtituendis Epiſcopis in viduatis Eccleſiis , reliquum eſt ; ut & de cura & ſolicitudine circa Eccleſias ad Chriſti fidem convertendas , nec non ſub dominatione infidelium redactas diſquiramus.

Indubitatum eſt , quod Epiſcopi licet certis Eccleſiis, ad quas ordinati ſunt, alli-

gati, & quibuſdam aliis ejusdem ſecum Provinciæ ſpecialiter obſtricti, nihilominus non ſecus ac Apoſtoli, quorum ſunt ſucceſſores, curam ſuam & ſolicitudinem Paſtoralem jam olim extenderint ad univerſas Eccleſias, quæ eorum ſubſidio indigere potuiſſent: & quidem haſce præcipuas muneris ſui partes circa populos, ad Chriſti Eccleſiam venire cupientes, eſſe exiſtimarint, ut iis Rectorem & Epiſcopum ordinarent.

Exemplum S. Athanaſii, S. Chryſoſtomi &c.

XVIII. Sic V. G. S. *Athanaſius*, ubi didicerat quantus Evangelicæ Prædicationis fructus ſperaretur apud Indos vel potius in Regionibus Æthiopiæ, coacta Synodo Frumentum ordinavit Epiſcopum & ad illas Regiones miſit: uti refert Rufinus lib. 1. Cap. 9.

Ita quoque quidam Epiſcopi in Oriente ſub Valente Imperatore pro fide exules (1), Moſen quemdam Sanctum Eremitam, ad ſe adductum mox Epiſcopum pro gente Saracenorum conſecrarunt, quod Mavia ipſorum Princeps cupiverat.

S. *Chryſoſtomus* (2) exul Phœnicum Eccleſiæ ex Gentilibus haud pridem collectæ curam geſſit; Gothiſque Vuilam (al. Unilam) Epiſcopum ordinavit & in Gothiam miſit.

Porro ordo caritatis poſtulabat, ut vicini præ ceteris Epiſcopi Eccleſiæ in neceſſitate forte conſtitutæ ſuccurrerent.

Sed vicinis Epiſcopis deficientibus ſeu negligentibus, eadem caritate urgente ſuccurrebant remotiores, ac præcipue Epiſcopus ſeu Pontifex Romanus tanquam primatum obtinens; qui ſibi id præ ceteris incumbere merito exiſtimabat, ut Eccleſiis etiam diſſitis pro neceſſitate ſubveniret, iiſque de neceſſariis Paſtoribus & miniſtris provideret:

Teſtimonium S. Gregorii Magni.

XIX. Illuſtre in hac re exemplum & teſtimonium præbuit S. *Gregorius* Magnus, qui in Angliam miſit Auguſtinum, alioſque Presbyteros, quia vicini Epiſcopi Galliæ id negligebant: & de hac ſua cura & ſollicitudine in hunc modum ſcribit Theodorico & Theoberto Galliæ Regibus lib. 5. Epiſt. 58. *pervenit ad nos, Anglorum Gentem ad fidem Chriſtianam Deo miſerante deſideranter velle converti, ſed* SACERDOTES VESTROS E VICINO NEGLIGERE *& deſideria eorum ceſſare ſua adhortatione ſuccendere*, OB HOC *igitur Auguſtinum ſervum Dei cum aliis . . . illuc prævidimus dirigendum*; & Epiſt. 59. ad Brunichildem Francorum Reginam indicat ad ſe perveniſſe, Anglorum Gentem velle fieri Chriſtianam, *ſed Sacerdotes, qui in* VICINO *ſunt*, PASTORALEM *erga eos* SOLICITUDINEM *non habere. Quorum*, inquit, *ne animæ in æterna damnatione valeant deperire, curæ nobis fuit . . . Auguſtinum . . . . cum aliis ſervis Dei illuc dirigere . . . quibus etiam injunximus, ut . . . e Vicino ſecum deberent Presbyteros ducere.*

Ex quo patet, quod prioribus ſeculis auctoritas providendi Eccleſiis, in partibus infidelium conſtitutis, præcipue penes vicinos eſſet Epiſcopos. Atque non niſi tandem ſeculo XIV. per ſæpe dictam *Clementinam in* PLERISQUE, propter abuſus, qui hac in parte invaluerant, prohibitum fuit, ad hujuſmodi Eccleſias, quæ Clero & populo Chriſtiano carebant, abſque Apoſtolicæ Sedis licentia, Epiſcopos ordinare.

Clementina IN PLERISQUE, *non abſtulit omnino Epiſcopis jus ordinandi.*

XX. Quinimo ex ipſiſmet verbis hujus *Clementinæ* evidens eſt, per eam ne quidem tunc temporis, ideſt ſub initium ſeculi XIV., Epiſcopis fuiſſe omnimode ademptam auctoritatem providendi Eccleſiis *in partibus* INFIDELIUM, & ad eas ordinandi

(1) Socrat. l. 4. Cap. 19. Sozom. l. 6. C. 38.

(2) T. V. p. 192. Baron. ad ann. 405. n. 21.

di Epiſcopos ; ſed duntaxat decretum, ut antequam ad hujuſmodi ordinationem procederent, ab Apoſtolica Sede licentiam obtinerent, ne ad eam improvide proſilirent ordinando tales, prout tunc fieri ſolebat, quos non ſalus animarum, ſed ambitio impelleret, vagos futuros & mendicitatis opprobrio Pontificalem Dignitatem in vilipendium adducturos.

Primigenia auctoritas conſtituendi Epiſcopos non eſt penes R. P. ut volunt Adverſarii.

XXI. Ex his omnibus, quæ hoc §. adducta ſunt, evincitur abſurditas, qua Anonymus pag. 221. contra Doctores Lovanienſes aſſerit, quaſi in hoc ſaltem omnes Doctores convenirent, Epiſcopos *a Pontifice* conſequi *certum territorium & particularem Diœceſim* : & hoc Pontifici Romano a Chriſto conceſſum eſſe, dicente: *paſce oves meas*. pag. 185. „ Jure, *inquit*, „ divino ad ſolum ſummum Pontificem „ pertinet Epiſcopos deligere & conſtituere, cum a Chriſto D. univerſa Eccleſia „ commiſſa fuerit Petro .... verbis illis : *Paſce agnos meos, paſce oves meas ;* „ & pag. 237.: Hæc ſuprema poteſtas Sedis Apoſtolicæ, ait, *in Epiſcopis conſtituendis* ſive *confirmandis* ſive *ordinandis*, ubique terrarum nunquam revocata in dubium fuit. „ Quis ferat tam ineptam SS. Scripturarum interpretationem, tamque ſupinam antiquæ Diſciplinæ SS. Canonibus & unanimi SS. Patrum ſententia roboratæ & per tot ſeculorum uſu firmatæ ignorantiam, & quodammodo negandæ confidentiam ?

Neque minus iterum abſurde hallucinatur p. 185. 186. 187. opinando quod jus eligendi Præſulem in Eccleſia Cathedrali *ex primigenia auctoritate* ad Sedem Apoſtolicam pertinuerit, ſeu ab initio ſpectarit, ſed poſtea, per indultum R. Pontificis, penes Capitulum Cathedrale eſſe cœperit.

Quomodo enim illa poteſt eſſe *primigenia auctoritas* a Chriſto palam Pontifici ſummo commiſſa, quæ tot ſeculis neque nota neque exercita fuerit ; ſed cujus origo in Pſeudo-monumentis ſeculo VIII. fabricatis oſtenditur, ex quo ſenſim crevit in eam molem, quam adverſarii ſuſpiciunt ? Adducant adverſarii vel unum Canonem aut textum SS. Patrum, per X. prima ſecula, ubi illa auctoritas Romano Pontifici aſſeratur, vel ubi per ejus *indultum* Electio Epiſcoporum proprio Clero ac populo commiſſa fuiſſe monſtretur. Profecto hæc adverſariorum opinio palpabiliter refutata eſt per conſtantem tot ſeculorum circa inſtitutionem Epiſcoporum diſciplinam, quam quidem dixerunt Patres (1) *de Divina auctoritate deſcendere* ; & præcepto Apoſtolico roboratam, quamque olim *Eccleſiaſtici Canones* nullatenus violari permiſerunt.

Hanc Diſciplinæ normam priſci Pontifices Romani religioſe obſervarunt : *S. Gregorius* ſe Electioni Epiſcopi, etiam intra Patriarchatus vel Primatiæ ſuæ terminos, noluit miſcere : *Stephanus VI.* alterius Metropoleos Epiſcopum in manifeſta quoque neceſſitate, poſtquam bis id renuiſſet, vix tandem auſus fuit conſecrare : hos imitatus eſt ipſe *Gregorius VII.* Quinimo *S. Leo Magnus* hæc Metropolitanorum & Eccleſiæ jura Nicænis Canonibus firmata *uſque ad finem mundi* manſura arbitratus eſt.

Deſinant quoque adverſarii ita interpretari illud *paſce oves meas* pro ſolo Petro & ſucceſſoribus ejus R. Pontificibus, quaſi illis ſolis *univerſa Eccleſia commiſſa fuerit*, poſtquam illud omnibus Apoſtolis & Epiſcopis in communi dictum atque mandatum luculenter oſtenſum eſt. Audiant & *S. Gregorium Nazianzenum*, Orat. 19. de *Cypriano*, loquentem : „ Non Eccleſiæ Carthaginenſium præſedit ſoli ſeu *Africæ*, „ quæ ex illo & per illum celebris uſque „ in præſentem diem facta eſt, ſed *Heſperiæ univerſæ*, imo *Orienti* fere ipſi ad „ finem uſque *Meridiei*, *Septemtrionis*. „

Reſervationes poſteriorum Pontificum nihil obſunt cauſæ Ultrajectenſium.

XXII. Ulterius mirari hic ſubit, quod adverſarii, (2) ex Extravagante *Benedicti* XI., qui

(1) Vide ſupra N. II. & IV.

(2) Anonym. p. 188. & 189.

XI., qui ſedit ſeculo XIV., relata inter comm. *de Elect.* Cap. SANCTA ROMANA, ubi inhibetur, quatuor Patriarchalibus ſedibus inconſulta Sede Apoſtolica provideri, confidenter, nulla licet juris ſpecie; concludere non dubitent, proviſionem Sedis Ultrajectinæ Romano Pontifici eſſe reſervatam, & Clero ſeu Capitulo ejusdem Eccleſiæ illud jus ademptum: quandoquidem apud omnes ſit indubitatum, nihil eorum, quæ ordinario jure Prælatis inferioribus competunt, unquam dici poſſit R. Pontifici reſervatum, niſi nominatim & expreſſe reſervatum & ademptum eſſe monſtretur, quemadmodum uno conſenſu tradunt omnes Canoniſtæ, eo quod hujuſmodi reſervationes detrahant *Poteſtati ordinariæ & corrigant jus commune*; adeoque odioſæ ſint & reſtringendæ, uti multis probat *Gonzales* ad Reg. 8. Cancellariæ §. 6. procœmiali. Quod eo uſque locum obtinet in Gallia & in Belgio, ut etiamnum hodie, contra deciſionem *Bonifacii* VIII. in Cap. SI A SEDE, *de Præb. in VI.* ſi dubitetur, an Proviſio Beneficii vacantis prius fuerit expedita, an ab Ordinario an a Pontifice, ſemper judicetur pro Proviſione Ordinarii; eo quod hæc fundetur in jure communi, iſta autem quæ a Pontifice in hiſce Regionibus fit, quaſi in jure reſervationis, quæ inter odioſa & reſtringenda connumerantur.

Proinde etiam concipere haud poſſum, qua ſpecie conentur Adverſarii qualemcumque reſervationem *Clementinam*, de qua jam pluſquam ſemel egimus, protendere ad Eccleſiam Ultrajectenſem; cum in illa Decretali ne verbum quidem habeatur niſi de Epiſcopatibus *in Partibus infidelium* ita collapſis, ut *Clero careant & populo Chriſtiano*; palam autem omnibus ſit, in Eccleſia Ultrajectina numeroſum ſemper Clerum & Populum Chriſtianum, gregemque Paſtori in Catholica fide adunatum permanſiſſe.

Querimoniæ adverſus reſervationes Romanorum.

XXIII. Neque ſolum hæ Reſervationes circa proviſionem Eccleſiarum ſtricte veniunt interpretandæ; ſed & notum eſt, varias tales per Concilia Generalia Conſtantienſe, & Baſileenſe, nec non per Sanctiones Pragmaticas & varia concordata fuiſſe ſublatas.

Sanctio Pragmatica S. Ludovici.

XXIV. Extat Sanctio Pragmatica S. *Ludovici* Regis Francorum in fine tom. 6. Bibliothecæ Patrum, in qua *pro ſalubri*, inquit, *ac tranquillo ſtatu Eccleſiæ Regni noſtri, nec non pro divini cultus augmento, & Chriſti fidelium animarum ſalute, utque gratiam & auxilium omnipotentis Dei* . . . . . (nempe in profectione ſua ad terram Sanctam) *conſequi valeamus: quæ ſequuntur, hoc edicto conſultiſſimo & in perpetuum valituro ſtatuimus & ordinamus.* 1. *Primo ut Eccleſiarum Regni noſtri, Prælati, Patroni, & Beneficiorum collatores ordinarii, jus ſuum plenarium habeant, & unicuique ſua jurisdictio debite ſervetur.* 2. *Item* ECCLESIÆ CATHEDRALES, *& aliæ Regni noſtri,* LIBERAS ELECTIONES *& earum effectum habeant* . . . . . 4. *Item Promotiones, collationes, proviſiones Prælaturarum, Dignitatum vel aliorum quorumcumque beneficiorum, officiorum Eccleſiaſticorum Regni noſtri, ſecundum Diſpoſitionem & Ordinationem, & determinationem* JURIS COMMUNIS, SACRORUM CONCILIORUM ECCLESIÆ DEI, *atque inſtitutorum antiquorum* SANCTORUM PATRUM *fieri volumus pariter & ordinamus*, &c. Data eſt hæc Sanctio Pariſiis anno 1268. menſe Martio; quem nos vocamus annum 1269. Notat *Claudius Fleury*, T. 11. pag. 907. S. *Ludovicum* Eccleſias Regni ſui præmunire voluiſſe ſignanter adverſus prætenſiones & molimina Curiæ Romanæ.

Guilielmus Durandus.

XXV. Hinc & querelæ *Guilielmi Durandi* Mimatenſis Epiſcopi in Concilio Viennenſi anno 1307. exhibitæ in ſupra laudato Tractatu *de modo Generalis Concilii celebrandi*, ubi parte 3. tit. 46. ſic habet: *deprehenditur & notatur in Eccleſia Sancta Dei, quia manifeſtum apparet quod Eccleſia Romana cauſas Electionum multis viis & remediis ad ſe trahit, &*

Ec-

Eccleſia remanent ex hoc longis temporibus viduatæ ; gregemque Dominicum propter Defectum Paſtoris Lupus rapax invadit, &c.

Sanctio Pragmatica Caroli VII.

XXVI. Hinc quoque celebris illa Sanctio Pragmatica *Caroli* VII. Francorum Regis 7. Julii 1438. ex certis ordinationibus & ſtatutis Generalis Synodi Baſileenſis compoſita, & ſolemnis congregationis Bituricenſis calculo probata : ubi in proœmio ſic exordiitur Rex: „ Inſcrutabilis divinæ altitudinis providentia, per quam „ Reges regnant, rerumque publicarum „ gubernacula poſſident, poteſtatem Regiam ad hoc inter cetera ordinavit in „ terris, ut Eccleſiam Sanctam, pretioſo „ Chriſti ſanguine fundatam, ejuſque Miniſtros fideliter protegeret atque tueretur, & Sanctorum antiquorumque Patrum Decreta ſaluberrima Spiritu Dei „ promulgata, quibus nervus Diſciplinæ „ Eccleſiaſticæ ſalutariſque Doctrinæ viget ac ſolidatur, ſincere exequi faceret, illibateque obſervari ; ſed & ſpeciali debito juramenti in noſtri Diadematis ſuſceptione inſigni, & alias Eccleſiæ Regni & Delphinatus noſtrorum „ præſtiti ad id ipſum aſtringimur pariter „ & obligamur. „

Deinde declarat, §. *Qualiter*, ſibi per Prælatos Bituricenſes expoſitum, qualiter per Sanctos Patres „ priorum ſeculorum „ plures ſacri Canones & Decreta ſaluberrima pro felici regimine ſtatus Eccleſiaſtici, tam ſuper Electionibus modiſque „ ipſius Eccleſiæ miniſtros aſſumendi & „ inſtituendi, quam eorum ceterorum Prælatorum ſalutari directione conditi ſunt „ etiam & promulgati ; qui quamdiu obſervati fuerunt, Eccleſia Dei fructus „ honoris honeſtatiſque felici ubertate produxit ; Diſciplinæ Eccleſiaſticæ vigor perſtitit ; Religio, Pietas, Caritas ubertim floruerunt ; animi hominum in pace „ Auctorem pacis excoluerunt. Sed proh „ dolor ! damnatæ ambitionis improbitas „ & deteſtandæ cupiditatis inſatiabilitas „ . . . ipſa ſalutifera Sanctorum Antiquorum Patrum Decreta paulatim cœpit „ deſerere . . . . Exinde ſubſecutæ morum „ corruptiones atque deformitates, ſtatus „ Eccleſiaſtici dehoneſtates atque decolorationes, uſurpationes graviſſimæ & præſertim per Prælaturarum, Dignitatum, „ & aliorum Beneficiorum reſervationes, „ &c.

Denique ſtatuit Tit. 2. §. *Quant.* inter cetera obſervandum eſſe Decretum Baſileenſis Synodi *de Electionibus*, quod ſic ſonat : *Sacri Canones Spiritu Dei promulgati, provide ſtatuerunt, ut unaquæque Eccleſia aut Collegium ſeu Conventus Prælatum eligant. Quibus hæc eadem Synodus eodem Spiritu congregata inhærens ſtatuit & definivit generalem reſervationem omnium Eccleſiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum . . . per Romanum Pontificem de cetero fieri, aut factis uti non debere . . . ſed quod per Electiones & Confirmationes Canonicas ſecundum juris communis diſpoſitionem, prædictis Metropolitanis, Cathedralibus . . . Collegiatis Eccleſiis . . . Vacantibus debite provideatur*, Et infra : Cap. Licet §. Statuit. *Statuit, ut Electiones in dictis Eccleſiis ſine impedimento aut obſtaculo omnino fiant.*

Chronicon Genebrardi.

XXVII. Pragmaticam hanc Sanctionem ſummopere impetiverunt, & ut penitus abrogaretur inſtiterunt Pius II. Julius II. Leo X. ; ſed quam triſtes ſequelas habuerint eorum ſtudia & conatus notavit Genebrardus Archiepiſcopus Aquenſis in Chronico ad annum 1513. agens de Concordato *Leonis* X. cum *Franciſco* I. „ Pragmaticam Sanctionem, *inquit*, ſuſtulit „ ſpecioſo prætextu, ut Rex propter Electionum abuſus . . . . ad Epiſcopatum „ nominare teneretur, revera autem agebatur myſterium illud iniquitatis, quo „ perditam Eccleſiam Gallicanam cernimus. „ Hinc enim ejus pernicies, in eâ omnis „ generis hæreſeon, ſimoniarum, fiduciarum ſeminarium, ſcientiæ, virtutis, „ pietatis exterminatio, Regni Peſtis. „

Dominicus Soto.

XXVIII. Item Dominicus Soto de Juſt. & jure

& jure l. 10. q. 3. art. 4. „ Neque vero, „ *ait*, diffitendum est, hanc pestem, quæ „ Ecclesias præsentia suorum Pastorum ex„ poliat, inde latius inserpsisse, ex quo „ Episcopi a suis Capitulis eligi desie„ runt; cœperuntque in Curiis vel Roma„ na vel Regiis creari.„ Hæc Dominicus Soto, quem Carolus V. designavit, ut cum Bartholomæo Caranza Archiepiscopo Toletano, accederet ad Concilium Tridentinum, ubi non parum utilis fuit Ecclesiæ rebus.

Conclusio hujus §.

XXIX. Manifeste igitur, uti opinor, demonstratum est, probari minime prætensam plenitudinem potestatis Pontificiæ, per modernam Praxim instituendi, confirmandi, & ordinandi Episcopos: quia tantum abest, Praxim hanc & morem ex primigenia Romani Pontificis a Christo ipsi concessa auctoritate fluxisse, ut potius contra primævam & constantem XI. Seculorum Disciplinam fuerit introducta, nullis adjuta Canonibus, sed adversus antiquos Canones, non sine acerbis querimoniis Catholicorum Virorum, ipsorumque Conciliorum, quibus cordi erat veneranda antiquitas, & avita Disciplina, quæ ex puro fonte profluxerat; & una summo dolori erant gravissima incommoda & mala, quæ novam Praxim comitabantur.

Ex quo ulterius consequitur, in Romani Pontificis auctoritate positum nequaquam fuisse, dare Ecclesiæ Ultrajectinæ merum *Vicarium*; sed ad illam secundum sacros Canones ordinare debuisse proprium Pastorem & Episcopum, qui illam non vicaria sed propria ac ordinaria auctoritate regeret. Neque enim Romano Pontifici licet per universum orbem Catholicum instituere meros *Vicarios*; etiamsi juxta hodiernam Praxim omnium Episcoporum confirmatio atque ordinatio ipsi sit reservata. Male ergo adversarii ex hac Praxi deducunt, *Sasboldum*, *Roveninm*, aliosque post ipsos Antistites ordinari potuisse ad regendam Ecclesiam Ultrajectensem, non tanquam proprios illius Episcopos & Pastores, sed ut meros Romani Pontificis Vicarios, ac Mandatarios.

§. XI.

Adversarii re ipsa volunt R. Pontificem esse universalem Episcopum, cujus vel solum nomen S. Gregorius tanquam profanum exhorruit.

Vocabulum *Universalis* in meliorem partem accipi potest.

I. Ex iis, quæ hactenus de prætensa plenitudine potestatis Papalis adducta sunt, non difficulter perspiciet æquus Lector, adversarios nostros re ipsa impingere in istud profanum, quod *S. Gregorius* in *Episcopi Universalis* nomine exhorruit; præcipue ubi hoc §. ostenderimus, in qua significatione S. Pontifex hoc vocabulum, quod profanum vocat, acceperit.

Nos una cum adversariis fatemur, posse vocabulum istud etiam in bonam partem accipi; nempe si vel intelligatur *universalis Episcopus*, quod *universæ Ecclesiæ* solicitudinem habeat, quo sensu omnes Ecclesiæ Antistites *Episcopi universales* nuncupari possunt; vel intelligatur de præeminentia primæ Sedis Episcopi, qui super universam Ecclesiam in altiori specula collocatus, cunctis etiam Collegis suis præsidens invigilet. Et hoc sensu in Synodo Chalcedonensi S. *Leoni* Papæ similem honoris titulum tributum fuisse, dubitare non possumus.

De Vocabulo Universalis R. P. *in Synodo Chalcedonensi oblato.*

II. Sunt tamen non pauca, quæ circa hanc rem seu circa titulum *universalis*, in Synodo Chalcedonensi R. Pontifici tributum, notanda veniunt:

1. Papendrechtius pag. 293. col. 2. sub finem & ex illo Auctor Anonymus *Epistolæ II. Presbyteri Lovaniensis ad Presbyterum Ultraj.* N. XXXII. stupenda confidentia asseverare non dubitant id, quod a vero maxime alienum esse patet vel ex inspectione ipsius Synodi, nempe *in Concilio Chalcedonensi œcumenico* VIX ALIUM *attribui Pontifici titulum, quam Sanctissimi & Beatissimi Universalis Archiepiscopi & Patriarchæ Magnæ Romæ, titulum*, inquiunt,

quiunt, *quem tota approbavit Eccleſia in Spiritu Sancto legitime congregata*. Nam ex 630. Epiſcopis, qui ex computu *Stephani Baluzii* illi Concilio interfuere, ne vel unus unquam, exceptis interdum Legatis R. Pontificis, illum titulum, aliumve, ubi nomen *Univerſalis* recenſeatur, Pontifici attribuit: ubi e contra ut minus trecenties S. *Leo* Pontifex, ſive in ſuffragiis & ſubſcriptionibus Patrum, ſive in geſtis Concilii, ſive in Epiſtolis ab ipſo S. *Leone*, vel ad *Leonem* ſcriptis, vocatur aut ſimpliciter *Epiſcopus*, *Archiepiſcopus*, *Patriarcha*; vel *Romanæ Eccleſiæ Præpoſitus*; *Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ*, *Archiepiſcopus Senioris Romæ*; *Leo Catholicæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus*, *Romanus Epiſcopus*, *Epiſcopus Romæ*, *&c.*

2. Quod ad Legatos S. *Leonis* pertinet, ii Actione VI. ſubſcribunt tanquam vicem gerentes *Apoſtolici Univerſalis Eccleſiæ Papæ urbis Romæ Leonis*. Neque tamen vocant Pontificem *Epiſcopum Univerſalem*, ſed Papam ſeu Epiſcopum *Univerſalis Eccleſiæ*; *noverimus* inquiunt in fine Actionis XVI., *quid Apoſtolico viro Univerſalis Eccleſiæ Papæ referre debeamus*. Actione autem VIII. interpres vertit: *Univerſæ Eccleſiæ Epiſcopus urbis Romæ Leo.*

3. Quæ quidem phraſis habere non poteſt bonum ſenſum, niſi per *Univerſalem* intelligendo *Catholicam*; ita ut ſenſus alius non ſit ab illo, qui hac forma exprimitur, *Catholicæ Romanæ Eccleſiæ* Epiſcopus, prout ſæpius S. *Leo* appellatus fuit.

4. Per hoc autem quod R. Pontifex dicatur Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, tantum abeſt, probari plenitudinem poteſtatis, ut eo titulo non ſolum Romana, ſed & aliæ Eccleſiæ deſignentur in ipſis etiam geſtis, quæ apud Binium repoſita ſunt in parte 3. Concilii Chalcedonenſis, V. G. in Epiſtola Catholicorum Epiſcoporum Ægypti ad Anatolium adverſus neſandum Timotheum Elurum, ubi ſic ſcribunt: *SS. & Dei Amantiſſimo Archiepiſcopo Conſtantinopolitanæ & Catholicæ Eccleſiæ Anatolio.* Quinimo & ſingulos fideles eodem *Catholici* nomine jam olim nuncupatos & recte nuncupari poſſe notavit Iſidorus Hiſpalenſis, Orig. L. 7. C. 14.

5. Totum igitur, quod ex Concilio Chalcedonenſi de titulo *Univerſalis* S. Leoni attributo habetur, reducitur ad 4. Libellos, quos quidam Athanaſius Presbyter, Theodorus & Iſchyrion Diaconi & Sophronius Chriſtiani nomine deſignatus, adverſus Dioſcorum Alexandrinum Synodo obtulerunt; inſcripti erant Libelli hi accuſatorii: *SS. & Beatiſſimo univerſali Archiepiſcopo & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni & Sanctæ univerſali Chalcedonenſi Synodo.*

6. Veriſimile autem eſt, quod hi Dioſcori accuſatores prædictum titulum opponere voluerint ſimili titulo, qui Dioſcoro attributus fuerat in Pſeudo-Concilio Epheſino, cujus acta in Chalcedonenſi relecta jam fuerant Actione I., ubi Olympius Epiſcopus Evaſenſis (al. Evadenſis) in ſuffragio ſuo pro Eutichete dixerat: *Sanctiſſimus Pater noſter & univerſalis Archiepiſcopus Dioſcorus magnæ Alexandrinæ Civitatis.*

7. Cum autem iſtos libellos adverſus Dioſcorum oblatos Synodus Chalcedonenſis geſtis inſeri juſſerit, & titulo *univerſalis Archiepiſcopi* non contradixerit, inde S. *Gregorius* argumentum deſumpſit, uti notat Severinus Binius, dicendi in Epiſt. (1) ad Eulogium, per S. Chalcedonenſem Synodum Pontifici Sedis Apoſtolicæ hoc *univerſitatis nomen oblatum* eſſe: quanquam in notis *Guſſanv.* ad hunc locum S. *Gregorii* obſervetur, melius dicendum fuiſſe *in Synodo Chalcedonenſi*, quam *per Synodum*: & quoſdam interpretari illud *per*, ut idem ſit quod *durante* Concilio. Unde ipſe Leo IX. S. Gregorio pene conſonans Ep. 1. ad Michaelem Cerularium C. 9. prout extat apud Labbeum Tom. IX. Col. 949. ait *in Chalcedonenſi Synodo* R. Pontifici nomen iſtud oblatum, non autem PER illam Synodum.

8. Ceterum addit S. *Gregorius* in eadem Epiſtola & alibi, (2) quod *nullus* ſuorum præ-

(1) Lib. 7. ind. 1. Epiſt. 30.
(2) L. 4. ind. 13. Epiſt. 32. ad Mauritium Aug.

Prædeceſſorum *unquam hoc ſingularitatis nomen aſſumpſerit*, utpote quod ipſe exiſtimat *nomen* eſſe *Blaſphemiæ*, quod longe *abſit a cordibus Chriſtianorum*.

9. Explicat autem craſſo errore deceptus Severinus Binius (in notis ad Act. 3. Chalced.) hunc textum S. *Gregorii* hoc ſenſu, *quod nemo Romanorum Pontificum eo titulo* (univerſalis) *ex ſolemni ritu ſemper & in omnibus inſcriptionibus uſus ſit*. Quaſi ſcilicet nomen blaſphemum, profanum, Antichriſtianum, uti ſemper & abſque ulla diſtinctione vocat S. *Gregorius*, ſibi quidem penitus interdictum, ſed ab Anteceſſoribus ſuis quandoque & in quibuſdam ſaltem inſcriptionibus jure uſurpatum fuiſſe idem S. Pater exiſtimaſſet.

10. Sed in craſſum hunc errorem lapſus eſt Binius, propterea quod cæco modo amplexaretur Pſeudo-Decretalem Epiſtolam 2. *Sixti* I. Papæ, quæ habet hunc titulum præfixum: *Sixtus Univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus omnibus Epiſcopis in Domino Salutem*. Ubi tamen ſtatim circa initium oculos offendit, & vehementem impoſturæ ſuſpicionem ingerit hæc tam abſona SS. Scripturis ſententia: *perit juſtus ſæpiſſime pro impio*: cum e contrario Scriptura dicat: *anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*: *filius non portabit iniquitatem Patris, & Pater non portabit iniquitatem filii*: *juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum*. Ezech. XVIII. 20. &c.

11. Adfert quidem ibidem Binius pro ſua interpretatione etiam Epiſtolam S. Leonis 78. (al. 54.) ad Marcianum Auguſtum, cui ſecundum editiones recentiores præfixus invenitur hic titulus: *Leo Epiſcopus Romanæ & univerſalis Eccleſiæ*. Sed ſpurium illum titulum, qui nulli alii inter 141. Epiſtolas Leoninas præfixus reperitur, hic etiam non inveniſſet Binius, ſi antiquiores editiones inſpexiſſet. Quinimo illum titulum non habet Holſtenii Collectio Romana a Cardinali Barbarino ſummo Pontifici dedicata.

12. Sed nec advertit Binius, ne quidem in illo Pſeudo-titulo S. Leonem vocari *Univerſalem Epiſcopum*; ſed Epiſcopum Romanæ & *Univerſalis Eccleſiæ*; ipſamque Pſeudo-Epiſtolam Sixti I. eamdem obviam interpretationem pati, quæ deſignat R. Pontificem *Univerſalis Eccleſiæ* Epiſcopum, non autem *Epiſcopum Univerſalem*.

Ceterum fatemur lubenter maximis elogiis S. Leonem Pontificem a Patribus Chalcedonenſibus cumulatum fuiſſe, prout decebat extolli primæ Sedis Epiſcopum, & tam eximium Fidei Catholicæ defenſorem. Sed & interdum iiſdem pene honoris titulis in ipſa Synodo affectus eſt Anatolius Conſtantinopolitanæ Sedis Antiſtes V. G. in Act. V. (apud Bin. pag. 243.) Euſtathius Epiſcopus Beryti dixit: *Cujus* (Synodi Chalced.) *Principes ſunt Deo amabiliſſimi & Sanctiſſimi Patres noſtri Leo & Anatolius* &c. Item Act. XIV. Sabinianus Epiſcopus offert deprecationem ſub hiſce honorum titulis: *Sanctiſſimis Patribus & Archiepiſcopis Leoni, Anatolio, Maximo & omni Sancto Concilio*.

Hæc de vocabulo *Univerſalis Epiſcopi* vel potius *Archiepiſcopi*, in meliorem partem accepto perſtrinximus, ut pateat, nihil ſolidi inde deduci pro prætenſa illa plenitudine poteſtatis R. Pontificis, ex quo tanquam ex fonte omnis juriſdictio quaſi in rivulos ſparſa in Univerſos Epiſcopos & Paſtores derivaretur.

S. Gregorius *plane rejecit vocabulum univerſalis Epiſcopi*.

III. Dicendum nunc de altera ejuſdem vocabuli ſignificatione, quæ adeo tetra & abominanda viſa eſt S. *Gregorio* Magno, ut ipſum penitus abjiciendum eſſe judicaret: quanquam Græci in mitiorem partem illud interpretantes, exigui momenti duxerint, Conſtantinopolitanum Patriarcham ſuis hoc ipſum vocabulum titulis adjicere. Atque hoc fit veriſimile ex eo quod non ſolum Joannes illius Sedis Epiſcopus a pietatis operibus magnopere commendatus titulum Patriarchæ œcumenici aſſumeret, ſed & in hoc ipſum Anaſtaſius Patriarcha Antiochenus, itemque Imperator Mauritius præberet aſſenſum; imo Eulogius Alexandrinus Epiſcopus hunc titulum *œcumenici* ipſis, quas ad *Gregorium* Papam ſcribebat, literis præfigeret: idque poſt ipſius S. Pontificis graviſſimam inhibitionem. Quare & Eulogio reſpondet S. *Gregorius* in hunc

modum: „Dixi nec mihi vos, nec cuiquam „ alteri tale aliquid ſcribere debere; & „ ecce in præfatione Epiſtolæ, quam ad „ me ipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſu„ perbæ appellationis verbum, *univerſalem* „ me Papam dicentes, imprimere cura„ ſtis. Quod pero dulciſſima mihi Sancti„ tas veſtra ultra non faciat, quia vobis „ ſubtrahitur, quod alteri, pluſquam ratio „ exigit, præbetur. „

Davenportus explicat locum S. Gregorii.

IV. Atque ex hoc & ex pluribus aliis locis non obſcure eruitur, in quo S. *Gregorius* vitium aſſumpti illius tituli *Univerſalis* reponeret, nempe in eo, quod dum uni hoc tribuitur, ceterorum Epiſcoporum dignitati non parum ſubtrahatur ac derogetur. Quod erudite exponit ſæpe laudatus Franciſcus a Sancta Clara ſive Davenportus *in Apologia Epiſcoporum* Cap. 7. §. *Quomodo Papa præficiatur ſingulis Eccleſiis*. Ubi ſic habet in principio: „ S. *Gregorius* ne in „ minimo Epiſcopali dignitati quoad ſuos „ diſtrictus derogare videretur, renuit vo„ cari *univerſalis* Eccleſiæ Epiſcopus, ut „ teſtatur Canon. Diſt. 99. C. ECCE. Si „ enim univerſalem me Papam veſtra San„ ctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod „ me fatetur univerſum. Et paulo ante: „ tunc vere ego honoratus ſum, cum „ ſingulis quibuſque honor debitus non ne„ gatur. „

Deinde explicat Davenportus in quo debitus ille Epiſcoporum honor conſiſtat, nempe ut in qualitate Epiſcopali omnes ſint pares; idque probat ex variis auctoribus, quos adducit, nempe Ugolino, Bannezio, Henrico a Gandavo; quod omnes Epiſcopi, inter quos & Romanus eſt, *Fratres* ſint, nulli autem *famuli Sedis Apoſtolicæ; quod Apoſtoli cum Petro pari conſortio honorem & poteſtatem acceperint, quando dictum eſt: paſce oves meas, ipſis quoque diſcedentibus in loco eorum* ſurrexerint *Epiſcopi* &c.

Denique S. *Cypriani* locum de Epiſcopatus unitate explicans Idem Davenportus: „ in ratione Epiſcopatus, *inquit*, omnes „ æquales ſunt, „ & quidquid uni vel ipſi „ Papæ conceditur ratione Epiſcopatus, „ etiam & ſingulis reliquis Epiſcopis, quia „ *unus eſt*. Quod vero præcellat Pontifex, „ hoc adventitium eſt Epiſcopatui ut ſic, „ ſeu ratione Epiſcopatus *in ſe*. „ Hæc eruditus ille Franciſcanus.

S. Gregorio *conſonat* Leo IX.

V. Quin & habemus Romanum Pontificem, contra quem Papendrechtius nulla ratione excipiat, nempe *Leonem* IX. circa medium ſeculi XI. ita ſcribentem ad Michaelem Epiſc. Conſtantinopolitanum, loco ſupra citato (1) *imitanda humilitas reverendorum Pontificum. . . . . ſuperbum refutavit vocabulum penitus*, nempe univerſalis Epiſcopi, *quo videbatur*, inquit, PAR DIGNITAS *ſubtrahi cunctis per orbem Præſulibus, dum uni ex toto arrogaretur*. Ex quo textu conſequens eſt, *Leonem* IX. cenſuiſſe id, quod ſupra ac præcipue §. VIII. probavimus, omnes Eccleſiæ Præſules in ratione ſui Epiſcopatus parem a Chriſto accepiſſe dignitatem, honorem & poteſtatem; ita ut quilibet in ſua Diœceſi ſeu diſtrictu ſit Epiſcopus ſolus & Sacerdos ſummus, ſive Romæ ſedeat, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii: ſalva præeminentia primæ Sedis.

Adverſarii ſtatuunt R. P. Epiſcopum univerſalem ſenſu reprobato.

VI. Atqui adverſarii, contra quos Reſolutionem Doctorum vindicamus, parem illam Epiſcopatus dignitatem a Chriſto inſtitutam tollunt penitus & peſſumdant. Nam ſecundum eorum principia & maximas, nulla amplius eſt ſpecies unitatis Epiſcopatus, & omnium Epiſcoporum ſive Romani, ſive cujuſcumque alterius loci, in ea qualitate æqualium.

Si enim originem ſpectes, dicunt R. Pontificem in Petro accepiſſe *pleniſſimam poteſtatem* Clavium & *primigeniam* (2) auctorita-

(1) Epiſt. 2. Cap. 9. apud Labbe. Tom. 9. col. 954.

(2) Anonym. p. 185. & 232.

ritatem, a Pontifice autem tanquam a perenni *fonte* omnem *juriſdictionem in rivulos ſparſam* in reliquos omnes Epiſcopos derivari; apud illum interim *immunita* remanente ipſa *plenitudine* poteſtatis a Chriſto acceptæ. Quantum ad exercitium vero ordinis Epiſcopalis ac poteſtatis, reliquos Epiſcopos non habere neque unquam habuiſſe auctoritatem inſtituendi vel ordinandi alios Epiſcopos, niſi per indultum R. Pontificis, cujus *ſuprema poteſtas in Epiſcopis ſive conſtituendis, ſive confirmandis, ſive ordinandis, ubique terrarum nunquam revocata in dubium fuerit* (1). Quemlibet Epiſcopum *a Pontifice conſequi tale certum territorium, & particularem Diœceſim* (2), intra cujus limites poteſtas ejus concludatur: ſoli autem R. Pontifici univerſam Eccleſiam eſſe commiſſam ſeu *totum* Chriſti *ovile* (3). Eumque *ubicunque ſe confert, veluti propria in Eccleſia verſari tanquam* (4) *immediatum Paſtorem fidelium omnino omnium.* Juriſdictionem *ſingulis* Epiſcopis *tribui & præfiniri a ſummo Pontifice*, hujus autem auctoritatem Epiſcopalem nec a Conciliis generalibus poſſe coarctari. Denique nullum Epiſcopum juriſdictionem ſeu poteſtatem paſtoralem contra R. Pontificis beneplacitum conſervare, neminem ſine illius voluntate Pontificalia exercere poſſe (5), ipſum autem ubique invitis etiam Epiſcopis in omnium Diœceſibus ſive per ſe, ſive per alios Epiſcopali munere fungi, ipſum poſſe *Epiſcopos ſupprimere* vel ſublimare, prout ratio dictaverit &c. (6).

Nemo eſt qui non videat, ſecundum hujuſmodi opiniones & ſenſa cunctos per orbem Antiſtites non tantum in ratione Epiſcopatus, ideſt ſepoſita adventitia prærogativa Primatus, non eſſe pares Romano Epiſcopo, verum etiam in comparatione R. Pontificis, tanta plenitudine Epiſcopalis poteſtatis donati, ad inſtar nihil evaneſcere, utpote qui ex pleniſſimo illi mari quoſdam duntaxat rivulos acceperint, unde nec dubitavit Deſirantius, adverſariorum hac in parte amicus, in urbe præmiatus, aſſeverare in theſi 11. Maji 1683. *de Eccleſia & ejus* URBIS ET ORBIS PONTIFICE, quod *centum millia Epiſcoporum congregatorum non adæquent auctoritatem unius Romani Pontificis.*

Diſtinguendum eſt jus Epiſcopale ab adventitia prærogativa Primatus.

VII. Scio adverſarios, qui diſtinguere neſciunt aut nolunt rationem Epiſcopatus & Primatus, atterrima nos calumnia denigrantes, in odium Catholicorum conari adducere; ſed ſi duo iſta, quæ dixi, æquus Lector, prout decet, diſtinxerit, illos potius a ſententia SS. Patrum Ipſiuſque Eccleſiæ turpiter perverſeque aberrare facile deprehendet, atque in Eccleſiam Dei eos re ipſa introducere illud, quod S. Gregorius in vocabulo *Univerſalis Epiſcopi*, ſuperbiæ, blaſphemiæ, profanationis contineri arbitratus eſt.

Conſideret ad hoc duntaxat Lector eum Eccleſiaſticæ præcellentiæ gradum, quo Metropolitani ſeu Archiepiſcopi ſuper Epiſcopos ſuffraganeos eminent. Hac enim Metropolitani præeminentia non obſtante, manet ipſi cum Suffraganeis *par dignitas* Epiſcopatus: ſive cauſam ſpectes hujus dignitatis & poteſtatis, ſive exercitium, ſive ſtabilitatem, ita ut quilibet in ſua Diœceſi ſit ſummus, nec poſſit in Epiſcopali ſuo munere fungendo per Metropolitanum jure impediri, ſicuti nec ipſe impedire Metropolitanum, quamdiu quiſque intra limites commiſſi ſibi gregis Paſtoralem curam exercet.

S. Gregorius *agnovit æqualitatem Epiſcopatus ſeu potius unitatem.*

VIII. Et quidem in hac ipſa, quæ inter S. Gregorium & Patriarcham Conſtantinopolitanum ferbuit, de vocabulo *Univerſalis*, contentione, habemus inſigne S. hujus Pontificis exemplum, nec non de pari dignitate Epiſcopatus, quem alteri pro arbi-

(1) Pag. 237.
(2) P. 221.
(3) Pap. pag. 251.
(4) Pap. 290.
(5) Vide Pap. diſſert. 216. p. 289.
(6) Ibid. pag. 231.

trio ſuo tollere non poſſe faſſus eſt, teſtimonium. Sic enim ſcribit (L. 4. ind. 13. Ep. 38.) ad Joannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum : „ perpende , rogo , quia „ in hac præſumptione temeraria pax totius turbatur Eccleſiæ & gratiæ contradicitur *communiter omnibus effuſæ*. „

En parem dignitatem omnium Epiſcoporum. Et poſtea : „ Quid ergo, *inquit*, „ frater cariſſime, in illo terribili examine venientis judicis dicturuses, qui non „ ſolum Pater , ſed generalis Pater in „ mundo vocari appetis ? . . . Nos quidem in quos talis tantaque per auſum „ nefarium culpa committitur , ſervamus „ quod veritas præcepit , dicens : *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum . . . . Si autem te non audierit , adhibe tecum adhuc unum vel duos . . . . quod ſi non audierit eos , dic Eccleſiæ ; ſi autem Eccleſiam non audierit , ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*. Ego itaque per reſponſales meos ſemel & bis verbis bumilibus boc quod in tota Eccleſia peccatur , corripere ſtudui : nunc per me „ ipſum ſcribo , quidquid facere humiliter „ debui , non omiſi. Sed ſi in mea correptione deſpicior , *reſtat ut Eccleſiam debeam adhibere*. „ En ex verbo Evangelii , quod B. Petrus tanquam ad ſe dictum accepit, *Fratrem* ſe Conſacerdotis ſui eſſe intellexit S. Gregorius , *Fratrem* appellavit , & tanquam *Fratrem* corripuit ; faſſuſque eſt, ſe illi ob grande, quod exiſtimabat piaculum, auferre non poſſe Epiſcopatum , ſed hoc ad auctoritatem pertinere Matris Eccleſiæ, utpote quam noverat omnem ſponſi ſui poſſidere poteſtatem, & Clavium proprietatem habere.

Item ante Gregorium S. Leo Magnus.

IX. Ita quoque S. Leonem ſenſiſſe atque egiſſe jam ſupra vidimus §. VIII. N. VI. nempe ſeſe aliarum Eccleſiarum regimini non immiſcere ſignificat Epiſt. 88. edit. Lugd. 1700. quæ exiat in M. S. Codice Cardinalis Grimani ſcripta ad Julianum Epiſcopum Coenſem . Cum enim Anatolius Epiſcopus Conſtantinopolitanus Aetio fide & vitæ meritis inſigni ab officio Archidiaconi dejecto, in ejus locum Andream quemdam hæreſi pollutum ſuffecerat : conqueſtus de hoc facinore S. Leo Pontifex, quo modo Coepiſcopi ſui acta reſcinderet amplius non invenit : „ Non eſt dubium, „ *inquit*, banc commutationem ad Catholicorum injuriam pertinere : ſed patien„ ter interim iſta *toleranda ſunt, ne men„ ſuram ſolidationis ſolitæ videamur exce„ dere*. „

Adverſarios propria confeſſione convictos impingere in profanum ſenſum vocabuli univerſalis.

X. Ceterum ne quod dubium ſuperſit ejus, quod hoc §. demonſtrandum ſuſcepimus, adverſarios proprio ipſorum judicio & confeſſione in malum , quod S. Gregorius in profano vocabulo reprehendit , impegiſſe oſtendemus : nempe ipſimet ex Bellarmino determinarunt pravum ſenſum illius vocabuli ; tantum ſupererit demonſtrare , quod licet ipſum nomen in pravo ſenſu uſurpatum Romano Pontifici non attribuant , tamen rem ipſam pravo nomine indicatam eidem tribuant . „ Duobus mo„ dis , *inquit* Papendrechtius Bellarmini „ verba citans , poteſt (1) intelligi no„ men *Univerſalis* Epiſcopi , uno modo, „ ut ille , qui dicitur univerſalis , intelli„ gatur eſſe ſolus Epiſcopus omnium Ur„ bium Chriſtianorum , ita ut ceteri non „ ſint Epiſcopi , ſed *Vicarii* tantum il„ lius , qui dicitur Epiſcopus Univerſalis, „ & hoc modo nomen eſt vere profanum, „ ſacrilegum & Anti-Chriſtianum , & de „ hac ſignificatione loquitur Gregorius . . „ . . . Altero modo dici poteſt Epiſcopus „ univerſalis, qui habet curam totius Ec„ cleſiæ ſed generalem, ita ut non exclu„ dat particulares Epiſcopos . Et boc „ modo tribui poſſe Romano Pontifici ex „ mente Gregorii probatur , & ita Bel„ larminus de Rom. Pont. L. 2. Cap. „ 31. „

Con-

(1) Idem habet pag 290. auctor Epiſt. II. Anonymi Presbyteri Lovan. ad Presb. Ultraj. p. 14. *in fine.*

Conſentiunt Doctores S. Gregorium reprobaſſe vocabulum Univerſalis Epiſcopi tanquam profanum, ſacrilegum & Anti-Chriſtianum pravo hoc ſenſu acceptum, quem Papendrechtius ex Bellarmino deſignavit. Nam ad Conſtantiam Auguſtam L. 4. Ep. 34. ſcribens „ triſte valde eſt, „ *inquit*, quatenus deſpectis omnibus, „ prædictus frater & Coepiſcopus meus „ (Joannes C. P.) *ſolus* conetur appellari Epiſcopus; „ & ad Eulogium Alexandrinum ac Anaſtaſium Antiochenum (ibid. Ep. 36.) eo exorbitare dicit Joannem, „ ut *univerſa ſibi* tentet *adſcribere*, & *omnia*, quæ ſoli uni Capiti „ cohærent; videlicet Chriſto, per elationem pompatici ſermonis ejuſdem *Chriſti ſibi* ſtudeat *membra ſubjugare*. „

Conſonat hic etiam *Baronius*, cujus in hac re ſententiam adverſarios adoptare dubium non eſt: „ Patet, *inquit*, accepiſſe „ Gregorium nomen *univerſalis* pro ſingulari & uno ſolo, præter quem nemo ſit. „ . . . & poſt pauca: „ Nomen *Univerſalis* reſpuit R. Pontifex oblatum a Synodo Chalcedonenſi, quia noluerit eo ſenſu dici Pater totius mundi ipſe R. Epiſcopus, cui reliqui omnes ſubeſſent ut „ filii, & non ut fratres & in adminiſtratione Collegæ. Alia vero, *pergit Baronius*, eſt ejuſdem nominis ſignificatio, „ qua dicitur univerſale, hoc eſt, quod „ remanentibus partibus integris, ipſum „ ceteris ſupereminet. „ Hæc Baronius.

Atqui adverſarii ita deprædicant R. Pontificem univerſalem Epiſcopum, ut omnes ceteri, quamvis, nomine tenus dicantur Epiſcopi proprii & ordinarii ſingularum Diœceſium, re ipſa tamen nil aliud ſint quam *Vicarii* Romani Pontificis.

1. Ordinariorum enim non eſt, ſed Vicariorum inſtitui a ſuo Principali, in quo reſidet proprietas collatæ juriſdictionis & primigenia auctoritas, atque adeo ſecundum adverſarios univerſi Epiſcopi *Vicarii* ſunt Romani Pontificis, qui ſolus habeat primigeniam auctoritatem inſtituendi ubique terrarum Epiſcopos. Aſt ſecundum Reſolutionem Doctorum, omnes Epiſcopi ſunt Vicarii Chriſti, & Vicarii Eccleſiæ tanquam quæ a Chriſto ſponſo ſuo accepit proprietatem Clavium, & penes quam primigenia auctoritas reſidet.

2. Similiter Ordinariorum non eſt, ſed Vicariorum in exercitio collati ſibi muneris, a voluntate & arbitrio Principalis ſui dependere: omnes porro Epiſcopi, ſi adverſariis credamus, non tantum Epiſcopatum acceperunt a ſummo Pontifice, ſed & in exercitio muneris Epiſcopalis ab illius voluntate & arbitrio dependent. Nemo enim juxta illos Pontificalia rite poteſt exercere ſine voluntate illius (1), *quam Eccleſiæ Conditor Chriſtus Dominus ſuum voluit eſſe in terris arbitrum & directorem:* Cujus juxta Vairam (2) *tanta eſt auctoritas, quanta Chriſti, quique excellit ut Chriſtus in toto Orbe & in tota Eccleſia.* Quemadmodum igitur cuncti Epiſcopi ſunt Vicarii Chriſti, ita adverſarii admittant neceſſe eſt eoſdem eſſe Vicarios ſummi Pontificis.

Verum juxta Reſolutionem Doctorum, ſicuti omnes Epiſcopi in regimine ſuæ Diœceſeos dependent a Chriſto, ejuſque ſponſa Eccleſia, cujus Regulis & Canonibus omnes æque ſubjiciuntur, etiam Epiſcopi Romani; ita omnes ſunt Vicarii Chriſti & Eccleſiæ.

3. Ordinariorum non eſt, ſed Vicariorum vocari duntaxat in partem ſolicitudinis, & accipere rivulum quemdam juriſdictionis, ipſo fonte & plenitudine poteſtatis apud Principalem remanente. Jam autem hoc ipſum volunt adverſarii obtinere in univerſis Epiſcopis, utpote in quos a R. Pontifice tanquam a perenni fonte juriſdictio Eccleſiaſtica in rivulos ſparſa derivetur; ipſa interim poteſtatis plenitudine abſque ſui diminutione in ſupremo illo Capite remanente. Conſequenter ſecundum adverſarios Epiſcopi meri ſunt Vicarii R. Pontificis.

E contrario ſecundum documenta Reſolutionis Doctorum, cum fons omnis juriſdictionis & poteſtatis ſpiritualis ſit non R. Pon-

(1) Papendr. præf. N. I.
(2) De prærogativa OEcumenicæ Nomenclaturæ, Patavii 1740. in folio.

R. Pontifex, ſed Eccleſia; omnes Epiſcopi, qui ex illo fonte auctoritatem ſuam ſumunt, non R. Pontificis, ſed Eccleſiæ Vicarii ſunt.

4. Ordinariorum non eſt, ſed Vicariorum, ad arbitrium ſui Principalis deponi poſſe. Cum ergo ſecundum opinionem adverſariorum R. Pontifex pro arbitrio ſuo, ubi Eccleſiæ bono viderit expedire, Epiſcopos ſupprimere poſſit: Conſequens eſt, eos omnes eſſe Vicarios R. Pontificis.

E contrario ſecundum Reſolutionem Doctorum omnes ſunt Vicarii Eccleſiæ, quæ ſola habet primigeniam poteſtatem ipſos ab Epiſcopatu removendi; ita ut ne quidem ſummus Pontifex adverſus jura Coepiſcoporum ſuorum SS. Eccleſiæ Canonibus firmata quidpiam poſſit.

5. Ordinariorum non eſt, ſed Vicariorum in functionibus collati ſibi Officii peragendis oportere cedere ubi Principalis adeſt. Adverſarii autem volunt R. Pontificem ubique terrarum, veluti in propria Parochia verſari, quem nemo Epiſcoporum in Diœceſi ſua abſque piaculo recuſet, vel in exercitio Clavium præoccupet aut impediat: meri ergo Vicarii illi ſunt R. Pontificis.

6. Ordinariorum iterum non eſt, ſed Vicariorum in munere ſuo præpediri per alterum a Principali ſuo poſterius delegatum: atqui prætendunt adverſarii, R. Pontificem in aliorum Epiſcoporum Diœceſibus, invitis etiam ipſis Epiſcopis, per alios a ſe commiſſos Paſtoralia munia pro arbitrio ſuo exercere poſſe. Reliquum ergo eſt, ceteros Epiſcopos meros eſſe R. Pontificis Vicarios.

7. Ulterius ſecundum adverſarios ſoli R. Pontifici *Univerſa Eccleſia* commiſſa eſt: ubique eſt *immediatus* Paſtor & *Ordinarius*. Igitur ſecundum ipſos, ſi candide ac ſincere loqui velint, ceteri Epiſcopi tanquam in aliena Diœceſi verſantur, & vicariam duntaxat poteſtatem exercent, cum eadem Diœceſis ſecundum SS. Canones plures *immediatos* & *Ordinarios* Epiſcopos nequaquam admittat. Re ipſa ergo faciunt adverſarii reliquos omnes Epiſcopos R. Pontificis Vicarios: atque adeo juxta Baronii & Bellarmini, propriamque ſuam vocabuli *Univerſalis*, quatenus profani & antichriſtiani, interpretationem, ruunt in illud tam noxiæ præſumptionis præcipitium, quod S. Gregorius, & tot venerandi ante & poſt illum Pontifices exhorruerunt, refutato etiam penitus ipſo ambiguæ ſignificationis vocabulo, ut ulla ſpecie Coepiſcoporum ſuorum dignitati detrahere viderentur.

Notanda quoque ſunt verba Bellarmini, quibus R. Pontifici GENERALEM duntaxat *curam totius Eccleſiæ* attribuit, *ita ut non excludat particulares Epiſcopos*. Adverſarii autem tribuunt *immediatam* & *ordinariam*, ac proinde PARTICULAREM, quæ particulares Epiſcopos excludit, eoſque neceſſario dejicit ad ſimplicem qualitatem Vicariorum R. Pontificis.

Notanda ſimiliter Baronii dicta, ſecundum quæ ceteri Epiſcopi R. Pontifici non ſubſunt *ut Filii*, ſed *ut Fratres & in adminiſtratione Collegæ*: Adverſarii vero ſtatuendo R. Pontificem *Ordinarium Ordinariorum*; ad eum gradum dejiciunt ceteros Epiſcopos, ut tanquam *Filii* ſubeſſe debeant ſummo Epiſcopo & Paſtori, quemadmodum fideles tanquam filii ſubſunt particularibus ſuis Epiſcopis & Paſtoribus.

Dictum S. Cypriani *de* Uno Sacerdote & Judice *ad ſolum R. P. falſo detortum*.

XI. Denique adverſarii apertiſſime ſe jugulant in *Epiſtola II. Presbyteri Lovanienſis ad Presbyterum Ultrajectenſem* 1726. Nam poſtquam Num. XXVIII. protulit Auctor ille prædictam Bellarmini interpretationem: profanum nempe eſſe vocabulum *Univerſalis Epiſcopi*, ſi per hoc intelligatur, reliquos Epiſcopos eſſe *Vicarios tantum illius, qui dicitur Epiſcopus Univerſalis*: poſtea N. XXXIII. dogmatizat, quod UNUS ſit *in Eccleſia ad tempus* SACERDOS, *& ad tempus* JUDEX *vice Chriſti*; hocque de *Romano Pontifice*, non de alio Epiſcopo vult intelligi. Jam vero ſi *unus* ille ſit *Sacerdos* ſeu Epiſcopus, & unus *judex*; conſequens eſt, alios Epiſcopos illius duntaxat eſſe Vicarios ac judices delegatos. Si *unus*, ergo *ſolus*, *præter quem nemo ſit*; adeoque ex ſententia Baronii volunt adverſarii R. Pontificem eſſe *univerſalem Epi-*

Epiſcopum ſenſu illo profano & Anti-Chriſtiano, quem S. Gregorius Magnus tantopere reprobavit.

Aſt Auctor memoratæ Epiſtolæ gloriatur, ſe hunc textum de *uno ſacerdote* & *judice* in Eccleſia conſtituto ex S. *Cypriano* deſumpſiſſe. „ Refractarii volunt, *inquit*, Univerſalem Eccleſiam . . . ſic „ regi, ut ſicut Romanus Pontifex in „ particulari ſua Romana Eccleſia regenda, independens eſt ab auctoritate & „ jurisdictione reliquorum particularium „ Epiſcoporum; ſic etiam ceteri particulares Epiſcopi in ſuis quique regendis „ Eccleſiis independentes ſint ab auctoritate & jurisdictione Pontificis Romani. „ Et ſubdit: „ Hæc autem Doctrina, teſte „ S. *Cypriano*, ſchiſmatica eſt: *Neque* „ *enim*, inquit *Epiſt.* 55. *ad Cornel.*, „ *aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut natæ* „ *ſunt ſchiſmata, quam inde quod Sacerdoti* „ *Dei* (HOC EST ROMANO PONTIFICI) „ *non obtemperatur; nec* UNUS *in Eccleſia* „ *ad tempus* SACERDOS *& ad tempus* JUDEX *vice Chriſti cogitatur.* „

Hæc ſcriptor ille ad ſolum R. Pontificem detorquet, quæ ex mente S. *Cypriani* ad quemlibet Epiſcopum pertinent, quæque nominatim de ſe ipſo expreſſit. Oportet autem hunc ſcriptorem vel Epiſtolam S. *Cypriani*, quam citat, non legiſſe; vel ſi eam legerit, turpiſſimæ impoſturæ reum conſtitui. Exponit enim S. Antiſtes in hac ſua Epiſtola ad Cornelium Epiſcopum Rom. quinque Presbyteros e Clero ſuo Carthaginenſi cum eorum Anteſignano *Felicioſſimo*, ſua & Coepiſcoporum ſuorum ſententia, ob rebellionem atque hæreſim de Eccleſia pulſos; *Felicioſſimum*, cum Romam veniſſet, a Cornelio ipſo rejectum; dein Pſeudo-Epiſcopum *Fortunatum*, quem illi de factioſa ſua caterva conſecrari fecerant, litteras communicatorias Romam miſiſſe per eumdem *Felicioſſimum*, qui ſecundo ſuo adventu, *factione deſperatorum* ſtipatus, calumniis adverſus *Cyprianum*, aliisque mendaciis ac minis effecerat, ut Cornelius videretur vacillare. Tum vero S. *Cyprianus* vigore quaſi Antiſtitis veterani tota hac Epiſtola hoc agit, ut animum Collegæ ſui Cornelii firmet ac roboret: *Satis miratus ſum*, inquit, *cum advertiſſem te minis atque terroribus eorum . . . . aliquantum eſſe commotum*, deinde ſubjicit: *Actum eſt de Epiſcopatus vigore . . . ſi . . . perditorum minas atque inſidias pertimeſcamus*: & poſt pauca Epiſcopatus ſui honorem atque auctoritatem adverſus factioſos illos & hæreticos defenſans: *Neque enim aliunde*, inquit, *hæreſes obortæ ſunt, aut natæ ſunt ſchiſmata, quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec* UNUS *in Eccleſia ad tempus* SACERDOS *& ad tempus* JUDEX *vice Chriſti cogitatur: cui ſi ſecundum magiſteria divina obtemperaret Fraternitas univerſa, nemo adverſum Sacerdotum Collegium quidquam moveret; nemo poſt divinum judicium, poſt populi ſuffragium, poſt Coepiſcoporum conſenſum, judicem ſe jam non Epiſcopi ſed Dei faceret*: Pſeudo-Epiſcopum perſtringit, ſuum ipſius autem Epiſcopatum legitime & ſecundum SS. Canones ſibi collatum commendat *Cyprianus*; quod adhuc magis præſtat hiſce verbis, quæ ſubjungit: (*dico compulſus*) „ Quando Epiſcopus in locum defuncti „ ſubſtituitur, quando populi univerſi ſuffragio . . . deligitur; collegis omnibus „ fideliter junctus; Plebi ſuæ in Epiſcopatu quadriennio jam probatus; in quiete ſerviens diſciplinæ; in tempeſtate „ proſcriptus . . . toties ad leonem petitus, in Circo, in Amphitheatro Dominicæ dignationis teſtimonio honoratus . . . „ Cum talis, Frater cariſſime, a quibusdam deſperatis & perditis & extra Eccleſiam conſtitutis impugnari videtur, „ apparet quis impugnet. Non ſcilicet „ Chriſtus, qui Sacerdotes aut conſtituit „ aut protegit. „

Evidens eſt, S. *Cyprianum* ſuam ipſius auctoritatem in hiſce defendere. Quinimo indicat Cornelio, jam non eſſe illi liberum de iis, qui in Africa Canonice condemnati erant, aliud examen aut judicium Romæ inſtituere, eoſve ad Eccleſiam admittere. „ Nam cum ſtatutum ſit omnibus nobis, *inquit*, & æquum ſit pariter „ ac juſtum, ut uniuſcujuſque cauſa illic „ audiatur, ubi eſt crimen admiſſum, & „ ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet, rationem ſui actus Domino redditurus; oportet utique eos, quibus præſumus, non circumcurſare, nec Epiſcoporum

„ porum

„ porum concordiam cohærentem ſua ſub-
„ dola & fallaci temeritate collidere; ſed
„ agere illic cauſam ſuam, ubi & accuſa-
„ tores habere, & teſtes ſui criminis poſ-
„ ſint. . . . Jam cauſa eorum cognita eſt;
„ jam de iis dicta ſententia eſt; nec cen-
„ ſuræ congruit Sacerdotum mobilis atque
„ inconſtantis animi levitate reprehendi. „
Statutum eſſe *omnibus*, ait S. *Cyprianus*, id quod de forma judicii Epiſcopalis pronunciat, idcirco quod vetuſtiſſimo Canone, uti obſervat Rigaltius, ea forma præſcripta eſſet: Eamdemque Regulam etiam Patres Nicæni Canone 5. illibatam ſervari voluerunt: *Servetur*, inquiunt, *& iſta ſententia, ut hi, qui ab aliis excommunicantur, ab aliis ad communionem non recipiantur*, *XI. Q.* 3. *Can.* 73.

Conformiter quoque ad hunc Canonem ſcripſerunt Epiſcopi Africanæ Synodi ad Cæleſtinum Papam in hunc modum: „ Presbyterorum quoque & ſequentium „ Clericorum improba refugia, ſicut te „ dignum eſt, repellat Sanctitas Tua: Quia „ & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ „ derogatum eſt Africanæ, & Decreta Ni- „ cæna, ſive inferioris gradus Clericos „ ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolita- „ nis apertiſſime commiſerunt, quæcum- „ que negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt „ finienda. „ &c.

Itaque luce meridiana clarius eſt, S. *Cyprianum* in Ep. 55. ad S. Cornelium, ſignificare, quod in unaquaque Eccleſia *unus* duntaxat ſit *Sacerdos* ſeu Epiſcopus, cui in iis indubie, quæ Canonice decreverit, tanquam Chriſti Vicario obtemperet Fraternitas Univerſa: neque plures Epiſcopos eidem ſimul particulari Eccleſiæ præſidere poſſe: uti & Ep. 52. ad Antonianum dicit, quod *quiſquis poſt unum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, jam non ſecundus ille, ſed nullus ſit.*

Ubi obſervare eſt, hac ipſa *Cypriani* ſententia deſtrui opinionem adverſariorum de *Ordinario Ordinariorum*, juxta quam eidem Eccleſiæ ſeu Diœceſi præſunt duo *ordinarii* & *immediati* Paſtores; nempe R. Pontifex, & Epiſcopus alter eidem Eccleſiæ incardinatus.

Ceterum mirari ſubit Sophiſtam iſtum, quem refutamus, laudatam S. *Cypriani* ſententiam de *uno ſacerdote* ac *judice*, adhuc ad ſolum R. Pontificem detorquere auſum, poſtquam hujuſmodi craſſa hallucinatio, ne dicam mala fides, toties in libris decantata fuit. Imo ubi omnibus notum eſt, ſanctum illum Patrem ac Doctorem tum ſcripto, tum exemplo, tam alibi quam in hac ipſa Epiſtola ad S. Cornelium, palam declaraſſe, quemlibet Epiſcopum habere arbitrium proprium, *rationem ſui actus Domino redditurum; tamque ab alio*, etiam R. Pontifice, *judicari non poſſe, quam nec ipſe poſſit alterum judicare.*

Sententia S. Cypriani *de eo, qui vellet ſe conſtituere* Epiſcopum Epiſcoporum.

XII. Quod plus eſt, jam tunc S. *Cyprianus* opinionem noſtrorum adverſariorum, de *Ordinariorum Ordinario*, antequam orta eſſet, pene in terminis refutavit in Synodo Africana: *Neque enim quiſquam noſtrum*, inquit, EPISCOPUM *ſe* EPISCOPORUM *conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem Collegas ſuos adigit*: ad quæ verba, quæ Stephanum R. Pontificem notabant, ſubdit S. Auguſtinus l. 3. de Bapt. contra Donatiſt. Cap. 3. N. 5. hanc obſervationem in verbis: „ Quid manſue- „ tius? Quid humilius? nulla nos certe „ deterret auctoritas a quærendo quid verum „ ſit. Quando habeat, *inquit* „ (hic iterum citat Auguſtinus verba *Cypriani*:) „ *omnis Epiſcopus pro licentia libertatis & „ poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non poſſit, quam nec „ ipſe poteſt alterum judicare.*

Similia habet S. *Cyprianus* Ep. 73. ad Jubaianum. „ Hæc tibi, *inquit*, reſcripſi- „ mus, Frater cariſſime, nemini præſcri- „ bentes aut præjudicantes, quo minus „ unuſquiſque Epiſcoporum, quod putat, „ faciat, habens arbitrii ſui liberam pote- „ ſtatem. Nos quantum in nobis eſt, . . . „ cum Collegis . . . noſtris non conten- „ dimus, cum quibus concordiam & Do- „ minicam pacem tenemus. „ Hæc ille S. Antiſtes tanquam Primas totius fere Africæ dixit, & ſcripſit ad commendandam manſuetudinem, cujus limites Stephanus R. Epiſcopus ei videbatur tranſgreſſus.

Unde

Unde & S. Auguſtinus ibid. l. 5. Cap. 17. N. 22. & 23. ad hæc *Cypriani* dicta reflectens: „ In his verbis, *inquit*, multa „ conſideranda ſunt, quibus in hoc viro „ . . . Chriſtianæ Caritatis fulgor elucet: „ primo quia id quod ſenſit, non tacuit: „ deinde quia tam manſuete & pacifice „ protulit: quia cum his, qui aliud ſen- „ tiebant, Eccleſiaſticam pacem tenuit „ &c.: nempe, prout indubie Auguſtinus intelligit, cum S. Stephano, aliiſque qui Stephano in quæſtione de Baptiſmate ab hæreticis collato adhærebant.

Denique manifeſtum quoque eſt, opinionem adverſariorum, quam impugnamus, conſiſtere nequaquam poſſe cum graviſſima illa S. *Cypriani* ſententia, de qua latius ſupra §. VII. N. II., ubi ita de Apoſtolis, atque adeo de eorum ſucceſſoribus Epiſcopis pronunciat, de Unit. Eccl. ſub init. *hoc erant utique & ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis.*

Adverſariorum fictiones depulſæ.

XIII. Detorſit ergo turpiſſime auctor ille *Epiſtolæ II. Presbyteri Lovan.* locum S. *Cypriani*, ſed in proprium caput, uti vidimus, detorſit. Nam cum certum ſit, S. Patrem loqui de *uno Sacerdote* ſeu Epiſcopo, præter quem nemo ſit in Eccleſia, qui præſidet, conſequens erit ſecundum dictum auctorem, R. Pontificem eſſe unum illum ſeu ſolum Sacerdotem ſive Epiſcopum, præter quem nemo ſit; ita ut ceteri omnes Epiſcopi *Vicarii* duntaxat ſint illius, qui in Eccleſia *unus* ac ſolus ſit.

Si dicant adverſarii, *unum* quidem eſſe Sacerdotem & Epiſcopum Eccleſiæ Univerſalis, quæ ex omnibus Eccleſiis particularibus coaleſcit; particularibus tamen hiſce Eccleſiis præſidere *proprios* atque *Ordinarios* Epiſcopos, qui eatenus ſint Fratres & Collegæ, non autem Vicarii Pontificis R.

Reſpondemus in primis, ſecundum SS. Patrum Doctrinam non modo R. Pontifi-

ci, ſed & omnibus Epiſcopis *in communi* Univerſæ Eccleſiæ curam a Chriſto commiſſam eſſe; Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis *communiter omnibus effuſam gratiam*; ſic tamen ut unicuique Paſtori portio gregis ſit aſſignata, cui ſpecialiter paſcendæ incumbat.

Deinde, licet adverſarii dicant, Epiſcopos eſſe *Ordinarios* & *proprios* Paſtores ſuarum reſpective Eccleſiarum; re ipſa tamen eis qualitatem ordinarii & proprii Paſtoris auferunt. Nam ſic ſtatuunt R. Pontificem Epiſcopum & Paſtorem Univerſalis Eccleſiæ, ut ex ipſius plenitudine poteſtatis tanquam ex fonte omnis jurisdictio in rivulos ſparſa in reliquos Epiſcopos & Paſtores derivetur; utque per eos ipſe, cum ubique præſens eſſe non poſſit, univerſis per orbem fidelibus ſolicitudinem Paſtoralem impendat, tanquam omnium immediatus Paſtor & Epiſcopus; ac proinde evidens eſt, juxta adverſariorum opinionem, reliquos Epiſcopos eſſe meros Vicarios ſeu vicem ſupplentes R. Pontificis, qui jurisdictionem, quam ſingulis impertit, ad ſe ſuamve plenitudinem, ubi expedire viderit, valeat revocare. Neque, ſi opinio adverſariorum admitteretur, jam evadere poſſet R. Pontifex notam præſumptuoſæ elationis, & ſimiles querelas, quas S. Gregorius Magnus de Joanne C. P. ſcripſit, quod nempe per nomen *Univerſalis Patriarchæ*, *univerſa ſibi* tentaret *adſcribere*, *& omnia quæ ſoli uni Capiti cohærent, videlicet Chriſto per elationem pompatici ſermonis ejusdem Chriſti ſibi ſtuderet membra ſubjugare.*

Quid multa? Adverſarii ipſi aſſerunt terminis plane æquivalentibus Epiſcopos duntaxat eſſe *Vicarios* R. Pontificis, dum aiunt (1), Eccleſiaſticam „ poteſtatem . . . „ in omnes, qui ſpiritualem jurisdictio- „ nem adminiſtrant, derivatam eſſe a ſum- „ mo Eccleſiæ Capite, qui eſt Romanus „ Pontifex, „ ſubduntque ex quodam Pſeudo-monumento Vigilii Papæ hanc rationem: *Ipſa namque Eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis Eccleſiis* VICES SUAS *credidit*

(1) Anonym. pag. 230. in fine.

didit largiendas, ut in partem vocata ſint ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis &c. Æquivalentes enim termini ſunt dicere, quod R. Pontifex reliquos Epiſcopos conſtituerit *ſuos Vicarios*, & quod eis *vices ſuas* crediderit largiendas; cum *Vicarius* ille ſit, cui *vices* alterius ab altero ſunt commiſſæ.

Atque hæc abunde ſufficiunt, ut luculenter appareat, adverſarios re ipſa ſtatuere R. Pontificem Epiſcopum Univerſalem ſenſu illo profano, quem S. Gregorius Magnus tantopere exhorruit: & dum negant *Sasboldum*, *Rovenium*, alioſque Antiſtites Ultrajectinos fuiſſe veros Epiſcopos illius Eccleſiæ, ruere in illud abſurdum atque profanum, ut jam ceteri per orbem Epiſcopi duntaxat Vicarii Romani Pontificis æſtimandi veniant.

DISQUISITIO TERTIA

Ubi ſtabiliuntur Fundamenta Reſolutionis Doctorum, quibus invicte probetur, Capitulum Metropolitanum Eccleſiæ Ultrajectenſis etiamnum ſubſiſtere, & gaudere iisdem juribus, quibus gaudent cetera Capitula Cathedralia ſub ditione Principum Catholicorum conſtituta.

§. I.

Non ſolus Epiſcopus, *ſed is* una cum Clero *Eccleſiam Dei debet regere: quod probatur ex* SS. Scripturis.

DIxerunt Doctores in Reſponſo ad 3.: „ Primis Eccleſiæ ſeculis Epiſcopos „ una cum Clero, ac notanter Presbyteris „ & Diaconis ſuarum reſpective Eccleſia„ rum, Eccleſias ſibi commiſſas tam in ſpi„ ritualibus quam temporalibus gubernaſſe, „ ipſoſque unum Corpus in regimine Ec„ cleſiæ conſtituiſſe; „ uti latius deducit & probat Ludov. Thomaſſinus de Diſciplina Eccl. p. 1. L. 1. Cap. 42.

Hunc quoque articulum impugnant adverſarii, quanquam nil contineat niſi notoriam primævæ Eccleſiæ Diſciplinam in ipſo textu SS. Scripturarum fundatam.

Presbyteri ſucceſſores 72. Diſcipulorum.

I. Nam in primis poſtquam Chriſtus duodecim *Apoſtolos* elegiſſet, & miſiſſet Evangelizatum debita poteſtate inſtructos tanquam Principes ac Duces populi ſui futuros, dein etiam deſignavit 72. *Diſcipulos*, deditque illis, tanquam Apoſtolorum Cooperatoribus, poteſtatem Regiminis Eccleſiaſtici, iisdem pene verbis, quibus eam Apoſtolis tribuerat, dicens: *Ite, ecce ego mitto vos ... Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Jam vero quemadmodum Epiſcopi ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, ita *Presbyteros eſſe ſucceſſores* 72. Diſcipulorum, certum & indubitatum eſt; & ipſe Pſeudo-Iſidorus hoc aperte fatetur in Epiſtola 2. Anacleto ſuppoſita, quæ & refertur apud Gratianum Diſt. 21. Can. 2. *Quorum*, inquit 72. Diſcipulorum, *Typum gerunt Presbyteri, atque in eorum locum ſunt conſtituti in Eccleſia.*

Igitur quemadmodum 72. Diſcipuli, quamvis Apoſtolis inferiores, a Chriſto miſſi & conſtituti ſunt, ut una cum Apoſtolis Eccleſiam Dei pro menſura ſuæ auctoritatis regerent, ita etiam Presbyteri ſeu Sacerdotes inferiores conſtituti ſunt in Eccleſia, ut una cum Epiſcopis gregem Domini gubernent.

Hoc ipſum expreſſis terminis declarat Pontificale Romanum: In ord. ad Synod. parte 2. pag. 66. nempe *Presbyteros* eſſe *ſucceſſores LXXII. Diſcipulorum*; additque eosdem Epiſcoporum eſſe *Cooperatores*, *ſe-*

cun-

cundos Prædicatores, qui *ſecundi meriti munus* obtinent, *Doctores fidei*.

Unde & Theodulphus Aurelianenſis in Epiſtola ad Sacerdotes ſuæ Diœceſeos ita loquitur: (Cap. 1. Tom. 7. Conc.) *Scivote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum & pene conjunctum eſſe. Sicut enim Epiſcopi* APOSTOLORUM *in Eccleſia, ita nimirum Presbyteri ceterorum* DISCIPULORUM *Domini vicem tenent.*

De auctoritate Presbyterorum ex Act. XV.

II. Deinde & ex *Act. XV.* habetur, Presbyteros una cum Apoſtolis Eccleſiam Dei gubernaſſe. Nam, uti ibidem narratur, Apoſtoli & Seniores ſive Presbyteri de controverſia circa fidem exorta in communi diſquirunt, dijudicant, & definiunt, nec non circa Diſciplinam, quam fideles omnes ſequi teneantur, decernunt. In Capite Epiſtolæ, qua judicium ac Decretum ſuum promulgant, ita ſcriptum eſt: APOSTOLI *&* SENIORES *Fratres his, qui ſunt Anthiochiæ & Syriæ & Ciliciæ Fratribus ex Gentibus ſalutem . . . . Viſum eſt ſpiritui Sancto &* NOBIS. Et ne exiſtimemus, Seniores ſeu Presbyteros illic adfuiſſe, & in Epiſtola nominatos, tanquam meros teſtes Decreti Apoſtolici; non modo voluerunt hanc exiſtimationem excludere hiſce verbis: *Viſum eſt Spiritui Sancto &* NOBIS; ſed & in eodem *Cap. XV. Act.* refertur, quod Paulus hujus Decreti Apoſtolici Bajulus *perambulabat Syriam & Ciliciam, confirmans Eccleſias; præcipiens cuſtodire* PRÆCEPTA APOSTOLORUM ET SENIORUM.

Idem ex Act. XX.

III. Inſuper idem Apoſtolus Paulus *Act. XX.* Epiſcopum & Presbyteros, qui in communi Eccleſiam Epheſinam regebant, diſjungi noluit, ſed in exhortatione ſua utroſque ſub eodem quidem honoris ac miniſterii vocabulo complexus eſt: *a Mileto*, inquit, *mittens Epheſum vocavit majores natu Eccleſiæ*, eoſque adhortatus eſt hiſce verbis: *Attendite Vobis & univerſo Gregi, in quo* Vos *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos* REGERE *Eccleſiam Dei.*

Licet Apoſtolus hic *Epiſcoporum* vocabulo uratur, nihilominus & ad Presbyteros ſermonem dirigit, qui tunc temporis etiam vocabantur Epiſcopi: prout & ex hoc ipſo loco conſtat, ubi eosdem, quos Lucas nominavit *majores natu* ſive *Presbyteros*, Paulus appellavit *Epiſcopos*.

Hoc ipſum notavit jam olim S. Irenæus L. 3. contra hæres. Cap. 14. N. 2. dicens: Paulus „ in Mileto convocatis Epiſcopis & Presbyteris, qui erant ab „ Epheſo & a reliquis proximis Civitatibus. „ &c.

Item Theodoretus in Ep. ad Philipp. Cap. I. 1. Paulus hic Epiſcopos, *inquit*, appellat Presbyteros, utrumque enim nomen habebant illo tempore: idque, *ait*, nos etiam docet Actuum Hiſtoria: cum enim dixiſſet S. Lucas Divinum Apoſtolum Epheſiorum *Presbyteros* accerſiviſſe Miletum, exponit etiam quæ illis dicta fuerant: *attendite* enim, inquit, *vobis ipſis & univerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus S.* EPISCOPOS *paſcere Eccleſiam* CHRISTI, eosdemque nominavit Presbyteros & Epiſcopos. Similia habet idem Theodoretus in 1. Tim. III.

Idemque poſt Irenæum & Theodoretum reflectit S. Hieronymus Epiſt. 85. ad Evagr. Diſt. 93. Can. 24. item Ep. ad Ruſſ. Narb. de 7. Grad. Eccl. Diſt. 95. Can. 6. & alibi; nec non S. Iſidorus Hiſpalenſis de off. Eccl. L. 2. Cap. 7. & quidem notum eſt, Divum Hieronymum tantam habuiſſe de Presbyterorum gradu & dignitate æſtimationem, ut eos Epiſcopis ſeu Pontificibus pene æquare videretur.

Idem ex 1. Petri V.

IV. Denique & Apoſtolus Petrus Epiſt. 1. Cap. 5. indefinite ad omnes Paſtores ſive primi ſive ſecundi ordinis, quos omnes *Seniorum* nomine complectitur, ita ait: *Seniores . . . qui in vobis ſunt; obſecro conſenior, & teſtis Chriſti paſſionum . . . .* PASCITE QUI IN VOBIS EST GREGEM DEI.

Quod monitum non ad ſolos dirigitur Epiſcopos. Nam Ignatius Martyr, Joannis Apoſtoli Diſcipulus, non dubitavit illud ad Presbyteros etiam extendi; cum ad Clerum Eccleſiæ ſuæ Antiochenæ, unde ad

Martyrium rapiebatur, hunc in modum ſcriberet : PRESBYTERI PASCITE GREGEM, QUI INTER VOS EST, *donec Deus deſignaverit eum, qui Principatum in vobis habiturus eſt : Ego enim jam immolor.*

Canon IV. Synodi VII. Œcumenicæ refert loca Act. XX. & 1. Petri V. *ad Presbyteros.*

V. Verum hunc ipſum locum Petri, quod Lector mirabitur, nobis objicit Anonymus pag. 223. in verbis : „ Petrus ſummus Eccleſiæ Paſtor & Rector in Epiſt. „ 1. Cap. 5. ſic admonet : *Seniores ergo, „ qui in vobis ſunt, obſecro Conſenior & „ teſtis Chriſti paſſionum, paſcite, qui in „ vobis eſt, gregem Dei, providentes non „ coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum „ .... Neque dominantes in Cleris, ſed „ forma gregis facti ex animo*; quod quidem „ monitum (pergit idem Anonymus) „ ad Epiſcopos refert VII. Synodus Generalis Can. 4.; & ex eo ſatis conſtat, „ Cleros a Paſtoribus diſcerni, nec ad „ Cleros paſcendi gregis officium, hoc eſt „ regendi munus, referri, ſed ad Epiſcopos, qui admonentur quemadmodum ſe „ gerere etiam debeant cum Clero : veluti parte illius particularis gregis commiſſi eorum curæ & gubernationi. „

Fatemur, Synodum VII. monitum illud Petri in caſu Canonis 4. Epiſcopis, præſertim Metropolitanis, applicare ; & nos ipſi minime negamus per *Seniores* a Petro intelligi præcipue *Epiſcopos*. Sed verum non eſt, ibidem ex numero Seniorum, qui gregem Dei paſcant, per S. Synodum excludi ſecundi ordinis Presbyteros, & multo minus, eosdem ad conſtituendam gregis a ſolo Epiſcopo paſcendi partem relegari. En verba Canonis : „ Præco veritatis „ Paulus, quemdam veluti Canonem Epheſiorum *Presbyteris* imponens, vel *univerſæ potius Sacerdotali multitudini*, ſic libere dixit : *argentum & aurum aut veſtem nullius concupivi* &c. .... Quocirca nos ab eo edocti ſtatuimus, ne turpis lucri gratia Antiſtiti in mentem veniat .... aurum vel argentum vel ullam aliam ſpeciem ab iis, qui ſibi ſubſunt, „ *Epiſcopis* vel *Clericis* vel *Monachis* exigere ..... Si quis ergo per auri exactionem, vel alicujus alius ſpeciei, vel „ propter aliquam propriam affectionem a „ Miniſterio arcere inventus fuerit, vel „ ſegregare ſuorum Clericorum aliquem, „ vel venerandum Templum claudere, ne „ in eo fiant divina myſteria, talionis erit „ legi obnoxius, ut qui ſit mandati Dei „ tranſgreſſor : præcipit enim & Petrus „ Apoſtolorum ſummus : *paſcite gregem „ Domini non coacte, ſed ſpontanee.* „

Neſcio qua ſpecie Anonymus hunc Canonem, ſi quidem illum inſpexerit, pro cauſa ſua adduci poſſe judicaverit. Nam 1. exponit Synodus verba Apoſtoli Pauli *Act. XX. Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus S. poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei :* non ad ſolos primi ordinis Sacerdotes, ſed ad *Presbyteros vel univerſam potius ſacerdotalem multitudinem directa fuiſſe*.

2. Refert quidem Synodus monitum Petri ad Epiſcopos, ut eos pro re nata a turpi lucro & ſimoniaca labe deterreat ; ſed cui unquam in mentem venerit illud ; non *turpis lucri gratia, ſed ſpontanee*, ad ſolos ſpectare Epiſcopos, & non etiam ad Presbyteros, quos indubie eadem Synodus iisdem Petri verbis redarguiſſet, ſi tunc ſimile aliquod eorum delictum, quod Canone coerceretur, extitiſſet.

3. Si verum id eſt, quod dicit Anonymus, *ex eo* loco Petri *ſatis conſtare, Cleros a Paſtoribus diſcerni, nec ad Cleros paſcendi gregis officium, hoc eſt regendi munus, referri, ſed ad Epiſcopos* : cum S. Synodus ibidem velit coercere Metropolitanos, qui *ab iis, qui ſibi* ſuberant, *Epiſcopis* ſuffraganeis *vel Clericis vel Monachis* aurum vel argentum vel ſimile aliquid exigebant, tanquam dominantes in Cleris : conſequens erit, ad ſolos Epiſcopos Metropolitanos pertinere regendi munus, Epiſcopos autem ſuffraganeos cum reliquis Clericis ad partem gregis a Metropolitano paſcendi eſſe redactos. Quin & ex Canone 6. ejuſdem Synodi manifeſtum eſt, hic agi nominatim de Dominatu Metropolitani in ſuffraganeos ad Synodum Provinciæ accedentes : vetat enim, ne ex his, quæ ſecum afferunt, vel *jumentum vel aliquam rem aliam* petat ſeu exigat.

4. De-

4. Denique non tam aſſeveranter adverſus Presbyterorum munus locum Petri adduxiſſet Anonymus, ſi illius loci interpretes conſuluiſſet, inter quos probatiſſimus Guilielmus Eſtius, quamvis fateatur quod multi Latinorum & quidam Græci *Cleros* hic interpretentur *Clericos*. „ Verumtamen, „ *inquit*, longe probabilius eſt, per *Cleros* „ intelligi gregis Dominici portiones, quæ „ ſingulis Epiſcopis paſcendæ ac regendæ „ velut ſortito obtigerunt ... nam Clerus „ ſortem ſignificat „ hancque interpretationem latius ibidem & ſolide pro more ſuo probat idem Eſtius: & juxta illam Presbyteri, qua tales, gregi ſupereminent, tanquam Epiſcopi in regendi munere coadjutores.

Synodus Tridentina locum Act. XX. & 1. Petri V. refert *etiam ad Presbyteros.*

VI. Hæc de monito Petri, & Canone 4. Synodi VII. œcumenicæ: Videamus nunc an meliori nobis ſpecie conentur eripere monitum Pauli *Act. XX.* per ea, quæ Synodus Tridentina hac in parte protulit.

Cum igitur dicat Apoſtolus, *Attendite vobis & univerſo Gregi, in quo Spiritus Sanctus vos poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*, & hiſce „ vocibus utatur de „ Epiſcopis loquens Sacr. Conc. Trid. Seſſ. „ 6. Cap. 1. de Reform. & Seſſ. 23. Cap. „ 4. de ord. „ Inde recte concludi vult „ Anonymus, quod non Clerus cum Epi„ ſcopo, ſed ſoli Epiſcopi conſtituti ſint „ ad regimen Eccleſiæ. „ Idque *per jurisdictionem, quæ ſingulis* tribuatur *&* præfiniatur *a ſummo Pontifice*: cum e contrario Divinus Apoſtolus in ipſo textu expreſſe dicat, quod *Spiritus Sanctus*, non autem quiſpiam Eccleſiæ Miniſter, poſuerit eos regere Eccleſiam Dei: ſed hæc alibi tractavimus.

Profecto bene inermes adverſarios noſtros eſſe oportet, cum & illa, quæ adducunt, adverſus cauſam noſtram nullatenus militent; & penitius diſquiſita eamdem ſtabiliant. Nam in primis S. Synodus Seſſ. 6. Cap. 1. de Reform. utitur prædictis verbis Apoſtoli, *Attendite* &c. ut declaret, Epiſcopos teneri ad reſidentiam in ſua Eccleſia, atque adeo occurrat abuſui longe pernicioſiſſimo circa primorum Paſtorum a gregibus ſuis abſentiam & deſertionem: Sed inde minime ſequitur, ad Paſtores inferiores idem illud monitum Pauli ex mente Concilii referri non debere.

Preterea, nec reflexit adverſarius, hunc ipſum locum Tridentini aliunde cauſæ potius Ultrajectenſium favere: ſi enim S. Synodus, nixa hoc loco Scripturæ, quod *Epiſcopi poſiti ſint a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo*, ſevere moneat *omnes ..... Cathedralibus Eccleſiis* QUIBUSCUMQUE, QUOVIS NOMINE AC TITULO præfectos, *ut attendentes ſibi & univerſo gregi*, IN QUO *Spiritus S. poſuit eos regere Eccleſiam Dei ... miniſterium ſuum impleant*: Quod dein abſque perſonali reſidentia fieri non poſſe declarat: profecto jam R. Pontifex, ſiquidem honori illius, prout decet, ſtudeamus, dici nobis non poteſt ordinarius & immediatus Paſtor Eccleſiæ Ultrajectenſis, a qua ad 300. leucas in perpetuum remotus eſt, quam nunquam vidit, nec viſurus eſt unquam.

Quod ad Seſſ. 23. Cap. 4. pertinet, ibi ſimiliter de Epiſcopis loquens S. Synodus Tridentina, iisdem Apoſtoli vocibus utitur, ad oſtendendum, Eccleſiæ Prælatis divinitus traditam poteſtatem regendæ Plebis: ſed nullatenus excludit ex Eccleſiaſtico regimine ipſos Presbyteros: Quin contrarium ſatis inſinuat, ubi verbis immediate præcedentibus declarat, *præter ceteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum ordinem* PRÆCIPUE *pertinere*: dicendo enim *præcipue* Epiſcopos; non obſcure adſtruit, Presbytero etiam, quamvis ſecundo loco, ad eumdem hierarchicum ordinem pertinere, ac proinde & a regimine Eccleſiaſtico non excludi.

Quinimo hoc ipſum palam adſtruit eadem Seſſ. de Sacramento Ordinis Can. 6., ubi ſic definit: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris & Miniſtris; anathema ſit.*

Quam

Quam Eccleſiaſticam Hierarchiam eadem S. Synodus ibidem, Seſſ. XXIII. Cap. 4. ex B. Pauli Doctrina demonſtrat, nempe Jeſum Chriſtum quoſdam quidem in Eccleſia dediſſe & poſuiſſe Apoſtolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores. Vide 1. Cor. XII. 28. & Eph. IV. 11.

Denique, quod rem plane conficit, tantum inſpiciendum eſt Tridentinum Concilium hac ipſa ſeſſione 23., quam Anonymus adduxit, nempe Capite 1. de Reform. habetur, quod locum *Act. XX.* & ſignanter 1. *Petri V.* S. Synodus non tantum ad Epiſcopos, ſed & ad inferiores Sacerdotes & Curatos, referat. „ Cum „ præcepto divino, *inquit*, mandatum ſit „ OMNIBUS, *quibus animarum cura commiſſa eſt*, oves ſuas agnoſcere, pro his „ ſacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione ac bonorum omnium operum exemplo *paſcere* &c. „ Ubi indubie Patres Tridentini reſpiciunt ad locum *Act. XX.* & Presbyteros, quibus etiam cura animarum commiſſa eſt, complecti volunt.

Deinde ſubiiciunt: *Sacro-ſancta Synodus eos* (omnes quibus animarum curam commiſſam eſſe dixit) *admonet & hortatur, ut Divinorum præceptorum memores,* FACTIQUE FORMA GREGIS *in judicio & veritate* PASCANT & REGANT. En ad omnes Curatos, etiam ſecundi ordinis, S. Synodus refert monitum 1. *Petri V.* Quare & ibidem decernit pœnas primo in Epiſcopos non reſidentes, tanquam quibus præcipue cura animarum incumbit, quique magis per abſentiam ſuam delinquunt; ac deinde ſimiles pœnas de *Curatis inferioribus & aliis quibuſcumque, qui .... curam animarum* habent, *Sacro-Sancta Synodus declarat & decernit.*

Proinde oſtenſum eſt, quod non ſolus Epiſcopus, ſed is una cum Clero Eccleſiam Dei regere debeat, ſecundum Diſciplinam in ipſo Evangelio, ſcriptiſque Apoſtolicis fundatam.

§. II.

Epiſcopos una cum Clero Eccleſiam regere debere, probatur ex SS. Patribus & Conciliis.

Probatur ex S. Ignatio Martyre.

I. Nemo circa hunc articulum, inter SS. Patres ſive inſtructior ſive antiquior S. Ignatio Martyre Epiſcopo Antiocheno, & Joannis Apoſtoli Diſcipulo. Varias hic Epiſtolas ſcripſit ad diverſas Eccleſias, quæ omnes eximie commendant Epiſcopi & Cleri in regenda plebe conſenſionem & unionem. Sic exempli gratia in Epiſt. ad Philadelph., ad Epheſ., ad Trall. vocat Presbyteros *Epiſcopi conſeſſum*, *Conſeſſores Epiſcopi*, *Synedrion Dei*; monetque fideles, *obedire*, *ſubditos*, atque *ſubjectos* eſſe *Epiſcopo & Presbyterio*.

Neque in arbitrio Epiſcopi relinquitur, ut vel ſolus regat, vel cooperatores Presbyteros aſſumat; quia ſecundum eumdem S. Martyrem hæc communis Regiminis norma inſtituta eſt a Jeſu Chriſto, dum in miniſterio Evangelii coadjutores Apoſtolos aſſumpſit, & præterea 72. Diſcipulos, quos illi in cooperarios advocare tenerentur, deſignavit. *Epiſcopo*, inquit Ignatius, ad Trall. N. 2. *ſubjecti eſtis ut Jeſu Chriſto .... ſed & Presbyterio ſubditi ſitis, ut Apoſtolis Jeſu Chriſti*. Quin & altius repetit hanc Divini miniſterii formam, cum ait, *Quemadmodum Dominus ſine Patre nihil fecit ipſi unitus, neque per ſe ipſum, neque per Apoſtolos, ita neque & vos ſine Epiſcopo & Presbyterio quidquam facite.*

Ex Tertulliano, S. Cypriano & S. Cornelio *Papa*.

II. Hanc normam Regiminis Eccleſiaſtici ſuccedentibus ſeculis videre erat in omnibus Eccleſiis; teſtis eſt Tertullianus referens quomodo ſacri Conventus perage-rentur: *Præſident*, inquit, *probati quique Seniores*. Et expreſſius adhuc S. *Cyprianus* ad Cornelium ſcribens Ep. 42. *Compresbyteris*, inquit, *tecum conſidentibus*: & Ep. 55. ad eumdem; *Florentiſſimo illic Clero tecum præſidenti*. Si Clerus conſtet ex

iis,

lis, quos *Compresbyteros* Cornelii vocat *Cyprianus*, ſi Cornelio *conſideat*; ſi cum Cornelio *Præſideat*; evidens eſt, Cornelium una cum Clero ſuo *Eccleſiam Romanam* regere. Indignum eſt igitur, quod adverſarii volunt, exiſtimare, Clerum eſſe partem gregis, qui a ſolo Epiſcopo paſcatur & regatur.

Porro Regiminis Eccleſiæ non infima pars eſt, decernere quinam & quomodo a ſchiſmate redeuntes, in Eccleſiam ſint recipiendi; de his autem ſcribit S. Cornelius ad *Cyprianum* Epiſt. 46. ſe exquiſiviſſe conſenſum Presbyterii: *placuit*, inquit, *contrahi* PRESBYTERIUM: *adfuerunt etiam Epiſcopi quinque, . . . ut firmato Concilio, quid circa perſonam eorum obſervari deberet*, CONSENSU OMNIUM STATUERENTUR.

Quinimo ipſam tunc poteſtatem Clavium ac proinde jurisdictionem ſpiritualem Presbyteri conjunctim cum Epiſcopo palam exercebant, prout patet ex Epiſt. 10. & 11. S. *Cypriani*, & præcipue ex 9. quæ eſt ad Clerum Carthaginenſem, ubi conqueritur de Presbyteris, qui abſente & inconſulto Epiſcopo temere pacem *lapſis* dederant: *Quando aliqui de Presbyteris*, inquit, *nec Evangelii nec loci ſui memores . . . neque nunc ſibi præpoſitum Epiſcopum cogitantes . . . . . cum contumelia & contemptu Præpoſiti totum ſibi vindicent . . . . Nam cum in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam juſto tempore, & ſecundum Diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniant, & per manus impoſitionem* EPISCOPI ET CLERI *jus communicationis accipiant, nunc crudo tempore, . . . nondum manus eis ab* EPISCOPO ET CLERO *impoſita, Euchariſtia illis datur*. Ubi S. *Cyprianus* affirmat, Clerum habere partem in publico uſu Clavium, ſive exercitio poteſtatis Eccleſiaſticæ; tantum ne Presbyteri *totum* ſibi arrogent, ſed memores ſint Epiſcopi Præpoſiti ſui, quo cum tanquam cum Capite ſuo conjunctim debeant operari.

Quod clarius expreſſit idem *Cyprianus* Epiſt. 4. ad Presbyteros Eccleſiæ ſuæ Carthaginenſis, quos Fratres ſuos appellat; eumque ab hac Eccleſia propter perſecutionem ſeceſſiſſet, eam ipſis commendat his verbis: „ Quoniam mihi intereſſe nunc „ non permittit loci conditio, peto vos „ pro fide & religione veſtra *ſunganimi* „ illic & *veſtris partibus* & *meis*, ut vel „ nihil ad diſciplinam vel ad diligentiam „ deſit. „ Suas ergo partes in regimine Eccleſiæ habent Presbyteri, & vices quoque abſentis Epiſcopi, quantum poſſunt, debent ſupplere.

Ex S. Chryſoſtomo.

III. Conſonat Chryſoſtomus hom. II. in 1. Tim. III. in principio, „ Poſt- „ quam, *inquit*, de Epiſcopis dixit (Apo- „ ſtolus) . . . omiſſo interim Presbytero- „ rum ordine ad Diaconos tranſivit: cur „ id quæſo? Quia ſcilicet inter Epiſco- „ pum & Presbyterum non magnum eſt „ intervallum, & ipſi Presbyteri curam „ docendi ſuſceperunt, & præſunt Eccle- „ ſiæ. „

Ex Canonibus Concilii Carthaginenſis IV., & Toletani IV.

IV. Neque contentioſe quis prætendat, Presbyterii Senatum, ac Prælaturam in eo duntaxat conſtitui, quod Antiſtiti ſuo adſiſtat & opem ferat, ex ipſo interim regimine & poteſtate excluſum, quia præterquam quod huic nudo famulatui non conveniat graviſſimus Presbyterii *conſeſſus*, conſtat ex SS. Canonibus, eos in judiciis ſive de Doctrina aut Diſciplina, ſive de perſonis jam olim habuiſſe *ſuffragium*.

Sic legitur in Concilio, quod vocatur Carthaginenſe IV. anni 414. Canone 23., qui refertur apud Gratianum 15. Q. 7. Can. 6. „ Epiſcopus, *inquit*, nullius cau- „ ſam audiat abſque præſentia Clericorum, „ alioquin *irrita* erit *ſententia* Epiſcopi „ niſi Clericorum præſentia *firmetur*. „

Extat & Canon 4. Concilii Toletani IV. anni 633. decernens, ut Presbyteri in Synodis *reſideant* a tergo Epiſcoporum, ſtantibus Diaconis: additurque in antiquis additionibus hæc clauſula, *Quos tamen*, Presbyteros, *ſecum ſeſſuros Metropolitanus elegerit, qui utique & cum eo* JUDICARE *aliquid &* DEFINIRE *poſſunt*. Invenitur hæc clauſula in antiquioribus editionibus ipſius

ipſius Pſeudo-Iſidori, de *ordine* celebrandi Concilii, quas Auctores Romani editionis Gratiani 1582. in monito ad Lectorem notarunt eſſe exactiores : itemque habetur in *ordine Romano* Cardinalis Coetani &c.

Ex Conciliis Romanis ſub Leone Magno & Joanne XV.

V. Hanc normam ſequebantur ipſi Romani Epiſcopi ; prout S. Leo Magnus de ſeipſo teſtatur Sermone 15. qui eſt 5. de jejunio decimi menſis Cap. 4., ubi refert, quomodo ad obviandum Manichæorum contagio, de eorum ſacris nefandis *inquiſitionem* fecerit ; *reſidentibus*, inquit, *mecum Epiſcopis ac* PRESBYTERIS.

Ita & in Concilio Romano, quod ſub Symmacho Papa celebratum fuit anno 504. Tom. 7. Conc. p. 1371., non ſolum *ab Epiſcopis*, ſed *& a* PRESBYTERIS *acclamatum eſt . . . hæc* CONFIRMAMUS, *& hæc* DOCEMUS.

Sub Joanne XV. habitum fuit Concilium Lateranenſe anno 993. in quo cum propoſita eſſet atque diſcuſſa cauſa decernendæ elevationis corporis *S. Udalrici* Epiſcopi Auguſtani, ſive, ut nunc loquimur, Canonizationis ; omniumque qui Concilio adſiſtebant expetitum judicium : Canonizationis Decreto (quod in hoc genere primum eſt) eadem formula cum Pontifice ſubſcripſere quinque Epiſcopi ſuburbicarii, novem Presbyteri, & tres Diaconi Urbis Romæ ; unde & Clerus inferior partem habere dignoſcitur in Regimine Eccleſiæ, idque in negotiis etiam magni momenti, quale eſt, dum agitur de decernendo publico cultu, quem fidelis Plebs Reliquiis & memoriæ alicujus Sancti exhibeat.

Ex antiquis Nomenclaturis Presbyterorum.

VI. Propterea autem quod Presbyteri poſt Epiſcopum curam Eccleſiæ ſuſceperint, & Eccleſiæ præſint, dicti ſunt a Gregorio Naz. Senatus ſplendidus, & in ſecundis thronis præſidentes : *primum*, inquit Carm. Jamb. 23., *ſecundos qui tenent Templi ſacri thronos ; Senatus ille ſplendidus, Plebique præſident.* Dicti *Curati inferiores*, prout illos vocat Synodus Tridentina, & *minores Prælati*, uti notavit Gerſonius de poteſt. Eccl. Conſ. 12. „ Do„ mini *Curati*, inquit, ſunt in Eccleſia „ *minores Prælati* & *Hierarchæ* ex prima„ ria inſtitutione Chriſti „ &c. Quinimo Jacobus Sirmondus & Joannes Savaro ad Sidonii Apollin. Epiſt. XI. L. 5. exemplis probant, Presbyteros olim dictos fuiſſe Antiſtites ordine in ſecundo, Epiſcopos in ordine & gradu Presbyterorum, ſecundos Sacerdotes &c.

Solvitur objectio circa locum S. Cypriani.

VII. Objicit Anonymus pag. 224. S. *Cyprianum* dicentem Epiſt. 65. „ Memi„ niſſe Diaconi debent, quoniam Apoſto„ los, ideſt Epiſcopos & Præpoſitos Do„ minus elegit ; Diaconos autem poſt aſcen„ ſum Domini in cælos Apoſtoli ſibi con„ ſtituerunt Epiſcopatus ſui & Eccleſiæ „ Miniſtros. „ Unde ſic inſert Anonymus: „ Non igitur Diaconi, nec *Clerus*, cu„ jus illi pars ſunt, exercent ſimul cum „ Epiſcopo miniſterialiter jurisdictionem „ Eccleſiæ, ſed ipſi præſtant potius mini„ ſterium ſibi impoſitum ab Epiſcopo. „ Verum quam inaniter & falſo iſta inferantur, nequaquam obſcurum eſt: loquitur enim S. Cyprianus adverſus quemdam Diaconum, qui in Epiſcopum ſuum contumelioſus extiterat : ut autem oſtendat, quanta Epiſcopus in Diaconum reprimendum atque abſtinendum polleret auctoritate, utriuſque primævæ conſtitutionis meminit : quanquam quod Diaconos ab Apoſtolis conſtitutos dicat, minime arguit, ordinem Diaconalem ab humana duntaxat inſtitutione manaſſe. Ubi non advertit Anonymus, non dixiſſe ſimpliciter *Cyprianum*, quod Apoſtoli Diaconos conſtituerint *ſuos Miniſtros*, ſed *Epiſcopatus ſui & Eccleſiæ Miniſtros* ; ſi autem & Diaconi Eccleſiæ Miniſtri ſint, cujus etiam Miniſtri ſunt ipſi Epiſcopi, in ipſa etiam actione, qua Diaconos ſibi conſtituunt aut ordinant, potius ex ipſo loco S. *Cypriani* inferre poſſumus, Epiſcopum una cum Clero, cujus pars ſunt Diaconi, miniſterium ſeu regimen ab Eccleſia ſibi commiſſum exercere, quanquam certum ſit, Diaconis multo inferiores & alterius ordinis partes in

in Ecclesiastico regimine competere, quam Presbyteris, quos ipse Dominus in typo 72. Discipulorum, non secus ac ipsos Apostolos elegit: Quare & Presbyteros cum Episcopis considentes, stantibus Diaconis, vidimus supra; ex quibus secundum ipsius *Cypriani* sententiam ab Anonymo objectam, ineluctabili nos argumento concludimus, Presbyteros una cum Episcopo in Ecclesiastico regimine partem habere.

Deinde quis non videat crasso vitio argumentari Anonymum, dum ex eo quod Diaconus non habeat partem in regimine Ecclesiæ, colligi vult, nec ullam habere Presbyteros; quandoquidem de Diaconis recte dici possit, eos esse ministros non tantum Episcoporum, sed & Presbyterorum: Presbyteri autem non tam Ministri sint Episcoporum, quam Comministri, Cooperatores, secundi Sacerdotes, secundi Prælati, & Antistites, uti supra vidimus.

Item circa alium locum S. Cypriani.

VIII. Videamus & alterum locum ejusdem *Cypriani* Epist. 68. quem objicit Anonymus: *Ecclesia*, inquit S. Doctor, *Plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adhærens: unde scire debet Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo*. Ex quibus verbis sinistre a se intellectis ita arguit Anonymus: „ In Epi„ scopo quidem Ecclesia est, non autem „ in Episcopo & Clero; sicque Clerus „ continetur in grege, cujus universi in„ tra Diœcesim sibi commissam Pastor est „ Episcopus; jam non Clerus, nec Capi„ tulum repræsentans Clerum, dici socius „ & consors jure suo potest Episcopi in „ jurisdictione ordinaria, usuque spiritua„ lis potestatis; quia hoc posito sequere„ tur Clerum esse simul & gregem & „ Pastorem sui ipsius „

Respondemus adversarios non recte, uti apparet, capere Ecclesiæ unitatem, divinamque Ministrorum connexionem, quam S. *Cyprianus* tam excellenter exposuit. Agit in loco objecto S. Pater, adversus Florentinum Schismaticum, qui eo vesaniæ devenerat; ut diceret, quotquot cum *Cypriano* communicarent, spem vitæ æternæ perdidisse: ostendit autem S. *Cyprianus*, perperam eum velle communicare Ecclesiæ, qui a Dei Sacerdote, Ecclesiæ intime unito, sese segregat. Quandoquidem *illi sint Ecclesia*, inquit, *Plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adhærens*, nempe unitate fidei, & glutino caritatis; tum subdit: *Unde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo, & si qui cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse, & frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesia, quæ Catholica una est, scissa non sit, neque divisa, sed sit utique connexa & cohærentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata*.

Hoc igitur est argumentum S. *Cypriani*, Sacerdos seu Episcopus Plebi unitus est, indeque exurgit Ecclesia; qui ergo a Dei Sacerdote se segregat, ab Ecclesia, quæ in Episcopo est, se segregat; & qui se segregat ab una Ecclesia, etiam se segregat ab omnibus reliquis, quæ illi cohærentium sibi invicem Sacerdotum glutino sunt copulatæ.

Non loquitur quidem hic S. Doctor de Clero, sed Clerum Episcopo suo tanquam Capiti cohærentem supponit. Quare si materiæ opportunitas exegisset, pariter monuisset, & Clerum esse in Ecclesia, & Ecclesiam in Clero. Absurdum quippe foret dicere Ecclesiam defuncto Episcopo vel extingui, vel jam omni Pastore Christi vices subeunte carere.

Monstrosum quoque est, quod vult Anonymus, Clerum nil aliud esse quam partem gregis: Nam cum S. *Cypriano*, in loco objecto, *grex Pastori adhærens* idem sit, quod *Plebs Sacerdoti adunata*; oportebit, si Anonymi interpretationem sequi velimus, Clerum cum Plebe confundere, cumque Clerus *præstat ministerium sibi impositum ab Episcopo*, uti loquitur Anonymus, consequens est, quod juxta ipsum Plebs sibimet ipsi ministerium ab Episcopo impositum impendat, *sitque simul & Grex & Pastor sui ipsius*, atque ita in hoc ipsum absurdum ac monstrosum incidit Anonymus, in quod adversarios suos abire, sine causa contendit.

Diſtinctæ qualitates Miniſtri Eccleſiæ & Chriſtiani in eadem perſona.

IX. Diſtinguat autem duplicem qualitatem in iis, qui ſimul ſunt & Miniſtri Eccleſiæ & Chriſtiani, atque omnis illico diſparebit, quam hic fingit in adverſariorum ſuorum ſententia, contradictio; quam nec ipſe in propria opinione niſi ſic diſtinguendo declinare valet. Itaque in quantum quis *Epiſcopus* eſt aut *Presbyter*, vice Chriſti paſtoralem curam Fratribus impendens. Paſtor utique eſt, cumque ſimul *Chriſtianus* ſit, hoc nomine & hac qualitate cuivis de grege in Chriſto æqualis eſt, per Eccleſiæ Miniſtros ſeu Chriſti Vicarios ipſe paſcendus. Hoc S. Auguſtinum humiliter in Sermone ad populum de ſe cognoviſſe ſupra diximus, DISQUISITIONE II. §. VII. Num. XIII. & ita quoque S. Leo Magnus Serm. 96. *in Cath. S. Petri*, qui nuper ex Cod. M. S. Bibliothecæ Regiæ Gallicanæ eſt editus, ſemetipſum non dubitat reputare inter *oves* non modo Chriſti, ſed & *Petri*: ſic enim fidelibus Fratribus de Petro loquitur, *ipſe, ipſe per ſemetipſum dicat, quod &* VOBIS *&* NOBIS *agendum eſſe decernat*, & ad eumdem Apoſtolum ſermonem convertens, ait: *Ecce o Beatiſſime* PASTOR NOSTER, NOS TUÆ OVES *ſimul adſumus, & ut nobis doctrinæ tuæ alimenta tribuas, humiliter obſecramus.*

De auctoritate Capitulorum Cathedralium ex Alexandro III.

X. Hæc abunde ſufficiunt, ad firmandam Reſolutionem Doctorum in eo quod dixerunt, *primis Eccleſiæ ſeculis Epiſcopos una cum Clero, Eccleſias ſibi commiſſas gubernaſſe, ipſoſque unum Corpus in regimine Eccleſiæ conſtituiſſe*. Nec minus hoc ipſum poſt erectionem Capitulorum Cathedralium obſervatum fuiſſe conſtat.

Primus, qui de hujuſmodi Capitulis mentionem ingerit, eſt Alexander III. idemque hanc regiminis normam egregie confirmat ſeculo XII. ſic enim ſcribebat ad Patriarcham Hieroſolymitanum, in Cap. 4. ✠ *de his quæ fiunt a Prælato*: „ Novit plenius tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu & Fratres tui (intelligit Canonicos Cathedrales) unum „ Corpus ſitis, quod tu Caput & illi „ membra eſſe probentur: unde non decet te, omiſſis membris, aliorum Consilio in Eccleſiæ tuæ negotiis uti: cum „ id non ſit dubium, & honeſtati tuæ „ & *SS. Patrum inſtitutionibus contrarium*. „ Ex quibus luculenter patet, juxta Alexandrum III., Epiſcopum una cum Capitulo Cathedrali debere Eccleſiam regere. *Fratres* enim vocat, non famulos, & proinde in Eccleſiaſtico regimine conſortes, dicit illos conſtituere *unum Corpus*, cujus Caput non decet membra reliqua abjicere: atque hoc ita decere affirmat, ut ab hac norma pro arbitrio recedere non poſſit, cum hoc eſſet *SS. Patrum*, inquit, *inſtitutionibus contrarium*: cum ergo hic Pontifex minime ignoraverit, ſecundum SS. Patrum inſtitutiones, Epiſcopum una cum Clero Eccleſiam gubernare debere, monuit Patriarcham Hieroſolymitanum, ut idem cum Canonicis ſuis Cathedralibus, qui Clerum Eccleſiæ ſuæ repræſentabant, præſtare non omitteret.

Unde male ex hoc ipſo Capitulo Alexandri III. ſimilibuſque Anonymus infert, p. 226. & 227. quod *ſolus Epiſcopus Diœceſim ſibi uni commiſſam regat juriſdictione; Capitulum vero eam quoque regat uti Conciliarius Epiſcopi*. Quandoquidem SS. Patrum inſtitutiones, quas ſequi nos oportere Alexander III. ſignificat, aperte declarent, non uni Epiſcopo ſed & Clero Eccleſiam eſſe commiſſam; non tantum Epiſcopo; ſed & Presbyteris ſubditam eſſe debere plebem; non ſolum Epiſcopum, ſed & Presbyteros in conſeſſu judicare, definire, confirmare: Epiſcopi ſententiam *irritam* fore, *niſi Clericorum præſentia firmetur*; quæ omnia Capitulo Cathedrali quod in totius Cleri jura ſucceſſit, dici nequeunt convenire, ſi nudus Epiſcopi conſiliarius pro arbitrio duntaxat audiendus æſtimetur.

Ex Concilio Burdigalenſi 1581.

XI. Adhuc magis mirum, Anonymum pro opinione ſua firmanda adducere Concilium

lium Burdigalenſe anni 1581. Tit. de Epiſc. quod Cap. . . . . N. 28. declarat: PRÆCIPUAM *in ipſis Eccleſiis auctoritatem ad Epiſcopos pertinere, eoſque conſilio & opera Capitulorum & dignitatum juvari debere, ut membrorum Capiti cohærentium & obſequentium*. Nam ex hoc nihil præſidii elicere poteſt Anonymus pro opinione ſua, nempe quod *ſolus* Epiſcopus Diœceſim regat juriſdictione, Clerus autem conſilio tantum, cum hoc ſit ſoli Epiſcopo tribuere *totam auctoritatem*, ubi Synodus Burdigalenſis ei duntaxat *præcipuam* tribuat.

Dicendum igitur, Synodum Burdigalenſem idem plane, quod declaraſſe Doctores reſolverunt in Reſp. ad 2. ex Card. *de Luca*, ſcilicet „ Eccleſiam Cathedralem „ efformari conjunctim ab Epiſcopo & „ Capitulo, ab illo ſcilicet tanquam Ca„ pite, ab hoc tanquam reliquo Corpo„ re, Eccleſiaſtica juriſdictione *penes to„ tum Corpus* habitualiter reſidente, *exer„ citio* autem *in pleriſque* competente *Ca„ piti* „ Hoc eſt, auctoritatem reſidere penes totum Corpus habitualiter, ſed miniſterium ſeu exercitium *præcipue* penes Epiſcopum. Unde Anonymus perperam ac falſo ſuggillare videtur Doctores, ubi declarationi Concilii Burdigalenſis a ſe citatæ mox ſubjicit, tanquam illius declarationis „ cauſam fuiſſe, quod præpoſterum vide„ retur Capitulum ſibi vindicare ſummam „ poteſtatem Epiſcopi, cum ea potius re„ petenda ſit ab Epiſcopo, quippe qui Ca„ put & vertex ſit Canonicorum. „ Nam quis unquam vel cogitavit, quod Capitulum jure ſibi vindicet ſummam poteſtatem ſui Epiſcopi, ſeu Capitis? E contrario dixerunt Doctores, quod ſumma poteſtas, quoad exercitium ſit penes Epiſcopum, utpote quod *in pleriſque* & gravioribus rebus Epiſcopo competat exercitium juriſdictionis, quanquam juriſdictio tota atque indiviſa radicaliter reſideat, non penes Epiſcopum ſolum, nec penes Clerum inferiorem, ſed penes ipſum Corpus: uti infra magis enucleabitur.

Ex Concilio Tridentino.

XII. Inſuper quis non miretur, quod Anonymus, ut probet ſolum Epiſcopum Diœceſim juriſdictione regere, adducat inter cetera Decretum Concilii Trid. Seſſ. 25. de ref. Cap. 6., ubi e contrario S. Synodus Capitulo Cathedrali non tantum Conſilium & nudum ſuffragium tribuit, ſed *juriſdictionem* in terminis: „ Ceteris „ autem in rebus, *inquit*, Capituli *juriſ„ dictio & poteſtas*, ſi qua eis competit, & „ bonorum adminiſtratio ſalva & intacta „ omnino relinquatur. " En plura ex eodem Cap. Si „ *quando*, inquit, *Epi„ ſcopus contra aliquem . . . procedat . . . „ extra viſitationem* (i. e. judicialiter) *vult* „ ſacra Synodus, ut Capitulum initio „ cujuslibet anni eligat ex Capitulo duos, „ de quorum conſilio & aſſenſu Epiſcopus „ vel ejus Vicarius, tam in formando „ proceſſum, quam in ceteris omnibus „ actibus uſque ad finem cauſæ incluſive „ . . . procedere *teneatur*, unum autem tan„ tum ſit utriuſque votum; poſſitque alter „ Epiſcopo accedere. Quod ſi ambo ab „ Epiſcopo diſcordes in aliquo actu, ſeu „ interlocutoria vel definitiva ſententia „ fuerint, tunc intra ſex dierum ſpatium „ cum Epiſcopo tertium eligant, & ſi „ in electione tertii etiam diſcordent, ad „ viciniorem Epiſcopum electio devolva„ tur, & juxta eam partem, cum qua „ tertius conveniet, articulus, in quo erat „ diſcordia, terminetur: alias proceſſus „ & inde ſecuta nulla ſint, nulloſque pro„ ducant juris effectus . . . Epiſcopis præ„ terea ubique is honor tribuatur, qui eo„ rum dignitati par eſt, eiſque in Choro „ & in Capitulo . . . . ſit prima ſedes & „ locus . . . & *præcipua* omnium rerum „ agendarum *auctoritas*. „ Quam bene hæc ultima verba conſonant cum declaratione Synodi Burdigalenſis?

„ Qui (Epiſcopi) ſi aliquid (pergit S. „ Synodus Trid.) Canonicis ad deliberan„ dum proponant, nec de re ad ſuum vel „ ſuorum commodum ſpectante agatur, „ Epiſcopi ipſi Capitulum convocent, vota „ exquirant, & juxta ea concludant. „ Abſente vero Epiſcopo, omnino hoc „ ab iis de Capitulo, ad quos hoc de „ jure vel conſuetudine ſpectat, perficia„ tur, nec ad id Vicarius Epiſcopi ad„ mittatur. Ceteris autem in rebus Ca„ pituli

„ pituli juriſdictio ... ſalva & intacta „ relinquatur. „ Hæc ex Synodo Trid. latius citanda erant, ut luculenter appareat, quam non vere aſſerat Anonymus, ſolum Epiſcopum regere Diœceſim juriſdictione: ſimilia, uti exiſtimo, nequaquam prolaturus, ſi integrum textum Concilii inſpexiſſet.

Ex ſtatutis Capituli Metropolitani Mechlinienſis.

XIII. Quinimo ſi vel inſpexiſſet ſtatuta Capituli Metropolitani S. Rumoldi, cujus eſt membrum Papendrechtius, reperiſſet in fine, quo modo fuerint illa condita & confirmata 13. Nov. 1600. non tantum ab Archiepiſcopo, ſed etiam a Capitulo, qui procul dubio juriſdictionis actus erat: Nam 1. omnes Canonici præſentes, non ſecus ac Archiepiſcopus *Matthias Hovius*, unanimi conſenſu & approbatione ſubſcripſere, & quidem unus eorum *Antonius Daſſeliers*, qui una erat Senator magni Concilii, ſubſcripſit cum certa *modificatione & Declaratione*. 2. Non tantum Archiepiſcopus *ſigilli ſui appenſione illa communivit*, ſed & ſimiliter *Capitulum ſuum quoque ſigillum appendi juſſit*. 3. Neque decreta illa univerſo Clero publicata fuere, niſi poſtquam D. Archiepiſcopus *a DD. Decano & reliquis quæſiviſſet, an placeret, ut publicarentur*; & omnes ac ſinguli Domini annuiſſent. 4. Sunt illa ſtatuta ſeu Decreta univerſo Clero ſub pœnæ comminatione ad obſervandum propoſita. Profecto illa non conveniunt opinioni adverſariorum, qui capitulares Eccleſiæ Cathedralis, univerſum Clerum repræſentantes ſtatuunt tales duntaxat conſiliarios & aſſeſſores Epiſcopi, quorum ſententia nullius ponderis, nulliuſque auctoritatis ſit, niſi quantum illi concedere pro arbitrio ſuo judicaverit Epiſcopus.

§. III.

Epiſcopus una cum Clero omnem ſuam juriſdictionem & auctoritatem mutuatur ab Eccleſia, *cui traditæ ſunt Claves, & penes quam* immediate, radicaliter, & quoad proprietatem *omnis juriſdictio ſpiritualis & auctoritas reſidet.*

Eccleſia hic intelligitur univerſalis.

I. Propoſitionem in titulo hujus §. expreſſam, quam Doctores in Reſp. ad 2. adduxerunt, carpit Anonymus, quaſi cum Eccleſiæ Diſciplina nequaquam congruere videretur; duas in primis pro cauſa ſua commemorans Auctorum ſententias, quarum una dicit omnem Epiſcoporum juriſdictionem immediate a ſummo Pontifice derivari, in quo tanquam in fonte reſideat; altera vero, eam quidem immediate illis venire a Deo, certum tamen Territorium eis aſſignante Pontifice Romano. Sed ſubticet tertiam ſententiam eorum, qui ſuſtinent firmiſſimis S. Scripturæ ſanctorumque Patrum nixi fundamentis, Epiſcopos & Paſtores tum juriſdictionem tum territorii determinationem accipere ab Eccleſia', prout oſtendimus *Diſquiſitione* II. §. X., & latius hoc §. oſtenſuri ſumus, atque interim tacite inſinuat Anonymus propoſitionem, quam vindicamus, omnium Doctorum ſententiæ repugnare: in quo agendi modo deſiderari ſcriptoris ſinceritas videtur.

Deinde oppugnat reſolutionem, quaſi in ea poneretur, omnem juriſdictionem in Epiſcopum derivari *ab illa certa Eccleſia, cujus gubernationi præpoſitus eſt*. Ita ut oppugnet quidpiam quod a Doctoribus aſſertum non fuit; dixerunt enim ſimpliciter, Epiſcopos omnem ſuam juriſdictionem mutuare *ab Eccleſia*, ſcilicet Catholica illa per orbem diffuſa, voluerintque ſignificare, quod juriſdictio in Epiſcopos non derivetur a Romano Pontifice.

Legitur quidem S. Firmilianus ad S. *Cyprianum* ſcripſiſſe Epiſt. 75. inter Cyprianicas, quod *omnis poteſtas & gratia in* ECCLESIA *conſtituta ſit*, UBI PRÆSIDENT MAJORES NATU; Quodque *poteſtas peccatorum remittendorum Apoſtolis data* ſit, & Ec-

& Ecclesiis, *quas illi a Christo missi constituerunt, & Episcopis, qui eis ordinatione vicaria successerunt* : Ubi videtur significare particularibus quoque Ecclesiis collatam a Christo omnem potestatem, a quibus proinde Episcopi eam debeant mutuare ; sed indubie hoc S. Firmiliani dictum sic intelligi oportet, quod cuilibet Ecclesiæ particulari omnis potestas data sit, quatenus universis Christi Ecclesiis copulatæ.

Claves Ecclesiæ traditas esse, probatur ex Matthæi XVIII.

II. Hoc igitur asserere voluerunt Doctores, quod de hac re apud SS. Patres toties affirmatum reperitur, non uni alicui personæ, sed Ecclesiæ universæ traditas a Christo Claves, & proprietatem omnis spiritualis jurisdictionis, quam per ministros suos exerceat.

Atque hoc fundatum est in ipso Evangelio, Matth. XVIII. ubi occasione contentionis inter Apostolos vel Discipulos exortæ, *quis* eorum *major esset* futurus in Ecclesia ; Jesus proposito prius exemplo humilitatis in parvulo, quam omnes imitari deberent, declarat summam potestatem futuram non penes unum aliquem eorum, quasi Principem Monarcham, sed penes ipsam Ecclesiam, cujus omnes membra forent, omnes filii ; atque adeo sibi „ mutuo Fratres & Collegæ. Si pecca„ verit, *inquit*, in te Frater tuus, vade „ & corripe eum inter te, & ipsum so„ lum ... si autem te non audierit, „ adhibe tecum adhuc unum, vel duos „ .... Quod si non audierit eos, dic *Ec„ clesiæ* : si autem *Ecclesiam* non audierit; „ sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. „ Amen dico vobis, quæcumque *alligave„ ritis* super terram, erunt ligata & in „ cælo : & quæcumque *solveritis* super „ terram, erunt soluta & in cælo : ite„ rum dico vobis, quia si *duo ex vobis* „ *consenserint* super terram, de omni re „ quamcumque petierint, fiet illis a Patre „ meo, qui in cælis est. Ubi enim sunt „ *duo vel tres congregati* in nomine meo, „ ibi sum in medio eorum, tunc acce„ dens Petrus ad eum dixit : Domine, „ quoties peccabit in me frater meus & „ dimittam ei ? „ &c.

Totus hic contextus clare demonstrat, quod Christus Ecclesiam Petro prætulerit. Nam Petrus erat unus e Fratribus, qui peccantem in eum fratrem primum privatim, ac dein adhibitis ad majus pondus auctoritatis, adhuc uno vel duobus corripere deberet, tandemque si nec sua nec aliorum concurrentium auctoritas valeret ad emendationem, si opus est pro rei gravitate & qualitate personæ corripiendæ implorare supremum etiam Ecclesiæ tribunal, quam si non audierit, tunc demum & non ante, habere illum sicut ethnicum & publicanum.

Hunc Christi sermonem de correptione fraterna ad singulos de fraternitate directum, ad se quoque pertinere Petrus non dubitavit ; quare illico petivit ; *Domine, quoties peccabit in me* Frater meus, *& dimittam ei ?* Pariterque & Petri successores, ac nominatim S. Gregorius Magnus, agnoverunt, sibi post priores correptionis gradus adhuc reliquum esse, ut Ecclesiam debeant adhibere. Vide Disquis. II. §. XI. N. VIII.

Quinimo totum hunc Christi sermonem vel præcipue ad Petrum tanquam unum ex Fratribus dictum fuisse, adeo notum fuit in Ecclesia adhuc seculo XVI., ut in Missali Romano huic Evangelio, de correptione fraterna, quod recitatur feria 3. post Dominicam 3. Quadragesimæ, præmissa fuisse legantur hæc verba : *Respiciens Jesus in Discipulos suos dixit* Simoni Petro : *si peccaverit in te* frater tuus &c. Hæc eadem verba habentur quoque in veteribus Ecclesiæ Trajectensis Missalibus, tum manuscriptis, tum impressis Ann. 1511. 1514. 1515. &c.

Quorum autem cura verba illa : *dixit Simoni Petro*, ex Missali nunc expuncta sint, haud difficile est divinare. Oportebat autem hoc humilitatis monitum Petro præ ceteris inculcari, ne se propter promissas claves & solutum didrachma, quæ hoc monitum præcesserunt, sic aliis, prælatum existimaret, ut nullius in terris potestati aut tribunali subjiceretur.

Quemadmodum autem Petrus, tanquam unus ex Fratribus, confratris sui contumacis

macis delictum ad Eccleſiæ tribunal deferre debebat, ita quoque ipſe, ſi reprehenſibilis fieret & contumax, indubie ad Eccleſiæ judicium deferendus erat a Fratribus, quibus non ſecus ac Petro præceptum de correptione fraterna Dominus intimavit.

Ceterum licet Eccleſia poſſideat Claves quoad proprietatem tanquam Domina, poteſtatem tamen illam exercet per ſuos Miniſtros, quos ei ſponſus ſuus aſſignavit, vel ipſa ſibi delegerit. Atque idcirco ubi opus eſt in correptione fraterna ad Matrem Eccleſiam recurrere, ad ejus quidem modo recurrendum eſt Miniſtros, qui ipſius nomine & auctoritate ligant & ſolvunt: Sed dum illi ſecundum Eccleſiæ Canones hanc poteſtatem exercent, ſine dubitatione Eccleſia ligat & ſolvit. „ Epiſcopus particularis, *inquit Almainus*, „ de auctor. Eccl. C. 8. Reſp. ad 3., non „ ſolum gerit vices ſuæ Diœceſis in ordine ad populum ſibi commiſſum, ſed „ etiam totius Eccleſiæ Univerſalis in ordine ad eumdem populum, alias non „ poſſet aliquem ſimpliciter excommunicare. „

Quomodo autem denuntiationes, quæ olim ipſi Eccleſiæ fiebant, poſtea inceperint fieri ſolis Eccleſiæ Præſulibus recte exponit Adrianus Mangotius in ſuis Monitis ſacris: parte 3. Monito 35. „ Dominus, *inquit* eum (peccantem fratrem) „ jubet deferri apud *Eccleſiam*, ideſt „ fidelium congregationem .... dicit autem: *dic Eccleſiæ*: & non dic Epiſcopis „ & Præſulibus Eccleſiæ, quamvis his „ maxime ſit dicendum .... itaque in „ primitiva Eccleſia, ſecundum hoc Chriſti præceptum denuntiabantur peccatores „ poſt unam & alteram correptionem toti „ Eccleſiæ alicujus loci, hoc eſt, Chriſtianis legitime cum ſuo Epiſcopo congregatis, ibique ſi impœnitentes perſiſtebant, omnium conſenſu & approbatione excommunicabantur ab Epiſcopo „ .... Verum poſtea cum optimus ille „ Eccleſiæ primitivæ ſtatus remiſſus eſt, „ & ob inſtabilis vulgi tumultus non con„ veniret pleraque agi arbitrio & conſenſu „ vulgi, cœptæ ſunt denuntiationes fieri „ tantum ad Eccleſiarum Præſides. „ &c. Hæc Mangotius.

Accidit tamen interdum, ut unus aut pauci Paſtores graviſſimam aliquam cauſam dirimere nequeant, & ad Concilium Generale, quod univerſam Eccleſiam repræſentet, res deferenda ſit. Atque hoc ipſum Chriſtus in citato textu videtur voluiſſe ſignificare: nam poſtquam jufſerat indicari Eccleſiæ, eique ſub graviſſima anathematis pœna ab omnibus obtemperari, mox addidit; quinam nomine Eccleſiæ deberent contumaces fratres anathemate ferire: *Amen dico vobis*, inquit, *quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo*. Omnibus in communi Apoſtolis & Epiſcopis loquitur, & univerſo cœtui Diſcipulorum, qui univerſam Eccleſiam repræſentant, quandoquidem Epiſcopi ſunt in Eccleſiis, & Eccleſiæ in Epiſcopis: Quæ quidem repræſentatio expreſſior eſt, quando omnes Eccleſiæ Miniſtri in unum ſunt congregati.

Et ita locum Matthæi XVIII. de univerſali Eccleſia explicarunt poſt Auguſtinum l. 1. cont. adv. leg. & Proph. C. 17. N. 36. Patres Concilii Baſileenſis in Reſp. Synodali: † „ Quæ domus, aiunt, etiam „ claves ſolvendi & ligandi accepit a Do„ mino. Hanc demum ſi quis corripien„ tem corrigentemque contemſerit, ſit „ tibi, *inquit Dominus*, ut ethnicus & „ publicanus. Bellarminus quoque l. 2. de Conc. Cap. 18. fatetur hanc illius textus explicationem rejici non poſſe: „ hic enim locus, *inquit*, etſi varias ex„ plicationes admittat, tamen cum Conci„ lium legitimum omnium conſenſu maxi„ me proprie dici poſſit Eccleſia, non „ poteſt ullo modo rejici hæc explicatio, „ quo aſſerimus, Dominum juſſiſſe, ut ſen„ tentiæ legitimi Concilii obediamus. Item Adrianus Mangotius Mon. Sacr. parte 3. exhort. 35.

Quod ſi alias a Chriſto nominatim Petro dictum ſit: TIBI *dabo Claves*, indubie Petrus tunc totum Apoſtolorum Collegium, totam-

(†) Tom. 12. Conc. col. 676. vel 680.

totamque Eccleſiam in ſe veluti in Typo figuravit. Hæc Chriſti ſponſa per miniſterium Sacerdotum exercet poteſtatem clavium, per gemitus & preces fidelium Deo reconciliat pœnitentes, perque arctiſſimam caritatis inter membra ſui corporis unionem exturbat obſtinatos peccatores: quæ omnia ſacer textus inſinuat; poſtquam enim de Miniſtris Eccleſiæ dixit, eos *ligare* & *ſolvere*, ne exiſtimemus ceteros fideles ad hoc Eccleſiæ judicium nullatenus ſeu precibus ſeu caritatis conſenſione concurrere, ſubjecit: *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo: ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Ubi & relinquitur ſubintelligendum, prout ſubintellexit S. Gregorius l. 7. Ep. 112. Quod *ſi adeſſe dignatur, ubi duo vel tres fuerint, quanto magis non deerit, ubi plures convenerint Sacerdotes.*

Idem probatur ex Patribus.

III. Certiſſimum hoc dogma, nempe *Claves datas eſſe Eccleſiæ*, unanimi Patrum ſententia traditum eſt. *Memento*, inquit Tertullianus in Scorpiaco, *Claves cæli Dominum Petro, & per eum*, ſive in eo, *Eccleſiæ reliquiſſe*. Et ad Martyres Cap. 1. ob hanc poteſtatem Clavium Eccleſiam Dominam vocat: *Domina*, inquit, *Mater Eccleſia*. Quod S. Cyprianus magis exponit. Ep. 73. *Hæc* (Eccleſia, ait) *eſt*, UNA, *quæ tenet & poſſidet* OMNEM *ſponſi ſui & Domini* POTESTATEM.

Varii SS. Patrum textus huc pertinentes in Corpus Juris Canonici ab ipſo Gratiano relati ſunt. Sic extat locus S. Auguſtini 24. Q. 1. Can. 6. deſumptus ex tract. 50. in Joan. XII. hiſce verbis: *Si hoc* (ſolvere & ligare) *Petro tantum dictum ſit, non hoc facit Eccleſia.... Si hoc ergo in* ECCLESIA *fit, Petrus quando Claves accepit*, ECCLESIAM SANCTAM SIGNIFICAVIT. Et idem S. Auguſtinus l. 7. de Bapt. Cap. 51. apud Gratianum ibidem Can. 20. Quæ Domus (ſupra Petram ædificata) Claves accepit, ad *poteſtatem ſolvendi & ligandi*. Notiſſimæ ſunt hæ & ſimiles ſententiæ illius S. Doctoris: Serm. 295. *Claves non homo unus, ſed* UNITAS *accepit* ECCLESIÆ, UNITAS (1) *tenet*, UNITAS *dimittit*; ÆDIFICIUM (2) *ſupra Petram ligat & ſolvit*, COLUMBA (3) *tenet*, COLUMBA *dimittit* &c.

Unanimis ea eſt SS. Patrum & Antiquorum Theologorum ſententia.

Fulgentius (4) „ Beato Petro, *inquit*, „ hoc eſt ECCLESIÆ ſuæ, in terra ligandi, ſolvendique tribuit poteſtatem. „

Gregorius Magnus (5) „ Quod antiquis „ nuſquam dicitur, modo UNIVERSALI „ ECCLESIÆ dicitur: *quodcumque ligaveris ſuper terram* &c.

Venerabilis Beda (6) „ Quando Petro „ dictum eſt, *tibi dabo Claves Regni cælorum*, UNIVERSAM ſignificabat ECCLESIAM. „ Et alibi (7) omni igitur Electorum ECCLESIÆ ligandi ac ſolvendi „ datur auctoritas. „

Petrus Lombardus, ſive Magiſter ſententiarum (8) Eccleſiæ contulit (Deus) poteſtatem ligandi & ſolvendi. Idem docent Almainus (9), Adrianus VI. (10) Adrianus Mangotius (11) aliique, de quibus infra N. V.

Denique adeo inconcuſſa eſt hæc doctrina, ut Concilium Tridentinum anathematizet eos, qui negaverint *Claves* ECCLESIÆ *eſſe datas ad ſolvendum & ad ligandum*. Seſſ. 14. Can. 15.

Pontifex Miniſter & ſubditus Eccleſiæ.

IV. Abſit autem per Eccleſiam intelligamus ſummum Eccleſiæ Miniſtrum, R. Pontificem. Quia licet is in Domo Dei inter miniſtros primus & ſummus conſtitutus

(1) D. 3. de Bap. Cap. 17.
(2) Serm. 295. N. 2.
(3) L. 3. de Bapt. Cap. 18. N. 23.
(4) L. 2. de remiſſ. pec. Cap. 20.
(5) L. 6. in 1. Reg. III. N. 24.
(6) In Joan. XXI. tom. 5. pag. 622.
(7) Hom. in feſto S. Petri.
(8) In 4. Diſt. 18.
(9) Expoſ. circa deciſ. M. G. Ockam. in ap. pend. tom. 2. oper. Gerſon p. 1069. edit. Dupin.
(10) In 4. Queſt 2 de Sacr. Pœn.
(11) Parte 3. Monito 31.

tutus ſit, per hoc nullatenus volnit Chriſtus ſponſæ ſuæ poteſtatem minui, ſed manifeſtari & clarificari; ipſe autem Pontifex ſeſe filium & ſervum Eccleſiæ agnoſcat neceſſe eſt; prout Gregorius VII. faretur l. 5. Ep. 10. dum Eccleſiam omnibus prælatam dicit his verbis: *Quæ* MATER *&* DOMINA *noſtra eſt*. Novit enim Pontifex, ſe non ſecus ac alios fideles hunc Symboli articulum palam profiteri: *Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam;* illam nimirum Matrem & Dominam ſuam, a qua ſpiritum & vitam hauriat, nutrimentum & reconciliationis ſacramentum accipiat: *Sanctorum*, inquit, *communionem, Remiſſionem peccatorum*.

Quapropter Patres Baſileenſes ad pronuntiationem hujus articuli: *Credo unam ſanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam*, genuflectebant, ut ita honorarent *Matrem & Dominam ſuam, quæ una tenet & poſſidet omnem ſponſi ſui & Domini poteſtatem*: de qua & Tobias XIII. prophetavit dicens: *Luce ſplendida fulgebis, & omnes fines terræ adorabunt te*, & Iſaias XLIX. 23. *vultu in terram demiſſo adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent*.

Omnis poteſtas reſidet penes Eccleſiam radicaliter quoad proprietatem & immediate.

V. Quod autem *poteſtatem*, quam totam, teſte Cypriano, *Eccleſia tenet & poſſidet*, recte dixerint Doctores *radicaliter & quoad proprietatem* penes ipſam Eccleſiam reſidere, clare expoſitum videre eſt a Toſtato Epiſcopo Abulenſi, qui, teſte Poſſevino Jeſuita, tanquam ſanctus honoratur in Abulenſi Eccleſia; & qui ob vaſtiſſimam eruditionem appellatus eſt *ſtupor mundi*, in Cap. XV. Num. Q. 48. ſic habet: „Ipſa multitudo non habet juriſdictionem (ſcilicet formaliter) cum „ juriſdictio *ſecundum actum* non poſſit „ cadere in communitatem, ſed in perſonam determinatam, quia juriſdictio „ requirit actus, ut judicare & imperare: Communitas autem..... non poteſt exercere actus aliquos. Imo impoſſibile eſt in communitate eſſe juriſdictionem ſecundum actum: eſt tamen „ juriſdictio ſecundum originem in communitate, & *ſecundum virtutem*, quia „ omnes perſonæ accipientes juriſdictionem „ ex virtute communitatis accipiunt, quia „ ipſæ poſſunt per ſe judicare, communitas autem non. *Ita* autem videtur *de clavibus Eccleſiæ*, quia illæ *datæ* ſunt „ a Chriſto *toti Eccleſiæ*. Quia tamen „ non poterat tota Eccleſia diſpenſare illas, cum non eſſet aliqua perſona, tradidit eas Petro nomine Eccleſiæ ... „ non fuerunt datæ Claves illis (Apoſtolis) tanquam determinatis perſonis, ſed „ tanquam *Miniſtris Eccleſiæ*, cum Eccleſia, quæ habet ipſas *radicaliter*, nunquam moriatur. „

Et Q. 49. „ Eccleſia, *inquit*, ſuſcipit Claves a Chriſto, & Apoſtoli tanquam Miniſtri Eccleſiæ, & nunc Eccleſia illas habet & Prælati habent, ſed „ aliter Eccleſia, quam Prælati, nam „ Eccleſia habet *ſecundum originem & virtutem*, Prælati autem habent *ſecundum „ uſum* earum. „

Similiter quando Doctores dixerunt, jurisdictionem & auctoritatem ſpiritualem *immediate* reſidere penes Eccleſiam; plane idem dixerunt, quod in Schola Pariſienſi docent Theologi: uti teſtatur Natalis Alexander Hiſt. Eccleſiæ Sec. 15. & 16. Diſt. 8. Num. 53. ubi ex ſententia Theologorum Pariſienſium ſe loqui profitetur: „ Scholaſtici, *inquit*, poſt „ Magiſtrum ſententiarum & S. Thomam, „ claves Eccleſiæ ſemper appellant, non „ claves Sancti Petri, quia immediatius „ Eccleſiæ traditæ ſunt, quam Sancto „ Petro, illique commiſſæ ſunt, ut Eccleſiæ perſonam gerenti: unde ligandi „ ſolvendique poteſtas in Eccleſia, tanquam *in proximo ſubjecto* reſidet, ut „ cum Pariſienſibus loquar, in S. Petro „ & ejus ſucceſſoribus tanquam *in ſubjecto* „ remoto. „ Neque hic a Petri ſucceſſoribus Romanis Pontificibus ſemovendi ſunt ceteri Epiſcopi, cum omnes cum Petro claves ſuſceperint, uti Diſquiſitione II. §. VII. oſtenſum eſt, præcipue N. IV.

Sum-

Summa auctoritas Eccleſiæ Primatui R. Pontificis non obeſt.

VI. Quod autem dicat Anonymus, quod eam aſſertionem Doctores de Eccleſia Univerſali intellectam, ſic declarari conveniat, ut non deroget *ſupremæ Poteſtati ſummi Pontificis, cui in perſona Petri*, inquit, *tradita a C. D. fuit plenitudo omnis ſpiritualis jurisdictionis, promittendo illi Claves regni Cælorum Matth. XVI. eumque præficiendo ovili ſuo. Joan. ult.* Mirum quod velit Anonymus eam Doctorum aſſertionem trahere ad eum ſenſum, quem ipſa evidenter impugnat, quemque DISQUISITIONE II. præſertim poſtremis §§. refutavimus. Nam ſi intelligatur de *proprietate* & radicali poteſtate clavium, ea a Doctoribus aſſeritur eſſe penes Eccleſiam, non vero penes Pontificem: Si vero agatur de uſu & exercitio clavium; illud penes Pontificem eſt tanquam Miniſtrum Eccleſiæ, quemadmodum & penes reliquos ejusdem Eccleſiæ Miniſtros in ſolidum, ſicut tam hi quam ille omnem poteſtatem & jurisdictionem mutuentur ab Eccleſia. Adeoque luculenter conſequitur, ſupremam poteſtatem & plenitudinem omnis ſpiritualis jurisdictionis non recte convenire Pontifici, qui duntaxat Miniſter eſt Eccleſiæ; ſed eam reſidere penes Eccleſiam, quæ eamdem per Miniſtros ſuos tanquam Proprietaria, Magiſtra, & Domina Mater exercet.

Verum quidem eſt, & lubenter fatemur, Primatum Petri ad Petri ſucceſſores tranſiiſſe; ſed ille Primatus non eximit ſupremos Pontifices e numero Miniſtrorum, & ſubditorum Eccleſiæ, Pontifex primus eſt inter Miniſtros, ſed ipſe conditionem Miniſtri non excedit. Reliquis comminiſtris ita præſidet quaſi natu major inter fratres, in altiori ſpecula collocatus invigilat ſuper ipſis conſervis ſuis & cooperariis. Omnibus præeſt, ut omnes cum ipſo in eadem vinea Domini laborantes concordiam ſervent, & diligentem operam præſtent. Sed omnes illi Operarii & Miniſtri Eccleſiæ, ab ipſa tanquam omnem ſponſi ſui poteſtatem poſſidente & miſſionem & jurisdictionem accipiunt immediate; ita ut hæc miſſio & juriſdictio proprie non fluat per Pontificem in alios Epiſcopos & Miniſtros, & multo minus a Pontifice tanquam primo fonte derivetur in alios.

Miniſtri inſtituuntur & operantur auctoritate Eccleſiæ.

VII. Unde quando Pontifex modo inſtituit Epiſcopos, iiſque territorium deſignat, jurisdictio & auctoritas ſpiritualis, quam illi accipiunt, non profluit ex R. Pontifice, quaſi ex quodam fonte ſeu plenitudine jurisdictionis, quæ fingeretur in ipſo reſidere; ſed Pontifex in ea re eſt inſtrumentum & Miniſter Eccleſiæ, ex qua totum derivatur.

Quemadmodum dum olim Metropolitani, jure quod Eccleſiæ Canones illis concedunt, inſtituebant Epiſcopos, & Diœceſes illis aſſignabant, non fluebat illa jurisdictio ſpiritualis in novos illos Epiſcopos ex ipſo Metropolitano tanquam ex quadam plenitudine & fonte. Neque ipſe Pontifex R. dum inſtituitur & conſecratur ab Epiſcopo Oſtienſi, ab eo accipit poteſtatem & juriſdictionem, ſed ab Eccleſia, cujus Miniſtri illi ſunt, qui R. Pontificem alioſve Epiſcopos conſecrant.

Neceſſe eſt ergo fateamur claves ligandi atque ſolvendi perpetuo quoad proprietatem reſidere penes Eccleſiam, neque quaſi de manu ad manum tranſiiſſe, ſed jam tunc (1) quando B. Petrus claves ſuſcepit, ipſum cum univerſis, qui futuri erant, Epiſcopis easdem ſuſcepiſſe; tuncque cum illo omnes eas ſuſcepiſſe Epiſcopos. Unde & claves Eccleſiæ appellantur, non autem claves Romani Pontificis, quod earum proprietatem ipſe non habeat, ſed Eccleſiæ & propterea etiam, uti obſervat alibi Vaſqueſius, Epiſcopi in excommunicando vel abſolvendo, item Sacerdotes in uſu clavium, nequaquam dicere poſſunt, ſe excommunicare vel abſolvere in nomine vel auctoritate Papæ: ſed rem peragunt nomi-

(1) Vide Diſquiſitionem II. §. VII. N. IV.

ne Chriſti, & ſponſæ ejus Eccleſiæ, quandoquidem ipſa, accepta omni ſponſi ſui ac Domini poteſtate, liget & ſolvat.

§. IV.

Epiſcopus eſt Caput Miniſteriale, *non vero* Eſſentiale *Eccleſiæ cui præſidet.*

Reſolutio Doctorum.

I. Dixerant Doctores in Reſp. ad 2., ad probandum in Eccleſia Ultrajectina potuiſſe Capitulum Metropolitanum ejuſque jura conſervari, quod „ tametſi Epiſcopus reputetur & ſit Caput ſuæ particularis Eccleſiæ ſuique Cleri, nequaquam tamen cenſeri poſſit Caput *Eſſentiale*, a quo ipſa jurisdictio & auctoritas regendi Eccleſiam defluat in inferiorem Clerum, ſed unice conſiderari poſſit ut Caput *Miniſteriale* Eccleſiæ, ſive ut primus & principalis hujus Eccleſiæ Miniſter, qui una cum inferioribus Miniſtris auctoritatem ſpiritualem penes ipſam Eccleſiam reſidentem miniſterialiter exercet. „

Ex quo concluſum voluere Doctores, quod jurisdictio Capituli Cathedralis integra penes illud ipſum remaneat mortuo Epiſcopo, aut aliunde præpedito; nec verum ſit, jurisdictionem a R. Pontifice, deficiente proprio Epiſcopo, in Capitulum derivari.

Vani conatus Adverſariorum.

II. Hanc porro propoſitionem Doctorum, quod nempe Epiſcopus ſit Caput Miniſteriale non vero eſſentiale Eccleſiæ ſuæ particularis, redarguit Anonymus p. 222. dicens: „ Si ageretur de Epiſcopo relate „ ad Eccleſiam Univerſalem, tunc recte „ poſſet illi convenire ea *Miniſterii* vox, „ quanquam non conveniret Epiſcopo alterum vocabulum *Capitis*. At relate ad „ Eccleſiam particularem, potius videtur „ dicendus ejus Caput *eſſentiale*, quam *miniſteriale*, cum Eccleſia Cathedralis ſine „ Epiſcopo eſſe non poſſit. „

Multum hic hallucinatur Anonymus, cum nequaquam obſcurum ſit, Doctores id unum voluiſſe ſignificare per Caput Miniſteriale, quod Epiſcopus inter omnes ſuæ Eccleſiæ Miniſtros ſit ſummus, ſive Caput, cui præ ceteris totius Eccleſiæ regimen incumbit; qui Clero præſidet & ſuperinvigilat, quique una cum inferioribus Miniſtris eidem Eccleſiæ præpoſitus eſt a Domino *in opus Miniſterii, ad ædificationem Corporis Chriſti*, *Eph.* IV. 12.

Caput eſſentiale Eccleſiæ ſolus Chriſtus.

III. Quod autem Doctores non appellaverint Epiſcopum ſimpliciter *Caput*, aut *Caput eſſentiale* ſuæ Eccleſiæ, ſed cum adjecta particula reſtringente *Miniſteriale*, prudenter a ſe dictum arbitrati ſunt, ne quis ſuſpicaretur, quod vellent Epiſcopum eſſe Caput eſſentiale ſimili fere modo, quo caput humanum eſt eſſentiale membrum humani corporis, quo deficiente aut non influente, vitali motu deſtituitur & concidit totum corpus. Simile enim Caput non agnoſcunt Doctores niſi ipſum Chriſtum, cujus ſpiritu non influente ſubſiſtere nequit Corpus Eccleſiæ, ſeu membra illius vitam ſpiritualem habere non poſſunt. *Creſcamus in illo*, inquit Apoſtolus, *Eph.* IV. 15.; 16. *qui eſt Caput Chriſtus, ex quo totum Corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis ſecundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum Corporis facit in ædificationem ſui in caritate*. Idem inculcat Apoſt. Eph. V. 23. & Col. 1. 18. Quapropter nec fideles dicuntur membra ſui Epiſcopi, ſed *membra Chriſti*.

Epiſcopi igitur improprie & analogice dicuntur capita ſuarum reſpective Eccleſiarum, quod ſcilicet extrinſece per miniſterium, ſeu per actus ſenſibiles atque hierarchicos myſteria Dei diſpenſent: ſed ſolus Chriſtus proprie Caput eſt Eccleſiæ, qui ſolus per interiorem ſui ſpiritus influxum in membra influit, eumque influxum alligare voluit externis illis ſignis, puta prædicationi verbi Dei, adminiſtrationi Sacramentorum &c. Atque idcirco, & eo, quem paulo ſuperius expoſuimus ſenſu, recte vocamus Epiſcopum *Caput Miniſteriale*, Chriſtum Jeſum autem *Caput Eſſentiale*.

R. Pon-

R. Pontifex Caput Ministeriale Ecclesiæ.

IV. Unde nec alio sensu R. Pontificem, qui inter Episcopos primus est, Caput dicimus Ministeriale Ecclesiæ, & ita fere jampridem notavit Gabriel Biel, Lectione 23. in Can. Missæ litt. N. vocans Christum Caput *Principale*, Papam vero Caput *secundarium* seu *Vicarium*. Idem docent Petrus Alliacensis Card. in Tract. de Eccl. auctoritate, pag. 1. Cap. 1. & pag. 3. Synodus Basileensis in Relp. Synod. edita an. 1432. quæ incipit, *cogitanti*, quæ integra habetur T. 12. Conc. col. 673. & inter ea illius Concilii monumenta numeranda venit, quæ ab Eugenio IV. solemniter approbata sunt an. 1434. Sess. 16. Item Joannes Gersonius art. 11. inter articulos contra Petrum de Luna. Unde, prout notavit Bellarminus l. 2. de Conc. auctor. Cap. 19., *Corpus Ecclesiæ non moritur, moriente Papa*: sed eo mortuo manet una, sancta, Catholica & Apostolica Ecclesia, & ut talem etiam, nullo existente Papa, recitatione Symboli palam confitemur.

Quo sensu Episcopus dici posset Caput Essentiale suæ Ecclesiæ.

V. Ceterum si per Caput essentiale Ecclesiæ particularis Anonymus intelligat eum inter Ministros principalem, sine quo Ecclesia quoad hierarchicum regimen perfecta esse non possit, libenter fatemur, Episcopum eo sensu esse Caput essentiale suæ Ecclesiæ, & illo sensu dixit S. Chrysostomus, aliique post ipsum, *non enim esse Ecclesia sine Episcopo potest*. Nam hoc dixit Chrysostomus, uti refertur apud Palladium in ejus vita, dum hæc monita dedit Diaconissis, ut quicumque absque ambitu in Ecclesia Constantinopolitana ordinatus fuisset Antistes, ei se ut capiti per omnia submitterent: scilicet Chrysostomus verebatur, ne diuturno suo exilio, uti observat auctor Tractatus *de auctoritate & necessitate Episcoporum*, quem citavimus Disquisitione I. §. V. N. IX. Ecclesia dissiparetur, cessitque jure suo, ut unitati Ecclesiæ & perennitati provideret, quam sine Episcopo diu perseverare non posse credebat.

Sed hæc, causæ quam vindicamus, adeo non obsunt, ut potius insigniter eam juvent, nam & idcirco ostendimus Disquisitione II. §. I. unicuique Ecclesiæ seu Diœcesi, ubi sufficienti numero est populus Christianus, provideri debere de proprio Pastore & Episcopo: ut vel hinc pateseceret *Sasboldum* & *Rovenium* veros & proprios Episcopos Ultrajectinos fuisse, & huic Ecclesiæ a Pontificibus RR. datos; nisi quis, quod abiit, exulimaret, illos Pontifices nequaquam studuisse perfectioni, seu ædificationi Ecclesiæ, sed eam e contrario dissipationis ac destructionis periculo exposuisse.

Presbyteri Vicarii Christi.

VI. Ulterius secundum hunc intellectum Capitis essentialis, nec Presbyteri inferiores ita dependere ab Episcopo suo censendi sunt, ut sint illius ministri seu Vicarii, uti nec Episcopi sunt Vicarii Pontificis, sed omnes sunt Ministri Christi & Ecclesiæ, & ita nomine Episcoporum Galliæ palam professus est Cardin. Lotharingus in suo commonitorio ad Joannem Britonem Romam misso 1563. *Profiteor*, inquit, *quod prorsus sim alienus ab ea sententia, ut dicam, Beatissimum Papam esse solum aut unum verum* Christi Vicarium, *imo omnes & Episcopi & Curati sunt* Christi Vicarii: *quod Sancti Martyres, & divi Petri successores docuerunt.*

Episcopus recte vocatur Caput Ministeriale suæ Ecclesiæ.

VII. Denique, quod Anonymus loco supra relato insinuat, Episcopum non ita recte dici Caput Ministeriale Ecclesiæ suæ particularis, absque causa dictum est; nam cum Episcopus repræsentet Caput Christum, tanquam Minister ejus atque Vicarius; recte vocatur Caput Ministeriale ad distinctionem scilicet illius Divini Capitis, cujus Ministerium gerit. Deinde Episcopus non tantum est Minister Christi & Ecclesiæ universalis, sed etiam sano sensu Minister particularis suæ Ecclesiæ, nimirum ad hoc illi præfectus, ut illi ministret, seu gregi sacrum Ministerium impendat

ad exemplum Chriſti, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare. Porro inter miniſtros cujuſque Eccleſiæ primus, ſeu Caput eſt Epiſcopus. *Scitis*, inquit, Matth. XX. 25. 28. *quia Principes gentium dominantur eorum, & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos, non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit inter vos* MAJOR *fieri, ſit veſter* MINISTER, *& qui voluerit inter vos* PRIMUS *eſſe, erit veſter* SERVUS.

Adverſarii ex propriis dictis refutati.

VIII. Quinimo ſi examinemus, quo ſenſu Anonymus dixerit pag. 222. quod *ſi ageretur de Epiſcopo relate ad* ECCLESIAM UNIVERSALEM, *tunc recte poſſet illi convenire ea* MINISTERII *vox*; clare, uti exiſtimo, patebit, eum iterum hoc dicendo cauſam noſtram adjuvare.

Nam vel *Miniſtrum* intelligit relate ad ſuum Principem ac Dominum, a quo poteſtatem & mandatum miniſtrandi accipit, ſi autem hoc ſenſu dicatur Epiſcopus *Miniſter Eccleſiæ Univerſalis*, ergo Eccleſia Univerſalis dicenda eſt omnium Epiſcoporum Domina, a qua & poteſtatem, & illius exercendæ mandatum recipiant: atque ita ruit opinio adverſariorum, quæ totius cauſæ unicum pene fundamentum eſt, de plenitudine poteſtatis Pontificiæ, quaſi R. Pontifex eſſet fons omnis jurisdictionis.

Vel intelligi vult Anonymus Miniſtrum relate ad ſubditos ſui Principis ac Domini, quibus impoſitum ſibi miniſterium impendat, provideat, opituletur, ſuccurrat; aſt, ſi tali relatione Epiſcopum dicat *Miniſtrum univerſalis Eccleſiæ*, jam neſcio qua inconſiderantia hoc poſuerit, propriam ſuam opinionem duplici ex parte deſtruens; 1. Quia ſic admittere debebit, univerſam Eccleſiam non ſolius R. Pontificis, ſed omnium Epiſcoporum curæ eſſe commiſſam. 2. Quia ſi hoc ſenſu Epiſcopus recte dicatur Miniſter univerſalis Eccleſiæ, quod ſolicitudinem ſuam paſtoralem ad illam extendat, multo magis dici poteſt Miniſter particularis ſuæ Eccleſiæ, cui adminiſtrandæ ſpecialiter eſt conſtitutus.

Vel fortaſſe dicere vult Epiſcopum eſſe Miniſtrum *relate ad Eccleſiam univerſalem*, quia univerſalis Eccleſiæ *unus* ſit Paſtor, R. Pontifex, reliqui vero Epiſcopi ejuſdem Pontificis Miniſtri; & hic ſenſus recte convenit cum opinione adverſariorum de plenitudine poteſtatis Pontificiæ, & vocatione reliquorum Epiſcoporum in partem duntaxat ſolicitudinis: ſed ſi Epiſcopi ſint Miniſtri R. Pontificis, ſeu, quod idem eſt, Vicarii, jam ex proprio teſtimonio convincti ſunt adverſarii, ſe incidiſſe re ipſa in illam blaſphemiam, quam S. Gregorius Magnus in vocabulo Epiſcopi univerſalis exhorruit, prout DISQUISITIONE II. §. ultimo, oſtendimus.

Quocumque ergo ſe vertant Adverſarii, extricare ſeſe propriis laqueis nequeunt. Nos interim progrediamur in probandis atque elucidandis juribus Cleri ſeu Capituli Cathedralis Clerum repræſentantis.

§. V.

Integra jurisdictio reſidet penes totum Corpus, quod ex Epiſcopo & Capitulo Cathedrali Clerum repræſentante conſtat, defuncto Epiſcopo ad Capitulum devolvitur jure non decreſcendi.

Epiſcopus & Clerus unum Corpus.

I. Epiſcopus & Clerus conſtituunt unum Corpus Miniſtrorum, cujus Epiſcopus eſt Caput ſeu principalis Miniſter: huic Corpori ex primæva ſua inſtitutione, ſive ſecluſa reſervatione, quam Eccleſiæ Canones induxerunt, concredita eſt plena poteſtas & jurisdictio regendi Diœceſim, & gregi commiſſo providendi de omnibus ad animarum ſalutem neceſſariis.

Ea porro poteſtas & jurisdictio ſic tota atque indiviſa eſt penes ipſum Corpus, quod ex Epiſcopo & Clero conſtat, ut tamen exercitium in pleriſque ſit penes ipſum Epiſcopum, qui & a Chriſto poſitus eſt, ut ad unionem atque concordiam reliquis inferioribus Miniſtris præſideat, majori ipſe Sacerdotii plenitudine donatus.

Itaque omnes inferiores Miniſtri ſub Epiſcopo, tanquam membra ſub uno Capite coadunati, unum Corpus & quodammodo unum conſtituunt Paſtorem, qui Chriſtum Paſtorem repræſentat, & vice Chriſti Eccleſiam regit & paſcit: ita tamen, ut

ut Epiſcopus non ſit hujuſmodi Caput eſſentiale, ex qua jurisdictio & auctoritas ſpiritualis defluat in inferiorem Clerum: ſed indiviſa illa poteſtas & auctoritas penes totum Corpus Miniſtrorum reſidens, derivetur ab Eccleſia omnium Matre & Domina; neque hæc jurisdictio, morientе aut abſcedente Epiſcopo, deficiat in Clero, ſed tota in illo perſeveret.

Deficiente Epiſcopo jurisdictio manet penes Clerum probatur ex Epiſt. Cleri Romani.

II. Hoc ipſum olim Clerus Romanus, defuncto Fabiano Pontifice, exemplo ſuo & litteris ad Clerum Carthaginenſem datis (Cypriano Carthaginenſi Epiſcopo exule) monſtravit ac docuit, ſcilicet penes Clerum, ſede vacante, remanere jurisdictionem & auctoritatem paſcendi gregem. Eſt ea Epiſtola inter Cyprianicas 2. in. qua Clerus Romanus Clerum Carthaginenſem ſui officii admonet, quid nempe circa *lapſos*, interea dum Cyprianus illorum Epiſcopus abeſt, fieri oporteat. „ Cum incumbat nobis, *inquiunt*, qui „ videmur præpoſiti eſſe, & *vice Paſtoris* „ (Chriſti) *cuſtodire gregem*, ſi negligentes „ inveniamur, dicetur nobis, quod „ & anteceſſoribus noſtris dictum eſt, qui „ tam negligentes præpoſiti erant; quoniam „ perditum non requiſivimus, & errantem non correximus, & claudum non „ colligavimus, & lac eorum edebamus „ & lanis eorum operiebamur. . . . Nolumus ergo, Fratres dilectiſſimi, & vos „ Mercenarios invenire, ſed bonos *Paſtores*, cum ſciatis non minimum periculum imminere, ſi non hortati fueritis fratres noſtros ſtare in fide immobiles; ne præceps iens ad idololatriam funditus eradicetur fraternitas . . . & alia, „ quæ incumbunt vobis, etiam ipſa ſubdidimus, ut ſi, qui in hanc tentationem „ inciderunt, cœperint adprehendi infirmitate & agant pœnitentiam facti ſui, „ & deſiderent communionem, utique ſubveniri eis debet. „ &c.

Ubi Clerus Romanus hortatur Clerum Carthaginenſem, ut & ipſi ſimiliter paſtoralem ſollicitudinem gerant, tum circa lapſos in idololatriam, tum circa pœnitentes, & circa eos, qui adhuc ſtabant in fide; & licet valde modeſte ſcribant Presbyteri Romani, tamen ſatis indicant, ſe habere auctoritatem primariæ Sedis vacantis, præcipue cum addunt in fine: „ Salutant vos „ fratres, qui ſunt in vinculis & Presbyteri & tota Eccleſia, quæ & ipſa cum „ *ſumma ſollicitudine excubat pro omnibus*, „ qui invocant nomen Domini. „

Idem Clerus Romanus, Sede vacante, gratias agens Cypriano de ſollicitudine Paſtorali, qua ipſos circa *Privatum*, Epiſcopum Lambeſitanum hæreticum inſtruxerat, ita ſcribit, Epiſt. 30. „ quod autem pertinet ad Privatum Lambeſitanum, pro „ tuo more feciſti, qui rem nobis ſollicitam nunciare voluiſti; omnes enim nos „ decet pro Corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque Provincias membra digeſta ſunt, excubare. „ Ubi in primis Clerus Romanus Cyprianum laudat de ſollicitudine pro Corpore totius Eccleſiæ, & una ſibi eamdem Epiſcopalem ſollicitudinem incumbere ſignificat.

Idem probatur ex S. Cypriano.

III. Et quid miri, quod Clerus R. Sede vacante *ſumma ſollicitudine excubare* ſe diceret pro omnibus, cum S. Cyprianus ita ad Cornelium Papam R. ſcripſerit: *Florentiſſimo illic Clero* TECUM PRÆSIDENTI. Si enim Clerus cum Epiſcopo ſuo præſideat Eccleſiæ, utique non ſine auctoritate paſcendi ſeu regendi gregem, multo magis debet & poteſt Sede vacante eamdem ſollicitudinem gregi impendere.

Idcirco idem S. Cyprianus voluit rationem reddere ſui receſſus tempore perſecutionis Clero Romano, tanquam qui præſidendi auctoritate fulgebat, etiam Sede vacante: „ Neceſſarium duxi, *inquit* Ep. „ 14., has ad vos litteras facere, quibus „ vobis actus noſtri & diſciplinæ & diligentiæ ratio redderetur. „

Refert & in eadem Epiſt. Cleri ſui Carthaginenſis inſignem ſollicitudinem Paſtoralem, ſe abſente, circa lapſos: „ *Presbyteris*, inquit, & *Diaconibus* non de„fuit *Sacerdotii vigor*, ut quidam minus „ diſciplinæ memores & temeraria feſtina-

„ tione

„ tione præcipites, qui cum lapſis com-
„ municare jam cœperant, comprimeren-
„ tur, intercedentibus nobis. „ En Cyprianus Clero Carthaginenſi adſcribit *vigorem Sacerdotii*, ideſt auctoritatem quodammodo Epiſcopalem in comprimendis iis etiam Clericis, qui ſanæ diſciplinæ circa lapſos nocumentum inferebant.

Inſuper ex eadem Epiſtola patet, quod S. Cyprianus voluerit cum lapſis mitius agere, partim propterea quod hoc videretur magis convenire litteris Cleri R. ad Clerum Carthaginenſem datis, quarum ſuperius fragmentum attulimus: „ Nec in
„ hoc legem dedi, *inquit*, aut me auctorem temere conſtitui, ſed cum videretur & honor Martyribus habendus, & eorum, qui omnia turbare cupiebant, impetus comprimendus, & præterea veſtra ſcripta legiſſem, quæ huc ad Clerum noſtrum . . . nuper feceratis, ut iis, qui poſt lapſum infirmitate apprehenſi eſſent, & pœnitentes communicationem deſiderarent, ſubveniretur; ſtandum putavi, & cum *veſtra ſententia*, ne actus noſter, qui adunatus eſſe & conſentire circa omnia debet, in aliquo diſcreparet. Plane ceterorum cauſas, quamvis libello a Martyribus accepto, differri mandavi, & in noſtram præſentiam reſervari, ut cum pace a Domino nobis data, plures Præpoſiti convenire in unum cœperimus, *communicato etiam* VOBISCUM *conſilio diſponere ſingula & reformare* poſſimus. „

Notandum quod tum temporis reconciliatio lapſorum non fieret niſi per miniſterium Epiſcopi, ubi aderat. Unde dum Clerus R., Sede vacante, itemque Clerus Carthaginenſis, abſente Cypriano, miniſteria iſta impendebat pœnitentibus, præcipuam auctoritatem & poteſtatem Epiſcopalem ſeu miniſterium atque uſum Clavium in ligando & ſolvendo ſe habere monſtrabat.

Deinde in his verbis Cypriani, quæ mox recitavimus, videre eſt quanta veneratione Cleri Romani auctoritatem ſuſciperet S. Epiſcopus, ſic ad illum ſcribens ac ſi R. Sedis Epiſcopum literis ſuis adiret.

Idem patet ex Epiſt. 22. Cypriani ad Cle-
„ rum R. Laborantes hic nos, *inquit*, &
„ contra invidiæ impetum totis fidei viri-
„ bus reſiſtentes, multum ſermo veſter
„ adjuvit, ut divinitus compendium fieret,
„ & . . . declararetis nobis, quod ſecun-
„ dum Evangelii legem ſtet nobiſcum for-
„ titer atque unanimiter etiam *veſtra ſen-*
„ *tentia*. „

Capitulum Cathedrale ſucceſſit in jus Cleri.

IV. Hactenus de auctoritate Cleri Sede vacante. Notum porro eſt, quod, uti prioribus ſeculis Clerus cum Epiſcopo conſtituebat unum corpus, ſeu ſacrum Eccleſiæ ſenatum, labentibus ſeculis, numero Clericorum excreſcente, cœperint quidam e Clero ſeligi, qui totum Clerum repræſentarent, & vocati ſint Canonici Cathedrales, quaſi Cathedræ Epiſcopali proprius adhærentes, eorumque conventus ſeu corpus appellatum Capitulum Cathedrale. Ita ut demum ſeculo X. vel XI. illud jus totius Cleri, quo ſecundum Canones olim ad inſtar *Senatus* Epiſcopi cum eo ſimul Eccleſiam regebat, ad Capitulum Cathedrale devolvi cœperit: unde & Alexandrum III. ſupra audivimus, ſcripſiſſe ſeculo XII. quod Epiſcopus & Capitulares ſint *unum Corpus*, cujus ille *Caput* exiſtit, iſti vero *membra*.

Quare mortuo Epiſcopo, omnis jurisdictio Epiſcopalis eſt penes Capitulum Cathedrale, tanquam univerſum Clerum repræſentans: prout omnes unanimiter notant Canoniſtæ ad Cap. HIS QUÆ ✠ *de Majorit. & obed.*, & quotidiana praxis etiam in Belgio conſonat.

Defuncto Epiſcopo jurisdictio devolvitur ad Capitulum jure non decreſcendi.

V. Non quaſi jurisdictio & auctoritas Epiſcopalis, proprie loquendo ab Epiſcopo defuncto devolveretur ſeu tranſiret ad Clerum vel ad Capitulum Clerum repræſentans: ſed, uti recte notavit Cardinalis de Luca, *quaſi jure non decreſcendi* apud Clerum remanet; ſic enim ait hic Cardinalis Diſcurſu 31. in Conc. Trid. N. 1.
„ quod Sede Epiſcopali vacante de jure
„ Epiſcopalis jurisdictio atque Eccleſiæ
„ adminiſtratio devolvatur ad Capitulum,

„ non

„ non quidem ex aliquo privilegio vel ſpe-
„ ciali delegatione, ſed ex ratione *juris*
„ *non decreſcendi*, eo quia Eccleſia Cathe-
„ dralis efformatur conjunctim ab *Epiſco-*
„ *po* & *Capitulo*, ab illo ſcilicet tanquam
„ Capite, ab hoc tanquam *reliquo Cor-*
„ *pore*, Eccleſiaſtica jurisdictione penes *to-*
„ *tum Corpus* habitualiter reſidente, exer-
„ citio autem in pleriſque competente ca-
„ piti. „

Et conſequenter infert idem Card. de Lu-
„ ca N. 3. defuncto capite jure conſolida-
„ tionis, vel ex *jure non decreſcendi* uni-
„ verſa jurisdictio ſive *totum jus Cathe-*
„ *draticum*, tam in habitu, quam in
„ exercitio *remanet* penes *Capitulum* tan-
„ quam reliquum Corpus politicum ſeu
„ intellectuale. „

Ubi hic Auctor tanquam in compendio refert, & tanquam certam ſententiam proponit, quam ſupra variis §§. ſeu diſtinctis articulis latius oſtendimus: huncque tam luculentum textum Auctoris minime adverſariis ſuſpecti in ſuam ſententiam adduxerant Doctores Reſp. ad. 2. Sed adverſarii alto ſilentio illud ipſum diſſimularunt.

Cardinali de Luca conſonat Toſtatus Abulenſis, in Num. xv. Quæſt. 48. vel 49. qui in eamdem rem ita ſcribit: „ Sede va-
„ cante *Capitulum* habet *omnia*, quæ perti-
„ nent ad *jurisdictionem Prælati* . . . ergo
„ videtur quod jurisdictio illa *radicalius*
„ erat in Eccleſia, quam in Prælato. Non
„ tamen haberet Eccleſia, niſi in principio
„ ei tradita fuiſſet. „

Jurisdictio non a Romano Pontifice, ſed ab Eccleſia derivatur in Capitula ſeu Clerum.

VI. Quapropter recte reſolverunt Doctores, Capitulum Cathedrale, Epiſcopo decedente, *de novo jurisdictionem non accipere*, ſed eam retinere, quam una cum Epiſcopo prius exercebat.

Ex quo ulterius conſequitur, merum figmentum eſſe, quod occaſione falſarum Decretalium a quibuſdam Curiæ R. adulatoribus invectum eſt, quaſi defuncto Epiſcopo, Capitulum Cathedrale jurisdictionem acciperet per conceſſionem, aut *indultum* Pontificis R. quandoquidem de novo non accipiat, quod ab initio habuit, & jure divinitus conceſſo inamiſſibiliter, quamdiu Eccleſia in Clero & populo perſeverat, & quamdiu ipſum Capitulum univerſum Clerum repræſentat, poſſidet.

Nam quemadmodum Eccleſia univerſa ſemper & inamiſſibiliter omnem ſponſi ſui poſſidet poteſtatem, habetque proprietatem clavium, ita ſingulis Eccleſiis particularibus tota ea poteſtas jurisdictionis, quæ adminiſtrandis illis neceſſaria eſt, indiviſa & abſque ulla ſui diminutione remanet, ſalva tamen modificatione illius quoad uſum & exercitium, quæ facta ſit ab univerſali Eccleſia. Sicuti enim *Epiſcopatus unus eſt, cujus a ſingulis in ſolidum pars tenetur*, uti ex S. Cypriano de Unit. Eccl. refert Gratianus 24. Q. 1. Can. 18. ita & ſingulæ Eccleſiæ eamdem atque indiviſam poteſtatem & jurisdictionem poſſident; prout ipſe Cyprianus Epiſt. 52. verſus finem hanc ſimilitudinem adducit: „ Cum
„ ſit a Chriſto, *inquit*, una Eccleſia per to-
„ tum mundum in multa membra diviſa,
„ item Epiſcopatus unus, Epiſcoporum
„ multorum concordi numeroſitate diffuſus. „
Dein commemorat „ *connexam* eſſe *& ubique*
„ *conjunctam Catholicæ Eccleſiæ unitatem*. „
Clariſſime autem hoc ipſum, nempe ſingulas Eccleſias in ſolidum accepiſſe poteſtatem clavium expreſſit S. Firmilianus iis verbis, quæ & §. 3. hujus Diſquiſitionis attulimus ex Epiſt. inter Cyprianicas 75. „ Poteſtas,
„ *inquit*, remittendorum peccatorum Apo-
„ ſtolis data eſt, & *Eccleſiis*, quas illi a
„ Chriſto miſſi conſtituerunt, & Epiſco-
„ pis, qui eis ordinatione vicaria ſucceſſe-
„ runt. „

Hæc aliaque præſertim ex S. Cypriano deprompta, & omnium Antiquorum Patrum Doctrinæ adeo conſona, manifeſte, uti exiſtimo, demonſtrant inane eſſe figmentum adverſariorum de *indulto* R. Pontificis, quaſi per indultum illud, defuncto Epiſcopo, jurisdictio tranſiret ad Capitulum Cathedrale, quod vivente Epiſcopo omni jurisdictione fuiſſet deſtitutum.

Diſtin-

Diſtinguendum inter jurisdictionem & ejus exercitium.

VII. Lubenter tamen fatemur, ſano ſenſu admitti poſſe id quod dicit Anonymus pag. 228., nempe jurisdictionem, quæ Sede vacante ad Capitulum Cathedrale devolvitur, antea non competiiſſe Capitulo, quando illa reſidebat in Epiſcopo vivente, eamque exercere non impedito: hoc enim verum eſt, ſi intelligatur de exercitio jurisdictionis, quod in pleriſque privative competit Epiſcopo, quodque tandem Sede vacante ad Capitulum devolvitur; ita ut tunc Capitulum plenam jurisdictionem per quosdam e gremio a ſe delectos exerceat. Semper tamen verum manet, ipſam jurisdictionem, ſive vivente, ſive defuncto Epiſcopo, habitualiter eſſe penes ipſum Corpus Miniſtrorum Eccleſiæ.

Objectio de Viſitatore Eccleſiæ viduatæ.

VIII. Obiicit, vel potius aſſerit Papendrechtius pag. 247. col. 1. ſolita ſua confidentia; „ conſtanti & Canonica tradi„ tione . . . . certum eſſe, in veteri „ Eccleſia, non Clero vacantium Epiſco„ patuum curam & cuſtodiam fuiſſe deman„ datam, ſed *Metropolitano*, aut Epiſcopo „ *viſitatori*. „

Sed reſpondemus falſum id eſſe, ſi intelligatur de cura ordinaria & regimine animarum. Erat enim illa cura & cuſtodia Metropolitani, aut Viſitatoris ab ipſo quaſi nomine totius Synodi Provincialis delegati, duntaxat cura ſuperintendentiæ, ut auxilium ſolatiumque adferret Eccleſiæ viduatæ, officiumque Viſitatoris (uti patet ex Epiſtolis S. Gregorii l. 2. Epiſt. 19., 20., 21. 27. &c. & Hincmari Rhemenſis T. 8. Conc. col. 1866. item ex vetere formula electionis Epiſcopi, quæ habetur in Spicilegio Acheriano Tom. 8.) fere ad hæc tria redigebatur; 1. ut perficeret funeralia defuncti ſui Collegæ. 2. Curaret inventarium fieri rerum Eccleſiaſticarum, quod eſt conforme Canoni 22. Chalcedonenſi, quo, uti & antiquioribus Canonibus, cautum eſt, ne Clerici poſt mortem ſui Epiſcopi res ejus diripiant, quare & Canone 25. ejusdem Synodi decernitur *Eccleſiæ viduæ redditus apud Œconomum ipſius Eccleſiæ integros reſervari*. Canon. 26. ne ipſi Epiſcopi *ſine Œconomis res Eccleſiaſticas tractent*. 3. Viſitatoris officium præcipuum erat curare, ut indilate & Canonice perficeretur novi Epiſcopi electio per Clerum & populum, componere obortas forte contentiones ac diviſiones, & electionis inſtrumentum omnium manu roboratum deferre ad Metropolitanum, ad quem præcipue pertinebat confirmatio & ordinatio novi Epiſcopi.

Nemo non videt, hæc omnia optime conſiſtere cum jure & auctoritate ſpirituali regendi Eccleſiam viduatam, quod Clero integrum relinquebatur; prout conſtat vel ex ipſa allocutione Viſitatoris ad Clerum & Plebem viduatæ Eccleſiæ, quæ contigit ſub Ludovico Pio Imperatore & habetur T. 8. Conc. col. 1872. ubi inter cetera ad Presbyteros verba dirigens ait: „ Meminiſſe vos decet, *o Dei Sacerdotes*, „ propoſiti & ordinationis veſtræ, qui *gu„ bernacula tenetis animarum*, & poſiti eſtis „ *columna in Eccleſia Dei*. „ Deinde ſubdit, quod & ipſi poteſtatem clavium exercerent per *impoſitionem manuum*; in qua tunc temporis magna pars jurisdictionis ſpiritualis conſiſtebat, & cujus exercitium principaliter ad Epiſcopum pertinere ſupra vidimus ex S. Cypriano.

Obſervandum hic quoque, quod ſicuti R. Pontifex inſtituebat Viſitatores pro Eccleſiis viduatis, quæ jure Primatiali aut Metropolitico ad ordinationem ipſius pertinebant, nempe in Italia & Sicilia, eodem quoque jure & alii Metropolitani ſolicitudinem ſuam extenderent ad Eccleſias viduatas ſuarum reſpective Provinciarum, quod jus eis datum erat per Canones Eccleſiæ, & non, uti volunt adverſarii per indultum R. Pontificis.

§. VI.

§. VI.

Nulla ratio ſuadet, cur Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe non gauderet iisdem juribus, quibus gaudent cetera Capitula Cathedralia.

Capituli, Epiſcopi & Eccleſiæ Ultrajectenſis jura connexa.

I. Poſtquam Doctores in ſua Reſolutione oſtenderant, Eccleſiam Ultrajectinam per mutatum apud Batavos Religionis ſtatum nequaquam fuiſſe collapſam, ſed in Clero ac populo hodiedum perſeverare: eidemque Eccleſiæ, non obſtante ea ſtatus revolutione, veros ac proprios Epiſcopos datos fuiſſe *Sasboldum*, *Rovenium*, alioſque; jam ſponte ſequebatur, quod hiſce Epiſcopis licuerit pro ſua auctoritate & Paſtorali ſolicitudine adſciſcere ſibi quosdam delectos Presbyteros e Clero, qui vice totius Cleri Senatum Epiſcopi Ultrajectenſis conſtituentes una cum Epiſcopo Eccleſiam illam adminiſtrarent.

Nomen Vicariatus non obeſt Capitulo.

II. Quod autem Antiſtites Ultrajectini Senatum illum vocaverint *Vicariatum* ſuum, hoc minime impedire potuit, quo minus Collegium iſtud ſelectorum Presbyterorum æque repræſentarit univerſum Clerum, & vice totius Cleri Eccleſiam Ultrajectenſem rexerit, idque non minori auctoritate, quam moderna Capitula Cathedralia hujuſmodi Eccleſiaſtici Regiminis potiuntur; prout ibidem notarunt Doctores.

Notarunt inſuper, quod Senatus ille Eccleſiæ Ultrajectenſis, ſtudio dictus fuerit *Vicariatus*, non autem *Capitulum Cathedrale* vel Metropolitanum, nempe ut quemadmodum ipſe Epiſcopus ſub alieno titulo invidiæ Acatholicorum declinandæ cauſa delitescere debebat, ipſe quoque Senatus illius Eccleſiæ ob eamdem politicam cauſam, ſub inuſitato, noſtris quidem temporibus, honoris vocabulo lateret: ne ſcilicet hi Presbyteri viderentur proventus Canonicatuum jam ab Acatholicis poſſeſſos velle ſibi vindicare: Quos aliunde non tam dignitati ſuæ neceſſarios exiſtimabant, qui in eis pro conſervanda fide carere eſſet glorioſius.

Neque porro *Capituli* nomen quid honorificentius eſt quam *Collegii* aut *Vicariatus* vocabulum, neque ullatenus neceſſarium ad jurisdictionem ordinariam ſeu auctoritatem ſelectis Presbyteris conciliandam, quia, ut notarunt Doctores ex Claudio Fleury, Inſti. Juris Canon. Part. 1. Cap. 17. admodum recentis ætatis eſt, quod Clerus Cathedralis *Capituli* nomine vocetur. Ubi & idem Auctor obſervat, quod S. Auguſtinus e Clero ſuo quosdam ſibi adſciverit, qui ad inſtar moderni Capituli Cathedralis Senatum Eccleſiæ Hipponenſis conſtituerent, & una ſecum eam regerent.

Inter Cathedrales Clericos poſſunt eſſe Paſtores.

III. Quod autem *Rovenius* in Vicariatum ſuæ Eccleſiæ adſciverit etiam quosdam e Paſtoribus in regimine animarum exercitatiores, & qui unde alerentur haberent; id ipſum conformiter ad Concilium Emeritenſe anni 666. Canone 12. factum fuiſſe notarunt Doctores, ubi declaratur, quod ſi Cleri ad Eccleſiam principalem ſive Cathedralem ordinati deficiant, Epiſcopi Provinciæ „ de Parochianis Presbyteris atque „ Diaconibus Cathedralem (Clerum) ſibi „ in principali Eccleſia facere maneat per „ omnia licentia. „

Quin permittit eadem Synodus, ut hi Parochiani Presbyteri in Clericos ſeu Canonicos Cathedrales electi, pergant partem aliquam proventuum recipere ab iis Eccleſiis, in quibus prius conſecrati ſunt.

Capitulum Ultrajectenſe ut tale agnitum ab indigenis & exteris.

IV. Poſtremo notarunt Doctores hoc Collegium Ultrajectenſis Eccleſiæ non tantum ab omnibus illius Provinciæ Clericis & fidelibus, ſed & ab exteris recognitum fuiſſe tanquam hujus Eccleſiæ Capitulum Metropolitanum, tametſi delitescens ſub nomine Vicariatus: ita quidem ut Cardinalis Buſſius, tunc Internuntius Bruxellis reſidens, in litteris de 21. Junii 1702.

hoc Collegium, una cum Capitulo Harlemenſi, *præclara Capitula* vocaverit.

Capitulum Ultrajectenſe probatur ex ſuo inſtituto & ſui juris limitibus.

V. Quod autem *Rovenius* ejuſque ſucceſſores voluerint ſelectos Presbyteros ſibi adſiſtere, tanquam Senatum Cathedraticum Eccleſiæ ſuæ Ultrajectenſis, & non tanquam merum conſilium Vicariatus ſui Apoſtolici; vel inde luculenter conſtat, quod expreſſe determinaverint regimen hujus Senatus extra Diœceſim Ultrajectenſem ſeſe non extendere, quod & notavit Illuſtriſſimus *Neercaſſelius* in Epiſt. ad Internuntium Pontificium 1663. „ Collegium illud, *in-* „ *quit*, ex vi ſuæ erectionis vel amplifi- „ cationis illud habet juris in Diœceſi Ul- „ trajectenſi, ut ſit Conſilium vel Senatus „ Eccleſiaſticus Vicarii Apoſtolici *pro Dioe-* „ *ceſi illa* quomodo Capitulum Cathedrale „ eſt Conſilium Epiſcopi, quem ex pri- „ vata auctoritate, inconſultis ſuis Presby- „ teris regere nec ratio nec Canones per- „ mittunt. „

Ubi *Neercaſſelius* vult non obſcure ſignificare, Vicariatum illum ſeu Collegium eſſe Senatum Epiſcopi Ultrajectini, quem Antiſtitem, cum non liceret proprio nomine ac titulo nominare, uti DISQUISITIONE II. dictum eſt ſæpius, ſolebat is ſub alio honoris titulo, quo auctus fuerat, nempe *Vicarii Apoſtolici*, compellari; prout hic compellatur a *Neercaſſelio*; certe cum Epiſcopi Ultrajectenſes, ratione Vicariatus ſui Apoſtolici curam ſuam extenderent ad omnes Confœderatas Provincias, per conſequens debuiſſet cura quoque illius Collegii, ſi mere conſtitiſſet ex aſſeſſoribus *Vicarii Apoſtolici*, qua talis minime intra limites Ultrajectenſis Diœceſis coarctari.

Deinde dum ſibi *Neercaſſelius* & Reverendiſſimis Collegis ſuis applicat illud, quod *Epiſcopum ex privata auctoritate inconſultis ſuis Presbyteris regere nec ratio nec Canones permittant*, procul dubio conſiderat ſe & Collegas ſuos anteceſſores tanquam Epiſcopos Ultrajectinos, cum ratio & Canones agant de ſolo Epiſcopo, quem volunt in communi una cum Presbyterio Eccleſiam regere, non autem de Vicario Apoſtolico, de quo nullus unquam Canon ſimile quid præſcripſit; nec ut præſcriberet, ratio ſuaſit: cum Vicarius Apoſtolicus ſit duntaxat R. Pontificis Mandatarius, & vices illius agens.

Denique quis unquam dubitavit, quin *Rovenius*, ejuſque ſucceſſores Antiſtites Ultrajectini adhibuerint Collegium iſtud Presbyterorum, ut ſibi adſiſterent in gubernanda illa Eccleſia; veluti probati quique Epiſcopi Diœceſim ſuam gubernant & paſcunt; non autem ut eſſent ſibi duntaxat tanquam Vicario Apoſtolico aſſeſſores; pro qua re eis minus indigebant.

Nomen Miſſionis non obeſt Capitulo Ultrajectenſi.

VI. Sed Vicariatus ille Presbyterorum Ultrajectenſium, inquiunt adverſarii, paſſim Miſſionis nomine inſcriptus fuit, unde autem id factum ſit Diſquiſitione II. in variis §§. ſatis indicavimus. Ulterius addi hic poteſt, quod cum illud Collegium ſeu Senatus nihil ſubſidii temporalis unquam acceperit a Congregatione de propaganda fide, prout ſolent alia Miſſionariorum Collegia accipere, id argumento quoque ſit Collegium Presbyterorum Eccleſiæ Ultrajectenſis alio ſenſu ad Miſſionem pertinere: ita ut non ſit Collegium alicujus nudæ Miſſionis, ſed vere ſubſiſtentis Eccleſiæ Cathedraticæ, in qua tamen præter ordinarios Paſtores, in ſubſidium venerunt & directi ſunt plurimi Sacerdotes *Miſſionarii*.

Concludamus igitur Collegio Presbyterorum Eccleſiæ Ultrajectenſis varia nomina *Vicariatus*, *Senatus Vicarii Apoſtolici*, *Miſſionis* & ſimilia, itemque conditionem Paſtorum, ex quibus conſtat, nullatenus officere, quo minus gaudeat iisdem juribus, quibus gaudent cetera Capitula Cathedralia.

§. VII.

§. VII.

Erectio, Extinctio, aliave Diſpoſitio Capituli Ultrajectenſis nequaquam jure Reſervationis aut Devolutionis ad R. Pontificem pertinet.

Opinio Adverſariorum de extinctione Capituli Ultrajectini.

I. Quod Eccleſia Ultrajectenſis minime redacta ſit ad ſtatum meræ Miſſionis, prout aliæ quædam in partibus infidelium conſtitutæ, evidenter, ut credo, patet tum ex Reſolutione Doctorum, tum præcipue ex iis, quæ DISQUISITIONE I. §. VI. & Diſquiſitione II. §. II. N. III. §. VI. N. VII. &c. de *Clementina* IN PLERISQUE, dicta ſunt, ita ut hæc Decretalis hic locum habere non poſſit.

Sed prætendunt adverſarii, Capitulum Ultrajectenſe jandudum intercidiſſe, eo quod præbendæ aliaque adminicula Canonicis illius Eccleſiæ erepta fuerint, & in locum decedentium alii Presbyteri Catholici Canonicatus nomine & Præbenda gaudentes non ſucceſſerint.

„ Exitialis, *inquit*, p. 13. Anonymus „ fuit Capitulis annus 1622. promulgatum „ enim eſt Edictum, per quod licebat quidem Catholicis, qui jam Canonicatus „ aſſecuti eſſent, ſuis frui Præbendis quoad „ viverent: ſed ea lege, ut decedentibus „ nullus alter Catholicus exin poſſet ſubrogari .... facile igitur percipi licet, „ pergit idem Anonymus, verum Capitulum Ultrajectinum jam tum intercidiſſe: „ ſi enim nullus poſt *Fredericum Schenckium* „ ſponſus Archiepiſcopalis Eccleſiæ Ultrajectinæ; ſi Palatium Archiepiſcopale „ conceſſum Gubernatori civitatis, aula „ vero Capitularis aſſignata Proteſtantium „ Conſiſtorio, ſi ſublatum Odeum & „ Templi aræ everſæ; ſi Decimæ, cenſus, „ proventuſque Metropolitanæ Eccleſiæ „ Acatholicis attributi, ſi ab iis multæ „ primum, deindeque omnes Præbendæ Canonicales occupatæ, nullo amplius permiſſo Catholicis ad Canonicatus aditu, „ ſi univerſa ſpiritualis jurisdictio proſcripta; ſi quicumque publicus orthodoxæ „ Religionis ritus, veſtiſque Eccleſiaſticæ „ uſus interdictus, quanam juſta ratione „ aſſeverari poterit, Capitulum Metropolitanæ Eccleſiæ Ultrajectenſis conſtitiſſe, „ ſemperque incolume viguiſſe? „ &c. Et ſimilia repetit alibi Anonymus. pag. 212. & 217. Similiaque decantat Papendrechtius, pag. 241. col. 2. qui inter cetera habet hæc verba: „ Ad quid... conſervari debuit, (Capitulum) ubi Canonici non „ poterant officium ſuum peragere ... „ nec Capitulum habere ſplendorem ſuum „ aut imperium? „

Capitulum poteſt ſubſiſtere ſine reditibus & præbendis.

II. Verum hujuſmodi figmenta Diſquiſitione I. & II. abunde refutata ſunt; quemadmodum enim Eccleſia Cathedralis Ultrajectina, nec non Sedes Epiſcopalis, quamvis hujuſmodi prærogativis temporalibus carens, ſalva tamen & integra perſtitit: ita quoque indubitatum eſt, quod licet proventus, aliæque ſimiles prærogativæ temporales, ut nomen *Canonici*, Canonicalis habitus, locus Capitularis, publicus conventus, Capitulo aut ſenatui illius Eccleſiæ adempta ſint: nequaquam tamen propterea Clerus Ultrajectenſis ſeu Capitulum Clerum repræſentans jurisdictionem Cathedraticam amiſerit, utpote quæ ab exterioribus illis adminiculis minime dependet.

Nam ut & in hac Diſquiſitione III. ea, quæ ad ſubſiſtentiam Capituli Ultrajectenſis ſpecialiter pertinent, adjiciamus; CANONICUS *nomen eſt* OFFICII, OPERIS & MILITIÆ *Clericalis*, *non* REDITUUM, PRÆBENDARUM, *aut* EMOLUMENTORUM, uti recte notat Guilielmus Pariſienſis, de Collat. Benef. Cap. 4.

Capitulum Ultrajectenſe æque potuit ſubſiſtere ac Harlemenſe.

III. Ad hæc cum Adverſarii ſilentio ſuo hac in parte ſe ſatis convictos fateantur de ſubſiſtentia Capituli Harlemenſis; non videmus, qua ſpecie id ipſum negare poſſint de Capitulo Ultrajectino: ſi enim iſtud nihilo obſtante mutatione ſtatus Religionis apud Batavos, ſalvum potuit conſiſtere,

ſiſtere, quare non & alterum? Aut ſi hoc neceſſario periit, cur non & prius interjit? Evaſiones, quas adverſarii obtendere volunt, ſubſequentibus obſervationibus ita ſecludemus, ut iis nullus omnino locus relinquatur.

Acatholici Canonicatus quoad ſpirituale occupare non potuerunt.

IV. Nullus Acatholicus Capitularibus, qui tempore *Schenckii* Capitulum Metropolitanum conſtituebant, vere ſucceſſit. Licet enim Præbendæ ab Acatholicis occupatæ fuerint, ideſt proventus aliæque prærogativæ exteriores, ipſi tamen Canonicatus quoad auctoritatem & jurisdictionem ſpiritualem, quæ penes Capitulum reſidet, nullatenus occupari potuere. Notum quippe eſt, Beneficium Eccleſiaſticum ab hæretico poſſeſſum, ipſo jure & facto vacare: ac proinde, etiamſi omnes præbendæ ſive ante ſive poſt obitum Capitularium Acatholicis fuiſſent aſſignatæ, attamen potuiſſe ſemper Catholicos Presbyteros in veram dignitatem Capitularem ſurrogari, & æque repræſentare Senatum Eccleſiæ ſuæ Cathedralis, prout illum repræſentant Capitula Cathedralia, etiamſi illi nomen *Canonici* non gererent, quod nec Presbyteri Cathedrales per X. & amplius ſecula geſſerunt.

Collatio Canonicatuum Ultraj. non fuit devoluta ad R. Pontificem.

V. Quanquam ſucceſſio Canonicorum Ultrajectenſium eorumque proviſio & electio, ſtatuto tempore, & forma conſueta ob perturbatam illam tunc rerum tempeſtatem, factæ non fuerint; non idcirco tamen Romano Pontifici reſervatæ fuiſſe cenſendæ ſunt, aut ad ipſum devolutæ.

Nam notiſſimum eſt in jure, quod Collatio Beneficiorum, Præbendarum, Paſtoratuum, Epiſcopatuum, nunquam devolvatur ad ſuperiorem, niſi dum inferiores inveniuntur *negligentes*, quodque negligentes eſſe non cenſeantur, dum obſtat juſtum impedimentum, quo minus ab iis fiat iſta Collatio ſeu proviſio: idque ſive fuerit *juris* impedimentum, ſive *facti*. Quod clare fundatur in Cap. 5. ✠ *de Conceſſ. prebendæ*, ubi reſpondet Innocentius III.: Tempus ſuſpenſionis Archiepiſcopi, quo ſcilicet non valuit conferre præbendam, nullatenus computari intra illos 6. menſes, quibus elapſis, juxta Concilium Lateranenſe, collatio devolvitur ad ſuperiorem. Rationem addit: „ Cum illa Lateranenſis Con„ cilii Conſtitutio contra negligentes tan„ tum fuerit promulgata: & tunc, ſi vo„ luerit, *non* tamen *valuerit* Archiepiſco„ pus in conferendis præbendis uti pro„ pria poteſtate. „

Conſequenter etiamſi Eccleſiæ Ultrajectenſi ob neceſſarium impedimentum ex parte Ordinum Acatholicorum, in aliquo minus fuiſſet proviſum, ſeu collationes præbendarum & Paſtoratuum conſueto tempore factæ non fuiſſent; non propterea illæ proviſiones & collationes ad Romanum Pontificem fuiſſent devolutæ; quia equidem Clerus illius Eccleſiæ, prout notarunt Doctores in ſua Reſolutione, „ for„ mam regiminis integram, *quantum tem„ poris conditio patiebatur*, omni ſtudio „ conſervavit. „ Nec ullus unquam hujus Eccleſiæ primores, qui in fide Catholica conſtantes perſtitere, *negligentiæ* accuſavit.

Quare quo magis adverſarii nituntur perſuadere, Capitulum Cathedrale Ultrajectenſe jure ſuo Cathedratico excidiſſe, propter ereptas præbendas & proſcriptum per Ordines Acatholicos Religionis ritum, eo magis oſtendunt in exercitio illorum jurium juſtum interveniſſe impedimentum, adeoque locum non fuiſſe *negligentiæ*, ac per conſequens proviſionem illius Eccleſiæ & jura Capitularia ad R. Pontificem minime devoluta fuiſſe.

Non militat hic præſcriptio adverſus jura Capituli.

VI. Hoc ipſum confirmarunt Doctores per reſcriptum Joannis VIII. apud Grat. cauſa 16. Q. 4. Can. *Porro*. 14. *Ubi Paganorum & incredulorum furor*, inquit, *in cauſa eſt, quantalibet prætereant tempora, juri non præjudicant Eccleſiarum*. Sive, ut loquitur Conc. Hiſpalenſe ibid. Can. 13. *Non erit objicienda præſcriptio temporis*, ubi

ubi neceſſitas intereſſerit hoſtilitatis.

Sed, inquiunt adverſarii, Canones illi agunt de Eccleſiis, quæ non ſunt extinctæ, cum illud, quod non eſt neque exiſtit in rerum natura, jus ullum habere non poſſit. Jam vero putant per mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, extinctum eſſe Capitulum, extinctam Sedem Epiſcopalem, ipſamque extinctam Eccleſiam Ultrajectinam; adeoque illis, utpote in rerum natura non exiſtentibus, ſua jura remanere non potuiſſe.

Verum iſta jam abunde, uti exiſtimo, ſunt refutata. Nempe quamvis jam pridem hæc Eccleſia vocata fuerit *Miſſio*, ejus Epiſcopus vocatus *Epiſcopus Philippenſis*, aut *Vicarius Apoſtolicus*, vocatumque Capitulum, a *Rovenio* inſtauratum, *Vicariatus*, ſeu *Collegium Vicarii Apoſtolici*, omnia hæc nomina nil mutarunt in ipſa re, nulla hic obſici poteſt *præſcriptio temporis*, *ubi neceſſitas intereſſerit hoſtilitatis*, inquit præcitatus textus. Manſit re ipſa Eccleſia Ultrajectenſis conſtans Clero & populo; manſit Sedes Epiſcopalis, in eaque ſederunt veri Epiſcopi Ultrajectini *Sasboldus* & *Rovenius*: incipiebat quidem collabi Capitulum, ſed Eccleſia habebat jus, cui præſcribi non potuit, ut Capitulum inſtauraretur, & *Rovenius* habebat jus & auctoritatem illud inſtaurandi.

Inertia Præſulum non præjudicat juribus Eccleſiarum.

VII. Quinimo etiamſi inertia quorumcumque Præſulum, & vaſtatione Acatholicorum aliquid de dignitate ſua perdidiſſet Capitulum Ultrajectenſis Eccleſiæ, idque per tempus longiſſimum, inde tamen nullum deberet ordinis ſui damnum ſuſtinere, quemadmodum notarunt Doctores ex Epiſtola Adriani I. ad Bertherium Archiepiſcopum Viennenſem, apud Labbeum T. 6. col. 1886. „ Non debet, *inquit*, Ecclеſia ullum damnum ſui ordinis inde „ ſuſtinere, ſi per 60. aut 80. annos inertia quorumcumque Præſulum, & vaſtatione Barbarorum dignitatem antiquam „ & Romanorum Antiſtitum firmitate roboratam perdidit & amiſit. „ Unde licet Curia R., propter inertiam Canonicorum, Capituli jura ſibi aſſeruiſſet, V. G. creando Vicarium generalem Sede vacante, non propterea debet idem illud Collegium ullum inde damnum ordinis ſui ſuſtinere, ut loquitur Adrianus I.

Imo nec exilium ipſum Capitulo præjudicare potuiſſet.

VIII. Inſuper dixerunt Doctores, tametſi ipſum Capitulum Metropoliticum una cum Clero & populo extra ſuam Provinciam in ditione alicuius Principis Catholici exulare debuiſſet, ob hoc ſane glorioſum exilium nequidquam de ſuis juribus aut privilegiis amittere debuiſſet, ſed integra ei ſervanda fuiſſent. „ Quemadmodum Patres Con„ cilii Quiniſexti Can. 39. Joanni Epiſco„ po in Cypro, & ob invaſionem Barba„ rorum in Provinciam Helleſponticam „ una cum ſuo Clero & populo exulanti, „ jura & privilegia ipſi per Synodum Ephe„ ſinam conceſſa indubie integra conſervan„ da decrevere. „

Et quidem iidem Patres dicto Joanni, quaſi ad honoris augmentum aut compenſationem, novum jus indulſerunt, nempe ut, quamdiu Provincia ſua a Barbaris occupata, in Helleſponticа pro fide quaſi exulare debebat, Helleſpontus cum ipſo ſuo Metropolita ei ſubjiceretur tanquam Primati, quemadmodum is antea ſubjectus fuerat Patriarchæ Conſtantinopolitano: uti expoſitum videre eſt in Tract. hiſtorico-Canonico exhibente Scholia in omnes Canones Conciliorum ad dictum Canonem 39; quamvis Papendrechtius pag. 231. col. 1. verba Auctoris ad alienum ſenſum detorquens, velit illum contraria ſcripſiſſe & reſolviſſe.

Objectio Adverſariorum de jure Poſtliminii refutata.

IX. Dicunt adverſarii, in omnibus illis præcitatis textibus de jure *Poſtliminii*, ſecundum quod Eccleſia ſpoliata, etiam poſt longiſſimum tempus iterum intrat in poſſeſſionem priſtinorum bonorum: Eccleſiam autem bonis ſpoliatam, ea jam non habere ſed forte recuperaturam, ſi feliciora ſuccedant tempora. Ita quoque aiunt, Eccle-

cleſiam Ultrajectinam ſpoliatam eſſe Cathedra ſua, & Cathedrali Capitulo, & quamvis poſſit fortaſſe ea poſtmodum recuperare, manere tamen iis hactenus ſpoliatam.

Reſp. utraque DISQUISITIONE ſuperiori abunde oſtenſum eſt, Eccleſiam Ultrajectinam dignitate ſua Cathedratica haudquaquam excidiſſe. De Capitulo quidem Metropolitano, fatemur illud multis afflictionibus tempore *Rovenii* fuiſſe infirmatum; ſed & per eumdem Antiſtitem, ne interciderct, inſtauratum ſcimus.

Quanquam, etiamſi daretur priſtinum Capitulum intercidiſſe penitus, ſatis nobis eſſe debeat novum erigi potuiſſe, & revera a Rovenio erectum fuiſſe. Nempe quamdiu Eccleſia perſtat in Clero & populo, tamdiu jurisdictio ſpiritualis abſque ulla ſui diminutione radicaliter & habitualiter, uti ſupra oſtendimus §. V. reſidet penes totum Corpus miniſtrorum: defuncloque Epiſcopo devolvitur ad Clerum *jure non decreſcendi*. Devolvitur ea quidem ad Capitulum Cathedrale, ſed non ob aliam cauſam, quam quod Capitulum Cathedrale conſtans ex ſelectis Clericis univerſum Clerum repræſentet, & conſequenter eodem *jure non decreſcendi*, ſive *conſolidationis* devolvitur ad reliquum Corpus Clericorum, ubi Capitulum eſt collapſum ſeu extinctum.

Quemadmodum vero jam olim, excreſcente numero Clericorum, Epiſcopis in ſuis reſpective Eccleſiis poteſtas fuit & auctoritas, de conſenſu Cleri ſui, erigere Senatum, Presbyterium aut Capitulum Cathedrale ex ſelectis e Clero viris, quod totum deinceps Clerum repræſentaret: ita quoque indubie *Rovenio* poteſtas & auctoritas fuit, de conſenſu Cleri Ultrajectenſis, erigere Senatum ex Cleri primoribus, qui ſi nomen Capituli Cathedralis non gereret, tamen non minus vere ac realiter Clerum ejusdem Eccleſiæ repræſentaret, quam in aliis Eccleſiis Cathedralibus Capitula eumdem Clerum repræſentant.

Porro eumdem Ultrajectenſis Eccleſiæ Senatum a *Rovenio* re ipſa inſtitutum fuiſſe ſub nomine *Vicariatus* conſtat: atque in eo jurisdictionem ordinariam deinceps ſemper agnovit Clerus & populus ejusdem Eccleſiæ, refertque ipſe *Rovenius* in hujus erectionis diplomate neceſſariam cauſam, ob quam hunc Eccleſiæ Senatum inſtaurare adactus fuerit: „ *Creſcente*, inquit, „ *per Dei Gratiam Catholicorum numero*, „ videmus etiam labores noſtros & ſolli„ citudinem augeri: ideoque merito ad „ hoc nobis attendendum duximus, ut „ plures etiam ex præcipuis hujus Dice„ ceſis Sacerdotibus Cooperatores in par„ tem ſollicitudinis & in laborum leva„ men aſſumeremus. „

Quid ergo huic Collegio delectorum Sacerdotum ad rationem Eccleſiaſtici Senatus deeſt? Et ſi vere Senatus eſt Eccleſiæ Ultrajectenſis; cur non haberet eadem jura, quæ in primis Eccleſiæ ſeculis uſque modo, ubique in omnibus Cathedralibus Eccleſiis Presbyterio competierunt?

§. VIII.

Quod R. Pontifex non valuerit Capitulo Ultrajectino jura Capitularia eripere ex quadam plenitudine poteſtatis, quam Adulatores Curiæ R. illi affingunt.

Hic iterum argumentum ſuum de plenitudine poteſtatis Pontificiæ impendunt Adverſarii.

I. Poſt omnia ad hunc iterum articulum relabuntur adverſarii, quod, quidquid ſit de ſubſiſtentia Capituli Ultrajectini, equidem nulla gaudere poſſit jurisdictione, cum R. Pontifex eam Capitulo huic adimere potuerit, & re ipſa ademerit.

„ Ex vi, *inquit Anonymus* pag. 232. *ple„ niſſimæ illius poteſtatis*, quæ in ſummo „ Eccleſiæ Capite ac jurisdictionis fonte „ perpetuo manet, quamvis in rivulos ſpar„ ſa, dubitari nequit, quin R. Pontifex li„ bere poſſit, prout Eccleſiæ regimini ma„ gis viderit expedire, jurisdictionem Ca„ pitulis indultam adimere, eamque jure „ ſuo, ſive per ſe ipſum exercere, ſive „ alteri ſuo nomine exercendam deman„ dare .... Quemadmodum in dies uſu „ venire etiam videmus in ipſis Catholicis „ regio-

„ regionibus, in quibus ſi Sede vacante „ per obitum Epiſcopi, conſtitutus ad eam „ Eccleſiam regendam fuerit a ſummo Pon„ tifice Vicarius Apoſtolicus, jam neque „ locus remanet electioni Vicarii Capitu„ laris, neque Capitulum gubernationi Ec„ cleſiæ viduatæ Paſtore ſe immiſcet. „ Sed hæc ratio nec hilum valet ad probandum quod Anonymus intendit, quia ſi interdum R. Pontifex ad regendam Eccleſiam viduatam Vicarium Apoſtolicum rite deſignet, id procul dubio facit jure devolutionis in caſu negligentiæ eorum, quibus ſecundum SS. Canones hujuſmodi Eccleſiæ cura commiſſa eſt. Notum quippe eſt, quod ſecundum Decretum Concilii Trid. ſeſſ. 24. de Reform. Cap. 16. Capitulum Sede vacante .... Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere, vel exiſtentem confirmare omnino teneatur: & ſi ſecus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujuſmodi devolvatur. Sicuti ergo plane abſonum foret, ex hoc inferre, quod jurisdictio primitus Capitulis indulta fuerit a Metropolitano, quodque Metropolitanus jurisdictionem Capitulis adimere poſſit, eamque jure ſuo per ſe ipſum exercere vel alteri ſuo nomine exercendam demandare, quandocumque id regimini Eccleſiæ magis viderit expedire: ita quoque nulla ſpecie probat Anonymus, Capitula non exercere jurisdictionem, niſi per *indultum* Romani Pontificis, ex eo quod videamus ab illo in Eccleſiis viduatis Vicarios conſtitui, quod, uti diximus, duntaxat facit jure devolutionis in caſu negligentiæ aliorum.

Talibus ſcilicet argumentis nituntur adverſarii roborare pſeudo-principium ſuum, in quo tamen totius diſputationis cardo vertitur: Nam hoc eſt primum ac ultimum, ad quod refugiunt, R. ſummum Pontificem eſſe omnis jurisdictionis fontem, cui ſi rivulos ſuos, quos in inferiores Miniſtros pro beneplacito derivat, ſubtrahere aut ſiſtere placuerit, illico & Epiſcopos & Capitula & nniverſum Clerum omni evacuari jurisdictione neceſſe ſit.

Ubi quidem mirari ſubit, quare omnis ille Hiſtoriæ & Diſſertationum apud Anonymum & Papendrechtium apparatus: cur toties inculcare collapſam eſſe Eccleſiam Ultrajectinam propter proſcriptum Catholicæ Religionis ritum, ubi, etiamſi vellet Pontifex, nullus jam Epiſcopus ſedem habere queat, nullum Capitulum jure Cathedratico gaudere? Siquidem in confeſſo ſit, quod Clemens XI., quantum in ipſo erat, declarat nihil juris competere memorato Collegio Presbyterorum Ultrajectenſium, & per conſequens ſufficeret probare hoc unicum de plenitudine Pontificiæ poteſtatis, quam pene ut articulum fidei a cunctis Catholicis agnoſci debere contendunt.

Opinionem hanc Adverſariorum dejecit S. Cyprianus.

II. Sed hanc eorum opinionem Diſquiſitione I. & II. poſtremis præſertim §§., uti exiſtimo, invicte dejecimus; oſtendimuſque quod adverſarii varios textus S. Cypriani ſibi adverſos ad alienum plane ſenſum detorqueant; ac ſignanter illum in quo S. Pater expreſſe docet, Eccleſiam Catholicam eſſe fontem, ex quo cuncta in illius membra redundant; non autem, ut turpiter textum detorquent, Romanum Pontificem, ex quo omnis in Epiſcopos jurisdictio ſpiritualis derivetur.

Item S. Leo Magnus.

III. Quid, quod ipſe S. Leo Papa, quem pro ſua opinione adverſarii adducunt, ingenue fateatur, tum Eccleſias, tum Epiſcopos dignitatem ſuam non a Romano Pontifice, ſed a Deo, vel ab Eccleſia Catholica accepiſſe, ſeque propterea eam adimere nulli poſſe, ſed omnibus inviolatam ſervare debere: *ſolicitudo noſtra*, inquit Epiſt. 10. (al. 89.) ad Epiſcopos per Provinciam Viennenſem conſtitutos, *non ſua quærens, ſed quæ ſunt Chriſti, dignitatem divinitus datam, nec Eccleſiis, nec Eccleſiarum Sacerdotibus abrogabat*, hoc ipſum plurimis locis inculcat ac præcipue Ep. 78. (al. 54) ad Marcianum Auguſtum, ubi ſcribit in hæc verba: „ Privi„ legia enim Eccleſiarum, Sanctorum Pa„ trum Canonibus inſtituta, & venerabilis „ Nicænæ Synodi fixa Decretis, nulla „ poſſunt improbitate convelli, nulla no„ vita-

„ vitate violari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere Famulatum: quoniam mihi diſpenſatio credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi paternarum regulæ ſanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Eccleſiæ regimen, ſpiritu Dei inſtruente, ſunt conditæ, me (quod abſit) connivente violentur. „ Denique Ep. 80. (al. 53.) indubitanter ait, easdem illas leges, quæ a PP. Nicænis ſunt conditæ, *manſuras uſque in finem mundi*: quod nominatim de Canonibus Nicænis, concernentibus jura Eccleſiarum & Metropolitanorum, S. Pontificem Leonem Magnum dixiſſe & toties inculcaſſe conſtat.

Finis harum Vindiciarum.

IV. Ceterum haſce Vindicias, amplius quam neceſſe forſan fuerat, terna DISQUISITIONE circa ſubſiſtentiam *Eccleſiæ Cathedralis* Ultrajectenſis, ejuſque Epiſcopi, & *Capituli* extendimus; ut cauſæ illius æquitas quocumque ex capite conſideratæ, indubitatum robur habere monſtretur; alioquin ſufficere potuiſſet vel unum ex his 3. articulis indivulſa æquitate connexis liquido demonſtrare: Nam Eccleſia Cathedralis Epiſcopum requirit & Cleri Senatum ſive Capitulum; Epiſcopus autem titularis ac proprius ſine Eccleſia Cathedrali eſſe non poteſt, nec abſque Presbyterio gubernare ſinitur; denique Capitulum Cathedrale ſupponit Eccleſiam Epiſcopalem, cui Epiſcopus jure recuſari non poteſt. Unde dum unus ex his tribus articulis probatur, reliqui ſimul firmitatem accipiunt.

Dijudicet æquus lector, an triplex Diſquiſitio harum Vindiciarum Reſolutionem Doctorum Lovanienſium non invicte adverſus Anonymum Papendrechtiumque juſtificet: ubi hoc unicum reſtat obſervatu dignum, quod, dum adverſarii Romani Pontificis Monarchiam abſolutam inducere conantur, Sacerdotii & Eccleſiæ unitatem divinamque Hierarchiam infringant, ac tollant; dum Epiſcopos tanto intervallo infra ſummum Pontificem abjiciunt, ut præter nomen honorificum ſimul & inane, nil ipſis reliquum ſit, niſi ut ejusdem Pontificis vices gerant & mandata exequantur, dumque pari paſſu Presbyteros ſive ſecundi ordinis Sacerdotes tantopere infra Epiſcopos deprimunt, ut partem ipſius gregis efficere dicantur, quod quid eſt aliud, quam omnes, præter Romanum Pontificem, paſtorali dignitate privare, & uni ſoli omnia Chriſti membra ſubjugare? E contrario hæ Vindiciæ ad hoc unice tendunt, ut Eccleſiæ ſeu ſponſæ Chriſti unitas numeroſa multitudine per orbem diffuſa, uti par eſt, glorificetur, commendeturque unio Paſtorum divino glutino cohærentium, ſalvo Primatu Epiſcopi Romani, totaque ſalva Eccleſiaſtica Hierarchia, ut non ſit ſchiſma in corpore, neque unum membrum adverſus alterum extollatur: ſed detur omnis gloria Jeſu Chriſto, qui unus eſt Paſtor & Epiſcopus animarum, *ipſe dedit*, inquit Apoſtolus, Eph. IV. *quosdam quidem* APOSTOLOS, *quosdam autem Prophetas*, *alios vero Evangeliſtas*, *alios autem* PASTORES, & DOCTORES, *ad conſummationem Sanctorum in opus Miniſterii*, *ad ædificationem Corporis Chriſti . . . creſcamus in illo per omnia*, *qui eſt Caput Chriſtus: ex quo totum Corpus compactum*, *& connexum per omnem junctturam ſubminiſtrationis*, *ſecundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri*, *augmentum Corporis facit in ædificationem ſui in caritate.*

VIII. RE-

VIII.

RESPONSUM JURIS CIRCA INSTITUTIONEM EPISCOPI HARLEMENSIS.

CASUS POSITIO.

1.

ANno 1559. erectus eſt Epiſcopatus Harlemenſis, qui ſicuti deſumptus fuit ex Diœceſi Ultrajectenſi, ita ejus Epiſcopus Suffraganeus erat Archiepiſcopi Ultrajectini, ad dignitatem Metropoliticam per idem tempus evecti.

2.

Eodem tempore in Eccleſia Harlemenſi erectum eſt Capitulum Cathedrale.

3.

Eidem Eccleſiæ aliquamdiu proviſum eſt de Epiſcopo proprio, idque per nominationem Regis Catholici, ac confirmationem Romani Pontificis.

4.

Poſtea vero prævalente illis in partibus Religione Acatholica, varias ob cauſas Eccleſiæ Harlemenſi de proprio non fuit proviſum Epiſcopo: Capitulum vero quod ſemper perſtitit, ſuam exercuit jurisdictionem per Vicarios ſuos; ac etiam tranſtulit in Metropolitanum, nempe in Archiepiſcopum Ultrajectinum; ita ut vel ipſe ſolus, vel junctim cum aliis a Capitulo Harlemenſi electis Vicariis Epiſcopalem exerceret jurisdictionem.

5.

Verum abhinc annis pluſquam viginti cœpit Capitulum antedictum, occaſione quorumdam diſſidiorum jura ſua palam negligere, quod vel ex eo patet, quod in libello ſuo ſupplici Clem. XI. an. 1705. oblato, diſertis verbis ſignificaverit, *ſe propter varias rationes, & pro ſua erga primam ſedem obſervantia demonſtranda, nulli unquam Paſtoratum aliquem contuliſſe; neque poſt declarationem Sanctitatis ſuæ ipſis intimatam, in Eccleſiæ regimen ullatenus ſe ingeſſiſſe.*

6.

Perſiſtit Capitulum Harlemenſe in iſta agendi ratione, nullos, durante longo annorum intervallo, nec per ſe, nec per Vicarios ſuos, conſtituendo Paſtores; nullis dando ad obtinendos ſacros ordines, Dimiſſorias; ac ut verbo abſolvatur nullam penitus exercendo Jurisdictionem.

7.

Quod cum perſpexiſſet Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe, ſecundum præſcriptum Concilii Tridentini ipſorum ſupplevit negligentiam, conſtituendo Vicarios Generales Eccleſiæ Harlemenſis: idque jure devolutionis; qui etiam ſub dicta qualitate eam direxerunt; quorum ultimus nunc eſt Illuſt. *D. Cornelius Joannes Barchmam Wuytiers*, inſtitutus 12. Aprilis 1725. ac poſtea creatus Archiepiſcopus Ultrajectinus.

8.

Inſuper notandum eſt, quod Capitulum illud uſque adeo in dicta ſua permanſerit negligentia, ut hactenus ne quidem tentaverit Eccleſiæ ſuæ de proprio Epiſcopo ſeu Paſtore providere.

9.

Accedit quod Roma ipſa toto illo tempore, ingenti vi laboraverit, quatenus hanc Eccleſiam juribus ſuis ſpoliaret, atque ad ſimplicem & nudam redigeret Miſſionem.

Idque maxime vel ex eo patet, quod eam non per proprium Epiſcopum, ſed per ſuos Nuntios, ne quidem reſidentes, regere ac gubernare aggreſſa ſit.

Quodque Internuntius Bruxellenſis in loca defunctorum Parochorum ſubſtituerit Presbyteros, hac addita Clauſula: *uſque ad revocationem*.

Quod Nuntii Colonienſes ac Bruxellenſes Internuntii per totam Diœceſim, Epiſcopalem exercuerint Jurisdictionem, abſque eo quod dictum Capitulum Harlemenſe vel muſſitare auſum fuerit, contra talem ſui juris invaſionem.

10.

Aſt quod plus eſt, eos ipſos, qui de Canonicorum Harlemenſium numero erant, præfati Miniſtri adhibuerunt, ut ipſorum Miniſtrorum nomine Eccleſiam adminiſtrarent; vidit hæc & tulit Capitulum iſtud; adeoque hilari vultu in propriam ſui Capituli extinctionem allaborantibus aſſenſum præbuit.

11.

Denique permiſit Capitulum iſtud, ac nihil adverſando approbavit, præfatos Miniſtros exigere ab iis, qui in Diœceſi Harlemenſi paſtoralem curam obirent, juramentum, quo promitterent ſe nullum hujus Eccleſiæ Superiorem agnituros, niſi quem ipſe Pontifex pro libitu aut nutu ſuo deſignaret, quod tamen juribus Capituli è diametro repugnat.

12.

Tandem permiſit Capitulum hoc Diœceſim Harlemenſem in ſimplicem redigi miſſionem, dum Candidatos ſuos permiſit tot annorum ſpatio curam ſuſcipere paſtoralem, hac addita clauſula: *uſque ad revocationem*.

13.

Hinc orta ſunt innumera mala & ſcandala, maxime quod ab omni parte Clerici ac Presbyteri, notorie inidonei ac indigni adfluxerint, ac hanc olim florentiſſimam vineam demoliri pergant; quinimo & ſchiſma invexerint, ac malæ perverſæque doctrinæ ſemina ſparſerint.

Verum cum tot in dies creſcentium malorum non facile ſperare finem liceat, niſi ſecundum Chriſti inſtitutionem ac ſacros Eccleſiæ Canones, huic viduatæ Eccleſiæ de proprio provideatur Epiſcopo ac Paſtore: cumque etiam ex præmiſſis evidenter pateat, Capitulum Harlemenſe nullatenus cogitare ut ſibi de proprio Epiſcopo provideat; quæ negligentia tanto magis culpanda videtur, quod modo Supremæ Patriæ Moderatores ejuſmodi electioni ac inſtitutioni non adverſentur.

Hinc ſanior pars Eccleſiæ Harlemenſis Paſtorum fideliumque ſe ad Metropolitanum contulit, ut ſecundum Canones cum conſilio Capituli ſui, aliorumque virorum prudentium, Eccleſiæ Harlemenſi de Epiſcopo provideret; adhibito etiam Illuſtriſſimo Præſule Babilonenſi, qui per plures annos in Diœceſi Harlemenſi degit.

Quæ omnia, cum ita ſint,

QUÆRITUR

I.

An non oporteat ſatisfieri votis ſanioris partis Paſtorum ac fidelium, præficiendo huic Eccleſiæ Harlemenſi Epiſcopum proprium?

Per

II.

Per quem talis Epiſcopus ſit conſtituendus, attento quod nulla omnino ſpes ſit fore ut per Capitulum Harlemenſe id efficiatur?

III.

Quo meliori modo in conſtituendo Epiſcopo procedere poſſit is, ad quem judicabitur id pertinere?

IV.

Quomodo agendum quantum ſpectat ad Confirmationem, an illa petenda ſit a Rom. Pontifice? an vero a Metropolitano petenda ſit?

RESOLUTIO CASUS PRÆCEDENTIS.

Viſo & examinato caſu propoſito, nec non quæſitis inde deductis, cenſent infraſcripti.

Ad I. Omnino ſatisfieri debere poſtulationi Cleri populique Eccl. Harlemenſis, proprio Paſtore deſtitutæ: idque eo magis, quo hæc illorum poſtulatio magis fundata ſit in inſtitutione divina, ac conformis SS. Canonibus, Eccleſiæque primævæ praxi ac moribus.

1. Certum enim eſt, & apud omnes Catholicos indubitatum, *Epiſcopos*, ſecundum Apoſtolum, Actor. XX. 28. *a Spiritu Sancto poſitos* eſſe *regere Eccleſiam Dei:* ac conſequenter illorum inſtitutionem juris eſſe divini.

Id non obſcure, ex hoc eodem textu ſignificat Concilium Tridentinum, dum declarat: Seſſ. 23. Cap. 4. *præter ceteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hierarchicum Eccleſiæ ordinem PRÆCIPUE, pertinere; & poſitos, ſicut idem Apoſtolus ait, a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei.*

Verum non contenta Synodus hoc ſolum declaraſſe in dicto Capite, ulterius procedit, & ſub anathemate prohibet, ne quis negare præſumat, Epiſcopos ad Eccleſiæ hierarchiam divina ordinatione inſtitutam pertinere: ſic enim definit Can. 6: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam, divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit.*

Hanc Epiſcoporum Inſtitutionem divinam eſſe, ab initio naſcentis Eccleſiæ agnoviſſe SS. Patres æque indubitatum eſt. Quam ob rem a S. Ignatio Epiſcopo & martyre dictum legimus Epiſt. ad Trall. N. II. *omnes Epiſcopum ſequimini, ut Jeſus Chriſtus Patrem: ſine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant; non licet ſine Epiſcopo neque baptizare, neque Agapen celebrare.*

Hinc Tertullianus lib. de Baptiſmo, *dandi quidem* (Baptiſmi) *habet jus ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus, dehinc Presbyteri & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt.*

Non minus clare ac diſtincte loquitur S. Cyprianus dum ait Epiſt. 27. (Edit. Pam.): *Dominus noſter, cujus præcepta metuere & obſervare debemus, Epiſcopi honorem, & Eccleſiæ rationem diſponens, in Evangelio loquitur & dicit Petro: ego tibi dico, quia tu es Petrus & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam ... inde per temporum & ſucceſſionum vices Epiſcoporum ordinatio & Eccleſiæ ratio decurrit, ut Eccleſia ſuper Epiſcopos conſtituatur, & omnis actus Eccleſiæ per eoſdem præpoſitos gubernetur. Cum hoc itaque divina lege fundatum ſit, miror quoſdam audaci temeritate ſic mihi ſcribere voluiſſe; quando Eccleſia in Epiſcopo & Clero, & in omnibus ſtantibus ſit conſtituta.*

2. Neque Epiſcoporum ordinatio ad hoc ſolum inſtituta eſt, ut omnes Epiſcopi ſimul ac junctim regerent ac gubernarent Eccleſiam Dei, ſed ut ſingulus ſingulam gregis Dei portionem, tanquam Caput, Sponſus & Præpoſitus, gubernaret, ac ipſi particularem curam impenderet.

Unde & videmus Apoſtolum præcipientem Tito Tit. Cap. I. 5. ut per *Civitates conſtitueret Presbyteros.*

Quod autem hic per *Presbyteros* Apoſtolus intelligat Epiſcopos, aperte docet S. *Chryſoſtomus*, ſimulque obſervat Apoſtolum præcipere Tito, ut per ſingulas Civitates con-

conſtitueret Epiſcopos, ſic enim loquitur, Hom. 2. in Epiſt. ad Titum.

Epiſcopos hic intelligi vult, quemadmodum alias ſæpius diximus, per Civitates, *inquit, neque enim profecto volebat inſulam totam uni viro permitti, ſed unicuique propriam curam ac ſolicitudinem indici: ita animi ſibi laborem fore leviorem ſciebat, & ſubditos majori diligentia gubernandos, ſiquidem Doctor non multarum Eccleſiarum regimine diſtraheretur, ſed uni tantum regendæ vacaret, eamque componere moribus, atque ornare ſtuderet.*

Simili fere modo, ipſius interpres in hunc locum loquitur Theophylactus dicens: *Epiſcopos hic Presbyteros etiam vocat, ut & in Epiſtola ad Timotheum*, per civitates, *inquit, noluit enim univerſam inſulam uni commiſſam eſſe, ſed quodlibet oppidum proprium habere Paſtorem: ſic enim & labor levior & cura exactior.*

Quin & obſervat Eſtius in hunc locum, Apoſtolum hic per Presbyterum intelligere Epiſcopum, cum ſe ipſum interpretans paulo poſt ſubjicit: *oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe*. Ac ulterius quærens utrum Epiſcopi & Presbyteri nominibus Apoſtolus ſignificare velit eum, quem nunc Epiſcopum vocamus, reſpondet: Epiſcopi nomine tam hic quam in Epiſtola ad Timotheum, *ex omnium interpretum & Patrum ſententia, ſignificari eum, quem Eccleſiæ conſuetudo Epiſcopum vocat; hoc eſt, qui tam ordine quam juriſdictione ceteris, qui tantum Presbyteri ſunt, ſuperior eſt.*

Et explicans hæc Apoſtoli verba *per Civitates*, annotat quod ſecundum conſtructionem textus græci habeatur *per ſingulas civitates*: unde ſenſum Apoſtoli integrum exhibens dicit: *monet ergo Titum Apoſtolus, ut per ſingulas civitates conſtituat Presbyteros, Epiſcopos, ſcilicet ſingulos per ſingulas.*

3. Præterea ſingulas Civitates ſuos proprios habuiſſe Epiſcopos, etiam tempore Apoſtolorum, luculentiſſime evincitur ex Apocalypſi S. Joannis c. 2. & 3. ubi Spiritus Sanctus jubet Apoſtolum ſcribere ſeptem Angelis ſeptem Eccleſiarum, quæ ſunt in Aſia: Angelo ſcilicet Epheſi, Angelo Smyrnæ, Angelo Pergami, Angelo Thyatiræ, Angelo Sardis, Angelo Philadelphiæ, & Angelo Laodiceæ: qui Angeli ſecundum communem omnium interpretum explicationem, erant earum Eccleſiarum ac civitatum particulares Epiſcopi.

4. Hanc Apoſtolorum praxim ab initio ſecuta eſt Eccleſia: unde & videmus illam ſemper ſicut & hodie, tantopere ſollicitam fuiſſe, ut ſingulis Eccleſiis ſuus proprius aſſignaretur Paſtor ac notanter Epiſcopus; ſimiliter ut ſingulis Epiſcopis ſuus deſignaretur populus certis finibus circumſcriptus, ut ei tanquam ſuo ſpeciali populo curam impenderent, unde & illud S. Cypriani: *ſingulis Paſtoribus portio gregis ſuit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet.*

5. Illud ipſum Synodus Nicæna ſuppoſuit, ſingulis Eccleſiis, ſcilicet, ſive populis, ſuos ſpeciales Epiſcopos ſeu Paſtores fuiſſe præpoſitos, dum & ipſorum formam electionis & confirmationis ſuis Canonibus expreſſit.

6. Porro conſuetudo hæc, conſtituendi per ſingulas Civitates Epiſcopos adeo videtur conſtans & indubitata fuiſſe primis Eccleſiæ temporibus, ut quandoque parvis civitatibus ſeu Urbibus, imo & Caſtellis & Vicis darentur Epiſcopi; quod ſane non contigiſſet, niſi conſuetudo obtinuiſſet, ſingulis ſaltem majoribus ſeu frequentioribus Civitatibus præficere Epiſcopos.

Quod autem minoribus Civitatibus, ſeu oppidis, ſubinde præpoſiti fuerint Epiſcopi, vel ex eo patet, quod deſuper varii variis temporibus, quibus hoc prohiberetur, facti ſunt Canones. Unde & Zacharias Papa in Epiſt. 6. ad Boniſ. in princ. *Memineris quid in ſacris Canonibus præcipimur obſervare; ut minime in villulas vel in modicas Civitates Epiſcopos ordinemus, ne vileſcat nomen Epiſcopi.*

7. Quin conformiter ad hanc ſtabilitam diſciplinam, qua ſingulis Eccleſiis, ac Civitatibus aſſignabatur Epiſcopus, ſevere interdixit Synodus Nicæna, ne aliquis Epiſcopus ſe regimini, ſeu curæ alicujus particularis Eccleſiæ, non ſibi, ſed alteri præpoſito ſubjectæ, ſine ejus licentia immiſceret; volens ut integra cura relinqueretur ei, cui portio illa gregis fuerit commiſſa.

Sed

Sed & paulo poſt ipſam Synodum Nicænam celebrata Synodus Antiochena, Can. 22. ſic ſtatuit, ſecundum verſionem Gentiani Herveti: *Epiſcopue in aliam Civitatem, quæ ei ſubjecta non eſt, non aſcendat, nec in Regionem, quæ ad eum non pertinet, ad alicujue ordinationem, nec Presbyterum nec Diaconum conſtituat in locie alii Epiſcopo ſubjectie, niſi cum voluntate propriі illiue regionie Epiſcopi; ſi quis autem tale quid auſut fuerit, infiema ſit ordinatio, & ipſe a Synodo puniatur* (a).

Idem Canon extat apud Gratianum Cauſ. 9. quæſt. 2. Can. 7. ex verſione Iſidori Mercatoris, ubi pro *infirma*, legitur, *irrita* ſit ordinatio.

Plures etiam Canones in eandem rem recitat ibidem Gratianus.

8. Hanc Diſciplinam non nihil ſub tempora ſua collapſam, reſtitutam voluit Synodus Tridentina, decernens Seſſ. 6. Cap. 5. de Reform.: *quod nulli Epiſcopo liceat cujuſvis privilegii prætextu, Pontificalia in alteriue Diœceſi exercere niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonae eidem Ordinacio ſubjectae tantum: ſi ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.*

9. Quinimo tametſi etiam a tempore Conc. Nicæni quidam Epiſcopi in alias Eccleſias quamdam obtinuiſſent auctoritatem, puta Metropoliticam, aut Patriarchalem, quemadmodum manifeſtum eſt ex Can. 6. dicti Concilii; nihilominus conſtat, quod Epiſcopalem ſeu Paſtoralem ſollicitudinem & curam non extenderint ad Eccleſias ſibi Jure Metropolitico aut Patriarchali ſubjectas, ſed eam curam ſeu ſollicitudinem integram permiſerint ſingulis Epiſcopis earum Eccleſiarum; contenti cura & ſollicitudine Paſtorali ſuæ particularis Eccleſiæ, ſive portionis gregis, quam tanquam Epiſcopi ſeu Paſtores regendam ſuſceperant, juxta illud S. Cypriani ſupra relatum: *ſingulis Paſtoribus portio gregis ſuit commiſſa, quam regat unuſquiſque & gubernet.*

10. Hinc & videmus quod Epiſcopus Romanus nullam præter Metropoliticam aut Patriarchalem auctoritatem in Epiſcopos aut Eccleſias ſuburbicarias, ipſi eo jure ſubjectas, ſibi aſſumpſerit vel exercuerit.

11. Quin & in libro diurnorum Romanorum Pontificum, quem publicavit *Joannes Garnerius* e Societate Jeſu, nihil pene circa auctoritatem Epiſcopi Romani quoad Epiſcopos ſuburbicarios eorumque Eccleſias legitur aut exponitur, præter ritum ordinationis Epiſcopi ſuburbicarii, quæ ordinatio indubitanter ſpectabat ad jus Metropoliticum, quo gaudebat Epiſcopus Romanus in dictis Eccleſiis ſuburbicariis; quo jure etiam tempore S. Leonis gaviſum & uſum fuiſſe Epiſcopum Rom. habemus ex ipſius Epiſtola 16. ad Epiſcopos Siciliæ, Cap. 7. (ult. edit.)

12. Inde etiam factum eſt, quod Eccleſiæ particulares, etſi ſupra ſe recognoſcerent Metropoliticam ſeu Patriarchalem Poteſtatem; nunquam tamen ſuum Metropolitanum, Primatem aut Patriarcham pro ſuo proprio Epiſcopo agnoſcere voluerint: ſed unaquæque Eccleſia ſuum particularem & proprium voluit habere Epiſcopum; uti & ſemper habuit.

13. Itaque etiamſi Eccleſia Harlemenſis recognoſcat, & ſemper recognoverit, a principio ſuæ erectionis, Epiſcopum Ultrajectenſem pro ſuo Metropolita, eique ut tali ſe ſubjecerit; ac inſuper, etſi ipſum Rom. Pontif. ut primum Epiſcopum, & Eccleſiæ viſibile Caput agnoverit, nihilominus nec Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopum, nec Eccleſiæ Romanæ Epiſcopum, ut ſuum proprium & particularem Epiſcopum reputavit, ſeu reputare poteſt.

14. Merito proinde Clerus populuſque Harlemenſis, ſive ſanior pars illorum, proprium ſibi conſtitui, ſeu ordinari Epiſcopum poſtulat. Imo hæc illorum poſtulatio corroboratur per id, quod ipſa Synodus Tridentina non tantum circa ſingularum Eccleſiarum Epiſcopos, ſed & circa ſingulas Parochias mandavit obſervari; nempe ut ſingulæ Parochiæ ſuum perpetuum ac peculiarem deſignarent Epiſcopi Parochum,

(a) Apud Labb. Tom. 2. Conc. Gen. ad ann. 341. pag. 562.

chum, ſic enim ait Seſſ. 24. de Reform. Cap. 13.: *Mandat Sancta Synodus Epiſcopis, pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, ut diſtincto populo in certas, propriaſque Parochias, unicuique ſuum perpetuum peculiaremque Parochum aſſignent, qui eas cognoſcere valeat, & a quo ſolo licite Sacramenta ſuſcipiant; aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant.*

Notandum autem quod id *pro tutiori animarum ſalute* ſtatuerint Patres Tridentini, tametſi non ignorarent, ſingularum Diœceſium Epiſcopos, quin & Archipresbyteros ſeu Decanos Rurales earumdem ſingularum Parochiarum, ſub ſua Diœceſi ſeu diſtrictu conſiſtentium, auctoritatem, ſive curam aliquam & inſpectionem obtinere.

15. Cum igitur in caſu propoſito ſupponatur quod Eccleſia Harlemenſis jampridem fuerit in Eccleſiam Cathedralem, ſeu Epiſcopalem erecta; adeoque judicatum fuerit Clerum populumque Harlemenſem adeo numeroſum, ipſamque & civitatem adeo celebrem ut ſecundum inſtitutionem divinam & ſacros Canones iis præficeretur Epiſcopus, indubitatum eſt, Clerum populumque merito inſtare ut ſibi detur proprius Paſtor ſeu Epiſcopus, qui curam & ſollicitudinem paſtoralem ipſi impendat.

Ad II. 1. Certum eſſe circa electionem & conſecrationem Epiſcoporum, pro temporum & locorum varietate variam fuiſſe Eccleſiæ diſciplinam.

2. Verum quoad electionem Epiſcoporum, indubitatum eſt, ſi ſpectemus priſtinam Eccleſiæ diſciplinam, quod unaquæque Eccleſia ex Clero populoque conſtans, jus habeat eligendi & nominandi perſonam in Epiſcopum conſecrandam.

Hinc Canones, qui præſcribunt Epiſcopum conſecrari non poſſe ſine prævio Cleri ac populi conſenſu. *Epiſcopum conſecrari non convenit*, dicit Synodus Romana ſub Eug. II., *niſi a Clericis & populo fuerit poſtulatus.*

Et S. Leo Epiſt. 54. alias 82. vel 84. *Cum de ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtulaverit.*

Et iterum Epiſt. 70. alias 90. Cap. 1. ad Ruſtic. *nulla ratio finit ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus Epiſcopis, cum Metropolitani judicio conſecrati* (a).

3. Hæc electio Epiſcoporum pluribus ſeculis etiam in Romana Eccleſia conſtanter remanſit penes Clerum populumque Eccleſiæ vacantis: neque ſine Cleri electione etiam Epiſcopus Romanus electus legitur uſque ad tempora Alexandri III. quando primum, ut notat Onuphrius Panvanius, in vita Alexandri III. electio Rom. Pontificis ad ſolos Cardinales pertranſit, excluſis ceteris Clericis Eccleſiæ Romanæ.

4. Exemplo vero Eccleſiæ Romanæ ſenſim & aliorum Epiſcoporum electio ad ſolos Canonicos Cathedrales, non ſecus atque ipſos Cardinales, tanquam Cathedræ Epiſcopali propius adhærentes, & unum quaſi corpus cum Epiſcopo conficientes (ut loquitur Alexander III.) plenum jus electionis excluſo reliquo Clero tranſivit.

5. Quapropter in Decretalibus Greg. IX. in Capit. 4. *novit.* 10. *de his quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli*, jus eligendi Epiſcopum non ipſi Clero ſed Capitulo Cathedrali, tanquam Clerum totius Eccleſiæ repræſentanti, defertur.

Et quod notandum eſt, in Decreto Gratiani, nulla omnino occurrit mentio Capituli Cathedralis, præſertim quoad electionem Epiſcopi, ut vel inde appareat quod non niſi poſt divulgatas Decretales Greg. IX. jus electionis Epiſcopi devolutum ſit ad ſolum Capitulum Cathedrale, excluſo reliquo Clero.

6. Unde ſtante hac diſciplina, qua jus eligendi Epiſcopum tribuitur Capitulis Cathedralibus, eo ipſo quo Eccleſia aliqua in Cathedralem ſive Epiſcopalem erigitur, jus eligendi Epiſcopum cenſetur ad Capitulum ſeu ejusdem Eccleſiæ Canonicos devolutum eſſe.

7. Proinde cum tempore erectionis Eccleſiæ Cathedralis Harlemenſis, quæ facta fuit

(a) Vide etiam Grat. Quæſt. 62. Cap. 1.

ſuit per Paolum IV. anno 1559. electio Epiſcopi ad Capitula de jure Communi ſpectaret, indubitanter hoc jus electionis etiam ad Capitulum noviter erectum, una cum ceteris prærogativis & juribus tranſiiſſe dicendum eſt.

8. Fatendum quidem eſt, hæc jura Capitulorum poſſe nonnunquam certis de cauſis reſtringi nec non aliis deferri, quemadmodum videmus in noviſſima Synodo Tridentina, nonnulla Capitulorum jura fuiſſe circumſcripta aut limitata & aliis reſervata ſeu tradita; ſed & hoc ſcimus quod ubi ceſſant rationes, ob quas circumſcriptio ſeu limitatio talis facta eſt, integrum illud jus facile revertatur ad priſtinum ſtatum, ſive ad ipſum Capitulum, cui de Jure Communi competebat.

9. Similiter fatendum eſt quod per Bullam erectionis novorum Epiſcopatuum in Belgio, ad poſtulationem & inſtantiam Principis a Paulo IV. conceſſam, jus electionis, Capitolo de jure communi competens, quodammodo ipſi Capitulo fuerit ademptum; eo quod in dicta erectionis Bulla reſervatum fuerit Principi, tam uam Eccleſiarum illarum fundatori ſeu dotatori, velut jus quoddam Patronatus ſeu jus nominandi perſonam in Epiſcopum conſecrandam.

10. Porro ſicuti indubitatum eſt quod beneficiorum collatio de jure communi ſpectans ad Ordinarium, nequaquam per jus Patronatus etiam laicum, plane extinguatur, aut eo jure ſpolietur Ordinarius, ſed duntaxat eo jure collationis uti nequeat quouſque Patronus non exciderit jure præſentationis, vel ei renuntiaverit; ita quoque dicendum eſt Capitulum in caſu propoſito nequaquam omnino excidiſſe jure electionis, ſibi de jure communi competente, ſed impeditum duntaxat fuiſſe per jus Patronatus ſive nominandi Principi reſervatum, propterea quod Capitulum jure ſuo (radicali) uti nequiverit quamdiu jus nominandi Principi remanſit, & eo uti voluit.

11. Unde nec mirum, quod Capitulum Harlemenſe, uti nec alia Capitula per dictam erectionis Bullam fundata vel erecta, ad electionem novi Epiſcopi nequaquam proceſſerint quamdiu fuerunt ſub Principe Catholico, qui jure nominandi gaudebat, & eo uti volebat.

12. Verum poſtquam Rex Catholicus hoc jure uti amplius non potuit, jus electionis de jure communi Capitulo competens, & tantummodo per hoc jus Patronatus ſive nominandi Principi olim reſervatum, quaſi ſuſpenſum, integrum ad ipſum Capitulum rediit, non ſecus atque collatio beneficiorum extincto jure Patronatus, rediit ad ipſum Ordinarium.

13. Cum itaque Capitulum Harlemenſe ignorare non potuerit liberum jus electionis juxta jus commune ſibi competere, idque ideo quia Rex Catholicus amplius nominare haud poterat, quod extra omnem controverſiam eſt, ſaltem poſt pacem Monaſterienſem; & tamen negligens extiterit de proprio ſibi providere Epiſcopo, indubie ſequitur, quod in mora cœpit conſtitui eligendi ſibi Paſtorem ſeu Epiſcopum.

14. Porro tametſi, ut probatum eſt, electio Epiſcopi olim penes Clerum populumque eſſet: tamen electio illa non ſuum ſortiebatur effectum, niſi prius per Synodum Provincialem, ſive per Epiſcopos ejuſdem Provinciæ, ac ſenſim per Metropolitanum fuiſſet probata tam quoad perſonam ipſam electam, quam quoad formam electionis.

Unde & illud S. Leonis Epiſt. 70. al. 90. C. 1. ad Ruſtic.: *nulla ratio finit ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec a Cleriris ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a Provincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati.*

De Comprovincialibus (Epiſcopis) *Ordinandis cum conſenſu Metropolitani, Cleri & civium juxta priorum Canonum ſtatuta, voluntas & electio requiratur* (a).

Duobus aut tribus, qui tamen digni ſunt quos conſenſus Cleri & plebis ſelegerit, Metropolitani judicio ejuſque Coepiſcopis præſentatis, quem ſors præeunte Epiſcoporum

(a) Aurel. III. cap. 3.

porum jejunio , Chriſto Domino terminante monſtraverit , benedictio conſecrationis accumulet (*a*).

Si quis Epiſcopus de quacumque civitate fuerit defunctus , non ab alio , niſi a Comprovincialibus , Clero & civibus ſuis alterius habeatur electio , ſin aliter , hujus ordinatio irrita habeatur (*b*).

15. Unde & illud habetur ex Decreto Gratiani ſuperius relato , quod licet jus eligendi Epiſcopum translatum eſſet ad ſolos Canonicos Cathedrales , Capitulum conſtituentes , & Clerum totius Eccleſiæ repræſentantes , nihilominus jus confirmandi ſeu ordinandi Epiſcopum manſerit ſalvum & integrum penes Synodum Provincialem , ſive Epiſcopos Provinciales , prout Canonibus , notanter Nicænis , erat conſtitutum .

16. Verum cum labentibus ſeculis Synodi Provinciales ſenſim interrumpi & rarius ob plura intervenientia impedimenta celebrari cœperint , contigit , ut negotia majoris momenti , quæ per Synodos Provinciales expediri deberent , paulatim ad Metropolitanos tanquam Synodorum capita tranſierint .

17. Certum autem eſt , ac ſufficienter probatum , inter jura Synodorum Provincialium , juxta Canonicas ſanctiones , fuiſſe jus examinandi , ordinandi & confirmandi electum in Epiſcopum : ac proinde nequaquam dubitandum , quin & jus illud , prout plura alia , etiam ob defectum Synodorum Provincialium , ad Metropolitanum tranſiverit ; & inconcuſſum apud ipſum manſerit ; idque tamdiu quam jus eligendi Epiſcopum , Clero populoque aut etiam Capitulo Cathedrali Clerum repræſentanti , ſalvum integrumque remanſerit .

18. Jus autem illud fuiſſe penes Metropolitanos multis Canonibus probari poteſt : ac in primis Nicænum Concilium ſic ſtatuit Can. 4. : *Cum Epiſcopus a tribus præſentibus , aliiſque per litteras conſentientibus ordinatur : auctoritas rerum geſtarum in ſingulis Provinciis Metropolitano deferatur .*

Et iterum Can. 6. : *ſi quis abſque Metropolitani ſententia factus ſit Epiſcopus , eum magna Synodus definivit non eſſe Epiſcopum .*

Et Chalcedonenſe : *Circa conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus audeat ordinare Epiſcopum* (*c*).

19. Manſit autem hæc auctoritas Metropolitanorum , circa confirmationem & ordinationem Epiſcoporum pluribus & ut minus octo ſeculis , inconcuſſa .

Imo quod amplius eſt , etiam jure Decretalium , confirmatio & ordinatio Epiſcoporum defertur Metropolitanis ; extatque in hodierno Pontificali Romano formula juramenti , quod Epiſcopi ſingularum Provinciarum ſuis Metropolitanis , tanquam ſuis Ordinatoribus præſtare jubebantur .

20. Jam autem ſicut jus examinandi electionem & electam perſonam , ſimulque quædam ſuperioritas in Epiſcopos ſuffraganeos ad corrigendum & ſupplendum eorum , aut aliorum Clericorum defectum , penes Metropolitanum remanſit , ſic etiam jus corrigendi & ſupplendi defectum & negligentiam eligentium penes ipſum manſiſſe nequaquam dubitandum eſt .

21. Quod autem defectum eligentium corrigere ac ſupplere poſſit ac debeat Metropolitanus , ſatis clare oſtenditur ex Decreto Conc. Later. ſub Innoc. III. relato in Cap. 41. X. de *Electione & electi poteſtate* , volens enim Concilium iſtud *providere , ne pro defectu Paſtoris gregem dominicum lupus rapax invadat , aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata grave diſpendium patiatur :* ac inſuper *occurrere* volens *periculis animarum & Eccleſiarum indemnitatibus providere , decrevit : ut ultra tres menſes Cathedralis Eccleſia vel regularis Prælato non vacet* : & addit : *infra quos juſto impedimento ceſſante , ſi electio celebrata non fuerit , qui eligere debuerant , eligendi poteſtate careant ea vice , ac ipſa eligendi poteſtas ad eum , qui proximo præeſſe dignoſcitur , devolvatur ; is vero ad quem devoluta fuerit poteſtas , Deum præ oculis habens non differat ultra tres menſes cum con-*

(*a*) Synodus Barcinonenſis. Cap. 3.
(*b*) Cabilonenſis Synodus 10.
(*c*) Innoc. Ep. 2. C. 1.

conſilio Capituli ſui & aliorum virorum prudentium, viduatam Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem Eccleſiæ vel alterius ſi digna non reperiatur in illa, Canonice ordinare, ſi Canonicam voluerit effugere ultionem.

Ex hoc Decreto evidens eſt, atque unanimi Canoniſtarum conſenſu probatum, Conc. Later. tempus providendi Eccleſiis viduatis ſive regularibus, ſive ſecularibus de Prælato, reſtrinxiſſe & limitaſſe ad tres menſes, intra quos a tempore vacationis Eccleſiæ viduatæ de Prælato debeat provideri, idque per electores, ad quos ſpectat proviſio ſeu electio.

22. Præterea Concilium enixe deſiderans ut intra tempus, hoc ſuo Decreto præfixum, Eccleſiæ viduatæ de Prælato provideretur, ipſos electores, ſi negligentes hac in re extiterint, pro ea vice jure eligendi excidiſſe declarat: *infra quos* (tres menſes ſcil.) *juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice.*

23. Ne vero ob negligentiam eorum, ad quos ſpectabat electio, Eccleſia aliqua diutius remaneret viduata, inſuper expreſſe voluit ac ſtatuit ut defectum negligentiæ ſuppleret ille, qui proximo præeſſe dignoſceretur, his verbis: *ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, devolvatur.*

24. Verum his non contentum Concilium, ne & ille, ad quem devoluta eſt poteſtas eligendi, pro libitu ſuo viduatæ Eccleſiæ providere de Paſtore nimis diu differret, ulterius ſtatuit, idque ſub pœna Canonica, ut ille etiam intra tres menſes Eccleſiæ viduatæ de Epiſcopo provideret, *is vero*, dicit, *ad quem devoluta fuerit poteſtas* (eligendi) *non differat ultra tres menſes viduatam Eccleſiam de perſona idonea providere, ſi Canonicam voluerit effugere ultionem.*

25. Notandum vero quod hoc Decretum ſat aperte ſupponat non ſolum in Eccleſiis Regularibus, ſed & in ſecularibus Electionem Prælati ad Regulares ſeu ſeculares, Capitulum ſcilicet conficientes, pertinere.

Quod & etiam patet ex Cap. 24. ejusdem Concil. in Capitulo 42. *eodem*, relato ubi Concilium agens de triplici forma electionis, inter alia dicit: *& in ſcripto redacta* (vota ſcil. eligentium) *mox publicent in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interjecto, ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major, vel ſanior pars Capituli conſentit, vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ provideant de Paſtore.*

26. Et ſane neſcitur jus eligendi Prælatum ſive regularem, ſive ſecularem, Clero ſeu Capitulo Clerum repræſentanti, fuiſſe ademptum, ſive ad Pont. Rom. vigore alicujus reſervationis, aut ad Principem vi alicujus Indulti, fuiſſe translatum, excluſo ſcilicet Clero ſeu Capitulo; cum communiter Canoniſtæ tradant, Epiſcopi electionem jure Decretalium eſſe penes Capitulum Cathedrale.

27. Sed etſi per regulas, quas vocant *Cancellariæ*, circa ſeculum 13. & 14. jus eligendi Epiſcopum generaliter videri poſſet Capitulis ademptum, ac Rom. Pontifici reſervatum, tamen cum iſtæ regulæ tantum operentur in iis locis in quibus publicatæ & receptæ ſunt; & aliunde certum ſit, quod nec in Gallia nec in Germania publicatæ nec receptæ, ſed potius excluſæ ſint, per famoſa Concordata, quibus electio & nominatio tribuuntur Capitulis & Principibus, extra omnem controverſiam eſt, jus illud Capitulo Harlemenſi nequaquam fuiſſe ademptum, ſed e contra ipſi proprium eſſe ac integrum reſervatum.

28. Quinimo & per iſtam Bullam erectionis novorum Epiſcoporum in Belgio, dictis regulis *Cancellariæ* hac in parte derogatur, cum in iſta Bulla jus nominandi perpetuo relinquatur Principi Catholico Philippo II. ejuſque ſucceſſoribus.

Jam autem ſupra probatum eſt quod ſaltem ab illo tempore quo rex Catholicus ſupremum dominium in iſtas Provincias abdicavit, juſque nominandi Epiſcopum minime exercuit vel exercere potuit, illud integrum redierit ad Capitulum Cathedrale, unde in Principem translatum fuerat.

29. Quare dicendum eſt, jus eligendi Epiſcopum de jure communi integrum fuiſſe ac eſſe penes Capitulum Harlemenſe.

30. Ulterius ex Decreto dicti Conc. Later. & hoc habemus, ſcilicet negligentiam electorum ſupplendam eſſe, non quidem per Rom. Pontif. ſed per eum *qui proximo præeſſe dignoſcitur*.

31. Aſſ nemo inficiari poteſt, quin & agnoſcunt pariter Canoniſtæ, per eum qui proximus dignoſcitur ſuperior, intelligi Metropolitanum.

32. Et ſane quandoquidem ex Decreti contextu manifeſtum ſit, id ipſum voluiſſe Patres Conc. Lateranenſis ſcilicet, ut quam poſſit citius Eccleſiæ Cathedrali vacanti de Epiſcopo provideretur: non mirum quod voluerit ut hæc devolutio ſive auctoritas providendi in caſu negligentiæ devolveretur ad Metropolitanum potius quam ad Rom. Pontif. utpote cui Metropolitano & vacatio Eccleſiæ, nec non electorum negligentia citius innoteſcat quam Rom. Pontifici, ipſique facilius ſit quam Rom. Pontifici de Perſona idonea ac Eccleſiæ vacanti conveniente providere.

33. Proinde non dubitarunt Patres dicti Concilii penes Metropolitanum eſſe auctoritatem ſupplendi defectum ſeu negligentiam ſuorum Suffraganeorum, inter quos merito numeratur Capitulum Cathedrale, Sede vacante, utpote pro tempore vacationis in jurisdictionem & regimen Eccleſiæ ſuccedens & vices Ordinarii ſive Epiſcopi ſupplens.

Ulterius, quod jus ſupplendi negligentiam ſeu defectum eligendi Epiſcopum non ſolum Pontifici, ſed & Metropolitanis de jure Communi competit luculentiſſime oſtendunt verba Greg. VII. in Syn. Rom. *quoties defuncto Paſtore alicujus Eccleſiæ, alius eſt ei Canonice ſubrogandus, inſtantia viſitatoris Epiſcopi, qui ei ab Apoſtolica vel Metropolitana ſede directus eſt, Clerus & populus remota omni ſeculari ambitione, timore atque gratia & Apoſtolicæ Sedis, vel Metropolitani ſui conſenſu Paſtorem ſibi ſecundum Deum eligat, qui ſi correptus aliquâ vitio aliter agere præſumpſerit, electionis, perperam factæ omni fructu carebit, & de cetero nullam electionis poteſtatem habebit: electionis vero poteſtas omnis in deliberatione Sedis Apoſtolicæ ſive Metropolitani ſui conſiſtat.*

34. Itaque attento moderno jure Communi præſertim Decretalium, electio Epiſcopi in caſu propoſito, indubitanter primario pertinet ad Capitulum Cathedrale, ſola confirmatione & ordinatione, ſicut etiam proviſione in caſu negligentiæ, ſpectante ad Metropolitanum.

35. Ideoque caſu quo Capitulum Harlemenſe, juſto impedimento ceſſante, negligeret viduatæ ſuæ Eccleſiæ de Prælato Canonice providere, evidenter ſequitur Metropolitanum iſtius Eccleſiæ, qui ſine ulla contradictione eſt Archiepiſcopus Ultrajectinus, defectum ſive negligentiam dicti Capituli ſupplere poſſe ac debere, atque in vim devolutæ ad ſe poteſtatis juxta formam Decreto citato præſcriptam, *intra tres menſes Eccleſiam illam de perſona idonea providere.*

Idque maxime tenetur Metropolitanus, cum, ut in caſu propoſito aſſeritur, notabilis ac ſanior pars Cleri ac populi Eccleſiæ Harlemenſis ad ipſum jam dudum recurrerit pro ſupplenda negligentia Capituli ſui, in conſtituendo ſive eligendo proprium Paſtorem huic Eccleſiæ viduatæ.

36. Conſtat enim juxta Canones ac praxim Eccleſiæ, ſi populus ſeu notabilis pars fidelium petat ſibi præfici Epiſcopum, eorum voto ac petitioni ſatisfieri debere.

Præcipimus inquit Greg. II. Epiſt. 8. ad Bonif. Epiſc. poſt princ. *ut juxta ſacrorum Canonum ſtatuta ubi multitudo exercevit fidelium . . . . debeatis ordinare Epiſcopos.*

Et Conc. Carth. 11. Cap. 5. *illa* (Diœceſis) *quæ aliquando habuit* (Epiſcopum) *habeat proprium; & ſi creſcente fide, Dei populus multiplicatus deſiderat proprium habere Rectorem, ejus voluntate, in cujus poteſtate eſt Diœceſis conſtituta habeat Epiſcopum.* (a)

Proinde comperta veritate expoſitæ ſibi querelæ Metropolitanus tanquam immediatus ſuperior tenetur hanc negligentiam Capituli ſupplere, ac conſecrare huic Eccleſiæ proprium Epiſcopum & Paſtorem.

Ad

(a) Gratian. 16. Q. 1. *Felix* Cap. 50.

Ad III. 1. Quod Metropolitanus ad quem in caſu negligentiæ juxta Conc. Later. fit devolutio providendi Eccleſiæ vacanti, uti in reſponſo ad ſecundum quæſitum ſatis probatum eſt, procedere debeat eo modo qui ipſi in dicto concilio præſcriptus eſt his verbis: „ Is vero ad quem „ fuerit devoluta poteſtas, Deum præ „ oculis habens, non differat ultra tres „ menſes cum conſilio Capituli ſui & alio„ rum virorum prudentium, viduatam Ec„ cleſiam de perſona idonea ipſius quidem „ Eccleſiæ, vel alterius ſi digna non re„ periatur in illa, Canonice ordinare, ſi „ Canonicam voluerit effugere ultionem. „

Ex quibus verbis ante omnia notandum occurrit, quod Concilium, illum ad quem facta eſt devolutio, jubeat; & quidem ſub pœna Canonica, Eccleſiam viduatam intra tres menſes de perſona idonea Canonice ordinare.

2. Non enim, ut recte obſervat Panormitanus, Metropolitano aut proximo ſuperiori injungit Conc. ut intra tres menſes a facta devolutione ob negligentiam eorum, ad quos ſpectabat electio, ipſos electores cogat aut moneat procedere ad electionem, ſeu moram purgare, imo nec ipſi Metropolitano injungit, ut ipſe eligat, ſed ſimpliciter mandat Metropolitano ut Eccleſiæ vacanti ordinet Epiſcopum.

Itaque Conc. ſimpliciter injungens Metropolitano ut intra tres menſes a facta ad ſe devolutione vacanti Eccleſiæ ordinet Epiſcopum, evidenter defert Metropolitano ea omnia, quæ requiruntur ut Eccleſiæ vacanti & viduatæ provideatur de propriò Prælato & Paſtore; ac propterea defertur Metropolitano & electio, & ejusdem in Epiſcopum conſecratio, & confirmatio, quæ omnia quaſi unico actu per ipſum perficiuntur: & ipſi per Concilium deferuntur dum præſcribit, *ne ultra tres menſes differat . . . . . viduatam Eccleſiam de Perſona idonea Canonice ordinare.*

3. Quoad electores vero, qui neglexerunt viduatæ Eccleſiæ intra tres menſes de Epiſcopo providere, hi juxta dictum Concilium privantur ipſo facto, poteſtate eligendi ſaltem pro ea vice: *juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice.*

4. Id enim obſervavit etiam Panormitanus cum ait: *unde hic non requiritur aliqua ſententia, ſed ex juris diſpoſitione fit ipſo facto devolutio.* Quin & addit: *quod ſi elapſo trimeſtri, electores eligunt, & ſuperior ad quem facta eſt devolutio ipſa electione non caſſata alium elegit, non valet electio facta per electores, ſed eſt nulla poſt devolutionem poteſtatis ad ſuperiorem; ſecus eſſet ſi non eſſent privati ſed privandi per ſententiam.*

5. Itaque nullo modo neceſſarium eſt monere Capitulum Harlemenſe, ſi electionem neglexerit, ut negligentiam emendet, ſed ipſo jure ſive Canone, hac poteſtate privatur ea vice.

6. Simili modo res ſe habet in inſtitutione Vicarii Capituli Cathedralis ſuffraganeæ Eccleſiæ, quem ſi infra octiduum non elegerit Capitulum, ipſo jure ſine ulla monitione ſecundum Concil. Trid. Seſſ. 24. Cap. 16. Vicarium conſtituit Metropolitanus. *Capitulum*, dicit Synodus, *Officialem ſeu Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere vel exiſtentem confirmare omnino teneatur . . . ſi ſecus factum fuerit ad Metropolitanum deputatio ejuſmodi devolvatur.*

7. Jus vero providendi viduatæ Eccleſiæ de Epiſcopo in caſu negligentiæ, privative pertinet ad Metropolitanum, qui & hoc implere debet intra tres alios menſes, *ſi Canonicam voluerit effugere ultionem.*

8. Ne tamen in hac ordinatione temere quidquam agatur, vult idem Concil. Later. ut in hoc negotio ſummi momenti Metropolitanus procedat cum conſilio Capituli ſui & aliorum virorum prudentium, quemadmodum jampridem procedere debebat cum Concilio Epiſcoporum Synodi Provincialis.

9. Proinde dicendum eſt, Metropolitano Ultrajectenſi in caſu propoſito convenire, præter Capitulum ſuum conſulere prudentiores ſanioris partis Clericorum Eccleſiæ Harlemenſis.

10. Inſuper merito cenſendum eſt Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Epiſcopum Babilonenſem, qui nunc in Diœceſi Harlemenſi domicilium habet, poſſe ſupplere locum Provincialis Epiſcopi, atque adeo

in omnibus ad Epiſcopi Harlemenſis inſtitutionem, conjunctim cum Metropolitano Ultrajectenſi concurrere : Illuſtriſſimo enim illi ut Epiſcopo jure divino incumbit Univerſalis Eccleſiæ, adeoque & Harlemenſis curam gerere ; deinde cum ille præſens adſit, poteſt tum de neceſſitate Harlemenſis Eccleſiæ habendi Epiſcopum, tum de capacitate ſubjectorum ad id muneris & dignitatis conſtituendorum, optime judicare : atque etiam ob eandem præſentiam commodiſſime operam ſuam illi impendere, adeoque poterit Illuſtriſſimus ille Præſul rogari, ut Epiſcopi Provincialis locum dignetur ſupplere.

11. Ergo dicendum eſt Metropolitanum Ultrajectenſem debere eo modo (prout dictum eſt) procedere ad Inſtitutionem & Conſecrationem Epiſcopi Harlemenſis cum Concilio Capituli ſui, aliorumque virorum prudentium, & maxime Illuſtriſſimi Præſulis Babilonenſis.

Ad IV. 1. Cum ex dictis in reſolutione ſecundi & præcedentis quæſiti ſufficienter probatum eſſe videatur, quod Capitulum, ſi juſto impedimento ceſſante, intra præfixum tempus neglexerit Eccleſiæ viduatæ de proprio Paſtore providere, jure providendi ſive eligendi exciderit, quodque eo in caſu jus illud ad eum qui immediatus eſt ſuperior ſive ad Metropolitanum devolutum ſit, nec non huic injunctum ſit ut intra tres menſes a facta ad ſe devolutione Eccleſiæ vacanti Prælatum ordinet, hinc ſponte profluit quarti hujus quæſiti reſponſio ſive reſolutio, ſcilicet confirmationem, præſertim in caſu propoſito, non niſi a Metropolitano petendam & obtinendam eſſe.

2. Cum enim ordinari nequeat Epiſcopus, niſi prius illi, qui manus debet imponere compertum ſit eum, qui conſecrandus ſit, eſſe idoneum ad viduatam Eccleſiam regendam : quomodo ambigi poteſt quin & ipſi Metropolitano, cui defertur ordinatio & proviſio, una deferatur examen electi ſive ordinandi? hoc autem patenter oſtendit Decretum Concil. Later. ſupra citatum, cum injungat Metropolitano ut hoc examen ſerio inſtituat ; *ac Deum præ oculis habens, cum conſilio Capituli ſui & aliorum virorum prudentium viduatam Eccleſiam de perſona idonea Canonice ordinet.*

3. Nihil proinde evidentius quam quod per dictum Decretum confirmatio conferatur ad Metropolitanum tanquam ad Ordinatorem.

4. Enimvero nihil magis conforme ſacris Canonibus, quam quod Metropolitanis tribuatur ipſorum ſuffraganeorum Epiſcoporum confirmatio.

Sic enim hac in re ſtatuit ac loquitur Synodus Nicæna : *poteſtas ſane vel confirmatio pertinebit per ſingulas Provincias ad Metropolitanum Epiſcopum* (*a*).

Hujus autem rei poteſtas (ordinationis ſcilicet) *in omni Provincia ad Metropolitanum pertineat Epiſcopum.*

Et iterum : *illud generaliter eſt clarum quod ſi quis præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere.*

Similiter loquitur Innoc. I. Can. 5. *extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi, nullus audeat ordinare Epiſcopum.*

Et S. Leo ad Anaſtaſiam Theſſalonicenſem, ſic ſcribit : *cum ergo de ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtulaverit : ita ut ſi in aliam forte perſonam partium ſe vota diviſerint, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur & meritis* (*b*).

Et Concil. Antioch. *non debet ordinari Epiſcopus abſque Concilio & præſertim Metropolitani Epiſcopi.*

Epiſcopus non eſt ordinandus ſine Concilio & præſentia Metropolitani Epiſcopi (*c*).

Eodem modo loquitur Concil. Carthagin. 4. C. 1. cui interfuit S. Auguſtinus. *Cum conventu totius Provinciæ Epiſcoporum, maximeque Metropolitani vel auctoritate vel præſentia ordinetur Epiſcopus.*

Syn.

(*a*) Gratian. Diſt. 64. Can. 1. Can. 7 Can. 8. 63. C. 36. *ſi forte.*
(*b*) Epiſt. 32. Al. 84. vide etiam Grat. Diſt. (*c*) Diſt. 65. C. 2. & 3.

Syn. VII. Can. 2. Metropolitani munus eſſe declarat futurum Epiſcopum examinare, probareque an ſacra ſcientia ſit ſatis inſtructus.

5. Et ſane uſque adeo confirmandi poteſtas olim penes Metropolitanum erat, ut ſi quis aliqua ex cauſa in Metropolitana civitate non fuiſſet ordinatus Epiſcopus, is intra tempus duorum menſium ſuo Metropolitano ſe præſentare teneretur, ſi increpationem fratrum ſuorum effugere vellet.

Sic enim ſtatuitur in Traconenſi Concilio Cap. 5. apud Grat. Diſt. 65. C. 8. *ſi quis in Metropolitana civitate non fuerit Epiſcopus ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per Metropolitani litteras honorem fuerit adeptus, id optimum eſſe decernimus ut poſtmodum ſtatuto tempore, ideſt, impletis duobus menſibus ſe Metropolitani ſui repræſentet aſpectibus, ut ab illo monitis Eccleſiaſticis inſtructus, plenius quid obſervare debeat, recognoſcat: quod ſi forte hoc implere neglexerit, in Synodo increpatus a fratribus corrigetur, & ſi forte infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit prædeditus, hoc ſuis litteris Metropolitano indicare procuret.*

6. Hanc auctoritatem antiquitus per ſacros Canones Metropolitanis conceſſam ipſis integram manere; & ſi aliqua occaſione ſive negligentia læſa fuiſſet, reſtituendam eſſe voluit Adrianus I. cum ad Bertherium Viennenſem Epiſcopum ſic loquitur: *placuit nobis ut omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis auctoritatem litterarum noſtrarum mitteremus, ut ſicut antiquis privilegiis ſingulæ Metropolitanæ urbes fundatæ ſunt, ita maneant, ut habeat unaquæque Metropolis civitates ſibi ſubditas, quas beatus Leo, & alii prædeceſſores ac ſucceſſores ipſius poſt Chalcedonenſem Synodum, ſingulis Metropolitanis diſtinxerunt; nec propterea ulla Metropolis præjudicium patiatur, ſi alieni ſuffraganeorum aut nos aut prædeceſſor noſter, rogantibus piis Francorum Ducibus pallium largiti ſumus, nec debet Eccleſia ullum damnum ſui ordinis inde ſuſtinere ſi per 60. & 80. & eo amplius annos, inertia quorumcumque Præſulum, & vaſtatione Barbarorum dignitatem antiquam & Romanorum Antiſtitum firmitate roboratam perdidit & amiſit, quando innumeris pene annis illa, Spiritu Dei diſponente, uſa fuerit. Auctoritate, igitur Beati Petri Principis Apoſtolorum, ſingulis Metropolitis antiquo more poteſtatem ſuam reddidimus.*

Ex his verbis evidenter conſtat, etiamſi Metropolitanæ quædam *inertia quorumcumque Præſulum*, ſive alia occaſione juribus ſuis orbatæ diu fuerint, eiſdem tamen jura ſua antiqua Metropolitica competere ac integrum reſtituenda eſſe.

Præterea poteſtas conſecrandi Suffraganeos, quæ de antiquo jure competit Metropolitano, exigit ut etiam jus confirmandi penes ipſum ſit, idque conformiter ad hactenus ſervatam ac in jure divino & Naturali fundatam diſciplinam, eo quod nemini fas ſit cito alicui manus imponere, ne communicet alienis peccatis.

Hinc iſta Innoc. III. in Concil. Later. Cap. 26. *nihil eſt quod Eccleſiæ Dei magis officiat quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum: volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medelam, irrefragabili conſtitutione ſancimus, quatenus eum quiſpiam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet & electionis proceſſum & perſonam electi: ut eum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat; quia ſi ſecus fuerit incaute præſumptum non ſolum deiiciendus eſt indigne promotus, verum etiam indigne promovens puniendus; ipſum quoque decernimus hac animadverſione puniri: ut cum de ipſius conſtiterit negligentia, maxime ſi hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit; non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verum etiam (ne aliquo caſu pœnam effugiat) a perceptione proprii beneficii ſuſpendatur, quouſque (ſi æquum fuerit,) indulgentiam valeat promereri* (a).

7. Cum ergo nihil magis Eccleſiæ Dei officiat quam quod indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum, ipſique talium promotores ſecundum dictum Concilium ſevere puniendi ſint, quis negare poteſt,

(a) Decretal. Gregorii IX. de Electione &c. C. 44.

teſt, quin maxime Ordinatorum ſit invigilare & circumſpicere ne tale quid fiat in Eccleſiæ detrimentum, ac conſequenter penes ipſos ſit jus confirmandi ad Prælaturam promovendos?

8. Quare & videmus quod hactenus nulli delatum fuerit jus examinandi & confirmandi electionem & electam perſonam niſi illi aut illis, qui partes haberent in ordinatione.

9. Imo nec legitur quod Romano Pontifici delata fuerit Epiſcoporum confirmatio, niſi illorum, quorum ordinatio ſive conſecratio ab ipſo Pontifice impendenda erat.

10. Scimus quidem hodie confirmationem plurium Epiſcoporum, ac notanter in Belgio, vicinisque regnis & Provinciis pollulandam ac obtinendam eſſe a Pontifice Romano. Verum hos Epiſcopos nonniſi per Rom. Pontificem, aut ex ejus commiſſione, auctoritate, (ut dicitur) Apoſtolica, conſecrari aut ordinari æque notum eſt.

11. Cum igitur in caſu præſenti ordinatio ob negligentiam Capituli terminis expreſſis per Decretum dicti Concil. Later. ipſi Metropolitano deferatur, ipſique injungatur ut de *perſona idonea Eccleſiæ viduatæ ordinet*, nihil eſt evidentius quam quod Metropolitano uua deferatur jus confirmandi, ſive quod idem eſt examinandi perſonam in Epiſcopum conſecrandam.

12. Verum quidem eſt quod Epiſcopus Harlemenſis olim ante ſuam Inſtitutionem non obtinuerit confirmationem a ſuo Metropolitano Ultrajectino, ſed eam tunc petiverit ac obtinuerit a R. Pontifice; ſed illud mirum videri non debet, cum Capitulum Harlemenſe per id tempus non habuerit omni ex parte liberam ſui Epiſcopi electionem, ſed per Diploma ſeu Bullam erectionis Epiſcopatus & Capituli, jus nominandi perſonam ad Epiſcopatum, datum ſeu conceſſum fuerit ipſi Principi Catholico Philippo II. Regi Hiſpaniæ, nec non Comiti Hollandiæ, ejuſque ſucceſſoribus.

13. Hinc & conſequens erat quod toto tempore quo Rex Catholicus obtinuit ſupremum Dominium harum Provinciarum, & vigore hujus imperii, jus nominandi perſonam ad Epiſcopatus recenter per Bullam Pauli IV. erectos, Capitulum Harlemenſe non potuerit conſtitui in mora, in eligendo ſibi Prælatum ſive Epiſcopum, quandoquidem potius a nominatione Principis quam ab electione Capituli dependeret vacanti Eccleſiæ de proprio Paſtore ſeu Prælato providere: quare nec poteſtas providendi in caſu negligentiæ devolvebatur ad Metropolitanum, nec locum habere poterat talis devolutio.

14. Inſuper per eandem Bullam non tantum jus nominandi ad Epiſcopatum ipſi Principi relinquebatur; ſed & confirmatio & ordinatio perſonæ per Principem denominatæ ad Rom. Pontif. deferebatur plenarie; ita ut, quoad confirmationem & ordinationem perſonæ ordinandæ, nullæ eſſent partes Metropolitani.

15. Cum igitur electio perſonæ ordinandæ tunc proprie non ſpectaret ad ipſum Capitulum, nequaquam potuit eſſe locus devolutioni in caſu moræ ad ipſum Metropolitanum, ita ut Decretum dicti Concilii Lateranenſis, de quo ſæpius hactenus, locum habere non poſſet, quia ibi ſpecialiter agitur de caſu, quo Capitulum intra tres menſes vacanti Eccleſiæ, juſto impedimento ceſſante, negligeret perſonam in Epiſcopum eligere.

16. Verum poſtquam jus electionis integrum ad Capitulum rediit, prout rediiſſe in reſponſo ad ſecundum quæſitum probatum eſt, diſpoſitio Decreti Conc. Later. nunc locum obtinet.

Cum enim libera electio ſive proviſio de Prælato dependeret a Capitulo, hoc Decretum Conc. Later. indubitanter & hos electores ſive Capitulum comprehendit.

17. Ex ipſo enim Decreti contextu evidens eſt quod Conc. generaliter conſtringere voluerit eos, ad quos electio ſive proviſio Prælati ſpectaret, ut intra terminum ibidem præfixum Eccleſiæ vacanti de Prælato provideret; ut ſic occurreret incommodis, quæ ex diuturna vacatione Eccleſiæ viduatæ oriri poſſent, prout ſatis ſupra oſtenſum eſt.

18. Ceterum & illud certum eſt Concilium in hoc Decreto jus providendi Eccleſiæ vacanti in caſu, quo Capitulum moram

ram in eligendo traheret, proximo ſuperiori ſive Metropolitano detuliſſe, eique mandaſſe ut ultra tres menſes hanc ordinationem non differret.

19. Quapropter negari non poteſt, quin Patribus Concilii providere omni modo volentibus ut intra breve tempus Eccleſiæ viduatæ provideretur de Prælato, ſat perſpectum eſſet, quod ſi confirmatio & ordinatio perſonæ electæ ſive deſignatæ petenda fuiſſet a Rom. Pontifice, mora in eligendo ſeu providendo iſti Eccleſiæ de Prælato, indubitanter in longius quam voluiſſent tempus protraheretur, præſertim quoad Eccleſias longo intervallo ab urbe diſtantes.

20. Cum igitur Conc. Later. in hoc particulari caſu detulerit ordinationem Epiſcopi Eccleſiæ vacantis ad proximum Superiorem, quia intra breve tempus ſive tres menſes poſt compertam moram Capituli providere deberet: nequaquam veroſimile eſt quod in hoc Caſu Conc. Later. voluiſſet hanc ordinationem Romano Pontifici deferre, quandoquidem certum ſit ſcopum totius Decreti, qui eſt ut quam citius de Prælato Eccleſiæ vacanti provideretur, per hanc ad Rom. Pontif. delatam ordinationem totaliter everti.

21. Fatendum quidem eſt hodie receptam eſſe in Curia Romana, & a Canoniſtis Decretalibus Pontificum ſcrupuloſe inhærentibus, opinionem Pontificem Decretis Conc. Generalis ex juſta cauſa & plenitudine poteſtatis derogare.

22. Verum & illud communiter a Canoniſtis probatum & receptum eſt, Decretis Conc. Generalis per derogationes aut diſpenſationes Pontificias non cenſeri derogatum niſi Decreti Concilii in ipſis litteris derogationis aut diſpenſationis ſpecialis fiat mentio: alioquin litteras Apoſtolicas cenſendas eſſe per ſubreptionem aut nimiam occupationem a Pontifice impetratas, uti reſpondit Hon. III. in Capit. III. *de Capellis Monachorum*.

Cum enim Abbas & Conventus Riven. Veneten. Diœceſis allegaret *ſibi, per litteras Apoſtolicas conceſſum, ut in ſingulis ipſorum Prioratibus, ſinguli Monachi commorentur, ſi pluribus facultatibus non ſuppetunt eorumdem*; ipſeque Epiſcopus Diœceſanus id contrarium crederet, Decreto Conc. Later. ſub Alexandro III. de quo in Capit. II. de ſtatu Monachorum, cenſuit conſulendum Honorium III. Pontificem qui reſpondit: *fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quod hujuſmodi litteras ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe; quod ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto.*

23. Conformiter ad hoc reſponſum concludunt Canoniſtæ per litteras Apoſtolicas & in illis contentas clauſulas derogatorias, nequaquam cenſeri derogatum Decreto Conc. Gener. niſi illius fiat ſpecialis mentio ac derogatio.

24. Cum igitur nec in Concordatis, neque in regulis Cancellariæ, neque etiam in litteris erectionis novorum Epiſcopatuum ulla fiat mentio Decreti Conc. Later. ſub Innocentio III. concludendum eſt, nequaquam huic Decreto, ſpecialem caſum concernente derogatum eſſe, ſed jus providendi Eccleſiæ vacanti ipſi Metropolitano per hoc Decretum attributum, integrum relictum eſſe; præſertim cum ut ſupra notatum eſt, hoc ſalubre Decretum Conc. Later. totaliter everteretur, ſi jus confirmandi & ordinandi cenſeri deberet translatum ad ſummum Pontificem.

25. Ex quibus omnibus concludendum eſt, maxime in hoc caſu, poſtquam conſtiterit Metropolitano de negligentia Capituli in providendo Prælatum Eccleſiæ viduatæ, ipſum Metropolitanum non ſolum poſſe, ſed & debere Eccleſiæ viduatæ Prælatum ordinare, juxta formam ſæpe citati Decreti Conc. Later. neque neceſſarium eſſe confirmationem petere a Romano Pontifice, ſed ſicut ordinatio a Metropolitano fieri debet, ſic etiam confirmatio ab eodem petenda ac impendenda eſt.

Ita reſponſum Lovanii primo Aprilis 1727.

(Erant ſignati)

Z. B. van-Eſpen, J. U. Doctor, & SS. Can. Profeſſor.

Nico-

Nicolaus le Gros, Presbyter, Sacræ Theologiæ Doctor, Canonicus Eccleſiæ Rhemenſis. Lugduni Batavorum die 12. Junii 1727.

Infraſcriptus Notarius atteſtor ſignaturam Clariſſimi Domini *Z. B. van-Eſpen* ſupra poſitam, eſſe vere ipſius manu (mihi intime nota) exaratam: inſuper eum mihi declaraſſe eſſe ſuam. In cujus fidem, ſigno Lovanii 2. Aprilis 1727.

Ægidius Denique Not. Apoſt. & Regius.

Nos Conſules & Scabini Lovanienſes, teſtificamus Ægidium Denique eſſe Notarium publicum Apoſtolicum & Regium; & omnibus ipſius actis, tam in judicio, quam extra judicium plenam fidem adhiberi: in cujus fidem præſentes per unum e Secretariis noſtris expediri, ſubſignarique curavimus, & ſigillo noſtro muniri. Actum Lovanii ſecunda Aprilis 1727.

P. Keyaerts, Secretarius.

MONITUM EDITORIS.

PRaecedens juris Reſponſum varii Facultatis Theologicæ Pariſienſis Doctores, nec non multi Juriſconſulti & Cauſidici in Curia Pariſienſi, approbarunt annis 1736. 1754. *& 1756. cum ageretur de electione & conſecratione Epiſcoporum ſuffraganeorum Provinciæ Ultrajectenſis. Horum autem reſponſiones hic referre non duximus, quia inveniuntur in VI. & in VII. Parte lucubrationis jam pluries citatæ, cui titulus:* Recueil de divers temoignages de pluſieurs Cardinaux, Archevêques, Evêques, Univerſités, Facultés de Theologie ou de droit &c, en faveur de la Catholicité & de la legitimité des droits du Clergé & des Chapitres, des Archevêques & Evêques de l'Egliſe Catholique des Provinces Unies &c. A UTRECHT chez G. VAN DER WEYDE, Libraire. 1763.

FINIS TOMI SECUNDI.

ET PARTIS TERTIÆ, ET QUARTÆ.

MIT 1216084